

تصویر ابو عبد الرحمن الكردي

قاموس سی رسته

به رگی په کهم

ک . ل . م . ن . ه . و . ی

نوسینی:

مه لا مه حمودی گه لا له یی

٤

٢٠١٠ ز

١٤٣١ ک

دارالمعرفة
به بیروت

قامووسى رسته

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

❧ ناوی کتیب: «قاموسی رسته»

❧ دانراوی: مه لا مه حموودی گه لالهیی

❧ تیراژ: ۲۰۰۰ دانه

❧ له به ریوه به رایه تی گشتی کتیبخانه کان ژماره ی سپاردنی (سالی (۲۱۰) ی دراوه تی.

❧ تایپ و دیزاینی: (روبار حسین)

❧ سالی چاپ: ۱۴۳۱ ک - ۲۰۱۰ ز

❧ له سه ره رکی کتیبخانه ی نارام له چاپ دراوه مافی چاپکردنه وه ی پارێزراوه بو کتیبخانه ی ناوبراو.

قامووسى

رسته

به رگی چوارهم

ك . ل . م . ن . ه . و . ي

نوسینی:

مه لا مه حمودی گه لا ئه یی

٤

دارالمعرفه
به یروت

۲۰۱۰ز

۱۴۳۱ک

الكاف: پیتی بیستو دووه له

پيتهکانی هيجا، شوینی ئی هاتنه

دمروهی بنکی زوبانو ئالوی

نهملاونهولای قورگه نهم پيته

جاری واههیه جهرفی جهرمو نیسم

مه جبرور دمکا ومکوو دهئی: (زید

کالاسد) لههه مان کات دا مانای

لیکچون (تهشبهه) دمگهیهنی ە یان

مانای تهوکیدو جهخت کردنهوه

دمگهیهنی ومکوو دهئی: (لیس

کمیله شی) بۆ مانای تریش دی.

الکاکاو: درهختیکه لهپیری (البرازیه

الأسطر قویله) ە لهسهرمتادا

لهئهمریکا ههبووهو لهوێوه

گوێزراوتهوه بۆ ولاتی تر ە

لهبهرمهکی شهراپی کاکاو دروست

دهکری ههروا جهئاوشی ئی دروست

دهکری.

کَیْبَ کَیْبَة: دمروونی توشی خهموکیو

خهموکی بوو، ههستی به تیشکاوی

دمروونی کرد بههوی خهمو خهفتهی

زۆرموه.

اَکَابَ فَلَائًا: فلانکەسی خهفتهبارو

خهموک کرد.

اِکْتَابَ: بهمانا (کَیْبَ) دی.

اِکْتَابَ وَجْهَ الارض: روبه‌ری زهوی

گۆراو ڕەش داگیرسا.

اَلکَآبَاءُ: خهمو خهفتهی زۆر.

کَادَ عَلَيْهِ الامر کَادًا: کارمه قورسو

گران بوو.

تَکَادَهُ الامر: کارمهکی لهسهر قورسو

گران بوو.

تَکَادَهُ الامر: بهمانا (تَکَادَهُ) دی.

تَکَدُّهُ الشَّيْخُ: شتهکی بهتهکهللوفو

ئەرك ئەنجام دا.

اِکْوَادُ الشَّيْخ: پیره‌مێردمهکه بههوی

پیرییهوه تووشی له‌رزه له‌رزو

شه‌پله بووه.

اَلکَادَاءُ: زهحمهتو ناخۆشی و ئهرکی

گران ە دموکوتری: (عقبه کَادَاءُ)

چورتمو له‌مپه‌پکی قورسو گرانه

به‌زه‌حمهت لادهم‌پری، زالبووون

به‌سهری دا زۆر ناخۆشه.

اَلکُوْدَاءُ: هه‌ناسه هه‌لکیشانی قول

به‌هوی غه‌مو خه‌فته‌وه.

اَلکُوْدُ: (عقبه کُوْد) له‌مپه‌ری

قورسو گران کیشی و مه‌ها

چاره‌سهرکردنی زه‌حمهت بی.

اَلکَاسُ: پیاله شه‌راب؛ که‌شه‌رابی تیندا

بی ە یان خودی شه‌راب ە (ک:اَکُوس

كأس

المكحلة

الكتاب

الكف

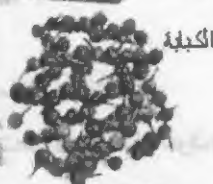
الكروان

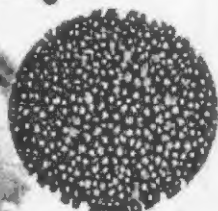
الكبد

المنزل

الكبيلة

الكبفت

الكيش

كلية

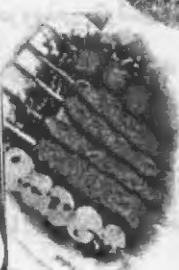
الكنكوت

الكركدن

الكبيبة

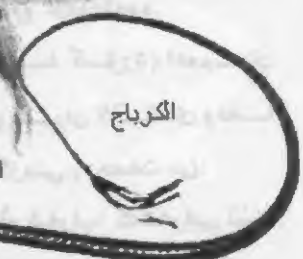
الكباب

الكرة

الكلب

الكربراج

الكافور

الكنخل

الكرم

المركبنة

الكرم

الكثيراء

كزبرة البئر

كرات

الكزبرة

الكرويا

الكبد

إكليل الجبل

الكرنب

لقت) ۵ همروا دمگوترئ: (كأين من رجل لقت).	و كؤرس) ۵ نهمجار وشهئ (كأس) خوازراوه بؤ دمربپینی زؤر گاری ناخؤش دمگوترئ: (سقاء كأساً من الذلّ والفرقة والموت) بیالهی ژیردمستهئی یان بیالهی لیك جودابوونهوه یان بیالهی شهرابی مردنی پی جهشت.
كَبَّهٌ لِّوَجْهه، وعلی وجهه: رهمپو رو خستی.	كَأَكَا: ترساو پاشهكشی کرد.
كَبَّهٌ فَلَانَا: فلانكهسی خست، بهزوی دا دا. اَكَبَّ عَلَى الشَّيْئِ: روی کرده شتهكهوه پییهوه مهشغول بوو.	تَكَأَكَا: بهمانا (كَأَكَا) دئ.
اَكَبَّ لِلشَّيْئِ: بهسهر شتهكهدا چؤمایهوه.	تَكَأَكَا الْقَوْمُ: خهلكهكه كؤبوونهوهو گهلهكؤمهکیان کرد.
اَكَبَّ فُلَان: فلانكهس بهزموی دا درا، ژیر خرا، پهرکهمی تووش بوو.	تَكَأَكَا الرَّجُلُ فِي كَلَامه: پیاودهكه له هسهکردن دا زمانی گرا.
اَكَبَّ عَلَى وجهه: رهمپو رو خرایه سهر زموی ۵ ههلهوگپر گرا.	الكَأَكَا: ترسی زندهمقبر ۵ بازدانو پاگردنی دز.
اَكَبَّ الرَّجُلُ: پیاومهكه چاوی لهزموی بریو زؤر تهماشای زموی کرد.	كَانَ: حهرفی موشهبهه بهفعیله دهچیته سهر دوو نیسم یهكهمیان مهنصوب دهكاو دمیکاته نیسمی خؤی دووهمیان مرفوع دمكاو دمیکاته خهیمری خؤی ۵ ومکوو (كَانَ عَمْدَاً أَسَدٌ وَكَانَ خَالِدَاً فَاهِم).
كَبَّبَ الْقُرْلُ: رپسهكهی کرده گلؤله. كَبَّبَ الْكِبَاب: كهبابی دروست کرد.	كَأَيْنَ: نیسمیکه پیکهاتووه لهپیتی (كاف) كه لیكچون دمگهیمنیو وشهئ (أَيَّ) بهههردووکیان دمبئه وشهیمهكو تمنوبنهكهی بهنون دهنووسرئ مانای ژمارمی زؤر دمگهیمنی ۵ دمگوترئ: (كأين رجلاً
اَكَبَّ عَلَى الشَّيْئِ: روی تیکردو ومگری بوو پیوهی مهشغول بوو.	
اَكَبَّ لَوَجْهه: كهوته سهردهم ۵ رهمپو رو كهوته سهر دم.	
تَكَأَبَ الْقَوْمُ عَلَى الشَّيْئِ: خهلكهكه لهدموری كؤبوونوهوهو گهلهكؤمهکیان ئی کرد.	
تَكَبَّبَ الرَّمْلُ: لبهكه تهر بوو دواپی تهباری بهست.	
تَكَبَّبَ فُلَان: فلانكهس خؤی له پؤشاكهكانیهوه پیچا.	

الْكَبَابُ: گۆشتى ھەنجندراو و برزاو
لەسەر پشكۇناگر.

الْكَبَابَةُ: بەرى جۆرە درەختىكە
لەپپىرى فولفولى لە دوورگە
خۆرھەلاتىيەكانى ھىندوستان
دەپوئ، ئەم جۆرە بەرە دىمىشوبەيتە
فولفول و كلكۆلەيەكى ھەيەو بۆنى
خۆشەو تامى تىژە، لەبوارى
پزىشكى دا بەكار دەھيئەدرئ
بۆريەكانى مېز پاك دەكاتەو ە
بەكوردىش ھەرپىي دەگوتئ كەبابە
ە يان كەبابەى چىنى.

الْكَبَةُ: كۆمەلئىك مەرۇف يان ھەر
كۆمەل و جەلەبە شتى تر ە
پەلاماردانىك، شەپك، چەلە يارى و
راگردنىك ە دىگوترى: (لقيتە في
الكبة) لەتەنگو جەلەمەو
قەرمبالقى دا توشى ھاتم.

الْكُبَّةُ: بەمانا (الكبة) دئ ە قورسايى ە
دىگوترى: (القي عليه كُبَّةً) قورسايى
خۆى خستە سەرى.

الْكُبَّةُ مِنَ الْغَزَلِ: گۆلە رېسى ھەلكرائ
و خپ ھەلدرائ وەكوو تۆپ ە پەتائ
تاعون ە گۆشتى ھەنجندراو
تىكەلكرائ بە بېرۆيش و كردنى
بەكوبە و ئەمجار كولاندن.

الْكُبَيْبَةُ: گۆشتى ھەنجندراو تىكەلكرائ
بە وردە برنج يان ساومر و كردنى
بە كوبەو كولاندنى.

المِجَابُ: كەسپك زۆر بېروانىتە
زەمى و چاوى لەزەمى بېرى.

كَبَتَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانكەس فلانكەسى
زەللى و رېسوا كرد.
كَبَتَ اللَّهُ الْعَدُوَّ: خودا دوزمنى
بەنانوومىدى گىپرايەو.

كَبَتَ فُلَانٌ غَيْظَهُ أَوْ شَهْوَتَهُ: فلانكەس
كەبتى رقى خۆى يان ئارمىزۆى خۆى
كرد.

اِكْتَبَتَ: دلى پر بوو لەغەم و خەفەت.
اِنْكَبَتَ: بۆ موتاومەى (كبت) دئ.

كَبْتُتِ الْحَرَارَةُ اللَّحْمَ: گەرمى رەنگى
گۆشتەكەى گۆرى.

كَبْتُتِ اللَّحْمُ كَبْتُتًا: گۆشتەكە گۆرئ و بۆگەن
بوو.

كَبْتُتِ السُّفِينَةُ: كەشتىيەكەى
خواركردمەو بۆلای زەمى بۆئەو
بارمەى ئى داگرئ و بېخاتە
كەشتىيەكى ترمەو.

الْكَبَاتُ: پىگەپشتوو لە مېو
درەختى ئىراك ە دىنكى بەرى ئەم
درەختە تۆزىك لەدىنكى كوزبۆرە
گەورەترە.

الْكَبِيثُ: گۆشتى گۆرئ و بۆگەن
كردوو.

كَبَحَ الدَّابَّةُ كَبْحًا: رېشمەى و لاخەكەى
كېشايەو بۆلای خۆى و جەلەوى توند

کرد بۆنهوهی رابوهستی و نهپوا.

كَبَّجَ السَّيَّارَةَ وَنَحْوَهَا: سهیارمکهی
راوستان ستاهی گرت.

كَبَّجَ فُلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: فلانکهسی له
پیداویستی خوی گهراندموه.

كَبَّجَ الْحَائِطُ السُّنْمُ: دیوارمکه تیرمکهی
گیراپهوه تیرمکه نهومنده تیزو بههیز
نهبوو تی بجهقی.

الْكَبَّاحَةُ: ئامیزیکه ئۆتۆمبیل و
شهمندهفهری پی دموهستیندری.

كَبَّدَهُ: جهرگی ههنگاوت، زهبری
لهجهرگی دا.

كَبَّدَ الْبِرْدُ الْقَوْمَ: سهرما لهسهر خهلكهکه
زۆر زهحمهت و ناخۆش بوو تهنگی پی
ههئچنین.

كَبَّدَ فُلَانًا أَوْ الْأَمْرَ: قهصدی فلانکهسی
کرد یان قهصدی فلان کاری کرد.

كَبَّدَ: جهرگی ئیشا (فهو مکهود) نهو
جهرگ زاماره.

كَبَّدَ الرَّجُلُ كَبْدًا: پیاوهکه نازاری جهرگی
لی پهیدا بوو.

كَبَّدَ الشَّيْئُ: شتهکه ناومرپاستی نهستوو
بوو.

كَبَّدَ فُلَانٌ: فلانکهس ناوقهدهی نهستور
بوو (ای سهروی ورگی زل بوو) (فهو
اکبد وهي کبداء).

كَابَدَ الْأَمْرُ كِبَادًا وَمَكَابِدَةً: زهحمهت و
تالای شتهکهی چهشت.

تَكَبَّدَ: پتهو بوو مهیی خهست بۆوه.

تَكَبَّدَ الْأَمْرُ: قهصدی کارمکهی کرد
بهناپهحهتی و زهحمهتی زۆر
کارمکهی نهنجام دا.

تَكَبَّدَتِ الشَّمْسُ السَّمَاءَ: خۆر
گهیشه ناومرپاستی ناسمان.

تَكَبَّدَ الْفُلَانُ: توانای بهسهر
چۆلهوانی و دمشتهکه پهیدا کرد.

الْكُبَادُ: نهخۆشییهکه توشی جهرگ
دهیی.

الْكُبَادُ: نارنج، درمختیکه بهرمکهی
ناخوری بهلام روبی لی دروست

دهکری (واته: بهرمکهی دهکریته
پوب.

الْكَبُودُ: پالتۆیهکه کلاودار کلاویکی
لهگهل دایه سهردادهپۆشی (

سهربازو سهرهس لهزستان دا
لهبهری دهکهن.

الْكَبْدُ: زهحمهت و ناپهحهتی
دهگوتری: (لقی فلان هذا أَمْرًا كَبْدًا)

فلانکهس لهم ئیشهدا توشی
زهحمهت و ناپهحهتی بوو.

الْكَيْدُ: جهرگ (ناومرپاستی شت
زۆرینهی شت (دهگوتری: (الشمسُ

فی کبد السماء) خۆر لهناومرپاستی
ناسمانه.

كَبَّدَ الْقَوْسُ: ناومرپاستی کهوان.

كَبِدَ الارض: نه‌وى له‌زموى دا هه‌يه له
 زېږو و مه‌عه‌نه به‌نرخه‌كان ه
 (أَمْ رَجَعَ الْكَبْدُ) ږوه‌كېكه به‌سهر زموى
 دا بلاو دمېټه‌وهو گيايه‌كى لوسو
 پوسه له‌ولاتى نه‌وروپاو و لاتانى دمورى
 جهوزى دهرى‌اى سې ناوم‌پاست دمړوئ
 په‌لكه گه‌لاكانى ورده بو نه‌خوشى
 جه‌رگ به‌سوده.
 الْكَبْدُ: به‌مانا (الْكَبْدُ) دئ ه (ك: اكباد
 و كبود).

الْكَبْدَاءُ: ناوم‌پاستى ناسمان ه دمستار
 كه به‌دمست شتى پې دمه‌ارږئ.
 الْكَبْدَاءُ: ناوم‌پاستى ناسمان.
 كَبْرَهُ فِي السِّنِّ كِبْرًا: به‌سالو روژگار
 ته‌ممنى له‌و زوړتر بوو ه دمگوترئ:
 (فلان يَكْبُرُ بِنِسْئَةٍ).

كَبِرَ الرَّجُلُ أَوْ الْحَيَوَانُ: پياوهمكه يان
 حه‌پوانه‌كه كه‌وته سائه‌وهو پېر بوو
 (فهر كبير) ه (ك: كيار و كُبراء).
 كَبُرَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: كاره‌كه‌ى له‌سهر قورسو
 گران بوو.
 اكْبَرَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته‌كه من‌دالى
 گه‌وره‌ى بوو.

اَكْبَرَ الشَّيْءُ: شته‌كه‌ى به‌گه‌وره زانىو
 به‌گه‌وره‌ى بينى.
 اكْبَرَ فلاناً: فلانكه‌سى به‌گه‌وره هاته
 به‌رچاو.

كَابَرَ فلان فلاناً: فلانكه‌س ږقه‌به‌رى
 فلانكه‌سى كرد، به‌رېهرمكاني كرد
 له‌گه‌وره‌ى دا، وتى: من له تو
 گه‌ورم‌ترم.

كَابَرَ فلاناً على حقّه: نينكارى له‌گه‌ل
 فلان كرد له‌سهر حقه‌ى خوئو
 به‌سهرى‌دا زال بوو بؤږى دا.
 كَابَرَ فِي الْخَبْرِ أَوْ الْحَقِّ: دمرباره‌ى
 هه‌واله‌كه، يان مافه‌كه‌ى
 به‌رېهرمكاني كرد.

كُوِبِرَ على ماله: مالو سامانى به‌زوړ
 ئى زموت كړا.
 كَبُرَ الشَّيْءُ: شته‌كه‌ى گه‌وره كرد ه
 به‌گه‌وره‌ى بينى، واهاته به‌رچاوى
 كه گه‌وره بئ.
 كَبُرَ فلان تكبيراً: فلانكه‌س وتى: (الله
 اكبر).

تَكَابَرَ فلان: فلانكه‌س خوئ
 به‌پياوټكى گه‌وره زانى، خوئ
 به‌خواهن ږټز له‌قه‌له‌م دا يان پټى
 واپوو ته‌ممنى زوړه.
 تَكَبَّرَ: خوئ به‌زل زانىو ملكه‌چى
 حه‌قو راستى نه‌بوو.

اِسْتَكْبَرَ: سهرپېچى كرد له وهرگرتنى
 حه‌قو ملى نه‌دا بو‌حقه‌و
 عه‌دالته‌و لوتبه‌رزى نواند له‌ناست
 حه‌قو راستى دا.

إِسْتَكْبَرُ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ی به‌گه‌وره

زانی و له‌بهر‌چاوی گه‌وره بوو.

الأكبر: دم‌گوتری: (فلان أكبر قومه)

فلان‌ک‌ه‌س ن‌زیک‌ترین ک‌ه‌سی

نه‌ته‌و‌م‌گه‌یه‌تی به‌ باپیریان ۵ (جاءني

فلان أكبر النهار) فلان‌ک‌ه‌س کاتیک

هات خور به‌ ته‌واوی به‌رمو

ناو‌م‌راستی ناسمان به‌رز بوبو‌وه.

الکابر: گه‌وره ۵ دم‌گوتری: (ورثت الجدا

کابراً عن کابر): شکو‌مه‌ندی و

مه‌ردایه‌تیم له‌باوک و باپیر‌موه

بو‌ماو‌مت‌ه‌وه و یه‌کیان له‌یه‌کی

گه‌ور‌م‌ترو پ‌یز‌دار‌تر بوون ۵ پ‌یش

سپی و پیاو ماقول ۵ باپیره گه‌وره.

الکُبارُ: زور گه‌وره و له‌رادم‌به‌دمر.

الکِبَرُ: لوت‌به‌مرزی و خو‌به‌زلزانی ۵

تاوانی گه‌وره و زورینه‌ی شت،

زوربه‌ی شت.

الکِبَرُ: شکو‌مه‌ندی و پ‌یزو شه‌ره‌ف ۵

دم‌گوتری: (هو کِبَرُ قومه) نه‌و پیاوه

به‌ته‌مه‌ن‌ترین ک‌ه‌سی بنه‌ماله‌ک‌ه‌یه‌تی

۵ یان پ‌یز‌دار‌ترین ک‌ه‌سایه‌تی

خیله‌ک‌ه‌یه‌تی.

الکِبَرُ: ته‌بلی یه‌ک روو ۵ پ‌وه‌کیک‌ه‌ له

پ‌یری (الکبرية) یه‌و ته‌مه‌نی در‌یزه،

خو‌پ‌س‌ک دم‌رو‌ی و ده‌ش‌رو‌ین‌دری

پ‌ه‌گ و لاس‌کی ده‌خور‌ی و له‌بوار‌ی

پ‌زیش‌کی دا سودی لی و مرده‌گیری.

الکِبَرَةُ: تاوانی گه‌وره ۵ کو‌ره گه‌وره‌ی

باوان.

الکِبَرَةُ: ته‌مه‌ن در‌یزو به‌سال‌ا‌چ‌وو ۵

دم‌گوتری: (عَلَتْ فلاناً کِبَرَةً)

ته‌مه‌نی له‌فلان‌ک‌ه‌س زور‌تره.

الکِبَرِيَاءُ: شکو‌مه‌ندی و گه‌ور‌مو

خاو‌ن ده‌سه‌لات و بالاده‌ست به‌س‌مر

هه‌موو شتیک دا به‌ه‌یج ک‌ه‌س

نه‌چه‌می.

الکبير: ناویک‌ه‌ له‌ناوه جوانه‌کانی

خودا، به‌مانا گه‌ور‌مو شکو‌مه‌ندو

خاو‌ن ده‌سه‌لات.

الکِبَرَةُ: تاوانی گه‌وره ۵ کاری حه‌رام و

نه‌هی لی ک‌راو دی.

المُتَكَبِّرُ: ناویک‌ه‌ له‌ناوه جوانه‌کانی

خودا ۵ گه‌ور‌مو خاو‌ن ده‌سه‌لات و

شکو‌مه‌ندی به‌جو‌ر‌یک له‌ صیفا‌تی

مه‌خلوق نه‌کا.

كِبَرَتُهُ: به‌کی‌ریت چار‌سه‌ری کرد.

الکِبَرِيَّت: عون‌صو‌ری‌کی نافلزیه، زوو

گر‌ده‌گری.

المُكْبَرَتُ: شله‌مه‌نی ک‌ه ماده‌ی کی‌ریتی

تی‌دایی.

كَبَسَ الْبُئْرَ وَنَحَوْهَا كَبْساً: بیر‌ه‌کی

نۆ‌ژ‌من کرده‌وه به‌گل و خو‌ر.

كَبَسَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ی ک‌ه‌بس کرد،

پ‌ه‌ستاوتی.

کَبَسَ عَلٰی فُلَانٍ اَوْ دَارِ فُلَانٍ: هېرشى
کرده سهر فلانکهس.

کَبَسَ رَاسَهٗ فِی ثَوْبِهٖ کَبُوسًا: سهرى
خسته ناو پوښاکهکى و سهرى خوى
شاردوه.

کَبَسَ فُلَانٌ کَبَسًا: فلانکهس تۆقه سهرى
به پېش دا هاتووه ناوچهوانى قول
بوتهوه ۵ (فهو اکبس وهي کبساء) ۵
(قدم کبساء): قاجيکى گوشتنى
نهستورى خر.

کَبَسَ الْجَسَدَ: جهستهى نهرم کرد
به شيلان، دهستى به جهستهى دا
هیناو شيلای.

تَكَبَّسَ الرَّجُلُ: پياوهکه سهرى خسته
ناو گیرفانى کراسهکهپهوه.
تَكَبَّسَ عَلٰی الشَّيْئِیْنِ: خوى هرپدايه
ناو شتهکهوه.

الکابوس: مؤتهکه ۵ زهختیکه
دهکهوېته سهر سنگى نوستوو
ناتوانى جولهبکا ۵ دهلین: نهم
وشهيه عهرمبى ردهسن نيه عهرمبى
رهمن ناوى (الجاثوم والباروک) ۵.

الکِبَاسَةُ: لقه خورماى تهواو بهلقو
پرژو هېشوه خورماوه.

الکَبَّاسُ: ناميرى کهبس کردن،
ناميریکه خورى و لؤکهو کاغهزو
شتى وای پى کهبس دهکړئ ۵
ناميریکه گازى پى دوردخرېتهوه

له شويى سوتانى بههوى زهختى
ههواوه.

الکُبْسُ: تهليکى مهعههنييه قابيلى
توانهوهيه دهخرېته سهر رپرېهوى
کارهبا که تهزوى کارهبا زياد
له نه ندازهى خوى بوو دهتوېتهوه ۵
(بروانه مادهى (قَبَس)).

الکِبْسُ: نهو گلپه بىرى پى سواخ
دهدرئ و کهلین و کونى پى پر
دهکړينهوه.

الکبيس: جوړيکه له خورما کهبس
دهکړئ له پوښه خورماو شتى وادا.

الکبيسة (السنة الكبيسة) له تهقويمى
زاينى دا نهوهيه که رپوژنک
له مانگى فيبرايهر زياد بکړئ
له ههرجوار سالهکه دا مانگى
ناوبراو دهبيته بيستو نو رپوژ،
له سن سالى تر دا مانگهکه بيستو
هشت رپوژبې بهمهش کهرتو کهم و
کورپى چوار سالهکه پر دهکه نهوه.

المكْبَسُ: بهمانا (الکَبَّاسُ) دئ ۵
(مکبس التشریح) له بواری کيميا دا
ناميریکه بهکاردههيندرئ بو
ته شريح و شلمهمنى بهمه بهستهکه
بههوى هيزى مزخهوه پالى
پيوهدهنرئ بو دمرهوه.

المكْبَسُ: کهسيکه بههوى شيلانهوه
بهدهست جهسته نهرم دهکا.

کونه که وه ۵ قورئان دهمرموی:

﴿فَكَبِّكُورًا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ﴾.

کَبَّکَبَ العواشی: نازده

بهره‌اندکانی گرد کردند وه.

تَكَبَّكَبَ القومُ: خه‌لکه که گرد

بوونه وه.

الکَبَّکَبُ: کۆمه‌ئیک مروفی به‌کگرتوو

ته‌با له‌ناو خو‌یان دا.

الکَبَّکَبَةُ: به‌مانا (الکَبَّکَبُ) دی.

کَبَلُ الاسیر کَبَلًا: دیله‌که‌ی پیومند کرد.

کَبَلُ الرجل: بیاوه‌که‌ی خسته

به‌ندیخانه وه، به‌ندی کرد.

کَبَلُ غریمة الدین: قهرزی سهر

قهرزداره‌که‌ی دواختست مؤلته‌ی دا

ماوه‌یه‌کی تر بیداته وه.

کَبَلُ یعینه علی کذا: دهستی به‌سهر

شته‌که‌دا گرت بۆئه‌وه‌ی له‌کیسی

نه‌جی.

کَابَلُ الدین: قهرزمکه‌ی دواختست.

کَابَلُ الغریم: خاومن قهرزمکه‌ی

به‌ته‌ماکردو جی‌به‌جیی نه‌کرد.

کَابَلُ فِي شراء الدار: کرینی خانومه‌کی

دواختست بۆئه‌وه‌ی به‌کیکی تر

بیکرئو ئه‌مجار به‌یاسای شوقه

خوی هه‌لی بگرته وه.

کَبَلُ الاسیر: دیله‌که‌ی که‌له‌بچه کرد ۵

ده‌گوترئ: (کَبَلُ الغُلِّ فِي یدیه):

الکبسولة: ته‌ره‌قه‌ی گوله‌تۆپو شتی

وا ۵ زمرفیکسی بچکۆله‌یه دوو

بارچه‌یه بیکدا ده‌کرین و ده‌رمانیان

تیدمکری.

کَبَشَ الشَّيْئِ کَبَشًا: به‌هه‌موو دهستی

پری دایه.

کَبَشَ الزَّرْعَ: سه‌مادی کرده ده‌وروبه‌ری

بنکی روه‌ک و دره‌خته‌کان لویج لویج.

الکِبَاشُ: خاوه‌نی کیباش؛ قۆچه‌قانی

هاوئز.

الکَبَشُ: به‌ران ۵ به‌ردی گه‌وره

ده‌خړته به‌نا دیوار بۆئه‌وه‌ی

دیواره‌که به‌پارئزئ ۵ ئامیریکی له

میژینه‌ی شه‌ره کاتی خوی

به‌کاره‌یتراوه بۆ به‌رد بارانکردنی

قه‌لاو شورا، به‌ردی گه‌وره یان شتی

له‌و جو‌ره‌ی پی‌هاوئزراوه بۆناو

قه‌لاو دژ.

الکَبَشَةُ: که‌وگیر یان ئه‌سکوی که

خواردنی پی‌له‌مه‌نجه‌ل و شتی

وا‌ده‌ره‌یتدرئ.

الکَبْعُ: حوشتی ده‌ریا، جو‌ره

ماسیه‌که گه‌ورمه دوگیکی و مکوو

دوگی حوشتی هه‌س.

کَبَّکَبَ فلانًا: فلانکه‌سی هینا و بردو

خستی.

کَبَّکَبَ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی به‌سه‌ریه‌ک دا

داو هه‌له‌و گپری کرد هری دایه ناو

كەلەبجەى توند خستە دەستىەوۈ
پەلبەستى كىرد.

كَبَلُ الرَّجُلِ: پىاۋەكەى لەبەندىخانەدا
يا لەشۋىنى تردا ھەبس كىرد.

الكابول: لەبۋارى ئەندازىارى دا
برىتىيە لەو كۆلەكە جەقۇندىراۋەى
لەلاپەكى رۈبەرمەكەداپە.

الكَبَلُ: كەلەبجە لەھەر مادىيەك
دروسستكرابى ۋ ھەبلىكى
مەعدەنىيە مادىيەكى عازل دەۋرەى
داۋەو پەردەو پارىزىمىكى پتەۋى
ھەپە ۋ كۆمەللىك سلكى جىا جىاۋ
كۆكرۈۋە لەناۋ پەردەپەكى پتەۋدا
بەكاردەھىندىرى بۇگەپاندنى
تەزۋى كارمىا.

كَبَنَ فُلَانٌ كَبْنًا: ھالانكەس ددانى
پىشەۋەى بەناۋەدا چۈۈن، خۋار
بۈۈنەۋە بۇناۋ دەمى.

كَبَنَ عَنِ الشَّيْءِ: لەشتەكەدا لای دا.
كَبَنَ الشَّيْءُ كَبْنًا: شتەكەى لە پىرەۋى
خۋى لادا، گىراپەۋە بەرمودۋا ۋ
دەگۈترى: (كَبَنَ عَنْهُ لِسَانُهُ) زمانى خۋى
لە غەپبەتكرىدنۋ باسكرىنى گرتەۋە.

كَبَنَ هَدِيَّتَهُ عَنْ جِيرَانِهِ وَمَعَارِفِهِ: ديارىۋ
بەخششەكانى لەجىرانۋ ناسىاۋەكانى
گرتەۋەۋ ناردى بۇگەسانى دى.

كَبَنَ الثُّوبَ: قوماشەكەى نۋشتاندەۋە
نەمجار دورى.

الكَبِيَّةُ: ژورپكى بچكۆلەپە لەناۋ
كەشتى دا رېبۋار تىپىدا دەخەۋى ۋ
پان ژورپكە لەكەنار دەرياو رۈبار
مەلەكەر جەلەكانى تىپىدا دادەكەنى
خۋى تىپىدا رۈت دەكاتەۋە پان
جەلەكانى تىپىدا لەبەر دەكاتەۋە ۋ
ئىستا كورد پىنى دەللىن: (كابينە).

كَبَا الْحَيَوَانُ كَبَوًا وَكَبُوًا: ھەپۋانەكە
سەرسى داۋ بەدەمدا كەۋت.

كَبَا الرَّجُلُ كَبَوًا وَكَبُوًا: پىاۋەكە
ھەلەنگۈتۋ بەدەمدا كەۋت.

كَبَا الرُّنْدُ: چەرخەكە ئاگرى نەكرەدەۋە.

كَبَا النَّارُ: ئاگرەكەى خامۇش كىرد بەۋە
كەخۋى بەسەردا كىرد ۋ دەشگۈترى:
(كَبَتِ النَّارُ) ئاگرەكە خۋل داپپۋشىۋ
خامۇش بوۋ.

كَبَا السَّهْمُ: تىرەكە نىشانەكەى نەپىكا.

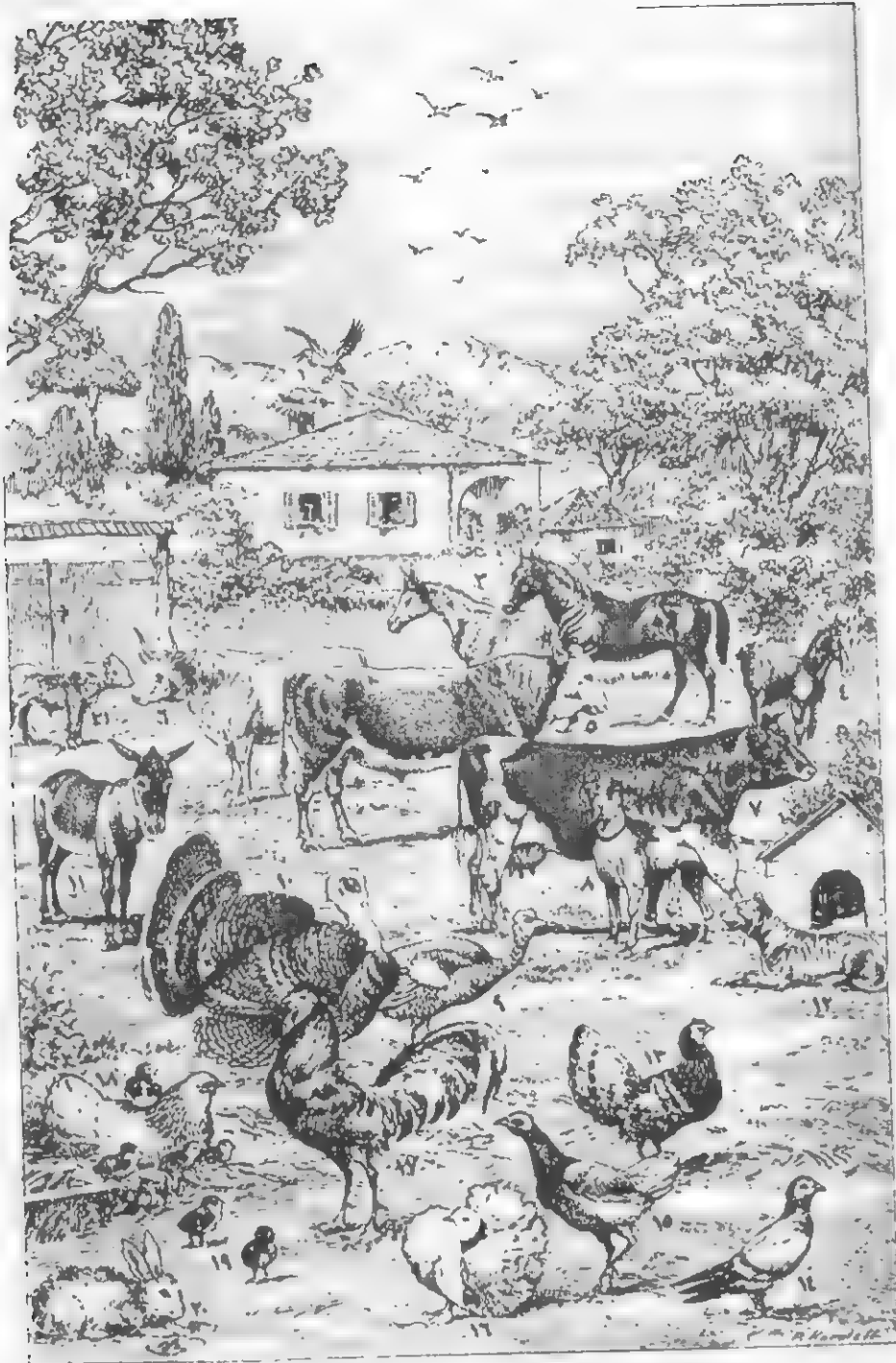
كَبَا وَجْهَهُ أَوْ لَوْنَهُ: پوخسارى گۆرا
بەھۋى رىق ھەلسان پان بەھۋى
تەپۋتۋزۋ چلگەۋە.

كَبَا لَوْنُ الصَّبِيحِ أَوْ الشَّمْسِ: رەنگى
بەپانى پان ھى خۋر تارىك بوۋ.

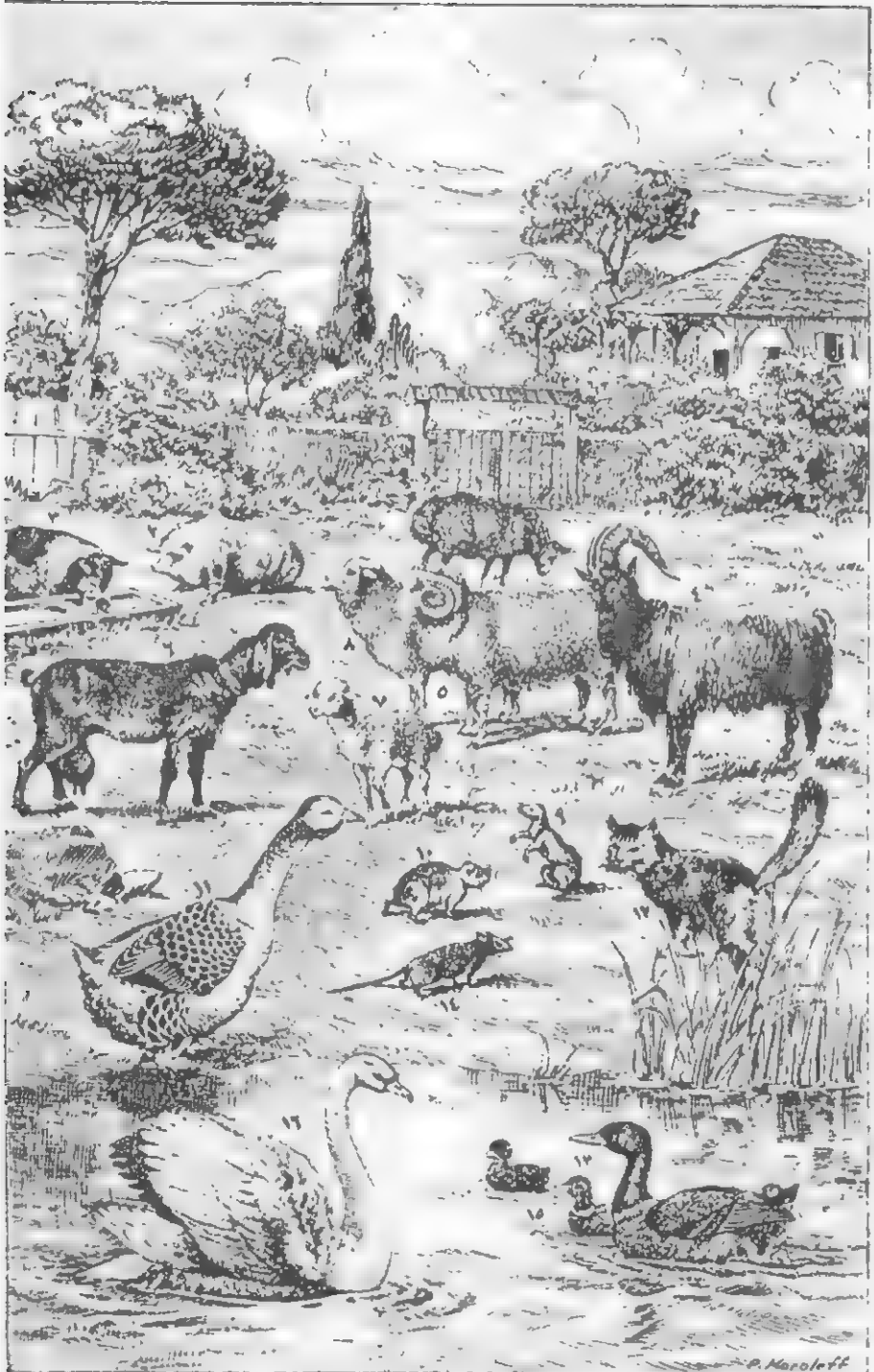
كَبَا النَّبْتُ: رۈمەكەكە وشك بوۋ.

كَبَا الْقَبَابُ: تۋز بەرپابوۋ بەرز بۆۋە.

اكبى الرجلُ: پىاۋەكە چەرخەكەى
ئاگرى نەھىناپە دەر.

١ لفلان ٢ حصان ٣ بطن ٤ نهر ٥ نور ٦ جادوس ٧ بقرة ٨ كلب ٩ دجاجة هندی ١٠ ديك هندي
 ١١ حمار ١٢ كلب ١٣ دجاجة ١٤ حمامة راجية ١٥ ديك ١٦ حمامة ١٧ ديك ١٨ دجاجة و فراخها
 ١٩ دجاجة و فراخها ٢٠ أرنب ٢١ عجل

١ حرف • ٣ و ٢ خنجر • ٤ قيس او كرام • ٥ كفس • ٦ عارة • ٧ حبل • ٨ شاة • ٩ قيس • ١٠ كوي او ارنجب
 الهمد • ١١ اوز • ١٢ علة • ١٣ علة • ١٤ عارة • ١٥ عرت البط • ١٦ شير

اکبی وَجْهَهُ: پوخساری گۆری.

اکبی الحَرُّ النَّبْتُ: گهرما پومکه که ی

سیس کرد.

کَبَى النَّارَ: خۆلی به سهر ناگرمکه دا کرد.

کَبَى الثَّوْبَ: قوماشه که ی بوخار کرد.

اِکْتَبَى عَلَى الْمِجْمَرَةِ: خۆی به سهر

قوئکه ناگردانه که دا.

تَكَبَّى عَلَى الْمِجْمَرَةِ: خۆی به سهر

قوئکه ناگردانه که دا.

الکابی: گلی پوخه که و بن پیز ۵

خه لوز که ناگرمکه ی کوژابیته وه ۵

ده گوتری: (فلان کابی الرماد)

فلانکس خۆلی زوره واته میوانی زور دهن.

الکبا: که فی کۆبۆوه ی دهوری ناو (ک: اکباء).

الکباء: داری عودو بخورد ۵ یان جوړیکی تایبته یه له بخورد.

الکبوة: کهوتن به سهر دم دا ۵

له پهنندی پیشینان دا هاتووه: (لکل

جواد کبوة) ۵ همروا وشه ی (الکبوة)

به مانا هه لویسته دی، به مانا

هه لویسته کردن و بیرکردنه وه و

پامان دی ۵ له حه دیس دا هاتووه:

(ما عرضت الإسلام على أحد إلا

كانت عنده كبوة غير أبي بكر فإنه لم يتلعم).

الْكَبَةُ: قوئکه ناگردان که بخوری تیدا

بسوتیندری.

الْكُتَاةُ: تۆوی جیرجیری کئیوی.

كُتِبَ الْكِتَابُ كُتْبًا وَكِتَابًا وَكِتَابَةً:

کتیبه که ی نووسییه وه ۵ ده شگوتری:

(کتب الكتاب) گرپهستی مارمیه که ی

نووسی.

كُتِبَ السَّقَاءُ وَنَحْوَهُ: کونده ناومکه ی

به دو سیرمه دوری.

كُتِبَ الْقِرْيَةُ: به بهن مه شه که یان به بهن

کونده که ده می کونده که ی به ست.

كُتِبَ اللهُ الشَّيْءُ: خودا شته که ی فهرزو واجب

کرد ۵ قورئان ده فهرموی: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ

الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾.

اُكْتُبَهُ: فیری نووسینی کرد ۵ ومکوو

نووسهر هاته به رجاوی.

اُكْتُبَ فَلَانًا الْقَصِيدَةَ وَنَحْوَهَا: چامه

شعیرمه که ی به سهر دا خویندومه

بۆنه وه ی بینووسیته وه.

کاتب صديقه: نامه ی بۆ هاوئه که ی

نووسی.

کاتب السيد العبد: خاومن کۆیله که

له گه ل کۆیله که دا گرپهستی

مؤرکرد که به وه جبه و جبه پاره ی

ئی وهرگری و نازادی بکا.

كُتِبَ فَلَانًا: فلانکه سی فیری نووسین

کرد ۵ وای ئی کرد بتوانی شت

بنووسی.

كُتِبَ الْكِتَابُ: كَتَبَ هَكَانِي لَيْكَ

جياگردنهوهو نامادهى كرد بؤ
نهركى سهرشانيان.

اِكْتَتَبَ الرَّجُلُ: پياومكه ناوى خوى

لهديوانى سولتان دا نووسى له پىزى

نهوانهى خوڤهخشن يان ديارى

پاشايان پى دهرى، يان ههر شتىكى

لهو جوړه.

اِكْتَتَبَ الْكِتَابَ لِنَفْسِهِ: كَتَبَ هَكَى

بؤخوى نووسيهوه.

تَكَاتَبَ الصَّدِيقَانِ: دوو هاوهلو

برادهرمكه نامهيان بؤ يهكتر

نووسى.

تَكْتَبُوا: خهككه گردهبوننهوه

دهگوتري: (تَكْتَبُ الْجِيْشُ) سوپا

گردهبووه (تَكْتَبُ الْخَيْلُ) نهسپ

سوارمگان كؤبوونهوه.

اِسْتَكْتَبَهُ: بؤى خوندنهوهو نووسيهوه،

بهسهرپا خوښندهوهو نهوېش

نووسيهوه ۵ گردى بهنووسهر.

اَلْكَاتِبُ: كهسِيك پيشهى

بلاوگردنهوهو نووسين دهكاتنه

نيشى سهرمكى خوى ۵ كهسيك

نهركى نووسينى كاروبارى ئيدارى

فهرمى دهكاتنه پيشهى خوى ۵ (ك):

كُتَابٌ وَكِتَبَةٌ.

اَلْكِتَابُ: كَتَبَ، نامه ۵ قورئان ۵

تهورات ۵ ئينجيل ۵ ههروا ناوه بؤ

كتيبيكى سيويه لهبوارى زانيارى

نهحودا ۵ (أَمَ الْكِتَابُ) ناوه بؤ

سورمى (الْفَاتِحَةُ) ۵ خاوهن نامه

ئاسمانيههكان ۵ جولهكهوه

مهسيحيهكان ۵ نهجهل ۵ نهندازه.

اَلْكِتَابَةُ: پيشهى نووسين.

اَلْكِتَابَةُ: حَالٌ وَهَزَعٌ تَابِعَتِي ۵

نووسينى قهرزو قۆله نووسينهوهى

كتيب.

اَلْكِتَابُ: حَوْجَرَمَى فَهَقَى، حَوْجَرَمَى

سهرمتاي فيركردنى منالان بؤ

خويندنهوهى قورئان فيركردنى

نووسين بهشيومهكى سهرمتايى ۵

(ك: كَاتِبٌ).

اَلْكِتَابَةُ: بهشيكه له سوپاو لهچهند

دهستهو سريهو لقو ههوجيك پيك

دى.

اَلْمَكَاتِبُ (فِي الصَّحَافَةِ): پهيامنيرى

پؤزنامه لهدهرموهى ولات.

اَلْمَكْتَبُ: شوينى نووسين ۵ شوينى

فيربونى خوښندنو خوښندهوهى

سهرمتاي مندانان ۵ ميـزو

تهختهيهك كهلهسهرى دابنيشى بؤ

شت نووسين ۵ شوينى تايهتايه

ناماده دهكرى بؤ راپى كردنى كارپكى

تايهتايه وهكوو مهكتهبى پاريزمر،

مهكتهبى نهندازپارو شتى وا.

الْكُتْ: مَرْوُفَى دَلْگُوشْتو لَهَر ۵
دمگوتری: (رجل کُتْ اِمْرَاة کُتْ).

الْكُتْ: پهلَه سهوزایی لیرو لهوی
ناوزهوی ۵ مالو کالای بی نرخ.

کَتَحَ فَلَانَا کَتَحَا: شتیکی بهفلانکس دا
که شوینکهی لی کرد ۵ دمگوتری: (کَتَحَ
وَجْهَهُ بِالْخَصِي) زیخو بهرده وردهی
بهدهمو چاودا دا.

کَتَحَ الرِّیْعُ فَلَانَا: رهشبا زیخو بهردی
بهدهمو چاوی فلان دا دا ۵ پان
رهشباکه پوژاکهکهی لهسر لابرده.

کَتَحَ الطَّعَامُ: لهخواردنهکهی خوارد
تاتیری خوارد.

کَتَحَ الدُّبِّي الْأَرْضُ: کوله بیتان چی
لهسر زموی ههبوو لهسهوزایی
ههمووی خوارد.

الْكُتْحُ: شتیک رهیی پیست بکهویو
شوینکهی لی بکا.

کَتَحْدَا: نهمینداری ههزمانپرہوا.

الاکتد: ناوشان بهرز.

الکتد: ناوشان.

اکتت الناقَة: حوشرهکه ناوقهدی
نهستور بوو.

الکثر: ناومرستی شت ۵ جوړه

پویششتیکه وهکوو پویششتی

سهرخوش کهلاره لاری بی ۵

کهژاوهی بچوک ۵ دووگی حوشر ۵

بالهخانهیهک ههلاشی کهوانهیی و

المَكْتَبَةُ: کتیبخانهو بهراوخانه بو
فروشتنی کتیبو پیداوپیستی
نووسین ۵ شوینیکه بو ههگرتنو
پاراستنی کتیب تئیدا.

المکتوبة: پینچ ههزهزی نوپژ لههه
و پوژدا.

کَتَبَ الْقِدْرُ کُتَا وکَتِیْتَا: مهنبهلهکه
لهسهرهتای کوژ هاتنی دا گیزه گیزی
لی هات.

کَتَّ الرَّجُلُ: پیاوهکه لهسهرخو پوپی، پان
ههنگاوکهانی لیك نزیك کردنهوهو
شهقاوی پانی نههاویشتن.

کَتَّ فَلَانَا: فلانکسسی نازارداو ملکهچی
کرد بو ههلوپستو کاریک که
بهرمزامهندی خوی نهبوو.

کَتَّ الْکَلَامُ فِي اِذْنِهِ کُتَا: بهنهسپایی
قسهکانی بهگوپچکهدا دا.

کَتَّ الْقَوْمُ: خهلهکهکهی سهرزمیر کردن ۵

بهزوری بهشیوهی نهفی بهکاردی ۵
دهگوتری: (أَتَانَا بِجِيش مَائِكُتْ)

سوپایهکی هینایه سهزمان له
نهزمانرایه.

اکت الْکَلَامُ فِي اِذْنِهِ: بهمانا (کَتَّه) دی.

اکتت الْحَدِيثُ مِنِّي: قسهو گفتو گوئی
لی شنهوتم.

تکات النَّاسُ: خهلهکهکه گرد

بوونهوهو دهستیان کرد

بههاتوهاوار.

قوببهیی ۵ دیوارو شورای مشتاخه
خورماو شتی وا.

الکثر: دووگی حوشر.

الکثرة: به مانا (الکثر) دئ ۵ جوړه
رؤیتننیکه کهشل و شیواوی و
لاره لاری پیوهدیاربی.

کتع الرجل کثعا: پیاوکه شته کهی برد.
کتع الرجل بالشیئ: پیاوکه شته کهی
برد.

کتع فی الارض کتوعا: دوورکه و ته وه.

الاکثع: که سیک په نجه کانی
نوشتان د بنه وه بولای بهری دهستی و
جومزگی بنکی قام که کانی
د مرکه وتبن ۵ همروا وشه (اکثع)
بو ته وکید (أجمع) دئ و دهگوترئ:
(جاء الجيش أجمع أكتع).

کتاع: دهگوترئ: (ما بالدار کناع)
خانوه که کهسی تیدانیه.

الکتع: خوږی و به درموش ۵ یان
زملیل و ملکه چ.

الکثعاء: چه تیو، نافرمتی کویله ۵ بو
ته وکید معنای (الجمعاء) دئ ۵
دهگوترئ: (إشريت الدار جمعاء
كثعاء).

الکثعة: لایه کی سوراحی ۵ دولچه
بچوک.

الکتیع: پروپوچ و خوږی ۵
دهگوترئ: (حول کتيع) سالیکی

تهواو ۵ (ما بالوضع کتيع) کهس له
شوینه که دا نیه.

کتف الرجل کثفا وکتيفا: پیاوکه
به شان هه تته کاندن پوی.

کتف الطائر کثفا: بالنده کهه فری و
باله کانی بو دواوه گیراندیوونه وه.

کتف فلانا: شانی فلان که سی هه نکاوت.

کتف السرج الدابة: زینه کهه پستی
ولاخه کهی بریندار گرد شانی یان
(جدوی) ولاخه کهی بریندار گرد.

کتف فلانا کثفا: له دواوه دهستی
فلان که سی بهستن.

کتف الباب: کونی دمرگاهه ی پینه کرد.

کتف الرجل کثفا: پیاوکه شانی
نه ستورو قه به بوون.

کتف الحيوان: حه یوانه که شانی هیشا ۵
(فهو أكتف وهي كفاء).

کاتفه فی الامر وعلی الامر: یارمه تی
دا له کاره کهی دا.

کتف الرجل: له دواوه هه ردو و دهستی
پیاوکه کهی شه ته ک دا.

تکاتف القوم: خه لکه که یارمه تی
یه کتریان دا و هاریکاری یه کتریان
کرد.

تکاتف: هه ردو و دهستی له سه ر سنگی
خوی خسته نه سه ریه ک له کاتی
نوږز کردن دا.

الكُتافُ: نازاری شان.

كَيْسَلُ الجِسْمِ: جهستهی گهوره بوو.

الكتاف: كهله بجهو دستبهند.

قه بارهی كهتمو زه به للاح بوو.

الكَتِفُ: شه پيك ۵ پاشكۆل و كۆله كهو

كُتْلَه: كۆی كردموه خړی هه ئايموه ۵

دېرمگ ۵ پاتېشت ۵ دهگوترئ: (بنی

دهگوترئ: (كَيْسَلُ الْأَقْطِ وَغَوَه)

في الحائط كُتْفًا).

كهشكه كهی خړه ئداو كردی

الكَتِفُ: شان.

به تۆپه ل ۵ كرديه پارچه يه کی

تۆپه لگراو.

الكَتِيفُ: پینهی ناسن كهله دمرگا یان

إِنْكُتْلُ: به گورجی رۆیی.

مه نجه ل و شتی وا بدرئ.

الكتيفة: پینهی ناسن كه كونی

تَكَيْسَلُ الْقَصِيرِ الْغَلِيظِ: پیاوه كورته

دمرگای پئ پینه بكرئ ۵ كینه و رِق

بالا كۆله بنه كه ههنگاوه گانی نزيك

۵ گروپيک له ئاده ميزاد ۵ گازو

کردنه وه ۵ وه کوو به پليكانه دا

پلايسی ناسنگهر.

برپاته خوار.

كَتَكَّتِ الرَّجُلُ: پیاوه كه زۆری قسهی

تَكَيْسَلُ النَّاسِ: خه لكه كه يه كيان گرتو

به په له كردن ۵ ههنگاوه گانی كورتو

بوون به يه ك تاقم و يه ك پاو يه ك

خي را هه ئيانه وه ۵ زمرده خه نهی

هه ئو پستان هه يه.

کرد.

تَكَكَّتْ: به هيواشی رۆپشت ۵ یان

الكتال: كهته یی جهسته ۵ قورسایي ۵

ههنگاوه گانی كورتو خي را

دهگوترئ: (ألقى عليه كتاله)

قورسایي خۆی به سمر دا ۵ هه روا

وشه ی (الكتال) به مانا (هي زو توانا ۵

نه فهسو دموون ۵ گوشت ۵ بزي و

تويشو ۵ كاری نه نجام دراو ۵

ههر شتيك به كه لك بئ له خواردن و

خواردنه وه له پۆشاك و نوپن ۵

ژبانی ناخۆش كوله مهرگی) دئ.

الكتكوت: جوجك ۵ بيچوی بچوكی

مريشك.

كَتْلَه كُتْلًا: بهندی كرد ۵ چه بسی كرد.

كَيْسَلُ الشَّيْئِ كُتْلًا: شته كهی پيوه نووساو

لئی هالا ۵ دهگوترئ: (كَيْسَلُ جِلْدِ الْحَمَارِ)

گوپدریزه كه له خۆ له به ته كه دا

گه وزی و گلو خۆل به پيستیيه وه

نووسا.

الكتلة: پارچه يه کی كۆكراوه و

تۆپه لگراو لهشت ۵ تاقم و پيړيک

له ئاده ميزاد كه يه ك پاو يه ك

مه به ست بن.

كُتِلَ الارض: بهر زایی زهوی

كه به سهر دشتاییهك دا پروانی.

الْكَيْلَةُ: نهو دارخورمایهی دهست
نه یگاتی.

المُكْتَلُ: زهنبیلهیهكه لهپوشه خورما
دروست دهكړی.

المِکْتَلَةُ: به مانا (المِکْتَلُ) دی.

کتلوج: زنجیره ناوی شت ه که ته لوگ

لیست و قائیمه ی شت ه و ه کوو

(کتلوج الکتب) ه وادمبی له گه ل

ناوی شته کان دا همدی وینه شیان

دهکړی.

کتیم السقاء کتاما وکتوما: مه شه که

ماست و شله مه نیه که ی گرت ه و لئی

نه جوو.

کَتَمَ الفَرَسَ الرِّبُوَ کَتَمًا: نه سپه که کونه

لوتی ته نګن به هاتو جوی هه ناسه ی.

کَتَمَ الشَّيْئَ کَتَمًا وکَتَمَانًا: شته که ی

شارد موه، په رده پوښی کرد ه (فهر کاتم

و کَتَام و کَتَامَة) ه جاری وایش دمبی

وشه ی (کَتَم) پښو یستی به دوو (مفعول

به) دمبی ه دهگوتړی: (کَتَمَت فلاناً

الحديث) ه وایش دمبی وشه ی (من

به زیلدمبی دمخړی ته سهر مه فاعولی

یه که می دهگوتړی: (کَتَمَت من زید

الحديث).

کاتم سِرّه مني: نه نیییه که ی له من

شارد موه.

کَاتِمَةُ العداوة: دوژمانیه تییه که ی بو

د مرنه پری.

کَتَمَ الشَّيْئَ: شته که ی زور نه ینی کردو

زیلدمپو یی کرد له شار د نه و ه ی دا.

اِکْتَمَ السُّحَابُ: هه وره که

هه وره وروس که ی نه بوو.

اِکْتَمَ الحديث: زیلدمپو ی کرد

له شار د نه و ه ی قسه که دا.

تَكَاثَمَ القومُ الامر: خه لکه که

هه ندیکان کارم که یان له وانی تر

شارد موه.

اِسْتَكْتَمَهُ الخبر والسِّر: داوای نی کرد

نه نییه که ناشکرا نه کا.

الکاتم: دهگوتړی: (سِرُّ کاتم)

نه نییه که ی شار و مو پاریزراوه.

کاتم السِّر: نه میندارو متمانه پی کړاو

به سهر کاریکه وه ه نیستا پیی

دمگوتړی سکر تیر.

الکاتمة: جوړه مه نجه لیکه.

الکثم: درختیکه ده شوبه یته دره ختی

ناس ه له ده فهری کیو که ژ

به تاییه تی له ولاتی نه فریقیاو

ولاته گهر مه سیرمکان و ناو هه و

ناو ندی دا دمپو ی ه بهر مکه ی

وه کوو بی بهر وایه پیی دهگوتړی:

بی بهری مه یمون، له پوژگاری کوون

دا وه کوو خه نه بو رنگ کردن

به کاریان هی ناوه.

- الْكُتْمَةُ: نهو گهسهی نهینسی خوئی
دمپاریزی.
- الْكُتْمُومُ: بهمانا (الْكُتْمَةُ) دئی ۵
دمشگوتری: (سحاب کتوم) ههوری
بی ههورمهبروسکه.
- الْكُتَيْمُ (سقاء کتیم): کوندمیهکه ناوی
لی ناجی.
- المَكْتُومَةُ: جوړه پوښیکه لهپوښی
عهرمب پښکی سوره زهغههرانی تی
دمکری.
- كَتَنَ الشَّيْئُ كُتْنًا: شتهکه چلکن بوو ۵
كُتِنَ الثَّوبُ: قوماشهکه پیس بوو ۵
شتهکه لینج بوو ۵ دمشگوتری: (كُتِنَتْ
مشارف الدابة من أكل العُشب) لچی
ولاخهکه بههوی گیای تهر و شتی واوه
لیچهکانی و شهویلهکانی سهوزو رهش
ههلهکهپاون.
- كُتِنَ الوَسْخُ عَلَى الشَّيْئِ: چاک
بهشتهکهوه نووسا.
- كُتِنَ الْبَيْتُ: خانوهکه چلکی دووکهلی
گرت.
- اکتنه به: شتهکهی پیوه نوساند.
- الکُتَان: کهتان؛ روهکیکی کشت وکالیه
سالانه دمروپندرئ لهشوینی مهیلهو
گهرمهسیردا دمروئ و گهشهدهکا ۵
نیومهتریك بهرز دمیتهوه ۵
گولیکی شینی جوانی ههیه ۵
- بهرمهکی پیی دمشگوتری توو کهتان،
دمگوتری: (لیس الماء کُتَانُهُ) ناومکه
ههوزی کرد ۵ شوپنهواری دوکهل
لهناو خانوودا.
- الکُتُون: (امراه کتون) ئافرمتی کهتن
کهرو داوین پیس.
- كُتْنَا اللَّبَنُ كُتْنًا: ماستهکه سهرناو کهوتو
ژیر ماستهکه ناویکی پون بوو.
- كُتْنَا الْقِدْرُ: مهنجهلهکه کهمی کرد بههوی
کولانهوه.
- كُتْنَا الْقِدْرَ: کهمی مهنجهلهکهی گرت.
- الْكُتَاةُ مِنَ اللَّبَنِ: سهرتویزی شیر که
دوا کولاندن لهسهر شیرمهکه
دهبیندری.
- كُتِبَ الشَّيْئُ كُتْبًا: شتهکه کوپووه ۵
شتهکه کهم بوو ۵ دمشگوتری: (كُتِبَ
اللبن).
- كُتِبَ فِي الْمَكَانِ: چوووه ناو شتهکهوه.
- كُتِبَ الشَّيْئُ: شتهکهی کوکردموه.
- كُتِبَ فَلَانُ فَلَانًا: فلانکهس بهشوین فلان
دا هات.
- كُتِبَ الصَّيْدُ فَلَانًا: نیچیرمهکه لهفلانکهس
نزیک بووه.
- اِكْتُبَ الشَّيْئُ: شتهکه نزیک بووه.
- اِكْتُبَ لَكَ الصَّيْدُ: نیچیرمهکه لیست
نزیک بووه.
- كُتِبَ الْقَوْمُ: لهخهلهکهکه نزیک بووه.

کُتِبَ الشَّيْئُ شَتَهَکَ کَهِ بَوُو. کُتِرَ الشَّيْئُ کُتْرًا وَکَثَرَةً: شَتَهَکَ زَوْرَبَوُو

بَیْجَه‌وانه‌ی (کَهِ)بَوُو.

کُتِبَ اللَّبَنُ: شِرْمَکَ کَهِ بَوُو.

إِنْکُتِبَ الشَّيْئُ: شَتَهَکَ کُزِبُووه ۵

هَهَلْزَا.

الْکُتِبُ: دَمْگوتَرئ: (رَمَاهُ مِنْ کُتِبِ)

لَه‌نَزیکَه‌وه تیری تی گرت ته‌قه‌ی لی

کرد.

الْکُتْبَةُ: هَمَر خَواردن و خَواردنه‌ومیه‌ک

کَهِ بَوُو لَه‌شَوینِیک کُز بوبیتَه‌وه ۵

زَموبیه‌ک چال بَوُو کَه‌وتبیتَه‌ ناو

چَه‌ند کُیَویکَه‌وه.

الکُتیب: تَه‌بَارَه لبی درِیَزَموبیوو کَه

سَه‌رانسَه‌رمکَه‌ی پَه‌خ بَووبیتَه‌وه.

کَثُ الشَّعْرُ کَثُوثَةً وَکَثَاثَةً: مَووَمکان

پَریوون بَه‌بَی نَه‌وه‌ی درِیَز بَووبنه‌وه ۵

دَمْگوتَرئ: (رَجُلٌ کَثُ اللَّحِیةِ) پِیاوِیکَه

پِیشی پِرَه، پِیشی کُؤلَه‌وانه‌یه.

کَثُ الشَّعْرُ کَثُثًا: مَووَمکانی چِرَو پِر

بَووون (فَهَر أَکَثُ) ۵ (وَه‌ی کُئَاء)

دَمْگوتَرئ: (رَجُلٌ أَکَثُ وَلَحِیةٍ کُئَاء).

أَكْثُ الشَّيْئُ: بَه‌مَانَا (کَثُ) دئ.

الکَاث: نَه‌و دانَه‌وِیلَه‌یه لَه‌کاتی

دِرَوینَه‌دا هَه‌لدَه‌ومرئ و سَالی دَاهاتوو

دَمرویتَه‌وه.

کَثَرَه کَثْرًا: بَه‌سَه‌ری دَا زَال بَوُو

لَه‌زَوُری دَا ۵ بَه‌زَوُری ژَمَارَه بَه‌سَه‌ری

دَا بِالَادَمَسْت بَوُو ۵ (فَهَر کَاثَر).

کُتِرَ الشَّيْئُ کُتْرًا وَکَثَرَةً: شَتَهَکَ زَوْرَبَوُو

بَیْجَه‌وانه‌ی (کَهِ)بَوُو.

اکثر الرجل: پِیاوِیکَه مَال و سامانی

زَوُر کرد ۵ مَال و سامانی زَوُر کرد ۵

مَالی زَوُر بَوُو.

اکثر الشَّيْئُ: شَتَه‌کَه‌ی زَوُر کرد ۵

دَمْگوتَرئ: (أَكْثَرُ اللَّهِ فِینَا مِثْلُک)

خودا وِیلَه‌ی تَوَمان لَه‌ناودا زَوُر یکا.

کَاثَرَه: بَه‌زَوُریَنه بَه‌سَه‌ری دَا زَال بَوُو.

کُتِرَ الشَّيْئُ: شَتَه‌کَه‌ی زَوُر کرد.

تَکَاثَرَتْ أَمْوَالُهُ: مَالَه‌کَه‌ی زَوُر بَوُو.

تَکَاثَر الْقَوْمُ: شَانَازییان بَه‌زَوُری

ژَمَارَه‌وه کرد.

تَکَاثَر الشَّيْئُ: شَتَه‌کَه‌ی بَه‌لَاوه زَوُر

بَوُو.

تَکَاثَر بَشِیْی غِیرَه: شَانَازی بَه‌شتی

خَه‌لکی تَر کرد.

تَکَاثَر مِنْ الشَّيْئُ: زَوُری لَه‌و شَتَه

خَوارد یان پَه‌یدای کرد.

تَکَوُثَر الشَّيْئُ: شَتَه‌کَه‌ی زَوُر زَوُر بَوُو.

إِسْتَكْثَرَ الشَّيْئُ: شَتَه‌کَه‌ی بَه‌زَوُر زانی،

بَه‌زَوُری لَه‌قه‌لَم دَا.

إِسْتَكْثَرَ مِنْ الشَّيْئُ: حَه‌زی لَه‌زَوُر

بَووونی شَتَه‌کَه بَوُو ۵ یان زَوُری نَه‌و

شَتَه کرد.

الاکْثَر: زَوُریَنه، لَه‌نیوه زیاتر.

الاکْثَرِیة: زَوُریَنه.

كُتِّعَتِ الشَّقَةُ كُتْعًا: بهمانا (كُتْعَت) دئ ۵ دمشگوترئ: (رجل أكتع).

كُتِّعَ اللَّبَنُ: بهمانا (كُتِّعَ) دئ.

كُتِّعَتِ الْأَرْضُ: زموییه که رومکه کهی سهری دهرهینا.

كُتِّعَتِ الْقِدْسُ: برینه که سهرموهی قمتماغهی کرد.

الْكُتْعَةُ: قور.

الْكُتْعَةُ: نهو چهورایی و توپژدی دمکه وپته سهر شیرو ماست ۵ نهو کهههی منهجل لهکاتی کوئینی دا دموری خوئی دهرپژئی ۵ نهو چالاییهی لهناوهراستی لیوی سهرمودایه.

كُتِّفَ الشَّيْنُ كُتْفًا: شته که نهستوروو خهست بوو، چروپر بوو.

كُتِّفَ الشَّيْنُ: شته کهی زور کرد ۵ نهستوری کرد، خهستی کرد.

تَكَاتَفَ الشَّيْنُ: بهمانا (كُتِّفَ) دی ۵ دمگوترئ: (تَكَاتَفَ السَّحَابُ) ههرمه که چرو پرپوو.

إِسْتَكْتَفَ الشَّيْنُ بَعْدِرَقَةٍ: شته که دوی تهنگی و باریکی نهستورو پتهو بوو.

إِسْتَكْتَفَ الشَّيْنُ: شته کهی بهچرو پر هاته دمست ۵ بهچرو پری زانی.

التَّكُتُفُ: چرپوونهوی هیژدی کارهباپیه لهسهر گهیه نهری کارهبا.

الْكُتَارُ: زور ۵ دمگوترئ: (في الدار كُتَار) له خانوه که دا جهند تاقم و کؤمه ئیک ههن.

الْكُتْرُ: جوماری خورما یان تهله کهی. الْكُتْرُ: زورینهی شت ۵ زوریهی شت ۵ مائی زور ۵ دمگوترئ: (مَالُهُ قُلَّ وَلَا كُتْرُ).

الْكُثْرَةُ: زوری ژماره ۵ زیده نیعمهت و فهزل و پیاوهتی.

الْكُثِيرُ: پیچه وانهی کهم ۵ زورینه، زور.

الْكُثْرَاءُ: جوره رومکیکه.

الْكُوْتَرُ: ژمارهی زور ۵ خیر و بیبری زور ۵ پیاوی سهخی.

المِکْثَارُ: زوربئی ۵ دمگوترئ: (رجل مِکْثَار) پیاویکه به زوری ژماره ژیرکه و تووه ۵ پیاویکه زور داوی بهخشش و پیاوهتی لی دمکری ۵ کهسیک نهوی لایهتی نه مایی و ماهی خه لکیشی زور به سهرهوه بی.

المِکْثِيرُ: بهمانا (المِکْثَار) دئ.

كُتِّعَ اللَّبَنُ كُتْعًا: شیر که چهورایی سهرکهوت، سهرتویژی گرت ۵ ماسته که چهورایی سهرکهوت و ژیرموهی ناویکی رون بوو.

كُتِّعَتِ الشَّقَةُ كُتْعًا وَكُثُوعًا: لیومکه سوربوو.

الْكُفُّ: تاقم و پېرو كۆمهډ ۵ دهگوترئ: (جاء في كفف من الجيش).

المِكْثَافُ: (مِكْثَاف السَّوَالِ) نامېرېكه دهخريته ناو شله مه نييه وه بۆ زانینی نه نندازهی خهستیه كهی.

المُكْثَفُ: نامېرېكه بۆ تهحول كړدنی مادهی غازو شتی وا بۆ مادهی شله مه نی.

الكِثْكِثُ: نامېری هارپنی خوځ و بهرده ورده.

الْكُوْثُلُ وَالْكُوْثُلُ: لای پاشه وهی كهشتیه: كه كهشتیه وانو شتو مه كه گانیانی تیډایه.

الكاثوليك: شوپنكه وتهی پاپا سهرؤکی كه نیشتهی رۆمانی ۵ بروانه وشهی (جاللیق).

كُتْمَ الشَّيْنِ كُتْمًا: شته كهی كۆكرده وه. كُتْمَ فُلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: فلانكه سی له كارمه گیرپاڼه وه.

كُتْمَ الْقَتَاءِ وَنَحْوَهُ: خه یارمه یان شتیکی تری لهو جوړه ی خسته ناو دهمیه وهو شکاندی.

كُتْمَ الرَّجُلِ كُتْمًا: بیاومه تیربوو، ورگی زل بوو ۵ (فهو أکثم).

اکثم في منزله: له مالی خوۍ دا خوۍ حه شارداو دمرنه كهوت.

اکثم القریة: کوندمه کی پرکړد.

إِكْثَمَ: غه مبار بوو (إِكْثَمَ عَنْ وَجْهِ كَذَا) لهړوی نهو شته لای دا.

تَكْثَمَ: راوستا ۵ سهرسام بوو ۵ گهړپاڼه وه ۵ دولاهاته وه ۵ نوشتاڼه وه. تَكْثَمَ فِي مَنْزِلِهِ: له خانو و مه نزلۍ خویدا خوۍ حه شار دا.

الْأَكْثَمُ: ریگای پان و فراوان.

الْكُثَّةُ: لقو پوږی تهړو گه لا زوړ راډه خړی و رېك ده خړی، رهمیاحینی له سهر ریز ده گری نه همجار ده پېجرېته وهو گولیکۍ ده خړته ناوهر است.

كَحَّ الصَّبِي كَحًا: منډاله كه به (كرججه) تۆپه پهړو یاری كړد.

الْكُجَّةُ: یاریسه کی منډالانه یه، منډاله كه پهړویه ك دینۍ و خړی هه لڼدها و هكوو تۆپ نه همجار یاری قوماری پې دمه كن.

كَحَّ كَحًا: كۆکی ۵ دهق به مانا (أح) دئ.

الْكُحُّ: پالفته و بوخته كړاو له هه موو شتیك ۵ دهق به مانا (الْقُحُّ) دئ ۵ دهگوترئ: (عربي كح).

الْكُحُّجُ: پیرمژنی پۆلكاوی به سالاجوو. الكُحَّةُ: كۆكه.

الْكُحْكُجُ: پیرمژنی پۆلكاو.

كَحَصَ الْأَثَرُ كُحُوصًا: شوپنه واره كه نه ما فهوتا ۵ کوپربووه.

کَحَصَ فلان: پستی هه لکرد.

کَحَصَ الظلیم: نوعامه نیږه که به شیو میه که روشت نه بیندري.

کَحَصَ برجله کَحَصاً: به حاجی پشکیني زو میه که ی نه نجام دا پی پر که ی کرد.

کَحَصَ الأرض: گل و خولی زهوی به سه رخوی دا پرژاند.

کَحَصَ الشئین: شته که ی وردو هار کرد.

الکاحِص: پی پر که کمر و شوینه واری کویره و بوو.

کَحَلَ العین: کلی له چاوه که رادا کلی تی کرد.

کَحَلَ الرجل: کلی له چاوی پیاوه که رادا. کَحَلَ السَّهَادُ عینُه: شهو به خه بهر بوو خه و نه چوو و چاوی.

کَحَلَتِ العینُ کَحَلاً: پیلوی چاوه گانی هه به سه روشت رهشيان دنواند و دهگوتري: (کَحَلَ الرجلُ فهو اکحل وهي کحلاء).

کَحَلَ العین: چاوه که ی کلاوی کرد، کلی تی رادا و دهگوتري: (کَحَلَ الرجل).

اِکْتَحَلَتِ المرأةُ: نافرته که کلی کرده چاوی و دهگوتري: (ما اکتحلت

عيني بك) واته: تۆم نه دیوه و (ما اکتحلت عيني بغمض) واته: نه نوستوم.

اِکْتَحَلَتِ المرأةُ: نافرته که کلی کرده چاوی.

الاکْحَلُ: ده مار که له ناو مرپاستی قول دایه خوینی لیوه دمرده یندري یان لییه وه ده کریته ناو جهسته.

الکَحَالُ: که سیك چاوه گانی به کل دمرمان دهگا.

الکُحْلُ: هه رشتيک بکریته ناو چاوه وه بو مه بهستی دمرمان و شله مه نی نه بی و مکوو کل و شتی وا.

الکَحْلَاءُ: نافرته ی زور چا و رهش و یان چاو یك و ا بنوینن که کلی تی کراوه و مه ری چا و رهش و سپی، چا و به لئه ک زبانی ره شه و لاخ و روه کیکی ته مه ندریژه به سه ر زهوی دا بلا و ده بیته وه، له باشوری نه وروپا و ولاتانی هه وزی دمریای سپی دمری، توکن و چقلا و پیه، که لا گانی دریژو گوئه که ی شینه، به رو بوومی له شیوه ی بوندوق دایه، گو یزیکی رهنگ سوری هه یه، ماده میه کی رهنگا ورهنگی لی دمرده یندري و له جو ری (البرغلص) ه هه روا ناوه بو جو ره ماسییه که له پی ری (الأسبورية).

الکُحْلَةُ: روه کیکی گیای سالا نه ی به ته مه نه، له شوینی ناو و هه و

ماماوندیدا دهرۆئ ۵ توکنه ۵	الكُخيا: كويخا.
گوئیکی ږهنگ ږتهقالی ههیه ۵	كَدَا الثَّيْبُ كَدَاً وَكُدُوْءًا: ږوهكهكه
(ك: أكاحل).	سهرما لئی داو کردی بهشیوهی لباد
الكُخلى: كهسیك كل دروست بكا ۵	بهسهر زموییهوه گهمږه گهمږه کرد.
ږهنگی شینی مهیلوه ږهش.	كَدَا الثَّيْبُ: ږوهكهكه تینوی بوو دهرنگ
الكُحول: شلهمهنبیهکی بی ږهنگه ۵	بیږهگی.
بۆنیکی تایبهتی ههیه له گوږانی	كَدَا البُرْدُ الزَّرْعُ: سهرما كشتوكاله
شهگرو شتی وا دروست دهرۆئ، نهو	ږواوهكهی بهپاش دا ږردهوه نهپهشت
خۆی ږوخی شهرايه.	خیرا پی بگا.
مقیاس الكحول: نامیریکه نهاندازهی	كَدَا البُرْدُ الزَّرْعُ تَكْدِيَّةً: بهمانا (كَدَاْه)
چهندیهتی كحولی ناو ناوی پی	دی.
مهزمنده دهرۆئ.	الكادِيَّةُ: دهگوتری: (أرض كادنة)
الكحولي: ههرشتیک مادهی كحولی	زموییهكه درهنگ كشتوكال پی
تیدا بی.	دهگهیهنی.
الكحیل: جۆریكه له نهوت ږهش و	الكذب: سپیایی نینۆکی مندال.
ږونه حوشتی پی چهور دهرۆئ.	الكذب: بهمانا (الكذب) دی ۵ (دم
المكحالان: دوو ئیسقانن بهدیوی	كذب): خوینیکی تازه ږزاو.
ناوهوی باسكهوه دهردهكهون.	المكدوبة من النساء: ئافهرتی سپی
المكحال: كلچپوك.	پیست كه سپیایهتیهكهی صافو
المكحل: بهمانا (المكحال) دی.	جوان بی.
المُكحلة: كلدان، نهو تورمهكهیهی کلی	كَدَحَ فِي الْعَمَلِ كَدْحًا: كۆششی كردو
تی دهرۆئ ۵ (ك: مكاحل).	ههولی دا.
كَحْلُ المركب كَحْلَةً: به كوحول و	كَدَحَ لِنَفْسِهِ: كاری چاك یان خراپی
شتی وا تیكهلهكهی حمل كرد.	كرد.
كَحَّ الرجلُ كَحًّا: پیاوهكه خهوی لی	كَدَحَ لِعِيَالِهِ: کاسبی بۆ مال و مندالی
كهوت و ږرخه دی.	خۆی كرد بهزهحمهتو نارېحهتی.
كَحَّ كَحًّا: بۆ وازهینانی منداله لهشتیک	كَدَحَتِ الرِّيحُ: ږهشبا زیخو بهرده
كهناتهوی دهستی بگاتی.	وردهی هاویش.

كَدَحَ باسنانه: بهددان گهستی.

كَدَحَ وَجَهَ فُلَان: دهمو چاوی فُلَانی
روشانده ۵ یان کاریکی ناشیرینی له گهڼ
کرد.

كَدَحَ وَجَهَ الامر: پوخساری کارمکهی
شیواند.

كَدَحَ راسَهُ بالمشط: سهری بهشانه کرد،
فزهمکانی بهشانه لیک جیاکردنه وه.

كَدَحَ الجلد: پیسته که کرژ هه لانتو
کرپژاوی بوو.

اِکْتَدَحَ لَعِيَالِه: کاسبی بو مال و مندالی
خوی کرد.

تَكَدَحَ الجلد: پیسته که روشا.

الکَدَحُ: همر شوینکمو روشانیک
به هوئی گهستن و لیخشانه وه بڼ.

كَدَّ فُلَان كَدًا: فُلَان کهس توندو تیزی کرد
له کارمکهی دا زوری نیلحاح کرد بو
وده دهسته یانانی شته که ۵ هه ولی بزوی
دا.

كَدَّ فُلَانًا: نیلحاحی زوری له فُلَان کرد
بوئنه و کارهی دمخړیته نه ستوی.

كَدَّ راسَهُ: سهری بهشانه کرد ۵ فزهمکانی
خوی بهشانه خاو کردنه وه.

كَدَّ جِلْدَهُ بالاضفار: پیستی خوی
به نینوک خوراند ۵ زوری خوراند.

كَدَّ الشَّيْئ: به دهستی خوی شته کهی
دارنی.

اَكَدَّ: دهستی قوچاندو به خیل و پژد
بوو.

كَاَدَهُ: زال بوو به سهری دا.

اِکْتَدَّ: پژدو چروک بوو.

اِکْتَدَّ فُلَانًا: داوای له فُلَان کرد بو
مال و مندالی خوی هه ول بدا.

اِکْتَدَّ الشَّيْئ: شته کهی به دهستی خوی
دارنی.

اِسْتَكَدَّ:

اکداد: وهجبه وهجبه و کومه ل کومه ل
۵ دمگوتری: (رایت القوم اکداد)

ههروا دمگوتری: (قوم اکداد) گهل و
نه ته و میه کی گورج و گول و جوست و

چالاکن.

الکُدَادَةُ: بنکر که به بنکی مه نجه نه وه
رهق دمبیته وه ۵ خلتو پلتهی روئی

قال کراو.

الکَدُوْدُ: پیاویک به نارچه تی
کوله مهرگی پنداویستی ژبان بو

دهسته بهر بیی.

الکدید: زهوی پته و رهق ۵ زهوییه ک
به هوئی زور پندا رویشتنی ولاخ و

نازه نه وه گله کهی بوو بیته
خوله پته ۵ خوئی هارپا ۵ دوی

پان و پور، دوپ و چالی پان له
ناوزه وی دا.

المکد: شانه.

المكدرود: كه سيك تيشكابى و به سهرى
دا زال بووبين.

كدر الماء ونحوه كدراً: ناوكهى پرشت.
كدر الماء كدراً: ناوكه ليل بوو ه (فهر
كدر) ه

كدر عيشه وكدرت نفسه: زيانى تال بوو
دلى ناخوش بوو.

كدر اللون: رهنكه كه مهيله و پرش بوو
(فهر اكر و هي كدراء).

كدر الماء كداره وكدوره: به مانا (كدر)
دئ ه دهمگوتري: (كدر عيشه و كدر
نفسه).

كدر الماء: ناوكهى ليل كرد.

كدر فلاناً: فلانكه سى غه مبار كرد.

انكدر في سيره: له رويشتن دا پهله
كرد.

انكدر عليه القوم: خه لكه به سهرى
دا هه لپزان، كه له كومه كه يان لى
كرد.

انكدرت النجوم: نه ستيرمگان ليل
بوون و روناكيان نه ما ه قورشان
دهمه رموى: ﴿وَإِذَا الثُّجُورُ
انكدرت﴾.

تكادرت العين في الشئ: چاوكه
به ردموام له شته كهى روانى.

تكدر الماء: به مانا (كدر) دئ ه
دهمگوتري: (تكدرت عيشه).

اكدُر اللون: به مانا (كدر) دئ.

الاكدُر: لاهاوئيك روى زموى بمالى ه
(بنات اكر) كه ره كيوى.

الكُدرة: ره شايى بنكى مهنجه لى ه
ره شايى بنى مهنجه لى.

الكُدرة: رهنكى مهيله و پرش.

الكُدرة من الحوض: قورهلتهى بنكى
حهوز، يان قهوزدى سهر حهوز ه
تهه و توؤؤيك به سى نه سب
به رپايى.

الكُدري: ته نكه ههوز ه جورئكه
له بالنده وهكوو قهت وايه، رهنك
تهه و توؤؤوى پشت به لكه و گهردن
زهرد.

كُدس الحصيد والتمر والدرهم كُدساً:

گيا دوراوه كه، يان خورماكه يان
ديره مه گاني كومه لى كومه لى كرد.

كُدس الخيل: نه سپه گان خريپونه وه له
رؤيشتنيان دا هه نديكيان سوارى
هه نديكيان بوون.

كُدست الدابة وغيرها كُدساً وكُداساً:
ولاخه كه پرماندى.

كُدس به الارض كُدساً: خستى و
به زموى دا دا.

تكادس الشجر: دره خته كه تيكه لاهو
كؤبووه.

تكدست الخيل: نه سپه گان له رؤيشتن
دا خريپونه وه سوارى يه كترى بوون

(وا پالیان لیکدا دمتگوت چوونه
سهر پستی په کتر).

تَکْدَسَ فلان: فلانکس شانی
هه لته کاندو له کاتی پوښتن دا
بهره پېشه وهی جولاندن ه له دواوه
فلانکس پاتی پتوه نراو کهوت.
تَکْدَسَ الفرس: نه سپهکه پوی وکوو
نوه باری قورس بچ.

الکُدَّاسُ: خهرمانی دانه ویله پاککراو
ه چاله به فر ه به فری کوکراوه ه
پر مین و پشمینی نازهل و ولاخ.
الکُدَّاسُ: کوکراوهی هه موو شتیک
ومکوو خهرمانی گهنمی سورکراو ه
خورمای کراو به موشتاخ ه
دېرهمی کومه ل کراو، لمبی کومه ل
بوو ه (ک: اکداس).

کَدَشَ من فلان کَدَشًا: هه ولای داو فیلی
کرد.

کَدَشَ من فلان شینًا: شتیکې له فلانه وه
پیکه یی.
کَدَشَ الشَّيْنِ: شته که ی به ددان قرتاند،
برې.

کَدَشَ الإِبِلَ: حوشرمکانی به خیرایی
لیخوپین، دمری کردن.
اکدش بخبر: به شتیکې له هه واله که
بلاو کردم وه.

اَکْدَشَ من فلان شینًا: شتیکې له
فلان چنگ کهوت.

اَکْتَدَشَ من فلان شینًا: به مانا
(اکدش) دی.

تَکْدَشَ فلان: فلانکس له دواوه پاتی
پتوه نراو کهوت.
الکَدَّشُ: برین.

الکَدَّاشُ: سولکهری به ویره ویر که
زور نیلحاح بکا ه پیاویک زور
هه ولای نیش کردن بدا.

الکَدَّشَةُ: نه خوشی ه دهگوتری: (ما به
کدشه) هیچ نه خوشی به کی پتوه
نیه.

الکَدَّيشُ: نه سپی نارپه سهن پیاوی
گیل.

اَکْدَفَتِ الدابة: ولاخه که دمنگی سمی
هات.

الکَدْفَةُ: ته په ی قاج که له زمو ی دمدا ه
یان دمنگیک ببیسی و شوینه که ی
نه بیینی.

کَدَمَ فلانًا: کَدَمًا: به گهستن و شتی وا
شوینه که ی له فلان کرد، برینداری کرد
ه گوشتی جهسته ی پواند ه (فهو کَدَام
و کدوم).

کَدَمَ الصيدَ: نیچیرمکه ی دمر پړاندو
هه ولای زوری دا بیگری ه هه ولای
شتیکې دا که دمرست ناکه وئ.

اُكْدِمَ الاسيرُ: دیله که په لبه ست کرا.
تکادم الفرسان: نه سپهکان په کتریان
گهست قه پالیان له په کتر گرت.

تَكْدَةُ الشَّيْنِ: شتهكه شكا.

كَدِي الْمِسْكُ كَدِي: ميسكهكه بؤنى نهما
(فهر كد و كَدِي).

كَدَتِ الْأَرْضُ كَدَوًا وَكَدَوًا: زمويهكه
رومكهكانى بهسستى گهشهدمكه.

كَدَيْتُ أَصَابِعَهُ: پهنجهكانى بههوى گل
دمردانهوه ماندو بوون.

كَدَا الزَّرْعُ وَغَيْرُهُ: كشتوكالهكه باش
نهپړاوه.

كَدِي الْمَعْدِنُ: كانهكه گهوهمرى تيدا
دهست نهكهوت.

كَدَا الْبَرْدُ الزَّرْعَ: سهرماو سؤلهكه
كشتوكالهكهى بهپاش دا گيرپايهوه
نهپهپشت گهشه بكا.

اكدي الحافِرُ: بيرهكهنهكه گهپشته
تهباره زموى پتهو و ناتوانى چيډى
بيرمكه ههلكهنى.

كَدَا الشَّيْنُ كِدَاءً: شتهكهى مهنع كردو
برى.

اكدي فلان: فلانكس گهپشته ساراو
چؤلهوانى ۵ زور پارپايهوه له
سوالگردن دا ۵ پژدو چروك بوو ۵
قورشان دمفهرموى: ﴿وَأَعْطَى قَلِيلًا
وَأَكْثَى﴾ ۵ دواى دموئهمنديى
ههزاركهوت ۵ نانوميډ بوو
نمگهپشته نامانج.

كَدَا وَجْهَهُ كَدَوًا: دهمو چاوى روشاند.
كَدِي بِالْعَظْمِ كَدَا: نيسقانى لهقورگى
گيرا.

اكدي المطرُ: بارانهكه كهه بوو.
اكدي المعدِنُ: كانهكه زپرو گهوهمرى
تيدا نه دوزرايهوه.
اكدي الطعامُ: خواردنهكه بى كهك
بوو.

كَدِي الْفَصِيلُ: بيچومكه شيرى خواردو
ناوسكى داومشا.

كَدِي الْكَلْبُ: سهگكه نيسقانى لهقورگى
گيرا.

اكدي فلاناً عن الشَّيْنِ: فلانكسسى
لهشتمكه گيرپايهوه.
الكادية: ناخوشى رڼزگار ۵ جهنگه
سهرما.

الكادي: ناوى مهند ناويك بههيواشى
بروا ۵ ناوى درهختيكه لهپيرى
(البندانى) شيوهى له درهختى خورما
دمهچى وهى بهئندازهى نهو بهرز
نايپتهوه گهلاكانى درېژن لهشيوهى
شمشيردان نهولاتى يهمهنو باشورى
كيشومرى ناسياو ولاتى هيندو
نوسترااليا دمروى ۵ لهشوينى ترپش
دمرويندرى.

الكدي: ساراو چؤلهوانى.
الكَدَاةُ: هر گل و خول و شتى وا خپ
كرايپتهوهو كؤمهان كؤمهان كرابى.

كَدِي الرَّجُلُ كَدِيًا: پياوهكه بهخيلو
چروك بوو بهخششى كهه بوو.

الْكُذَّاءُ: بهمانا (الكذاة) دئ.

الْكُذِيَّةُ: زموى سهختو پتهو يان شاخو بهمرده لان كه پاچو قولينگه كارى تى نه كهن ه پيشهى سوالگمرى ويره وپرگمر.

كَذَّبَ كَذِبًا وَكَذِبًا: دروى كرد ه هه واليكي دا پيچهوانهى روداو بوو ه هه لى كرد ه گومانه كهى راست دمرنه چوو.

كَذَّبَ الشَّيْئُ: شتهكه وادمرنه چوو كه چاو مپروان دمكرا ه دمگوترئ: (كذب البرق والطمع) هه ووره بروسكهكه بارانى بهدواوه نمبوو ومكوو چاو مپروان دمكرا.

كَذَّبَ فلاناً: هه والى دروى به فلانكس راگه ياند.

كَذَّبَتْ فلاناً نَفْسَهُ: نهفسى فلانكس نامانچو هيوى گهورمو دوورى پى راگه ياندو هه لى خه لمتاند.

كَذَّبَتْهُ عَيْتُهُ: حاوى فلانكس شتى ناراستى نشان خاومنى دا.

الْكُذْبَةُ: بهدرؤزنى هاته بهرچاو ه درؤكانى دمرخستن هه لينا بو درؤ كردن.

كَانِذَتْ فلاناً مَكَانِذَةً: من فلانم بهدرؤخسته وهو نه وپش منى بهدرؤخسته وهو.

كَذَّبَ بالامر تكذيباً: كارمكهى بهناراست لهقه لهم داو دؤى وهستا.

كَذَّبَ عن امر لرادَةً: دؤى ويستى نهو ومستاو نهو كارمى نهو ويستى، نهه نهنجامى نه دا.

حَمَلَ عَلَيْهِ فما كَذَّبَ: هيرشى بو بردو نهگه راپه وهو نه ترسا.

كَذَّبَ السِّلَاحُ: سيلاحكه نه تهقى و پوچ بووه، گولله كهى نه هاو پشت ه دمگوترئ: (ما كَذَّبَ أن فعل كذا) هيچ نه ومستاو په لامارى كارمكهى دا.

كَذَّبَ فلاناً: دروى پال فلان داو بهدرؤزنى لهقه لهم دا يان به فلانكسى گوت درؤت كرد.

تَكَاذَبُوا: خه لكه كه هه نديكيان هه نديكيان بهدرؤخسته وهو.

تَكَذَّبَ: بهزوره منى دروى بهسمر خؤى دا هينا.

تَكَذَّبَ فلاناً و عليه: پيى وابوو فلانكس درؤزنه.

الْكَذْبِيَّةُ: هه والى درؤ ه (ك: اكاذيب). التَّكَاذُيبُ: تكاذيب العرب: نهفسانهى عمرمب و جبرؤك و خورافات ه كانيان.

الْكَاذِبَةُ: درؤ ه (نيسمه و له شوپنى چاوگ دادمئرئ، دمروون و نهفس) ه (ك: كواذيب).

الْكُذْبُ: درؤ (پيچهوانهى راستى). الكُذْبَةُ: په كجار درؤ كردن (درؤيه ك).

كَذَّبَتْ نِيسَانَ: دروئ یه كهه ره پوژی مانگی نیسان.

الكَذَّابُ: زور دروژن ه (جوهر كذاب) گهوههری ساختهو ناعهصل.
الكَذُوبُ: بهمانا (الكذاب) دئ.

كَذَّ الشَّيْءُ كَذًّا: زبرو رهق بوو.

اَكْذُ الْقَوْمُ: خه لكه كه كهوتنه ناو بهرده لانی كونكون و بهرده زپوئ و شوینی وا.

الكَذَّانُ: بهردئ گپوئ و زپوئ و كونكون.

اكْذَى الشَّيْءُ: شته كه سور هه لگه پرا.

اكْذَى الرَّجُلُ: پیاوه كه له خه جاله تی دا پهنگی سور هه لگه پرا ه یان له ترسا پهنگی زهره بوو.

الكَاذِبُ: سور ه پوئیکه بوئخوئ و عه تراوییه له گولی (الكاذب) دروست دمگري ه درهختیکه گه ورهیه له پیپری (الكاذبة) یه ه گوله كهی بوئیکه خوئی ههیه.

كَذَّابًا: لیکدراوه له دوو وشه ه (كاف التشبيه) و (ذا) كه (نيسم نيشاره بی) ه بهمانا (همروا) دئ ه دمگوتري: (علمت علیاً فاضلاً وأخاه كذا) وادمزانه عهلی پیاوئیکه گهورمو پیزداره براگه شی همروا ه وادمبی (ها) ی ناگادار کردنه وه دمکهوئته پیشمهوی وشه كه دمبیته

(هكذا) ه قورئان دمهرموئ: ﴿أَهْكَذَا عَرَّشُكَ﴾.

كَرَبَ فُلَانٌ كَرْبًا: فلانكس كشتو کالی له زهوی بیئاوو بی درهخت دا کرد، وشکه سالی بنکی لقه خورماکانی لی کرده وه خورمای له لقه برپاوه کان لی کرده وه.

كَرَبَ الشَّيْءُ كَرْبًا: شته كه نزیک بووه.
كَرَبَتِ الشَّمْسُ لِلْمَغِيبِ: خوړ لهئاو بوون نزیک بووه.

كَرَبَ: نزیکه، دمگوتري: (كَرَبَ يَفْعَلُ كذا) نزیکه نه وه بکا ه (كَرَبَ أَنْ يَفْعَلَ) نزیکه نه وه نهو کاره بکا.

كَرَبَ فُلَانًا الْأَمْرَ وَالْغَمَّ: کارمه كه، غهمو نارچه تیهه كه له سهر فلانكس زور هورس بوو.

كَرَبَ الْحَبْلَ وَغَيْرَهُ كَرْبًا: حهبله كهی گشت بادا، توندی کرد.

كَرَبَ الْأَرْضَ كَرْبًا وَكِرَابًا: زهوییه كهی بو كشتو کال تیدا رواندن هه له وگنر کرد، کیلا یه وه.

كَرَبَ الدَّلْوُ: حهبله ناوهراستی بو دۆلجه كه دروست کرد.

اَكْرَبَ الرَّجُلُ: پیاوه كه بازی دا.

اَكْرَبَ الدَّلْوُ: بهمانا (کریها) دئ.

اِكْتَرَبَ لكذا: غهمی بو نه وه خوارد.

الکِرَابُ: پیزهوی ئاو، بوری ئاو ه جوگه ی ئاو.

الْكُرْبَةُ: نەو بۆلۈ دىنكە خورمايەيە

كە لەلقى بېراۋى دارخورما ئى

دەكرىتەۋە ۋە لەقى خورماگە

دەبېردىۋ خورماي پېۋەن.

الْكَرْبُ: بىنكى لەقى دارخورما كە وشك

دەبىۋ ئى دەكرىتەۋە ۋە ھەبلىك

كەلەناۋمىراستى دۆلچە دەخىرى

بۆنەۋەى دۆلچەكە قايم بىۋ

خۇبگىرى بۇ كارپىتىردن.

الْكَرْبُ: غەم ۋە خەفەت كەدل تەنگ

دەمكەن.

الْكُورَةُ: بەمانا (الْكَرْبُ) دى.

الْكُورَةُ: كۈنى بىچكۈلەى خىمە كە

كۈلەكەى تىدەكرى.

الْكروبيون: نەو ھرىشتانەى نزىك

بارمگى نەقدەسن ۋە كە جوبىرائىل ۋ

مىكانىل ۋ ئىسراھىل لەۋانن.

الْكريب: غەمبار ۋ گىرى قەفەزاۋ ۋ

تىرۈكى نانكەر ۋ زەۋى كە ئاۋ ۋ

دەرختى تىدا نەبى.

الْمَكْرَبُ: خاكەنازۋ پېمەرە.

الْمَكْرَبُ من المفاصل: جومزگە كە

زۆرى رەگ تىدا بىن ۋ ھەرشىتىك

بەتەۋ بى لەھەبىل پان دىۋار پان

جومزگە.

الْكُرْبَاچُ: قەمچى.

كَرْبِسَ الرجل: پىاۋەكە بەشپۈمىيەك

رۋى ۋەكوۋ پېۋەند كرابى ئاۋا.

تَكْرِيسَ من ظهر فرسه: لەسەر پىشتى

ۋلاخەكەى كەۋتە خۋار.

الْكِرْيَاسُ: پۇشاكى نەستۈرۋ رەختە

كەلە لۈكە دروستكرابى.

كَرْبَشَ الرجل: پىاۋەكە بەشپۈمىيە

پېۋەند لەبى رۋىشت ۋ قاچى

جوتكردن بۇ يازدان.

كَرْبَشَ: شتەكەى گىرتۋ بەستى.

تَكْرِيشَ الجِلْدُ: پىستەكە گىرۋىۋ

ۋىكەتەۋە.

كَرْبَلَ الشَّيْئِ: شتەكەى تىكەل كىرد.

كَرْبَلَ فلان: فلانكەس بەناۋقوردا

رۋى ۋ دەشگۈترى: (جاء بمشي

مكربلاً) ھات دەنگۈت بەناۋ قوردا

دەرۋا ۋ چۈۋە ناۋ ئاۋەۋە.

الْكُرْبَالُ: نەو ئامپىرمىيە ھەلاج لۈكەى

پى شى دەمكەتەۋە ۋ (ك: كرايىل).

الْكُرْبَالَةُ: شلەپەتەيەكە لەقاج دا ۋ

لەزانيارى رۋەگناسى دا بىرىتىيە لە

ئەندامى مېياپەتى گۈل.

الْكريبون: غونصورپكى (نافلزىيە)

لەسەر رۋى زۆر شتى جىا

دەردەكەۋى.

الْكربت: (سنة كريت) سالىتى تەۋاۋ

بى زىادۋ كەم ۋ دەشگۈترى: (شەر

كريت، أسبوع كريت، ويوم كريت).

ملحاحه

كش

كش

مكش

كش

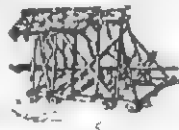
كش

كش

كش

كش

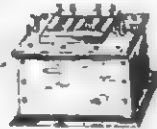
كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

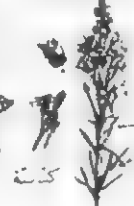
كش

كش

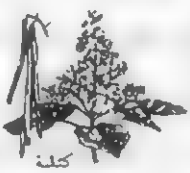
كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كش

كَرَّثُ الْأَمْرُ وَغَيْرُهُ كَرَثًا: شتهكەى
لەسەر قورس بوو ۵ تەواو پێیمو
ماندو بوو ۵ (فهر كارث).

اَكْرَثُ الْأَمْرُ وَغَيْرُهُ: بەمانا (كَرَثُ) دئ.
اِكْثَرُ لَه: بۆى غەمبار بوو، خەفەتى
بۆ خوارد ۵ دەگوترئ: (ما اكْثَرُ
لَه) گرنكى پئ نادەم خەمى بۆ
ناخۆم ۵ (وَأَرَاكَ لَا تَكْثُرُ لَذَلِكَ)
دەتبینم گرنكى بەمو نادەى و
خەمى بۆ ناخۆى ۵ جەو جۆئى
بۆناكەى ۵ بەزۆرى لەسیاقى نەفى
دا بەكاردئ.

الكَارِثَةُ: بەلای گەورە ۵ (ك: كوارث)
۵ دەگوترئ: (كَرَثَةُ الْكَوَارِثِ) بەلای
پۆژگار خستویانەتە دلهراوکیو.

الْكَارِثُ: رومكێكى تەمەندریژە
لەپێرى (الزنبقة) یە بنكى ومكوو
سەلكى پياز وایە ۵ گەلای درێزو
شكاو بەملاو بەولای خۆیدا
شۆردەكاتەو لەناومرپاستى دا
نیركێك دەرەكا گوئى زۆر دەگرئ و
بۆنى خۆشى هەیه ۵ چەند
جۆرێكى هەیه (الكراث المصري،
كراث المائدة، كراث الشامي).

كَرَجَ الشَّيْءُ كَرْجًا: شتهكە كەپروى
هەلێنا ۵ دەگوترئ: (كَرَجَ الْخَبْرُ)
نانەكە كەپروى سەرکەوت.

الْكُرْجُ: ئەسپەدارینە بۆ یارى منداڵ.
كَرْدَهُ كَرْدًا: دەرى گرد ۵ مەنعى كرد.
الْكُرْدُ: بنكى مل، لای خواروى مل.
الْكُرْدُ: نەتەوێ كورد، نەتەوێكە
لەبانوێكى پانو پۆردا لەناسیای
ناومرپاست دا دەژین و ولاتەكەیان
بەسەر ولاتى ئێران و تورکیا و
عێراق و سوریا دا دابەشكراو.

چل ملیۆن كوردین لەپەس ناسیادا
كوئێترین میلەت لەناو دونیادا
وعدشی نیستەمار بەسەرمان زالە
ژێردەستەو یەخسێر ژیاومان تالە

الْكُرْدِيْدُ: پارچەو پاشماو لەبنكى
سەبەتەى خورمادا ۵ پوشە خورما.
كَرْدَسَ الْقَائِدُ الْخَيْلَ أَوِ الْجَيْشَ:
سەرلەشكرمەكە ئەسب سوارەكانى
یان سوپاكەى پۆل پۆل كرد.

تَكَرْدَسَ الرَّجُلُ: بیاومكە وێكەتەو
چومو بەیهك دا.

الْكُرْدُوسُ: هەر ئێسقانیك گەورەو
تەواو بئ ۵ سەرى ئێسقانیك مۆخى
هەبئ ۵ هەردوو ئێسقانیك
لەجوزگەدا بەیهك بگەن ۵ ومكوو
ئێسقانى شان و ئەژنۆ و سمت ۵
(ك: كراديس).

الْكُرْدُوسَةُ: كۆمەلێكى زۆر گەورە لە
ئەسپ و لەسوپا.

الْكَرْدَانُ: ملهوانكه ۵ لهيواری
مۆسيقادا مهقامی رسته.

الْكَرْدُون: پشتینو سیاجو شورا.

الْكَرْدِينَال: يهكێكه له مالهكانو
حهبرو پیاوه ئاینییهكانی هاوهلی
پاپاو راویژکارهكانی ۵ كه نهوان
ماهی نهومیان ههیه پاپا ههلبژیڤن
۵ (ك: كرادله).

كَرُّ الرَّجُلِ او الْفَرَسُ كَرِيْرًا: پیاوهكه
نیخه نیخی لهسنگی هات.

كَرُّ فُلَانٍ كَرِيْرًا: پیاوهكه گهراپهوه ۵
دهگوتری: (كَرُّ الْفَارَس) سوارهكه
گهراپهوهوه ههلمهتی بردهوه بۆسهر
دوژمن.

كَرُّ الشَّيْئِ كَرًا: شتهكهی رمت كردهوه
گێراپهوه.

كَرُّ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ: شهو و رۆژ یهك
بههواپهك دا گهراپهوهوه دووباره
بوونهوه.

كَرُّ عَلَى الْعَدُوِّ: هێرش بردهسهر دوژمن.
كَرُّ عَنْهُ: لێی گهراپهوه.

كَرُّ عَلَيْهِ الْحَدِيثُ: قسهكهی سهرلهنوئ
بۆ كردو بۆی دووباره كردهوه.

كَرَّدَ الشَّيْئُ تَكْرِيرا وَتَكَرارا:
جار دواجار شتهكهی بۆ دووباره
كردهوه.

تَكَرَّرَ عَلَيْهِ كَذَا: جار دواجار نهوهی بۆ
دووبارمكردهوه.

الْكُرُّ: ههلمهت بردن و پهلاماردان
پێچهوانهی (الْقَرْ) ۵ ههروا ناوه بۆ
حهبلیك له لیقی خورما
دروستكراوه پێی سهرمهكهون
بۆسهر دارخورما ۵ حهبل
بهستنهوهوه شتی وای كهشتیه.

الْكُرُّ: نامیرێکی پێوانهی دانهوێلهیه
وهكوو قسناغ ۵ نهندازمهکی شهست
قهفیز یان جل ئێڤمهیه.

الْكُرَّةُ: گهراپهوه ۵ سهرلهنوئ
زیندو بوونهوه ۵ هێرش بۆسهر
دوژمن لهشهردا ۵ بهیانی و ئیواره ۵
زیندو بوونهوهی مهخلوقات سهر
لهنوئ دواي ههستانی قیامهت.

الْكُرِيْرُ: پهلمهیهكه لهتهپوتۆز تووشی
قورگ دهی.

الْمَكْرُ: شوینی جهنگ، گۆڤهپانی
جهنگ.

الْمِكْرُ: دهگوتری: (فَرَسٌ يَكْرُ بِفَرٍ)
ئهسهپێکی رسهن و راهیتراره بۆ
ههلمهت بردن و پاشهگشهکردن سهر
نهرمو ههوسار خۆشه، جوان دهرهواو
دێتهوه.

كَوَّرَ كَرْوًا: چووه ژوور، چووه ناومهوه ۵
خۆی له پهناپهسیوو نهشكهوتو شتی
وادا حهشار دا.

كَوَّرَ إِلَيْهِ: پهناي بۆلابرد ۵ مهیلی نهوی
کرد.

كَارِزَةُ: رۆی و له بهری ههلات.

كَارِزٌ عَنْ فُلَانٍ: له بهر فلان ههلات.

كَارِزٌ إِلَى الْمَكَانِ: خۆی کوتا بۆ

شوینه کهو خۆی تیدا چهشار دا.

كَارِزٌ فِي الْمَكَانِ: له شوینه کهدا خۆی

چهشار دا.

كَارِزٌ إِلَى ثِقَةٍ مِنْ إِخْوَانٍ وَمَالٍ: پهناى

برده بهر شتیکی متمانه پیکراو له

برادهر یان لهشتی تر.

كَرَّزَ الصُّفْرَ: چاوی هه لۆکهی بهستو

دوری و خواردنی دایه بۆ نهوهی

ژیرباری بکاو پام ببی.

الْكِرَازُ: سوراخی و دیزه.

الْكِرْزُ: درهختیکه بهرێك دمگرێ

ومگوو بهرقوق وایه وهل بیجمی

کهمن بچوکهتره ه پێشی دمگوتری:

(کُرِز).

الْكُرْزُ: هه مبانسه و خورجی شوان ه

جهوال ه (ك: اکراز).

كَرَزَمَ الرَّجُلُ: بیاومکه نیومرۆ شتی

خوارد

الْكِرْزَمَةُ: ژمهه نانی نیومرۆ.

كَرِسَ الرَّجُلُ كِرْسًا: بیاومکه زانا بوو

سنگی هربوو له عیلم و زانست ه (فهر

کرس).

كَرْسَ الشَّيْئِ: شته کهی خسته پان

یهکو لیتی دان.

كَرْسَ الْبِنَاءِ: باله خانه کهی دامه زراند.

إِنْكَرْسَ عَلَيْهِ: خۆی به سهردا

کوشمه له کرد.

إِنْكَرْسَ فِي الشَّيْئِ: چوووه ناو

شته کهوه به کووماو می.

تَكَارَسَ الشَّيْئُ: شته کان کهوتنه سهر

یهکو پیکهوه نووسان.

تَكَرْسَ الشَّيْئُ: به مانا (تَكَارَسَ) دی.

تَكَرْسَ أَسُ الْبِنَاءِ: بناغه ی

باله خانه که پتهو بوو.

الْكِرَاسَةُ: به شیک له کتیب ه دمگوتری:

(هذه الكراسية عشر ورقات) ئەم

پهڕمگرافه ده و مرقه یه ه (هَذَا

الكتاب عِدَّة كِرَارِيس) ئەم کتیبه

چهند پهڕمگرافیکه ه ههروا ناوه بۆ

دهسته یه که کاغهزی پیکهوه نووساو

و ئاماده کراو بۆ له سههر نووسین ه

(ك: کراس، و کراریس، و کراسات).

الْكِرْيَاسُ: گه مپه؛ نهو گل و پێخ و

زبله ی له تهو پله و ئاغهل دا تهباره

دمبه ستی و رهق دمبی.

الْكِرْسَاءُ: هارچه زهویه که درهختی

تیدا پروایی و لیک نزیك بن و پهگو

پیشالیان تیک هالایی.

الْكِرْسِي: تهخت و تاراج، عهرش ه

کورسییه که له دارو نایلۆن و شتی وا

دروست دمگرێ و تاکه کهسییه ه

الْكِرْسِيَّةُ: گىيەمكى سالانەيە لە پىرى
(القرنية) يە بۇ سود وەرگرتن لە
دانەوئلەكەى دەرپۆندىرئ و دىكرئ
بە ئالىكى رەشەولاخ رەنگە (كزن)
بى.

كَرْشَ الرَّجُلُ: پىاومكە مال و خىزانى زۇر
بوو.

كَرْشَ الْجِلْدُ: پىستەكە ئاگر گەستى و
وېكەتەو وەرچ بوو.

كَرْشَ فُلَانٍ: فلانكەس دەموچاوى گرز
بوون وېكەتەنەو وە خواردەمەنى
گىپەى دروست كرد.

كَرْشَ اللحمِ: گۆشتەكەى لەناو گىپەدا
كولاند.

تَكَرْشَ وَجْهَهُ: دەموچاوى وېكەتەنەو
پىستى پوخسارى گرزبوو.

تَكَرْشَ النَّاسِ: خەلكەكە خىر
بوونەو.

إِسْتَكْرَشَ الْجَدِي: كارىلەكە ورگى
گەرە بوو لەومرى خوارد.

إِسْتَكْرَشَ الْوَجْهَ: دەموچاوى گرزبوو
وېكەتەو.

الْأَكْرَشُ: ورگ زل و (وهى كرش).

الْكِرْشُ: چايدانەو ورگ و شوپنى
مانەومى خۇراك بۇ ئازەلە
كاوئزكەرەكان وەكوو مەعیدە بۇ
ئادەمیزاد و ەروا ناو و بۇ گىيەمكى

پلەيەمكى زانستىيە لەزانكۆداو
دەدرئ بە مامۆستايانى زانكۆ
ئەوانەى كە پلەيەمكى زانستىيان
هەيە لە زانكۆداو مامۆيەك بەسەر
خزمەتيان دا تىپەپەرپو و (ك):
كراسى).

المُكَرْسَةُ مِنَ القلائد: ئەو ملوانكە
گەوهمرەيە مېرومەكانى بەجەند تالە
دەزوومو وەنرابنەو و ناو و ناو
هەموو تالەكان كرابنە ناوكونى
مېرۆيەكى گەورەو و كەوتبېتە
نىوان مېرو و گەوهمرەكانەو.

كَرْسَعَ فُلَانًا: بەشمشیر لەمەجەكى
فلانكەسى دا.

الْكُرْسُوعُ: لایەكى مەجەك، ئەو
ئىسقانەى لە جومزگەدا بەرز
بۆتەو و لەقاجى مەردا برىتييە
لەو ئىسقانە بچكۆلەى لەپشت سمى
دايە پىشى دەگوتىرئ پىچك.

كَرْسُوعُ الْقَدَمِ: مەجەكى قاچ،
بارىكاپى قاچ (پشت سمى).

المُكَرْسِعُ: قاپ دەرپەرپو، كەسك
قاپەرەمەى زۇر دەرچوین و گۆشت
داينەپۆشپن.

الْكُرْسُفُ: لۆكە.

الْكُرْسُفِيُّ: جۆرە ەنگوئىنىكى سېيە
دەئىى لۆكەيە لە سېيەتیدا.

كَرَعَتِ النَّخْلَةَ وَغَيْرَهَا: درمخته
خورماكه هميشه رڼگه گانې له ناو
ناودا بوونو ناويان ئې نه بړا ۵ (فهې
كارعة).

كَرِعَ الْوَحْشَ وَغَيْرَهُ كَرَعًا: تيرى
ناراسته ى حه پوانه وه حشيبه كه كړدو
باريكايى قاجى ههنگاوت.
كَرَعَتِ السَّاقَ كَرَعًا: قاجى باريك بوو
۵ يان پيشه وهى باريك بوو.

كَرَعَ فُلَانٌ: فلانكس باريكايى قاجى
ژانى كړد.

اَكَرَعَ الْقَوْمُ: خه لكه كه باريكايى قاجى
ولاخه كه يان ههنگاوت.

تَكَرَّعَ: له كاتى دمستنويز شتن دا
باريكايى قاجيشى شت.

الْكُرَاعُ مِنَ الْإِنْسَانِ: نيوان نه ژنؤو
قاهه رڼقه يه خوار نه ژنؤى تا
جومزگه ى قاجى ۵ له نازهل دا به
باريكايى قاجى دمگوتري، نهو
شوينه ى هيچ گوشتى پيوه نيه ۵
ههروا ناوه بو كؤمه ليك نه سپو
سيلاح به يه كه وه.

الْكُرَاعِيُّ: سه لك و پيچك فروش ۵
(سهروبى فروش).

الْكُرْعُ: ناوى باران كه راسته وخؤ دهمى
تيبخرى و بخورپته وه ۵ دمگوتري:
(شربنا الكُرْع) ۵ ناوى

لووس له پيږى (السعدية) يه لاسكو
قهدى نه ستوره و له لای خواروى
كه لای دريژى هه ن به دريژايى
قهده كه ى، به ريكي خاكى مه پله و
رڼشى هه به ۵ حصيرو شتى وای ئې
دروست دمگري له ولاتى ميصرو
شام دمپوي ۵ (السمار) يشى پي
دمگوتري.

الْكِرْشُ: به مانا (الْكِرْشُ) دئ ۵ (كرش
الرجل) دمستو پيوه ندى پياو و
كه سه نزيكه گانې، پياوه
تا يه تيبه گانې.

الْكِرْشَاءُ: قاجيك زور گوشتن بي و
قاهه رڼقه ى له گوشت دا ون بووبى و
له گهل بازنه پي پي پي و
به نجه گانيشى كورت بن.

الْكِرِيشُ: چندراوېكه له ناوړشم
رڼگى رڼش يان سوره كراس و
چارمكه و دسمالى بو نافرمت ئې
دروست دمگري.

الْكُرِيشَةُ: چندراوېكه له لؤكه و شتى
وا و لك دپته وه و ليك دمكشپته وه.
المُكْرِشَةُ: خواردنيكه و مكوو گپه
وايه.

كَرَعَ فِي الْمَاءِ أَوْ الْإِنَاءِ كَرَعًا وَكُرْعًا:
دهمى خسته ناو مكه وه و خوارديه وه
قاپو گلاس و مشتى به كار نه هينا.

بارانمان خواردهوه ۵ سهر و پئى
 ئاژەل ۵ سەك و پئىچك.
 كَرَفَ الشَّيْنُ كَرَفًا كَرَفًا: بۆنى
 بەشتەگەوه كرد.
 كَرَفَ الحمارُ: نېرە كەرمكە بۆنى
 بەمىزى دېئە كەرمكەوه كردو پوى
 لەحهوا كردو لىچەكانى هەلگىرانهوهو
 باى دان.
 الكَرَفُ: ئەو كەسەى بەدزىبەوه
 دەرپوانىتە ئافەرت.
 كَرَفَاتُ القِنْزُ: مەنجه ئەكە بەهۆى
 كوئىنەوه كەفى دمردا.
 كَرَفًا القومُ: خەلكەكە تىكەلاو بوون.
 كَرَفًا الشَّعْرُ: مووەكان زۆربوونو
 كەوتنە سەر يەك.
 تَكَرَّفًا السُّحَابُ: هەورەكە كەوتە سەر
 يەك و چر بۆوه.
 تَكَرَّفًا الشَّعْرُ: بەمانا (كَرَفًا) دئ.
 تَكَرَّفًا القومُ: خەلكەكە تىكەلاو بوون.
 الكَرَفْسُ: كەرموز.
 كَرَكَتِ الدَّجاجةُ: مەشكەكە لەهێلكە
 جۆوه.
 الكَرَاكَةُ: نامىرەكە بۆ پاكردنهوهو
 جۆمال كردنى روبارو جۆگا
 ئاومكان.
 الكُرْكُ: پەشتەمالىكى فەروەدارە،
 بەزۆرى لەفەروەى سمۆرە دروست
 دەكرئ.

الكركي: بانئەمەكى گەورەو پەنگ
 خۆلاويە ۵ مەل درێزو قاج درێزو
 كلك كوئە، دالگۆشت و لاوازه ۵ لە
 وشكانى دەژى، جارى وايش هەمە
 پەنا بۆ ناو ئاودەباو لەناو ئاودا
 دەژى ۵ (ك: كراكي).
 الكُرْكُ: تىرۆكى نان پان كردنەوه ۵
 بێل و خاكەناز.
 الكركدن: حەيوانىكى جەستە
 گەورەمە، گواندارە ورك زلو قاج
 كورته، سمدارە، پېست ئەستورو
 پتەوه يەك شاخى هەمە لەسەرى
 لىبۆزى قىت بۆتەوه، هەمە
 دووشاخى يەك لەسەر يەكى هەن.
 الكُرْكِيَّةُ: رومكەكە لەپېرى (الخبازية)
 شوپنى سەرمكى ولاتى سەنىگالە،
 غىنىيا، لەسودانىش دەرپوئ، لە گۆئە
 سورمەكانى شەرابىكى خۆش نىشات
 بەخش بەرەم دەهێندرى.
 كُرْكُرُ: قاقا پېكەنى.
 كُرْكُرَتِ الخارجيةُ: نېرگەكەكە قوئە
 قوئى كرد، دەنگى وەكوو قاقاى
 پېكەنىن وابوو.
 كُرْكُرُ بالدجاجة: بانگى مەشكەكەى
 كرد.
 كُرْكُرُ فلاناً عن الشَّيْنِ: فلانكەسى
 لەشتەكە گىراپەوه، پالى پېوهنا.

الْمُكْرَسُ: نەو كەسەي داپكى
نەمەتەو كۆيلە بى.

الْكُرْكُمُ: رومككى دەرمانىيە لە پىرى
(الزنجارية)، كوتراوى رەگەكانى
دەكرىتە داو و دەرمانى چىشت
لەينان و بۇ رەنگەردنى شتىش
بەكارداي (زەردەچەو).

الْكُرْكُمَانُ: گىيەكى سالانەيەو لەپىرى
(الشفوية) يە گولكى سېو شىنى
هەيە، ميوەيەكى دەندوك درىزى
هەيە، تۆمەكى وەكوو دەنكە
حەلەبە وايەو كەمىك بچوكتە
ولاخ و ئازەلى بەرەلا دەيخوا.

الْمُكْرَمُ: شتى رەنگىراو بەكورگوم.
كِرْمە كِرْمَا: لەسەخاوت دا بەسەرى
دا زال بوو، دەگوتى: (كازمە
فَكْرَمە) لەسەخاوت و بەخشندەي
دا شانازى بەسەردا كرد و لىي
تەپەپاند.

كِرْمَ فلان كِرْمَا وكِرَامَة: فلانكەس
سەخى سروشت بوو بەزۆرى حالى
خۆي بەخشى و (فەر كىرم وەي
كرە).

كِرْمَ الشَّيْنُ: شتەكە بەنرخ و بەهابوو،
ناومزە بوو.

كِرْمَ السُّحَابُ: هەورەكە بارانى باراند.

كِرْكِرَ الشَّيْنُ: شتەكەي جاردواچار
هەيەيەو و كۆي كەردەو
دەگوتى: (كِرْكِرَت الرِّيحُ السَّحَابُ)
بايەكە هەورەكەي گرد كەردەو
لەملاو لاو كۆي كەردەو.

كِرْكِرَ الرِّيحُ: ئاشەكەي خولاندەو.

كِرْكِرَ الحَبُّ: دانەوئەكەي هارى.

تَكْرَكَرَ: لەهەوادا سەرەنگىر بوو،
نەمدىو و نەودىو كرد.

تَكْرَكَرَ الماءُ: ئاوەكە لە رېرەوى خۆي
گەپايەو.

تَكْرَكَرَ فِي امره: پارا بوو لەكارەكەي دا.
الْكِرْكِرَة: قۆرەقۆرى سك و پىكەنىنى
بەرزو بەشيوەي قاقا.

الْكِرْكِرَة: سنگى گيانلەبەرى سمدار
دەگوتى: (بَرَكَ عَلَى كِرْكِرَتِه)
بەسەر سنگى دا پال كەوت
كۆمەئىك ئادەمىزاد و (ك: كراكر).

كِرْكِسَ فلان: فلانكەس پارا بوو
بەشيوەي رۆيشتنى پىوهند كراو
رۆيشت و لەسەرەو بۇ خوارەو
گلۆر بۆو، تلۆر بۆو.

كِرْكِسَ الشَّيْنُ: شتەكەي دووبارو س
بارە كەردەو.

كِرْكِسَ الدابة: ولاخەكەي پىوهند
كرد، بەستىەو.

تَكْرَكَسَ: تلۆر بۆو، گلۆر بۆو.

کرمَت الارضُ: زموییه که رومکه گانی
گهش و نمایان کرد.

اکرم الرجلُ: پیایومکه مندائی پموشت
به رزو سه خی سروشتی بوون.

اکرم فلاناً: پیزی فلانکه سی گرتو
له عهیب و پمخنه به دووری گرت.

اکرم نفسه عن المشائعات: نهفسی
خوی لهشتی خراب و بهد پراست.

کارمه: شانازی به سردا کرد له
سه خی سروشتی دا.

کارم الرجلُ: شتیکی به دیاری و پاداش
دا به پیایومکه.

کرم فلاناً: پیزی له فلان گرت و وای
نیشان دا سه خیه، خوی به سه خی
زانی.

تکارم عن الشئین: خوی لهشته که
به دوور گرت.

تکرم عن الشئین: به مانا (تکارم) دی.
استکرم الشئین: داوای شتی به نرخ

کرد و به به نرخ هاته به ردهستی.
استکرم العقائل: نافرمتی خانه دان و

نه جیب زادهی مارم کردن.
الإكرامية: عهتاو به خشش.

الاکرومية: کرداری پیروز.
التکرمه: شوینی تایبهتی بؤ دانیشتنی

پیای له ناو مال دا یان سیسه می
نوستنی: که نی شانیهی پیزی

گرتنیهتی.

الکرامُ: به مانا (الکریم) دی.

الکرامةُ: کهرامت؛ کاری سهر ناساو
له عادت بهدمرو رودانی

له سردهستی کهسانیک ئیدهعی
پیغه مبهری نه گهن و نهو به پزو

به ردهمی دی دمخریته سهر زارکی
دیزمو منهجه و پیزو نرخ بؤ دانان

و دمگوتری: (افعل ذلك کرامة لك)
نهو نیسه له بهر خاتری تۆ نه انجام

دهدم.

الکرامُ: خاوون ترئ و رهزو باخ و
باخهوان، رهزهوان.

الکرمُ: دمگوتری: (رجل کرم) پیازی
سه خی و (أرض کرم) زموییه کی

پاک و به پیته.

الکرمُ: داری میو، رهز، ترئ و (ابنة
الکرم) شراب.

الکرمُ: دمگوتری: (افعل ذلك کرمأ
لك).

الکریمُ: ناویکه (صیغه تیکه له
صیغه ته گانی خودا) لیپورده و

همرکه سیکه یان همرشتیک جینگای
رهزامه ندیی خهک بی.

الکریمه: مینهی (الکریم) و پیای
و هجاخراده و دمگوتری: (إذا جاءکم

کریمه قوم فاکرموه) که پیزداری
نهتموه هاته لاتان پیزی بگرن و

اَكْرَهُهُ عَلَى الْأَمْرِ: زوره ملی لی کرد	(كِرْمَةُ الرَّجُل) كچی پیاموکه، (کچه نازدارهی پیاو).
لَسَمَرُ نِيشَهْكَه.	
كَرَّهُ إِلَيْهِ الْأَمْرُ: شتهکه‌ی له‌لا ناشیرین	کریمتک: لوتت ه همر نه‌ندامییکی
کرد، کارمکه‌ی له‌لا دزیو کرد.	پنژداری جه‌سته وه‌کوو گوینچکه،
تَكَارَةُ الشَّيْئِ: شتهکه‌ی به‌لاوه	دهست، پيش ه (الکریمتان) دووچاو.
ناشیرین و دزیو بوو ه دهسگوتری:	المُكْرَمُ: پیایو پنژدارو شکومه‌ند.
(فعل کذا متکارها) کارمکه‌ی	المُكْرُومَةُ: گردهوی خیرو نیشی باش.
به‌نابه‌دلی کرد.	المُكْرَمَةُ: (أَرْضُ مُكْرَمَةٍ) زهوییه‌کی
تَكَرَّهُ الشَّيْئِ: شتهکه‌ی ناخوش	به‌پیت روهک ساخ.
ویست.	الْكُرْئِبُ: قهرناپیت ه روهکیکه
اِسْتَكْرَهُ الشَّيْئِ: شتهکه‌ی به‌لاوه دزیو بوو.	سالانه‌یهو بنکی نه‌ستوره گه‌لاکانی
اِسْتَكْرَهُ فَلَانَةً: فلانه ناهرمی	دکه‌ونه سهر یه‌ک له شوینی هه‌وا
ناچارکرد خرابه‌کاری بکا.	مامناومند دهریو ه له ولاتی شام
الْكُرْهَاءُ: قولکه‌ی گیزمره‌ی مل	پیی دمگوتری: (الملفوف).
قولکه‌ی پشته‌مل.	كَرْئَفَ الْخُلَّةِ: دره‌خته خورماکه‌ی
الْكُرَّةُ: پیناخوش بوون ه ناره‌حه‌تی و	له‌لقو پۆیه‌کانی روت کرد.
ماندویی ه شتیک به زور پیت بکه‌ن	كَرْئَفَ فَلَانًا بِالْعَصَا: به‌عه‌صا
ناجارت بکه‌ن به نه‌نجامدانی.	له‌فلانکه‌سی دا.
الْكُرَّةُ: به‌مانا (الْكُرَّةُ) دی.	كَرْئَفَ الشَّيْئِ بِالسَّيْفِ: شتهکه‌ی
الکریهه: شهره هه‌را، ته‌نگانه و چورتم، ه	به‌شمشیر بری.
شهری سامناک ه دمگوتری: (شَهْدَاتُ	الْكِرْئَافُ: بنکی لقه‌برای دره‌ختی
الکریهه) ناماده‌ی شهر بووم و	خورما که‌دوای برینی لقه‌که
له‌جه‌نگه‌ی شهرکه‌دا بووم.	به‌شیکی به‌قه‌دی دره‌خته
	خورماکه‌وه ده‌مینیتته‌وه.
	الْكُرْئَافَةُ: قونداخی تفه‌نگ.
کرائه الدهر: به‌لاو چورتمی پۆزگار.	كَرِهَ الشَّيْئِ كُرْهًا وَكَرَاهَةً وَكَرَاهِيَةً:
المُكْرَهُ: نه‌وه‌ی له‌سهر شانی ناده‌میزاد	شتهکه‌ی ناخوش ویست.
گران‌ه و زوری پی ناخوشه،	كَرَّهُ الْأَمْرُ وَالْمَنْظَرُ: کارمه ناشیرین بوو
دمگوتری: (لَقِيتْ دُونَهُ مَكَارَهُ الدَّهْرِ).	دیعه‌نه‌که ناشیرین بوو.

المكروهة: دىگوتىرى: (رجل ذو مكروهة) پياۋىكى خاۋەن ھەلەمەتو جەربەزمىيە.

كرا الغلام كرواً: مىندالەكە تۈپىنى كىرد، يارى بەتۈپەكە كىرد ۋە دىگوتىرى: (كرا الكرة ربهيا) يارى بەتۈپەكە كىردو شەقى تىيەلدا بۇئەۋى بەرز بىتەۋە بۇ ھەۋا. كرا الأرض: زەۋىيەكە ھەلگۈلى.

كرا البئر: بىرەكە داپۇشى. كرى النهر كرىاً: لەناۋ روبرەكەدا چالى ھەلگەند.

كرى الأرض: زەۋىيەكە ھەلگۈلى. كرى الرجل: پياۋەكە نوست ۋە (فهر كرى وكرى وكریان) ۋە دىگوتىرى: (أصبح فلان كریان الغداق).

اكرى: كەم بوو ۋە دىگوتىرى: (اكرى الرجل) پياۋەكە مالو سامانى كەم بوو ۋە تىشۋى نەما بىراپەۋە.

اكرى الدار او الدابة: خانومكە يان ولاخەكە بەكرى دا.

كاراه مكاراة وكراء: بەكرى دا (فهر مكار).

إكترى الدار وغيرها: خانومكە بەكرى گرت.

الكرى: ھەنۋز، ۋەنەۋز.

الكرى: چەند گۆپىك بەپەنا يەكترەۋە.

الكراء: كرى كرىكار.

الكرة: قتبۇل، ھەرشتىك خرىب ۋە (الكرة الأرضية) گۆى زەۋى ۋە شتىكى خىرو بازەنپە يارى پى دىگوتىرى ۋە چەند جۇرىكى ھەپە ۋە تۈپى سولەجان، تۈپى پى تۈپى تىنس ۋە تۈپى دەستەۋىز ۋە تۈپى ئاۋ ۋە تۈپى سەلە.

الكروان: بالندەپەكى قاج درىزو رەنگ خۇلاۋى ۋەكۋو كۆتر ۋاپەۋ دىگوتىرى خۇشى ھەپە.

الكروة: كرى كرىكار.

الكرويا: رەۋەكىكى نىۋەسالىيە، رەۋەكەكى بەناخى زەۋىدا رۋدەچى لاسكەكانى پەلپەل ۋە كۆمەلن، لە بەرەكەكى شەرابىكى ھۇشياركەرەۋە دروست دىگوتىرى.

الكروي: ھەرشتىك بىچەمەكە خىر بى.

الكري: كرىكار، كرى گرتە ۋە نەۋ كەسەۋ ولاخ بىد بە كرى.

المكارى: ولاخ بەكرىلەر، بەزۆرى بەكەسىك دىگوتىرى: گۆپىرىز بەكرى بىد ۋە (ك: مكارون).

الكروم: عونسورىكى فلزى رەنگ خۇلەمىشى مەپەۋ سەپپە بۇ رەۋەكەكرى ھەندى مەعدەن ۋە

لهوحه و شتی وا به کاردی، هه ندی
بیکهاتهشی بۆ رهنگکردن و شتی وا
سودی ل دهبیندری.

الکرومیت: کانیکه له عونصوری
ئاسن و کرۆم و ئۆکسجین پیک دی.
الکریات (الکریات الحمر): خرۆکه
سورمکانی خوین.

الکریات البیض: خرۆکه سپیهکانی
خوین.

گۆب مَشَط الرَّجُل کزیأ: سنگه پینی
بچوک و ویکهاتهوه بوو (جۆره
عهیبیکی قاجی ئاده میزاده).

الکُزْبُ: رۆنیک بههوی گوشینهوه
دهرهیندراپی ه (عصارة الدهن).
الکُوزْبُ: پیاوی رۆدو دل تهنگ.

المکذوبة من الالوان: رهنگیکه
له نیوان رهنگی رهش و سپی دایه.

الکُزْبَرَةُ: رومکیکی کشت و کالی و
سالانهیه، گه لاکه ی تیکه ل بهه ندی
خواردن دهکری، تۆمه کهشی بۆ
خۆشکردنی هه ندی خواردن و بۆ
گرتنه وهی دهرمان به کارد دهیندری.

کُزُ الشَّيْنِ کُزُ: شته که ی تهسک کردموه.
کُزُ الشَّيْنِ کُزَاة و کُزُوزة: شته که
بههوی سه رماوه وشک بوو ویکهاتهوه.

کُزُ الوَجْه: رۆخساری ناشیرین بوو.
کُزُ فُلان کُزَاة و کُزَاة: فلانکەس بی
خیر بوو یارمهتی نه دا ه دمگوتری:

(رجل کز الیدین) پیاویکی رۆدو
چروکه.

کُزُ فُلان: فلانکەس توشی نهخۆشی
دهمار گرژبوون بوو ه یان توشی
لهرزین و شه پله بوو.

اَکْرُهُ الله: خودا توشی نهخۆشی
دهمارگرژی کرد. یان توشی
لهرزین و شه پله بوو.

اَکْثَرُ الرَّجُل: پیاومکه ویکهاتهوه تیچو
بچوک بۆوه.

التَّكْرُزُ: ویکهاتهوهی دوو شهویلهیه
بههوی گرژبوونی ماسولکه ی شت
جوین و ده بیته هوی نه وهی کابرای
توشبو به و نهخۆشییه ده می بۆ
نهکریتهوه.

الکُزَاةُ: وشک بون و ویکهاتهوه ه
رۆدی و چروکی.

الکُزَاة: دهمارگرژی و لهرزین و
شه پلهیه که توشی ئاده میزاد ده بی
بههوی سه رما ی زۆر یان له بهر
رۆشتنی خوینی زۆر له جهسته ه
نهخۆشییهکی گوشندهیه توشی
بریندار ده بی کاتێ برینداره که
برینه که ی به گل و خۆل پیس بی
که مادهی (باسل التیانوس) ی تیدا
بی.

کُزَمَ فُلان کُزَمَا: فلانکەس ده می نوهاندو
بی دهنگ بوو.

كَزَمَ الشَّيْئَ الصُّلْبَ كَزَمًا: شته توندو
 رَهْمَه كَهی گَه سَت ه شته كَهی
 به كه لَبَه كانی پِشَه وهی دَه می شكاندو
 ناو كه كَهی دمره یَنَا بُوْنَه وهی بیخوَا.

كَزَمَ فُلَانٌ كَزَمًا: فُلَانَكِه س هه یَنَا بُو
 پِشَه كِه وَتَن ه به خِیرایی و به پَه لَه
 له شته كَهی خوارد ه لوت و پهنجَهی
 كُورت بوون ه چَه ناگَه و لیو ی
 خوارم وهی دمره پِیو بوون ه لیو ی
 سهرم وهی چووَه به ناوَدَا ه دَه گوتری:
 (أَنْفَ أَكْزَمَ وید كَزَمَاءَ).
 اَكْزَمَ فُلَانٌ: فُلَانَكِه س جه سته ی
 وِیكَه اته وه.

كَزَمَ: وَشَكْ بُوومو وِیكَه اته وه تِیچو.
 كَرَّمَ الْعَمَلَ وَنَحْوَهُ بِنَاءً: كار كردن
 چاوَه قَامَكَه كانی وَشَكْ و گِرَزْ كرد.
 الْمُنْكَرَمُ: كَه سِیك بهری دَه ستی بچوك بِن.
 كَسَبَ لَاهِلَه كَسْبًا: هه وئی بَزِیو ی دا بُو
 مَال و مَنَدَالِی.

كَسَبَ الشَّيْئَ: شته كَهی كُؤ كَر دَموَه.
 كَسَبَ الْعَالَ كَسْبًا: قازانجی كرد ه مَال و
 سامانی دَه سته كوت.

كَسَبَ الْإِثْمَ: تاوانه كَهی هه لُگرت.
 كَسَبَ فُلَانًا مَالًا أَوْ عِلْمًا: مَال و سامانی
 بُو فُلَانَكِه س دَه سته بهمر كرد.

اَكْسَبَ فُلَانًا مَالًا أَوْ عِلْمًا: یارمَه تی
 فُلَانَكِه سی دا له سهر و مَدَه سته یَنانی

مَال و سامان یان زانست و زانیاری
 یان وای له فُلَانَكِه س كرد مَال و
 سامان پهِیْدَا بكا یان عیلم و زانیاری
 به دَه ست بِنِی.

اِكْتَسَبَ: هه وئی دا و كُوشی كرد.
 اِكْتَسَبَ الْعَالَ: مَال و سامانی دَه ست
 خُو ی خست.

اِكْتَسَبَ الْإِثْمَ: تاوانه كَهی خسته
 نَه سَتو ی خُو ی.

تَكَسَّبَ الْعَالَ: مَال و سامانی به دَه ست
 هِیَنَا ه دَه گوتری: (هُوَ يَتَكَسَّبُ مِنَ
 الشَّعْرِ) شیعری كرد به هُو ی
 پاره پهِیْدَا كردن.

اَلْكَسْبُ: كَاسِبِی و هه وئَدانی بَزِیو ه
 دَه گوتری: (فُلَانٌ طِيبُ الْكَسْبِ).

اَلْكُسْبُ: پَالَفَتَه ی پُون؛ پُونی قَالَكُراو ی
 پَالِیورَو ه تَوِیكَل و سُو ی تَوُو كَه تان و
 تَلَبَه كَهی دوا ی كُوشِیَن و پُون لِی
 گرتنی.

اَلكُواسِبُ: بریندار كِه رَو دِرِنده چ
 نادمی چ پَالَنده.

اَلْمَكْسَبُ: دَه سته كوت ه (ك: مَكَا سِب).

اَلْكُسْتَبَانُ: بَرَوَانه مادَهی (اَلكُشْتِیَان)
 كِه بَرِیْتِیبه لهو ناسنُوكَهی خَه یات
 دَه یكاته سهری پهنجَهی بُو نَه وهی
 دهرزِیبه كه نازاری پهنجَهی نَه دَا.

کَوَسَجَ فُلَانٌ: فلانکەس لاجانگی
موویان پیووە نەمان.

تَكْوَسَجَ: بئ ئەقل بوو ە دەگوتری:
(من طال لحيتہ تكوَسَجَ عَقْلُهُ) كەسێك
پیشی درێژ بئ عەقڵی كورتە،
سوگە.

الْكُوسَجُ: كەسێك لاجانگی پوتابنەووە
مووی پیووە نەبێ ە ددان كەم؛
كەسێك ددانى كەمى لە دەم دان ە
بارگى تەمبەل ە (ك: كراسج) ە
هەروا ناوە بۆ ماسییەكى گەورەى
دەریایى؛ پەكەرىكى غوززوفى
هەبە لای پێشەوێ درێژو
پانەومبووە، نەملاو ئەولای ددانى
مشارى پیوون، ئەم جۆرە ماسییە
لەناو گەرمەكان دا دەژى و ژۆرە.

كَسَجَ الْبَيْتَ كَسْحًا: مالهەى مالى.

كَسَحَتِ الرِّيحُ الْأَرْضَ: ڕەشەباكە گۆ
خۆلى سەرزەوى هەموو ڕامالى.

كَسَجَ الْبَيْتَ أَوْ الظَّهْرَ: بێرەكە یان
جۆگاكەى پاك كەردموە ە دەشگوتری:
(أَتَيْنَا بَنِي فُلَانٍ فَكَسَحْنَاهُمْ) هاتینە سەر
هۆزى فلان و لەبێخ دەرمان هینان.

كَسَجَ فُلَانٌ مِنْ مَالِي مَاشَاءَ: فلانكەس
بەنارمۆزى خۆى لەمالى منى هەلگرت.
كَسَجَ كَسْحًا: دەستى یان قاچى ئیفلج
بوون ە (فەو اكسج وەي كسحاء).

اِكْتَسَحَ الشَّيْئُ: شتەكەى رادا، ڕایمالی
ە دەگوتری: (أَغَارُوا عَلَيْهِمْ
فاكسحوهم).

الْكُسَاحُ: نەخۆشییەكە توشى حوشتر
دەبێ و شەلى دەكا ە نەخۆشییەكە
توشى ئێسقانى منداڵ دەبێ.

الْكُسَاحَةُ: داپی ە شوینی فەرى دانى
زێل و زال، (حاربة).

الْكَسِيجُ: كەسێك لیقەوماو هانای بۆ
بەری و ئەو نەتوانی بەهەنانى
لیقەوماوەكەوێ.

الْمَكْسَجُ: گەسكە ە ئەوێ شتى بئ
بمالی.

الْمَكْسَجُ: كەسێك توشى نەخۆشى
ئێسقان بئ، توشى شەلى بووبێ ە
چلەدارى تویكل ئى كراوەو ڕێك
كراو.

كَسَدَ الشَّيْئُ كَسَادًا وَكُسُودًا: شتەكە
ڕەواجى نەبوو، نەفرۆشرا، دواكارى
لەسەر نەبوو ە دەگوتری: (كَسَدَتِ
السُّوقُ) بازارى گەوت و مامەلەى تێدا
كەمبوو ە دەشگوتری: (سُلْعَةٌ كَاسِدَةٌ).

كَسَدَ الشَّيْئُ كَسَادًا وَكُسُودًا: بەمانا
(كَسَدَ) دى.

اِكْسَدَ الْقَوْمُ: خەلكەكە بازارى نەبوو
كەپن و فروشتنیان كەم بوو.
اِكْسَدَ الشَّيْئُ: شتەكەى ناپەواج كرد.

کَسَوَ فُلَانٌ مِنْ طَرَفِهِ: فَلَانِکَسَ کَهْمَکَ
چاوی خوی نوقاند.

کَسَوَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌هی شکاند، تیکی
شکاند و پهرته‌وازه‌ی کرد ۵ ده‌شگوتری:
(کَسَرُ مِنْ بَرْدِ الْمَاءِ وَحَرِّهِ) ساردی
ناو‌مکه‌یان گهرمه‌ک‌هی که‌م کرده‌وه.

کَسَوَ الْكِتَابَ عَلَى عَشْرَةِ فصولٍ مَثَلًا:
کتیبه‌ک‌هی به‌سهر ده به‌ش دا دابه‌ش
کرد.

کَسَرَ التَّاجِرُ مَتَاعَهُ: بَازَرگانه‌ک‌ه پارچه
پارچه شته‌کانی فروشتن.

کَسَرَ الْوَسَادَ: سهرینه‌ک‌هی نوشتانده‌وه و
شانی له‌سهر دادا.

کَسَرَ الطَّائِرُ جَنَاحِيهِ: بَالَنده‌ک‌ه بَالَه‌کانی
خوی شکانده‌وه بَوَ نیشتنه‌وه ۵
ده‌شگوتری: (بَاز کَاسِرٌ وَعَقَابٌ کَاسِرٌ).

کَسَرَ الرَّجُلَ عَنْ مَرَادِهِ: پیاوه‌ک‌هی
له‌مه‌به‌ستی خوی لادا.

کَسَوُ الْقَوْمَ: هَوَزه‌ک‌هی شکاند و به‌سهریان
دا زال بوو.

کَسَوُ الْحَرْفَ: بَزوینی ژیری خسته سهر
پيته‌ک‌ه.

کَسَرَ الشَّيْئُ: زَیْده‌رؤیی کرد له
شکاندن شته‌ک‌ه‌دا.

کَسَرَ الْكَلِمَةَ: وَشه‌ک‌هی به‌شیوه‌ی (جَع
تکسیر) جه‌مع کرده‌وه.

إِنْكَسَرَ الشَّيْئُ: بَوَ موتاوه‌عی
(کَسَرُهُ) دئ ۵ شته‌ک‌ه که‌م بوو
رهمویه‌وه، ده‌شگوتری: (إِنْكَسَرَ الْحَرُّ
وَبَرَدُ الْمَاءِ).

إِنْكَسَرَ الْعَسْكَرُ: سَوَپَا شكاو تارومار
بوو.

إِنْكَسَرَ الشَّيْءُ: شيعره‌ک‌ه له‌نگ بوو.
إِنْكَسَرَ الْعَجِيْنُ: هه‌ویره‌ک‌ه شل بوو
هه‌لات.

تَكَسَرَ الشَّيْئُ: بَوَ موتاوه‌عی (کَسَرُهُ)
دئ ۵ ده‌شگوتری: (فُلَانٌ فِيهِ تَكَسُّ
وَتُكْسَرُ).

الْكُسَارُ: نَه‌و پارچه وردانه‌ی له‌شته‌ک‌ه
ده‌بیته‌وه ۵ وه‌کوو ورده کاشی ورده
شوشه، وردمان.

الْكُسَارَةُ: به‌مانا (الْكُسَارُ) دئ.
الْكِسْرُ: قه‌راخی خانوو ۵ لای شت و
که‌ناری شت.

الْكِسْرُ: به‌مانا (الْكِسْرُ) دئ ۵ شتی
که‌م ۵ له‌بوازی حیساب و ریازیات دا
ژماره‌ی که‌رت و شتی وایه وه‌کوو
(١١ ١٢ ١٣) ...هتد. ده‌شگوتری: (ضَرْبُ
الْحُسَابِ الْكُسُورِ): ژمیره‌مارکه
که‌رت‌ه‌کانی زهریی په‌ک کردن.

الْكُسْرَةُ: تیشکان، ده‌شگوتری: (وَقَعَتْ
عَلَى الْقَوْمِ الْكُسْرَةُ): خه‌لکه‌ک‌ه

شکانیان به سهردا هاتو کهوتنه
نشوستییه وه ههروا دهگوترئ:
(فلان بعینه کَسْرَة من السَّهْر)
فلانکس چاوی لیل و پیل بوون و
ومنهوز تینی بۆ هیناوه ه (رجل ذو
کسرات) پیاویکه لهههموو شتیك
دا تیدهشکی و زهرمر دمکا.

الکِسْرَة: پارچه شکاوی ههرشتیک بی
ه بۆ نموونه دهگوترئ:

الکِسْرَة من الخبز: گوپچه نان.
الکَسَارَة: شتیکه وهکوو گازو بلایس
گوپزو شتی وای پی دهشکین.

الکسور من الجلد والثوب: چرچ و
لۆچی پیست و قوماش و شتی وا ه
دهشگوترئ: (أرض ذات کسور)
زموییه که بهرزونزمی تیدایه ه
(کسور الأودية والجلال) قورت و
پنجی شیو و دۆل و کیو و کهژ.

المکاسیر: حیرانی نزیک، نهوهی
دیواری به دیواری خانومه تهومیه ه
دهلئی: (فلان مکاسری) واته فلان
حیرانه.

المکسیر: شوینی شکاندنی شت.
المکسرات: گوپزو بادام و بندهق و
هستهق و شتی وا.

کَسَّ الشَّيْءُ کَسًّا: شته کهی کوتاو
وردو هاری کرد.

کَسَّ الرجل کَسًّا: پیاوه که ددانی
دهر کهوتن ه ددانی خوارمهی بهرز
بوونه وه دهر کهوتن و مهلاشوی و
شهویلهی سهرمهی بۆ دواوه و
شهویلهی خواروی هاته پێشه وه (فهو
اکس و هی کساء).

تَكَسَّسَ: به نه نهقهست شهویلهی خوی
پاش و پێش کردن.

الکسیس: گوشت که له سه بهردی
گهرم وشک کرابیته وه پاشان ورد
بکری و بکریته توپشوی سهفه ه
ههروا ناوه بۆ شهراپیک له زورات و
جۆ دروست بکری.

كَسَعَ فلاناً کَسْعاً: له پاشه وهی دا،
به دهستی یان به پێشه وهی قاجی
له فلانکسی دا ه دهگوترئ: (كَسَعَ
القوم بالسيف) به شمشیر کهوته
ویز میان و له پاشه وهیانی دا.

كَسَعَ الشَّيْءُ کَذَا بكذا: شته کهی کرده
شوینکه وتهی نه وه و بهو شیوهی ئی
کرد.

وردت الخيلُ يَكْسَعُ بعضها بعضاً:
ولاخه بهرز مکان یهک له دوا ی یهک
هاتن بۆ سه ناو.

كَسَعَ فلاناً بما ساءه: قسهی کردو
وهلامی ناشیرینی قسهی فلانکسی
دایه وه ه فلانکسی دهر کرد.

اِكْتَسَعَتِ الْخَيْلُ بِاَذْنَابِهَا: وِلاخه

بهرزه که شته که بیان خسته ژیر

فاحیانوه.

اِكْتَسَعَ الْفَخْلُ: که له که کلکی له پانی

دا.

تَكْسَعُ فِي ضِلَالِهِ: له گومرایی خویدا

رؤجوو.

الْاَكْسَعُ: دهگوتری: (حمام اکسع)

کوتریکه له ژیر کلکی دا پهری سپی

ههن.

الْكُسْعَةُ: خالی سپی له ناوچه وانی

هرشتیک دا بی ۵ پهری سپی له ژیر

کلکی بالنده دا ۵ گوچکه نان.

كَسَفَتِ الشَّمْسُ كَسُوفًا: خور گیراو

رونای نه ما.

كَسَفَ الْوَجْهَ: دم و جاو زمرده لکه پراو

رونای نه ما.

كَسَفَ الرَّجُلُ: پیاو که چاوی داگرت،

چاوی خوی داشکانه ۵ دهسگوتری:

(كَسَفَ بَصْرَهُ) چاوی خوی داخست.

كَسَفَ بَصَرُهُ: به هوی جاو ئیشه وه چاوی

بؤ نه کرانه وه.

كَسَفَ بِالْهَ: و مزعو حالی ناخوش بوو.

كَسَفَ أَمْلُهُ: هیواو ناواتی پوکانه وه.

كَسَفَ الشَّيْئَ كَسْفًا: شته که دی داپوشی.

كَسَفَتِ الشَّمْسُ النُّجُومَ: خور

به روناکی خوی روناکی

نه ستیرمکانی داپوشی.

كَسَفَ الشَّيْئَ: شته که دی برپه وه.

اَكْسَفَ الْقَمَرُ الشَّمْسَ: مانگ بهری

رونای خوری گرت.

اَكْسَفَ الْحَزْنَ فَلَانًا: خمهفت و مزعو

حالی فلانکسی گوری.

كَسَفَ الشَّيْئَ: شته که دی برپه وه.

الْكَاسِفُ: دهگوتری: (یسوم کاسف)

رؤژگار یکی ناخوش و پر به لاو

کاره ساته ۵ پر شهرو شوړو

چورتمه.

الْكُسْفَةُ: پارچه ی شت ۵ پمت و کمرت.

الْكُسُوفُ: خورگیران بیان

که مېوونه وهی روناکی به که ی به

هوی نومی دهکوپته نیوان خورو

زموپیه وه.

الْكُسِيفَةُ: به مانا (الْكُسْفَةُ) دی.

كَسَسَ الشَّيْئَ: شته که دی بهتونیدی

کوتاو وردوهاری کرد.

الْكُسْكُسَةُ: پیوه لکاندن پیتی سینه

به (کافی تهئنیسه وه) لهکاتی

پاوستانی له سمر کافه که ۵

دهگوتری: (اعطیتکس).

الْكُسْكُسِيُّ: خوارده مهنیه که خه لکی

ولاتی مه غریب له ناردی گمنم

به هوی کولاندن له سمر ناگر

دروستی دهکهن.

كَسَلَ الْأَمْرَ الرَّجُلُ: کاره که پیاو که دی

ته مېه ل کرد.

كَسَلَهُ: يه مانا (أكسله) دى.

تَكَاثُلٌ: بىنەنقەست تەمبەلى نواند.

إِسْتَكْسَلَ الْمَتَاكَسِلُ: بىيانوى

بەجەند جۆرە تەمبەلىيەك

هېناپەو.

المَكْسَلَةُ: ھەرشتىك سىمىر بىكىشى بۇ

تەمبەلى ۋە دەگوتىرى: (الفراغ

مكسلة).

كَسَمَ كَسْمًا: تىكۇشاو ھەولى دا لەپىناو

پەيداگرىنى بىزىو بۇخۇي و مال و

مندالى.

كَسَمَ الْحَرْبُ: شەرى ھەلگىر ساند.

كَسَمَ الشَّيْئُ الْيَاسَ: شتە وشكەكەي

بەدەستى خۇي وردوھار كىرد.

الْأَكْسُومُ مِنَ الرِّيَاضِ: باخىك پوھك و

گياو گزى كەوتىيىتە سەرىك ۋە (ك:

أكاسيم و أكاسم).

الْكَسْمُ: باقى مانىدى شتى وشك

كەدواي شاندىن و ورد كىردن

بەدەستى ھەو بەمىنىيىتەو.

الْكُسُومُ: ماندوو شەكەت لەنىش و كارد.

كَسَا فُلَانٌ ثَوْبًا كَسْنًا: كراسىكى دا

بەفلان.

كَسَى كَسًا: پۇشاكى پۇشى.

إِكْتَسَى: پۇشاكى پۇشى.

إِكْتَسَتِ الْأَرْضُ بِالْنبَاتِ: زەوى

بەرپوھك و گياوگىز خۇي ئاراپش دا،

خۇي داپۇشى.

تَكَسَّى بِالْكَسَاءِ: پۇشاكى پۇشى.

إِسْتَكْسَأَ: داواي پۇشاكى ئى كىرد.

الْكِسَاءُ: پۇشاك ۋە (ك: أكسية).

الْكُسُوءُ: كراس و پۇشاكىكە بۇ

خۇپازاندىنەو دەپۇشىرى.

كَشَا اللَّحْمَ كَشْنًا: گۆشتەكەي ئەو مىندە

بىرژاند تا وشك بۆۋە ۋە (فهر كشيء).

كَشَا الطَّعَامَ: خواردنەكەي داکرۇشت و

خواردى.

كَشَا الشَّيْئُ: شتەكەي پاك كىرد

توپكىلەكەي ئى كىردەو.

كَشَى مِنَ الطَّعَامِ كَشْنًا وَكَشَاءً: پىرپو نە

خواردەمەنى.

كَشِنْتُ يَدَهُ: پىستى دەستى ئەستورو

پتەو بوو، گرژبوو.

اَكْشَأَ: گۆشتى بىرژاوى خوارد.

تَكَشَأَ الْأَدِيمُ: پىستەكە دامالدىرا ئى بۆۋە.

تَكَشَأَ الرَّجُلُ مِنَ الطَّعَامِ: پىاۋەكە

لەخواردن تىرپوو.

تَكَشَأَ اللَّحْمَ: گۆشتى وشكەو مېۋى

خوارد.

الْكُشْبِيُّ: بىرژاوى تازەو پىگەپشتوو.

الْكُشْتَبَانُ: جامىلكەيەكى زۆر بېكۆلە

خەيات دەپكاتە سەرى پەنجەي

بۆنەو ھى دەرزیيەكە نازارى نەدا ۋە

ھەروا ناو ھى بۆرىيەكى بېكۆلە

مؤسیقار له سهر په نجهی دمکاو
 نامیری قانونی پی ئی دمدا.
 کَشَحَ القوم عن الماء کَشَحًا: خه لکه که
 له دمور و بهری ناو مکه پړویشن و
 په رته وازه بوون.
 کَشَحَ الطائر: بالنده که به گورجی هات.
 کَشَحَ فلان بالعداوة: دزایه تی فلانکه سی
 کرد.
 کَشَحَتِ الدابة: ولاخه که کلکی
 له ناوگه لی خوئی نا.
 کَشَحَ القوم: خه لکه که ی دمر کرد.
 کَشَحَ البعير: لکه لکه که ی حوشره که ی
 به ناگر داخ کرد.
 کَشَحَ فلاناً: زمبری له لاقه برغه ی
 فلانکه س دا.
 کَشَحَ العود: شور که دارم که ی سپی کرد؛
 توپکلی ئی کرده وه.
 کَشَحَ کَشَحًا: لکه لکه که ی هیشا.
 کاشحه: دوژمنایه تی کرد.
 کَشَحَ العود: لقه داره که ی سپی کرد،
 توپکله که ی ئی کرده وه.
 اِنْکَشَحُوا عن الماء: له ناو مکه دوور
 که و تنه وه و په رته وازه بوون.
 الکاشح: دوژمنی سهرسهخت و دل
 پیس.
 الکِشاح: شوپنکه ی داخ نه و شوپنه ی
 به هوئی سوتاندن به داخ توکی ئی
 نه پروی.

الکِشاح: موفاته وه و دهنک دابړین.
 الکَشِشُ: که له که، خالیگه و خوار
 بهراسو و ویشاح و وېسام که دوو
 خه تی گوههر یان ناوړېشم لیک
 دمدړین و به سهر شان دا بو بن
 هه نگل راستو چه پ دمه یندرین و
 دهسگوتری: (طری کَشَحَه علی
 الأمر) کارم که ی شارده وه و وازی له
 کارم که ی هینا.
 الکَشِشُ وَالکِشاح: دمدړیکه توشی
 لکه لکه که ی دهبی.
 الکِشاح: پاچ و تیزایی شمشیر.
 کَشَدَ الشئ کَشَدًا: به ددان شته که ی
 بری (قرتاندی).
 کَشَدَ الناقة: به سی په نجه گوانی
 حوشره که ی دوشی.
 اَکَشَدَ: پونه که مکه ی له ماسته که
 جیا کرده وه.
 الکاشد: که سیك زور هه ول و تمقه لا
 بدا بو دابین گردنی
 پېداو یستیه کانی مال و خیزانی و
 که سیك سیله ی رحم به جی بینی.
 الکشود: به مانا (الکاشد) دی.
 کَشَرَ عن اسنانه کَشَرًا: ددانی دمرخستن
 له کاتی پیکه نین دا ددانی دمرخستن.
 کَشَرَ فلان لصاحبه: فلانکه س
 زمرده خه نه ی بو هاوه لکه ی کرد و
 به پروی هاوه لکه پیکه نی.

كَشَرَ السُّعُ عَنْ نَابِه: درېندمه ددانی
دمرخستن و خوی ناماده کړد بؤ
په لاماردان و نیچیر کړد.

كَشَرَ الْعَدُوَّ عَنْ أَنْيَابِه: دوژمن خوی گیف
کړدموه و هره پشه ی توندی
له بهرام بهری کړدو خوی و هکوو شیرو
پلنگ پانواند.

كَاشَرَهُ: به دمه موه پیکه منی و روخوڅ
بوو.

كَشَرَ: بؤ موبالغه ی ماده ی (كَشَرَ)
دئ.

الْكُشْرُ: هېشوه ترئ یان هېشوه خورما
که بؤله کانیان لیکرابنه ووه و لاسک و
قونچکیان مابئ.

الْكُشْرِيُّ: خواردمه نیه که له برنج و
نيسك دروست دمکړئ.

كَشَتِ الْأَفْعَى كَشِيشًا: ماره که:
که همدئ جهسته ی له همدنیکي
تری خشا دنگی لئ هات و یان
به دمه ی فیشکانی.

كَشَى الْجَمْلُ: حوشره که باراندی و
باراندنه که له قورگیدا خواردمه.

كَشَى الْقِدْرُ: مهنجه له که کولی و که و ته
قلبه قلب و همروا دهگوترئ: (كَشَى
الشَّرْبُ بَعْدَ الْفَسْلِ) قوماشه که دوی
شتن تیجو و پیکهاته ووه.

كَشَى الثَّوْبُ أَوْ الْجِلْدُ: قوماشه که یان
چهرمه که تیجو و پیکهاته ووه.

كَشَطَهُ عَنْهُ: لئی دارپی و دهگوترئ:
(كَشَطَ الْجِلْدَ عَنِ الذَّبِيحَةِ)
پیسته که ی له گوشتیه که دارپی.

كَشَطَ الْجِلْدَ عَنِ الْفَرَسِ: زینه که ی له
نمسه که کړدموه و همروا دهگوترئ:
(لَا كَشِطْنَ عَنْ أَسْرَارِك) همموو
نیه نیه گانت ناشکرا دهگم.

كَشَطَ الْحَرْفَ: پیته نوو سراوه که ی
سریه ووه.

كَشَطَ غِلَاةَ اللَّيْلِ: سهرتوژی ماسته که ی
کؤ کړدموه.

إِنْكَشَطَ: بؤ موتاوه عه ی (كَشَطَ)
هاتوه و دهگوترئ: (إِنْكَشَطَ
رَوْعَهُ) ترسه که ی پوی.

تَكَشَّطَ السَّحَابُ: هه وره که لیک بلاو
بوو و نه مان.

الْكُشَاطُ: چه یوانکوز مرموه، قه ساب.
كَشَفَ الشَّيْءَ وَعَنهُ كَشْفًا: شته که ی
دمرخست و په رده ی سهری لادا و
دهگوترئ: (كَشَفَ الْأَمْرَ وَعَنهُ) شته که ی
ناشکرا کړد.

كَشَفَ اللَّهُ غَمَّهُ: خودا خه مو خه فته ی
له دل دا لابر د و قورئان دمهمرموی:
﴿رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ﴾.

كَشَفَ الْكَوَاشِفَ فَلَانًا: شته دمرخهرمان
فلانیان فمزح کړد، چه یایان برد.

كَشَفَ فُلَانٌ: فلانكەس فەزح بوو
حه‌یای جوو.

تَكَشَفَ الْبَرْقُ: هه‌وره‌بروسكه ئاسمانی
داگرت.

تَكَشَفَتِ الْأَرْضُ: زه‌وییه‌كه وشك
هه‌لات و هه‌ندئ شوونی شه‌قار
شه‌قار بوو.

اِسْتَكْشَفَ عَنْهُ: داوای ئی کرد شته‌كه‌ی
بۆ رۆن بکاته‌وه نه‌ینیه‌کانی له‌لا
بدرکینی.

الْكَشْفُ: یاسایه‌کی پوخته‌که‌رو
بژارکه‌ره هه‌وئ دهما که‌سایه‌تی وا
له‌کۆمه‌لگا دا دروست بکا گیانی
هاریکاری و پشت به‌خۆیه‌ستن و
فریادپرسی تێدابی لایه‌نگرانی خۆی
به‌سه‌مه‌فر کردن و گردنه‌وه‌ی
خیمه‌تگا و ژبانی زیر پام بکا.

الكَشْفُ: یه‌کیکه له‌نه‌ندامانی
کۆمه‌له‌ی که‌شافه‌و جه‌ند پله‌و
پایه‌یه‌کی هه‌یه ۵ ناوی کتێبیکی
تەفسیری قورئانه.

الْكَشْفَاءُ (جَبْهَةُ كَشْفَاء): پێشه‌سه‌ری
پوتاهه.

الْمِكَشَفُ الْكَهْرِبِيُّ: ئامێریکی
کاره‌باییه جۆری شوحنه‌ی
کاره‌بایی و شوێنکه‌ی له‌سه‌ر شت
دیاری ده‌کا ۵ پێشی ده‌گوترئ
(ئیلیکروسکوب).

كَشَفَ عَلَيْهِ الطَّبِيبُ: بێشكه‌كه وردبینی
بۆ کردو نه‌خۆشییه‌كه‌ی دهرخست.

كَشَفَ فُلَانٌ: فلانكەس پێشه‌سه‌ری
پوتایه‌وه ۵ یان فلانكەس له‌شه‌پدا
مه‌تائی پێ نه‌بوو ۵ کلاو خوده‌ی
له‌سه‌ر نه‌کرد ۵ له‌شه‌پدا خۆی
نه‌گرت و هه‌لات.

كَشَفَ الْفَرَسُ: نه‌سه‌په‌كه ئێسقانی کلکی
یان لای سه‌ره کلکی خوار بوو.

اِكْشَفَ فُلَانٌ: فلانكەس پێكه‌نی
تاپوکی دهرکه‌وتن.

كَاشَفَهُ بِالْأَمْرِ: کاره‌كه‌ی له‌لا ناشکرا
کرد.

كَاشَفَهُ بِالْعَدَاوَةِ: دۆزمنایه‌تیه‌كه‌ی بۆ
ناشکرا کردو به‌ناشکرا دزی وه‌ستا.

كَشَفَ: بۆ موپاله‌غی (كَشَفَ) دئ.

اِكْشَفَتِ الْمَرَأَةُ: ئافه‌مه‌كه زۆری
له‌جه‌سته‌ی خۆی پوت کرد،
دهرخست.

اِكْشَفَ الْأَمْرَ: به‌هه‌وئ و
ماندوبونێکی زۆر توانی نیشه‌كه
ناشکرا بکا.

اِكْشَفَ الشَّيْئُ: بۆ یه‌که‌مه‌جار شته‌كه‌ی
ناشکرا کرد په‌رده‌ی له‌سه‌ر لادا.

اِكْشَفَ الشَّيْئُ: شته‌كه دهرکه‌وت.

تَكَشَفَ الشَّيْئُ: به‌مانا (اِكْشَفَ) دئ.

تَكَشَفَ الْقَوْمُ: خه‌لکه نه‌ینی خۆیان
بۆ یه‌که‌تری ناشکرا کرد.

الكِشْكُ: دۆينە؛ خواردنىكە لەئاردو
 ماست دروست دەكرى و وشك
 دەكرىتەووە هەلەمگىرى كاتى
 پىويست دەكرى بەكيشت، يان
 دەكرىتە ناو ئاوەو و دەخورى ە
 وادەبى لەجو و ماست دروست
 دەكرى.

الكُشْكُ: خانوى بچوك، كۆشك،
 قۆخته، كەوشەك.

كَشْكَسَ فلان: فلانكەس هەلات.

كَشْكَشَ الأفعى: مارەكە پىستەكەى
 خشەخشى هات ە دەشگوترى: (بىر
 لايشكش مازها) بىرىكە ئاوەكەى
 هەلناهيىنجرى بەهۆى ناعورەو.

كَشْكَشَ الثوب: چرچ و لۆچ و
 نوشتانەوەى لەقوماشەكەدا دروست
 كرد.

الكشكشة: زاراوەى هۆزى بەنى
 ئەسەدو هۆزى رەبىعەيە لەشوئنى
 كافى راناوى مېينە پىتى (شىن)
 بەمكاردين، واتە لەجباتى (عَلَيْكَ
 يان نِيْل، مثلاً) دەلّين: (عَلَيْشِ مِش)
 يان لەدواى كافى خىتابەكە پىتى
 (شىن) زىاد دەكەن و دەلّين:
 (عَلَيْكَشِ مِش).

كَشَمَ أَلْفَهُ كَشَمًا: لەبن را لوتى برى.

كَشَمَ القَاءَ أو الجُرْزَ: خەبارمەكە يان
 گىزمەرمەكەى بەخىرايى و بەهەلپە
 هەلپ خوارد.

كَشِمَ كَشَمًا: بە زگمەك كەم ئەندام بوو
 يان لەبنەچەو نژاد دا كەم و كورى
 هەبوو (فەر آكشم).

اَكَشَمَ أَلْفَهُ: بەمانا (كَشَمَهُ) دى.

كَشَمَر: لەپرمەى گريانى دا.

كَشَمَر أَلْفَهُ: لوتى شكاند.

الكُشَامِر: ئادەمىزادى ناشيرين.

الكِشْمِشُ: كشميش ميوژو ترى دەمك
 وردپە.

كَشَا الشَّيْئَ كَشْنًا: شتەكەى

بەدداەكانى گەست و دەرى هينا.

كَمَنَّ كَمَنًا وكَمِيصًا: وپكەتەو تىچو،

لەترسان گرمۆلە بوو زەمىفو لاواز
 بوو، لەترسا جوووە ناو يەكەو.

اَكَمَنَّ فلان: فلانكەس هەلات و
 قاجاندى.

الكَمِيصُ: دەنگى نزم بەهۆى ترسو

بىمەو ە تىچوون و وپكەتەو

بەهۆى ترسو و زەمىفق چوى ە

گرمۆلە بوون بەهۆى زۆر

ماندووونەو ە سپەسپرى كۆللەو

سپەرمو شتى وا.

كَشَمَ كَشَمًا وكَشُمًا: چۆن هات ئاوا

بەدەستى بەتال گەرايەو هيجى دەست

نەكەوت.

كَتَبَ كَظْمًا: پەربوو لە پۆن.

كَظَرَ الْقَوْسَ كَظَرًا: لایه کی که وانه که ی
 برپر کرد که لی کرد بؤنه وهی ژیه که ی
 تیدا چه سب بکری و بهرنه بن.
 الْكُظْرُ: بهزی دهو روبه ری گورچیله ۵
 شوین و جیگای بهزی دهو ری
 گورچیله که بهزمه که ی لی کر ابیته وه
 ۵ غودمیه که له ژوور گورچیله وه.
 كَظَّ الْمَسِيلُ بِالْمَاءِ كَظًّا: رپره وی ناومه که
 ناومه که ی نه کیشا له بهر زوری ناومه که.
 كَظَّ الْحَبْلُ: حه بله که ی کشت باداو.
 كَظَّ الطَّعَامُ (وَالشَّرَابُ) الْحَيَوَانَ: خواردن و خوار دنه وه که گه دهی
 حه یوانه که نه یکیشاو هه ناسه ی توند
 کرد.
 كَظَّ الْغَيْظَ صَدْرُهُ: بوغزو کینه دل و
 دهرونی پر کرد.
 كَسَطَ الْأَمْرُ فَلَانًا: کارمه که فلانکه سی
 نارچه ت کرد.
 كَظَّ فَلَانٌ حَصْنَهُ: فلانکه س پرکابه رمه که ی
 خوی بؤرداو هه موو رپکا چاره یه کی
 رزگار بوونی لی برپیه وه.
 كَاظُهُ: ماومیه کی زور تهنگی پی
 هه لچنی وازی لی نه هینا.
 كَاظَ فَلَانًا فِي الْحَرْبِ: فلانکه سی باش
 فیری شهر کرد.
 اِكْتَضَّ: باش پرپوو ۵ دمگوتری: (اِكْتَضَّ
 الْمَكَانُ بِالنَّاسِ) شوینه که پره
 له خه لک و به ته ماوی قهر مبالغ بووه.

اِكْتَضَّ الْوَادِي بِالسَّيْلِ: شیومه که
 لافاومه که ناکیش و پراوپرو لیوان
 لیوه ۵ (اِكْتَضَّ بَطْنُهُ بِالطَّعَامِ) گه دهی
 پرپوو له خواردن.
 تَكَاظُوا: له گوره پانی جهنگ دا
 تهنگیان به یه که تر هه لچنی.
 تَكَاظَ الْقَوْمُ: خه لکه که سنووری
 یاسایان شکاندو زیاده مره بیان کرد
 له دژا بی کردنی یه که تری.
 الْكِظَاضُ: توندو تیزی و چورتمو
 ناخوشی ۵ هه رشتیک دل ناخوش
 بکا.
 الْكَظُّ: دهگوتری: (رَجُلٌ كَظٌّ) پیاویکه
 نیش و کاری تهنگی پی هه لده چن و
 نارچه تهی دهکن.
 الْكِظَةُ: ورگنی ۵ ورگ شوپی ۵ (ك:
 اِكْظَةُ).
 كَظَّ كَظَّ السَّقَاءُ: کونده ناومه که به ناو
 تیگردن لیك کشاو فش بوو.
 تَكْظُكْظُ عِنْدَ الْأَكْلِ: چوارمه شقی
 دانیش ت بؤنه وهی ورگی پرپکا له
 خؤراك.
 كَظَّمَ السَّقَاءُ: کونده که ی پرکرد له ناو و
 دهی توند بهست.
 كَظَّمَ مَجْرَى الْمَاءِ: رپره وی ناومه که ی گرت.
 كَظَّمَ الرَّجُلُ غَيْظَهُ: پیاوکه رقی
 خوارده وه و ددانی به خویا گرت ۵
 لیبوردمی پراگه یاند.

كَظَمَ نَفْسَهُ: نه‌فسی خو‌ی گرت نه‌یهیشت

سهرکه‌شی بکا.

كَظَمَ كَظُومًا: بیدم‌نگ بوو.

الكَاطِمُ: نه‌و که‌سه‌یه له‌کاتی

تورپه‌بوون و رق هه‌ئ‌سان دا ددان

به‌خو‌ی دا دم‌گرت‌و جلّه‌وی خو‌ی

بهر‌نادا.

الكَطَامُ: تۆپه‌وانه‌و سه‌داده‌ی شت ۵

دم‌گوت‌ری: (أَخَذَ بِكَطَامِ الْأَمْرِ) شوینی

گر‌نگی کاره‌که‌ی خسته‌زیر

کۆن‌ترو‌لی خو‌یه‌وه‌و ده‌ستی به‌س‌م‌ردا

گرت.

الكَطَامَةُ: سه‌داده‌و تۆپه‌وانه ۵

حه‌بلیکه لوتی حوشت‌ری پی

دم‌به‌ست‌ری بۆنه‌وه‌ی ژیر‌بار بی ۵

پی‌شی دم‌گوت‌ری: مه‌هار ۵ هه‌روا

ناوه بۆ دهر‌او‌ی شیو ۵ نه‌و نه‌لقه‌ی

حه‌بلی تاکه ته‌راز‌وی لایه‌کی

تیده‌خرین‌و تییدا کۆده‌بنه‌وه.

الكَظْمُ: بۆری هه‌ناسه به‌لای بی‌نه

قاقاوه، نه‌و شوینی‌ه‌ی هه‌ناسه‌ی لی‌وه

دیت‌ه‌دم‌ر بۆ‌ناو دم ۵ دم‌گوت‌ری:

(أَخَذَ بِكَظْمِهِ) بی‌نه‌قاق‌ای گرت.

الكَظِيمُ: به‌مانا (الكَاطِمُ) دی ۵ هه‌روا

به‌مانا خه‌فه‌تبار‌یش دی قور‌ئان

دم‌ه‌رمو‌ی: ﴿وَأَيُّضْتُ عَنْهَا مِنْ

الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ﴾ ۵ قفل‌و کیل‌زنی

دم‌رگا ۵ دم‌ش‌گوت‌ری: (إِنَّهَا لَكَظِيمٌ

الْخَالِ خَالٍ) پوزی نه‌وه‌نده گوشت‌ن‌و

خرپه خر‌خال تییدا ده‌نگی نایه.

كَظَا لَحْمُهُ كَظًا: گوشتی زۆر بوو، خو‌ی

دار‌شت.

تَكَظَّى لَحْمُهُ سِمْنًا: گوشتی سواری

یه‌ك بوو، فه‌له‌و بوو.

كَعَبَتِ الْفَتَاةُ كَعُوبًا: که‌ه‌که مه‌م‌کی

خر‌کردن، مه‌م‌کی به‌رز بوونه‌وه.

كَعَبَ فَلَانًا: زم‌بری له‌شوینی په‌قایی

جه‌سته‌ی دا وه‌کوو (سه‌رو قاپه‌په‌قه‌و

دم‌فه‌ی شان).

كَعَبَ الْإِنَاءُ أَوْ الْحَوْضُ: قاپه‌که یان

حه‌وزه‌که‌ی پر‌کرد.

اَكْعَبَ الرَّجُلُ: پیاوه‌که به‌خی‌رای

پۆیی.

كَعَبَتِ الْفَتَاةُ: که‌ه‌که مه‌م‌کی

خر‌کردن مه‌م‌کی به‌رز‌بوونه‌وه ۵

دم‌ش‌گوت‌ری: (كَعَبَ الْتَدِي).

كَعَبَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی موکه‌عه‌ب کرد

(سوچ سوچی کرد).

كَعَبَ الْعَدَدُ: ژماره‌که‌ی دوو‌جار زم‌ری

خو‌ی کرد.

كَعَبَ الْإِنَاءُ: قاپه‌که‌ی پر‌کرد.

كَعَبَ الثَّوْبُ: قوم‌اشه‌که‌ی توند

پی‌چایه‌وه.

تَكَعَبَ تَدِي الْفَتَاةُ: مه‌م‌کی که‌ه‌که

خر‌بوون.

التکعبية: که پری میو.

التکعبیة: جوړه بیروبو چونیکه
له بوارې وینسه گرتن دا په کیڅ
له هونرمه نده به ناو بانگه کانی نه م
بواره بیکاسویه.

الکعب: همر جومزگه یه که له نیسقان ۵
قاپه پمه؛ نه مو دوو نیسقانه
پمه ی خوار گوزنگی قاچ ۵ هه موو
قاچیک قاپه پمه ی به ملاو بهو لاهو
هه به ۵ هه روا وشه ی (کعب) ناوه
بؤ گرڼی قهغه ژاوو لاسکی گندوړو
همر لاسکه پومکیک که کلور بی ۵
دهشگوتری: (رجل عالي الکعب)
واته پیاوړکی خاوه ن پټزو
خانه دانه.

الکعبه: کابه، مالی خودا ۵ همر
خانویه که چوار لایه که ی
جوارگوشه یی بی.

المکعب: بودرو عه پای پمراوینز
چندراو ۵ له بوارې مه ساحه و
پوپوی دا قه بارمه که شهش
جوارگوشه دهوریان دابی ۵ له بوارې
ژماره و حیساب دا نه و ژماره
به ده مسته اتومه که له ناکامی
زمر پکردنی دوو چهنده نه ی خو ی
په پیدابووی؛ بؤ نمونه ژماره ههشت
موکه عه بی ژماره دووه.

کعبه بالسيف: به مشیر پری.

تکعب: بؤ موتاومعه ی (کعب) دی.
الکعبه: گرڼی لاسکی همر پومکیکه
که کلوره وکوو لاسکی قهغه ژاوو
گهنم و جو و گندوړو شتی وا ۵
به یه که گه یشتنی همر دوو نیسقانی
جومزگه کان ۵ وکوو جومزگه ی
مه هکی دست.

کعبه الوظيف: جومزگه ی نیوان
گوزنگ و قاچ.

کعبه الكتف: قه پیلکی شان ۵ کو تایی
ملو سهرمتای سهر ۵ کلوتی ران ۵
کوته گزشت ۵ بن ژیل و سهرگوینزری
گهنم و جو که له بیژنگ دهری و
زیزانه و شتی وا دمکه و پته ژیرموه و
پلو پوشیشی دمکه و پته سهر ۵ (ک:
که ابر).

الکعبورة: همر دوو نیسقانی که به یه که
بگهن.

کعبس الرجل: پیاوکه به خیرایی
هه نکاوی نا ۵ پان به هیواشی بازی
دا.

اکعمت فلان: فلانکس به شیوه ی پق
هه لساوی و خو گیفکه رموه پوشت.

الکعبه: بانده یه که له پیری بولبول و
جهسته بچوک و گورج و گوله و
هه میسه له جم و جوله دایه و
هه دادانی نیه، دمنگ خو شترین

كَعَمَ البَعِيرَ كَعْمًا: دهمی حوشرمهکی
شمتەك دا بۆنهوهی گاز نهگرئ پان
لهومرئ بۆ نهخورئ ە (فهر كعیم
ومكعم).

كَعَمَ الوَعَاءَ: دهمی قاپهكهی گرت، زاركی
تورمهكهكهی بهست.

كَعَمَ الخوفُ فلانًا: ترسو بیم زمانی
فلانكهسی بهست.

كَاعَمَهَا: دهمی بهدهمیهوه نا، ماجی
کرد، دهمی خسته سمر دهمی.

الكِعامُ والكِعامَةُ: نهوهی دهمی
حهیوانی پئ دهبهستری بۆنهوهی
نهتوانئ گازبگری پان شت بخوا.

كُغْنِبَ قَرْنُ الثَّيْسِ: شاخی نیریبهكه
كهلكهل و بادراو بوو.

الكاغز: كاغز.

كَفًا الإناءَ كَفْنًا: قاپهكهی سهرنقوم
كردهوه.

كَفًا القومَ عن الشيء: خهلكهكه پویان
لهشتهكه وهرگیراو جییان هیشت.

كَفًا فلانًا: فلانكهسی گیراپهوه.

كَفًا الإناءَ: بهمانا (كَفًا) دئ.

اَكْفًا في سيره: لهپنگای مهبهستو
پهرهوی خوی لای دا.

اَكْفًا في الشعر: لهشیعرمهكهدا پیتی

رهمی گۆری بۆ پیتیك كهلیی نزیک
بی لهدهنگو مهخرهج دا ە وەكوو

گۆپینی پیتی (ر) بۆ پیتی (ل) پان

بالتندی بولبول ئاسایه، سهر و ملو
لای ژوروی سنگی رهمه ە لهولاتانی
میصرو سودان و نهو ناوچانهی
دارهستان و باخ و باخاتی ههیه.

كَعتر في مشيه: لهپۆیشتن دا وەكوو
سهر خۆش به لۆژ لۆژ ههنگاوهمانی
ههلینان.

كَعَرِ الصَّبِيُّ كَعْرًا: منداكهكه ورگی پپ
بوو قهلهو بوو ە (فهر كعَر وهي اكرم).

كَعَرِ الفصيل: بیچوه حوشرمهكه پیو له
دوگی دا کۆبۆوه.

اَكْعَرُ البَعِيرُ: حوشرمهكه دوگی گهوره
بوو، پیوی زۆری ههلهپهچنی.

الكَفَسُ: ئیسقانی پهنجهی دهستو
هاج.

كَعْطَلَ بیده: خوی گیشایهوهو دهستی
ههلهپین خوی درێژ کرد.

كَعَ فلان كَعًا وكعوعًا وكعاعة: فلانكهس
ترسنۆك و لاواز بوو.

اَكْعَ فلانًا: فلانكهسی ترساند.
الكَمَكُ: كهك، شهكرلهمه،

خواردنیكه لهئاردو شزمکرو پۆن
دروست دمکری.

كَعْكَعَ في كلامه: زمانی گیراو قسهی بۆ
نهکرا.

كَعْكَعَ فلانًا: فلانكهسی ترساند.

تَكْكَعَ: ترساو شاههكشهی کردو
كهراپهوه.

به پيچه وانه وه ۵ پان پيتى (ل)

بكرئ به (م).

اَكْفَأْ لونه: رمنگى گؤرا.

اَكْفَأْ له: هاوكوفو هاوشانى بؤ دانا.

اَكْفَأْ الخبَاء: پهردميهكى ترى بؤ

خيمهكه دانا ۵ پهردميهكى نيزافى

بهدمگى بؤ خيمهكه دانا.

اَكْفَأْ على الشئين: پاداشى دايه وه

لهسر شتهكه.

كافاه يصنعه مكافاة وكفاء: پاداشى

دايه وه لهسر كرده وه باش و

رپسه نه گانى.

كافاً فلاناً: فلانكهسى پهكسان كرد

به هاوتاي خوى ۵ دىگوترئ: (لنا

ظلة نكافئ بها عين الشمس) ئيمه

سيبهر كمر پيمان هميه بهرگرى پئ

دمكه پئ له گهرماي خور.

كفا الإناء: قاپهكهى سهرمو نقوم كرد.

اَكْفَأْ لونه: رمنگى گؤرا.

اَكْفَأْ الإناء: قاپهكهى سهرمو نقوم

كرد.

اِكْفَأْ على الشئين: خوى بهسر

شتهكه دا شوپر كرده وه.

اِكْفَات على ولده ترضعه: خوى

بهسر مندالهكه پيدا كؤم كرده وه

شبرى دمداتئ.

اِكْفَأْ عنه: روى ئى و مرگيپا.

اِكْفَأْ اليه: بؤى گهرايه وه.

اِكْفَأْ الى وطنه: گهرايه وه بؤ زىدى

خوى.

اِكْفَأْ لونه: رمنگى گؤرا.

اِكْفَأْ القوم: خهلكهكه شكان و

ههئاثن.

تكافا الشئيان: دوو شتهكه ومكوو

يهك وابوون و هاوتابوون ۵ دىگوترئ:

(تكافا القوم وتكافات الفرس).

تَكْفَأْ لونه: رمنگى گؤرا.

اِسْتَكْفَأْ شجرة: داخوازي شه وه بوو

درمختهكه ساليك بهرى بداتئ.

اِسْتَكْفَأْ فلاناً الشراب: داواي

لهفلانكهس كرد له پيالهمكهى

خويه وه شراب بكاته پيالهمكهى

ئهمه وه.

الكفاء: هاوشان ۵ مروفى بهتوانا

لهسر بهرپومبرنى كارمگانى ۵

(ك: اكفاء وكفاء).

الكفاء: هاوشان ۵ دىگوترئ: (لاكفاء

له) هاو ويئنه نيه ۵ ههروا ناوه بؤ

ئهو پهردميهى دمدري بهسر

چادردا تا سهرزموى دايدمپوشئ

ومكوو چؤن پهشتهمال عهورمى

مروفا دادمپوشئ.

الكفاء: هاوشان لههيزو تواناو

خانهموادمو وهجاخرادمي دا، ههر

كُفَّتَ اللهُ فَلَانًا: خودا گیانی فلانکهسی
کیشا.

كُفَّتَ الشَّيْنُ: شتهکه‌ی له‌خوگرت.

كُفَّتَ الدِّرْعُ بِالسَّيْفِ: زریپه‌که‌ی
به‌شمشیرمه‌که‌وه‌ه‌ه‌لواسی و خستنیه
په‌نایه‌ک.

اِكْتُفَتَ الْعَالُ: هه‌موو ماله‌که‌ی له‌خو
گرت و جیگای هه‌موو ماله‌که‌ی
تیدا بووه.

اِكْتُفَتَ الرَّجُلُ: بیاومه‌که‌ جه‌سته‌ی
خوی داپشت.

اِكْتُفَتَ الْفَرَسُ: نه‌سپه‌که‌ ورگی باریک
بوو.

اِكْتُفَتَ الرَّجُلُ: بیاومه‌که‌ گه‌رایه‌وه.

اِكْتُفَتَ الْقَوْمُ اِلَى مَنَازِلِهِمْ: خه‌لکه‌که
گه‌رانسه‌وه‌ بو شوین و مه‌نزنگای
خویمان.

تَكُفَّتِ الثَّوْبُ: چاک‌ی پۆشاکه‌که
هه‌لدرایه‌وه.

تَكُفَّتَ فِي سِرِّهِ: له‌ رۆیشتن دا په‌له‌ی
کرد خیرا پۆیی.

الْكِفَاتُ: (أَرْضُ كِفَاتٍ) زمویپه‌که‌
مردوو و زیندوی تیدا کۆبوووته‌وه

و هورنان ده‌مه‌رموی: ﴿أَلَمْ نَجْعَلِ

الْأَرْضَ كِفَاتًا﴾ و ده‌شوگوتری: (موضع

کِفَاتٍ) شوینیکه‌ شتی زورو

هه‌مه‌جوړی له‌خو گرتووه.

له‌م رومه‌وپه‌ هاوکوفی کوړو کچ بو
هاوسهر گیري ره‌چاو ده‌کړئ و

ده‌لین: دمبئ کچ و کوړ هاوکوفی

په‌کتر بن له‌بنه‌ماله‌یی و نایینی دا و

لیه‌تاتویی بو نه‌نجامدانی کارو

به‌ره‌پوه‌بردنی کاره‌گانی

به‌شپویمه‌کی ریک و پیک.

الْكُفَاةُ: (كُفَاةُ الشَّيْءِ) به‌ره‌می
سالانه‌ی شت.

كُفَاةُ الْأَرْضِ: به‌روبوومی کشت و کالی
سالیکی زموی و به‌ره‌می سالانه‌ی

زموی کشت و کالی و (كُفَاةُ الشَّجَرِ)

به‌ره‌می سالانه‌ی دره‌ختی به‌ردار

(كُفَاةُ الْقَنْمِ) به‌روبوومی مه‌ر

به‌شپرو خوری و بیجوپه‌وه.

الْكَفِيُّ: به‌مانا (الکفو) دئ.

كُفَّتَ الشَّيْنُ كُفَاتًا: شته‌که‌ی هه‌له‌موگنر
کرد.

كُفَّتَ الطَّائِرُ وَغَيْرُهُ: بانده‌که‌ له‌مفرین دا
په‌له‌ی کردو باله‌کانی لیک دان.

كُفَّتَ فَلَانًا: فلانکه‌سی له‌مه‌به‌ستی خوی
گیرایه‌وه.

كُفَّتَ الشَّيْنُ وَإِلَيْهِ: شته‌که‌ی له‌خوی
گرت و بۆلای خوی کیش کرد.

كُفَّتَ الْمَتَاعُ: کالاکه‌ی کۆکردمه‌وه
هه‌ندیکی خسته‌ سهر هه‌ندیکی.

كُفَّتَ ذِيلُهُ: داوینئ هه‌لکرد.

الْكُفْتُ: (رجل كَفَتْ) پیاویکی
چوستو چالاکه.

الْكُفْتُ مِنَ الْخَيْل: نەسپىك بازى
بەھىزو توند بەھوى و سوارمكەى
نەتوانى جەلەوى بگريتهوه.

الْكُفْتُ: كفته: خواردينىكە لەگۆشتى
ھەنجندراو و ھەندى تەوابىل و
پيازو ساھرو بپرويش يان برنج
دروست دمكړئ.

الْكُفَيْتُ: رجل كَفَيْت: پیاویکی ھەد
بارىك و چوستو چالاکه ە
كوندميەكى پتەو و پەختەيە.

الْمُكْفِتُ: كەسێك دوو زرى بەسەر
يەكدا لەبەر بكاو كراسيک
لەنيوانيان دا لەبەر بكا.

كَفَحَ الشَّيْئُ كَفْحًا: پەردەى شتەكەى لادا
خستىە بەرچاو.

كَفَحَ فَلَانًا: روبەرو توشى فلانكەس بوو.
كَفَحَ بِالْعَصَا: بەگۆچان لێى دا.

كَفَحَ لَجَامِ الدَّابَّة: ھەوسارو جەلەوى
ولآخەكەى راكێشا بۆئەھوى
راپەوستينى ە دەشگوترئ: (كَفَحَ
باللجام).

كَفَحَ عَنْهُ كَفْحًا: ترسا.

اَكْفَحَ فَلَانًا عَنْهُ: فلانكەسى گيراپەھە.
كَافَحَهُ: روبەرو تووشى بوو ە
دەشگوترئ: (كَافَحَ الْقَوْمَ أَعْدَاءَهُمْ)

خەلكەكە بەسنگى روت روبەروى
دوژمانيان بوونەھە.

كَافَحَ قِرْنُهُ: بەتوندى روبەروى
پكایەرمكەى بۆھە.

كَافَحَ الْأَطْبَاءُ الْأَمْرَاضَ: پزىشكەكان
بەرمنگارى نەخۆشییەكانیان كرد ە
(كَافَحَتِ الدَّوْلَةُ الْبَطَالَه) دمولمەت
بەرمنگارى بئ نیشى بۆھە.

كَافَحَ الْأُمُورَ: بۆخۆى سەروكارى
نیشەكانى كرد.

تَكَافَحَ الْمُقَاتِلُونَ: شەركەرمكان
روبەروى يەكتر بوونەھە.

تَكَافَحَ الْأَمْوَاجُ: شەپۆلەكان تىكیانەھە
ھاویشت.

الْكَفِيحُ: ھاوشان پكایەر ە پاكشاو،
پالگەوتوو ە ميوانى چاومپران
نەكراو ە ميوانى ناوخت.

كَفَرَ الرَّجُلُ كُفْرًا وَكُفْرَانًا: پیاوكمە
كافر بوو، برۆى بەتاك و تەنھایى خودا
نەبوو يان برۆى بەپيغەمبەرئەتى
حەزەرەتى موحەممەد نەبوو يان برۆى
بەھيج پيغەمبەرئەتىك نەبوو.

كَفَرُ بِهِذَا: خۆى لەو بەبەرئى كرد.

كَفَرَ الشَّيْئُ وَعَلَيْهِ كُفْرًا: شتەكەى
داپۆشى.

كَفَرَ الزَّارِعُ الْبَذْرَ بِالتَّرَابِ: گشتیارمكە
تۆومەكەى بەگل داپۆشى، تۆومەكەى ژێر
گل دا.

كُفِرَ غَيْرُهُ: خه لگانی دی به کافر دانان
 ۵ به کافری لهقه لهم دان.

كُفِرَ مِنْ يَطِيعِهِ: گوپاپه لیه که ی خوی
 والی کرد یاخی بی.

كُفِّرَ لِسَيْدِهِ: دهستی به سنگیه وه گرتو
 سهری دانه واند بۆ گهورمکه ی.

كُفِّرَ عَنْ يَمِينِهِ: كه فارمتی سوینده که ی
 دا.

كُفِّرَ الشَّيْئُ: شته که ی داپوشی
 شارديه وه.

كُفِّرَ فُلَانًا: فلانکه سی به کافر لهقه لهم
 دا ۵ یان پیی گوت کوفرت کردوه.

كُفِّرَ اللَّهُ عَنْهُ الذَّنْبُ: خودا له تاوانی
 خوش بوو.

تُكْفِّرُ بِالشَّيْئِ: شته که ی داپوشی و
 شارديه وه.

تُكْفِّرُ فِي سِلَاحِهِ: چوووه ناو جهك و
 سیلاحی خوویه وه، خوی بهست.

الْكَافِرُ: بهرگی پۆخی خورماو میوه ۵
 تاریکی ۵ زهوی چو لوهوانی و
 دوردهست که گهس لیی
 نه مینیتته وه و پیندا نه روا ۵ که سیك
 خو له شوینیک حه شاریدا ۵ که سیك
 بروای به بوونی خودا نه بی.

الْكَافِرُ: درمختیکه له پیپی (الغاریه)
 مادهیه کی رونی شه فافو بلوری
 مهیلوه سیپی لی درمده هیندری

بۆنیکی عهتر ئامیزی خوشی
 ههیه و تامی تاله و جهند جۆریکی
 ههیه ۵ (ك: کوافیر).

الْكُفْرُ: تاریکایی شهو و پهنی شهو ۵
 گۆر ۵ گل ۵ پارچه زهوییه که
 له ناومدانیه وه دوور بی ۵ گوندی
 بچوک ۵ داری کورت و نهستور ۵
 (ك: کفور).

الْكُفْرُ: ئینکاریکردنی راستی و حهق ۵
 قیر که کهشتی و شتی وای پی
 پوکمش دهکری.

الْكُفْرُ: بهرده ی پۆخی خورما ۵ کیوی
 دریزه موبوو که پینگای پیندا پروا.

الْكُفَّارَةُ: كه فارمت و قهرمبوو
 کردنه وه ی تاوان به مال به خشین و
 تاعمت کردن که له شمرع دا دیاری
 کراون.

الْمُكْفَرُ: خاوهن چاکه و نیعمهت
 که سوپاسگوزاری نیعمه ته گانی
 نه کری ۵ که سیك به لا له نهفسی
 خوی دا بی یا له مال و سامانی دا بی
 بۆنه وه ی که فارمتی هه لگانی بدا ۵
 که سیك جهکی له خوی دابی ۵
 جهك و سیلاحی له خوی بهستی ۵
 دهست و پی که له بجه کراو.

الْمُكْفَرُ: (اثر مکفور) ئاسه وارنیک
 رمشه یا گل و خوئی به سهردا دابی و

نه خشی ناوری شمی له داوینی
کراسه که دروست کرد.

إِسْتَكْفَ الشَّيْئُ: شته که که وانه بی
بوو ۵ دهگوتری: (إِسْتَكْفَ الْحَيَّةُ)

مار که پاپو که بی بهست و خوئی
خر کردهو.

إِسْتَكْفَ الشَّجَرُ وَالشَّعْرُ: دره خته که
یان موو هکان تیچرژان.

إِسْتَكْفَ الْقَوْمَ الشَّيْئَ وَالشَّيْئَ:
خه لکه له دهووری شته که

گرد بوو نهو ۵ چه مبر میان
له دهووری شته که بهست.

إِسْتَكْفَ الشَّيْئَ: شته که بی بهدست
هه لگرت.

إِسْتَكْفَ النَّاسَ: دمستی له خه لک پان
کردهو و داوای یار مه تی کردن.

إِسْتَكْفَ فَلَانًا عَنِ الشَّيْئِ: داوای له
فلان کهس کرد واز له شته که بیئی.

إِسْتَكْفَ عَيْنَهُ: له په دهستی خسته
سهر چاوی له بهرام مبر تیشکی

خوردن بؤنه و بی بزانی ناخوشت
ده بیئی یان نا ۵ دهشگوتری:

(إِسْتَكْفَ الشَّيْئَ) همولی بینینی
شته که بی دا واته: له بی دهستی

خسته سهر برؤی و مگوو نهو
سیبهر له چاوی بکا بؤنه و بی

کاریگهری تیشکی خوړ کهم
بکاته و دهو بتوانی شته که بی بیئی

شارد بیته و ۵ ژیر گل و خوئی
خستبی ۵ (عمل مکفور) کاریکی
باش که چاکه بی نه در ابیته و ده.

كَفَّ عَنِ الْأَمْرِ كَفًّا: وازی له کاره که هینا
به جیی هیشت.

كَفَّ بَصَرُهُ: بینایی نه ما ۵ هه روا
دهگوتری: (كَفَّ بَصَرُهُ) (فهو مکفور).

كَفَّ الثَّوْبَ: جاریکی تر قوماشه که بی
دوری به و ده، به سهر دور مانه که دا جوو ده.

كَفَّ الشَّيْئَ: شته که بی پیکه و ده لکاند،
هه ندیک بی هه ندیکه و ده نوو ساند ۵

دهگوتری: (كَفَّ رَجُلُهُ بَخْرَقَةٍ) به په رو
قاچی خوئی بهست.

إِنكَفَّ عَنِ الْأَمْرِ: وازی له کاره که هینا.
تکافوا: خه لکه که هه ندیکیان وازیان

له هه ندیکیان هینا.

تَكَفَّفَ السَّائِلُ: سوال که ره که دهستی بو
سوال کردن پان کردهو.

تَكَفَّفَ الدَّمَغُ: فرمیسه که کان وشک
بوو.

تَكَفَّفَ عَنِ الْأَمْرِ: وازی له کاره که هینا.
تَكَفَّفَ الشَّيْئَ: شته که بی به بهری

دهست هه لگرت.

تَكَفَّفَ النَّاسَ: سوالی له خه لک کرد.

كَفَّ الثَّوْبَ بِالْحَرِيرِ وَغَيْرِهِ: دامینی
قوماشه که بی به ناوری شم په راویژ چن

کرد، سهر دهسته و په خه بی
کراسه که بی په راویژ چن کرد ۵

ه دمشگوترئ: (اِسْتَكْفَتْ عَيْنَهُ) لهژئړ
لهبې دمستییهوه چاوی شتهکهه
بینی.

کافه: هه موو ه دمگوترئ: (جاء الناس
كافة) خه لکهکه هه موویان هاتن.
الكَفَافُ: (كفاف الشيء) به نه ندازه
شتهکه ه دمگوترئ: (كفاف هذا)
به نه ندازه ی نه وه.

الكَفَافُ مِنَ الرِّزْقِ: بزړوی پټویست
بئ زیادو کهم ه دمگوترئ: (ليتي
أخرج من هذا كفافاً) خوژگه له
کارم دا به بئ قازانچو زیان رزگارم
بوايه ه (دَغني كفافاً) وازم ئی بیڼه
وازت ئی دټنم.

الكَفَافُ: نه وهی دموره ی شتیکی دابی
ه وهکو دموران دموری گوږچکه.
الكَفَافُ مِنَ الثَّوبِ: په راوړزو قهراخو
بیجاخی قوماش.

الكَفَافُ مِنَ السَّيْفِ: تیزایی شمشیر ه
(ك: اكْفَة).

الكَفْ: بهری دمست، له پدمست
به پهنجه گانی شه وه ه (ك: كفرف
وأكف) ه قاج ه لابرندی پیتی
حه و ته می زمنه دار وهکوو لابرندی
پیتی (نون) له (مفاعیلن
وفاعلاتن).

الكَفَفُ مِنَ الرِّزْقِ: بزړوی بئ کهم و زیاد.

الكِفَّةُ: همرشتیک که وانمهی بی ه (کفه
الميزان) تاکی ته رازو نه و تاکه ی
کی شراوه که ی تیدایه یان تاکه که ی
تری ه خالی دروستکراو به کوتان ه
ته له و داوی نیچیرموان ه چالاییه ک
ئاوی تیدا کو بیته وه ه (الكُفَّةُ)
دموران دموری کلک ه کاتی به یه ک
گه یشتنی شه وو پوژ له به ره به پانا
یان دهمه و نیواره و خوژئاو ابوون ه
په راوړزی همر شتیک ه تپه لاکي
درمخت ه لای خواروی زرئ.

كَفَكَفَ دَمْعُهُ: جار دواچار فرمیسی
سرپن بوڼه وهی وشك بینه وه.
كَفَكَفَ فُلَانًا: فلانکه سی له شته که
گیرپایه وه.

تَكَفَكَفَ عَنْهُ: وازی ئی هیڼا به جبی
هیشت.

كَفَلَ فُلَانٌ كَفْلًا وَكَفُولًا: فلانکه س به ردموام
به پوژو بوو. برپاری دا له کاتی
به پوژو بوونی دا قسه له گه ل که س نه کا ه
دمشگوترئ: (كفل في صياحه) له کاتی
به پوژو بوونی دا قسه ی له گه ل که س
نه کرد ه نانی بئ پیخوژری خوارد.

كَفَلَ الرَّجُلَ وَبِالرَّجُلِ: بوو به که فیلی
پیاوکه، به رعوده ی بوو ه دمشگوترئ:
(كفل المال) یان (كفل عنه المال لغرمه).

كَفَّلَ الصَّغِيرَ: مندالەكەى گەورەكرد
بەخۆی كرد.

اَكْفَلَ فُلَانًا الْمَالَ: فلانكەسى كرده
بەرعو دەو كەفیلی مالهەكە.

اَكْفَلَ فُلَانًا مَالَهُ: مال و سامانەكەى دا
بەفلانكەس بۆئەوێ چاودێرى بۆ
بكا.

كَافَلَهُ: پەیمانێ لەگەل بەست ە
هاوسپێمەتى كرد.

كَفَّلَ فُلَانًا الْمَالَ: بەمانا (اَكْفَلَ) دى.
كَفَّلَ فُلَانًا الصَّغِيرَ: فلانكەسى كرده
كەفیل و چاودێرى مندالەكە.

اِكْتَفَلَ بِالشَّيْءِ: شتەكەى خستە سەر
لایەكی سمتی.

اِكْتَفَلَ الْبَعِيرَ: بارگەنەپەكی خستە
سەر پەشتی حوشترەكەو ئەمجار
سواری بوو.

تَكْفَلَ بِالشَّيْءِ: شتەكەى خستە
ئەستۆى خۆى و بەرعو دەى بوو ە
دەگوترى: (تَكْفَلَ بِالْدين) بەرعو دەى
قەرزمەكەى بوو.

تَكْفَلَ الْبَعِيرَ: بارگەنەى خستە سەر
پەشتی حوشترەكەو سواری بوو.

اَلْكَفْلُ: سمتى ئادەمیزاد و لاخ و ئاژەل
ە (ك: اَكفال).

اَلْكِفْلُ: بەش ە هاوشان و هاو و پێنە ە
دەگوترى: (ما لِفُلان كِفْلٌ) فلانكەس

هاوشانى نیە ە هەروا وشەى
(اَلْكِفْل) ناوە بۆ ئەو پارچە پەرپۆ

لێبەدەى دەخرپتە سەر ملی گای
جوێكردن لەژێرین بۆئەوێ نیرەكە
ملی ئازار ئەدا ە ئەو توك و كۆلكەى
دواى پوتانەموى توك و كۆلكى
پیشوو سەر لەنوێ دەرپوتیتەو ە
كەسێك ئەرك و ناپەرچەتى دەخاتە
سەر كەسانى دیکە ە كەسێك لەسەر
پەشتی ئەسپ خۆنەگرێ.

اَلْكَفِيلُ: هاوشان و هاو و پێنە ە
دەگوترى: (ما لِفُلان كَفِيل) ە
فلانكەس هاوشانى نیە ە بەرعو دەو
كەفیل.

كَفَنَ الصُّوفَ كَفْنًا: خورپپەكەى پست.
كَفَنَ الْعِمِيتَ: كفنێ بۆ مردووێكە كرد،
مردووێكەى كفن كرد.

كَفَنَ الْخُبْرَةَ: نانەكەى پاداشتە سەر
قۆلكە ئاگرەكە.

كَفَنَ: بۆ زیندەپرووی لەمانای (كَفَنَ) دى.
اَلْكَفْنُ: كفن؛ بەرگیكە لەمردووێكە
دەپێچرێ ە (ك: اكفان).

اِكْفَهَرَ الرَّجُلُ: پیاوێكە دەم و چاوی
خۆى گرژ كردن.

اِكْفَهَرَ اللَّيْلُ: شەوێكە تاریكى زۆر
پەرمی سەند.

اِكْفَهَرَ النِّجْمُ: ئەستێرەكە لەناو تاریكى
زۆر بەهیزدا پوناكى دەرگەوت.

المُكْفَهَرُ: همرشتيک بکهوئته سمر

یهک ۵ ههوری پری چین لهسهر

چین و رمش ۵ دهم و چاوی بی

شمرم و حهیا ۵ (عام مُکْفَهَر) سالیکی

گرانی و بی بارانی.

کفاه الشَّيْئُ: شتهکه بهسی کردو شتی

تری پیویست نهبوو ۵ (فهر کاف

و کفی).

کفی فلاناً الأمر: لهجیاتی فلان کارمکی

ئهنجام دا ۵ دهگوتری: (کفاه مؤنثه)

پیداویستی ژیانی نهوی دابین کرد.

کفی الله فلاناً فلاناً او شر فلان: خودا

فلانکهسی لهشهر و داوی فلان پاراست.

اِکْتَفَى بِالْشَّيْئِ: بهشتهکه قنیاتی

کردو پیویستی بهشتی تر نهبوو.

اِکْتَفَى بِالْأَمْرِ: کارمکی ئهنجام دا،

پیی ههئسا.

تَكْفَى النَّبَاتُ: رومهکه درێژ بوو.

اِسْتَكْفَاهُ الشَّيْئُ: داوی ئی کرد

لهشتهکه بهشی پیویستی بداتی ۵

دهگوتری: (اِسْتَكْفَيْتَ الشَّيْئَ كَفَانِيَه).

اِكْتِفَاءُ الذَّاتِي: نهومیه ههریمیک،

دهوئتهتيک بهروبوومی خووی

پیداویستییهکانی دابین بکاو

پیویستی بههاوردکردن نهبی.

الْكُفْيُ: نهومیه بهس بکا، پیداویستی

دابین بکا ۵ دهگوتری: (هذا رجل

كُفِيَكَ مِنْ رَجُلٍ).

الْكُفْيَةُ: بژیوی تهواو، بژیوی کیفایهت

۵ دهگوتری: (قنعتُ بِالْكُفْيَةِ) قنیاتم

به بژیومهکه کرد.

كَوْكَبُ الْحَدِيدِ: ئاسنهکه بریسکهی دا،

ئاگری ئی بۆوه.

كوكب الحصى: بهرده وردهکان

لهکیشتهنگاو دا بریسکهیان دا.

الْكَوْكَبُ: بریسکهی ئاسن، یان

بریسکهی بهردو ئاگر ئی بوونهومیان

۵ پیاوکه چهک لهخوی دهبهستی ۵

گهنجی تازه پیگهپشتوو ۵ دهگوتری:

(غلام کوكب) گهنجیکی روخسار

جوانه ۵ زۆرینهی شت ۵ وگوو

دهگوتری: (كوكب العشب) و

(كوكب الماء) و (كوكب الجیش) ۵

ههروا وشهی (الكوكب) ناوه بۆ

سپینهی چاو ۵ بزمار ۵ شمشیر ۵

کیو ۵ گوئی باخ ۵ کانگای ناوی بیرو

شوینی ئاو ههئقولا نهکه ۵ قهتره

قهترهی ئاو که لهسههۆل دهچۆرپته

خوار بهشهو و دمکهوئته سمر گیاو

گژو پییدا بلآو دهبیتهوه وگوو

نهستیره ۵ دهگوتری: (ذهبوا تحت

كل كوكب) پهترهوازه بوون ۵

كَلَّا اللَّهُ فُلَانًا: خودا پاريزگاري
فلانكەسى كرد.

كَلَّا فُلَانُ الْقَوْمِ: فلانكەس جاودپري
گەلەكەى كردو سەرو كارى
نېشەكانيانى گرتە نەستۆ.

اَكَلَاتِ الْأَرْضُ: زموييهكە لەومپى زۆر
بوو.

اَكَلَا فِي الدِّينِ: قەرزەكەى دواخست.

اَكَلَا عَيْنُهُ: چاوى ماندوو كرد.

كَانَأَهْ: مورا قەبەى كرد.

كَلَّا فُلَان: پيشەكەى (عەرمبونى)
ومرگرت.

كَلَّا فِي الْأَمْرِ: بەسەرسامبىيەو سەپرى
كرد.

كَلَّا إِلَيْهِ فِي الْأَمْرِ: فەرمانى پى كرد
بەنەنجامدانى كارەكە.

كَلَّا فُلَانًا: فلانكەسى بەند كرد.

كَلَّا السَّفِينَةِ: كەشتىيەكەى لەكەنار
نزىك كردهووە لەشوپىنىكى لا باو بى
ترس دا وستاندى.

اِكْتَلَاتْ عَيْنُهُ: چاوى نەچوونە خەو و
شەو بەخەبەر بوو.

اِكْتَلَا مِنْهُ: پاريزگارى ئى كرد.

اِكْتَلَاتِ الْكَلَاةُ: عەرمبونى و مرگرت.

تَكَلَّا: عەرمبونى و مرگرت.

اِسْتَكَلَا فُلَان: فلانكەس داواى
دواخستنى قەرزەكەى كرد ە قەرزى

هەروەها دەگوترى: (بەرم ذر
كراكب) پۆزىكى رەش و تاريك و پېر
بەلاو كارسات بەجۆرێك كەوێك
شەومزەنگى ئى هات و نەستىرەى
تیدا هەلاتن.

الْكُوكَبُ: لەبوارى ناسمانشوناسى دا
قەبارەيەكەى ناسمانبىيەو بەدەورى
خۆردا دەسوپێتەووە پوناكى لەخۆر
ومرەدەگرئ ە بەناوبانگترین ئەم
نەستىرە گەرۆكانە بەگۆپىرەى
نزىكيان لەخۆر: عەتارد، زوهرە،
زەوى، مەريخ، موشتەرى، زوھەل،
يۇرانس، نېتۇن، پلۇتۇن.

الْكُوكَبَةُ: نەستىرە ە پان نەستىرەى
زوهرە بەتايبەتى لەبوارى
ناسمانشوناسى دا كۆمەلە
نەستىرمەكەى و پێنەى شتىكيان پێك
هێناو و پێى دەناسرێن ە وەكوو
ئەو كۆمەلە نەستىرمەيەى پێيان
دەگوترى: (النسر الواقع) پان ئەو
كۆمەلە نەستىرمەيەى پێيان
دەگوترى: (النسر الطائر) ە هەروا
ناوە بۆ كۆمەلە ئادەمىزادێك.

كَلَّا الدِّينُ كَلْنًا: قەرزەكە دواكەوت ە
(فەر كال و كالى).

كَلَّا بَصَرَهُ فِي الشَّيْءِ: چاوى بەشتەكەدا
گىراو چەند جارێك چاوى ئى لاداو
سەپرى كردهووە.

کردو داوای کرد درمنگ داوای لئ
بکه نموه.

إِسْتَكَلَاتُ الْأَرْضِ: زموییه که لهومری
زور بوو.

الْكَلَا: لهومر چ تمپر چ وشك ه (ك)
اکلاء).

الْكُنَاةُ: عمرمبوون ه قهرز.

الْكَلَاءُ: بهندمری وهستاندنی کهشتی.

الْكَلْوَةُ: دمگوتری: (رجل كَلْوَةٍ)

پیاویکه چاوی بهتوانان بو شهو
به خه بهری و ومنه وزی نایه نی ه
(عين كلوة) چاویکه به هیزه بو
شهو بیداری.

الْمَكَلَاةُ: شوینیکه کهشتی تیدا

پادمگیرین و په ناو لابییه با
نایگریته وه.

كَلَبَ الْفَرَسَ كَلْبًا: ناو زمنگی له نه سپه که
دان..

كَلَبَ الرَّجُلُ وَغَيْرَهُ: پیاوکه سهگ
کهستی ه زوری خواردو تیرنه بوو ه
زوری تینو بوو.

كَلَبَ الشَّجَرُ: دره خته که تینوی بوو
له تینوان که لاکه ی زبر بوو، هر که سی
به لای دا بر واهه جله کانی وه دمنوسی.

كَلَبَ السَّيْرُ عَلَى الْأَسِيرِ: رۆیشتنه که
کاریگه ری زوری له سهر دیله که هه بوو
زوری شه که تو ماندو کرد.

كَلَبَ الدَّهْرُ عَلَى أَهْلِهِ: رۆزگار زور توندو
تیز بوو له گه ن خه لکه که ه دمگوتری:
(كَلَبَ الْعَدُوَّ وَ كَلَبَ السَّائِلَ).

كَلَبَ عَلَى الشَّيْنِ: زور سور بوو له سهر
ومدمسته یانی شته که.

كَلَبَ عَلَيْهِ: رقی لئ هه لسا.

كَلَبَ كَلْبًا: به هو ی نه خو شی هاریه وه
عه قلی له دمست دا.

كَالَبَهُ: دزایه تی کرد.

كَلَبَ الْأَسِيرَ: دیله که ی که له بچه کرد.
كَلَبَ الْكَلْبَ: سهگ که ی راهینا له سهر
پاوکردن و نیچیر گرتن.

تَكَالَبَ الْقَوْمُ: خه لکه که به ناشکرا
دزایه تی خو یان پراگه یانند.

تَكَالَبَ عَلَى الْأَمْرِ: له سهر کاره که ی
سوربوو دهستی لئ بهرنه دا.

تَكَالَبَ الْقَوْمُ عَلَى الشَّيْنِ: خه لکه که
عه مپازی شته که بوون و
که له کۆمه کییان له سهر کرد.

إِسْتَكَلَبَ الرَّجُلُ: پیاوکه نوراندی
بو شه وه ی سهگه کان بی بیسن و بهو
بو شه وه شوینی خیل و ناو مدانیه کانی
خاومن سهگه کان بدو زیته وه.

الْكَالِبُ: خاومن سهگی رامکراو بو
پاوکردن ه کۆمه له سهگ.

الْكَلْبُ: سهگ ه سهگ جو ری زوره
هه ندیک ی بو پاسه وانی و هه ندیک ی

بۇ ۋاۋ و ھەندىكى بۇ ۋاڭىشانى
گالىسكە بەكاردى ۋ ھەروا وشەي
(الكلب) ناۋە بۇ ھەر جەبل و تەلو
قەيدىك شتى پىش شەتەك دەدرئ ۋ
ئاسنى سەر گۇچانى كە بەقەراخ
كەژاۋە بارگەنەدا شتەك دەدرئ و
تیشو و شتى واى پىدا ھەلدەواسرى
ۋ سىنگى دارىنە كەلدەديوار دەكوترئ
بۇ شت پىدا ھەلۋاسىن ۋ ئاسنى
سەربستەي بەرداشى ئاشى ناۋىي ۋ
ماسىيەكە لەشپۈەي سەگ.

الكلب: نەخۇشپىيەكى پۈۋە چوۋ
گواستراۋىيە فايرۋسەكەي لەپىڭەي
گەستەن و لىكەۋە لەپىڭى سەگەۋە
دەگوازرپتەۋە بۇ مرۇۋو گيانلەبەرى
تر، دياردەي ئەم جۇرە نەخۇشپىيە
گرزبۈۋنى ماسولكەي ھەناسەدان و
شت قوت دان و ترسان لەئاو و
شىتى و تىڭچۈنى جىھەزى
عەسەبىيە ۋ ھەروا ناۋە بۇ
كوشەندەي زىستان و سەرماۋ
زىيانى.

الكلب: دېلە سەگ ۋ چىل بەسەر لقو
پۇيى درەختەۋە ۋ (أم الكلبه)
لەرزوتا.

الكلبتان: پلايسى گەۋرە كە ئاسنەگەر
ئاسنى سورەۋەيۋى پىش دەگرئ
بۇنەۋەي لەسەر سىندانەكە بىكاتە

ئامىرى جۇراۋجۇر ۋ گازىكە ددانى
پىش دەگىشىرى.
الكلب: توندوتىزى لەمەر شتىك بى ۋ
گوزمرانى تەنگە دەست كورتى ۋ
قات ۋقېرى و گرانى ۋ سەرمەي
كوشىندە ۋ ئەۋ موانەي لەم لاۋ
لەۋلاي لوتى سەگە پىشەلە دەپۈن.
الكلب: (أرض كلبه) زەمپىيەكە گىاۋ
گىزى تىراۋ نەبۈۋىي ۋ درەختىك
لەتىنۋانا گەلاگەي زىر بوۋىي،
ئەگەر بىلەي دا بىرۋى
بەپۇشاكەكەتەۋە دەنۋوسى.

الكلبية: مەزھەب ۋاۋ بۇچونىكە
بەگۈرەي سىروشت ھەلەس و كەوت
دەكاۋ گۈي بەدەپ و نەرىت نادا ۋ
ئەمەش مەزھەب ۋ رېبەزى
(أنتناس) ۋ ھەۋادارانىەتى.

الكلبيون: رېپرەۋانى كەلبىيەن: كە
كۆمەلەك فەيلەسوفى يۇنانىن، بە
كۆمەلەك فەيلەسوفى ئەخلاقى
ناسراۋ و دۋاى مەردنى سۈكرات
پەيدابۈۋن، گىرنگىرىن بىروباۋەرىيان
لەژيانى زىرو پاشگۈي خىستى
لەزەت و چىزى مەدى دا رەنگ
دەداتەۋە، گائەپان بەۋ كەسانە دى
كە ۋىلى ژيانى نەرم ۋ ئۆلەۋ ھەۋلى
ۋەدەستەيتەننى لەزەتە مادىيەگان
دەدەن.

الْكَلاَبُ: خاومنی سهگی رامکراو بۆ پړاو

ه بهخپوکردنی سهگی نامادمکراو بۆ پړاوکردن.

الْكَلاَبُ: نوکه ناسن که بهپاژنه‌ی

قوندمردو کلاشسی نهمسب

رامکرمکه مهنو که سوارۍ نه سپه که

دمبی نهو نوکه ناسنه له لاقه

برغهی ولاغه که دمدا بونه ووی

غاریدا ه ناسنیکۍ سهر چه ماووی

سپهل و چوارپه له قولاپ ناساشتی

پی دمردمه پندری پان شتی پيدا

هه لدمواسری ه چنگو نینوکی بازو

هه لئو چه قل ه نامیریکی ددان

کیشانه ه (ک: کلاپ).

الکلیب: کومه له سهگ (رمومسهگ).

المکالب: نازاو چاو نه ترس.

المَكْنَبَةُ: (بلدة مَكْنَبَة) ولایتیکه،

گونديکه سهگی زوره.

كَلَّتَ الشَّيْنُ كَلْتًا: شته کهۍ کؤکردموه ه

فری دا.

كَلَّتَ الْفَرَسُ: نه سپه کهۍ تاودا.

الْكَلَّةُ: شتی کهم ه بهشه خوراکو

شتی وا.

كَلْنَمَ وَجْهَهُ: دهم وچاوی گوشتن بوون

به بی نه ووی چرچی تیپکه ون.

الكلثوم: کولم خړو گوشتن ه ناوړيشم

به لای سهروی نالوده.

كَلَجَ فَلَانٌ كَلُوحًا: فلانکهس پوگرزبوو،

زور پوگرزبوو.

اَكَلَحَهُ الْهَمُّ: خهمو خهفت پوخساری

پوکاندموهو دهم وچاوی چرچو

لوجی تیپکه و تن.

كَالَحَهُ: به کیشو پوگرزپیه و بهرمو

روی بؤوه.

كَلَجَ وَجْهَهُ: روی خوی گرز کرد.

كَلَجَ فِي وَجْهِ الصُّبْيِ: مندا له کهۍ

ترساند.

تَكَلَّجَ: به مانا (کَلَجَ) دی.

الكالِجُ: دمگوتری: (دَهْرَ كَالِجَ)

پوژگاری توندو تیز ه (شاء کالِجَ)

زستانی سهختو توش ه که سیك

زاری قزی لیوهمکانی ددانی

دانه پوژن.

كَلَّاح: ناوی سالی گرانی و فاتو

قرپیه.

كَلَدَ الشَّيْنُ كَلْدًا: شته کهۍ کؤکردموه و

خسته سهریهك.

كَلَدَ الشَّيْنُ: به مانا (كَلَدَهُ) دی.

تَكَلَّدَ الشَّيْنُ: شته که کؤبؤوه.

تَكَلَّدَ فَلَانٌ: فلانکهس گوشتی پتهو بوو.

الْكَلْدُ: شوینی توندو پتهو، زموی پتهو

به بی نه ووی بهردی تیدابن.

كَلَّارُ الْبَازِي: هه لؤکه خوی لول کردو

خوی ویکه پناپیه و بؤ په لاماردانی

نیچیرمه کو فراندی و پفاندی.

کَلَزَ الشَّيْءُ كَلَزًا: شته‌کە‌ی کۆ‌کردە‌وه‌.

کَلَزَ الشَّيْءُ: بۆ‌ زێ‌دم‌پ‌ه‌وی له‌مانای (کَلَز) دا‌دی.

کَلَسَ البِنَاءُ کَلَسًا: به‌ماده‌ی که‌لس دی‌واری با‌له‌خانه‌کە‌ی پ‌وکە‌ش کرد.

کَلَسَ کَلَسًا: پ‌ه‌نگی ته‌پ‌وتۆ‌زاوی بو‌و مه‌یله‌و پ‌ه‌ش بو‌و (ف‌ه‌ر اکَلَس).

کَلَسَ: بۆ‌ زێ‌دم‌پ‌ه‌وی له‌مانای (کَلَس) دا‌دی.

کَلَسَ عَلَى قِرْنِهِ: هه‌لمه‌تی بۆ‌ هاوشان‌و پ‌کا‌به‌رم‌کە‌ی ب‌ردو به‌تون‌دوتی‌زی په‌لاماری دا.

کَلَسَ عَنْهُ: لێ‌ی تر‌ساو له‌به‌ری هه‌لات. تَكَلَسَ: بۆ‌ مو‌تاوه‌مه‌ی (کَلَس) دێ‌ ه‌بازی توندو به‌هێ‌زی دا.

الکَلَسُ: جی‌ری به‌رد؛ نه‌و ماده‌ ماوه‌ی دوای گه‌رم‌کردنی به‌ردی جی‌ری ده‌م‌پ‌نێ‌ته‌وه‌و هه‌ندێ‌ پ‌یکهاته‌ی ئێ‌ ده‌رده‌که‌وی.

الکَلَسُ: فرۆ‌شیاری ماده‌ی که‌لس ه‌ه‌ستای که‌لسکاری، نه‌و که‌سه‌ی دی‌وارو شتی‌ وا به‌ماده‌ی که‌لس پ‌وکە‌ش ده‌کا.

الکَلَسَةُ: نه‌و شو‌پ‌نه‌ی ک‌لسی ئێ‌ دروست ده‌ک‌ری.

التَّكَلُّسُ: له‌ب‌واری ک‌یمیادا پ‌ه‌قب‌ون‌و کۆ‌بو‌ونه‌وه‌ی خو‌پ‌ی ک‌الیسیۆ‌مه‌ که‌ ناتۆ‌پ‌ته‌وه‌.

الکَلْسِيَت: مه‌عه‌ده‌نێ‌که‌ له‌کار‌بو‌ناتی ک‌الیسیۆ‌می بلوری پ‌یک‌ دێ‌. کَلَسَمَ: ه‌ون‌گ‌رانی کرد له‌دانه‌وه‌ی مافه‌کان به‌خا‌وه‌نه‌که‌یان.

الکَلْسِيُوم: ع‌ون‌صورێ‌کی فل‌زی‌و جی‌ری‌به‌ تیکه‌لا‌وی هه‌ندێ‌ پ‌یکهاته‌ی جه‌سته‌ ده‌بی‌، به‌تایبه‌تی ه‌ی ئ‌ی‌سقان.

كَلَعَ الوَسَخَ عَلَيْهِ كَلْعًا: چ‌که‌کە‌ی به‌سه‌ره‌وه‌ کۆ‌بۆ‌وه‌و پ‌ه‌ق بو‌و گه‌م‌پ‌ه‌ی کرد ه‌ ده‌گوت‌ری: (كَلَعَ رَأْسُهُ) (كَلَعَ الإِنَاءُ) ه‌ چ‌لک به‌سه‌ری‌ه‌وه‌ گه‌م‌پ‌ه‌ی کرد ه‌ قاپه‌که‌ چ‌لکی پ‌ی‌وه‌ پ‌ه‌ق بو‌و ه‌ (كَلَعَتْ رِجْلُهُ) قاجی چ‌لکی پ‌ی‌وه‌ پ‌ه‌ق بو‌و شه‌قار شه‌قار بو‌و، قه‌لشت.

اَكْلَعَهُ الوَسَخُ: چ‌لکی له‌سه‌ر کۆ‌بۆ‌وه‌ گه‌م‌پ‌ه‌ی به‌ست. الْكُلَاخُ: وش‌ک‌بو‌ونه‌وه‌ی چ‌لک‌و گه‌م‌پ‌ه‌به‌ست‌تی ه‌ نا‌پ‌ه‌حه‌تی‌و چ‌ورتم.

الکَلَاعِي: ئازاو چا‌ونه‌ترس. الْكَلْعُ: گ‌رو‌پی‌ زۆ‌ر. الْكَلْعُ: شێ‌وه‌ وش‌ک‌و م‌رو‌ مۆ‌ج.

كَلَفَ المَاشِيَةَ كَلْفًا: ئالقی دا به‌ولا‌غو ئاز‌ه‌له‌کان.

كَلِفَ وَجْهُهُ كَلْفًا: ده‌مو چا‌وی په‌له‌ی تێ‌دا په‌یدا بو‌و ته‌لخ بو‌و (ف‌ه‌ر اک‌لف وه‌ی ک‌لفاء).

كَفَّ الشَّيْئَ وَبِهِ: حمزی لهشتهكه
بوو، نارمزوی کرد.

كَفَّ الْأَمْرَ: بهزورهملی و ناچاری
جووه ژیر کارهكهو له نهستوی گرت
ه بهنارهحهتی و نهركی زور
نهنجامی دا.

اَكْفَهُ بِهِ: وای ئی کرد وهگری بی،
حمزی ئی بکا.

كَفَّهُ أَمْرًا: نهجماندانی کارهكهی
لهسهر پیویست کرد ه کاریکی
قورسو ناخوشی خسته نهستوی و
داوای ئی کرد نهجمامی بدا.

كَفَّ عَلَى اسْمِهِ أَرْضًا: زهوییهکی
لهسهر تۆمار کرد.

كَفَّ بِالْأَمْرِ: کارهكهی خسته نهستوی.
تَكْفَفَ: خوی بهکاری لاوهکی خهریک
کرد، کاریکی خسته نهستوی خوی
که نیشی نهو نیه.

تَكْفَفَ الْأَمْرَ: بهزوره ملی و ناچاری
کارهكهی له نهستۆ گرت و
بهماندوبوون و نارهحهتی نهجمامی دا.
تَكْفَفَ الشَّيْئَ: شتهكهی خسته سهر
شانی خوی و نیشی نهویش نیه.

التَّكْلِيفُ بِالْأَمْرِ: کارخستنه نهستوی
کهسیک کهبتوانی نهو کاره نهجمام
بدا ه (أمر التَّكْلِيف) هفرمانیکه له
کهسیکهوه دمردهچی که دسهلاتی

نهوهی ههیه ئهرك بخاته سهر شانی
فرمان پیکراو.

التَّكْلِيفَةُ: نهرك و ماندوبوون ه
دهگوتری: (حلت الشَّيْئِ تَكْلِيفَةً)
کارهكهم خسته نهستوی خۆم
به نهرك و ماندوبوون
نهجماندانهكهی له وزهی من
بهدمربوو ه ههروا ناوه بو نهو بره
پارهی له پرۆژهیهك دا خهرج
دهگری بهبی لهبهرجاوگرتنی
هازانج ه دهگوتری: (باعه بسعر
التَّكْلِيفَةُ) بهنرخی تیچونی شتهكهی
فرۆشت و هازانجی مهبهست نهبوو.

الْكُفُّ: پهلهو خال و شتی وا کهلهسهر
روخسار دمردهكهون ه سواریی یان
لیلی که لهسهر دهم وچاو
دمردهكهون ه پهله.

الْكُفُّ: پیاوی عاشق و شهیداو دیوانه.
الْكُفَّةُ: رهنگیکه لهنیوان رهنگی رمش و
سوردایه ه نهو برمهپارهی لهبهدی
هینانی شتیك دا خهرج دهگری.

الْكُلْفُ: کهسیکه نهركی ئالفدانی
ناژدهلی له نهستۆ بی و ئاژدهل
بهخیوبکا (ناژدهلدار).

الكلوف: کاری قورسو گران.
المُتَكَلِّفُ: کهسیک بهشیوهی ناواقیعی
خوی نمایش بکا لافی شتیك ئی بدا
که تییدا نهبی.

المِکْلَفُ: دَلْدَار، کەسێک پرمگەزی
میینە ی زۆر خوێش بوێ (پیاوی
ژنانی).

المِکْلَفُ: مَرْوُفِيكَ بَالِغ و پەشید بی
تەمەنی گەشتبێتە ئەندازمێک
لەپروی شەرع و یاساو بەرپرسیار
بی ە کەسێک خوێهەو گیری کاری
لاوەکی بکا.

المُكْلَفَةُ: دیاریکردنی روبەری زەوی
تایبەت بەهەر کشتیارێک و
پونکردنەوی ئەو دانەوێڵەو بەرو
بومە ی تێیدا دەچێندرێ.
الکُلَکُلُ: کورتە بالای چوارشانە و مل
نەستور.

الکُلَال والکُلُل: سَنگ.
الکُنْکَنَةُ: تاقە و پێرو کۆمەڵ ە (ک:
کَلَاکِل)

کَلْ کُلُولاً وکَلَالَةً: ماندو بوو، لاواز بوو،
کول بوو ە دەرگوتری: (کَلْ السَّيْفُ)
شمشیرمە کول و نەبەر بوو.

کَلْ فُلَان: فلانکەس ماندو بوو ە (فهر
کال) ە دەرگوتری: (کَلْ لِسَانُهُ وکَلْ
بصره) زمانی گیرا و نەیتوانی بەباشی
قەسەکی بکا، چاوی باش نەبینی ە
(کَلَّت الرِّيحُ) بایەکی زەعیف بوو.

کَلْ عَنِ الْأَمْرِ: شتەکی لەسەر شان
قورس بوو.

کَلْ کَلَالَةً: بنهجه و نهومی
میراتگری لەدواجی ئەما یان میراتگری
باوک یان منداڵ و نهومی نەبوو.

اکَلْ فُلَان: فلانکەس ئەسپەکی
ماندو بوو.

اکَلْ غَيْرُهُ: غەیری خوێ ماندو و لاواز
کرد ە دەرگوتری: (اکَلْ الرَّجُلُ فَرَسَهُ
وأكَلَهُ السِّر).

کَلَل السَّيْف و غیره: شمشیرمەکی زۆر
کول و نەبەر کرد.

کَلَل فُلَان: فلانکەس پۆیی و مال و
منداڵی خوێ لەشوینی نەگونجاو
جی هێشت.

کَلَل فِي الْأَمْرِ: لەکارمەدا دلسۆزی
نواندو خوێ تێدا ماندو کرد.

کَلَل عَنِ الْأَمْرِ: لەکارمەدا دەرگەلی
کردو نەیکردو لێ ترسا.

کَلَل عَلَيْهِ بالسَّيْف: بەشمشیر هەلی
کوتایە سەر.

کَلَل فُلَاناً: تاجی خستە سەر سەری
فلانکەس.

کَلَل الشَّيْئَ: شتەکی بەگەوهەرو
شتی و پازاندەوه.

إكْتَلَّ الغمامُ بالبرق: ههواره
بروسکی دا ە دەرگوتری: (إكْتَلَّ
السحابُ عن البرق).

اِنْكَلُ السيف: شمشیرمه تیزایی
نه‌ما، کول بوو.

اِنْكَل فلان: فلانکهس پیکه‌نی و
زمرده‌خه‌نی هاتی.

اِنْكَل البرق: بروسکه‌ی هه‌وره‌که
هیواش بوو ه ده‌شگوتری: (اِنْكَلُ
السحابُ عن البرق).

اِنْكَل الشئین بالشئین: شته‌که
به‌ده‌وری شته‌که خه‌رمانه‌ی داو
وه‌کوو تاج چۆن سهر له‌خۆ ده‌گرئ
نه‌ویش ناوا شته‌که‌ی ده‌وردا ه
ده‌شگوتری: (اِنْكَلُ الشئِ الشئِ).

اِنْكَليل: تاج ه شتیکه ده‌وره‌ی سهر
ده‌داو به‌گه‌وه‌ه‌رو شتی وا
ده‌راژیندریت‌ه‌وه ه ده‌وران ده‌وری
نینۆك ه کۆمه‌لیک گولی
په‌نگاو‌په‌نگ له‌سهر شیوه‌ی تاج په‌ک
ده‌خه‌رین و ده‌خه‌رینه سهر سهر بو
جوانی و رازاندنه‌وه.

اِنْكَليل الجبل: پوه‌کیکی گیاییه
له‌بوا‌ری پزیشکی دا سودی ئی
ومرده‌گیرئ ه پێشی ده‌گوتری:
(حصی لبان).

اِنْكَلالة: نه‌وه‌یه مرو‌فیک به‌ری
نه‌باوکی له‌دوا جی مابئ نه‌ منداڵ ه
خه‌مه‌کانی تری میراتی ئی بگرن ه
قورئان ده‌فه‌رموی: ﴿يَسْتَفْتُونَكَ قُلْ

اللَّهُ يُفِيكُم فِي الْكَلاَلَةِ إِن مَرَزْتُ هَلَكَ
لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا
تَرَكَ﴾.

كُل: هه‌موو ه قورئان ده‌فه‌رموی: ﴿كُلْ
امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينَ﴾ یان ده‌فه‌رموی:
﴿كُلْ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ﴾.

الكل: كه‌سیك نه‌باوکی له‌ژیان دا مابئ
نه‌منداڵی هه‌بن ه كه‌سیك نه‌ری
له‌سهر كه‌سانی دیکه بی و باربی
به‌سه‌ریانه‌وه ه پیاوی لاوازو هه‌ج
له‌بارانه‌بوو ه پستی چه‌قۆ و شمشیر
ه په‌رده کوله ه په‌رده‌یه‌کی ته‌نک
بو خۆ‌پاراستن له‌ می‌شوله‌و شتی وا.
الکلیل: زه‌عیفو مانده‌بوو ه
ده‌گوتری: (رجل کلیل الظفر) (ذنب
کلیل) گورگیکه ناتوانی په‌لاماری
که‌س بدا.

المُكَلَّل: ده‌گوتری: (أصبح فلان مُكَلَّلًا)
فلانکه‌س خه‌مه‌کانی بوونه بار
به‌سه‌رموه ه (انطلق مُكَلَّلًا) رو‌یشتو
گوئی به‌وه نه‌دا جی له‌دواوه جی
ماوه.

المُكَلَّل: (غمام مُكَلَّل) هه‌وریکی
باراناوی که‌چهند هه‌وریکی تر
به‌ده‌ورییه‌وه بن ه (سحاب مُكَلَّل)
هه‌وری بروسکاوی.

المُكَلَّلَة: (روضة مُكَلَّلَة) باخیکه ده‌وره
دراوه به‌ گول و غونچه.

كَلَمَهُ كَلَمًا: برینداری كرد ۵ (فهر
مكلوم و كلیم).

كَالَمَهُ: قسهی له گهڻ دا كرد.

كَلَمَهُ تَكْلِيمًا: ناخاوتنی ناراسته كرد ۵
بؤ زیندمړوویی له مانای (كَلَم) دا دئ.

تَكَالَمَ الْمُتَقَاتِعَانِ: دوو مړوځه لیک
دابړاوه (لَیْک زویربوو مکه) دهستیان
کړدموه به قسه کړدن له گهڻ
یه کتری.

تَكَلَّمَ: قسهی كرد ۵ دهگوتړئ: (تَكَلَّمَ
کلاماً و بکلام حسن).

التَّكْلَامُ وَ التَّكْلَامَةُ: قسهی به نرخ و
چاك و زور.

الكلام: دمنگيكي مانا به خش و موفید
به جوړيک گونجاو بی له سهری
بو هستی.

الكَلَمُ: برین ۵ (ك: كلوم و کلام).

الكَلِمَةُ: وشه كه مانایه کی تاك
بگهیهنئ.

الكَلِيمُ: نهو كه سهی قسه ت له گهڼ بكا

۵ نازناوېكي هـ زرمتی موسایه

سهلامی خودای لی بی، چونكه

پهرومردگار ناخاوتنی له گهڻ دا
كړدووه.

الكَلِمُ: لباد؛ راخهريكي نه ستووره له
خوری دروست دمكړئ.

المُكَلَّمُ: شوینی قسه له سهر كردن ۵
دهلئ: (ما اجدُ لي مُتَكَلِّمًا).

كَلَاهُ كَلِيًا: گورچيلهی توشی نازار بوو

۵ زمبري له گورچيلهی داو نازاری
بوو.

كَلِيَ كَلِيًا: گورچيلهی تووشی نازار بوو ۵
گورچيلهی هيشا.

كَلَى الرَّجُلُ: بپاوه كه هاته شوینيک
پهردهی تیدا بوو.

اِكْتَلَى الرَّجُلُ: بپاوه كه گورچيلهی
هيشا.

الكُلِيَّةُ: گورچيله ۵ پيشی دهگوتړئ:
(الكُلُورَةُ).

كُلَى الطائر: چوار پهړن به ته نيشتی
بالندموه كه وتونه ته کو تایی باله کانی.

كَلَا: نيسمیکي مه قصوره هميشه نيزافه

دمكړئ ۵ مانای دووانی دهگهیهنئ و

وشه كه مو فرمه ۵ به دوو شيوه

له پرسته دا به کار دهیندري:

۱- نيزافه بکړئ بولای پاناو و مكوو
(جاء الرجلان کلاما).

۲- نيزافه بکړئ بولای نيسمی زاهري
و مكوو (جاء کلا الرجلين).

كَلَتَا: بؤ ميینهی (کـلا)
به کار دهیندري.

كَلَا: نه خير وانيه نيشه كه به شيو ميه کی

تره ۵ و مكوو (كَلَا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ)

ه پمتدانهوهه نهفی کردنی شتیک و
چهسپاندنی شتیک تر: ومکوو نهوه
نهخوش بلی: ناوم خواردوتهوه،
بزیشک بلی: (کلاً بل شربت لبناً)
نهوهالله ناوت نهخواردوتهوه شیرت
خواردوتهوه.

کَم: چهنده؟ یان زور.

کَمَا الْقَوْمُ کَمْنًا: قاجکی دمرخواردی
خه لکه که دا.

کَمِیَ کَمْنًا: پی خاوس بوو.

کَمِیْتُ يده ورجله من البرد: دمست و
قاجی بهسه رماو بهفر قه لشان
ومکوو قارچک شهقار شهقار بوون.
کَمِیَ عن الاخبار: نهههواله که بی ناگا بوو.
اکَمَا المكان: شوینه که قارچکی زور
بوو کارگایوی بوو.

اکَمَا الْقَوْمُ: کارگی دمرخواردی
خه لکه که دا.

اکَمَاتِ السَّنُ فُلَانًا: روزگار فلانی بیر کرد.
تَكَمَّاتِ عَلَيْهِ الْأَرْضُ: زموی دایپوشی ه
دهگوتری: (خرجوا يَتَكَمَّرُونَ)
پویشن بؤ دهشت قاجک دهچنن ه
یان دهگوتری: (تَكَمَّنَا فِي أَرْضِ بَنِي
فُلَانٍ) لهزموی خیللی فلان دا
قارچکمان چنی.

الکَمَّه: قاجک، کارگ، جوړه فیترباتیکه
لهزموی دمدری پاک دهگری و
دهکولیندري و دهخوری.

الکَمَاءُ: قاجک فروش ه قاجک چن.

المَكْمَأُ: شوینیک کارگی زور بی.

الکُمْبِيَالَة: کومبیاله (قهواله).

کَمَتَ الْفَرَسُ کَمَاتَةً وَکَمَتَةً: نهسپه که
رهنگی شی بوو (رهنگی لهنیوان
رهنش و سوردایه).

اکمت الفرس: نهسپه که رهنگی شی
بوو.

کَمَتَ الثَّوْبُ: قوماشه که ی بهرهنگی
سوری مه پلهو رهنش رهنګ کرد.

اکَمَتَ الْفَرَسُ: بهمانا (اکمت) دی.

الکُمْتَةُ: رهنگی رهنش رهنگی سووری
تیکه لاو بووی.

الکُمَيْتُ: نهسپه که رهنگی لهنیوان
رهنش و سوردایه.

کَمْتَرُ: بهشیوهی شهقاو هاویشتنی
کورت پویشتن.

کَمْتَرُ الشَّيْءِ: شته که ی پرکرد.

کَمْتَرُ الْقِرْيَةِ: ده می کونده که ی
به بهنه که بهست.

الکُمْتَرِي: درهختیکی بهردارو گولداره
زور جوړی هه به پیشی دهگوتری:
(الإنجاص).

کَمَحَ الدَّابَّةُ بِاللَّجَامِ کَمَحًا: جلّه وکیشی
ولاخه که ی کرد ه جلّه وی ولاخه که ی

بۇ دواوہ توند کرد بۇئەھومى بەخیرایى
نەرۋا يان بیوہستینى يان سەرى بەرز
بکاتەوہ.

اَکَمَحَ الْکَرْمُ: دارمیوہکە پۇخى کردو
خەریکە گەلا بکا.

اَکَمَحَ الدَّابَّةُ: جِلەوکیشى ولاخەکەى
کرد.

اَکَمَحَ فُلان: فلانکەس بەھوى
تەرپدەماخییەوہ سەرى بەرزکردەوہ.

الکامحُ: ئەو گەسەى ئەسپو ولاخە
بەرزە رام دەکا بۇ سواربوونو

بارەسەلگرتن و جوتکردن ە (ک):
کَمَحَّةٌ.

الکومحُ: کەسیکە ددانى دەمى پىر
دەکەن، بەجۆرىک ناتوانى لەسەر

خۇقسە بکاو بدوى ە دەگوترى:
(فَمَ کومح) دەمىکە پىر لەددانى

گەورە ە (رجل کومح) پیاویکە
سمتى گەورەن.

کَمَحَ بَانْفِهَ کَمَحاً وکماخاً: لوتبەرزی
نواند، فیزی کرد.

کَمَحَ الْفَرَسَ بِاللِجَام: جِلەوکیشى
ئەسپەکەى کرد.

اَکَمَحَ الرَّجُلُ: پیاوہکە لوتبەرزی نواند
فیزی کرد، خوى بەزل زانى.

اَکَمَحَ الْکَرْمُ: دارمیوہکە پۇخى کردو
خەریکە گەلا بکا.

الکامحُ: پىخۇر، يان ترشو زەلاتەو
شتى وا کە ئىشتىهای خواردن
دەکەنەوہ ە (ک: کوامخ).

کَمَدَ لَوْنِهَ کَمَداً: رەنگى گۆراو رەونەقى
نەما ە (فەر کامد).

کَمَدَ الْقَصَارُ الثَّوبَ کَمَداً وکموداً: جل
شۆرمە کراسەکەى بەکوکتى جل

شۆرین کوتا ە (فەر کامد).

کَمَدَ فلاناً: پەرپوى گەرمى لەسەر شوپنى
هاوساوى فلانکەس داننا بۇئەھومى

نازارەکەى لایەرى.

کَمَدَ الشَّيْئُ کَمَداً: رەنگى گۆرا.

کَمَدَ الرَّجُلُ: پیاوہکە خەم و خەفەتى
خوى شاردموہ ە يان زۆر خەفەتبار

بوو.

اَکَمَدَ الْحُرْنُ فلاناً: فلانکەسى غەمبار
کرد.

اَکَمَدَ الْعَسَالُ او الْقَصَارُ الثَّوبَ: جل
شۆرمە يان جل کوتەکە کراسەکەى

باش پاک نەکردەوہ.

اَکَمَدَ الْعُضْوُ: ئەندامى جەستەى
بەپەرپوى گەرمکراو داخ کرد.

کَمَدَ الْعُضْوُ: بەمانا (اَکَمَدَةُ) دى.

الکِمَادُ وَالکِمَادَةُ: پەرپویەکە گەرم
دەکرىو لەسەر شوپنى هاوساو

دادەفرى.

الکُمْدَةُ: گۆرانی رەنگو نەمانى
رەونەقى.

مكواة

كبر

كوب

كسبة

كليتان

كليتان

كليتان

كيفة

إكليل

كعب أو مكعب

كمام

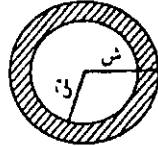
كشانة

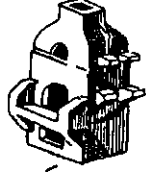
كلية

كف

إكليل دائري

كود

مكنسة

كف الدانة

كعب

كينا

كسنة

كافور

كسنة الحصان

كاسكار

كوكبة

كاسيليا

كسنة

إكليل الجبل

كاسمي

إكليل الملك

كشوش

كشوش

كوبا

كولان

كشوش

كولة

أنكليس

كندور

كلب

كلب الماء

كشوش

الکَمَرُ مِنَ البَسَرِ: خورمايه که به داره که يه وه شیرين نه بوئی به لگوو که وتیته خوارم وه له سهر گل شیرين بووئی.

کَمَزَ الشَّيْئُ کَمَزًا: شته که ی له ناو دهستی دا خره ئدا ۵ دهگوترئ: (کمز العجین) ههنگوتکه هه ویره که ی خره ئدا. الکُمَرَةُ: هه رشتیک به سهری په نجه هه لگیری ۵ پارچه خورمای پیکه وه نووساو، گر مۆله کراو ۵ کۆمه له لبو گل.

کَمَسَ کَمَوسًا: گرژ بوو.

کَمَشَ الزَادَ کَمَشًا: تیشوه که ته واو بوو. کَمَشَ فُلَانًا بِالسَّيْفِ: نه ندامی فلا نکهسی به شمشیر برین.

کَمَشَ فِي أَمْرِهِ کَمَشًا: له کردنی کاره کهیدا به له ی کردو سووربوو له سهر نه نجامدانی.

کَمَشَ فِي السَّيْرِ وَغَيْرِهِ: له رۆیشتن دا به له ی کرد.

کَمَشَ الرَّجُلُ: پیاوه که نازاو چاونه ترس بوو ۵ (فهو کمیش).

کَمَشَتِ الْمَرَأَةُ: ئافه رته که مه مکی بچوک بوون.

کَمَشَتِ النَّاَقَةُ: حوشتره که گوانی بچوک بوون.

اَكَمَشَ فِي السَّيْرِ وَغَيْرِهِ: له رۆیشتن دا به له ی کرد ۵ دهگوترئ: (اَكَمَشُهُ) به له ی پی کرد.

كَمَشَ الْحَادِي الْإِبِلَ: حوشتره وانه گۆرانی بیژه که (خودیه خوینه که) ده نه دهنی حوشتره کانی دا بو خیرا رۆیشتن.

كَمَشَ فُلَانًا: به له ی له فلا نکهس کرد. كَمَشَ ذِيْلَهُ: داوینی هه لکردن. اِنْكَمَشَ الْفَرَسُ فِي سَيْرِهِ: نه سپه که له رۆیشتن دا به له ی کرد.

اِنْكَمَشَ الْجِلْدُ: پیسته که ی گرژ بوو و پیکهاته وه.

تَكَمَشَ: به مانا (اِنْكَمَشَ) دی. الاَكْمَشُ: که سیك چاوی نه بیینی ۵ قاج کورت.

اَلْاِنْكِمَاشُ: که مبوونی پاره له ناو بازاردا ۵ (که مبوونی سیوله ی نه قدی).

اَلْکَمَشُ: گوانی بچوک و کورت. اَلْکَمَشَةُ مِنَ الْاِنَاثِ: میینه ی گوان بچوک (مه مک چکۆله) (خُصِيَّة کمش) گونکورت و گون بچکۆله.

اَلْکَمَاشَةُ: گاز که بزمارو شتی وای پی دمرده هیندرئ.

اَلْکَمِيشُ (رَجُلٌ کَمِيشُ الْاِزَارِ): پیاویکی داوین هه لکراو، چاک و

الکَمَامُ: بیاوی کورته بالای تیگسمراو
ه توپکلی دارمهن.

کَمَلَ الشَّيْءُ: شتهکه ی تهواو کرد.

اِکْتَمَلَ الشَّيْءُ: شتهکه تهواو بوو.

تکامل الشَّيْءُ: ورده ورده شتهکه
تهواو بوو.

اِسْتَكْمَلَ الشَّيْءُ: شتهکه ی تهواو کرد.

التکاملُ في الاقتصاد: بریتیه له

کۆبونونهوی چهند جۆره بواریکی

نابوری له ولاتیک دا و تهواوکهرو

هاریکاری یهکتر بن بۆ مه بهستی

سهرمکی نهو ولاته.

التکملة: تهواوکهری شتی تر.

الکامل من الرجال: کهسیکه رهوشتی

بهمرزی تیدابن ه ههروا ناوه بۆ

بهحریکی عهروزی شیعر که

کیشهکه ی شهن جار (متفاعلت) ه.

الکَمَلُ: بهمانا (الکامل) دئ ه

دهگوترئ: (اعطاه حقه کَملاً).

المِکْمَلُ: بیاویک رهوشتی خیر یان هی

شهری زۆر تیدابن.

کَمَ الناسُ کَمّاً وکموماً: خه لکه که

کۆبونوهو.

کَمَ الشَّيْءُ کَمّاً: شتهکه ی داپۆشی

پهردهی پێدا دا.

کَمَ الدنّ: سهری کوپهکه ی بهست، گرتی.

کَمَ الشهادة: شایه تییه که ی شاردهو.

دامین هه لکراو، دلسۆزو جیدی له
ئیشکردن دا.

کَمَعَ في الإناء کَمْعاً: ده می خسته ناو

قابه ناومکه و ده می تیناو ناوی
خواردموه.

کَمَعَ الرجلُ وغيره في الماء: بیاومکه

چوو ه ناو ناومکه.

کَمَعَتِ الدابة: ولاخه که به هیواشی و

لاوازی پۆی.

کَمَعَ قوائم الدابة: قاجی ولاخه که ی

بریه وه.

کامع المرأة: نافهرته که ی خسته لای

خۆی و پاراستی.

الکَمْعُ: راکشاو و پالکه وتوو ه دهگوترئ:

(فلان في کَمْعِهِ) فلانکهس له ناو مائی

خۆی دا ه زهوییه که چواردهوری

به رزبن و ناومرپاستی نزم بی ه

نه ملاو نهولای دۆل و شیو.

الکَمْعُ: بیاوی بی هه لۆپست.

الکمیعُ: راکشاو و پالکه وتوو ه

دهگوترئ: (بات السيف کمیعی).

المُکامعُ: کهسیک زۆر لێت نزیک بی و

ناگاداری هه موو شتیکت بی.

کَمَمَ الشَّيْءُ: شتهکه ی شاردهو.

تَكَمَمَ في ثيابه: به پۆشاک ی خۆی

خۆی داپۆشی.

کَمَّ البَعِيرُ: دهمی حوشرمهکی بهست ۵
 دهمبینی لهسهر دهمی حوشرمهکه دانا.
 اکَمَّت النخلة: دارخورماکه پوخی
 کردو خهریکه بهرسیلهی
 دهریکهوی.
 اکَمَّ القميص: دوو قوئی بو قوماشهکه
 دروست کرد.
 کَمَّ النخلة: بهمانا (اکمت) دی.
 کَمَّ الشيء: شتهکهی داپووشی، زارکی
 بهست.
 کَمَّ النخلة: خورماکهی داپووشی
 بوئهوهی پی بگاو شیرین بی.
 کَمَّ اللبن ونحوه: کوپهکهی داپووشی،
 زارکی هاخنی ۵ زارکی کوپهکهی
 سواخ دا، قور بهستی کرد.
 کَمَّ فَم الحيوان: دهمبینی کرده دهمی
 نازدهکه.
 کَمَّ القميص: قوئی و فیهیانهی بو
 کراسهکه دروست کرد.
 تکَمَّ بثيابه: بهپوشاکهکهی خوئی
 داپووشی.
 الکِمَام: نهو شتهیه دهکریته دهمی
 حوشر وهکوو لغاو و دهمبین
 بوئهوهی شتی بو نهخوری ۵ یان
 نهتوانی گازبگری ۵ میش رهمتین؛
 شتیکه کونکونهو لای خواروی
 ریشال ریشاله دهکریته سهری ولاخ

بوئهوهی میشو مهگمز لهخوئی
 دووریخاتهوه.
 الکِمَامَة: بهمانا (الکمام) دی ۵ پوخی
 هیشو خورما ۵ پهردهی غونچه ۵
 نهو میش رهمتینهی دهکریته
 سهری لوتی گویدریتزو حوشر
 بوئهوهی میشو مهگمز نهتوانی
 نازاریان بدن ۵ (ک: کامم).
 الکَم: قوئی کراسو کهواو پالتو
 کهدمستی لیوه دینهدمر ۵ (ک: اکمام
 و کمة) ۵ (کَم السبع) پهردهی سهر
 نینوکی دپندهو شتی وا ۵ (کَم
 التور) پهردهی غونچه ۵ (ک: اکمام)
 ۵ (اکمام النخلة) پهردهی جوماری
 خورما ۵ لقو پرزو پالی دارخورما.
 الکَم: نهندازمی شت.
 الکِم: جرؤو تهرزهی داری بهردار
 پهردهی پوخی خورما پهردهی
 غونچه ۵ (ک: اکمام).
 الکُمَّة: ههرشتیک شتیکی تر داپووشی و
 بییته پهرده بوی ۵ کلاو و میزرو
 عهگاال و فیسو شتی وا.
 الکَمِيَة: جهندییهت.
 المِکَم: مالمالو شتی وا که دوی کیلان
 زموی پی تهخت دهکری.
 کَمَنَ في المكان کموناً: لهشوپنهکهدا
 خوئی حهشاردا.

كَمَنْ لَهُ: له حەشارگەيەك دا خۆی حەشار

دا كەكەس پێی نەزانێ.

كَمَنْتِ النّاقَةَ لِقَامِهَا: حوشترەكە

كەلگرتنی نەینى بوو ە بەنەینى

كەلى گرت.

كَمَنْتَ عَيْنُهُ كُمْنَةً: چاوى بەهۆی

نەخۆشییەوه تاريك بوو.

اَكْتَمَنْ: خۆی شاردموه.

الْكَمُون: رومكێكى كشتوكالێ و

سالانەيە تۆومەكەى دەكرێ بەداو و

دەرمانى كێشت.

الْكُمْنَةُ: تاريكێيەكە بەسەر چاودا دێ

بەهۆی نەخۆشییەك كە توشى

رەمكى چاو دەبێ.

الْكَمِينُ: كۆمەلێك لە شەركەر و

پیشمەرگە خۆ حەشار دەدەن

بەهيوای ئەوەى فرسەت لە دوژمن

بێن و زەبرى گۆشندەى ئى بدمە ە

چەواشەكارى و تەم و مژاوى ئىشێك

سەرەگورى سەكانى نەزانى لێن ە

دەگوترى: (هَذَا أَمْرٌ فِيهِ كَمِينٌ) نەم

كارە چەواشەكارى تێدايە و نازاندري

چۆنەو چۆن نیه.

الْعَمَنْ: حەشارگە كە خۆی تێدا

حەشار بەدى.

الْكَمَنْجَةُ: كەمانچە ە (الْكَمَانُ) هەر

بەمانا كەمانچەيە.

كَمَةِ النَّهَارِ كَمَهَا: رۆژێكى تەپ و تۆزاویى

بوو.

كَمِهَتِ الشَّمْسُ: خۆر بەرى گىرا تەپ و

تۆز بەرى گرت و ديار نەما.

كَمَةِ الرَّجُلُ: پیاوێكە كوێر بوو شەو

كوێر بوو ە (فَهُوَ أَكْمَهُ وَهِيَ كَمَاهُ)،

دەگوترى: (كَمَةُ بَصْرَةٍ) چاوى نابینابوو.

كَمِيَةً: عەقلى نەما ە رەنگى گۆرا ە

سەرسام بوو ە پارا بوو.

تَكَمَّهُ فِي الْأَرْضِ: بەناو زەوى دا وێل و

سەرگەردان بوو نەيزانى پ و لەكوێ

دەكاو بۆ كوێ دەچێ.

الْأَكْمَةُ (كَلَا أَكْمَةً): لەوێرەكە زۆرە

نازانى دەست بەكوێى بكەى.

الْكَاِمَةُ: كەسێك سەرى هەلگرت و بى

مەبەست بكەوێتە گەران.

الْكَمَةُ: كوێرى زەكەك.

الْمُكْمَةُ: كەسێك چاوى پێكەوه

نووسابى و نەكرێتەوه.

إِكْمَهُدُ الرَّجُلُ: پیاوێكە بەهۆی پیری و

كەنەفتییەوه لەرزى.

إِكْمَهُدُ الْفَرَسُ: بێچومەكە شیوە لەرزى و

شەپلەيەكى توش بوو ە لەكاتێك دا

باوك و دایكەكەى خواردنیاى پێدا.

كَمَهْلٌ: جىل و پێداویستى خۆی

پێچاڤەوه و خۆی نامادە كرد بۆ

سەفەر.

كَمَهْلَ عَلَيْنَا: مافی خوٲمانی ئی زهوت
کردین.

كَمَهْلَ الْحَدِيثَ: قسهكهی شاردموه،
چه واشهی کرد.

الْمُكْمَهْلُ: لۆكه لهو كاته دا تۆومهكهی
تیدایه.

كَمَى إِلَيْهِ كَمِيًا: ئیی جووه پێش.

كَمَى نَفْسَهُ: بهزری خوئی پاراست زری
له بهر کردو كلاو حوزهی خسته سهر
سهری ۵ (فهو كام).

كَمَى الشَّهَادَةَ: شایه تییهكهی خوئی
شاردموه.

كَمَى فَلَانًا مَا فِي ضَمِيرِهِ: نهوهی له دلی دا
بوو ناشکرای نه کرد.

اَكَمَى فَلَانٌ: پالنهوانی سوپای گوشت.
اَكَمَى مَثْرَلَةً: مالو مه نزلی خوئی
له خه لکی شاردموه.

اَكَمَى الشَّهَادَةَ: شایه تی شاردموه.
اَكَمَى عَلَى الْأَمْرِ: سوریوو له سهر
کاره که.

اِكْتَمَى: خوئی شاردموه.

اِنْكَمَى: خوئی شاردموه، خوئی په نادا.
تَكَمَى فِي سِلَاحِهِ: به چهك و زری خوئی
پۆشی.

تَكَمَى الشَّيْئَيْنِ: شته كهی داپۆشی.

تَكَمَى الْفِتْنُ الْقَوْمَ: فیتنه و ناشوب
هه موو خه لکه كهی داگرت.

تَكَمَى قِرْنَهُ: چوو به ره مو پوی
رکابه ره که ی.

تَكَمَى الْبَطْلُ الْقَوْمَ: پالنهوانه که
زری پۆشی نهوانی گوشت.

الْكَمِيُّ: چهك پۆش چهك له خو به ست
۵ پیاوی نازاو چاو نه ترس ۵ (ك):
اکماء).

كَتَبَ فَلَانٌ كَتُوبًا: دواى هه زاری
دهوله مه ند بوو.

كَتَبَ الشَّيْئَيْنِ: شته که پته و نه ستور
بوو.

كَتَبَ الشَّيْئَيْنِ فِي جِرَابِهِ: شته که ی
کۆکردم وه و خسته هه مبانه که یه وه.

كَتَبْتُ يَدَهُ مِنَ الْعَمَلِ كَتْبًا: ده ست
پته و و زیر بوو.

اَكْتَبَ الشَّيْئَيْنِ: شته که پته و بوو (فهو
مَكِيبٌ و مَكْنَسٌ) ۵ ده گوتری:

(اُكْتُبْتُ الْيَدَ) دهسته که پێستی
نه ستورو پته و بوو به هوئی
کارکردنی گران و ناخۆشه وه.

اَكْتَبَ عَلَيْهِ بَطْنُهُ: گه دهی توندبوو.

اَكْتَبَ عَلَيْهِ لِسَانُهُ: زمانی گیرا.

الْكَاتِبُ: که سیك تیرو پر بی.

الْكُنَابُ: لقه دارخورما.

الْكُتْبَةُ: سه کۆیه که، قه نه فهیه که

دۆشهك و شتی وای له سهر

را ده خری و جیگای زیاد له نه فه ریک

ده بیته وه.

الْكَنْيَبُ: داری وشك يان نهو وشكه لو
چقل و چالهی له دره خت دمكه ویتته
خوار.

الْكِنْبَارُ: حه بلی دروستکراو له توپکلی
دار نه مرجیل.

الْكِنْبَرَةُ: نه رمایی لوتی گه وره.

كَنْتَ فُلَانٌ فِي خَلْقِهِ كَنْتًا: فلانكه س
له جهسته و قه بارمدا زهلام و كه ته بوو.

كَنْتَ السَّقَاءَ كَنْتًا: مهشكه كه يان
تهنكييه كه چلكی ماست و شتی وای
پیوه بوو پییه وه رهق بوو بونی کرد
(فهو كنيت وقتيت).

اِكْتَنَّتِ الرَّجُلُ: پیاومكه ملکه ج بوو،
پازی بوو.

الْكُنْتِي: به هیزو به توانا و پیاوی پیرو
به سالاجوو، لهم پوموه له قسه کردن و
گیرانه موهی رابردوی خووی وشهی
(كُنْتُ) زور به گاردین.

الْكَنْعَيْنُ: شوپنیکه شهراب و خوراک
تیدا دهر و شرئ و هگوو حانوو تی
قوتابخانه و خواردنگه کان.

كَنْدَ الشَّيْئُ كَنْدًا: شته که ی برپه وه.

كَنْدَ النُّعْمَةَ كَنْوَدًا: برپوای به نازو
نیعمه ته جؤراو جؤرمکانی خودا نه بوو
و (فهو وهي كنرد).

الْكِنْدَةُ: پارچه یه كه له كیو.

الكنود: سپله و پینه زان بهرام بهر
نیعمه ته گانی خودا و گله یی که هر

له خودا و باسی نه خویشی و که مو
کورپییه گانی ژمانی دهکا و
نیعمه ته گانی خودا له بیر دهکا و
رژدو چروک و یاخی بوو له خودا و
زموپییه که هیچی لی نه پروی.

الْكَنَادِرُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی کوله بنه و
خه په توئه و که ره مکیوی به هیزو
قه له و به خووه و دهگوتری: (حمار
کُنَادِرُ).

الْكِنَادِرَةُ: جؤره ماسییه که دوگی
هیه.

الْكُنَادِرُ: به مانا (الْكِنَادِرُ) دئ و
دهگوتری: (فیان کنادره) کومه له
مرو فیکی کوله بنه و کورته بالا.

الْكُنْدُورَةُ: زموی رهق و پته و و
به رمومبوو و هیلانهای بازو هه لو
که له دارو چیلکه دروست دهگری.

كَنْزَ فُلَانٍ: فلانكه س كه ته و نافؤلابوو.

الْكُنَّارُ: دره ختی سیدر؛ دره ختی
نه بگ.

الْكُنَّارِيُّ: که ناری؛ جؤره جوله که یه که
دهنگ خوش و جوانکیله یه.

الْكِنَّارَةُ: عود یان دهفو ته پل یان
ته نبور.

كَنْزَ الْعَمَالِ كَنْزًا: مال و پارموبوله که ی ژیر

خاک کرد و کوی کردم وه هه لی گرت
و (فهو کانز وکتان).

كَتَرَ الشَّيْءَ: شته‌ک‌هی پی‌جایه‌وه،
په‌ستاوتی ۵ له‌زه‌وی دا شاردیه‌وه.

كَتَرَ الإِنَاءَ: قاپه‌ک‌هی پر‌کرد ۵ باش پر‌ی
کرد.

اِكْتَتَرَ الشَّيْءَ: شته‌ک‌ه کۆبۆوه، پته‌و
بوو ۵ ده‌گوتری: (هذا الكتاب مكتنز
الفرايد).

اِكْتَتَرَ المالَ: ماله‌ک‌هی په‌زمه‌نده کرد.
تَكْتَرُ اللحمُ: گۆشتی کۆبۆوه و پته‌و
بوو.

الْكِنَازُ: کاتی خورما هه‌لگرتن و
که‌بیس‌کردنی.

الْكِنَازُ: کۆبوونه‌وه‌ی گۆشت و قه‌له‌و
بوون ۵ ده‌گوتری: (جا به کناز).

الْكُنْزُ: مال و سامانی شاردراوه له‌ژێر
گل دا ۵ گهنجینه‌و قاسه شوینی مال
تیدا هه‌لگرتن.

كَتَسَ الظَّنْبِي كُنْسًا: ناسکه‌ک‌ه چوووه
کۆزه و لانه‌ی خۆیه‌وه.

كَتَسَتِ النُّجُومُ كُنُوسًا: نه‌ستیره‌كان
به‌رده‌وامبون له‌گه‌ران و سورانه‌وه‌ی
خۆیان و سه‌رله‌نوێ گه‌رانه‌وه
به‌رپر‌ه‌وی خۆیان دا ۵ (الجواري
الكنس) نه‌ستیره گه‌رۆكه‌كان، یان
هه‌موو نه‌ستیره‌كان.

كَتَسَ الْمَكَانَ كُنْسًا: شوینه‌ک‌هی مائی
هه‌رجی زبێ و زائی بلاوه‌بوو هه‌مووی

مائی ۵ ده‌شگوتری: (مَرَّوا بِهِمْ
فَكُنْسُوهُمْ) به‌لایان پرۆیشتن و له‌بێخ
ده‌ریان هینان.

كَتَسَ فِي وَجْهِ فَلَانٍ: گاته‌ی به‌فلانک‌ه‌س
کرد ۵ ده‌شگوتری: (كنس ألفه) لوتی
هه‌لق‌رینه‌جاندو گاته‌ی پێ کرد.
اِكْتَنَسَ الظَّنْبِي: ناسکه‌ک‌ه چوووه کۆزو
لانه‌ی خۆیه‌وه.

تَكْنَسَ الرَّجُلُ: بیاوه‌ک‌ه خۆی
شارده‌وه.

تَكْنَسَتِ الْمَرَأَةُ: ئافرته‌ک‌ه چوووه
که‌زاومه‌وه.

تَكْنَسَ الظَّنْبِي: ناسکه‌ک‌ه چوووه
کۆزه‌وه.

الْكِنَاسُ: شوینی چونه ناو دره‌خت که
ناسک خۆی تیدا هه‌شار دهاو
ده‌یکاته کۆزو لانه‌ی خۆی ۵ (ك:
كُنْس وَاكْنَسَ).

الْكُنَاسَةُ: شوینی فر‌پدانی پی‌سی و
زبێ و زال.

الْكُنَاسُ: که‌سیک پێشه‌ی شوین
مالین و شه‌قام و کۆلان پاک‌کردنه‌وه
بێ.

الْكُنَيْسُ: په‌ره‌ستگای جوله‌ک‌ه.

الْكُنَيْسَةُ: که‌نیه‌شته، عیاده‌تگای

جوله‌ک‌ه و گاور ۵ جوړه که‌زاومه‌ک‌ه
به‌ساده‌یی دروست ده‌کری به‌مجوړه

چەند دارىڭ لە كورتانى ولاخەكە
دەجەقەندىرىن و پارچە قوماشىكيان
پىدا دەدرى بۆنەوہى سىبەر لە
سوارەكە بكاو بېشارىتەوہ ۵ (ك:
كنائس).

المَكْنَسُ: مۆلگەو كۆزۈ لانەى
حەيوانە كىۋى و ئاسك و گاكىۋى
لەكاتى گەرما.

المِكْنَسَةُ: گەسكە؛ ئامىرى شت مائىن.
كَنْشَى الْكِسَاءُ كَنْشَاءً: قەراخ و بېجاخى
قوماشەكەى ھەلپىچان.

كَنْشَى السُّوَاكِ الْخَشِينِ: سەرى سىواكە
زېرەكەى نەرم كىرد.

الْكُنْشَاءُ: پىاۋى موگرزى پوخسار
ناشىرىن.

الْكُنْشَاءُ: بىكى شىتىك كە لقو پۇپى
لې بېنەوہ ۵ كۆمەلە بەرمەكاغەز كە
پىكەوہ دەبەستىرىن و وردە زانىيارى
جىياچىيان تىدا تۆمار دەكرى.

كَنْظَةُ الْأَمْرِ كَنْظًا: كارەكە نارەحەتى
كىرد تا گەپاندىيە گيانەلاۋ.

الْكُنْظَةُ: تەنگەبەرى.

كَنَعَ الشَّيْنُ كَنْعًا وَكَنْعًا: شتەكە
ۋىكەتەوہ چىرچ و لۆج بوو وشك
ھەلات.

كَنَعَ الْعُقَابُ: دالاشەكە بالى شوش كىردن
بۇ پەلاماردان و پېردانى نىچىر ۵ (فەي
كانعة).

كَنَعَ النِّجْمُ: نەستىرەكە مەپلى ئاۋابوۋنى
كىرد پۇمو ئاۋابوۋن پۇپى.

كَنَعَ الْأَمْرُ: كارەكە نىزىك بوو.

كَنَعَ فَلَانُ: فلانكەس سەرى شۇر كىرد
بەھۋى عەيبەو لەكەداربىيەك
كەبەسەر شانى دا ھاتبوو ۵ فلانكەس
لە كاتى سۈلگىردن و دەست پانگىردنەوہ
لەخەك زۆر خۋى بى پىز كىردو خۋى
بچوك كىردەوہ ۵ (فەر كانع).

كَنَعَ عَنِ الْأَمْرِ: لەكارەكە ترساۋ لىتى
پاكىرد.

كَنَعَ عَنِ الطَّرِيقِ: لە پىگاگە لای دا.

كَنَعَ فِي الشَّيْنِ: تەماعى كىردە شتەكە.

كَنَعَ الْمِسْكُ بِالثُّوبِ: مىسكەكە بە
قوماشەكەوہ نووسا پان لەسەرى
كۆبۇۋە.

كَنَعَ الشَّيْنُ كَنْعًا: شتەكە پىۋەى نووساۋ
دەوامى كىرد ۵ وشك بۆۋەو گرژ بوو.

كَنَعَ فَلَانُ: بەرمە دەم بەسەر چەناگەى دا
كەوت ۵ (فەر كنع) ۵ پان فلانكەس
جەستەى توشى شەللەل و ئىفلىجى بوو
(فەر اكنع ۋەي كنعاء).

اَكْنَعَتِ الْعُقَابُ: دالاشەكە بالى
شوشكىردن بۇ پەلاماردان و پېردانى
نىچىر.

اَكْنَعَ فَلَانُ: فلانكەس بۇ شتەكە زۆر
خۋى زەلىل و داماو كىردو ملكەچى
نۋاند ۵ پان سۋالى شتەكەى كىرد.

اَكْنَعُ الْإِبِلَ إِلَيَّ: حوشره گانی له خوئی
نزیك كردنه وه.

اَكْنَعُ أَصَابِعَهُ أَوْ يَدَهُ: له په نجهی دا
یان له دهستی دا وشكهڵ بوون و گرژ
بوون.

كَنْعَ عَنِ الشَّيْئِ: له شته كه لای دا.
كَنْعَ أَصَابِعَهُ أَوْ يَدَهُ: به مانا (اكنهها)
دی.

كَنْعَ فَلَانًا: له سهری فلانكه سی دا.
كَنْعَ فَلَانًا بِالسَّيْفِ: به شمشیر له
فلانكه سی دا تامه چه کی خوار
بوون.

اِكْتَنَعَ الْقَوْمُ: خه لکه که گردیوونه وه.
اِكْتَنَعَ اللَّيْلُ: شهو نزیك بۆوه.

اِكْتَنَعَ عَلَيْهِ: به زهیی پێدا هاته وه.
تَكْنَعُ فُلَانٌ: فلانكهس خوئی قایم کرد
چوووه ناو قه لاو شوراو دژه وه.

تَكْنَعُنْتَ يَدَاهُ وَرِجْلَاهُ: دهست و قاچی
به هوئی برین و شتی واوه گرژ بوون
و وشك هه لاتن.

تَكْنَعُ مِنِّي: لیم نزیك بۆوه.

تَكْنَعُ بِهِ: خوئی پێوه هه لواسی.

تَكْنَعُ الْأَسِيرُ: دیله که خوئی گرمۆله
کردو خوئی ویکهینایه وه.

الْاَكْنَعُ: که سیك ههردوو دهستی برابن
ه کاریک کهم و کوپی تیدابی.

الْكَنْعُ: که سیك خوئی ملکه ج و زهلیل
بکاو رپیزی خوئی نه گری ه (رجل
كانع) پیاویک به خوئی و ژن و
مندالیه وه به چیته لای په کیکی ترو
داوای پارمهتی ئی بکساو زۆر
بپارپته وه.

الْكَنْعُ: نهو ناوهی له دامینی کیو له
گۆماودا به مینیته وه.

الكنيع: که سیك له رپيازیکه وه لابدا
بۆ رپيازیکی تر ه دهست شکاو ه
برسیایه تی زۆر ه (رجل کنيع)
پیاویکی گرمۆله بوو، خریبۆوه.

المكنوع: دهست قرتاو، دوودهست
براو.

كَنَفَ الْكَيْلُ كَنَفًا: پێومرکه دهستی
به سههر نامیری پێوانه که دا گرت
بۆنه وهی شته پێوراوه که نه که ویتنه
خوار.

كَنَفَ الْقَوْمُ: خه لکه که متال و سامانی
خۆیان شاردمووه هه لیان گرت له ترسی
قات و قری.

كَنَفَ عَنِ الشَّيْئِ: له شته که لای دا ه (فهر
كانف).

كَنَفَهُ عَنْهُ: لئی گرتنه وه، لئی قه دهغه
کرد.

كَنَفَ الشَّيْئِ: شته که ی پاراستو
پارێزگاریی کرد ه دگوتری: (فلان

مخذول لا تكتفه من الله كَانْفَة) فلانكهسى
 ريسوايهو هيچ شتيك نيه پاريزگاريى
 لى بكاو نههئلى چهياى بچى.
كَنْفَ فُلَانٍ وَفُلَانٍ: فلانكهسى له
 خوگرتو كردى بهيهكيك لهمالو
 مندالى خوى.
كَنْفَ يَدَهُ: دهستى خوى كرده لويچ،
 دهستى خوى كۆكردموه بؤنهوهى ناو و
 شتى واى تيدا بوهستى.
كَنْفَ الْكِنِيفَ كَنْفًا وَكَنْوْفًا: كۆختهو
 چهشارگهى دروست كرد.
كَنْفَ الدَّارَ: ناودهستى بؤ خانووهكه
 دروست كرد.
كَنْفَ الْإِبِلَ وَالْعَنَمَ: تهويله و گهوپرو
 ئاغهئى بؤ حوشتر و مهرو بزنهكان
 دروست كرد بؤنهوهى لهسهرماو گهرما
 بپاريزرين.
كَنْفَ لِإِبِلِهِ: ئاغهئى بؤ حوشترهكان
 دروست كرد.
اَكْنَفَ الشَّيْئِ: شتهكهى پاراستو
 ههئى گرت.
اَكْنَفَ فُلَانًا: يارمهتى فلانكهسى دا بؤ
 دابينكردنى پيداويستيهكانى.
اَكْنَفَهُ الصَّيِّدَ وَالطَّيْرَ: يارمهتى فلانى
 دا بؤ نيچير كردنى نيچيرو
 بانددهكه.
كَانْفُهُ: يارمهتى دا.

كَنْفَ الشَّيْئِ: دهوران دهورى شتهكهى دا.
تَكْنَفُهُ: بهمانا (اَكْتَفَهُ) دى.
الكَانْفَةُ: پهردمو پهناگه و چهشارگه و
 شويى چهوانهوه ۵ دهگوترى:
 (اَلْهَزَمَ الْقَوْمَ فَمَا كَانَتْ لَهُمْ كَانْفَةٌ).
الْكُنَافَةُ: جۆره چهئاويهكه لهههويى
 گهنم دروست دمكرى لهسر شيوهى
 تالتال و ههودا ههودا لهناو رۆن دا
 سور دمكريتهوه، دوايى شهكرى
 پيئوه دمكرى بهزۆرى لهمانگى
 رهمهزان دا دمخورى.
الْكَنْفُ: پهنا شت ۵ سيپهر ۵ (ك):
 اكناف).
كَنْفَا الرَّجُلُ: باومشو كۆشى پياو چ له
 راستهوه چ لهچهپهوه.
كَنْفَ الطَّائِرِ: بائى باندده ۵ (كنف الله)
 رهمهت و پاريزگارى پهرومردگار.
الْكِنْفُ: ههر كيف و پهردديهك
 پاريزگارى شتى تر بكا.
كَنْفَ الرَّاعِي وَالصَّانِعِ وَالتَّاجِرِ: نهو
 مهخزن و گهنجينهى پيشهومرو
 بازارگان شتى خويانى تيدا ههئدمگرن.
الْكَنْفَانِي: چهئاوچى، دروستكارى
 چهئاو پسان فروشيارى ۵
 چهئاو فروش.
الْكُنُوفُ: حوشتر كه خو بخاته ناو
 حوشترى ترموه لهسهرما ۵

حوشتریک له حوشتری تر که نارگیر
ببیو بهتەنیا له ئاغەلی خۆی دا
پال بکهوئ ە مەرو بزنی تار بوو
لەرانه مەر.

الکئیف: پەردە ە مەتال و دیوجامە ە
نەو دیکۆرو سەردمراڤە لەسەر
دەرگای مەدخەلی خانوو دروست
دەکرئ ە تەویلەو ئاغەل کە بو
حوشتر و مەرو بزنی دروست دەکرئ
ە ئاودەست.

المُکَّفُ: (رجل مُکَّف اللحية)
پیاویکی ریش پان و زلە.

کُفَّش: کابرا لەمالی خۆی دانیشت لە
پۆزانی شەرو هەراو فیتنەو ناشوب
دا ە لاشەویلە ی هەوسا.

کُفَّ فلان: فلانکەس هەلات ە
تەمبەل و تەومزەل بوو لەمالی خۆی
دانیشت.

الکُفَّان: کۆنکەن، جۆرە یاریەکی
کاغەزە.

کَنُ الشَّيْنُ کُنُوناً: خۆی حەشاردا.

کَنُ الشَّيْنُ: شتەکهی پەردەپۆش کرد ە
دایپۆشی.

اکَنُ الشَّيْنُ: شتەکهی شاردمووە.

کُفَّ الشَّيْنُ: بۆ زەدمەپۆشی لەمانای
(کَن) دا دی.

إكفَنُ الشَّيْنُ: شتەکهی خۆی حەشاردا
ە خۆی دایپۆشی ە چوووە پەردەمووە ە

دەگوتری: (إكفَت المرأة) ئاخرمتەکه
روخساری خۆی دایپۆشی.
إكفَنُ الشَّيْنُ: شتەکهی پەردەپۆش
کرد.

إسكفَنُ: شتەکهی خۆی دایپۆشی، چوووە
پەردەمووە خۆی حەشاردا.

الکانون: ئاگردان ە پیاوی کەتەو
پەزماگران و ورگ زل ە کەسێک
دایبیشی چاومپۆی هەواڵ بکا
بۆئەوێ بیبیسێ و لیکۆلینەوێ
تیدا بکا و بیگوازیتەووە ە (ک):
کوانین).

کانون الاول: مانگی دێسەمبەرە ە
(مانگی دوانزە).

کانون الثاني: مانگی یەنایەرە ە
(مانگی یەک).

الکنان: پەردە ە هەرشتیکی شتیکی تر
دایپۆشی و پارێزگاریی بکا.

الکِنَانَةُ: تۆرەکه چەرمیکە تیری تیدا
هەلدمگیرئ ە (تیردان) ە هەمبەنە
سەرمتیر ە ولاتی میصر.

الکِنُ: بەمانا (الکِنان) دی ە هەرشتیکی
گەرماو سەرما لەخان و خیمەو
کەپرو سابات بگێرپیتەووە ە (ک):
اکنان و اکنة ە قورنان دەفەرموئ:
﴿وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا﴾.

الکنة: کەنی؛ زنی کوپ یان زنی برا
(برازن) ە (ک): کئان).

الْكُنَّةُ: سوپيان، ديكور كهله ديوارى

خانو دمردهچى ۵ يان سهردمرانو

سهقى سهردمرگاي سهرمكى خانوو

۵ سهكو و رهقه لمانو خانوودا بو

لهسر نوستن و شت لهسر دانان ۵

(ك: كنان).

الْكَنِينَةُ: ژنى پياو (ك: كنان).

الْمُسْتَكْنَةُ: پښو كينه.

المَكْنُون: شارداوهو پاريزراو و دوور

لهبهرچاوى خهلك ۵ ناديارو دهست

بى نهگهپشتو و دهست لى نه دراو ۵

قورنان دهفرموى: ﴿وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ

غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَّكْنُونٌ﴾.

كَنَّةُ الامر كُنْهًا: راستى شتهكهى زانى ۵

حقيقهتهى كارمكهى بۇ دمرگهوت.

اَكْنَةُ الامر: بهمانا (كُنْهَة) دى.

اِكْنَةُ الامر: بهمانا (كُنْهَة) دى.

الْكُنَّةُ: كروك و جهوهمرى شت ۵

حقيقهت و كوټايى شت ۵

دمگوترى: (بلغت كُنَّةً هَذَا) ۵

(واعرف كُنَّةَ المعرفة) ۵ همروا بهمانا

نهندازه دى ۵ دمگوترى: (فعل فوق

كُنَّه استحقاقه) زياد له نهندازهى

مافى خوى كارى كرد ۵ كاتو زهمان

۵ دمگوترى: (فعلت هذا الشئ في

غير كُنْهَة) نهو شتهم لهكاتى خوى دا

نهنجام نهدا.

الْكَنْهَوْرُ من السحاب: ههورى گهورى

وهكوو كيئو ۵ يان ههورى سبى

گهوره ۵ تاكهكهى (كَنْهَوْرَة).

كَنْهَف: بروانه (كَهْف).

كَنَّى عن كَذَا كناية: بهكنايهو دركه

لهو شته دوا ۵ راستهوخو باسى

شتهكهى نهكرد ۵ (كَنَّى الرجل)

بهشيئوى كونيه ناوى فلانكهسى

هيئا وتى: (أبر فلان وأبر فيسار).

اَكْنَاهُ وَكْنَاهُ بكذا: بهشيئوى كونيه

ناوى هيئا، بانگى كرد.

اِكْنَى بكذا: بهو ناوه ناوى نا.

تَكْنَى فلان: فلانكهس لهكانى شهردا

كونيهو ناو و عينوانى خوى ناشكرا

كرد بؤنهوهى بناسرى ۵ نه شئوه

دابو نهريتى پالنهوانو شهرگهرانى

جهنگه.

تَكْنَى: خوى داپوشى، خوى حهشاردا.

تَكْنَى بكذا: بهو ناوه ناوى نا.

الكناية: له بوارى زانستى بهيان دا

بريتييه له گوتنى وشهو رستهيهك

دياردهو تايبهتمةندى شتيكت

مههست بى بشتوانى ماناى

نهصليش بهرجاو بگرئ لهم روهوه

قهرينهيهك نهبى مانيع بى لهوه ۵

بؤنمونه بلئى:

أمة الدولار: مههستت نهريكا بى.

الناطقين بالضاد: نه ته وهى عمره ب.

الكهؤد: گورج و خوشرؤ.

نظافة اليد: نه مين و رموشت بهرز.

الكوهد: كهسيك به هوى پيرييه وه

الكئية: هه ر ئيسميك به (أب، أم، ابن،

توشى لهرزين بوويى.

بنت) دهست پى بكا ومكوو (أبو

كهَر النهار كهَرأ: رؤزمكه بهرزبووه

الحسن، أم الخير، ابن عباس).

درهنگ بوو ه دمگوترى: (كهَر الضحى)

كهَب لَوْنُهُ كَهَبًا وَكُهْبَةً: رهنكى تهپو

چيشتهنگاو درهنگ بوو.

تؤزى رهشبووى كهوته سهر ه (فهو

كهَر الحرأ: گهرما تاوى سهند.

أكهب وهي كهباء) ه (ك: كُهَب).

كهَر فلان: فلانكس پيكنهنى.

إكهباً لَوْنُهُ: بؤ زندهمروى له ماناى

كهَر الغلام: گهنجهكه خهريكى گالتهو

(كُهَب) دئ.

كهپ بوو.

الكُهَب: پيره خوشتر، پيره گاميش.

كهَر فلانأ: فلانكسى ملكهچ كرد ه

الكُهْبَةُ: تاريكى، يان تهپ وتؤزىكى

بهروى گرؤ و مؤنه وه پيشوازى له

مهيلهو رمش.

فلانكس كردو به جاوى بئ ريزيه وه

كهَد فلان كهَدأ وَكهَدانأ: نيلحاحى كرد

سهرى كرد.

له داواكاريه كهى دا ه ماندوو بوو،

كهَر القوم: ژن و ژنخوازى له گهل

شهكت بوو.

خه لكه كه دا كرد.

كهَد في الشئين: پهلهى كرد له رويشتن

الكهروور والكهرورة: رو گرؤو خه لك

دا.

رهمتين.

كهَد فلانأ: فلانكسى هه لنا بؤ خيرأ

كهَرَب مَسْقَط الماء: شوئنى هه لپژانى

رويشتن.

ناومه كه كارمباى بهرهم هيتا.

أكهد فلانأ: فلانكسى ماندوگردد.

كهَرَب الشئين: شته كهى شهحن

إكوهَد الشيخ والفرخ: له لاوازى و

كردموه، هيئزى وزهى كارمبايى

زهبوونى دا پيره ميئرده كه يان

خسته ناو.

بيچومه كه لهرزى.

كهَرَب الاسلاك، وَكهَرَب المصنِع:

الكهدأ: جهتيو، كارمكه ر له م روموه

شوئنه كه كارگه كه ناميرمگانى

كه چوست و چالاكه له

تمزوير كردن به هيئزى كارمبايى.

خزمه تكدردنى ناغاژنى دا.

كَهْرَبَ الْخَطِ الْحَدِيدِي: هَيْلَى

ئاسنینه که وارغونه کانی به وزه ی
کارمبایی که و ته گهر.

كَهْرَبَ الْخَطِ الْحَدِيدِي: وارغونی

شه مندمه رمکه ی به وزه ی کارمبا
رؤیانند.

كَهْرَبَ الشَّيْئِ اَوْ الشَّخْصِ: کارمبا

شته که ی گرت یان له شه خصه که ی
داو کوشتی.

تَكْهَرَبَ: بۆ موتا و ده ی (كَهْرَبَ) دئی ۵

دمگوتری: (تَكْهَرَبَ الشَّالْ: تَكْهَرَبَ
المصنع)

الكَهْرِبَاءُ: مادیمه کی راتینجیه رهنگی

زمرده، په که م مادیمه که که زاندراره

به هوی شیلان و ده ست پیداهینان دا

کارمباوی دمبی، هر له نه می شه وه

وشه ی (الکهربائية) داتاشراوه ۵

هه روا ناوه بۆ نه وه هۆکاره

سروشتییه ی که به شیومیه کی گشتی

کیشکردن و فرپندان (تجاذب و تنافر) ی

لی پهیدا دمبی له نا کامی ده ست پیدای

هینان و لیک خشان و گهر مبوون و

تهفاعولی کیمیاوی.

الکهریا: به مانا (الکهرباء) دئی.

الکهربائي: پسپۆر له زانیاری بوازی

که هه رما ۵ یان که سیک پیشه ی

نیشی کارمبایی بی ۵ ته یاری

کارمبایی وزه ی کارمبایی ناوماده ۵

گلۆبی کارمبایی.

الكَهْرِبَة: په یداکردنی وزه ی کارمبا

به هه ر شتیک بی ۵ کارمبا لیدراو.

الكَهْرَمَان: جۆره بنیشت و جه و ییه که

هه ندی درهختی تایبه تی له

رۆزگار ه جیولۆجییه کۆنه کان دا

دهریان داوه.

اِكْتَهَفَ: نه شه هوت نشین بوو.

تَكْهَفَ: به مانا (اِكْتَهَفَ) دئی.

تَكْهَفَ الْجَبَلُ: کیومه که نه شه هوتی زۆر

تیدا بوون.

تَكْهَفَ الْبُحْرُ: ناو لای خواروی

بیرمه که ی هه لۆل کرد، نه گهر گوئی

بۆ هه لبخه ی دهنگیکی نایاسایی لی

ده بیسترئ.

تَكْهَفَتِ الرِّبَة: سییه کان به هوی

نه خۆشی سیله وه کونکون بوون.

كَهَفَ عَنَا: به په له رۆیی و جیی

هیشتین.

الكهف: نه شه هوت، کونه شاخ.

كَهْ كَهْ: لاسایی کردنه وه ی دهنگی

پیکه نین و حیلکه ی نه سپو نه رپی

شیر.

كَهْ كَهْ الْمَقْرور: کابرای سه رما بوو

هه ناسه ی گهرمی خۆی کرده ناو

دوو دهستی خۆیه وه.

كَهْكَهَ الاسْدُ او البعيرُ: شيركه يان
حوشترمه دمنگی خوی له قورگی
دا هیئاو برد.

كَهْكَهَ الرجلُ: پیاوهكه له قاقای
پيگه نینی دا.

تَكَهْكَهَ عنه: لاواز بوو.

الكُهَاجَةُ: پیاویگه بهروالته وادهزانی
پیدهكه نه كه چی وایش نیه.

الكُهَاجَةُ: لاوازو زه بوون.

الكُهَاجَةُ: پیاوی به سامو هه یبهت ه
كارمه كری قه لهو.

كاهل فلان: پیاوهكه پیر بوو ه ژنی
هیئا.

اِكْتَهَلَ: به مانا (كاهل) دی.

اِكْتَهَلَت النعجة: مهړهكه ددانی ته واو
بوون.

اِكْتَهَلَ الثبْتُ: رومهكه په پيگه یی و
گولی کرد.

اِكْتَهَلَت الروضة: باخهكه روهك و
گولمه كانی تیكچرژان و خویان

نارایش دا.

تَكَهَلَ النباتُ: رومهكه په پيگه یی و
گولی کرد.

الكاهلُ: ناوشانی مروغه ه شوینی
به یهك گه یشتنی ملو پشت ه

دهشگوتری: (فلان كاهل بني فلان)
فلانكس پشتیوان و راگری هؤزی

فلانه، له کاتی تهنگانه و ناخوشتی دا
پایهرو په نایانه ه دهشگوتری: (انه
لشدید الکاهل) نه و پیاوه پیاویکی
خوړاگرو ورمه رزو بهرگریکمره ه
ههروا ناوه بو دمنگی رق هه نساو ه
بو حیلکه و باره ی که لی چه موش،
دهگوتری: (انه لذو کاهل) ه (ك:
کراهل) ه (کراهل اللیل) سهرمتای
شهو نیوه شهو.

الكَهْلُ: كه سیك ته مهنی له سی
تیپه ری تا ته مهنی په نجا سالی ه

(ك: كهول و كهْل و كهْلان) ه
دهشگوتری: (طار له طائر كهل)

بهخت و شانسی چاکی هیئا.

الكَهْلُولُ: سهخی و نانبدمو دهمست و دل
فراوان.

كَهَمَ الرجلُ كَهَامَةً: پیاوهكه ته مبهل بوو
له یارمه تیدانی لیقه و ماو، خوی پاش دا

له چون یو هاوکار یکردن له شه ری
بهرگری دا ه (فهو كهام).

كَهَمَ السَّيْفُ: شمشرمه كولو و نه پ بوو.
كَهَمَتِ الشدائدُ الرجلُ كَهَامًا: روداوو

كارمسات پیاوهكه ی ترسنوك کرد.

كَهَمَ بَصَرُهُ: چاوی كه م بینا بوو.

كَهَمَ لِسَانُهُ: زمانی گراو و نه پتوانی بدوئ.
كَهَمَتُهُ الشدائدُ: بو زیدمړوی له مانای

(كهَم) دا دی.

تَكْهَمَ فُلَانٌ: بهمانا (كَهَمَ) دئ ۵

رۆبهروى شهرو ناخوشى بۆوه.

كَهْمَسٌ: قاچهكانى خوى لىك نزيك

کردنهوهو تهپو تۆزى بهرپاکرد.

الْكَهْمَسُ مِنَ الرِّجَالِ: بياوى كورته

بالا ۵ رهاگران و پوخسار ناشيرين ۵

شير ۵ گورگ ۵ خوشترى دوگ

گهوره.

كَهَنَ لَهُ كَهَانَةٌ: هموالى غهيبو ناديارى

پيدا ۵ (فهر كاهن).

كَهَنَ لَهُم: قسهى كاهينانهى بۆ كردن ۵

وتهى كاهينهكهى بۆ گيرپانهوه.

كَهَنَ كَهَانَةٌ: بوو به كاهين و كوئهومنانى

۵ يان پيشهى كوئهومنانى بوو به

سروشت و غهريزه.

كَاهَنَةٌ: دوروى بۆ كرد، ماستاوچيهتى

بۆ كرد.

تَكْهَنَ لَهُ: بهمانا (كَهَنَ) دئ ۵ قسهكانى

شوبهان بهقسهى كاهين و

كوئهومنانى.

الْكَاهِنُ: كوئهومنانى، همركهسيك لافى

زانينى زانيارپيهكى ورد لى بدا،

لافى زانينى عيلمى نهينى لى بدا ۵

له كوون دا عهرمهكان به

تهستيرمناس و پزيشك و نهو جوژه

كهسانهيان دمگوت كاهين ۵ كهسيك

نیش و كارى پهكيكى تر لهتهستۆ

بگريو ههلى سوپنن ۵ لهلاى

جولهكهو گاور كاهين بهكهسيك

دمگوترى بگاته پلهى كهههنوتى ۵

لهلاى ناپينهكانى تر جگه له

ئيسلام بهكهسيك دمگوترى:

سهروكارى دابو نهرتته

ناپينييهكان بكاو كوشتنى

قوربانپيهكان نهنجام بدا.

حُلُوات الكاهن: سهرقهلهمانهى

كوئهومنانى ۵ (سَجْع الكهان) قسه

رېكخراومكانى كوئهومنانى: كه

جوژه سهرمواو ومقعيكيان ههيه.

الْكِهَانَةُ: پيشهى كوئهومنانى.

الْكُهْنُوت: نهركى سهرشانى

كوئهومنانى ۵ (رجال الكهنوت)

بياوى ناپينى جولهكهو گاور ۵

مالمو قهشه.

كَهْ كُهْهًا: پير بوو.

كَهْ السُّكْرَانُ فِي وَجْهِهِ مِنْ يَسْتَنْكِيهِ:

سهرخۆشهكه ههناسهى دا.

كَهْ كُهْهًا: ههناسهى دا.

الْكَهْ: خوشترى كهتهى پير ۵ پيره ژن.

كُهْ فُلَانٌ كُهْ: فلانكس ترسنوك بوو،

لاواز بوو بۆنى دهمى گۆرا دهمى بۆنى

ناخوشى لى هات ۵ دهمو چاوى پهلهى

لى پهيدا بوو.

كُهْ فُلَانٌ: فلانكس بهههناسهى

گهرمى خوى سهرى پههنجهكانى

گهرم كردموه.

اکهي عن الطعام: وازی له خواردنه که هینا.

إِكْتَهَى فلاناً ان يُكَلِّمَهُ: فلانکه سی به گه ورمو شکۆمه ند زانی و زاتی نه هینا قسه ی له گه ل بکا.

الاکهي: به ردیکه درزی تیدا نه بی.

الاکهاء: پیاو مافول.

الکهاء: پیره حوشتی که ته و گه ورمه.

کاب کویاً: به کوپ شله مه نییه که ی خواردموه.

کوب کویاً: ملی باریک و سه ری زل بوو (فهو اکوب وهي کوباء).

کوب الشئین: شته که ی به دمه سکه سندول ورد کرد.

الکوب: کوپ و پیاله ی شوشه که قلفه ی پیوه نه بی.

الکوبة: به ردیکی راسته و پاسته گراوو دریزه دمرمان و شتی وای پی ورد دمکری (دمسکه سندول) و نامیزیکی موسیقایه دمشوبه یته عودو که مان و نهر د پان شترمنج.

کوث الزرع: کشت و کاله که جوار پینج په لکی دمرکردن.

الکوث: کشت و کالیک جوار پینج په لکه گه لای لی دمرکه وت و خوفی کورت.

تکوث: برپوانه ماده ی (کثر).

الکوث: برپوانه ماده ی (کثر).

الکوث: برپوانه ماده ی (کثر).

کاح فلاناً کوحاً: شهر ی له گه ل فلانکه سی کردو به سه ری دا زال بوو.

کاح الشئین: شته که ی نوقمی ناو ناو کرد، پان ژیرخاکی کرد.

کاوحه: شهر ی له گه ل کرد و جوینی پید، دژیه تی خوی بو ناشکرا کرد.

کوحه: بو زیدمپوپی له مانای (کاح) دا دی.

کوح الزمام البعير: لغاومه که حوشرمه کی ژیربار کرد.

تکاوحا: کی شه پان تیکه وتو بوو به ناخوشییان.

الکوخ: کوخ؛ خانویکی بچکوله یه بانه که ی و مکوو پستی ولاخ لیزو سهر ته لانه و بی هه واکیش و گونه بانه و ههر کوخ و خانویک کشتیار و رهمزوان بیکاته شوینی حه وانه وهی خووی و لییه وه جاودیری کشت و کال و رهمز باخه که ی بکا.

کاد يفعل کذا کوداً: نزیک بوو نه وه بکاو نه یکرد.

کاد: فیعلی رابردوه ناقیصه نیسمه که ی مه رفوعه و خه به رمه که ی فیعلیکی موزاریعه، نزیکی بونه وهی شت دمه گیه نی (واته: نزیک بونه وهی

هاتنه جی مانای خه بمرکه بو
نیسمه که).

گاد: بهمانا (أراد) دئ.

گاد فلاناً عن الشئین کَوْداً ومکاداً:
فلانکهسی لهو شته مهنع کردو
نهیهشت بیکا.

گاد بنفسه: خوی کرده قوربانی ه گیانی
خوی بهخت کرد.

کَوْدُ الشئین: شته کهی کوکرمه وه
کردیه کومه لئی ته و او.

إِکْوَادُ الشیخ: برپوانه مادهی (کَاد).
الکَوْدَةُ: همرشتیک گوی بکهیه وه
بیکهیه کومه له دانه و پله و گل و
لب و شتی وا.

المکَادَةُ: ده لئی: (لا مُهْمَةَ لِي وَلَا
مُكَادَةَ) نه ده مه وی نه وه بکه م و
نه نزیکه به وی بیکه م.

کَوْدَنَ فِي مَشِيهِ: برپوانه مادهی (کَدَن).
کَوْدُ الْإِزَار: دهر پییه که گه شته توپی
سمتی.

کَوْدُ فُلَانًا بِالْعَصَا: به گۆچان
له فلانکهسی داو لیدانه کهی
ناراسته نیوان پان و کلۆتی کرد.

الکاذان: پیای که تهی قه له و.
الکاذَةُ: گۆشتی لای ژوروی پان ه واته
گۆشتی توپی سمت.

الکاذي: جوره دره ختی که ه برپوانه
مادهی (کَدَو).

گَارَ فِي مَشِيْتِه كَوْرًا: له پویشتن دا
په لهی کرد.

گَارَ الْكَارَةَ: تیشوی سهفه ری له کۆلی
خوی شته که دا.

گَارِ الْأَرْض: زهوییه کهی هه لکۆلی.

اكَارَ عَلَيْهِ: زهیلی کرد، لاوازی کرد.

كَوْرُ الشَّيْنِ: شته کهی لول کرد
بیچایه وه.

كَوْرُ الْمَتَاع: کالو شت و مه که گانی
خستنه سهریه که و شته کی دان.

كَوْرُ اللَّهِ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَالنَّهَارَ
عَلَى اللَّيْلِ: خودا شه و پوژی
زیاد و که م و دریزو کورت کردن
له می هه لگرت خستیه سهر نه و و
به پیچه وانه شه وه.

كَوْرُ فُلَانًا: فلانکهسی بهزه وی دا داو
سهرنگری کرد.

كُوْرَتُ الشَّمْسِ: خۆر پوناکییه کهی
بیچرایه وه و مکو و قوماش و شتی وا
لول درا ه یان پوناکی پوچایه وه و
نه ما.

إِكْتَارَ الرَّجُلُ: پیامکه سهرنگری کرا،
بهزه وی دا درا.

إِكْتَارَ الْفَرَسُ: نه سه په که له کاتی
غار دان و باز دان دا کلکی بهرز
کرده وه.

إِكْتَارَتِ النَّاقَةُ: حوشرمه که له کاتی
که ل دان دا کلکی بهرز کرده وه.

اِكْتَارَ لِفَلَانٍ: خۆی ئاماده کرد
به جنيودان به فلان.

اِكْتَارَ الشَّيْئُ: شتهكهی خسته سهر
بهك.

تَكْوَرُ الرَّجُلُ: بياومكه حاجی هه ئكردن
خۆی گورج كرد، خۆی گيف دا.

تَكْوَرُ الْجَبَلُ: كيومكه پوخا.
تَكْوَرُ السَّائِلُ: شله مهنیهكه تكهی

كردو داچۆرپا به خوار.
الْكَاَرَةُ: نهومی كۆدمه كریته وهو شهتهك

دمدرئ و لهكۆل دمدرئ له بژیو و له
پۆشاك.

الْكِوَانُ: كۆلهسه ههنگ: شوینی
تهنگه بهمر: كه دروست دمكرئ بۆ

نهومی ههنگ شانه ههنگوینی تییدا
رپهستهئ و ههنگوینی تی بكا.

الْكِوَارَةُ: بهمانا (الْكِوَارُ) دئ ه
بهپۆیهكه ئافرمته دهیخاته سهر

سهری خۆی.
الْكُورُ: كۆمهلی زۆر له خوشترو

رهمشه و لاخ (جهله به خوشترو
گایهل و گاران) ه زیاده ه دمگوترئ:

(نعموذ بالله من الحرور بعد الكور)
بهنادمگرین بهخودا لهكه مو كورتی

دوای زیدمبوون.
الکور: كورهی ئاسنگهر ه بارگه نهو

كهزاوه ه (ك: اكوار و كیران) هیلانه
ژهنگه سورمو زهردمواله.

الْكُورَةُ: دمفهر و ناوچه ه چهنه شارو
گونندو هۆیهیهكه بهیومندپیهکی

تایبه تییان پێكهوه ههیه.
الْكُورَةُ: شانه ههنگ و خهلیه ههنگ و

كۆلهسه ههنگ.
المَكُورُ: (رجل مَكُورٌ) پیاویکی خراب و

رهموشته ناشیرینه ه زۆر بلی و
چهقه چهناوه.

كَازَ كَوْنًا: به گۆزمو كیته له ناوی
خواردموه.

كَازَ الشَّيْئُ كَوْنًا: شتهكهی كۆكردهوه.
اِكْتَارَ: بهمانا (كَازَ) دئ ه دمگوترئ:

(اِكْتَارَ الْمَاءُ) ناومكهی كۆكردهوه.
تَكْوَرُ الْقَوْمُ: خهلكهكه گردبوونهوه.

الْكُونُ: گۆزه (گۆزهی ناو).
المَكُورُ: (رجل مَكُورَ الرَّاسِ) پیاویكه

سهر درێژه.
الْكُوزْبُ: برپاوه مادهی (كَزَبَ).

كَاسَ الْإِنْسَانَ كُوسًا: مروڤهكه لهسهر
هاج رۆشت.

كَاسَتِ الْحَيَوَانُ: نازه لهكه هاجیکی
بهپری و لهسهر سی هاج رۆشت.

كَاسَ الْعَقِيرَ: خوشتره هاج بهپریومكه
بهسهر پێشهوهی دا تریل بوو.

كَاسَتِ الْحَيَةَ: مارهكه له شوینی خۆی
پاڤۆكهی بهسته و خۆی خپركردهوه.

کاس فی سیره: له پښتن دا فونگرانی
نواندو ته مبهل بوو.

کاس فی البیع: له مامه لکه ی دا
نرخه که ی که م کرده و دمگوتری: (لا
تکسني يا فلان في البيع): فلانکس
نرخي کالاکه که م مه که رده و.

کاس فلاناً: فلانکسی خسته سهر زهوی،

یان به سهر سهری دا ترلی کرد.

اکاس فلاناً: به مانا (کاسه) دی.

کوسه: به سهر سهری دا ترلی کرد و
یان ژړه و ژوری کرد.

اكتاسه عن حاجته: له نیشه که ی
مه نی کردو نه پېشت نه نجامی
بدا.

تکاوَسَ لَحْمُهُ: گوشتی که وته سهر
یه که و فله و بوو.

تکاوَسَ العُشْبُ ونحوه: گیاو گزمکه
زور بوو تیک هالا.

تکوس الرجل: پیاو که تی شکاو
نشوستی به سمر دا هات.

الکاس: سوکراوی وشه ی (الکاس).

الکوس: جونبوش هاتنی دمریاو و
نزیکبو و نه ووی دمریاو نه گانه له
خنکان.

الکوس: ته پل و داریکی سی سوچه
(سی گوشه یه) دارتاش گوشه ی
ته خته دارمکانی پی مه زنده دمکا.

الکوساء: (أرض كُرساء) زهوییه کی

فره گیاو گزه، گیاو گزمکه ی پرو

تیکچرژاوه و سوار ی یه که بووه.

الکوسه: کوله که یه کی ورده

دمکوئیندری و ده خوری.

الکوسی من الخيل: نه سپی قاج کورت

(دهست کورت).

کوسج: پروانه ماده ی (کسج).

تکوسج: پروانه ماده ی (کسج).

الکوسج: پروانه ماده ی (کسج).

کاع الکلب کوعاً: سه که که به ناو لبه لان

دا پوی و به ووی گهرمی لبه که ووه
قاجه گانی راست دانه دمنان و له سهر

چوکی پوی نه پتوانی هه لسی.

کاع عن الشئین: له شته که ترسا.

کوع فلان کوعاً: فلانکس له پدهستی

په نا مه که کی نه ستور بوون و

مه که کی وشک و باریک بوو و

دهسته گانی پروان له یه کتر کرد و (فهر

اکوع وهي کوعاء).

کوعه بالسيف: به شمشیر لی ی دا

تاله پدهستی خوار و خنج بوو.

تکوعت یده: دهستی خوار بوو.

الکاع: له پدهست به لای قامکه

بچکوله ووه، که پشی دمگوتری:

(الکرسوع).

الکوع: له په دده ست به لای قامکه
 گه ورموه ۵ (ک: اکواع).
 کاف الادیم کَوْفًا: قه راخو بیجاغی
 چهرمه که ی بری.
 کَوْفَ الرَّجُلُ: پیاوکه هاته شاری
 کوفه.
 کَوْفَ الشَّيْئِ: شته که ی دوور خسته وه.
 کَوْفَ الادیم: چهرمه که ی بری.
 کَوْفَ الکاف: پیتی کافی نووسی.
 تَكْوَفَ الرَّجُلُ: پیاوکه خوی شوبهاند
 به دانیش توانی شاری کوفه ۵ یان
 خوی به کوفه یی له قه لاه دا.
 تَكْوَفَ القومُ: خه لکه که کوبوونه وه و
 خه رمانه یان به ست.
 الکَوْفَى: دمگوتری: (الناس لی کوفی من
 أمرهم) خه لکه که دمر باره ی نیشی
 خویان پیک و پیک نین.
 الکَوْفَانُ: لمی خرپومبوو، کومه له لمی
 خرپکراوه ۵ قه صعب و دره ختی بی
 که لک و شین بوو له شوینی
 نه گونجاو ۵ نارچه ختی و چورتم و
 ناخوشی ۵ شهر ی سامناک ۵
 بهرگری و باریزگاری له مافو
 نهمه وه و ناموس.
 الکوفیة: پارچه قوماشی ناوړیشم و
 شتی وا که دمکرته گوترمو له ژر
 هه گانه وه سهری پی دادمپوشری ۵
 یان له مل دمهالیندری.

کَوْكَبُ: بړوانه ماده ی (ککب).
 الکَوْكَبُ: بړوانه ماده ی (ککب).
 الکَوْكَبَة: بړوانه ماده ی (ککب)..
 الکوک: خه لوزی کوک ۵ خه لوزی ماوه
 له هه مه لیه ی چوړاندنه وه ی
 خه لوزی به رد.
 الکوکایین: ماده یه کی سرکه ره
 له گه لای پوه کی کوکا بهرهم
 ده هیندری و له بواری پزیشکی دا بو
 کاری سرکردن به کار ده هیندری.
 تَكْوَلُ القومُ: خه لکه که خرپوونه وه.
 تَكْوَلُ عَلَى فلان: خه لکه که
 گه له کومه کیان له فلان کردو
 به جنیو و به لیدان په لاماریان داو
 وازیان تی نه هیئا.
 اِكْأَلُوا عَلَيْهِ: لیس خرپوونه وه،
 گه له کومه کیان تی کرد.
 الاكْوَلُ: گرد، ته پو لکه، کیوی بجوک ۵
 (ک: اکاول).
 الکولان: نه سهل (دره ختی نه سهل).
 الکولایا: توپکلی دره ختی کولایا که
 ماده ی صابونی تیدایه بو
 په لیدار دنی که فو هه لچون له
 مه شرویات به کار ده هیندری.
 کَوْمُ الشَّيْئِ کَوْمًا: شته که گه وره بوو ۵
 به زوری بو گه وره بوونی دوگی حوشر
 دمگوتری و به کار دی ۵ دمگوتری: (کوم
 البعير، فهو اکوم والناقة کوما).

كَمِ الشَّيْئِ: شتهكهی كۆكردموه

همندیكى خسته سهر همندىكى.

اِكْتَامَ الرَّجُلُ: پیاوهمكه لهسهر سهری

پهنجهكانی قاجی ههلتروشكا.

الْكَوْمُ: كۆمهله شتی خرپهراوه

لههرشتیک بـ ۵ بهرزاییو

تهپۆلکه ۵ (ك: اكرام وکیمان).

الْكَوْمَةُ: بهمانا (الْكَوْمُ) دئ.

كان كونا وکیانا: پهیدا بوو.

كَوْنُ الشَّيْئِ: شتهكهی له پارچهكانی

پـ ۵ پارچهكانی لیک دانو

شتهكهی دروست کرد.

كَوْنُ الله الشَّيْئِ: خودا شتهكهی

لهنهبوونهوه هیئایه گۆرهبانی

بوونهوه.

اِكْتَانَ الشَّيْئِ: شتهكه پهیدا بوو.

تَكُونُ الشَّيْئِ: شتهكه پهیدا بوو ۵

دمگوترئ: (كَوْنُهُ فَتَكُونُ) ۵ پهیدای

کردو پهیدا بوو ۵ كهوته جم و جۆل

۵ عهرمب بهناهمز دهلئین: (لا كان

ولا تَكُنْ) نهبووه نهجولاومتهوه.

تَكُونُ فلاناً: جووه سهر شیوهی

فلانكس ۵ شیوهی نهوی گرت ۵

لهفهرموودهی پێغههمبردا (د.خ)

هاتوو: (من رأني في المنام فقد رأني

فان الشيطان لا يتكلمني).

إستكان: ملکهجو زهلیل بوو.

الكائنة: پوداو، ههبوو ۵ (ك: كرائن).

الكائون: بپروانه مادهی (كئن).

الْكُونُ: ههبوونی پههاو گشتی ۵ ههروا

ناوه بۆ نهو شتهی بهیهك تهكان

پهیدا دهبی ۵ ومکوو پهیدا بوونی

پوناکی لهدوای تاریکی.

الكونان: دونیاو قیامهت.

الکينة: حالهتو چوئیهتی ۵

دمگوترئ: (بات فلان بکینه سوء)

فلانكس بهحالیکی ناخۆش پۆزی

ئـ بۆوه.

المكانُ: مهنزلو شوین، پلهو پایه.

المكانة: شوین، پلهو پایه.

كاهَهُ كَوَّاهُ: بۆنی دهمی کرد.

كَوَّاهُ الرَّجُلُ كَوَّاهُ: پیاوهمكه سهرسام بوو.

تَكَوَّهت عليه اموره: نیشهکانی زۆرو

پهرتهوازه بوون.

كَوَّى في البيت كَوَّةً: کونی دوکهلگیشو

ههواگیشی لهخانومهكه کرد.

تَكَوَّى: جووه ناو شوپینتیکی

تهنگههمرموه تییدا ویکهاتهوه.

الْكُو: کونی دیوار (پهنجهره) بۆ

دوکهل دهرکردن و ههوا هیئان و

گۆرپهرو پوناکی ناو خانومهكه.

الْكُوَّةُ: بهمانا (الْكُو) دئ ۵ (ك: كَوَات

وكراء).

كَوَّاه كَيَّاه وکیه: داخی کرد ۵ بهناسنی

گهرم کراو پێستی سوتاند.

كوى الثوب: قوماشه‌کى ئوتوگر د
 ئوتوى به‌سهردا هيناو برد بۆنه‌وهى
 چرچ و لۆچى نه‌مىنن.
كوى فلاناً بعينه: جاوى برپه فلانكه‌س.
كوت العقبُ فلاناً: دووپشك
 به‌فلانكه‌سيه‌وه دا.
كاواه: جوپنى پيدا.
اكتوى: بۇ موتاومعهى (كرى) دئ.
اكتوى فلان: فلانكه‌س هه‌ندئ له
 جه‌ستهى خۆى داخكرد ۵ خۆى
 هه‌لگىشاو لافى كرده‌وهى په‌سندى
 بۆخۆى لىداو واپش نه‌بوو.
تكوى بالشيش: به‌گهرمى شته‌كه
 خۆى گهرم كرده‌وه.
تكوى الرجلُ بجسدِ امراته: بپاوه‌كه
 خۆى به‌جه‌ستهى ژنه‌كهى گهرم
 كرده‌وه.
استكوى: هه‌ولئ داخكردنى دا.
الكاوياء: كاوييه، داخ، پارچه ناسنيكه
 گهرم دهرئ و داخ كردنى جه‌ستهى
 نازه‌ل و شتى واى پى نه‌نجام دهرئ.
الكواء: كه‌سيك زۆر نيشى داخكردن
 نه‌نجام بدا ۵ كه‌سيك نيشى جل
 ئوتوگر دى بى (ئوتوچى) ۵ زمان
 پيس و فيتنه‌و جنيو فروش.
الكئة: شوپنى داخ كردن.
المكواة: ئوتو، ناميرى ئوتوگر د
 ناميرى داخكردن.

كي: بيتيكه له‌و پيتانهى فيعلى موزاربع
 مه‌نصوب ده‌كا ۵ واپش ده‌بى حهرفى
 جه‌ره‌و ماناى (الى) ده‌گه‌يه‌نى ۵ جارى
 واپش هه‌يه به‌مانا (كئف) دئ.
كاه عن الامر كئفاً و كئنةً: له‌كارمه‌كه
 بيزار بوو پى ناخۆش بوو، له‌پش
 جاوى شيرين نه‌بوو به‌ر دلى نه‌كه‌وت.
اكاهه اكااء و اكااء: له‌كارمه‌كى
 گيراپه‌وه نه‌به‌شت بچى نه‌نجامى
 بدا.
الكاء: زه‌عيف و ترسؤك و وره پوخاو.
الكئى والكئ: به‌مانا (الكاه) دئ.
كئت الجهاز: ناميرمه‌كى ئاماده كرد
 بۇ نيش پى كردن.
كئت الوعاء: زه‌رفه‌كهى پى كرد.
كئت و كئت: ئاواو ئاوا، شيله‌درو
 بيله‌در.
كاح فيه السيفُ كئحاً: شمشيرمه‌كارى
 تىكرد.
كئح كئحاً: ناشيرين و زبرو نافولا بوو
 (فهو اكبح وهي كئحاه).
اكاح: به‌مانا (كاح) دئ ۵ ده‌گوترئ:
 (ما اكاح فيه السيف) شمشير كارى
 لى نه‌كرد.
اكاح فلاناً: فلانكه‌سى به‌هيكلاك برد.
الكاح: بنارى كئو پئده‌شت ۵ (ك):
 اكاح و كبح.

الکیح: به مانا (الکاح) دئ.

کاد الغراب کیدا و مکیده: ههله پشه که بههه موو هیزی قیراندی.

کاد الرئد: چهره که ناگری کردموه.

کاد بنفسه: به ناره حهتی گیانی له دهست دا، له کاتی گیانه لاو دا زور ناره حهت بوو.

کاد فلانا: فیلێ له فلانکس کرد، ههئێ خه له تاند.

کاد له: فیلێ بو کرد ه پیلانی بو نایه وه و پستی زبانی بی بگه به نئ.

کاد القوم: شمپی له گه ن خه لکه که کرد.

کاد الشیئ: چاره شمپی شته که ی کرد.

کایده: به مانا (کاده) دئ.

تکاید الرجلان: دوو پیاوه که فیلان له به کتر کرد ه دهشگوترئ: (ی فلان نکاید) فلانکس جوژه توندو تیزی به کی هه به.

الکید: فیل کردن له کهسانی دیکه وه وهولی زیان پیگه باندنیان به دزی و په نامه کی ه نهجامدانی کار بهرپنک و پیکو به شیوهی عه دالهت ه وشه ی (کید) نه گهر پال ناده میزاد بدرئ مه بهست مانای په که مه ه نه گهر پال خودا بدرئ مانای دووه مه بهسته ه هه روا وشه ی (کید) به مانا شهرو جهنگ دئ، دهگوترئ:

(غزا فلان فلم یلق کیدا) فلانکس

غهزای کردو توشی شهرو جهنگ نه بوو (ک: کیرد).

الکیان: فیله زان و ته لکه باز ه پئوی سروشت.

المکید: فیل ه (ک: مکاید).

کار القرس کیارا: نه سپه که که و ته پویشتن و کلکی بهرز کردموه ه (فهرو کیر).

اکار علیه یضر به: دهستی کرد به لیدانی.

تکایر الرجلان: دوو پیاوه که لیکیان دا.

الکین: موشه ده مه؛ نامیریکه له پیست دروست ده کړئ و ناسنگه به کاری دینئ بو گه شان ه وه خوشکردنی ناگری کورمه کی ه (ک: اکیار و کیره).

الکیروسین: شله مه نیبه که ناماد مباحی زوری تیدایه بو گرگرتن له مادهی پیترو ل دهرده یندری.

کاس الولد کینسا و کیاسه: منداله که عاقل بوو ه ژيرو ناغر بوو ه (فهرو کینس و کینس) ه (ک: اکیاس و کیسه و کینسی) (وهو الاکینس وهی الکونسی) والکینسی).

كاس فلان: بهمه قل و زيرمكى به سهري
دا زال بوو.

كاس، و اكيس انسان: مندالي
عاقل و ناغرى بوون (فهو مكيس
وهي مكيسة).

كاسه: وای لى كرد عاقل بى.

تكيس فلان: فلانكس ناغرى خوى
نیشان دا ۵ زيركو وريا بوو.
الكوسى: عاقل و ناغر.

الكياسة: بوجونى زيرمكانهو به سودو
هه لى زاردنى پى بازى راست.
الكيس: سه خى سروشتي و گشت و گۆ
خوشى ۵ عه قل و ناغرى ۵ (ك:
كيس).

الكيس: كيسه باخه لى، كيسه يه كى
تايبه تيبه بۇ تيدا هه لگرتنى پارهو
درو مروارى و شتى لهو جوړه ۵
تورمه كه پاره، سهرده ميك بووه پاره
زيو و نيكل و شتى لهو جوړه بووه
هه موو كيسه يه كى نه ندازه يه كى
تيكراوه و مامه له بهو كيسه پارانه
كراوه ۵ گوتراوه: (اشريت فرسي
بخمسة اكياس) نه سپه كه م كړيوه به
پينج كيسه پاره ۵ هه روا وشه ي
(الكيس) ناوه بۇ نهو به ردميه ي
مندال له ناو سكى دايكى دا تييدا يه.

المكياس: (امراة مكياس) نافرمتيكه
كورى عاقل و ناغرى بوون ۵ (ك:
مكياس).

كاس الرجل كيساناً و كيوصاً: پياو كه
ترسنوك بوو، وره ي پوخاو له كارمكه ي
دا سهرمه كه وتوو نه بوو ۵ پياو كه
به خيرا يى پويى.

كاس من الطعام والشراب: زورى
خواردن خواردو شله مهنى خواردموه.
كاس عند فلان من الطعام: لاي
فلانكس خواردنى خوارد.

كاس طعامه: به تهنيا نانى خوارد.

كايصه: پراوه ي كرد.

الكينص: رږدى ته واو.

الكينص: پياوى ته نكه تيزه ۵ دل
پيس و رږدو دروژن.

كاف الشئ كينفاً: شته كه ي بريه وه.

كيف الشئ: شته كه ي پارچه پارچه
كرد ۵ چو نيه تيبه كى تايبه تى بۇ
ديارى كرد.

كيف الهواء: پله يه ك هه واكه ي گوري
بۇ ساردى يان بۇ گهرمى به هو ي
ناميري گهرم كهرمه يان سارد
كهرموه.

إنكاف الشئ: شته كه بريه وه.

تكيف الشئ: شته كه چو نيه تيبه كى
بوخوى و مرگرت.

تَكَيَّفَ الْهَوَاءُ: پله‌ی كه‌شو هه‌وا گۆڤا

پله‌ی گهرمی یان ساردی گۆڤدرا ۵

پله‌ی ساردی له‌هاوین دا دابه‌زی و

له‌زستان دا به‌رز بۆوه.

تَكَيَّفَ الشَّيْءُ: شته‌كه‌ی كه‌م كرده‌وه.

كَيْفٌ: نيسميكه مه‌بنیه له‌سه‌ر فه‌تجه ۵

به‌زۆری مه‌عنای نیستفهام ده‌گه‌یه‌نئ ۵

وايش ده‌بئ بۆ مه‌عنای ته‌عه‌ججوب و

سه‌رسام بوون دئ.

الكَيْفَةُ: پارچه چه‌رمو شتی وا ۵ یان

پارچه په‌رۆیه‌ك داوێنی كراسی

له‌لای پێشه‌وه پئ پینه بكرئ.

الكيفية: حال و چۆنیه‌تی شت.

مُكَيَّفَ الْهَوَاءُ: هه‌وا گۆڤ گهرمكه‌رو

ساردكه‌ر.

كَالَ الزُّنْدُ كَيْلًا وَمِكَالًا: چه‌رخه‌كه

ناگری نه‌كرده‌وه.

كَالَ الْبُرِّ وَغَيْرُهُ: گه‌نمه‌كه‌ی پێوا، نيسكو

نۆك و جۆو چه‌لتوكه‌كه‌ی پێوانه‌ كرد ۵

ده‌گوترئ: (كَلْتُ فَلَانًا الطَّعَامَ) خواردنم

بۆ فلانكه‌س پێوانه‌ كرد.

كَالَ الصَّنِيرِ الدَّرَاهِمَ: پاره

خوردكه‌رمومه‌كه‌ دهره‌مه‌كانی كێشانه

كردن.

كَالَ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: شته‌كه‌ی به‌یه‌ك

گرتن، به‌رامبه‌ری پئ كردن.

كَالَ الْفَرَسِ بغيره: مه‌زمنده‌ی رۆیشتنی

ئه‌سه‌به‌كه‌ی كرد به‌ ئه‌سه‌پێکی تر.

كَيْلَ وَكَوْلَ الْقَمَحِ: گه‌نمه‌كه‌ به‌نامی‌ری

پێوانه‌ مه‌زمنده‌ كرا ۵ (فه‌و مکیل

و مکرل).

كَايِلَت فَلَانًا: بۆ فلانكه‌سم پێواو

ئه‌ویش بۆی پێوام.

كَايِلَ الرَّجُلُ صَاحِبَهُ: پیاوه‌كه‌ فه‌سی

وه‌كوو هاوه‌له‌كه‌ی كردن، كرده‌وه‌ی

ئه‌ه‌وی كرد ۵ یان جنی‌وی پێدان و

تێرجوێنی كرد.

كَيْلَ فَلَانٍ: فلانكه‌س ترسا، ترسنۆك

بوو.

كَيْلَ لِفَلَانِ الْبُرِّ: زۆری گه‌نم بۆ

فلانكه‌س پێوا.

إِكْتَالَ مِنْهُ وَعَلَيْهِ: ئێی و مرگرت،

بۆخۆی سه‌رو کاری پێوانه‌كه‌ی

كردو نه‌به‌یشت خاوه‌نه‌كه‌ی بۆی

ببێوئ.

تَكَايِلَ الرَّجُلَانِ: ئه‌و دوو پیاوه

هه‌ریه‌كه‌یان دانه‌وێله‌ی بۆ ئه‌وی تر

پێوا ۵ یان جنی‌ویان به‌ یه‌كتر دان و

یه‌كتریان تێرجنیو كرد.

الكَيْالَةُ: كړی پێوانه‌كردن ۵ پیشه‌ی

پێوانه‌كردن.

الكَيْلُ: ئه‌و ئامێره‌ی شتی پئ پێوانه‌

ده‌كړئ و مكوو ه‌سناغ و ته‌نه‌كه‌و

رېمو شتی وا ۵ نهو پرېشكو
شتانهی له چمرخو بهردو نهستی
له كاتې ناگر كړندهودا بلاو
دمېنه وه.

الكَيْلَةُ: نامبرېكه دانمويڼلې پې پېوانه
دمگرئ ۵ له رېمو ته نه كمو قسناغ
بچو كتره.

الكَيْلَجَةُ: نامبرېكي پېوانه
عيرافينه، ده لېن مېنېك و حموت
له سر هه شتی مېنېك دمگرئ.

الكَيْلَةُ: شپوهی پېوانه كړدنی
دانه ويڼلېو ميوزو خورما رځه.
الكَيْالُ: پېوانه كمر ۵ (فه پانچي).

الكَيْلُ: نهو وردمېه له كاتې برېنه وه
كړاندنی زېرو زيو و شتی وادا
هه لده وهرئ.

الكَيْلُول: دواسه نگره و دواړېزې
جهنگاو مران له شپردا ۵ تر سنوك ۵
ته پوښكو بهر زايی له زموی دا.
الكيلو: هزار ۵ دهگوتري: (كيلو غرام
و كيلومتر).

الكيلوس: خواردنه مېنه كه
له مېه عېده دا خړد مې پته وه پېش
نېوهی بچېته ناو ريخوڼلېوه.

الكيمياء: فيل زانی و وړيايی و لي زانی
بؤ گورپنی هندی معدن بؤ
معدنی تر.

علم الكيمياء: لهزاروهی كؤن داو لای
زاناكان بریتی پوه له لایردن و
دورپنی هندی تاپه مېه ندی له
جهوه هره معدنیه كان داو تپدا
خولقاندنی هندی تاپه مېه ندی
ترو گورپنی معدنه كه بؤ زېر ۵
به لام زانستی كیمیا به لای زانا تازمو
سهرده مېه كانی پېشكه و تنی
پېشه سازی بریتیه له زانیا رپیه ك
كه ليكولېنه وه له تاپه مېه ندیه
عونصوره مادیه كانی جهوه هره
معدنیه كان دمكاو نهو
گورپنكاری و دیاردانهی به سرپا دېن
له كاتو ساتی دیارپكراودا،
به تاپه تی كاتې هندی معدن
له هندی كې تردا تېكه ل دېن، پان
هه نديكيان له هه نديكيان
جیادمگرېنه وه.

الكيميائي: كیمیاگر، شارمزا له بواری
كیمیا دا ۵ پان نهو كه سهی پاسا
كیمیا و پیه كان به ته و اوای به پرېمو
دمكا ۵ (ك: كیمیا یون و كیمیا یون).

التفاعل الكيميائي: نهو مېه مادهیه ك
كارېكاته سهر مادهیه كې ترو
پېكاته كهی بگورئ ۵ پان گورپانی
كیمیا و پانهی شت له ماده دا به ووی
گرمی پان كارېگرې
كاره بائییه وه.

الْكَيْمُوسُ: پالڧتەى بژيۆ، مادەيەكى
شېر ئامىزە سېپىيە گونجاۋە بۆ
هەلەزىن پىخۇلەكان وەرى دەگىرن
لەخۇراك كاتى ئەو خۇراكە
بەناۋيان دا تىپەر دىكا.

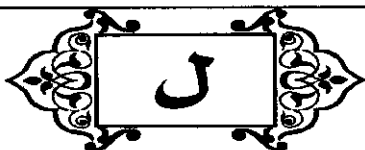
الْكَيْوسِيَّة: پېۋىستى جەستە بۆ
خواردن و بژيۆ.
كان كىنا: ملكەج بوو.
اكان الله: خودا زەلىل و ملكەجى كرد.
اكتان: غەمبار بوو ۵ خەفەتى خۇى
شاردەو.
استكان: زەلىل بوو.

الْكَيْنا: تويىكى رۈەكىكە لە پېرى
(الكويّة) لەنەمىركاى باشورو ولاتى
هيندوستان و جاۋە دەپۋى، مادەى
كىنىنو كۆندىن و چەند شتىكى ترى
لى دەردەھىندىرى.

الْكَيْنَةُ: كەفالت و بەرەۋدەيوون.
المُكْتَانُ: كەفيل و بەرەۋدە بوو.
كاھە كىنا: بۇنى دەمى كرد.
الكِيَّة: كەسىك فرت و فیل نەزانى.

جذول العناصر الكيميائية

الاسم	الرمز	الرمز الدولي	العدد الذري	الاسم	الرمز	الرمز الدولي	العدد الذري	الاسم	الرمز	الرمز الدولي	العدد الذري
أيريوم	Er	٦٨	١٦٧.٢	تيلوريوم	Tc	٥٢	١٢٧.٦١	فرميوم	Fm	١٠٠	٢٤٨
أروغون	A	١٨	٣٩.٩٤٤	تنطاليوم	Ta	٧٣	١٨٠.٨٨	نفثة	Ag	٤٧	١٠٧.٨٨٠
أزوت	N	٧	١٤.٠٠٨	تنجستين	W	٧٤	١٨٣.٩٢	فلور	F	٩	١٩
أستين	As	٨٥	٧١.٠	توريوم	Th	٩٠	٢٣٢.٠٤	نوفوريوم	Pf	١٥	٣٠٠.٩٧٥
أكسينيوم	Ac	٨٩	٢٢٧.٠٣٦	توليم	Tm	٦٩	١٦٩.٠٤	قصدير	Zn	٥٠	١١٨.٧١٠
أكسجين	O	٨	١٦.٠٠٠	تيتانيوم	Ti	٢٢	٤٧.٩٠	كاديوم	Cd	٤٨	١١٢.٤١١
ألومنيوم	Al	١٣	٢٦.٩٨١	جرمانيوم	Ge	٣٢	٧٢.٦٠	كبريت	S	١٦	٣٢.٠٦٦
أمريسيوم	Am	٩٥	٢٤٣.٠٦١	حديد	Fe	٢٦	٥٥.٨٥	كربون	C	٦	١٢.٠١١
انتيمون	Sb	٥١	١٢١.٧٦٠	ديسبروسيم	Dy	٦٦	١٦٢.٥٦	كروميوم	Cr	٢٤	٥٢.٠٠١
إندوم	In	٤٩	١١٤.٧٦٠	ذهب	Au	٧٩	١٩٧.٠٢	كريبتون	Kr	٣٦	٨٣.٨٠٠
أورانيم	U	٩٢	٢٣٨.٠٢٩	راديوم	Ra	٨٨	٢٢٦.٠٥	كسينون	Xe	٥٤	١٣١.٢٩
أورونيوم	Eu	٦٣	١٥٢.٠٦٣	رصاص	Pb	٨٢	٢٠٧.٢١	كاليوم	K	١٩	٣٩.٠٩٨
أوسميوم	Os	٧٦	١٩٠.٢٣٠	روبيديوم	Rb	٨٥	٨٥.٤٦٨	كلور	Cl	١٧	٣٥.٤٥٧
ايتريوم	Yb	٧٠	١٧٣.٠٤٣	روثينيوم	Ru	٤٤	١٠١.٠٧	كلينوبوتريوم	Kl	٩٨	٢٤٦
إيتريوم	Y	٣٩	٨٨.٩٠٦	روثينيوم	Rh	٤٥	١٠٢.٩٦	كوبالت	Co	٢٧	٥٨.٩٣٤
إيريديوم	Ir	٧٧	١٩٢.٢٢٢	روديوم	Rd	٤٥	١٠٢.٩٦	كوريوم	Cm	٩٦	٢٤٣
باريوم	Ba	٥٦	١٣٧.٣٢٦	رنيوم	Rf	١٠٠	٢٦١.١٠١	لانتانم	La	٥٧	١٣٨.٩٠٥
برازيلينيوم	Pr	٥٩	١٤٠.٩١٢	زئبق	Hg	٨٠	٢٠٠.٥٩٨	لوتاسيوم	Lu	٧١	١٧٤.٩٦٦
بركلينوم	Bk	٩٧	٢٤٥.٠٦٣	زركونيوم	Zr	٤٠	٩١.٢٢٤	ليثيوم	Li	٣	٦.٩٤٠
بروتكتينيوم	Pt	٩١	٢٣١.٠٣٦	زونيخ	As	٣٣	٧٤.٩١	منغنيزيوم	Mg	١٢	٢٤.٣٠٢
بروم	Br	٣٥	٧٩.٩٠٤	زنك	Zn	٣٠	٦٥.٣٨	منغنيزيوم	Mn	٢٥	٥٤.٩٣٨
بروتينيوم	Pm	٦١	١٤٥.٩١٦	سترونتيوم	Str	٣٨	٨٧.٦٢	موليبدينوم	Mo	٤٢	٩٥.٩٤
بريليوم	Bc	٤	٩٠.٠١٣	سيريوم	Ce	٥٨	١٤٠.١٢	نيتونيوم	Np	٩٣	٢٣٧
بسموت	Bi	٨٣	٢٠٩.٩٨٤	سكانديوم	Sc	٢١	٤٤.٩٦	نحاس	Cu	٢٩	٦٣.٥٤٦
بلاتينيوم	Pt	٧٨	١٩٥.٠٨٤	سليسيوم	Si	١٤	٢٨.٠٨٦	نيكل	Ni	٢٨	٥٨.٩٣٣
بلاديوم	Pd	٤٦	١٠٦.٩٠٧	سليسيوم	Se	٣٤	٧٨.٩٦	نيوبيوم	Nb	٤١	٩٢.٩٠٦
بلوتونيوم	Pu	٨٤	٢٣٩.٠٤٦	سamarium	Sm	٦٢	١٥٠.٠٤٣	نيوديميوم	Nd	٦٠	١٤٤.٩١٢
پوتاسيوم	K	١٩	٣٩.٠٩٨	سيزيوم	Cs	٥٥	١٣٢.٩٠٥	نيون	Ne	١٠	٢٠.١٨٣
بورق	B	٥	١٠.٨١١	صوديوم	Na	١١	٢٢.٩٩٧	هافنيوم	Hf	٧٢	١٧٨.٠٦٦
بولونيوم	Po	٨٤	٢١٠.٠٨٤	كالسيوم	Ca	٢٠	٤٠.٠٧٨	هولميوم	Ho	٦٧	١٦٤.٩٣٠
تاليوم	Tl	٨١	٢٠٤.٣٩٠	غاليوم	Ga	٣١	٦٩.٧٢٣	هليوم	He	٢	٤.٠٠٣
تريوم	Tb	٦٥	١٥٩.٠٧٦	غاليونيوم	Gd	٦٤	١٥٧.٩	هيدروجين	H	١	١.٠٠٨
نكيسيم	Tc	٤٣	٩٨.٩٠٦	فرانسيوم	Fr	٨٧	٢٢٣	يود	I	٥٣	١٢٦.٩١

السلام (ل): پیتی بیستو سیهه مه له

پیتسهکانی هیجا ۵ شوینی ئی

دهرهاتنی سهری زوبان کهلهبنکی

ددانی پیتسهوهی لای سهری بیدا.

لات: نهفی و نهرییی دهگهیهنی، وشهیهکه

پیک هاتوو له (لای نافیه و تیی)

تهئنیس و مکوو وشه (لیس) له ماناو

لهفزی دا کاریگهیری خوی ههیه و مانای

زهمان نهفی دهکاو بهزوری پهکیک

لهئیس و خه بهری ههزف دهگری و

ههزف گراومکه ئیسمهگهیهتی ۵

و مکوو (ولات حین مناص) لیتردا

ئیسمهگهی ههزف گراوه و له بناغه دا

بهه جوره بووه (ولات الحین حین

مناص).

السلار و رد: جوره بهردیکی بهنرخه،

رهنگی شینی ناسمانیه بان رهنگی

وهه وشهیی ههیه له نهغهغانستان و

ئهمهریکا زوره بو جوانی و

پازاندنهوه بهگاردی.

لاطه لاطا: فهرمانی پیکردو زوری ئی

تامیلا کردموه ۵ داوای کردو وازی ئی

نه هینا ههر سوربوو له سهر

داواکردنه کهی چاوی تی بری تا

تارمایی دیار بوو چاوی ئی هه

نه بری.

لاطه بسهم: تیری ئی دا، بهتیر

ههنگاوتی.

لاطه بالعصا: بهگۆچان و دار عهصا

لیی دا.

لاطه علیه: شته کهی ئی قورس کرد

پیی ئی داگرت.

لاط فی مروره: بهشیوهی هه لاتن پۆیی و

ناوری له هیج نه دایه وه.

لاف الطعام لانا: خواردنه کهی به باشی

خوارد.

الاکه الی فلان: بۆلای فلان کهس ناردی

بۆ نه وهی نامه و پاسپاردهی پی

بگهیهنی ۵ دهگوتری: (الکني الی

فلان) نه وهه بۆ به فلان کهس

بگهیهنه ۵ له بناغه دا (الیکني) بووه

سهنگو سوکی تیداگراوه.

استألك له: نامه و په یامی نهوی برد.

الملک: نامه ۵ په یام، بزوینی هه مزه که

گوازاراوه ته وه بۆ سهر لاهه کهو

هه مزه که ههزف گراوه وشه که

بوووته (ملک) ۵ (ک: ملک و

ملک).

الملاکه: نامه و په یام.

لألا النجم أو البرق: نه ستیره که

درو شایه وه.

لَاَ بَعِيْنَه: چاوى بريقه‌ى دا.

لَاَ الشَّوْر بَنْبِه: كه‌له‌گاكه كلكى

پراومشاند.

لَاَلَات النَّارُ: ناگرمكه هه‌لگيرسا.

لَاَ الدَّمْعُ: فرميسكى به‌سهر پومه‌تى

دا ومكوو مروارى هينانه خواردهوه.

تَلَأًا النِّجْمُ أَوْ الْبَرْقُ: به‌مانا (لَاَ) دئ.

تَلَأًا وَجْهه: پوخسارى درهوشايه‌وه.

تَلَأَات النَّارُ: ناگرمكه هه‌لگيرسا.

الْلَاءُ: مروارى فروش.

الْلَالُ: به‌مانا (الْلَاء) دئ.

الْلَنَالَةُ: پيشه‌ى مروارى فروش.

الْلَالَاءُ: پوناكى چراو شتى وا

دمگوترئ: (أَنْصَرْتُ لَأَلَاء السَّراج).

الْلَوْلُ: مروارى ه نه‌م ماده زور

به‌نرخه، له‌ناو سه‌دهه‌ف دا

به‌ردومرده ده‌بئ له‌پاشه‌پوڤك و شتى

په‌ق بووى پون و درهوشاوه كه

له‌گوپانكارى و به‌ردهوام بوونى

عه‌مه‌ليه‌ى كيمي‌اوئ نيوان

پاشه‌پوڤكى بپئ زيندمومرى دهرى‌ايى

دروست ده‌بئ.

الْلَوْلَان: شتيك پهنكى ومكوو پهنكى

مروارى وابئ له‌پونى و بريقه‌دارى

دا ه دمگوترئ: (لَوْنُ لَوْلَان).

لَامَةً لَامًا: دل پيسى و نامه‌ردى پالدا.

لَامَ الشَّيْئِ: شته‌كه‌ى چاك كردموه، پيكي

خسته‌موه ه دمگوترئ: (لَامَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ)

دوو شته‌كه‌ى پيكيه‌وه گونجاندن، پيكي

خستن.

لَامَ الْجُرْحِ: برينه‌كه‌ى چاك كردموه، ويكي

هينايه‌وه.

لَامَ الصَّدْعِ: درزه‌كه‌ى پركردموه.

لَوْمَ فُلَانٍ لَوْمًا: فلانكه‌س نارپسه‌ن بوو،

بنه‌چه‌و نژادى په‌ست و خوئپى بوو،

نمفس و دمروونى په‌ست و نرم بوو ه

(فَهْر لَيْم) ه (ك: لِيَام، وَلَوْمَاء) (وهي

لَيْمَة) ه (ك: لِيَام).

لَانَمَ فُلَانٌ: فلانكه‌س په‌وشتى په‌ست و

ناشيريئى خوى دمرخستن ه مندالى

خوئپى و هيچ و پوچى بوون.

لَانَمَ الشَّيْئِ: شته‌كه‌ى چاك كردموه ه

دمگوترئ: (الْأَمْتُ الْجُرْحُ بِالْدَوَاءِ)

برينه‌كه‌م به‌دمرمان چاك كردموه.

لَانَمَ الصَّدْعِ: قه‌لشت و درزه‌كه‌ى

پركردموه.

لَاَمَةً الْأَمْرُ: كاره‌كه‌ى بو گونجاو بوو.

لَاَمَ فُلَانًا: له‌گه‌ن فلانكه‌س دا گونجا.

لَاَمَ بَيْنَ الْفَرِيقَيْنِ: دوو پيپرو تاقمه‌كه‌ى

پيكي خستن پيكيه‌وه گونجاندن ه

ليكي دان، پيكي خستن.

لَامَ الرَّجُلُ: پياوه‌كه‌ى نيسيه‌ت دا بو‌لاى

په‌مشت نرمى، به‌خوئپى و هيچ و

پوچى له‌قه‌له‌م دا.

لَامَ الشَّيْءِ: شته‌کە‌ی رێک خسته‌وه.

خودە‌ی پۆشی.

إِنْتَامَ الشَّيْءِ: بۆ موتاومە‌ی (لَامَ) دێ،

الْقَوْمُ: ئەو‌ە‌یە م‌رو‌ف‌ه‌ پ‌ژ‌د ب‌ی‌و نە‌ف‌سی

واتە گونجاو سازا یەکی گرتە‌وه،

ن‌ز‌م ب‌ی‌و ل‌ە ب‌ن‌ە‌م‌ال‌ە‌ی خ‌و‌پ‌ر‌یش

تە‌با‌و پ‌ێ‌ک‌ە‌وه گونجاو بو‌ون.

ب‌ی‌.

إِنْتَامَ الْقَوْمِ: خە‌ل‌ک‌ە‌ک‌ە پ‌ێ‌ک‌ە‌وه گونجاو

الْأَم: (ش‌ی‌ی ل‌ام) ش‌ت‌ی‌ک‌ی پ‌ێ‌ک‌ە‌وه

بو‌ون.

گون‌ج‌او‌و پ‌ێ‌ک‌ە ش‌ت‌ی‌ک‌ی ق‌ای‌م‌و

إِنْتَامَ الشَّيْئَانِ: دوو شته‌کە پێکە‌وه

ب‌ە‌ه‌یز‌و گون‌ج‌او‌ه.

گون‌ج‌ان‌و پ‌ە‌ک‌یان گ‌رت ە (ه‌ذا ک‌لام

الْثَم: پ‌ێ‌ک‌خ‌س‌تن‌و پ‌ێ‌ک‌ە‌وه گون‌ج‌ان‌دن‌ی

لا يَلْتَمِمْ عَلَى لِسَانِي) ئە‌و ق‌س‌ە‌پ‌ە‌ک‌ە

خ‌ە‌ل‌ک‌ و خ‌س‌تن‌ە‌و‌ی ب‌اری ن‌اش‌ت‌ە‌وا‌ی‌ی

ناتوانم ب‌ی‌ل‌ی‌م، ل‌ە‌س‌ەر ز‌و‌ب‌ان‌م

ل‌ە‌نا‌و‌ای‌ان دا ە ه‌ەر‌وا ب‌ە‌ما‌نا ها‌وش‌ان‌و

ق‌ور‌س‌ە.

إِنْتَامَ الرَّجُلَانِ: دوو پیاو‌ە‌ک‌ە پ‌ێ‌ک‌

ل‌ئ‌م ف‌لان ە (ك: أَلَام).

ک‌ە‌وت‌ن‌و ص‌ول‌ح‌یان ک‌رد.

الْأَمَان وَالْأَمَانُ: ک‌ە‌س‌ێ‌ک‌ ب‌ە‌س‌رو‌شت

إِنْتَامَ الشَّيْءِ: شته‌کە پێک‌ە‌وه گ‌رت‌و

خ‌و‌پ‌ر‌ی‌و ن‌ە‌ف‌س ن‌ز‌م ب‌ی‌ ە ه‌م‌ر

پ‌ێ‌ک‌ە‌وه ن‌و‌وس‌ا.

ب‌ە‌ش‌ی‌و‌ە‌ی ب‌ان‌گ ل‌ی‌ک‌را‌و (م‌ناد‌ی)

تِلَامَ الشَّيْئَانِ: دوو شته‌کە پێکە‌وه

ب‌ە‌ک‌ارد‌ئ‌.

ن‌و‌وس‌ان‌و پ‌ە‌ک‌یان گ‌رت.

الْأَمَةُ: ن‌ام‌یر‌ی ش‌ە‌ر‌ە (و‌ە‌ک‌وو ز‌ر‌ئ‌و

تِلَامَ الْكَلَامِ: ق‌س‌ە‌ک‌ە پ‌ێ‌ک‌ و‌پ‌ێ‌ک‌ بو‌و.

م‌ە‌تا‌و ش‌م‌ش‌ی‌رو ش‌ت‌ی‌ و‌ا).

تِلَامَ: ب‌ە‌ما‌نا (إِنْتَام) د‌ئ‌.

الْأَمَةُ: ئە‌و‌ە‌ی ل‌اس‌ای‌ی ک‌رد‌ە‌و‌ە‌ی

تِلَامَ فِلان لَامَتُهُ: ف‌لان‌ک‌ە‌س ز‌ر‌ی‌ە‌ک‌ە‌ی

پ‌ە‌ک‌ی‌ک‌ی ت‌ر د‌ە‌ک‌ات‌ە‌وه ە ه‌م‌ر ش‌ت‌ی‌ک‌

پۆشی.

م‌رو‌ف‌ه‌ ب‌ە‌خ‌ی‌لی پ‌ی‌ ب‌ی‌ر‌ئ‌ ل‌ە‌پ‌رو‌ی

إِسْتَلَامَ: ژ‌نی ل‌ە ب‌ن‌ە‌م‌ال‌ە‌ی ن‌ار‌ە‌س‌ە‌ن‌و

ج‌و‌ان‌و د‌ە‌و‌ل‌ە‌م‌ە‌ن‌دی، خ‌ان‌و‌و‌ی

خ‌و‌پ‌ر‌ی ه‌ی‌نا.

س‌ە‌ر‌ن‌ج پ‌اک‌ی‌ش ە ن‌ام‌یر‌ی ج‌وت‌ک‌رد‌ن.

إِسْتَلَامَ فِلان: ف‌لان‌ک‌ە‌س ج‌ی ز‌ر‌ئ‌و

الْأَنِيمُ: پ‌ی‌چ‌ە‌وا‌ن‌ە‌ی (ال‌ک‌ر‌ی‌م) ە ها‌و

ج‌ە‌ک‌ی ش‌ە‌ر‌ی لا ه‌ە‌بو‌و ه‌ە‌مو‌و‌ی

و‌پ‌ن‌ە‌و ها‌وش‌ی‌و‌ە ە د‌ە‌گ‌وت‌ر‌ئ‌: (ه‌ر

پۆشی.

ل‌ی‌م‌ە‌) ئە‌و د‌ە‌ش‌و‌ب‌ە‌ی‌ت‌ە ئە‌و ە و‌ە‌ک‌وو

إِسْتَلَامَ الْجَنْدِي: س‌ە‌ر‌ب‌از‌م‌ە‌ک‌ە ز‌ر‌ئ‌و ک‌لا‌و

ئ‌ە‌و و‌ای‌ە، ل‌ە‌و د‌ە‌ج‌ئ‌.

اللَّبَّاءُ: زُهْكَ؛ شیری نازدهن و گیانله بهری

تر له سهرمتای بیچویونیان دا تا

شیرمهکیان که می رون دمیته وه.

اللَّبْوَةُ: بهمانا (اللَّبْوَةُ) دی.

لَبُّ لَبَابَةٍ: بوو به خاوهن عهقل و قام (فهر لَبِّب).

لَبُّ بِالْمَكَانِ لَبًّا وَلُبًّا: له شوینه که مایه و مو جیگیر بوو.

لَبُّ فَلَانًا: له گهر دنی فلانکه سی دا.

لَبُّ اللَّوْزِ: بادامه که می شکاندو ناوکه که می دهرهینا.

أَلْبُ السَّرْجُ: کشت و کاله که بهروبو و مه که می دمرکهوت.

لَبُّ لِكَ الشَّيْءِ: شته که خوی دمرخست بۆ تو.

أَلْبُ بِالْمَكَانِ: له شوینه که مایه وه.

أَلْبُ عَلَى الْأَمْرِ: پابهندی کارمه بوو، و مگری بوو لئی حیا نه بو وه.

أَلْبُ الدَّابَّةِ: بهرسنگی بۆ و لاخه که کرد بۆنه وهی کورتان و بارمه که بۆ دواوه

نه پروا ه دهگوتری: (أَلْبُ السَّرْجِ) بهرسنگی بۆ زینه که دروست کرد.

أَلْبُ دَارِي دَارِ فَلَانٍ: خانو که م بهرام بهر خانوی فلانکه سه.

لَبُّ الْحَبِّ: دانه و یله که بوو به نارد.

تَلَبَّبَ فَلَانٌ: فلانکه سی چاکی دامینی هه لکردو بهشتینی بهست ه چه می

له خو بهست.

تَلَبَّبَ الرِّجْلَانِ: دوو پیاو مه که بینه قاقای

یه کتریان گرت، دهستیان نایه

بینه قاقای یه کتر.

اسْتَلَبَّ الرَّجُلُ: عهقل و دهرونی پیاو مه که می به تاقی کرد وه.

التَّلْبِيبُ: نهو به پرو و خاویلیه می دهریته مل، بۆینباخ و شتی وا، مل

بیچ ه دهگوتری: (أَخَذَ فَلَانٌ بَتْلِيبِ

فَلَانٍ وَبَتْلِيبِهِ) فلانکه سی یه خه می فلانکه سی گرت.

اللُّبَابُ: پوخته و کاکله می شت ه دهگوتری: (فَلَانٌ لُبَابٌ قُرْمَةٍ

فَلَانُكَهْسِ پالفت می ه سوزو قه و مه که یه تی ه دهگوتری: (حَسَبَ

لُبَابٍ): به چه و نژادیکی خاوین و نه جیبیه ه (عِيشَ لُبَابٍ) ژیانیکی

خوش و به ناز بهر و مرد مه.

لُبَابُ الْجَوْزِ وَاللَّوْزِ: کاکله می گوینو بادام. اللُّبَابُ: ناردی زور ورد.

اللَّبَبُ: گهر دنی: شوینی ملوانکه له زور سینگه وه ه لمبی ورد که داپوخابی و

له ته باره لب هات بیت ته خوار ه بهرسنگی کورتان و زین؛ حه بلیکی

پانه به بهرسنگی و لاخه که دا دههیندری و له هه ردو و سه ره وه

له کورتان پان له زینه که شته که

دمدرئ ومکوو چۆن پائو له دواوهی
ولاخه کهوه له کورتانه کهه قایم
دمکرئ ۵ ههروا وشهئ (اللب)
به مانا دل دئ، دمگوترئ: (انه لرخی
اللب) نهو کابرایه دلنهرمه ۵
دمشگوترئ: (فلان فی لبب رخی)
فلانکس له ژبانیکئی خوشو
ناسایش دایه.

اللُّبُّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ: کاکلهو پوختهی
شت له ههرجۆریک بئ ۵ نهفسو
حهقیقهتی شت ۵ (لُبُّ الْجُوزِ وَاللُّوز)
کاکلهی گوێزو بادام ۵ ههروا به مانا
عهقلو هوش دئ ۵ (ك: أَلْبَابُ
وَالْبُ).

لُبُّ الْأَرْضِ: نهو توێژه شاخو کهنه کهیه
دموران دموری زهوی داوه.
اللُّبَّةُ: شوینی ملوانکهو بهرمور لهمل
دا ۵ خودی ملوانکهکه ۵ نهو پهتهی
مورو مکاری پئ هۆنراونهوه ۵ (ك:
كِبَاتِ لِاب).

اللَّبِيبُ: خاومن عهقلو هوش.
اللَّبِيبَةُ: پۆشاکیکه له بهر دمکرئ
نهقۆئی ههیه نهیه خه.

لَبَّيْكَ: حازرو نامادهم له خزمهتت دا
گهردن کهچو فهرمانبهردارم ۵
ههموو کاتو ساتیکو جار دواجار،
ملکهچو گوێپرایه لم ۵ یان روم

لهتۆیهو بههيوای قاهئ پهحمهتو
بهخشئی تۆم.

الْمَلْبَبُ: گهردن، شوینی ملوانکه
لهگهردن دا.

الْمَلْبُوبُ: (رجل ملبوب) پیاوێکی عاقلو
ژیره.

لَبَّثَ بِالْمَكَانِ لَبْثًا وَلَبْثًا: لهشوینهکه مایهوه
و جێگه بوو ۵ قورنان دمههرموی:
(قَلَبْتُ فِي السَّجْنِ بِضَعِ سِنِينَ) ۵
دمشگوترئ: (ما لبث أن فعل كذا) زۆر
نه مایهوه نهو کارهی نهنجام دا.

الْبَثَّةُ: هێشتیهوه، وای ئی کرد
بمینیتهوه.

الْبِثُّ عَنْ فُلَانٍ: چاوهروانی فلان بکه
لیی بگهڕی بابعهقلی خوئی
به پێگادا بپروا پاش ماومیهك
دمردمکهوئ چهند پێبازی خواری
گرتووه.

لَبَّثُ: چاوهروان بکه.
لَبَّثُ فُلَانًا: فلانکس هێشتهوه.

تَلَبَّثَ بِالْمَكَانِ: له شوینهکه وهستاو
مایهوه.

إِسْتَلَبْتُ: دواي خست ۵ (به قونگی دا
خستهوه).

إِسْتَلَبْتُ فُلَانًا: داوای له فلانکس کرد
بمینیتهوه. الالبكة: پراوهستانو
سهرمنجدان ۵ دهاتی: (لي على هذا

الامرُ بُنْة) من له سمر نهم کاره
 سمرنجیکم ههیه، تیبینیم ههیه.
 اللبئةُ من الناس: کۆمه‌ل و پیږی
 ئادهمیزاد ههریه که یان له هۆزو
 خیلایک بی.
 لَبِجَ فُلَانًا بِالْعَصَا لُبْجًا: به گۆچان
 له سهرمه رخۆ له فلانکهسی داو
 لیدانه کهشی زۆری خایاند.
 لَبِجَ بفلان الارض: فلانکهسی به زموی دا دا
 لُبِجَ بالرجل: بپاوه که خراو کهوته سمر
 زموی.
 اللَّبِيجُ: نیشته جی ۵ دگوتری: (حي
 لَبِج) گهړه ک و هۆبهیه که ئاوه دان و
 قهرمه بالغه خه لکی تیدا نیشته جیه.
 لَبِجَ جِلْدُهُ لُبُوحًا: گۆشتی زۆر بوو، گۆشتن
 بوو.
 لَبِجَ فُلَانًا: جنیوی به فلانکهس دا ۵ لیی
 دا، گۆشتی.
 لَبِجَ عَلَى الْعَصْرِ عِنْدَ الْأُمِّ: مه ته می
 له سمر نه ندانه ئازاروویه که دانا
 به گهرمی یان به ساردی بۆنه وهی
 ئازاری بشکی.
 تَلَبَّحَ بِالطَّيِّبِ: بۆنی خوشی له خۆدا.
 اللَّبَحُ: درهختیکه له پیږی (القرنية)
 له ولاتی گهرمه سیردا دمروئ.
 اللَّبْحَةُ: دهرمانیکه وکوو مهرهم وایه
 به ساردی یان به گهرمی دهخرتیه

سمر شوینی ئازاروی له جهسته دا.
 اللَّبِيخَةُ: بۆنی میسکی که سکۆن.
 لَبَدَ بِالْمَكَانِ لُبْدًا: له شوینه که مایه وه و
 پیوهی نووسا.
 لَبَدَ الشَّيْءُ بِالْأَرْضِ: به زه و پیه که وه نووسا.
 لَبَدَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شته که به شته که وه
 نووسا و جۆشیان خوارد.
 لَبَدَ الصَّرْفَ لُبْدًا: خوریه که ی بشکنیه وه و
 تهږی کردو سوپه وه تا کردی به لباد.
 لَبَدَ بِالْمَكَانِ لُبْدًا: له شوینیکه مایه وه.
 لَبَدَ الشَّيْءُ: شته که نووسا به شتی ترموو
 چهسپ بوو.
 لَبَدَ الطَّائِرُ بِالْأَرْضِ: بالنده که وه گری
 خاکه که بوو تیدا مایه وه.
 اللَّبَدَ بِالْمَكَانِ: له شوینه که مایه وه.
 اللَّبَدَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شته که
 به شته که وه نووسا.
 اللَّبَدَ الْفَرَسَ: لبادی له پشتی نه سپه که
 کرد لبادی خسته سهر پشتی
 نه سپه که.
 اللَّبَدَ السَّرَجَ: لبادی بۆ زینه که دانا.
 اللَّبَدَ رَأْسَهُ عِنْدَ الدَّخُولِ الْبَابِ: له کاتی
 چونه زوورموه له دمرگا که وه سهری
 دانه واند.
 لَبَدَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شته که ی
 به شته که وه نووساند و چهسپاندی و
 پیوهی جۆش دا.

لَبَّدَ الْمَطْرُ الْأَرْضَ: باران تیکه لای زموی
 بوو گله که ی پیکه وه نووساندو
 پتموی کرد، قاجی تی ناچه قی.
 لَبَّدَ شَعْرَهُ: قزی سهری موی جهسته ی
 به مادمی که لینج پیکه وه نووساند
 تاو مگوو لبادی ئی هات.
 لَبَّدَ الصَّوْفَ: خوری به که ی کرد به لباد.
 اَلْتَبَّدَ الشَّعْرُ وَالصَّوْفُ وَغَرَمَا: موو و
 خوری به که به یکه وه نووساو بوو
 به لباد.
 اَلْتَبَّدَتِ الشَّجَرَةُ: درمخته که گه لای زور
 بوو.
 تَلَبَّدَ الشَّعْرُ وَالصَّوْفُ وَغَرَمَا: به مانا
 (اَلْتَبَّدَ) دئ.
 تَلَبَّدَتِ الْأَرْضُ بِالْمَطَرِ: به هو ی بارانه که وه
 زموی به که پندر بوو و قاجی تی
 ناچه قی.
 تَلَبَّدَ الطَّائِرُ بِالْأَرْضِ: بالنده که له سهر
 زموی به که هه لنیشت.
 تَلَبَّدَ فُلَانٌ: فُلَانُكَس تَبْفَكْرُی و بیری ئی
 کردم وه سهرنجی دایه.
 الْأَبْدُ: شیر ه (مال لاید): مال و سامانی
 زور.
 اللَّبَادُ: بالندمی که له سهر شیوه ی
 (السمانی) که له زموی نزیك بوو
 پیوه ی دنووسئ و جهزی له فرین
 نامینئ به زور هه لی نه فرینئ
 نافرئ.

اللَّبَادُ: لباد دروستکه.
 اللَّبَادَةُ: ههرنجی، لبادیک و مگوو
 ههرنجی کوله بال و شتی وا له بهر
 بکری بؤ خوپاراستن له باران و
 سهرما.
 اللَّبْدُ: خوری ه دموتری: (ماله سَبْدُ
 وَا لَبْدُ) نه موی هه به نه خوری،
 نه که م نه زور هیچی نیه.
 اللَّبْدُ: ههر کولک و مو و خوری به که
 پیکه وه بنووسئ و بیته لباد ه نهو
 پارچه قوماش و لبادی دمخریته
 زور زین و کورتانه وه ه جوره
 راکهریکه ه (ك: أَلْبَادُ وَلُبْدُ).
 اللَّبْدُ: مال و سامانی زور ه قورثان
 دمهر موی: ﴿يَقُولُ أَهْلَكَتُ مَالًا
 لَبْدًا﴾.
 أَبُو لَبْدٍ: شیر.
 اللَّبْدَةُ: ههر مو و خوری به که وه
 بنووسئ و بیته لباد ه یائی شیر،
 نهو مووانه ی له ناو شانی شیردا
 کؤدمبنه وه ه له پهنی پشینان دا
 هاتوو دهئ: (هُوَ مِنْ أَمْتَعٍ مِنْ لَبْدَةٍ
 الْأَسَدِ): نهو له ناو شانی شیر
 قایمتره که س ناویئرئ توخنی بکهوئ
 ه جوره کلاویکه له سهر دمکری
 له خوری و شتی وا دروست دمکری.
 اللَّبْدَةُ: به مانا (اللَّبْدَةُ) دئ ه (ك: لَبْدُ).

لَبَّزَ لَبْزًا: خواردنیکی خیراو زوری خوارد.

لَبَّزَ فُلَانًا: لیدانی زوری ناراسته‌ی فلان

کرد، زوری ئی دا فلانی تپۆ کرد.

لَبَّزَ الشَّيْئَ: شته‌که‌ی ژیر قاجی دا

به‌قاجی شیلای و پی‌خوستی کرد.

لَبَّسَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: کاره‌که‌ی ئی شیواند

بۆ‌ئهو‌ی راستیه‌کان نه‌زان.

لَبَّسَ الثَّرْبَ لَبْسًا: به‌قوماشه‌که خۆی

داپۆشی ە دهمگوتری: (لَبَّسَ الْحَيَاءَ)

شهرمو چه‌پای پۆشی.

لَبَّسَ النَّاسَ: له‌گه‌ن خه‌لکه‌که ژیا.

لَبَّسَ فُلَانٌ فُلَانًا عُمَرُ: فلانکه‌س له‌گه‌ن

فلان نافرمت بوو هه‌موو پۆزگاری

که‌نجی له‌گه‌ن دا به‌سهر برد.

لَبَّسَ فُلَانًا عَلَى مَا فِيهِ: له‌گه‌ن فلان دا

گونجاو قبولی بوو ە دهمگوتری:

(لَبَّسْتُ عَلَى كَذَا أُذُنِي) گوئی خۆم له‌و

شته‌که‌رکردو گرنگیم پی نه‌دا.

الْبَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: کاره‌که‌ی ئی شیواو

شته‌که‌ی ئی چه‌واشه‌بوو.

الْبَسَ الشَّيْئَ بِالشَّيْئِ: شته‌که‌ی به‌سهر

شته‌که‌دا داو داپپۆشی.

الْبَسَ النَّبَاتُ الْأَرْضَ: گیاو گزمه‌که زه‌وی

داپپۆشی.

الْبَسَ الْغَيْمُ السَّمَاءَ: هه‌وره‌که ناسمانی

داپپۆشی، به‌ری ناسمانی گرت.

الْبَسَ فُلَانًا الثَّرْبَ: وای له‌قوماشه‌که

کرد فلانکه‌س له‌به‌ری بکا.

لَابَسَهُ: تیکه‌لامی بوو، به‌یومندیی پیوه

کرد.

لَابَسَ فُلَانًا حَتَّى عَرِفَ دِحْلَتَهُ: تیکه‌لی

فلان بوو تا ناومرپۆکی زانی و چاک

لیی شاره‌زا بوو.

لَبَّسَ الْأَمْرَ: کاره‌که‌ی ئی شیوا، لیی

تیکه‌جو.

لَبَّسَ فُلَانٌ: فلانکه‌س فرت و فیلی ئی

کرد.

لَبَّسَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: نیشه‌که‌ی تیکه‌ن و

پیکه‌ن کرد.

الْتَّبَسَ الظَّلَامُ: تاریکی تیکه‌ن بوو ە

ده‌شگوتری: (الْتَّبَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ)

نیشه‌که‌ی ئی چه‌واشه‌ بوو.

الْتَّبَسَ بِهِ: عه‌قل و هو‌شی شیوا.

تَلَبَّسَ بِالثَّرْبِ وَبِالْأَمْرِ: قوماشه‌که‌ی

له‌خۆوه‌ پینجا، تیکه‌لی کاره‌که بوو

(تَلَبَّسَ حُبُّ فُلَانَةٍ بَدْمِي وَلَحْمِي)

خۆشه‌ویستی فلان تیکه‌ل به‌خوین و

گوشتم بووه.

الْلِّبَاسُ: پۆشاک ە هه‌رشتیك جه‌سته

داپپۆشی ە (ك: البسة ولبس) ە زن و

مێرد بۆیه‌که‌تری، هه‌ریه‌که‌یان بۆ

ئه‌وی تر پۆشاکه‌و داپپۆشهری چه‌پاو

شهره‌فیه‌تی، قورئان ده‌فه‌رموی:

﴿هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ﴾.

الْبَّاسُ: دىگوتى: (رَجُلٌ بَّاسٌ)

پياويكە زۆر پۇشاك لەبەر دىكا ۋ

پۇشاكى زۆرى ھەيە ۋ زۆر سەر ئى

تېكىدەرو ھىلاۋىيە.

الْبَّاسَةُ: پازنەھە ئىش، ئامىرىكە لەپى

كردىنى ھۆندەر ئاسان دىكا.

الْبَّسُ: تىكە ئىونى تارىكى ۋ پۇشاك.

الْبَّسُ: ھەرشىتىك لەبەر بىكرى ۋ

بىكرىتە پۇشاك.

لَبْسُ الكعبة والوردج: پەردەى كابە،

پەردەى كەۋاۋە ۋ تەنكە پېستىكە

دىكەۋىتە نىۋان پېستو گۆشتەۋە.

الْبَّسُ: شوبىھە ۋ تەم مزاۋى ۋ نادىارو

شىردراۋە.

الْبَّسَةُ: ھالەتتەكە لەھالەتەكانى جل

پۇشىن، دىگوتى: (لِكُلِّ زَمَانٍ لَبْسَةٌ)

بۇ ھەر ۋەرزو سەر دەمىك پۇشاكى

شياۋى خۇى ھەيە.

الْبَّسَةُ: شوبىھە ۋ لىلى ۋ گومان ۋ

دىگوتى: (فِي أَمْرِهِ لَبْسَةٌ).

الْبَّسُ: ھەرشىتىك لەبەر بىكرى ۋ

بىكرىتە پۇشاك ۋ دىگوتى: (الْبَّسُ

لِكُلِّ حَالَةٍ لَبْسُهَا) بۇ ھەر ھالەت ۋ

كارىك پۇشاكى شياۋى خۇى بۇ

پۇشە ۋ قورئان دەفەرمۇئ:

﴿وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبِئْسٍ﴾.

رَجُلٌ لَبِئْسٌ: پياويكە پۇشاكى زۆرە زۆر

پۇشاك لەبەر دىكا ۋ ھەروا وشەى

(الْبَّوس) دىرمانىكە لەسەر شىۋەى

قومات لەسەر كۆم دادەنرى ۋان

دەخرىتە ناۋ مەھبەلەۋە ۋ بۇخۇى

ۋردەۋردە دەتۋىتەۋە.

الْبَّوسَةُ وَالْبَّوسَةُ: شوبىھە ۋ گومان ۋ

دىگوتى: (فِي كَلَامِهِ لَبْسَةٌ وَلَبْسَةٌ)

لە قەسەكانى دا شك ۋ گومان ۋ لىلى

ھەيە.

الْبَّيْسُ: پۇشاكىك زۆر لەبەر كرابى ۋ

پزى بى ۋ (جَبَلٌ لَبِيسٌ) ھەبلىكى

بەكارھاتوۋە ۋ (دار لَبِيسٌ) خانۋى

كۆن ۋ بەكارھاتوۋە ۋ (ك: لَبَائِس)

ھەروا وشەى (لَبِيس) بەمانا

ھاۋشان ۋ پىكابەر دى ۋ دىگوتى:

(لَيْسَ لَهُ لَبِيسٌ) ھاۋشانى نىە كەس

نىە يتۋانى پىكابەرى بىكا.

الْمَلْبَسُ: گۈيزو لۆزۈشتى ۋا كە بىكرىنە

تۈپتۈك ۋ لەسەر تەبەقى ھەلۋا

داپىندى ۋ (ك: مَلْبَسَات).

الْمَلْبَسُ: پۇشاك ۋ (ك: مَلْبَس).

لَبَطٌ فَلَانٌ لَبَطًا: ھالەتكەسى بەزمەىدا دا ۋ

خستى ۋ دىگوتى: (لَبَطٌ بِهِ الْأَرْض).

لَبَطٌ بفلان: پىاۋەكە لەھەۋاۋە

بەپاۋەستانەۋە كەۋتەسەر زمۋى ۋ (فەر

ملىپۇت).

إِلْتَبَطَ فلان: ھالەتكەس سەرى ئى شىۋا.

إِتْبَطَ فِي أَمْرِهِ: له کارمهکی دا سمرسام

بوو سهری لئ شیوا نازانی چی بکا.

إِتْبَطَ الْقَوْمُ بِهِ: خه لکه که دمورمیان داو

لئی گردبوونه وه.

تَلَبَطَ: خرایه سمر زهوی، بهزهوی دا

درا.

تَلَبَطَ فِي أَمْرِهِ: سمرسام بوو، دمگوتری:

(تَلَبَطَ فُلَانٌ) فلانکس کاروباری لئ

شیواو نازانی چی بکا.

الْتَبَطَةُ: هه لاممت، پهتا، درم ه کؤکه.

لَبِقَ فُلَانٌ لَبَأً: فلانکس نه جیب زادهو

خانه دان بوو ه ههرکارکی خرایه

نه ستو به باشی نه نجامی دا.

لَبِقَ الثَّرْبُ وَالْأَمْرُ بِفُلَانٍ: قوماشه که یان

کارمهک شیواو فلان بوو.

لَبِقَ لَبَاقَةً: له هه موو کارمکانی سمرکه وتوو

بوو، به باشی نیشه کانی نه نجام دا.

لَبِقَ الثَّرْبُ وَالْأَمْرُ بِفُلَانٍ: قوماشه که ه یان

کارمهک بو فلان گونجاو بوو ه (فهو

لَبِقَ).

لَبِقَ الثَّرِيدَ وَغَمَّهُ: تیگوشاومکهی

تیکه لآو کردو نه رمی کرده وه ه

لهحه دیسدا هاتوو: (فصنع ثريدة ثم

لبقها) تیگوشاوی دروست کردو

دواپی تیکی هه لدا.

لَبَكَ الشَّيْءُ وَالْأَمْرُ لَبَأً: شته کهی تیکه لآو

کرد ه دمگوتری: (لَبَكَ السُّوقُ بِالْمَعْل)

قاوته کهی تیکه لآوی ههنگوین کرد.

لَبَكَ الْأَمْرُ لَبَأً: کارمهکی لئ تیکه لآو

پیکه ل بوو (فهو لبك).

أَلْبَكَ فُلَانٌ: فلانکس قسهی ناشیرین و

نه گونجاوی گوتن، له قسه کردن دا

هه لای کرد.

لَبَكَ الشَّيْءُ: شته کهی تیکه لآو کرد.

إِتْبَكَ الْأَمْرُ: کارمهکی شیواو تیکه لآو

پیکه ل بوو.

تَلَبَكَ الْأَمْرُ: به مانا (إِتْبَكَ) دئ.

تَلَبَّكَ الْمَعْدَةُ: گهدهی تیکه چوو باش

خواردن ههزم ناکا.

أَتَلَبَّكَ الْمَعْوَى: تیکه چوونی مه عیدمو

باش ههزم نه کردنی.

أَلْبَكَ: شتی تیکه لآو کراو.

أَلْبَكَةُ: شتی تیکه لآو کراو ه دهگوتری:

(وقع في لَبَكَة) کهوته ناو کی شهو

تیکه لآو پیکه لآوه.

أَلْبَيْكُ: دمگوتری: (أمر لبيك) کاریکی

تیکه لآو پیکه لآه.

أَلْبَيْكَةُ: خواردنی که له که شک و نارد

یان خورما تیکه لآو دمگوتری دواپی

رؤن یان زهیتی به سهردا دمگوتری و

ناکو لئیندری.

لَبَبَ بِهِ وَعَلَيْهِ: به زمی پیدهاته وه ه

دمگوتری: (لَبَبَتِ الشَّاةُ وَغَرَهَا

بولدها) کهرکه یان نازده لکهی لهو

جۆره سۆزى خۆى بۆ بېچومكهى
نواندو لستيهوه.

لَبَّالِبُ الْغَنَمِ: مرقهه باره بارى مهرو
بزن.

الْبَلَّابُ: روهگىكى عوشبىيه بهدارو
دموم دا هئدمگهريو بهسهرىان دا
بلاو دمبىتتهوه، ومگوو گياتريره
وايه.

الْبَلْبُ: گهردن.

لَبَنُهُ لَبْنًا: شىرى دمرخوارد دا (فهو
لاين) هئو خاوهن شيره.

لَبِنْتُ لَبْنًا: شير هاته ناو مهكميهوه
يان شير هاته ناو گوانيهوه ه (فهى
لَبَنَة).

الْبَنَتُ: شير هاته ناو مهكميهوه يان ناو
گوانيهوه.

الْبَنُ الْقَوْمُ: خهكهكه شىريان زور بوو
(فهى مَلْبَنُون) دهمگوترى: (هم
لابنون) هئوان خاوهن شيرن.

لَبْنُ الرَّجُلُ: پياومكه خشتى دروست
کرد بۆ خانوو.

لَبْنُ الْقَمِيصِ: بۆ كراسهكه دوو كونه
قۆپچهمو شتى واى بۆ كردن.

التَّبَنُ الرُّضِيعُ: شيرهخۆرمكه شىرى
خوارد.

تَلْبَنُ فُلَانٍ: فلانكهس مايهوه.

إِسْتَلْبَنَ: داواى شىرى کرد بۆ خاو و
خيزانى يان بۆ ميوانهكانى.

التَّلْبِينَةُ: هئوايه كه لهئاردى بيزراو و
شيرو ههنگوين دروست دمكرى.

اللَّابِنُ: كهسيك شىرى زور بى ه
خاوهنى شير بى ه (ك: لَوَابِن).

الْلَبَانُ: شيرفروش ه خشت دروستكه ه
(خشت بر) ه فروشىارى خشت.

الْلَبَانُ: حهبلى بهرسنگ ه بهرسنگى
نازهل و ولاخ.

الْلَبَانُ: شير خواردنى مندال، شيردان
بهمندال ه دمگوترى: (هو آخوه
بليان امه).

لَبَانُ السَّفِينَةِ: حهبلى نهستورو پتهوى
كهشتيهه لهكهتان دروست دمكرى و
لهكاتى ومستانى (باى بههيزدا
كهشتيههكهى پى رادمگيشرى).

الْلَبَانُ: روهگىكه لهپىرى (البخورية)يه
صمغىك دمردمدا پيشى دمگوترى:
(الكندر).

الْلَبَانَةُ: پيداويستى بههوى چلپسييهوه
نهك لهبر ههزارى.

الْلَبْنُ: شير چ هى ئادهميزاد بى يان هى
نازهل بى ه (لَبْنُ الشَّجَرَةِ) ئاوى
درمخت.

الْلَبْنُ: خشتى لهقور دروستكراو بۆ
بيناكردن.

لَبْنُ الْقَمِيصِ: كونه قۆپچهمو قولقهى
كراس.

لُبْنَى: دره‌ختیکه یان رومکیکه جوړه
صمغیک دمرددا پیی دگوتری:
(اللَّيعة) و له‌ولاتی شام زوره.

لبنان: کیویکه له ولاتی شام و ولاتیکی
عهرمبیه زوریهی روبهرمه‌کی کیو
و شیو و دوله، هندیکی دمشتایه،
له روی جوگرافیاپه‌وه به‌شیکه
له‌ولاتی شام.

اللَّبَنَةُ: کونه قوچپه و قوفله و شتی وای
کراس (بنية القميص).

اللَّبَنَةُ: کونه قوچپه و قوفله‌ی کراس.
اللَّبُونُ: نهو گیانله‌بهره میینه‌ی شیر
له‌گوان و مه‌مکی دا په‌یدا بووی.

إبن لبون: بیچوه خوشتر دووسالی
ته‌واو کردبی و چوبیته سالی
سییه‌می ته‌مه‌نیه‌وه و نه‌گهر
بیچومکه میینه بوو پیی دگوتری:
(بنت لبون).

اللَّبِينُ: نهو گیانله‌بهریه به‌شیر
په‌رومرده بکری تاپی دگا.

اللَّبَنُ: شیر پالئوک و یان مه‌مه‌ی شیر و
مه‌نجه‌ل و سه‌تلی شیر و قاپی شیر و
نه‌وزدرف و حاجه‌ته‌ی شیری تیدا
دمگوپزریته‌وه.

اللَّبَنُ: جوړه حه‌لواپه‌که به‌شلی
دروست دمکری وادبی گویزی
تیدمکری یان شتی تری له‌و جوړه.

المَلْبَنَةُ: کوپی شیر تیدا خواردنه‌وه.
المَلْبَنَةُ: دگوتری: (عشب أو بقل
ملبنة) گیاو له‌ومرپکه که نازمه‌ل
بیخوا شیری زوری دهی.

المَلْبُوءُ: بروانه ماده‌ی (لَبَأَ).
لَبِيَّ مِنَ الطَّعَامِ: زوری له‌خواردنه‌که
دروست کرد، خوارد.

لَبِيَّ بِالْحَجِّ: له‌کاتی حه‌جکردن دا وتی:
(لَبِيَّكَ اللَّهُم لَبِيَّكَ).

لَبِيَّ الرَّجُلِ: به‌پیاوکه‌ی گوت (لَبِيَّكَ)
به‌لئ نامادم.

لَتَأْ فِي صدره لَتَأْ: دهستی به‌سنگیه‌وه
نا

لَتَأَ الشَّيْءُ بَعِينَهُ: چاوی برپه شته‌که.
لَتَأَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی که‌م کرده‌وه.
لَتَبَ بِالشَّيْءِ لُتْبًا: به‌شته‌که‌وه لکا پیوه‌ی
نووسا.

لَتَبَ فِي الشَّيْءِ: له‌شته‌که‌دا چه‌سپا.
لَتَبَ فَلَانًا و عليه لَتْبًا: وگری فلان بوو.
لَتَبَ ثَوْبَهُ: قوماشه‌کی زور له‌بهرکرد
حه‌زی لی بوو همت داپنه‌که‌نی.
لَتَبَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: کارمه‌کی له‌سهر فمپرز
کرد.

إلْتَبَّ الثَّوْبُ: پو‌شاکه‌کی زور له‌بهر
کرد حه‌زی لی نه‌بوو دایکه‌نی.
المَلْتَبُ: پو‌شاک‌ی پزیو.

وَلْتَحِي).

الْلَاتِحُ: (رجل لَاتِح) بياوئكى زيرەك و
عاقلاً و ژیره.

الْلُتَاخُ: به مانا (الْلَاتِحُ) دئ ە (قوم لُتَاخ)
نەتە و ديهەكى زيرەك و وريان.

الْلُتْلَةُ: سوپندى قورسو و بەدرؤ ە

قەسەى بئ سودو بئ مانا ە خو
خەريک کردن به کارى لاومكى و بئ
سودو بەدەر له مەبەست.

لَتَمَ مِغَرِ الْجَعْرِ: لەگەردنى حوشترەمكى
دا.

لَتَمَ الشَّيْءُ بِيَدِهِ: بەدەست لەشتەمكى
دا.

لَتَمَ الرَّجُلُ بِالسَّهْمِ: تيرى هاويشته بياومكه
ە تيرى بپونا.

الْلَاتِينِي: لەبناغەدا بەشتيک دەرگوتري:

نيسبەت درابئ بؤلاى (لاتيرون)

کەناوہ بؤ دەرشتيک لە ولاى ئيتاليا
ە دەرگوتري: (لسان لاتيني ولفە

لاتينية) واتە: زمانى ئيتالى

لەسەردەمى رۆماى کۆن دا، لەم

رۆمەوہ کە ئەو زمانە زمانى

نەمۆنەپيو ستانداردى زوربەى

ولآتەمانى ژێردەسەلاتى

ئيمپراتۆريەتى رۆمانى بوو.

الَّتِي، الَّتِ، الَّت: نيسمى مەوصولن

بؤ مەينە بەگاردین.

الَّتِي وَالَّتِيَا: دەرگوتري: (وقع في القى

الْمَلْتَبُ: کەسيک لەمال دەرەنجی

بۆنەوہى توشى فیتنەپى نەبئ.

لَتَّ السُّرِيقُ وَغَرَهُ لُتًّا: قاوتەمكى تیکەلى
رۆن و شتى وا کرد.

لَتَّ الْعَجَبُ وَغَرَهُ: هەویر و شتى وای بەئاو
تەرکرد.

فُلَانٌ يَلْتُ وَيَعْجِنُ: فلانکەس هەردەلئ و

ناگای لەدەمى خوئ نیه ە هەپرەشو
فەشە دەکا.

لَتَّ الشَّيْءُ: شتەمكى وردوهار کرد.

لَتَّ الْعَصَى: بەردەمکانى هارپن.

الْلَاتُ: بتيک بوو لە پيش هاننى

نيسلام دا تاپبەت بوو بەهۆزى

سەقیف لەولاتى تائيف و بەهۆزى

هۆرەپش لەناوچەى نەخلەو چەند

هۆبەپەمكى تر.

الْلُتَاتُ: توپکلى درەخت کە وردبووبئ

ە قاوت کەتیکەل بە رۆن و چەورى

کراپئ.

لَتَحَهُ لُتْحًا: لەجەستەى داو پواندى بئ

ئەوہى بریندارى بکا پان برینى

گەورەى ئى بکا ە دەرگوتري: (لَتَحَهُ

بيدە) بەدەست لئى دا.

لَتَحَ عَيْنُهُ: لەچاوى داو گوپرى کرد.

لَتَحَ فُلَانًا بَبَصَرِهِ: فلانکەسى بەچاو
هەنگاوت.

لَتَحَ فُلَانًا: هەرچى لای فلانکەس بوو

بردى هېچى بؤ نەهيشتەوہ.

لَتَحَ لُتْحًا: برسى بوو ە (لَهُو لُتْحَان

والْتِيَا) كهوته ناو چورتهمو كيْشه ي

گهورمو بچوكموه (كهوته نهومو نهوموه).

لَثُ بِالْمَكَانِ لَثًا: له شوينه كه مایه وه جيگير بوو.

لَثُ الْمَطَرُ: بارانه كه بهردموام بوو چهند رُوژنك هه لي نهبروكاند.

لَثُ عَلَيْهِ: ئيلحاحي ئي كرد. اَلْثُ: به مانا (لَثُ) دي.

لَثَغَ فُلَانٌ لَثْغًا: زما ني ناتواني پيته كان بهدمنگي خويان بلئ ه بؤ نمونه بيتي

(لام) بهدمنگي (رئ) دهلي يان

به پيچموانه وه ه يان زما ني پيسكه

بتي (سين) بهدمنگي (ث) دهلي ه يان

(رئ) به (غمين) (فهو اَلْثَغُ وهي لَثْغَاءُ).

لَثَغَ: زما ن خواربي به سمر خوي دا

هينا وای گرد پيته كان بهدمنگي

خويان نه لي.

الْثَغَةُ: گوړيني زوبان لهوتني پيتيک

بهدمنگي تر ومکوو وتنی

(سين) بهدمنگي (ث) يان وتنی (رئ)

بهدمنگي (غمين).

لَثِقَ يَوْمُنَا لَثْقًا: نه مړومان هه واکه ي نرم

بوو ه شي زور بوو.

لَثِقَتْ ثِيَابُهُ: پوْشاكه ي شي

هه لي نايه وه.

لَثِقَتْ الْأَرْضُ: زموي نماوي بوو شي

هه لي نا.

لَثِقَ الطَّائِرُ: باندمكه بهرو پولي تهر بوون ه (فهو لَثِقَ).

الْثِقَ الشَّيْءُ: شتهكه ي تهر کرد، نماوي کرد، شيداري کرد.

لَثِقَ الشَّيْءُ: شتهكه ي خراب کرد.

إِلْتَثَقَ الشَّيْءُ: شتهكه تهر بوو شي هه لي نايه وه.

تَلَثَّقَ الشَّيْءُ: به مانا (إِلْتَثَقَ) دي.

الْلَثَقُ: شهونم ه ناو وگل كه تيكه ل بن ه دهگوتري: (مَشِينَا فِي لَثَقٍ) به ناو

هوردا رويشتين.

لَثَلَتْ بِالْمَكَانِ: له شوينه كه مایه وه.

لَثَلَتْ الْغَيْمُ وَالسَّعَابُ: هه ورمكه

له شوينيک هاتوچويان بوو هه ركه

له بهرجاو دهر ويشتن سهريان

هه لهدايه وه.

لَثَلَتْ الشَّيْءُ فِي التَّرَابِ: شتهكه ي له گل

دا گه وزاند، له گلي ومردا.

لَثَلَتْ فِي الْأَمْرِ: له کارمكه ي دا دوودل

بوو، راپا بوو.

لَثَلَتْ كَلَامَهُ وَفِيهِ: قسهكه ي رون

نه کرده وه.

لَثَلَتْ الرَّجُلُ عَنْ حَاجَتِهِ: پياوكمه ي مهنع

کرد ريگه ي نه دا پيداويستي خوي

بهري، نه بهيشت به نامانچ و ناواي

خوي بگا.

تَلَثَلَتْ بِالْمَكَانِ: له شوينه كه گيري

خواردو مایه وه ریځای نه بوو

د مریځی.

تَلَلْتُ الْغَيْمُ وَالسَّحَابُ: به مانا (تَلَلْتُ)

دی.

تَلَلْتُ فِي الْأَمْرِ: له کاره که دا پاراو

دوودل بوو.

تَلَلْتُ فِي أَمْرِهِ: له کاره که دی دا ته مبه لئ

کرد به گورجی نه نجامی نه دا.

تَلَلْتُ فِي التَّرَابِ: خَوَى له خوټدا

گه وزاند؛ خَوَى له گل و مر دا.

الْثَّلَاثُ وَالْثَّلَاثَةُ: ته مبه لئ، که سیټ

نی شو کار نه نجام داو ته مبه لئ بکا

تییان دا به جوریک هر کاتی

گومان ت برد که کار که نه نجام ددها

دوا بکه وئو جئ دمی دیار نه بی و

هیچی بی نه کړئ.

لَقَمَ فَمَ الْمَرْأَةِ: دمی نافرته که دی ماچ کرد.

لَقَمَ الْإِبْرِيْقَ: زارکی مه سینو

سوراحیه که دی به ستو بوشایه کی لئ

هیشته وه بؤ هه ناسه دان.

لَقَمَ الْمَرْأَةَ: له گه ل نافرته که دمیان

به دمی په کتره وه نا په کتریان ماچ

کرد.

لَقَمَ فَاةَ: په روی به به دمی خوی

هه لدا، به قوماش دمی خوی

دایو شی.

لَقَمَ الْإِبْرِيْقَ: زارکی مه سینو

سوراحیه که دی دایو شی.

إِلْتَمَسَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که سهرپوش و

روپوشی پوشی.

تَلَامًا: هریه که لهو دوانه په کتریان

ماچ کرد.

تَلَمَسَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که (روپوش)

سهرپوشی پوشی.

الْتِئَامُ: پارچه قوماشیکه نافرته

دهیکاته روپوش له خوار چاویه وه

پومه ت و دهم و لوت و جه ناگه ی

داده پوشی ۵ یان ههر دمی

داده پوشی.

الْتِئَمُ: لوت و دمورویه ری ۵ شوی نی ماچ.

الْتِئَامُ: نه ته و میه کن له ولاتی

مه غریب، سهر دمی دمسه لاتیان

هه بوو له نه فریقا و نه نده لوس

فهرمان په وایان کردو وه.

لَثِمَتِ الشَّجَرَةَ لَثِيًا: دره خته که جهوی و

بنیشتی دمر دا.

لَثِمَتِ الشَّيْئُ: شته که شه ی هه لئنا ۵ (فهر

لث) ۵ ده شگوتری: (لثي خف البعر)

سمی خوشتره که به هو ی پویشتن

به ناو ناو و تهر ی و خویناو دا نهر م

بوو.

لَثِمَتِ الشَّرْبُ رَغِيًا: کراسه که به هو ی

نارمه وه تهر بوو چلکن بوو.

لَثِمَتِ الرَّجُلُ مِنَ الطَّيْنِ: پیاو که قورای

بوو.

لَجِبَ الْقَوْمُ لَجِبًا: خهئکهکه کردیانه
ههراو هؤریاو هاتو چؤو تیکهوه
هاویشتن.

لَجِبَ الْبَحْرُ: دهریا کهوته جونبوشو
شهپؤل هاویشتن ۵ دهگوترئ: (لَجِبَ
الْمَوْجُ) شهپؤلهکان تیکیانوه هاویشتن.
اللَّجِبُ: دهنگ بهرزکردنهوهو
نهرمنهری پالنهوانان لهمهیدانی
جهنگ دا ۵ حیلکهو حیلاندنی
ئهسپه.

لَجَّ فِي الْأَمْرِ لَجًّا: ملی نایه کارهکهی
برپاری دا وازی ئی نههئنی.
لَجَّ فِي الْأَمْرِ لَجَاجًا وَلَجَاجَةً: دهستی
بهکارهکهی گردو برپاری دا وازی ئی
نههئنی ۵ فورئان دهمهرموی: (ولو
رحناهم و کشفنا ما بهم ضرَّ لِلْجَوْرِ فِي
طغيانهم) (فهو لجوج ولجوجة).

لَجَّ فُلَانٌ: فُلَانٌ بهردهوام بوو لهکیشه
ونیزاع دا.

لَجَّ الْقَوْمُ: خهئکهکه دهنگیان تیکهلاو بوو
کردیانه گهره لاوژی.

الْحُجُّ الْقَوْمُ: خهئکهکه سواری شهپؤل
بوون ۵ خهئکهکه کردیانه ههراو
هؤریاو گهره لاوژی.

لَاحُ خُصْمُهُ: بهردهوام بوو
لهبهربهرمکانی کردنی پکابهرمکهی.
لَجَّجَتِ السَّفِينَةُ: کهشتیهکه کهوته ناو
شهپؤلی دهریاوه، بهناو شهپؤلی

دهریادا پؤیی.

إِلْتَجَّ الْبَحْرُ: دهریا شهپؤلهکانی
تیکیانوه هاویشتن.

إِلْتَجَّتِ الْأَرْضُ بِالسَّرَابِ: ترپویلکه
لهزموی دا ومکوو شهپؤلی دهریا هاته
بهرچاو.

إِلْتَجَّ الظَّلَامُ: تاریکی تیکهئ بوو ۵
چهواشه بوو.

إِلْتَجَّتِ الْأَصْرَاتُ: دهنگهکان تیکهئو
پیکهئ بوون، بوو بهگهرهلاوژی.

إِلْتَجَّ الْأَمْرُ وَالْمَرْجُ: کارهکه گهوره بوو
تیکهئو پیکهئ بوو شیوا.

تَلَجَّجَ مَتَاعَ فُلَانٍ: دواى کالای فُلَانِ
کرد.

إِسْتَلَّجَ مَتَاعَ فُلَانٍ: داواى کالای فُلَانِ
کرد.

إِسْتَلَّجَ يَمِينَهُ: سوئندی خواردو
کهفارتمهکهی نهدا چونکه برپوی
وابوو سوئندمهکهی ئی نهکهوتوووه.

الْأَلَنْجَجُ: چیلکهی پومکی بؤنخؤش ۵
دهگوترئ: (عود أَلَنْجَجُ) عودیکی
بؤنخؤشه.

الْأُجَاجُ: (بحر أُجَاج) دهریایهکی شهپؤل
هراوان ۵ قوئ.

الْأُجَاجَةُ: دهگوترئ: (لي فُزَّادَة لُجَاجَة)
دئی تهپهتهپیهتی لهبرسان.

لُجٌّ: قولایی دهریا، نهو شوئینهی

نهوهنده قوله نازاندري نهندازه
چهنده.

لُجُ البعر: پانتايي دمريا ه (لُجُ الليل)
چري تاريكي شهو چهنگهي شهو
زمنگ.

اللُّبَّةُ: زوربهی دمرياو تيکهوه
هاويشتني شهپولهکاني ه دمگوتری:
(فلان لُجَّةٌ واسعة) فلانکس ومکوو
دمريابهکی فراوان وايه؛ نانبدمو
سهخي سروشته.

لُجَّةُ الامر: زوربهی نيش، زوربهی شت.
اللُّبَّةُ: تيکهو بيکهلي دمنگو
هاتوهاواري خه لک ه دمگوتری:
(سَمِعْتُ لُجَّةَ الناس) هاتو هاوارو
هيمو همرای خه لکه کم بيست.

اللُّجِيُّ: شتيك نيسبت بدری بولای
(اللُّجَّة) ه فورثان دهمرموي: ﴿أَزْ
كَطَلَمَاتٍ فِي بَحْرِ لُجِّي يَغْشَاهُ مَوْجٌ﴾.
اللُّجُّجُ: نهستوري پيلوی چاوو گوشتني
ه هه لاشی قولایي دموري چاو که
برو دموري داوه.

اللُّجُّجُ: شيوه کونيکه دهمهکي تهسکو
زيرموهی پان لهبنکی بيردا لهزير
کيودا دمبي.

لُجُّجُ العين: قولایي دموروبهري چاو
نهشکهوتي چاو.

لَجِدَ الْكَلْبُ لَجْدًا: سهگهکه دهمي نايه ناو

قابهکه ه دمگوتری: (لَجِدَ الْكَلْبُ
الإناء) سهگهکه ناوموهی قابهکهي
لستهوه.

لَجِدَتِ الْمَاشِيَةُ الْكَلًّا: نازه لکه بهسهري
زوباني خواردنهکهي خوارد
نهيتواني بهددانهکاني هه لي بگري.
لَجِدَ السَّائِلُ فَلَانًا: سوالکهرمه زوري
ثيلحاح کرد لهداواکردنهکهي دا، دواي
نهوهی شتيکيان پيداوو همرادواي
دمکرد زياتري هي بدن.

الْمَلْجُودُ: دمگوتری: (نبت ملجود)
روومکيکه ددانی لي گير نابي، بويه
حوشترمهکه بهپيشهوهی دهمي
خواردی.

لَجَفَ الطَّبِيُّ وَغِيرُهُ فِي الْكِنَاسِ وَغَوْه لَجْفًا:
ناسکهکه زير خوی هه لکولي يان
لهتهنيشتيهوه دمستی کرد به
هه لکولين.

لَجَفَتِ الْبُرُ لَجْفًا: بيرمهکه همراغهکاني
داخوران و پان بوو.

الْلُجَّافُ: بهربيلای دمرگا؛ بهردمرانی
دمرگا ه نهو لوتکه شاخ و درکه
شاخانهی له کيومهکه بهمرز بوونهوه
بهسمر نهشکهوت و کاودا دمروانن ه
(لُك: الْحِفَّةُ وَلُجْف).

لَجَفَ الشَّيْءُ: شتهکهي لهدموران دموري
بهرفراوان کرد.

لَجَفَ الْقَوْمُ مِثْلَالَهُمْ أَوْ بَثْرَهُمْ:

خه لکه که نامیری پیوانه که یان
ته نه که و فسانخ و ربه که یان فراوان
کردن یان بنکی بیرمه که یان فراوان بوو.
اللجف: چایکه له لایه کی بیرو شتی
واوه هه لده که ندری ۵ یان بیرک ناو
له دهوران دهوری داخوری و بن
هه لولی بکا بیکاته بن که ورگ ۵
ناو قه دی شیو.
اللجفة: نه شه که و ته له کیو دا ۵
به رییلا دی دمرگا ۵ سهر دمرانی
دمرگا و بن دمرانی.
لجلاج فلان: فلان که س له قسه کهانی دا
رارا بوو، نه بیتوانی مه به سست و
نیازمه کی بگه یه نن ۵ (فهو لجلاج).
لجلاج الشیئی فی فیه: شته که ی له دهمی
دا هه ل سوراند و هیئای و بردی
بوئه وهی بیجوی و قوتی بدا ۵
دمگوتری: (لجلاج اللقمة) پارو که ی
به ناو دهمی دا هیئا و برد بوئه وهی
قوتی بدا.
لجلاج فلاناً عن الشیئی: فلان که سی
به دهوری شته که دا هه ل سوراند
بوئه وهی له شته که بگری، لئی
بتاشی.
تلجلاج: به مانا (لجلاج) دی.
اللجللاج: که سیك زمان قورس بی زمان
ره مان نه بی به گران قسه ی بو
بگری.

اللجللاج: تیکه و پیکه و خوارو خیج
۵ دمگوتری: (الْحَقَّ اَنْلَجُ وَالْبَاطِلُ
لَجْلَج).
الْجَمَ الدَّابَّة: و لاخه که ی لغاو کرد،
لغاوی له دهمی کرد.
الْجَمَ الْمَاءُ فَلاناً: ناو گه یشته بینه قاقای
فلان که س.
الْجَمَ فَلاناً عن حاجته: فلان که سی له
پیدا و یستییه کهانی مه نع کرد ۵
دمگوتری: (تَكَلَّمَ فَأَلْجَمْتُهُ) قسه ی
کردو بوژم دا.
لَجْمُهُ الْمَاءُ: ناو گه یشته بینه قاقای.
الْجَمَامُ: لغاو؛ ناسنیکه دمگریته دهمی
ته سپه وه، دواپی گراوه به ناو بو
هه موو قایشو قورو شی له گه لی دایه
۵ دمگوتری: (أَلْفَطَ لَجَامَةً): دوا ی
ماند و بوونیکی زور وازی له
پیدا و یستییه کهانی خوی هیئا ۵ (ک:
الجملة ولجم ولجم).
الْجَمَامُ: لغاو دروست که ر، لغاو فروش ۵
شوینی لغاو له دهم و جاوی
ته سپه که دا.
الْجُمَّة: کیویک له کیو کهانی ناو زمو ی
نیشانه به که له نیشانه کهانی زمو ی ۵
کیوی پانه وه بوو که زور گه وره
نه بی ۵ لایه کی شیو و دۆل.

لَجَنَ فِي الْمَشْيِ: له پوښتن دا گران و تمبهل بوو ۵ (فهو وهي جلون).

لَجَنَ رَزَقَ الشَّجَرِ وَغَرَهُ لَجْنًا: گه لای درمخته که تیکه ل به نار دو جوو شتی وا کرد بوئنه وهی دمرخواردی خوشتره کانی بدا.

لَجِنَ لَجْنًا: چلکن بوو.

لَجِنَ لِلشَّطِّ فِي رَأْسِهِ: شانه له ناو قزی سمري دا هه لئه سوړا له بهر چلک.

لَجِنَ الرِّزْقَ: گه لاکه ی وردو هه نجن هه نجن کرد تاوای ل هات لینج بوو.

تَلَجَّنَ الشَّيْئُ: شته که لینج بوو.

تَلَجَّنَ الرَّأْسُ: سهرمه که شوړدراو له چلک و پلک پاک نه بووه.

تَلَجَّنَ الرَّأْسُ: سمري چلکن بوو.

اللَّجْنَةُ: کومه لیک ناده میزاد کو بیینه وه بوکاریکی دیار یکراو ۵ کومه لیک

ناده میزاد نه رکیکی تابیه تییان بخریته نه ستو و داوایان ل بکری

نه نجامی بدا.

اللَّجَيْنُ: زیو.

اللَّجَيْنُ: کمفی دمی خوشتر ۵ هه موو تیکه لئه که له نار دو خورما هار او و

شتی وا که به ناو رشیندرا بی تا لینج بووی.

لَحَبَ الطَّرِيقَ لَحَبًا: رینگاکه ناشکراو پون بوو.

لَحَبَ الشَّيْئُ: له شته که ی داو شوینکه ی ل کرد، یان به هو ی لیدان و برینه وه وه شوینکه ی له شته که کرد.

إِلْتَحَبَ الطَّرِيقَ: به رینگاکه دا پوی.

الْلَّحَبُ: رینگای ناشکراو پون.

اللَّحَبُ: به مانا (الْلَّحَبُ) دی.

اللَّحَبُ: زوبانی پهوان ۵ پیاوی جنیو

فرشو و زمان پیس، همر کیردو

چه قو و نامیرک شتی پی ببردی

یان توپکلی شتی پی دامالدری.

لَحَجَ إِلَيْهِ لَحْجًا: په نای بو برد ۵ مه یلی لای نهوی کرد.

لَحَجَ بِالْمَكَانِ: په نای بو برد ۵ که یلی لای نهوی کرد.

لَحَجَ السَّيْفُ وَغَرَهُ لَحْجًا: شمشیرمه که له کالان دا ناخی بوو ۵ ده سگوتری: (لَحَجَ

الْحَائِمُ فِي الْأَصْبُعِ) نه نگوستیله که له په نجه دا ناخی بوو.

لَحَجَ بِالْمَكَانِ: له شوینکه دا مایه وه و پیوه ی راهات ۵ ده سگوتری: (لَحَجَ فِي

الْأَمْرِ) چووو ناو نیشه که وه.

لَحَجَ بَيْنَهُمْ شَرًّا: شهرو هه را له ناویان دا بهرپا بوو.

لَحَجَ الشَّيْئُ: شته که تهنگ بووه.

لَحَجَ اللَّحْيُ: پوکی و شوینی ل پوانی ددانه کان خوار بوو (فهو الْحَج).

لَحْرَجَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کارمه‌ی ئی تیکه‌ل و
پیکه‌ل بوو.

الْحَبَّةُ الْيَدِ: ناچارى کرد په‌نا بؤ نهو
به‌رئ ۵ خواری کرد.

لَحَجَّ عَلَيْهِ الْخَبَرُ: هه‌واله‌که‌ی ئی
پیچه‌وانه کرده‌وه ۵ نه‌وه‌ی پیی
راگه‌یانند پیچه‌وانه‌ی نه‌ومبوو
که‌له‌دلی دا بوو.

إِلْتَحَجَّ إِلَيْهِ: مه‌یلی کرد بؤ‌لای ۵
دمگوترئ: (أتی فلان فلاناً فلم يجد
عنده مؤملاً ولا مُلتَحِجاً) فلانکه‌س
هات بؤ‌لای فلان هیج هیواو
مه‌یلیکی له‌لا نه‌بینئ.

تَلَحَّجَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: پیچه‌وانه‌ی نه‌وه‌ی
له‌دلی دا بوو بؤی ناشکرا کرد.

إِسْتَلَحَّجَ الْبَابُ أَوْ الْقُفْلُ: دمرگاکه یان
قفله‌که داخراو نه‌کرایه‌وه.

الْمَلْحَجُ: زیبکه و کوانوله‌ی ناوجاو.

الْمَلْحَجُ: په‌ناگا ۵ دمره‌ندو ته‌نگل ۵
(ك: ملاحج).

الْمَلْحُوجَةُ: دمگوترئ: (خِطَّةٌ مَلْحُوجَةٌ)

بلان و پروفایلیکی ناپێک و پیکه ۵
هه‌روا ناوه بؤ پێگای ته‌نگه‌به‌ر
له‌کیودا ۵ (ك: ملاحج).

لَحَّتِ الْقَرَابَةُ بَيْنَنَا لَمَّا: خزمایه‌تی
نیوانمان نزیکتر بؤ‌وه و باشتر
پیکه‌وه لکاین ۵ دمگوترئ: (هو ابن

عَمِّي لَحًا) نه‌و کوپی مامه‌وه خزمی
نزیکه‌ه.

لَحِيتَ عَيْنَهُ لَحًا: جاوی به‌هوی
رېبؤقه‌وه پیکه‌وه نووساو هه‌لنایه.

الْحُ السَّحَابُ: هه‌ورمه‌که بارانی به‌ردموام
بوو.

الْحُ فُلَانٌ عَلَى الشَّيْءِ: فلانکه‌س له‌سه‌ر
شته‌که به‌ردموام بوو ۵ ده‌سگوترئ:

(الْحُ عَلَيْهِ بِالْمَسْأَلَةِ) له‌داواکردن و
سوال کردن دا زؤر نوزه درێزی
کرد.

تَلَحَّجَّ: به‌مانا (الْحُ) دئ.

الْلَّاحُ: دمگوترئ: (مكان لا ح) شوپنیکى

ته‌نگه‌به‌ره ۵ (واڤ لا ح): شیو و

دۆلیکی چرو نزاراوییه دره‌خته‌کانی
تێک چرژان.

الْلَّحَةُ: (خُبْزَةٌ لَحَّةٌ) نانیکى وشکه.

الْلَّحُوحُ: جوړه نانیکه له‌ولاتی په‌مه‌ن

دمکړئ و به‌ماسست و شیرمه‌وه
ده‌خورئ.

الْلَّحَاخُ: به‌مانا (الْلَّحْرُوح) دئ ۵

دمگوترئ: (سحاب ملحاح)
هه‌وریکه بارانه‌که‌ی به‌ردموامه.

لَحَدَ لَحْدًا: له‌پێگادا لایدا ۵ دمگوترئ:

(لَحَدَ السَّهْمَ عَنِ الْمَذْفِ) تیره‌که
له‌نیشانه‌که لایداو نه‌پپیکا.

لَحَدَ إِلَيْهِ: مه‌یلی کرد.

الْمَلْحَزُ: دمر به ندو تهنگل ۵ (ك: ملاجز)

۵ دمگوترئ: (وقعوا في الملاجز).

لَحْسَ الْإِنَاءِ لَحْصًا: قاپهكهی به په نجه یان به زویان لسته وه.

لَحْسَ الدُّودِ الصَّوْفَ لَحْصًا: گرمه که

خوریه که ی خوارد ۵ دمگوترئ: (لَحْسَ

الْجَرَادِ الْخِضَرَ وَالشَّجَرَ) کولله بیتان

سه وزایی پوهك و درهختی خوارد.

الْحَسَتِ الْأَرْضُ: زموی سهوز بوو

پوهك و گياو گزه که ی سهری

دمرهیتا.

الْحَسَ الْمَاشِيَةَ: که میك نازه له كانی

له و پرانندن.

إِلْتَحَسَ مِنْهُ حَقُّهُ: ما فی خوی ئی ستانند.

الْإِلْحَسَةُ: دمگوترئ: (سنة لإحسة)

سالیکی قات و قری و نه هات بوو،

هر چی روهك و سهوزایی هه بوو

هه مووی کراندموه ۵ دمگوترئ:

(أصابهم لواحس) سالانی قات و قری

یه خهی گرتن و هر چی بزئ و

بهروبو و میان هه بوو لرفیان دا.

الْأَحْسُ: نه گبه تی و شوم ۵ حمریص و

سوور بوو له سهر مبهست.

الْأَحْسُ: نه و جروزمو تهرزمو گلو که ی

به سهر پوهك و گياو گزموه

دمردمکهوی.

الْأَحْسَةُ: دمگوترئ: (ما لك عندي

لَحْصَةً) هیچت لای من نیه.

الْلَحُوسُ مِنَ النَّاسِ: که سیك به شوین

شیرنایه تی دا بگه ری و مگوو میش.

الْلَحُوسُ: نهوسن و زورخوړ ۵ مروقی

زورخوړو نهوسن.

الْمَلْحَسُ: حمریص و سووربوو له سهر

هه لو یست و مبهست ۵ نهووی

هر چی به ردمستی بکه وی و

دمسه لاتی به سهر دا پړوا لرفی بداو

بو خوی کونترؤل بکا ۵ نازاو

چاونه ترس ۵ (ك: ملاحس).

الْمَلْحَسُ: به مانا (الْلَحْسُ) دی ۵ شوینی

لستنه وه و پامالین ۵ دمگوترئ:

(تركه بملاحس البقر اولادها) له

شوینیکی پوتهن و چؤل و هوئل دا

جیم هیشت و مگوو چؤل مانگاکیوی

بیچومکانی له شوینی چؤل و هوئل دا

نه بی دانائی.

لَحَصَ فِي الْأَمْرِ لَحْصًا: چوو له ناوکارمکه وه،

ملی له کارمکه نا.

لَحَصَ فُلَانًا عَنْ كَذَا: فلانکه سی لهو شته

پشت سارد کردموه ۵ ژپوانی کردموه.

لَحِصَتْ عَيْنُهُ لَحْصًا: پیلوی چاوی

به هووی پیلوق به یه که وه نووسا ۵

لیواری پیلوی چاوی ویکهاته وه،

هه لکه پراپه وه.

لَحَصَ فِي الْأَمْرِ: له کارمکه ی دا

تونسپردهی نواند ۵ پښازی ژبانی
بهرته سګ کردهوه.

لَحْصَ فَلَائاً عَنْ كَذَا: فلانکەس لەو شتە
پشت سارد کردهوه ۵ فیری تەمبەلی
کرد.

لَحْصَ الْكِتَابِ: کتیبەکەى جزو بهند
کرد.
إِلْتَحَصَ الْأَمْرُ: کارەکە قورس بوو، پتەو
بوو.

الْتَحَصَتْ عَيْنُهُ: جاوی نووسان.
الْتَحَصَتْ الْإِبْرَةُ: دمرزیهکە کونەکەى
گیرا.

الْتَحَصَ فَلَائاً إِلَى الْأَمْرِ: فلانکەسى
ناچار کرد بۆ کارەکە.

الْتَحَصَ فَلَائاً عَنْ كَذَا: فلانکەسى له
فلان شت پشت سارد کردهوه ۵
لهکردنى فلانشت دا تەمبەلى کرد.
الْتَحَصَ الشَّيْءُ فَلَائاً: شتەکە
بەفلانکەس دا چوو، شتەکە چوو
ناو جهستهیهوه.

إِلْتَحَصَ الْبَيْضَةُ وَغَرَهَا: ئەوهى ناو
هیلکەکەى هەلقوراند ۵ خواردیهوه
۵ دمگوتری: (الْتَحَصَ الذَّنْبُ عَيْنُ
الشَّاةِ): گورگەکە چاوی مەرەکەى
کوێر کردو هەلیوشی.

لَحَاصِي: ناخۆشی و بەلاو کارمسات ۵
سالى قات و قەرى.

الْمُلْحَصُ: پەناگاو شوینی تیداحەوانەوه.
لَحَطَ الْمَكَانَ لَخْطاً: شوینەکەى مالى و
بەناورشاندى و پاکی کردهوه ۵ (فهر
لاحظ).

الْتَحَطَّ: رقی هەلسا.
لَحَطَهُ بِالْعَيْنِ وَالْيَدِ لَخْطاً وَلَحَطَاناً:
بەتیلەى چاو سەیری کرد ۵ (فهر
لاحظ ولحظ، وهي لاحظته) ۵ (ك:
لواحظ) ۵ دمگوتری: (أنا عنده محفوظ
وملحوظ): ئەمن پارێزراوو چاودێر
کراوم بەچاوی پارێزگاریی.

لَاخِظْ ملاحظه ولحظاً: چاودێرى کردو
سەرنجى لى دا.

لاحظْ عليه كذا: پەخنەى لى گرت.
تلاحظْ: هەریەکە لەودوانە تێبینیان
لەسەر یەکتر هەبوو.

الْلِحَاطُ: قولینچکی چاو، تیلەى چاو
بەلای لاجانگەوه ۵ (ك: لُحِظَ).

اللَّحِظَةُ: چاوتروکاندنیک ۵ ماوهیهکی
کەم بەنەندازەى چاوتروکاندنیک ۵
دمگوتری: (سكت عن الكلام لحظة).

الملاحظة: سەرنجدانى شت بە تیلەى
چاو ۵ سەرنج و راوبۆچون لەسەر
شت ۵ چاودێرى کردنى شت و
سەرنجدانى حال و مزەعى و
تۆمارکردنى دیاردەکانى بۆ
مەبەستى زانیارى، ومکوو چاودێرى

کردنی گه شه کردنی روک یان
 هه لچونی بورکان و تیگه وه
 هاویشتنی شه پوله کانی دهریا یان
 جم و چوئی نه ستیرمو چونیه تی
 رویشتنه کانیان ه یان چاودیری
 حالته تی نه خویشی و چارمه سهرمکانی و
 کاردانه و میان له سهر نه خویشه کهه.

الْمَلْحَظُ: به مانا (الْمَلْحَظ) دی.

الْمَلْحُوظَةُ: وشه به کهه دادهنری
 له پهراویزی قهراخی نوسراوی
 سهرکتیب به مه بهستی ناگدار
 کردنه وهی نووسهر له هه له وه کهه و
 کورپیه کانی.

لَحَفَ الْقَمَرُ: مانگ چوو حالته تی
 مه حاقه وه ه نالی دهلی:

له دهیری تویه نهی خورشیدی پرتو به بخش سه کهه ران
 که نالی و له حالته مه قاس ماهی نه و دایه

لَحَفَ فَلَانًا: فلانکه سی به لیفه داپویشی.

لَحَفَ فَلَانًا الثُّوبُ: کراسی له بهر فلانکه سی
 کرد ه دهگوتری: (لَحَفَهُ فَضَلَ خافه):
 به نوینه زیاده کهی داپویشی.

لَحَفَ النَّارَ الْعُطْبُ: داری خستنه سهر
 ناگرکه ه داری به ناگرکه وه نا.

لَحَفَ اللَّحْمَ عَنِ الْحَيَوَانِ: گوشتی
 چه یوانه کهی گرو، گوشته کهی دامالی.

لَحَفَ فَلَانًا بِجُمُعَ كَفِه: به هه موو دهستی
 له فلانکه سی دا، مسته کوته ی پئ کیشا.

لَحَفَ فَلَانًا سَهْمًا رِبِه: تیری له فلانکه سی دا
 تیری پیوه ناو هه ناگوتی.

الْلَحْفَةُ: چاوتروکاندنیک ه ماومیه کی
 کهم به نه ندازه ی چاوتروکاندنیک ه
 دهگوتری: (سکن عن الکلام لحظة).

لَحَفَ اللَّحَافُ: لیفه ی دروست کرد ه
 لیفه ی درو.

الْحَفَّ السَّائِلُ: سوالکه ره که نیلحاحی

کرد بو شت و مرگرتن یان سوالی
 کردو پیوستیشی پیی نه بوو
 چونکه دهوله مه ند بوو ه فوران
 دهفرموی: ﴿لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ
 إِلْحَافًا﴾.

الْحَفَّ فَلَانُ: فلانکه سی داوینی به سهر

زموی دا راکیشاو فیزو ته کهه ببوری
 کرد ه به دامینی کیودا رویی.

الْحَفَّ بِهِ: زبانی پئ کهه یاند.

الْحَفَّ فَلَانًا: لیفه ی بو فلانکه سی کپی.

الْحَفَّ حَافِيَةً: میوانه کهی پئیش خوئی
 خست، خزمه تی کردو خواردنه
 خویشه کانی بو نه و دانا.

الْحَفَّ شَارِبُهُ: سمیلی زور کورت
 کردنه وه.

الْحَفَّ فَلَانًا الثُّوبُ: کراسی له بهر
 فلانکه سی کرد.

لَاخَفَهُ: جووه بن بالی و مگری بوو
 کهوته که لی و لی جیانه بوو وه.

لَحَفَ فُلَانٌ: فلانكەس داوینى لەزموى

خشانە بەسەر زەوى دا رايكىشا

بەشیوەى لوتبەرزى و خۆبەزلزانى.

التَّحَفَ لِحَافًا: لێفەى بۆ خۆى درو.

التَّحَفَ بِاللِّحَافِ: لێفەى بەخۆى دادا ە

خۆى بە لێفە داپۆشى ە دەرگوترى:

(التَّحَفْتُ الدَّابَّةَ بِالسَّمَنِ): ولاخەكە

بەبەز خۆى داپۆشى.

تَلَحَّفَ لِحَافًا: لێفەى بەخۆى دا دا.

اللِّحَافُ: هەرشتێك بەخۆدا بەدرئو

خۆى پێ داپۆشى لەكاتى نوستن دا

ە پۆشاكى سەر پۆشاك، وەكوو جیەو

عەباو پالتو ە پارچە قوماشێكى

ناواخن گراو بە لۆكە لەكاتى

نوستنو پالگەوتن دا بەخۆدادەدرئ

ە (ك: لَحَفَ).

اللَّحْفُ: دامینى كێو، بنى كێو.

المَلْحَفُ: پۆشاكێك كە لەسەر هەموو

پۆشاكێكمووە لەبەر بكرئ وەكوو

جوبەو عەباو شتى وا.

المَلْحَفَةُ: بەمانا (المَلْحَفُ) دئ ە عەباى

نافرەت، كە نافرەت لەسەر هەموو

پۆشاكێكمووە لەبەرى دەرگا و خۆى پێ

بالبۆش دەرگا.

لَحَقَّ الْفَرَسُ حَرْقًا: نەسپەكەى كزو لاواز

بوو ە دەرگوترى: (لَحَقَّ بَطْنُهُ): ورگى

بچوك بۆو.

لَحِقَ الثَّمَنُ أَوِ الْيَمِينُ فُلَانًا: نرخبەكەى

كەوتە سەر، سویندى كەوتە سەر.

لَحِقَ بِهِ لِحَافًا وَلَحَقًا: پێى گەبى ە (لَحِقَ بِهِ

لُحْرًا): پێوێ نووسا.

الْحَقَّ بِهِ: پێى گەبى.

الْحَقَّ فُلَانًا بِهِ: فلانكەسى شوین ئەو

خست ە بەدوو ئەودا ناردى ە

دەرگوترى: (الْحَقَّ الْقَائِفُ الرَّوْلِدُ بَابِهِ):

سەرناس و قانیفەكە مەندالەكەى پال

بەوێ داو دواى سەرنجدانى خۆى

وتى ئەم مەندالە كورێ ئەو پیاویمە

لەبەر لێكچونى دياردەى نێوانیان.

الْحَقَّ فُلَانًا فُلَانًا: فلانكەسى كردە كورێ

فلان ە فلانكەسى والێ كرد بگاتە

فلان.

التَّحَقَّ بِهِ: پێى گەبى ە پێوێ نووسا،

چوووە پەناى ئەوو پالتى بەئەووەو

دا.

تَلَحَّفْتُ الْمَطَايَا وَغُورَهَا: كاروانەكان یەك

بەدوا یەك دا هاتن و بەیەك

گەشتن ە دەرگوترى: (تَلَحَّقَ الْقَوْمُ):

خەلكەكە گەشتنە یەكتر.

تَلَحَّفْتُ الْأَخْبَارَ وَأَحْوَالَ الْقَوْمِ:

هەموالەكان و روداوەكان یەك بەدوو

یەك دا هاتن.

اسْتَلَحَقْتُ فُلَانًا: فلانكەسى بەكوورێ خۆى

داناو پال خۆى دا.

اللَّحَقُّ: (أبو لاحق): بازو ههئو.

الْأَحَقَّة: میوه چینی دوومجاری،

دووم بهری میوه ۵ میوه که پیدمگا

یهگم چینی نا دووم چینی ۵ (ك):

لواحق).

اللَّحَقُّ: نهوهی دواى شتیکی تر دئ ۵

پاشکوی کتیبو شتی وا دواى نهوهی

دانمړیک له دانان و نووسینی

کتیبه که ی دمبیته وه هه ندئ

تیبینی و هه له بری و پرکردنه وهی

که مو کوری دمکاته پاشکویه ک یان

زیاترو دمیخاته کوتایی کتیبه که ی ۵

له یواری قانونی دمول دا وشه ی

(اللحق) بهو حوكم و شیکردنه وانه

دمگوترئ: (که دمکړینه پاشکوی

ریککه وتنامه نیو دموله تیبه که یان

هی برگه یه کی تایبه تی نهو

موعا هه دمیبه ۵ که سیك کرابیته

کوری یه کیك یان کچی یه کیك واته

نه زاندرئ باوکی کییه ۵ کوری

باوکی خو ی نه بی ۵ روبه ریکی

شیوو کیو وشك بوبیته و مو تووی

پیوه کرابی بؤ کشت و کال ۵ (ك):

ألحاق).

المُلْحَقُّ: له یواری قانونی نیو دموله تی دا

فهرمان به ریکه له سه فارمتی

دموله تیك دا دادمه زری له کاریکی

تایبه تی دا ۵ و مکوو مولحه قی

عه سکه ری مولحه قی سه قافی

مولحه قی رۇژنامه نووسی ۵ بهر پک

یان زیاتر له رۇژنامه یان گۇفاریك

دواى دمرچوونی ژماره که پاشکویه کی

چاپ و به خش دمکړئ نه مهش

به هو ی هه وائیکی گرنګ که

پیویست دمکا زوو بلا و بکړیته وه.

لَحَكَ الشَّيْءُ بِالْشَّيْءِ لَحْكًا: شته که ی

به شته که وه نووساند ۵ (لَحَكَ الشَّيْءُ

بِالشَّيْءِ): شته که ی به شته که وه نوساند،

جووشی دا، دمگوترئ: (لَوْحَكَ قَقَار

ظهره): فه قهره کانی پشی جوونه

ناویه که وه.

تَلَحَّكَ الشَّيْءُ: شته کان چونه

ناویه که وه ۵ دمگوترئ: (تَلَحَّكَ

البیان): دیوار که چوو ناویه که و مو

تیکه ل کیش بوو ۵ هه روا دمگوترئ:

(دَابَةُ مُتَلَحِّكَةٍ): ولاخیکی جهسته

دامه زراوو تیکس مړاوو به هیزه.

تَلَحَّحَ الْقَوْمُ: خه لکه که له شوینی خو یان

جیگیر بوون و مانه وه، زیدی خو یان

جئ نه هیشت.

تَلَحَّحَ الْقَوْمُ: خه لکه که له زیدی خو یان

جیگیر بون و جیان نه هیشت.

تَلَحَّحَ فُلَانٌ عَنِ الْمَكَانِ: فلانکهس نهو

شوینه ی به جئ هیشت.

اللَّحْلَحُ: شوینى تهنه گه بهر ۵ (خبره
لَحْلَحُ): نانى وشك.

لَحْمَ الشَّيْئِ لَحْمًا: شته كهى پيکه وه
نووساند، جوشى دا ۵ دهگوترى: (لَحْمَ
الصائغ الذهب والفضة): ثالثونچيه كه
پارچه زېړه كهى له حيم كړدو
شكاويه كهى چاك كړدموه.

لَحْمَ الْأَمْرِ: كارمكهى بناوان شيل كړد
بهريك و پيكي نه نجامى دا.
لَحْمَ الْعَظْمِ لَحْمًا: گوشتى له نيسقه كه
دامالى.

لَحْمَ الْقَوْمِ: گوشتى دمرخواردى هه ومه كه
دا ۵ (فهو لَحْم).

لَحْمَ بِالْمَكَانِ لَحْمًا: چووه ناو شوينه كه.
لَحْمَ الرَّجُلِ: پياو كه جهزى له گوشت بوو
۵ زورى گوشت خواردو پيى توشى
نه خوشتى بوو ۵ (فهو لَحْم): دهگوترى:
(لَحْمَ الصَّفَرِ وَغَرِه): بازو هه لوكه
جهزى له گوشت بوو.

لَحْمَ الرَّجُلِ: زمبرى ناراسته پياو كه
كرد گوشتى هه نكاوت، له گوشتى دا
نيسقانى بهرنه كهوت ۵ له پياو كه
نزيك بووه چووه په نايه وه شانى
به شانيبه وه نا.

لَحْمَ فُلَانٍ لَحَامَةً: فلانكهس گوشتن، هه له
بوو ۵ (فهو لَحْم).

لَحَمَتِ الدَّابَّةُ لَحَامَةً وَلَحْرُمًا: ولاخه كه

گوشتى زور بوو هه له و بوو ۵ (فهى
لَحِمَة).

لَحْمَ الرَّجُلِ: پياو كه بوو به خاوند
گوشت ۵ له مالى دا گوشت زور بوو.
لَحْمَ الزَّرْعِ: كشتوكاله كه دانه ويلاهى تيډا
په يداوو، هاته بهر.

لَحْمَ بِالْمَكَانِ: له شوينه كه مايه وه و دلى
پيوه نووسا ۵ دهگوترى: (لَحَمَتِ
الدابة): ولاخه كه راووستاو نه رويى.
لَحْمَ الشَّيْئِ: شته كهى پيکه وه لكاند.

لَحْمَ الثَّرِبِ: قوماشه كهى چنى،
دهشگوترى: (أَلَحِمَ مَا أَسَدَيْتِ):
نه وهى دهستت پي كړدووه ته واوى
بكه.

لَحْمَ الْقَوْمِ: گوشتى دمرخواردى
خه لکه كه دا ۵ دهشگوترى: (لَحَمَهُ
عَرَضَ فُلَانٍ): رپى خوش كړد
بوئه وهى جنيو به ناموس و شهرمى
فلان بدا.

لَحْمَ بَصَرَهُ كَذَا: چاوى تې بړى و به چاو
هه نكاوتى.

لَحْمَ بَيْنِ بَنِي فُلَانٍ شَرًّا: شهرو نازاوهى بو
خيلى فلان نايه وه.

لَحَمَ الصَّدْعِ: درزه كهى پر كړدموه ۵
چاكى كړدموه ۵ له حيمى كړدموه ۵
دهگوترى: (لَحَمَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ):
دوشته كهى پيکه وه نووساند.

لَا حَمَّ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شته‌که‌ی به‌شته‌که‌وه نووساند ۵ (فهر مَلَا حَمَّ): نه‌وشته پیکه‌وه لکیندراوه ۵ ده‌شگوتری: (حَبَلٌ مَلَا حَمَّ): چه‌بلیکه گشت بادراوه.

السَّحْمُ الجَرَحُ: برینه‌که ویکهاته‌وه چاکبۆوه، گۆشته‌وه زونی هینایه‌وه. التَّحَمَّتْ الحَرْبُ: شهرکه گهرم بوو پهری ساند ۵ ده‌شگوتری: (السَّحْمُ الجیشان): دوو سوپاکه په‌لاماری یه‌کیان داو تیگ چرزان.

تَلَا حَمَّتْ الْأَشْيَاءُ: شته‌کان پیکه‌وه لکانو پیکه‌وه چه‌سپان.

تَلَا حَمَّتْ الْأَشْيَاءُ: شته‌کان پیکه‌وه لکانه‌وه دواى نه‌وی لیک ترازاوون. تَلَا حَمَّتْ الشَّجَعَةُ: برینه‌که گۆشته‌ومزونی هینایه‌وه.

اسْتَلْحَمَ الطَّرِيقُ: ریگاکه به‌رفراوان بوو. اسْتَلْحَمَ الزَّرْعُ: کشتوکاله‌که تیگ چرزا که‌شه‌ی کردو لیک هالا.

اسْتَلْحَمَ الشَّيْءُ: شوین شته‌که که‌وت. اسْتَلْحَمَ الرَّجُلُ الطَّرِيقَ: ملی ریگاکه‌ی گرتو پییدا رۆی به‌ری نه‌دا ۵ یان به‌پانایی ریگاکه دا رۆی، ریگا پانه‌که‌ی گرته‌بهر.

اسْتَلْحَمَ فُلَانٌ: فلانکه‌س له‌شه‌پدا دوژمن ده‌وری گرت.

الْإِلْتِمَاعُ: له‌بواری زانستی (الأحياء) دا بریتییه له‌ په‌کگرتنی جه‌ند نه‌ندامیک که‌نه‌وه‌که‌نیان جیایی. اللّاحِمُ: گۆشت خۆر چ ناده‌میزاد بی یان گیانله‌به‌ری تر ۵ (ك: اللّواحم) ۵ هه‌روا به‌مانا خاومن گۆشت دی.

اللّعامُ: ماده‌یه‌ک شتی پی له‌حیم بکری ۵ شتی پی پیکه‌وه بنووسیندری.

اللّعامَةُ: پیشه‌ی شت له‌حیم کردن. اللّعامُ: گۆشت فروش ۵ یان که‌سیک پیشه‌ی شت پیکه‌وه له‌حیم کردن بی.

اللّحمُ: گۆشت ۵ نه‌وماده ماسولکه‌پی و نه‌رمه‌ی نیوان پیستو ئیسقان ۵ ده‌گوتری: (أَكَلَ لَحْمَ فُلَانٍ):

غه‌پیه‌تی فلانکه‌سی کرد ۵ هورنان ده‌فه‌رموی: (هَاجِبٌ أَحَذَّكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا): اللّحمُ: (بیت لَحْمُ):

مالیکی گۆشت زۆر ۵ گۆشتیان زۆره ۵ مالو خیزانیک زۆر غه‌پیه‌ت بکه‌ن ۵ دیارده‌ی غه‌پیه‌ت کردن له‌ناویان دا به‌ربلاو بی ۵ (باز لَحْمُ): بازیکی گۆشت خۆره یان زۆری چه‌ز له‌گۆشته.

اللّحمةُ: کوته گۆشت ۵ نه‌وه‌ی بازو هه‌لۆ له‌نیچیرکه‌پان ده‌یخۆن ۵

لهبوارى قوماش دا ناوه بؤ ئهو
هه وداپانهى دمگريڻ به تيومدان و پؤ
ه ههروا ناوه بؤ خزمایه تی.

اللَحْمَةُ: كوته گۆشت ه ئه وهى بازو
هه لؤ لهگۆشتى نيچيرمكه يان
دميخون.

لُحْمَةُ جِلْدِ الرَّأْسِ: ئهو بهرده تهنكهى
ژير پيستی سهر ه لهبوارى قوماش و
شتى وا ناوه بؤ تيومدان و پؤ ه
ههروا ناوه بؤ خزمایه تی ه
دمگوترى: (بينهما لُحْمَةُ نَسَب):
له نيوانيان دا خزمایه تی نه سه بو
نه زاد هه يه.

الْحَيْمُ: دمگوترى: (هذا الكلام حيم
هذا): ئهو قسه يه ومكوو ئهو قسه يه
وايه و لهوشيو ميه.

الْمُتْلَاحِمَةُ: برينيك گۆشتى سهر بچرى و
ني سقانى نه شكاندبى و دوايى
ويكها تبيته وه وه گۆشته وه مزونى
هينايي ته وه.

الْمُتْلَحِمُ: لهبوارى زانستى (الأحياء) دا
بريتييه له يه گگرتنى دو نه ندام
يان زياتر به بى ئه وهى يهك
جوړين.

الْمُتْلَحِمَةُ: بهردهى ناو وهى پيلوى چاو.
الْمُتْلَحِمُ: ههر قوماشيك رايهل و تيومدانى
ليك جياين، يان بهم شيوه رايه لى

خورى بى و تيومدان و پؤى لؤكه بى
يان به شيوهى تر رايهل ئاوريشم
بى و تيومدان نايلون بى.

اللَحْمَةُ: شهرو كوشتارى سامناك ه
گۆره پانى شهركه به ره هه ميكي
چيروك ئاميزه دابو نه ريتى
تايبه تى و ياساو ريساى خوى هه يه و
تييدا به ريزم وه باسى پالسه وان و
پاشاو خوداو منده گانيان دمگري و
به شيوهى نه فسانه و خورافاتى سهر
سوپه نهر، واده بى به شيهر ئه دا
دمگري و مكوو ئه هليازى
ئيفريقيه كان و شانامه ي فارسى ه
وايش دمبى به په خشان دمگوترى
ومكوو زينامه ي عه نته ره.

لَحْنٌ فِي كَلَامِهِ: له قسه كانيدا زمانخوارى و
هه له كردن دياربوو ه وشه گانى به هه له
خويندوه وه په پره وى ياساو ريساى
زانستى نه حوى نه كرد.

لَحْنُ الرَّجُلِ: پياومكه به زمانى زگماكى
خوى ناخاوتنى ئه نه جام دا ه
دمشگوترى: (لَحْنٌ بِالْحَنْ بَنِي فَلان):
به شيوه زار وهى هوزى فلان قسه ي
كرد.

لَحْنٌ لَحْنًا: قسه يه كى له گه ل دا كرد، ئهو
ليى حالى بوو جگه له و خه لكى تر
تيى نه گه يشتن.

لَحْنٌ فَلَانٌ لَحْنًا: فلانكهس زيرهك بوو له
به لگه هینانه وهدا.

لَحْنٌ قَوْلُهُ لَحْنًا: له قسه که ی حالی بوو.
أَلْحَنَ فِي كَلَامِهِ: له قسه که ی دا هه له ی
کرد.

أَلْحَنَ فَلَانًا الْقَوْلَ: قسه که ی له فلانكهس
گه یاند.

لَا حَنْهُ: به شیوه زاراوه یهك قسه ی
له گه ل دا کرد نهو لی ی حالی بی و
کهسانی که تی نه گهن.

لَحْنٌ فِي قِرَائَتِهِ: به دمنگی مؤسیقای بو
گورانییه که دانا.

لَحْنٌ فَلَانًا: فلانكهسی به هه له دانا
له قسه کردنه که ی دا.

اللَّحْنُ: شیوه زاراوه ه دمگوتری: (هذا
كلام ليس في لحن ولا من لحن
قومي): نه مه گوفتارو قسه یه که
له شیوه زمانی من و شیوه زمانی
نهمته و ه که نیه.

لَحْنُ الْقَوْلِ: مانای قسه که و نه و ی بی سمر
به تی فکرین و سمر نجان لی ی حالی
دمبی ه قورن دمه رموی: ﴿وَلَتَعْرِفَهُمْ
فِي لَحْنِ الْقَوْلِ﴾ ه له بواری مؤسیقادا
و شه ی (لحن) به مانا دمنگی مؤسیقی
که دانراوه بو گورانی و سرودمه که دی
دمگوتری: (فلان لا يعرف لحن هذا
الشعر): فلانكهس شیوه مؤسیقای نهم
شيعره نازانی و نازانی بی کاته گورانی و

بی ی ه (ك: الحان ولحن).

اللَّحْنُ: زمان، شیوه زاراوه ه گوتراوه:
(إن القرآن نزل بلحن قریش):
قورشان به شیوه زاراوه ی قوره یش
نازل بووه ه هه روا و شه ی (اللحن)
به مانا زیرمکی دی.

اللَّحْنَةُ: که سیك زور له حن و شیوه
زاراوه بزانی.

المَلَّحِنُ: له غه زو موعه ماما
که شه ی کردنه و دیان پیویستی
به زیرمکی هه بی.

لَحَا الشَّجَرَةَ وَالْعَصَا لَحْرًا: تو ی کتی
درمخته ی دامالی.

لَحَا فَلَانًا: لومه و سمر زهنشتی فلانی کرد
ه (فهو لاح وهي لاحنة).

لَحَى الشَّجَرَةَ وَالْعَصَا لَحْيًا: دارمه که یان
عه سا که ی دامالی تو ی کته که ی لی
کرده وه.

لَحَى اللَّهُ فَلَانًا: خودا نه فرینی له فلان
کردو له پرهمه تی خوی دووری
خسته وه ه (فهو مُلْحِي وهي مُلْحِيَة).
أَلْحَى الْعُودَ: شوپکه درمخته که کاتی
نه وه ی هاتووه تو ی کتی لی
بکریته وه.

أَلْحَى فَلَان: فلانكهس کاری ناشیرینی
نه نجام دا، کاری وای کرد
سه رهنشت بکری.

لَا حَاءَ مَلَا حَاءَ وَلِحَاءَ: كَيْشَمِي لِهَكَهَن
نايهوه سمرزمنشتی کرد.

الْتَحَى: دَمْگوتَرِي: (الْتَحَى الرَّجُلُ):
پياومکه بوو به ريشدار.
الْتَحَى الْغَلَامُ: کورمکه ريشی پوا،
ريشی هات.

الْتَحَى الْعَوْدَ وَغَوْدَ: تَوِيکَلِي لِهَشورِکَه
کردموه.

تَلَا حَى الرَّجُلَانِ: دُوپياومکه کيشه پيان
کِهوتِه ناوهودهو جنيويان بهيه کتر دا.
تَلْعَى فُلَانٌ: فَلَانْکَه س به شِيک
له مئيزمرو چامانه کسه
به بهرجه ناگهی خوئی داهينايه وه
سمرو به شِيک له روخساری خوئی
داپوؤشی.

الْأُنْحَى (رَجُلُ الْخِي): پياويکی ريش
دریزه، ريش پانه.
الْلِحَاءُ: تَوِيکَلِي هَمَرشِيک ه دَمْگوتَرِي:
(لَا تَدْخُلُ بَيْنَ الْعَصَا وَلِحَائِهَا) ه (ك:
الْحِيَةِ وَلِحِيٍّ).

لِحَاءُ الثَّمَرَةِ: تَوِيکَلِي دهوران دهوری
دمنکه خورما ه همروا وشه
(الْلِحَاءُ) ناوه بؤ پهردهی دهماغو
پهردهی گورچيله.

الْلَحِي: شُوِيْنِي لِي پوانی مو له لا
پومته ه نهو دوو ئيسقانهی ددانی
پئوه پواون.

لِحْيَا الْغَدِيرِ: نه مبه رهو بهری زه لکاو

کاريژ ه (ك: لِحِيٌّ وَلِحَاءٌ).

الْلُحْيَانِي: (رَجُلٌ لِحْيَانِي): پياوی ريش
دریزو ريش پان.

الْلَحِيَّةُ: مَوِي لَا پومته و جه ناگه ه
(واته: ريش) ه (ك: لِحِيٌّ وَلِحِيٍّ).

لِحِيَّةُ التَّيْسِ: رومکيکی کشتوکالييه
رمکه کانی دمکولئندرین و دهخورین
ه پيشی دمگوتري: (الفومي).

الْمَلْحَاءُ: نه وهی تَوِيکَلِي پِي دادمه مالئري.
لَحَّ فِي كَلَامِهِ لَحًا: قسه کهی به تيکه لی و
پيکه لی هيناو به زمانیکی خوارو خيچ
قسه کانی کردن.

لَحَّ الْحَبْرُ: هه واله کهی زانی و چوو و بنج و
بناوانی.

لَحَّ فُلَانًا: شه پلاغهی له فلانکس دا.
لَحَّخْتُ عَيْنَهُ لَحْخًا: چاوی به هوئی
ريپوؤه وه پيکدانوسانون.

الْتَحَّ الْعُشْبُ: گياو گزه که تيکه لان ه
دهشگوتري: (الْتَحَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ):
کاره کهی لی تيکه و پيکه و بوو ه
دمگوتري: (سَكْرَانٌ مُلْتَحَّ): سمر
خوشيکه له هيچ حالی نابی چونکه
عه قلی له دهست داوه.

تَلَا حُ الرَادِي: شيومکه تهنگه بهر بوو،
دره ختی زورو چرو پر بوو.

الْلَحَّةُ: لَوْت ه (إِمْرَأَةٌ لَّحَّةٌ): ناهره تيکی
چلکن و بؤگه نه.

اللَّغْرُخ: عه پیدار (أصل لَغْرُخ):

(ك: خاف).

بنيچهی نارده سن.

اللَّغْلَخَانِي: پياويك نه تواني مه بهستي

خوی دهر بری.

لَغِصَتْ عَيْنُهُ: پیلوی چاوی نه ستور

اللَّغْلَخَانِي: زمانی ناعهره بی و خوارو

بوون و گوشتیان زور بوو به شیوه

خَيْجَ لَمَنَاخَوْتَن دَا ۵ دِگوتري:

سروشتی یان به هووی هاوسانه وه ۵

(أَنَا رَجُلٌ فِيهِ لَخْلَخَانِي) ۵ له زاراووی

دِگوتري: (لَغِصَ الْإِنْسَانُ فَهُوَ الْغِصُّ

عهره بی عومان و جهند شوینیکی

وهي لخصاء).

تردا نه گوتن و حه زف کردنی

لَغِصَ الشَّيْءُ: شته که ی پوخته کرد،

هه ندی پیته له وشه دا له کاتی

کاکله که ی گرت.

دِمرج و لکان دا، بۆ نمونه له وشه ی

لَغِصَ الْقَوْلُ: قسه که ی کورت و پوخت

(مَا شَاءَ اللَّهُ) دا ده لئین: (مَا شَاءَ اللَّهُ).

کرده وه.

لَغِمَ الشَّيْءُ لَغْمًا: شته که ی بری،

لَغِمَ الشَّيْءُ: شته که ی رونکرده وه ۵

بر پیه وه.

دِگوتري: (لَغِمَ لِي خَيْرٌ):

لَغِمَ وَجْهَهُ: شه پلاغه ی لهدم و چاودا.

هه وال و حال و وه زعی توی بۆرون

لَغِمَ فَلَانًا: به نه رکی قورس مه شغولی

کرده وه جار دوا جار هه والی توی

کرد.

بۆشی کرومه وه.

لَاغَمَهُ مَلَاغَمَةً وَلِغَامًا: شه پلاغه ی لی

اللَّغِصُ (ضَرَعَ لَغِصًا): گواندینیکی

دا.

قه له وو گوشتنه به ناخوشتی شیر

الْغَمَ: به کاری قورس مه شغول بوو.

لی دده و شری.

اللَّغْمُ: جۆریکه له ماسی دهریا، لوتیکی

اللَّغْمَةُ: به زی چاو پیلوی سهرو

مشاری هه یه له ههر شتیک بدا

خوارمهی چاو ۵ (ك: لخاص).

دِهر بری، بهم جۆره ماسیه دِگوتري

لَغَفَ فَلَانًا لَغْفًا: به توندی له فلانی داو

ماسی قیرش.

نازاری پیگه یانند.

اللَّغْمَةُ: سهردم ۵ نهفس قورسی،

لَغَفَ عَيْنُهُ: له چاوی خوی دا ۵ به دهست

دلگرانی، دِگوتري: (بِالرَّجُلِ لَغْمَةٌ):

له چاوی خوی دا.

پیاوه که دلگرانی پیوه دپاره.

اللَّغْفَةُ: به ردیکی ته نک ی تیزه.

لَغِنَ السَّاءُ وَغَيْرَ لَغْنًا: بۆگه ن بوو.

اللَّغْفُ: که فی ته نک.

اللَّغْفَةُ: به ردیکی سپی دریزو ته نک ۵

لَخِنْ الرجل وَجِئْتُ المرأة: نافرته که

بنهنگلو بن رھفیسکو شوینی تیدا

کۆبونسهوی چالک و شتی وا

لهجهستهیان دا بۆگهن بوو ۵ (فهو لَخِنْ

وَالْخِنْ وَهِيَ لَخْنَاء) ۵ لهبوارى جنيودا

دمگوترى: (يا ابن اللخناء): هۆ کورى

فاته بۆگهن!

الْلَخْن: نهو سپياييهى بهسهرى چوكى

کورموميه پيش خهته نهکردنى.

لَخَاءُ لَخْرًا: دهرمانى کرده لوتيهوه ۵

يان دهميهوه.

لَخِي لَخًا: قسهى پرو پوچى زۆر گوتن.

لَخِي الشَّيْءُ: شته که خوار بوو ۵

دمگوترى: (لَخِي اللَّخِي): لاشهويله

خواربوو.

لَخِي الْبَطْنُ: ورگه که لای خواروى داچۆرا،

شۆربۆوه.

لَخِي الْعُقَابُ: دالاشه که دهندوکى سهرموه

لههى خواروى دريژ تر بوو.

لَخِي الْبَعِيرُ: حوشتره که نهژنۆيهكى لهوى

ترى نهستور تر بوو ۵ (فهو الْخِي وَهِيَ

لَخْوَاء).

الْخَاءُ: ههواى کرده لوتيهوه يان

دهميهوه.

الشَّيْءُ فَلَان: فلانکهس دهرمانى کرده

لوتيهوه.

الشَّيْءُ الصَّبِي: منداله که ناننى تهرکردو

خواردى.

اللَّخَا وَاللَّخَاءُ: ناميرى شت ههلمزين.

اللَّخَاءُ: بژيوى مندال جگه لهشير.

اللَّخِي وَاللَّخَاءُ: بهمانا (اللخا) دئ.

لَدَّ فَلَانًا لَدًا: دوزمنايه تيه کهى فلانکهسى

توند کرد.

لَدَّة: کيشهى لهگهل نايهوهو بهسهرى دا

زال بوو ۵ (فهو لَدًا وَلَدَةٌ وَلَدُو).

لَدَّ الْمَرِيض لَدًا وَلَبَدًا: نهخۆشه که زمانى

خسته لايهكى دهميهوهو دهرمانى کرده

لايهكى تريهوه.

لَدَّ فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: فلانکهسى لهکاره که

حهبس کرد.

لَدَّ لَدَدًا: کيشه دوزمنايه تيه کهى زۆر

توند کرد ۵ (فهو لَدَّ وَهِيَ لَدَاء).

الْدَّة: دژايه تى کرد ۵ دمگوترى: (الْدَّبه):

لهکيشه دژايه تى کردنى دا توند

رھو بوو ۵ پاشگووى خست ۵

بهترومپاو شتى وا دهرمانى کرده

ناو دهميهوه.

لَادَّة مَلَادَةٌ وَلَدَادًا: لهکيشه نيزاع

لهگهل کردنى دا توند رھوى نواند.

لَدَّة: سهرسامى کرد.

لَدَّة بَد: ههرهشهى لى کرد ۵ قسهى

رھقى ئاراسته کرد.

الْتَدَّ فَلَان: فلانکهس بهترومپاو شتى

وا دهرمانى خوارد.

التَّدُّعُ عنه: لَئِي لادا، مهيلي لای تری
کرد ۵ دموگوتری: (مالي عنه مُحْتَدٌ ولا
ملتد): هيچ چاره يه کم نييه.

تَلَدَدٌ: به سهر سامی سهیری نه م لاو
نهولای خوئی کرد، مایه وه، حهوق
بوو.

الْأَلَدُ: دوزمنی کیشه کارو ناشتی
نهوپیست.

الْلَدَدُ: کیشو جهدهلی زورو ملنه دان بو
حهق و راستی ۵ نهو دمرانهی به
ترومیا ددگریته دهمی نهخوشه وه ۵
نهخوشییه که توشی ناو دهم و فورگ
دهی.

الْلَدِيدُ: به مانا (الْلَدُوْدُ) دئی ۵ دیوی
دمرمودی نهستو ۵ (لديدا الفم):
نه ملاو نهولای ههرشتیک بی ۵
دمگوتری: (نزل لیدی الوادي):
له مبهرمو بهری شیوه که جیگیر بوو
مایه وه.

الْلَدِيْدَةُ: باخچهی سهوزی پرگول و
گولزار.

الْمُتَلَدَّدُ: مل ۵ دموگوتری: (ضربه على
ملتدده): له نهستوی دا.

لَدَسَه يِيْدَه لَدَسًا: به دهمستی لییدا ۵
دمگوتری: (لَدَسَه بحجر): بهردی
تیگرت، بهردی پیادا.

الْدَسَتِ الْأَرْضُ: زموییه که که میك

لهرومکهی دمرخست.

الْلَدِيسُ: چروزی روه ۵ گیاوگز
لهسهرمتای سمر دمرهینانی لهزوی.
الْمَلْدَسُ: دهمکه سندوَل ۵ بهردیکی
کهورمیه دانهویلهی پی ورد دمکری،
پی دهمهاردی ۵ (ك: مَلْدَس).

لَدَغَتُهُ الْحَيَّةُ لَدَغًا وَقَلْدَاغًا: مار پیوهی
دا، کهستی ۵ (فهی لادِغَة وهر
ملدوغ) ۵ (ك: لَدَغِي وَلْدَغَاء).

لَدَغَ فَلَانًا بِكَلِمَةٍ: قسهی توانجو تانهو
تهشهری ناراستهی فلان کرد ۵ قسهی
ناخوشی پی گوت ۵ دهمگوتری: (أصابه
منه ذباب لادغ): شهر و ناخوشی
لهووه توشبوو.

الْدَغَ فَلَانًا: ماریکی لهفلان بهردا
پیوهی بدا ۵ ماریکی بونارد
بیگهزی.

الْلَدَاغَةُ مِنَ الرِّجَالِ: کهسیک تانهو
تهشهر لهناموسی خهک بدا.

الْمَلْدَغُ: پیاویک دابو رهوشتی وایی تانه
لهناموسی خهک بدا.

لَدَمَ الشَّيْءُ لَدَمًا: لهشتهکهی دا.

لَدَمَ فَلَانًا: شهپلاغهی لهفلان دا، یان شتی
فورسی بیا کیشا شهقهی لی ههئساند
تهپهی لی ههئساند ۵ (فهو لادم) ۵ (ك:
لَدَمَ) ۵ دموگوتری: (لَدَمَتِ الْمَرْأَةُ صَدْرَهَا):
ناهرمهکه لهسنگی خوئی دا (لَدَمَتِ

وجهها): لهدمو و جاوی خوۍ دا.

لَدَمَ الثوبُ: قوماشه‌که‌ی پینه‌کردو

دورییه‌وه.

الذمت عليه الحمي: لهرزو تای بهردموام

بوو.

لَدَمَ الثوب والحُف: قوماشه‌که یان

خوفه‌که‌ی پینه‌کرد.

الدم الرجل: پیاوه‌که تیک چوو، شله‌زا.

إنشذمت المرأة: نافرته‌که له‌سنگی

خوۍ دا، لهدمو و جاوی خوۍ دا.

الدم فلائاً: له‌فلانکه‌سی داو پائی

پیوه‌نا.

تَلَدَمَ الثوبُ: کراسه‌که رزی و کوڼ بوو

کاتی نه‌وه‌ی هاتووو پینه بکړئ.

تَلَدَمَ الرجلُ الثوبُ: پیاوه‌که کراسه‌که‌ی

پینه‌کرد.

اللدِّمُ: پینه که‌کراس و شتی وای پی

پینه بکړئ.

اللِّدْمُ: دمنگی به‌رد که له‌به‌رزاییه‌وه

به‌زموی دمکه‌وئ و دمنگیکی لی دئ،

ته‌په‌ی لی دئ و ده‌سگوترئ: (فلان

لدم فدم): فلانکه‌س گیل و

نه‌حمه‌قه.

اللِّدْمُ: وشه‌یه‌که عه‌رهب له‌کاتی سویند

خوړی و په‌یمانیه‌ستن دا ده‌یلین

به‌مه‌به‌ستی جه‌خت‌کردنه‌وه له‌سهر

په‌یمان‌که‌یان.

اللِّدْمُ: قوماشی کوڼ و رزیو، پینه‌کراو.

المِّلدَمُ: به‌ردیکه دانه‌ویل‌ه و شتی وای

پی ده‌هاردرئ.

المِّلدَمُ: (ثوب مِّلْدَم): قوماشه کوڼ،

کراسه‌کوڼ.

المِّلدَمُ: به‌مانا (المِّلدَم) دئ و گیل‌ی

گوشتن و هه‌له‌و و (أم مِّلْدَم): نازناوی

له‌رزو تایه و ده‌گوترئ: (أخذته

مِّلْدَم).

لَعْنُ الشَّيْءِ لدانة ولدونة: شته‌که نهرم بوو

و (فهو لَعْن وهي لَعْنَة) و ده‌گوترئ:

(إمرأة لَعْنَة): نافرته‌کی نهرم و نیان و

گه‌نج و تازه پی‌گه‌یشتووو.

لَعْنُ أخلاقه: ره‌وشتی نهرم و نیان بوو

له‌سهره خوۍ بار قول و به‌صه‌بر بوو.

لَعْنُ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی نهرم کرد.

لَعْنُ ثوبه: قوماشه‌که‌ی رشاند، ته‌ری

کرد.

لَعْنُ فلائاً بالأمر: فلانی به‌شته‌که‌وه

هیشته‌وه.

تَلَدَنُ في الأمر: له‌کارمکه‌دا مایه‌وه و

چاو‌روانی کرد.

تَلَدَنُ في حاجته: له‌نیسه‌که‌ی دا

ته‌مه‌لی کرد.

تَلَدَنْتُ علي راحلتي: ولاخه‌که‌م وه‌ستا و

نه‌رویی.

تَلَدَنُ: هه‌لو‌یسته‌ی کردو وه‌ستا.

تَلَدُنْ بِالْمَكَانِ: له شویننه که جیگر بوو
مایه وه.

الْدُنْ: خوارده مهنیه که نانه کهی باش
نه بی یان باش نه کولابی.

الْدُنَّة: پیوستی ه دهگوتری: (لی إلیه
لْدُنَّة): لای نهو پیداوپیستیم ههیه.

لَعْنُ: زمرهی زه مان و مه کانه به مانای
(عِنْدَ دئ ه وه لَعْنِ (عِلْم لَدُنِّي):

زانباریه کی خوداییه
له ریگهی نیلها موه دهری به به نده

راستاله کان.

الْدِينَة: مادهیه کی هه ویری نه رمه و
چه ند شکل و قه بارمیه کی لی

دروست دهگری.

الْدی فلان: فلانکهس هاوشانی زور
بوون.

الْدَة: کهسی که له گه ل تو له دایک بوو
هاوته مهنت بی.

لدى: زمرهی مه کانه به مانا (عِنْدَ)یه.

لَدَجِ الْمَاءِ فِي حَلَقَةِ: ناوه کی هوت دا.

لَدَّ الشَّيْءُ لَذَاذًا وَلَذَاذَةً: شته که به تام بوو،
خوش بوو ه (فهو لَدَّ وَلَذِيذٌ) ه

دهگوتری: (عیش لَدَّ، و شراب لَدَّ) ه (ك:
لَدَّ وَلَذَاذٌ وَهِي لَذَّة).

لَدَّ بِالْشَّيْءِ لَذًا: شته که به تام هاته
دهست،

لَدَّة: وای لی کرد تامی خوشی لی بکا،

به لایه وه به تام بی.

الْتَدَّ الشَّيْءُ رِبَةً: به تام و له زمته هاته
به ردهستی.

تَلَاذَ الرَّجُلُ وَالْمَرْأَةُ: هه ریبه که له زن و
پیامه که له زمته و خوشی یان لهیه کتر

دی.

تَلَذَّ الشَّيْءُ رِبَةً: شته که به تام و
له زمته هاته به ردهست.

اسْتَلَذَّ الشَّيْءُ: شته که به له زمته و
به تام دهسکهوت.

الْلَذَّ: قسه خوش ه دهگوتری: (رَجُل
لَذَّ): پیاوکی قسه خوشه.

الْلَذَّة: هه سترکردن به شتی که گونجاو بی
له گه ل جهسته و دهر و زهوقی دا.

الْلَذَّ: شوینی له زمته و خوشی.

الْلَذَّة: شه هومت و نارمزو.

لَذَعَ النَّارُ لَذْعًا: باندده که بالی ریک
کردن و دواپی به هیواشی جولاندنی.

لَذَعَتِ النَّارُ بِرَأْيِهِ وَكَأَنَّهُ: فلانکهس
به خیرایی له شته که حالی بوو ه

(فهو لَوذَعِي).

لَذَعَتِ النَّارُ الشَّيْءَ: ناگره که ری
کهوت و سوتاندی ه دهسگوتری:

(لَذَعَةُ الْحَرِّ وَلَذَعَ الْقَيْحُ الْقَرْحَةَ):

کیم و زوخاومه که برینه کهی سوتاند.

لَذَعَ الْحُبُّ قَلْبَهُ: خوشه وپیستی و دلدار
دلی سوتاند و نازاری دا.

لَتَعَفْ فَلَا بِلْسَانِهِ: به زوبانی نه زیه تی
به فلانکس گه یاند.

التذع: داخ بوو نازاری پی گه یاند.

تَلَذَّعَتِ النَّارُ: ناگره که هه لکیر سا.

تَلَذَّعَ فُلَانٌ: فلانکس زمینی هه لایساو

شتی زانی هه زمانی خوئی هیئاو برد

به ملاو به ولای خوئی دا هه ناوپی

دانه موو رقی هه لسا بوو ناگری لی

دمباری هه دهگوتری: (کلمته فاذا هر

غضبان یلذع): قسم له گه ل کرد

بینیم رقی هه لساوو جو ش بوو بوو

ناگری لی دمبووه.

تَلَذَّعَ الْفُلَامُ: گهنجه که به شیومه کی

جوانو خیرا پوی.

الَّذَاغُ: بؤ زنده رویی له مانای (لاذع)

دا دئ هه دهگوتری: (فلان مذاغ

لذاغ): فلانکس واده به خیلایه.

الَّذَاغُ: (نیذ یلذع): سرکه یه کی تیژه.

السُّودَعُ وَاللُّوْذُعِي: گورجو گوژو

زیره که زمین تیژ هه به لکه دروست

هه رده لی ناگره پریشک دهاوئی.

لَذَّ فُلَانٌ: فلانکس په لهی کردو

گورجو گوژو بوو له راهه پانسنی

کاره گانی دا هه (فهو لذلذ).

لِذِهِ بِالْمَكَانِ لَذْمًا وَلِذَمًّا: وهگری

شوینه که بوو تییدا مایه وه.

لَذِمَ بِالشَّيْءِ: دلی پیوهی نووساو سور بوو

له سهری وازی لی نه هیئا.

الذَّمُ بِالْمَكَانِ: له شوینه که جی گیر بوو

مایه وه.

الذَّمُ فَلَانًا الشَّيْءَ رِبَه: فلانکسی

به وشته وه په یومست کرد هه وه کوو

په یومست بوونی دوکهل و گهرمی

یه ناگرموه.

الذَّنُّ: په گهزی (جهنبه یه) له پیپی

(الاذنية) یه صمغی راتینجی لی

دمرده هیندرئ، دهگریته بنیشتی

جوپن و عهترو دهرمان.

لَذِيَ بِالْأَمْرِ لَذِي: به کاره که وه هه لوه گیر

بوو لی جیا نه بووه وه.

الَّذِي: نیسمی مه و صووله مه بنی و

مه عریفه یه.

الَّذَانِ: بؤ دوو که سی نیړه.

الَّذِينَ: بؤ سح کهس و زیاتره له نیړینه.

لَزَبَ الشَّيْءُ لَزِيًّا: شته که جی گیر بوو

چه سپا هه (فهو لازب).

لَزَبَ الشَّيْءُ: شته که پته و بوو.

لَزَبَ الطِّينُ: قورکه لینج بوو په کتری

گرت.

لَزَبَ بِالشَّيْءِ: به شته که وه نووسا هه (لَزَبَ

العام): ساله که هات و قپی بوو.

لَزِيَّتِ الْمَقْرَبُ فَلَانًا لَزِيًّا: دوپشک

به فلانکس یه وه دا.

لَزَبَ الطِّينُ لَزِيًّا: به مانا (لَزَبَ) دئ.

لَزَبَ الشَّيْءُ: شته که تهنگ بؤوه هه کهم

بۆۈە ۵ (فهر لزب) ۵ دىگوتى: (طريق
 لزب وعيش لزب) ۵ (ك: لزب).
 لَوْبُ الشَّيْءِ لَزْباً وَلَزِيّاً: شتەكە ھەندىكى
 چوۋە ناو ھەندىكى ھەم تىكە ئىش
 بوو ۵ دىگوتى: (لَزْبُ الطَّيْنِ وَغَوَه).
 تَلَزَّبَ الشَّيْءُ: شتەكە كەۋتە سەرىك.
 اللَّزْبُ: رىكاى تەنگ.
 اللَّزِيَّةُ: تەنگانەم و جورتەم و قات و قىرى
 گرانى ۵ دىگوتى: (أَصَابَتْهُمْ لَزْبَةٌ):
 قات و قىرى و جورتەم يەخەى گرتن.
 لَوَجَ الشَّيْءُ لَزْجاً وَلَزُجاً وَلَزُوجَةً: شتەكە
 لىنج و لىك كشاۋە مەطاطى بوو
 بىنىشت ناسا بە شتەۋە دىنوسا تىي
 دىھالى ۵ دىگوتى: (لَزَجُ الْعَسَلِ
 بِأَصْبَحِهِ): ھەنگۈين بەپەنجه يەۋە نووسا
 لىي ھالا.
 لَزَجَ الشَّيْءُ: بەشتەكەۋە نووسا و مگرى
 بوو ھەزى لىي كرد.
 تَلَزَّجَ الشَّيْءُ: شتەكە ھەندىكى
 بەھەندىكى ھەم نووسا.
 تَلَزَّجَ الطَّعَامُ أَوِ الطَّيْبُ: خواردنەكە پان
 بۆنەكە لىنج و مەطاطى تىك
 ھالابوو.
 تَلَزَّجَ الْبَقْلُ: گىاۋ گزەكە نەرم بوو لىك
 ھالابوو بەسەرىكدا كەۋتبوو.
 تَلَزَّجَ شَعْرَ الرَّاسِ: قىزى سەر شۇرابوو
 باش پاك نەكرابۆۋەم تىك ھالابوو

بو بوە لبادو پىكەۋە نووسا بوو.
 اللَّزْجَةُ: لەزگە ۵ دىگوتى: (رجل
 لزجة): پىاۋىكى لەزگە يىيە بەۋ
 شۈپنە دا نووسا ھەم جىي ناهىلى.
 اللَّزْجَةُ: لىنجى و پىكەۋە نووسا و
 يەكگرتنى مادىيە، بەجۈرىك
 بەناسانى شىۋەكەى تىك نەچى و
 نەگۈپى و مكوو ھەتران و ھەنگۈين و
 شتى وا.
 لَزَّهْ لَزّاً وَلَزَازاً: شتەكەى دا پىۋەى
 نووساند.
 لَزَّ الشَّيْءُ بِالْشَّيْءِ: شتەكەى بەشتەكەۋە
 پەيۋەست كرد ۵ پىۋەى نووساند ۵
 دىگوتى: (لَزَّ بَفْلَانٍ): بەفلانكەسەۋە
 نووسا لىي جىانەبۋەۋە.
 لَزَّ الشَّيْءُ: پارچە شتەكەى لىك نىك
 كرىنەۋە پىكەۋەى نووساندن.
 لَزَّ الْبَعِيرِينَ: دوو ھوشترەكەى خىستە
 پەنا يەك و جوتى كردن ۵ (لَزَّ الْبَابُ):
 دەرگاكەى پىۋەدا، داپىخت.
 لَزَّ فُلاناً بِالرَّمْحِ: بەرپەم لەفلانكەسى دا.
 لَزَّ فُلاناً إِلَى كَذَا: فلانكەسى ناچار كرد
 بۆنەۋە.
 لَزَّ الشَّيْءُ: شتەكەى شتەكەى دا پىۋەى
 نووساند ۵ چەسپى كرد.
 لَزَّهْ مَلَاذَةً وَلِزَازاً: پىۋەى نووساند
 چەسپاندى.

لَزْزَه الله: خودا به ته و او بی دروستی کرد، هه موو نه ندامه کانی جهسته ی هه مناهه نگی به کترن و چ که مو کوپی تیدا نییه.

الْتَزَّ بِالْشَّيْءِ: به شته که وه نووسا.

تَلَزَزَ الشَّيْءُ: شته که کۆبوه موو پیکه وه نووسا و به کتری گرت.

تَلَزَزَ الشَّيْءُ: شته که کۆبوه موو پیکه وه نووسا و به کتری گرت.

الِلْزَازُ: پاشکۆل و کیلۆنی دمرگا ه شمشیری دمرگا ه دهگوتری: (فلان لِسَازَ خِصْرَمَ): فلانکس کان و بنکه ی کیشهو نیزاعه و باش ده توانی ئیداره ی بکا ه دهگوتری: (فلان لِسَازَ مَالِ): فلانکس چاکساز یکاره له بهر پۆم بر دنی مآل و سامان ه ههروا دهگوتری: (جَعَلْتُ فُلَانًا لِسَازًا لِفُلَانٍ): فلانکس بهر عوده به فلان کردوه بۆنه وه ی نه هیلای کیشهو نیزاع بهر پابکا.

الْلُزُّ: نهقه ی دمرگا ه یان شوشه ی مهرمه کب و شتی وا ه دهگوتری: (فلان كَزُّ لُزٍّ): فلانکس به خیل و چه سوده.

الِلْزُّ: لهزگه و نووسا و چه سپاو به شته وه ه دهگوتری: (هو لَزَّ شَرًّا): به خیل و دهست قوچاو.

الِلْزُّ: کیلۆن و پاشکۆلی دمرگا.

الْمِلْزُّ: که سیك زۆر توند پرده و بی له کیشهو نیزاع دا ه دهست قوچاو بی بهزه حمهت شتیکی له دهست بیته وه ه دهگوتری: (رجل مِلْزٍ وامرأة مِلْزٍ).

لَزِقَ الشَّيْءُ لُزُوقًا: به شته که وه نووسا ه پیوه ی چه سپا به وه ی ماده یه کی لهزگه ئاسا ه پیوه ی نووسا و بۆشایی له نیوانیان دا نییه ه دهگوتری: (لَزِمَتِ الرَّئِةُ بِالْجَنْبِ): ریخۆله ی به ته نه شته وه نووسا به وه ی تینوایه تی یان نه خۆشی ه (فهو لاذق وهي لاذقة). اَلْزَقَ بِالْشَّيْءِ: لکاندی به شته که وه، پیوه ی چه سپاند ه وای لی کرد به شته که وه بنووسی.

لَازَقَه مَلَازَقَةً وَلِزَاقًا: پیوه ی نووسا ه کاره که ی نه نجام دا به بی رِيك و پیکو و توندو تۆلی.

الْتَزَقَ الشَّيْءُ بِالْشَّيْءِ: شته که به شته که وه نووسا.

تَلَزَقَ الشَّيْئَانِ: دوو شته که به یه کتره وه نووسان.

الْلَازُوقُ: دمرمانیکه بۆ چاک کردنه وه ی برین، برینه که دمری تاجاک نه بیته وه بهری نادا ه قوماشیکی شاش چنراوه یان قوماشیکی

موشه ممهعه ده خریته سهر برین
بوئنه وهی برینه که بیس نه بی.

الْزَاقُ: نه وهی شتی پی بلکیندری
به شتی ترموه.

الْزَاقُ: تیپی کاغه زی له زگه ۵ جوړه
کاغه زی که ماده یه کی له زگه یی
پیوه یه ده لکی به شتی ترموه.

الْزَقُ: به مانا (الْزَقُ) دی ۵ ده گوتری:
(هذا لَزَقُ هذا): نه مه نووساوه
به نه وهی لپی نابیته وه.

الْزَقَاءُ: (أذن لِرِقاء): گو یچکه که
قه راخه که ی به سهر موه نووساوه.

الْزَقَةُ: له زگه؛ چنراویکی دهرمان
لیدراو تیکه لکراوه، ده خریته سهر
برین و تاچاکی نه کاته وه
شوینکه به رناده.

الْزَيْقِي: نه وهی دوا ی بارینی باران
له شوینی چه قه ن به دوو سی روژ
ده روی.

الْزِوقُ: به مانا (الْزَاقُ) دی.
الْزِيقُ: به مانا (الْزَاقُ) دی ۵ ده گوتری:
(هو لَزِيقُ هذا).

لَزِمَ الشَّيْءُ لِرُومًا: شته که جیگیرو
به ردموام بوو.

لَزِمَ كَذَا مِنْ كَذَا: نه مه له وه پهیدا بوو ۵
له نه مه نه وه دیته دی.

لَزِمَ الشَّيْءُ فُلَانًا: شته که ی له سهر

چه سپو پیویست بوو نه نجامی بدا ۵
ده گوتری: (لَزِمَ الغُرمُ وَلَزِمَهُ الطَّلَاقُ).

لَزِمَ الْعَمَلُ: به ردموام بوو له سهر
کاره که ی.

لَزِمَ الْمَرِيضُ السَّرِيرَ: نه خو شه که له سهر
جیگا که وتو هه لئه ساهیه وه.

لَزِمَ الْغَرِيمَ: فمرزداره که ی گرتو مؤلته ی
نه دا.

الزَمَ الشَّيْءُ: شته که ی چه سپاندو
به ردموامی کرد.

الزَمَ فُلَانًا الشَّيْءُ: شته که ی له سهر
فلانکس پیویست کرد ۵ ده گوتری:

(الزَمَ الْمَالَ وَالْعَمَلَ وَالْحِجَةَ): هه روا

ده گوتری: (الزَمْتُ خَصْمِي):

به رام به رو رکا به رمکه ی خو م
بوړدا.

لازمه ملازمة ولزاماً: به ردموام بوو،
یه خه ی گرتو به ری نه دا.

لازَمَ فُلَانًا: له گه ل فلان دا ماچو موچو
چاکو چونی کرد.

إلْزَمَ الْأَمْرَ أَوِ الشَّيْءَ: کاره که یان
شته که ی له سهر خو ی پیویست کرد.

إلْزَمَ فُلَانٌ لِلدَّوْلَةِ: فلانکس برپاری دا
وادمی دا برېک پاره بدا به دمولت

له پای به کاره ی نانی پارچه یه ک

زمو ی دمولت بو به رزموندی خو ی

۵ (فهو مُلْزَمٌ).

اسْتَلْزَمَ الشَّيْءُ: شتهكهی به پیوست
زانی ۵ داخوازی شتهکه بوو.

الْإِلْزَامُ: ناکام و دمرنجامی عمه‌لیه‌کی
ماتماتیکی به دابو نهریتو کرده‌وه
یان گفتیکه مَرُوْهُ باری پیوه
دمگریو به بی و یستنی خوئی
نهنجامی دمدا ۵ بُوْ نمونه هی
واهه‌یه باری گرتووه به زمان
دمره‌ینان، هی واهه‌یه له‌کاتی قسه
کردنیکی به بی شعور وته‌یه دمخاته
نیو قسه‌کانیه‌وه زوْری دوباره‌و سی
باره دمکاته‌وه.

الْإِلْزَامُ: شتی زوْر پیوست ۵ قورشان
دمفرموی: ﴿فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا﴾.

الْإِلْزَامُ: دمگوتری: (رجل لَزْمَةٌ):
پیاویکه خوبه‌شتیکه‌وه دمگریو
وازی لی ناهینئی، باری پیوه
دمگریو لی نابیتته‌وه.

الْمَلْزِمُ: پله‌یه‌که له‌ناو پیاوانی سوپاو
پولیس دا له‌زوور (المساعد) و
له‌خوار (الملازم الأول) دایه.

الملازم الأول: پله‌یه‌کی سوپایه یان
پولیس‌یه له‌زوور (الملازم) و خوار
نه‌قیبه‌ومیه.

الْمَلْزَمُ: سه‌پان و ورزیر له‌سمر زه‌وی
حکومت، که‌سیکه به‌لین دمدا
به‌حکومت که‌بیرک پاره بدا

به‌حکومت له‌پای نه‌وه‌ی له‌زه‌وی
دمولت دا جوْرم‌کارک دها.

الْمَلْزَمُ: جه‌رو مه‌نگه‌نه چ له‌ناسن یا
له‌دارب.

الْمَلْزَمَةُ: مه‌لزمه؛ به‌شیکه له‌کتیب
هه‌شت په‌ره‌یان شانزه په‌ره یان
سی و دوو به‌گوپره‌ی پانی کاغه‌زمکه
پیش شکانه‌وه‌یی و کردنی
به‌مه‌لزمه.

لَزَنَ الْقَوْمُ لَزْنًا: خه‌لکه‌که قهرم‌باغیان
کردو پاله‌په‌ستویان کرد ۵ دمگوتری:
(لَزِنَ الْقَوْمُ عَلَى الْبِرِّ): خه‌لکه‌که له‌سمر
بیره‌که بوناو هه‌لکیشان پاله‌په‌ستوی
په‌کتریان کردو ته‌نگیان به‌یه‌کتر
هه‌لچنی.

تلازن القوم: به‌مانا (لَزِنَ دئ).

الْأَلْزَنُ مِنَ الزَّمان: روْژکاری سه‌خت.

الْزَّن: ته‌نگانه‌و چورتم ۵ دمگوتری:

(أَصَابَهُمْ لَزْنٌ مِنَ الْعِيشِ): توشی

ژیانی تال و کوله‌مه‌رگی بوون ۵ ماء

لَزْنٌ: ناوی که‌م ۵ (مَنْهَلٌ لَزْنٌ):

شوینی ته‌نگه‌بهر بوناو هه‌لکیشان.

الْزَنْةُ: به‌مانا (الزَّن) دئ ۵ سالی قاتو

ه‌زی و پر کارساتو چورتم.

الزَّنة: به‌مانا (الزَّنة) دئ.

لَسَبَتْهُ الْعَرْبُ وَغُوهَا: دوشک پیوه‌ی

دا، که‌ستی، ده‌شگوتری: (بات

البعوض يَلْسِينَا: شەو تابەيانى
 مَيَسُولُهُ نِيَمَهى گەست، پَيَوهى داين
 ە ەهروا دەگوتري: (لَسِبَ فُلَاناً
 بِالسُّوطِ): بەقامچى لەفلانكەسى دا
 ە دەشگوتري: (لَسِبَهُ بِلِسَانِهِ):
 جنيوى پيدا ە (فَهُوَ لَاسِبٌ وَلَسَابُهُ).
 لَسِبَ بِهِ لَسْباً: پَيَوهى نووسا.
 لَسِبَ الْعَسَلُ وَغَرَهُ: ەهنگوينى خوارد
 ەهلى قوراند.
 أَلَسِبَهُ عَقِراً وَغَرَهَا: دوپشكى
 ئاراستەكرد بۆنەوى پَيَوهى بدا.
 اللَّسْرَبُ: دەگوتري: (مَاتَرَكَ لَسْرَباً):
 ەيجى نەهيشتەو.
 لَسَدَ الْفَصِيلُ وَغَرَهُ أُمَهُ لَسْدًا: بِيچوگە
 ەهەموو شيرى ناو گوانى دايكەگەى
 خوارد.
 لَسَدَ الشَّيْئُ: شتەگەى ەهلقوراند،
 خواردىپەو.
 لَسَدَ الْعَسَلُ: ەهنگوينى لستەو ە (لَسَدَ
 الْوَحْشِيَّةُ): گيانلەبەرمكە بِيچوومكەى
 لستەو.
 الْمَلْسَدُ: بِيچو ەئازەلَيَك زۆر شير بخوا.
 لَسْنُ الشَّيْئِ لَسّاً: شتەگەى لستەو،
 خواردى ە دەگوتري: (لَسَتِ الدَّابَّةُ
 الْحَشِيشَ): ولاخەكە دەمى بۆ لەومرو
 گياپەكە بەردو ەهئىپچرى ە
 دەشگوتري: (فُلَانٌ يَلْسُ لِي الْأَذَى):

فُلَانَكەس زۆر ئەزىيەتم دەدا.
 أَلَسْتُ الْأَرْضُ: زەوى يەكەم جار رومكى
 لى رۋاو گياو گزمكەى سەرى
 لەزەوى دەرھيئا.
 أَلَسُ النَّبَاتُ: رۋومكەكە گاتى ئەووى
 ەات دەستى بۆ بىرئو بەدورپتەو.
 اللَّسَّاسُ: گياو گز كەتازە سەرى لەزەوى
 دەرھيئابى و بەردەمى ئازەل
 نەكەوئ.
 اللَّسُّ: يەكەمجار كە لەومرو پى دەگاو
 بەردەمى ئازەل دەكەوئ.
 اللَّسُّنُ: كۆلپەرو ەمەلى ئيزان.
 لَسَقَتُهُ الْعَقْرَبُ: دوپشك پَيَوهى دا ە
 دەشگوتري: (أَثْنَيْ مِنْهُ اللَّوَاوِيعُ):
 قسەى ناخۆش و نابەجيم لى
 بىستەنەو ە (فَهُوَ مَلْسُوعٌ وَهِيَ
 مَلْسُوعَةٌ وَهِيَ لَسِيعٌ).
 لَسَعَ فُلَانٌ بِلِسَانِهِ: بەزمانى خەلگى
 ئەزىيەت دا غەيبەتى كردن، پەخنەى
 لى گرتن.
 أَلَسَعَهُ عَقِراً: دوپشكى ئاراستەكرد بۆ
 ئەووى پَيَوهى بدا.
 أَلَسَعَ بَيْنَ النَّاسِ: ناكۆكى خستە ناو
 خەلگەكەو ە فەيتنەو ئاشوبى
 خستە ناو خەلگەكەو.
 اللَّسَّاعُ: زمان بيس، دەم درىزو تانەو
 تەشەر ەاوئز.

اللسعة: بهمانا (اللساع) دئ.

اللسوع: نافرمتيك ميژدمهكي ناخوش

بوئ و دهمدرئو جنئو فروش بي

بههاوسهري نهزيهتي بدا.

المسع: شارهزاو چاوساغى ليتهاتوو.

لسق: بپروانه مادهي (لرق ولصق).

اللسوق: لهزگهيه بهشويئي برينهوه

دهنري تا چاك نهبيتهوه بهري نادا.

لسن فلاناً لسنأ: غهيبهتي كرد تانهي لي

دا ه بهخراپه ياسي كرد ه لهقسهكردن

دا بوړي دا بهسهري دا زال بوو ه

دهگوتري: (لاسنه فلسنه): گفت و گوئ

لهگل دا كردو بوړي دا.

لسن اليف: تويكلهكي شيتال كردموه

شي كردموه، دوايي كردى بهتالئالو

نامادهي كرد بو رستن و بادن.

لسن فلان لسنأ: فلان زمان رهوانو

فهصيح و قسه شيرن بوو ه (فهو لسن

وهي لسنه وهو لسن وهي لسنأ).

السن فلان: فلانكس فهصيح و زمان

رهوان بوو ه زوري قسهكرد.

السن فلاناً قوله او رسالته: قسهكي به

فلانكس راگهياند ه دهگوتري:

(السني فلاناً): فلانكسم بو ناگادار

يكنههوه.

لاسنه: قسهي لهگل دا كرد ه

دهگوتري: (كان بينهما ملاسنه):

گفت و گو كهوته نيوانيان، پيكنهوه

قسهيان كرد.

لسنت فلان: فلانكس زمانى خوئ

گهستو سهرسام بوو لهكارهكه.

لسن الشئى: شتهكي وهكوو زوبان لي

كرد ه دهگوتري: (لسن الجذاء):

پيشي پيلاوهكي تاشي وهكوو

قهراخي زمانى لي كرد.

تلسن الجمر: پشكو ناگرمكه بليسهي لي

ههئسا وهكوو زوبان سهرموهي خوئ

باريك نواند.

تلسن علي: درؤي لهگل دا كردم،

درؤي بهدمهوه ههئبهستم.

اللسان: زوبان؛ نهو پارچه گوشته

لاكيشهبيهي لهناو دم دايه ه بو

قسهكردن بو چهشتن بو شت

هوتدان بهكاردهيئنري ه بهمانا

شيوه زمان و لوغه دئ ه قورئان

دهفهرموي: ﴿فَالَمَّا يَسِرْنَاهُ بِلِسَانِكَ﴾

ه فلانكس بهبهلگهي خودايي

قسهدهكا ه وسپو سنا ه دهگوتري:

(لسان الناس عليه حسنة): خهلك

وهسپو سناي دمدن ه (لسان

القوم): قسهكمري نهتهوه ه (لسان

الحال): دياردمو نيشانهي شت.

ذو اللسانين: فيتنمو دوو زمان، دوو

پوو.

لسان الحذاء: نهو زيادؤكهى دمكهوئته
 ناستى پشتهپچ ۵ (لسان الميزان):
 زويانهى تهرارزو ۵ (لسان النار):
 بئيسهى ناگر ۵ دهگوترئ: (طفي
 لسان النار): ناوه بؤ نهو پارچه
 غوضروفهپهى بهبنى زمانهوميوه
 لهكاتى شت قوتدان دا بؤرى ههناسه
 دهگرئ بؤنهوهى خواردنى تئ
 نهچئ.

لسان الثور: رومكئكى سالانهپه شيوه
 لهزمانى رهشهولاخ دهچئ، لهبوارى
 پزيشكى دا سودى لئ دهبيندرئ.
 لسان الحمل: رومكئكى كيوى پزيشكييه
 تهمن دريژه.

لسان العصارف: جؤره درمختيكة ۵
 (لسان العصفور): جؤره
 مهعكهرونهپهكه پارچهكانى بچوكن
 ومكوو زمانه چؤلهكه ومهان.
 اللسن: قسهو ناخاوتن ۵ زمان و زارواه
 ۵ دهگوترئ: (لكل قوم لسن): همر
 نهتهومو زارواهى خوى ههپه.
 اللسن: همرشتيك قهراخهكانى وهكوو
 قهراخى زمانى لئ گرابئ.

الملسون: (رجل ملسون): پياوى زمان
 شيرين ۵ قسه خوئى بئ كردهوه.

لشلش فلان: فلانكس لهكاتى ترس
 ومقره لئ ههنگراو نهپتوانى نارام

بگرئ، همر هاتو چؤى بوو.
 اللشلش: پياوى گورجو گؤل و جهسته
 بچوك ۵ دهگوترئ: (فلان جان
 لشلش): فلانكس ترسنؤك و بئ
 ومقرهپه.

لشأ فلان: فلانكس دواى پله
 بهرزبونهوهى نزم كراپهوه.
 لاشاه الله: خودا لهناوى برد ۵ واى لئ
 كرد ناوى نهما ههرومهكوو نهبوو
 بئ.

لصب الغلد باللحم لصبا: پئستى به
 ئيسقانهوه نووسا لهبهر كزو كؤلهوارى
 گوشتى پئومنهما.

لصب الحاتم في الاصبع: ههنگوستيلهكه
 لهپهئجهدا جيگر بوو، دمراپه.
 لصب السيف في الغمد: شمشيرهكه لهكالان
 دا ناخى بوو ۵ (لهر ملصاب).
 اللصب الشئى: شتهكه تهنك بوو.
 اللاصبة: بيرى تهنكهبهرو قول ۵ (ك:
 لواصب).

اللبص: تهنكهلان و ريگه تهنكهبهرى
 ناوكئوو كهؤ ۵ (ك: لاصرب
 ولصاب).

اللبص: پياوى رژدو جروك رهوشت
 نالهپار.

لئ الشئى لصا: شتهكهى دزى ۵ بهمدزى
 كارمهكى كرد.

لَمَّ الْبَابَ: دەرگاگهی داخست، پیوهی دا
ه (فهر ملصوص).

لَمَّ فُلَانٌ لَمَصًا وَلِصْوِيَّةً: فلانکەس
ناوشانی تەسک بوون ه یان ددانەکانی
جوت بون و بۆشایان تیدا نەبیندرا.
لَصَّتِ الْمَرَأَةُ: نافرمتەگە پانی لَیْک نزیك
بوونەوه بۆشایان لەنیوان دا
نەبوو.

لَصَّتِ الْمَجْبُوهَةُ: ناوچاوانی تەسک بوو.
لَصِيتَ الشَّاةَ: مەرەگە شاخیکێ بۆ
پیشەموو شاخیکێ بۆ دواوه بوو ه
(فهر أَلَصَّ وَهِيَ أَلْصَاءُ).

تَلَصَّ فُلَانٌ: فلانکەس دزی کردنی
دوبارەو سیبازە کردەوه ه یان
بەناپەدلی دزی کرد ه جاسوسی
کرد.

الْلَمَّى: دز ه (ك: لصوص).
الْمَلْصَةُ: (أَرْضُ مَلْصَةٍ): ولاتیکە دزی
زۆرە.

لَصَّ الْجِلْدُ لَصْفًا وَلِصْوَغًا: پیستی
بەنیسقاڤەوه نووساو وشک بۆوه
بەهۆی کزی و لاوازی.

لَصَّفَ لَوْنَهُ لَصْفًا وَلَصِيفًا: ڕەنگی
دەرەشاپەوه.

لَصَّفَ الْبَعِيرُ لَصْفًا: حوشرمەگە درۆی
خوارد پوهکی چقلاوی خوارد.
الْلَاصِفُ: کلی لەچاو پادراو.

الْلَصْفُ: دەرختیکە چقلاوی لەولاتانی
دەروریمەری دەرپای سپی ناوهراست

گەشەدەگا، گۆلەکانی سپین.
لَصِقَ الشَّيْءُ بِغَيْرِهِ لَصِقًا وَلُصُوقًا: شتەگە
بەشتی ترمەوه نووسا ه (فهر لاصِق
ولصاق).

الْصَقَّ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شتەگە
بەشتەگە ترمەوه نووساند.

لَا صَقَّ: پیوهی نووسا ه ئەهویش
بەنەمەوه نووسا.

إِلْتَصَقَ بِهِ: پیوهی نووسا.
تَلَصَّكَ: بەپەگەوه نووسان.

الإلصاق: پیتی (الإلصاق): پیتی (ب)ی
پە دەگوتری: (مررت بزید): بەلای
زەیددا تێپەریم.

الإلتصاق: لەهواری ئەندازیاری دا
جۆشـخواردن و پیوهـلکـوانی
قەبارەپەگە بەقەبارەپەکی تر.

الإلتصاقية: (اللغة الإلتصاقية): ئەو
زمان و شیوه ناخواتنەپەگەبەهۆی
وشە زیاڤەوه پەپوهەندی قسەکان
نەدا بکری و مگوو لوغە ناچەری و
بۆلۆنی و تورکی.

الْلَاصِقُ: ئەو دەرمان و لەفاف و لەزگە
پزیشکیانە دیخەرنە سەربرین.

الْلَصِقُ: دەگوتری: (هو لَصِقْتِي
وَلَصِقْتِي): ئەو بەتەنیشتمەوهپە ه

نووسا.

ههروا دمگوترئ: (هر بلسق الحائط):

لِطِئْتُ لِسَانَهُ: زویانی وشك بوو.

ئهو له په نا دیواره که و میه.

الْلاطِنَةُ: برینیک ئه و منده قول بی

الْمُصْقُ: به مانا (الاصوق) دی.

بگاته تو پکله ته نکهی سمر ئیسقان ۵

الْمَصِيقُ: مروقی باوک نادیار،

کلاوی بجوک.

هه لگی راوه، پیوه لکاو پالراو بو لای

لَطِئْتُ الشَّيْئُ لَطْأً: شته که خراب بوو،

که سیک که باوکی ئهو نییه، به ناروا

تی کچوو، که لکی نه ما.

خوی پال که سیک داوه که باوکی ئهو

لَعِثْتُ فُلَانًا أَوْ الشَّيْئُ: به بهری دهستی

نییه.

له فلان که سی دا، شه پلاغهی له فلان دا ۵

جاری لصیق: جیرانی وا که مالی به مالی

پان به شه پکهی دار له فلان که سی دا.

تو و می.

لَعِثْتُ فُلَانًا بِحَجَرٍ: بهردی له فلان که س گرت.

الْمُصْقُ: مروقی باوک نادیار ۵ باوک

لَعِثْتُ الْأَمْرُ فُلَانًا: کار که له سمر فلان که س

نه زاندر او.

زور گران ۵ دمگوترئ: (لَطْنَةُ الْحَمَلُ):

لَمْلَمَ الشَّيْئُ: شته که ی له قانده

کوله که ماندوی کرد ۵ به لایه وه گران

بوئه وهی دهری بیئی ۵ دمگوترئ:

بوو.

(لَمْلَمَ الضَّرْسَ مِنَ الْقَم):

تلاطت القوم: خه لکه که شه ره

ددانه که ی له قانده بوئه وهی دهری

شم شیریان کرد ۵ به شم شیر

بیئی.

له به کیان دا ۵ پان به مسته کوله

لَمْلَمَ: زوری به ملاو به ولای خوی دا

شه پازله که و تنه و ویزی په کتری.

پوانی.

تلاطت الموج: شه پوله کان تی کیانه وه

الْمُضْلَأُ: چاوساگی شارمزاو لیها توو

هاو پشت.

له ری نیشان دان دا.

الْمَلِطُ: شوینی جهسته که زهبری لی

لَمْلَمَ لُغْمًا: توندو تیژی له گه ل نوانده،

دهدرئو به و هویه وه نازاری لی

زوری نیلحاح لی کرد.

پهیدا ده بی.

لَعًا بِالشَّيْئِ لَطْنًا: به شته که وه نووسا ۵

لَطَحَهُ بِكَذَا لُغْمًا: ئه وهی تییه ئسو ۵

دمگوترئ: (لَطَأَ بِالْأَرْضِ):

دمگوترئ: (لَطَحَ ثَوْبَهُ بِالْمَدَادِ وَغیره):

به زمویه که وه نووسا.

پوشاکه که ی به مهر که ب پنگ کرد.

لَعًا فُلَانًا بِالْعَصَا: به گوجان له فلانی دا.

لَطِئَ بِالْأَرْضِ لَطْوًا: به زمویه که وه

لَطَّخَ فَلَانًا بَسْرَه: بوختانی بۆ فلانکەس کرد.

لَطَّخْتُ فَلَانًا بِأَمْرِ قَبِيحٍ: فلانکەسم تاوانبار کرد بە کاریکی ناشیرین، کاری ناشیرینم پال دا.

لَطَّخَهُ: بۆ زیندەپووی لەمانای (لَطَّخَهُ) دئی.

تَلَطَّخَ الشَّيْءُ بكذا: شتەکە بەووە پیس بوو.

تَلَطَّخَ فلان بامر قبيح: فلانکەس بە کاریکی ناشیرینەووە تۆمەتبار کرا ۵ کاری ناشیرینی پال درا.

اللَّطْخُ: شتی کەم لەهەرشتیکی بێ ۵ دەگوتری: (في السماء لَطَخَ من السحاب): کەمێک هەوور بەناسمانەووە هەیه ۵ (سمعت لَطَخًا من الخبر): کەمێکم لەهەوالەکە بیست ۵ هەروا وشە (اللَّطْخُ) ناوہ بۆ مرووفی ئەحمەق و گێل.

اللَّطْخُ: خواردنی پیس (پیسخۆر) ۵ هەرشتیکی شتی تری تیپەتسوری. اللُّطْخَةُ: دەگوتری: (رجلٌ لَطِخَةٌ): پیاوێکی ئەحمەق و گێلە خێرو بیری تێدا نییە.

اللَّطِخُ: ئەحمەق و گێل. اللطوخ: ئەوێ لەشتی تر هەندەسورێ و رەنگی دەگوێ. لَطَّسَهُ لَطْسًا: بەمتەختە داریکی پان لێی

دا، بەشتیکی پان لێی دا، چەپەوانە ی پێ کێشا ۵ مستە کوڵە ی لێ دا.

لَطَّسَ فَلَانًا بِالْحَجَرِ: بەردی بەفلان دادا ۵ (لَطَّسَ الحجر بالحجر): بەردی بەبەرد کێشا بۆ ئەووە بیشکێنی.

لَطَّسَ الشَّيْءُ: شتەکە ی وردو هاپ کرد ۵ شتەکە ی پان و پلیش کردەووە.

لَا طَسَهُ: تێی هەتسو ۵ پێی رەنگ کرد. تَلَا طَسْتَ الْأَمْوَاجِ: شەپۆلەکان تێکیانەووە هاویشت.

الْمِلْطَاسُ: کۆین، پێک، چەکوچی گەورە بۆ شکاندنی بەرد ۵ بەردی گەورە بۆ هارینی دانەوێڵە ۵ بەرداش.

لَطَّ الْأَمْرُ وَغَيْرَ لَطًّا: خەریکی کارمکە بوو خۆی پێوە گرت.

لَطَّ بفلان: کەوتە گەل فلان.

لَطَّ الشَّيْءُ: شتەکە ی شاردمووە داپووشی ۵ دەگوتری: (لَطَّ عليه): لێی شاردمووە.

لَطَّ الْحَقُّ بِالْبَاطِلِ: حەق و بەتالی تێکەلاو بەیهک کرد.

لَطَّ عَنْهُ الْخَبَرُ: هەوالە ی لێ شاردمووە.

لَطَّ عَلَيْهِ الْخَبَرُ: هەوالەکە ی لێ شاردمووە هەوالێکی تری پێدا.

لَطَّ السِّرُّ أَوْ الْحَبَابُ: پەردمکە ی دادایەووە، روپووشی دادایەووە.

لَطَّ حَقُّهُ وَعَنْ حَقِّهِ: نینکاریی مافی ئەوی کرد، دانی بەمافی ئەودانەنا.

لَطَّ البابَ: دمرگاهى داخست.

گه چکاری ۵ برینیک بگاته مؤخى
سهر.

لَطَّ الشَّيْءُ: شتهکى پیوه لکاند.

لَطَعَ الشَّيْءُ لَطْعاً: شتهکى لستهوه،
خواردى ۵ (فهر لاطع و لَطَّاع).

لَطَّ فلاناً بالعصا: به گۆچان له فلانکەسى
دا.

لَطَعَ الكلبُ أو الذئبُ الماءَ: سهگه که یان
گورگه که ناوى خواردوه.

لَطَّ فلان لَطْعاً: فلانکەس ددانى که و تن
یان ددانه کانی داخوران و بنه که یان
ماوه ۵ (فهر أَلَط).

لَطَعَ فلاناً: شەقى له پاشه وهى فلانکەس
هه لدا.

أَلَطَ الرجلُ: پیاوکه توندو تیز بوو
له کارمه که دا.

لَطَعَ فلاناً بالعصا: به گۆچان له فلانکەسى
دا.

أَلَطَ الأمرُ عليه: کارمه که لی شارده وه.
أَلَطَ القَبْرُ: گۆره که به زموییه وه
تهخت کرد.

لَطَعَ عينه: مسته کۆله ی له چاوی دا.
لَطَعَتِ الأسنانُ لَطْعاً: ددانه کانی
داخوران و بنه که یان ماوه.

أَلَطَ فلاناً: یارمه تی فلانکەسى دا،
پشتگیری کرد.

لَطَعَتِ شفة الزنجي: دیوی ناوه وه ی لیوی
رەش پیسته که (قوله رەشه که) سپی
دمنوی ۵ (فهر أَلَطَ وهي لَطعاء).

إِنُطَّتِ المرأةُ: نافرتمه که خوی داپوشی.
أَلُطَّتِ المرأةُ بالمسك: نافرتمه که بوئی
میسکی له خۆدا.

لَطَعَ الشَّيْءُ: شته که کزو لاواز بوو.
لَطَعَ الشَّيْءُ لَطْعاً: شته که ی لسته وه،
خواردی.

تَلَطَّطَ حَقَّةً: نینکاری مافی فلانی کرد ۵
دمه گوتری: (تَلَطَّى حَقَّةً): بوئه وهی
پیتی (ط) سی جار به په نایه که وه
نه یهن.

لَطَعَ فلاناً: شەقى له پاشه وهى فلانکەس
هه لدا.

اللطاط: پيس.

إِنُطَّعَ الشَّيْءُ: شته که ی لسته وه،
خواردی ۵ ده گوتری: (اللطع ما في
الإناء): هه ر چی له قاپه که دا بوو
خواردی.

المِلطاط: سمرانسهری کیو ۵ قه راخی
کیو ۵ ناش ۵ چه قه نه ی ناش ۵
لیواری شیو ۵ قه راخ و دهریا ۵ یان
رێگا به قه راخ دهریا دا ۵ به ربیلای
خانوو ۵ ماله ی سواخ کردن و

اللطع: مه لاشو ۵ (ك: الطاع).
اللُّطْعُ: (رجل لُطْعُ): پیاوی خوڤری و

هیچ و پوچ و دل بیس.

الطَّمَةُ: سپیای گرمی لؤکهیه لهسهر

بهری په لکه گه لا رۆی دمکا.

لَطَفَ بِهِ وَلَهُ لُطْفًا وَلَطْفًا: له گه لی دا

هیواشو لهسهره خو بوو ۵

دمگوتری: (هو لطیف بهذا الأمر):

شارمزاو لهسهره خو په بو

بهر پو مبردنی نهم کاره.

لَطَفَ الشَّيْءُ لُطْفًا وَلُطَافَةً: شته که ناسکو

جوانو لهسهره خو بوو ۵ تهنکو نهرم

بوو پیچه وانهی نه ستورو خهستی ۵

دمگوتری: (أهواء جسم لطيف): ههوا

قه بارمه کی نهرمو شله ۵ (فتاة ذات

خلق لطيف): کچیکی رموشت جوانو

لهسهره خو په ۵ (لَطَفَ عَنْهُ) لهو

بجوکتر بوو ۵ (فهو لطيف).

الطَّفَ لَهُ فِي الْقَوْلِ: پرسپاری

لهسهره خو ی نارپاسته کرد.

الطَّفَ فَلَانًا بِكَذَا: دیاری دا به فلان،

چاکه له گه لی فلان کرد به فلان

کردهوه.

الطَّفَ الشَّيْءُ بِمَنْبَه: شته که ی

به تهنیشیه وه لکاند.

لَا طَفَّ: چاکه ی له گه لی دا کرد ۵ له گه لی

هیدی و هیمن بوو.

لَطَفَ الْكِتَابُ: کتیبه که ی سوکو ناسان

کرد شوینه گرانه کانی رون

کردنهوه.

تَلَطَّفَ الْقَوْمُ: خه لکه که چاکه یان

له گه لی په کتر کرد.

تَلَطَّفَ الْقَوْمُ فِي الْأَمْرِ: خه لکه که

له کارمکه دا له گه لی په کتر هیدی و

لهسهره خو بوو.

تَلَطَّفَ لِلْأَمْرِ: بؤکارمکه هیدی و لهسهره

خو بوو.

تَلَطَّفَ فُلَانٌ: له گه لی فلان دا به هیدی و

لهسهره خو جولایه وه فیل لی کرد

بؤنه وه ی نه پنیه کانی لی دهر بیئ.

تَلَطَّفَ فُلَانٌ: فلان که س خوشوع و ترسی

پیوه دیار بوو، به نه دهمبو

خوشوعه وه جولایه وه.

اسْتَطَفَّ الشَّيْءُ: شته که ی له خو ی

نزیک کردوه، به تهنیشتی خو په وه

نوساند ۵ به نهرمو نیان و جوانو

ناسکی له قه لثم دا.

الطَّفُ: هیدی و هیمنی، دیاری،

دمگوتری: (أهدى اليه لطفًا):

دیاری به کی پی شکش کرد ۵

دمگوتری: (هؤلاء لطف فلان):

نه وان هه او له و هه واداری

فلان که سن.

الطَّفُ: لوتف له لایه ن خوداوه

توفیق ددان و پاراس تنی

به ندمکانی به تی له تیشکان و

هه لخلیسکان.

اللُّطْفُ فِي الْعَمَلِ: به هیډی و له سهره
خوږی نه نجامدانی کار.

اللُّطْفَةُ: دباری.

اللَّطِيفُ: په کیکه له ناوه جوانه کانی
په رومردگار ۵ چا که و په حم و
به زمی خودایه بؤ به ندمکانی ۵ زانا
به نهی روداو و ردمکاریه کان ۵
هر و ناوه بؤ که لامیک مانا که
رون و ناشکرا نه بی ۵ قه باره یه ک
رمق و پته وی تیدانه بی ۵ (الجنس
اللطيف): مه به ست لئی په گه زی
نا فرمه ته.

اللُّطِيفَةُ: میینه ی (اللَّطِيف) ۵ ناوه بؤ
قسه ی ناسک و عه نیکه ۵ (جارية
لطيفة الخصر): کچوله یه کی
قه دباریکه.

اللُّرَاطِفُ مِنَ الْأَضْلَاعِ: نه و په راسوانه ی
به لای سنگه وهن.

لَطْمَةٌ: شه بلاغه ی له کولمی دا، به لا
پومه تی کیښا ۵ به بهری دمستی لئی
دا ۵ ده گوتړی: (لَطَمَتِ الْمَرْأَةَ
ووجهها): نا فرمه ته که به دهم و چاوی
خوی کیښا.

لَطَمَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شته که ی به شته که وه
نو وساند، شته که ی تیکه لاوی شته که
کرد.

لَا طَمَهُ مَلَا طَمَةً: نه و دوکه سه

چه په وانه یان له یه کتر دا،
مشته کوله یان ناراسته ی روخساری
یه کتر کرد.

لَطْمَةٌ: زوری مسته کوله لیډان ۵ (فهو
مُلَطَّم).

لَطَمَ الْكِتَابُ: کتیبه که ی ته و او کرد.
إِلْتَطَمَتِ الْأَمْوَاجُ: شه پوله کان لیکیان دا.
الْتَطَمَ الْقَوْمُ: خه لکه که به مسته کوله
لیکیان دا.

تَلَاطَمَتِ الْأَمْوَاجُ: شه پوله کان لیکیان دا.
تَلَاطَمَ الْقَوْمُ: خه لکه که به مسته کوله
لیکیان دا.

تَلَطَّمَ وَجْهُهُ: دهم و چاوی تو زوی بوون.
اللطيمُ: به مسته کوله لیډاو ۵ که سیک
مندال بی و باوک و دایکی بمر و
هه تیو بی ۵ نه سپی نویم
له نه سپه کانی ناو حله به ی
پیشپرکی.

اللَّطِيمَةُ: قوتوی میسک ۵ ده گوتړی:
(فاحت اللطيمة) یان ده گوتړی: (کأن
فاها لطيمة تاجر) ۵ هر و او شه ی
(اللطيمة): ناوه بؤ کاروانی بازرگانی
که بارمکانیان میسک و ناو ریشم و
کالای له و جوړه بی ۵ (ك: لطائم).

الْمُلَطَّمُ: خو پری و خالی له پدوشتی بهرز.
الْمُلَطَّمُ: کولم، روممت ۵ (مُلَطَّمُ الْبَحْرُ):
نه و شو پنه ی دهر پاکه شه پوله کانی

تیدا دمشکینهوه ۵ (ک: ملاطم).

لَطًا لَطْرًا: په‌نای برده بهر نه‌شکه‌وتو بن به‌ردو په‌ناگای کیو.

لَطَى لَطِيًا: به‌زموییه‌که‌وه نووساو جیی نه‌هیشت.

تَلَطَّى عَلَى الْعَدُوِّ: چاو‌مروانی پی‌شه‌تای دوژمنی کرد.

الْطَّاءُ: زموى ۵ شوین ۵ ناو‌چاوان یان

ناو‌مراستی ناو‌چاوان ۵ ده‌گوترئ:

(بَيْضُ اللَّهِ لَطَاتُكَ): خودا ناو‌چاوانت

سپی و دره‌شواوه بکا ۵ دزو جه‌رده

که‌لئیه‌وه نزیک بن ۵ بارگرانی و

قورسایى ۵ ده‌گوترئ: (أَلْقَى عَلَيْهِ

لَطَاتِهِ): قورسایى خوی خسته سهر

۵ هه‌روا ده‌گوترئ: (أَلْقَى لَطَاتِهِ

و بلطاته): له‌وشوینه جیگر بوو

نه‌رویی جیی نه‌هیشت ۵ هه‌روا

ده‌گوترئ: (فُلَانٌ لَا يَعْرِفُ قِطَاتِهِ مِنْ

لَطَاتِهِ): فلانکه‌س باش و پی‌شی خوی

نازانی، نه‌حمه‌ق و گیله.

الْطَّاءُ: دزو جه‌رده که‌لئیت نزیک

ببنه‌وه.

الْمِطْيُ وَالْمِطَاءُ وَالْمِطَّاءُ: نه‌و به‌رده

ته‌نکه‌ی نیوان نیسقانی کار‌تیره‌ی

سهر و گوشته‌که‌یه‌تی.

لَطَّ بِهِ لَطًّا: له‌گه‌لی که‌وت و لی‌ی

جیان‌ه‌بو‌مه‌وه.

لَطَّ عَلَيْهِ: پی‌کی‌شی لی کرد.

لَطَّ فُلَانٌ: فلانکه‌س ی دمرکرد ۵ (فهر لَاطَ وَمِلَاطًا).

الَطَّ بِهِ: به‌مانا (الَطَّ دئ) ۵ له‌جه‌دیس دا

هاتووه ده‌مهرموی: (الَطَّوْا بِيَاذِ الْجَلالِ

وَالْإِكْرَامِ): خۆ به‌خویندنی دوعاو

پارانه‌وه‌ی (یا ذالجلال والإكرام)

بگرن و هه‌میشه نه‌م رسته‌یه بلین و

بلئینه‌وه.

الَطَّ بِالْمَكَانِ: له‌شوینه‌که جیگر بوو ۵

(الَطَّ بِفُلَانٍ): له‌گه‌ل فلانکه‌س

که‌وت و لی‌ی جیا‌بو‌ونه‌وه.

الَطَّ الْمَطْرُ: بارانه‌که به‌ردموام بوو.

لَاطَ فِي الْحَرْبِ مِلَاطَةً وَلِطَاطًا: به‌رده‌وام

بوو له‌سهر شه‌رو وازی لی نه‌هینا.

تَلَاطَرُوا فِي الْحَرْبِ: سواره‌کان یه‌کتریان

راونا یه‌کتریان هینا و برد.

تَلَطَّطَتِ الْحَيَّةُ: ماره‌که له‌بهر زۆر رق

هه‌ئسانی سهری خوی باداو سهری

خوی هینا و برد.

الَلَطُ: پیاوی وشکه ته‌بیات و توند‌رمو.

الْمِلَاطُ: به‌مانا (الْمِلْحَاحُ) دئ ۵ واته

که‌سێک زۆر پی‌کی‌شی و ئیلحاح بکا

بو‌شت ۵ (رجل مِلَاطًا): پیاوی‌که

ته‌نگه تاو کراوه.

الْمِلَطُ: ته‌نگه تاو.

الْمِلَطَةُ: نامه‌ی پی‌کی‌شی و زۆر ئیلحاح

تیدا‌کردن.

لَعِبَ فِي الدِّينِ: نایبانی کرده گاتنهو
گرنگی بی نهدا ه قورشان دمفه رموی:
﴿وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا﴾.

لَعِبَتْ بِهِمُ الْهَمُومُ: خه مو خهفمت تیکی
دان یاری بی کردن سهری لی
شیواندن.

لَعِبَتْ الرِّيحُ بِالْمَنْزِلِ: رهشهاکه مه نزل و
نشینگه که ی سرپه وه ه کوپری
کردمو وه ناسه واری نه هیشت.

الْعَبِ الصَّبِيِّ: منداله که ی والی کرد
یاری بکا ه شتیکی وای بو هیتا یاری
بی بکا.

لَاعِبُهُ مُلَاعِبَةٌ وَلِعَابًا: یاری له گه ل دا
کرد.

لَعَبَ الرَّجُلُ: به مانا (لَعِبَ دئ).
لَعَبَ الْقِرَّةَ وَغَوَّه: یاری به مبه مونه که
کرد ه هلی په راند.

تَلَعَّبَ فُلَانٌ: فلان که جار دوا جار یاری
کرد ه دمگوتری: ((تَلَعَّبَتْ بِهِمُ
الْهَمُومُ)).

الْأَلْعَبَانُ: که سیک زور یاری بکا ه فیل
زان و به پیچ و په نا.

الْأَلْعُومَةُ: یاری ه دمگوتری: (بینهم
العوبة) ه (وهذه العوبة حسنة).

التَّلْعَابُ: که سیک زور یاری بکا.
التَّلْعَابُ: به مانا (التَّلْعَابُ دئ).
التَّلْعَابَةُ: به مانا (التَّلْعَابُ دئ).

تَلَطَّفَتِ الْحَيَّةُ رَأْسَهَا: مار که له رِق
هه لساوی و تورپی زور سهری باداو
سهری هه لساو راند.

تَلَطَّفَتِ الْحَيَّةُ رَأْسَهَا: مار که له رِق
هه لساوی خوی سهری هه لساو راند.

الظَّلَاطُ: پیاوی توند ته بیات و توند
په و زمان په وان و قسه زمان ه
دمشگوتری: (یوم لظلاط): روژیکی
گهرمه.

تَلَطَّيْتُ النَّارَ: ناگر که بلتیه سی دا.
تَلَطَّى النَّارُ: ناگر که هه لگرسا، بلتیه سی
دا.

إِلْتَفَّ فُلَانٌ: فلان که س رفی هه لساو
ومگوو بشکو ناگر سور هه لگه را.

تَلَطَّيْتُ النَّارَ: ناگر که هه لگرسا بلتیه سی
کرد ه دمشگوتری: (تَلَطَّى الْحَرُّ
وَتَلَطَّتِ الْمَفَازَةُ وَتَلَطَّى فُلَانٌ عَلَى
فُلَانٍ).

الْلَطَّى: بلتیه سی ناگر به بی دو که ل.

نَطَّى: ناوی که له نا و مکانی دوزه خو (دو
بزوینی ناچنه سهر) هه میشه دمی
بی ته نوین بی.

لَعَبَ الصَّبِيِّ لَعْبًا: منداله که لیک له ده می
هاته خوار.

لَعِبَ لَعِبًا وَلَعِبًا: منداله که یاری کرد ه
پیاوم که کاری بی سوودی کرد.

لَعِبَ بِالشَّيْءِ: یاری به شته که کرد.

اللُّعَابُ: تَفْ ه (لُعَابُ النُّحْلِ):

ههنگوینی ههنگ ه (لُعَابُ الْحَيَّةِ):

ژههری مار ه (لُعَابُ الشَّمْسِ): ئهو

تارماییه که لهکاتی گهرمادا دیته

بهرچاو و هکوو تهونی جَلْجَالُوکَه

لهناسمانهوه دیته خوار ه دمگوتری:

(سَال لُعَابِ الشَّمْسِ): تیشکی خۆرو

گهرمییه که هی هاته خوار بۆسهر

ژهوی.

اللُّعْبَةُ: ههرشتیک یاری پی بکری

و هکوو دامه و دۆمینهو سی رِسکین و

نۆرسکین و شتی وا ه نهحهقه و گیل

که کالته چی کهسانی دیکه بی ه

دمگوتری: (رَجُلٌ لُّعْبَةٌ): پیاویکه

خه لک کالته پی دهکه ه نۆره

یاری ه دمگوتری: (لَمَنْ اللُّعْبَةُ؟):

سهرمیاری کییه ه یان دمگوتری:

(فَرَّغَ مِنْ لَعْبَتِهِ): لهنۆره یارییه که هی

خوی بۆوه.

اللُّعْبَةُ: کهسیک زۆر یاری بکا.

اللُّعَابُ: بهمانا (اللُّعْبَةُ) دئ ه ههر

ناژهلو گیانه بهرئیک پی شهی

هه لپهرین و سه مایی و هکوو مهیمون.

اللُّعُوبُ (امْرَأَةٌ لُّعُوبٌ): ئا فره تیکی

دهلالو لارو له نهجه که رهو سوعبه ته چی

ه (ک: لعاب).

المَّلَاعِبُ: (مَلَاعِبُ ظِلِّهِ): بالنده مییه که

له سارا یاری له گهل سینه ری خوی

دهکا ه بروانه مادهی (الْقِرْلَى).

المَّلْعَبُ: یاریگا ه (ک: ملاعب).

مَلَاعِبُ الرِّيحِ: ئهو شوینانه ی بایان

لیوه دئ ه دمشگوتری: (تَرْكُهُ فِي

مَلَاعِبِ الْجَنِّ): له شوینیکی نادیار

جیم هیشت ه کهس نازانی

له کوپییه.

المَّلْعَبَةُ: کراسی بیقول مندا یاری پیوه

دهکا ه (هَانِيلُهُو شَوْرَت).

لَقِئْتُمْ فِي الْأَمْرِ: له کارمه وهستا ه

هه لۆپسته ی له سهر کردو لی و رد بۆوه

ه به هیواشی نهنجامی دا.

لَقَعَ الضَرْبُ فَلَانًا: لیدانه که نازاری

به فلانکهس که یاند ه پیستی سوتاند.

لَقَعَ الْحُبُّ وَالشَّرْقُ فَوَادَةً: سۆزو دلناری دلی

فلانکهسی پرژاند.

لَقَعَ الْهَمُّ فِي الصَّدْرِ: خهم لهدمروونی دا

تیکیانه وه هاویشته.

الْعَجَّ النَّارُ فِي الْحَطَبِ: ئاگری له دارمهکان

بهردا ه ئاگره که ی داگیر ساند.

لَا عَجَبَ الْأَمْرُ: کارمه که ی له سهر قورس

بوو ه توشی دلپراوکی کرد.

الْعَجَّ الرَّجُلُ: پیاوکه به هوی خهمو

خهفته وه نه خوش کهوت.

اللَّاعِجُ: عیشقو سۆزی سوتینه ری ناو

دمروون ۵ دمگوترئ: (هَمْ لَاعَج):
 خه مو خهفه تیکه دل دمسوتینئ ۵
 دهمگوترئ: (به لَاعَج الهوی
 ولواعجه): کاریگهری سوژی
 دلدارئ و عیشقی پیوه دیاره.
 لَعَسَ لَعْسًا: گهستی.

لَعِسَتِ الشَّقَّةُ: لیومه که دیوی ناومهوی
 یش هه لگه را بوو که نه م جوړه لیوه
 لای عهرمب په سه نده و به جوانی
 دوزانن ۵ (فهي لَعْسَاء).
 لَعِسَتِ النَّبَأُ: گیاو گزمکه پرو چر
 بوو تیکه لالو به هوئی تیر ناوپیوه
 یش هه لگه را.

تَلَعَسَ فُلَانٌ: فلانکس خواردنی خیرا
 خیراو به هه لپه بوو.
 اللّٰعَسُ: په شیبیه که به دیوی ناومهوی
 لیومیه.

اللّعسة: پهنگی رمش ۵ دمگوترئ: (لي
 شَفْتِيهَا لَعْسَةً): دیوی ناومهوی لیوی
 په شایی ههیه.
 اللّعوسُ: دمگوترئ: (ماذقت لَعُوسًا):
 هیچ شتیکم نه چه شتووه.

اللّعوسُ: زور خورو چلّیس، هه لپه کهر
 بو خواردن هه روا ناوه بو گورگ
 چونکه نه و درنهمیه چلّیس و
 به هه لپه که دمکه ویتسه ناو
 میگهل و شتی واوه هه ول دمدا زور

ترین خه سار بداو نازه دل بختکینئ ۵
 (ك: لَعَاوس).
 اللّعوسُ: (لَحْمٌ مْلَعُوسٌ): گوشتی سوری
 نه کولاو.
 لَعَصَ عَلَيْنَا لَعَصًا: شته که ی گران و
 نه سته م کرد له سه رمان چلّیس بوو
 له خواردن و خواردنه وه دا ۵ (فهر
 لَعِصٌ).
 تَلَعَّصَ: به مانا (لَعِصَ) دئ.
 لَعَطَهُ بِالنَّارِ لَعَطًا: پانه و پان ملی داخ
 کرد، دمگوترئ: (لَعَطَ الشَّاةُ): ملی
 مه پرکه ی داخ کرد.
 لَعَطَ فُلَانًا بِمَقَةٍ: مافی فلانی پاش خست
 خستیه ژیر لیومه وه.
 مَرَّ لَاعِطًا: روی به شتیوهی دژه
 هه لویتست و خوی خسته په نا دیوار
 یان په ناکتو.
 أَلْعَطَ فُلَانٌ: فلانکس به بناری
 کیومه که دا روی.
 اللّعطُ: تاکی (الألقاط) که بریتیه لهو
 هیلانهای حبه شه پیه کان له سه ر
 روخساری خو یان دروستی دمکن.
 اللّعطُ: شوینی بناغهی خانوو یان
 بناری کیو ۵ دمگوترئ: (مَشَى فِي
 لَعَطِ الْجِلِ) ۵ (ك: أَلْعَاط).
 اللّعطُ: مه پرک که دموران دموری ملی
 رمش بی و باقی جهسته ی سپی بی.

اللُّعْطَةُ: پەشایی گە سورى تێكەڵ

بووبى ۵ دىگوترى: (بَوَجْهِهِ لُعْطَةٌ

كلعطة الصقر) روخسارى پەشى

مەیلەو سورى پێوە یە وەکوو ئەو

شیوە پەشو سورەى بەروخسارى

بازمەویە ۵ ھەروا ھێلێكى رەش یان

زەرد ئافرەت لەرومەتى خۆى

دروستى دىگا بۆ خۆرازانەنەو ۵

پەشاییەكە بەدەوران دەورى

گەردنى مەرمەویە ۵ ملەوانكە.

لَعَج: وشەپەكە ئاراستەى مرۆفەى

ھەئەنگوتو دەكرى.

أَلْعَتِ الْأَرْضُ: زەویپەكە رومكی

ھیندوبای رواند.

تَلَقَى الْعَسَلُ: ھەنگوینە كە پارچەپەكی

لێ ھەئەدەبرى لەبەر لىنجیپەكەى

شۆراپەكەى درێژ دەبێتەووە لێك

نابێتەووە ۵ (تَلَقَى اللَّعَاغُ): ھیندوبای

خوارد.

اللُّعَاغَةُ: تاكى (اللُّعَاغُ) ۵ لەحمەپس دا

ھاتوو (إِنَّمَا الدُّنْيَا سَاعَةٌ، وَمَتَاعُهَا

لَعَاةٌ): دۇنیا ساتێكەو كالاكانى

تەمەن كورتەو وەكوو روەكی

ھیندوبا وایە ۵ بەرماوہى كەم

لەھەرشێك بى ۵ دىگوترى: (بَقِيَ

فِي الْإِنَاءِ لَعَاةٌ): بەرماوہى كەم

لەقاپەكەدا ماوہ ۵ قومە ناو.

اللُّعَاغَةُ: كەسێك بەنەزانی لەحن دا

دادەنێ بۆ گۆرانى ۵ دىگوترى:

(مُطْرِبُ لُعَاغَةٍ).

اللُّعَةُ: ئافرەتى خان و مانى داوینپاكی

ناسك و جوان و قسە خوێش ۵

ئافرەتى رۆح سوک.

لَعِقَ الْعَسَلُ وَغَرَهُ لُعْطًا: ھەنگوینەكەى

لستەوہ، خواردى، بەزمانى یان

بەقامكى دەستى لستىوہ ۵ (فَهُوَ لَا عِقَ)

۵ (لَعَقَةُ الدَّمِ): چەند ھۆزێكى عەرەبى

بێك ھاتوون لە (بَنِي مَخْزُومَ، وَعَدَى

وَسَهْمَ وَجَحَ) ۵ ئەمانە حوشترێكیان

سەربرى و سویند یان بۆپەكتر خواردو

خوینەكەپەان لستەوہ یان دەستیان

خستە ناو خوینەكەوہ ۵ بۆپە ئەم

ناوہیان لى نراوہ ۵ دىگوترى: (لَعِقَ

فُلَانٌ أَصْبَعَهُ): ھالانكەس قامكى خۆى

لستەوہ ۵ (واتە مرد).

لَعِقَ فِي عَمَلِهِ: لەكارەكەى دا پەلەى

كردو گورج و گۆل بوو.

أَلْعَقَهُ الْعَسَلُ: وای لى كرد

ھەنگوینەكە بلیستىتەوہ.

أَلْعَقَ النَّسَاجُ: جۆلاكە ریسەكەى خاو

رەست زۆرى گشت نەرەست.

لَعَقَهُ الْعَسَلُ: بەمانا (أَلْعَقَهُ) دى.

التَّعِقُ لَوْنُهُ: پەنگى گۆرا.

اللُّعَاقُ: پاشماوہى خواردن لەدەمى

خۇراك خۇرمكەدا ۵ دىگوتى: (ماي)
 ئى لىق من طامك ومن فضلک).
 اللُّعْقَةُ: دىگوتى: (ي الارض لعقة من
 ربيع): لەزەۋى دا كەمىك تەپپى
 ھەيە ۵ ھەروا دىگوتى: (رجل
 وعقة لعقة) پىپاۋىكى رەۋىشت بەدو
 خۇپپىيە.
 اللُّعْقَةُ: شتى كەم بەنەندازەۋى پىپاۋىيە
 كەۋچىك يان لويچىك.
 اللُّعْرُقُ: مەۋى كەم عەقلى، عەقلى
 سوك.
 اللُّعْرُقُ: ھەشتىك ھەلقورپىندى،
 بخورپتەۋە بەكەۋچك ۵ ھەرو
 دەرمان ۵ ھەنگۈپىن ۵ شتى ۵ تىشۋى
 كەم ۵ دىگوتى: (ما معنا الالعرق):
 شتىكى كەم نەبى لەتىشۋ پىمان
 نىيە.
 اللُّعْقَةُ: نامپىرئەكە خواردى پى
 دىمكىتە ناۋ دەم (كەۋچك).
 لَعَلَّ: پىتىكە لەۋ پىتانەۋى پىيان
 دىگوتى (حرف مشبه بالفعل) بۇ
 رەجاۋ تەمەنناۋ ماناى تىش دى.
 لَعْلَعُ السَّرَابُ: تراۋىلكەكە دەرۋىشەۋە،
 بىرسكە دا.
 لَعْلَعُ الرعد: ھەور گۇلاندى، گرماندى.
 لَعْلَعُ فلان من كل شئ: فلانكەس
 لەھەموۋ شتىك دەرۋىشەۋى ۵

لەھەموۋ شتىك تۈرە دەپ.
 لَعْلَعُ العظم: ئىسقانەكەۋى شكاند.
 تَلْعَلْعُ من الجوع: لەبرسان سكى قۇرە
 قۇرى دى، ھارۋى لى ھەلساۋ
 دەستى كىر بەپارپانەۋە ۵ ھەروا
 دىگوتى: (لَعْلَعُ فلان): فلانكەس
 بەھۋى نەخۇشى يان ماندوبونەۋە
 كزۋ لاۋاز بوو.
 تَلْعَلْعُ في كلاً ضعيف: حوشترەكە
 لەلەۋەرگەۋى كەم لەۋەرپدا سەرە
 خولەۋى بوو، دەھاتو دەچوۋ
 بۇنەۋەۋى شتىكى دەست بەكەۋى.
 تَلْعَلْعُ السرابُ: تراۋىلكەكە
 دەرۋىشەۋە.
 تَلْعَلْعُ الكلبُ: سەگەكە لەتىنۋان زمانى
 دىمكىشا.
 تَلْعَلْعُ العسلُ: ھەنگۈپەكە بەھۋى
 لىنجىيەۋە كەپارچەپەكى لى
 ھەلگىر تىرۋى بۇۋەۋ لىك نەپچرا.
 اللُّعْلَعُ: ترسۋك.
 اللُّعْلَعُ: تراۋىلكە ۵ گورگ ۵ دەرۋىشەۋى
 ۵ لىتى حىجازە.
 اللُّعْلَعَةُ من السراب: بىرسكە
 تراۋىلكە.
 لَعْمَطَ اللحمَ لَعْمَطَةً وَلِعْمَاطاً:
 گۈشتەكەۋى لەتىسقانەكە بەدەدەۋى
 پىشەۋەۋى پىچرى.

لُعْمَطَ فُلَان: فلانكەس چلئیس و خۆرا
بوو.

اللُعْمَاطُ: كەسێك هەوایی بی بناغەو
ناراستت پی بلی.

اللُعْمَطُ: چلئیس و بەهەلپە بۆ خواردن
ه (ك: لعامط).

اللُعْمُوطُ وَاللُعْمُوطَةُ: بەمانا (اللُعْمَط) دئ
ه كەسێك بەنانهسکی كار بۆیەكێکی
تر بكا ه (ك: لعامط).

لَعَنَهُ الله: خودا لەپەرەحمەتی خۆی
نانوومییدی کرد، دووری خستەووە
لەپەرەحمەتی خۆی ه (فهو ملمون) ه
(ك: ملاعین).

لَعَنَ فُلَانًا: فلانكەسی ریسوا کرد، جوینی
پیدا ه (فهو لاعن ولعان).

لَاعَنَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ مِلَاعِنَةً وَلِعَانًا:
پیاوێكە خۆی لەسەزای
بۆختانکردنی بەژنەكەیی رزگار کرد
بەهۆی لیعانەووە.

لَاعَنَ الْحَاكِمُ بَيْنَهُمَا: دادوەر بڕیاری
لیعانی دا لەنیوان ژن و میڕدەكەدا.

لَعْنَةُ: زۆری لەعنەت لی کرد زۆری
جوین پێدان و ریسوای کرد.

إِلْعَنَ الْقَوْمُ: خەلكەكە هەندیکیان
لەعنەتیان لەهەندیکیان کرد.

إِلْعَنَ فُلَان: فلانكەس لەعنەتی
لەخۆی کرد.

تِلَاعِنًا: دو مرقفەكە هەریەكەیان
لەعنەتی لەوی تریان کرد.

تِلَاعِنُ الْقَوْمِ: خەلكەكە تڤو لەعنەتی
یەكتریان كردو جنیویان بەیەكتر
دا.

تِلَاعِنُ الزَّوْجَانِ: ژن و میڕدەكە بەشیووە

لیعان راستی داوای خۆیان
چەسپاندو داوای ئەوی تری رەت

كردەووە ه دەگوترئ: (فلان یتلاعن

علینا): فلانكەس بەناپەرەوا جنیومان

پێدەداو هیرشی خراپ دەكاتە
سەرمەن.

تَلْعَنَ الْقَوْمُ: خەلكەكە یەكتریان تڤو
لەعنەت کرد.

الْلَاعِنُ: دەگوترئ: (أمر لاعن): ئەمە

كارێكە نەفرین نامیزە دەبیته هۆی

نەفرین كردن ه لەحەدیث دا

هاتوووە دەفەرموئ: (اتقوا اللاعنین):

خۆ بەپاریژن لەو دووشتهی كە دەبینە

هۆی نەفرینی خەلك ئەهویش

پیسایی كردنە لەسەر رێگا یان

لەژێر سیبەری درەختی وەها كە

خەلك لەژێر یا پشودمەدن.

الْلِعَانُ: لەشەریعەتی ئیسلام دا ئەوێە

میڕد چوار جار سوپند بخوا كە

راستگۆیە لەویدا كە دەلی ژنەكەم

داوین پیسی كردوووە خیانهتی لی

كردوووە جاری پێنجەم بلی نەفرینی

خودا لەسەرم بئ ئەگەر درۆبکەم
ئەمجا ژنەکە ڕەمدی بداتەموو چوار
جار سویند بخوا کە مێردەگە
بوختانی بۆدەگا و راست ناکا
لەداواگە دا جاری پێنجەم بئ
نەفرینی خودام لەسەر بئ ئەگەر
مێردەگەم راست بکا، بەمەش
ژنەکە سزای داوین پیسی لەسەر
لادەدرئو بۆ هەتا هەتایە ئەم ژنو
مێردە لەپەکتەر حەرام دەبن و
بەهیج شیۆدیەک ناکرێنەموو
بەهاوسەری پەکتەری.

اللُّعْنُ: (أَيْسَت اللُّعْنُ): وشەیهکە کاتی
خۆی عەرەب بۆ سلاو کردن
لەپاشاو سەرەک خێڵەکانیان
بەکاریان هێناوە.

اللُّعْنَةُ: بەمانا سزا دئ ە دەرگوتری:
(أَصَابَتْهُ لَعْنَةُ مِنَ السَّمَاءِ): سزای
ناسمان لێی دا ە (ك: لَعَان وَلَعْنَات).
اللُّعْنَةُ: کەسێک ئەوەندە خراپ و
شەڕانی بئ خەڵک تەزو لەعنەتی
بکا ە کەسێک زۆر لەعنەت و نەفرین
لەخەڵک بکا.

اللُّعْنُ: شەیتان، نەفرین لێکراو ە
داوەل؛ کەلەناو باخ و کشتوکال دا
لەسەر شیۆدی ئادەمیزاد
هەلەدەواسرئ بۆ ترساندن و
ڕەوینەموو دەرەندە لەوباخ و

زەویانە بەزۆری پانتۆپەکی درێژ
دارێکی تێدەخرئ بۆئەموو بەلەکانی
بکرینەموو ە پێشی دەرگوتری:
(الْفَزَاعَةُ) ە هەروا ناوە بۆ گورگ.

اللُّعْنَةُ: کارێک بپێتە ھۆکاری نەفرین
کردن لەبەکەرەگە ە لەحەدیث دا
هاتوووە دەفەرموی: (اتقوا الملاعن
الثلاث، التغوط على قارعة الطريق،
أوفى ظل الشجرة أو جانب النهر).

الْعَى لَدَى الْإِنْسِي: مەمکی مێینەکە
گۆڕانی بەسەردا هات گەورە بوون
شیریان تێدا پەیدا بوو.

الْأَلْعَاءُ: جومزگە ھامکەکان.
الْلَّاعِي: ئەو کەسە ھەموو شتێک
دەترسێ.

الْلَّاعِيَّة: درەختێکێکە لەبناری کێودا
دەرئ گولێکی زەردی ھەیە.
الْلَّاعَا: چلێس و بەچەپ و گۆپ.

لَعَا: دەرگوتنێکە ئاراستە ھەسێک دەرگوت
کە ھەلەنگوتبێ و توشی نەدامەتی و
ناخۆشی بوو، دواکردنە بۆی بۆ
ئەموو لەچۆرتەگە ڕزگاری ببی.

الْلَّعْرُ: بەدرمۆشت ە چلێسی بەچەپ و
گۆپ.

الْلَّعْرَةُ: سەگ، چلێس و بەچەپ و گۆپ
ە ڕەشایی دەورو بەری گۆی مەمکی
ناھەرم.

لَعَوَةُ الجوع: برسیایه تی زور کوشنده و
برست بر.

كَلْبَةُ لَعَوَةٍ: سه گیکه شهر له سهر لاک
دهکا.

لَعَوٌ: پروانه مادهی (لَعَقَ).

اللَّعَوُ: پروانه مادهی (لَعَقَ).

لَقَبَ فلان لقباً ولغوياً: فلانکس
ماندوبوو (فهو لاغب).

لَقَبَ على القوم لقباً: خه لکه که ی تیک
بهردا و مزعی شیواندن.

لَقَبَ القوم: قسه ی ناراستی بو خه لکه که
گیراپه وه.

لَقَبَ لقباً: ماندوو بوو.

الْقَبَةُ: ماندوی کرد، دهگوتری: (الْقَبُ

الدابة): ولاخه که ی ماندو کرد

(الْقَبَةُ السَّيْرُ): رویشان ولاخه که ی

ماندو کرد.

لَقَبَتِ السَّيْرُ: رویشان ماندوی کرد

دهگوتری: (لَقَبْتُ بِهِم القفار

وَلَقَبْتُهُم القفار).

لَقَبَ الحيوان: ناژه لکه که ی ږمتاندو دوری

خسته وه تا ماندوی کرد.

لَقَبَ الأمر: سهر و کاری نیشه که ی کردو

باش نه نجامی دا لئی ماندو نه بوو

له بهرام بهری دا دهسه و هسان نه بوو.

اللَّغَبُ: قسه ی پرو پوچ و بی بنه ما

دهگوتری: (أكفف عنا لَغَبِك):

وازیینه چیت قسه ی پرو پوچی

خوتمان بومه که ه ههروا ناوه بو

گیل و نه قامی بی دهسه لات ه گوشت

له نیوان ددان دا.

اللَّغُوبُ: مروقی گیل و نه قام و بی

دهسه لات.

لَغْدُهُ لَغْدًا: زمانه بچکوله ی ههنگاوت،

بنکی زمانی پیکا.

لَقَدَ فلاناً عَن حاجته: فلانکس ی

له پیداو یستییه کانی مهنع کرد

نه بهیشت بیان بگا.

لَقَدَ أَذْنُهُ: گوینچه ی راکیشا بونه وه ی

ریک بن.

لَاغْدُهُ: دهستی گرت و نه بهیشت

به نامانجی خوی بگا.

إِلْتَقَدَهُ: به مانا (لاغْدُهُ) دی.

تَلَقَّدَ فلان: فلانکس رقی هه لساو

تهنگه تیزه بوو.

اللُّغْدُ: گوشتو که ی نیوان مه لاشوو لامل

ه (ك: ألفاد) ه دهگوتری: (هو من

الأوغاد ضخم الأفاد): نهوبی

عهقله و لامل پانه.

اللُّغْدُود: به مانا (اللُّغْدُ) دی.

اللُّغْدِيد: به مانا (اللُّغْدُود) دی ه (ك:

لغادید).

لَقَرَّ البرجوع أجحاره لغزاً: بهربوعه که

کونه که ی پیچاو پیچ هه لکولی

بۆنەمەۋى كەدمەندەمەكى دژى خۇۋى
ھېرشى كىردەسەر لەلانەكەى دا بتوانى
خۇۋى رزگار بكا.

لَغَزَ الشَّيْءُ: شتەكەى لەپوخسارى خۇۋى
گۆڭرى و چەواشەى كىرد ە دىگوتىرئ:
(لَغَزَ لِي كَلَامَهُ).

الْغَزَّ الْيَرْبُوعُ أَجْعَاوَهُ: بەمانا (لغزها) دئ.
الْغَزَّ كَلَامَهُ وَفِيهِ: قەسەكەى خۇۋى پىچاۋ
پىچ كىرد مەبەستەكەى خۇۋى
چەواشە كىرد.

الْغَزَّ فِي يَمِينِهِ: لەسوڧىند خوارىدەكەى
فېلى كىرد، لەسەر شتېك سوڧىندى
خواردو مەبەستى شتېكى تر بوو.
لَاغَزَهُ: قەسەى بەتوڧىكل و موعەمما
لەگەل دا كىرد.

لَغَزَ كَلَامَهُ: بەمانا (أَغَزَهُ) دئ ە
دىگوتىرئ: (لَغَزَ لِي يَمِينِهِ): لە سوڧىند
خوارىدەكەى فېلى لەكابرئ سوڧىند
بۆخوراۋ كىرد.

الْأَفْزُورَةُ: مەتەل و موعەمما ە (ك:
الغيز).

الْلَغَزُ: كۈنە ژېشك، كۈنە مشك، كۈنە
يەربوع ە مەتەل و قەسەى موعەمما
ە (ك: الْغَاز).

الْلَغَازُ: ئەۋكەسەيە بەخراپە لەخەلك
دىدوئ و تانەۋ تەشەرىيان ئاپراستە
دىكا.

لَغُوسَ فِي الْأَكْلِ: پەلە پەل كىرد
لەخواردن دا، ھەلپەى كىرد.

لَغُوسَ الطَّعَامُ: خوارىدەكە كال و
نەكۈلىۋ بوو پېنەگەپشتبوو.

اللَّغُوسُ: كەسېكە خېرا نان بخوا پەلە
پەل بكا لەخواردن دا ە كەسېك ناز
پەروەردىيەى ژيانى خۇش و
بەختەۋەر بى ھەرومكوو گياۋ
گىزىك كەناسك بى و بەخۇشى
بخورئ.

لَقَطَ الْقَوْمُ لَفْظًا وَلِغَظًا: خەلكەكە
كىردىانە ھاتو ھاۋارو قېرمو ھەرا كەس
لەقەسەيان ھالى نەدەبوو.

لَقَطَ الْقَطَّ أَوْ الْحَمَامُ لَغِظًا: كوپ كوپمەكە
(قەتېكە) يان كۈترمەكە خوڧىندى (فەر
لأعظ) ە دىگوتىرئ: (أتيتہ قبل لغيط
القطا): ھاتم بۆلای پېش ئەۋەى كوپ
كوپە بخوڧىنئ (واتە بەيانى زوو) ە
ھەروا دىگوتىرئ: (أتيتہ قبل القطا
اللاغظ).

الْقَطُّ الْقَوْمُ: خەلكەكە ھاتو ھاۋارو
قېرمو ھەرايان كىرد.

الْقَطُّ الْقَطَا أَوْ الْحَمَامُ: قەتېكە يان
كۈترمەكە خوڧىندى.

لَقَطَ الْقَوْمُ: خەلكەكە ھاتو ھاۋاريان
كىرد كەس لېيان ھالى نەبوو.
الْلَقَطُ: دىنگە دىنگو قېرمو ھەرا.

لَغَفَ فُلَانٌ لُغْفًا: فلانکەس ستمی کرد ۵

چاوی تی بری ۵ دهگوتری: ((لَغَفَ

الْأَسَدُ): شیرمکه بهدیقهت روانی چاوی

له نیچیرمکه بری بۆنهموی پهلاماری

بدا.

لَغَفَ الْإِنَاءُ: قاپهکەس لستهوه.

لَغَفَ مَانِي الْإِنَاءِ لُغْفًا: نهوی لهقاپهکەدا

بوو لستهوه.

لَغِفَ الطَّعَامُ: خواردنهکەس خیرا خیرا

خوارد.

الْغَفَ فُلَانٌ: بهمانا (لَغَفَ فُلَانٌ) دی.

الْغَفَ فِي السَّيْرِ: لهروپشتن دا پهلهی

کرد ۵ بوو به شهریکه دز.

الْغَفَ بَعِينَهُ: چاوی تی بری.

الْغَفَ عَلَى الرَّجُلِ: زۆری قسهی

ناشیرین بهپیادهکە گوت.

الْغَفَ الصَّبِيَّ لُغْمَةً: پارویهکی خسته

دهمی مندالهکموه.

لَاغَفَهُ: هاوپیتهتی نهوی کرد.

لَاغَفَ الْمَرَأَةَ: نافرتهکەس ماچ کرد.

تَلَغَفَ الطَّعَامَ: بهچنگ خواردنی کرد

دهمیوه.

اللُّغْفَةُ: پارو ۵ دهگوتری: (الْفِنَى لُغْفَةً).

اللُّغْفُفُ: تایبهتمهندی پیاوو دهستو

پیومندمکانی ۵ کهسێک دۆستایهتی

لهگهڵ دزو جهرده بکاو نان و ناویان

لهگهڵ بخوا وهلی دزی و جهردهبیان

لهگهڵ نهکا ۵ کهسێک لهنوسراوی

خهک شت راگوپزیکاو نامازه

بهسهر چاوهمکی نهکا.

اللُّغَيْفَةُ: پهلو، ههلو، ئاردو رۆن

تیکهڵ بهیهک بکری و بکوئیندری.

اللُّغْفَةُ: هۆزو بنهمالهیهک دابو

نهریتی دزیان تیدا باو بی.

لُغْلَغَ طَعَامُهُ: خواردنهکەس کرده

خواردنی بهپیخۆر ۵ نانی بهرۆن و

پیو و شتی وا خوارد دهگوتری:

(لُغْلَغَ ثَرِيدَهُ): تیگوشاوهمکی چهو

کرد، رۆن و بهزی تواوهی تیکهڵ

کرد.

اللُّغْلَغَةُ: ناخاوتنی ناعهرمبی قسهو

ناخاوتنیک بهزوبانی عهرمبی نهبی.

لَقِمَ فُلَانٌ لُغْمًا: ههوالی ناراستی دا به

ههفالهکەس ۵ لهسهر چاوهی دلتیاییهوه

ههوالی بهههفالهکەس نهدا ۵ قسهی

تهمو مزایو کردن.

لَقِمَ الْمَرَأَةَ: دهمی نافرتهکەس ماچ کرد،

دهووو بهری دهمی ماچ کرد.

لَقِمَ الْجَمْلَ لُغَامَةً: حوشرمکه کهفی چاند.

لَقِمَ فُلَانٌ لُغْمًا: ههوالی لهشتیک دا کهلی

دلتیا نهبوو ۵ ههوالی لهشتی نادیارو

نامهعلوم دا.

لَقِمَ بِالطَّيِّبِ: بۆنی خوشی لهدهمو لیوی

دا.

لَقِمَ الذَّهَبَ وَمَا شَابَهُهُ: جیومو شتی

وای تیکهڵ بهئالتونهکه کرد.

دهگوتري: (لغا فلان لغوا) فلانكهس
 قسهی پرو پوچی كردن ه (لغا بكذا):
 نهو قسهیهی كرد.

لغا عَنْ الصواب: لهږنگای راست لای دا.
 لغا عَنْ الطريق: لهږنگه لای دا.
 لَغَا الشَّيْءُ: شتهکه پوچ بوو.

لَغِيَّ فِي الْقَوْلِ لَغًا: بهمانا (لغا) دئ.
 لَغِيَّ بِالْأَمْرِ: حهزی لهئیشهکه بوو.

لَغِيَّ بِالْشَّيْءِ: ومگری شتهکه بوو پيوه
 لکاو وازی لينههينا ليی جيانه بوموه.
 لَغِيَّ بِالْمَاءِ وَالشَّرَابِ: زوری خواردو
 خواردوموه تینوايهتی نهشکا، تيراو
 نه بوو.

لَغِيَّ الطَّائِرُ بِصَوْتِهِ: بالندهکه خويندی.
 أَلْفَى الشَّيْءَ: شتهکهی پوچ کردموه ه
 دهگوتري: (ألفى القانون).

الإلغاء فِي النحر: نهوميه عه مهل
 عاميل لهههفعال القلوب دا پوچ
 بکهیموه دو مهفعولهکانی مهنصوب
 نهگرين، بو نمونه لهجياتی نهوهی
 بَلَّيْتُ (علمت العلمَ نافعاً) بَلَّيْتُ (العلمُ
 نافع علمت).

اللاغية: شتيك گرنگی پي نهدرئ و
 سودی لي نهبيندرئ ه (كلمة لاغية):
 قسهی پرو پوچ ه (ك: اللواغي).

اللغا: شتيك که ئيعتباری پي نهكرئ ه
 گرنگی پي نهدرئ ه شتيك لهبر

لَغَمَهُ بِالطَّيِّبِ وَغَمَهُ: بوئی خوئی
 لهدهمو لوتی دا.

لَغَمَ المكانَ: شوينهکهی مين ريژر کرد.
 اِلْتَمَمَ الذَّهَبَ وَغَمَهُ: زيږمهکی تيکهل
 بهمانتون کرد.

تَلَغَّمَ القومُ بالكلام: خهئکهکه كهوتنه
 قسهو ياسو دهم بادن.

اللغام: کهفی دهمی حوشر.

اللغمُ: بوئی کهم، بوئی خوئی کهم و
 کوږ ه قهصه بهی زوبان ه دهمازی
 زوبان ه لهريزینی بهتهوژم ه شتيکه
 وهگوو صندوق وايه مادهی
 تهقینهوهی تيدمکري و ژيږخاک
 دهکري بوئهموهی کهسيك بهسهري دا
 پړوا بهتهقيتهوه ه (ك: ألغام).

اللغيمُ: نهيني.
 المَلغمُ: دهمو لوتو دموروبهري ه (ك:
 ملاغم).

إلْغَانُ الثَّبْتُ: ږومکهکه دريژر بوو
 تيکهالا.

الغائتُ الأرضُ: زهوی لهومږي زور بوو.
 اللغنُ: همږمتی گهنجی.

اللغنُ: لايهکی ئالو که بهسمر گهرو دا
 دمږوانی.

اللغنونُ: بهمانا (اللغن) دئ ه کوټايی
 لوت نزيك مهلاشو.

لَغَا فِي الْقَوْلِ لَغْوًا: لهقهسهکردن دا ههلهی
 کرد ه قسهی پرو پوچی گوتن ه

بئ نههمیهتی حیسابی بۆنهکری ۵

کالای بئ نرخ ۵ دنگ.

اللغة: زمان و زاراه که گهلو

نهتهوهیهک مهبستهکانی خوی بئ

دمردمبیر ۵ (ك: لَغَى وَلغات) ۵

دمگوتری: (سمعت لغاتهم): گویم

لهجوداوازی زمان و گفتو گویان

بوو.

اللغو: قسهیهک برپای بئ نهکری،

سودو قازانجی تیدا نهبئ، وشهیهک

بئ مهبسته بگوتری و لهدم

دمرچ ۵ (لَغَوُ الیمین): سویندی

دانه مزراو بئ مهبسته گوتراو

ومکوو نهو سویندانهی کابرا

دمیخاته ناو قسهو گفتوگویهوه

ومکوو (ناوه لآ ئمری وه لآ) ۵ شتی

بئ نرخ و فریدراو.

لَغَوَمَ: برپاوه (لَغَمَ).

لَغَا العودَ لَغَمًا وَلغَاءً: شوپکهکی سپی

کرد ۵ دمگوتری: (لَغَا الْعَظَمَ): هندی

گوشتی له نیسقانه که دامالی.

لَغَا اللَّحْمَ عَنِ الْعَظْمِ: گوشتی له نیسقانه که

دامالی.

لَفَات الرِّيحُ السَّحَابَ عَنِ وَجْهِ السَّمَاءِ:

رهبهبا ههوری به ناسمانهوه

نه هیشت هه مووی پامالی

دمشگوتری: (لَفَات الرِّيحُ الرَّابَ عَنِ

وجهِ الْأَرْضِ): رهبهبا تهپو توژی

لهسر زموی پامالی.

لَفَا فَلَانًا: غهپهتی فلانکهسی کرد ۵ هیچ

ریزو نرخیکی پیوه نه هیشت،

فلانکهسی لهویستی خوی لاداو زیوانی

کردهوه.

لَفَا فَلَانًا حَقَهُ: مافی فلانکهسی دا، هه موو

مافو بهشی خوی پیدا ۵ له مافی کهم

کردهوه هه مووی نه دایه.

لَفَا فَلَانًا بِالْعَصَا: بهگوچان له فلانکهسی

دا.

لَفِيَ الشَّيْنُ لَفًا: شتهکه مایهوه.

الْفَا الشَّيْنُ: شتهکهی هیشتهوه.

إِلْتَفَا الْعُودُ: شوپکه دارهکی سپی کرد

توپکلهکی لی دامالی.

الْلَفَاءُ: شتی کهم ۵ نهوهیه که متر

له مافی خوی.

الْلَفَاءُ: پارچه گوشت ۵ کوته گوشت.

الْلَفِيَّةُ: نهرمه گوشت بهبئ نیسقان ۵

(ك: لَفَا).

لَفَتَ الشَّيْنُ لَفَتًا: شتهکهی لول دا

بهراستو چهپ دا بای دا بهم لاو

بهولای دادا ۵ دمگوتری: (أَخَذَ بَعْنَهُ

فَلَفَتَهُ): ملی گرتو بای دا.

لَفَتَ فَلَانًا عَنِ الشَّيْنِ: فلانکهسی له شتهکه

لادا.

بگاته ههرشتیک بای دمداو خواری
دمکاته وه.

لِفَتِ التَّيْسُ: نَیْریه همرکه شاخهکانی
خوارو خَیج بون ۵ (فهر ألفت وهي
لفناء).

لَفَتَ الشَّيْءُ: شتهکه‌ی خوار کردموه ۵
بای دا.

اِلْتَفَتَ اِلَى الشَّيْءِ: روی و مرگپرا بۆلای
شتهکه ۵ دمشگوتری: (اِلْتَفَتَ بوجهه
عنه أو يسره): پوی خو‌ی و مرگپرا
به‌لای راست دا یان به‌لای چهپ دا.

اِلْتَفَتَ عنه: پوی لی و مرگپرا.
تَلَفَّتَ اِلَى الشَّيْءِ: به‌مانا (اِلْتَفَتَ) دئ.

الْلاَفَتَةُ: دروشم، له‌وحه‌یه‌که له‌دار یان
شتی تر یان پارچه قوماشیکه
ناوێک یان هه‌لوپستیکی له‌سهر
دمنووسری بۆنه‌وه‌ی سه‌رنجی لی
بدرئ ۵ (ك: لوافت).

الْلَفْتُ: رومکیتی کشتوکائییه، به‌کالی و
به‌کولای دهمخوری ۵ قه‌راخ و
ته‌نیشتی شت ۵ دمشگوتری: (ولا
تلفت لِفَتَ فلان): مه‌روانه بۆ
ده‌وروبهری فلان ۵ هه‌روا وشه‌ی
(الْلَفْتُ): ناوه بۆ ئافهرتی گیل ۵
بۆمانگا.

الْلَفُوتُ مِنَ النِّسَاءِ: ئافهرتیك زۆر
به‌ملاو به‌ولادا بپروانی ۵ ئافهرتیك
میردی هه‌بی و له‌میردیکی تری

لَفَتَ رداً عَنْهُ: چاکی عه‌باکه‌ی
هه‌لدایه‌و بۆسه‌ر شان و ملی.

لَفَتَ الْكَلَامَ: قسه‌که‌ی له‌زمانی عه‌ره‌بی
لادا بۆسه‌ر زمانی ناعه‌ره‌بی.

لَفَتَ الشَّيْءُ: شتهکه‌ی تیک هه‌لدا وه‌کوو
چۆن ئاردو پۆن تیک هه‌لدهدرئ ۵
دمگوتری: (لَفَتَ الدَّقِيقَ بالسَّمن):

ئاردی تیکه‌لاوی پۆن کرد.

لَفَتَ الرَّاعِي الماشية: شوانه‌که کوپرانه
له‌نازه‌له‌کانی داو لیدانه‌که‌ی ئاراسته‌ی
نازه‌لیکی تایبه‌تی نه‌کرد ۵ زمهره‌که‌ی
هاویشت بۆ هه‌موانیان و مه‌به‌ستی
نه‌بوو ری کامه‌یان ده‌که‌وی.

لَفَتَ الرِّيشَ عَلَى السَّهْمِ: په‌ره‌که‌ی کی‌زری
له‌تیره‌که شه‌ته‌ک دا.

لَفَتَ الْكَلَامَ: قسه‌ی فرئ داو مه‌به‌ستی
نه‌بوو کئ دمشگرتنه‌وه کئ پپی خو‌شه‌و
کئ پپی ناخۆشه‌.

لَفَتَ اللِّمَاءَ عَنِ الْعَرْدِ: توێکله‌که‌ی
له‌شوپکه کرده‌وه.

لَفَتَ الشَّيْءُ: شتهکه‌ی فرئ دایه ته‌نیشتی
خو‌ی.

لَفَتَ فُلَاناً بِالشَّيْءِ: شتهکه‌ی راده‌ستی
فلان کرد.

لَفَتَ الرَّجُلُ: بپاوه‌که گیل و نه‌حمه‌ق بوو

۵ به‌ده‌ستی چه‌پی کاری کرد نه‌ک
به‌ده‌ستی راستی ۵ بپاوه‌که ده‌ست و
مه‌چه‌کی به‌هیزو پته‌و بون ده‌ستی

- منداالی هه مین بهه هوئی
 بهر و مردم کردنی مندااله کانی
 نه بهر زبته سهر نیشی ناو مال و
 دابین کردنی پیداو یستی میرده که ی
 ه نافرمتیک چاو به دمر و موبی و
 چاو و پروانی نه و موبی میرده که ی لئی
 بی ناگابی و چاو برکی و دلنداری
 له گه ل پیاوی تر بکا ه نافرمتی
 فیتنه و دوزمان ه حوشتی
 چه موش و شیر نه دمر و گازگر له شیر
 دوشه که ی.
- الْفَيْتَةُ: به لوی توند.
 الْمُتَلَفَّتَةُ: نیشقانی لای ژوروی نه ستو که
 نووساوه به سه رموه.
 الْفَجَّ فُلَان: فلانکس به زموییه وه
 نووساو له جیگادا که وت توانای
 هه لسانی نییه ه نیفلاسی کردو
 مال و سامانی نه ما.
 الْفَجَّ فُلَانًا: وای له فلانکس به نابهری
 بو داوا کردن له که سیک که شیاوی شت
 لی داوا کردن نییه ه دهگوتری:
 (أَلْفَجْنِي إِلَى ذَلِكَ الْإِضْطِرَارِ): ناچار ی
 وای لی کردم پهنا بوئه وه بهرم.
 اسْتَفْجَ فُلَان: به مانا (أَلْفَج) دی ه
 فلانکس له ترسا بی هو ش بوو
 ناگای له خونه ما.
 الْفَجَّ: زه لیلی و گهر دنکه چی.
- الْفَجَّ: رپه روی لافاو.
 لَفَحَتِ النَّارُ أَوْ السَّمُومُ لَفْعًا وَلَفْعَانًا:
 ناگر یان بای سه موم له دهم و چاوی
 داو سوتاندی ه هه لیقر چاند.
 لَفَّحَ فُلَانًا بِالسَّيْفِ لَفْعًا: به هیواشی
 شمشیری لی دا.
 الْفَجَّ: گهرما.
 الْفُلْفَاحُ: رومکی به ته مه نه زه هراوییه
 پزیشکی په له پیری (الباذنجانية) په،
 پیشی دهگوتری: (البيروج) له زموی
 دیمی ولاتی شام دهری.
 لَفَحَهُ عَلَى رَأْسِهِ لَفْعًا: به گوچان
 له سهری دا ه دهگوتری: (لَفَحَهُ فِي
 رَأْسِهِ): له سهری دا ه چه په وانهی
 له دهمی دا.
 لَفَّحَ الْبَعِيرُ: به پاژنه پیی له داواوی
 حوشره که به وه ژمنی و هه لینگی دا.
 لَفَّظَ بِالْكَلَامِ لَفْظًا: ناخوتنی کرد ه (لفظ
 بالشئی): شته که ی گوت.
 لَفَّظَ الرَّجُلُ: پیاو که مرد.
 لَفَّظَ الشَّيْءُ مِنْ فِيهِ رِبَةً: شته که ی فری دا
 ه (فهو لافظ، وهي لافظة) ه دهگوتری:
 (لَفَّظَتِ الْبِلَادُ أَهْلَهَا): ولاته که
 خه لکه که ی و مدمرنا ه (لَفَّظَتِ الْحَيَةُ
 سَمَهَا): مار که زه هری خو ی رشت ه
 (لفظ البحر الشئی): دهریا شته که ی
 فری دایه که ناری.

تَلَفَّظَ بِالْكَلَامِ: قسهی کرد.

التَّلَفُّظُ: ناخاوتن ۵ چهند شهپۆلنکی
ههواپه سهرچاوهکهی گهروه
بهشهکانی ناودهو هورگ نهو
ههواپه دهگۆرنو دهیکه نه دهنگ
لهقهبارهی پیتو وشهدا.

الْإِفْظَةُ: دمریا ۵ نهو بالتندانهی
بیچوهکانیان بهخو دهکهن
خواردنیا ن دهکه نه ناو
دهندوکیانهوه لهچیکلدانهی
خویانهوه خواردن دینه دمرهوه بو
بیچوهکانیان ۵ ههروا ناوه بو ناشی
ناو لهه رومه ههرچی دهیهارێ
فرپی دمهاته دمر ۵ کهلهشیر لهه
رومه کهبه دهنوکی دانهوێلهکه
ههلهدهگرێ بهلام ناخوا بهلکوو
دهیهاوئ بو مریشکهکه ۵ ههروا ناوه
بو جیهان ۵ لهه رومه کهچی
تیدایه دهینیرێ بو قیامهت.

الْلَفَاظُ: نهوهی تف بدریتهوه.

الْلَفَاظَةُ: بهمانا (الْلَفَاظُ) دئ ۵ باقی
ماندهی شت، بنکێ.

الْلَفْظُ: بهمانا (الْلَفَاظُ) دئ ۵ قسهی
گوتراو، نهو وتانهی لهدهم دینه
دهر.

الْلَفِيزُ: بهمانا (الْلَفَاظُ) دئ.

الْمَلْفُظُ: نهو قسانهی لهدهم دینه دمر ۵
(ك: مَلْفِظ).

لَفَعَ الشَّيْبُ رَأْسَهُ: پیری ههموو قزی
سهری گرتهوه ۵ ههروا دهگوترئ: (لَفَعَ
الشَّيْبُ لِحْيَتَهُ).

لَفَعَتِ النَّارُ فُلَانًا: ئاگر ههموو
جهستهی فلانی داگرت.

لَفَعَ الشَّيْبُ رَأْسَهُ: پیری ههموو سهری
گرتهوه.

لَفَعَ رَأْسَهُ: سهری داپۆشی.

لَفَعَ الْمَرَأَةُ: ئاهرهتهکهی بهخۆوه گوشێ.
التَّلْعُ بِالشَّرْبِ: جهستهی خوێ
بهقوماش داپۆشی.

التَّلْعَتِ الْأَرْضُ: زهوییهکه سهوزاییو
پوهکی خشت بوو ۵ دهشگوترئ:
(التَّلْعَتِ الْأَرْضُ بِالنبات): زهوی
بهگیاو گز خوێ داپۆشی.

تَلَفَعَ فُلَانٌ: فلانکس پیری ههموو
جهستهی گرتهوه موی سهری پێشی
ههمووی سپی بوو.

تَلَفَعَ بِالشَّرْبِ: بهقوماش خوێ داپۆشی ۵
ههروا دهگوترئ: (تَلَفَعَتِ الْمَرَأَةُ
بِمِرْطَها): ئاهرهتهکه بهچارهکهکهی
بهدهمهالهکهی خوێ داپۆشی ۵
(تَلَفَعَ الشَّجَرُ بِالرَّوْقِ): درهختهکه
بهگهلا خوێ داپۆشی.

تَلَفَعَتِ الْحَرْبُ بِالشَّرِّ: شهڕ ههموو
ناخۆشیو کارهساتهکانی گرتهوه
ههمووی تیداوون ۵ دهشگوترئ:

(تَلَفَّعْنَا عَلَى جِيشِ الْعَدُوِّ): دهوران

دهوری سوپای دوزمنمان دا.

تَلَفَّعَتِ النَّارُ: ناگره که بلایسهی دا،

هه لگیرسا.

الْتَفَاعُ: نهوهی جهسته دادهپوشی و

دهگریته پوشاکی.

الْتَفَاعَةُ: ههقیانهی کراس یان همر

بارچه قوماشیک که بهزینده

بهکراسهوه بلکیندری.

الْتَفِيقَةُ: بهمانا (الْتَفَاعَةُ)دی.

الْمِلْفَعَةُ: همر پۆشاکیک سهرانسهر

جهسته داپوشی.

لَقَّتِ الْأَشْجارُ لَفًّا: درهختهکان

تیکیچرزان و پهل و پویان چوو بهناو

یهک دا.

لَقَّتْ فِي الْأَكْلِ: زور جور خواردنی

تیکهلاو بهیهک کردن و نامادهی

کردن بۆخواردن.

لَقَّتِ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شتهکهی خسته

پهنایهک و پیکهوهی لکاندن و

شتهکانی خستنه پهنایهک و گووی

کردنهوه.

لَقَّتِ الْمَيْتَ فِي أَكْفَانِهِ: کردومهکی خسته

ناو کفنهکانیهوه.

لَقَّتِ الْكُتَيْبَتَيْنِ: دوکه تیبه سهریازمهکی

لهشهردا و تیکهل بهیهک کردن و

دهشگوتری: (لَفَّ الْكُتَيْبَةُ بِالْأُخْرَى).

لَفَّ فُلَانًا حَقًّا: فلانکهسی لهمافی خووی

مهنه کرد.

لَفَّ فُلَانٌ لَفًّا: فلانکهس تهمهیل و

قونگران بوو و لال بوو زمانی گیراو

بهتهمهیل قسهی بۆکران. فلانکهس

که قسه دهکا زویانی دهمی پردهکا

بروکانی ویک دینیتیهوه.

لَفَّ فِي الْأَكْلِ: خواردنی جوراو جوری

زوری تیکهل بهیهک کردن و زوری

خوارد.

لَفَّ فُلَانٌ: فلانکهس شادهماری دهست و

مهچهکی خواربوو، دهستی لهکار

کهوت و فلانکهس له بهر قهلهوی

همردو رانی لیک نریک بوونهوه (ثم

حالهته بۆ پیاو بهعهیب دادهنری

بهلام بۆنافرمت پهسهنده) و (فهو ألف

وهي لفاء).

لَفَّ الشَّجَرُ لَفًّا: درهختهکه تیک چرزاو

پرو چربوو.

أَلَفَ فُلَانُ رَأْسَهُ: فلانکهس سهری خووی

خسته ژیر پۆشاکهوه.

أَلَفَ الطَّائِرُ رَأْسَهُ: بالندهکه سهری خووی

خسته ژیر بالیهوه.

لَأَفَ الْقَوْمُ الْقَوْمَ: خهلهکهه تیکهلاوی

قهومی تربوون.

لَأَفَ الصَّيْدُ الصَّيْدَ: ههلوکه دهورهی

نیچیرهکهی داو خستیه ژیر چنگی

خۆپهوه ۵ دهشگوترئ: (لَفَّ الطَّيَارُ
طَائِرَةٌ عَدُوَّةٌ): تهپاره چیهکه
تهپاره‌ی دوژمنی خسته خوار
خۆپهوه وای لی کرد بتوانی
قهزنی بکا.

لَفَّه: بۆ زنده رۆپی لهمانای (لَفَّه) دئ.
إِنْتَفُ الشَّيْءُ: شتهکه کۆبۆوه و چوو
ناویهکهوه ۵ دهگوترئ: (إِنْتَفُ
الشَّجَرُ بِالْمَكَانِ): درمختهکان
لهوشپینه زۆر بون و شوپینهکه یان
تهنگه‌بهر کرد.

إِنْتَفَ بشویه: پۆشاکه‌کی له‌بهر خو
کردو خۆی پێ داپۆشی.
إِنْتَفَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که
له‌سه‌ری خ‌ریوونهوه.

إِنْتَفَ الغلامُ: کورپه‌که ریشی پر بووه.
تَلَفَّسُوا: تیکه‌لاو بوون، دهگوترئ:
(ماتصافوا حتی تَلَفَّسُوا): ریزنه‌بوون
تاتیکه‌لاو بن.

تَلَفَّ فِ ثوبه: کراسه‌که‌ی له‌بهرکرد
له‌خۆپهوه پێچا.
تَلَفَّ القوم عَلَيْهِ السَّلَامُ: خه‌لکه‌که لی
کۆبوونهوه.

الإلتفاف: (الإلتفاف الزهري): له‌بواری
زانستی نیحیادا ناوه بۆ حاله‌ت و
چۆنیه‌تی په‌ره گۆله‌کان له‌ناو
خونچه‌که‌یان دا پێش بشکوتن.

الألف: ده‌ماریکه له‌مه‌چه‌کی ده‌ست
دایه ۵ هه‌روا ناوه بۆ شوپینی‌ک که
زۆر ناوه‌دان و قه‌رمبا‌نغ بئ.

التلايف: ده‌گوترئ: (في أرضهم تلافيف
من عشب): له زه‌وی زاریان دا گیاو
گژی تیکه‌لاو زۆره ۵ بۆ پارچه‌و
کۆمه‌له‌ روه‌کی که‌م.

اللقافة: نه‌و قوماشه‌و له‌مافه‌ی قاجی
پێ ده‌پێچی ۵ (ك: لقائف) ۵
ده‌شگوترئ: (طار لقائف النبات):
په‌رده‌و توپکلی سه‌ر خونچه‌ی گۆله
رپه‌که‌کان هه‌لۆمری ۵ هه‌روا
ده‌گوترئ: (هَمَّ يَذِيبُ لِقَائِفِ
القلرب): به‌زیکه ده‌وران ده‌وری
دلی داوه ۵ جگه‌ره‌ی پێچراوه ۵
په‌رده‌یه‌که‌ که‌بلی مه‌نه‌وی هیلکه
گون داده‌پۆشی.

اللف: باخی تیکه‌چرژاو ۵ ده‌گوترئ:
(جاءوا بَلْفِهِمْ) به‌هه‌موو تاقه‌و
پێرپانه‌وه هاتن ۵ هه‌روا ده‌گوترئ:
(جاءوا ومن لف لفهم): هۆزکه
هه‌موویان هاتن و هه‌موو نه‌وانه‌ش
که‌به‌یه‌وینیان به‌وانه‌وه هه‌بوو
هاتن.

اللف: تاقه‌و کۆمه‌ل و چین و توێز ۵
ده‌گوترئ: (عنده القاف من الناس):
هه‌روا وشه‌ی (اللف): به‌مانا هۆزو

نەتەمەۋى كۆبۈمۈە دى دىگوتى:

(كُنَّا لِفْسًا): ئىمە كۆبۈپنەۋە

لەشۈپنىك ۋە حىزىب و تاقىم و كۆمەل

ۋە دىگوتى: (لِ لِفْ مَن كُنْتَ؟)

نەتۈ لەتاقىم و پىرى كى بوى ۋە

نەمەۋى لىرمو لەۋى كۆدەكرىنەۋە

ۋە مكوو چۆن كابرايەك شاپەتى

بەدرۋ لىرمو لەۋى كۆدەكاتەۋە ۋە

باخىك باخچەپەك درەختەكانى

تىكچىزىن پومەكەكانى تىكچىزىن،

دىگوتى: (حَدِيقَةُ لِفْ): باخىكى

تىكچىزىۋە درەخت و پومەكەكانى

لىك ھالاۋتن ۋە (ك: الفاف ولفوف) ۋە

دىگوتى: (جاءوا ومن لِفْ لِفْهم):

ھاتن بەخۇيان و نەۋانەشيان كە

پەيۋەندىيان پىيانەۋە ھەبۈو.

اللِّفَاء: ئافرىتىك سەت و كەفەلى

گەۋرەمۇ گۆشتىن بىن ۋە باخ و

دارەستانى چىرۈ پىر.

اللَّفَّة: (حَدِيقَةُ لَفَّة): باخىكى چىرۈ پىر،

دەشگوتى: (جاء القوم بِلَفَّتِهِم):

خەلگەكە بەھەمۈو چىن و

تۈيۈمەكانىيەۋە ھاتن.

اللِّفِيف: خەلگى كۆبۈۋە لەھۈزۈ

نەتەمەۋى جىياچىيا ۋە يان كۆمەلگەي

تىكەل لەمروۋى خوپىرى و

ۋە جىخازادەمۇ خوپىندەمۈۋارو

نەخوپىندەمۈۋارو چاك و خراپ، بەھىزۈ

بى ھىز ۋە وشەي (اللِّفِيف): لەبۈۋارى

عىلمى صەرف دا بەۋشەپەك

دەگوتى: دوو ھەرفى عىللەي تىداين

ۋە ۋەگۈو (طُورِ وعى).

اللِّفِيفَة: گۆشتى ھوشتر (ھى گۆلمەي

رانى).

اللِّفْ: لىفەۋ بەتەنى ۋە دۆسىيەپەك

چەند نەۋراق و نوسراۋى تىدا

رەزمەكرابىن ۋە ھەلگىرابىن.

الملفوف: پىچراۋە، ياپراخ و دۆلمە.

لَفَقَّ الشَّرْب: لگى قوناشەكەي بەلەكەي

تريەۋە دورى ۋە دەشگوتى: (لَفَق بىن

ئوبىن): ھەروا دەگوتى: (كلام

ملفوق): قسەي ھەلەستراۋو بى سەرو

بەرە.

لَفَقَّ الْأَمْر: ھەۋلى بۆ كارەكەداۋ بۆي

نەكرا.

لَفَقَّ فُلَان: ھالەكەس ھەۋلى كارەكەي داۋ

بۆي نەكرا.

لَفَقَّ الشَّيْئ: شتەكەي گىرت، زانى،

ئەنجامى دا ۋە دەشگوتى: (لَفَقَّ يَفْعَل

كذا): دەستى پىكرەدو خەرىكى

ئەۋكارمەپە بەمانا (طَفِقَ)دى.

لَفَقَّ فُلَان: ھالەكەس داۋاي كارىكى

كردو ھەۋلى دا ئەنجامى بىداۋ بۆي

نەكرا.

لَفَّقَ الشَّقَتَيْنِ: دو پارچه که ی لیكدان و پیکه یوه دورین ۵ دهگوترئ: (لَفَّقَ بَيْنَ الثَّوْبَيْنِ): همدردو پارچه قوماشه که ی لیكدان و پیکه یوه دورین.

لَفَّقَ الْحَدِيثَ: قسه ی هه ئهست و بهشتی بئ بناغه و پوچ رازانديه وه ۵ (فَهَر مَلَفَّقَ).

تَلَفَّقَ الْقَوْمُ: خه لکه که کارو باریان ریک و پیک هات.

تَلَفَّقَ مَابَيْنَهُمَا: نیوانیان ریک بوو ناخویشیان له نیودا نه ما.

تَلَفَّقَ بِهِ: پیی گه یشت.

التِّلْفَاقُ: دوو پارچه قوماش بهیه که وه بدورین.

الِلْفَاقُ: به مانا (التِّلْفَاق) دئ.

الْفَاقُ: که سیك به ئاوات و ئامانجی خو ی نهگا، هه ول بـداو سه ره که و توونه بی له به دهسته ئینانی ئامانجی دا.

الْلَفَقُ: پارچه یهك، لایهك له دوو شتی پیکه وه لکینراو.

الْلَفْقَانُ: دوو پیاو حال و مزعیان پیکه وه باش بی ۵ پیکه وه ناشناو رۆشنابن، گونجاو بن ۵ دهگوترئ: (هَذَا لَفَقُ فُلَانٍ).

لَفَّقَ فِي ثَوْبِهِ: خو ی له قوماشه که یه وه پیچا، پۆشاکه که ی له خو یه وه پیچا.

لَفَّقَ فُلَانٌ: فلان کهس زهمانگیراو بوو به ناخویشی قسه ی بو دهگوترئ ۵ که قسه دهگا زمانی ده می پرده گا ۵ دهسگوترئ: (بِلِسَانِهِ لَفَّقَهُ): زمانی گیری تیدایه.

لَفَّقَ فُلَانٌ: زۆری له خواردن کو ئیه وه زۆر لی ی ورد بو وه ۵ قو لی خو ارو خنیج بوو به هو ی باد رانی ره گی سه ره کی قو لی.

تَلَفَّفَ بِشَرِبِهِ: خو ی به قوماشه که دا پو شی.

الْلَفْلَافُ: (رَجُلٌ لَفْلَافٌ): پیاویکی لاوازو زه عیفه.

الْلَفْلَفُ: به مانا (الْلَفْلَافُ) دئ.

لَفَّاهُ حَقَّهُ لَفْرًا: مافی ژیر پی خست، له مافی که م کردمه وه.

لَفَّاهُ اللَّحْمَ عَنِ الْعَظْمِ: گوشته که ی له نیسقانه که دامالی.

الْفَاءُ: دهستی که وت، توشی بوو.

تَلَفَّى الشَّيْءُ: فـریا شته که که وت ۵ که م و کورپه کانی پرکردنه وه.

التَّلَافِي: تۆله سه ندنه وه.

الْلَفَى: شتی فریدراو.

الْلَفَاءُ: هه موو شتیکی هیچ و پوچ و بی نرخ ۵ دهگوترئ: (رَضِيَ فُلَانٌ مِنَ الرِّفَاءِ بِاللَّفَاءِ): له پاساوی نهو هه موو

پیاوه تی و چاکه یه ی به شتیکی که م و

بی نرخ رازی بوو ۵ هه روا ناوه

بۆگن، شتى پېرو پوچو بى نىرخ
لەسەر زەمى.

لَقَبَهُ بَكْذَا: بەو نازناوہ ناساندی ۵
نەمەى کردە نازناوی نەو.

تَلَقَّبَ الْقَوْمُ: خەلکەکە نازناویان
بۆیەکتەر دانا.

تَلَقَّبَ بَكْذَا: نەمەبوو بەنازناوی نەو.

الْقَبُّ: نازناویکە دواى نىسمى يەكەم
دادەنەرى بۆناساندن ۵ یان بۆ
ریزلینان یان بۆ سوکایەتى پیکردن
۵ وادەبى نازناوی ناشیرین دەکریتە
ناوو پىشى ناخۆش نىە و مگوو
(الأخفش، الجاحظ) و نەو ناوانە.

لَقِحتِ الناقةُ وغمها لُقْعاً ولقاعاً:
خوشرەمەكە كەلى گرت، تۆماوى
كەلەكەى پېكەوت ۵ (فەي لاقح) ۵
(ك: لُقْعٌ وَلِقَاحٌ وهى لقرح) ۵
دەشگوترى: (لَقِحتِ النخلة وَلِقِحَ
الزُّرْعُ).

لَقِحتِ الحربُ أو العداوة: شەپ
هەلگىر سايەو ۵ (فەي لاقح).

الْقِحتِ الشجرةُ: درەختەكە بەل و پۆى
دەركردن.

الْقِحتِ الفحلُ الناقةُ: كەلەكە خوشرە
مىينەكەى ئاوس كرد ۵ كەلى دا.

الْقَحُ النخلةُ: دراخورماكەى موتوربە
كرد ۵ دەشگوترى: (الْقِحتِ الرِّيحُ

السَّحَابَةُ): هەورەكە موتوربە بوو
بارانى باراند ۵ (فەي مُلْقِحَةٌ ولاقح)
۵ دەشگوترى: (الْقِحتِ الرِّيحُ النباتُ
وَالشَّجَرُ): بايەكە پوەكو
درەختەكەى موتوربەكرد ۵
تۆوہەكەى لەنەندامى نىيرىنەوہ
گواستەوہ بۆ ناو ئەندامى مىينە.

الْقَحُ يبينهم شراً: بوو بەھۆكارى
نانەمەى شەپ لەنىويان دا.

لُقِحَ النخلةُ: دارخورماكەى تەلقىح كرد
۵ دەشگوترى: (جَرَّبَ الأمورَ فلُقِحتِ
عَقْلُهُ): بەزۆر تاقىکردنەوہ دا
تەپەپەپوہو عەقل و ھۆشى پەيان
قالبووہ ۵ ھەروا دەگوترى: (فلان
مُلْقِحٌ مُنْقَحٌ): فلانكەسى تەجربەى
بىنيون و قالبووہ.

لُقِحَ جسم الإنسان أو الحيوان: جەستەى
مروڤەكەى كوتا بەدەمرزى دەرمانى
دژە نەخۆشى کردە ناو لەشپەوہ.

تَلَقَّحَ فلان على فلان: فلانكەس
دەستدەریزى کردە سەر فلان شتىكى
پال دانەگردبووى نەگوتبووى.

استلَقِحتِ النخلةُ: دارخورماكە كاتى
موتوربەکردنى ھاتووہ.

الْلَقَاحُ: تۆماوى كەل ۵ ناوى نىيرىنە ۵
نەو تۆوہى درەخت و پوەكى پە
موتوربە دەكرى ۵ دەگوترى: (جاءنا

بەنابەدلى دەستى بۇ بىردو ھەزى
لى نەبوو.

لَقَسَ بِهِ: پىي وريا بۆۈە.

لَا قَسَ: ھەيى لى گرت، نازناۋى
ناشىرىنى بۇدانا.

تلاقس القوم: خەلگەكە جوڭنيان
بەيەكتەر دا.

تَلَقَسَتْ نَفْسُهُ مِنَ الشَّيْءِ: نەفسى
لەشتەكە تەنگ بوو پۇدو چىروك
بوو.

الَلَّاسُ: گروپپى.

الَلَّاسُ: كەسك ھەيپ لەخەك بگرىو
نازناۋى ناشىرىنىان بۇدابنى،

فەيتنەيى بخاتە ناۋاپانەۋە ە كەسك
ھەر پۇۋە خەرىكى شتىك بىو
لەسەر كارىك بەردەۋام نەيى.

لَقِيَ الشَّيْءَ جُلْدَهُ لَقْصًا: شتەكە پىستى
سوتاند.

لَقِيَ فُلَانٌ لَقْصًا: فلانكەس دلتەنگ بوو.
إِلْتَقَى الشَّيْءُ: شتەكەى ھەلگرت.

الَلَّاسُ: شەپەنگىزو شەپانى ە زۇربلىو
چەقەچەناۋ.

لَقَطَ الشَّيْءَ لَقْطًا: شتەكەى لەسەر زەۋى
ھەلگرتەۋە ە (فەر لاقط و لقاط و لقاط)
ە ھەلگراۋەكە (ملقوط يان لقيط).

لَقَطَ الطَّائِرُ أَغْبًى: بالندەكە دانەۋىلەى
ليرەۋ لەۋى بەدەندوك ھەلگرتەۋە.

زمن اللقاح): كاتى موتوربەگىردن
ھاتوۋە ە ۋەرزى تەلقيح كىردنى
خورما ھاتوۋە ە دەگوتى: (قەرم
لقاح): گەل ۋ نەتەۋەيەكەن ملكەچى
كەس نەبوۋو كەس نەيتۋانىۋە
ستەميان لى بكا.

اللقاح: تۆماۋى ھوشترە نيرەۋ نەسپ ە
يان تۆماۋى ھەر نيرەنەيەكى تر.
اللقاحية: لەبۋارى پىزىشكى دا ئەۋ
تەفاعول ۋ ھەستىكردنە ۋەرزىيە يە
كەجەستە بىھۋى ھەۋاۋە
لەموتوربەبوۋنى پۈەكەكانەۋە بۋى
دى.

اللقح: كەلگرتن ە دەگوتى: (امراة
سريعة اللقح): ئافىرەتلىكە زوۋ سكى
دەيى ە ھەروا بەمانا (اللقاح)دى.
اللقحة: ھوشترى شىردەرى شىر زۇر.
اللقحة: بەمانا (اللقحة)دى ە ئافىرەتى
شىردەر.

اللقح من الرجال: پىۋاۋى بەزىپۋىت،
پىچەۋانەى نەزۋكى.
لَقَسَهُ لَقْصًا: ھەيى لى گرت ە (فەر
لاقس و لقاس).

لَقَسَتْ نَفْسُهُ إِلَى الشَّيْءِ لَقْصًا: نەفسى
كىشى كىرد بۇ لاي ئەۋ شتەۋ سور
بوو لەسەر بەدەستەينانى.
لَقَسَتْ نَفْسُهُ مِنَ الشَّيْءِ: نەفسى لەۋ
شتە پىزراۋ پەتى كىردەۋە ە بەنا

لَقَطَ الْعِلْمَ مِنَ الْكِتَابِ: زانيارى لەم كتيپ و
لەو كتيپ كۆكردمەو.

لَقَطَ أَصُولَ الشَّعْرِ: بەموكيش موومكانى
هەكيشان.

لَقَطَ النَّظَرَ: وێنەى ديمەنەكەى گرت
بەناميرى وێنەگرتن.

لَا تَطْهَ مَلَاتِطَةً وَلِقَاطًا: بەرامبەرى كرد
ە كەوتە بەرامبەرى.

إِلْتَقَطَ الشَّيْءُ: بەمانا (لقطه) دئ ە

دۆزيمەو، بەبى بۆگەرەن و هەولدان
دۆزيمەو هەلەم گرتەو ە ليرو
لەوى كۆم كردمەو ە دىگوتري:

(فلان يلتقط كلام الناس) فلانكەس

قەسەى خەلك كۆدەكاتهو،

سيخوڤرى و جاسوسى دىكا ە عەرمب

دەلەين: (إِنَّ عِنْدَكَ دِيكَأً يَلْتَقِطُ

الْحَصَى) كەلەشيريكت لايە بەردە

وردە هەلەمگرتەو ە مەبەست

نەومەيە فيتنە جۆيەكت لايە قەسە

دەدزى لەناو مەجلىسەكەدا.

تَلَقَطَ الشَّيْءُ: شتەكەى ليرو لەوى

گرددكردمەو.

الْأَلْقَاطُ: كۆمەلە مەروفيك

كەلەهەتيومچەو خوڤرى پيكاوئەو

دىگوتري: (جاءنا ألقاط من الناس)

خوڤرى و هەتيومچە هاتن بۆلامان.

قَرِمَ الْقَاطُ: گەل و نەتەوومەكەى

بەرتەوازيوون.

الْأَلْقَاطُ: ئەو كەسەى گۆلە گەنەو

باشەپۆك كۆدەكاتهو ە لەدوا

دروێنە گۆلەگەنە دىچنيتەو.

الْقَاطَةُ: دىگوتري: (لكل ساقطة لاقطة)

بۆ هەموو شتەفريڤراو و

نەويستراوێك هەلگەرومەيەك هەيە ە

يان هەر قەسەيەك بگوتري و لەدەم

بیتەدەر گۆيچكەيەك هەيە

دەيبيستى و بلاوى دىكاتهو.

الْقَاطُ: ئەو گۆلە گەنەو شتەيە دەبنە

باشەپۆك و يەكێكى تر كۆيان

دىكاتهو دىيانچنيتەو.

الْقَاطُ: كۆكردنەوى گۆلەگەنەو شتى

وا، باشەپۆك كۆكردنەو.

الْقَاطُ: ئەو گۆلە گەنەمانەى

كۆدەكەرتەو لەباشەپۆك دا.

الْقَاطَةُ: نەوى لەناو زەوى دا

بچندریتەو ە شتى فريڤراو

بۆئەوى هەركەسيك بيهوى هەلى

بگرتەو.

الْقَاطُ: هەر دىنكە دانەويئەى پڙاو

دىنكە ميوەى بەريوۆە ە پارچە

زيرو زيرو لەناو كانەكەيان دا ە

دىگوتري: (وجدت في المعدن لقطاً)

لەكانەكەدا پارچە زيرو زيروم

دۆزینەو.

الْقَطَةُ: ديمەنيك لەفيلم كە بەجيا

بگيرى.

الْقَطَةُ: بەمانا (اللقطة) دئ.

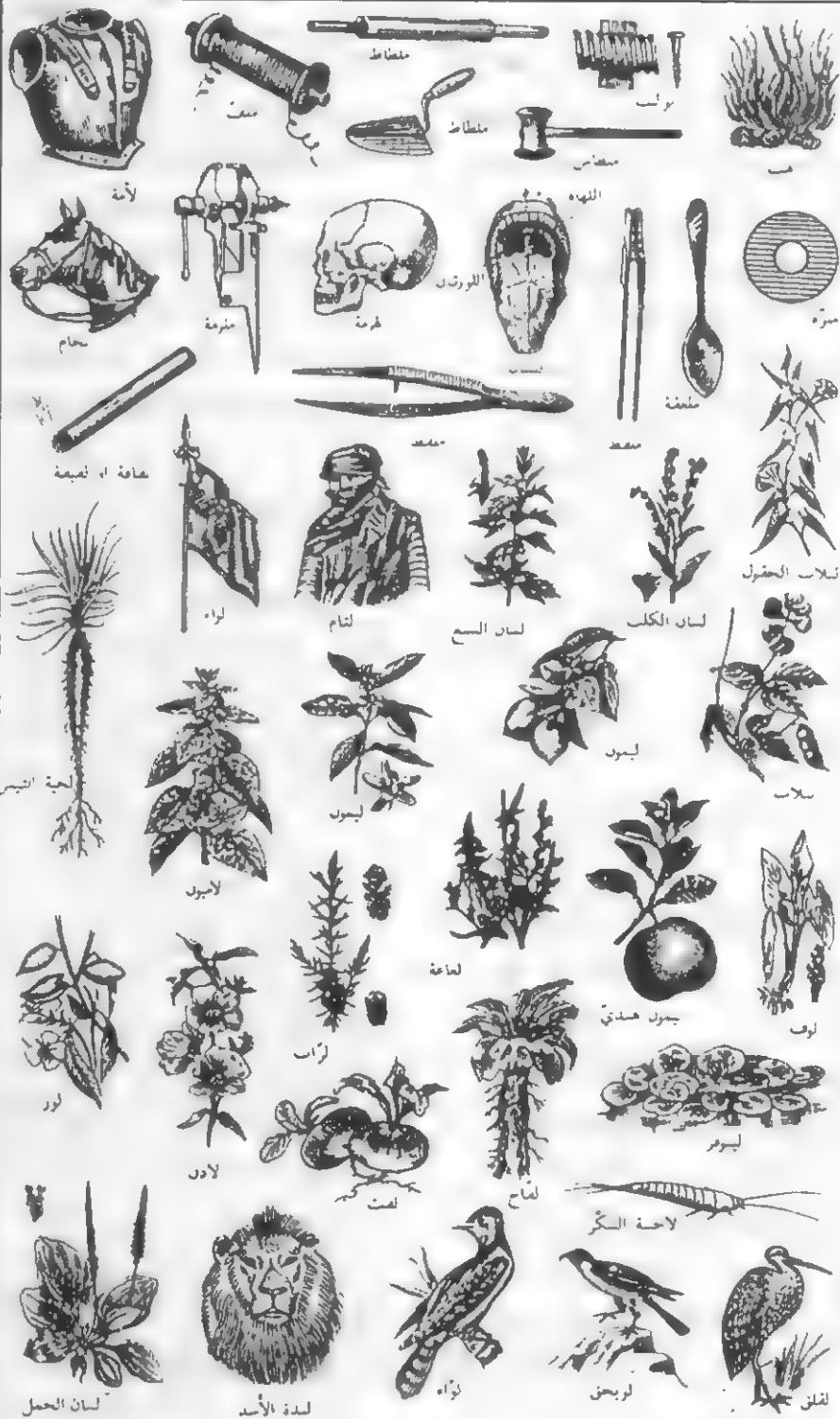

الْمَلَقَةُ: همرشتيک فرېدرايې و بتهوئ
 هه لي بگريه وه ۵ له جيولوجيدا
 بريتييه له پارچه زېړنيک
 پرېدهست بي يان زياتر بي له کان
 دا بدوزريته وه.
 اللَّيْطُ: مندالي فرېدراو که نه زاندرئ
 باوکی کييه.
 اللَّيْطَةُ: پياوې خوږې و بي ړيز ۵
 هه روا ناوه بو نافرمتي چه تيوه و
 نارېسه ن.
 الْمِلْقَاةُ: موکيش ۵ مقاشي بچوک بو
 هه لگرتنه وه شتي ورديله.
 الْمَلْقَطُ: به مانا (الْمِلْقَاط) دئ ۵ (ک:
 ملاقط)
 الْمَلْقُطُ: کان ۵ مهبهست و مه تلېب ۵ (ک:
 ملاقط) ۵ دهگوتري: (أصبحت
 مراعيها ملاقط من الجذب)
 له مورگانمان بوونه سوتهمه پړو
 هيچ له مورپکيان تيډا نه ماوه.
 الملقوط: به مانا (اللقيط) دئ ۵ (ک:
 ملاقط).
 لَقَعَ الشَّيْءُ لَقْعًا: شته که ي فرې دا.
 لَقَعَ فَلَانٌ بَعِينَهُ: فلانکه سي به چاوي
 هه نکاوت.
 لَقَعَ بِالْكَلَامِ: به قسه زال بوو به سهری داو
 بوړی دا.
 لَقَعَ فَلَانٌ: ږمخنه ي له فلان گرت.
 اللَّقْعَةُ: که سيک هه رقه سي هه بي و
 کرده وي نه بي.

الْلَقَاعُ: ميشه سهوزه که ناده ميزاد
 دهگزي.
 اللَّقَاعَةُ: گيلو نه حمه ق ۵ که سيک
 نازناوي ناشرين بوخه لک دابني.
 الْمِلْقَاعُ: نافرمتي ده مدريزو جنيو
 فروش.
 لَقِفَ الشَّيْءُ لَقْفًا وَلَقْفَانًا: خيرا شته که ي
 لول داو قوتي دا ۵ پري دايه و تيکيه وه
 پيچا.
 لَقِفَ الْفَرَسُ فِي عَذْوِهِ: نه سپه که
 له غاردان دا پيکولي کرد خيرا خيرا
 به توندي حاجي به زموي کيشا.
 لَقِفَ فَلَانٌ الشَّيْءَ: شته که ي بو
 فلانکه سي هاويشت بو نه وي خيرا
 لولي داو قوتي دا.
 لَقِفَ الطَّعَامُ: خواردنه که ي قوت دا ۵
 ده شگوتري: (لَقِفَهُ الطَّعَامُ)
 خواردنه که ي پي قوت دا.
 اِلْتَقَفَ الشَّيْءُ: شته که ي خيرا گرتو
 پيچايه وه.
 تَلَقَفَ الشَّيْءُ: به مانا (التَّقْفُ) دئ ۵
 دهگوتري: (تَلَقَّفَ الْكَلَامَ مِنْ فَمِهِ)
 خيرا قسه که ي له ده م و مرگرتو
 قوزتیه وه.
 تَلَقَّفَ الطَّعَامُ: خواردنه که ي قوت دا.
 اللَّقْفُ: دهگوتري: (رَجُلٌ تَقَفَ لَقْفٌ)
 پياويکه هه رجي بو هه لدری خيرا
 به دهست دهگريته وه ۵ يان هه

قسه به کی بو بکری خی را
 دهیقوزیت هومو و مری دهگری.
 اللَّفْفُ: دهگوتری: (قَفَّ لَفَّ) به مانا
 (قَفَّ لَفَّ) دئ.
 اللَّفِيفُ: دهق به مانا (اللَّفِيفُ) دئ.
 لَقَّ عَيْنُهُ: به بهری دهستی له جاوی دا؛
 شه بلاغی له جاودا.
 اللَّقُّ: که ندری ناو زهوی ه پیاوی زور
 بلئو چمه چه ناو.
 اللَّقَّاقُ: (رجل لقاق بقاق) پیاویکی زور
 بلئو چمه چه ناو.
 لَقَّاقَ اللَّقَّاقُ: له قله قه که قرائدی.
 لَقَلَّتِ الحِیةُ: ماره که شه ویله ی جولاندو
 زمانی دهرهینا.
 لَقَلَّقَ لسان فلان: زوبانی فلانکه س
 هه دانادا هه می شه له جول هه
 قسه کردندایه.
 لَقَلَّقَ نَظْرُهُ: خی را چاوی که و تنه
 روانین و شتهکانی به سمر کردند هه.
 لَقَلَّقَ الشَّيْئُ: شته که ی جولاند.
 اللَّقْلَاقُ: له قله ق: بالنده به کی حاجو
 ملو دمنوک درئو سووره.
 اللَّقْلَاقُ: به مانا (اللَّقْلَاقُ) دئ ه همروا
 به مانا زوبان دئ ه دهگوتری: (حَرَكَ
 لَقْلَقَهُ) زوبانی خسته کارو که و ته
 قسه کردن.
 اللَّقْلَقَةُ: گیرانی زوبان ه دمنگی به رزو
 نرزمو پرپیچ و پهنا ه دمنگیک
 له رینه هومو لاواندنه وهی تیدا بن.

لَقَمَ الطَّرِيقَ: ده می ریگاکه ی گرت.
 لَقَمَ الشَّيْئَ لَقْمًا: شته که ی خی را خوارد ه
 دهگوتری: (لَقِمَ اللَّقْمَةَ) پارو ده که ی
 به دم گرتو ورده ورتی دا.
 أَلَقَمَهُ الطَّعَامَ: وای کرد خواردنه که ی
 قوت بدا ه دهگوتری: (أَلَقَمْتُهُ أَذْنِي
 فَصَبَّ فِيهَا كَلَامًا، وَأَلَقَمَهُ الْحَجَرَ)
 له کاتی ده مه ده می و مونا قه شه دا
 بی دهنگی کرد.
 لَقَمَهُ الطَّعَامَ: به مانا (أَلَقَمَهُ) دئ.
 اِلْتَقَمَ الشَّيْئُ: شته که ی قوت دا ه
 قورنن ده قهر موی: ﴿فَالْتَقَمَهُ الْحَوْتُ
 وَهُوَ مُلِيمٌ﴾.
 تَلَقَمَ الشَّيْئَ: شته که ی به خی رای
 خوارد.
 التَّلَقُّمُ والتَّلَقَامَةُ: پاروی زور یان پاروی
 گه وره ه (پاروزل).
 اللَّقْمُ: ریگای ناشکرا ه دهگوتری: (خَذَ
 هَذَا اللَّقْمَ) نه م ریگا راسته بگره و
 بهری مه ده.
 اللَّقِمُ: دهگوتری: (رَجُلٌ لَهُم لَقِمٌ)
 پیاوی که هه می شه به سمر
 بهرام بهرکانی دا سهر که و تو و بووه.
 اللَّقْمَةُ: پارو، نه و پره خواردنه یه مروقه
 ناماده ی دمکا بوئه وهی بیخاته ناو
 ده می هومو قوتی بدا.
 لَقِنَ فلان لَقْنًا وَلَقَانَةً: فلانکه س عاقل و
 زیره ک بوو.

لسان الحمل

لجنة الأسد

al*

لو یحق

القلوب

لَقِّنَ الْمَعْنَى: له ماناکه حالی بوو ۵ (فهر لقن).

لَقِّنَهُ الْكَلَامَ: هسهکهی بهگوئی دادا بونهوهی بیلیتهوه.

لَقِّنَ الْمَثْلَ عَلَى الْمَسْرَحِ: لهسر شانوکه نهکترمهکهی فیزی هسهکردن کرد ۵ بهدهنگی نزم نهکترمهکهی دمرس دادا.

لَقِّنَ الْمُحْتَظَرَ: لهلای نهخوشهکهی لهگیانهولادایه زیگری خودا (لا إله الا الله)ی دووبارهو سییاره کردهوه بونهوهی نهخوشهکهش یادی خودا بکاو شاهتومان بین.

لَقِّنَ الْمَيْتَ: تهلقینی مردووهکهی کرد، ناموزگاری مردووهکهی کرد که بهرپک و پیکي وهلامی هریشتهکان بداتهوه.

تَلَقَّنَ الشَّيْئَ وَالْكَلَامَ: لهشتهکه حالی بوو ۵ فیزی هسهکه بوو.

الْلَقِّنُ: لهگه دست شور؛ قاپیکي بن تهمسکی سهربلاوه.

الْلَقِّنُ: دهگوتری: (كَلَفَ لَقِّنَ) تیگهیشتوومو باش تیی دهگا.

الْمَلَقِّنُ: تهلقین دادر (مهلای تهلقین خوین) ۵ نهو کهسهی مردو تهلقین دهدا ۵ نهوکهسهی لهسر شانو تهلقینی نهکتر دهکاو بوخوی دمرناکهوئ.

لَقَّاهُ اللَّهُ لَقْرًا: خودا توشی نهخوشی شهویله خواربوونی کرد.

لَقِيَ لَقْرًا: توشی نهخوشی شهویله خواربوون بوو.

الْلَقْرَةُ: نهخوشییهکه توشی دهموچاو دهبیو شهویله خواردهبی ۵ همروا ناوه بو ههلوو باز که بهگورجی نیچیر دهگری.

لَقِيَهُ لَقَاءً وَلَقَاءً وَلُقِيًا وَلُقِيَانًا وَلُقِيَةً: پيشوازی لی کرد توشی بوو.

لَقِيَ فُلَانٌ رَجُلًا: فلانکس مرد. أَلْقَى الشَّيْئَ: شتهکهی هرئ دا هاویشتی ناراستهی کرد.

أَلْقَى اللَّهُ الشَّيْئَ فِي الْقُلُوبِ: پمرومردگار نهو شتهی خسته دلکهانهوه.

أَلْقَى الْقُرْآنَ: فورنانی نازل کرد. أَلْقَى الْمَتَاعَ عَلَى الدَّابَّةِ: کالاو شتوممهکهکانی خسته سهر پشتی ولاخهکه.

أَلْقَى عَلَيْهِ الْقَوْلَ: هسهکهی بهسهردا خویندهوه فیزی کرد ۵ دهسگوتری: (أَلْقَى إِلَيْهِ الْقَوْلَ وَبِالْقَوْلِ) هسهکهی بی راکهپاند.

أَلْقَى إِلَيْهِ بِالْأُذُنِ: دلی دایه شتهکهو گوئی بو گرت ۵ همروا دهگوتری: (أَلْقَى فُلَانٌ السَّمْعَ وَالْقَى إِلَى فُلَانٍ السَّمْعَ).

أَلْقَى إِلَيْهِ خِيَارًا: پیاوهتی لهگهل دا کرد. أَلْقَى إِلَيْهِ السَّلَامَ: سلأوی لی کرد.

تَلَقَّى الشَّيْئُ: توشى شتهكه بوو ۵
دمگوترئ: (تَلَقَّى فلاناً) توشى
فلانكهس بوو.

تَلَقَّى العلمَ عَنْ فلان: زانستى
لهفلانكهس و مرگرت لهلاى نهو
فئرى خويندن بوو.

اِسْتَلَقَى على ظهره: لهسهر پشتى
نوست.

الأَلْقِيَة: نهو لهغهزو موعه مميانهن
كه زمينى بهرامبهرى پئ تاقي
دمكه يهوه ۵ دمگوترئ: (أَلْقَيْتَ عَلَيْهِ
الْقِيَة) و (أَلْقَيْتَ اليه القِيَة) لهغزئكم
لئ پرسى بؤنه وهى حهلى بكاو بزائى
مه بهست چيه ۵ به لاو كارمساتى
پؤزگار (ك: الألاقى) ۵ دمگوترئ:
(لَقَيْتَ مِنْهُ الألاقى).

التَّلَاقِي: (يوم التلاقي) پؤزى قيامت.
التَّلَاقُ: چاوگى (لَقِيَ) يه دمگوترئ:
(يسرنى تلقاؤك) پئيم خو شه بتبينم،
بينينى تؤ دئخؤشم دمكا ۵ دوايى
نهم وشه يه بؤ زمرفى مهكانيش
بهكارهئنراوه، گوتراوه: (تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ
النار) و (تِلْقَاءَ فلان) ۵ و (جَلَسَ
تِلْقَاءَ) بهرامبهرى دانىشت ۵ قورئان
دمهفرمؤئ: ﴿وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ
مَدْيَنَ﴾ ۵ دمشگوترئ: (فعل ذلك
تِلْقَائِيَا) لهخودى خؤيهوه نهوهى
كرد.

لاقاء ملاقاتاً ولقاءً: تووشى بوو،
چاوپئكه وتنى لهگهل دا كرد.

لاقى الله: كهرايهوه بؤلاى خودا بؤ
حيسابو ليكؤئينهوه.

لاقى بين الرجلين: دوو پياوهكهى
يهكهخستنهوه ۵ دمشگوترئ: (لاقى
بين فلان و فلان) و (لاقى بين طرفي
القضيب) دارهكهى چه ماندهوه تا
همردووسهرى بهيهك گهيشتهوه ۵
ههروا دمگوترئ: (هو جاري ملاقى)
نهوه هاوسئمه بهرامبهرم.

لَقَاءُ الشَّيْئِ: شتهكهى والئ كرد توشى
بئ ۵ قورئان دمهفرمؤئ: ﴿وَلَقَّاهُمْ
نُضْرَةٌ وَسُرُورًا﴾.

إِلْتَقَا: نهو دوو كهسه يان نهو دوو
تاقمه توشى يهكتر بوون ۵
دمگوترئ: (إلتقى الرجلان، والتقى
الجليشان).

إلتقى الشينان: دوو شتهكه بهيهك
گهيشتنو كؤبوونهوه ۵ بهرامبهرى
يهك بوون ۵ قورئان دمهفرمؤئ:
(مرج البحرين يلتقيان بينهما برزخ
لايغيان).

إلتقى الشَّيْئُ: توشى شتهكه بوو.
تلاقيا: توشى يهكتر بوون.
تَلَقَّتِ المرأةُ: ناهرمتهكه ناوس بوو، سكى
بوو ۵ (فهي مُتَلَقِّ).

الْمَلْقَى: شَتِيكَ لَه بَمَر كَه مَبَايَه خِي
فَرِيد رَابِي ٥ هَمَرُوا نَاوَه بُو شَتِي
هَه لَكَمِرَاو.

الْمَلْقَاءُ مِنَ الطَّرِيقِ: نَاوَه رَاسْتِي رِيگَا.

الْمَلْقِي: شُوِيْنِي بَه يَه كَ گَه يَشْتَن ٥ (هَمَا
لَقِيَان) نَهو دَوَانَه بَه يَه كَ گَه يَشْتَن ٥
هَمَرُوا دَمَكُوْتَرِي: (هَر لَقِي شَقِي)
هَه مَيَشَه نَهو لَه شَه رُو نَاخُو شِي دَايَه.

الْمَلْقَى: كُوْزُو لَانَه يَ حَه يَوَانَه كِيُو
كَه لَه تَرَسِي رَاو چِي خُوِي تِيْدَا
حَه شَار دَمْدَا ٥ يَان نَاوَه بُو
سَمَرَانَسَه رِي كِيُو ٥ (ك: الْمَلَقِي).

الْمَلَقِي: دِيُو نَاوَه وِي وَانِي كِي نَا فَرَمَت
٥ دَمَكُوْتَرِي: (إمرأة ضيقة الملقى)
نَا فَرَمَتِي كَه وَانِي كَه كَه يَ تَه سَكَه.

الْمَلْقَى: زَبَلْدَان؛ شُوِيْنِي شَت لِي فَرِيدَان ٥
دَمَكُوْتَرِي: (هذا ملقى الكناسات)
نَهو هَ شُوِيْنِي فَرِيدَانِي زَبَلُو زَالُو
قَوَامَه وِ شَتِي وَايَه ٥ هَمَرُوا
دَمَكُوْتَرِي: (فناؤه ملقى الرحال)
مَالَه كَه يَ شُوِيْنِي دَايَه زِيْنِي مِيَوَانَه.

الْمَلْقَى (رجل ملقى): بِيَاوِي كَه تَه جَرْمَه
كِرَاوَمُو هَه مَيَشَه بَه لَو كَارَمَسَات
تَوَشِي دِيْن ٥ هَمَرُوا دَمَكُوْتَرِي:
(الشجاع مرقى والجبان ملقى).

لَكَاَه بِالسُّوْطِ: بَه قَامَ چِي لِيِي دَا.

لَكَاَ فَلَانًا: هَه مَوُو مَاهِي فَلَانَكَه سِي دَايَه وِه
٥ هَمَرُوا دَمَكُوْتَرِي: (لَعَنَ اللَّهُ أَمَّا لَكَآت
بِه) نَه فَرِيْن لَهو دَايَكَه يَ نَهو يَ بُووَه.

لَكِي بِالْمَكَانِ لَكَا: لَهو شُوِيْنَه مَاهِي وِه.

لَكَاَ عَلَيْهِ: لَه سَه رِي وِه سَتَا ٥ تَه مَبَه لِي
كِرَدُو وِه سَتَا.

لَكْتُهُ لَكْنَا وَلِكَاثًا: بَه مَسْتَه كُوْلَه لِيِي
دَا، يَان شَه قِي تِيَه لَدَا.

لَكِتَ الرَّسْخُ عَلَيْهِ وَبِه لَكْنَا: چَلَك بِيِيَه وِه
نَوُوسَا.

الْلُكَاثُ: بَه رَدِي بَرِي سَكَه دَارُو لُوس ٥
بَه زُوْرِي لَه گَه چِدَا دَمَبِي.

الْلُكَاثِي: بِيَاوِي پِيَسْت سَبِي زُوْر سَبِي
پِيَسْت.

الْلُكْثُ: شِيرو مَاسْت كَه بَه لِيَوَارِي قَاپُو
مَه نَجَه لَه وِه رَه قِي دَمَبِي وِ دَمَبِي نِي تَه وِه.

لَكِدَ عَلَيْهِ الرَّسْخُ وَبِه لَكْدَا: چَلَكِي بِيُوَه
نَوُوسَا.

لَكِدَ الشَّيْءُ بَفِيهِ: شَتَه كَه بَه دَمُو لِيُوِيَه وِه
گَه مَرْمِيَان بَه سْت قَزِي پِيَكَه وِه نَوُوسَان.
لَكِدَ شَعْرُهُ مِنَ الرَّسْخِ: قَزِي بَه هُوِي
چَلَكَه وِه گَه مَرْمِيَان بَه سْت قَزِي پِيَكَه وِه
نَوُوسَان.

لَكِدَ فَلَانٌ: فَلَانَكَه سَ بَه خِيْلُو چِرُوك بُوو
٥ (فهر لَكِد)

لَاكَدَ الْغُلُّ: لَه گَه لَ زَنْجِيرو بِيُو مَنْدَه كَه دَا
گُونَجَا.

لَا كَدَ قَيْدُهُ: به پیوندهوه پړایی،
پیوندهمهکه نه پیهښت خیرا بپروا.
لَا كَدَ فُلَانٍ فُلَانًا: فلانكهس له گهل
فلانكهس كهوتو لیی جیانه بومهوه.
إِنْ كَدَّ: له گهلی كهوتو لیی
جیانه بومهوه.
إِنْ كَدَّ بِهِ: پیوهی لكا، چوهه گهلنهو.
تَلَكَّدَ الشَّيْءُ: شتهكه پټكهوه نووسا،
په كتری گرت.
تَلَكَّدَ بِهِ الرَّسَخُ: چلكی پیوه نووسا
چلكن بوو.
تَلَكَّدَ فُلَانٌ: فلانكهس گوشتی پتهو
بوو.
الْاِتِّكَدُ: پیاوی خوړپړی و هه تیو مچه
كه خوی به هوز پكهوه هه لواسی و
خوبكا به په كيك له وان و له راستیدا
له وان نه مبی.
الْمَلِكْدُ: نامیر پكه و هكوو سندوځ شتی
پی ورد دمكړی.
لَكَزَهُ لَكْرًا: مسته كولهی له سنگی دا.
لَا كَزَهُ: نهو دوو كهسه په كتریان بهر
مسته كوله دا.
تَلَكَزَا: نهو دوو كهسه په كتریان بهر
مسته كوله دا.
الْكَازُ: پینه په كه ده خړپته ناو
دراو په كه.
الْمَلَكُزُ: زه لیل و سوالكهری دمركراو له
دمرگاو كوځان.
لَكَشَهُ لَكْشًا: مسته كولهی لَ دا.

لَكَعَ فُلَانٌ لَكَمًا: فلان خواردی و
خواردیه وه.
لَكَعَ الصَّبِيُّ: مندا له كه هونگه جوڼه ی كرد
له كاتی شیر خواردندا.
لَكَعَ الرَّجُلُ الشَّاةَ: پیاومكه به بهری دمستی
له گوانی مپر كهی دا بوڼه وهی شیر
بدا.
لَكَعَتِ الْعَتْرَبُ فُلَانًا: دوو پشك
به فلانكه سیمهوه دا.
لَكَعَ الرَّجُلُ: قسه ی ناشیرینی به گوڼه چكهی
پیاومكه دا دا.
لَكَعَ لَكَمًا لِكَاعَةً: به دخو بوو، خوړپړی و
به دكار بوو ه گیل و نه حمه ق بوو ه
(فهر اَلْكُعْ و هي لكعاء).
لَكَعَ عَلَيْهِ الرَّسَخُ لَكَمًا: چلكی پیوه
نووسا.
لَكَعَ لَكَمًا وَلِكَاعَةً: به دخو بوو به دكار بوو
ه گیل و نه حمه ق بوو ه (فهر لكيع).
لِكَاعٌ: له سمر كيښی (فَعَالٍ) بو
جنيودان به نافرمت به كار دی ه
دمگوتری: (بَالِكَاعِ) نهی بی پموشت
نهی نافرمتی گیل و نه حمه ق.
الْلُكْعُ: خوړپړی و هه تیو مچه له بانگ
كردن دا.
يَا لُكْعُ: بو دوو كهس دمگوتری: (يَا ذَرِيْ
لُكْعِ) ه نهم وشه ی (لُكْعِ) كه كرا به ناو
بو په كيك دوو بزونی نادرپتی
چونكه غه پره مونصر پشه له بهر

إِنَّكَ فِي كَلَامِهِ: له قسه كردنى دا هه لای
کرد.

الْكَاك: پالەپهستۆو زهحه تدانى
په كترى.

الْكُ: پشتى گۆشتن و پتهو ۵ پهنگىكى
سوره له دورگه خۆرهه لاتيه كانى
هيند دا برى مېش و مهگهز دمرى
دهمدن و لهسهر گه لای هه ندى
درمخت دا دهمين تهوه، نهم مادهمه
له ناو ماددى كحول دا دمهو تهوه،
جۆره رۆنىكى لى پىك دى بۆ
چهور كردنى دارو تهخته به كاردى ۵
له يوارى ژماردن دا له لای
ئيرانى هه كان و هيندى هه كان و
په مهنى هه كان ناوه بۆ ژمارى
سه ده هزار، ئىستا هه ندى كەس
به كارى دېنن بۆ ژمارى ده مليۆن.

الْكِيك: پشتى گۆشتن و پتهو ۵
دمگوترى: (فرس لكىك اللحم)
نەسپىكى پشت گۆشتن و پتهوه ۵
شتىك پهستىورابى و چوبىته
ناويه كترهوه ۵ دمگوترى: (عسكر
لكىك) سوپا به كى گردمهو بوى
تىكچه راز و تىكسمرپاوه ۵ ماددى
قهتران ۵ (ك: لكاك)

لَكَمَه لَكَمًا: بههه موو دمستى
مستمه كۆله لى دا.

عهدل و عهله ميهت ۵ هه روا وشه
(لکخ) به مانا گيل و نهحه ق دى ۵
به مانا لاله پتهو زمانگراو دى ۵
به مانا مندالى بچكۆله دى ۵
پهغه مبهه (د.خ) چوووه مالى فاتيمه
كچى و هه رموى (ألم لَكخ) نه رى كورپه
بچكۆله كه ليرميه؟ مه بهستى هه سهن
پان حوسه پى بوو.

اللُكَمَةُ: ناهرمتى گيل و پهرووچ.

الْمُكَمَانُ: وشه جنى و ناميزه
ناراسته پياو دمگرى واته:
خوپرى، سه ره سهرى ۵ بۆ جنى و دان
به ناهرمت دمگوترى: (يا مَلِكَمَانَةُ).

لُكَمَه لُكَمًا: بههه موو دمستى
په شته مله به كى بياكى شا
مستمه كۆله به كى دا له پاشى شانى
له پشته ملى.

لَك الشَّيْءُ: شته كهى تىكه لاو كرد ۵
په ستاوتى.

لَك اللحم: گۆشته كهى له نىسقان دامالى.

إِنَّكَ: چوووه ناو په كهوه ۵ دمگوترى:
(إِنَّكَ الْمَسْكُرُ) سه رى بازمان
خربوونهوه، تىكچه راز ۵ (إِنَّكَ
الرَّزَاءُ عَلَى الْمَهْل) ناو خۆرموكان
لهسهر شوپنى ناو خوار دنهوه
پالەپهستوى په كترىان كرد.
إِنَّكَ فِي حُجَّتِهِ: له بهلگه هينانه و مدا
ته مبهل بوو.

لَكِنَّ: ئەصلەكەى (لا كِن) بوو
ئەلىقەكەى جەزف كراو.

لَكِنَّ: جەرفى موشەبەھ بەفیعە
دەجىتە سەر دوو ئىسم كە
لەبناغەدا (مبدا و خبر) بوون
ئىسمەكە مەنصوب دىكا خەبەر
مەرفوع دىكا.

لَكِي بِهِ لَكِي: كەوتە گەلى و لىي
جيانەبۇو تىيدا مايەو ە دىگوتى:
(لَكِي بِالْكَان) لەشۇپنەكە مايەو.
الْأَكِي: بەمانا (اللائك) دى.

لَم: جەرفى جەزمو نەفى و قەلبە
دەجىتە سەر فیعلى موزاربع و
مەجزومى دىكا، ماناكەى لەزەمانى
حال و داھاتوودە دەباتەو زەمانى
رابدو نەفى دىكا.

لَمَّا لَمَّا: ھەمووى ھەلگرت ە
دەشگوتى: (ما يَلْمَأُ لَمَّا بَكَلْمَة)
ھەرچى وشەى ناشىرىن ھەيە
بەدەمى دا دى و دەپلى ھىج
بەلایەو مەبەست نىە.

أَلَمَّا عَلَيْهِ: كۆنترۆلى كرد، ھەمووى
داگىر كرد.

أَلَمَّا أَلَمَّا عَلَى الشَّيْءِ: دىمكە شتەكەى
دزى و بردى ە دىگوتى: (ذهب
ثوبى فما أدري من أَلَمَّا به) كراسەكەم
نەماو نازەم كى دزىوہەتى؟

أَلَمَّا عَلَى حَقِّي: مافى خۆم لى زەوت
دىكاو دانى پىنانى.

لَكَمَ السَّيْلُ عُرْضَ الْجَبَلِ: لافاوەكە
لەپانتایى كیۆمكەدا زەویپەكەى دادى.
لَاكَمَهُ مُلَاكَةً: ئەو دوو پىاوو
بەستەكۆلە كەوتنە و پزەى پەكترى
پەكترىيان بەر مستەكۆلە دا.
تلاکما: بەستەكۆلە دووپىاووەكە
لىكیان دا.

إِلْتَكَمَ: شەپۆلەكان تىكیانەو ھاویشت.
الْمَلِكَمُ: (رجل مَلِكَم) پىاووى
مستەكۆلە و شىنەو مستەكۆلەى
تونەد دەوشىنى ىان زۆر
مستەكۆلە لى دەدا.

الْمُلَاكَمَةُ: جۆرە و مرزىكى جەستەپىە
پارىكەرەكان بە مستەكۆلە لەپەكتر
دەدەن، ئەم پاریە ياساو پىسای خۆى
ھەيە و ھەر دوو لایەنى پاریكەر
دەپى پەپرموى ئەو ياساو پىسایە
بەن.

الْمُلَاكَمُ: كەسىك پىشەى و مرزى
مستەكۆلە بى.

لَكِنْ فَلان لَكِنَّا وَلَكِنَّ: ھالانكەس زەمانى
گىراو لال بوو ە نەیتوانى بەزوبانى
عەرمبى قەسەبكەو زوبانى زەماكى
نەبوو ە (فهر ألكن وهي لكنا) ە (ك):
لَكِن).

تلاکَنَ في كلامه: زەمانى خۆى خوار كرد
بەشىوہى ناپرموان قەسەى كرد
بۆئەوہى ھاوپىكانى بىنىتە
پىكەنىن.

أَلَمَّا بَا فِي الْجَفْنَةِ: نهوهی له سوینهو
تهشته کهدا بوو هیشتیهوه بو خوی
ههلی گرت.

أَلَمَاتِ التَّرَابُ الْمَكَانُ: نازه له کان
شوینه که بیان چوژن کرد ده دگوتری:
(ما ادري أين أَلَمَّا من بلاد الله) نازانم
لهم ولاتی خودایه دا بو کوئ چووه.
إِنَّمَا بَا فِي الْجَفْنَةِ: نهوهی له سوینهو
تهشته کهدا بوو هیشتیهوه بو خوی
ده دسگوتری: (أَلْتُمِي لَوْه) پهنکی
گوړا.

تَلَمَّاتِ الْأَرْضُ بِهِ رَعْلِيه: زهوی دایپووشی،
شاردیه وه.

تَلَمَّا بَا فِي الْجَفْنَةِ: نهوهی له سوینهو
تهشته کهدا بوو هیشتیهوه بو خوی.
الْمُتَوَّ: شوینی دهمستکهوتنی شت ده
داوی پراوکه ر.

لَمَجَ الشَّيْءُ لَمَجًا: شته کهی خوارد.

لَمَجَ الصَّبِيُّ أُمَّهُ: منداله که شیري دایکی
خوارد.

لَمَجَ فَلَانًا: زهلاته و موقه بیلاتی دایه
فلانکهس بو نهوهی پيش نانخواردن
پيانهوه خهريك بي ده دگوتری: (ما
لَمَجَرَا ضَيْفَهُمْ بَشِي) هيچ زهلاته و
موقه بيلاتيان نه دا به ميوانه کهيان.

تَلَمَجَ فَلَانُ: فلانکهس پيش نانخواردن
زهلاته و موقه بيلاتی خوارد ده

فَلَانَكِه حَهزِي لَه خواردن و
خواردنه وه بوو ده دگوتری: (ما
تَلَمَجَ عِنْدَنَا بَلْمَاج) له لای نيمه ده می
له هيچ نه دا، هيچی نه خوارد.

تَلَمَجَ بِالطَّعَامِ: خوی به خواردنه که وه
خا فلانند.

الْلَمَاجُ: که مترين خواردن ده دگوتری:
(ما ذُقْتُ شَمَاجًا وَلَا لَمَاجًا) هيچم
نه چه شتووه هه شته بای خودام
نه خواردووه.

الْلَمِجُ: (رجل لَمِج) پياوړکی چليسه
زوری حهز لَه خواردن و
خواردنه وه يه ده دگوتری: (سَمِجَ
لَمِج).

الْلَمَجَةُ: نه و زهلاته و موقه بيلاته ی
پيش نانخواردن مروؤ خوی پيوه
ده خافليني ده (ك: لَمَج).

الْلَمُوجُ: به مانا (الْلَمَاجُ) دي.

الْلَمِيجُ: چليسی، زور خور.

لَمَجَ الْبَصَرُ لَمَجًا وَتِلْمَاحًا: بينینی که پشته
شته که ده چاوی پوانییه شته که ده
ده گوتری: (لَمَحَهُ بَصَرُهُ) به چاوی بينی
ده بينینی خوی ناراسته ی نه و شته
کرد.

لَمَجَ إِلِيهِ: به ديتنيکی بي هيزموه چاوی
پيکه موت ده يان تيله ی چاوی دایه،
به دزييه وه بوی پوانی ده (فهو لامح).

- اللَّمَّاحُ: بازی زیرهك ۵ (وهو لمح ولّاح).
 أَلْمَحَ الشَّيْئَ واليه: به چاوی کزو دیتنی
 لاواز شته که ی بین ی ۵ یان
 به دزییه وه سه پیری شته که ی کرد.
 أَلْمَحَتِ الْمَرْأَ مِنْ وَجْهَهَا: نافرته که وای
 کرد پوخساری ببیندرئ (واباوه
 نافرمتی پوخسار جوان جوانی خوی
 پیشانی نموانه ددها که دمیانه وئ
 ببیینن و خیرا خویان ئ
 نهدیودمکا).
 لَامَحَهُ مَلَامَحَةً: به دزییه وه بوی روانی،
 تیلای چاوی دایه.
 اِلْتَمَحَهُ: به چاوی کزموه سه پیری کرد ۵
 دهگوترئ: (الْتَمَحَ بَصَرُهُ) چاوی
 بینا بیان نه ما.
 الْأَلْمَحِيُّ: که سیک زور بروانئ و هه وئ
 دیتن بدا.
 اللَّامِخُ: دهگوترئ: (فلان لامِخٌ عَظْفِيهِ)
 فلانکس زور به خوی دمنازئ و
 خوی پی گرنکه.
 اللَّامِخُ: دهگوترئ: (لَأَرَيْتَكَ لَمَحاً بَاصِراً)
 شتیکی ناشکراو نمایانت پی نشان
 ددهم ۵ به زوری نه م رسته یه بؤ
 هه رشه به کاردئ.
 اللَّمَّحَةُ: سه پرکردنی به بهله، چاو پئدا
 خشانیک ۵ دهگوترئ: (رأيتُه غَـ
 البرق) وکوو بروسکه بینیم هاته
 بهرچاومو گوم بوو ۵ دهگوترئ:
 (في فلان غة من أبيه) فلانکس
 شیویه کی له باوکی دهچئ.
 اللَّمَّاحُ: زور ناشکرا ۵ دهگوترئ: (هر
 أبيض لَمَّاح) نهو زور سپیه.
 اللَّمَّامِخُ: شکلو شیوهی دهمو چاو یان
 لیکچون له هه موو ناکارو رفته داردا.
 لَمَزَهُ لَمَزاً: لئی دا، پالی پیومنا ۵ عمیی
 ئ گرت ۵ به چاو ناماژی بؤ کرد،
 چاوی ئ داگرت ۵ به سه ری ناماژی
 بؤ کرد، لئوی ئ داگرت ۵ سرته یه کی
 بؤ کرد.
 لَمَزَ الشَّيْبُ فَلاناً: پیری له فلانکس دا
 دیاری دا.
 لَامَزَهُ: به له غه زو موعه ماما قسه ی
 له گه ئ دا کرد.
 اللَّمَزَةُ: عمیگر له خه لك به زوری ۵ بؤ
 نافرمت دهگوترئ: (لَمَازَةٌ).
 لَمَسَهُ نَمْساً: دهستی ئ دا.
 لَمَسَ الْمَرْأَ: له گه ئ نافرمت که جوتیبوو ۵
 دهگوترئ: (شعاع یکاد یلمس البصر)
 بروسکه و تیشکی که له وانیه نوری چاو
 بهرئ بینایی کوپر بکا.
 لَامَسَهُ مَلَامَسَةً وَمَلَّاساً: دهستی ئ دا.
 لَامَسَ الْمَرْأَ: له گه ئ نافرمت که
 جوتیبوو.
 اِلْتَمَحَ الشَّيْئَ: داوای شته که ی کرد.

تَلْمَقُ الشَّيْئُ: جَار دواچار داوای
شته‌کهی کرد.

الإِتِمَاسُ: داواکاری ۵ داواکردن ۵
له‌بواری قانونی (الرافعات) دا ریگهی
تانه‌داننه له‌بپاری کوتایی
له‌به‌رچه‌ند هۆیه‌ک و داوا له‌و
دادگایه دمکری که بپیاره‌کهی
دەرکردوه چاو به‌بپیاره‌که‌دا
بگیرپښته‌وه.

الْمِيسُ: دمگوتری: (إمرأة لا تَرْضُ يَدَ
لَامِسٍ) نافرمتیکه دمستی کهس
ناگیرپښته‌وه بئ پموشته داوین پیسه
۵ (فلان لا يَرْضُ يَدَ لَامِسٍ) فلانکه‌س
هیچ به‌رگریه‌کی تیدا نیه.

الْمَاسَةُ: پیداوستی نزیک.

الْمَاسَةُ: به‌مانا (الْمَاسَةُ) دئ.

الْمَسُ: یه‌کیکه له ههسته زاهیرمکان
بریتیه له‌هیزیک له‌رڼگو
پیشاله‌کانی جهسته‌دا به‌هۆیان‌ه‌وه
ههست به ساردی و گهرمی و ته‌ری و
وشکی و گهرمی و بچوکی و نه‌و
شتانه دمکری.

الْمَسَةُ: یه‌کجار دمست لیدان ۵ (الْمَسَةُ
الْأخيرة) چاوپیداخشانندی کوتایی
کاری فه‌ننی و شتی وا.

الْمُوسُ: زۆل و زۆله‌زا ۵ که‌سیک باوکی
نهمزانراوین.

الْمِيسُ: نافرمتی نهرمو شل.

الْمُتَمَسُّ: له‌بواری مورافه‌عات دا به‌و

که‌سه دمگوتری: داوای چاو
پیداخشاننده‌وی بپاری کوتایی
دادومر دمکری له‌دزی.

الْمُتَمَسُّ: نه‌و که‌سه‌یه داوای
پیداخشاننده‌وی بپاری کوتایی
دادومر دمکا.

لَمَسَ الْعَسَلُ وَ شَبَّهَهُ لَمَاسًا: قامکی خسته
ناو هه‌نگوپنه‌که یان دۆشاوه‌که‌وه
هه‌ندیکی ئی هه‌لگرت و خواردی.

لَمَسَ فُلَانًا: لاسایی فلانکه‌سی کرده‌وه
ده‌مو لیچی ئی بادان.

أَلَمَسَ الشَّجَرُ: دره‌خته‌که نه‌وه‌نده
نزمه نازمه‌ل دمتوانی گه‌لاکه‌ی بخوا.

أَلَمَسَ الْكِرْمُ: دارمیوه‌که ترپیه‌که‌ی
که‌یی نهرم بوو.

الْمَامِسُ: پهمه‌وان.

الْمَمَسُ: چه‌لوا.

الْمَمَسُ: به‌مانا (الْمَمَسُ) دئ.

الْمَرُوسُ: درۆزنی فیلباز ۵ غه‌په‌تکمر،
غه‌په‌تچی.

لَمَطَ فُلَانٌ لَمَطًا: دمستی به‌ناو
خواردنه‌که‌دا گیراو پاروپیژری کردو
لئی چه‌شت.

لَمَطَ الْمَاءُ: به‌مه‌راخی زوبانی ناوه‌که‌ی
خواردموه.

الْمَطَّةُ: ناوی کرده سهرلیوی.

الْمَطَّ فَلَاناً عَلَى فَلَان: فلانکەسی

لەفلانکەس پڕکرد لەرق و کینه.

لَمْطَهُ كَذَا: ئەوشتەى دەرخوارد دا.

لَمْطَ فَلَاناً مِنْ حَقِّهِ: بەشیکی زۆر کەمى

دا بەفلان لەمافى خووى، دهبوایە

زیاترى بداتى و کەمى دایە.

إِلْتَمَطَ بِشَفْتِيهِ: لیوی خستە سەر

لیوی و فیتوی ئى دا ە فوی کرد،

پسکەپسکی کرد.

إِلْتَمَطَ بِالشَّيْءِ: خووى لەشتەکە

ومرھینا.

إِلْتَمَطَ الشَّيْءُ: شتەکەى خوارد ە خیرا

خستیه دەمیهوه.

تَلَمَطَ فَلَان: بەمانا (لَمْطَ) دئ ە

دەگوترى: (ماتَلَمَطْتُ الیومَ بشئ)

ئەمڕۆ هیچم نەچەشتوو.

تَلَمَطَ بِذِكْرِهِ: پەخنەى ئى گرت.

تَلَمَطَتِ الْحَيَّةُ: مارکە چزوى دمرھینا.

الْمَاطُ: دەگوترى: (ماله لماط) هیچى

نییه ە (ما ذقتُ الیومَ لماطاً) ئەمڕۆ

شتیکم نەچەشتوو.

شرب الماءِ لِمَاطاً: ناومکەى بەقەراخی

زویانى خواردەوه.

الْمَاطَةُ: پاشماوهى خوراک لەناو دەم دا

ە دەگوترى: (ألقى لِمَاظَةً مِنْ فِیهِ) ە

هەمروا ناوه بۆ باقى ماندهى شت ە

دەگوترى: (ما الدنيا إِلَّا لِمَاظَةِ أَيْام)

دونیایا چەند باقى ماندمیهکی

پۆژگارە.

الْلُّمُظَّةُ: پارچە پۆن ە کلمتکە پۆن

بەئەندازەى گوێزێک.

الْتَّلَمُظُ: دەم بەزمردەخەنە.

لَمَعَ الْبَرَقُ وَالصُّبْحُ وَغَرَمَا: بروسکەکە

چەخماخەى دا، بەیانی پوناک بوو؛

پوناکایی لەناسۆوه بلاوبۆوه ە (فهر

لامع وهي لامعة).

لَمَعَ بِالشَّيْءِ لِمَاعاً: شتەکەى برد.

لَمَعَ بِشَوْبهٍ وَبِدَةٍ وَسِيفَةٍ: بەپارچە قوماشکە

ناماژەى کرد یان بەدەستی یان

بەشمشیرمکەى ناماژەى کرد.

لَمَعَ الطَّائِرُ بِجَنَاحِيهِ: بالئەمکە لەکاتی فڕین

دا بالئى لیکنان.

لَمَعَ فَلَانُ الْبَابَ: فلانکەس لەدەرگاکیهوه

دەرکەوت.

لَمَعَ الشَّيْءُ: شتەکەى فڕئ دا.

أَلَمَعَ بِشَوْبهٍ وَبِدَةٍ وَسِيفَةٍ: بەمانا (لَمَعَ)

دئ.

أَلَمَعَ بِالشَّيْءِ وَعَلَيْهِ: شتەکەى دزی،

بردى.

أَلَمَعَ بِمَا فِي الْإِنَاءِ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ:

چی لەقابهکەدا بوو لەخواردن و

خواردنەوه بردی.

أَلَمَعَ الطَّائِرُ بِجَنَاحِيهِ: بالئەمکە لەکاتی

فڕین دا بالئى لیکنان.

أَلَمَعَتِ النَّاقَةُ بَنَبْهَا: حوشره مَيَّنه که
کلکی هه ئیری تا بزاندری که که لی
گرتووه ۵ دهگوتری: (أَلَمَعَتِ النَّاقَةُ)
حوشره که نیشانه ی ناوسبوونی لی
دمرکهوت.

أَلَمَعَتِ الْإِنْسِي: مَيَّنه که بیچوی
ناوسکی جولایهوه.

أَلَمَعَتِ الْأَرْضُ: زهوی پهله پهله ی
گیاوگزی تیدا دمرکهوت لهوهری زور
بوو.

لَمَعَ النَّسِيجُ أَوْ الْعَبْرُ: چندراومه کی
نه خشاندهو رهنگاوپرنگ چنی ۵ یان
بهردمه کی رهنگاوپرنگ کرد.

لَمَعَ الشَّيْءُ: شته که ی والی کرد رهنگ
بداتهوه.

لَمَعَ الْبَرْقُ وَغَيْرُهُ: بروسکه که
چه خماخه ی دا، پوناکی خستهوه.

لَمَعَ الشَّيْءُ: شته که ی دزی.

أَلَمَعَ لَوْنُهُ: رهنگی گؤرا ۵ که مَرُوفِيكَ
ترسا یان رقی هه ئسا یان خه مبار
بوو بهو هویانهوه رهنگی گؤرا
دمگوتری: (أَلَمَعَ لَوْنُهُ).

لَمَعَ الْبَرْقُ وَغَيْرُهُ: بروسکه که
چه خماخه ی دا، پوناکی خستهوه.

لَمَعَ الشَّيْءُ: شته که ی دزی.

الْأَلَمْعُ: زیرهک و وریاو دوربین زمین
راست و شت پیک.

الْأَلَمْعِي: بهمانا (الْأَلْعُ) دی ۵
فسه خووش و سوعبه تچی.

التَّلْمِيعُ فِي الْخَيْلِ: نهوویه نهسبه که
خالی جؤراو جؤری پیوهین ۵ بهلهک
بی ۵ ههر رهنگیک بهجهستهوه بیو
لههنگه که ی تر نه چی ۵ (ك: تلاميع)
۵ دهگوتری: (فیه تلميع وتلاميع)
رهنگی جیاو جؤراو جؤری پیوه
ههن.

الْلَامِعُ: بروسکه ی روناکمهروه ۵
دهگوتری: (مابالدار لامع) کهس
له خانومه دا نیه.

الْلَامِعَةُ: مهلاشوی مندا ل لهکاتی
ساوایی دا ۵ (ك: لوايع).

الْلَمَاعُ: دهگوتری: (ذهبت نفسه لَمَاعاً)
خودی شته که پارچه پارچه و
وردهورده فهوتا.

الْلَمْعَةُ: کۆمهله مروؤف ۵ نهروم شلی

جهسته و درهوشاوهیی و جوانی ۵
ریشایی دهوران دهوری گۆی مه مک ۵
خالی ریش بهجهستهوه ۵ ههر
رهنگیک له رهنگی تری جهسته
جوداواز بی ۵ بهشیک له نه ندای
دمست نویژ که ئاوی ری نه کهوتبی ۵
دهگوتری: (به لَمْعَةٌ لَمْ يَصْبَهَا الرُّضْعُ)
۵ ههروا ناوه بؤ پارچه یه کی روهک
که بهرمو وشکبون بچی.

الْمَاعَةُ: دهمستو سارای کاکي به کاکي

که تر اویلکه تییدا بدرموشیته وه

مه لاشوی منداڵ له کاتی ساوایی دا.

الْمَرْعُ: به مانا (الْأَمْع) دئ هه ئوی

گورج و گۆل له رفاندنی نیچیره کهی

دا.

الْمُلْمَعُ: (خَذَ مُلْمَعٌ) کوئمی لوس و

دره وشاوه.

الْمُلْمَعُ: (مِلْمَعَا الطائر) دووبالی بالنده که

بالنده که لیکیان دها دهگوترئ:

(خَفَفَ الطائرُ بِمُلْمَعِيهِ) بالنده که

باله کانی لیکنان.

الْمُلْمَعَةُ: دهگوترئ: (أَرْضٌ مُلْمَعَةٌ)

زهویه که تر اویلکه تییدا

دهدرموشیته وه.

الْمُلْمَعُ: دهگوترئ: (فِرْسٌ مُلْمَعٌ)

نه سپیکی به له که.

الْمُلْمَعَةُ: (أَرْضٌ مُلْمَعَةٌ) به مانا (مُلْمَعَةٌ)

دئ.

الْيَلْمَعُ: هه وره برهوسکه ی پیچاو بیج

دهگوترئ: (أَخَذَ مِنْ يَلْمَعٍ) ه

درۆزنتره سه ره لی تیکندر تره

له تر اویلکه هه دهشکریته

موشه به هوبیهی دهگوترئ: (إِنَّمَا هُوَ

يَلْمَعٌ) هه هه روا وشه (يَلْمَعُ) به مانا

زهره کی و هه ستیار دئ هه رشتیک

برهسکه لی پهیدا بی، و مکوو

شمشیر و کلاو و خودمو زری ه (ك):

یلامع).

الْيَلْمَعِي: مروئی زیره ک و زهین تیزو

وریا.

لَمَقَ لَمْعًا: سهیری کرد ه دهگوترئ:

(لَمَقَهُ بَصْرَهُ) به چاو بۆی روانی،

سهیری کرد.

لَمَقَ فُلَانًا: چه په وانهی له دهه و لوتی

فلانکس دا.

لَمَقَ عَيْنَهُ: مسته کۆلهی له چاودا ه

به دهست له چاوی دا.

لَمَقَ الشَّيْءُ: شته کهی کوژانده وه،

نووسیه وه.

تَلَمَقَ: پیش نانخواردن زه لاتو

موقه بیلاتی خواردو خوی پیوه

خافلانن.

الْلَمَاقُ: خواردن و خواردنه وهی که؛

هاره خواردنیک قومه ناویک ه

دهگوترئ: (مَا ذُقْتُ لَمَاقًا) هیچ

شتیکم نه خواردوه و نه چه شتووه ه

همروا دهگوترئ: (مَا بِالْأَرْضِ لِمَاقٍ)

له سه ره زهوی شوینی ئاژه ل

له وهرانیک نه ماوه.

لَمَقَ الطَّرِيقَ: پانتایی و ناوهرستی ریکا.

الْيَلْمَقُ: کهوای ناو هاخنراو و پۆشاک

له و جۆره ه به فارسی پیی

دهگوترئ: (په لهه).

لَمَكَ الْعَجَبُ: هه ويرمهكى شل كرد.

تَلَمَكَ فُلَان: فلانكەس شهويله خوى

جولانلەن بهنان خواردن يان

فسه كردن ۵ دىگوتري: (تلمك البعير)

حوشترمهكه ليچى خوى بادان.

الْمَالِك: دىگوتري: (ما تَلَمَكَ يَلْمَاك)

هيچى نهجهشتوو.

الْمَالِك: كل و شتى وا كه چاوى پى

جوان دمكرى.

الْمَلِك: بهمانا (الْمَلِك) دى.

الْمَلِك: چا و پىژراو.

لَمَلَمَ الشَّيْءُ: شتهكهى كۆكردموه.

لَمَلَمَ الْحَجَر: بهردمهكهى خپههئدا كردى

بهههئام.

تَلَمَلَمَ: بۆ موتاومعهى (لَمَلَمَ) دى.

الْمَلَمَ: سوپاى زۆرو كۆيۆوه (حَيَّ الْمَلَم)

گهركى كۆيۆوه قهرمباغ.

الْمَلْمَلُ: كۆمهئ و تاقم و پىپ.

الْمَلْمَلُ: (رَجُلٌ مَلْمَلٌ) پياوى تىكسمراو

(شعر مللم) قزى چهوركراو.

الْمَلْمَلَةُ: دىگوتري: (كَيْتَةُ مَلْمَلَةٍ)

دمسته سمربازى گردمومبوو ۵ (ناقة

مَلْمَلَةٍ) حوشترى كهتمو كۆشتن ۵

(صَخْرَةٌ مَلْمَلَةٌ) بهردى خپرو

كۆئاسا، خپركراو.

لَمَ الشَّيْءُ لَمَأً: شتهكهى چاك و خيرا

كۆكردموه ۵ دىگوتري: (لَمَ اللَّهُ شَعْنَهُ)

خودا كاروبارى بۆ پىك و پىك و

كۆكراوه كرد ۵ خزم و كهسو كارى

دووړه ولاتى بۆ گرکردنهوه.

لَمَ بَفْلَان: هاتهلاى فلانكەسو بوو به

ميوانى.

لَمَ فُلَانٌ: فلانكەس توشى جۆره شېتیهكه

هات ۵ (فَهو مَلْمَرٌ).

الْمُ الشَّيْءُ: شتهكه نزيك بۆوه.

الْمُ بِالْعِلْمِ وَعَلَيْهِمْ: هاتهلاى خهلكهكهو

ماوميهكى كورت لايان مايهوه.

الْمُ بِالْمَعْنَى: ماناى شتهكهى زانى.

الْمُ بِالطَّعَامِ: زۆرى خواردنهكه

نهخوارد.

الْمُ بِالْأَمْرِ: زۆر لهكارهكهدا قول نهبۆوه

نهجووه بنچو بناوانى.

الْمُ فُلَانٌ: فلانكەس تاوانى بچوكى

نهنجام دا ۵ يان لهگوناهى بچوك

نزيك كهوتهوه.

الْمُ الْغَلَامُ: كورمهكه نزيكه بالغ بى و بى

بگا ۵ دمشگوتري: (هذه ناقة قد أَلَمْتُ

للکبر) حوشترىكه نزيكه پير بى.

أَلَمْتُ النُّخْلَةَ: خورماكه خهريكه

بهردمهكهى شيرين بى و بى بگا ۵

(فهي مُلِمٌ وَمُلِمَةٌ).

الْمُ الشَّعْرُ: قزى سمرى لهنهرمايى

گوپچكهى تىپهرين ۵ بهمانا وشهى

(كاد) مش دى ۵ واته دمبىته پهكيك

له ئهفعاى موقارمبه.

لَمَّ الشَّعْرُ: قزى چه ورگردن ۵ (فهر
مَلَمَّ).

إلْتَمَّ بالقرم: هاته لای خه لکه که و بوو
به میوانیان.

الْأَمَّةُ: همرشتیک جیگای ترس بی
ومکوو درندمو مارو دوپشک و شتی
وا ۵ چاوی بیس.

الْمَامُ: چاوپیکه وتنو بهیه ککه یشتنی
که م خایه ۵ دهگوتری: (هو یزورنا
لِماماً) نهو تاوتاوو دیته لامان و
دهبیته میوانمان.

الْمَمُ: گوناھی بچوک ۵ نزیک بوونه ووه
له گوناھ ۵ جوړیک له شیتی که توشی
مرؤف دمیو و دهمدمه دهگتری ۵
ههروا دهگوتری: (كان ذلك منذ
شهر أو لَمَمِه) نهو مانگیك یان
نزیک له ماوهی مانگ دمیو.

الْمَمَّةُ: ناخوشی و چورتم ۵ رۆژگار ۵
دهگوتری: (أعيذه من حادّات المَمَّة)
په نادهمگرم به خودا له کارساتی
رۆژگار ۵ دهست لیومشانندی
جندوکه ۵ دهگوتری: (أصابته من
الجن لَمَّة) دهست لیومشانندی
جندوکه ی توشبووه ۵ (جندوکه
دهستی لی و هساندوو) دهگوتری:
(للشيطان لَمَّة) شهیتان دهست
لیومشانندی هیه، ختوکه و

جنه جنه ی هیه ۵ ههروا وشه ی
(الْمَمَّة) به مانا خه لکی کۆبووه دی،
شتی کۆبووه ۵ دیداری که م ۵ (ك:
لَمَام).

الْمَمَّةُ: هاوهل و هاوری.
الْمَمَّةُ: قزى سهر که له نهرمایى گوپچکه
تیبه ری ۵ (ك: لِمَم وَلِمام).

الْمَلَمُ: شتی به هیزو پته و کۆکه ره ووه
له همر شتیک بی ۵ دهگوتری: (رجل
مِلَم) پیاویکی به تواناو لیها تووه
خزم و کهس و کاری خو ی گرد
کردونه ووه نه بیشتوو په رته وازه
بن (رجل مِلَم) پیاویکه خیرو
پیاومتی هه موو کهسی گرتوته ووه.

الْمَلَمَّةُ: به لایو کاره ساتی ترسانک و
چه رگی.

الْمَلَمُوم: کۆمه لگای خرپه بوو ۵
دهگوتری: (رجل ملموم) پیاویکه
کارمکانی پیک و پیک و کۆکراوه ۵
پیاویکی شیت.

لَمَّا: حهرفی جهزم و نه فی و قه لبه ۵
دهجیته سهر فیعلی موزاربع و
مه جزومی دهکا.

لَمَّا: دهگوتری: (مايلمر فَمُ فلان بكلمة)
فلانکس گوی ناداتی و به لایه ووه گرنگ
نیه ج دهلی و چه نالی.
لَمَّا الشَّيْئُ لَمَرًا: شته که ی هه موو
هه لگرت.

أَلْمَى عَلَى الشَّيْءِ: شته‌کە‌ی برد.

اللَّمَّةُ: کۆمه‌نه پیاو یان کۆمه‌لێک

ئافەرت لەسێ کەسمووه بۆ (ده) ۵

هاوشان و هاو تەمەن و شێوه ۵

دەگوتری: (لَيَزُوجُ كُلَّ إِنْسَانٍ لَّمَّتَهُ)

باهر کەسهو هاوشانی خۆی بکاته

هاوسەری خۆی ۵ پەچە شکینی و

مامۆستایی. دەگوتری: (لَكَ فِيهِ لَمَّةٌ)

بۆ تۆ هەپە لە فلانکەس دا

پێشه‌واپه‌تی و مامۆستایی لەژیانت

دا چاو لەو بکە.

لَمِيَ الْغِلَامُ لُمِيًا: منداڵه‌که لیوی ڕەش

بوو ۵ هەروا دەگوتری: (لَمَتِ الْمَرْأَةُ)

نافەرته‌که لیوی ڕەش بوو.

لَمِيَ لَمِي: بەمانا (لَمِيَ) دێ ۵ (فهر ألمي

وهي لمياء) ۵ دەشگوتری: (لَيْتَ الشَّقَّةُ)

لێومکە مەیلەو ڕەش بوو.

لَمِيَ الشَّجَرُ: دره‌خته‌که سیبەرمکە‌ی ڕەش

بوو.

تَلَمَّتِ الْأَرْضُ بِهِ وَعَلَيْهِ: زەوییه‌که

دایپۆشی.

الْأَلْمَى: (ظَلَّ أَلْمَى) سیبەری چرو ڕەش

دیمەن.

ظَلَّ أَلْمَى: سیبەری فێنک ۵ (رِمَحْ

أَلْمَى): پمبیکێ ئەسمەرو پتەوو ڕەق.

الْأَلْمَى: گەنم ڕەنگییه‌که لەلیودا ئەم

ڕەنگە بۆ لیو زۆر پەسەندە.

الْمِيَاءُ: (شفه لمياء) لیوی کەم خوێن و

تەنک ۵ (لثة لمياء) پوکی کەم خوێن ۵

یان کەم گۆشت.

لن: حەرفی نەصب و نەفیه بۆ زەمانی

داهاتوو.

لَهَبَ الرَّجُلُ لَهَبًا: پیاومکە تینوی بوو (فهر

لهبان وهي لهبي).

الْهَبَ الْبَرَقُ: هەورەبروسکەکه درێژە‌ی

کیشا.

الْهَبَ الْفَرَسُ: ئەسپەکه غارکردنەکە‌ی

درێژە‌ی کیشاو تەپ و تۆزی

بەرپاکرد.

الْهَبَ فِي الْكَلَامِ: قەسە‌ی بەخێراییی کرد

۵ دەشگوتری: (الْهَبَةُ لِلْأَمْرِ) بۆ

کارمەکه وروژاندی ۵ هەئینا بۆ

کارمەکه.

الْهَبَ النَّارُ: ئەگرمکە‌ی هەلگیرساندو

بلیسی سەند، گری بەرز بۆوه.

إِلْتَهَبَتِ النَّارُ: ناگرمکە هەلگیرسا.

إِلْتَهَبَ عَلَى فُلَانٍ: ڕقی لەفلانکەس

هەئساو لیی سوریبۆوه ۵ دەشگوتری:

(فُلَانٌ يَلْتَهَبُ جَوْعًا) فلانکەس

لەبیرسان ناوسکی هەلدمەقرچی و

گری ئی دەبیته‌وه.

تَلَهَبَتِ النَّارُ: ناگرمکە هەلگیرسا.

الْأَلْهَبُ: راپەرینی ئەسپە بۆ غاردان

تا تەپ‌وتۆز بەرپا دمکا.

اللُّهَابُ: تینوایه تی.

اللُّهَابَةُ: پۆشاکیکه بهردی تێده خڕی بۆ
تهرازوکردنی لاباری که ژاوه یان
لاباری سهرپشتی و لاخ.

اللُّهَبُ: بۆشایی نیوان دوو کیو ە
دیمه نی کیو که وەکوو دیوار دیتە
بهرچاو و ناتواندری کەس بچیتە
سهری ە لادرو کارێز له ژێر زهوی
دا.

اللُّهَبُ: بلیسهی ناگر ە لای سهروی
بلیسهی ناگر ە له بواری کیمیا دا
بریتییە لە ناگریک که له
هه لگیرسانی ناگریکی تر بهیدا ببی
یان له گرگرتنی بوخاریک که
هه لگیرسابی ە دوکه ئی ناگر.

اللُّهَبَان: بهر سه نندی گهرما ە
تینوایه تی ە (یوم اللُّهبان) پۆزی زۆر
گهرم ە پۆزیکی گهرم.

اللُّهْبَةُ: تینوایه تی ە درهوشانه وهی
پێستی جهسته.

اللُّهَيْبُ: گهرمی ناگر.

اللُّهْبُ: شوخ و شهنگ و زۆر جوان ە
پیاوی توکن.

اللُّهْبُ: هوماشیک زۆر سورنه بی.

اللاهُوت: خودایه تی، سروشتی خودایی
ە وەکوو چۆن (التاسوت) ناوه بۆ
سروشتی ئاده میزادیی.

لَهْتَ الْكَلْبُ لَهْتًا وَلَهَاتًا: سه گه که زمانی

دهرکیشا له گهرمان یان له تینوان.
لَهْتَ الرَّجُلُ: پیاوه که ماندو بوو (فهو لَهْتَانُ
وهی لَهْتی).

إِلْتَهَتْ الْكَلْبُ وَغِيْرَه: به مانا (لَهْتَ) دئ.
اللُّهَاتُ: گهرمی تینوایه تی له دهرون دا
ە دهشگوترئ: (هو يقاسی لَهَات
الموت) نمو نازاری مردن دهچیزئ.

اللُّهَائِي: کهسێک زۆر خالی سوری
بهروخساره وه بن ە دهم و چاوی
زیبکاو ی بن.

اللُّهَةُ: تینوایه تی ە ماندویی.

لَهَجَ بِالْأَمْرِ لَهَجًا: وهگری کارمه که بوو،
بهردهوام بوو له سهری و باری
به نیشه که وه گرت ە (فهو لهج ولاهج).

لَهَجَ الْفَصِيلُ بِضَرْعِ أُمِّه: بێچومه گوانی
دایکی گرت.

لَهَجَ الْفَصِيلُ أُمُّه: بێچومه گوانی
دایکه که ی گرت و دهیمزئ ە (فهو لَهَج)
لَهَجَ بِالْأَمْرِ: به مانا (لَهَج) دئ.

لَهَجَ فَلَان: فلانکەس بێچوه نازه له کانی
گوانه کانی دایکیان گرت و شیریان
مزی.

لَهَجَ الْفَصِيلُ: ده میینی له ده می
بێچومه کان کرد بۆ شه وهی نه توانن
گوانی دایکیان به مزن.

لَهَجُهُ: زه لاته مو قه بیلاتی دهرخوارد دا.

لَهُوَجَ الشَّيْءِ: شته‌کە‌ی بە‌شێ‌ۆ‌مە‌یه‌ک
هێ‌شته‌وه نه‌باش قایمی کردبوو
نه‌به‌ره‌للای کردبوو.

لَهُوَجَ الطَّعَامِ: خواردنه‌کە‌ی باش
نه‌کولاند ه هه‌روا ده‌گوتری: (حدیث
مله‌وج قسه‌ی نه‌چه‌سپاو، قسه‌یه‌ک
به‌ی ل و ردبوونه‌وه بی‌زرا‌یی.

تَلَهُوَجَ الشَّيْءِ: به‌په‌له شته‌کە‌ی کرد.

تَلَهُوَجَ اللَّحْمِ: گۆشته‌کە‌ی نه‌کولاند.

إِلْهَاجَ الشَّيْءِ: شته‌کە هه‌ندیکی
تیکه‌لا‌وی هه‌ندیکی بوو به‌ته‌وا‌وی
خه‌ست نه‌بو‌وه.

إِلْهَاجَتِ عَيْنُهُ: چا‌وی لیل و پیل بو‌ون
بو‌خه‌و.

اللَّهْجَةُ: زمان، زارا‌وی زکما‌کی مرو‌ف ه
ده‌گوتری: (فلان فصيح اللهجة):
فلانکە‌س زمان‌په‌وانه ه شی‌وه زارا‌وه
ه جه‌رمسی قسه‌کە.

اللَّهْجَةُ: زه‌لاته‌و مو‌قه‌بیلاتی پێ‌ش
نان‌خواردن، ده‌ق به‌مانا (اللَّمَجَةُ) دی.
اللَّهُجُ: که‌سیک بنو‌ی و پال‌بکه‌و‌ی و
نه‌توان‌ی نیش بکا.

لَهْدَهُ اِغْلُ لَهْدًا: کۆ‌ل و کۆ‌لبار تینی بو‌
هینا‌و پش‌تی چه‌ماند ه (فهو مله‌ود
وله‌ید).

لَهْدَ دَابَّتِهِ: ولا‌خه‌کە‌ی تا‌ودا، دهنه‌دمنه‌ی دا
بو‌نه‌وه‌ی خیرا بر‌وا.

لَهْدَ فُلَانًا: باشه‌و باش پالی
به‌فلانکە‌سه‌وه نا‌و دمری کردو بی
پیزی به‌رام‌به‌ر کرد.

لَهْدَ مَا فِي الْإِنَاءِ: ئه‌وه‌ی له‌قاپه‌که‌دا بو‌و
خواردی و لسته‌یه‌وه.

أَلَهْدَ الرَّجُلُ: پیا‌ۆ‌مه‌که سته‌می کرد.

أَلَهْدَ إِلَى الْأَرْضِ: دا‌هیزا‌یه سه‌ر زم‌وی
پال که‌وت.

أَلَهْدَ بِهِ: گالته‌ی پێ کرد.

أَلَهْدَ بفلان: فلانکە‌سی گرت و یه‌کیکی
تری دهنگ دا لیلی بدا ه فلانکە‌سی
فی‌زی وه‌لامدانه‌وو قسه‌کردن کرد.

اللَّهْدُ: پیا‌وی قو‌نگرا‌نی زه‌لیل و بی
ده‌سه‌لات ه دهر‌دیکه توشی فاج و
پانی مرو‌ف ده‌بی.

اللَّهْدُ: (رجل مُلَهْدٌ) پیا‌ۆ‌یکه هه‌یج و
پو‌ج و بی ده‌سه‌لات له‌به‌ردمر‌گای
مالان دهر‌دم‌کری و پالی پی‌وه دهنری.
لَهْدَمَ الشَّيْءِ: شته‌کە‌ی بر‌په‌وه،
دو‌وله‌تی کرد.

تَلَهْدَمَ الشَّيْءِ: شته‌کە‌ی بر‌په‌وه،
دو‌وله‌تی کرد ه خواردی.

اللَّهَازِمَةُ: دزو جه‌رده.

اللَّهْدَمُ: هه‌رش‌تیک بر‌نده بی (ددان،
که‌لبه، کی‌رد، شمشیر) ه ده‌گوتری:
(سيف لَهْدَمُ) شمشیریکه تی‌زه.

لَهَزَ الشَّيْبُ فُلَانًا: پیری له‌فلانکە‌س دا
دهر‌که‌وت ه ده‌گوتری: (لَهَزَةُ الشَّيْبِ)

پیری تیځه لاوی بووه مو سې
بهسرو پيشی دا بلاو بوونهوه ه (فهر
ملهور).

لَهَز القوم: تیځه لاوی خه لکه که بوو چوو
ناویانهوه.

لَهَز فلاناً بالرمح: بهر مې له سڼی
فلانکه سی دا.

لَهَز فلاناً: به مسته کوله لهسرو گوڼلاکی
فلانکه سی دا.

لَهَز البعير: لالفاوی خوشتره که
نیشانه کرد.

لَهَز الفصيل أمه: بیچوکه له کاتی
شیر خواردنی دا خوچی له گوانی
دایکه که سی هه لدمدا بوئه وهی شیری
بداتی.

لَهَز فلاناً: به هه موو دهستی
له لاشه ویله و لاملی دا.

اللهاز: کیو یان ته پو لکه که ریگا
ته نگ بکه نهوه.

اللهاز: پینه یه که کونی گه وره ی پی
ته سک دمکریته وه ه دمگوتری:
(صَبَقَ البكرة باللهاز).

اللّهز: به هیز.

اللّهز: لاشه ویله.

اللّهز: نه وهی مسته کوله و شه بلاغه
له لاشه ویله و نه ستوو لاملی خه لک
دمدا.

اللّهز: تیځسمر او.

لَهَز فلاناً: لاشه ویله ی هه نگاوت.

لَهَز الشيب خديه: پیری و مو سې
لهسمر لارومه تی په یدا بوون ه
دمشگوتری: (لَهَزَمَ الشيب) پیری و
مو سې لهسمر لارومه ته کانی
په یدا بوو.

اللّهزمة: نیسقانی لاشه ویله ه
به هه ردوو لا دمگوتری (هزمتان).

لَهَسَ على الطعام لهساً: پاله په ستوی
لهسمر خواردنه که کردو هه ولی زوری
دا بیگاتی بوئ ه وهی بیخواو
بیلیسیته وه.

لَهَسَ الصبي ثدي أمه: مندا لکه به دهست
لهمه مکی دایکی داو نه میزی.

لَهَسَ على الشيء: بو شته که ی چوو
هه ولی دا بیگاتی و سوور بوو لهسمر
به دهسته یانی ه دمگوتری: (لَهَسَ
على الطعام) فلانکه س خو ی کوتاو
هه ولی دا بگاته سمر خواردنه که ه
همروا دمگوتری: (فلان يلاهس بني
فلان) فلانکه س هه میشه ده جیته
سمر سفره و خوانی خیلی فلان.

اللهاس: خواردنی که م.

اللهاسة: به مانا (اللهاس) دی.

اللّهسة: دمگوتری: (ما لك عندي لّهسة)
نه تو هیچت لای من نییه.

لَهْسَمَ مَاعَلَى الْمَائِدَةِ: جی له سمر
سفرمکه بوو خواردی.

الْهَسْمُ: دمرای شیوی تهنگ ه (ك:
لهاسم).

لَهَطَتِ الْأُمُّ بِهِ لَهْطًا: دایکی به وهلهدی
هیئا ه دمگوتری: (لَعَنَ اللَّهُ أُمَّا لَهَطَتْ
به) نهفرین لهو دایکهی نهوی
به وهله دهیئاوه.

لَهَطَ فُلَانٌ: فلانکس به دهستو بهقه مچی
لیی دا.

لَهَطَهُ: لیی دا، به بهری دهستی
شه بلاغی لی دا.

لَهَطَ الشَّيْءُ بِالْمَاءِ: بهئاو لهفلانی دا ناوی
لهفلان گرت.

لَهَطَ بِهِ الْأَرْضُ: بهزموی دا دا.

لَهَطَ فُلَانًا بِسَهْمٍ: تیری لهفلانکس گرت.

لَهَطَ الشَّرْبُ: قوماشهکی درو.

الْلاهِطُ: کهسیکه بهر دمرگای خوی ناو
رشین بکاو بیمانی.

لَهَجَ فُلَانٌ لَهْجًا وَلَهَاجَةً: فلانکس وهلامی
نارد بولای هه موو کهس.

لَهَجَ فِي الْكَلَامِ: لهقه کردن دا دریزمی دایه.
تَلَهَّجَ فِي كَلَامِهِ: زوری قسه کرد، زور
بلی بوو.

الْهَاجَةُ: بی ناگایی ه دمگوتری: (رجل
فيه لهاجة) پیاویکه بی ناگایی
تی دایه.

الْهَيْمَةُ: بهمانا (الْهَاجَةُ) دئ ه
تهمهئی و بی ناگایی ه دمگوتری:
(في فلان لهيعة) فلانکس لهکرین و
فرۆشتن دا گیلی و نهقامیهکی پیوه
دیاره هه میشه زمر دمرمکا.

لَهْفَ عَلَى الْفَائِتِ لَهْفًا: خه مو خهفتهی بو
شته فهوتاو مکه دمربری ه (فهو لهفٌ
ولهيف ولاهف ولهفان) ه (وهي لاهف
ولاهفة ولهفي) ههروا دمگوتری: (هو
لاهف القلب) نهو دل سوتاوه.

لَهْفَ لَهْفًا: ستهمی لی کرا ه (فهو ملهوف).
ألَهْفُ: چلیس بوو هه ئپهی بو کرد.

لَهْفٌ: هاواری بو برد ه هانای برده
به.

لَهْفَ فُلَانٌ نَفْسَهُ وَأُمَّهُ: فلانکس
دایکه پروی کرد وتی: دایه گیان!
دایکه پرو، بو خوم پرو.

تَلَهَّفَ عَلَى الْفَائِتِ: خه می فهوتاو مکهی
خوارد ناخو نوئی بو کرد.

الْلَهْفُ: غه مو ناو هه سمرهت ه
دمگوتری: (يَالْهَفَ فُلَانٌ) نای داخی
به جهمرگم بو فلانکس ه
دهشگوتری: (يالهفي عليه) داخو
ناسورم بوی، بو نهمانی.

الْلَهْفَانُ: غه مبار ه کوست کهوتو.
الْلَهْفَةُ: دمربرینی غه مو نارچه تهی
لهسر فهوتانی شتیك، لهدهستدانی
خۆشهویستیك.

اللَّهِيْفُ: ستهم ليکراو ناچار بوو
 يوئنه وهی هاوار بکاو خهم و په ژاره
 دمربړئ ۵ دمگوترئ: (رجل هيف
 القلب) پياوړکی دل سوتاو ۵ دل
 برژاو.

الْمَلْهُوفُ: به مانا (اللَّهِيْف) دئ.

لَهَقَ الشَّيْءُ لَهَقًا: شته که سپی بوو ۵ (فهر
 لَهَقَ وَلَهَقَ).

لَهَوَقَ فلان: فلانکس شتيکی دمرخست
 لهسروشتي دا نيه ۵ چه ند
 رموشتيکی جوان ده خاته پال خوۍ
 که ټيډا نين.

لَهَوَقَ الْعَمَلُ أَوْ الْكَلَامُ: کردارمکه ی باش
 نه انجام نه دا ۵ قسه گانی بهر ټک و
 بيکی نه کردن.

تَلَهَّقَ الشَّيْءُ: شته که سپی بوو.

تَلَهَّقَ الرَّجُلُ: پياوکه زوری گوت و
 درېزه ی به قسه گانی دا.

تَلَهَّقَ: به مانا (لَهَوَقَ) دئ ۵ ماستاوچی
 بوو.

اللَّهَاقُ: گای سپی ۵ همرشتيک سپی بی
 ۵ دمگوترئ: (أبيض لَهَاقٌ أَوْ لَهَاقٌ)
 سپی زور سپی.

الْمَلْهَقُ: (شئ مَلْهَقٌ اللَّوْنُ) شتيکه رمنگی
 زور سپیه.

لَهَمَ الْمَاءُ لَهَمًا: ناوکه ی خواردده و.

الْهَمَةُ اللهَ خَيْرًا: خودا خيرو چاکه ی
 خسته دليوه ۵ فيري کرد.

إِلْتَهَمَ الشَّيْءُ: بهیه کجار شته که ی قوت
 دا، ناوډیوی کرد.

إِلْتَهَمَ الْفَصِيلُ مَافِي الضَّرْعِ: بيچوه
 نازه له مکه چی له گوانی دایکی دا
 بوو خواردی.

أَلْتَهَمَ لَوْنُهُ: رمنگی گؤړا.

تَلَهَّمَ الشَّيْءُ: بهیه کجار شته که ی قوت
 دا.

إِسْتَلْهَمَ اللهُ خَيْرًا: داوای له خودا کرد
 خيرو همر بخاته ناو دليوه.

الإِلْهَامُ: نومیه شتيک بهاويزرېته ناو
 دلوهومو دمرون پيۍ نارام بگرئ،
 هاويشتنی ټيلهام يو ناو دلهاکان
 حاله تيک و پله و پايمه که
 بهر و مردگار تاپيه تي دمکا به
 هندیک له بهنده هه ټيزار دمکانی.

الْإِلْهَامُ: (جيش لَهَامٌ) سوپايمکی گه ووره،
 ومکوو نه وه هه موو شتيک قوت بدا.

اللَّهْمُ: به ته مهن، ته مه ندرېژ.

اللَّهْمُ: زور خور.

اللَّهْمُ: خاوهن خيرو بيۍ زور،

به خشنده و سه خي ۵ نه سپی په سهن
 ۵ مروفي وه جاخزاده ۵ دمگوترئ:

(رجل لَهَمٌ) پياوړکی پادروستو

به خوجارواه ه همروا وشهى (اللهم)

ناوه بؤ دمرىای گهورمو ناو زؤر.

اللَّهُمُّ: زؤر خؤر.

اللَّهُمِّم: (أُمُّ اللَّهُمِّم) به لاو کارمسات ه

لهرزوتا ه مردن ه (لهم روموه که

مردن خه لک و زیندومر قوت

بدات).

اللَّهُمُّ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی زؤر خؤر.

اللَّهُمُّ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی زؤر خؤر.

اللَّهُمِّم: نه سپی رهمه، پیاوی

وه جاخزادهو جوستو جالاک.

اللَّهُمُّم: به مانا (اللَّهُمِّم) دئ ه خیرمو

مه ندو نانبد، سوپای زؤر ه

حوشتریک شیرى زؤر بی ه ههوریک

بارانى زؤر ببارینئ ه ژماره ی زؤر

له ههر شتیک بی.

اللَّهُمِّم: به مانا (اللَّهُمِّم) دئ ه

دمگوترئ: (جَلِّ لَهُمِّم) حوشتری

گمده زل ه (ك: لمام).

الْهَنَةُ: شتیکى به دیاری بؤ هینا

له سهفه ر ه که هاته وه له سهفه ر

خواردنیکی به دیاری دایه.

لَهْنَةُ: زه لاتهو موقه بیلاتی پئیش

نانخواردن پئیدا ه یان که له سهفه ر

هاته وه خواردنیکی به دیاری بؤ

هینا.

الْهَنَةُ: نهو دیاریه یه به موسافیر

که هاته وه دمیدا به خوشه ویستی ه

زه لاتهو موقه بیلات که پئیش

نانخواردن کابرا خو ی پئوه

دمخافلئئ ه دمگوترئ: (ما

وجدت الماشية إلا لَهْنَةً) نازده لکان

لهومری زؤر که میان دمست کهوت.

لها بالشئى لَهْرًا: یاری به شته که کرد.

لَهَتْ الْمَرْأَةُ إِلَى حَدِيثِ صَاحِبِهَا: ناهرمته که

به مقسه ی دمسته خوشکه که ی سه رسام

بوو جوان گوئی بؤ گرت.

لها عَنِ الشَّيْئِ لُهْيًا وَلِهْيَانًا: بروی

شته که ی ناو باسی نه کردموه.

لَهْيَ بِهِ لَهَا: خوشی ویست.

لَهْيَ عَنِ الشَّيْئِ: بروی شته که ی ناو باسی

نه کردموه.

الْهَى فُلَانٌ: فلانکس به خششی زؤر

بوو.

الْهَاءُ اللَّعِبُ عَنْ كَذَا: گالتهو یاری نهو

شته ی له یاد برده وه.

الْهَى الرَّحَى: لویچیکی دانموئله کرده

ناو زارکی دمستارمگه بؤ نه وه

بیهارئ ه دمگوترئ: (الْهَيْتُ فُلَانٌ

لُحْرَةٌ مِنَ الْمَالِ) شتیکم مال و سامان

دایه فلان.

لَا هَى الشَّيْئِ: له شته که نزیک بؤ وه ه

شته که ی له خو ی نزیک کرده وه.

لَا هَى الْغَلَامُ الْفَطَامُ: مندالکه له کاتی

شیر لی برینه وه نزیک بؤ وه.

لَاهِي فَلَانًا: كَيْشِي له گهل فلان نايه وه
 ه چاگهي دايه وه بهرامبهر پياووتي
 نهو نه ميش پياووتي له گهل
 كرده وه.

لَهَا بَكْذَا: بهو شته به لگهي بو
 هينايه وه، بهو شته پاساوي بو
 هينايه وه.

إِلْتَهِي بِالشَّيْءِ: ياري به شته كه كرد.
 إِلْتَهِي عَنْهُ بَغِيرَهُ: به شتي تر مه شغول
 بوو نه مي له ياد چوو.

تَلَاهِي بِالْمَلَاهِي: به ناميري ياري كردن
 يان به ياري كردنه وه مه شغول بوو.
 تَلَاهِي الْقَوْمَ: خه لكه كه ياريان له گهل
 به كتر كرد.

تَلَهَّى بِالشَّيْءِ: ياري بهو شته كرد ه
 پاساوي به شته كه هينايه وه.
 اسْتَلَمِي صَاحِبَهُ: هاو ده كه ي پراگرت،
 هه لويسته ي پي كرد ه چاوهر واني
 كرد.

اسْتَلَمِي الشَّيْءَ: زوري لهو شته
 ومده ست هينا.

الْأَهْوَةُ: شتيك مروف ياري پي بكاو
 خوي پي بخاهليني ه دهگوتري:
 (بَيْنَهُمُ أَهْوَةٌ يَتَلَاهَوْنَ بِهَا).

الْأَهِيَّةُ: به مانا (الْأَهْوَةُ) دي ه قسه و
 حيكايه تيک کاتي پي به سهر بهري و
 خوتي پي بخاهليني.

اللَّهَاءُ: نه ندازه ه دهگوتري: (هم فاء
 مائة) نه وان نه ندازه ي سهد گهس
 دهين.

اللَّهَاءُ: نَالُو ه نهو گوشته ي به سهر
 گهر و موميه يان زمانه بچکوله ه (ك:
 هوات وهيات وهي ولها) دهگوتري:
 (فَلَانٌ نُسِدُ بِهِ هَوَاتِ النَّغُورِ)
 فلانكس كه لين و كوني سهر
 سنوري لي دهگيرين.

اللَّهُرُ: گالته و گهپ ه ههرشتيک ياري
 پي بکري و مروف خوي پي بخاهليني
 ه ته پل و دهف.

اللَّهُوَةُ: به خشش ه باشترين ديار و
 به خشش ه دهگوتري: (إِشْرَاهُ
 بِالْهُوَةِ مِنْ مَالِهِ) به چنگه پارميه ك
 كړي ه هزار دينار هزار درهم ه
 ليچه دانه ويله كه دهگريته زاركي
 ده ستاړه وه.

اللَّهُوَةُ: به مانا (اللَّهُوَةُ) دي ه ناهرمتيک
 پياو له گه لي رابويړي.

اللَّهُرُ: دهگوتري: (فَلَانٌ لَّهُرٌ عَنْ الْخَيْرِ)
 فلانكس زور پشت له خيرو
 پياووتي دهكا ه شويڼي ياري
 (ياريگا).

الْمَلْهِي: شويڼي ياري و رابواردن ه
 دهگوتري: (هَذَا مَلْهِي الْقَوْمِ) نه مه
 شويڼي مانه وه ي خه لكه كه يه ه (ك:
 الملاهي).

المَلَاهِي: نامیری یاری و رابواردن و خو
خلاقانیدن و وهکوو عودو کهمان و
سازو سهمتور.

المَلْهَاءُ: شانۆنامهیهکی پهخشان نامیز
پان هۆنراوه، باسی عهیب و عاری
خه ئک دمکا بهشیوهی گالتهجاری.

لَهْوَج: برپوانه مادهی (لَهَج).

تَلَهْوَج: برپوانه مادهی (لَهَج).

تَلَهْوَق: برپوانه مادهی (لَهَق).

لَو: حهرفی شهرته.

لَابُ الرَّجُلِ أَوْ الْبَعِيرِ لَوْبًا وَلَوْبَانًا:

پیاومکه تینوی بوو و بهدهوری
ناومکهدا خولایهوه و تینوایهتی تینی
بو هیئا بوو دمستی نهدهمگهیه ناومکه
و (فهو لَوْب) و (ك: لَوْب).

الْأَبُ فَلَان: فلانکەس خوشترمکانی
بهدهوری ناومکهدا خولانهوه
تینویان بوو دهمیان نهدهمگهیه
ناومکه.

لَوْبُ الشَّيْءِ: شتهکهی تیکهلاوی شتی
بۆندار کرد، پان شتی بۆنخۆشی
لهشتهکه ههئسو.

الْمَلْبَةُ: گارانە خوشتری کۆبۆوهی پهنگ
رەش و زهوییهک خاکهکهی بهرداوی
بئو بهردمکانی رەش بن و (ك:
لابات و لاب).

الْمَلْبُ: ههنگ و پارچه گوشت کهلهناو
مههجهل دا ههئدهخولئین.

الْمَلْبَةُ: قهومیك لهگهئ قهومیکی تردا
بژین و پرس و رایان بهیهکتر نهبی و
زموی بهردهلان بهردمکانی رەش بن.
الْمَلْبِيَا: دانهوئلهیهکه، بههکوریش
ههرناوی (لۆبیا)یه جۆرمکانی زۆرن.
الْمَلْبُ: جۆره بۆنیکی خوشه وهکوو
خهلوق و زمعهفران.

الْمَلْبُ: ئاسنی بادراو.

لَات لَوْتَا: ههوالی شتیکی دا کهپرسیاری
نی ناکرئ لهو شته.

لَات فَلَانًا: مافی فلانکەسی کهم کردهوه.

الْلَاتُ: بیتیك بوو لهولاتی تانیف هۆزی
سهقیف دهمیان بهرست برپوانه
مادهی (لتت).

لَات: وشهیهکه بهمانا (لَیْس) دئو مانای
(نیه) دهگهیهنی و بهتایبهتی دهچیته
سهر وشه (حین) و دهگوترئ: (ولات
حین مناص) کهلهپناغهدا رستهکه بهم
جۆره بووه (ولات الحین حین مناص).

لَاثُ الشَّجَرِ وَالنَّبَاتُ لَوْتًا: درهختهکه یان
رومکهکه بهیهکدا هاتن و تیکهالان و
(فهو لاث و لات و لاث).

لَاثُ فَلَان فِي الْأَمْرِ: فلانکەس تهمهبلئ
کرد لهئهههجامدانی کارمکهدا و (مالاث
فلان ان غلب فلانًا) هیئندهی نهبرد
فلانکەس بهسهر فلانکەس دا زال بوو.

لَا ثَ عَنِ الْحَاجَةِ: نیشه‌ک‌ه‌ی به‌ته‌مبه‌لی
به‌پ‌ی‌وه برد.

لَا ثَ الْعِمَامَةُ عَلَى رَأْسِهِ: می‌زمری له‌سمری
پی‌چاو به‌ستی.

لَا ثَ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی دوو‌جار دموران
دمور کرده‌وه و‌م‌کوو چ‌ون می‌زمر
به‌دموری سه‌ردا ده‌پ‌ندری.

لَا ثَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شته‌ک‌ه‌ی تی‌که‌ل
به‌شته‌ک‌ه‌ی تر کرد.

لَا ثَ الشَّيْءُ فِي التَّرَابِ: شته‌ک‌ه‌ی له‌گل
ومردا ه‌ق‌وپ‌روی کرد.

لَا ثَ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی له‌ناو ناودا هی‌ناو
بر‌دو ده‌ستی پ‌یدا هی‌ناو باش
ته‌ری کرد ه‌ (لَا ثَ الشَّيْءُ فِي الْفَمِ):
شته‌ک‌ه‌ی له‌ده‌می دا جو، هی‌نای و بر‌دی
ه‌ ده‌گوت‌ری: (لَا ثَ لَوْثًا مِنْ كَلَامٍ)
قسه‌یه‌کی به‌ت‌وی‌کل و پی‌چو به‌نای کرد
پ‌وی نه‌هات پ‌استه‌وخ‌و و به‌ره‌وانی
قسه‌که ب‌کا چون‌که قسه‌که شه‌رمی لی
ده‌ک‌را.

لَا ثَ فُلَانٌ: فلان‌ک‌ه‌س له‌قسه‌کردنی دا
هی‌واش بوو زمانی ک‌ولو ک‌وژ بوو،
لاوازو ش‌لو شی‌واو بوو ه‌ نه‌حمه‌ق‌و
گی‌ل بوو ه‌ توشی شی‌تی بوو (ف‌ه‌ر أل‌و‌ث
وه‌ی ل‌و‌ث‌اء).

الْأَثَ: ده‌گوت‌ری: (أَلِثْتُ بِهِ مَالِي)
ماله‌که‌م به‌نه‌مانه‌ت لای نه‌و دانا.

أَلِثْتُ الْأَرْضَ: زم‌وی له‌ژ‌ر پ‌وش‌و
به‌لاشی سالی پ‌ا‌بر‌دو دا گی‌ای ته‌ری
پ‌واند، ته‌ری پ‌وش تی‌که‌لاو بوو.
أَلِثْتُ النَّبَاتَ وَالشَّجَرُ: روم‌که‌که یان
دره‌خته‌که تی‌که‌الان.

أَلِثْتُ الشَّيْءَ: شته‌ک‌ه‌ی هی‌شته‌وه.
أَلِثْتُ الْمَطْرَ النَّبَاتَ: بارانه‌که روم‌که‌کانی
به‌م‌لاو به‌ولادا خست.

لَوِثُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: شته‌ک‌ه‌ی تی‌که‌لاو
به‌شته‌ک‌ه‌ی تر کرد ه‌ ده‌گوت‌ری:
(لَوِثُ الشَّيْءِ فِي الرَّابِ) شته‌ک‌ه‌ی له
خ‌و‌ل و‌مردا.

لَوِثُ الشَّيْءِ: شته‌ک‌ه‌ی له‌ناودا
ه‌ه‌ل‌گ‌ل‌و‌فت‌و ده‌ستی پ‌یدا هی‌نا
تاباش‌باش له‌گ‌ه‌ل ناو‌مه‌دا تی‌که‌ل
بوو.

لَوِثُ فُلَانًا عَنْ كَذَا: فلان‌ک‌ه‌سی له‌و شته
م‌ن‌ع کرد.

لَوِثُ الْمَاءِ: ناو‌مه‌کی لی‌ل کرد.

إِلْتَاثُ النَّبَاتِ: روم‌که‌که هه‌ندی‌کی
له‌هه‌ندی‌کی هالاو تی‌که‌چ‌ر‌ژان.

إِلْتَاثُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: شته‌که
به‌شته‌ک‌ه‌ی تر تی‌که‌ل بوو ه‌
ده‌گوت‌ری: (إِلْتَاثُ الْخَطَرِ)
کار‌مه‌ته‌کان تی‌که‌ل بووون و تی‌ک
بوو‌نه‌وه.

إِلْتَاثُ الدَّمِ: به‌خ‌و‌ین پ‌ه‌نگ بوو
خ‌و‌ینی تی‌ه‌ه‌لسوا.

إِلْتَاثٌ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: کارمکانی ن تیکه‌ن و

پیکه‌ن بوون.

إِلْتَاثٌ فِي الْعَمَلِ: له کارمکه‌دا تمبه‌لی

کرد.

إِلْتَاثٌ فِي كَلَامِهِ: له به‌لگه هینانه‌ومکه‌ی

دا زمانی تیکه‌ن و پیکه‌ن بوو زمانی

تمه‌ل‌ی کرد.

تَلَرْتُ ثَرِبُهُ بِالطِّينِ: قوماشه‌که‌ی قور‌پ‌وی

بوو، تم‌پ‌و ت‌وزو خشت‌و خ‌ولی

پی‌وه نیشت.

تَلَرْتُ الْمَاءَ، الْهَرَاءُ: ناو و هه‌واکه پیس

بوو مه‌واد‌ی زیانبه‌خش‌و نام‌ویان

تیکه‌ن بوو.

الْأَوَاتُ: په‌بینکه (نارد): که به‌که‌و‌ن و

شوینی دانانی هه‌نگوتکه هه‌وی‌ره

ومدم‌ک‌ری ب‌ونه‌وه‌ی هه‌وی‌ره‌که

پی‌وه‌ی نه‌من‌و‌وسی و نه‌و نارد‌ه پی‌ی

دم‌گوت‌ری: په‌بینکه).

الْوَأْتَةُ: به‌مانا (الْوَأْتُ) دئ و

هم‌رشتیک له‌شتی تر هه‌لب‌وس‌ری.

الْوُثُ: هیزو توانا و شه‌رو نه‌گبه‌تی و

شی‌وه به‌لگه‌یه‌ک له‌سمر پ‌وداو‌یک‌و

نه‌بیته به‌لگه‌ی ته‌واو و دم‌گوت‌ری:

(لَمْ يَفْهَمْ عَلَى إِتْهَامِ فُلَانٍ بِالْجُنَايَةِ إِلَّا

لَوْثٌ) هم‌روا وش‌ی (الْوُثُ) ناوه ب‌و

برین و بانگه‌شه ب‌و قین و کینه

له‌په‌کتر.

الْوَكَّةُ: گیل‌ی و هاره‌به‌تان‌ی.

الْوَكَّةُ: گیل‌ی و نه‌حمه‌قی و ش‌لو

شی‌واوی و تمبه‌لی و زمان‌گیران و

ج‌وره شی‌تییه‌ک و ت‌وی له‌په‌ر‌و

پیتال دوراوو دروست‌ک‌راو ب‌و یاری.

الْوَرِثَةُ: ک‌ومه‌ن و تاق‌می پیکه‌ات‌و و

له‌ه‌وزو خ‌یلی جیا‌جیا.

الْوَيْثُ: دم‌گوت‌ری: (نات لَیْثٌ) روه‌کیکه

تیکه‌ال‌اومو به‌سمر په‌ک‌دا لال‌و پال

که‌وت‌ووه.

الْمَلِیْثُ: تمبه‌ن له‌بهر قه‌له‌وی.

لَا حَاشِيَةَ لِرَجُلٍ: شته‌که‌ی له‌دم دا هینا

برد، ج‌وی.

الْوُجَاءُ: پ‌یدا‌ویستی و دم‌گوت‌ری: (ما

ت‌رکت فی صدره ح‌وجاء ولا ل‌وجاء إِلَّا

قضیتها).

لَا حَاشِيَةَ لِرَجُلٍ: شته‌که دم‌رکه‌وت و

دم‌گوت‌ری: (لَا حَاشِيَةَ فِي رَأْسِهِ) پ‌یری

له‌سه‌ری دا دم‌رکه‌وت.

لَا حَاشِيَةَ لِرَجُلٍ: پ‌یاوه‌که ناس‌راو دم‌رکه‌وت و

(لَا حَاشِيَةَ لِي أَمْرٍ) ک‌اری ت‌وم ب‌و پ‌ون ب‌ووه

و (لَا حَاشِيَةَ لِنَجْمٍ) نه‌ست‌یرمه‌که دم‌رکه‌وت‌و

دره‌وشایه‌وه.

لَا حَاشِيَةَ لِرَجُلٍ وَلِرَجُلٍ: ه‌لانکه‌س تین‌وی

بوو.

لَا حَاشِيَةَ إِلَى الشَّيْءِ لِرَجُلٍ: له‌دور‌موه ب‌و

شته‌که‌ی پ‌وان‌ی.

الْلُوحُ: هەر سه فیجه و قه باره به کی

ته خته ئاسا له دار بی یان له نیسقان

یان لهشتی تر بی.

لُوح الإردواز: له وحه به کی به ردینه

به ئاسانی نووسینی له سه ر ده سر پته وه

(لوح الجسد) هەر شیسقانیك یان بی

و مكوو شه پیلکی شان ۵ ده گوتری:

(فلان تام الألواح) فلانكهس

جهسته گه و ره به ۵ هه روا ده گوتری:

(ولم يبق منه إلا الألواح) فلانكهس ته نها

نیسقانه که ی ما و ته وه ۵ ده گوتری:

(نظرت الى الواحه) روانیمه دیارده و

دیمه نه گانی.

ألواح السلاح: نه وه ی له مشیرو ڕمبو

شتی وا بریسکه ی ئی پهیدا ده بی

له بهر سپیه تی.

الْلُوحَه: چاو تیه نه نگوتن ۵

سه پرکردنیکی خیرا ۵ له وحه به کی

کاغه زی نه ستوره یان چندراویکی

نه ستوره، دیمه نیکی سروشتی یان

پوداویکی میژووی به شیوه به کی

فه ننی و سه رنج ڕاکیش له سه ری

نه خش ده کری.

الْلُوحُ: تیناوه تی ۵ هه وای نیوان زموی

و ئاسمان.

اللیاح: شتی سه ی له مهر شتیك بی ۵

ده گوتری: (أبيض لیاخ) سه ی زور

سپی ۵ ده گوتری: (لقیته بلیاح)

له کاتی ده مه و عه سردا خور هیشتا

به ئاسمانه وه بوو توشی بووم ۵ هه روا

وشه ی (اللیاح) ناوه بۆ به یانی.

المُلُوحُ: نیسقان نه ستورو که ته ۵

مرؤفی قه دباریک نه سه ی ورگ

بچوک ۵ تینو ۵ ئافه رتیك زور کزو

لاواز بی ۵ دریز ۵ ئازهلتيك زوو زوو

تینوی بی ۵ گونده په بو

ده به ستریته وه بۆ نه وه ی بکریته داو

و ته له بۆ گرتنی باز ۵ (ك:

ملاو یح).

المُلُوحُ: هەر گیانله به رتيك زوو تینوی

بی.

الملیاح: به مانا (المُلُوحُ) دی.

لاخه لُوحاً: تیکه لاوی کرد.

إلتاخ الشئین: شته که تیکه نه بوو ۵

هه وهر که بگوری و هه ئبی.

الْلُواحَةُ: پۆنی تواوه له ناو ماستو شتی

وا دا.

قود لُوداً: ملی نه داو ژیربار نه بیو ۵ پوی

له عه دالهتو حه قخوازی نه کرد ۵

له کارمه کی نه کۆئیه وه ۵ (فه ر لُود).

الأنود: ده گوتری: (عق الود)

نه ستویه کی نه ستورو پته و.

لاذ بالشین لُوداً ولیاداً: به نای بۆ شته که برد،

خوی خسته پالیه وه خوی له په نا قایم

کرد ۵ دمگوترئ: (لَجَا إِلَيْهِ وَاسْتَغَاثَ بِهِ)
 هانای بؤ بردو داوای یارمه‌تی و
 به‌هاناوه چوونی لَ کرد.
 لاذ الطريق بالدار: رینگاکه به‌دموران
 دموری خانومه‌دا کراوه بوو.
 ألاذ بالشئ: خوی خسته په‌ناشته‌کهو
 شته‌که‌ی کرده قه‌لاو سه‌نگهر
 بؤ‌خوی.
 ألاذ الطريق بالدار: رینگاکه دموران
 دموری خانومه‌که‌ی داوه.
 لاوَذَ بالشئ لَوَاذًا وَمَلَاوَذَةً: به‌مانا (لاذ)
 دی.
 لاوَذَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که هه‌ندیکیان
 په‌نایان بؤ هه‌ندیکیان برد.
 لاوَز فلان: فلانکس چه‌ندو چونی
 کردو فرتو فیلی هی‌نایه پی‌شه‌وه
 بؤنه‌وه‌ی رزگاری بی.
 التَّلَاوُذُ: دمگوترئ: (لَلْقَوْمِ تَلَاوُذُ)
 خه‌لکه‌که هانا بؤیه‌کتر ده‌به‌ن و
 به‌هانای یه‌کتر موه دین.
 لَوَاذَ الشَّيْءِ: نزیک‌ی نه‌و شته:
 دمگوترئ: (لَهُ مِنَ الدَّرَاهِمِ مِائَةٌ أَوْ
 لَوَاذِهَا) سهد دره‌هم یان نزیک‌ی سهد
 دره‌می هه‌یه.
 اللَّادُ: قوم‌اشیکی ناو‌ریشمییه له‌چین
 ده‌چندری.
 اللَّوْذُ: قه‌راخی کیو ۵ دمگوترئ:
 (اِعْتَصَمَ بَلَوْذِ الْجَبَلِ وَبِلَوَاذِهِ) همروا

وشه‌ی (الْوُذُ) ناوه بؤ چاڤ و چوئلی
 ناو شیو ۵ ناحیه‌و دمفه‌ر ۵
 دمگوترئ: (هُوَ يَطُوفُ فِي الْوَاذِ
 الْبِلَادِ) نه‌و به‌ناو دمفه‌رو
 ناوچه‌کانی ولات دا دم‌سورپته‌وه ۵
 دم‌سگوترئ: (هُوَ لَوْذُهُ) نه‌و لی‌ی
 نزیکه.
 لَوْذَان الشَّيْءِ: ناحیه‌و ناوچه‌ی شت.
 المَلَاوِذُ: په‌ناکه ۵ قه‌لاو سه‌نگهر.
 المَلَاوِذُ: پشتیوان.
 لَازَ عَلَيْهِ لَوْزًا: په‌نای بؤ برد.
 لَازَ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی خوارد.
 لَازَ مِنْهُ: لی‌ی رزگار بوو.
 لَوَزُ الْقَطْنِ: په‌مؤ‌که به‌ره‌که‌ی
 دهرکه‌وت.
 لَوَزُ الثَّمَرِ: خورماکه‌ی به‌بادامو شتی وا
 ناواخن کرد.
 اللَّوَزُ: درمختیکی به‌رداره گول دمه‌کا،
 وادمبی بادامه‌که‌ی شیرینه وادمبی
 تال دمی ۵ (بایه‌وه شیرینه و بایه‌وه
 تاله).
 اللَّوْزَةُ: گوشتیکه له‌په‌نا قورگ ۵
 له‌ملاو نه‌ولای گه‌رو پی‌یان
 دمگوترئ: نالو ۵ دمگوترئ: (هُوَ
 يَشْكُرُ لَوَزَتِيهِ) نه‌و مرؤفه
 له‌وزمه‌ینی (ثالوی) نازاریان هه‌یه
 ۵ همروا وشه‌ی (الْوُزَةُ) ناوه بؤ
 تۆپی سمت.

لَوْرَةُ الْقَطْنِ: بهری په‌مۆ.

اللُّوزِين: له‌بوارى كیمیا‌دا به‌ماده‌یه‌كى

سپى ده‌گوتري كه له‌ناوكه بادامى

تال د‌م‌رده‌هیندرئ، هه‌روا له‌ناوكى

ك‌شمیش و ناوكه ق‌و‌خ

ده‌م‌رده‌هیندرئ و تیکه‌ل به‌ناو

ده‌م‌كرئ و برى ترشه‌لوكى ئى په‌یدا

ده‌م‌كرئ

اللُّوزِينج: جو‌ره‌ه‌ل‌واپه‌كه‌ر‌و‌نى

بادامى تید‌م‌كرئ.

اللُّوْزُ: بادام‌ف‌ر‌وش.

الْمَلَّازُ: په‌ناگه.

الْمَلَّازَةُ: (أَرْض مَلَّازَة) زه‌وییه‌كه

دره‌ختى بادامى ز‌و‌ره.

الْمَلُّوْزُ: ر‌وخ‌سارى جوان و شیرین ه (ر‌ج‌ل

مَلُّوْز) پیاوى ر‌و‌خ سو‌ك.

لَاسِ الشَّيْنِ لَوْسًا: شته‌كه‌ى چه‌شت،

خواردى.

لَاسِ الْحَلَّالَات: به‌شوین شیرینی‌ه‌كاندا

گه‌پ‌راو‌ خواردنى (ف‌ه‌ر ل‌ا‌س) ه‌ نه‌و

شیرینی خ‌و‌ره.

لَاسِ الشَّيْنِ فِي فَمِه: به‌زمانى شته‌كه‌ى

له‌ناو‌ ده‌مى‌ دا‌ ه‌یناو‌ برد ه‌ ده‌گوتري:

(ه‌ر لا‌ ی‌ل‌وس‌ ك‌ذا) نه‌و‌ م‌ر‌و‌فه‌ ده‌ستى

ناگاته‌ نه‌وه.

اللُّوْسُ: ده‌گوتري: (م‌اذق‌ت ل‌و‌سًا)

ه‌یچ‌م‌ نه‌چه‌شت‌وه.

اللُّوْسَةُ: پارو‌ یان‌ كه‌م‌تر له‌پ‌ارو.

اللُّوْسُ: ده‌گوتري: (م‌اذاق‌ ع‌ند‌ه‌ ل‌و‌سًا)

ه‌یچى له‌لا‌ نه‌خوارد.

لَاسِ الشَّيْنِ بَعِينَهُ لَوْسًا: له‌كون‌ و كه‌له‌بهر

را‌ سه‌پ‌رى‌ شته‌كه‌ى‌ كرد، یان‌ له‌ژ‌یر

په‌رده‌وه‌ ب‌و‌ى‌ ر‌وانى.

لَاسِ عَنِ الْأَمْرِ: له‌كاره‌كه‌ دو‌وركه‌وته‌وه،

خ‌و‌ى‌ ئى‌ پاراست.

لَاسِ بِالشَّيْنِ لِيَاْسًا: به‌ده‌م‌ورى‌ شته‌كه‌دا

سو‌پ‌ا‌یه‌وه.

الْأَمْسَةُ عَلَى الشَّيْنِ: به‌ده‌م‌ورى‌ شته‌كه‌

سو‌پ‌اندیه‌وه، له‌ شته‌كه‌ى‌ ه‌ال‌اند،

لَئِي دَاوَاكَرْد ه‌ ده‌گوتري: (أَلَصْتَ أَنْ

أَخَذَ مِنْهُ شَيْئًا) و‌ی‌ستم‌ شتیكى‌ ئى‌ داوا

ب‌كه‌م‌ ه‌ ل‌ئى‌ و‌م‌ر‌ی‌گ‌رم.

لَاوَسَهُ بَعِينَهُ: چ‌او‌ى‌ به‌ده‌م‌ور‌یدا‌ گ‌یر‌ا.

لَاوَسَهُ إِلَيْهِ: سه‌پ‌رى‌ كرد، ت‌ی‌ى‌ ر‌وانى

وه‌كو‌و‌ نه‌وه‌ ك‌ارىكى‌ پ‌ئى‌ ب‌ى.

لَاوَسَ فُلَانًا: ف‌ی‌ئ‌لى‌ له‌ف‌ل‌ان‌كه‌س‌ كردو

م‌استاو‌چیه‌تى‌ ب‌و‌ كرد.

لَاوَسَ الشَّجَرَةَ: نه‌م‌دیو‌ و‌ نه‌و‌ دیوى

له‌قه‌دى‌ داره‌كه‌ كرد ب‌و‌ نه‌وه‌ى

ب‌زانى‌ چ‌و‌نى‌ د‌م‌بر‌پ‌ته‌وه‌ و‌ له‌كو‌پ‌وه‌ى

ده‌ست‌ پ‌ى‌ ده‌كا.

لَوْسًا: ه‌ه‌نگ‌و‌ینى‌ ص‌اف‌و‌ ب‌ى‌ كه‌پ‌ه‌شانى

خوارد.

ت‌ل‌ا‌و‌س‌: م‌استاو‌چیه‌تى‌ كرد، ف‌ی‌ل‌و‌

ته‌له‌كه‌ى‌ كردن.

تَلَوَصْ: پیچ و پهنای کردن هه لَسور و
داسور ی کرد.

الْوَصْ: ههنگوینی صاف و هه لَوای
دروستکراو له ناردو ناو و ههنگوین
و (لوقمه قازی).

الْوَصْ: نازاری گوینچه که و ههست و
نازاری بینه خپه.
الْوَصْ: پشت ئیشان به هوی سهرماو
شتی وا.

الْوَصْ: هه لَوای له ههنگوین و ناو و
نارد دروستکراو (لوقمه قازی).

لاط الشَّيْءُ بالشَّيْءِ لوطاً: پیوهی نووسا.

لاط الشَّيْءُ بقلبي: نهو شتم به دل هه
نووسا و (هر لَوَط بقلبي) نهو باشتر
به دل هه و ده نووس.

لاط فلان لوطاً: فلانکهس نیربازی کرد،
پیشه و کرداری گه لی لوطی پهیره و
کرد.

لاط بمقه: مافی برد مافی خوی نه دایه.

لاط القاضي فلاناً بفلان: دادومر برپاری دا
که فلان کوری فلانه.

لاط الحوض بالطين: هموزه که ی به قور
سواخ دا.

لاط فلاناً بسهم وعين: فلانکهسی به جاو
ههنگاو یان به تیر پیکای.

لاط الشَّيْءِ: شته که ی شارده و
پهرده پوشی کرد.

لاوْط: نیربازی کرد پیشه و رهوشتی
قهومی لوطی ره جاو کرد و (شدوئی
جینسی هه بوو).

لَوْطٌ بالطيب: بونی خوشی لی دا و بونی
خوشی تلیه ههسو.

إلتاْط به: پیوهی نووسا.

إلتاْط الولد: کوری کابرایه کی تری
به کوری خوی له هه لَه دا.

إستلاط ولدأ ليس منه: کورپکی
بیگانه ی به کوری خوی دانا.

اللوْط: شتیک به شتی ترمه و بنووس و
دهگوتری: (إني لأجدُ في قلبي لوطاً)

ههست ده که هم دل هم
خوشه و یستییه کی پیوه نووساوه و
پیاوی کردار جوان و پالتوو عه با.

اللُّطِي: کهسیک رهوشتی قهومی لوط
پهیره و بکا.

اللُّوطِيّة: کهسیک کارو رهوشتی قهومی
لوط پهیره و بکا.

اللُّويطة من الطعام: خواردنیک تیکه لاو
بووبی تیکه لایب.

لاطه لوطاً: دمری کرد له خوی
دوورخسته و به ربه رگانی کرد.

إلتاْطت عَلَيْهِ الحاجة: پیداو یستییه که ی
نه هاته دی.

لاعت الشمس فلاناً لوعاً: خور رهنگی
فلانکهسی گوری.

لَاعِ الحُب فَلَائاً: خَوْشەوِیستی و دَلداری

فَلَائِکەس نەخَوْشی خِست (فالجب

لایع) ۵ دَمِگوتَرئ: (لَاعِ اِهْمُ وَالْحَزَنُ)

خەم و خەفەت نەخَوْشی خِست، دَلئ سوتاند.

أَلَاغُ الشَّدِي: گۆی مەمکەکە پەش

هەلگەپا.

أَلَاعَتُ الشَّمْسُ الشَّيْنُ: خَوْر پەنگی

شەتەکی گۆری.

لَوْعَةُ الشَّوْقُ: شەووق و دَلداری دَلئ

بەرژاند.

إِلْتَاعَ فُزَادَ: دَلئ بەهۆی عیشق و

دَلداریبەه و بەرژا.

الْلَاعَةُ: ئەو سۆزو ئەوینەبە کە مَرُوفُ

بەرامبەر مندال و کەس و کاری

خۆی هەبەتی ۵ لەحەدیس دا

هاتوو ۵ (إِنِّي لِأَجِدَ مِنَ اللَّاعَةِ مَا

أَجِدُ لَوْلَدِي) هەروا وشە (اللَّاعَةُ)

ناو ۵ بۆ مَرُوفُ و رەبەرزو مەرد ۵

ئافرمی قەسەخۆش و زمان شیرین و

دوور لەشک و گومانی خراب.

اللَّوْعَةُ: ئازار و هەلقرچان و

سوتاوێبە کە مَرُوفُ لەناکامی

خۆشەوِیستی یان خەم و خەفەت و

شتی و لەناخی دا هەستی پێ دەکا

۵ پەشایی دەوری گۆی مەمک.

لَاغُ الطَّعَامِ لَوْنًا: خواردنەکی خوار،

لرزی دا ۵ یان خواردنەکی جو ۵

دەگوتَرئ: (أَصْبَحَ فُلَانٌ يَلُوفُ الطَّعَامَ

لَوْفًا حَتَّى إِيْتَدَلَ وَإِسْتَقَامَ شَيْعًا).

لَاغَتِ الدَّابَّةُ الْكَلَا: وڵاخەکە لەومرپەکی

بەوشکی خوارد.

اللُّوفُ: روهکێکە بەدار و دیوار

هەلنەگەرپێ و لەلق و پۆپی شت

دەهالغ چەند جوړیکی هەبە

خۆپسک و رویندراو.

اللُّوْفَةُ: لەلەومرپ ئازەل و خواردنی

مَرُوفُ بەو جوړەیان دەگوتَرئ:

کەناخۆشەو حەزی لێ ناکرئ.

اللُّرَافُ: تەونکەر نەوگەسە مافورو

بەرپەو قالی تەون دەکا.

اللَّيْفُ: وشکە لەومرپ.

اللُّوْفُ: دەگوتَرئ: (كَلَامُ لُوفٍ)

لەومرپکە باران شوپ بۆو ۵ باران

شتوێبەتیو.

لَاغُ الشَّيْنِ لَوْفًا: شەتەکی نەرم کرد.

هُوَ لَا يَلُوقُ عِنْدَكَ: ئەو لای تۆ

داناسەکنێ و جیگیر نابێ.

لَوِّقَ لَوْفًا: ئەحمەق و گیل بوو ۵ (فهر

أَلُوقُ) ئەحمەق و گیلێک کە نەزانی

قەسە بکا پێی دەگوتَرئ: (أَلُوقُ).

لَوِّقَ الشَّيْنِ: شەتەکی نەرم کردموه.

لَوِّقَ الطَّعَامِ: خواردنەکی بەرپۆن چاک

کرد ۵ دەگوتَرئ: (لَا أَكُلُ إِلَّا مَا لَوِّقَ

لِي) مەن خواردنێک نەرم

نه‌کراییت‌هوه نایخۆم، خواردنیک
 نه‌خراپیت‌ه ناو پۆنه‌وه نایخۆم.
 اللّواق: ده‌گوترئ: (ماذاق لّواق) هیچی
 نه‌چه‌شتووه.
 اللّوق: هه‌رشتیک نه‌رم کراییت‌هوه
 له‌خواردن و شتی وا.
 اللّوقه: سه‌عات.
 اللّوقه: رونه‌که‌ره ۵ پۆنه‌که‌ره و خورما
 ۵ یان پۆن و خورما.
 لاکه لوکا: شته‌که‌ی له‌ده‌می دا هیناو
 بردو جوی.
 لاک اللّقه: پاروکه‌ی جو ۵ به‌هیناوی
 جوی.
 لاک الفرس اللّجام: نه‌سه‌په‌که‌ی لقاوکه‌ی
 گه‌ست، جوی ۵ ده‌شگوترئ: (فلان یلوك
 أعراض الناس) فلان‌کس عه‌یب و عار
 پال خه‌لک ده‌داو هه‌میشه زوبانی
 له‌غه‌یه‌به‌تکردن دا به‌کاردینئ.
 اللّوالک: ده‌گوترئ: (ماذاق لّواکا) هیچی
 نه‌چه‌شتووه.
 لولا: پیتیکه‌ مانای نه‌وه ده‌گه‌یه‌نئ که
 فلان شت نابیی له‌به‌ر بوونی فلان
 شت ۵ به‌عه‌رمیی پیی ده‌گوترئ:
 (حرف إمتناع لوجود) ۵ جاری
 واهیه (لولا) مانای هه‌لنانی تێدایه
 ۵ وادبئ لۆمه‌و سه‌رزمنشتی تێدایه.
 اللّولاء: زیان و ته‌نگو جه‌له‌مه ۵
 ده‌گوترئ: (وقعوا في اللّولاء) که‌وته
 ناو چورت‌ه و ته‌نگانه‌وه.

اللّولب: ناوی زۆر که‌به‌هه‌یجه‌وه ته‌وژم
 له‌زاریکی گۆزمو بۆری و شتی واوه
 دیت‌ه دمر ۵ نامیریکه‌ له‌دار یان
 له‌مه‌عه‌دن به‌ شیوه‌یه‌کی
 حه‌له‌زۆنی کۆتایی دئ ۵ له‌بواوی
 میکانیکا به‌ نامیریکه‌ شت
 به‌رزکردنه‌وه‌ی قورس ده‌گوترئ.
 اللّولبی: نه‌و شته‌یه له‌سه‌ر شیوه‌ی
 له‌وله‌ب بی ۵ ده‌گوترئ: (سلم
 لولبی) په‌یزمو قالدیرمه‌یه‌کی
 حه‌له‌زۆنییه.
 الحركة اللّولبية: سوپانه‌وه‌ی قه‌یارمه‌که
 به‌ده‌موری سه‌نته‌ریکی چه‌سپاودا
 وێرایی جو له‌یه‌کی گواسراوه به‌رمو
 نه‌وسه‌نته‌ره.
 لامه‌ علی کذا لوما: سه‌رزمنشتی کرد ۵
 (فهو لائم) ۵ (ك: لوم، ولیم) ۵
 ده‌گوترئ: (أنت الوم من فلان) تۆ
 زیاتر شیای ئه‌وه‌ی سه‌رزمنشت
 بکرنی تا فلان‌کس.
 لیم بالرجل: له‌مه‌هر خراپه‌ نیوان
 پیاوکه‌و مه‌به‌سته‌که‌ی ۵ هۆکاری
 گه‌یشتن به‌مه‌به‌سته‌کانی ده‌سته به‌ر
 نه‌بوون.
 الام فلان: فلان‌کس کاریکی کرد
 سه‌رزمنشتی بکرن ۵ یان فلان‌کس
 بوو به‌لۆمه‌کار.

الَام فَلَائاً: سهرزمنشتی فلانکەسی کرد.

لَاوَمُهُ مِلَاوَمَةٌ وَلِوَاماً: ههریهک لهوانه

سهرزمنشتی نهوی تریانی کرد.

لَوَمَهُ: سهرزمنشتی کرد، زۆری

سهرزمنشت کرد.

إِلْتَامٌ: قیولی سهرزمنشتی کرد.

تَلَاوَمُوا: خهئکهکه ههریهکههیا

لهناستی خۆیهوه لۆمه ی نهوی تری

کرد.

تَلَوَّمَ عَلَى الْأَمْرِ: لهسهرکارمکه مایهوه

ههئویسته ی لهسهر کارمکه کرد

دمگوتری: (تَلَوَّمَ فِي الْأَمْرِ) له

کارمکهدا مایهوهو چاوهرپوان بوو

ناخۆ ئاکامی چی دهیی.

إِسْتَلَامٌ: شیای لۆمهکردن بوو.

إِسْتَلَامٌ إِلَى ضَيْفَةٍ: باش خزمهتی

میوانهکە ی نهکرد.

الَلَامَةُ: سهرزمنشتکار

دمگوتری: (إِسْتَحَقَّ اللَّامَةُ وَانْغَى عَلَيْهِ بِاللَّامَةِ).

اللَّامُ: دمنگیکه لهدمنگهکانی هیجا واته

پیتی (لام) بههیزو پتهو لهههر

شتیک بی کارمساتو بهلا

کهسایهتی مرۆڤ.

اللَّامَةُ: بهلاو کارمسات

کاریک جینگای سهرزمنشت بی.

اللَّوَامَةُ: پێداویستی

دمگوتری: (قَضَى الْقَوْمَ لَوَامَاتِ لَمْ) خهئکهکه

پێداویستی خۆیان جێبهجی کرد.

الْوَمُ: بهلاو جورتم.

الْوَمِيُّ وَالْوَمَاءُ: ئافهرتی

سهرزمنشتکار.

الْوَمَةُ: ههله

دمگوتری: (جاء بلومة) تاوانی نهنجام دا.

الْوَمَةُ: (رَجَلَ لَوْمَةً) پیاویکه زۆر

سهرزمنشت دهکری.

الْمُتْلَوَمُ: کهسیک خۆ بخاته حالهتیکهوه

لۆمه بکری

کهسیک چاوهرپوان بی

کاری بۆ جێبهجی بکری.

الْمَلَامُ وَالْمَلَامَةُ: سهرزمنشت.

لَوْمَا: وشهیهکه وهکوو وشه ی

(لولا) وایه دهچیته سهر پسته ی

نیسمی و فیعلی ئهوه دهگهیهنی که

پسته ی یهکه م وادهبی مانای

ههئانی تێدایه

دمهفرموی: «لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَايِكَةِ»:

ئهوه بۆچی فریشته نایهته

سهرمان؟.

لَوْنٌ: ڕهنگی ئی پهیدا بوو

دمگوتری: (لَوْنُ الْبُسْرِ) خورماکه ئالو بۆلی

تیکهوت.

لَوْنُ الشَّيْبِ فِيهِ: موی سهرورپشی سپی

بوون و نیشانه ی پیری تێدا

دهرکهوت.

لَوْنُ الشَّيْئِ: شتهکه ی ڕهنگ کرد،

ڕهنگیکی تێدا پهیدا کرد.

تَلَوْنُ الشَّيْءِ: شته که رهنگی گرت.

تَلَوْنُ فُلَانٍ: فلانکس لهسر رپوشتی که بهردهوام نه بوو.

إِلْوَنٌ: بهمانا (تَلَوْن) دئ.

التَّلَوِينُ: پيشکه شکر دنی جوره ها

خواردمه منی بؤ لهزمت و مرگرتن،

گوپانکاری له نوسلوبی قسه کردن دا.

الْلَوْنُ: رهنگ: که دیاردمیه که

بهقه باره وه، یان بلخ: عمره زیکه

به جیسمه وه (ك: ألوان) ه همروا

وشه ی (اللون) ناوه بؤ جوری شت

دمگوترئ: (أتی بالوان من الحديث

والطعام) جوره ها قسه و

خواردمه منی هیئایه پيشه وه.

الْمَلْوُونُ مِنَ النَّاسِ: بهو خه لکانه

دمگوترئ که سپی پیست نین.

لَاةَ السَّرَابِ لَوْهًا وَلَوْهَانًا: تراویلکه که

شه پؤلی داو بریسکایه وه.

تَلَوَةُ السَّرَابِ: بهمانا (لَاة) دئ.

اللَّهَةُ: مار.

لَوْهُ السَّرَابِ وَلَوْهَتُهُ: بریقه و بریسکه ی

تراویلکه ه دمگوترئ: (رایست لَوَةُ

السراب وَلَوْهَتُهُ).

الْوَرَى فُلَانٌ: فلانکس زوری خوزگه

خواستنو زورجار وشه ی (لَوْرَى

دوبارمگرمه و تئ: خوزگه وام

بگردایه وام نه گردایه.

الْأُورَةُ: رگه زی رومکی (الزنبقية) به

له ولاتی گهرمه سیر دهرؤی.

الْأُورَةُ: درمختی (المازبونية) به ه

نه مامی درمختی (الأنجوجية)

که بسوتیندرئ بونیکی خوشی لی دئ

ه پيشی دمگوترئ: (العود الهندي).

الْلَوُ: ناخاوتنی به نه سپایی ه پوچ و

به تال ه دمگوترئ: (لا يعرف الحَوَّ من

اللَوِّ) حه ق و به تال لی که جیاناکاته وه

ه خوزگه خواهستن و بریگوتن ه

دمگوترئ: (إِيَّاكَ مِنَ اللَّوِّ فَإِنَّ اللَّوَّ مِنْ

الشيطان) خو پباریزه لهگوتنی

وشه ی (لَوِّ) دوی چوو مه که وه،

مه لی خوزگه وام بگردایه کاشکی

وام نه گردایه، بریا وام بگوتایه

چونکه نه م حالته له و مسومه و

ناراسته کردنی شه پتانه.

الْلَوَةُ: خراب و ناشیرین ه دمگوترئ:

(لَوَةُ لِفُلَانٍ بِمَا صَنَعَ) خرابی و

ناشیرینی بؤ فلان به هوی نه و

کردمومیه وه.

الْلَوَةُ: بخور سوتاندن.

لَوِي عَلَيْهِ لِيًا وَلِيًا: لای لی کردم وه ه

چاومروانی کرد ه دمگوترئ: (مَرَّ

لَا يَلِرِي عَلَى أَحَدٍ) رپوشت و ناوپی

له هیج نه دایه و مو ه لوپسته ی لهسر

هیج نه کرد.

لَوِي الشَّيْئِ: شتهكهي باداو دوولای

کردموه ۵ (لوی الحَيْل) حهبلهکهي بادا

دوولای کردموه ۵ همروا دهگوترئ:

(لوی يَذَهْ وإِصْبَعَه) دهستی نوشتاندموه،

قامکی نوشتاندموه.

لَوِي الشَّرِب: قوماشهکهي گوشو و

هه لئیکلؤفت بؤنهوهی ئاوی

بپومنه مینئ.

لَوِي رَأْسَهْ وِبرأسه: سهری خوی پاووشاند ۵

جاری وایش دمبی مانای پو لیومرگیران

دمگه یهنئ.

لَوِي الحَزَنُ قلبه: خه مو خهفمت دلئ ناسک

کردؤتهوه.

لَوِي فَلَانًا دینَهْ ویدینه: ههرزی فلانی

دواخست.

لَوِي فَلَانًا حَقَهْ: ئینکاری حهقی فلانکهسی

کردو نه جووه ژئری.

لَوِي أَمْرَهْ: کارمکهي شاردموه بهردهپؤشی

کرد.

لَوِي عَنْهُ الحَبَر: ههوالهکهي بهناپاست پئ

پاگه یاند.

لَوِي سِرَهْ: نهئینهکهي شاردموه.

لَوِي فَلَانًا عَلَى فَلَان لَيَّا: فلانکهسی پئش

فلان کرد، همروا دهگوترئ: (أَسْرَت

الليالي كَفَهُ عَلَى الْعَصَا) پؤژگار بهری

کردو ناجاری کرد گؤجان تاوداتئ ۵ بؤ

پیاوی نازا دهگوترئ: (مَائِلَوِي ظَهْرَهْ)

پشتی ناچه مئ ۵ کهمس ناتوانئ پشتی

لهزهوی بدا.

لَوِي الْفَرَسُ: نهسبهکهي پشتی خوار بوو ۵

(فَهْر لَوِي) (لَوِي الْقَرْن) شاخ خوار.

لَوِي الطَّرِيقُ: پئگاکه دووربوو، نهزاندراو

بوو.

لَوِي الْكَلَّا: لهوهرکه وشك بوو، یان

وشك و تهپه.

أَلَوِي بِرَأْسَه: سهری خوی خوارکردموه،

سهری دانهواند.

أَلَوِي الْإِنْسَان: مروفهکهي پؤیشت بؤ

لمبه لانهکهي ۵ مروفهکهي زؤر وتهی

خؤژگهو کاشکئ و بهپاری دوباره

کردموه.

أَلَوِي فَلَان: فلانکهمس کشتو کالهکهي

وشك بؤوه ۵ نهو شتهی بهدانیسقه

ههئئ گرتبو بؤ خویان میوان

خواردی.

أَلَوِي الْبَتْلُ: گياو گزمکه روتایهوهو

وشك بوو.

أَلَوِي بِالْشَيْئِ: شتهکهي برد.

أَلَوِي بِيْدَهْ أَوْ بَشْرَهْ: بهدهستی یان

بهدهستهسرو شتی وا ناماژهی کرد.

أَلَوِي بَحْهْ: ئینکاری مافی نهوی کرد.

أَلَوِي بِهِم الدَّهْر: پؤژگار لهناوی بردن.

أَلَوِي الْعِقَابُ بِالْشَيْئِ: دالاشهکهي

شتهکهي فراندو بردی.

أَلْوَى اللّوَاءُ: ثَالِي دُرُوسْتَكُرْد يَان ثَالِي
بِمِرْزَكِرْدَمُوهِ.

لَاوَتْ اَلْهِيَّةُ اَلْهِيَّةُ مَلَاوَاة: مَارْمَكِه خَوِي
لِه مَارْمَكِه بَاهِه نَدَا.

لَرَوِي عَلَيِّهِ اَلْأَمْرُ: كَارْمَكِه لِي قَوْن
كِرْدَمُوهِ.

لَرَوِي أَعْنَاقِ الرِّجَالِ فِي اَلْجِدَالِ: بِه سَمَر
بِيَاوَمَكَانْدَا زَالِ بُوو.

اَلْأَوَى اَلْأَشْيُ: شَتْمَكِه بَادِرَاو دُووَلَا
هَاتَه مُوهِ.

اَلْأَوَى اَلْأَمْرُ: كَارْمَكِه قُورَسُو نِه سَتَم
بُوو.

اَلْأَوَى عَلَى حَاجَتِي: كَارْمَكِه لِه سَمَرَم
گِرَان وَهَسْتَا.

اَلْأَوَى عَنِ اَلْأَمْرِ: لِه كَارْمَكِه دَا قُونْگِرَانِي
كِرْد.

تَلَاوَا عَلَيِّهِ: لِي كُؤَبُووَنَه مُوهِ.

تَلَوَى اَلْأَشْيُ: شَتْمَكِه بَادِرَاو دُووَلَا بُووهِ.
تَلَوَتْ اَلْهِيَّةُ: مَارْمَكِه پَاپُوْكِه بِه سَت.

تَلَوَى اَلْبَرْقُ فِي السَّحَابِ: هِه وَرِه
بِرُوسَكِه كِه چِه خَمَاخِه دَاو
بِه چِه نَدَا يِه ك دَا بِرُوسَكِه كِه
رُوناكِي دَا.

اِسْتَلَوِي بِهْمِ اَلدَّهْرِ: رُؤُزْگَار لِه نَاوِي
بِرْدَن.

اَلْإِتِّواءُ: لِه زَارَاوَه نِه نَدَا زِيَارِي دَا
بِرِيْتِيَه لِه حَالِه مَتِيكِي قِه بَارِه

كِه لَایَه كِي بِچِه سَبُو لَکِه ی تَر
لِه سُوچِيكِه مُوهِ بَاهِه لَبِرِي.

اَلْأَوَاءُ: قَوْلَانِي شِيُو ه دَمْفُرو نَاوْجِه ی
وَلَات.

اَلْأَرِيَاءُ: نَامِيْرِي دَاخِرْدَن.

اَلْأَوَى: بِه مَانَا (اَلْأَتِي) دِي، نَازَارِيكِه
لِه گِه دَمْدَا پِه يِدَا دَمْبِي.

اَلْأَوَى: لِه بِلَان كِه بِمِرْزُوْنَمِي تِيْبِكِه مُوِي
ه يَان كُؤَتَايِي لِه بِلَان.

اَلْأَوَاءُ: ثَالَا؛ نِه مِه ثَالَا يِه كِه لِه نَالَا ي
فَهْرَمِي بِچُوْكِرْتِه نَالَا ي رِه سَمِي پِيِي
دَمْگُوْتَرِي: (الرَايَة) ه لِه زَارَاوَه ی
عِه سَكِه رِيْدَا (اَلْأَوَاء) پِه يِه كِي
سَهْرَبَازِيَه لِه زُووَر پِه يِه عَهْقِيْدَمُو
لِه خَوَار پِه يِه فَهْرِيْقَه مُوِيَه.

اَلْأَوَاءُ: بَالْتَنْدَمِيَه كِه لِه وِلَاتِي شَام
نَاَسَرَاوَه پِيِي دَمْگُوْتَرِي: (أَبُو لُؤِي)
نِه م بَالْتَنْدَه دَمْتَوَانِي مَلِي خَوِي بُو
دَوَاخُوِيَه مُوهِ وَرْچِهْرَخِيْنِي وَ بَا يِ بَدَا.
اَلْأَوَى: لِه مِرْپِي وَشَك ه يَان لِه مِرْپِي
تِيكِه ل بُوو لِه تِه رُوپُوْش.

اَلْأَوِيَّةُ: نِه م خَوَارْدَنَه ي لِه خَه لَكِي تَرِي
دِه شَارِيَه مُوهِ وَ پِه زَمَه نَدَه ي دَمَكِه ی
بُوْخُوْدِي خُوْت يَان بُو مِيَوَان.

اَلْأَيَانُ: بِه نَدَكِرْدَن پِيِي چِه وَانَه ي
بِه رِه لَلَا يِي وَ رِه هَابُووَن.

الْيَتَةُ: خزمى نزيك و نزيكتر ۵ دارى
عودو بخورد.

الملاوى: پيگه ى خوارو خيچ ۵
لهزاراوه ى مؤسيقادا بريتيبه
لهپارچه داريك بو پيگه وه بهستنى
ژيپهكان.

ملتوى الوادي: چالي و قورتو پيچى شيو
۵ دمگوترى: (بلغوا ملتوى الوادي).

لَا تُعْنِ الْأُمْرَ لَيْتًا: مهنعى كرد
لهكارمگه و لاي دا.

لَا تَفْلَانًا حَتَّى: حهقى فلانكسى كه م
كردهوه.

لَا تَفْلَانًا: ههوالى ناراستى دا بهفلان ۵
دمگوترى: (ما آله من أجره شين):
هيچى لهكريپهكه ى كه م نهكردهوه.
الْيَتُ: لامل.

لَيْتَ: حمرى موشه به به به فعله و
تمه ننواو خوژگه دمگه به نه ۵ بهزورى
بوشتى محال بهكاردئ و مكوو شاعير
دهلج (أَلَا لَيْتَ الشَّبَابَ يَعُودُ يَوْمًا
فَاخْبِرْهُ بِمَا فَعَلَ الْمَشِيبَ).

لَا يَتُهُ مَلَايَةً وَلِيَانًا: بازى بوڊا، شانازى
كرد به خو شوبهاندنى بهشير.

لَيْتَ فُلَان: فلانكس و مكوو شيرى لى
هات ۵ خوى به بهكيك لههوزى (بنى
ليث) لهقه له م دا ۵ يان و مكوو هوزى
بهنى لهيس دهمارگير بوو.

تَلَيْتَ فُلَان: بهمانا (لَيْتَ) دئ.

إِسْتَلَيْتَ فُلَان: فلانكس و مكوو شيرى
لى هات لهنازا بهتى دا.

الْأَلَيْتُ: نازاو چاونه ترس ۵ دمگوترى:
(هو أَلَيْتُ أَصْحَابَهُ) نهو نازاترينى
هاوه لهكانيهتى، لههه مووانيان زياتر
ورمبه رزو چاونه ترسه ۵ (ك: ليث).
الْلَاث: شير.

الْلَيْثُ: بههيزو توانا ۵ شير ۵ نازاو
چاونه ترس ۵ زمانر هوان ۵ جوړيكه
لهجالجالتوكه مينش و شتى وا نيچير
دمكا ۵ (ك: ليث).

لَيْتَ عَفْرَيْن: بهرپويهكه و مكوو جانه و موى
حهرياو وايه.

الْلَيْثَةُ: ديله شير ۵ (ك: لَيْثَات) ۵ ههروا
ناوه بو حوشرى بههيز.

الْمَلَيْثُ: بههيزو تواناو بههه له ممت و
جوست و چالاك.

الْمَلَيْثُ: قه لهو (فَحْلُ مَلَيْثٍ) كه ليكى
بههيزو توانايه دهلي شيره.

لَيْسَ فُلَانُ لَيْسًا: نازا بوو ۵ لهمال
دانىشت و نه هاته دمر.

لَيْسَ عَنْهُ: لى بى ناگابوو ۵ (فهو أَلَيْسَ) ۵
(ك: لَيْسَ).

تَلَايَسَ فُلَان: فلانكس پموشت بهمرز
بوو.

تَلَايَسَ عَنْ كَذَا: چاوى لهو شته نوقاند.

الْأَيْسُ: نَهْوَ كَهْسَهِيَه لَهْمَالِي خَوِي
 دمرنه چئ و له چوار ديواری مائی
 خَوِي دانيشِي ۵ (خَوِيْږي و گهواد،
 نَهْوَ كَهْسَهِي دمرانِي مَال و مندالي
 ږهوش نرمن بهلام هيچ هه لَوِيستِي
 بياوانه نانوِيْنِي ۵ شِيَر ۵ حوشتر
 كهباري لِي دهرئ و مل دريژ دهكا
 جينگه جينگ ناكَا ۵ (ك: لِيَس).

الْمَلَّاسُ: تَهْمَبَهْل و هونگران.

لَيْسَ: وَشَهِيَه كَه نَهْفِي و مزع و حال دهكا ۵
 نَهْمَه فيعليكي نه گؤږډه پَهك شيوډي
 ههپه ۵ نيسم مهر فوع دهكاو خه بهر
 مه منصوب دهكا ۵ دهگوتري: (لَيْسَ زِيْدَه
 قائمًا).

لَا صَ عَنْهُ لَيْصًا: لِيِي كلاوو لِيِي لاداو لِيِي
 دوور كهوته وه.

لَا صَ الشَّيْئُ: شَنْتَه كَهِي لَهْمَانْدو جوتلاندِي
 بُوْنَه وَهِي شَتَه كَه دمر بهيْنِي.

الْأَصَ الشَّيْئُ: بَهْمَانَا (لَا صَه) دِي.

الْأَصَ فَلَانًا عَنْ كَذَا: فَلَانَكَهْس چاو و
 ږاوي كرد، فَيَلِي كرد.

لَا طَ بِالشَّيْئِ لَيْطًا: بَهْشَتَه كَه وَه نووسا ۵
 دمگوتري: (فَلَان مَالِيْط بَه النعيم)

فَلَانَكَهْس شياوي نازو نيعمهت نيه.

لَا طَ الشَّيْئُ بَقْلَبَه: شَتَه كَه بَه دَلِيَه وَه
 نووساو لاي خَوْشَه ويست بوو.

لَا طَ الْقَاضِي فَلَانًا بِفَلَان: دادومر فَلَانَكَهْسِي
 كرده كوپي فَلَان و بَه وَه چَه وَه وَهِي
 نَهْوَ دانا.

لَا طَ اللَّهُ فَلَانًا: خودا نَهْمَرِيْنِي لَهْمَلَانَكَهْس
 كردو لَهْمَرَه حمهتي خَوِي دووري
 خسته وه.

الْأَطَه: پَال نَهْوَ دَا، كَرْدِيَه كوپي نَهْوَ.
 الْيَا طَ: ږهنگ ۵ كلس و گه چ.

الْيَيْطُ: تَوِيْكَلِي هَمَرَشْتِيْكَ ۵ پِيْست ۵
 (ك: أَلِيَا طَ) ۵ ږهنگ ۵ دهگوتري:

(أَيْتَه وَلِيْطُ الشَّمْسُ لَمْ يُقْشِرْ) هَاتَم
 بُولاي به ياني هِيْشْتَا ږهنگ و سوراږي
 كه ناري ناسمان همر مابوو واته خور
 هه نَهْمَه هَاتَبُوو.

الْيَيْطَةُ: تَوِيْكَلِي هَهْصَهْب ۵ كه وان ۵
 همر شتيْكَ پته ويِي.

لَا عَ لَيْعًا وَلَيْعَانًا: هَاتو هاواري كرد، گريا
 ۵ نارازي بوو ۵ غه مبار بوو.

لَا عَ الْجَمْعُ فَلَانًا لَيْعَةً: بَرَسَايَهْتِي فَلَانَكَهْسِي
 بږژاند.

لَا عَ لَيْعَةً: نَارَهْمَهْت بوو هاواري كرد ۵
 (فَهْر لَاع وَهِي لَاعَة).

الْأَع: نَارَازِي بوو، خَهْم و خَهْمَهْتِي خَوِي
 دمر ږي.

الْيَاع: (رِيْج لِيَا ع) ږه شه باي به هِيْز يان
 گهر م.

لَيْعَةُ الْجَمْعِ: نَاوَسْكَ جَوَزَانَه وَه
 هه نَقْر چاني گه ده.

- الملياع: حوشرتك زوو تينوى بى ۵ يان
 نهو حوشرمه پيش گارانه حوشره
 دمكهوئو دمرواو پاشان بولايان
 دمكهپيتهوه.
 لاغَه الشينى لَيْغاً: داواى شتهكهى ئى
 كرد بؤنهوهى لئى بستينى.
 تَلَيْغ: نهحمهق بوو.
 الاَلَيْغ: نهو كهسهى لهقسهوا ناخاوتنى
 دا زور پيتى (ى) بهكاربينى ۵
 دمگوترى: (فلان الئغ الئغ).
 اللاتغ: (طعام سائغ لاتغ) خواردنيكه
 بهناسانى قوت دهجى.
 لاف الطعام: خواردنهكهى خوارد.
 لَيْغَت الغسيلة: نهمامهكه پتهو بوو
 توپكى نهستور بوو.
 لَيْفَ الشينى: شتهكهى به (ليفه- پرزو
 پالى درهخت) شت.
 لَيْفَ الليف: ليفهى كردن.
 الليف: توپكى دارخورما كه
 بهتهنيشت لقهكانيهودهيه.
 الليفاني: ريش پروپان و دريژ ۵ (لحيه
 ليفانية) ريشكى پروپان و بلاوه
 بوو.
 لاقت الدرا لَيْقاً: ممرمهكهيهكه
 بهليفهكهوه نووسا.
 لاق الدرا: بؤ قهئهمو نوجهكهى ليفهى
 باشى داناو نوكى قهئهمهكهى خاوين
 كردهوه.
- لاق الشينى به لَيْقاً ولياقاً: شتهكه پيوه
 نووسا ۵ دمگوترى: (لاق الشينى بقلبي)
 شتهكه بهدئهمهوه نووسا ۵ (هذا امر لا
 يلىق بك) نهمه بؤتؤ ناگونجى ۵ (ما
 لَقْتُ بعدك بارض) دواى تؤ دئم بههيچ
 شوپنيكهوه نانوسى ۵ (فلان ما يلىق
 بكفه درهم) فلانكس پاره
 بهدهستيهوه نامينى ۵ ههروا
 دمگوترى: (هذا سيف لايلق شيناً) نهمه
 شمشيريكه ههرشتيكى بهربى دهپري ۵
 ههروا دمگوترى: (لىق الثريد بالسمن)
 تريتهكهى زور چهوركرد.
 التاق له: لهگهئى كهوت ومگرى بوو
 لئى جيانهبووه.
 التاق فلان بفلان: فلانكس
 بهفلانكسهوه نووسا ۵ دمگوترى:
 (التاق قلبي بفلان) دئم
 بهفلانكسهوه نووساوه خوشم
 دهوئ.
 التاق بالشينى: هينايهتى بهشتهكه كرد
 پيوستى بهشتى تر نهبوو.
 إستلاق به: پيوه نووساند ۵ شتهكهى
 لكاند بهشتيكى تروهو.
 اللياق: پاوان و لهوپگا ۵ دمگوترى:
 (ماي الأرض لياق) لهولات دا پاوان
 لهومر نهماوه ۵ جيگر بوون و
 بهردمومبوون لهسهركار.

الْيَاقُ: بَلَيْسَى نَاكَر.

الْيَاقَةُ: سُولُوكُ وَرَهْشَتِي جَوَانُ وَ
بِهْنَهْدَمَب.

الْيَقِي: شَتِيكِي رَمَشَه دَمَكِرِيْتَه كَلَهَوَه.

الْيَقِي: پارچه هه وری بجوک و
بهرته وازه به ناسمانه وه.

الْلَقَةُ: لَيْقَهی ناو شوشه مهرکه ب ۵

بهرپویه که دهرخیته ناو شوشه

مهرکه به مهرکه به کـ

هه لده مزئ بونه وهی که ئوچه که

ده خاته ناویه وه زور مهرکه ب

هه لته گری ۵ قوری لینج که به ده مست

خوش دمرکری و دیواری پی سواخ

دمرکری.

الْمُلْتَأَقُ: دَمُ وَ چَاو جَوَان، رُوحَسَارِي

تەر و تازه همرکه سی بیبینی

شهیدی دمی.

الْأَلْ أَلْ الْقَوْمُ وَالْيَلْأُ: خَه لَکَه که کهوتنه

شه وه.

لَايَلَه مَلَايَلَه وَلِيَالَه: بُو شَهَوِيَك بَه کَرِي

گرت ۵ شه وه شه مامه لهی له گه ل

کرد ۵ وکوه چون وشه (مَشَاهِرَة)

بُو مامه لهی مانگوه مانگو (مَيَاوَمَة)

بُو مامه لهی رُوژو به رُوژ به کار

ده هیندری.

الْأَيْلُ: (لِيلْ أَيْلُ): شَهَوِي زور تاريك.

الْأَلْأَيْلُ: (لِيلْ لَائِلُ): شَهَوِي زور تاريك.

الْيَيْلُ: شَمُو: كَه بَه شَوِيَن رُوژِي دَا دِي

له خورنا و ابوونه وه تا دمرکهوتنی

خور له خور هه لاتنه وه سهرله نوئ ۵

له زاراهي شـ

له خورنا و ابوونه وه دمست پیدمکات

تا دمرکهوتنی به پانی و پوناکی ناسو

له لای خوره لاتنه وه.

الْيَيْلَة: يَه ك شَهَوِي ۵ ئه مشه وه، تاکی

(الْلِيلُ) ۵ (ك: لِيَالُ).

لِيلِي الْخَمَرُ: سَهَرَمَتَاي سَهَر خُوشِي وَ

له زمته و خوشی مهستی ۵ (أَم لِيلِي)

شهراب و مهی.

لِيلَة لِيلِي: شَهَوِي زور تاريك و دريژ.

الْيَيْلَاءُ: (لِيلَة لِيَالُ) شَهَوِي زور تاريك ۵

پان شهوی سييه م و کوتای مانگ.

الْمَيْلُ: (لِيلْ مَلِيلُ) شَهَوِي زور تاريك.

الْيَيْمُ: بِرَوَانَه مَادَهِي (لَام).

الْيَيْمُونُ: دَرَه خَتِي لِيْمُو؛ دَرَه خَتِيكِي

به مرداره، دره ختی پورته قال و

نارنج و ليمو به شیرینی و مزیه وه

به هه موویان دگوتری: لِيْمُونُ،

له ولاتی میصر بهم دره ختانه

دگوتری: (الْمَوَالِخُ) له ولاتی شام

پیان دگوتری: (الْحَرَامِضُ).

الْيَيْمُونِيَّتُ: لَه بَوَارِي زَمَوِي نَاسِي دَا

بریتیه له کانی ئوکسیدی ناستی

ناوی.

لَانِ الشَّيْءُ لَنَا وَلِيَانَا: نەرم بوو، ئاسان و

بەيدەست بوو ۋ (فەر لىن ولىن) ۋ

دەگوتى: (رجل لىن الجانب) پياويكە

نەرم و نىان و مامەئە خۆشە.

الآن الشَّيْءُ وَالْيَنَةُ: شتەكەى نەرم و

نىان کرد ۋ دەگوتى: (الآن للقرم

جناحهُ) بەھىدى و ھىمنى لەگەل

خەلکەكەدا جولاپەوہ.

لَايَنَةُ مَلَايَنَةُ: نەرمى لەگەل دا نواندو

ئاسانكارى لەگەل کرد.

لَيِّنَ الشَّيْءُ: شتەكەى نەرم کرد.

تَلَيَّنَ الشَّيْءُ: شتەكە نەرم بوو.

تَلَيَّنَ لَفْلَان: ماستاو چىيەتى بۆ

فلانكەس کرد.

إِسْتَلَانَ الْعَيْشَ: ژيانى بەنەرم و نىان

ھاتە بەرچاو ۋ پان ژيانەكەى

بەرنەرم و خۆش دانا.

الْأَيِّنُ: نەرم ۋ (ك: لاين).

الْيَّان: نەرم ۋ دەگوتى: (نزلوا بليان

الأرض) لەنەرمەلانى زموى دا

جىگىر بوون ۋ ژيانى نەرم و نىان

بەناز پەروەردە ۋ دەگوتى: (هو لي

ليان من العيش).

الْيَّيْنُ: نەرم ۋ دەگوتى: (نزلوا بليين

الأرض).

حروف اللين: (أ، و، ي) ن ھەروا وشەى

(اللَّيْنُ) ناوہ بۆ ھەموو جۆرىك

لەجۆرمكانى دارخورما جگە

لەدارخورماى عەجوە ۋ قورئان

دەفەرموى: ﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْتَةٍ﴾.

الْلَيْتَةُ: بشتى و سەرىن كەسەريان

دەخريتە سەر.

الْيَّانُ: بېروانە مادەى (لوى).

الْمَلْيَنَةُ: دەگوتى: (إنه لذنو مَلْيَنَة) ئەو

خاومنى پەوشتى نەرم و نىانەو

مامەئە خۆشە.

الْمَلَيْنُ: دەرمانىكە بەكاردى بۆ پەوانى و

ئاسان ھاتنەدەرى پىسايى

لەپىخۆلەوہ.

لَاہ لَيْهًا: خۆى شاردموہ ۋ بەرزبۆوہ.

الْلَيَاءُ: شتىكە و مكوو نۆك واہە، زۆر

سەپپىيە، لەولاتى حىجاز زۆرمو

دەخورى ۋ ئەم وشەيە دەكرتە

ئاوہلئاو بۆ ئافرەتى سې پىست ۋ

ھەروا ناوہ بۆ پەگەزى ماسى

لەپىپى (الأشلاق).

الْلَيَاءُ: زموى دوورە ئاو.

الميم: پیتی بیستو چواره مینی
هیجایه، شوینی هاتنه دهره وهی
نیوانی دولیوه، لهگه‌ل گوتنی دا
ههوا لهلوته وه ده‌چیته ناو
جه‌سته وه.

ما: بۆجه‌ند مانایه‌ک دئ:

۱. نه‌فی ده‌گه‌یه‌نی و ده‌چیته سه‌ر
رسته‌ی فیعلی و نیسمی.
۲. واده‌یی له‌گه‌ل رسته‌که‌ی دا ده‌بیته
مه‌صدیری موئه‌وه‌ول.

۳. جاری واهه‌یه مانای پرسیار
ده‌به‌خشی، پیی ده‌گوترئ: (ما
الإستفهامية).

۴. واده‌یی مانای شهرت ده‌گه‌یه‌نی
پیی ده‌گوترئ (ما الشرطية).

۵. مانای سه‌رسام بوون ده‌گه‌یه‌نی.

۶. به‌مانا وشه‌ی (الذی) دئ.

زۆرمانای تریش ده‌گه‌یه‌نی و له‌کتیبه
نه‌حویه‌کان دا رونکراوته وه.

مَاجَ مَاجَا: شه‌ری کرد.

مُوجَ مُوجَةً: شیوا، تی‌کچوو.

مُوجَ الماء: ناوکه سویر بوو (فه‌ر
مَاجَ).

مَادَ النبات والشجر مَادَا: رووه‌که‌که
دره‌خته‌که گه‌شه‌ی کرد ناوی تی‌گه‌را

ناسک و نه‌رم و نیان بوو.

أَمَادَ الرِّیْ أَوَ الرِّبِيعِ النبات: ناوکه
یان هه‌وا به‌هاریه‌که رووه‌که‌ی
نه‌رم و ناسک کرد.

أَمْتَادَ خَيْرًا: خێرو بی‌ری په‌یدا کرد.

الْمَادُ: هه‌رشتی‌ک نه‌رم و نیان و ناسک

بئ ده‌گوترئ: (غَضَنَ مَادُ): له‌قه

دره‌ختی‌کی نه‌رم و نیانه ده‌ (فسی

مَادُ): گه‌نجی‌کی ته‌رو ناسکه ده‌ (مَادُ

الشباب): ته‌رو تازه‌یی گه‌نجایه‌تی.

الْمَعِيدُ: له‌قه دره‌ختی نه‌رم و شل.

مَارَ بَيْنَ الْقَوْمِ مَارًا: نیوانی خه‌لکه‌که‌ی

تیک دا، فیتنه‌یی خسته نیوانیانه وه.

مَثَرُ الْجُرْحِ مَارًا: برینه‌که هه‌له‌مه‌قیه وه.

مَثَرَ عَلَى فُلَانٍ: پیی وابوو فلان‌کس

دوژمنیه‌تی.

أَمَارَ مَالَهُ: مال و سامانه‌که‌ی تیک دا.

مَاعَرَ بَيْنَ الْقَوْمِ مَاعَارَةً وَمِثَارًا:

نیوانی خه‌لکه‌که‌ی شیواند.

الْمَعِيرُ: نیوان تی‌کدرو فیتنه وه

دوزوبان ده‌ (أَمَرُ مِيرَ): کار‌کی

قورسو گرانه.

الْمِثْرَةُ: تۆله ده‌ دوژمنایه‌تی ده‌

فیتنه‌یی.

مِثْسَ الدِّبَاغِ الْجِلْدَ: ده‌باغ‌چیه‌که

پيښتهكهى پاك كردهوه.

توره بوونى زور.

مَسَّسُ الْجَرْحُ مَاسًا: برينهكه گهره بوو.

مَامَاتُ الشَّاةِ (او الظبيّة): مهرهكه

المَاسُ: فيتنه دوزبان.

دريژهى به بارهبارى خوى دا.

مَاشِي الْمَطَرِ الْأَرْضُ مَاشًا: بارانهكه

مَانَ الْقَوْمِ مَانًا: نهركى بزئوى

زهوييهكهى شوردهوه.

خه لكهكهى خسته نهستوى خوى.

الْمِطَطُ: دهگوترئ: (امتلاً فلان فلا يجد

مَانَ الرَّجُلُ: خوى له پياوهكه پاراست ۵

مِطَطًا): فلانكس خوى داپشت و

زمبرى له ناوكى پياومهكه دا.

پريووه.

مَانَ فِي الْأَمْرِ: له كارمهكه ورد بؤوه بيري

لى كردهوه.

مَتَقَ الصَّبِيُّ مَاتًا: مندالهكه گپوى

مَانَ فَلَانًا: فلانكسى فيركرد.

گرت.

مَانَ الشَّيْنِ: شتهكهى نامادهكرد.

مَتَقَ الرَّجُلُ: پياوهكه له پق هه لساوى

الْمَانُ: تهنكايى دهوران دهورى جهنگ

خوى خهريكه بگري.

۵ دارپكه ئاسنيكى به سه رهوه زهوى

أَمَاقُ فَلَانٍ: فلانكس چووه ناو رق و

پي دمكي لدرئ.

كينه وه.

الْمَائَةُ: ناوك و دهو روبهرى ۵ (ك:

أَمَاقُ الصَّبِيِّ: به مانا (مَتَقَ) دئ.

مانات ومون).

إِمْتَاقُ غَضَبٍ فَلَانٍ: رقى فلانكس

الْمَيْئَةُ: نيشانهى شت ۵ ئارمى شت ۵

زور توندو تيز بوو.

دمگوترئ: (أَنْ قَصَرَ الْخُطْبَةُ مَيْتَةً مِنْ

إِمْتَاقِي إِلَى الْبَلَاءِ: له بهر جاوى من

فقه الرجل) ۵ كورتى وتار

له پرهمى گريانى دا.

نيشانه يهكه له نيشانه كانى ژيرى

الْمَاقُ وَالْمَاقُ: قلينچكى چاو به لاي

پياومهكه.

لوتهمه ۵ (ك: أَمَاقُ وَأَمَاق).

الْمُؤْنَةُ: بزئو ۵ (ك: مُؤْن).

الْمُوقُ وَالْمُوقُ: قلينچكى چاوى به لاي

الْمُؤْنَةُ: به مانا (المؤنه) دئ.

لوتهمه.

الْمَمَانَةُ: شياوو لايهق ۵ دمگوترئ: (هو

الْمُوقُ وَالْمُوقُ مِنَ الْأَرْضِ: هه راخ و

ممانه لكذا).

بيجاغى زهوى ۵ (ك: أَمَاقُ وَأَمَاق).

مَاى الشَّجَرُ مَايَا: دره ختهكه گه لاي كرد،

الْمَاقَةُ: جوړه لرخه و پرخه يهكه

پشكوت.

توشى مروف دهبئ ۵ رهق هه لسان و

مَای فی الشَّیْنِ: زَیْدەرْوایی له شته که دا
کردو تَییدا قولبووه.

مَای السَّقَاء: کونده که ی پان و پۆرکرد
لِیکی کِیشایه وه بۆئه وه ی فراوان ببی.
مای بین القوم: فیتنه و ناشویی خسته
نیوان خه لکه که.

مَای القوم: خۆی بوو به تهراوکه ری
سه د، ژماره ی سه دی تهراو کرد
(فهم مَیون) نه وانه سه دی تهراون.
امای القوم: خه لکه که بون به سه د.
امات الدراهم: دیره مه کان بون
به سه د.

امای فلان القوم: فلان که س
خه لکه که ی به که سانی دی کرده
سه د.

مَای: ده گوتری: (شارطه مَایه):
له سه د تَییه ری ه هر وه
ده گوتری: (شارطه مؤالفة): له هه زار
تَییه ری.

تمای الجلد: پیسته که کشاو
فراوان بوو.

المِائة: ده جار ده ه (ك: مئات
ومئون).

مَتَّ اليه بقرابة ونحوها مَتَّ: هانای بو
برد ه (فهو مات).

مَتَّ الحبل: حه بله که ی له بیره که هینایه
دهر به بی نه وه چهرخ و فه له ک

به کاربَیَنی.

مائه: خزمایه تی وه بیر هینایه وه.
تَمَتَّى فی الحبل: ویستی حه بله که
بقرتَیَنی.

المائة: حورمه ت و هۆکار.
العَمَات: نه وه ی هانای پی ده بری
وه کوو خزمایه تی.

مَتَّحَ النهار مَتَّحاً: رۆژگار درِیژ بۆوه.
مَتَّحَ الجراد: کولله که کلکی له زه وی
چه قاند بۆئه وه ی هیلکه بکا، گهرا
دابَیَنی.

مَتَّحَ الشَّيْنِ: شته که ی هه لکه ند ه
ده گوتری: (مَتَّحَ فلاناً): فلان که سی
خسته سه رزه وی تریلی کرد.

مَتَّحَ الدَّلُو: په تی دۆلچه که ی پاکیشا.
مَتَّحَ الماء: ئاوی ده رهینا ه ئاوی
هه لَیَنجا.

امَتَّحَ النهار والجراد: به مانا
(مَتَّحَ دى).

امَتَّحَ الشَّيْنِ: شته که ی له شوینی
خۆی ده رهینا.

تَمَتَّحَتِ المَطِيَّةُ بايديها في السير:
ولاخه که قاچه کانی به ته مبه لی
هه لَیَنا له رۆیشتنه که ی دا.

المُتَّوَح: که سیك به توانابی بۆ ئاو
هه لکیشان له بیر ه (بئر مُتَّوَح):
بیری که به ده سه ست ئاوی لی
ده ده هیندری.

مَتَّعَ الشَّيْئَيْنِ: شته‌کە‌ی لە‌شویینی خۆ‌ی
هە‌لکە‌نە‌د.

مَتَّعَ فُلَانًا: لە‌فڵانکە‌سی دا.

مَتَّرَ الشَّيْئَيْنِ مَتَرًا: شته‌کە‌ی بې‌یه‌وه.

مَتَّرَ الْحَبْلَ: حە‌بلە‌کە‌ی درێژ‌کر‌دە‌وه.

مَتَّرَ الشَّيْئَيْنِ: بە‌مە‌تر مە‌زندە‌ی شته‌کە‌ی
کرد.

تَمَاتَرَتِ النَّارُ مِنَ الزَّوْدِ: ئاگر
لە‌چەر‌خە‌کە‌ کە‌وتە‌ خوار.

تَمَاتَرِ الْقَوْمُ الشَّيْئَيْنِ: خە‌لکە‌کە‌
شته‌کە‌یان لێ‌ک کێ‌شایە‌وه
هە‌ریە‌کە‌یان لە‌لای خۆ‌یه‌وه بۆ‌لای
خۆ‌ی کێ‌ش کرد.

إِمْتَرَّ الْحَبْلُ إِمْتَارًا: حە‌بلە‌کە‌ درێژ
بوو، کشا.

الْمِئْرُ: مە‌تر ئامێ‌ری پێ‌وان ە‌ ئامێ‌ری
نە‌ندازە‌گرتن ە‌ ئامێ‌رێ‌کە‌ سەر‌ه‌تا
لە‌فەر‌ه‌نسا کاری پێ‌ کراوه‌ دوا‌یی
زور‌بە‌ی گە‌ل و نە‌تە‌وه‌کان
بە‌کاریان هێ‌نا.

مَثَّشَهُ الشَّيْئَيْنِ مَثْشًا: شته‌کە‌ی
کۆ‌کر‌دە‌وه ە‌ بە‌پە‌نجە‌کانی بۆ‌لای
کر‌دە‌وه.

مَثَّشَتْ عَيْنَهُ مَثْشًا: چاوی ک‌ز بوون
باش نە‌یان بینی.

الْمَثْشُ: سە‌پاییه‌کە‌ لە‌سەر نینۆ‌کی
زارۆ‌کان دەر‌دە‌کە‌وێ‌.

مَتَّعَ الشَّيْئَيْنِ مَتَوَعًا: شته‌کە‌ لە‌باشی دا

گە‌یشتە‌ ئە‌وه‌پەر ە‌ شته‌کە‌ درێژ‌بۆ‌وه،
بە‌ر‌ز‌بۆ‌وه ە‌ دە‌گوتری: (متع النهار
والضحى).

مَتَّعَ فُلَانٌ: فڵانکە‌س لە‌ره‌وشتی بە‌رز دا
پێ‌شکە‌وت و پە‌وشت جوان بوو.
مَتَّعَ الْحَبْلُ: حە‌بلە‌کە‌ گشت بوو پتە‌و
بوو، باش بادرا.

مَتَّعَ النَّبِيذُ: سەر‌کە‌کە‌ زۆ‌ر سور بوو ە
(فهو مائع).

مَتَّعَ بِالشَّيْئَيْنِ: شته‌کە‌ی برد.

مَتَّعَ اللَّهُ فُلَانًا بِكَذَا: خودا جێ‌ه‌وی بۆ
فڵانکە‌س درێژ‌کرد بۆ‌ئە‌وه‌ی درێژ‌ه
بە‌سود مە‌ندوبوون لە‌و‌شته‌ بدا.
مَتَّعَ الشَّيْئَيْنِ مَتَاعَةً: شته‌کە‌ باش بوو، ساغ
بوو.

اِمْتَعَ بِالشَّيْئَيْنِ: شته‌کە‌ی بۆ‌ پایە‌دار بوو
لێ‌ی سود مە‌ند بوو.

اِمْتَعَ اللَّهُ فُلَانًا: خودا تە‌مە‌نی
فڵانکە‌سی درێژ‌ کرد ە‌ دە‌گوتری:
(اِمْتَعَهُ اللَّهُ بِكَذَا): خودا هێ‌شتیه‌وه
بۆ‌ئە‌وه‌ی بە‌و‌شته‌ سودمە‌ند بێ‌و
بە‌شوی‌نی ئە‌و کە‌یف خۆ‌ش بێ‌.

اِمْتَعَ بِعَالِهِ: لە‌زە‌مت و خۆ‌شی لە‌مال و
سامانی خۆ‌ی بینی.

اِمْتَعَنِي بِفِرَاقِهِ: بە‌جودا بۆ‌نە‌وه‌ لە‌و
سودی پێ‌ گە‌یاندم.

اِمْتَعَنِي عَنْ كَذَا: لە‌و‌شته‌ بێ‌ ئاتاجی
کردم.

مَتَّعَ الشَّيْئِينَ: شته‌کە‌ی درێژ‌کردموه.

مَتَّعَ اللَّهُ فُلَانًا: خودا ته‌مه‌نی

فلان‌کە‌سی درێژ کرد ە ده‌ش‌گوت‌ری:

(مَتَّعَهُ اللَّهُ بِكَذَا): خودا به‌وشته

له‌زمتو خو‌شی بۆ به‌رقه‌رار کرد.

مَتَّعَ الرَّجُلُ مُطْلَقَتَهُ: پیاوه‌که له‌دوای

ته‌لاق‌دانی ژنه‌کە‌ی هه‌ندێ

پیداو‌یستی ژیا‌نی پێدا.

تَمَتَّعَ بِكَذَا: له‌زمتو خو‌شی به‌وشته

بۆ‌ده‌سته به‌ر بوو.

تَمَتَّعَ الْعَمْرَةَ إِلَى الْحَجِّ: له‌نیه‌متو

پۆشاک‌ی عه‌مره‌دا مایه‌وه تا

ئه‌رکه‌کان‌ی حه‌ج‌یش نه‌نجام دان،

واته ئه‌رکه‌کان‌ی عه‌مره‌و حه‌ج‌ی

پێکه‌وه نه‌نجام دان.

اسْتَمْتَعَ بِكَذَا: له‌زمتو خو‌شی له‌وشته

وه‌رگرت.

الْمَاتِعُ: شتی باش و بێ غه‌ش له‌هه‌ر

شتێک بێ.

الْمَتَاعُ: له‌زمتو خو‌شی ە هه‌رش‌تی‌ک

سو‌دی لێ بب‌یندرێ و هه‌وڵ ب‌درێ

په‌ز مه‌نده ب‌ک‌رێ ە وه‌کوو خو‌راک و

کالا‌ی ناوما‌ل و که‌ره‌سته‌ی تر.

الْمُتْعَةُ: هه‌رش‌تی‌ک له‌زمتو خو‌شی لێ

ده‌سته‌به‌ر بێ وه‌کوو راوه‌ش‌کارو

یا‌ری و پیا‌سه ە ئه‌نجام‌دانی حه‌ج و

عه‌مه‌ به‌یه‌که‌وه ە ژن مار‌ه‌کرد‌نی

کاتی وه‌کوو له‌لای هه‌ندێ پێ‌ری

شیعه باوه ە نه‌و ما‌ل و سامانه‌ی

پیاو ده‌یدا به‌ژنی ته‌لاق‌دراوی.

مَتَّكَ الشَّيْئُ مَتَّكَ: شته‌کە‌ی ب‌په‌وه

که‌رتی کرد.

مَاتَكَ فِي الْبَيْعِ: له‌مامه‌ته‌که‌دا زāl بوو

به‌سه‌ری دا.

تَمَتَّكَ الشَّرَابُ: ورده ورده

شله‌مه‌نییه‌کە‌ی خو‌اردموه.

المُتَّكَ: لوتی می‌ش و می‌شوله ە

به‌روبوومی نارنج.

مَتَّلَ الشَّيْئُ مَثَلًا: شته‌کە‌ی جو‌لان‌دو

له‌قاندی.

مَتَّنَ بِالْمَكَانِ مَثْنًا: له‌شو‌پنه‌که جی‌گیر

بوو مایه‌وه.

مَتَّنَ فُلَانٌ: فلان‌کە‌س سو‌پ‌ندی خو‌ارد.

مَتَّنَ بِفُلَانٍ: هه‌موو رو‌ژه‌که به‌ر‌پ‌گادا

ب‌ردی و پ‌ه‌وی پێ کرد.

مَتَّنَ الشَّيْئُ: شته‌کە‌ی درێژ‌کردموه.

مَتَّنَ فُلَانًا: زه‌بری له‌پشتی فلان‌کە‌س دا.

مَتَّنَ الْكَبْشُ: له‌ر‌م‌گه‌وه گونی به‌رانه‌کە‌ی

ده‌ره‌ینان.

مَتَّنَ الشَّيْئُ مَثَانَةً: شته‌که پ‌ه‌ق و پ‌ته‌و

بوو ە ده‌گوت‌ری: (حَبْلُ مَتْنٍ وَرَأَى

مَتْنٍ).

المَتْنِ: صیغه‌تێکی په‌رو مر‌د‌گاره

به‌مانا خاوه‌ن هی‌زو توانا‌یه،

به‌ده‌سه‌لاتی ره‌هایه.

اَمْتَنَ فُلَانًا: زمبړی له پښتنی فلانکس
دا.

ماتنه: کي بړکيی له گهل دا کردو
له مهبه ست دوری خسته وه
به ربهره کانی کردو دژي وه ستا
دمگوتړی: (ماتنه في الشعر): شهره
شيعری له گهل دا کردو بږی دا
همروا دمگوتړی: (سار سیراً مماناً):
به خیرایی روښت.

مَتْنُ الشَّيْئِ: توندو پته وی کرد
دمگوتړی: (مَتْنُ الْقَرْسِ وَمَتْنُ الْبِنَاءِ):
دیوارمکی پته وی کرد.

ثَمَاتِنُ الشَّاعِرَانِ فِي الشَّعْرِ: دوو
شاعیرمکه شهره شيعریان کردو
به ربهرچی په کتریان دایه وه.
الْثَّمْنَانُ: نهو پته وی باقه قه سه ل و
شتی وای بی دهبه ستر.

الماتن: له زاراه وی نوسهران دا نهو
که سه په بناغو مه تنی کتیبه که
دمنووسی
پنجه وانه وی رافه که رو
شیکه روه.

الْمَتْنُ: پشت.

مَتْنُ الْأَرْضِ: ته پو لکه و شوینی پته وی
ناو زموی.

مَتْنُ الْكِتَابِ: دهغه سهرمکی و
نه صلیبه کانی کتیب.

مَتْنُ النَّهَارِ: ته وای رږ ۵ هه موو ماوه وی

رږ ۵ (ك: متان ومتون).

المتنان: نه ملاو نه وای موراغهی
پشت له راست و چه په وه.

المتنة: نه ووی له زموی پته و
رپه لانه ۵ ته پو لکه و تمبار ۵ لایه کی
پشته چ راست یان چه پ.

مَتَه فُلَانٌ مَثَا: فلان گومړا بوو، سهری
لی شیوا.

ثَمَاتَه عَنْه: خوی لی گیل کرد.

ثَمَاتَه الْقَوْمُ: خه لکه که دوور
که و تنه وه.

ثَمَّتَه: سهرسام بوو ۵ خوی گیل و
نه حمه ق کرد ۵ دورکه و تنه وه.

ثَمَّتَه فِي الشَّيْئِ: زیډمړوی له شته که دا
کرد.

مَتَا الْحَبْلِ وَغیره مَثَواً: حه بله که وی دريژ
کرده وه.

مَتَا فُلَانًا بِالْعَصَا: به گوچان له فلانکس
دا.

مَتَا فِي الْأَرْضِ: له زموی دا کوششی کردو
په له کی کرد.

امتی: ته مه نی دريژ بوو ۵ رزق و
رږی زږو هه مه جوړ بوو.

ثَمَّتِي: به مانا (ثَمَطِي) دئ.

مَتِي: زمرفی زه مانه و بو پرسیار
له رږو گارو کات دئ.

مَتَّ الرَّجُلُ مَتاً: پیاوکه نارمقی کرد ۵

به سهر پیستی جهسته به وه شتیک
بیندرا و مکوو روئن و ابوو.

مَثُ السَّقَاءُ: کونده ناومکه، گۆزه ناوه که
ناوی لی چو، تهره شوچی پهیدا کرد.

مَثُ الْعَظْمُ: نیسقانه که همرچی مؤخی
تییدا بوو هاته دمر.

مَثُ يَدُهُ وَاصَابُهُ بِالْمَنْدِيلِ: دهستی
پهنجهی به دهسته سر سپینه وه.

مَثُ شَارِبِهِ: سمیلی چه وربون و به دهستی
سپینی به لام شوینه واری چه وربیان
پیومهیه.

مَثُ الْجُرْحُ: کیم و زوخواوی ناو برینه که ی
دمر کردو پاکی کرده وه.

الْمِثَاثُ: (نبت مِثَاثُ): رومکی شیدار.
مَنْجُ الشَّيْنِ مَنْجَاً: شته که ی تیکه لاو
کرد.

مَنْجَ فَلَاناً: خواردنی دمر خواردی فلان دا.
مَنْدَ بَيْنَ الْحَجَارَةِ مَنْدَاً: له نیوان دو
به رددا خوی مه لاس داو له وپوه
سهیری جم و جوئی دوژمنی کرد.

مَنْدَ فَلَاناً: فلانکه سی کرده چه شارگه،
رمبینه و سهنگر.

الْمَانِدُ: رمبیه و سهنگر.

مَثَلُ الرَّجُلِ بَيْنَ يَدَيِ فَلَانٍ مَثُولاً:
پیاومکه لای فلان دهسته و نه زمر

راووستا، ناماده باشی خوی یو خزمهت
نیشان دا.

مَثَلُ فَلَانٍ فَلَاناً: فلانکه سی ته مپیلی
فلانی کردو له جیاتی نه و کارمکانی
نه نجام دان و خوی به نه و شوبهاند.

مَثَلُ التَّمَاثِيلِ: پهیکه ره که ی تاشی.
مَثَلُ بَفْلَانٍ مَثَلًا وَمُثَنًةً: سوکایه تی
به فلان کرد دهم و لوتی برین و
نه تکی کرد.

مَثَلُ فَلَانٍ بَيْنَ يَدَيِ الْوَالِي مَثُولاً:
فلانکه سی له به ردهم پاشا راووستا.

مَثَلُ الرَّجُلِ مَثَالَةً: پیاومکه ریزداری
شکۆمهند بوو.

امَثَلُ فَلَاناً: فلانکه سی نه تک کرد و
له تولهی کوژراوی خوی گوشتیه وه و
پیاو به دادومر ده لی: (امثلی من
فلان): له جیاتی فلان بم کوژه و
هه روا دمگوتری: (قد امثله الحاكم
منه).

مَائِلُ الشَّيْنِ: و مکوو نه وشته ی بوو
له و ده چوو و ده شکوتری: (مائل فلاناً
بفلان): فلانکه سی به فلانکه سه وه
شوبهاند.

مَثَلُ بَفْلَانٍ: سوکایه تی به فلان کرد،
دهم و لوتی فلانکه سی پری.

مَثَلُ الشَّيْنِ بِالشَّيْنِ: شته که ی
به شته که شوبهاند.

مَثَلُ الشَّيْنِ لِفَلَانٍ: شته که ی بو
فلانکه سی وینا کردو راینواند.

مَثَلُ الْمَسْرُوحَةِ: شانۆگهرییه‌که‌ی رانواند.

مَثَلُ التَّمَاثِيلِ: په‌یکهرمکانی رانواند، وینای کردن.

إِمْثَالُ أَمْرِهِ: فهرمانبهررداری
فهرمانه‌کانی بوو، پابه‌ندی
فهرمان و ناموژگارییه‌کانی کرد
شوین ریبازی نهو کهوت و لای نه‌دا
دهشگوتری: (امثالره غرضاً):
کردپانه نیشانهو همدمفی خو‌یان
فسه و تیرمکانیان ناراسته‌ی
نهوکردن.

إِمْثَالُ الْمَثَلِ: په‌ندو مه‌سه‌له‌که‌ی
تصه‌ور کرد.

إِمْثَالُ مَنْ فُلَانٍ: تۆله‌ی له‌فلانکه‌س
ستاند.

إِمْثَالُ عِنْدَهُمْ مَثَلًا حَسَنًا: دپره
شیریکی خو‌پنده‌وه نه‌مجار به‌دو
نه‌ودا شیریکی تری خو‌پنده‌وه.

تَمَائِلُ الشُّيُئَانِ: دوشته‌که لیک چون.
تَمَائِلُ الْعَلِيلِ مِنْ عِلَّتِهِ: نه‌خۆشه‌که
خهریکه چاک بیته‌وه.

تَمَثَّلَ الشُّيُئُ: وینه‌ی شته‌که‌ی کیشا
وه‌کوو وینه‌ی شته‌که‌ی خو‌ی
دهرخست.

تَمَثَّلَ بَيْنَ يَدَيْهِ: له‌پیش دهمی‌دا
راوسه‌ستاو نامادمباشی

فهرمانبهررداری بوو.

تَمَثَّلَ بِالشُّيُئِ: شته‌که‌ی به‌نمونه
هینایه‌وه.

الْإِمْثَالُ (اسم تفضیل): باشتر
ده‌گوتری: (فلان امثل بني فلان):
فلانکه‌س باشترین مروقی هو‌زی
فلانه ده‌شگوتری: (المريض اليوم
أمثلُ): نه‌خۆشه‌که نه‌مرو
ته‌ندروستی باشتره له‌روژانی
پیشوو.

الْأَمْثُولَةُ: نه‌و جو‌ره شیرعانه‌ن که
به‌نمونه ده‌هیندرینه‌وه.

الْإِمْثَالُ: په‌یکهری له‌بهرد داتاشراو
یان له‌مس و شتی وا داپنژراو.

الْتَّمَثِيلِيَّةُ: کارنکی فه‌ننی و ناوازه‌یه
به‌په‌خشان یان به‌شیرع نه‌نجام
دمدرئ وینای شتیکی حه‌قیقی و
روداو یان هه‌لبه‌ستراو دمکیش.

الْمِثَالُ: نمونه‌و قالب که‌شتی تری
له‌سر وینا دمکریت.

الْمِثَالِيّ: نمونه‌یی ده‌شتیک له‌بوارو
جو‌ری خو‌ی دا ته‌واو بی.

الْمِثَالُ: په‌یکهر تاش.

الْمِثْلُ: هاوشیوه‌و هاو وینه‌و هاوشان.

الْمِثْلُ: هاوشیوه ده‌په‌ندو عیبرت ده‌

رسته‌ته‌یه‌که له‌ده‌هیندری
دمرده‌هیندری و بۆنمونه‌و په‌ند

دهيئندريتهوه بهبي نهوهی گۆرانکاری
تیدایکری ومکوو پهندی (في الصیف
ضیعت اللبن) یان (الراند لایکذب أهله)
۵ چیرۆک و حیکایات لهسهر زمانی
گیانداران ومکوو چیرۆکهکانی کتییی
کلیلهو دیمه.

المُتَلِّ: تۆلهو سزاو نهکردن ۵ (ك:
مثالات).

المُتَلِّ: تۆلهو سزاو نهکردن.
المُتَّيْل: هاوشیوه، هاو وینه ۵ (ك:
أمثال) ۵ بهمانا شکۆدارو ریزدار دی
۵ (ك: مُتَلَّاء).

المُمْتَل: نهکتهر؛ نهوکهسهی لهسهر
شانۆ کاریکا.

مَمْمَث زَقَّ السَّمْن: هیزهکه روونی
لیچوو.

مَمْمَثَ فُلان الشَّيْئ: شتهکهی لهناو دا
نقوم کرد.

مَمْمَثَ الْفَتِيلَة: رۆن یان نهوتی
لهچراکه کرد.

مَمْمَثَ الشَّيْئ: شتهکهی جولاند ۵
دهگوتری: (أخذه فَمَمَّمَهُ): شتهکهی

گرت و نهمدیوو نهودیوی کرد.
مَمَّمَهُ مَمَّمًا: میزهلدانی ههنگاوت.

مَمَّمَن مَمَّمًا: میزه چرکهی بوو،
میزهلدانی نازاری بوو.

المَمَّاتَة: میزهلدان.

مَجَّ الماء او الشراب من فيه: ناومهی
تف دایهوه ۵ دهگوتری: (كلام مُمَجَّه
الأساع): قسهیهکه گۆنچکه وهری
ناگری ۵ (مَجَّت النحلُ العسل):
ههنگهکه ههنگوینهکهی تف دایهوه ۵
(الَّتبات يمج الندى): رومهکهکه شهونمی
دهردا.

مَجَّ شِدْقًا الهِرْم: ههردو لاشهویلهی
پیرهکه شل بوون.

مَجَّجَ الْعَنْبُ: ترییهکه پیگهیشتهو شیرین
بوو.

إِنْمَجَّتْ نَقْطَة من القلم: پرژیک
لهقهلهم پرژا.

المَجَّاجُ: ههرشتیک لهدهم تفی
دهیهوه.

مَضْجَاجُ القم: تفی ناودهم.
مَجَّاجُ النحل: ههنگوین.

مَجَّاجُ الْعَنْبُ: شیهلی تری.
مَجَّاجُ المزن: بارانی ههور.

المَجَّاجَة: تف ۵ (مجاجَة الشَّيْئ):
گوشراوی شت.

المَجَّاجُ: کهسیک زۆر ناو لهدهم رادا.
مَجَّدَ فُلان مَجَّدًا: فلانکهس خاومن

مهجدو شکۆ بوو.
مَجَّدَ فُلانًا: لهشکۆداری دا بهسهر فلان دا

زال بوو ۵ دهگوتری: (ماجَدَهُ فَمَجَّدَهُ).
مَجَّدَ فُلان مجادة: فلانکهس خاومن شکۆ

بوو ۵ (فهر مجید).	مَجْرَ من الماء: وەرگی پر بوو لهناوو
اُمَجْدَةُ: بهگه ورمو شکومهندي لهقه لهم	تینواپه تی نهشکا.
دا ۵ ووسپی دا.	مَجِرَت الشاة: مهرکه بیچومکهی
اُمَجْدَ العطاء: بهخششه کهی زور کرد.	لهورگی دا گه وره بوو بوخوشی
ماجْدَةُ: لهشکوداری دا پیښې کیی	لاواز بوو.
لهگه ن دا کرد.	اُمَجِرَت الشاة: بهمانا (مَجِرَت) دی.
مَجْدَةُ: ووسپی کردو بهگه وره ی زانی.	الامَجِر: ورگ زلو جهسته لاواز.
مَجْدَ العطاء: بهخششه کهی زور کرد.	المَجِر: ههرشتیک زور بی ۵ سوپای
تماجدوا: شانازیان بهسمر یه گتر دا	زورو بی شومار.
کرد ۵ ههرکهسه پیاوړتی و ریزداری	المَجِر: عه یاریکی نالتونه سهرتا
خوی خسته پو ووسپی خوی دا ۵	له ولاتی مه جهر داهاتوو له بوی
دهشگوتری: (تَمَجَدَ القومُ فيما	خشلی نافرمتان داو بو به هادانانو
بينهم): خه لکه که لهناو خویان	دیاری کردنی نرخ کاری پی دمکری
خویان هه لئاپه وه.	۵ ههردانه مه جهریک نرخه کهی
تَمَجَد: شکودار بوو.	بیستو ههشت هیراته ۵ یان سی
استَمَجَد: بوو به خاوهن مه جدو	بهش له جوار بهشی مسقائیکه.
شکومهندي.	المُعْجِر من النساء: نهو نافرته یه
استَمَجَد المرح والغفار: درهختی	به سکیک دوو مندالی بین ۵
مهرخو غه فار بلیسه ی ناگره که یان	مه پریکی ناوس که ورگی گه وره بیو
خوش کرد.	نه خوش بیو جهسته ی لاواز بی
الماجد: ریزدارو خاوهن شکو.	به ناخوشی بیچوی بیی ۵
المَجْد: ریزو شکومهندي و	حوشتریکه لهسک و مستابیته وه.
وه جاخزاده یی ۵ رهوشتی بهرزو	مَجْسَهُ: کردی به مه جوسی و ناگر
بو ماوه له باوک و باپیرانه وه.	پهرست.
المَجید: خاوهنی زور رهوشتی بهرزو	تَمَجِس: چوو به پیری مه جوسیانه وه،
شکومهندي ۵ ناویک لهناوه	بوو به ناگر پهرست.
جوانه گانی په رومردگار.	المَجُوس: گهل و هوژیک یان چهند

هؤزو نه تهومن که رۆزیان په رستوو ه
یان مانگو ناگریان په رستوو ه
له سه دهی سییه می پئش زاپینه وه نه م
ناوه یان به سهردا بپراوه .

المجوسی: کاهین و کوله و منانی لای
ناشورییه کان و هارسه کۆنه کان.

المجوسیة: بیرو باومری
ناگریه رسته کان له بهر پیز راگرتنی ه
نه ستیره و ناگر ه یان ده گوترئ:
(مه جوسیته) ناپینکی کۆنه
زمراده شت تازهی کردمو و لئی زیاد
کرد.

المجسطی: کتبییکی کۆنه له بواری
نه نداد زیاری و ناسمان شوناسی
به طلیموسی فه له کی سالی ۱۴۰
زایینی دایناوه له سه رده می خه لیفه
مه نمون دا و مرگ پر درایه سه ر زامانی
عه رهبی و له بواری خوئی دا
سه رچاومه کی باومر پیکراو بوو.

مَجَع مَجْعاً: شیرو خورمای به یه که وه
کرده پیخورو خواری.

مَجَع مَجَاعَةً: قسه ی راست و گالته ی
تیکه ل به یه ک کرد.

مَجَع مَجَاعَةً: به مانا (مَجَع) دئ.

ماجعة: قسه ی گالته و گه بی ناپاسته
کرد.

إمْتَجَع: شیرو خورمای کرده پیخورو
خواری.

تَعَاَجَعَا: قسه ی گالته و سه پریان
ناپاسته ی به گتر کرد.

تَمَجَّعَ: شیرو خورمای خواری.

المَجَاعَة: پاشماوه ی پیخوری شیرو
خورما.

المَجَاعُ: که سیك هه موسی له قسه ی
گالته و سه پریح که سیك هه زی
له کی شتی خورما و شیر بی واته
خورما و شیر بکاته پیخورو هه زی
لی بی.

المَجْعَة: نافرمتی بی حه یا.

المَجِيعُ: جوړیکه له پیخور له شیرو
خورما دروست ده کری.

مَجَلَّتْ يده مَجَلًّا وَمَجُولًا: دهستی
بلوئی کرد ه پیستی دهستی پته و
زبر بوو.

مَجَلَّ الحَافِرُ: سمی و لاخه که سوا و رهق و
پته و بوو.

مَجَلَّتْ يده: به مانا (مَجَلَّتْ) دئ.

أَمْجَلَّ العملُ يده: ئیشکردن بلوئی
له پیستی دهستی دا پهیدا کرد.

تَمَجَّلَ الجُلْدُ قِيحًا وَدَمًا: پیستی
بلوئی کردو کیم و زوخاوی تیدا

پهیدا بوو.

المَجَلُّ: کرانه و هو شل بوونی رهکی
پاشوی و لاخه ه که ده بیته عه ب بۆ
نه سب.

المَجْلَةُ: توپکیکی ته نکه ژهره می

دەبىيەتە بلۇقو ناۋى تىدا كۆدەبىيەتە
لەنكاگامى ئىش كىردىن دا.

مَجْمَعُ فُلَانٍ فِي خَبْرِهِ: فُلَانُ كَسَّ لَهُ هَهُوَالٌ
 گِیْرَ اَنَه و مَکَدَا مَنجَه مَنجی کَرْدو
 شته که ی باش رُون نه کَرْد موه.

مَجْمَعُ الْكِتَابِ: نَوَسِنِي كَتِيبَه كَهِي
تِيكَه وَ هِيكَه كَرْد بَهَقَه لَه
شَوَانْدِي.

تَمَجَّجَ الْكُفْلُ: سمتی لهقه لهوی و
بهخته و مری دا دهله ریښه وه.

الْمَجْمَاعُ: شَلُو شَيْئًا وَتَهْمِيئًا.
مَجَنَ الشَّيْءُ مُجْرِنًا: شَتَّاهُ رَهَقَ وَبَتَّه
يَوُو.

مَجَنّ نَلاَن مَجُوناً وَجَانَةً: فَلَانَكِهَس بِي
 حه ياو بي چاوو رو بوو ۵ (فهر ماجن
 وهي ماجنه) ۵ فَلَانَكِهَس راستو دروي
 تِيكَهَل كَرَدو هه لَهوهر بوو ۵ دمگو ترئ:
 (مَجَنّت فَاَسَكْت): قِسْمِي نَاشِيرِينِي
 كَرَدو بي دهنك كرا.

ماجَنه: سوعبته تو یاری له گهڼ کړدو
راستو درؤی تیځهڼ کړد.

تاجنا: سوعبتو گالتھو گھپیان
بھیکھوہ کرد.

المجان: به خوږايي بهې بهما ۵
دمگوتري: (اخذ الشيء مجاناً) ۵ همروا
وشى المجان به مانا زور وزمېنده
دئ ۵ دمگوتري: (ماء مجان وقرمجان).

المُجَبَّنُ: دھگوتری: (طریق مُجَبَّنُ):
ریگای راست و ریگخراوو تہخت
کراو.

مَجْتَقُ الْقَوْمُ: خه لکه که به قوچه قاینی
به رردیان هاویشست.

الْمَنْجَنِيْق: ئاميرلىك بوۋە كاتى خۇي
بەردىيان پىخ ھاۋىشتوۋە ۋەكوۋ
قۇچەقايىنى بۇ روخاندن و گرتنى
قەلاۋ شورە.

مَعْتَه مَعْتَا: پری کرد له‌رق و کینه.
مَعْتَت الیوم عاتة: روزه‌کهی زور گهرم
بوو.

الْمَحْتُ: پتهوو توندو تیز لهههرشتیک
دا بی ۵ دمگوتری: (یوم محت):
روژیکي گهرم و کوشندمیه.

مَجَّحَ الشَّيْءُ مَجْجاً: شسته که‌ی مائی و
کرانندی تاماده سه‌ره‌مکیه که‌ی
دور که‌وت.

مَعَجَتِ الرِّيحُ الْأَرْضَ: پشه‌باکه گلو
خوئی سهر روی زهوی رامالی.

مَحَجَّ الْعُودَ: شوپکه داره که ی سپی کرد
توپکلی دامالی.

مَحَجَّ الْجِلْدِ: پیستہ کہی شیلا ھئی گلوٲت
یوٲنہ وھی نہرم بی۔

مَحَجَّ اللَّيْنِ: ماسته که ی هه ژاند بۆئەوهی
بیکاته دۆ.

مَعَجَ الدَّلْو: دۆلچەكەي راوشاند.

مَاحِجَه مَحَاجَا: دواى خست ماتلى كرد.
مَحْ الثَرِبُ مَحَمَا: قوماشهكه رزى و كوڼ
بوو.

أَمَحُ الثَّرِبُ: به مانا (مَحْ) دئ ۵
دمگوترئ: (أَمَحُ الكِتَابُ): كتيبهكه
رزى ۵ (مَحَّت الدار): خانوهكه
شوینهكهى كوئر بؤوه ناسهوارى
ديارنه ما.

الْمَحُ: پالفتهى شت ۵ زمردينه و سپينهى
ناو هاوغه هيلكه.
الْمَحَاخُ: دروژن ۵ كه سيك قسهى هه بئ و
كرده وى نه بئ.
الْمَحَارَا: بپروانه مادهى (حَوْر).

مَحَشَى الْجِلْدَ مَحَشَا: پيستهكهى
لهگوزشتهكه دامالى.
مَحَشَتِ النَّارُ جِلْدَه: ناگر پيستی سوتاند
۵ دمگوترئ: (هذه سنة أَمَحَشَتِ كُل
شيئ): سالهكه قاتو قرى بوو هيچى
نه هيشت.

الْمَحَاشُ: سوتينه ر ۵ دمشگوترئ: (خبر
محاش وشواء محاش).

مَحَصَ مَحْصَا: هه لات.

مَحَصَ الظُّبْيُ: ناسكهكه بازىكى توندى
هاويشت.

مَحَصَى الثَّرِبُ: قوماشهكه توكهكهى
روتايه وه.

مَحَصَ اللَّهُ مَا بِهِ: خودا نازو نيعمه تى لئ

ستاند.

مَحَصَ الشَّيْءُ: شتهكهى لهعهيب و لهكه
پاك كرده وه.

مَحَصَ المَعْدِنَ بالنار: مهعدمهكهى به ناگر
پوخته كرد.

مَحَصَ السَّيْفُ: شمشيرهكهى مشت و مال
كرد.

أَمَحَصَتِ الشَّمْسُ: خؤر دواى گيرانى
دمركه و ته وه.

أَمَحَصَ المريضُ: نهخوشهكه چاك بؤوه.
مَحَصَ الشَّيْءُ: شتهكه لهعهيب و

خهوش پاك كرده وه ۵ دمگوترئ:
(مَحَصَ الذهبَ بالنار): نالتونهكهى

به ناگر پاك كرده وه.

مَحَصَ اللَّهُ التَّائِبَ مِنَ الذَّنْبِ: خودا
تؤبهكارهكهى لهتاوان پاك كرده وه.

مَحَصَ فَلَانًا: فلانكهسى به تاقى
كرده وه.

تَمَحَصَتِ الظُّلُمَاءُ: تاريكييهكه رمويه وه
۵ دمشگوترئ: (تَمَحَصَتِ ذُنُوبُهُ):

لهگوناههكانى پاك بؤوه.

الْأَمْحَصُ: كه سيك پاساوى راست و درؤ
قبول بكا.

المَحِيصُ: گشت بادراو، دهمار گشت و
تونند.

المُحَصُّ: پالفتهكراو لهعهيب و عار.

مَحَصَ فَلَانًا: ماستى خالصى دمرخوارد دا.

مَحْضَ فَلَانًا الْوَدَّ: به دلسۆزی ئامۆژگاری کرد.

مَحْضَ مَحْضًا: ماستی خالصی خوارد.

مَحْضَ فَلَانٍ فِي نَسَبِهِ مُحَوَّضَةٌ: فلانكهس نهژادی پاك و خاوێن بوو.

أَمَحَضَ الرَّجُلُ: به دلسۆزی ئامۆژگاری پیاوهكهى كرد ۵ دهگوترئ: (أَمَحَضَهُ الْحَدِيثَ وَالتَّصِيحَةَ).

أَمَحَضَ فَلَانٌ: فلانكهس ماستی خالصی خواردوه.

الْأَمَحُوضَةُ: ئامۆژگاری دلسۆزانه.

الْمَحْضُ: شتى بئ خهوش و لهككه ۵ (لَبَنٌ مُحْضٌ): ماستی خالص و بئ خهوش جا شیرین بئ یان ترش.

مَحْطُ الْوَتَرِ: دهستی بهژیی كه مانهكهدا هینا بۆئهوێ چاکی بكا.

مَحَقَّ الشَّيْءِ مَحَقًّا: شتهكهى كه م کردهوه ۵ فهوتاندى لهناوی برد ۵ دهگوترئ: (مَحَقَّ اللَّهُ الْعَمَلَ): خودا پیستو بهرهكهتى کارهكهى برد فهوتاندى ۵ کارهكهى بهتال کردهوه.

مَحَقَّ الْمَرْءُ الشَّيْءَ: گهرما شتهكهى سوتاند.

أَمَحَقَّ الشَّيْءُ أَوْ الْمَالُ: شتهكه فهوتا مرد، دهگوترئ: (أَمَحَقَّ الرَّجُلُ): پیاوهكه مرد.

أَمَحَقَّ الْقَمَرُ: مانگ جووه حالهتى مهحافهوه.

مَحَقَّ الشَّيْءَ: شتهكهى بهتال کردهوه.

أَمَتَحَقَّ الشَّيْءُ: شتهكه كه م بوو بهرهكهتى نهما.

أَمَتَحَقَّ الْقَمَرُ: مانگ روناكى كه م بوو، روناكى نهما نهمه لهدوشهوى كۆتایی مانگ دا دهی.

إِنْمَحَقَّ وَإِمَحَقَّ الشَّيْءُ: بهمانا (إمحق) دئ.

إِنْمَحَقَّ الْقَمَرُ: مانگ گوم بوو جووه حالهتى مهحافهوه.

تَمَحَقَّ الشَّيْءُ: شتهكه هیدى هیدى كه م بۆوه بهرهو نهمان رۆی.

الْمَحَاقُ: بچوکیبونهوى مانگ لهدواى كامل بوونی تادهگاته كۆتایی مانگو ئهمجار تازه بوو نهوهی.

لِيَالِي الْمَحَاقِ: نهو شهوانهى مانگ دهكهوێته حالهتى مهحافهوه.

الْمَحَقَّةُ: فهوتان ۵ حوشتريك ههريبچوه نيزه ببن.

الْمَحِيقُ: (نصل محيق): سههه تيرى تيزه.

مَحَكَ مَحَكًا: توندو تيزى نواند لهكيشهوى نيزاع دا.

مَحَكَ: بهمانا (مَحَكَ) دئ.

أَمَحَكَ الْقَضَبُ: رق ههئسان واى لئ

كرد لهكيشهوى نيزاع دا سهههسخت

بئو بهئسانى مل بؤ ناشتى نهدا.

مَاحَكَه: كيشهوى لهگهئ ناپهوهو

سهههسختى نواند.

تَمَحَّلَ الْبَيْعَانُ: کَریارو هَرُوْشِیَار زُوْریان
منجه منج و دان و سان کردو جهندو
چونیان کرد.

تَمَحَّلُ: له کیشمو نیزاع دا زوری قیرهو
گیره گیری کرد.

الْمَحْكَانُ: که سیک زور گیره گیر بکا.

مَحَلَّ بِالْأَمْرِ مَحَلًّا: ویستی بهفرت و فیل
کاره که نه انجام بدا.

مَحَلَّ الْمَكَانُ: شوینه که بی بزئو بهرو
بووم بوو ه دهگوتری: (أَرْضُ مَحَلَّ
وَمَحَلَّةً، وَمَحُولٌ وَمُحُولٌ).

مَحَلَّ بِهِ إِلَى ذِي سُلْطَانٍ مَحَلًّا: لهای
دهسه لاتدار هیتنه می له دزی کرد.

مَحَلَّ الْمَكَانُ: شوینه که بی پیتو بهرمکهت
بوو بزئوی تیدا نه بوو.

مَحَلَّ الْمَكَانُ عَالَةً: به مانا (مَحَلَّ دئ ه
دهگوتری: (أَمَلُ الزَّمَانِ): رُوْژگار که
قات و هری بوو.

أَمَحَلَّ الْقَوْمُ: خه لکه توشی سالی بی
بارانی و قات و هری بون.

أَمَحَلَّ اللَّهُ الْأَرْضَ: خودا زهوییه که ی
کرده زهوی سوتهمه پو بی بزئوو
بی بهروبووم.

مَاحِلُهُ مَاحِلَةً وَمَاحِلًا: کیشمی له گهل
نایه وه ه فیللی لی کرد، هه لی
خه له تاند.

مَحَلَّ فُلَانًا: فلانکه سی به هیز کرد.

تَمَحَّلَ الْمَكَانُ: شوینه که دوور کهوته وه ه
دهشگوتری: (فَلَاةٌ مَتَمَاحِلَةٌ):

دهشتی کی کاک ی به کاک ی
به رفراوانه ه (فِتْنَةٌ مَتَمَاحِلَةٌ): فیتنهو
ناشوبیکی دریزخایه و نه پراومه.

تَمَحَّلُ: فیللی کرد ه دهشگوتری: (تَمَحَّلُ
خَيْرًا): داوای خیر و بیی کرد.

الْمَاحِلُ: ولاتی سوتهمه پو بی بزئو ه
به ره له ستکارو رکابه ری سمر
سهخت.

الْمَحَالُ: فیل و هیزو توانا ه دهسه لاتی
توئه سندن ه ته گپرو پلان.

الْمَحَلُ: نه بونی باران، وشکه سالی ه
دهگوتری: (أَرْضُ مَحَلَّ): زهوی بی
گیاو گزو لهومپ ه دهشگوتری: (رَجُلُ
مَحَلَّ): پیاوکی بی خیر و بیهر.

الْمَحِلُّ: که سیک دهر بکری و بره
تیندری تاماندو دهبی ه (رَجُلُ
مَحِلَّ): پیاوکی فیلاوی و
به سیاسه ته.

الْمَحَالُ مِنَ الْأَرْضِ: زهوی سوتهمه پو.

الْمَحَلُّ: قاهی شیر ه منهجه لی شیر.

مَحَنَ فُلَانًا مَحْنًا: فلانکه سی به تاقی

کرده وه ه سزای دا ه زوری نه زیهت دا.

مَحَنَ الْفِئْتَةَ: زیوه که ی قال کردو پالفتی
کرد به ناگر.

مَحَنَ الْأَدِيمَ: چه رمه که ی نه رم کردو

لَيْكِي كَيْشَايَه‌وه.

الْمَحْرُ: تَهْ لَخَايِي نَاو مانگ.

مَحْنِ فلان: فلانكس كهوته چورتم و

الْمَحَا: پَه‌رُوى شت سِرپنه‌وه، پَه‌رُوى

ناخوشبیه‌وه.

كاشی سِرپنه‌وه یان لاسیكى

مَحْنِ الْأَدِيم: به‌مانا (مَحْنَه) دئ.

خه‌تكوزانه‌وه.

إِمْتَحَنَ فلاناً: فلانكسى به‌تافى

مَحَى الشَّيْئَ مَحْياً: شوینه‌وارى شته‌كه‌ی

كردموه.

نه‌هیشته.

إِمْتَحَنَ الشَّيْئَ: له‌شته‌كه وردب‌ووه،

أَمَحَّ الْعَظْمُ: ئیسقانه‌كه مؤخى تیدا

سه‌یری كرد.

په‌یدا بوو.

إِمْتَحَنَ الْفِطْنَةَ: زیومه‌كه‌ی قال كرد

أَمَحَّتِ الدَّابَّةُ: وِلاخه‌كه قه‌له‌و بوو.

پوخته‌ی كرد ۵ ده‌گوترئ: (أَمَحَجَنَ

أَمَحَّ الْعُودُ: نه‌مامه دره‌خته‌كه ناوى

فلان): فلانكس كهوته می‌چنه‌ت و

تیگه‌پا.

ناخوشبیه‌وه.

أَمَحَّ حَبَّ الزَّرْعِ: دانه‌ویله‌كه ئاردی تیدا

الإِمْتَحَان: تافیکردنه‌وه ۵ توشبونى

په‌یدا بوو.

به‌لاو کارسات.

مَخَّخَ الْعَظْمُ: مؤخى ئیسقانه‌كه‌ی

الْمَحْنَةُ: به‌لاو چورتم.

دهره‌ینا.

مَحَا الشَّيْئَ مَحْراً: شته‌كه‌ی سِرپه‌وه

إِمْتَحَ الْعَظْمُ: مؤخى ئیسقانه‌كه‌ی

دهره‌ینا.

شوینه‌وارى كوژاندموه ۵ ده‌گوترئ:

الْمَحَاةُ: نه‌وه‌ی له‌ئیسقان دهرئ

(مَحَّتِ الرِّيحُ السَّحَابَ): ره‌شه‌باكه

به‌هوى هه‌لمزینه‌وه.

هه‌ورمه‌كه‌ی رامالئ ۵ (مَحَا الْمَطَرُ

الْمُخُّ: مؤخ مِيشَك ۵ نه‌و ماده مؤخه‌ی

الْجَذْبُ): باران و وشكه سالى نه‌هیشته ۵

له‌ناو سه‌ردايه ۵ پالفته‌ی شت و

(مَحَا الصَّبْحُ اللَّيْلُ): گزنگى به‌یانی

كروكى شت ۵ له‌حه‌دیت دا هاتووه

تاریكى شه‌وى لابرده ۵ (الإِحْسَانُ يَحْرُ

دمفه‌رموئ: (الدَّعَاءُ مَخَّ الْعِبَادَةِ):

الإِسَاءَةَ): چاكه خراپه دمه‌سپته‌وه.

نزاو پارانه‌وه له‌خودا پوخته‌ی

إِمْحَى الشَّيْئَ: شوینه‌وارى شته‌كه‌ی

خودا په‌رستییه.

كوژایه‌وه.

الْمَحْنَةُ: پارچه‌یه‌كه له‌مؤخ ۵ دمه‌گوترئ:

تَمَحَّى مِنَ الْقَوْمِ: داواى له‌خه‌لکه‌كه كرد

(هَذِهِ مَخَّةُ الشَّيْئِ): نه‌مه یاشترینى

كه له‌خراپه‌كانى خوش بن.

شته‌كه‌یه.

الْمَخِيخُ: دموگوترئ: (عظم مَخِيخُ):

الْمَخْرُ: (بنات مَخْرُ): هموری تهنگی سپی

نيسقانيكه مؤخى تيدايه.

كه پيش و مرزى هاوين بهناسمانه وه

دمردمكه ون.

الْمَخِيخُ: به شَيْك لهدمماخ كه مهركه زى

هاوكي شهيى نهندام ه كانى

الْيَمْغُورُ: (رجل يَمْغُور، وعنق يَمْغُور):

بياوى دريژ مى دريژ.

جهسته يه.

مَخَضُ الشَّيْنِ مَخَضاً: به توندى شته كه ي

المِخُ: دموگوترئ: (له لسان مِخُ): زمانى

راوه شانند.

تيزو رهوانى هيه ه به توانايه بو

قسه كردن.

مَخَضُ اللَّيْنِ: ماسته كه ي هه زانندو

مَخَرَتِ السَّفِينَةُ مَخْراً وَمَخْوراً:

رونه كه ي لى دهرهينا ه (فهو مخيض).

كه شتياه كه كهوته پويين و ناوى

مَخَضُ البئر بالذل: به دولچه كه بيرمكه ي

شله قانندو زورى ناو لى هه لئيجا.

دمرياي دردا.

مَخَضُ الرَّأْيِ: راوو بوچونه كه ي سهرمو ناو

مَخْرَ السَّابِجُ: مهله وانه كه به دهستى ناوى

دردا.

كردو زور لئى ورد بوومو ناكامه كه ي

مَخْرَ الزَّارِعُ الْأَرْضَ مَخْراً: كشتياره

ليك دايه وه.

زموبيه كه ي كيلا بو كشتوكال.

مَخَضَتِ الْحَامِلُ: زنه سك پر مه زانى

مَخْرَ الْمَعْرُودِ مَذَاراً: قهراخى شته كه لئى

مندالبوونى هاتى و خهريكه مندالى

ببى ه (فهى مَخَضُ) ه (ك: مَخَضُ

خوراو فراوان بوو.

ومواخض).

امْتَحَرَ الْعَظْمُ: مؤخى نيسقانه كه ي

امْتَحَضَ اللَّيْنُ: ماسته كه لهناو

دمرهينا.

مهشكه كه دا هه زان.

امْتَحَرَ الشَّيْنُ: شته كه ي هه لئيزارد.

امْتَحَضَ الْوَلَدُ: زاروكه كه لهناو سكى

امْتَحَرَ الْقَوْمُ: بياوى پياوانه ي

دايكى دا جولايه وه و كاتى

لهمه لكه كه هه لئيزارد.

لهدايكبوونى هات.

الْمَاخِرَةُ: كه شتى ه (ك: مواخير).

تَمَخَضَ اللَّيْنُ وَالْوَلَدُ: بهمانا

الْمَاخِرُ: خانوى خراپه كارى ه قومار

(امْتَحَضَ دئ).

خانه ه شوينى كو يونه وه ي نه هلى

تَمَخَضَ السَّمَاءُ: ناسمان خهريكه باران

فيسقو فهساد ه (ك: مواخير

ببارينى.

ومواخير).

دمرکیشا.	تَمَخَضَ الحَامِلُ: به مانا (مَخَضَتْ) دئ ۵
مَخَطُ الْمَخَاط: چلمی له لوتی هینایه دمر.	له پهنندی پېشینان دا هاتوو دهئ:
امْخَطُ السَّهْمُ: تیرمکه ی هاویشتو	(تَمَخَضَ الْجِلُّ فُلْدُ فَأَرَا): کپو ژانی
له جهسته که ی دا.	هاتو و مشکیک ی بوو ۵ همر و
مَخَطُ الصَّبِيِّ: چلمی له لوتی منداله که	دهگوترئ: (تَمَخَضَتْ اللَّيْلَةُ عَنْ يَوْمِ
دمر هینا.	سوء): شهوکه به یانیه کی ناخویشی
امْخَطُ فلان: فلانکه س چی له لوتی دا	به دو دا هات.
بوو دمری هاویشت.	المَخَاضُ: ژانی مندالبون ۵ قورئان
امْخَطُ الشَّيْءِ: شته که ی رفاند.	دهمهرموئ: ﴿فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى
امْخَطُ مافي يده: نهو ی له دهستی دا	جَذْعِ الثَّخَلَةِ﴾. همر و وشه ی
بوو لی دزی.	(المخاض): ناوه بو حوشریک
امْخَطُ السيف: شمشیرمکه ی له کالان	ده مانگ به سمر ئاوسبوونی دا
دمرکیشا.	تیپه ریپ ۵ همر و ناوه بو بیچوه
تَمَخَطَ فلان: به مانا (امْخَطَ) دئ ۵	حوشر که دایکی که ل درایی ۵ یان
له پویشتن دا به شیواوی و لاره لار	بو گو لکه حوشریک سالی ته و او
رؤی ۵ دهکوت و هه ئده ستایه وه.	کردبی و چوبیته سالی دووهمی
المَخَاط: چلم ۵ صمغی درهخت و روهک.	تهمه نیه وه ۵ (ك: بنات مخاض).
مَخَاطُ الشَّيْطَان: نهو تیرو تیشکانه ن	المَخْضَةُ: نامیری هه ژاندنی ماست بو
که له کاتی نیومرپو دا که دمر وانی به	جیا کردنه وهی رونه که رمکه ی ۵ (ك:
خوژ دپنه بهرچاو ۵ پېشی	مَمَاض).
دهگوترئ: (مخاط الشمس، لعاب	مَخَطُ السَّهْمُ مَخَطًا: تیرمکه چوو و ناو
الشمس، ريق الشمس).	جهسته که وه نه مدیواو دیوی کرد.
المَخَاطَةُ: درهختیکه له پیری (المخاطية)	مَخَطُ الْمَرَأِ فِي الْأَرْض: بیاوکه به ناو زهوی
به ریکی هه یه کاتی خو ی	دا رؤی به خیرایی.
به کارهاتوو بو نه رم کردنه وهی	مَخَطُ الشَّيْءِ: به توندی شته که ی کیش
سنگ، نه مرپو بو بالنده گسرتن	کرد.
به کاردئ.	مَخَطُ السَّيْفِ: شمشیرمکه ی له کالان

الْمُخِيطُ: به مانا (المخاطة) دئ.

الْمُخِطَةُ: نهو چلمو جوړه شلمه مهنیه به
که مروږه له لوتیه وه فرپی دمدا ته
ددر.

مَخْمَخَ الْعَظْمُ: موخی نیسقانه که ی
ددر هیئا.

مَخْنٌ مَخْنًا: گریا.

مَخْنٌ الْأَدِيمُ: پیسته که ی پاک کرده مو
سپی کرد توکی لی کرده وه.

مَخْنٌ الْبَثْرُ: ناوی بیرمکه ی هه ټینجا.

الْمَخْنُ: دریژ.

الْمَخْنُ: به مانا (المِخْنُ) دئ ۵ پیاوی
مه یله و کورتی جهسته سوک.

الْمِخْنَةُ: بهر دمرگا، جهوشه ی خانوو.

الْمِخْنُ: دهگوتری: (طریق مِخْنُ):
ریځگاهه که خه لکی زور پی دا
رؤیشتوو خوش بووه.

مَخَى الرَّجُلُ عَنْ الْأَمْرِ: پیاومکه ی
له کارمکه دوور خسته وه.

تَمَخَّى الْعَظْمُ: موخی نیسقانه که ی
ددر هیئا ۵ (بناغه ی نه م وشه یه
(تَمَخَّخَ) بووه وکوو چون بناغه ی
(تَظَنَّ) بریتیبوو له (تَظَنَّ).

مَدَحَهُ: مه دحی کرد په وشته
جوانه کانی باس کردن.

مَدَحَهُ: زوری مه دح کرد.

امْتَدَحَ الْمَكَانُ: شوینه که فراوان بوو ۵

دهگوتری: (امْتَدَحَتْ حاصرة الماشية):

که له که ی و لاخه که کشا به هو ی
تیری و زور خواردنه وه.

امْتَدَحَ فَلَانًا: مه دحی فلانکه سی کرد.

تَمَدَحًا: هه ریه که له و دوو که سه مه دحی
به کتریان کرد.

تَمَدَحَتْ حاصرة الماشية: به مانا
(امتدحت) دئ.

تَمَدَحَ فَلَانٌ: به زور حاله تی وای به سهر

خو ی دا هیئا مه دح بکری ۵

دهگوتری: (هو يَمْدَحُ الى الناس):

داوا دهکا خه ټک مه دحی بکه ۵

شانازی کرد به شتی که نه ی بوو

نه یکرد بوو.

امتدح فلانًا: مه دحی فلانکه سی کرد.

الأمْدوحة: نهو ی مه دحی پی دهگری ۵
(ك: أمادیح).

المْدَحَةُ: به مانا (الأمْدوحة) دئ ۵ (ك):
مَدَحَ).

المْدِيحُ: به مانا (الأمْدوحة) دئ ۵ (ك):
مدائح).

الْمَادِحُ: نهو په وشته جوانانه که
له مه دح کردن دا دهگوترین.

مَدَحَ مَدْحًا: که وره بوو.

مَدَحَ فَلَانًا: باش یارمه تی فلانکه سی دا،

چاک مه دحی کرد.

مَادَحُهُ: یارمه تی دا بوچاکه یان بو

خرابه.

امْتَدَحَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: سته می لی کرد.

المَدِيخ: گهوره و خوشه ویست.

مَدَّ النَّهَارُ مَدًّا: روناکایی روژ بلاو بووهوه.

مَدَّ فُلَانٌ فِي سَيْرِهِ: فلانکس دریژدی

بهرؤیشتنی دا.

مَدَّ الشَّيْءُ: له شته که دی زیاد کرد

دهگوتری: (مَدَّ النِّهْرُ النَّهْرُ): روباره

بجوکه که ناوی روبارمه که دی زیاد کرد.

مَدَّ الْجَيْشُ: سوپا که دی به هیژ کرد.

مَدَّ الْقَوْمُ الْجَيْشَ: خه لکه که پشتیوانی

سوپایان کردو سوپایان به هیژ کرد.

مَدَّ الدُّوَاءَ: مهرمه که بی هله مه که دی زیاد

کرد.

مَدَّ الْقَلَمَ: هله مه که دی خسته ناو

مهرمه که به که.

مَدَّ اللَّهُ الْأَرْضَ: خودا زموی راخست پانی

کردهوه.

مَدَّ الْأَجَلَ: ماوه که دی دریژ کردهوه.

مَدَّ الْمَدِينُ: مؤلمتی قهرزداره که دی دا.

مَدَّ الْغَبْلَ: حهبله که دی کیش کرد

حهبله که دی دریژ کردهوه.

مَدَّ الْحَرْفَ: پیته که دی به دریژی خویندهوه

پان له نوسین دا به شیوهی دریژ

نوسی.

مَدَّ بَصَرَهُ إِلَى كَذَا: چاوی له شته که بری

ته ماعی تی کرد.

مَدَّ الرَّجُلُ فِي غِيٍّ: پیاو مه که دی دمنه دمنه دا

بؤ گومرا بوونی.

أَمَدُ الْجَرْحِ: برینه که کی و زوخاوی

تیندا پهیدا بوو.

أَمَدُ النَّهْرِ: روبارمه که دی زور کرد.

أَمَدُ الدَّوَاءِ: لیقه که مهرمه که به که دی زیاد

کرد.

أَمَدُ الْأَرْضِ: زموی پان کرد، رایخست.

أَمَدٌ لَهُ فِي الْأَجَلِ: ماوه که دی بؤ زیاد کرد،

بؤی دریژ کردهوه.

أَمَدٌ فَلَانًا: یارمه تی فلانکس دی دا

مؤلمتی دا.

مَادَهُ مَدَادًا وَمَادَةً: ماتلی کرد.

مَادَ فَلَانًا الشَّرِبَ: قوماشه که دی بؤ

فلانکس کیش کرد.

مَدَّدَ الشَّيْءُ: شته که دی پان کردهوه

دریژی کردهوه.

امْتَدَّ الشَّيْءُ: شته که فراوان بوو،

راخرا.

إِمْتَدَّ الْغَبْلُ: حهبله که دی دریژ بوو

دهگوتری: (امْتَدَّ الظِّلُّ وَالنَّهَارُ، وَاِمْتَدَّ

عُمُرُهُ، وَاِمْتَدَّتِ الْعِلَّةُ، وَاِمْتَدَّ بِهِمُ

السَّيْرُ).

تَمَادًا الشَّرِبَ: همریه که له لای خوینهوه

قوماشه که دی راکیشا.

تَمَدَّدَ الشَّيْءُ: شته که بلاو بووه، پان

بووه دهگوتری: (تَمَدَّدَ الْأَدِيمُ):

چهرمه که لیك کشاو پان بوو.

تَمَدَّةُ الْجَسْمُ بِالْحَرَارَةِ: قەبارەكە بەھۆی گەرمبوونەو ە لَيْك كشا.

تَمَدَّةُ الْقَوْمِ الشَّيْئُ بَيْنَهُمْ: خەلكەكە لەناو خۆیان دا شتەكەیان لَيْك كیشایەو، درێژو پانیان کرد.

تَمَدَّدَ فُلَانٌ: فَلَانَكَسَ خَوَى لَيْك كیشایەو.

اسْتَمَدَّ الْقَوْمُ الْأَمِيرَ: خەلكەكە داوایان لەفەرمانرەوا کرد یارمەتییان بدا.

الْإِمْدَانُ: جەم و جوو.

الْأَمْدَةُ: رِیسی تەشی.

الْأَمْرُودُ: داب و نەریت.

التَّمَدُّدُ: لَيْك كشانەو ە گەورە بوونی قەبارە.

المَادَّةُ: مادمو قەبارە ە هەرشتیك بۆشاییهك پڕبكا.

مادة الشَّيْئِ: بنەماو پێكها تە شت.

مادة الخشب: پێكها تە دار.

مادة البحث العلمي: ئەو بابە تانە ی باسە زانستییەكە ی لێ پێكها تەو ە.

مواد اللغة: وشەكانی زویا.

مواد القانون: ئەو پستانە ی بپارمەكەیان لەخۆ گرتو ە.

المادَّةُ: بیرو باومرو مەزھەبێكە تەنھا بپروای بەمادە ھەبە ە ھەموو شتیك بەمادە تەفسیر دەكا.

المَدَاد: مەرمەكب ە نەوت و روونی ھتیلەو

جرا ە میثال و رێبازو پرۆگرام ە دەشگوترئ: (سبحان الله مداد السموات): بەئەندازە ی بەرفراوانی ئاسمان سوپاس و تەقدیس بو پەرومردگار.

الْمَدُّ: لافاو ە ئاوی زۆر ە مەسافەو مەودا ە دەگوترئ: (بیني وبينه قدر مد البصر).

الْمَدُّ: پێومریکی کۆنە بو پێوانەکردنی دانەویڵەو شتی وا.

الْمَدُّ: ئەومێه شتی تری پێ زۆربکە ی مَدُّ الجیش: ئەو کۆمەلە سەربازو

کەرەستە ی دەخړیتە پال سوپا بۆبەھێزکردنی.

الْمَدَانُ: ئاوی زۆر سوێر.

الْمَدَّةُ: نیشانە یەكە دەخړیتە سەرپیتی ھەمزی درێژ کراو ە.

الْمَدَّةُ: ماومێهكە لەكات ئەندازمێهكی زەمەند چ زۆرو چ كەم ە دەگوترئ: (بقيت عنده مدة طويلاً).

المَدَّةُ: كیم و زوخواو.

المَدِيدُ: درێژ ە دەگوترئ: (قَدَّ مديد ورجل مديد الجسم) ە ھەروا ناو ە بو بەخړیکی عوروز لەبوار ی کیشی شیعردا کیشەكە ی دوجار (فاعلان فاعلن فاعلان).

الْمُدَّةُ: دەگوترئ: (مال ممدود) مالی

زُور ه قورئان دهفرموی: ﴿وَجَعَلْتُ لَهُ
مَالًا مُمْدُودًا﴾ ه لهزاراوهی زانستی
صهرف دا وشهی (ممدود) ناوه بو
نیسمیکی موعرمب که کۆتایی به
همهزه بیو لهپیشیهوه نهلفیکی زیاده
ههیب ه وکوو (سمراء، صحراء).

مَدَرُ الْحَوْضِ مَنْرًا: درزو کهلینی دیواری
حهوزهکهی بهنکهشی کرد.
مَدَرُ مَنْرًا: گهدهی زل بوو لاکهلهکهی فش
بوون.

مَدَرُ الصَّبِيِّ وَغیره: مندالهکه بیسایي کرده
ناو دهرپیو جلهکانیهوه ه گوی
بهخوډا کرد.
مَدَرُ السُّبُعِ: کهمتیارهکه لاتهنیشتی
خوډاوی بوو.

أَمْنَرُ الْحَوْضِ: کهلین و درزی دیواری
حهوزهکهی پرکردنهوه.
مَنْرُ الْحَوْضِ: بهمانا (مَدْرَه) دی.
الْأَمْنَرُ: نهوکهسهی گرنگی بهپاک و
خاوینی جهستهو پۆشاکي نادا.

الْمَنْرُ: قورپی لینج و تۆبهل بوو ه پارچه
قورپی لینج.
أَهْلُ الْمَنْرِ: خانوو نشین پیچهوانهی
دهوار نشینهکان.

الْمَنْرَاءُ: (بنو مدراء): شارمستانی و
گوندنشین.
الْمَنْرَةُ: گوندیک خانومهکانی بهه: ر.

خشتی گل دروست کرابی ه
دمگوتری: (ما رأيتُ في الوترِ والمدَرِ
مثله): لهناو رهشمال نشین و
گوندنشین دا وینهی نهوم نهدیوه.
الْمَدِيرُ: (مكان مَدِير): شوینیکه بهقور
تهخت کراوه.

الْمَدَرُ وَالْمَنْرُ: شوینیک قورپی لی بی
بکری بهدیوار.
مَدَشٌ لِفُلَانٍ مِنَ الْعَطَاءِ مَدَشًا: بهخشتی
لهفلان کهم کردهوه.

مَدَشٌ فُلَانٍ مَدَشًا: فلانکس لاواز بوو ه
(فهو أمدش وهي مدشاء).
مَدِشَتِ الْعَيْنُ: چاوهکه بینینی کهم بوو.
مَدِشَ عَصَبُ الْيَدِ: رهگی دهست شل بوو.
مَدِشَتِ الرَّجُلُ: قاچهکه قهئشا شهقار
شهقار بوو.

مَدِشٌ بَاطِنُ رَسْفِي الْفَرَسِ: دوقاچی
نهیسهکه لیک خشان ه فهیزهه بوو.
مَدَقَ الصُّغْرَةِ: بهردهکهی شکاند.

تَمَنَّلُ بِالْمَنْدِيلِ: بهدهسه سپهکه دهم و
چاوی سپرینهوه ه پارچه
قوماشهکهی لهسهری بهست و کردی
بهمیژمر.

مَكَنَّ فُلَانٌ مَدُونًا: فلانکس هاته شارو
بوو بهشارمستانی.
تَمَنَّ: بهژایانی شارمستانیانه هتربوو،
راهات.

تَمَذَّيْنُ: به شيووی ژيانی شارستانيانه
ژياو کالآو کهرستهی
شارهستانيانهی به کارهينان.

المدنية: شارهستانيهتو پيشکهوتنی
باری ژيان.

المدينة: شار، گه وره شار ه (ك: مدائن) ه
ناوی مهدينهی منه ورمه شه،
مهدينهی پينغه مبه (د.خ).

أمدى فلان: فلانکهس پير بوو، ته مهنی
زور بوو.

أمدى فلاناً: مؤلتهی فلانکهسی دا.
مادهام ماداة: بؤماوهمهك هاوسیی کرد،
بووبه جیرانی.

تَمَادَى فِي الْأَمْرِ: گه يشته نه و بهر
له کاره که دا.

تَمَادَى فِي غِيَّهٍ: له گومرایی دا رۆجوو.
المدى: مهسافه ه نامانج.

مَدَى الْبَصَرُ: مهسافهی دیتنی چاو تاجاو
برېکا ه ههروا دمگوتری: (مدى الأجل،
مدى الصوت، مدى الدهر).

الْمُدِيَّةُ: کيرد، چهقو.
الْمُدِيَّ: جۆگایهکی بجوکه نهو ناوهی

لههوز يان له بیر دمژئ بههوی
نهو جۆگه لهوه ناوکه له بیرمه
دور دمکهوئتهوه.

المِداءُ: نامانج و کوتایی شت نه ندازه و
قهبارهی شت ه دمگوتری: (ما أدري

ما مِداء هذا الأمر) ه ههروا وشهی
(مِداء) بهمانا بهراممبه ردى،
دمگوتری: (هذا عِداء أرض كذا):

نهمه بهراممبه زهوى فلانه.
مَذَحَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ مَذْحًا: شتهکه

له شتهکه خشاو شق بوو درزی برد ه
دهشگوتری: (مَذَحَ فلان): فلانکهس
رانی لَيْكَ دهخشين.

تَمَذَّحَتْ خَاصَرَتُهُ: که له کهی فش بوو ه
دمگوتری: (شَرِبَ حَتَّى تَمَذَّحَتْ
خَاصَرَتُهُ): نه و مندهی ناو خواردهوه

تا که له کهی هه لاوسان.
تَمَذَّحَ الشَّيْءُ: شتهکهی هه لمليست،
هه لمزی.

الْأَمْذَحُ: که سیکه له رۆيشتن دا دورانی
لَيْكَ بخشين له بهر قه لهوی.

مَنَزَتِ الْبَيْضَةُ مَنَرًا: هيلکهکه پيس
بوو.

مَنَزَتِ مَعِدَتُهُ: مه عيدهی پيس بوو.
مَنَرَ فلان: فلانکهس زور چوو بؤ سه رئاو
ه (فهو أمدر).

أَمْنَرَتِ الدَّجَاجَةُ الْبَيْضَةَ: مريشکهکه
هيلکهکهی پيس کرد.

مَنَرَ الشَّيْءُ: شتهکهی بلاو کردهوه.
تَمَنَّرَتِ مَعِدَتُهُ: بهمانا (ملبرت) دى.
تَمَنَّرَ الشَّيْءُ: شتهکه بلاو بؤوه.

تَمَنَّرَ اللَّبَنُ: ماستهکه له ناو مهشکهکه دا
بلاو بؤوه.

مَسْتَقَ فَلَائاً: شیرى ئاۋ تىكەنگراۋى
دەر خواردى فلان دا.

مَتَقَ الرُّدُ: خۇشەۋىستىيەكەى بىخەۋش
نەبوۋ.

مَازِقَ فَلَائاً فِي الرُّدُ: خۇشەۋىستىيەكەى
بىخەۋش نەبوۋ ۋ بەرپاستى
فلانكەسى خۇش نەۋىست.

إِمْتَقَ الشَّرَابُ أَوْ اللَّبَنُ بِالمَاءِ: شەراب
يان شىرەكەى تىكەنل بەئاۋ کرد.

إِمْتَقَ الشَّرَابُ أَوْ اللَّبَنُ بِالمَاءِ: بەمانا
(إِمْتَقَ دى).

المَذَاقُ: درۋزىن، زۆر درۋزىن ۋ غەمبارو
خەمۆك.

المَذِيقُ: (لبن مَذِيق): شیرى ئاۋ تىكەنگراۋى
ۋ (رجل مَذِيق): پىۋاۋى خەمۆك.

المَذَقَةُ: شیرى ئاۋ تىكراۋى ۋ (أبر مَذَقَة):
گورگ ۋ لەم روموۋە كەشىر ناۋى زۆر
تىپىكرى مەيلەۋ يۆر دەپى.

مَذَلَّ بِسِرِّهِ مَذَلًّا وَمَذَالًا: نەيىنىيەكەى بۆ
هەلەنگىراۋ توشى قەلەق بوۋ ناچار
درگاندى.

مَذَلَّتْ نَفْسُهُ بِالشَّيْءِ: نەفسى شتەكەى
قبول بوۋ.

مَذَلَّ فُلَانٌ مَذَلًّا: فلانكەس نارەحەت بوۋ
توشى قەلەق و دلەراۋكى بوۋ ۋ
بەھەنگرتنى نەيىنىيەكە توشى
دلەراۋكى بوۋ بۆيە درگاندى.

المَذَرُ: دەگوترى: (ذهب القسم شذر
مَذَر): خەلگەكە پەرتەۋازە بوۋن.

مَذَرَقَ بِهِ: فەپى دا.
المَازِرِيُّنَ: دەرەختىكە گەلەكەى ۋەكۈۋ
گەلەى زەپتون ۋاپە، گولەكەى
مەيلەۋ سەپپىيە ۋ دەشگوترى:
(المازريون).

مَذَعَ فُلَانٌ مَذَعًا: فلان درۋى کرد لافو
گەزافى لى دا.

مَذَعَ المِيَاءُ: ئاۋ لەسەر كىۋەكانەۋە بوۋ
بەلافاۋ.

مَذَعَ يَمِينًا: سوپىندى خوارد.

مَذَعَ لِي الحَبْرَ: هەندىكى لەھەۋالەكە بۆ
گىرامەۋەۋە هەندىكى شاردەۋە ۋ يان
هەۋالەكەى لەنيۋە داپرى ۋ جوۋە سەر
باسىكى تر.

مَذَعَ الضَّرْبَ: نيۋە گوانەكەى دۋشى نيۋەى
ھىشتەۋە.

مَذَعَ الشَّرَابَ: شەرابەكەى وردە وردە
خواردەۋە.

المَذَاعُ: درۋزىن ۋ كەسىك ۋەفاۋ نەمەكى
نەپى ۋ پاشملە باسى كەسانى دى
يكا بەخراپە، كەس لەزمانى رزگارى
نەپى ۋ كەسىك نەيىنى پى
هەلەنگىرى.

مَتَقَ اللَّبَنَ وَالشَّرَابَ بِالمَاءِ مَذَقًا: شىرو
شەرابەكەى تىكەنل بەئاۋ کرد.

مَذِلٌ بِمُضَجِّهِ: به شوینی نوستنه‌که‌ی
نارچه‌ت بسو بویه لهو شوینه
گواستییه‌وه.

مَذِلٌ بِمَالِهِ: به مانه‌وه‌ی مال و سامانه‌که‌ی
له‌دهستی دا نارچه‌ت بسو بویه
به‌خشی و خوی نارام کرد.
مَذِلٌ عَلَى فَرَاشِهِ: له‌سهر جیگا‌که‌ی هه‌دای
نه‌داو ناچار گواستییه‌وه.

مَذِلْتُ رَجُلَهُ: قاجی ته‌زی قاجی شل
بوو.
أَمَذِلُ فُلَانًا: فلان‌که‌سی جارپس کرد،
توشی دل‌ه‌راو‌کئی کرد.
إِمَذِلُ فُلَانًا: به مانا (أَمَذِلُ) دئی.

إِمَذِلُ مَقَاصِلُهُ: جومزگه‌کانی شل بوون.
الْمَذَلَّةُ: شوینکه‌و نوخته له‌سهر به‌ردو
شاخ و دهنکه خورما.
الْمَذِيلُ: نه‌خوشیک که‌هه‌جیمینی نه‌بی
و ناسنیک به‌ناسانی بشکی.

الْمِذَلُّ: که‌سیک نه‌توانی نه‌یینی
بیاریزی و ناچار بیی بیدرکینی و
که‌سیک زورجار قاجی توشی ته‌زین
بیی.

مَذَمْتُ فُلَانًا: فلان‌که‌س دروی کرد.
الْمَذَامُ: که‌سیک زور قیزه‌و قاره‌و قیره
بکا دم به‌هاوار بی.
الْمَذْمِيُّ: به مانا (الْمَذَامُ) دئی و مروفی
هیل‌بازو هسه خوش.

مَذَى الرَّجُلُ مَذِيًا: بیاوه‌که له‌کاتی
یاریکردن و شتی وا له‌گه‌ل نافرمت دا
مه‌زی هاته‌وه و (فهو ماذ و مذاء).

مَذَى الْفَرَسِ: نه‌سپه‌که‌ی به‌ره‌لای پاوان
کرد.

أَمَذَى الرَّجُلُ: به مانا (مذی) دئی.
أَمَذَى شَرَابُهُ: شه‌رایه‌که‌ی زور پون
کرده‌وه.

أَمَذَى الْفَرَسِ: نه‌سپه‌که‌ی به‌ره‌لای
له‌ومرگا کرد و ده‌گوتری: (أَمَذِلُ بَعْنَانُ
فِرْسَكُ): ری‌شمه‌ی نه‌سپه‌که‌ت
به‌ره‌لایکه‌ وازی لی‌بیننه‌ بابو‌خوی
بله‌ومرپی.

الْمَاذِي: هه‌نگوینی سپی و ناسنی بی
خه‌وش و چاک.

الْمَاذِيَّةُ: شه‌راب و عه‌ره‌ق و زری نهرم.
الْمَازُ: نهرم و شله‌په‌ته.

الْمَذْيُ: ناویکی پونه له‌پرپه‌وی میزه‌وه
دپته‌ده‌ر له‌کاتی یاری کردن له‌گه‌ل
نافرمت دا.

الْمَذْيُ: به مانا (الْمَذْيُ) دئی.
الْمَذْيَةُ: ناوینه‌ی رومال‌کراو و (ك: مَذْي،
مَذِيَات و مِذَاء و مِذَى).

الْمَذْيَةُ: به مانا (الْمَذْيَةُ) دئی و (ك: مِذَاء).
مَرَا الطَّعَامَ مَرَاءً: خوراکه‌که به‌له‌زمت و
گونجاو بوو.

مَرَا فُلَانًا: فلان‌که‌س خواردنی خوارد.

مَوَّ مَرَأً: پیاو مکه لهشیو دا یان لهگفت و
گۆدا ژنانه بوو.

مَرَّةُ الطَّعَامِ: خۆراکه که ی پیکهوت
به لایه وه به له زمت بوو.

مَرَّتِ الْأَرْضُ مَرَّاءً: زمویه که که شو
هه وای خۆش بوو.

مَرَّةً فَلَان مَرَّةً: فلان کهس بوو به خاومن
پیاو متی و شکۆ مه ندی.

مَوَّ الطَّعَامِ مَرَّاءً: خۆراکه که به له زمت و
گونجاو بوو.

أَمَرَهُ الطَّعَامُ: خواردنه که ی به له زمت
کرد وای لئ کرد به خۆشی بۆی
قوت چوو.

أَمَرَا الطَّعَامُ فَلَانًا: خواردنه که سودی
باشی به فلان کهس که باند.

تَمَرًا فَلَان: فلان کهس بوو به خاومن
شکۆ مه ندی و ریز ه به ته که للوف
شکۆ مه ندی به سه ر خۆی دا هینا.

تَمَرًا بِالْقَوْمِ: هه وئی دا خه لکه که
به خاومن شکۆ و ریزداری و مصف
بکه ن.

إِسْتَمَرَّ الطَّعَامُ: خواردنه که ی به خۆش و
به له زمت هاته دهست.

الْمَرَّةُ: مَرَوْف، پیاو ه نه گهر (ال)
به وشه که وه نه بوو دمگوتری: (أَمَرَةً)
ه بۆ مێینه دمگوتری: (مراه).

الْمَرْوَةُ: ئا دابی نه فسانی و

هه ئس و که وتی که که له بهر
چا و گرتی ئا ده میزاد هه لده نی بۆ
پایه نده بوون به ره وشتی جوان و
داب و نه ریتی په سه ند ه یان
بریتییه له پیاو متی و مه ردا یه تی
ته و او.

الْمَرِي: گهرو، ریزه وای خواردن به ناو
گه رودا بۆ مه عیده ه (ك: أَمَرَةٌ
وَمَرَّةً) ه (طعام مَرِي): خواردنی
خۆش و به له زمت و به سود ه (كلام
مَرِي): قسه یه که له گردنی دا
په شیمان نه بی.

مَرَتِ الشَّيْءُ مَرَّتًا: شته که ی تاس و لوس
کرد.

ماروت: هاوپی (هاروت)؛ که
دوو فریشتن له قورئان دا ناویان
هاتوو.

الْمَرْتُ: دهشتیکی بی گزو گیایه ه
دمگوتری: (أَرْضُ مَرْت، مکان مَرْت):
شوینیکه روتنه و بی دره خت و
رومکه ه (رجل مَرْتُ الحَاجِب):
پیاو یکه بروی نین برۆکانی مویان
لئ نه رواوه ه (رجل مَرْتُ الْجَسَدِ):
پیاو یکه جهسته ی موی لئ
نه هاتوو.

الْمَرُوتُ: ساری بی گیاو گزو دره خت.
مَرَتِ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ مَرَّتًا: شته که ی له ناو

هَلَانَكْس بهشیوهی لهناکاوو گۆزو
گوممەت دئی بۆلامان.

مَرَجَ لِسَانَهُ فِي أَعْرَاضِ النَّاسِ: پاشمله
به خراپه باسی خه لکی کرد.

مَرَجَ الدَّابَّةَ: ولاحه که ی بهرهللا کرد
بۆنه وه ی بله وه پئی.

مَرَجَ السُّلْطَانُ رَغِيْنَتَهُ: پاشا خه لکه که ی
له خراپه کاری و هه سادو گهنده لی
نه گپرایه وه.

مَرَجَ الْكُذْبَ: کهوته درۆکردن ه (فهو
مَرَّاج) ه یان دهگوتری: (سَرَج مَرَّاج):
زۆر درۆزن.

مَرَجَ أَمْرُهُ: نیشی خۆی فهوتاند شیواندی.
مَرَجَ النَّاسُ مَرَجًا: خه لکه که تیکه لاو
بوون دهشگوتری: (مَرَجَ الْأَمْرُ مَرَجًا
وَمُرُوجًا): نیشه که تیکه ل و پیکه ل
بوون ه (فهو مارج و مریج).

مَرَجَ الدِّينُ أَوْ الْعَهْدُ: ئایینه که شیوا وادهو
به ئین تیک چون و خه لک په پیره و بیان
ناکا.

أَمْرَجَ الشَّيْءَ: شته که ی تیکه ل و پیکه ل
کرد ه دهگوتری: (أَمْرَجَ الْبَحْرَيْنِ):
دوو دهریا که ی تیکه ل به یه ک
کردن.

أَمْرَجَ لِسَانَهُ فِي أَعْرَاضِ النَّاسِ: غه پیه تی
خه لکی کردو دهمی خسته ناموس و
که سایه تی خه لکانی تره وه.

هه لکیشا ه دهشگوتری: (مَرَّتِ الشَّعْرُ
وغيره بیده): دهستی به قزی دا هیناو
له ناو ئاودا هه لیگۆفت بۆنه وه ی باش
ته پین.

مَرَّتِ الشَّيْءُ: شته که ی مزی ه دهگوتری:
(مَرَّتِ الصَّيِّ أَصْبَعُهُ أَوْ ثَدْيُ أُمِّهِ):

منداله که قامکی خۆی مزی یان
مه مکی دایکی مزی.

مَرَّتْ بِه الْأَرْضُ: به زهوی کیشا ه به زهوی
دادا.

مَرَّتْ عَلَى الْحِصَامِ مَرْتًا: پشوو دریزبوو بۆ
کیشهو مملانی له گه ل ناحه زانی دا.

مَرَكَةُ: به مانا (مَرَكَةُ) دئی.

مَرَّتِ الْمَاءُ: ئاوه که ی پیس کرد ه
میکرۆباوی کرد.

الْمَرْتُ: پشو دریزو به صه بزو بار قو ل
بۆ کیشهو مملانی له گه ل
رکا بهر مه که ی دا ه (ك: مَمَارْت).

الْمَرْكَةُ (أَرْضُ مَرْتَةٍ): زهوییه که
بارانیکی که می لی باری.

مَرَجَ اللَّهْبُ مَرَجًا: بلیسه که بهرز بۆوه.
مَرَجَ الْحَاثِمُ فِي الْيَسَدِ: ههنگوستیله که
له په نجه دا شل بوو.

مَرَجَ الشَّيْءُ مَرَجًا: شته که ی تیکه لاو کرد
ه قورئان دهفه رموی: ﴿مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ
يَلْتَقِيَانِ﴾ ه ههروا دهگوتری: (لایزال
فلان یمرج علینا مروجاً): هه میسه

أَمْرَجَ الدَّابَّةَ: وِلاخهكهی بهره‌لای ناو له‌ومرگا کرد.

أَمْرَجَ فُلَانٌ عَهْدَهُ: فُلَانكەس پابه‌ندی پهمانی خۆی نه‌بوو.

المَارَجُ: بَلَّيسەى ناگر که به‌رزده‌بیته‌وه ۵ یان نه‌و بَلَّيسە ناگره‌ی که‌له‌گه‌ل ۵ دوکه‌ل تیکه‌له ۵ ده‌شگوتری: (رجل

مارج) پیاوی پموانه‌کراو که‌له‌هیج له‌مپه‌رو سه‌يته‌ره دا مه‌نع نه‌کری.

الْمَرْجُ: زموی پان و پەر گزوگیا بو له‌ومراندنی نازهل.

الْمَرْجُ: گه‌نده‌لی ۵ فیتنه‌و ناشوب ۵ ته‌نگزه‌و چورتم ۵ حوشرێك بی

شوان به‌له‌ومرێ ۵ ده‌گوتری: (بعير

وابل مَرْج). الْمَرْجَانُ: پمگه‌زی چه‌یواناتی ده‌ریایه‌،

له‌په‌یپی (المرجانيات) ه‌ په‌یکه‌رو کلسی هه‌یه به‌باشترین به‌ردی

گرانبه‌ها ده‌ژمی‌ددری، ماده‌ی مه‌رجان له‌ده‌ریای سورد زۆره ۵

جۆرێکه له‌ماسی که‌په‌رو پۆله‌گانی سورن ۵ پومکێکی به‌هاریه‌

به‌ئه‌ندازه‌ی نیو مه‌ترێك به‌رز ده‌بیته‌وه ۵ لقو پۆبی سورن،

که‌لاکە‌ی پان و نه‌رم و ناوداره ۵ نه‌گه‌ر نازهل بیخوا شیرى زۆر ده‌بن.

المَرْيَجُ: (أمر مريج): کارێکی

چه‌واشه‌کارو پشیویه، قورشان ده‌فه‌رموی: ﴿فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَّرِيحٍ﴾ ۵

(سهم مريج): تیری خوارو خێج ۵ (غضن مريج): لقه‌دارى خوارو

چه‌ماوه ۵ ئی‌سقانوکه‌ی نی‌وان دووشاخ.

المِرْجُ: که‌سیك ئیشه‌گانی رێك و پێك نه‌بن ۵ کاره‌گانی باش نه‌نجام نه‌دا.

مَرَجَ فُلَانٌ مَرَحًا: فُلَانكەس زۆر که‌یفخۆش بوو زموق نیشاتی زۆر بوو ۵ لارو

له‌نجه‌ی کرد ۵ (فهر مَرْج).

مَرَحَتِ الْأَرْضُ بِالنَّبَاتِ: زموی پوهکی پواند.

مَرَجَ الزَّرْعُ: کشتوکاله‌که گوتی کرد.

مَرَجَ السَّعَابُ: هه‌ور بارانی باراند.

مَرَحَتُ عَيْنُهُ مَرَحًا وَمَرَحَانًا: چاوی خراپ بوو شیوا، ئاوی کرد، زۆری

فرمی‌سك داباراندن ۵ ده‌گوتری: (وهي عين مِراج): چاویکی شیواوو

نه‌خۆشه ۵ ده‌شگوتری: (مَرَحَتُ عَيْنُهُ بِمَائِهَا وَقِذَائِهَا): چاوه‌که ئاوی رشتو

رپه‌ۆی دمردا ۵ که‌م بینا بوو ۵ هه‌روا ده‌گوتری: (لا تَمْرُخْ بِعَرَضِكَ):

ناموس و شه‌ره‌فی خۆت مه‌خه‌ره ژێر تانه‌و ته‌شه‌ر.

أَمْرَجَ فُلَانًا: فُلَانكەسى هه‌لئا بۆکه‌یف خۆشی.

أَمْرَحَ الْكَلَا الْفَرَسَ: لهو و پرو نالقه كه
گه شهو نيشاتى به ولاخه بهرزه كه
به خشى.

مَرْحُ الْمُهَرَّ: جوانده كهى راهيناو ژيږبارى
كرد.

مَرْحُ الْجِلْدَ: پيسته كهى ههنو، چه وړى
كرد.

مَرْحُ الْقَرِيبَةِ الْجَدِيدَةِ: كونده تازه كهى
پر كرد له ناو تاكونه دورمانه كانى
پر بښه وهو بگريښو ناويان لى
نه چى.

مَرْحُ الْبُرِّ: گهنمه كهى پاك كرد بهردو
گل و پل و پوشى لى جيا كړده وه.

الْمِرَّاحُ: كهيفخوشى و تهړدېدماخى.
الشَّمْرَاحَةُ: كهسيك زور به نيشات بى ۵
گورج و چوست بى ۵ دمگوترى: (هو
تلعباة و تمرّاحة).

الْمَرْحُ: نهو په پرى كهيفخوشى و نيشات ۵
به خونا زين و لارو له نجه كهر ۵
قورنان دمغه رموى: ﴿وَلَا تُمْشِ فِي
الْأَرْضِ مَرْحًا﴾.

مَرْحَى: وشه يمه كه سمر سوړمان
دمگه يهنى ۵ واته دمست خوځ
نا هرين.

الْمِرْحَةُ: كهندوه ميوز، عه نبارده ميوزو
شتى وا.

السُّرُحُ: خاوڼ نيشات و تهړدېدماغ ۵

مه يى و شهراب ۵ لهم روموه
كه نه و كه سهى ده پخوا ته وه تهړدېدماغ
دمبى گه شهو نه شه دمگري (قوس
مروح): كهوا نيكه تيره كانى باش
ناړاسته دهكا.

المِصْرَاحُ: خاوڼ نيشات و تهړدېدماغ ۵
چاويك زور هريميسك بر يژى ۵
زمو بيه كه زو و گياو گزى پى
بگه يهنى.

مَرْحَبُ فَلَانًا: مهر چه باى له فلانكس
كرد پي گوت مهر چه با.

مَرْحَبَةُ اللَّهِ: خودا خستيه خوشييه وه.
مَرْحُ جَسَدُهُ مَرْحًا: لهشى خوځى بهر وړو
شتى وا ههنو ۵ (فهو مارخ).

مَرْحُ الْعَرْفُجُ: دره ختى عه رغه ج كه لاکه ي
جوان بوو قه دى بهر ز بووه ۵ (فهو
مرخ).

أَمْرَحُ الْعَجِينِ: ناوى زور كړده
هه ويره كه تا به ته واوى شل بوو.

مَرْحُ جَسَدُهُ: زورى جهسته ههنو ۵
زورى چه وړ كرد.

تَمْرَحُ بِالْمَرْخِ: به چه وړى و شتى وا
جهسته ي ههنو.

الْأَمْرَحُ: (ثور أَمْرَحُ): گايه كه په لاهى
سپى و سوري به جهسته وه ههن.

الْمَرْحُ: دره ختى (المِصْرَاحَةُ) زو و
كړدېدگري و ناگري پى دمگري ته وه

له‌به‌ندی پېشینان دا هاتوو ده‌ئ: (لي
كل شجر نار واستمجد المرخ والعفار).

المَرِخُ: دره‌ختيک روڼو بۆنى زور بى ۵
دره‌ختى نەرمو شلک.

المَرِیخُ: نەستیرە مەریخ؛ یەکیکە
لەنەستیرە گەرۆکەکانى کۆمەڵەى
خۆریى ۵ به‌قارسى پىى دەگوترى:
(به‌هرام) ۵ تیرىکى درىزى دوسەرە
۵ گورگ ۵ ناوى خودایەکی
نەفسانەیه به‌خودای شەر ناسراوه.

المَرُوحُ: هەرشتيک جەستەى پى چەور
بکرى.

المَرِیخُ: شاخ ۵ (ك: امرِخَة).

إِمْرَحْدُ الشَّيْئِ: شتەکە شل بۆوه.

مَرَدُ الْإِنْسَانِ: مەرۆفەکە توغیانى کردو
لەسنور تىپەرى ۵ یاخى بوو.

مَرَدٌ عَلَى الشَّيْئِ: بەشتەکە ڕاهاتو
وەگرى بوو ۵ خۆى پىومگرت.

مَرَدُ الشَّيْئِ: شتەکەى نەرم کردموه،
مشتو مالى کرد.

مَرَدُ الصَّبِيِّ ثَدْيِ أُمِّهِ: منداڵەکە مەمکى
دایکى مزی.

مَرَدٌ فَلَاناً: ناموسى فلانکەسى لەکەدار
کرد.

مَرَدُ الدَّابَّةِ: بەخیرایى و توندو تیژی
ولاخەکەى لى خورى.

مَرَدُ الْمَلَأُ السَّفِينَةِ: کەشتیەوانەکە

بەسەوڵەکە کەشتیەکەى لیخورى ۵
بەلەمەوان بەسەوڵ بەلەمەکەى پال
پىوه نا.

مَرَدُ الْغَلَامِ مَرْدًا وَمَرُودًا وَمَرُودَةً: گەنجەکە
سمیلى هاتن ۵ کاتى ئەوهى هات ریشى
بروى وهلى موى لى نەهاتن، کۆسە
بوو ۵ (فەر امرَد).

مَرَدُ الْفُصْنِ: لەه‌دره‌خته‌کە گەلای پىوه
نەبوو روت بوو ۵ دەشگوترى: (شجرة
مرداء): دره‌ختى روتو بى گەلا.

مَرَدٌ فَلَانٍ: فلانکەس بەردەوام بوو لەسەر
خواردنى خۆراکى پىکەاته لەشیرو
خورما ۵ یان خواردنى خورماى لەئاو
کراو ۵ خورماى لەشیر هەلکیشراو.

مَرَدُ الشَّيْئِ: شتەکەى نەرم کردموه ۵
مشتو مالى کرد ۵ لوسو پوسى
کرد.

مَرَدُ الْبِنَاءِ: بالەخانەکەى ریکخستو
لەبغو کاشى کرد ۵ قورنەن
دەفەرموى: ﴿قَالَ إِنَّهُ صَرَحَ مُمَرَّدٌ مِّنْ
قَوَارِيرَ﴾.

مَرَدُ الْفُصْنِ: لەه‌دره‌خته‌کەى گەلا
گوش کرد گەلاکەى پنى.

مَرَدٌ لِلْحَمَامِ تَمْرِيدًا: شوپنى هیلکەکردنى
بۆ کۆترمکە دروست کرد.

تَمَرْدُ الْغَلَامِ: کورە گەنجەکە سمیلى
پوان بەلام ریشى نەهاتو کۆسە
بوو.

تَمَرْدٌ عَلَى الشَّيْئِ: بهشته که راهات و
خوی پیوه گرت.

تَمَرْدٌ عَلَى الْقَوْمِ: لهه که که یاخی
بوو.

تَمَرْدٌ عَلَى الشَّرِّ: یاخی بوو بوغرا بوو.
التَّمَرْدُ: هیلانه یه کی بجوکه بو کوتر
دروست ده کړی بونه وهی هیلکه ی
تیدا بکا ه نه گمر بهر پک و پیک و
چین له سهر چین دروست کراو پی
ده گوتړی: (التمارید).

الْمَارِدُ: ملهور ه عیلاق ه که سیك
به که یف خوشی بی و بجی ه بهرزو
بلند ه ده گوتړی: (بناء مارد).

الْمَرَادُ: مل، گهردن.

الْمَرْدَاءُ: زهوی سوتهمه پړو خالی
له پړه وک دره خت ه لمبه لانیك
که هیچی لی نه پړی.

الْمَرْدُ: میوه ی دره ختی ثیراک به تازمیی
ه یان پیکه یشتویی.

الْمَرْدُ: تیگوشاو.

الْمَرْدِي: سهوله؛ داریکی دریزه
به له مهوان به هو یه وه پال
به به له مه که یه وه دهنی ه (ك:
مرادی).

الْمَرَادُ: به مانا (الْمَرَادُ) دئ ه (ك: مرارید).

الْمَرِيدُ: توند پړوو سهر په ق.

الْمَرُودُ: نهوکه سهی دئ و ده چی

به شیوه ی تهریده ماخییه وه.

الْمَرِيدُ: به مانا (الْمَرِيدُ): دئ ه پیسو

په وشت ناشیرین و یاخی بوو شهرانی

ه (ك: مرداء) ه هه روا ناوه بو ههر

شتیک به هه لگن وفتن و شیلان نهرم

ببی ه خورما بکړیته ناوشیروه تا

به ته وای نهرم ده بی ه ماستاو.

الْمَرْدُ قُوش: په مکیکی کشتوکالی

عهترییه، دهرمانی لیدروست

ده کړی پیچی ده گوتړی (السمنق).

مَرْدَلْ فلان: فلان کهس کرده و مکانی

رپک و پیک ناکا، نیشه کانی به

ناکاملی چی دپل.

مَرُّ الْأَمْرِ أَوْ فُلَانٌ مَرًّا وَمَرُّوًّا وَمَرًّا: کارمه

روداو که یان فلان هاتو رپوی ه

به سهریدا تیپه پری.

مَرُّ الْبَعْرِ: حبل و شته کانی له حوشرمه که

شته ک دان.

مَرُّ الْقَرْيَةِ وَغَرِّهَا: کوندمکانی پرکردن

له ناو.

مَرُّ الشَّيْئِ: شته که به ته وای تال بوو (فهر

مریر).

مَرُّ بَفُلَانٍ مَرًّا وَمَرَّةً: سفر او یان به تهم

به سهر فلان کهس دا غالب بوو ه (فهر

مروور).

أَمْرُ الشَّيْئِ: شته که تال بوو ه

ده گوتړی: (قد أَمْرٌ هَذَا الطَّعَامُ فِي

فمی: نهم خوارندنهه لهدهم دا تال
 بوو (ما امر فلان وما أحلی):
 فلانکس نه تال نه شیرین هیچی
 نه گوت ه (فلان ما یمر وما یحلی):
 فلانکس نه زیان نه سود هیچی لی
 جاوه روان ناکری.

امر البر: گمنه که مروری تیدا پهیدا
 بوو مروراوی بوو.

امر الشئی: شته که ی تال کرد ه یان
 شته که ی والیکرد بگونجی ه (امر
 یده علی الشئی): دهستی به شته که دا
 هینا.

امر الغبیل: حه بله که ی گشت بادا ه
 دهشگوتری: (امر الامر): کارم که ی
 قایم کرد، بنه وانی شیدا.
 امر فلاناً: له ملی فلانکسی دا
 بوئه و می بیخا.

مار الرجل مراً ومارة: پیپیلکه ی
 هینایه پیاو که پاشقولی لیگرت
 بوئه و می بیخا، به زموی دا بدا ه
 (امراة مارة): ژنه که ی به گوئی
 ناکاو فیل لی دما.

مرر الشئی: شته که ی راخستو پانی
 کرده و به سمر زموی دا ه شته که ی
 تال کرد ه وای لیگرت بگونجی و
 به کاری بی.

امتر علیه: به سهریدا تیپهری.

استمر الشئی أو الرجل: شته که یان
 پیاو که یه پربازی په پره و کرد ه
 دهگوتری: (هذه عادة مستمرة):
 نه مه دابو نهریتیکی بهرده و او
 نه گوره ه دهشگوتری: (استمر فلان):
 فلانکس دوا ی گهنده لی نیش و
 کارمکانی ساز بوونه و.

استمر بالشئی: توانای به سمر شته که دا
 شکا ه دهگوتری: (هو بعيد الاستمر):
 نه و به تواناو دمه لاته بو دزایه تی
 بهر بهرمکانی ه دهشگوتری: (استمر
 مریر): عهزم و وره بهرز بوو.

استمر الشئی: شته که تال بوو.
 الامر: دهگوتری: (فلان امر عقداً من
 فلان): فلانکس له فلان به و ه فاترو
 وره بهرز تره ه (وهي مری) ه ههروا
 وشه ی (الامر): ناوه بو ریخوله ی
 بیسای.

الامرآن: هه ژاری و پیری ه پیری و
 نه خوشی ه دهشگوتری: (لقى منه
 الامرین): له ووه توشی دوو به لای
 که و ره بوو.

المريرة: دانه و یله به کی پشه تی که ل
 به گمنم و جو دمبی به کوردی پی
 دهگوتری: (مرور) نه گمر له گمل
 گمنم و شتی وا بهاردری نارد که تال
 دما ه ههروا ناوه بو کچوله ی تازه

پېښه پېشتوی نهرمو شل.

المَرَارُ: روه کی کیویه له پېړۍ
(الفصيلة المركبة) په پېښی دمگوتری:
(المُریرُ).

المَرَارُ: حهبل.

المَرَارَةُ: زراو ۵ کیسیکی نووساو
به جگهر موهیه سفرای تیدا خه زن
دمیو یارمه تیدمره بؤ هه زمکردنی
چه وری.

المَرُ: حهبل ۵ خاکه نازو بیل ۵ یان کلکه
خاکه نازو کلکه بیل ۵ هه روا
دمگوتری: (جنه مَرَأُ او مَرین): هاتم
بؤلای جاریک یان دوو جار.

المَرُ: پېچه وانه ی شیرینییه ۵ جوړه
صمغ و جهوییه که له دره خت دېته
دمروه و مگوو بنیشته تال،
دمرمانیکې باشه بؤ کؤکه،
بؤکه سیك دوشك پیوهی دابی، همر
وا بؤ هه لاجوکردنی کرمی ناو
ریخو له باشرین دمرمانه. المَرُه:
جاریک ۵ (لقینه مَرَّة و ذات مَرَّة) ۵
همروا دمگوتری: (لقینه ذات المَرار):
زور جار تشی بووم.

المَرَّة: عهقل، یان زور عاقلی ۵ عهقل و
ژیړی ۵ هیزو توانا ۵ قورئان
دمهرموی: ﴿ذُر مِرَّة فَاسْتَوَى﴾ ۵
همروا ناوه بؤ گشت بادانی حهبل و

شتی وا ۵ به لغه مو شتی وا.

المَرَّة: تال، پېچه وانه ی شیرین ۵ (أبر
مَرَّة): نازناوی شهیتانه.
المَرِّي: جوړه پېخوړیکه.

المَرِيرُ: زهوی سوته مه پؤو روتهن و بی
روه و دره خت ۵ حهبل توند
بادراو (زور بادراو) ۵ عهزیمهت و
سوور بون له سهر شت ۵ (رجل
مریر): پیاوی به هیزو خاوهن عهزم و
وره ۵ (أمر مریر): کاری توندو تؤل.
المَرِيْرَاءُ: به مانا (المارور) دئ واته
دانه ویلای مرؤر.

المِرَّة: تواناو هیزی حهبل ۵ عیزهتی
نمفس و نفسی بهرزی عهزیمهت و
سوور بون له سهر شت ۵ دمگوتری:
(استمرت مریرته علی کذا): سوور
بوو له سهر نه و کاره و وره ی
دانه بهزی.

مَرَزَ جِلْدُهُ مَرَزًا: نه فورچکی به نه سپایی
له پیستی گرت ۵ به قهراخی
په نجه کانی نه فورچکی لی گرت نه ک
به نینوکی.

مَرَزَ الرجلُ: ره خنه ی له پیاوکه گرت ۵
به دمست له پیاوکه ی دا.

مَرَزَ الصَّبِيُّ لَدِي امه: منداله که
به په نجه کانی گو ی مه مکی دایکی
هه لگؤفت له کاتی شیر خواردنی دا.

مَرَزَ الشَّيْءَ: شتهكەى بېرى دوولەتى كرد.

مَرَزَ الشَّرَابَ: تامى شەرابەكەى كرد ۋە چەشى كرد.

إِمْتَرَزَ مِنْ مَالِهِ مِرْزَةً: دەستى گەپشە

مالهكەى توانى سودى لى بېيىنى.

إِمْتَرَزَ شَرِيكُهُ: مالى سامانەكەى

لەشەرىكەكەى جياكردەو.

الْمِرْزَةُ: بەنداو ۋە (ك: مروز).

الْمِرْزَةُ: پارچەى شت.

الْمِرْزَتَانِ: ئەو دو تۆقلەى لەزور نەرمایى

گوڭچكەومبە ۋە دەگوترى: (أذن

مليحة الشحمتين والمرزتين).

الْمِرْزِيَانِ: سەرھەنگ ۋە سەرۆك ۋە (ك:

مرازمة)یە.

مَرَسَ حَبْلَ الْبَكْرَةِ: حەبلى خولخلۆكەكە

كەوتە لایەكیەو.

مَرَسَ الثَّمَرُ فِي الْمَاءِ: خورماكەى لەناو

ئاودا ھەلپشپوت بۆنەومى بتۆینەو ۋە

دەگوترى: (مَرَسَ الدَّوَاءَ وَالْحَبْزَ فِي الْمَاءِ):

دەرمان پان نانەكەى كرده ناوناو.

مَرَسَ الصَّبِيَّ إِصْبَعَهُ: مندالەكە پەنجەى

خۆى مزی.

مَرَسَ يَدَهُ بِالْمَنْدِيلِ: دەستى بەدەستە

سەرکە سړپەو.

مَرَسَ فُلَانٌ مَرَسًا: فلانكەس توندو تۆل

بوو لەچارەسەرى كیشەگان.

أَمَرَسَ حَبْلَ الْبَكْرَةِ: حەبلى

خولخلۆكەكەى خستەو شوینی

تایبەتى خۆى.

مَارَسَ الشَّيْءَ مِرَاسًا وَمَارَسَةً: چارەسەرى

شتهكەى كرد ۋە بەرامبەرى كردو

بەگزی دا چۆو ۋە دەگوترى: (مارس

قِرْنَةً) ۋە (ومارس الأمور والأعمال).

إِمْتَرَسَ الْخَطْبَاءُ: وتارخوینەگان زۆر

دریژەیان بەوتاردا ۋە دەشگوترى:

(امترست الألسن في الخصومات):

لەكیشەو نیزاع دا دەمیان تێك

ژمنى و كەوتنە قسە بەیەك گوتن.

إِمْتَرَسَ بِالشَّيْءِ: دەستى وەردایە

شتهكە.

تَمَارَسَ الْقَوْمُ فِي الْحَرْبِ: خەلكەكە

لەشەردا لێکیان دا.

تَمَرَسَ بِالشَّيْءِ: خۆى لەشتهكە خشاند ۋە

لێى راھاتو فیڤى بوو.

تَمَرَسَ بِالطَّيْبِ: بۆنى خۆشى لەخۆى دا.

تَمَرَسَ بَدِينَهُ: گالتەى بەناپییى خۆى

كرد.

تَمَرَسَ بِالْغَصْرَمَاتِ: بەكیشەو نیزاع

راھاتو خۆى پیانەو ڤەگرت.

تَمَرَسَ الْبَعِيرُ بِالشَّجَرَةِ: حوشترەكە جار

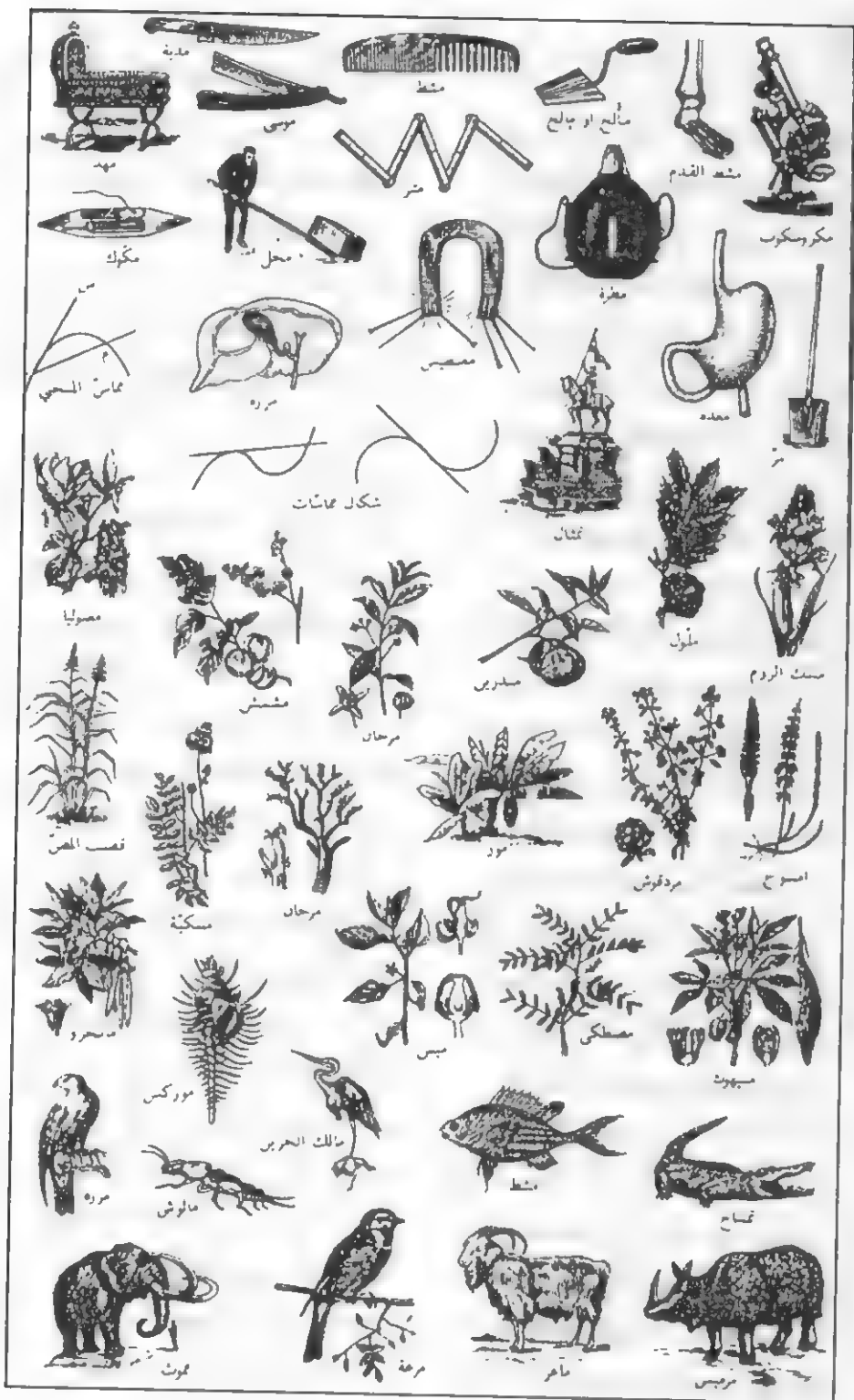
دواچار لەگەڵای درمختەكەى

خوارد.

الْأَمْرَسُ: (وجه أمرس): دەمو چاوى بى

خێرو بێر.

مَارَضْتُ رَأْيَ فَيْك: دهربارهی تو فیتلم
لهخوم کرد.

مَرَضَ فِي الْأَمْرِ: لهکاره کهدا کهمتهر
خهم بوو بهباشی نهنجامی نهدا.

مَرَضَ فِي حَاجَتِي: بهتتمبهلئو نابهدلئ
بو نیشه کهم ههلسورا.

مَرَضَ فِي كَلَامِهِ: قسه کهی دوباره
کردهوه قسه کهی بهبی بناغه
لهقهلم دا.

مَرَضَ الْمَرِيضَ: بهباشی نهخوشه کهی
دهرمان کرد.

مَرَضَ الْبُرُ: گهنمه کهی بلاو کردهوه
پرژاندی.

تَمَارَضَ: خوی بهنهخوش لهقهلم دا.
تَمَارَضَ فِي أَمْرِهِ: لهکاره کهی دا لاواز بوو
کهمتهرخهم بوو.

الْتَمَرِيضَ: خزمه تکردنی نهخوشو
دابینتکردنی
بهگوپرهی رینوماپی پزیشک
پیشهی سسته ری.

الْمَرَضُ: نهخوشییه که توشی
میوهده بی و خراپی دمکا
دمیغه وتینئ.

الْمَرَضُ: شک و گومان.

الْمَرَضُ: نهخوشی، ههردیاردیه که شتی
زیندو لهسنووری ساغو سهلامه تی
لابه ری
یان نه هیلئ حهق و راستی

ببیس.

الْمَرِيضُ: کهسیک نهخوشی پیومه بی یان

که منهندامی و لادان له حهقی پیوه
دیاری بی
دمگوترئ: (قلب مریض):

نایین سست
نایین لاواز
م (رأی مریض): رای لاواز
رای ههلهو

ناراست
(ريح مريضة): رهشه بای
گهرم
یان کرهبا
بای بی هیز
(ليلة مريضة): شهوی بی روناکی

(أرض مريضة): ولاتیك جیگی
دانیشتوانه کهی تیدا نه بیتهوه
یان

ولاتیك جیگی دانیشتوانه کهی
تیدا نه بیتهوه
یان ولاتیکی بی

یاساو پر ناشوب و تهنگو
چهلهمه بی
(شمس مريضة): خور
نهگهر بهرونی دهرنهگهوی،
بهههورو تهو مز داپوشرابی.

الْمَرَضُ: نهخوش.

الْمَرِيضُ: کهسیک کاروباری نهخوش
به پیوه بهری و پیداو یستیان بو دابین

بکا بهگوپرهی رینوماپی پزیشک.

الْمَرَضُ: نهخوش.

مَرَطَ الرَّجْلُ مَرَطًا وَمَرَطًا: پیاومکه پهلهی
کرد.

مَرَطَتْ بِهِ أُمُّهُ مَرَطًا: دایکی نهوی
بهوهله ده هیئاوه.

مَرَطَ الشَّعْرَ أَوْ الرِّيشَ أَوْ الصَّوْفَ عَنِ الْجَسَدِ:

- مَرَع رَأْسَهُ بِالْدهْن: سمری داهیناو به‌شانه‌ی کرد.
- مَرِجُ الْمَكَانِ وَالْوَادِي: شوینه‌که یان شیومکه گیاو گزی زور بوو، به‌پیت و به‌رمکه‌ت بوو.
- مَرِجَ فُلَان: فلان‌کس که‌وته همرزانیه‌وه ژیا‌نی خوش بوو.
- مَرَجَ مَرَاعَةً: نازو نیعمه‌تی بۆده‌سته به‌ر بوو.
- أَمْرَجَ الْمَكَانُ وَالْوَادِي: به‌مانا (مَرِج) دئی.
- أَمْرَجَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که توشی زه‌وی به‌پیت و به‌رمکه‌ت و ژیا‌نی خوش و همرزانی بوو.
- أَمْرَعَتِ الْأَرْضُ: زه‌ویه‌که مه‌رو مالاتی ناوی تیریان خوارد چونکه له‌ومری باش و زوری تیدایه.
- أَمْرَجَ رَأْسَهُ بدهْن: زوری رو‌ن له‌سمری دا.
- تَمَرَجَ: په‌له‌ی کرد و هه‌و‌لی په‌یدا‌کردنی له‌ومری دا.
- الْأَمْرُوعَةُ: (أَرْضُ امْرُوعَةٍ): زه‌ویه‌کی به‌پیت و به‌رمکه‌ته.
- الْمِرَاعُ: به‌زو پیو.
- الْمَرْجُ: له‌ومر و (ك: أَمْرُجٌ وَأَمْرَاع).
الْمَرْجُ: (رجل مَرِج): پیاویکه له‌له‌ومری باش ده‌گه‌ری بۆ نازه‌له‌کانی.
- الْمَرِيجُ: زه‌وی پر گیاو گز و بارانی
- همرزانی ناومر و ده‌گوتری: (غیث مریج): بارانی‌که باش گیاو گز ده‌روین و زه‌ویه‌که والیده‌کا گیاو گزی باش به‌روین.
- الْمِرَاعُ: به‌مانا (الْمَرِيج) دئی.
- مَرِغَتِ السَّامَةُ الْعُشْبُ مَرِغاً: نازه‌له به‌ر هه‌له‌دراوه‌کان هه‌موو گیاو‌گزه‌که‌یان خوارد و ده‌سگوتری: (مرغ الحيوان في العُشْب): نازه‌له‌کان له‌ناو له‌ورپه‌که دا مانه‌وه‌و تیییدا له‌ومرپان.
- مَرِجَ عَرَضُهُ مَرِغاً: پیس بوو، شتی پیسی پیومنوو‌سا تیکه‌لی بوو و (فهر أَمْرَجٌ وهي مَرِغَاء).
- مَرِجَ شَعْرَهُ: قزی رو‌نه‌که یان باش پیکه‌وت و (فهر مَرِجٌ).
- أَمْرَجَ: نو‌ست و ئاو له‌هه‌ر دوو لاشه‌ویله‌ی هاته‌ده‌ر و (که‌فی چاند) و زورقه‌سه‌ی بی جی و رنی کردن.
- أَمْرَجَ الْعَجِينُ: زوری ئاو کرده هه‌ویره‌که‌وه به‌جو‌رێک نه‌یتوانی وشکی بکاته‌وه (توندی بکاته‌وه).
- أَمْرَجَ عَرَضُهُ: چه‌یاو ناموو‌سی خوی برد.
- مَارَغَهُ بِالْترَاب: له‌قو‌ری هه‌له‌شیلا، له‌قو‌ری هه‌له‌سوو.
- مَرَّغَهُ فِي التَّرَاب: له‌قو‌ری ومردا، له‌ناو

قوردا ئەمدىو ئەو دىوى كرد.

مَرْغُ العِرَض: ناموسى برد، ناموسى
لەكەدار كرد.

مَرْغُ فِلاَن: فلانكەس جوان قىزى
چەوركردن، بەتەواوى رۆنى ليدان.

تَمَرَّغَت السَّائِمَة: ئازەلەكە زۆر لەناو
لەومرگادا مايەوه.

تَمَرَّغُ الحَيوان: ئازەلەكە ئاو لەدەمى
هاتە خوار.

تَمَرَّغُ فِلاَن: فلانكەس خۆى پاك راگرت،
نەيهيشت كەسابەتى تووشى عەيبو
خەوش ببى ۵ خۆى شىشتو دەمو
چاوى ئارايىش دا ۵ لەتاو ئازارو
ئەشكەنجە تالوتلى كرد.

تَمَرَّغُ فِي التَّرَاب: لەقورۇ لیتەدا گەوزى،
ئەمدىوو ئەو دىوى كرد ۵
دەشگوترى: (تَمَرَّغُ فِي الرِّزَائِل، تَمَرَّغُ
فِي النِّعَم).

تَمَرَّغُ فِي الْأَمْرِ: لەكارمەكەدا پاراۋ دوو دل
بوو.

تَمَرَّغُ عَلَى فِلاَن: لەسەر فلانكەس
مايەوه ۵ لەسەر فلان وەستاو
مۆلەتى دا.

الْمَرَاغُ: شوپىنى گەوزىنى ولاخو ئازەل ۵
لەحەدىت دا هاتوو: (مَرَاغُ دَوَابِهَا
الْمِسْك).

الْمَرَاغَة: بەمانا (الْمَرَاغُ) دى ۵ ھەروا ناو

بۇ دېلەكەر.

الْمَرْغُ: تىزو لىكو چلەم ۵ (المرغة): باغى
پردارو درەخت ۵ قىز چەوركردنى
تەواو.

الْمَرْغَة: رىخۆلە كوڤرە.
مَرْقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَةِ مَرْقًا: تىرمەكە
بەتەوژم لەكەوان دەرچوو.

مَرْقُ مِنَ الدِّين: لەنايىن دەرچوو.
مَرْقُ فِي الْأَرْض: بەناوى دا رۆيشت گەشتو
گوزارى كرد.

مَرْقُ الْقَدْرِ مَرْقًا: شۆرباوى
ناومەنچەلەكەى زۆر كرد.

مَرْقُ الصَّوْفِ وَالشَّعْرِ مِنَ الْجِلْد: خورى
مووى لەپىستەكە خۆشكرامەكە
ھەلکەند.

مَرْقُ الصَّبْغِ مِنَ الْعَصْفَر: ڕەنگو بۆيەى
لەگولە زمردە دەرھيئا.

مَرْقُ فِلاَن: بەخييراىى زەبرى كاريگەرى
لەفلان دا.

مَرْقَتُ الْبَيْضَةِ مَرْقًا: ھىلکەكە پيس بوو
بووھ وەبەخوينو ئاو.

مَرْقَتُ النِّخْلَةِ: بەرى دارخورماكە
ھەلومرې دواى ئەوھى پىنگەيشت.

أَمْرَقُ: شەرمگای خۆى دەرخت.
أَمْرَقَتِ النِّخْلَةُ: دارخورماكە بەرمەكەى
پىنگەيى و ھەلومرى.

أَمْرَقُ الْجِلْد: پىستە خۆشبوھەكە كاتى

ئەۋەى ھاتوۋە موۋەكانى بېرىندىرئەۋە.

أَمَرَقَ الْقِدْرَ: بەمانا (مَرَقَ القدر) دى.

مَرَقَ الْقِدْرَ: بەمانا (أَمَرَقَ) دى.

مَرَقَ الثوبَ: قوماشەكە بەمادەى

عوضفور رەنگ كىرد.

إِثْمَرَقَ الشَّيْئُ: شتەكە بەخىرايى و

بەتەۋۇم قەبارەكەى بېرى،

مەسافەكەى بېرى ۋە دىگوتىرى:

(إِثْمَرَقَ مِنَ الْبَيْتِ): بەخىرايى لەمال

ھاتە دەر.

إِثْمَرَقَ الْوَلَدُ مِنْ بَطْنِ أُمِّهِ: زارۇكەكە

بەئاسانى لەسكى دايكى ھاتەدەر

دەشگوتىرى: (إِثْمَرَقَتِ الْحَمَامَةُ مِنَ

الْكُورَةِ): كۆترەكە بەگورجى

لەكونەكە ھاتەدەر.

أَمَرَقَ السَّيْفُ مِنْ غَمَدِهِ: شمشىرەكەى

خىرا لەكالان دەرھىنا.

إِثْمَرَقَ وَانْمَرَقَ الرَّجُلُ: پياۋەكە شەرمگای

دەرکەوت.

إِثْمَرَقَ الشَّعْرُ: قىزەكە پلاۋ بوو ھەلۋەرى

بەھۋى نەخۋشى يان بەھۋى شتى

ترەۋە.

تَمَرَقَ الثوبُ: قوماشەكە قىۋولى رەنگو

سۈيغەكەى كىرد.

المَرَقُ: لەئاپىن دەرچوو ۋە ھەلگەپراۋە

لەئاپىن ۋە ھەرشتىك شتىكى تر

نەمدىۋاۋىدىو بكاۋ نەنۋشتىتەۋە.

المَرَقُ: بېروانە مادەى (رَقَق).

المَرَاقَةُ: ھەرشتىك لەشتىكى تر

ھەلۋەرى ۋە ئەۋەى ھەلگەكىشرىۋو

ھەلگەكەندىرى لەخورى و موۋ يان

لەۋەرى.

المَرِيقُ: گىيا عصفور (گولە زەردە).

المَرَقُ: پىست كە بۈگەن بكا تۈكەكەى

لى بېرىندىرئەۋە ۋە خورى شىكراۋە و

بە شە كراۋ ۋە خورى مەرپە لەرو

نەخۋش ۋە پىشكوتنى گول ۋە

دەشگوتىرى: (أصابه ذلك في مَرَقِك):

بەھۋى تۆۋە ئەۋەى توش بوو.

المَرِيقُ: خورى بۈگەن.

المَرَقُ: شۇرباۋى چەۋر (ئاۋ گۆشتى

تېكىرىۋ بكوئىندىرى).

المَرَقَةُ: خورى لەسەرمەتاي رىنىنەۋەى

لەپىستەكە ۋە ئەۋ زىندە گۆشتەى

بەپىستەۋە دەمىنىتەۋە دۋاى

گورۋنى جياكردنەۋەۋە دامالنى

لەگۆشتەكە ۋە پىستى دىباغكراۋ.

المَرُوقُ: پىرۋو چىقلىۋ چالى گول.

المَرَاقُ: كەسىك خۋ لەشت

ھەلقورتىن ۋە لەھەموۋ دىزەيەك

نەسكۋى بى.

المَرِيقُ: گۆشت كە چەۋرى كەمى

تىدەپى.

مَرَمَرَ فُلان: فلانكەس رقى ھەلسا.

مَرْمَرُ الْمَاءِ: ناوهکه‌ی والیکرد به‌سهر

زهوی دا برِوا.

تَمَرْمَرُ الْجِسْمِ: جه‌سته‌ی له‌رز‌ی

حه‌جیمینی لی برِا.

تَمَرْمَرُ فُلَانٍ عَلَى أَصْحَابِهِ: فلانکه‌س

بوو به نه‌میرو گه‌وره به‌سهر

هاوه‌له‌کانی دا.

الْمَرَامِرُ: که‌سیک خواوه‌نی جیسمی

نهرمو نیان بی.

الْمَرْمِرُ: به‌ردی روخام (مه‌رمه‌ی) ۵

به‌ردیکه بو بیناسازی به‌کاردی بو

جوانی و رازاندنه‌وه.

الْمَرْمَرَةُ: پارچه مه‌رمه‌ی ۵ بارانی زور.

الْمَرْمِيسُ: شتی لوس و ره‌قو پته‌و ۵

(داهیه مرمیس) به‌لای گه‌وره‌و

ترسناک ۵ ملدريز.

مَوْنُ الشَّيْئِ مَرَانَةً وَمَرُونَةً: شته‌که

له‌حاله‌تی ره‌قیه‌وه گو‌پردرا بو حاله‌تی

نهرمی ۵ ده‌شگوتری: (مَرْنُ ثَوْبَةٍ)

بو‌شاکه‌که‌ی نهرمو سفت و لووس بو.

مَرَكْتُ فُلَانٍ عَلَى الْعَمَلِ: ده‌ستی

فلانکه‌س له‌سهر نیشکردن راهات

ده‌ستی ره‌قاص بوون ۵ ده‌شگوتری:

(مَرْنُ وَجْهِهِ عَلَى الْأَمْرِ): شهرمی

نه‌کرد بو کردنی کاره‌که، بی چاوو

روبوو.

مَوْنُ الْجِلْدِ مَرَانًا: له‌سهر قسه‌کردن راهات و

شهرمی نه‌کرد.

مَوْنٌ مِنْ عِلْوِهِ: له‌ترسان و له‌به‌ر لاوازی

له‌به‌ر دوزمه‌که‌ی هه‌لات.

مَوْنٌ بِه الْأَرْضِ: به‌زهوی دادا، به‌زهوی

کی‌شا.

مَوْنٌ بَعِيْهٍ: لای خواروی قاجی

حوشترمه‌که‌ی چه‌ورگرد بو‌نه‌وه‌ی نهرم

بین.

أَمَرْنُ الرَّجُلُ بِالْقَوْلِ: پیاوه‌که قسه‌کانی

نهرم کردن و به‌هیواشی دوا.

مارنت الناقّة ممارسة ومراناً: حوشترمه‌که

شیره‌که‌ی وشک بوو.

مَرْنُ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی نهرم کرده‌وه.

مَرْنٌ فُلَانًا عَلَى الْأَمْرِ: فلانکه‌سی له‌سهر

کارمه‌که راهینا ۵ ده‌شگوتری: (مَرْنٌ

وَجْهَهُ عَلَى الْخِصَامِ): روکراوه‌و بی

چاوو رو بوو بو کی‌شه نانه‌وه

دژایه‌تی یان سوالکردن ۵ هه‌روا

ده‌گوتری: (انه لَمَرْنُ الْوَجْهِ): نه‌و

روهایم و بی چاوو پرووه.

مَرْنٌ بِه الْأَرْضِ: به‌زهوی دادا، خسته‌ی

سه‌زهوی.

تَمَرْنُ الشَّيْئِ: شته‌که نهرمو نیان بوو.

تَمَرْنٌ عَلَى الشَّيْئِ: راهینانی له‌سهر

شته‌که کردو فی‌ری بوو.

الْمَتَمَرِنُ: راهینهر ۵ یان (الْمَتَمَرْنُ):

راهیندراو که‌سیک ماومیه‌ک

خەریکی فێربوونی کارێک بێ.

الْمَرَانُ: رمبی رهق و پتەو ە دەرگوتری:

(تطاعنوا بالمران): بەرمبی پتەو

شەریان کرد.

الْمَرْنُ: جەرمی نەرمکراو ە فەرۆه ە

لاتەنیشتو ئەملاو ئەولای شت.

مَرْنَا الْأَنْفَ: ئەملاو ئەولای لوت.

الْمَرْنُ: پەگێکە لەدیوی ناوەوەی قاچی

پێشەوهی حوشر ە (ك: آمران) ە

(أمران الذراع): پەگەکانی باسک.

الْمَرْنُ: پەوشت و داب و نەریت ە حال و

وەزە.

مَرِهَتْ عَيْنُهُ مَرَهَا: چاوی کلی تیدا

نەبوو ە یان چاوی توشی نەخۆشی

بوو.

الْأَمْرَةُ: (سراب أَمْرَة): تپاویلکە سپی

کە هیچ خالی رمشی تیدانەبن.

الْمَرَّةُ: نەخۆشی چاو.

الْمَرَّةُ: (رجل مَرَّةُ الْفَزَاد): پیاویکی دڵ

نەخۆشە.

الْمَرْهَاءُ مِنَ النِّعَاجِ: مەرپو بەرانی زۆر

سپی ە زەوی کەم داپرو رووک.

الْمَرْهَة: سپیایی کەشتی تری تیکەلاو

بێ ە چالێک ناوی بارانی تیدا

کۆبوو پتەوه.

مَرْهَمَ الْجُرْحِ: مەرهمی خستە سەر

برینەکە.

الْمَرْهَمُ: گیراوەیهکی جەورە زۆر جۆری

ههیهو بۆ زۆر برین و هاوسان و

درزی جەستە بەگاردی ە بەگوردی

پێی دەلێن مەلحەم.

الْمَرْوُ: رومکێکی بۆنخۆشە، چەند

ناوێکی تریشی ههیه وەکوو

(الخرنبا، حبق الشيوخ) ە جۆرە

بەردە ئەستێیهکە ئاگری لێ

دەبیتهوه.

الْمَرْوَةُ: کێویکە لەمەکە بەرامبەر

کێوی صفەا.

مَرَى الْفَرَسُ مَرِيًا: ئەسپەکە سمکۆلی کرد

یان قاچی بەسەر زەوی راگێشا بەهۆی

شکان و شتی واوه ە دەرگوتری: (مری

الفرسُ بیدیه).

مَرَى الشَّيْءُ: شتەکە دیههنا.

مَرَى الْفَرَسُ: ئەسپەکە تاودا بۆنەوهی

بزانێ تاجەند ئازاو بەتوانایە

بۆغاردان و هیزری رۆیشتنی چەندە ە

دەشگوتری: (مریتە فمادَر): ههولم دا

قەناعەتی پێ بکەم بێ سود بوو.

مَرَى الرِّيحُ السَّعَابَ: بایەکە وایکرد

ههورهکە باران ببارینێ.

مَرَى فَلَانًا حَقًا: ئینکاری مافی فلانی کرد.

مَرَى فَلَانًا النَّاَقَةَ وَغَرَّهَا: حوشرمەکە شیر

دا.

أَمْسَرَ السَّدْمُ: خوینی دەرھینا.

ماراه مِراءْ وَمُمارَة: کیشهو دمه دهمی
له گهن کرد.

ماری فلاتاً: پیچه وانهی ویستی
فلانکسوی کرد فرتو فیلی له گهن
دا نه انجام دا.

إمترى في الشئني: شته کهی دهرهینا.

إمترت الريح السحاب: رمه بایه که
همورمکهی والیکرد بارانی لئ
بباری.

إمترى الناقة: حوشره کهی دوشی.

تمارى القوم: خه لکه که کیشهو نیزاعیان
بهر پاکرد.

تمارى في الشئني: گومانی له شته که دا
هه بوو.

تَمَرى بالشئني: خوی به شته که
رازاندموه.

المارية: مانگا که گوله کهی هه بی ۵

هه روا (ماریه) ناوی نافرمتیکه

به ناوی ماریای کچی نه رقم ۵

له پهنی پیشینان دا هاتوو دهلی:

(خذا ولو بقرطی ماریه): نه وشته

هه بگرهو بیکه به مانی خوت

ته نانهت نه گهر به جوتگوارهی

ماریهش بی (واته به مهر نرخیک

بی).

الماری: مانگای سپی ۵ دهر پییه کی

له خوری دروستکراوو خمتخت

ئاوگیش و ئاودابه شکر له پیی
ده کرد ۵ هه روا ناوه بو پاوچی

قهتی، نهو که سهی باندیدی قهتی
راوده کا.

المارية: قهتی قهتهوو خوباب ۵
نافرمتی پیست سپی.

المرية: کیشهو دمه دهمی ۵ دهگوتری:
(مافیه مریه) هیچ گومانی تیدانیه.

المري: حوشری شیر زور ۵ نهو ره کهی
پرده بی و شیر لی لئ ۵ (ک:

ماریا) یه.

المري: راستو ریک ۵ دهگوتری: (امر
ممن): کاری راست.

مَزَجَ الشراب ونحوه مَزَجاً: شهرابه کهی
تی که ل کرد به شتی تر.

مَزَجَ فلاتاً على صاحبه: فلانکسوی هه لئا
بو دزایمتی کردنی هاوه له کهی.

مَازَجَه: تی که لاوی کرد ۵ شانازی
به سهر دا کرد.

مَزَجَ السنبِل: گوله ره که که له حالتهی
سه وزیه وه جووه سهر حالتهی زمردی.

تمازَجَ الشراب والماء: شهراب و ناو
تی که لاو بوون ۵ دهگوتری: (تمازَجَ

الزوجان تمازج الماء والصهباء).

المزاج: نه وهی شهرابی تی که ل ده کری ۵
ههر دووشت تی که ل بکری

به ههریه کیکیان دهگوتری: (مزاج)

ه قورئان دمه رموی: ﴿كَانَ مِزَاجُهَا

كَافُورًا﴾ ه ههروا وشه (مَزَاج)

بریتییه له ناماده باشیه کی تاییه تی

جهسته یی عه قلی، مروقی رابردو

سه رده می کون پییان وابوو

که حاله تی (مِزَاج) له ووه

په یداده بی که له جهسته دا یه کی

له چوار عه نصوره کان (خوین،

سفراو، ماده ی رهش، به لغم)

ریژه که ی له جهسته دا یاد بکا ه

وه لئی زاناکانی سه رده می

پیشکه وتنی زانست ئیستاشی له گهل

دا بی هه رجه نده پییان وایه

میزاجه کان له ناکامی کارلیک و

کاریگه ره جهسته ییه کان په یدا دهب

به لام له ژماره ی میزاجه کان و

ناوگانیان رای جیاوازیان هه یه.

المِزْجُ: (شراب مَزْج): شهرابی تیکهل

کراو بهشتی تر.

المِزْجُ: ههنگوین ه نهو ناوه ی تیکه لی

شهراب دهری ه بادامی تال.

المِزْجُ: (رَجُلٌ مَزَاجٌ): پیاویکی به چه پ و

گوپ و دروژن و پارا، هیج کاتی

له سه ره وهشتیک به رده وام نابی.

المِزْجُ: بادامی تال، شهراب که تیکهل

بی له چه نده شتیک.

مَزْجٌ مِزْجاً وَمِزَاجاً: گالتهو سوعبه تی کرد.

اَمْسَحَ الْكِرْمَ: که پری بو دارمیو که

کرد.

مِزَاجُهُ مِزَاجاً وَمِزَاجَةً: گالتهو سوعبه تی

له گهل کرد.

مَزْجُ السُّبُلِ وَالْعِنَبِ: گوئه دانه وئله که

رهنگی گوپاو پیگه یی، ترپیه که

پیگه یی.

المِزْجُ: گوئی دانه وئله.

المِزْجَةُ: سه رما.

مَزْجُ اللَّبَنِ وَنَحْوَهُ مِزْجاً: شیرمه کی ورده ورده

قومقوم خوارده وه.

مَزْجُ الْمَرْقِ وَنَحْوَهُ: شوربا وه که ی خوارده وه

هه ئیلوشی.

مَزْجُ فَلَانًا: رقی له فلانکهس بوو.

مَزْجُ الْقَرْيَةِ: کونده ناو که ی پرکرد له ناو.

مَزْجُ الرَّجُلِ مِزَاجَةً: پیاو که دلی پتهو بوو ه

قسه خوش و عهنتیکه بوو.

مَزْجُ التَّمْرِ: خورما که پیگه یی ه (فهر

مزیر).

الْمِزْجُ: پیاوی دل قیام و وره مرز ه (ک:

امازیر).

المِزْجُ: بیره ی دروستکراو له زورات ه

نه حمه ق و گیل.

المِزْجَةُ: هه ئمزین.

المِزْجُ: بپروانه ماده ی (المِزْجُ).

مَزْجُ الشَّرَابِ مِزْجاً: شهرا به که ی هه ئمز.

مَزْجُ الشَّيْنِ أَوْ الرَّجُلِ مِزَاجَةً: شته که یان

المزیز: شکۆمه‌ندو گه‌وره، زانا که کەس
هاوشانی نه‌بێ.

مَزَعِ الفرسُ ونحوه في عدوه مَزْعاً: نه‌سپه‌که
به‌گورجی بازی دا.

مَزْعُ القُطن: به‌ده‌ست لۆکه‌که‌ی شی
کرده‌وه.

مَزْعُ الشَّيْن: شته‌که‌ی بلاو کرده‌وه ۵
ده‌شگوتری: (مَزْعُ اللحمِ والشَّرب):
گۆشته‌که‌ی هه‌لخست بۆئه‌وه‌ی
له‌بهر هه‌تاو وشک بێته‌وه.

تَمَزَعُ الشَّيْن: شته‌که‌ی بلاو بۆوه ۵
ده‌شگوتری: (فلان يَتَمَزَعُ غِيظاً):
فلانکه‌س رقی لێ دهرژێو که‌ف
ده‌جێنێ.

تَمَزَعُ القومُ الشَّيْنُ بينهم: خه‌لکه‌که
له‌ناو خۆیان دا شته‌که‌یان به‌ش
کرد.

المُزَاعَةُ: هه‌لومرپوی شت نه‌و پرژو
وردوو خه‌ته‌و شته‌ی له‌شتی تر
ده‌که‌وێته‌ خوار.

المُزَاعُ: ژیشک.
المُزَعَةُ: پاشماوه‌ی چه‌وری ۵ قومه‌ ناو ۵
ده‌گوتری: (مافي الإناء مُزَعَةٌ من الماء)
۵ (ك: مَزْع).

المُزَعَةُ: پارچه‌ لۆکه‌ پارچه‌ به‌رو پۆلی
بالتده‌ پارچه‌ گۆشت.
المُزْعِي: فیتنه ۵ شه‌وره‌و.

پیاومه‌که‌ له‌غه‌میری خۆی باشت‌ر بوو.

مَزُّ الشَّراب: شه‌رايه‌که‌ زۆر مزر بوو ۵
(فهو مَز).

مَزَّة: به‌باش و چاکی هاته‌ به‌رچاو.
مَزَزَ فلاناً بذلك الأمر: به‌وشته
فلانکه‌سی به‌رزکردمه‌وه.

تَمَزَزَ: شه‌رابی مزر یان شتی مزری
خواردمه‌وه.

تَمَزَزَ الشَّراب: شه‌رايه‌که‌ی هه‌ل‌مزی.
المَزَاةُ: حِطَّة مَزَاةُ: گه‌نمیکه
هه‌وهرمه‌که‌ی شل ده‌بێته‌وه‌و نانی لێ
ناکری.

المَزُّ: هه‌رخواردن و خواردنه‌وه‌یه‌ک
تامی مزر بێ.

المِزُّ: هه‌ضل و زیده ۵ ده‌گوتری: (لهذا
على ذلك مِز).

المِزُّ: مۆلته ۵ ده‌گوتری: (افعله على
مِز): من به‌کاله‌و خۆ نه‌و
کاره‌ده‌که‌م.

المِزُّ: شه‌رابی تام خۆش.

المِزَّةُ: به‌مانا (المِزَّاء دئ) ۵ که‌میک قومه
ناوێک یان قومه‌ شیرێک ۵
ده‌گوتری: (مافي الإناء الامِزَّة):

که‌میک له‌قاپه‌که‌ داماو ۵
ده‌گوتری: (مافي الإناء الامِزَّة):

که‌میک له‌قاپه‌که‌ داماو.

المِزَّةُ: شه‌رابی مزر و خراب.

مَزْقُ الطائر بِسَلَحِهِ مَزْقاً: بالنده که
جیقنه‌ی بهردایه‌وه.

مَزْقُ الثوب: قوماشه‌که‌ی دری.

مَزْقُ عِرْضِ أَخِيه: تانه‌ی له‌ناموسی
براکه‌ی دا جوینی پَیدا ه قورئان
دمقه‌رموی: ﴿وَمَزَقْنَاهُمْ كُلُّ مُمَزَّقٍ﴾
ه پهرتو و بلاومان گردن و
ههریه‌که‌یانمان فری دایه شوینیک.

مازَقَه: پَپشِرکِی له‌گه‌ل دا کرد
له‌پاکردن و بازدان دا.

تَمَزَّق: هه‌ئشت قه‌ئشت بوو.

تَمَزَّقُ الْقَوْمُ: خه‌ئکه‌که پهرته‌وازه بوون
ه ده‌گوتری: (تَمَزَّقَ جَمْعُهُم).

الْمَزَاقُ: گورج و گۆل خیرا له نیش و
کاردا.

الْمَزَقُ: (ثوب مَزَق): قوماش یان کراسی
دراو.

المِزْقَةُ: به‌مانا (المِزْعَةُ) دئ ه ده‌گوتری:
(صار الثوب مِزْقاً).

المِزِقُ: به‌مانا (المِزِق) دئ.

مَزْمَزَه: هه‌ولته و گَیرو نه‌مدیوی نه‌و
دیوی کرد ه هینایه پیشه‌وه‌و بردیه
دواوه.

تَمَزَمَزَ: له‌هاندی، جولاً، که‌وته جه‌و
جول.

تَمَزَمَزَ لِلْقِيَام: هه‌ولی دا هه‌ئس.

مَزُونٌ مَزُوناً: به‌خیرایی روئی بو

جَیبه‌جَی کردنی ئی—شه‌که‌ی ه
ده‌گوتری: (مَزَنٌ مِنَ الْعَدُو): له‌ترسی
دوژمنه‌که‌ی هه‌لات.

مَزُونٌ فَلَانٌ: فلان‌کس دهم و جاوی
که‌شایه‌وه.

مَزُونٌ فَلَاناً: فلان‌کسی شکۆدار کرد،
به‌سهر که‌سانی دیکه‌دا پاساوی دایه‌وه
ه به‌پاشمله مه‌دحی کرد له‌لای خاوه‌ن
ده‌سه‌لات و کاربه‌ده‌ست.

مَزُونٌ الْقَرْيَةِ: کونده ئاوه‌که‌ی په‌رکرد.

مَزْنَه: بۆ زَنده‌و موباله‌غه له‌مانای
(مَزْنَه) دئ.

تَمَزَّنَ: به‌پَیی خۆی دا به‌په‌له روئی.

تَمَزَّنَ عَلَى أَصْحَابِهِ: شانازی به‌سهر
هاوه‌لانی دا کرد، زیاد له‌به‌په‌ری

خۆی قاجی پاکیشا.

الْمَازِنُ: گه‌رای میروو.

الْمُزْنُ: هه‌ور که‌بارانی پَیومبی ه (حَبُّ
الْمُزْنِ): ته‌رزه.

الْمُزْنَةُ: تاوه باران ه (ابن مُزْنَه): مانگ که
جار‌جار له‌ناو هه‌ور دهمده‌جئ و
ده‌بیندرئ، ده‌گوتری: (طَلَعَ ابْنُ
مُزْنَه).

مَزَا مَزواً ومِزياً: لوتبه‌رزی نواند.

أَمْزَاهُ عَلَيْهِ زَئْدَه رَئِزِی به‌سهر نه‌ودا
هه‌بوو.

مَزَاهُ: به‌باشی زانی و ته‌فضیلی دا ه

دمگوترئ: مزیت متاعه حتى نفقته
متاعه).
مَسَا الْقَدْر: مهنجه لکه یان کولینه که
هیواش بووه.

مَسَا حَقَه: درنگ مافه که ی بؤ گه پاندموه.
مَسَا الطریق: ناو قه دی ریگای گرته بهر.
مَسَا بَیْن الْقَوْم: هه سادو گهنده لی
خسته نیو خه لکه وه.

المَسَاء: ناو هراستی ریگا.
مَسَحَ فِي الْأَرْضِ مَسْحًا: به ناو زهوی دا
رؤیشت.

مَسَحَ الشَّيْءُ الْمَتْلُخَ أَوْ الْمُبْتَلَّ مَسْحًا:
دهستی به سمر شته که دا هیئا بؤئه وهی
چرچ و لؤچ و شوپنه واری ته پیه که ی
به سمر وه نه مینئ.

مَسَحَ عَلَى الشَّيْءِ الْمَاءُ أَوْ بِالذَّهْنِ: دهستی
ته پیه به سمر شته که دا هیئا ه قورئان
دهفه رموی: ﴿وَأَمْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ﴾.

مَسَحَ يَدَهُ عَلَى رَأْسِ الْيَتِيمِ: به زهوی
به هه تیوه که دا هات.

مَسَحَ فَلَانًا بِالْقَوْلِ: به قسه ی نهرم له گهل
فلانکه س دا دوا بؤئه وهی له خشته ی
به ری.

مَسَحَ الْقَوْمَ: به سمر خه لکه که دا رؤی و
لاپان نه مایه وه.

مَسَحَ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ: دهستی به بهرده
ریشه که ی که عبه دا هیئا بؤ ته بهر وک.

مَسَحَ شَعْرُهُ: موی قزی به شانه کرد.
مَسَحَ فَلَانًا بِالسَّيْفِ: فلانکه سی به شم شیر
بری ه (فهو ماسح).

مَسَا الْقَوْمُ: خه لکه که خویان
به گه ورمو ریژدار دانا.
تَمَزَّى عَلَيْهِمْ: پیی و ابوو زنده فه زلی
هه به به سمر نه وان دا.

المَازِي: به مانا (الجَبَارُ) دی.
المَازِيَةِ: زنده ه دمگوترئ: (له علیه
مازیه).

الْمُتَمَازِي: دمگوترئ: (قعد عني متمازياً):
دزم و مستاو پیچ هوانه ی دابو
نهریت له گهل دانیشت.

الْمَزُو وَالْمَزِي: ته واه ه له هه موو شتیک دا
ته واه و کامل.
الْمَزِي: به مانا (الْمَزُو) دی ه زهریف و قسه
خوش.

الْمَزِيَّةُ: له هه موو شتیک دا به مانا
(الْمَزُو) دی ه زنده هه ضل و ریژداری
که له که سانی دیکه جودا وازی هه بین
ه خوار دنی تایبهت که بؤ پیوا
دروست دمکری ه (ک: مزایا).

مَسَا فَلَان مَسْنًا وَمَسُوًا: فلان شتی
ناشیرین و نه شیوا ی نه نجام دا ه راست و
درو ی تیکهل کرد.
مَسَا عَلَى الشَّيْءِ: فیلئ له پیاه که کرد ه
دهمگوترئ: (مَسَاةً بِالْقَوْلِ): به قسه
کابرای نهرم کرده وه.

مَسَحَ الشَّيْئُ: بۆ زېډمړېږي له مانای
(مَسَحَ) دئ.

مَسَحَ فُلَانًا: قسه ی نهرمی له گهڼ
فلانکس کرد بۆ نه وهی ښی لئ
بکا هه لیخه له تیڼی.

مَسَحَ الْإِبِلَ: به مانا (مَسَحَهَا) دئ.
إِمْتَسَحَ السَّيْفَ مِنْ غَمْدِهِ: شمشره کی
له کالان دهرگیشا.

إِنْمَسَحَ رَأْسُكَ الشَّيْئُ: شته که نهوی
له سهری بوو رامالدر، رادرا.

تَمَسَّحَ الرَّجُلَانِ: دوو پیاووه که
دوستانه تیپان به ست ۵ یان مامه له ی
کرین و فروشتنیان کرد ۵ یان
دهستیان خسته ناو دهستی
یه کترموه ۵ دهگوتری: (التقوا
فَتَمَسَّحُوا): نهو کومه له به یه که
گه یشتن و دهستیان خسته ناو
دهستی یه کترموه.

تَمَسَّحَ بِالْمَاءِ وَمِنْهُ: به ناو خوی ششت.
تَمَسَّحَ لِلصَّلَاةِ: بۆ نوپز دستنویزی
گرت.

تَمَسَّحَ بِالْأَرْضِ: ته به مومی کرد ۵
له حه دپنی پیغه مبردا هاتووه:
(تَمَسَّحُوا بِالْأَرْضِ فَإِنَّهَا بِكُمْ بَرَةٌ):
دهگوتری: (فلان يَتَمَسَّحُ بِهِ لِفَضْلِهِ
وَعِبَادَتِهِ): فلانکس نه و منده پیاوی
چا که کهسانی دیکه خوی لئ نزيك

مَسَحَ الْقَوْمَ قَتْلًا: زمبری له خه لکه که داو
که لاکي لئ خستن، سهری په راند، ملی
په راند.

مَسَحَ الْإِبِلَ: حوشره کی ماندو کرد کزو
لاوازی کرد ۵ دهگوتری: (مَسَحَتِ
الْإِبِلُ الْأَرْضَ يَوْمَهَا ذَابًا): حوشره که
به خیرایی به ناو زهوی دا رویشت و
هه دادانی نه بوو.

مَسَحَ الْمَسَاحُ الْأَرْضَ مَسْحًا: روپیووه که
به مه ترو زیراع زهوی به کی روپیو
کرد.

مَسَحَ فُلَانٌ مَسْحًا: فلانکس ره فیسکی
جوزایه وه به هو ی زبری پو شاکه که ی ۵
دیوی ناووهی رانه گانی لئک خشان و
درزو شوپنکه یان تیدا په یدا بوو.

مَسَحَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که سمت پوچ بوو
سمتی لاواز بون ۵ مه کی بچوک
بون ۵ به رمه قچی ته خت بون و
پاژنه پی دیار نه بون ۵ (فهي
مَسْحَاءٌ، وَهِيَ أَمْسَحُ).

مَسَحَهُ: به نهرمی له گه لئ دوا بۆ نه وهی
له خسته ی به ری و هه لیخه له تیڼی ۵
دهگوتری: (غَضِبَ فُلَانٌ فَمَا مَسَحَهُ
حَتَّى لَانَ): فلانکس رهی هه لسا،
نه ویش به قسه ی خو ش هیواشی
کرده وه.

مَسَحَهُ: لئ خوش بوو، په پمانی پيدا.

دهكه نهوه به خودا بهرستی حسیب

دهكهن ۵ دهگوترئ: (فلان یتَمَسُحُ):

فلانكس هیچی نییه.

الأمسح: كهسیك بهرپردهوی خوی دا

بروا ۵ کویر ۵ گورگ ۵ زهوی دهشت

۵ (ك: أماسح وهي مسحاء).

الأمسوح: ههرداریکی دریژ

لهدروسـتکردنی كهشتی دا

چهسپیندراپی ۵ (ك: أماسح).

التمساح: گیانه بهریکی وشكاومکی

خـشۆكه، درنـدمو كهتهیه،

دریژییه كهی پینج مهتریك دهبی

لهروباری نیلی میصرو هندی

روباری ولاتی ترده ههیه ۵ ههروا

ناوه بۆ پیاوی زینه خروۆ رهوشت

ناشرین ۵ (ك: تماسح و تماسیح) ۵

(دموع التماسیح): كینایهیه

لهدورویی و فرتو فیل چونكه

تیمساح كه بهیهوئ پهلاماری نیچیری

بدا فرمیسکی دین.

التمسح: بهمانا (التمساح) دئ ۵ (ك:

تماسح و تماسیح) ۵ ههروا وشهی

(التمسح) ناوه بۆ مروقی قسه

نهرمو خوش و فیلاوی كه بهیهوئ

به قسهی خوش بهرام بهرمكهی

لهخشته بهرئ ۵ زهوی تهخت كه

ورده بهردی تیدابن و بی گياو

درهخت بی.

المساحة: زانیاری روبیوی زهوی.

المسح: پۆشاك كه له مو دروستكرابی ۵

پۆشاكی ره بهن و خه لوه نشین ۵

شه قامه ری.

المسحاء: زهوی دهشت و پان كه

بهردموردهی ههبن ۵ ئافرمت

كه قاجی قاپه رهمقی دیار نهبن ۵ پان

مه مکی بهرز نه بوینه وه ۵ (ك:

مساح ومساحی ومساح).

المسحة: دهگوترئ: (عَلَيْهِ مَسْحَةٌ مِنْ جَمَالٍ

أَوْ بِهِ مَسْحَةٌ مِنْ هَزَالٍ أَوْ عَلَيْهِ):

كه میك له جوانی پان له لاوازی

پیوهیه ۵ دهگوترئ: (مَنْ اللَّهُ عَلَيْكَ

بِالْمَسْحَةِ وَأَذَاكَ حُلَاوَةَ الصَّحَةِ).

المساحة: خه تكوژینه وه.

المسيح: كهسیك زۆر گهشت و گوزار

بكا.

المسيح: نازناوی هه زرمئی عیسی کوری

مه رهیه مه ۵ ههروا بهمانا

(المسوح) دئ كه بهریتییه له و كهسهی

به پۆنی هه ندئ روهك و شتی وا

دمیهه نون به نیاززی نه وهی ببیته

پیغه مبه پان مه لیک نه مه دابو

نهریتی هه ندئ له قه له وه

نه صرانیه گانه ۵ (رجل مسیح

الوجه): پیاویكه لایه کی روخساری

چاوو برؤی نییه، هیچ دیاردهی
چاوو برؤی پیوه دیارنییه ۵ (ک:
مَسْحَاءٌ وَمَسْحَى) یه ۵ عارهق
که لهدهمو چاو دسپردری ۵
دهسهسری عارهق سرپن لهسه
دهمو چاو.

الْمَسِيحَةُ: لکی میژمر ۵ یان مووی سهر
که لهشوینی ناسایی خوئی بیته
خوارو بهدمرمان و داروو شتی و
چارنه کرئ ۵ ههرو ناوه بۆ لاجانگ
نیوان نهرمایی گوئی و برؤ بهرمو
سهر و تادهگاته خوار تهپله سهر ۵
پارچه زیو ۵ دهرهه می زیو ۵
کهوانی چاک ۵ (ک: مَسَاح).

الْمَسِيحِي: کهسیک یا شتیک پال بدرئ
بۆلای چهزهمتی مهسیح.

الْمَسْحُ: زهوی دهشت و پان که بهردی
وردی تیدابن و گیاو گزی لی
نهروئ.

الْمَسْحَةُ: پهرویه که تهخته رشه
میژو کاشی و شتی وای پی
دهسپردری.

الْمَسْحُ: مروفتیک چاوو برؤی نهبن،
دیارنهبن ۵ دهسگوترئ: (رجل
مَسْحُح الْأَيْتِينَ): پیاویکه سمتی
کهوره نهبن و بهنئسقانهوه نووسابن
۵ گۆشتیان پیوه نهبن.

مَسْحُهُ مَسْنَعًا: شیوهی گۆری ۵
دهسگوترئ: (مَسْحَةُ اللَّهِ قَرْدًا): خودا
کردی به مهمون ۵ (فهر مَسْحُ).
مَسْحَ كَذَا: خودا تامی شته کهی نه هیشت.
مَسْحَ الطَّعَامُ وَغَرَهُ مَسَاحَةً: خواردنه که
شیرینایی نهما، یان ههرتامی نه بوو ۵
دهسگوترئ: (مَسْحَتُ الْفَاكِهِةِ وَمَسْحُ
اللَّحْمِ).

أَمْسَحَ الرِّمَّ: هاوساوییه که نهما
پوکایه وه.

إِمْسَحَ السَّيْفُ: شمشیره کهی راکیشا.
إِمْسَحَتِ الْعَضُدُ: قۆله که گۆشتی
پیومنه ما گۆشتی کهم بوو.

الْمَسِيحُ: لاوازو نه حمهق ۵ روخسار
شیواوو نه کلهموت و ناشیرن ۵
دهگوترئ: (رجل مَسِيحُ): پیاوی
ناشیرین و جهسته نافۆلا ۵ ههروا
وشه ی (الْمَسِيحُ) به خۆراکێک
دهگوترئ: بی تام و خوئی بی.

الْمَسْحُ: (فرس مَسْحُ): نهسپی کهفه
لهرو بی گۆشت.

مَسَدٌ فِي السَّيْرِ مَسْنَدًا: کۆششی کرد
لهرویشتن دا.

مَسَدُ الْحَبْلِ: حهبله کهی باش بادا، زۆر
گشتی بادا.

مَسَدُ الْبَقْلِ الْحِيرَانِ: روه که که نازه له کهی
کز و لاواز کرد.

مَسَّةُ الشَّيْطَانِ: شَيْتَ بُوو.	مَسِدَ الْبَطْنِ: گهده شلو رِيَك و بِي بهرزو
مَسَّتْ بِهِ رَجُلٌ فَلَانَ: خزمايه تي فلانی	نزمی بُوو.
هه بُوو.	الْمَسَارُ: قاپی ههنگوين خواردنه وه ۵
مَسَّتِ الْحَاجَّةُ إِلَى كَذَا: پيويستي ناچاری	ههنگوين خواردن.
کرد بَوُّ نَهو شته.	الْمَسْدُ: گوش و حه بلی دروستکراو
أَمَسَ الْفَرَسُ: نه سبه که دهست و قاجی	له تو پکلی درمخت ۵ حه بلی باش
به نهی سپييان تيندا بُوو.	بادراو و چاک رِيَسراو ۵ ميحومری
أَمَسَ فَلَانًا الشَّيْئَ: فلانکه سی واليکرد	ناسن که به کره کهی له سهر
دهست له شته که بدا.	هه لده سورئ.
أَمَسَ فَلَانًا شَكْرَى: شکايه تي لای	الْمَسْدَاءُ: (ساق مَسْدَاء): قاجی جوان و
فلانکه س کرد.	رِيَك و پِيَك.
مَاسُهُ مَاسَةٌ مِيسَاسًا: دهستی لی دا ۵	الْمَسْرُودُ: دهگوترئ: (رجل مَمْسُود):
به جهسته ی کهوت.	پیاوی دهمار گشت و جهسته توندو
تَمَاسُ الْجُرْمَانِ: دوو قه باره که ليکيان	تَوْنُ ۵ (إمْرَأَةٌ مَمْسُودَةٌ): نافرده تي قه دو
دا.	بالا جوان و بهرزو بلَند.
تَمَاسُ الزَّوْجَانِ: ژن و ميژدمکه جوتبون.	مَسْرَى: مانگی دوانزه ی سالی قيبطی.
مَسَّاسَ: دهستی لی بده ۵ (لا مِيسَاسَ):	مَسَّ الشَّيْئَ مَسًّا: دهستی ليذا دهستی
توخنی مه که وه.	پيډاهيئا ۵ دهشگوترئ: (مَسِيسَتْ
الْمَسَّ: شَيِّتِي ۵ چارمه سهر پيه که	الشَّيْئَ): دهستم له شته که دا دهشگوترئ:
به داخکردنی جهسته به کاوييه	(مِسْتَه، مَسْتَه).
نه نجام دهرئ ۵ دهگوترئ: (رَابَتْ لَهُ	مَسَّ الْمَاءُ الْجَسَدَ: ناو گه پشته جهسته ی ۵
مَسًّا فِي مَالِهِ): ديارده يه کی باشم	دهشگوترئ: (مَسَّهُ بِالسُّوْطِ وَمَسَّهُ الْكِبْرُ
له مال و سامانه که ی دا دی.	والمَرَضُ): دهشگوترئ: (مَسَّ الْمَرْأَةَ):
الْمَسُوسُ مِنَ الْمَاءِ: نهو ناوه ی دهست	لاقه ی نافرته که ی کرد ۵ قورئان
بيگاتی ۵ نه وه ی نارمزوو دابمرکيئ	دهفه رموي: ﴿قَالَتْ رَبِّ أَلَيْ مَا يَكُونُ لِي
۵ ناويك نه سوپريئ نه شيرين ۵	وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ﴾ ۵ دهشگوترئ:
دهشگوترئ: (كَلَامُ مَسُوسَ):	(مَسَّهُ الْعَذَابُ وَمَسَّهُمُ الْبِاسَاءُ وَالضَّرَاءُ).

لهوره پکي به سوده بۆ نازهل.

مَسْكَ بالنار: چالي بۆ ناگره كه هه لكه ندو

مَسِيسُ الحاجة: خاوه من پيداويستی.

ئهمجار به خۆل دايبهوشي.

مَسَطَ السَّقاءَ مَسْطاً: چي له قاپو

مَسَكَ الثوبَ: قوماشه كه ي به ميسك

مه نه جه لكه دا هه بوو له ماستو شتي وا

بۆنخوش كرد.

به په نه جه ي دهر ي هينا.

مَسَطَ الثوبَ: قوماشه كه ي ته پر كرد

مَسَكَ السَّقاءَ مَسَاكَةً: كوپه كه، كونده كه

ئاوي زور گرت.

دوايي رايته گاند بۆ نه وه ي چي

اَمْسَكَ بالشيء: به مانا (مَسَكَ) دئ.

ئاوي تيدايه لئيبته خوار.

اَمْسَكَ عَنِ الطَّعام: له خواردن ماني

مَسَطَ فلاناً: به قه مچي له فلانكه سي دا.

گرت.

المَّاسِطُ: ئاوي سوپر كه گه ده ره وان بكا

اَمْسَكَ عَنِ الإنفاق: رزدي كرد

ه ره كه يكي هاوينه به كه خوشتر

له به خشين دا.

بيخوا سكي پئ ده چي و چي

اَمْسَكَ الشَّيْءَ بيده: دهستي به

له گه ده ي دايه دپته دهر.

سهرشته كه دا گرت.

المَّسِيطُ: قور ه ئاوي ليل له بنكي

اَمْسَكَ الله الغيث: خودا باراني گرته وه

حه وزدا ده مي نيته وه.

نه يباراند.

المَّسِيطَةُ: ئاوي ليل ه بير كه ئاوي

مَسَكَ بالشيء: به مانا (مَسَكَ) دئ.

شيرين بي و ئاوي بيري سوپري بۆ

مَسَكَ فلاناً: عهر موني دا به فلانكه س.

بچي و له كه لگي بخا ه ئاوي نيوان

مَسَكَ بالنار: به ناگر داخي كرد.

حه وزو بير كه جاري ده بي و بۆگه ن

إِمْتَسَكَ بالشيء: به مانا (مَسَكَ) دئ.

ده كا ه شيونك ئاوي كه مي پيدا

إِمْتَسَكَ فلان بالبلد: فلانكه س

بروا.

له ولاته كه دا نيسته جي بوو.

المُسْطَرِّين: بروانه ماده ي (سَطَر).

تَمَسَّكَ بالشيء: به مانا (مَسَكَ) دئ ه

المِسْعُ: بای شه مان.

ده شكوترئ: (ما تَمَسَّكَ ان قال كذا):

المُسْعِيُّ من الرجال: پياويك زور روينده

خوي بي داگر نه كرا نه وه ي گوت ه

بي و نازابي بۆ رويشتن.

يان ده شكوترئ: (غَشِيَنِي امر مُفْلِقٌ

مَسَكَ بالشيء: شته كه ي به ده ست گرت

فتماسكت): كار يكي ناخوشم

كو نترولي كرد ه خوي پيدا هه لواسي.

ومبه رها ت خوم را گرت و توانيم

كۆنترۆلى خۆم بكم.

تَمَسْكُ بِالشَّيْءِ: به مانا (مَسْك) دى.

تَمَسْكُ بِالطَّيِّبِ: به بۇنى خۇش خۇى
بۇنخۇش كرد.

استمسك البول: ميزه كه نه هاته دهر و
حه وق بوو.

استمسك بالشَّيْءِ: به توندى دهستى
به شته كه گرت.

استمسك عَنْ الْأَمْرِ: له كاره كه ومستاو
ئه نجامى نه دا.

استمسك الرجل على الرحلة: پياوه كه
خۇى له سهر ولاخه كه گرت و نه گلا.

الإمساك: رۇدى و به خيلى دهگوترى:
(بفان امساك): فلانكه س رۇدو
چروكه.

الإمساك في الصوم: وازهينان
له خواردن و خواردنه وه و شتى تر
له بهرمبه يانه وه تا خۇر ناو بوون ده
گيران و قه بزيوون و وشكبوونه وه
خۇراگى خورا و له ريخۇله دا،
پيچه وانه ي سكهون و رهوانى.

التَّماسُكُ: پيكه و فونووسان يه كدى
گرتنى مادكان به يه كه وه.

التَّماسك الاجتماعي: پيكه وه لكانى
تاكه كانى كۆمه ل.

الْمَسَاكَةُ: تويكلىكه به سهر دهم و چاوى
منداله وه.

الْمَسَاكُ: نه و شوينه ي ناو بگريته وه

ناوى تيدا بمينيته وه دهگوترى:

(مافيه مساك): خيرو بيى لى
چاومروان ناكري.

الْمَسَاكَةُ: رۇدى و چروكى.

الْمَسِيكُ: به خيل و رۇد ده (سقاء مسيك):

كوندمو كوپه و گۆز يه كه زور ناو
دهگري.

الْمَسْكُ: پيست ده پارچه يه كه پيست
دهگوترى: (هم في مسوك الثعالب):

نه وانه ترسنۇكن.

الْمَسْكُ: چينى زموى ده بازنه و خرخال ده
كه له شاخى ئازهل و عاج دروست
كرابن.

الْمَسْكُ: عه قلى زور ده عاقلمه ندى ته و او
ده هر خواردن و خواردنه وه يه كه
جهسته رابگري.

الْمَسْكُ: ميسك كه له جۇره مامزىك
دمرده يندري.

مِسْكُ الْبَرِّ: رومكىكى بۇنخۇشه.

الْمَسْكَانُ: عمره يون ده (ك: مسكين).

الْمُسْكَةُ: همرشتىك پشتى پى ببه سترى
ده همرشتىك ببيتسه هۇگارى

راومستانى جهسته و گه شه كردنى ده
عه قلو ئاومزو راي په سهند ده

دهگوترى: (رجل ذو مُسْكَة):

پياويكى خاومن عه قلو راي

پهسه‌نده ه ههروا وشه‌ی (مُسْكَه):

به‌بیرِیک ده‌گوترئ: گله‌که‌ی پته‌و

بی پئیویست به‌ونه‌کا هه‌لېچندری ه

شوینه‌وارو پاشماوه.

المُسْكَه: نازاو چاونه‌ترس ه ده‌گوترئ:

(فلان حَسْكَه مَسْكَه).

المُسْكَه: رژدو چروك ه كه‌سیك

كه‌دهستی به‌سهر شتیک دا گرت له

چنگی دهرنه‌یه ه پالنه‌وانو

زۆرانبازی باش.

المِسِيك: رژدو چروك ه ده‌گوترئ: (سقاء

مِسِيك): هاپیکه کونده‌یه‌که

به‌ناخۆشی ناوی لیدم‌ده‌یندرئ.

المِسِيكه: (ارض مسيكة): زه‌وییه‌که ناو

وشك نابیته‌وه تییدا به‌هۆی

تونندی و پته‌وی خاکه‌که‌ی.

مَسَل المَاء مَسَلًا: ناومه‌که جاری بوو.

امْتَسَل السيف: شمشیره‌که‌ی له‌کالان

دمرکیشا.

المَسَاله: ده‌مو چاوی درېژ که جوان بی.

المَسِيل: رېږه‌وی ناو ه (ك: اَمْسِيلَة

وَمَسَل): لقه‌دار خورمای ته‌ر.

مَسَنَ فلان مَسْنًا: فلانکه‌س شیعرئ

دلدارئ بی ئه‌ده‌بی گوت ه دلدارئ و

هیشالی نواند.

مَسَنَ فلانًا: له‌فلانکه‌سی دا تاکه‌وته

سهرزه‌وی.

مَسَنَ الشَّيْن من الشَّيْن: شته‌که‌ی

له‌شته‌که دهره‌ینا.

المِيسون: کورئ گهنجی قۆزو قه‌دو بالا

جوان.

مَسَا فلان مَسَوًا: فلانکه‌س واده‌ی کردنی

کارئکی داو دواپی که‌مته‌ر خه‌می

تییدا‌کرد.

مَسَا النَّاقَة: پېچومه‌که‌ی به‌مردویی له‌سکی

حوشتره‌که دهره‌ینا.

امسى القوم: خه‌لکه‌که که‌وته‌نه کاتی

ئیواره.

امْسَى فلانًا: به‌شتیک یارمه‌تی

فلانکه‌سی دا.

ماساء مَسَاءًا: گالته‌ی پیکرد.

مَسَى فلان: فلانکه‌س واده‌ی کردنی

شتیکئ داو دواپی که‌مته‌ر خه‌می لئ

کرد.

مَسَى فلانًا: به‌فلانکه‌سی گوت چۆن

ئیوارم تیپه‌راند یان ئیواره باشی

له‌فلانکه‌س کرد.

إمْتَسَى ما عند فلان: چی لای فلان

بوو هه‌مووی برد.

الأمسية: ئیواره تا کاتی نیوه شه‌و ه

ده‌گوترئ: (أَيْتُهُ أُمْسِيَة امس).

الْمَسَاءُ: ئیواره پېچه‌وانه‌ی به‌یانی ه

بریتییه له‌ماوه‌ی پاش نیومرۆ تا

نیوه شه‌و ه ناوم‌راستی رښگا ه

دمگوترئ: (رکب فلان مَسَاء

الطريق): فلانکەس بەناوەراستی
رێگادا رۆی.

مَسَى فلان مَسِيًا: فلانکەس ڕەموشتی
ناشیرین بوو ە وای لێهاتوو ە گوئ
لەنامۆزگاری ناگرئ و بەقسەى کەس
ناکا.

مَسَى الشَّيْءُ: بە دەستى شتەگەى مەسح
کرد دەستى بە شتەگەدا هێنا ە
دمگوترئ: (مَسَى الضَّرْع): دەستى
بەگوانەگەدا هێنا بۆ ئەوەى شیرى
لێبێتە دەر.

مَسَى السَّيْرُ: بە هێندى رۆی.

مَسَى الحَرْبُ المَاشِيَةَ: گەرما نازەلەکانى کزو
لاواز کرد.

مَسَى السَّيْفُ: شمشیرمەگەى لەکالان
دەمەکیشا؟

إِمْتَسَى: تینووی بوو.

تَمَاسَى الشَّيْءُ: شتەگە پەچرا، کەرت و
لەت بوو.

تَمَسَّى: بەمانا (تماسى) دئ.

التَّماسِي: بەلاو کارمەسات.

الماسى: کەسێک گوى لەنامۆزگارى
کەس نەگرئ.

مَشَجَ الشَّيْءُ مَشَجًا: شتەگەى تێکەل کرد
ە دمگوترئ: (مَشَجَ بَيْنَهُمَا): شتەکانى
تێکەلاو کردن.

المَشِجُ والمَشِيجُ: هەردو شتێک تێکەلاو
بکری (دوو ڕەنگ تێکەلاو ببن) ە
قورئان دەفەر موی: ﴿إِنَّا خَلَقْنَا
الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ﴾.

الأمشاج: ئەو چلک و پەسیپەى لەسەر
ناوک کۆدەبێتەو ە لەبوارى
ژياندارى دا وشەى (الأمشاج): ناو ە
بۆ خانەى تۆماوى پیاو و خانەى
هێلکۆکەى مێنە پێش بەیەك
گەشتنیان و پێکەو ە نوسان و
تێکەلاو بونیان.

أَمْشَحَتِ السَّمَاءُ: ناسمان ساو بوو،
هەورى پێومەما.

أَمْشَحَتِ السَّنَةُ: سالتەگە وشکەسالى بوو،
گرانى بوو.

مَشَرَ الشَّيْءُ مَشْرًا: شتەگەى دەرخست.

مَشَرَ فَلَانًا: دای بەفلان، پێى بەخشى.

مَشَرَ فلان: فلانکەس خراپ و بەدەرەوشت
بوو.

مَشَرَ الشَّجَرُ: درەختەگە چەرۆى کرد
پۆخى کرد.

أَمْشَرَ فلان: فلانکەس بازى پانى
هاوێشتن هەنگاوى پانى هەلێنان ە

فلانکەس فش بوو، هەلاوسا.

أَمْشَرَ الشَّجَرُ: بەمانا (مَشَرَ) دئ.

أَمْشَرَتِ الْأَرْضُ: زەمبەپەگە رومکى لى
ڕوا، رومکى پواند.

١ الإنجاز

٢. الاضمان

- ١ الشعر
٢ الهامة
٣ الجنوة
٤ الضد
٥ التميم
٦ الألف
٧ الزجاجة
٨ الخد
٩ المبر
١٠ الدقن
١١ اللحي
١٢ الرقة
١٣ حورة الفلق
أو الحرقفة

٢٠ الحداثة	١٦ الكاتب
٢١ السمنة	الغالب
٢٢ التمدد	١٥ الصدر
٢٣ الراسطي	١٦ الحدة
٢٤ الرامة	١٧ الحشد
٢٥ الساق	١٨ البطن
٢٦ القدم	١٩ أريد

١. قصة التراس
٢. لادن
٣. قصة الكعب
٤. القصة
٥. القتل
٦. الباطن
٧. الظهور
٨. المرقى
٩. الحظر
١٠. الموركا

- ١١ النضر
١٢ "النضر
١٣ النضر
١٤ النضر
١٥ النضر

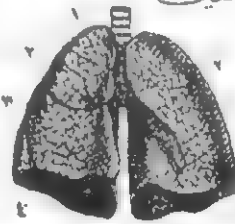
- ١٦ إصابع الرجل
١٧ الحجة أو الطقة
١٨ الرنة
١٩ الكتب أو الكايل
٢٠ انقلب

١. الوراء من الأجناس
 ٢. الشرايين
 ٣. الأديم
 ٤. الشرايين
 ٥. الأديم
 ٦. الشرايين
 ٧. الشرايين
 ٨. الشرايين
 ٩. الشرايين
 ١٠. الشرايين

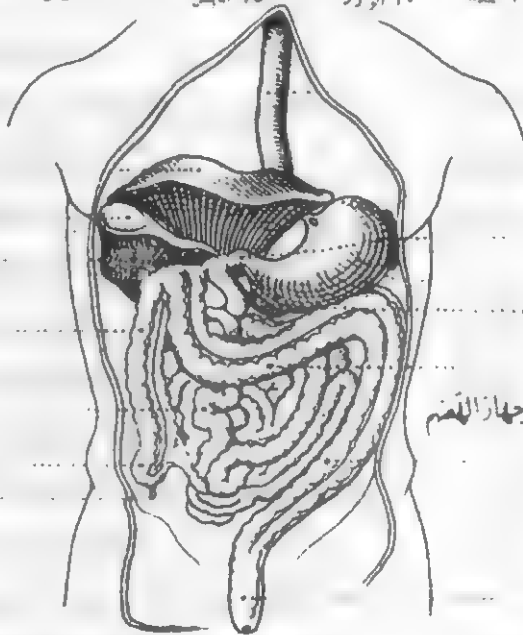

- ٢ القلب
١ الحصى الأعلى
٢ القربة
٣ الحدة
٤ إرباب العيون
٥ الحصى الأسفل
٦ العيون

- الرضا

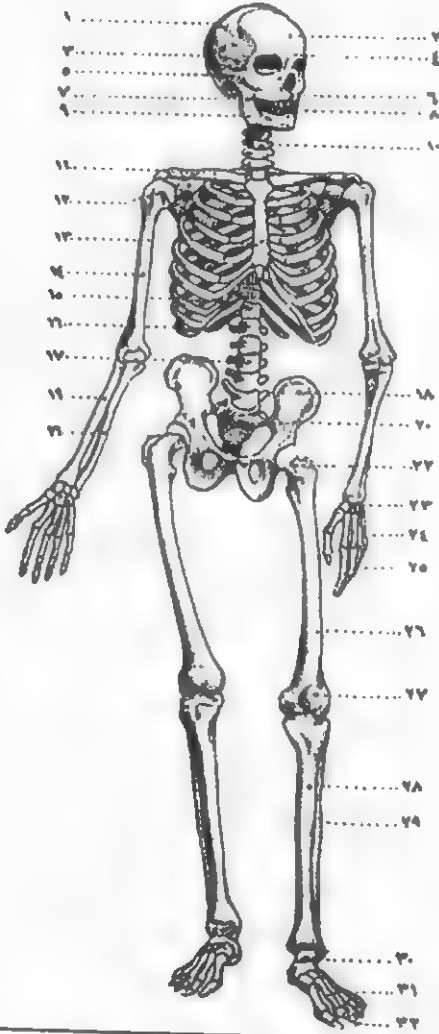
- ١ قصة الرنة • ٣ الحلقة الأولى •
٣ الحلقة الأولى • ٤ الرنة الأولى •
• الرنة الأولى

٦- جهاز التضمين

- ١ الرمي • ٢ الكيد • ٣ مراوغة • ٤ الثاني حشره • ٥ الكيد
٦ المدة • ٧ شكرياس • ٨ لودة بقعة • ٩ ابي القنطص الصاعد • ١٠ ابي القنطص
المازم من • ١١ ابي الدقيق • ١٢ ابي الأعور • ١٣ ابي العبط النزل • ١٤
الزائدة المدنية • ١٥ المستقيم

١- الهيكل العظمي

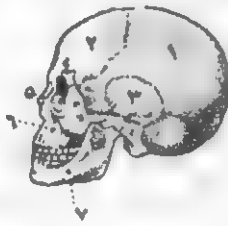
- ١ العظم الجداري
- ٢ العظم الجعبي
- ٣ العظم الضلعي
- ٤ العظم الرجفي
- ٥ العظم الأنفي
- ٦ الفك العلوي
- ٧ الاسنان العلوية
- ٨ الاسنان السفلية
- ٩ الفك السفلي
- ١٠ الفقرات العنقية
- ١١ الرقبة
- ١٢ عظم الكتف
- ١٣ القص
- ١٤ العظم
- ١٥ الأضلاع
- ١٦ الأضلاع الساتية الكاذبة
- ١٧ الفقرات العظمية
- ١٨ الخشخشة
- ١٩ الكتف
- ٢٠ الكتف
- ٢١ الكتف
- ٢٢ الكتف
- ٢٣ الكتف
- ٢٤ الكتف
- ٢٥ الكتف
- ٢٦ عظم الكتف
- ٢٧ الكتف او الداغصة
- ٢٨ الكتف او الكتف
- ٢٩ الكتف
- ٣٠ الكتف
- ٣١ الكتف
- ٣٢ الكتف

- ١ الجمجمة
- ٢ العمود الفقري او
- الضلع
- ٣ الخشخشة
- ٤- مفصل
- ٥- الصلب

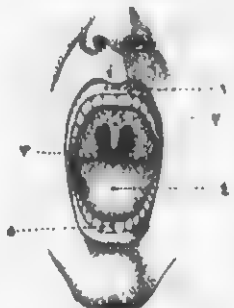

- ١ الكتف
- ٢ الكتف
- ٣ الكتف

- ١ العظم الجداري
- ٢ العظم الجعبي
- ٣ العظم الضلعي
- ٤ العظم الرجفي
- ٥ العظم الأنفي
- ٦ الفك العلوي
- ٧ الفك السفلي

٣- قبائل الرأس

- ١ اللسان
- ٢ اللسان
- ٣ اللسان
- ٤ اللسان
- ٥ اللسان
- ٦ اللسان
- ٧ اللسان
- ٨ اللسان
- ٩ اللسان
- ١٠ اللسان
- ١١ اللسان
- ١٢ اللسان
- ١٣ اللسان
- ١٤ اللسان
- ١٥ اللسان
- ١٦ اللسان
- ١٧ اللسان
- ١٨ اللسان
- ١٩ اللسان
- ٢٠ اللسان
- ٢١ اللسان
- ٢٢ اللسان
- ٢٣ اللسان
- ٢٤ اللسان
- ٢٥ اللسان
- ٢٦ اللسان
- ٢٧ اللسان
- ٢٨ اللسان
- ٢٩ اللسان
- ٣٠ اللسان
- ٣١ اللسان
- ٣٢ اللسان

٢- الفم

مَشَرَّ الشَّجَرُ: به مانا (مَشَر) دئ.

مَشَرَّ فُلَانًا: به خششی دابه فلان، شتی پیدئا.

مَشَرَّ الشَّيْئِ: شته که ی دابه شکرد، بلاوی کرده وه.

إِمْشَرَ الرَّاعِي بِمَحَبَّتِهِ مِنْ رَوْقِ الشَّجَرِ: شوانه که به گۆچانه که ی گه لای بۆ نازه له کانی داهینا، لی ی نزیك کردنه وه.

تَمَشَّرَ فُلَانٌ: فلانکه س بی ئاتاج بوو ه یان دیارده ی دمو له مه ندی له سهر دیار که وت.

تَمَشَّرَ لَاهِلُهُ: کاسبی بۆ خاوو خیزانی کرد ه پۆشاک ی بۆ خیزانی کړی.

تَمَشَّرَ الشَّجَرُ: دره خته که پۆخی کرد چرۆی کرد.

تَمَشَّرَ الشَّجَرُ: دره خته که سه وز بوو.

تَمَشَّرَ الْقَوْمُ: خه لکه که دوا ی روتو ره جانی پۆشاک یان پۆشی.

الْأَمْشَرُ: گورچو گۆل ه چوستو چالاک.

الْمَاشِرَةُ: (أرض مَاشِرَة): زهوییه که به باران تیراو بووه.

الْمِشْرُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی سوره هله و زۆر سوور.

الْمِشْرُ: جنیوو هسه ی ناخوش ه دهگوتری: (أذهب مشراً): جوینی پیدئا.

الْمِشْرَةُ: سهرمتای دهر که وتی پوهک ه

له زاراوه ی پوه کناسی دا ههرجه سته یه کی روه کی

که میحوهری مهر که زی نه بی ه ههروا ناوه بۆ نه وگه لآو شته ی شوان

به گۆچانه که ی بۆ نازه له کانی دایدینی ه ههروا ناوه بۆ پوه کی

کورته بالا ه پۆشاک ی ئافرمه ه دهسگوتری: (امرأة مشرة الأعضاء):

ئافرمه ی تهرو تازه ه دهسگوتری: (عَلَيْهِ مِشْرَة الْغِي): دیارده ی

دموله مه ندی و لاه ی نازونیعه ته پیوه دیاره.

الْمِشْرَةُ: (مِشْرَة الْأَرْض): یه که م پوهک که له زهوی سهر دمر دینی.

مَشَّ الْعَظْمُ مَشًّا: دوا ی هینان و بردنی ئیسقانه که له ده می دا له مجار هه لی

میلیست.

مَشَّ فُلَانًا: دژیه ته ی فلانکه سی کرد ه (مَشَّ يده): دهستی خوی به په رۆی زبر

سری بۆنه وه ی چهوری پیوه نه مینی.

مَشَّ النَّاقَةُ: حوشره که ی دۆشی.

مَشَّ مَالُ فُلَانٍ: ورده ورده مالی فلانکه سی وهرگرت.

مَشَّ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ: شته که ی له ناو هه لکیشا بۆنه وه ی بتوینته وه.

مَشَّتِ الدَّابَّةُ مَشًّا: ولاخه که

لهزمنگی دا خرابیهک بهیدا بوو
بهمنه نذازی نیسقان رهق نییه.
أَمَشُ الْعَظْمُ: نیسقانه که شتی وای تیدا
بوو هه لملیسری.

مَشَشُ الْعَظْمِ: مؤخی نیسقانه که ی
دمرهینا.

إِمْتَشَّ فُلَانٌ: فلانکس خوی پاک
کردموه.

إِمْتَشَّ الْعَظْمُ: چه وری و مؤخی ناو
نیسقانه که ی هه لمزی.

إِمْتَشَّ مَافِي الضَّرْعِ: جی له گوانه که دا
هه بوو هه مووی دؤشی.

إِمْتَشَّ مِنْ مَالِ فُلَانٍ: له مالی فلانکس
شتی دمستکه وت.

إِمْتَشَّ الثَّرْبُ: کراسه که ی داکه ند.

إِمْتَشَّ الْمَرْأَةُ حُلِيَّتَهَا: نافرته که
مله وانه که ی له ملی خوی داکه ند.

الْمَشَاشُ: زموی نه رمان هه بنه ماو کانگه هه
نهفس هه سروشت هه دهگوتری: (فلان

طیب المشاش): فلانکس نهفسی
به رزه، رۆح سوکه، قسه خو شه هه

نیسقانی بی مؤخ هه خزمه تکار
له سهقه ره له مال هه هه له بواری

ژیان داری دا بریتیه له نیسقانی
نیسفنجی.

الْمَشَاشَةُ: سهری نیسقانی نه رم
که دهگونجی بکروژی هه نیسقانی

شان که بهرز بوته وه هه زموی پته وه
رهق که بیری لی هه لدمکه ندری و
ئاوی دهوران دهوری تیدا
کۆدمبته وه هه ریگایه که به به مردی
بچوک و گل ره صیف بکری واته
به تیکه له راسته و پسته بکری.

الْمَشَشُ: سبیا ییه که له چاوی حوشر دا
دردمکه وئ هه شتیکه له زمندی و لاخ
بهرز دمبته وه وه کوو نیسقان رهق
نابی.

المِشُّ: په نیری ناو جه ره و پیسته
که هه لدمگیری و دهگریته پیخوری
زستان

المشوش: دمسته سرو شتی واکه دمست و
مه چه کی بی وشک دهگریته وه.

مَشَطَ الشَّعْرَ مَشْطًا: قزمه کی به شان هه کرد
هه دهگوتری: (مَشَطَتِ الْمَرْأَةُ):
نافرته جوانکارمه قزی نافرته که ی
به شان هه کرد.

مَشَطَ الشَّيْنُ: شته که ی تیکه لاو کرد هه
دهگوتری: (مَشَطَ بَيْنَ الْمَاءِ وَاللَّبَنِ):
ماست و ناو یان شیرو ناوی تیکه ل
کرد.

مَشَطَ الْأَرْضَ: زموییه که ی به نامیری
مالمال تهخت کرد بوته وه ی دانه و پله
چاندر اومکه ژیر خو ل بکه وئ.

مَشَطَ الدَّابَّةَ: و لاخه که ی به نامیری و کوو
شان هه داخ کرد.

مَشِطْتُ يَدَ فُلَانٍ مَشَطًا: دمستی
فلانکەس زبەر بوو بەهۆی ئیش
پێکردن یان چۆل و چالێ تێپراجوو.
مَشِطْتُ الناقَةَ: حوشرەکە بەملاو
بەولای دوگەکە ی دا بەزی تیلمانج
تیلمانج دروست بوو.

إِمْشَطْتُ الْمَرَأَةَ: ئافەرمەتەکە قژی
شانەکرد.

الْمَاشِطَةُ: پێشە ی جوانکاری ی
ئارایشکاری.

الْمَشَاطَةُ: ئەو توکو قزانە ی لەکاتی
شانە کردن دا هەڵدەمەرن.

الْمَشَاطَةُ: ئافەرمەتی ئارایشکاری و جوانکاری
رازینەرمو.

الْمِشَطُ: شانە ە ئامیری قزداھێنان ە
(ك: أمشاط ومشاط).

الْمِشَطُ: بەمانا (المِشَطُ) دئ ە ئامیری
تەنین ئامیری کە بۆ تەنین و چنن و
تەونکردن بەکاردئ ە دەگوترئ:
(ضَرْبَ التَّاسِخِ مِشَطَه): تەونکەرەکە
یان جۆلاکە بەشانە لەبەر مو

قوماشەکە ی دا ە هەروا ناوہ بۆ
ئامیری داخکردنی حوشر کە لەسەر
شیوەی شانەمێو داندا ە بەشیک
لەقاچ کە دەکەوێتە نێوان بەرمبێ و
قامکەکانی ە دەگوترئ: (إِنْكَسَرَ
مُشَطُ قَدَمِهِ): یان دەگوترئ: (قاموا

على أمشاط أرجلهم) هەروا وشە ی
(الْمِشَطُ) ناوہ بۆ ئیسقانی شەپیلکی
شان ە یان ئەو گۆشتە ی دایبۆشیوە و
بەشەپیلکە کە دا پان بۆتەو ە
ئامیری مالمال کە دوای تۆچاندن
بەهولاخ بەسەر زەویەکە
رادمکیشری بۆتەو ی دانەوێڵەکە
ژێرخاک بێ و گۆل دایبۆشی ە هەروا
ناوہ بۆ جۆرە ماسییە ک لەروبار دا
دەزی.

الْمَشِطَةُ: شیوە ی قژی بەشانەکراو ە
دەگوترئ: (فلان حسن المِشَطَةِ):
فلانکەس سەری جوان داھێنراوە و
قژی رێک و پێکن.

الْمَشِيطُ: سەری بەشانەکراو، قژی
داھێنراو و رێک خراو.

الْمِشَطُ: شانە ە (ك: مَاشِط).
الْمَشُوطُ: (رجل مشوط): پیاوی قەدو
بالا جوان و رێک و پێک ە (بەیر
مشوط): حوشری داخراو بەداخیک
کە لەشیوەی شانەدایە.

مَشِطَ الرَّجُلُ مَشَطًا: پیاو کە دیوی
ناووە ی رانەکانی لێک دەخشین
لەکاتی رویشتن دا.

مَشِطَتِ الدَّابَّةُ: وڵاخە کە دەمارەکانی
لەناو گۆشتەکە ی دا دمرکەوت.
الْمِشَطُ: ئەو چۆل و چالێ لەدەست

رادەجى ۵ پوازىكە كلكە پاچى پى

قايىم دمكرى.

المشظة: چقل، درك.

المشظة: (قناة مشظة): چەككە

ناسنەكەى رەقو زېرە.

مشع فلان مشعاً ومشعاً: كاسىي كردو

مالو سامانى پەيداكرد.

مشع مشعاً: بەشيوە رۇيشتنىكى نەرم

رۇيى ۵ دزى كرد.

مشع القثاء ونحوه: خەپارمەكەى كرۇشتو

دەنگى خرمەى لىيات.

مشع القصعة: چى لەلەگەنەكەدا بوو

هەمووى خوارد.

مشع فلاناً بالجل ونحوه: بەجەبل و شتى وا

لەفلانكەسى دا.

مشع القطن ونحوه: لۆكەكەى بەدەست شى

كردەو.

إمتشع الرجل: پياومكە پيسايى و چلكى

لەخۆى دوورخستەو.

إمتشع مافي الضرع: چى لە گوانەكەدا

هەبوو هەمووى دۆشى.

إمتشع مافي يد فلان: چى لەدەستى

فلان داهەبوو وەرى گرت.

إمتشع ثوب صاحبه: كراسى هاوئەكەى

دزى.

إمتشع السيف من غمده: بەپەلە

شمشیری لەكالان دەرکیشا.

تمشع الرجل: بەمانا (امتشع)دى.

المشعة: پارچە لۆكەى شيكراو.

المشوع: (رجل مشوع) پياوئىكى كاسبو

ئيشكەرە ۵ (ذئب مشوع): گورگى

زېنە خرۆو دزەكەر.

المشعة: بەمانا (المشعة)دى.

مشع فلان مشعاً: بەھىدىو لەسەرە خو

شتى خوارد.

مشع فلاناً سوطاً: قامچى لەفلانكەس دا.

مشع عرض فلان: ناموسى فلانكەسى

لەكەدار كرد.

المشع: قورە سور كە سواغى ديوارى پى

دەكرى.

مشق في الكتابة مشقاً: لەنووسين دا

پیتەكانى بەدرىژى نووسين ۵ خيرا

نووسى ۵ دەشگوترى: (مشقوا رحيلهم):

خيرا كار وانەكەيان تاودا بەپەلە

رۇيشتن.

مشقت الإبل في سيرها: حوشرمەكە

لەرۇيشتن دا خيرا بوو (مشقت في

الكل): لەومرە چاكەكەى خوارد، كام

لەومرە خوڭش بوو خواردى.

مشق فلاناً: زمبرى لەفلانكەس دا ۵

بەقامچى لىي دا.

مشق الأكل: پەلەى كرد لەخواردنەكەى

دا.

مشق الشرب الحشيش الساق: قوماشە

زەبرەگە شوئىنكەى لەھاج گەرد
برىندارى گەرد، وەكوو شۆو سوتاوى
لەيگەرد.

مَشَقَّ الشَّيْنِ: شتەكەى راكيشا بۆئەو
بەكشى و دريژ بى.

مَشَقَّ الرِّتَزَ وَغَيْرَ: زۆيەكەى دادر دادر
گەرد.

مَشَقَّ الْكُتَانَ: كەتەنەكەى پاك كەردمەو
پەلو پەش و گەلو بەردى لى
جياكەردمەو.

مَشَقَّتْ الْجَارِيَةَ مُشَقًّا: ئافەتەكە كزەو
لاواز بوو گۆشتى كەم بوو،
ئەندامەكانى جەستەى بارىك و بى
وەج بوون.

مَشَقَّ فُلَانٌ مُشَقًّا: فلانكەس فەيزەن بو
ئەزۆكانى يان رانەكانى لىك خشان
(فەر مَشَقَّ وَأَمَشَقَّ وَهِيَ مَشَقَاءٌ أَيْضًا).
أَمَشَقَّهُ: بەقامچى لى دا.

أَمَشَقَّ الثَّوْبَ: قوماشەكەى بەقورە سور
رەنگ گەرد.

مَاشَقَهُ مَاشَقَةً: قەيرەو ھەراى لەگەل دا
گەرد
رەيتەكاند، كيشى گەرد.

أَمَشَقَّ الشَّيْنِ مِنْ يَدِ غَيْرِهِ: شتەكەى
لەدمەستى فلانكەس دەرھىناو
نەيھەشت بەخۆى بزانى
لەدمەستى
رھاند.

أَمَشَقَّ مَافِي الضَّرْعِ: چى لەگوانەكەدا

ھەبوو ھەمووى دۆشى
مافي يەدە: ئەوئى لەدمەستى دابوو
دەرھىنا لى دزى
السيف: شمشىرى لەكالان دەرگىشا.
تَاشَقَرَا الشَّيْنِ: شتەكەيان لىك
كيشاپەو، ھەريەكەيان بۆلاى خۆى
كيش گەرد.

تَمَشَقَّ عَنْ فُلَانٍ ثَوْبُهُ: كراسەكەى لەبەر
فلان دا شپرو وپرگەرد.

تَمَشَقَّ الْفُصْنُ: لەقەردمەختەكە روت بوو
گەلاى پۆو نەما.

تَمَشَقَّ الصَّبْعُ أَوِ اللَّيْلُ: بەيانى بەسەر
چوو، شەوپابوو
(تَمَشَقَّ ثَوْبَ اللَّيْلِ): پۆشاكى لاجوو
بەيانى دەرگەوت دونيا روناك بوو.

الْمَشَقَّ: پىستى شەقار شەقار بوو.
الْمُشَاقَّةُ: وردەو پەلو پەش و شتى وا
كەلەئاكامى بەشانەكەردنى قزو مو
يان لەبىژنگەدانى كەتان ھەلەدمەرى.
الْمُشَاقَّةُ: قەلەمى خۆش نووس.

الْمَشَقَّ: قورە سور
مَشَقَّ: بالاي دريژو جوان و رىك و
پىكە
نەمەنى خەتى جوان كە
قوتابى لەبەرى دەرھىناو
بۆئەوئى قىرى نووسىن بىو خەتى
خۆش بى.

الْمَشَقَّ: قورە سور
پىاوى لاوازو
دالگۆشت.

المَشَقَّةُ: بهمانا (المَشَقَّةُ) دئ ۵ پارچه
لۆكه ۵ قوماشی رزیو.

المَشَقَّةُ: شوپنكهی جهبل و شتی وا
بهقاجی و لاخه وه.

المَشِيقُ: پیاوی لاوازو دالگوشت ۵ نهسپی
ورگ بچكۆله (قه دباريك) ۵ قوماشی
زۆر له بهر كراوو رزیو.

المَشْرُقُ من الرجال او اغیل: پیاوی لاواز
نهسپی ورگ بچوك ۵ ههروا وشه
(المشروق): ناوه بۆ شیشه ئاسنی
درهزو باریك ۵ دهشگوترئ: (قَدَ
مَشْرُق): قه دو بالای بهرزو باریك ۵
(جارية مشرقة) ۵ كچۆله یهکی قه دو
بالا جوان و ریک و پیکه.

مَشَلَّ غمه مشولاً: گوشتی كه م بوو ۵
دمگوترئ: (فخذ ماشلة ومشولة):
رانیکێ كزو دالگوشت.

مَشَلَّ السيفَ مَشَلّاً: شمشیركهی له كالان
دمركیشا.

مَشَلَّتِ الناقة: حوشتركه شیرى كه می
دا.

مَشَلَّ الحالبُ: شیر دۆشهكه له شیر
دۆشین دا له سهر خو بوو كه میکی
شیر له گوانه كه دا هیشه وه.

إمْتَشَلَّ السيفَ: شمشیری له كالان
دمركیشا.

المَشَلَّ: شیرى كه م.

المِشْمَشُ: کشمیش؛ درهختیکه
میوه که ی به ترئ و به وشك کراوه یی
دهخوری ۵ (قمر الدین) یشی لئ
دروست دهکری.

المِشِيمَةُ: برپوانه مادهی (شیم).

مَشَنَّهُ بالسوط مَشْنَأً: به قامچی لئی دا ۵
دهشگوترئ: (مَشَنَّهُ بالسيف):

به شمشیر لئی دا پستیه که ی
لیدامالی و زۆری گوشت نه بری.

مَشَنَ الشَّيْءَ فَلَاناً: شته که فلانکه سی رنی
روشاندى.

مَشَنَ يَدُهُ: دهستی بهشتی زبر سرپینه وه.

مَشَنَ مافي ضرع الناقة: نهو شیرى
له گوانی حوشتركه دا بوو هه مووی
دۆشى ۵ دهشگوترئ: (إمْتَشَنَ ما مَشَنَ
لك): چیت دهسكه وت بیهه.

مَشَنَّتِ الناقة ونحوها: حوشتركه
به ناخۆشى شیرى دا.

إمْتَشَنَ الشَّيْءَ: شته که ی دزی ۵ رهاندی
فراندی.

إمْتَشَنَ ثوبَهُ: کراسه که ی داکه ند.

إمْتَشَنَ السيفَ: شمشیركه دمركیشا
له كالان.

إمْتَشَنَ الناقة: چى له گوانی حوشتركه
دا بوو دۆشى.

تَمَشَنَّا الشَّيْءَ: شته که یان لیک
کیشایه وه ۵ هه ریه که یان بۆلای

خوی رایکیشا.

المشأن: نافرمتی دهمه و مری جنیو
 فروش ۵ گورگی زینه خرو.
 المثنی: برینیک فراوان بی بهلام قول
 نه بی.

المثن: کتابیکه به زمانی عیبری
 نووسراوه دهماره شیهریعتی
 جوله که.

أَمْشَى الدَّوَاءَ فَلَانًا: دهرمانه که سکی
 فلانکه سی چواند، پهوانی کرد.
 اسْتَمْشَى فلان: فلانکه سی دهرمانی
 پهوانی خواردموه ۵ سکی
 به خواردنی دهرمان پهوان بوو.
 المشاء: گیزمر، یان پومیک لهو بجی.
 المشاء والمشو والمشر: دهرمانی پهوانی
 دهرمانیک سک بجوینی.

مَشَى مَشْيًا: رؤی له شوینیکه وه
 گواستیه وه بو شوینیک تر ۵
 دمشگوتری: (مَشَى بالنميمة): فیتنه بی
 نایه وه.

مَشَى مَشَاءً: نازهل زور بوون دمشگوتری:
 (مَشَتْ إِبْلَةً): خوشتری زور بوون.

مَشَتْ المَرَأُ: نافرمتکه مندالی زور بوون.
 أمشى فلان: فلانکه سی نازهل زور
 بوون.

أَمْشَى الرجل: پیاومکه والیکرد برپوا،
 رؤیاندی.

مَشَى: بو زیلمه رؤی لسه مانای
 (مَشَى) دی.

مَشَى الرجل: پیاومکه رؤیاند.
 مَاشَاءَ مَاشَاءً: لهگه لی رؤی.
 إِمْتَشَى القوم: خه لکه که نازهل یان زور
 بوون.

تَمَاشَى القوم: خه لکه که هندیکیان
 چونه لای هندیکیان.
 تَمَشَى: رؤیشت.

المَاشِيَةُ: نازهل (خوشتر و مهرو بز و
 رشه و لاخ) به زوری بو مهرو بز و
 به کاردمه پندری.

المشاء: پیاده پیچه وانه ی سوار ۵
 فیتنه گیر.

المشاء من الجيش: نهو سهر بازانه ی
 پیادمرهون.

المشاء: زور پو (که سیك زور به بی
 برپوا) ۵ فیتنه.

مَصَّحَ الشَّيْءُ مَصْحًا وَمُصْرَحًا: شته که
 لاچوو، نه ما، شوینه واری نه ما ۵
 دهگوتری: (مَصَّحَتِ الدَّارُ وَمُصَّحَ
 الكتاب).

مَصَّحَ الثَّوْبُ: قوماشه که کون بوو پزی.
 مَصَّحَ النبات: روه که که گوله کانی
 هه لومرین.

مَصَّحَ الطِّلُّ: سیبهره که هه لکشایه وه،
 که مېو وه، یان لایدا.

مَصَّحَ الشَّيْءُ فِي الْأَرْضِ: به زموی دا رؤی و
 چوو نه ووه.

مَصَّحَ بالشَّيْءِ: شته که ی برد.

أَمَّصَحَ اللَّهُ مَا بَلَكَ: نُهَوَى هَمَّتَبُوو خُودَا
بِرْدِيهَوَه، فَهَوَتَانْدَى.

الْمَصَاحَةُ: بَيْسْتَى بِيْجُوَه نَازَهَلْ بَهْكَاوو
شَتَى وَادَهَاخَنْدِرَى لَهْشَوِيْنَى چَوَلْ
دَادَهَنْرَى وَدَايَكِهْكَهْ وَادَمَزَانِ بِيْجَوَى
خَوِيَهْتَى.

مَصَّحَ الشَّيْءُ مَصْعًا: شَتَهْكَهَى دَارِنَى ۵
لَهْناو شَتِيْكى تَرْدَمَرى كِيْشَا ۵
رَايْتَهْكَانْد.

إِمْتَصَحَ الشَّيْءُ عَنِ الشَّيْءِ: شَتَهْكَهَى
لَهْشَتَهْكَهَى جِيَا بَوُوَه.

إِمْتَصَحَ الشَّيْءُ: شَتَهْكَهَى بَوَلَاى خَوَى
كِيْش كَرْد رَايْتَهْكَانْد.

إِمَّصَحَ الْوَلَدُ: بِيْجُوَهْكَهَى زَارُوْكَهْكَهَى
لَهْسكى دَايكى جِيَا بَوُوَه.

مَصَّدَ الشَّيْءُ: شَتَهْكَهَى هَهْ لَمْزَى.

مَصَّدَ الْخَيْرَانِ: نَازَهْ لَهْكَهَى رَاهِيْنا، ژِيْرَبَارَى
كَرْد.

الْمَصَادُ: بَانَوَى بَهْرَز ۵ (ك: أَمَصْدَة) ۵
دَهْشَگُوْتَرَى: (هُوَ لَقَوْمُهُ مَغْقَلٌ وَمَصَادٌ)
نَهْوَ بُوْ خَزْمَهْكَانَى پَهْناگاو
مَهْ لَجَهْ نَهْ.

الْمَصْدُ: بَهْمانَا (الْمَصَادُ) دَى ۵ تَهْرَزَهْ.

الْمَصْدَةُ: تَاوَهْ بَارَانِيْكَ ۵ دَهْگُوْتَرَى: (مَا
أَصَابَتْنا مَصْدَة).

مَصَّرَتِ الْخُلُوبُ مَصْرًا: نَازَهْ لَهْ
شِيْرْدَمَرَكِهْ شِيْرى كَهْ بَوُو.

مَصَّرَ النَّاقَةَ أَوْ الشَّاةَ مَصْرًا: بَهْ سَهْرَى
بَهْ نَجَهْكَانَى گَوَانَى حَوْشْتَرَهْكَهَى بَان
مَهْ رَكِهَى دَوَشَى.

مَصَّرَ الْعَطَاءُ: بَهْ خَشْشَهْكَهَى كَهْ مْ كَرْدَمُوَهْ.

مَصَّرَ الْفَرَسَ: نَهْ سَهْهْكَهَى رَاهِيْناو بَهْ تَاقَى
كَرْدَمُوَهْ بُوْ نُهَوَى بَزَانِ نَاخُوْ غَارْدَانَى
چَوْنَهْ.

امْصَرَّتِ الْخُلُوبُ: بَهْمانَا (مَصَّرَتْ) دَى.

مَصَّرَ عَلَيْهِ عَطَاءُ: كَهْ مَكَهْ مْ بَهْ خَشْشَى
پِيْدا.

مَصَّرَ الْقَوْمُ الْمَكَانَ: خَهْ لَكِهْكَهَى

شَوِيْنَهْكَهَى بَان كَرْد بَهْ گَهْ وَرَهْ شَار ۵

دَهْشَگُوْتَرَى: (مَصَّرَ الْأَمْصَارَ): شَارَى

بَنِيَاتَنان.

مَصَّرَتِ الدَّوْلَةُ الشَّرْكَةَ وَغَيْرَهَا: دَهْ وَلَهْت

كُوْمَبَانِيَاكَانَى خَشْتَنَهْ ژِيْر دَهْ سَتَى

خَوِيَهْ وَهَوُو لَهْ چَنْگَى بِيْگَانَهْ دَمَرَى

هِيْناو.

مَصَّرَ الثَّرْبُ: بَهْ رَهْ نَگَى كَهْ مِيْكَ كَالْ

قَوْمَاشَهْكَهَى رَهْ نَگْ كَرْد.

تَمَصَّرَ الْمَكَانُ: شَوِيْنَهْكَهَى بَوُو بَهْ گَهْ وَرَهْ

شَار.

تَمَصَّرَ الشَّيْءُ: شَتَهْكَهَى كَهْ مْ بَوُو.

تَمَصَّرَ الْقَوْمُ: خَهْ لَكِهْكَهَى بَهْناو شَارْمَكَان

دَا بِلَاو بَوُوْنَهْ وَهْ.

تَمَصَّرَ الشَّخْصُ: كَهْ سَهْكَهَى بَوُو بَهْ هَاوَلَاتَى

مِيْصَرَى وَرَهْ گَهْ زَنَامَهْ مِيْصَرَى

وَهْ رَگَرْت.

تَمَصَّرَ الشَّيْئُ: شوین شته که کهوت.

اِمْتَصَّرَ النَّاغَةُ أَوْ الشَّاةُ: حوشره که ی

یان مهره که ی به سمری په نجه

دوشی.

الْمَاصِرُ: نیوان و له مپهری نیوان دوش

ه (ناقه ماصره): حوشره که

به ناخوشی شیر له گوانه کانی دپته

دهر یان که م شیر.

الْمَصَارَةُ: شوینیک نه سپی تیدا

کوبکریته وه.

الْمَصْرُ: ناوان و پهرده ی نیوان دوش ه

سنوری نیوان دوو زهوی ه (ك:

مصور) ه دهگوتری: (اشری الدار

بصورها) خانوه که ی کړپوه بهو

زویانه ی به دموربیه و ه همروا

وشه ی (مصر) به مانا زهرفو

گوپنی و حاجت دی ه گهوره شار که

باله خانه و دوکان و بازار ی تیدا

بنیات بنرین و پهرستگا و مزگه و ت

خویندنگا و زانکو و خهسته خانه و

شتی وای تیدا بنیات بنرین ه

مادمیه کی سورباوه شتی پی رنگ

دمکری.

الْمَصْرُ مِنَ الْإِبِلِ أَوْ الشَّاةِ: به مانا

(الماصر) دی.

الْمَصِيرُ: ریخوئه ه (ك: مصران

ومصارین).

الْمَصْرُ: (لرب مَصْرُ): هوماشیکه

بهره نگی سوری تهنک بویه کراو.

الْمَصْرَةُ: سهرمه شی.

مَعَى الْقَصَبِ وَغَرَهُ مَصًّا: به هندی و که م

که م به هغه فزازه که شله مهنیه که ی

هه لمزی ه (مَصٌّ مِنَ الدُّنْيَا): که میکی

له کالای دنیا بهر که و ت.

أَمَصَهُ الشَّيْءُ: وای لیگرد شته که بمزی

ه شته که ی پی مزی.

أَمَصَ فُلَانًا: به فلانکه سی گوت شوانه

ویلله، خوپی، گاوان.

اِمْتَصَّ الشَّيْءُ: به هیواشی و له سهره خو

شته که ی هه لمزی.

تَمَصَّصَ الشَّيْءُ: به مانا (اِمْتَصَّ) دی.

الْمَاصَّةُ: نه خوشییه که توشی منال دمی

ه نامیریکه ناوی پی هه لده مزی.

الْمَصَّاصُ: نه ووی لهشت هه لده مزی ه

پوخته ی شت ه هه لزارده ه

دهگوتری: (فلان مَصَّاصٌ قومه):

فلانکه س هه لزارده ی

نه ته و مکه یه تی ه (رجل مَصَّاصٌ):

پیاوی که جهسته و سهر و شکلی

ته و او به لام نازانیه.

الْمَصَّاصَةُ: نه ووی دهمزی له ههرشتیک

بی ه دهگوتری: (طابت مَصَّاصَةٌ فِي

فمي): هه لمزینی له دممه دا به له زم

بوو ه (مَصَّاصَةُ الشَّيْءِ): پوخته ی

- شت ۵ دمگوتری: (فلان مصاصه
 قومہ): فلانکس هه تېزاردهی
 نه ته و مکه یه تی ۵ پاشماوهی شتی
 هه لمرزو.
- الْمَصَانُ: نهو شوانه ویلهی شیرو شتی وا
 به دهم بیچومناژن دادمکا ۵ نه گمر
 جوین به بیاوینک بدری شیومیهک
 له جنیو نه و میه پیی دمگوتری: (یا
 مصان): شوانه ویله ۵ هه روا ناوه بو
 که نه شاخگر.
- الْمَصَانُ: قه صه بی شه کر که له
 گوشراوه که ی شه کر بهرهم
 دهیندری.
- مصيص الثرى: گلی شیدار، لمبی تهر.
 الْمَصْرُصُ: (وظیف مصوص): زنده
 ولاغیکه باریکه.
- الْمَصْرُصَةُ: نافرمتی کزو کۆله وار
 یه هو ی نه خو شتی.
- مَصْطَكُ الدَّوَاءِ: مهسته کی کرده ناو
 دهرمانه که.
- الْمَصْطَكَا وَالْمَصْطَكَا: درختیکه
 له پیړی دار قه زوانه درختیکه
 دمویندری له کیو له دهم که نار
 ناوه گانی ولاتی شامو هندی کیوی
 نزم بنیشتیکی تایبه تی لی بهرهم
 دهیندری.
- مَصَعَّ الشَّيْنِ مَصْعَاً: شته که، رویی هشتی
- هه لکرد ۵ (فهو ماصع): دمگوتری:
 (مصع البرد): سهرما رویی نه ما ۵
 (مصع ماء الخوض): ناوی جهوز که
 وشک بوو یان که م بوو (مصع فزاده):
 له ترسا دلی نه ما.
- مَصَعَّ فِي الْأَرْضِ: به ناوی زموی دا رویی.
 مَصَعَّ بِالْشَّيْنِ: شته که ی فری دا.
 مَصَعَتِ الدَّابَّةُ بِذَنْبِهَا: ولاخه که
 (نه سپه که) کلکی راوه شانند به بی
 نه و دی پرواو باز بدا.
- مَعْنُ الْبِرْقُ: بروسکه که جه خماخه ی دا.
 مَعْنُ فَلَانًا: به مشیر له فلانکه سی دا ۵ یان
 به قامچی لی دا.
- مَصَعَتِ الْفَتْنَةُ الْقَوْمَ: فیتنه و ناشوب
 خه لکه که ی قال کرد.
- مَعْنُ الْخَوْضِ بِمَاءٍ قَلِيلٍ: به ناوی کی که م
 جهوز که ی تهر کرد.
- أَمَصَعَ الْعَوَسُجُ: درختی عهوسه ج
 بهر که ی دمر که وت.
- أَمَصَعَ الْقَوْمُ: خه لکه که شیری
 حوشره گانیان خه سار بوو.
- أَمَصَعَ فُلَانٌ بَقْعَهُ: دانی به مافی فلان
 دانا.
- أَمَصَعَتِ الْمَرْأَةُ وَلَدَهَا: نافرته که
 که مکه م شیری دا به مندا له که ی.
- مَاصَعٌ قَرْنَهُ: شهره شمیری له گه ل
 بهرام بهر که ی دا کرد.

مَصَّعُ الْعَرَّةِ أَوْ الْفُصْنُ: تَوَيْكَلَه‌ک‌ه‌ی
به لقه دارمکه وه هیشته وه بۆنه وه‌ی
له سه‌ری وشک بیتسه وه ۵ پیوه‌ی
وشک بیتسه وه.

انْمَصَّعَ الْحَمَارُ: گویدریژمکه گوئی قوت
کردن بۆنه وه‌ی گوئی لهدنگه‌که
بی.

تَمَاصَعُوا فِي الْحَرْبِ: له شه‌ردا یه‌کتریان
کوشتو برکرد.

الْمَاصِيعُ: ناوی سویر ۵ ناوی که می لیل.
الْمَصِيعُ: منداڵ که یاری به‌نامیری
میخراق بکا ۵ (رجل مَصِيعُ):
پیاویکه نازاو به‌هیزو توانا بو
شه‌ر.

الْمُصْعَةُ: به‌ری دره‌ختی عه‌وسه‌ج.
الْمُصْعُوعُ: پیاوی ترسنۆک که له‌ترسان
دئی بلهرزی.

مَصَّلَ الشَّيْئُ مَصْلًا وَمَصْلًا: شته‌که دتۆپ
دتۆپ داچۆرا.

مَصَّلَ الْجُرْحُ: برینه‌که که می‌ک کیم و
زوخواوی لیهاته‌ خوار.

مَصَّلَ اللَّبَنُ: ماسته‌که‌ی کرده‌ قاپی کونکون
یان ناو تورده‌که‌و شتی وا بۆنه وه‌ی
ناوه‌که‌ی لیبچۆریتسه وه.

مَصَّلَ مَالَهُ: مال و سامانه‌که‌ی فه‌وتاند ۵
له‌شتی پرو پوج دا خه‌رجی کرد.
اُمَصَّلَتِ الْمَرْأَةُ: نافرته‌که منداڵه‌که‌ی

به‌گۆشتپاره‌یی له‌بارجو.
اُمَصَّلَ الرَّاعِي الْغَنَمَ: شوانه‌که‌ی شیر
مه‌رو بزنه‌کانی دۆشی.

اُمَصَّلَ مَالَهُ: مال و سامانه‌که‌ی له‌شتی
پرو پوج دا خه‌رج کرد.

الْمَاصِلُ: (لبن ماصِل): شیري که م ۵
ده‌گوتری: (اعطى عطاء ماصلاً):

به‌خششی که می پێدا.

المُصَالَةُ: نه‌وه‌ی له‌که‌شکی کولای
گوشراو ده‌چۆریتسه وه ۵ نه‌و دتۆپه

ئاوانه‌ی له‌کوپه‌و گۆزه‌ دمتکی.

المَصْلُ: (مَصْلُ الدَّم): زه‌رداویکه
له‌خوین جیا ده‌بیتسه وه له‌کاتی

خه‌ستبوونه وه‌ی دا.

المِصْلُ: که‌سیک مال و سامانی خوی
له‌شتی بیته‌وه دا خه‌رج بکا.

مَصْمَنَ فَاة: ناوی له‌ده‌می وه‌ردا یان
به‌سه‌ری زویانی ناو ده‌می خوی

پاک کرده‌وه.

مَصْمَنَ الْإِنَاءَ: ناوی کرده‌ ناو قاپه‌که‌و
رایومه‌شاند بۆنه وه‌ی پاکي بکاته‌وه.

المُصَامِصُ: پالفته‌و هه‌لبژێراوی
هه‌رشتیک ۵ ده‌گوتری: (انه لمصامِصُ

في قومه): نه‌و له‌ناو نه‌ته‌وه‌که‌ی دا

هه‌لبژێرده‌یه، وه‌جاخزاده‌یه ۵ (فرس

مُصَامِصُ): نه‌سپیکي تی‌کس‌مه‌راو

دمست و مه‌جه‌ک نه‌ستوره ۵ و لاخه

به رزمیه کی پمخته و دامه زراوه.

مَضَعَتِ الدَّوَابَّ مَضْعاً: و لاخه کان بلاو

بوونه وه.

مَضَعَتِ الشَّمْسُ: خور تیشکی بلاو

بووه به سمر زموی دا.

مَضَعَتِ المَزَادَةُ: کونده که، مهشکه که

ناوی لی جوو.

مَضَخَ عَنْهُ: داکوکی لی کرد ۵ (مَضَخَ عَرَضُ

فَلَان): تانه ی له نامووسی فلان دا.

مَضَرَ النِّبَذُ أَوِ اللَّبَنُ مَضْراً وَمُضْراً:

سرکه که یان ماسته که ترش بوو مزر

بوو کمفی هه لدا.

مَضْرَةٌ: پال هوزی موضهری دا

به یه کیك لهو هوزی له قه لهم دا ۵

دهشگوتری: (مَضَرَ اللَّهُ لَكَ الشَّاءَ):

خودا و مصفو نه ای بو تو دهمسته

به رکرد.

تَمَضَّرَ: خوی کرد به یه کیك له هوزی

موضهر، یان ده مارگیری و

تهعه صوبی بویان هه بوو ۵ یان

خوی وهك نه وان نیشان داو هه لسو

که وتی نه وانی په جاو کرد.

تَمَضَّرَتِ المَاشِيَةُ: نازه له کان قه له و بوون.

المُضَارَّةُ مِنَ اللَّبَنِ: نهو ناوه شینه ی

له شیر دمروا له کاتی ترش بوونی دا.

المَضِرُّ: ترش ۵ دهشگوتری: (ذَهَبَ دَمُهُ

خِضْراً مَضْراً): به گه نجی خوی نی

به فیر و جوو.

المَضِيرُّ: جوړه خواردنی که گوشت له ناو

دو دا یان له ناو شیر دا دهکولیندری

تا شیر که خه ست دمپیت هه و

گوشته که ش دهکولن.

مَضَّةٌ مَضْاً وَمَضِيضٌ: نازاری دا ۵

دهگوتری: (مَضَّةُ الجَرْحِ).

مَضَى الحِلُّ قَمَةً: سرکه که نازاری به ناو

دهمی گه یاند.

مَضَى الشَّيْنُ فَلاناً: شته که نازاری دلی

فلانکه سی دا ۵ دهشگوتری: (مَضَّةُ الهمِّ

والحزن والقول).

مَضَى فلان مَضْضاً وَمَضَاضَةً وَمَضِيضاً:

به هوی نازاری به لاو موصیبه ته که زور

نارحه ت بوو.

مَضَى لَهُ: نازاری پیگه یی.

أَمَضَّةُ الشَّيْنِ: به مانا (مَضَّةٌ دَى ۵

دهگوتری: (أَمَضَّةٌ جَلَدُهُ فَذَلِكُهُ)

پیستی خوراو خوراندی.

مَاضَةٌ مِضَاضاً: پیکیشی لی کرد، زوری

له گه ل گوت.

مَضَضَ فلان: فلانکه س شتی پوخته و

پالفته کراوی خوارده وه.

تَمَاضُ القَوْمُ: خه لکه که کی شه یان

تی که وت.

المِضَاضُ: پالفته، هه لبارده و په سمن ۵

دهگوتری: (فلان من مِضَاضِ قَوْمِهِ):

فَلَا تَكْسِ لَهْ وَهْ جَاخَزَادَهْ كَانِي
نَهْتَهْ وَهْ مَكِهْ يَهْتِي ۵ نَاوِيكْ زَوْر سَوِيَر
بِي ۵ نَا زَارِيكَه تَوْشِي جَاوِي مَرُوْ
دَهِي ۵ وَهْ جَمِيْنِي لِيَهْ لَدَهْ گَرِي.

الْمَضُّ: نَا زَارِي زَوْر تِيَزْ خَمَهْت وَ بَهْ لَآي
زَوْر بَهْ نَا زَار.

مِضُّ (مِضُّ): وَشَهْ يَهْ مَانَاي نَا زَارِي
نَهْ بَوون دَهْ گِهْ يَهْنِي بَهْ لَامْ هِيَا بَرَاوِي شِي
نَا كَا.

الْمَضُّ: دَوِي تَرَش، شِيرِي تَرَشَاو ۵
نَا زَارو نِيَش ۵ دَهْ گَوْتَرِي: (فَعَلْتُ هَذَا
عَلَى مَضُّ): نَهْ وَهْم كَرْد
بَهْ پِي نَاخَوْش بَوْنَهْ وَهْ.

الْمَضَّةُ: (الْبَانُ مَضَّةُ): شِيرِي تَرَشَاو دَوِي
تَرَشَاو ۵ (إِمْرَأَةٌ مَضَّةُ): نَا فَرَهْ تِيكَه
خَو بُو نَاخَوْشِي رَانَا گَرِي ۵ كَهْم
چَكَلْدَانَهْ يَهْ، زَوو تَوْر دَهْ يِي.

مَضْعُ الطَّعَامِ وَغَيْرِهِ مَضْعًا: بَهْ دَدَانِي
خَوَارْدَن وَ شَهْ كَهْ جَوِي ۵ دَهْ گَوْتَرِي:
(يَمَضُّ الشَّيْخُ وَالْقَيْصَرُ): گِيَاو گَز
دَهْ جَوِي لَهْ هِيچ نَا پَرِي نَكِي تَهْ وَهْ ۵
دَهْ گَوْتَرِي: (هَر يَمَضُّ لَحْمَ أَخِيهِ):
غَهْ يَهْ تِي بَرَا كَهْ دَهْ كَا.

أَمَضَّ التَّمْرُ: خَوْر مَا كَهْ كَاتِي نَهْ وَهْ
هَاتَوَهْ بَجَوْرِي.

أَمَضَّ اللَّحْمُ: گُوْشَهْ كَهْ كَوَلَاوَهْ بَرَزَاوَهْ
بَهْ كَهْ لَكِي نَهْ وَهْ دِي بَخَوْرِي.

أَمَضَّ فَلَانًا الشَّيْنِي: شَهْ كَهْ بُو
فَلَانَكَهْ سَ جَو.

أَمَضَّهُ فِي الْقِتَالِ: بَاش لَهْ كَهْ تِي جَهْ نَكَا،
شَهْ رِي بَاشِي لَهْ كَهْ ل كَرْد ۵ دَهْ گَوْتَرِي:
(مَاضَّةُ الْقِتَالِ وَالْخَصْمَةِ): دَرِيْزَهْ
دَا بَهْ شَهْ رُو كِي شَهْ لَهْ كَهْ تِي دَا.

مَضَّغُهُ الشَّيْنِي: بَهْ مَانَا (أَمَضَّغُهُ) دِي.
الْمَاضِغُ: لَآي خَوَارَوِي شَهْ وَ يِلَهْ، شَوِيْنِي
لِيْ رَوَانِي كَا كِيْلَهْ وَ خَرِي.

الْمَاضِغَةُ: بَهْ مَانَا (الْمَاضِغُ) دِي ۵ (ك:
مَوَاضِغُ).

الْمَوَاضِغُ: دَدَانِي كَا كِيْلَهْ وَ خَرِي.

الْمَضَاعُ: هَمْرَشْتِيكْ بَجَوْرِي ۵ دَهْ گَوْتَرِي:
(مَآذَقْتُ مَضَاعًا): هَمْرَجِي بَجَوْرِي
نَهْم جَهْ شَهْ تَوَوَهْ ۵ هَمْرَوَا بَهْ مَانَا
خَوْدِي جَوِيْنِيَش دِي ۵ دَهْ شَكُوْتَرِي:
(لَقْمَةٌ لَيْنَةٌ الْمَضَاعُ): پَارُوِيكَه
بَهْ خَوْشِي دَهْ جَوْرِي دَدَانِي پِيْ وَ يَسْت
نِيِيَهْ.

الْمَضَاعَةُ: نَهْ وَهْ بَجَوْرِي ۵ پَاشْمَاوَهْ
پَارَوِي جَوْرَاو لَهْ نَاو دَهْم دَا.
الْمَضَاعَةُ: گَزِل وَ نَهْ حَمَهْ ق.

الْمَضِغُ: خَوْرَادَنِيكْ پِيْ گَهْ يَشْتَبِي، كَانِي
جَوِيْنِي هَاتَبِي ۵ دَهْ گَوْتَرِي: (كَأُ
مَضِغًا): لَهْ وَهْ رِيكَه نَا زَهْ ل دَهْ يَخَوَا.

الْمَضَّغَةُ: پَارْ جَهْ يَهْ كَهْ لَهْ گُوْشَهْ وَ شَتِي وَ
لَهْ دَهْم دَا جِيْ گَاي بِيْ تَهْ وَهْ وَ بَجَوْرِي ۵

همروا ناوه بۆ برينيك پارهو بارتتهاي
خوينى بۆ ديارى نه كرابى.

المضيغة: بنكى كاكيله و خرى پوك
كه دداني خرى له سهر روابى ۵
هرگوشتيك له سهر نيسقان بى ۵
لاشهويله ۵ ماسولكه.

مَضْمَنُ النعاسُ في عينه: ومنهوز چوووه
ناو چاوى.

مَضْمَنُ فلاتاً: فلانكهس بۆماوهيهكى
درىژ نووست ۵ دهگوترى: (ما
مَضْمَضْتُ عيني بنرم): چاوم نه چوووه
خه ۵ نه نوستم.

مَضْمَنُ الماءِ في فمه: ناوى لهدهم ومردا.
مَضْمَنُ الإِناءِ: قاپهكهى شت.

تَمَضْمَضَ بالِماءِ في فيه: ناوى لهدهم
ومردا.

تَمَضْمَضَ النعاسُ في عينه: ومنهوز
چوووه چاوى خه و نوچهكهى كرد.

تَمَضْمَضَ الكلبُ في أثره: سهگهكه
به شوينى دا ومړى.

المضامض: پياوى گورج و گۆل و قوجاخ
۵ نووستن ۵ چوزانهوه، سوتانهوه.

مَضَى الشئُ مَضِيّاً: روښت.

مَضَى على الأمر وفيه: كارمكهى نه انجام
دا.

مَضَى فلان سبيله ويسبيله: فلانكهس مرد.
مَضَى فلان السيفُ مَضّاً: شمشيرمه تيز

بووه، خيرا پريوو ۵ دهگوترى: (هر
امضى من السيف): له شمشير پرېنده
تر بوو.

مَضَى على البيع: كرپن و فروشتنهكهى
نه انجام دا.

امضى الحكم والأمر: حوكم برپارمكهى
جى به جى كرد.

امضى البيع: فروشتنهكهى روښاندو
رازى بوو.

مَضَى الأمر: نيشهكهى روښاند.

تَمَضَّى الرجلُ: پياوكمه چوووه پيش.

تَمَضَّى الأمرُ: كارمكه جى به جى بوو.

الماضي: زهمانى رابردو ۵ شمشيرى
پرېنده ۵ (ك: مواطن).

الْمَضْرَأُ: پيشكهوتن ۵ بهرمو پيشهوه
چون ۵ دهگوترى: (مَضَى على

مضرائه).

مَطَّحُهُ مَطْحاً: بهدهست لى دا.

امْتَطَحَ الرادي: ناوى شيوكمه بهرز
بووه، ناوكمه زور بوو.

تَمَطَّحَ الرادي: بهمانا (امْتَطَحَ) دى.

مَطَّحَ فلان مَطْحاً: فلانكهس زورى خوارد.

مَطَّحَ الشئُ: شتهكهى لستهوه ۵

دهگوترى: (مَطَّحَ الفَسَلُ):

ههنگوپنهكهى لستهوه.

مَطَّحَ الرجلُ بيده: بهدهستى له پياوكمه
دا.

مَطَرٌ عَرْمَةٌ: حه‌یاو ناموسی له‌که‌دار کرد.

مَطَرٌ بِالذُّو: دۆلچه‌که‌ی هه‌لک‌یشایه‌وه، رایته‌کاند.

المَطَرُ: ئه‌سپێک نهرم بره‌وا.

المَطَرُ: گیل و ئه‌حمه‌ق و خۆبه‌زلزان و دهم پیس و چه‌قه‌چه‌ناو.

مَطَرَتِ السَّمَاءُ مَطَرًا وَمَطَرًا: ئاسمان بارانی باراند و ده‌گوتری: (مَطَرَتِ السَّمَاءُ الْقَوْمَ): ئاسمان بارانی

له‌قه‌ومه‌که‌ باراند و ده‌شگوتری: (لا أدري من مَطَرِهِ): نازهم کج بردی و

(مَطَرَنِي بِخَيْرٍ): خێرو به‌رم‌که‌تی به‌سهردا ریشتم.

مَطَرُ الْقَرَسِ مَطَرًا وَمَطَرًا: ئه‌سپه‌که‌ خێرا رۆی، خێرا بازی دا.

أَمَطَرَتِ السَّمَاءُ: ئاسمان بارانی لیباری و بارانی ئاسمان هاته‌ خوار و (أَمَطَرِ السَّحْبِ أَوْ السَّمَاءِ الْقَوْمَ): هه‌ور یان

ئاسمان بارانی له‌خه‌لکه‌که‌ باراند.

أَمَطَرِ فُلَانٍ: هه‌لانه‌س که‌وته‌ به‌رباران و ناوچاوانی عارمه‌ی لیته‌کا.

أَمَطَرِ الْمَكَانَ: شوینه‌که‌ی وادی بارانی لیباری بوو.

تَمَطَّرَ السَّعَابُ: هه‌ورمه‌که‌ تاوێک بارانی باراندو تاوێک و مستایه‌وه.

تَمَطَّرَ فُلَانٌ: هه‌لانه‌س ناوچاوانی عارمه‌ی کرد.

تَمَطَّرَ الطَّيْرُ: بانه‌مه‌که‌ به‌گوهرجی خوی دا هیشته‌ سهر زه‌وی.

تَمَطَّرَ بِهِ فَرَسُهُ: ئه‌سپه‌که‌ی چاک هه‌لی گرت و باش فراندی و خسته‌

به‌رباران، وای لیکرد ته‌رزهی لیبار و خوی له‌پاشه‌ باران پاراست و

دوعای کرد باران بیاری و ده‌گوتری: (خَرَجُوا يَتَمَطَّرُونَ اللَّهَ): جوونه‌ ده‌ری

شار بۆ نوێژه‌ بارانه.

تَمَطَّرَ الْحَيْلُ: ئه‌سپه‌که‌ به‌خێرای هاتو جوو.

اسْتَمَطَّرَ الْمَكَانُ أَوْ الزَّرْعُ: شوینه‌که‌ یان کشتوکاره‌که‌ پیوستی به‌باران بوو.

اسْتَمَطَّرَ فُلَانٌ: هه‌لانه‌س له‌خودا پارایه‌وه باران بیاری و ده‌گوتری: (خَرَجُوا يَسْتَمَطَّرُونَ اللَّهَ).

اسْتَمَطَّرَ لِلسَّيَاطِ: خوی راگرت بۆ قامجی لیبار.

اسْتَمَطَّرَ الثَّوْبَ: له‌باران دا قوماشه‌که‌ی له‌به‌رکرد.

اسْتَمَطَّرَ فُلَانٌ: داوای به‌خششی له‌هه‌لانه‌س کرد.

المَطَرُ: (یوم ماطر): رۆژیکی باراناوییه.

المُسْتَمَطَّرُ: شوینی به‌دمرو دیارو ئاشکرا و ده‌گوتری: (نزل فلان بالمستمطر): هه‌لانه‌س جووه‌ سهر ته‌پۆلکه‌و

به‌رزایی.

الْمَطَارُ مِنَ الْآبَارِ: بیرى دهم پان و فراوان.

الْمَطَارَةُ مِنَ الْأَبَارِ: بهمانا (الْمَطَارُ) دئی.
الْمَطَرُ: باران.

الْمَطَرُ: (یوم مَطَرٍ): رۆژێکی باراناوییه.

الْمَطَرُ: دابو نهریت ۵ گوته زوړات.

الْمَطَرَان: مهترانی مهسیحیهکان ۵

پلهپهکه لهزورور ئوسقوفو خوار
بهمطریکهوهیه.

الْمَطَرَةُ: تاوهباران ۵ دابو نهریت ۵

دمگوتری: (ان تلك من فلان مَطَرَةٌ):

نموه دابو نهریتی فلانهو وا خوی
پڼوه گرتووه.

الْمَطَرَةُ: دابو نهریت ۵ دمشگوتری:

(إمراة مَطَرَةٌ): ئافهرمتیکه ههمیشه

سیواک دهکاو خوږاک و خاوین
رادمگری.

الْمَطَرَةُ: کونده ۵ ناومپرستی جهوز.

الْمَطَرِيَّةُ: چهتر همرشتیک باران
بگپړېتهوه.

الْمَطَرُ: باراناوی ۵ دمگوتری: (یوم مَطَرٍ):

همروا دمگوتری: (واد مَطَرٍ).

الْمَطَارُ: (سما من مطار): ئاسمانی باران

بارین بهتاوو ریژنه.

الْمَطَرُ: قوماشیکه ئاو دانادا ومکوو

بالتوو قممهله لهکاتی باران بارین

دا لمبهردمگری.

الْمَطَرَةُ: بهمانا (الْمَطَرُ) دئی.

الْمَطُورُ: (رجل مطور): پیاوړیکه زور

سیواک دهکا ۵ بۆنی دهمی خوښه.

مَطَّ الشَّيْنِ مَطًّا: شتهکهی دریژکردهوه

لښکی کیشایهوه.

مَطَّ خَطُّهُ: خهتهکهی دریژ کردهوه.

مَطَّ خَطْرُهُ: ههنگاوی دریژکردنهوه.

مَطَّ بِهِمْ فِي السَّيْرِ: دریژهی

بهرؤیشتنهکیان دا ۵ دهشگوتری:

(تَكَلَّمَ فَمَطَّ حَاجِبَهُ): قسهی کردو برؤی

کردنهوه برؤی لیقرینجانندو خوئی

بهزل زانی ۵ (مَطَّ أَصَابِعُهُ) ۵ لهکاتی

قسهکردن دا پهنجهی راداشت.

تَمَطَّطَ فِي الْكَلَامِ: قسهکهی دریژ

کردهوه.

الْمَطَّاطُ: شیري ترشاوی خوشتر.

الْمَطَّاطُ: مادهپهکی لاستیکیه دهکشو

لهبناغهدا گوشراوی درهختی

مهطاطهکه پڼی دمگوتری درهختی

(سمفونیه) یان (هافارییه) ۵ (شجر

المطاط): درهختیکه لهههریمه خوړ

ههلاتیهکانو دورگه

خوړههلاتییهکانی هیندوستان

دهروئ.

الْمَطِيَّطَاءُ: خوږبادان و لارو لهنجه کردن ۵

دهست راوهشانندن لهپوښتن دا.

الْمَطِيطة: ناوی لیل و تیکه له بهلیتهو

لینجهوه بوو، شل.

مَطَّعٌ فِي الْأَرْضِ مَطْعًا وَمُطْرَعًا: رۆیشتو

رِیْگای لَیْگوم بوو.

مَطْعَ الشَّيْءِ: شته‌ک‌ه‌ی به‌ددانی پِیْشه‌وه‌ی خوارد.

تَمَطَّقَ فُلَانٌ: فُلَانْک‌ه‌س لَیْوی س‌ه‌ریه‌ک نان به‌زوبانی ده‌نگی‌کی له‌ده‌می خوی هی‌نا نام‌آزه به‌تام خۆشی شته‌که.

تَمَطَّقَ الْقَرْسُ: ق‌ه‌وسه‌که ق‌ه‌لشتی برد. تَمَطَّقَ الطَّعَامُ: تامی خۆراکه‌ک‌ه‌ی کرد. الْمَطْقَةُ: ده‌گوتری: (غ‌ر له مَطْقَة): خورمایه که شیرینی‌به‌ک‌ه‌ی واله‌و که‌سه‌ده‌کا که ده‌یم‌زئ مَلْجِه مَلْجِی بئ.

مَطَّلَ الْجَبَلَ وَغَوَّهَ مَطْلًا: ح‌ه‌بله‌ک‌ه‌ی درِیْز کردموه.

مَعْلَلُ الْحَدِيدَةِ: ئاسنه‌ک‌ه‌ی کوتا بۆئه‌وه‌ی درِیْز بئ.

مَطَّلَ فُلَانًا حَقَّهُ وَحَقَّهُ: مۆل‌ه‌تی دا به‌فُلَان که ق‌ه‌رزه‌ک‌ه‌ی دوا‌بخا جار دوا‌جار دوا‌خستنی ق‌ه‌رزی بۆ‌ت‌آزه کردموه (ف‌ه‌ر م‌ط‌ول و م‌ط‌ال).

مَاطَلُهُ بِحَقِّهِ مَطَالًا وَمَاطَلَةً: مۆل‌ه‌تی دا. إِمْتَطَلَ النَّبَاتُ: روه‌که‌که تی‌ک‌ه‌ال‌او ج‌وو‌ه ناو‌خۆ‌وه.

إِمْتَطَلَ فُلَانًا حَقَّهُ: م‌افی فُلَانْک‌ه‌سی دوا‌خست.

الْمِطَاةُ: پِیْشه‌ی شیرگ‌م‌ری، وات‌ه که‌سی‌ک

ئاسنی‌ک به‌ره‌هم بی‌ئی که‌ش‌یری لَیْروس‌ت ده‌گ‌ری.

الْمِطْلُ: د‌زو ج‌ه‌رده.

مَطْمَطٌ: به‌هی‌واشی خ‌ه‌تی نووس‌ین ۵ یان به‌هی‌واشی ق‌سه‌ی کرد‌ن ۵ ده‌گوتری: (مَطْمَطٌ فِي كَلَامِهِ): ق‌سه‌ک‌ه‌ی درِیْز کردموه.

مَطَا مَطْرًا: له‌رۆیشتن دا په‌له‌ی کرد ۵ ده‌گوتری: (م‌ط‌ا بالق‌وم): رۆیشتنه‌ک‌ه‌ی به‌خ‌ه‌لکه‌که درِیْز کردموه ۵ له‌گ‌ه‌ل دۆسته‌ک‌ه‌ی دا س‌ه‌ف‌ه‌ری کرد ۵ ج‌او‌ی ه‌ه‌ت‌ینا.

أَمَطَى الدَّابَّةَ: و‌لا‌خ‌ه‌ک‌ه‌ی کرد‌ه و‌لا‌خی سواری سواری بوو.

تَمَطَّى النَّهَارُ وَغِيهِ: رۆژگار درِیْز بوونه‌وه ۵ ده‌گوتری: (تَمَطَّى بِهِم السَّفَرُ وَتَمَطَّى بِكَ الْعَهْدُ).

تَمَطَّى فِي مَشِيَّتِهِ: له‌رۆیشتن دا ل‌ار‌و له‌نج‌ه‌ی کرد ۵ ق‌ور‌نان ده‌ف‌ه‌رم‌وئ: ﴿ثُمَّ دَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَتَمَطَّى﴾.

الْأَمْطِيُّ: ق‌ه‌دو ب‌ال‌ا ر‌اس‌تو رِیْک ۵ ب‌ال‌ا به‌رز ۵ ج‌ه‌وی و ص‌م‌غ‌یک‌ه در‌ه‌خت د‌م‌ری د‌ه‌داو ده‌خ‌ورئ.

الْمِطَا: پ‌شت ۵ (ك: ام‌ط‌اء) ۵ (الْمِطْرُ):

لق‌ه‌دار خ‌ور‌ماو ش‌تی و‌ایه ده‌گ‌ری‌ته دوو ت‌لی‌ش و با‌فه گی‌او ش‌تی و‌ای پ‌ئ ده‌به‌س‌تری.

الْمَطْرُ: پرزو لقی دارخورما ۵ دق
بهمانا (الْمَطْرُ) دئ ۵ هاوشانو هاوهل و
بهرامبهر ۵ گوئی دانه ویله ی زورات
۵ (ك: انطاء).

الْمَطْرَاءُ: دریزی، بهرزی.
الْمَطْرُوءُ مِنَ اللَّيْلِ: ساتیک له شه و ۵
دهگوتری: (مَضَتْ مَطْرُوءَةٌ مِنَ اللَّيْلِ).
الْمَطِيئَةُ مِنَ الدَّوَابِّ: ولاحی سواری ۵
(ك: مطايا ومطي).
مَطْلَةٌ مَطْلًا: لؤمه ی کرد.
أَمَطْلَةٌ: جنیوی پیدا.

مَاطَةٌ: کیشه ی له گهن دا کردو جوینی
پیدا.
مَاطُ الْعَصَمِ: دمستی له دوژمنه که ی
گیربوو وازی لینه هینا.
تَمَاطَرُوا: جوینیان به یه کتر دا ۵ شهره
جوینیان کرد.

الْمَطَاطَةُ: توندو تۆلی دروستکراو.
مَطْعَ الْوَرَرِ وَغِيهِ: زینیه که ی وشک کرده و
دمستی پیداهینا بؤنه وه ی لوس و پوس
بی.

مَطْعَ الْوَرَرِ وَغِيهِ: بهمانا (مَطْعَةٌ) دئ.
مَطْعَ الْعَشْبَةِ: داره که ی به ته ری بری و
ئهمجار له بهر هه تاو داینا تا به
تویکله وه وشک بوو بؤنه وه ی درزو
قه لشت نه یا.

مَطْعَ الْإِهَابِ: چه رمه که ی چه ور کرد

بؤنه وه ی چه ور به که هه لمری.

تَمَطَّعَ فِي الرَّمِي: له له وه ی خواردن
دواکه وت.

تَمَطَّعَ مَا عِنْدَنَا: چی لامان هه بوو
هه مووی خوارد.

تَمَطَّعَ الظِّلُّ: شوین سیبهرمه که وت
له م شوین بؤ نه و شوین.
الْمُطْعَةُ: پاشماوه ی له وه ی.

مَعَجٌ: وشه یه که بهمانا (له گهن) دئ.

مَعَجٌ مَعَجًا: په له ی کرد ۵ دهگوتری: (مَعَجُ
السَّيْلِ): لافاومه که به خورپرهم هاتو تیژ
تیپهری.

مَعَجَ الْفَرَسُ وَغَرَهُ: ئه سپه که غاری دا،
به هو ی خیرا رویشتن و تیژره و به وه
دهمیک له سهر لای راست و دهمیک
له سهر لای چه بی ده خزی ۵ دهگوتری:
(الرَّيْحُ تَمْعُجُ بِالنبات): بایه که گیاو گزو
دهغل و دانه که ی ئه مدیوو نه و دیو
دمکرد.

مَعَجَ بِالْقَلَمِ فِي الدَّرَاةِ: نوجه که ی له ناو
مه رمه که به که دا هینا و برد بؤنه وه ی
باش مه رمه که بی تیوه بجی.

مَعَجَ الْفَصِيلُ ضَرَعَ أَمِهِ: بیچومه که
ئه مدیواو دیوی به گوانی دایکه که ی
کرد بؤنه وه ی چاک بؤی بمزری.

تَمْعَجَ السَّيْلُ فِي جَرِيَتِهِ: لافاومه که
له رویشتنی دا مارو دووی، قورت و

پيچی کرد ۵ دهشگوتری: (مَعَجَت
الخية في إنسيابها): مارمکه
لهپویشتنی دا هورت و پیچی کرد.
المعجة: ههپهتی گهنجی.

المعج: (فرس منعج): نهسپیکي خیراو
خوشپویه.
مَعَدَ الشَّيْءُ مَعْدًا: شتهکه فهوتا ۵ گهندهل
بوو.

مَعَدَ في الأرض مَعْدًا وَمُعْدًا: بهناو زموی
دا رویی.
مَعَدَ فُلَانًا مَعْدًا: گهدی ههنگاوت، زمبری
لهمهعهیدی دا.

مَعَدَ الشَّيْءُ: شتهکهی دزی، رفاندی،
فراندی ۵ بهتوندی رایتهکاند ۵
دهگوتری: (مَعَدَ الرِّيحَ): رمبهکهی
بهگورجی لهکالانی خووی دهرهینا ۵
(مَعَدَ الدَّلْوُ): دۆلچهکهی راتهکاندو
لهناو بیرمهکه دهری هینا.
مَعَدَ فُلَانٌ: فلانکس مهعهیدی تیکچو،
خواردنی ههزم نهکرد.

إِمْتَعَدَ الشَّيْءُ: شتهکهی راتهکاند، دهری
هینا، فراندی ۵ دهگوتری: (إِمْتَعَدَ
الرِّيحَ وَإِمْتَعَدَ الدَّلْوُ وَإِمْتَعَدَ سَيْفَهُ مِنْ
غِمْدِهِ).

الْمُتَعَمِّدُ مِنَ الرُّطْبِ: خورمای تهپو
تازه.

المُعْدُ: میوهی تازه ۵ پۆلکهو پاقلهو

فاصولیا کهتهپو تازمبن.
المُعْدَةُ: مهعهیده، گهده ۵ شوینی
کۆبونهوهی خواردن دواي قوتدانایو
چوونه خوارموهی لهگهرو.

المُعْدَةُ: بهمانا (المُعْدَةُ) دئ.
المُعْدُ: سک، لاکهلهکهو تهنیشت ۵ نهو
شوینهی پاژنه پیی سواری لی
دهدرئ کهسواری و لاخ دهبیو
ههلینگی دهدا.

مَعْدٌ: خیلکی عمرمه.
تَمَعَّدَ المَهْزُولُ: کزو لاوازهکه ورده ورده
خهریکه قهلهو ببی.

تَمَعَّدَ الصَّيْبُ: مندالهکه گهوره بوو
ناسکی و شلکی مندالی لیپویی.
تَمَعَّدَ فُلَانٌ: فلانکس خووی کرد
بهیهکیک لههوزی مهعهدد.

تَمَعَّدَ القَوْمُ: خهلهکه خویان شوبهاند
بههوزی (مهعهدد) خویان والیکرد
وهکوو هوزی (معد) فیری ژیهانی زیر
بن.

تَمَعَّدَ المريضُ: نهخوشهکه چاکبوه.
مَعِرَ الشَّعْرُ والرِّيشُ: موو بهپو پۆل و شتی
وا تهنک بوو، کهم بوو ۵ دهگوتری:
(مَعِرَ الرَّأْسُ) ۵ (فهو أَمْعَرُ).

مَعِرَتِ النَّاصِيَةِ: پیشهسهری موی پتوه
نهمان و روتاپهوه.

مَعِرَ فُلَانٌ: فلانکس تییشوی نهما ۵

دمگوترئ: (مَعَر من ماله): مالى نه ماو
ههزار كهوت.

امْعَر الشَّعْرُ أو الریش: موو بهری
ناژمل و پهله و مرهكان كه م بوو
دمگوترئ: (امْعَر الحیران): ناژه لکه
موی پیومنه ما ه کولکی لیروتایه وه.
امْعَرَت الأرض: زهوی روتایه وه بوو
به سوته مه پو.

امْعَر القوم: خه لکه که کهوتنه قاتو
قری و گرانییه وه.

امْعَر فلان: فلانکس ههزار كهوت
تیښوی كه م بوو ه دمگوترئ: (امْعَر
فلاناً): فلانکس روت کردو مال و
سامانی لیستاندو ههزاری کرد.

امْعَرَت المواشي الأرض: ناژه لکه کان
زهویه که بیان روت کرد ههرچی
گزوگیای تیدا بوو هه موویان
خوارد.

مَعَر فلان: به مانا (امْعَر) دئ.
مَعَر وجهه: دهمو چاوی گرزو مؤن
کردن و رقی هه لسا.

تَمَعَر شَعْرُهُ: قزی هه لومرین
دهشگوترئ: (تَمَعَر رأسه): سهری
روتایه وه.

تَمَعَر وجهه أو لونه: دهمو چاوی یان
پهنگی گوراو زمرده لکه را.
المعر: پیاوی رزو چروکی بی خیر.

مَعَر الراعي المَعَر مَعَرًا: فلانکس
بزنه کانی زور بوون.

مَعَر المكان: شوینه که پتهو بوو ه (فهر
امْعَر وهي مَعَرَاء).

امْعَر القوم: خه لکه که بزنیان زور
بوون.

اسْتَمْعَرَ في أمره أو رأيه: لهسه ریشی
خوی سور بوو ه رای خوی
پیپه سه ند بوو.

الامْعَر: زهوی رهقه لانی بهرداوی.
الامْعَر: بزن ه رهوه ناسک نیوان سی
تاجل.

الماعز: بزن ه چ نیج مئ ه (ك: مواعر
ومعاز) ه پیاوی ناژاو لیزان لهکارو
باری خوی دا.

المَعَر: بزنه مو، بزنه مهرمز
پیچه وانهای مهر.

المِعْزِي والمِعْزِي: چروک و پژد
که ههر سامان کۆده کاته وه و لی
نابه خشه.

المعاز: خاوهن بزن (شوانی بزنه گهل).
مَعَس الشيء مَعَسًا: شته که ی شیلا،
هه نوی دهستی پی داهینا ه
دهشگوترئ: (مَعَس الأديم في الدباغ):
له دباغ کردن دا دهستی به پیسته که
داهینا بوته وهی چرچ و لوجی تیدا
نه مینن.

- مَعَسَ فِي الْحَرْبِ: له شهردا هه لمه تی برد.
- مَعَسَ فَلَانًا: به رمب لئی دا.
- مَعِصَ فَلَان مَعْصًا: خواری و ناپێك و
- پێکی له جو مزگه ی پان شاده ماری
- قاجی دا پهیدا بوو ۵ خر خالی له قاجی
- کرد ۵ له ناکامی زۆر رویشتنه وه قاجی
- نازاری بوو دهگوتری: (مَعْصَتَ قَدَمُهُ
- فهر اَمْعَصَ وهي مَعْصَاء).
- الْمَعْصُ: نازاریکه له شاده ماری قاج دا
- پهیدا ده بئ بههوی زۆر رویشتنه وه.
- مَعْصَى مِنَ الْأَمْرِ مَعْصًا: له کارمه توپه بوو
- رقی هه ئسا ۵ نازاری پێگه یی.
- أَمْعَضَهُ الْأَمْرُ: کارمه رقی هه ئساند،
- توپه ی کرد.
- أَمْعَضَ فَلَان الشَّيْئَ: فلان کس شته که ی
- سوتاند.
- إِمْتَعْصَ مِنَ الْأَمْرِ: به مانا (مَعْصَى) دئ.
- مَعْطَى فِي الْقَوْمِ مَعْطًا: دهستی له که وانه
- کیشا.
- مَعْطَتِ الْمَرْأَةُ بَوْلَهَا: نافره ته که
- منداله که ی هپئ دا.
- مَعْطَى الشَّيْئِ: شته که ی درێژ کردموه.
- مَعْطَى فَلَانًا بِحَقِّهِ: هه قی فلان که سی
- دواخست.
- مَعْطَى السَّيْفِ: شمشیره که ی دهر کیشا، روتی
- کرد.
- مَعْطَى الشَّعْرِ وَالصَّوْفِ: موو خوریه که ی
- رنیه وه هه لئ که ند ۵ تالکیشی کرد.
- مَعْطَى مَعْطًا: جهسته ی توکی پێوه نه بوو
- (کۆسه بوو).
- مَعْطَى اللَّصِّ: دزه که هیچی پێ نه بوو ۵
- (فهر اَمْعَطَ وهي مَعْطَاء).
- أَمْتَعَطَ الشَّعْرُ: قزی هه لومرین بههوی
- نه خویشی و شتی واوه.
- أَمْتَعَطَ النَّهَارُ: خۆر بهرزبووه.
- أَمْعَطَ الشَّعْرُ: به مانا (أَمْتَعَطَ) دئ.
- إِمْعَطَ الْحَبْلُ وَغِيْرَه: حه بله که گشت و
- درێژ بوو.
- تَمْعَطَ الشَّعْرُ: به مانا (أَمْتَعَطَ) دئ.
- تَمْعَطَ الْفَرَسُ فِي عَنَوِهِ: نه سه په که
- له بازدان دا دهستی هاویشتن و
- باشوی گرتنه وه.
- تَمْعَطَ فَلَان: فلان که س ناپازی بوو،
- رقی هه ئسا.
- الْأَمْعَطُ: له لان که هیچی لینه پڕوئ ۵
- (الْمَمْعَطُ): زۆر درێژ.
- مَعَ الشَّحْمِ: به زمکه توایه وه.
- مَعَقَ فَلَان مَعَقًا: فلان که س په وشتی
- ناشیرین بوو.
- مَعَقَ الشَّرَابِ: خیرا شه رابه که ی
- خواردموه.
- مَعَقَ السَّيْلُ الْأَرْضَ: لافاوکه زهویه که ی
- رادا.
- مَعَقَ النَّهْرُ: جۆمه که قووله.

- مَعَقٌ: گمدهی ترشا، مهعیدهی شیوا ۵ (فهر معرق).
- مَعَقُ الْبِئْرُ: بیرمهکی قول کرد.
- تَعَمَّقَتِ الْبِئْرُ: بیرمهکی قول بوو ۵ (تَعَمَّقَ علینا): رموشتی ناشیرین بوو.
- الْمَعَقُ: زموی بی گیاو گز ۵ زموی سوته مه پو.
- مَعَكَ الْأَدِيمُ وَغَمْرُ فِي التَّرَابِ: به زمخت و هیز پیسته کهی له گل و خوئل و مردا.
- مَعَكَ فَلَانًا بِالْغَرْبِ وَالْقِتَالِ: فلانکهسی به شمر و کیشه هینابه ژیر بار.
- مَعَكَ فَلَانًا دِينَهِ وَبَدِينِهِ: قهرزی فلانکهسی دواخت ۵ و مغراندی و له کاتی خوئی دا نه پدایه وه.
- مَعَكَ مَعَاكَةً: نه حمهق بوو.
- مَاعَكُهُ بَدِينِهِ: قهرز کهی و مغراند، دواخت.
- مَعَكَ الدَّابَّةُ: و لاهه کهی له خوئل دا گهوزاند.
- تَمَعَكَ: خوئی گهوزاند له ناو خوئل به ته دا.
- الْمَعَكُ: توندو تیزو رق نه ستور.
- الْمَعْكُورَاءُ: دهگوتری: (وَقَعُوا فِي مَعْكُورَاءٍ): کهوتنه ناو تهپ و تیزی بگرمو بمردهی شمر و همرادا.
- الْمَعَكُ: قهرز دواخه ۵ کهسیک قهرزدانه وه بووه غرینی.
- مَعَلَّ الرَّجُلُ مُغَلًّا: پیامکه پهلهی کرد لهرویشتن دا.
- مَعَلَّ فَلَانًا عَنْ حَاجَتِهِ: فلانکهسی نارمحت کرد و مریزی کرد.
- مَعَلَّ الشَّيْءُ: شته کهی رفاند ۵ یان دزی.
- مَعَلَّ الْخَشْبَةُ: دارمهکی شهق کرد.
- مَعَلَّ الْخِمَارَ: گونی گویدر پزمکهی دهرهینا.
- أَمَعَلَهُ عَنْ حَاجَتِهِ: پهلهی له کابرا کرد و نیزعاجی کرد.
- إِمْتَعَلَ فَلَانٌ: فلانکهس به دزی زمبری و هشانو چوست و چالاک بوو.
- الْمَعْلُ: دهگوتری: (مَالِكٌ مِنْهُ مَعْلٌ): چارت ناچار و دهبی نه وه ره چاو بکهی.
- الْمَعْلُ: به پهله ۵ (غلام مَعْلٌ): مندالکی چوست و چالاکه.
- مَعَمَّعَ فَلَانٌ: فلانکهس پارا بوو، هدرده مه رایه کی دهربری.
- مَعَمَّعَ الْقَوْمُ: خه لکه که شهر ی باشیان کرد ۵ دهگوتری: (سَارُوا فِي الْمَعَمَّانِ): له جهنگه کی گهرمادا رویشتن.
- مَعَمَّعَتِ السَّمَاءُ الْمَطَرَ عَلَى الْأَرْضِ: ناسمان به ریژنه بارانی باراند و زموی خاوین کردموه.
- الْمَقَامُ: شهر و هیتنه و ناشوب و کی برکیی حیزبایه تی و ده مارگیری.

الْمَعْمَعُ: (امْرَأَةٌ مَعْمَعُ): نافرمتیکه رُؤدو

چروکهو هیچ نابەخشى ۵ نافرمتى
زیرەکو وریا ۵ دمشگوترى: (هرو ذو
مَعْمَعُ): ئەو خاومەن سەبرو
بارقوئییە لەسەر بەرپۆوەبردنى
کارمکانى.

الْمَعْمَعَانُ: جەنگەى گەرما ۵ دەگوترى:
(یوم معمعان): رۆژێكى گەرمو
بەتینە ۵ دمشگوترى: (جساء في
معمعان الصيف): لەجەنگەى
گەرماى ھاوین دا هات.

الْمَعْمَعَةُ: قەرچەو دەنگى ئاگر كەپوشو
قەفەژاژ دەسووتینى ۵ دەگوترى:
(سمعت مَعْمَعَةَ الحريق): گویم
لەدەنگى سوتانى پوشو پەلاشو
وشكەل بوو ۵ دەنگو ھەراى
جەنگاومرەن لەگۆرەپانى شەردا ۵
جەنگەى گەرما.

الْمَعْمَعِيُّ: ئەو كەسەى خاومەن مەبەدە
نییەو ھەمیشە لەگەل كەسى
سەرگەوتودایە ۵ كەسێك هیچ پرای
نەبێو بەھەموو كەس دەلى من
لەگەل تۆم.

مَعْنٌ بِالْحَقِّ مَعْنًا: دانى بەحەق دانا.

مَعْنُ الْفَرَسِ: ئەسپەكە بازى دورى
ھاویشتن.

مَعْنُ الْمَاءِ: ئاومەكە پەوان بوو.

مَعْنُ الرّادى: شىومكە ئاوى زۆر بوو
بەناسانى دەست دەيگاتى.

مَعْنُ الْمَطَرُ الْأَرْضُ: بارانەكە زمويپەكەى
ئاودا ۵ (فهي معونة).

مَعْنُ الْمَوْضِعِ أَوْ النَّبْتُ مَعْنًا: شوپنەكە
تيراو بوو.

أَمَعْنُ فُلَانٌ: فلانكەس دووركەوتەو ۵
مالو سامانى زۆر بوو.

أَمَعْنَتِ الْأَرْضُ: زمويپەكە تيراو بوو.

أَمَعْنُ فِي بِلَدِ الْعَدُوِّ: چووو ناو ولاتى
دوژمنەو ۵ زۆر چووو ناومو ۵
(أمعن في الأمر): زۆر لەكارەكە ورد
بۆو.

أَمَعْنُ الْمَاءِ: ئاومەكەى بەردا وای لێكرد
بەسەرزموى دا برپوا.

تَمَعْنُ: خۆى بەپچوك خستە بەرچاو.
الْمَاعُونُ: قاپو قاچاغى ناوماال ۵
نامیری پۆیست بۆناوماال ۵ وەكوو
مەنجەل و گۆزەو سەماومرو
سەلاجەو تەباخو شتى وا ۵
ملكەچىو ژێرباربوون ۵ ئاو ۵
چاكەو پیاومتى ۵ زمكات.

الْمَعْنُ: ھەرشتيك سودى لیومرەگيرئ
كەم بى يا زۆر ۵ (رجلٌ مُعْنَى):
پیاوێكە سود لەپیاومتىو
بەخشندەبى وەردمگيرئ ۵ ئاوى
دەریاو پەوان بەسەر زموى دا،

مَقَّتْ اَلْحَمَى فَلَانًا: له‌رزوتا توشی
فلانک‌ه‌س بوو.

مَقَّتْ فَلَانًا فِي الْمَاءِ: فلانک‌ه‌سی له‌ناو ناودا
نقوم کرد.

مَقَّتْ عِرْضَ فَلان: حه‌پاو ناموسی
فلانک‌ه‌سی له‌که‌دار کرد.

مَقَّتْ الْمَطْرُ الْكَلًّا: باران له‌له‌ومر‌ه‌که‌ی داو
تامی گوږی، پ‌ه‌نگی گوږی ۵ رزان‌دی
که‌روی پ‌ی ه‌ینا.

مَآغَتُهُ مِغَاثًا وَمَاغِشَّةً: ک‌ی‌شه‌ی له‌که‌ل
نايه‌وه ۵ ده‌گوتري: (بينهما مِغَاث)

له‌ن‌یوانیان دا ک‌ی‌شه‌و نیزاع ه‌ه‌یه.

الْمِغَاثُ: پ‌روانه ماده‌ی (غَوَث).

الْمَقْثُ: زو‌ران‌بازی به‌ه‌یزو توانا ۵ شه‌رو
نه‌گبه‌تی.

الْمِغِثُ: (رجل مِغِثُ): پ‌پاوی‌کی

زو‌ران‌بازی خاومن ه‌یزو توانا‌یه ۵
پان پ‌پاوی‌کی شه‌رانی و شه‌ر خوازه.

الْمِغِثُ: به‌مانا (الْمِغِثُ) دئ.

مَقَّدَ الرَّجُلُ فِي نَاعِمِ الْعِيشِ: پ‌پاوه‌که

نازبه‌رومر بوو ۵ له‌زانی خو‌ش دا
کاتی به‌سمر برد.

مَقَّدَ فَلان: فلانک‌ه‌س گه‌یشته ه‌ه‌ر‌ه‌تی
گه‌نجی ۵ ده‌گوتري: (مَقَّدَ الْجِسْمُ):

جه‌سته‌ی ت‌یک س‌م‌راو خو‌ی پ‌ر‌گ‌رد‌م‌وه.

مَقَّدَ النَّبَاتُ: پ‌وه‌که‌که در‌ی‌ژ بوو.

مَقَّدَ الرَّجُلُ نَاعِمِ الْعِيشِ: بز‌ی‌وی خو‌ش و

به‌له‌زم‌تی دا به‌پ‌پاوه‌که.

ش‌یرین و گوارا ۵ چاک‌هو پ‌پاوه‌تی ۵

پ‌یست ۵ پ‌یستی سو‌رو به‌ن‌رخ

که‌ده‌خر‌پ‌ته س‌هر صندوق و ش‌تی وا.

الْمَعْنَةُ: ش‌تی ناسان و که‌م ۵ ده‌گوتري:

(فلان ماله س‌مه ولا معنة): فلانک‌ه‌س

نه که‌م نه زو‌ر ه‌یچی نییه.

مَعَا السُّنُورُ مَعَاءً: پ‌ش‌یله‌که میاوان‌دی.

أَمَعَتِ النَّخْلَةُ: خو‌رما‌که به‌ره‌که‌ی

ش‌یرین بوو، بوو به‌روت‌اب.

أَمَعَى الْبُسْرُ: خو‌رما به‌رس‌یله‌که ش‌یرین

بوو.

تَمَعَى السَّكَاءُ: ک‌وند‌ه‌که ل‌یک کش‌پ‌ه‌وه‌مو

فراوان بوو.

تَمَعَى الشَّرُّ فِيمَا بَيْنَهُمْ: شه‌رو ه‌ه‌را

له‌ناو‌پان دا بلاو بو‌وه.

الْمَعْوُ: خو‌رمای ش‌یرین ۵ خو‌رمایه‌ک

تازه پ‌نگه‌ی‌ش‌تب‌ی و به‌ته‌واو‌یی

ش‌یرین بوو‌بی ۵ در‌زی لی‌چی

خو‌اره‌وه‌ی خو‌ش‌تر.

الْمَاعِي: خو‌راکی ش‌ل.

الْمَعَى: ریخ‌و‌له ۵ زم‌وی نه‌رمه‌لان و

چال‌ایی ۵ پ‌لوس‌کی ناو ۵ ری‌ر‌ه‌وی ناو،

شو‌پ‌نی ه‌ه‌ل‌ر‌زانی ناو له‌ناو شاخ و

به‌رد‌دا.

الْمَعَاءُ: ریخ‌و‌له ۵ (ك: أَمْعِي).

مَقَّتْ الرَّجُلُ: به‌ه‌ی‌وا‌شی و له‌س‌مه‌ خو‌

له‌فلانک‌ه‌سی دا.

مَعْدَ الرَّجُلِ شَعْرُهُ: پیاوهکه موی جهستهی
خوی هه لکیشا.

مَعْدَ الشَّيْءِ: شتهکهی هه لمزی.

مَعْدَ الْفَصِيلُ أُمُّهُ: بیچوووهکه گوانی
دایکهکهی مزی.

أَمْعَدَ فُلَانٌ: فلانکهس زۆری خواردوهوه.

أَمْعَدَتِ الْمَرْأَةُ الصَّبِيَّ: ناهههتهکه شیر
دا به منداله کهی دهگوتری:
(أَمْعَدَتِ النَّاقَةَ الْفَصِيلَ).

الْمُعْدُ: نهروم نۆل دهگوتری: (عیش
معد): زیانی نهروم نۆل دۆلچهی
گهوره ده صمغیکه له درهختی سیدر
درهختی (الطَّلَح): دهردههیندری
باینجان.

مَعَرَ فِي الْبِلَادِ مَعْرًا: بهناو ولات دا رۆیی و
پهلهی کرد دهگوتری: (مَعَرَ به فرسه):
ئهسهپهکهی به خیرایی بردی.

أَمْعَرَتِ الشَّاةُ أَوْ النَّاقَةُ: مهههکه یان
حوشترهکه شیرهکهی بههوی
نهخۆشیهکهوه تیکه له خوین
بووه.

أَمْعَرَ فُلَانًا بِالسَّهْمِ: بهتیر برینیکی
نهمدیواو دیوی لهفلان کرد.

مَعَزَ الثَّرْبُ: قوماشهکهی بهههنگی سوری
کال بۆیه کرد.

الْأَمْعَرُ: مروفی هزو پیست سوری
مهپلهو کال.

الْمُعْرُ: پههنگیکه زۆر سور نییه ده یان
سوره فلهی مهپلهو لی.

الْمُعْرَةُ: قورپکی سوره شتی به سواخ
دهدری نههمه باران (مغرة
الصيف): جههنگهی گهرمای هاوین.

الْمُعْرَةُ: قوره سور که شتی بهههنگ
بکری.

الْمُعْرَةُ: بهمانا (الْمُعْرُ دئ دهنگی ناسن،
هاپدراوی ئوکسیدی ناسن که بۆ
بۆیه کردنی شت بهکاردی.

الْمُعِيرُ: (لبن مغیر): شیریک خوینی
تیکه له بووبی و سور بووبی.

الْمِغْمَارُ: (غلة مغمار): دارخورمایهکه
خورماکانی سورن ههروا ناوه بۆ

حوشتریک که شیرهکهی سور بووبی.
الْمُعْرَةُ: زهوبیهکه قورپی سوری ههپی.

مَعَسَهُ بِالرَّمْحِ مَعْسًا: بههههه لی دا.
مَعَسَى الطَّبِيبُ فُلَانًا: پههشکه که دهستی

لهفلان داو زهختی گرت.
مَعَسَى فُلَانًا بَطْنُهُ: سکی نازاری بوو.

أَمْعَسَ رَأْسُهُ بِنَصْفَيْنِ مِنْ بَيَاضٍ وَسَرَادٍ:
هزی سهری ماش و برنج بوو.

الْمَعْسُ: لۆغهتیکه له (الْمَغْسُ).
مَعَسَى مَعْسًا: سکی توشی نازارو ناپیک و

پیکی بوو.
مَعَسَى بَطْنُهُ: سکی توشی نازار بوو

ریخۆلهی تیک هالان.

تَمَعَّصَ بَطْنُهُ: سکی توشی شیوان و ناسروشتی بوو.

تَمَعَّصَ الشَّيْءُ فَلَاناً وَمَنْهُ: شته که نازاری فلانی دا.

الْمَعَّصُ وَالْمَعَّصُ: نازاری که له ریخو له داو تی که لانی ریخو له یه.

مَقَطَ الشَّيْءُ مَقَطاً: شته که ی لیک کی شاهیه وو در یزی کـرد مو و

دمشگوتری: (مَقَطَ الرجل القوس): پیاو که قه وسه که ی به ژیه که راکیشا.

إِمْتَقَطَ الشَّيْءُ: شته که لیک کشایه وو در یز بوو و دهگوتری: (إِمْتَقَطَ

النهار): روژ در یز بوو.

إِمْتَقَطَ الشَّيْءُ: به مانا (إِمْتَقَطَ دئ).

تَمَعَّطَ فلان: فلان که س رهی هه لسا.

تَمَعَّطَ الفرس: نه سپه که به نه و پهری توانای خو ی غاری دا و یان له غاردان دا قاجه کانی در یز هاویشن.

الْمَقَطُ: زور در یز و (در یز داوه ل).

مَقَطَسَ الحَجَر: هیزی موگناتیس دا به به رده که و پروانه ماده ی (المناطیس).

مَقَلَ بالرجل مَغْلاً وَمَغْلاً: دزی پیاو که دوا، بوختانی بو کرد.

مَقَلَ فلان مغالاةً: فلان که س خیانه تی کرد، غه شی کرد.

مَقَلَتِ الدَّابَّةُ مَغْلاً: ولاخه که له که ل

گیاو گزدا گل و خویشی خوارد، ژانه سکی گرت و سکی نازاری لی بهیدا بوو.

مَقَلَتِ الحامِلُ بولدها مَغْلاً: نافرته که شیری پیسی دا به منداله که ی مندالی تازه ی له سکی که و تبوو شیری ددها به منداله که ی پیشووی.

مَقَلَتِ عَنْهُ: چاوی تی که چووو نابینا بوو.

مَقَلَتِ الدَّابَّةُ: به مانا (مَقَلَتِ دئ).

امَقَلَتِ المرأةُ: نافرته که هه موو سالی مندالی کی بوو، پیش نه وه ی منداله که ی له شیر بر یته وه سکی بوو.

امَقَلَتِ النُّعْجَةُ: مهر که سالی دوجار بیچوی بوو.

امَقَلَتِ الحامِلُ: ژنه سکپر که شیری دا به منداله که ی، شیری پیسی پیدا.

امَقَلَ القومُ: خه لکه که حوشترو مهره کانیان سالی دوجار بیچویان بوو.

امَقَلَ به عند السلطان: له لای پاشا دزی دواو بوختانی پی کرد.

المَقْلُ: نه و شیریه نافرمتی سکپر دهیدا به منداله که ی.

المَقْلُ: به مانا (المَقْلُ دئ).

المَقْلَةُ: شیوان و تی که چونی گه ده و ترشانی گه ده و مهر و بزن که سالی

- دوجار بیچویان ببی ۵ (ك: مِغَال).
 مَغْفِلُ: زهوییهك زۆر گزۆ گیای لسی
 روابی.
 مَغْفَعُ الْأَمْرِ: کارمهکی شیوا، تیچچوو.
 مَغْفَعُ الْكَلْبُ فِي الْإِنَاءِ: سهگهکه دهمی
 خسته ناو قاپهکهوه.
 مَغْفَعُ اللَّحْمِ: گۆشتهکهی باش نهجوی.
 مَغْفَعُ الْعَمَلِ: کارهکهی باش نهنجام
 نهدا.
 مَغْفَعُ الْكَلَامِ: قسهکهی باش رون
 نهکردهوه.
 مَغْفَعُ الشَّرِيدِ: تیگوشاومهکی چهور کرد
 ۵ چهوری زۆری کرده ناو
 تیگوشاوهکه.
 مَغْفَعُ الْهَيَوَانِ: حهیوانهکه شتیکی
 لهلهومر دمست کهوت ۵ حهیوانهکه
 قهلهوو خوباب بوو.
 الْمَغْنَطِيسُ وَالْمَغْنَطِيسُ: جۆره بهردیکه
 کیچی دهرزی و ناسنی بچوک بۆلای
 خو دهکا.
 الْمَغْنَطِيسِيَّةُ: هیزیکی کیشندهیه
 لهموگناتیس دایه.
 مَغَا السِّنُوْرُ مَغْرًا وَمَغَاءٌ: پشیلکه
 میواندی.
 مَغَى فِيهِ مَغِيًا: نهوهی دهربارهی نهو
 گوتی، نهو پموشتانهی پالی دان
 وافیعی نهبوون و لهراستییهوه دوور
 بوون.
- مَغَى الْوَلَدُ: مندالکه زمانی پزرا، قسهی
 وای کردن مانایان رون بی.
 مَغَى الْأَدِيمِ: چهرمهکهی نهرم کرد.
 تَمَغَى الْأَدِيمِ: بهمانا (مَغَى) دی.
 مَغَتْ فَلَانًا مَغْتًا: فلانکسهی دزا، زۆری رقی
 لیبوو ۵ دمگوتری: (ما أَمَقَّتُهُ عِنْدِي):
 ئای که رهم لییهتی و لام
 ناخۆشهویسته ۵ (ما أَمَقَّتَنِي): ئای که
 ناخۆشم دهوی و رهم لییهتی.
 مَقَسْتُ إِلَى النَّاسِ مَقَاتَةً: لای خهک
 ناخۆشهویست بوو.
 مَقَّتْ فَلَانًا: لهرق لیبوون دا کی برکیی
 لهگه فلانکسهس کرد.
 مَقَّتَهُ: بۆ زیده رۆی لهمانای (مَقَّتَهُ) دئ
 ۵ دهشگوتری: (مَقَّتَهُ إِلَيَّ):
 کردهوهکانی بهلامهوه ناشیرین کرد.
 تَمَاقَتَا: ههندیکیان ههندیکیان
 ناخۆشویست، خهککه رهقان لیک
 بوو.
 تَمَقَّتْ إِلَيَّ: لای ناخۆش و ناشیرین
 کردم، کردهوهپهکی نهنجام دا
 کهرقم ههئسین.
 الْمَقَّتُ: (زواج المقت): نهوهیه پیاو
 زردایکی خۆی ماره بکاتهوه، نهمه
 عاهمتیک بوو لهناو عهرمهکان دا
 پێش ئیسلام باو بوو نایینی ئیسلام
 نه داب و نه ریهتی قهلاجۆکرد.
 الْمَقْتِي: نهو کهسهیه زردایکی خۆی

- ماره کردبیتهوه ۵ یان لهو ناهرمته
 زردایکه منالی ببی.
- المقدونیس: رومکیکه لههپیری
 (الخمیه)یه، یونی خوښه بو سود
 وهرگرتن لهیون و گه لاکه ی
 دهر ویندری.
- مَقْرَعْنَه مَقْرَأ: بهگوچان لهگیزمړه ی ملی
 دا نیسقانی ملی شکاندو پیسته که ی
 ساغه.
- مَقْرَ السَمَكَةِ المَالِحَةِ: ماسیه خوئ
 کراوکه ی لهسرکه که دا نقوم کرد.
- مَقْرَ الشَّيْءِ مَقْرَأ: شته که تال بوو ۵ یان
 ترش بوو.
- أَمَقَر الشَّيْءِ: شته که تال بوو ۵
 دهگوتری: (أَمَقَر اللبن): شیرکه تامی
 نهما ۵ شیرکه ترش بوو.
- أَمَقَر لِفْلَان شَرَاباً: شهربه که ی بو فلان
 تال و تفت کرد.
- أَمَقَر السَمَكَةِ المَالِحَةِ: ماسیه خوئ
 کراوکه ی لهسرکه هه لکیشا.
- الْمَقْر: په که زی نه ورو که زنبه قیانه یه
 که له ولاتی گهرمه سیردا دهر وین ۵
 همروا پینشی دهگوتری: (الصَّبْر أَوْ
 صَبَار).
- الْيَمَقْرُ: تال و تفت.
- مَقَسَّ فِي الْأَرْضِ مَقْساً: بهناو زموی دا
 رویی.
- مَقَسَّ الْمَاءُ: ناوکه په وان بوو.
- مَقَسَّ الشَّيْءِ فِي الْمَاءِ: شته که ی له ناودا
 نقوم کرد.
- مَقَسَّ الشَّيْءِ: شته که ی شکاند، یان کونی
 کرد.
- مَقَسَّ الْقَرْبَةَ: کونده که ی پر کرد.
- مَقَسَّتْ نَفْسُهُ مَقْساً: نهفسی لی بیزراو
 لی هه له نگوت.
- مَقَسَّه: له ناودا نقومی کرد ۵
 دهگوتری: (هَر يُمَاقِسُ حَوْتاً): نهو
 ماسی گه وره نقومی ناو دهکا ۵ نه
 په نده بو که سیلک دهگوتری که به گز
 له خو ی به هیژ تردا بجی.
- مَقَسَّ الْمَاءِ: زوری ناو به سهر خو ی دا
 کرد.
- مَقَاسَ الرِّجْلَانِ فِي الْبَحْرِ: دوپیاو که
 پیشر کییان کرد له خو نقوم کردن
 له دهر یا دا.
- تَمَقَسَّتْ نَفْسُهُ: نهفسی له شته که بیزراو
 لی هه لسه میه وه.
- مَقَطَّ الْبَعْرُ مَقْطاً: حوشرکه زور
 کز بوو.
- مَقَطَّ الْكِرَّةَ مَقْطاً: توپه که ی به زموی داداو
 پاشان گرتیه وه.
- مَقَطَّ الْحَبْلُ: حبله که ی گشت بادا.
- مَقَطَّ الْقِرْنَ: هاوشانه که ی خو ی خست،
 به زموی دادا.

مَقَطٌ عَنْقُهُ: ملی شکاند.

مَقَطٌ فَلَانًا: رقی لهفلا نکهس بوو.

مَقَطٌ الْفَرَسَ: نهسپه که ی به حمل شتهک دا.

مَقَطٌ فَلَانًا بِالْإِيمَانِ: فلانکه سی سویند دا.

مَقَطٌ فَلَانًا الشَّيْئِ: شته که ی به گهرو دا کرد.

مَقَطٌ: بؤ زیدمړوی له مانای (مَقَطٌ) دی.

اِمْتَقَطَ الشَّيْئِ: شته که ی دمهینا.

تَمَقَطَ فُلَانٌ: فلانکهس رقی هه لسا.

الْمَاقِطُ: به کریگیر او له م مال بؤ نه و مال ۵ رهمل هاوړو فاکرموه.

الْمَقَاطُ: حه بل ۵ ریشمه ی نه سپ ۵ حه بلی دولچه.

الْمَقَاطُ: شتیک له م مال بؤ نه و مال به کری بدری.

الْمَقَطُ: داویکه دمزیه که بالنده ی پی ده گیری.

الْمَقَطُ: زمبرو زهنگو توندو تیزی.

الْمَقَطُ: نه و مندالهی به شمش مانگی یا به حه و ت مانگی له دایک دمبی.

مَقَعَ مَتَعًا: زور به خیرایی و هه له شه بی خوار دیه وه.

مَقَعَ الْفَصِيلُ أُمَّهُ: بیچومه که زور به خیرایی گوانی دایکه که ی راته کاندو شیرمه ی خوارد.

مَقَعَ فَلَانًا بِشَرِّ: شهرو شوړی پال فلان دا،

شه ری هاویشتی.

اِمْتَقَعَ الْفَصِيلُ مَانِي ضَرْعَ أُمِّهِ: چی

بیچومه که چی له گوانی دایکه که ی دا بوو خواردی و به خیرایی لوشی دا.

اِمْتَقَعَ لُونُهُ: رنگی گور، زمرد هه لکه پرا، رمش هه لکه پرا، به هو ی نه خو ش یان خه م و خه فته.

الْمَيْتَقِعُ: نه خو ش ی که وه کوو سوریزمو میکو ته وایه توشی بیچوه نازه ل دمبی و ده پخاته سهر زموی و ده ی کوژی.

مَقَّ الشَّيْئُ مَقًّا: شته که ی کردموه، شه یی کرد، دمری هینا.

مَقَّ الرَّجُلُ أَرِ الْفَرَسُ مَقًّا: پیاوکه یان نهسپه که دریزو کزو لواز بوو ۵ (فهر اَمَقٌ و هی مَقًّا).

مَقَّ مَابِنِ الشَّيْنِ: نیوان دوشته که زور بوو ۵ دمگوتری: (بلد اَمَقٌ): ولاتیکی به رفراوان و بان و پوره.

مَقَّ عَلَى عِيَالِهِ: رژدو چروکی له گه ل مال و خیزانسی کرد ۵ به باشی به خوی نه کردن.

مَقَّ الطَّائِرُ قَرْعُهُ: بالنده که خواردنی دا به بیچومه گانی.

اِمْتَقَّ الْفَصِيلُ مَا فِي الضَّرْعِ: بیچومه که چی له گوانه که دا بوو خواردی.

تَمَقَّقَ الشَّيْئُ: شته که دریز بوو ۵ دورگه و ته وه.

تَمَقَّقَ مَافِي الْعَظْمِ: چى لهئیسقانهكهدا
هه بوو دهرى هینا.

تَمَقَّقَ الشَّرَابَ: شهرا به كهى كه مكه م
خواردموه ه دهسگوترى: (أصاب
فلان جرح فما تَمَقَّقَهُ): فلانكهس
برپنى لپهيدا بوو وهلى هيچ پى
تيك نه جوو.

الْأَمَقُّ: (وجه أَمَقُّ): دهمو چاوى دريژ ه
(حِصْنُ أَمَقُّ): قهلاى بهر فراوان.

الْمَقَاءُ: نيسمى فاعيله له مادهى (مَقَّ)
ومرگير او ه دهسگوترى: (فخذ مَقَاءً)
رانى كزو كۆله وارو بى گۆشت.

الْمَقَّةُ: نادميزادى نهزانو كه ودهن ه
شهرا بى سر كه چۆر چۆر.
مَقَّلَهُ مَقْلًا: بوى روانى.

مَقَّلَ الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ وَغِيْرِهِ: شته كهى له ناو
ناودا نقوم كرد.

مَقَّلَ فِي الْمَاءِ: چوو ه ناو ناوه كه.

مَقَّلَ الْمَقْلَةَ: بهر ده كهى خسته ناو قاپه كهو
ناوى به سهردا كرد بۆنه وهى ههركهسه
به نه نندازمى يهك ناو بخۆنه وه.

مَقَّلَ فُلَانُ الْفَصِيلَ: فلانكهس به لويج كه م
كه م شيرى دا به بپچومه كه ه يان زمانى
گرتو ناوى كرده ناو گهرويه وه.

مَاقَلَهُ: نقومى ناو ناوى كرد.

إِمْتَقَلَ: چمند جاريك چوو ه ناو ناوو
خوى نقوم كرد.

تَاقَلًا: دوو مروقه كه خويان له ناودا
نقوم كرد.

الْمَقْلُ: بنكى بير ه دهگوترى: (انغمس في
الماء حتى جاء بِالْمَقْلِ): له ناو كه دا
خوى نقوم كرد تا چوو ه بنكى
بهر كهو بهر ده و دهى دهر هينان ه
جۆريكه له شير دان به زاروك و
بيچو.

الْمُقْلُ: بهرى دره ختى دؤم؛
كه دره ختيكه ده شوبه يته دره ختى
خورما ه صمغى دره ختيكه پى
دهگوترى: (الكر)، نه م صمغه خوى
جۆره دهرمانيكه.

الْمَقْلَةُ: چاو ه (ك، مَقْل).

مَتَمَقَّ الشَّيْءُ: شته كه نهرم بوو لووس و
ناسان بوو.

مَتَمَقَّ الْحَوَارُ خَلْفَ أَمِّهِ: بپچومه كه به هيز
گوانى دايكى مژى.

مَتَمَقَّ الشَّيْءُ: شته كهى راهي ناو
گونجاندى و ژير بارى كرد.

الْمُقَامِقُ: كهسيك به لاي خواروى قورگى
قهسه بكا.

مَقَّةً مَقْبَأً: پيلوو قولينچكى چاوى سور
بون و برزانگى كه م بوون ه چاوى شين
بون و سپيايى چاوى توخ بوو ه (فهر
امقه وهى مقهاء).

الْأَمَقَّةُ مِنَ النَّاسِ: كهسيك سهري خوى

هه لډمگري و نازاني بؤكوئ دهچي ه
شويڼي سوتهمهړو كه درهختي لي
نهړوي.

مَقَا المِرَاءُ: ناوڼنهكهي سړي مشتو مالي
كرد.

مَقَا اُسَنَانَه: دداني خوئ شتنو خاويڼي
كردنه وه.

مَقَا الفَصِيلُ اُمَه: بيچوهكه به تهوژم گواني
دايكهكهي مزي، تي هه لكهوت.

مَكَّتْ بِالْمَكَانِ مَكْتًا وَمَكْتًا وَمَكْرًا:
له شوڼنهكه راوستا، تي فكري،
چاومروني كرد.

اُمَكْتَه: هه لينا بو تي فكري و
هه لوسته له سهر كردن.

مَكْتَه: به مانا (اُمَكْتَه) دي.
تَمَكَّتْ: چاومرواني كرد، هه لوسته

له سهر كرد په لهي نه كرد.
تَمَكَّتْ بِالْمَكَانِ وَتَمَكَّتْ فِي الْأَمْرِ: له سهره
خو بو په لهي نه كرد.

الْمَكِيثُ: عاقل و ناغرو له سهره خو و
بارقول ه (ك: مَكْنَاء).

الْمِكْيُ وَالْمِكْنَاءُ: له سهره خو يي.
مَكَدَ الْمَاءُ وَغَرَهُ مَكْرَدًا: ټاوهكه به رد هوام
هاتو نه پړا ه (فهو ماكد) ه (خَبْ
ماكد): خو شه ويستيه كي به رد هوام.

مَكَدَ لَلان بِالْمَكَانِ: فلانكس له وشوڼه
مايه وه.

مَكَدَتِ النَّاقَةُ وَالشَّاةُ: حوشرمهكه يان
مهړمهكه شري زور بوو، شيرمهكه ي
وشكي نه كرد ه دهگوتري: (شاة
ماكدَه و مكدو): مهړيكي شير زوره
(بسر ماكدَه و مكدو): بيريكه
هه ميشه ناوي هه يه همت وشك
ناكا.

مَكْرَه ربه مَكْرًا: فيلي لي كرد ه (فهو
ماكر و مكار و مكور).

مَكَّرَ اللَّهُ الْعَاصِي: خودا سزاي پاخي
بووهكه ي دا، يان مؤلته ي دا له دونيادا
سهر پيچي بكا تا له قيامت دا سزاي
بدا ه فورشان دمه رموي: ﴿وَمَكَّرُوا
وَمَكَّرَ اللَّهُ﴾.

مَكَّرَ الثَّوْبُ: كراسهكه ي به قوره سور
بو په كرد.

مَكَّرَ الْأَرْضُ: زموپهكه ي ټاودا ه دهگوتري:
(مررت بزرع مكور).

مَكَّرَ مَكْرًا: سور بوو.
مَآكِرُهُ: فيلي لي كرد.

مَكَّرَ: دانهوڼنه ي له مال دا شارده وه
بو ټه وه ي به گران بيه ها دوايي

بيفروش.
إِثْكَرَ الشَّيْءُ: شتهكه به گله سور
پهنگ گرت.

تَمَآكُرُوا: هه نديكيان فيليان
له هه نديكيان كرد.

الْمَكْرُ: فَيَلُّو تَهْلَكُهُ ۝ گلی سور که شتی
پئی ږمنگ دمکړئ ۝ دمنگی هانکه و
هه ناسه دانی شیر.

الْمَكْرَةُ: بِلَان و فَيَلُّو لَهْ شَمَرْ كَرْدَن دَا ۝
قاجی نه ستورو پوژی خړو جوان ۝
خورمای تازه پیگه پشروی خراب
بوو.

الْمَكْرُورَةُ: نَافَرْمَتی قَاج نَهْ سَتُورُ و پوز
خړو ناسک و جوان.

مَكْسَ الشَّيْئُ مَكْسًا: شته که که م بوو.

مَكْسَ فِي الْبَيْعِ: نَرْخِي كَالَاكِهِ لَهْ مَامَهْ لَه
کردن دَا که م کرده و.

مَكْسَ الضَّرْبَةِ: بَا جَهْ كَهْ خَهْ مَلَانُو و مری
گرت.

مَآكَسَ فِي الْبَيْعِ مَآكَسَةً: دَاوای لِي كَرْد
له مامه لکه دَا نَرْخَه که که م بکاته و
۝ بهر بهر مگانی نَرْخِ بَازِي لَهْ گَهْل دَا
کرد.

الْمَاكِسُ: بَا ج و مَر گَر لَهْ بَا زَر گَان و خَاوَمَن
مُولَك ۝ (ك: مَكَّاس).

تَمَآكَسَ الْبَيْعَانُ: كَر پَارُو فَرْوُ شِيَار مَگَان
چهنډو چوون و بِيْنَه و بهر ميان کرد.

الْمَكْسُ: بَا ج و دِهْرَامَت که بَا ج گَر و مری
دمکړئ لَهْ بَا زَر گَان و نَهْ وَا نَهْ دَا خَلِي
وَلَا تِيْكَ دَمِيْن ۝ (ك: مَكُوس).

مَكَّ الْعَظْمُ مَكًّا: هَهْر جِي لَهْ نَاو نِيْسَقَان دَا
بوو هه لئ مزی.

مَكَّ غَرِيْمَةً: تَهْمَن گِي بَهْ قَهْر ز دَا رَهْ كَهْ ي
هه لچنی بُوْنَه و دِي قَهْر زَهْ كَهْ ي بَدَا تَهْ و ه.
مَكَّكَ عَلٰی غَرِيْمَةٍ: بَهْ مَانَا (مَكَّة) دِي.

إِمْتَكَّ الْعَظْمُ: بَهْ مَانَا (مَكَّة) دِي.
إِمْتَكَّ الْفَصِيلُ مَا فِي ضَرْعِ أُمِّهِ:
بِيْچُو مَكَه جِي لَهْ گَوَانِي دَا يَكَهْ كَهْ ي دَا
بوو هه لئ مزی.

تَمَكَّكَ: بَهْ مَانَا (إِمْتَكَّ) دِي.
تَمَكَّكَ غَرِيْمَةً: بَهْ مَانَا (مَكَّة) دِي ۝
دِهْ گَوْتَرِي: (تَمَكَّكَ عَلٰی غَرِيْمَةٍ).

الْمُكَالُ: مَوْخِي هَهْ لَمَزْرَاو ۝ شِيْرِي
هه لَمَزْرَاو.

الْمُكَآكَةُ: بَهْ مَانَا (الْمُكَآك) دِي.

الْمُكْرُوكُ: جَا مِيْ كَهْ شَلَهْ مَهْنِي پِي
دِهْ خُوْرِيْتَهْ و ه، يَان جُوْرَه پَهْر دَا خ و
گَلَا سِيْ كَهْ لَا ي سَهْر و ي تَهْ سَكَهْ و لَا ي
خَوَار و ي پَان ۝ هَهْر وَا نَاوَه بُو
نَا مِيْرِي كِي پِيْ وَا نَهْ بَهْ گَوِيْرَه ي
نَاو چَهْ و كَات و زَهْ مَان چَهْ نَدِيْ يَهْ ت و
نَهْ نَدَا زَهْ ي گُوْرَا نَكَا رِي تِيْ دَا كَرَا و ه ۝
بَهْ كَر مِيْ هَكِي مَهْ دَهْ نِيْ يَهْ حَهْ بَل و
شْتِي وَا ي لَهْ سَهْر هَهْ لَمَزْرَاو بُو
چَنِيْن و تِيْ وُهْدَان سَوْدِي لِي
و مَر دَهْ گِيْرِي ۝ جُوْلَا شْتِيْ كِي وَا ي هَهْ يَه
بَهْ كَا رِي دَهْ هِيْ نِيْ پِيْ دِهْ گَوْتَرِي
مَهْ كُوْك ۝ (ك: مَكَا كِيْك).

مَكَّكَ الرَّجُلُ: پِيْ وَا مَكَه لَهْ پُوْ يَشْتَن دَا

خوی باداو به خوارو خییجی رویی.

مَكْمَلُ الْعَظَم: مؤخی ناو نیسقانه‌کهی
هه‌لمزی.

تَمَكَّمُ الْعَظَم: به‌مانا (مَكْمَكَةُ) دئی.

مَكِنْتُ الْجِرَادَةَ وَنَحْوَهَا مَكْنًا: کولله
گهرای دانا، یان گهرای له‌ناو
جه‌سته‌ی خوی دا کۆکردموه (فه‌ی
مَكُون).

مَكْنُ فُلَانٍ عِنْدَ النَّاسِ مَكَانَةً: فلان‌کەس

رئزو شکۆمه‌ندی لای خه‌لک بۆ په‌یدا
بوو (فهو م‌کین) ه‌ قورئان دمه‌رموی:
﴿قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ﴾.

ام‌کنه‌ من الشئین: وای له‌فلان کرد
دسه‌لاتی به‌سهر شته‌که‌دا بشکی.

ام‌کنَ الامرُ فلانًا: کارمه‌ له‌سهر
فلان‌کەس ناسان بوو ه‌ دهمگوتری:
(فلان لا‌یم‌کنه‌ النهوض): فلان‌کەس
توانای به‌سهردا ناشکی.

مَكْنُ لَه‌ فِي الشَّيْءِ: دسه‌لاتی نه‌وی
به‌سهر شته‌که‌ دا سه‌پاند ه‌ قورئان
دمه‌رموی: ﴿إِنَّا مَكْنًا لَهُ فِي
الْأَرْضِ﴾.

مَكْنُ الشَّرْبِ: هوماشه‌کهی به‌ماکینه
دوری.

مَكْنُ فُلَانًا مِنَ الشَّيْءِ: فلان‌کەسی
به‌سهر شته‌که‌دا بالادمست کرد.

تَمَكَّنَ عِنْدَ النَّاسِ: لای خه‌لک رئزو

نرخ‌ی زیادی کرد.

تَمَكَّنَ الْمَكَانُ: له‌شوئنه‌که‌ حیگیر بوو.

تَمَكَّنَ مِنَ الشَّيْءِ: دسه‌لاتی به‌سهر
شته‌که‌دا په‌یدا کرد.

إِسْتَمَكَّنَ مِنَ الشَّيْءِ: به‌مانا (تم‌کن) دئی.
المُتَمَكِّنُ: سه‌رو بۆرو ژیر ه‌بول بکا واته
مه‌بنی نه‌بی.

المکان: شوین.

المكانة: پله‌و پایه ه‌ رئزو شکۆمه‌ندی.

المكانُ: که‌سیک مه‌کینه بخاته‌ گهر ه‌
مه‌کینه بفرۆشی.

المکنُ: هیلکه‌و گهرای بزن مزمو کولله‌و
شتی وا.

المکینُ: به‌مانا (المکن) دئی ه‌ له‌حه‌دیث دا
هاتوو دمه‌رموی: (اقْرَأُوا الطَّيْرَ عَلَى
مَكَاتِهَا): بالئهم‌کان له‌سهر هیلان‌ه‌و
گهرای خویان هه‌لم‌ه‌فرین‌و
ته‌رمیان مه‌که‌ن.

المکیني: که‌سیکه‌ مه‌کینه‌و شتی وا
چاک دم‌کاته‌وه ه‌ فیتهری مه‌کینه‌ی
دورین و شتی وا ه‌ که‌سیک مه‌کینه
ناساو خیراو بی تی‌فکرین کارمه‌کانی
نه‌نجام بدا ه‌ که‌سیک کارمه‌کانی
به‌رێک و بیکی نه‌نجام بدا.

المکنة: تواناو دسه‌لات ه‌ هیزو برشت.

المکنة: دمست لیگیربون و دسه‌لات
به‌سهردا شکان ه‌ دمگوتری: (إِنَّ ابْنَ

فلان لدر مَكْنَة من الناس): فلانكس
 لای خه لك خاومن ریزو حورمه ته ه
 همروا دمگوترئ: (ولفلان مَكْنَة):
 فلانكس خاومن هیزو توانایه ه
 نالمتو ئامیرئكه له مادهی رهقو
 ناسنو معدمنو شتی وا بهدمست
 یان بهه قاج بههوی وزهی کارمبا یان
 بوخار هه لدمسوړئو کاری پیئنه نجام
 دمدرئ ه دمگوترئ: (مهکینهی
 خه یاتی، مهکینهی برزانندن، هاپین
 چاپکردن ... هتد).

مَكَا مَكَا وَ مَكْرًا: فیکه ی لید، بهدم
 فیکه ی کیشا ه یان په نجهی خسته ناو
 دمیه وه و فیکه ی کیشا ه فورئان
 دمفرموی: ﴿وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ
 الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَضَائِعًا﴾.
 مَكِيَّتْ يده مَكَا: دمستی بههوی
 ئیشکردنموه فەلشتن و زبر بوون.
 تَمَكَّى الْفُلَامُ: کوپه که بو نوپز
 دمستنویزی هه لگرتو خوی پاکو
 خاوپن راگرت.

تَمَكَّى الْفَرَسُ: نهسپه که عارمقی کرد
 بهنارهق جهستهی تهپ بوو ه چاوی
 بهنه زئوی خوراند.
 الْمَكَا: کونه پپوی، کونه کهروپشک ه
 لانه که یان.

الْمَكَا: بالندهیهکی بجوکه و چهزی

لهکیوو دشته، قاجهکانی دهخاته
 پهناپه که ووه فیکه فیکیان پی دهکا
 ه (ك: مَكَاي).

مَلَا فِي الْقُوسِ مَلْنًا: ژبی که وانه که ی
 راکیشاو بهه یز رایته کاند.

مَلَا الشَّيْئُ: شته که ی پرکرد له ناوو شتی
 وا ه دمگوترئ: (مَلَاةٌ عَلَى الْأَمْرِ):

لهسر کارمکی یارمه تی دا.

مَلَاتْ مِنْهُ عَيْنِي: شیوه روخساری
 سه رسامی کردم.

مَلَا فِرْجَ فَرَسِهِ: نهسپه که ی هه لینگ دا
 بو غاردان و بازدان.

مَلَيْ مَلْنًا: پرپوو.

مَلَوْ فُلَانٌ مَلَاءً وَمَلَاءَةً: بوو به خاومن مالو
 سامان.

مَلَوْ بِكَذَا: بهوکاره هه ئسا.

مَلَيْ فُلَانٌ: فلانكس هه لامه تی توشبوو.

أَمَلَاءُ: هه لامه تی پیوونا، بوو بههوی

توشبوونی بهه لامه تی.

مَالَاءُ عَلَى الْأَمْرِ مَمَالَاءُ: یارمه تی دا
 لهسر کارمکی.

مَلَا الْإِنَاءُ: شته که ی زور پرکرد، زیادی
 تیکرد.

إِمْتَلَأَ الشَّيْئُ: شته که پرپوو هاخنرا ه

دمگوترئ: (إِمْتَلَأَ فُلَانٌ غَيْظًا):

فلانكس پرپوو لهرق و قین.

تَمَالَا الْقَوْمُ عَلَى كَذَا: خه لکه که لهسر

شته که کۆبونمه وه یارمه تی
یه کتریان دا.

تَمَلَّ الشَّيْءُ: شته که پر بوو ۵ دمگوترئ:
(تَمَلَّ مِنَ الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ وَتَمَلَّ شَبَعًا، وَتَمَلَّ غَيْظًا).

تَمَلَّاتِ الْمَرْأَةُ: نافرته که چهره ی
له خووه پیچا ۵ لیفه ی به خۆدا دا.
اسْتَمَلَّ فِي دِينِهِ: کردیه برپا ی پیکراوو
نهمین و جیگای متمانه.

الْأَمَلُ: دمگوترئ: (فُلَانٌ أَمَلٌ لِّعَيْنِي مِنْ فُلَانٍ): فلانکس له دیدی من دا زۆر
له فلانکس ریزدار ترو پیاو تره.
المَالِي: که سیک شکۆمه ندو پیاو بیته
به رچاو ۵ دهگوترئ: (شَابَ مَالِي الْعَيْنِ): گهنجیکه پر به چاوو
ریزداره.

الْمَلَأُ: تاقم و پیرو کۆمه ل ۵ پیاو ماقول و
ریش سپی نه ته وه ۵ دهگوترئ:
(مَا كَانَ هَذَا الْأَمْرُ عَنْ مَلَأٍ مِنَّا): نهو
کاره به پرس و رای نیمه نه نجام
نه دراهو ۵ رهوشت و نه خلاق ۵
دمگوترئ: (مَا أَحْسَنَ مَلَأُ فُلَانٍ): نای
که رهوشت و نه خلاق فلانکس
جوانه.

الْمَلَأُ: نه ندازه ی نه وه ی که قاپ و
حاجه ت له ناو خۆی ده پگرئ ۵
له شله مه نی یان شتی تر ۵ هورثان

دمغه رموی: «مَلَأَ الْأَرْضَ ذَهَابًا»:
دمگوترئ: (هَذَا الْحَجَرُ مَلَى الْكَفِّ):
نهم بهرده پر چنگه.

الْمَلَأُ: جۆره هه لاهمه تی که له نا کامی
گه ده پر بوونه و پهیدا ده ی.
الْمَلَأَةُ: لیفه، چهره ی که له سهر
سیسه مو ته خته ی له سهر نوستن
را ده خری.

الْمَلَأَنُ: پر بوو ۵ توشبو به نه خو شی
هه لاهمه ت ۵ بو میینه دمگوترئ
(مَلَأَنَةً).

الْمَلَأَةُ: به مانا (الْمَلَأَةُ دَيْ) ۵ سهر
گرانبون و توشبون به نه خو شی
هه لاهمه ت له نا کامی پر یوونی گه ده.
الْمَلَأَةُ: گه ده پر بون له خۆراک ۵ یان
پر یوونی شتی تر ۵ دهگوترئ: (هَذَا
الْإِنَاءُ أَشَدَّ مِلْأَةً مِنْ ذَلِكَ).

الْمَلِئُ: مه پیکه یان نازه لیکی تر که
ورگی پر بی له له مو پر و ناو وابزاندرئ
که ناوسه.

مَلَّتِ الْفَرَسُ مَلَأًا: نه سه که نه یه توانی
برپا، سست بوو.

مَلَّتِ الشَّيْءُ: شته که ی تیکه لاو کرد.
مَلَّتْ فَلَانًا: واده یکی به فلانکس دا که

به نیاز نیه جی به جی بکا ۵
دمگوترئ: (مَلَأَهُ بِكَلَامٍ): به مقسه ی
لوس و بی بنه ما رازی کردو به هیوا

- نیه به کرده وه هیچی بؤ بکا.
مَلَتْ فِلَانًا: به هیواشی له فِلَانی دا.
مَالَتُهُ مِلَانًا وَمَالَتُهُ: هه لی خه له تاند،
 قه شمیری پیکرد ناشته وایی به فیللی
 له گه ل دا کرد.
الْمَلْتُ: سهرمتای تاریکی شهو که دادی
 له کاتی نوپزی شیوان دا یان که می
 دواتر.
الْمَلْتُة: به مانا (الْمَلْتُ) دی.
مَلَجَ الصَّبِيُّ مَلَجًا: منداله که به لیوی گوی
 مه مکی دایکی مزی.
مَلَجَ الصَّبِيُّ مَلَجًا: منداله که دمنکی
 خورمای له دهمی دا هیئاو برد.
مَلَجَتِ النَّاَقَةُ: حوشرمه شیر
 تیدانه ما که میکی تیدا ماوه
 که سیک بیچیزی تامی سویری دمد.
أَمْلَجَتِ الْأُمُّ وَلَدَهَا: دایکه که شیر دا
 به منداله که ی.
إِمْلَجَ الْفَصِيلُ مَا فِي الضَّرْعِ: بیچوه که
 چی له گوانه که دا بوو مزی.
إِمْلَجَ الصَّبِيُّ: منداله که له سکی دایکی
 هاته در.
الْأَمْلَجُ: نه سمه رو گهنم رنگ ه جوړه
 دهرمانیکه ه سه به تهو قه فهز
 که هیچیان تیدا نه بی ه زمبیلله ی
 خالی.
الْأَمْلُوجُ: دمنکی خورمای دره ختی
 موقل.
- الْمَالِجُ**: مالهی گه چکاری و شتی وا ه
 پیشی دمگوتری (المسطرين).
الْمُلَجُ: به مانا (الْمُلُوجُ) دی ه (ك)
 املاج).
الْمَلِيجُ: پیای ریژدار ه مندالی شیر
 خور.
مَلَجَ الطَّائِرُ مَلَجًا: بانده که له کاتی فرینی
 دا خیرا خیرا باله کانی لیک دان.
مَلَحَتْ فَلَانَةٌ لِفِلَانٍ: فلان ئافرمه شیر
 دا به مندالی فلان.
مَلَحَ الْقِئْرُ: به نه ندازه خوئی
 له مه نه که کرد ه دمگوتری: (مَلَحَ
 الطَّعَامَ وَاللَّحْمَ وَالْجِلْدَ).
مَلَحَ الْمَاشِيَةُ: نازده که ی خوئی دا.
مَلَحَ الشَّاةُ: به تاوی زور گهرم خوریه که ی
 له پیستی مه رکه هه لکه ند.
مَلَحَ الشَّيْئُ مَلَحًا: شته که زور شین بوو
 تاوای لیها ت به مه یله و سبی خوئی
 نواند.
مَلَحَ الْحَيَوَانُ: چه یوانه که عه یبو خراپی
 له قاجی دا بوو.
مَلَحَ الْكَبْشُ: به رانه که رمش و سبی بوو
 هه ندیک له خوریه که ی رمش و
 هه ندیکی سبی بوو ه (فهر املح وهي
 ملحاء).
مَلَحَ الْمَاءُ ملححة وملأحة: ناومه سویر بوو
 ه (وهو ملیح ایضاً).

مَلَحَ الشَّيْئُ مَلَاةً: شتهکه جوان و رازومو

زهریف بوو روخساری لهدل دا شیرین و
ناياب بوو (ك: مَلَح) (وهر ملاح
ومَلَح).

أَمْلَحَ الماء: ناومکه سویر بوو.

أَمْلَحَ فلان: فلانکس چووهر سهرناوی
سویر (دمگوتری: (أَمْلَحَتِ الإِبِلُ
وَأَمْلَحَ الراعي الإِبِلَ): شوانهکه ناوی
سویری دابه خوشترهکان.

أَمْلَحَ المتكلم: وقار بینزهکه قسهکه رهکه
قسهی جوان و زهریفی گوتن.

أَمْلَحَ البعير: خوشترهکه بهزی گرتو
قهلهو بوو.

أَمْلَحَ الشَّيْئُ: شتهکه زور شین بوو (و
تاواي لیهاه مهیلهو سپی خوئی
نواند.

أَمْلَحَ القنر: بهمنه اندازه خوئی کرده ناو
مهنبهلهکه یان زوری خوئی تیگردو
خواردنهکهی سویر گرد (و بهزو
پیوی کرده ناو مهنبهلهکه.

مَالَحَهُ مَلَاةً وَمَالَحَتُهُ: شیریه لهگهل
خوارد (و دمگوتری: (بینهما حُرْمَةُ
الملح والمالحة).

مَلَحَتِ الإِبِلُ: خوشترهکه قهلهو بوو.

مَلَحَ الشاعرُ: شاعیرکه وشهو پرستهی
جوانی هیئانه ناو شیعرمکانیهوه.

مَلَحَ القنر: زوری خوئی کرده ناو

مهنبهلهکه.

مَلَحَ الطعامُ: زوری خوئی کرده قورگی
ولاخهکهوه.

امْتَلَحَ: راست و دروی تیکهلاو کرد.

تَمْلَحَ فلان: خوئی کرده تیشوو
بهزمهندهی کرد (و یان بازارگانی
بهخوئی کرد (و یان بهتوپزی خوئی
کرده مهلهوان و لیخوری کهشتی (و
دمگوتری (فلان يتظرَف ويَتَمَلَح).

إِمْلَحَ الشَّيْئُ: بهمانا (مَلَحَ دى).

إِمْلَحَ الكبشُ: بهرانهکه خوریههکهی
ریش و سپی بوو.

إِمْلَاحُ النخلُ: خورماکه ئال و بوئی
تیکهوت.

اسْتَمْلَحَ الشَّيْئُ: شتهکهی بهزهریفو
جوان لهقهلهم دا.

الأَمْلَحُ: شهونم.

المِلاَحُ: ههلبونی بای وشت دواي بای
شهمال (و نهو بایهی کهشتی لی
دهخویرئ و بال بهکهشتیهوه دمنج (و
سهره پمب یان خودی پمب (و
کزهبای سارد کهدواي بارینی باران
ههلهمکا.

المِلاَحَةُ: پیشهی دهریوانی،
کهشتیهوانی.

المِلاَحِيُّ: جوره ترنیهکی سپی و دمنك
درنزه (و ههنجیری وردی زور شیرین

- ۵ درمختی ئەمراک کەسپی و سوربی.
 المَلْحُ: خوی ۵ سویری ۵ دموگوتری: (ماء
 مَلَح): ناویکی سویر ۵ دموگوتری:
 (فلان مَلَحُهُ علی رکتیه): فلانکەس
 بی وادمو بەئینە ۵ یان پەموشت
 ناشیرینە ۵ بەشتیکی زۆر کەم
 توپەدمبی.
 المَلْحُ: هموای خوش و سهیرو سهمه‌ره.
 المَلْحَاءُ: سیبەندە، نیوان شان و سمت ۵
 لەجەستەیی حوشتەر دا بریتییه
 لەخوار دوگەکە ۵ درمختیکی
 گەلاکەیی هەلومری و بییتە پەشه‌دار
 ۵ (ک: مَلَحَاوات).
 المَلْحَةُ: شەبۆلی دەریا.
 المَلْحَةُ: پەنگی زۆر شین ۵ بەرمەکت و
 فەر ۵ قەسەیی خوش ۵ یان دموگوتری:
 (أصبنا مَلْحَةً مِنَ الرِّيحِ): کەمیک
 خێرو فەری بەهارمان پێ کەوت.
 المَلْحَةُ: قەسەیی عەنتیکەو خوش.
 المَلْحُ: خوی فرۆش ۵ یان خاوەن خوی
 ۵ کەشتییەوان ۵ کارگوزاری کەشتی.
 المَلْحَةُ: شوئنیکی خویی لیبی ۵
 خویلین، شوینی خوی فرۆشتن.
 المَلْحِي: جۆره تریه‌مکی سپی و بۆل
 درێزه.
 المَلْحَةُ: خوێدان ۵ ئەو قاپ و شوشەیی
 خویی تێدەکری.
- مَلَحَ فلان مَلَحاً: فلانکەس بەخیرایی
 رویشت.
 مَلَحَ في الأرض: بەناو زەوی دا رویی.
 مَلَحَ في الباطل: لەبەتال و خرابەکاری دا
 روچوو.
 مَلَحَ الفرسُ: ئەسپەکە یاری کرد.
 مَلَحَ الطعامُ: خۆراکەکە گۆراو کەلکی نەما
 فاسید بوو.
 مَلَحَ فلان: فلانکەس دوولا هاتەوه تێک
 شکا.
 مَلَحَ الشيءُ: شتەکەیی راتەکاند، گەستی.
 مَلَحَ الشيءُ مَلَاخَةً: شتەکە بی تام بوو.
 مَالَحَهُ مَلَاخاً وَمَالَعَهُ: یاری لەگەڵ دا
 کرد.
 امْتَلَحَ الشيءُ: شتەکەیی دەرکرد، دەری
 هێنا ۵ کیشی کرد ۵ گەستی ۵
 دموگوتری: (امْتَلَحَ اللجامُ من رأس
 الدابة): ریشمەیی لەسەری وڵاخەکە
 دا مائی ۵ (امْتَلَحَ اللحمَةُ عَنْ عظمها):
 گۆشـتـەکـەیی لەئێـسـقـانـەکـە
 جیاکردەوه.
 امْتَلَحَ عَيْنُهُ: چاوی هەلکۆلی.
 امْتَلَحَ القلاعُ ضِرْسَهُ: دانکێشەکە ددانی
 هەلکەند.
 امْتَلَحَ عقل فلان: فلانکەس عەقل و
 هۆشی پۆیی.
 تَمَلَحَ الشيءُ: شتەکە فاسید بوو، پووکا

ه دهگوترئ: (رَجُلٌ مُتَمَلِّحٌ الصُّلْبَ):

پیاویکه پشت لاوازو بی وهج.

تَمَلَّحَ الْعُقَابُ عَيْنَهُ: هه لۆکه چاوی هه لکۆئی.

الْمَلَّاحُ: ماستاو چیو زمانلوس ه

كه سِيَك تَرَسْنُوَك بِيَو له شهرو

بهرام بهری دا خوگر نه بیو زور

هه لئی.

الْمُلُخِيَّةُ: رومکیکی سالانه به و

دمرویندرئو گه لاکه دی دمکولیندرئو

ده خورئ.

الْمَلِيحُ: پیاوی لاوازو وره نزم ه خوراک

فاسیدو بی که لک ه خواردنیکی تامی

نه بی.

مَلَدَ الشَّيْءُ مَلْدًا: شته که دی دریز کردموه.

مَلَدَ الْغُصْنُ مَلْدًا: لقه درمخته که پاژاو

نهرمو شلک بوو ه (فهر اَمْلَدُ).

مَلَدَ الْأَدِيمُ: چه رمه که دی نهرمو کردموه.

الْأَمْلَدُ: مروقی نهرمو نیان یان لقو

بوپو نه مامی شلکو نهرمو ه (رَجُلٌ

أَمْلَدُ) پیاویکه پیشی نیه.

الْأَمْلُودُ: به مانا (الْأَمْلَدُ) دئ ه (إمراة

املود و املودة).

الْمَلْدُ: ئاده میزادی نهرمو نوئل یان

لقه درمخته شلک ه دیوی بیابان.

الْمَلْدَاءُ: بۆ میینه دی (الْأَمْلَدُ) به کاردئ ه

دمگوترئ: (إمراة مَلْدَاءُ) نافرمتیکی

نهرمو نیان و قه دو بیالا رپکه.

الْمَلْدَانُ: پاژانی لقو بوپی درمخته و

نهرمو نیانی ه گهنجی.

مَلَدَ الْفَرَسُ: نه سپه که دهستی هاویشتن و

غاری دا.

مَلَدَ فُلَانٌ: فلانکس دروی کرد ه (مَلَدَ

فُلَانًا بِالرَّمْحِ) به ریمب لیئ دا.

مَلَدَ فُلَانًا مَلْدًا رَمْلًا: به قسه دی لوس و

پوس فلانسی پاژی کردو هه لی

خه له تاند، به لام به کردموه هیجی بۆ

نه کرد.

مَلَدَ فُلَانٌ مَلْدًا: فلان به روا لهت و به درؤ

خو شه و یستی خو بی بۆ دهریری به لام

له ناخی دا رقی لی بوو ه (فهر اَمْلَدُ

وملاذ و ملوذ).

إِمْتَلَذَتْ مِنْهُ: به خشش و عه تام لیئ

دهستگیر بوو.

مَلَزَ عَنْهُ مَلَزًا: لیئ رپوی جیتی هیشت.

أَمْلَزَهُ: شته که دی برد.

مَلَزَ بِالشَّيْءِ: شته که دی برد.

مَلَزَ الشَّيْءُ: شته که دی بوخته کرد.

إِمْتَلَزَ الشَّيْءُ: به مانا (أَمْلَزَهُ) دئ ه

دهری هیئا فرپاندی.

مَلَسَ فُلَانٌ مَلْسًا: فلانکس به خیرایی

رپوی ه به شیوهی رپک و پپک

له سهرمخو رپوی.

مَلَسَ بِالْأَبْلِ: به خیرایی خوشتر مکانی

لِيَخْوَپِينَ ۵ به دزی و دوور له چاوی
خه لك ليی خو پین.

مَلَسَ فَلَانًا بِلْسَانِهِ: به زمانی لوس و قسه ی
خوش فلانکه سی پازی کرد.

مَلَسَ مَلَسًا: نه رمنیان و شلک بوو ۵
لوس و بی گری و گول بوو ۵ (فهر املس)
وهی ملساء).

مَلَسَ مِلَاسَةً وَمُلُوسَةً: به مانا (مِلَسَ) دئ ۵
(فهر مِلَسَ).

أَمَلَسْتُ الشَّاةَ: مهرکه خورپیه که ی لی
بووه وه، زموییه که ی به مال مال و
ومرومه تهخت کرد.

مَلَسَ الشَّيْئَ: شته که ی پژگار کرد ۵
پوخته ی کرد.

إِنَّمَلَسَ وَإِمَلَسَ الشَّيْئَ: شته که
ویک هاته وه.

إِنَّمَلَسَ مِنَ الشَّيْئِ: له شته که پژگاری
بوو ۵ دهگوتری: (إِنَّمَلَسَ فَلَانٌ مِنْ
يَدِي) فلان له چنگم پژگاری بوو.

إِنَّمَلَسَ الشَّيْئَ: شته که ویک هاته وه.

تَمَلَسَ الشَّيْئَ: به مانا (مِلَسَ) دئ.

تَمَلَسَ مِنَ الشَّرَابِ: له شمرا به که پژگاری
بوو سه رخوشی نه ما.

تَمَلَسَ مِنَ الْأَمْرِ: له کاره که پژگاری بوو
۵ دهگوتری: (تَمَلَسَ مِنْ بَيْنِ الْقَوْمِ وَ

تَمَلَسَ مِنْ بَيْنِ يَدِي).

إِمْلَاسُ الشَّيْئِ: به مانا (مِلَسَ) دئ.

إِمْلَاسُ الشَّيْئِ: به مانا (مِلَسَ) دئ.

إِمْلَاسُ مِنَ الْأَمْرِ: به مانا (تَمَلَسَ) دئ.

الْأَمْلَسُ: دهگوتری: (جلد فلان أَمْلَسَ)

فَلَانُكِهِسَ بِيَّ عَهِيْبٍ وَنَهْنُكِي يَهْ،

عهیبی لی ناگیرئ.

الْإِمْلِيسُ: دهستی کاکی به کاکی بی

درهخت و پوهک ۵ (الرمان الإملیسی،

والرمان الاملیس) هه ناری میخوش.

الْأَمْلِيسَةُ: به مانا (الإملیس) دئ ۵ (ک:

أمالیس).

الْمَلَسُ: شوینی دهمتایی که سوته مهرؤ

بی درهخت و پوهکی تییدا نه بی ۵

(ک: ملوس و املاس) دهگوتری:

(أَتَيْتُهُ مَلَسَ الظَّلَامِ) کاتی داهاتنی

شهو و دهمه و نیواره هاتم بؤلای ۵

واته: دموروبه ری نوپزی شیوان ۵

کراسیکی فش و فؤله له ناوری شم

دروست دمکری و پشه نا فرمتی

لادیبی ولاتی میصر له به ری دمکه ن.

الْمَلَسِي: (رجل مَلَسِي) پیاویکه وادهو

به لینی نیهو هه رگیز پابه ندی

قسه ی خوی نابی ۵ دهگوتری:

(أَيْفُكَ الْمَلَسِي) شته که ت پی

دمفرؤ شم و به رعو دهی عه به کانی

نابم ۵ (ناقة مَلَسِي) حوشریکه زور

خیرا دمپوا ۵ (أَرْضُ مَلَسِي)

زموییه کی سوته مهرؤیه و هیچ

روهك و درهختی تیدا نهرواوه.

الْمَلْسَاءُ: مَيِّبِنَهْی (الْأَمْلَسُ) ه (ك):

مُلْسٌ ه (حَمْرَة مُلْسَاء) شمرابیکی

گوارایه و بهخوشی فوتدهچی ه (سنة

ملساء) سالیکی قات و قری و

بئبارانییه ه (قوس ملساء)

کهوانیکه درزی تیدانیه، شیوهلی

پیرموی تیرهکی لی نهکراوه ه (ك):

أَمَالِسٌ وَأَمَالِيسٌ).

الْمَلَّاسَةُ: مَالْمَالُ و مَرْمَرَمُی زَمَوِی

تهخت کردن ه پیشی دهگوتری:

(الزَّحَافَةُ).

الْمَلَّسَةُ: بَهْمَانَا (الْمَلَّاسَةُ) ه (ك: مَالِيسُ).

الْمَلَّيْسَاءُ: نِیَوَان کاتی نویژی شیوان و

خه و تنان ه ناویکی مانگی

سهفهریشه.

مَلَّشَ الشَّيْئُ مَلَّشًا: بَهْدَهْسْتِی تهفتیشی

کردو پشکنی ه وهکوو نهوه داوای

شَتِيكَ بَكَأ.

مَلَّعَ بِسَهْمِهِ: تیری خووی هاوپیشت.

مَلَّعَ الشَّيْئُ مِنْ يَدِي: شتهکه لهدهستم

کهوته خوار لهبهر لوسی ه دهگوتری:

(مَلَّصَتِ السَّمَكَةَ وَنَحْوَهَا).

مَلَّعَى الرَّجُلُ: پیاوکه ههلات ه (فَهْر مَلَّصٌ

وهي ملصة).

أَمَلَّصَتِ الْمَرْأَةُ: نَاهَرتهکه مندالهکی

لهبارچوو بهنهکاملی مندالهکی لی

بووه ه (فَهْر مَلَّصٌ).

أَمَلَّصَ الرَّجُلُ: پیاوکه ههزار کهوت.

أَمَلَّصَ الشَّيْئُ: شتهکی والی کرد

بِرَازَى.

إِنَّمَلَّصَ الشَّيْئُ مِنْ يَدِي: بَهْمَانَا (مَلَّصٌ)

دئ ه دهگوتری: (الْمَلَّصَتِ السَّمَكَةَ

مِنْ يَدِي) ماسیهکه بههوی لووسی و

پوسی لهدهستم کهوته خوار.

تَمَلَّصَ مِنْ كَذَا: بَهْمَانَا (الْمَلَّصَ) دئ ه

دهگوتری: (تَمَلَّصَ الرِّشَاءُ مِنْ يَدِي)

دۆنجهکه لهدهستم کهوته خوار.

تَمَلَّصْتُ مِنْ فُلَانٍ: لهدهست فلانکهس

پزگارم بوو.

الْأَمْلَسُ: (رَجُلٌ أَمْلَسُ الرَّأْسِ) پیاوکه

سهری نهصلهعه تووکی بهسهرهوه

نیه ه تهر و نهروم و شلک.

الإمْلِيسُ: (سِرْ إِمْلِيسَ) رۆیشتنی

خیرا.

الْمَلَّصُ: رَوْتُو بئ پوْشَاك.

الْمَلَّيْسُ: زَاروکیك دایکهکی بهنهکاملی

لهباری بجی.

المِصْلَاحُ: نَاهَرْتِيْكَ عَادَهْتِی وَاْبِیْ

مندالی یۆ رانهوهستی.

مَلَّطَ الْغَلَامُ مَلَّطًا: مندالهکه دز دهرچوو

فیری دهست پیسی بوو.

مَلَّطَ الْبِنَاءُ الْحَائِطَ: وهستاکه بهگلله سپی

دیوارهکی سواخ دا.

مَلَطَ شَعْرَهُ: قَزَى تَاشِينَ.

مَلَطَتِ الْأُمُّ وَلَدَهَا: دَايَكَهْ كِه بهنه کاملی

مندالی بوو.

مَلِطَ فَلَانٌ مَلَطًا وَمُلَطَّةً: فَلَانَكِهَسْ موو

بهجهسته بهوه نه بوو، بی توك بوو ۵

(سَهْمٌ اَمِلَط) تیریکه بهری پیوه نیه.

اَمَلَطَتِ الْمَرْأَةُ: نَافَرْمَتَهْ كِه بهنه کاملی

مندالی بوو.

اَمِلَطَ الشَّاعِرُ: شَاعِرْمَكِه نيوه دیپری

شيعرْمَكِه ی گوت دواى نه وهی

بهرامبهرْمَكِه ی نیوهی بهْمَكِه می رِيَك

خستبوو.

اَمَلَطَتِ النَّاقَةُ جَنِينَهَا: حَوْشَرْمَكِه

بیچوی بی توكی بوو ۵ (فَهِي مُمْلِط

و مُمْلِطَةٌ) ۵ (ك: مَمَالِط).

مَلَطَ الشَّاعِرُ: به مانا (اَمَلَطَ) دئ.

مَلَطَ الْحَائِطُ: دِیوارْمَكِه ی سواخ دا.

تَمَلَطَ الشَّيْءُ: شَتَهْ كِه نهرمو نیانو

شلك بوو.

تَمَلَطَ السَّهْمُ: تیرْمَكِه بهرمكانی لی

بوونهوه.

إِمْتَلَطَ الشَّيْءُ: شَتَهْ كِه ی دزی، فرپاندی.

المِلَاطُ: مَلَطَه: قورپکی لینجه دیواری

بی سواخ دمدری ۵ یان بهرمكانی

له دیواردا پی بهیه کهو ده لکیندری ۵

نانیشك ۵ تهنیشْت ۵ قهراخی دوگی

حوشتر ۵ (إِبْنُ مِلَاط) مانگی

بهگشموه (إِبْنَا مِلَاط) دودمستی

حوشتر ۵ یان دوو شانی حوشتر.

المِلِطُ: پیای پرموشت ناشیرین و دز

کههرچی شَتِيك دمستی بیگاتی

دمیلزئی و بههی خوی دمزانی ۵

زۆل و ناکهسبه چه ۵ دمگوتری:

(غلام خلط ملط) کورپکه باوکی

نازاندری کئییه.

المَلَطِي: جَوْرَه رَاگردن و غاردانی که ۵

دمشگوتری: (بَعْتَه المَلَطِي) به بی

زهمان و بهمرعو دمبوون پیتم

فرؤشتووه (بهگؤشتی سهر چه بهر

پیتم فرؤشتووه) ۵ که دوعا

لهیه کیك دمگری دمگوتری: (جعله

الله مَلَطِي) خودا بهخیری

نه هینیتیه وه.

المِلِيطُ: که سِيك تووکی بهجهسته وه

نه بی ۵ زاروك لهناو سکی دایکی دا

پیش نه وهی ههستی پی بکری ۵

(سَهْمٌ مِلِط) تیریکه بهری پیوه نیه

۵ بیچوی بزن لهسه مرتای

هاتنهدمروهی ۵ ههروا ناوه بؤ

بهرخؤله ی تازه له دایک بوو.

المِلَاطُ: دایکیك زاروکی له مندالْدان دا

بؤ رانه ووستن.

مَلَعَتِ الدَّابَّةُ وَهَوَّاهَا مَلَعًا وَمَلْعَانًا:

ولاخه که زور بهخیرایی رُفِی.

مَلَعَ الشَّاءَ: مهردهکى لهلاى مليهوه کهوڼ کرد.

مَلَعَ الْفَصِيلُ أُمَّهُ: بيجوده که شیرى دایکى خوارد.

أَمْلَعَتِ النَّاقَةُ: حوشرمه که خیرا رږیى.
إِمْتَلَعَتِ النَّاقَةُ رُغْوَهَا: بهمانا (أَمْلَعَتْ) دى.

إِمْتَلَعَ الشَّاءُ: مهردهکى لهلاى مليهوه کهوڼ کرد.

إِمْتَلَعَ الشَّيْنُ: شتهکهى دزى، هزاندى.
إِنْمَلَعَتِ النَّاقَةُ: بهمانا (مَلَعَتْ) دى.

المِلاعُ: سارای بى درهخت و روهک ه
(عُقَاب مِلاع) هه ټوپه کى
لهسه ره خوږه و بهه ټپواشى پهلامارى دا.

المَلْعُ: دهگوترى: (هم على فلان مَلْعُ واحد) نهوانه هه موویان دزى
هالا نکهس کوږوونه وه.

المَلِيعُ: ولاخى خوشرږ ه زهوى پانو
هراوان ه دهشتى دورو هراوان.

المَلْعُ: خیراو گورج و گوڼ.
المِلْعُ: دريژى باريك ه نهسپى خوشرږ
ه زهوى سوته مهړو.

مَلَعَ فِي كَلَامِهِ: لهقهسه کردنى دا گيلى
نواند.

مَالَعَهُ بِالْكَلَامِ: هسهى ناشيرينى لهگهڼ
دا کرد.

تَمَالَعَ بِهِ: پيى پيکهنى.

تَمَلَّعَ فِي كَلَامِهِ: لهقهسه کردنى دا گيلى
نواند.

الْأَمْلَعُ: (كلام أَمْلَعُ) ه هسهى پروپوچ و
بى که ټک.

المَالِغُ: (رجل مَالِغ) پياوى فاسق و
خوږپرى و پيس.

المِلْعُ: ماستاوچى و دووړو ه گيلى
هسه نه زان و هسه ترن ه که سيک
گوڼ نه دا چى دهلى و چى پى
دهگوترى ه (كلام مَلْعُ) هسهى بى
خیرو بیر.

مَلَعَتِ الدُّوَابُ وَغَيْرَهَا مَلْعًا: ولاخه که
بهخيرايى رږیى.

مَلَقَ الرَّجُلُ: پياوه که بهگورج و گوڼى
رږیى.

مَلَقَ الشَّيْنُ: شتهکهى شت ه سرپه وه ه
لهدهستى خوږ بهرهللاى کردو بهندى
کرد.

مَلَقَ الْحِمَارُ الْأَرْضَ: گوڼدریژمه که پيکوتلى
کردو بهه قهه کانى لهزهوى دا.

مَلَقَ عَيْنَهُ: لهچاوى خوږى دا.
مَلَقَ الصَّغِيرُ أُمَّهُ: منداکه که شیرى دایکى
خوارد.

مَلَقَ الْفَرَسُ مَلْعًا: نهسپه که بازه کانى
چوست و چالاک بوون.

مَلَقَ الْحَاتِمُ مِنَ الْأَصْبَحِ: نهنگوستيله کهى
لهپه نهجه دا لهقى.

مَلِكٌ فَلَنَا وَلَهُ: به قسهی خویش و زیاد

له پیویست ماستاو بؤکردن فلانکسهی
هه لئه تانده تاند.

أَمَلَقْتُ الْمَرَأَةَ: نافرته که مندالی

له بارجوو به نه کاملی مندالی فری
دا.

أَمَلَقَ فُلَانٌ: فلانکسه هه ژار کهوت

قورئان دمفه رموی: (ولاتقتلوا

اولادکم من إِملاق) هه دمشگوتری:

(أَمَلَقَ مَامَعَهُ) هه رچی هه یوو دهری

هیناو خستیه رو هه دمشگوتری:

(أَمَلَقْتَهُ الْخَطْرُ) به لائو کارسات

هه ژاریان خست هه (أَمَلَقَ الدَّهْرُ مَالَهُ)

روژگار مالو سامانی فهوتانده هه

هه ژاری خست.

أَمَلَقَ الْأَدِيمُ: پیسته کهی نهرم کردهوه هه

دهستی بیا هینا تا نهرم بی.

مَلَقَ الشَّيْءُ: شته کهی پوخته کرد.

مَلَقَ الْأَرْضَ: زموییه کهی به مائمالو

ومروهره تهخت کرد.

مَلَقَ الْجِدَارَ: دیوارم کهی به مائه ریک

خست.

إِمْتَلَقَ الشَّيْءُ: شته کهی دهرهیناو

خستیه روو.

إِنْمَلَقَ الشَّيْءُ وَإِمْلَقَ: شته کهی لووسو

پوس بوو هه نهرم بوو.

إِنْمَلَقَ مِنْهُ: رزگاری بوو.

تَمَلَّقَ الرَّجُلُ: ماستاوچییهی بؤ بیاومکه

کردو خوئی لی نزیک کردهوه.

الْمَلَقُ: داریکی گهورمو تهخته،

دوورمه و لایح یان دوو بارگیرو شتی

وا راپیده کیشن و زموی کیلدرای بی

تهخت دهکری هه له هه ندی شوینیش

ناوه بؤ مالهی سواخکردن.

الْمَلَقُ: دووعاو پارانهوه هه زموی دهشتو

ریکخراو هه دهگوتری: (سرنا في المللق

والملاقات) واته به ناو شوینی پوته نو

دهشتایی دا رویشترین هه هه رشتیک

نهرم بی له گیانله بهرو بهردو دارو

قسه و گفتو گو.

الْمَلَقُ: لاوز هه (فَرَسَ مَلَقَ) نه سپیکه

هه نگاو هه لیدینی و حاج به زموی دا

دهکیشی و خیرا ناروا هه که سپیک

واده بداو نه بیاته سهر، لافی شتیک

لی بدا که نه بی.

الْمَلَقَةُ: شتی سفتو لووس.

الْمَلَقُ: که سپیک زور ماستاوچییهی بکاو

خوره پیسخه رو خو له بهر که ربی و

خوشه ویستی راستالانهی نه بی.

الْمَلِيقُ: بی توك هه که سپیک تووکی

به جهسته وه نه بی.

الْمَلَقُ: به مانا (المالِقُ) دی.

الْمَلَقَةُ: به مانا (المَلِيقُ) دی.

الْمَلَقُ: خیراو خوشرو.

مَلَكُ الشَّيْءِ مَلَكًا: شته‌ک‌ه‌ی کرده ملکی
 خوی و به‌ویستی خوی ته‌صه‌روفي
 تیدا کرد (ک: مُلْكٌ وَمَلَاكٌ).
 مَلَكُ الْحَشَفُ أُمُّهُ: بی‌چوه ناسکه‌که توانی
 شوین دایکی بکه‌وی.
 مَلَكُ الْعَجَبِ: هه‌وپره‌ک‌ه‌ی شل شیلاو
 چاکی هینایه به‌ره‌م.
 مَلَكُ الرِّبَا الْمَرَأَةُ: وه‌ل نه‌مری نافرته‌که
 نه‌یه‌یشت نافرته‌که شوبکا.
 مَلَكُ فُلَانٍ امْرَأَةٌ: فلانک‌ه‌س نافرته‌کی
 ماره کردو کردی به‌هاسه‌ری خوی.
 اَمْلَكُهُ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی کرده ملکی
 نه‌و.
 اَمْلَكُ فُلَانًا امْرَةً: کاروباری خوی دایه
 دمست فلانک‌ه‌س.
 اَمْلِكْتُ فُلَانَةً امْرَءًا: فلان نافرته
 ته‌لاق درا، یان ته‌لاق‌ی درایه دم‌س
 خوی و خوی خاومنی ته‌لاق‌ی
 خویته‌ی.
 اَمْلِكْ فُلَانًا الْمَرَأَةَ: نافرته‌ک‌ه‌ی
 له‌فلانک‌ه‌س ماره کرد.
 مَلَكُ الْقَوْمِ فُلَانًا عَلَيْهِم: خه‌لکه‌که
 فلانک‌ه‌سیان کرده پاشاو مه‌لیکی
 خویان.
 مَلَكُ فُلَانًا الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی کرده ملکی
 فلان.
 اِمْتَلَكُ الشَّيْءُ: بوو به‌خاومنی فلان شت

شته‌ک‌ه‌ی کرده ملکی خوی.
 تَمَالَكُ عَنِ الشَّيْءِ: جلّه‌وی نه‌فسی خوی
 گرتو دمستی بو شته‌که نه‌برد
 ده‌گوتری: (ما تَمَالَكُ اَنْ فَعَلَ كَذَا)
 خوی له‌کاره‌که نه‌گرت‌ه‌وه
 ده‌شگوتری: (هَذَا حَائِظٌ لَا يَتِمَالِكُ)
 نه‌مه دیواریکه خور‌ان‌اگرئو
 خه‌ریکه بر‌وخ‌ی.
 تَمَلَّكَ الشَّيْءُ: بووه خاومنی شته‌که،
 شته‌ی کرده ملکی خوی (اَبْر
 مالک) نازناوی بر‌سیه‌تییه (مالک
 الحزین) ناوی بالنده‌یه‌کی ناوییه،
 بۆیه نه‌م ناوه‌ی ئی نراوه چونکه له
 نَزِيكٌ جَوَّاءُ کانیاوه‌کان ده‌زی
 هه‌رکه ده‌بینی ناویک وشک ده‌بیج
 غه‌مبار ده‌بی.
 الْمَلَاكُ: فریشته.
 مَلَاكُ الْأَمْرِ: بوخته‌ی کار، عون‌صوری
 سه‌ره‌کی کارو شت ده‌گوتری:
 (الْقَلْبُ مَلَاكُ الْجَسَدِ).
 الْمِلَاكُ: (مِلَاكُ الْأَمْرِ) پاگرو پایه‌ی
 سه‌ره‌کی کارو شت ده‌شگوتری:
 (رَكِبَ مِلَاكُ الطَّرِيقِ) به‌ناوه‌پراستی
 پینگادا پوی.
 الْمَلِكُ: مه‌لیک و پاشا نه‌وشته‌ی که
 ده‌گریته مالو سامان دیت‌ه‌ ژیر
 ده‌سته‌وه و و‌یستو ئیراده‌ی

سمریهست، قورئان دمهرموی: ﴿قَالُوا
مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلَكِنَا﴾.

الْمَلِكُ: مولک و سامان ۵ (ک: املاک).
الْمَلِكُ: تازی (الملائکة) به.

الْمَلِكُ: پەروەردگار کەھەر ئەو بەراستی
مەلیک و خاوەن دەسلەتە.

الْمَلِكَةُ: صیغە تێکە لەنەفس دا پەیدا
دەبی، یان ئامادەباشییەکی عەقڵی
تایبەتییه بۆ ئەنجامدانی کارێکی
تایبەتی بەلێهاتویی و دەست
ڕەنگینی ۵ وەکوو مەلەکە ی ژمارە
ژماردن، مەلەکە ی زمانەوانی و شتی
وا.

الْمَلَكُوتُ: جیهانی غەیب و نادیار
لەئێمەو تایبەت بەگیانەکان و
نەفسەکان و شتە عەجیبەکان ۵
قورئان دمهرموی: ﴿أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي
مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ
اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ﴾ ۵ شکۆمەندی و
دەسلەت و گەورەیی.

مَلَكُوتُ اللَّهِ: دەسلەت و عیززەتی
پەروەردگار و شکۆمەندی ۵ ملکی
تایبەتی پەروەردگار ۵ قورئان
دمهرموی: ﴿يَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ
شَيْءٍ﴾.

الْمَلَكِيَّةُ: شتی پائەراو بۆ پاشایەتی ۵
دەگوتری: (الحكومة الملكية) ئەو

دەسلەت و پۆیمە ی مەلیک
سەروکاری دەگا بەیاسای
بنەمالەیی بەک لەدوای بەک ئەو
پۆستە لەلایەن بەکێک لەبنەمالەیی
مەلیکەو وەردەگێری.

الْمَلِكِيَّةُ: ملک و بەمالکردن و مافی
تەصەروو کردن تێیدا ۵ دەگوتری:
(بيدي عقد ملكية هذه الأرض)
خاوەنداریتی ئەم زەویە بەدەست
منه ۵ (قانون تحديد الملكية الزراعية)
یاسای دیاریکردنی ئەو ی بۆ
هەرتاکیکی کۆمەڵ چەند پەوایە
زەوی کشت و کالی بخاتە ژێر
دەسلەت و خۆیەو ۵ (الملكية الخاصة)
ملکی تایبەت بەتاکیکی کۆمەڵ ۵
(الملكية العامة) ملکی گشتی و
کۆپایەتی، ئەو ی کە دەولەت
خاوەنداریەتی.

المليك: خاوەن مولک و دارای سامان.
ملك الخلق: خاوەن و بەرپۆوەبەرو
بەخێوکاری دروستکراوان.
الْمَلِكَةُ: صەحیفە.

الْمَلِكَةُ: دەسلەت و مەلیک لەناو
پەمییەت و دانیشتوانی و لات ی دا ۵
دەگوتری: (طالت مملكته وساءت
مملكته) ۵ هەروا ناو بۆ دەسلەت و
فەرمانڕەوایی بەک کە مەلیک
بەرپۆوە ی بەری.

الْمَلَلُ: گُزَران و نهمدیواو نهو دیو کردن
لهناو نهخویشی و نیش و نازاردا ۵
دمگوتری: (أَخَذَ فَلَانًا الْمَلَلُ)
خه مۆکی و بهلاو کاره ساتی
جۆراو جۆر به سهر فلان دا هاتن ۵
پشت نیشه ۵ نارمقی تاو نهخویشی ۵
نهو گهرمایه ی لهناو نیشقانی
جهسته دا پهیدا دمیج لهناکامی تاو
نهخویشی دا.

الْمَلَلُ: نیشانه یه که به نیشقانی پاش
گوینچه و میه.

الْمَلَى: نانی برژاوی ناو تهن دور.

الْمَلَلَةُ: جازبوون و مهرزبوون.

الْمَلَّةُ: گلی گهرم، خوئه میشی گهرم یان
پشکؤناگر که گیشتی له سهر گهرم
بکری، یان نان و کولیرهی تیدا
بیرژیندیری ۵ عارمقی تاو نهخویشی ۵
دمگوتری: (فَلَانٌ مَلَّةٌ حَمَى بَاطِنَهُ)
فلانکس نارمقی تایه که ی دمتکی
۵ که سیک زور له هاوه له کانی
وهرزین ۵ دمگوتری: (رَجُلٌ ذُو مَلَّةٍ)
پیاویکه خه مۆک و وهرزه.

خُبْرُ الْمَلَّةِ: نانی تهن دور و ناگردان ۵ نهو
شته ی نانی تیدا دمبرژیندیری.

الْمَلَّةُ: شهرهت و یاسا ۵ ناپین ۵ ناپینی
ناسمانی که خودا به هو ی
پیغه مبهرمکانیه ووه گه یاندویه تیه

به نهمکانی و ههرمانی پیگردوون که
بهو پنبازمدا برژون و نهو شهریه ته
په پره و بکه ن بؤنه و هی له دونیاو
قیامت دا به خته و مر بن ۵ ههروا
ناوه بؤ خوینبایی کوژراو یان
بریندارکراو.

الْمَلَّةُ: دورونی جاری په که م ۵ نهو
ته خته و مه عدمنه ی له سهر سیسه م
له ژیر دؤشه که وه دادمنری.

الْمَلُولُ: که سیک زوو وهرزین.

الْمَلْرَّةُ: به مانا (الملول) دی.

الْمَلِيلُ: نان یان گوشت که ده خریته
ته ندورو ناگردانه وه بؤنه و هی بیرژی
۵ دمگوتری: (أَطْعَمْنَا خَبْزًا مَلِيلًا) نانی
برژاوی دهرخوارد داین.

رَجُلٌ مَلِيلٌ: پیاویکه خور
سوتاندویه تی ۵ (طریق ملیل) پنگای
تهخت کراو و ناشکرا.

الْمَلِيلَةُ: گهرمی تاو شتی وا که له ناخی
نیشقان دا پهیدا دمیج ۵ ته شه نه
سهندنی گهرمی تا لهناو مۆخ دا ۵
دمگوتری: (بَفْلَانٍ مَلِيلَةٍ) فلانکس
گهرمی تای لهناو نیشقانی
جهسته دا هیه.

الْمَلَلُ: (حیوان مُمَلَّلٌ) گیانله بهر یکه
ماندوگراوه، زور سواری بوون ۵
(طریق مُمَلَّلٌ) پنگای تهختکراو و

خۆشكراو و زۆرى خەلك پېدا
رۆيشتوو.

الْمَلِئِمُ: جۆره پارميهكى ولاتى ميصره
بەشىكە لەهەزار بەشى جونەيهى
ميصرى.

مَلَمَلُ الرَّجُلُ: پياومكە خيرا رۆيى.

مَلَمَلُ فُلَانًا: فلانكەسى ئەمدىواو دىو
كرد ۵ دىگوترى: (مَلَمَلُ الْمَرْضُ أَوْ
اِخْبَرُ فُلَانًا) نەخۆشى يان هەوالەكە
حەجمىنى لەفلان هەلگرت و واى ئ
كرد خەوى بىزى.

تَمَلَمَلُ: لەسەر جىگای نووستن
حەجمىنى ئ هەلگىرا شەو تا
بەيانى ئەمدىواو دىوى كرد ۵
دەشگوترى: (تَمَلَمَلُ الْجَالِسُ)
دانىشتووئەكە لەسەر ئەژنۆى
دانىشت و هەردەمە بەلایەكدا خۆى
بادەداو حەجمىنى ئ بىراو بەهۆى
خەم و نەخۆشییەوه هەدادانى نیه.

الْمَلَامِلُ: ولاخى خۆشپۆ و خيرا پۆ
(الْمَلَمَلَى) بەهەمان مانا دى.

الْمَلْمُولُ: كىچىك بۆ چا و رشتن ۵
ئاسنىكە شتى پى دەنوسرى، يان
نەخش و شتى واى پى ئەنجام
دەدرى.

الْمَلْغُولِيَا: بەپراى پزىشكە كۆنەكان
نەخۆشییەكى عەقلىيە ئەناكامى

فەسادى بىرگەنەمووه سەرھەلەمدا
كە ئەمىش بەهۆى زالبونى پەككىك
لەچوار عونصورەكە بەسەر ئەوانى
تردا دۆتە دى ۵ بە بىرو باومپى
پزىشكى تازە نەخۆشییەكى
عەقلىيە هەندى لەدیارەمەكانى
تەكچونى ویزدان و زالبونى خەم و
دەپراوكیيە بەسەر مەرفەكەداو
توشبوونىيەتى بەحالتى پەشبینى و
بەرچا و تارىكى: كە ئەمىش بەهۆى
تەكچونى جەستەيى و سستى
كارکردنى غودەدە كەرمەكانە.

مَلَا فُلَانٌ مَلَأًا: فلانكەس بازى دا.

أَمْلَأَ اللَّهُ الْعَيْشَ: خودا مۆلەتى دایە
زۆر بۆى ۵ هەروا دىگوترى: (أَمْلَى
اللَّهُ لَهُ وَأَمْلَى لَهُ فِي غَيْهِ) خودا مۆلەتى
دایە لەگومرايى دا هیشتیهوه ۵
(أَمْلَى عَلَيْهِ الزَّمَان) پۆژگارى زۆرى
بەسەردا تەپەپى و تەمەنى درۆز
بوو.

أَمْلَى عَلَيْهِ الْكِتَابَ: كەتیبەكەى بۆ
خوێندموه بۆئەوهى ئەهوىش
بىنووسىتەوه ۵ بەسەرى دا
خوێندموه.

مَلَأَ اللَّهُ الْعَيْشَ: خودا زۆرى ژياندى
تەمەنى درۆزى پېدا.

مَلَأَ اللَّهُ حَبِيبَتَكَ: خودا ژيانى ئەگەل

خۆشەۋىستەمەكت درېژ بكانتەۋە.

تَمَلَّى عُمْرُهُ: تەمەنى بەخۇشى بەسەر
برد.

تَمَلَّى إِخْوَانَهُ: خۇشى و لەزەمتى
لەبراكانى يىنى.

تَمَلَّى الْعَيْشَ: ژيانى بۇ درېژ بۆۋە.

إِسْتَمْلَأَ الْكِتَابَ: داۋاي كرد كىتەپكەى
بەسەردا بخوئىنئىتەۋە.

الْمَلَأَ: شوراۋ دەشتو چۆلەۋانى ۋ
پارچەپەك لەزەمەن ۋ دەگوترى:
(مَرَّ مَلَأٌ مِنَ اللَّيْلِ) بەشېك لەشەۋ
پۇقى.

الْمَلَّانُ: شەۋ و پۇز ۋ پان بەيانى و
ئىۋارە ۋ دەگوترى: (لا أَفْعَلُهُ مَا
اختلف الملوان).

الْمَلَأَ: چۆلەۋانى بەردەلان و خپراۋى و
گەرمەلان.

الْمَلَّى: خۆلى گەرم ۋ ماۋمىيەك لەزەمەن.
الْمَلَّوَةُ: ماۋى ژيان.

الْمَلَّوَةُ: بەمانا (الْمَلَّوَةُ) دى ۋ دەگوترى:

(أَقَامَ عِنْدَهُ مَلَّوَةٌ مِنَ الدَّهْرِ) ماۋمىيەك

لەرۋژگار لای ماپەۋە ۋ ھەروا وشەى

(الْمَلَّوَةُ) ناۋە بۇ نامىرىكى پىۋانەى

دانەۋىلە لەۋلاتى مىصر باۋە،

ئەندازمەكەى چۈۋارپەكە كىلەپەكە

پان سى كىلوگرامە ۋ پان دوو

نۇقىيەۋ نىۋە.

الْمَلَّوَةُ: بەمانا (الْمَلَّوَةُ) دى.

الْمَلَّى: ماۋى درېژ ۋ قورئان دەفەرەمۇئ:

(وَأَهْجُرْنِي مَلِيًّا) ۋ دەشگوترى:

(فَضَلَ مَلِيٍّ مِنَ النَّهَارِ أَوْ اللَّيْلِ)

بەشېكى زۇرى شەۋ تىپەپرى.

الْمَلْيُونُ: ھەزار جار ھەزار ۋ (ك:
ملايين).

مَنْ: بۇ چەند ماناپەك دى: (شرطية،

إِسْتِفْهَامِيَّة، مَوْصُولَةٌ، نَكْرَةٌ مَوْصُوفَةٌ).

مِنْ: جەرقى جەپە بۇ چەند ماناپەك

بەكار دى لەكتىپە نەخۋىيەكان دا

دىپارىكراۋ.

مِنَّا الْمَلَّةُ: پىستەكەى لەدەباغ ھەلگىشا.

الْمَنْيَةُ: پىست لەسەرەتاي كە لەدەباغ

دەردەھىندى ۋ دەباغخانە.

الْمَنَارَةُ: مانۋرى سەربازى ۋ بەشېكى

عەسكەر بۇ راھىئان و تەدرىپ

ئەنجام دەمدەن و شەپ لەگەن يەكتىر

دەكەن ۋ ھىل و تەلەكە.

الْمُنْبَارُ: گىپەۋ سەرۋىي ۋ خۋاردنىكە

لەكۋتە گۆشتى ھەنجندراۋ و برنج

لەرپىخۆلەۋ وركى پاككراۋى نازەل دا

خەپ لەندەرىۋ دەكۋىندى.

الْمُنْجِنِيُّ: بېۋانە مادەى (مَجْتَنِي).

الْمُنْجَةُ وَالْمُنْجُو: پەگەزى درەختى بەردار

لەپىپرى قەزۋانى، بەرمەكەى دەنكە

دەنكەپەۋ بەتامەۋ دەخۋرىۋ

دەكریته مرهبا، دەكریته سرکه، ئەم
 جوړه درمخته لهولاتی گهرمه سیردا
 دهرپوئو بهردهگرئ، لهولاتی میصر
 زوړه.
 الْمُنْجَمُ: پروانه مادهی (نَجْم).
 مَنَعَهُ الشَّيْءُ مَنَعًا: پېی بهخشی.
 مَنَعَهُ الدَّابَّةُ: ولاخه که ی پېدا بوئوه و
 ئیشی خوئی پې بکاو دواپی بوئی
 بهینیتوه.
 مَانَعَهُ مِناحاً وَمَانَعَهُ: بهخشی دایه.
 أَمْنَعَتِ النَّاقَةُ: حوشره که نزیکه بهری
 ببین و زاو و زئی بکا.
 مَانَعَهُ مِناحاً وَمَانَعَهُ: دیاری و
 بهخشیان دا بهیه کتر.
 مَانَعَتِ النَّاقَةُ: حوشره که شیرى هاته و
 دواى نه وهى حوشره کان شیریان
 وشکی کرد.
 مَانَعَتِ الْعَيْنُ: فلانکس بهخشی
 وهرگرت.
 أَمْنَعِ مَالاً: مال و سامانی پې درا.
 تَمْنَعُ الْمَالُ: مالى دمرخواردی په کیکی
 تر دا.
 اِسْتَمْنَعُهُ: داواى مینحه و بهخشی ئی
 کرد
 الْمِنْحَةُ: عهتاو بهخشی و ولاخیسه،
 نامیریکه، پارچه زهوییه که په کیکی
 دهیدا به په کیکی تر بوئوه و

ماوه به که لکی ئی وهریگرئ و دواپی
 بوئی بگریته وه.
 الْمَنْسُوحُ: نازهلئیکى شیر دهره که درمگ
 شیرى وشك بکا هاوچه شنه کانی
 شیریان نه مینئ و نه و ههر شیر بدا.
 الْمَنْعُ: تیریکه له جوړا تیره کانی قومار
 که نه قازانچ نه زهرمر هیچی له سر
 نه نو و سراوه.
 مَنْعٌ وَمَنْعٌ: دوو وشه دچنه سهر نیسمی
 زه مان و نه گهر زه مانه که زه مانى
 رابردو بوو مانای (مِنْ) دهگه یهنن،
 نه گهر چونه سهر زه مانى حال و حازر
 مانای (فی) دهگه یهنن.
 مَنَعَهُ الشَّيْءُ: شته که ی ئی قه دهغه کرد،
 نه یه یشت سودی ئی وهریگرئ و
 دهگوترئ: (منعه من حقه) و (مَنْعَ حقه
 منه).
 مَنَعَ الْجَارُ: په نای جیرانه که ی داو دالدهی
 دا.
 مَنَعَ فُلَانٌ مَنَاعَةً: فلانکس بوو
 به پاریزمرو داکوکی که ر.
 مَنَعَ الشَّيْءُ: شته که ناوازه و فورس و گران
 بوو.
 مَانَعَهُ الشَّيْءُ: کیشی له گهل نایه و
 دهریاره ی شته که.
 مَنَعَهُ كَذَا: به مانا (مَنْعَهُ) دئ.
 اِمْتَنَعَ الشَّيْءُ: شته که په یدابوونى
 زه مهت بوو.

إِمْتَنَعَ عَنِ الشَّيْءِ: لهشتهکه کشایهوه،
وازی ئی هینا.

إِمْتَنَعَ بِالشَّيْءِ: خوئی بهشتهکه
پاراستو پهناى بو برد.

تَمَانَا: داکوکیان کرد.

تَمَانَا عَنْ أَنْفُسِهِمَا: پاریزگارپیان
لهخویان کرد.

تَمَنَعَ الشَّيْءُ: شتهکه یاساخ بوو.

تَمَنَعَ بِالشَّيْءِ: خوئی بهشتهکه پاراست،
پهناى برده بهر شتهکه.

تَمَنَعَ عَنْهُ: لئی تهکییهوه وازی ئی هینا.

الْمَانِعُ: رږدو چروک و دهست فوجاو و

همرشتیک ببیته لهمپهرو کوښپو
نه هیلی شتیک بیتهدی.

الْمَنَاعَةُ: پاریزگارو پهرژین لهشت،
لهنهخوښی و شتی وا.

الْمَنَعَةُ: هیزو تواناو دمهسلات.

الْمَنَعَةُ: بهمانا (الْمَنَعَةُ) دئ.

الْمَنَاعُ: بو زیدمړوی لهمانای (مَنَعَ) دئ.

الْمَنُوعُ: کهسیک پهکیکی تر مهنع بکا

لهشتیک و قورشان دمفهرموئ:
﴿وَإِذَا مَسَّ الْخَيْرُ مَثْوَا﴾.

الْمَنِيْعُ: خاومن هیزو توانا.

مَنْ عَلَيْهِ مَتَأٌ: نازونیعمهتی بهسهردا

رشت و دمگوترئ: (مَنْ اللهُ عَلَى عِبَادِهِ) و
ههروا ناوه بو کهسیک چاکه و

نیعمهتهکانی بهسهر خهلك دا

بداتهوهو شانازییان بهسهردا بکاو بهو
بهچاودا دانهومدا چاکهکانی خوئی بی
بهها بکا و قورشان دمفهرموئ: ﴿لَا
تُبْطِلُوا صِدْقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾.

مَنْ الشَّيْءِ: شتهکه کهمی کرد.

مَنْ الْأَمْرُ فَلَانًا: کارمهکه فلانی ماندو کرد،
لاوازی کرد و دمگوترئ: (مَنْهُ السَّفَرُ
وَمَنْهُ السِّرُّ).

مَنْ الشَّيْءِ: شتهکهی برپیهوه و دمگوترئ:
(مَنْ الْحَبْلُ) حهبلهکهی برپیهوه و

دمشگوترئ: (مَنْهُ الْمَرْءُ) مرد، مردن
لهناوی برد.

أَمْنُهُ الْجَهْدُ: ماندویهتی لاوازی کرد.

مَأْنُهُ: کهوته هاتوچو بو نه نجامدانی
کارمهکی.

مَنْنُهُ: لاوازی کرد ماندووی کرد بههوی
سهفهرموه.

إِمْتَنَ عَلَى فَلَانٍ: فلانکهسی بهمنعت
بهسهرداکردن نهزیهت دا.

إِمْتَنَ فَلَانًا: چووه بنجو و بناوانی
فلانکهس.

الْمَنْوَنُ: بههیز و نهو پهری نهوهی لای
پهکیک دمست بهکهوئ و دمگوترئ:

(بَلِغْتَ مُمْرُونَهُ) گهپشته بنجو و
بناوانی نهو.

الْمَنْ: گهزو؛ مادمیهای شیرینه ههندي
درمخت دمزی دمدا و یان شهونمیکه

له ئاسمانه وه دهباري ته سهر دره خت و
بهردو وشك دمبيته وه و ده خورئ و
شيرينه و ههروا وشه ي (مَن) ناوه بؤ
نامير يكي بيوانه ي دانه وي ته و
خورما و شتي وا نه ندازه كه ي دوو
رپيتي به غداديه و رپيتيش دوانزه
نوقيه يه.

الْمُنَّةُ: هيزو توانا و دهگوتري: (ليس
لِقَلْبِهِ مُنَّةٌ).

الْمُنَّةُ: چاكه و پياومتي و نيعمهت و زور
باسكردني پياومتي و چاكه و
منه تان به سهر خه لك دا تا
بايه خي نه ميئن و پوچ بي و مكوو
گوتراوه: (الْمُنَّةُ تَهْدِمُ الصَّنِيعَةَ)
منه تان پياومتي و چاكه پوچ
دمكاته وه.

الْمَنَانُ: كه سيك شانازيي بكا به سهر نه و
كه سانه دا كه پياومتيان له گه ل دهكا
تا پياومتيه كه ي پوچ دمبي و بايه خي
ناميئن و زور به خشنده و دلقراوان و
ناويكه له ناوه جوانه كانى خوداي
گه و ره.

الْمَنُونُ: كه سيك زوري گه زو هه بي و
نافره تيك مي رده كه ي له بهر خاتري
سامانداري ماره ي كردي و هه ميشه
شانازيي به سهر مي رده كه ي دا بكاو
به مال و ساماني بنازي و رۆژگار و
زه مانه و مردن.

المنين: زمعيضو لاواز و دهگوتري: (جل
منين) جه بلي لاواز و (ثوب منين)
قوماشي ته نكو شاش و لاواز و
ته پ و تو زي كه م و پچر پچر.
مَنَاهُ بكذا مَنَوُا: به و شته وه توشي
به لا بو و به و شته به تافي كرايه وه.
مَنَا فُلَانًا: فلانكه سي به تافي كرده وه.

الْمَنَا: پيومي ركي كو نه له رۆژگاري كو ن
دا شتي بي پيوراوه يان بي ي
كي شراوه.

مَنَى الله الأمر مَنِيًا: خودا كاره كه ي
بريارداوه، مه زنده ي كر دووه و
دهگوتري: (منى الله لك الخير) خودا
خيرو چاكهت بؤ دهسته بهر بكا.
منى الله فلانًا بكذا: خودا فلانكه سي به و
شته به تافي كرده وه.

مَنِي لكذا: كو مه كي بي كرا بؤ نه وشته.
مَنِي بكذا: به و شته به تافي كرايه وه.

أمنى الحاج: حاجي هاته مينا.
أمنى الرجل: پياوه كه تو ماوى هاته وه.
أمنى النطفة: دلۆبه مه ني خسته ناو
مندالداني نافره ته كه وه و قورنان
دهمه رموي: ﴿مِنْ لُطْفَةِ إِذَا لَمُنِي﴾.
أمنى الدماء: خويني رۆژاند و خويني
رشت.

ماناه: پاداشتي دايه وه.
مانى الرفيق: نۆبه ي له گه ل هاوه له كه ي

کرد له سواربوونی ولاخو شتی وادا.

مَنَى الرَّجُلُ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: وای له

پیاوکه کرد ناواته خوازی شتهکه

بی.

تَمَنَّى الشَّيْءَ: شتهکه‌ی خوښوېستو

حه‌زی نِ بوو بۆ نه‌وېی.

تَمَنَّى الْحَدِيثَ: حه‌دېسه‌که‌ی هه‌لبه‌ست.

إِمْتَنَى الْحَاجُّ: حاجی دابه‌زیه سارای

مینا.

الْأَمْنِيَّةُ: هه‌زو ئاره‌زو و داواخوازی.

مَنِى: شاروچکه‌یه‌که له‌نزیک مه‌که

حاجیه‌کان له‌سێ روژه‌ی جه‌زنی

قوربان دا له‌وئ ده‌میننه‌وه.

الْمَنَى: مردن ه‌ نه‌ندازمو جه‌ندییه‌ت ه‌

ده‌گوترئ: (هو مَنَى بِنَى مِيل) نه‌و

له‌منه‌وه نه‌ندازمى مِيلَك دووره.

الْمُنْيَةُ: به‌مانا (الْأَمْنِيَّةُ) دئ ه‌ (ك):

مُنَى(یه).

الْمَنَى: تۆماوی نی‌رینه.

الْمُنْيَةُ: مهرگ ه‌ (ك: منایا).

مَهْ: نیسمی فعیل نه‌مه‌ره ه‌ واته‌ وازیینه،

نه‌و شته مه‌که.

مَهَجَ فُلَانٌ مَهْجاً: فلانکه‌س چاکبۆوه،

هاته‌وه سه‌ر حاله‌تى سروشتی خوئ و

ته‌رو تازمى نِ ديارکه‌وته‌وه.

مَهَجَ الرَّكْدُ أُمَّهُ: منداله‌که شیرى دایکى

خوئ مزی.

أَمْتَهَجَ فُلَانٌ: فلانکه‌س گیانى کیشرا.

الْأَمْهَجُ: شیرى پالفته‌و خالص و ناوی

تِيكَهَل نه‌کراو ه‌ به‌زی ته‌نک و که‌م.

الْأَمْهَجُ: شِيْرِك: که‌تامى نه‌گۆرایی.

الْمُهْجَةُ: خوئنى دَل ه‌ گیان ه‌ ده‌گوترئ:

(خَرَجْتَ مُهْجَتَهُ وَبَذَلْتُ لَهُ مُهْجَتِي) ه‌

هه‌روا ناوه بو پالفته‌و کاکله‌ی

هه‌موو شتیک.

مَهَّدَ الْفِرَاشَ مَهْدًا: فه‌ر شه‌که‌ی راخستو

چوو ه‌ سه‌رى، پېئى لېنا.

مَهَّدَ لِنَفْسِهِ خَيْرًا: خېرو خوئى بوخوئى

ناماده‌کرد.

مَهَّدَ الْفِرَاشَ: به‌مانا (مَهْدَةٌ) دئ.

مَهَّدَ الْأَمْرَ: کاره‌که‌ی ئاسان کرد.

إِمْتَهَدَ السَّنَامُ: دوگه‌که له‌لای سه‌رویه‌وه

پان بووه.

إِمْتَهَدَ لِنَفْسِهِ: ئیشى بوخوئى کرد.

إِمْتَهَدَ الْحَيْرَ: خېرو بی‌رى بوخوئى

ده‌سته‌به‌ر کرد.

مَا إِمْتَهَدَ فُلَانٌ عِنْدِي مَهْدًا ذَاكَ:

فلانکه‌س هوکارئکى نه‌خسته‌رو بو

جېبه‌جئ کردنى پېوېستىاتى.

تَمَهَّدَ لَهُ الْأَمْرُ: کاره‌که‌ی بو ئاسان بوو ه‌

ده‌گوترئ: (تَمَهَّدَتْ لَهُ عِنْدِي حَالُ

لَطِيفَةٍ) لای من بوئه‌و وه‌زعو حالى

باش گونجا.

تَمَهَّدَ الرَّجُلُ: پیاوکه‌ ده‌ستى لېئى

گیربوو.

إِسْتَمَهْدُ فَرَاشًا: فەرشی ږاخست.

الْمِهَادُ: جینگه خه و هه سانه وه ۵
زموى چال و تهخت ۵ بنكى دهرىاو
بنكى ږويار.

الْمَهْدُ: لانكهى منډال، جُولانِه شوينى
تايبه تى نوستنى منډالې ساوا ۵
زموى تهخت و نهرمه لان ۵ (ك):
مُهرِد).

الْمَهْدُ مِنَ الْأَرْضِ: زمويپهك دمشت و نزم
بئ ۵ (ك): مُهْد).

الْمَهْدُ: شتى تهخت كراو و ږيځخراو ۵
(ماء مُمَهْد) ناوى شله تين.

مَهْرَ الْمَرْأَةِ مَهْرًا: مارمى بو ژنهكه دانا ۵
مارمى پيدا.

مَهْرَ الشَّيْءِ فِيهِ وَبِهِ مَهْرًا: شتهكهى
تونډو تول كرد، له شتهكه دا كارامه و
دهست ږهنگين بوو ۵ دهگوتري: (مَهْرٌ فِي
الْعِلْمِ) له زانبارى دا پيشكه وتوو بوو.
أَمَهْرَ الْفَرَسِ: ماينهكه جوانووى
دواكهوت ۵ (فهي مُمَهْر).

أَمَهْرَ الْمَرْأَةِ: مارمى بو ژنهكه ديارى
كرد ۵ يان مارمى پيدا.

مَهْرَ الرَّجُلِ: پياوكه جوانوه ماينيكى
بوځووى هه لېزارد يان جاشه
كهريكي بوځووى دانا.

تَمَهَّرَ: مهلهى كرد.

تَمَهَّرَ فِي كَذَا: لهو شتهدا دهست ږهنگين

بوو ۵ (فهر مَتَمَهَّر).

الْمَهْرُ: مارمى نافرمت ۵ (ك): مهر و
مهوره).

الْمَهْرُ: جوانوه ماين يان جاشولكه
له سهرمتاي لهدايك يونيان دا ۵ (ك):
أَمَهَارٌ وَمِهَارٌ ۵ كالهكه مارانه ۵
تووى كالهكه مارانه.

الْمَهْرُ: شيو و دولى په راسو كه
بمقهقه زى سنگه وه دهلكين.

الْمَهْرِيَّةُ: (ابل مَهْرِيَّة) حوشترى ږهسه نى
هوژى مههره كورې هيدان ۵
(ك): مَهَارِي).

الْمِهْرِيَّةُ: نافرمتيك مارمى زور بئ
(گران مارمى بئ).

الْمِهْرَجَانُ: فيستيفال، ناههنگى
جه ماومرى ۵ وشهيهكى فارسىپه
تهعريب كراوه پيك هاتوو له دوو
وشه: (مَهْر) واته: خور ۵ (جان)
واته: گيان به بونهى نيشتمانى و
نه تهوهميو شتى وا سازده كړئ ومكوو
(ميهره جاني نهوړون).

الْمَهْرَقُ: صه حيفهو لاپهرمى بهلگه تيدا
نووسين.

مَهْرَةُ مَهْرًا: پالى پتوه نا.

مَهَقٌ مَهَقًا: ږهنگى سپى زور سپى خالص،
نهم جوړه ږهنگه بو ناده ميزاد په سهند
نيه ۵ (فهر أَمَهَقٌ وهي مَهَقَاء) ۵ (ك):
مُهَق).

مَهَقَّ الْعَيْنُ: چاوی سهوز بوو.

تَمَهَّقَ الشَّرَابَ: شهربابه‌گهی سات دواي
سات خواردموه.

مَهَكَ الشَّيْءُ مَهْكَاً: شته‌گهی هارې ۵
سفتی کرد.

مَهَكْتُ السُّنَمَ: تیرمه‌گم تاشی.

مَهَكَ فِي الْمَشْيِ: له‌رؤیشتن دا په‌له‌ی کرد.

مَهَكَ صَلْبُهُ مَهْكَاً: پشتی زه‌عیضو لاواز
بوو.

مَهَكَ الشَّيْءُ: شته‌گهی زور هارې،
پلټیشاندیبه‌وه.

تَمَاهَكُوا: لِيَكْ خُشَان، که‌وتنه
چه‌مبهرمو خو چه‌سپاندن.

مَهَلَّ فِي فِعْلِهِ مَهْلاً: به‌هیتواشی ده‌ستی بو
بردو په‌له‌ی لئ نه‌کرد.

أَمْهَلَهُ: مؤلّتی دا ۵ په‌له‌ی لئ نه‌کرد.

مَهَلَهُ: دواي خستو مؤلّتی دا ۵ پټی
گوت له‌سهره‌خوږبه.

تَمَهَّلَ فِي عَمَلِهِ: له‌نیشه‌که‌یدا
له‌سهره‌خوږبوو.

إِسْتَمَهَّلَهُ: چاومروانی کرد مؤلّتی دایه.

الْمَهْلُ: له‌سهره‌خوږی و مؤلّت پټیدان ۵
ده‌لټی: (مَهْلاً بِأَفْلَان) فلان‌کس

له‌سهره‌خوږبه په‌له‌ مه‌گه ۵
ده‌شگوتړی: (مَا مَهْلٌ وَاللهُ بِغَنِيَةِ عَنْكَ

شَيْئاً) به‌خودا له‌سهره‌خوږی دادت
نادا.

الْمَهْلُ: به‌مانا (الْمَهْلُ) دی ۵ پی‌شکه‌وتن

له‌بواي پی‌شکه‌وتن و خټرو خوږی
دا ۵ پټنومايی و پلان دانان بو نیش
پیش ده‌ست پی‌کردنی.

الْمَهْلُ: مه‌عدمنی تواوه ۵ وه‌کوو زیو،
ناسن، مس، زېړ ۵ هه‌ترانی که‌م ۵

که‌فو پ‌موغه‌نی زه‌یت ۵ کی‌م و
زوخواو.

الْمَهْلَةُ: هیواشی و له‌سهره‌خوږی ۵
ده‌گوتړی: (خَذَ الْمَهْلَةُ فِي أَمْرِكَ) ۵

هه‌روا ده‌گوتړی: (أَخَذَ عَلَيْهِ الْمَهْلَةَ)
له‌باری نه‌ده‌به‌وه یان له‌باری

ته‌مه‌نه‌وه لټی پیش که‌وت ۵ هه‌روا
وشی (الْمَهْلَةُ) ناوه بو پشکو‌ی ناگر

له‌ناو خو‌له‌می‌ش دا.

الْمَهْلَةُ: کی‌م و زوخواي مردو.

مَهْمَا: نی‌سمی شمرته‌و دوو فی‌عل
مه‌جزوم ده‌کا ۵ واده‌بی مانای

نی‌ستفهام ده‌گه‌یه‌نی.

مَهْمَةٌ فَلَاناً وَبِه: به‌فلان‌کس‌ی گوت (مَهْ) ۵
مَهْ) وازبی‌نه ۵ لټی تو‌رهبوو دمری

کرد.

تَمَهْمَةٌ عَنِ الشَّيْءِ: وازی له‌شته‌که هی‌نا.

الْمَهْمَةُ: سارای پان و پور ۵ ولاتی
سوته‌مه‌رو ۵ (ك: مَهَامَةٌ).

مَهْنُ الرَّجُلُ مَهْنًا وَمَهْنَةً وَمِهْنَةً: له‌بواي
تایبه‌تی خو‌ی دا کاری کرد.

- مَهَنَ فُلَانًا: فلانكهي ماندو كرد.
- مَهَنَ الثَّوبَ: قوماشي كوَن كرد، بئ نرخی كرد.
- مَهَنَ مَهَانَةً: لاوازي بوو.
- مَهْنَةُ: لاوازي كرد ۵ بهكاري هيئا.
- إِمْتَهَنَ: پيشه‌ي بوخوئي پهيدا كرد ۵ دهگوتري: (إِمْتَهَنَ الْحَيَاكَةَ) جولايي كرده پيشه‌ي خوئي.
- إِمْتَهَنَ الشَّيْءَ: شتهكهي بئ نرخ كرد.
- الْمِهْنَةُ: كاروبيشه ۵ پيشهو كارِيك پيويستي به دهست رهنگيني ههبي و پيويستي به نه زمون و مومارسه ههبي.
- مَهَا الْإِبِلَ: لهگه‌ل حوشترهكه‌دا له سهره‌خو بوو.
- مَهُو السَّائِلُ مَهَاوَةً: شله‌مه‌نيهكه زور شل بوو ناوي زور بوو ۵ دهگوتري: (مَهُوَ اللَّبَنُ وَالسَّمْنُ).
- مَهَى الشَّفْرَةَ مَهْيَاً: كيژدهكهي تيزي كرد شفرهكهي ته‌نك كرد.
- مَهَى الشَّيْءَ: شتهكهي به‌زي‌پرو زي‌و روگه‌ش كرد.
- أَمَهَى الشَّرَابَ: ناوي شله‌مه‌نيهكهي زور كرد.
- أَمَهَى الْقَبْرَ: ناوي زوري كرده ناو منهجه‌له‌كه‌وه.
- أَمَهَى الْحَدِيدَ: ناستهكهي ناودا.
- أَمَهَى الشَّفْرَةَ: شفرهكهي ته‌نك كرد ۵ تيزي كرد.
- إِسْتَمَهَى الْقَوْمَ: خه‌لكه‌كه سه‌في دوزمانيان درداو تيكيان شكاندن.
- إِسْتَمَهَى الْفَرَسَ: تا تواني ولاخه به‌رزمكهي هه‌لينگ داو نه‌و به‌ري تواناي غارداني به‌كارهيئا.
- الْمَهَاةُ: گاكويي ۵ مانگا كيوي ۵ خوَر ۵ بلور ۵ (ك: مَهَا وَمَهْرَات).
- الْمَهْوُ: مرواري ۵ بلور ۵ تهرزه ۵ ماستاوي پون ۵ قوماشي ته‌نك و شاش ۵ شمشيري ته‌نك.
- مَهِيمٌ: وشه‌يه‌كي پرسياره واته: حال و ومزعت چونه؟ كاروبارت چيه؟
- مَاءَ الْقَطْ مَوْأً: پشيله‌كه مياواندي.
- الْمَوَاءُ: دنگي پشيله.
- مَاتَ الْغَيُّ مَوْتاً: زيندوو‌مكه گياني له‌دهست دا.
- مَاتَ الشَّيْءُ: شتهكهي خپ بوو جولهي نه‌ما.
- مَاتَ الرِّيحُ: رشه‌باكه كهوت، نه‌ما ۵ وهستايه‌وه.
- مَاتَ النَّارُ: ناگرهكه كوژايه‌وه.
- مَاتَ الطَّرِيقُ: رېنگاكه كوژر بووه كهس پتييدا نه‌رؤي.
- مَاتَ فُلَانٌ: فلانكهي خه‌وي لي كهوت و غهرقي خه‌و بوو.

ماتت الأرض مراتاً: زمويپه که ويران	المات: مردن.
بوو ناوهدانی و دانیشتونای تیدا	الموات: شتيك بڼ گيان بڼ، ويران بڼ ۵
نهما.	زمويپه ك كشت و كالی تیدا نه كړئ و
امات فلان: فلانكس مندا له كهی مرد.	ناوهدان كرابي ته وهو نه بوو بڼ ته
امات القرم: خه لكه كه نه خوښی كهوته	ملکی كهس.
ناو نازه له كانيانه وه زور يان لی	الموات: مردن و هه وتان كه بكه و بڼ ته ناو
هه وتان.	نازه له وه.
امات فلاناً: فلانكس قه لاجو كرد	الموت: مردن ۵ پيچه وانه ی ژيان.
هه وتان دی.	الموتان: پيچه وانه ی (الحيوان) ۵
ماوت صاحبه: هاو له كهی هه لنا بو خو	دمگوتري: (اشتر من الموتان ولا تشر
پاگري و پشو دريژي.	من الدواب) خانو و زهوی بکړه و
موتت الثواب: مردار هومبوو و هه وتان	نازه ل مه كړه.
له ناو نازه له كان دا پهری سهند.	الموتان: ثافات و له ناو چونيكه تووښی
مومت فلاناً: فلانكس مراند.	نازه ل دمبح ۵ (رجل موتان الفزاد)
تماوت: خو ی به مردو نيشان دا ۵	پياوړکی گیل و كهو دمنه.
(خو ی به مردو خست) ۵ خو ی	الميت: كه سيك گيانی له دمست دابی.
به خودا پهرست و دونیا نه ويست و	الميت: به مانا (الميت) دئ ۵ شتيك
به رپوژو خاومن عيبادت خسته	له حوكمی مردودا بڼ ۵ (ك: اموات،
به رجاوی خه لك.	وموتی).
استمات: ناو اته خوازی مردن بوو ۵	الميتة: مندار هومبوو (مردار هومبوو) ۵
له پيناو به د هس ته يانی وسته كانی	يان نازه له يك به شيوهی ناشه رعی
هه موو هه ول و تهقه لایه کی خسته	گیانی دمر جوو بی.
گمړ ۵ خو ی به وبقارو له سهر خو و	الميتة: حال و مزعيك له شيوه كانی
هيدي پموشت له هه له م داو واپس	مردن ۵ دمگوتري: (مات فلان ميتة
نه بوو.	رضية) فلانكس به شيوه يه کی
استمات للأمر: بو كارمكه ی كهوته	پياو انه و باش كوچی دواپی كرد.
قسه كردن و نهی برپه وه.	ماث الشين موتاً وموتاناً: به دمستی خو ی

- شته که ی هیٚناو برد تابه ته و او ی
پیٚکها ته کا نی لیٚک بوونه وه.
- ماٚنَ فی الماء: شته که ی له ناو ده که دا
توانده وه، تیٚکه لاوی ناوی کرد.
- إنماٚ الشَّیْءُ فی الماء: شته که تیٚکه لاوی
ناو بوو توایه وه.
- ماجَ البَحْرُ موجاً ومجاناً: دهریا که کهوته
جنبوش و شه پوله کا نی تیٚکیانه وه
هاویشٚت ه دهگوتری: (ماج القومُ)
خه لکه که کاروباریان شیوا ه ههروا
دهگوتری: (ماج الناسُ فی الفتنة).
- تَمَوَّجَ البَحْرُ: به مانا (ماج) دی.
المَوْجُ: شه پؤل ه شه پؤل دهریا ه (ک:
أمواج).
- المَرْجَة: شه پؤل یٚک ه (موجة البرد)
سهرمای زور.
- المِراجُ: (کیموغراف) نامیٚری که بو
تؤمار کردنی جمو جوٚلی هه ناو و
ریخوٚله و نهو شتانه.
- المأزُ: رهوشت جوان ه قسه خوٚش،
دهر و نپاک.
- المأذی: ههنگوینی چاک ه چه کیٚک
هه مووی له ناسن دروست کرابی ه
وهکوو شمشیرو زری و کلاو، خوزه.
- المأذیة: زری نهروم سوک ه شهراب.
- ماٚر الشَّیْءُ موراً: شته که کهوته جمو
جوٚل و پاله په ستو.
- ماٚر السائلُ علی وجه الأرض: شله مه نی که
به سهر زموی دا کهوته جمو جوٚل و
هاتو جوٚ.
- ماٚر البحرُ: دهریا کهوته جمو جوٚل و
جوٚش و خرؤش.
- ماٚر فلان: فلان کهس کهوته هاتو جوٚو
په له پهل.
- ماٚر الترابُ: گل و خوٚله که بوو به ته پ و
تؤزو کهوته ههوا.
- ماٚر السنانُ فی المطعون: سهره رمپ و سهره
شمشیرو مکان له جهسته ی برینداره که دا
جیٚگور کیٚیان کرد.
- ماٚرَ الریحُ الترابُ: ره شه با که گل که ی
کرده ته پ و تؤزو خسته ی ههوا.
- أماٚرَ الریحُ الترابُ: ره شه با که گل که ی
به رز کرده وه بوٚ ههوا.
- أماٚر الدَّمُ: خوٚینی ره وان کرد.
- أماٚر الدُهْنُ علی رأسه: رؤنی له سهر
ههٚسو
- أماٚر لسانَ فی المطعون: سهره نیزه و
سهره رمپه کان له جهسته ی
برینداره که دا جیٚگور کیٚیان کرد.
- أماٚر الصوف أو الوبرَ: خورییه که یان
کولکه که ی رپییه وه ههٚلی که ند.
- تَمَوَّرَ الشَّیْءُ: شته که کهوته جمو
جوٚل و ههٚلبهزو دابهز.
- تَمَوَّرَ الرجلُ: پیاهو که به پهل هاتو
جوو.

مؤسقا بئ.	تَمَوَّرَ الْوَيْرُ وَغَمَرَهُ عَنِ الدَّابَّةِ: كَوَلَّكَهْ كَه
ماش كَرَمَهُ موشاً: جارِيكى تر دواى	بهرى داو كهوته خوار.
ههئاچين و برپنى پرزى ميوهكان	المَوَّرُ: تَيَّگَرُو تَيَّگوشيوى و شلهزان ۵
پييان داچوهوه ههئدى تولهئى ترى ئى	شهپولى ناو ۵ شتى نهروم نيان ۵
برپن.	رَيَّگَاى خَوْشكراو و تهختكراو.
الماش: كالاى كه م نرخ و بئ كهئكى	المَوَّرُ: تمپو تَوَزى ههئاچو بهحهوادا ۵
ناومال ۵ جوړه پوهكئكه لهپوهكى	دمگوترئ: (جاءت الريح بالمور)
(القرنية) دهنكىكى سهوزى خپرى	رهمشبا تمپو تَوَزى هئنا ۵ (ورباح
بچوكى ههيه لهولاتى شامو	مور) رهمشبايهكى تمپو تَوَز
هيندوستان دمپوئ.	بهرپاكهره .
ماصى الثوب وغره موصاً: قوماشهكهئى	المَوَّارَةُ: (ريح مَوَّارَة): رهمشبايهكى تمپو
بههياوشى ششت.	تَوَز ههئكههره ۵ (دابة مَوَّارَة اليد)
ماصى فاه ار اسنانه بالسواك: دهمو	ولاخيكى خَوْشپرويه.
ددانهكانى بهسيواك ششت.	المَوَّرُ: گيايهكى زمبهلاحو گهورهيه
ماصى الشئى: شتهكهئى بهدست شئلا.	لهولاتى گهرمهسيردا دمپويندري بؤ
موصى ثيابه: كراسهكهئى شتو پاكى	سود ومركرتن لهبهركه كهبريتييه
كردهوه.	لهمؤز.
المواصَّة: غهسالهئى جل شتن.	المَوَّارُ: مؤز هروش.
ماق الرجل موقاً ومواقاً: بپاوهكه گيل و	الماس: بپروانه مادهئى (الاماس).
نهحمهق بوو.	الموسى: گويزان تهراش ۵ ناميرئكه
تماوق: گيلايهئى كرد.	موى بئ دمتاشري.
المائق: گيل ۵ گرينووك ۵ خونهگرو	الموسيقى: وشهيهكى پونانيه بهههموو
ورمنزم.	ليزانى و كارامايى لهپوارى ژمنينى
الموق: نهحمهقئى و گيل و نهقام ۵	مؤسيقادا دمگوترئ.
گليئنهئى چاو ۵ ميرؤى بالدار.	الموسيقى: مؤسيقار نهو كهسهئى
الموقان: خوفئىكى نهستووره لهسهر	لهپيرى مؤسيقاژمنانه.
خوف لهپئ دمكري.	الموسيقار: كهسيك پيشهئى ژمنئى

مال مَوْلَا و مَوْلَا: مال و سامانی زور بوو.

مال فلاناً: مال و سامانی پیدا.

مَوْلَه: پیوستیاتی بؤ دابین کرد ۵

دمگوترئ: (مَوْل فلاناً) ۵ (مَوْل

العَمَل).

تَمَوْل: مالی گه‌شهی کرد، دموئه‌مهند

بوو.

تَمَوْل مالاً: مال و سامانی په‌زمه‌نده

کرد.

المال: هه‌ر شتیک بکریته مال و سامان

به‌مال حسیب بکری جا کالای

بازرگانی یان زهوی و زاره یان پارهو

شتی و یان ناژهل و کان و کانزایی.

المَوْل: که‌سیک مال خه‌رج بکا

له‌کاریک دا ۵ باجو گومرک دهر.

المِل: که‌سیک خاوه‌نی مال و سامانی

زور بی.

المِئَله: میینه‌ی خاوه‌ن مال.

المَوءاء: دهشتی کاکی به‌کاکی ۵ پانو

پۆر.

المَوءاء: به‌مانا (المَوءاء) دی.

المومياء: جهسته‌ی مؤمیا کراو له‌گۆره

کۆنه‌کانی ولاتی میصرو شوینی

تردا.

مائَه مَوءاء: بژیوی نهوی خسته

سه‌رشانی خوی ۵ دمگوترئ: (مان

الرجل اَهْلَه) پیاوه‌که بژیوی بؤ

مال و مندالی خوی دابین کرد ۵

بژیوی زوری په‌زمه‌نده کرد.

التموين: یاسایه‌که دموئه‌ت دایده‌نی بؤ

دابینکردنی بژیو بؤ هاوالاتیانی

له‌بری کاتو زوروهی تایبه‌تی.

المؤنة: بژیو ۵ نهو بژیوهی په‌زمه‌نده

دمکری.

ماهت البئر موهأ ومؤهأ: بیره‌که

ناوه‌که‌ی دهرکه‌وت.

ماهت السفينة: که‌شتیه‌که ناوی تیچو.

ماه فلاناً موهأ: ناوی دا به‌فلان

بیخواته‌وه.

ماه الشئ بالشئ: شته‌که‌ی تیکه‌لاو

به‌یه‌ک کردن.

ماه فلان في كلامه: فلانکه‌س قسه‌ی

تیکه‌ل و پیکه‌ل کردن.

أماهت الأرض: زهوییه‌که ناوی زور بوو

۵ دمگوترئ: (أماه من يحفر) هه‌روا

دمگوترئ: (حَفَر فاماه) و (حَفَر بَرَه

حتى أماهها).

أماه الشئ بالشئ: شته‌که‌ی تیکه‌ل

به‌شته‌که‌ی تر کرد.

أماه فلاناً و غیه: ناوی دا به‌فلانکه‌س.

أماه الحوض و نحوه: ناوی له‌حه‌وزمه‌دا

کۆکرده‌وه.

مَوء الموضع: شوینه‌که ناوی تیدا په‌یدا

بوو.

- مَوَّةُ السَّمَاءِ: ناسمان ناوی زۆری باراند.
 مَوَّةُ الشَّيْئِ: شتهكهی بهزیږو زیو
 ږوکهش کرد.
 مَوَّةُ الْحَقِّ: همقی تیکهلاوی بهتال کرد
 ۵ دمگوترئ: (مَوَّةُ الْحَدِيثِ) قسهکهی
 رازاندموه حهقو بهتالی تیکهلاو
 بهیهک کرد.
 مَوَّةٌ عَلَيْهِ الْخَبَرُ: ههوالهکهی لی چهواشه
 کرد ۵ پیچپهوانهی پرسیارهکه
 وهلامی دایهوه.
 تَمَوَّةٌ: بۆ موتاومعهی (مَوَّةٌ) دئ.
 تَمَوَّةُ الثَّمَرِ: میوهکه ناوی تی جزاو
 گهیو گاتی چینی هات.
 الْمَاءُ: ناو ۵ شلهمهنیهکی گرنگه بۆ
 زیان و بهیئ نهو زیان نابئ
 کۆلهکهی زیانه لهسهر زموی
 لهبهیهک گهیشتنی هایدروچین و
 ئوکسجین پهیدا دمبئ ۵ ناو بۆ خوی
 بی ږمگ و بی بۆن و بی تامه ۵ ناو
 جهند جۆړنکی هیه: (ناوی
 شیرین، ناوی سوږ، ناوی کانزایی،
 ناوی موقهتمر، ناوی گوڼ کهبههوی
 نامیریکهوه بهناوهچۆږی ههلمی
 لهگوڼه تهرمهکان ناو دمردمهیندرئ)
 ۵ دمشگوترئ: (ما احسن ماء وجهه)
 ږمونهقو گهشهی ږوخساری جهند
 جوانه ۵ (ذهب ماء شبابه) گهشهو
 نیشاتی سهردمی گهنجی
- بهسهرچوو.
 الْمَاءُ: بهمانا (الماء) دئ ۵ دمشگوترئ:
 (رجل ماء الفؤاد) پیاوونکه
 ترسنۆک و ورمزمه.
 الماهية: (ماهية الشيء) کروکی شت و
 حهقیقهتی شت ۵ مانگانه، موچهی
 مانگانه.
 الماوية: ناوینه ۵ مانگای سپی ږمگ.
 الْمَوَّةُ: ږوکهشکراو بهزیږ یان بهزیو ۵
 شتی ږوکهشکراو به بهتال ۵
 جوانکراو و رازیندراوه ۵ چاو
 کهپارچه پیستیکی تیدابئ و
 نههیلئ ببینئ.
 الْمَوَّةُ: ږمونهقو گهشهی دهمو چاو ۵
 دمگوترئ: (کلام عَلَيْهِ مَوَّةٌ)
 قسهیهکی رازیندراوه و جوانکراوه ۵
 (فلان مَوَّةٌ اهل بيته) فلانکس
 قسهخوشی ناو مال و مندالیهتی.
 الْمِيَّةُ: (بئر مِيَّةٌ) بیریکه ناوی زۆره.
 مائت الارض مِيَّاءٌ: زهویپهکه نهرمو
 تهخت بوو ۵ (لهي مِيَّاء).
 مائ الشَّيْئِ: شتهکهی تواندموه.
 مِيَّاتُ الشَّيْئِ: بهمانا (مائه) دئ.
 مِيَّاتُ فُلَاناً: فلانکسسی زهلیل و
 ژیردمسته کرد.
 مِيَّاتُ الدُّهْرِ فُلَاناً: ږۆږگار فلانکسسی
 قان کرد.

تَمَيَّثُ فُلَانٌ: فلانکەس زەلیل و لەش
شیواو بوو.

تَمَيَّثُ الْأَرْضُ: زەوییهکە ناودراو نەرم
بوو و فێتک بوو.

الْمَيْثَاءُ: (أَرْضٌ مَيْثَاءٌ) زەوییهکی نەرم و
تەخت و خۆشکراوه ە تەپۆلکە
باش و بەبێت ە (ك: ميث).

الْمَيْثُ: نەرم ە (رَجُلٌ مَيْثُ الْقَلْبِ)
پیاویکی دڵنەرمە ە (عِيشٌ مَيْثُ)
ژیانی ئاسان.

مَاحٌ فِي مَشِيَّتِهِ مَيْحاً وَمِيحَوْرَةٌ: لەرۆیشتن
دا لارو لەنجە ی کردو خۆی یادا.

مَاحٌ مَيْحاً: جووه خوار بۆ بنکی بیرەکە
بۆ ئەوەی دۆلجەکە ی پرپکا لەناو
چونکە ناوی کەمی تێدا بوو ە (فهر
مائج) ە دەرگوتری: (مَاحُ الْمَاءِ وَ مَاحُ
أَصْحَابِهِ) ناوی دەرھینا، ناوی بۆ
ھاوئەکانی هەلینجا.

مَاحَتِ الرِّيحُ الشَّجَرَةَ: ڕەشەباکە
درەختەکە ی ڕاژاند.

مَاحٌ فَلَاناً مَيْحاً: بەخششی دا
بەفلانکەس.

إِمْتَاحٌ: ناوی هەلینجا.

إِمْتَاحٌ فَلَاناً: ھاتە لای فلانکەس داوی
بەخششی ئی دەکا.

إِمْتَاحَتِ الشَّمْسُ أَوْ الْعَمَلُ فَلَاناً: خۆر
یان ئیشکردن و ماندوبوون عەرەقی

لەجەستە ی فلانکەس دەرھینا.

تَمَاحُ الْفُصْنُ: لاقەدرەختەکە ڕەشەبا
ھەژاندی.

تَمَاحُ الْمَاشِي: رۆیشتوووەکە لەرۆیشتنی
دا لارو لەنجە ی کرد.

تَمَاحُ السَّكْرَانُ: سەرخۆشەکە لارەلاری
بوو خوارو خێج رۆی.

تَمَاحٌ: بەمانا (تَمَاحٌ) دئی.
إِسْتِمَاحَةٌ: داوی ئی کرد کە بەخششی
بدات ئی تەکای بۆ بکا.

الْمَاحُ: زەردینە ی ھێلکە ە سەپینە ی
ھێلکە توێکلی ھێلکە.

الْمَيْحُ: رۆیشتنی مرواوانە.
مَادَ الشَّيْءُ مَيْدًا وَمِيدَانًا: شتەکە کەوتە
جەم و جۆل و پەلەکوتە.

مَادَ الْفُصْنُ: لاقەدرەختەکە ھەژا ە ڕاژا.

مَادَ فُلَانٌ: فلانکەس سوپی داو لارو
لەنجە ی کرد ە توشی سەر سوپان و
سەر ئی تێکچون بوو بەھۆی
سەرخۆشی یان رۆیشتن بەناو دەرپادا.

مَادَتِ بِهِ الْأَرْضُ: زەوی لەبەرچاوی
خولایەووە وای دی کە زەوی

کەوتۆتە شلەژان و ھەلخولان.

مَادَ السَّرَابُ: تراویلکەکە شەپۆلی داو
لەبەرچا و کەوتە جۆنبوش.

أَمَادَةٌ: بەخششی پێدا.

إِمْتَادَةٌ: داوی ئی کرد بەخششی پێ بدا.

المائدة: سفره‌ی نانخواردن، میزی
نانخواردن ۵ (ک: موائد).

المُتَاد: داواکاری به‌خشش ۵ داوالیکراو
بو به‌خشش.

مَيْد: دگوتری: (فعلته مَيْدَ ذَلِكَ) نه‌وم

له‌بهر نه‌وه کرد ۵ وشه‌ی (مَيْد)

لَوْغَه‌تِيْكه له (مَيْد) ۵ پیغه‌مبهر (د.خ)

دمه‌رموی: (أنا أفصح العرب مَيْدَ أُنِي

من قريش).

مَيْدِي: به‌مانا به‌رام‌بهر دئ ۵

دمگوتری: (داری بِمَيْدِي داره)

خانوم‌که‌م به‌رام‌بهر خانوم‌که‌یه‌تی.

مَيْدَاءُ الشَّيْئِ: نه‌وپه‌ری شتو

نه‌ندازه‌ی شته‌که ۵ دمگوتری: (لم أدرِ

مایداء ذلك) ۵ دمشگوتری: (هذا

ميداء ذاك، وعيدائه) نه‌مه به‌رام‌بهر

نه‌ومیه.

ميداء الطريق: ناوم‌راستی پینگا ۵

دمشگوتری: (بنوا بيوتهم على ميداء

واحد) خانوم‌کانیان به‌رام‌بهر

به‌یه‌ک بنیات ناون ۵ همروا وشه‌ی

(ميداء) ناوه بو گۆره‌پانی شه‌رو

گۆره‌پانی یاری توبین.

الميدان: لَوْغَه‌تِيْكه له (الميدان).

المَيْدَةُ: لَوْغَه‌تِيْكه له (المائدة).

المَيْدَةُ: جینیکه له‌شیشی موسه‌له‌ح بو

هه‌لاشی خانو.

ماو أَهْلُهُ مِيْأ: پیداو‌یستی ژیا‌نی بو مال‌و
مندالی خوی دابین کرد.

ماو الدَّاء: دهرمانه‌که‌ی توانده‌وه ۵

دمشگوتری: (أمار الزعفران) ناوی کرده

ناو زه‌غفه‌رانه‌که‌وو جه‌شتی.

أمارَ أوداجَه: سروجکی هه‌لپری،

قۆرته‌مه‌ی پری.

امتار لأهله أو لنفسه: پیداو‌یستی ژیا‌نی

بو مال‌و مندالی یان بو خوی

ده‌سته‌بهر کرد.

المِيْزَةُ: تیشو که کۆده‌کریته‌وه بو

سه‌غهر.

المِيْأَر: نه‌و که‌سه‌ی تیشو کۆده‌کاته‌وه.

ماوُ الشَّيْئِ مِيْزاً: شته‌که‌ی جیا‌کردمه‌وه ۵

(ماز الشَّيْئِ عَنْه) شته‌که‌ی ئی

دوورخسته‌وه ۵ دمگوتری: (ماز الأذى

عَنْ الطريق) کۆسپو نه‌زیه‌تی له‌سهر

پینگا دوورخسته‌وه.

ماوُ فَلَائِاً عَلَيَّه: فلانکه‌سی به‌سهر نه‌ودا

پاساودایه‌وه.

أماز الشَّيْئِ: به‌مانا (مازَةُ) دئ.

مِيْزُ الشَّيْئِ: به‌مانا (مازَةُ) دئ.

إمتارُ الشَّيْئِ: شته‌که جاک‌ی و ره‌سه‌نی

به‌سهر شتی تردا دهرکه‌وت ۵

شته‌که له‌شته‌کانی تر جیا‌بووه ۵

قورئان دمه‌رموی: ﴿وَأَمَّا زُوا الْيَوْمِ

أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ﴾.

إِمْأَزُ الشَّيْئِ: به مانا (امتاز) دئ ۵
دمگوترئ: (مَزْتُ الشَّيْءَ فَأَمَّازَ) یان
(فلم ینمز).

تَمَازُ الْقَوْمِ: خه لکه که گردبوونه وه،
گه له کۆمه کییان کرد ۵ بلاومیان ئی
کرد.

تَمَازُ الشَّيْئِ: به مانا (امتاز) دئ ۵
دمگوترئ: (تَمَازُ الْقَوْمِ) خه لکه که
به لایه ک دا رۆه شتن، یان
جیابوونه وه.

تَمَازُ مِنَ الْفَيْظِ: خه ریکه له رِق
هه لساوی خۆی لَیْک بپیته وه.

إِسْتَمَازُ الشَّيْئِ: به مانا (امتاز) دئ ۵
دمگوترئ: (إِسْتَمَازُ عَنِ الشَّيْئِ)
له شته که دوور که وته وه ۵ (إِسْتَمَازُ
الْقَوْمِ) خه لکه که کۆمه لکیان ئی
جیابوونه وه یاخی بوون.

التَّمْيِيزُ: له زاراوه ی نه حویبان دا
نِیسَمِیکه ته و مَزُو نانا شکرایی
له شتیکی پێشه وه ی لادمبا ۵ وه کوو
ده ئی: (أَلَسَ ثَوْبِي حَرِيرًا) ۵ (ما أعدله
حاکماً).

الْمِيزُ: به رزبوونه وه شوکۆداری.
المِيزَةُ: به مانا (المِيزُ) دئ.

مَاسٍ فَلَانٍ مِيسًا وَمِيسَانًا: فلان کهس لارو
له نهجه ی کردو خۆی بادا (فهو مائس
ومِيس) ۵ قسه ی دلداری و پرۆه وچی

کردن.

مَيسُ الثَّوْبِ: داوینی بۆ کراسه که
دروست کرد.

تَمَيسُ فُلَانٍ: فلان کهس لارو له نهجه ی
کردو خۆی بادا.

الْمِيسُ: دره ختیکی گه ورمیه بۆ جوانی
ده رۆیندرئ به ریکی رهشی بچوکی
شیرینی ههیه با لنده ده یخواو زۆری
حه ز لیه ۵ له توێکَل و په گه کانی دا
مادمیه کی صمغی ههیه ۵ دارمه کی
په ق و سه خته، بۆ که ره سه ی
دارتاشی له باره ۵ هه روا ناوه بۆ
نیری جووتردن به حه یوان
که ده خرپته سه ره ملی دوو
په شه و لاخ و مزان و هه و جار ی پێوه
قايم دمکری و راده گیشری.

الْمِيسَانُ: لارو له نهجه که ره و خۆبادمه
له رۆیشتن دا هه موو نه ستیرمه کی
دره وشاوه ۵ (ک: میاسین).

الْمِيسُ: بۆ زه ند په رۆی له مانای (ماس)
دئ ۵ هه روا ناوه بۆ شیر چونکه
نه و له رۆیشتن دا خۆی بادمدا و فیز
ده کا.

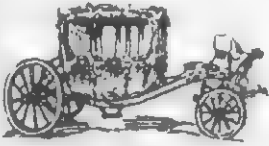
الْمِيسُونُ مِنَ الْفُلَمَانِ: گه نه جی قه دو
بالا جوان و پوخسار گه شاوه.

مَاشُ الشَّيْئِ بِالْشَيْئِ: شته که ی تی که ل
به شته که کرد ۵ دمگوترئ: (ماش اللبن

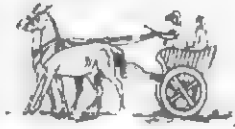
الْيَاطُ: ياريكهري بي بهرنامه و دمستهوت	الخلو بالخامض) دوی شیرینی
ماع الجسم ميعاً: جهستهكه، قهبارمكه توايهوه پموان بوو ۵ بوخاری ناوی ههلمزی لههواداو توايهوه.	تيكه لاوی دوی ترش كرد ۵ (ماش الصرف بالوبر) خوری و کوئی تیکه بهیهك كرد ۵ (ماش الكذب بالصدق) درو و راستی تیکه كرد.
ماع الملح: خوښهكه توايهوه.	ماط ميطاً: دووركهوتهوه، گوښهگیر بوو.
ماع السائل: شلمهمنهكه بهسهر پوی زموی دا جاری بوو بههياوشی بلاو بؤوه.	ماط به: بردی دوری خستهوه، وه لای نا. ماط عنه: لای دوركهوتهوه.
ماع السراب: تراويلكهكه لهسهر زموی لهپیش چاو واهاته دیتن شهپول بهاوی.	ماط عليه في حكمه: لهبرپارمكهی دا سته می کرد.
ماع الرجل: پیاومكه نهحمهق و ناکهس بهجهبوو.	ماط الشين: شتمكهی دوورخستهوه.
اماع الجسم اماعاً واماعة: قهبارمكهی تواندموهوو كرده سانیل و پشتی، رپواندی، بلاوی كردموه.	ماط الأذى: شتی زیانبهخش و كؤسپو تهگهرمی دوورخستهوه ۵ لهسهر پنگا رپیمالی.
إنماع السمن: پونهكه توايهوه.	ماط فلاناً: فلانكهسی دمرکرد پالی پیومنا.
الإماعة: گورپنی شتی پمه بؤ شتی پون یان غاز.	اماطه: دووری خستهوه، لای دا، رپیمالی.
المائة: ناوه بؤ عترتیکی زور بؤنخوش ۵ صمغیكه لهدرخت دهردی ۵ جمو جولی شتی پون كه دهرکړته ناو قابلهوه.	اماط الأذى: شتی زیانبهخش دوورخستهوه.
مiece الشين: سهرمتای شت.	تمايط القوم: خهلكهكه نیوانیان تیک چوو.
مiece الشباب: سهرمتای گهنجی ۵ ههروا (مiece السكر) ناوه بؤ سهرمتای سهرخوشی.	المياط: دمرکردن و لی تورمبوون و پال پیومنان ۵ مهیل كردن ۵ تیگرو تیگوشی و ۵ دگوتری: (أصبحوا في مياط ومياط) كهوته ناو پشیوی و شلهزانهوه.

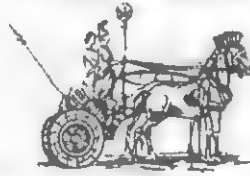
وسائل مواصلات

١

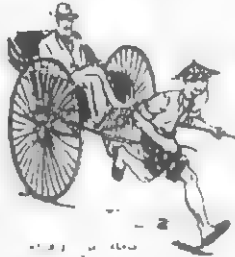
٢

٣

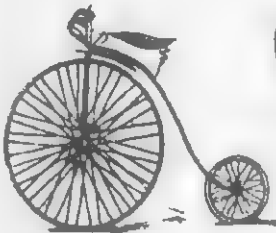
٤

٥

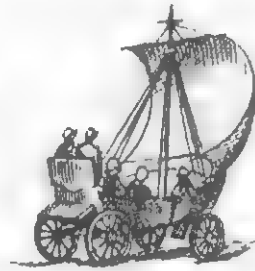
٦

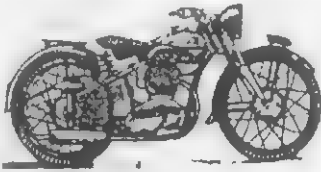
٧

٨

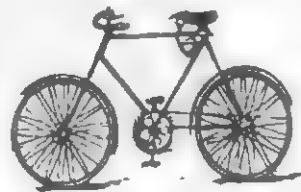
٩

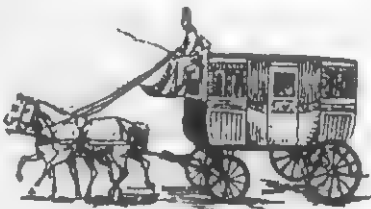
١٠

١١

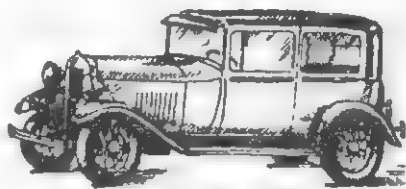
١٢

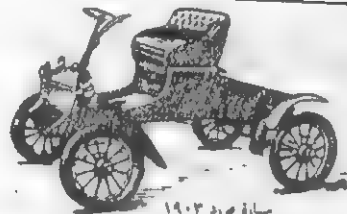
١٣

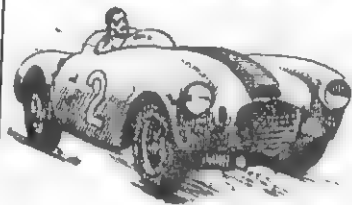
١٤

سيارة فورد ١٩٢٣

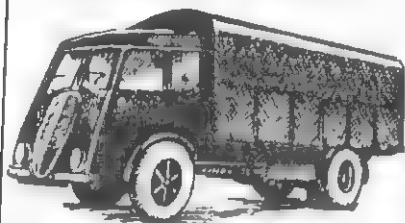
سيارة فورد ١٩٠٣

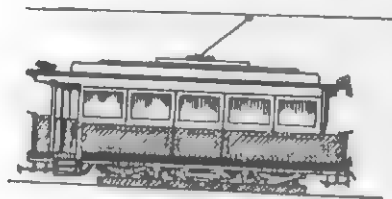
سيارة سباق

سيارة فورد ١٩٠٣

شاحنة

قطار كهربائية

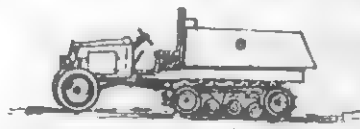
سيارة صهريج

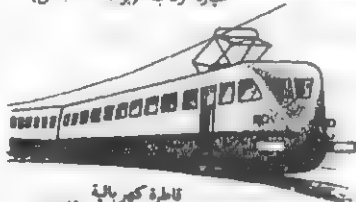
سيارة كهربائية

سيارة ركاب (بوسطة ، باص)

سيارة مُصممة لقطع الصحاري

قطار كهربائية

قطار

سيارة «تارن»

القوم تمايل) له نيوان خه لکه کهدا
 شهر و ناژوه هميه.
 تمايل الجبل عن الفرس: زينه که له سمر
 پشتی نه سپه که خوار بوو.
 تميل في مشيته: له پوښتن دا لاره لاری
 بوو ۵ دموگوتري: (فلان يتميل في
 ظلاله ويتقيأ) فلان کهس خاوهن
 قوناغ و سفرمو خوانه له ژير
 سيښمري ماله کهی دا ناتاج و هه ژار
 دهمه سيښمرو تير دهخون.
 استمال: مهيلي کرد ۵ دموگوتري: (ميلة
 فاستمال) خواری کردو نهویش
 خواريوو.
 استمال فلاناً و بقلبه: فلان کهسی بولای
 خوی کيش کرد دلی بولای خوی
 هيناپهوه.
 الإمامة: گوتنی پیتی نهلقه له نيوان
 واو پادا ۵ يان گوتنی همتحه
 له شيوهی ژير.
 الميل: ميل: که لکه بهرد يان ديوار يکی
 باريکه له سمر ريگا دروست دموگري
 بو شارمزيی کردنی پېواران ۵
 ههروا ناوه بسو پيومي يکی
 زموي ورپيگا نه اندازه کهی چوار
 هزار زيراع ۵ ميل دوو جوړی
 هميه وشکانی و دهر يای ۵ نه اندازهی
 ميلي وشکانی په کسانه به ۱۶۰۹

مال ميلاً وميلاً: خوار بوو، له شيوهی
 راستی خوی دمرجوو ۵ دموگوتري: (مال
 الحائط) ديوار که خوار بوو.
 مالت الشمس: خور له ناوه راستی
 ناسمان لای دا تپپهري.
 مال القوام: بالاکه باريک بوو، راگر کهی
 باريک بوو.
 مال عنه: ليی لادا ۵ دموگوتري: (مال عن
 الطريق) له ريگا لای دا ۵ له حقه و
 راستی لای دا.
 مان إليه: خوشی ويست ۵ پالی بهو دا،
 لاپهنگیری نهوی کرد.
 مال عليه: ستمی لي کرد ۵ زوری به لآو
 کاره سات به سهر دادا.
 ميل الشيء: شته که بهسروشت خوار بوو
 (فهر اميل وهي ميلاء).
 امال قارئ القرآن: قورن ان خوښنه که
 ياسای نيماله ی له خوښندنه کهی دا
 په پرمو کرد.
 امال الشيء: شته کهی خوار کرد.
 امال بالفرس يذو: ههوساری نه سپه کهی
 شل کرد بو نهوهی دهمت کراوه بی.
 ميل الشيء: شته کهی خوار کرد.
 ميل بين الامرين: له نيوان دوو شته که
 راپا بوو.
 تمايل في مشيته: له پوښتن دا لارو
 له نجهی کرد ۵ دهمگوتري: (بين

المَيْنُ: درؤ ه (ك: ميون).	مهتر ه نه‌ندازه‌ی میلی دهریایی
المیناءُ: برپوانه ماده‌ی (ونی).	یه‌گسانه به ۱۸۵۲ مهتر ه ه‌مروا
المینی: برپوانه ماده‌ی (ونی).	وشه‌ی (میل) ناوه بؤ کلچپوک که
ماحت البئرُ مَیْهاُ: بیرمه‌که ناوی زؤر	جاوی پی دهری‌زری ه ه‌مروا ناوه بؤ
بوو.	نامیرنک پزیشک قولایی برینی پی
ماهَ فلاتاً: فلان‌که‌سی تی‌راو کرد.	مه‌زمنده دمکا.
ماهَ السیف بالذهب ونحوه: شمشیرمه‌کی	المیلاءُ: (شجرة مَبَلَاء) دره‌ختی لقو
بمئالتون و شتی وا روک‌ه‌ش کرد.	پۆپ زؤر.
مَیَّةُ السیف: شمشیرمه‌کی له‌بهر خؤر	هان فلان مَیْناً: فلان‌که‌س درؤی کرد ه
دانا بؤئه‌وه‌ی ناوی برپوا.	(فهو مائن ومیان).
	تماين القوم: خه‌لکه‌که درؤیان بؤیه‌کتر
	کرد ه دمگوتری: (فلان متماين الود)
	فلان‌که‌س خو‌شه‌ویستی راستی نیه.

النون: پیتی بیست و پینجه‌مه له

پیته‌کانی هیجا.

شوینی هاتنه‌دمرهودی سهری زوبان،

بنکی ددان‌ی پینشینه‌ی لای

سهرمودن.

نهم پیته جوار جوره:

۱- نون التوکید

۲- نون الإناث

۳- نون الوقایة

۴ النون الزائدة.

نات نأنا ونثیتا: نالاندی ۵ له‌سهره خو

کارمکی کرد.

نات عنه نأنا: لئی دوورکه‌وته‌وه ۵

تەمبەلێ نواند.

آنائه: دووری خسته‌وه.

نَاجَ البوم نأجا ونثیجا: کونده بووکه

گماندی ه‌پاندی.

نَاجَتَ الریح: بایه‌که به‌تونیدی هه‌لبوو

هاشمو وژهی زوری به‌ریاکرد.

نَاجَ الإنسان: ئاده‌میزادکه به‌خوشوعو

حه‌زینه‌وه که‌وته پارانه‌وه و لالانه‌وه.

نَاجَ في الأرض نؤجا: به‌ناو زموی دا رۆی.

نَاجَ الحَبَر: هه‌واله‌که به‌ناو ولات دا بلاو

بووه.

النَّيْج: ده‌گوتری: (للريح نيج) بایه‌که

رۆیشتنی خیراو هاژمو وژهی هه‌یه.

نَادَتِ الْأَرْضُ نَاداً: زموی که‌وته جمو

جول و ه‌شمل بوون.

نَادَتِ الدَّاهِيَةُ فَلاناً: به‌لاو کارمساته‌که

فلانکه‌سی گرت‌هوه زمیری خو

پینگه‌یاند.

النُّورُ: به‌لاو کارمسات.

نَارَتِ نَائِرَةً فِي النَّاسِ نَاراً: بشیوی و

چه‌واشه‌کاری له‌ناو خه‌ک دا په‌یدا

بوو.

النُّورُ: دوکه‌لی پیو و به‌زی برژاو.

النَّاسُوت: سروشتی ئاده‌میزادی ۵

به‌رامبه‌رمکه‌ی (اللاهوت) ۵ واته

سروشتی خودایی.

نَاشَ الشَّيْءُ نَاشاً: به‌تونیدی له‌ناکاو پ‌ری

به‌شته‌که‌دا کرد ۵ شته‌که‌ی

دوورخسته‌وه ۵ ده‌سگوتری: (نَاشَ

الأمْر) کارمکه‌ی دواخست.

إِنشَأَ الشَّيْءُ: شته‌که دواکه‌وت و

دوورکه‌وته‌وه.

إِنشَأَ اللهَ فلاناً: خودا فلانکه‌سی

دمه‌هیناو پرزگاری کرد.

تَنَاشَ: دواکه‌وت، دوورکه‌وته‌وه.

تَنَاشَ الشَّيْءُ: له‌دوورمه‌وه شته‌که‌ی

گرت کۆن‌رۆلی کرد.

النُّزُوشُ: به هیژو هه لمت.

نَافَ نَافاً: کۆششی کرد.

نَسَفَ الطَّعَامَ نَافاً: یاشترینی ماله که ی

خوارد.

نَسَفَ مِنَ الشَّرَابِ: له شه رابه که تیراو بوو.

نَالَ نَالاً وَنَالِياً: رۆیی ۵ سمری بهرمو

حهوا هه لیری.

نَالَ الْفَرَسُ وَغِيْرَهُ: نه سپه که له رۆیشتن دا

خوی بادا ته که ته کی کرد.

نَامَتِ الْقَوْمُ نَيْمًا: قهوسه که دمنگی ئی

هات.

نَامَ الرَّجُلُ: پیاوکه به هیواشی نالاندی.

النَّامَةُ: دمنگی قهوس ۵ دمنگی نرم هی

همرشتیک بی ۵ ناوازی گۆرانی.

النَّيْمُ: به مانا (النَّامَةُ) دی.

نَأَى فِي الرَّايِ نَأَاءً: راپو بۆچونه که

تیکه له و پیکه له بوو هیچی به سمر

هیچه وه نه بوو.

نَأَى عَنْهُ: نه یگه یشتی و نه یه توانی

بیگاتی.

نَای بجانیه: لوتبه رزی نواند، خوی بهزل

زانی.

نَای النَّوْیَ: به دهموری خیمه که دا جۆگه ی

راکیشا بۆنه وه ی ناو سمر چادره که ی

نه گهری.

انْأَى الشَّيْئُ: شته که ی دوورخسته وه.

انْأَى الْغِبَاءَ: جۆگه ی به دهموری

خیمه ته که دا لیدا بۆنه وه ی ناوهرۆی

ئو دوور بخاته وه.

انْأَى نَوْياً: جۆگه له ی دهموری خیمه ی

دروست کرد.

انْأَى: دوور که و تنه وه.

الْمُنْأَى: شوینی دوور.

النُّوْیُ: جۆگه ی که به دهموری خیمه دا ئی

دمدری بۆنه وه ی ناوی لافاو نه چیته

ژدر خیمه که.

النَّأَى: ئامیریکی مۆسیقایه ۵ بلویره

شمشال ۵ که دمنگی حه زینی هه یه

مه ولانای رۆمی ده لی:

(بشنو از نی چون حکایت میکند

وز جدایها شکایت میکند)

قَبَا الشَّيْئُ نَبْأً وَنُبْأً: شته که بهرز بۆوه،

دهرکهوت.

قَبَا مِنْ أَرْضٍ إِلَى أَرْضٍ أُخْرَى: له ولاتی که وه

جوو بۆ ولاتیکی تر.

قَبَا عَلَى الْقَوْمِ: هاته سمر خه لکه که وه

هیرشی کردنه سمر.

قَبَا نَبَأً: به هیواشی دمنگی ئی هات.

قَبَا الرَّجُلُ نَبْأً: پیاوکه هه والی بی بوو

خه بهری ئی دا.

انْبَأَ الْحَبْرَ: هه والی دا.

نَابَاهُ مُنَابَأً: هه ریه که له و دووانه

هه والیان به یه کهتری دا.

نَابَأَ الْقَوْمَ: وازی له خه لکه که هیئاو

بنه‌ماو نه‌صل.

النبات: کور و کج که له‌ته‌مه‌نی مندالی

تی‌په‌رن و هیشتا باش قال نه‌بووین.

النَّبَات: روه‌ک که ر‌م‌گو و پ‌یشالی

ه‌مه‌بن و ته‌ر ب‌ئ له‌زموی دابی و ناو

بدری یان له‌ناو ناودا بی ۵ یان

دره‌خت و روه‌ک به‌گشتی.

علم النبات: زانیاری روه‌م‌کناسی و

چۆنیه‌تی گه‌شه‌کردنی و جۆره‌کانی.

النَّبَاتِي: که‌سیک خه‌ریکی زانیاری

روه‌م‌کناسی بی.

رجل نباتي: بیاوئکه خواردنی روه‌که

بزئوی روه‌که و به‌س.

دهن النباتي: رۆنیکه راسته‌موخۆ له

روه‌ک دهره‌یتراوه.

النَّبْتُ: به‌مانا (النبات) دی.

النَّبْتُ: حاله‌ت و وه‌زعی روه‌ک و

چۆنیه‌تییه‌کانی.

النَّبْتُ: لق و پۆبی دره‌خت نه‌و لقانه‌ی

له‌سه‌ر قه‌دی دره‌خت سه‌ر

هه‌له‌مه‌دن ۵ به‌گۆجان و عه‌صای

درئ‌یزیش دم‌گوتری.

النبوت: چله دره‌ختیکه له‌پیری

(القرنية) له‌لاکه‌ی و گوله‌که‌ی ده‌بنه

هۆکاری پ‌شاندنه‌وه.

نَبَتْ عَنْ الامر: له‌کاره‌که‌ی کۆلیه‌وه ۵

دم‌گوتری: (نبت عن عيوب الناس)

عه‌یپ و عاری خه‌لکی دهرخست و

بلاوی کرده‌وه.

نَبَتْ الأرض: گلی زمویه‌که‌ی کێلا‌یه‌وه و

هه‌لیکۆلی.

نَبَتْ التراب: گله‌که‌ی دم‌دا ۵ (فهر منبرث

و نیث).

إِنْتَبَتْ التراب: گله‌که‌ی له‌بهره‌که یان

له‌جانه‌که دم‌دا.

تنابث القوم: خه‌لکه‌که هه‌ر یه‌که‌یان

دمیه‌ویست نه‌ینی نه‌وی تریان

دهریخاو بلاوی بکاته‌وه.

الانبثثة: یاریه‌که منداڵ شتی‌ک

ده‌شارنه‌وه له‌ناو گ‌ل‌داو دوا‌ی

ده‌ست دم‌که‌ن به‌ گه‌ران به‌دوی دا

هه‌ره‌که‌سی بیدۆزێته‌وه براومه‌یه.

النَّبِثُ: دم‌گوتری: (ما رأيتُ بالأرض

نیثاً) له زمویه‌که‌دا هیج شوین

پ‌ئ و نه‌سه‌ریکم نه‌پینی ۵ هه‌روا

دم‌گوتری: (فلان نیث خییث)

فلان‌که‌س شه‌رانی و پیسه.

النَّبِثَةُ: گلی بیرو ر‌ویار ۵ نه‌ینی ۵ (ك:

نباث).

نَبَجَ نَبْجاً: به‌رز بۆوه ۵ دم‌گوتری: (نَبَجَ

الجرح) بیرنه‌که هاوسا ۵ (نَبَجَ العظم)

نیسقانه‌که هاوسا.

نَبَجَ صوته نَبِيجاً: ده‌نگی زۆر به‌هیز بوو ۵

دم‌گوتری: (رجل نابج الصوت) بیاوئکی

ده‌نگ گه‌وره‌یه.

فَبَحَّ الْكَلْبُ نَبْعاً وَنَبِيحاً: سه‌گه‌که لوراندی.

فَبَحَّ الْكَلْبُ فَلاناً وَعَلِيه: سه‌گه‌که به‌فَلانکس و مِری به‌سهریا لوراند.

أَتَبَحَّ الْكَلْبُ: سه‌گه‌که‌ی هِنایه و مِری و لوراندن.

إِسْتَبَحَّ الْكَلْبُ: سه‌گه‌که‌ی هِنایه و مِری و لوراندن.

النُّبَاحُ: و مِری و لوراندنی سه‌گ.

النُّبَاحُ: بُو موبالغهو زیدمِریی له‌مانای (نَبَحَ) دئ ۵ ده‌گوترئ:

(کلب نباح) سه‌گیکه زور دمومِری زور ده‌لورِینئ ۵ ده‌نگی زور گه‌ورمیه.

نَبَحَ الْعَجَبِ نَبُخاً: هه‌ویره‌که هه‌لات و گورا فسه‌ل بوو.

النَّبِخَةُ: بلوق و زیبکه: که پردمین له‌ناو له‌سهر روخسارو په‌یدا دمین جا یا له‌ناکامی گهرمی یان کارکردن.

فَبَدَّ نَبْذاً وَ نَبْذاناً: ته‌که‌ته‌کی کرد، هه‌لبه‌زو دابه‌زی کرد ۵ هرکه هرکی کرد لیی دا ۵ ده‌گوترئ: (نَبَدَّ عِرْقُهُ) ۵ (و نَبَدَّ قَلْبُهُ) دلی لیی دا.

فَبَدَّ التَّمَرُ: خورماکه بوو به‌نه‌بیز، بووبه سرکه.

فَبَدَّ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی هرئ دا ۵ ده‌گوترئ: (نَبَدَّ النِّوَاةُ) ۵ (و نَبَدَّ الْكِتَابُ).

فَبَدَّ الْأَمْرَ: نیشه‌که‌ی نیه‌مال کرد، باشگوویی خست.

فَبَدَّ الْعَهْدَ: وادمو په‌یمان‌ه‌که‌ی هه‌لوه‌شاندموه.

فَبَدَّ التَّمَرُ: خورماکه‌ی کرد به‌سرکه.

نَابَذَهُ الْحَرْبُ: به‌ناشکرا شهرئ له‌گه‌ل دا ده‌ست بی کرد.

نَابَذَ فَلاناً: به‌هوئ جیاوازی بیرو باومِروه له‌فَلانکس جیا بووه.

نَبَذَ التَّمَرُ أَوْ الْعَنْبُ: سرکه‌ی له‌خورما یان له‌ترئ دروست کرد.

إِنْتَبَذَ فلان: فَلانکس له‌لایه‌که‌وه گوشه‌گیر بوو.

إِنْتَبَذَ عَنْ الْقَوْمِ: له‌خه‌لکه‌که گوشه‌گیر بوو.

إِنْتَبَذَ التَّمَرُ: خورماکه‌ی کرد به‌سرکه ۵ به‌بیره.

إِنْتَبَذَ ناحیه: گوشه‌گیر بوو، تهره بوو، دا‌بِرا. له‌خه‌لکه‌که دوورکه‌وته‌وه.

تَنَابَذَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که که‌وته‌نه کی‌شه‌و رکه‌به‌ری له‌گه‌ل یه‌کتر، دزایه‌تی یه‌کتر یان کرد.

الْمُنْبَذَةُ: سهرین، پالیف.

المنبذُ: هرئ دراو، قیژ لی کراو ۵ ده‌گوترئ: (الْتَقَطَ فلان منبذاً)

فَلانکس هرئ‌دراو‌یکی هه‌لکرت‌ه‌وه.

المنبذون: پی‌ریکن له‌هیندوستان کۆمه‌لگای هیندی به‌جای سوك

سهریان دمکا، ههزارو ژێردمستهو
چهوساومن.

النَّبَا: سرکه دروستکەر (بیره
دروستکەر).

النَّبْذ: شتی کهم ۵ دهگوتری: (فی رأسه
نبد من شیب) سهری کهمیک موی
سپی تیکهوتوون.

النَّبْذَة: ناحیهو دمفەر.

النَّبْذَة: پارچهیهک، نمونهیهک لهشت ۵
دهگوتری: (نَبْذَة من کتاب) ۵ (نَبْذَة
من رواية).

النَّبْذَة: ههژدراو ۵ بیره ۵ شهراپیک
لهتریو خورما دروست بکریو
سهرخۆشکەر بی.

نَبْر الشَّيْء: شتهکهی بهرز کردموه ۵
دهگوتری: (نَبْر فی قرائته، أو غنائته) له
خویندنهوکهی دا یان له گۆرانی
وتنهکهی دا دهنگی بهرز کردموه.

نَبْر الحرف: هه مزهی خسته سهر ناخری
وشهکه.

نَبْر القُرْأَة الدَّابَّة: گهنهکه ولاخهکهی
گهست ۵ دهگوتری: (نَبْر فلاتاً بلسانه)
غهپهتهی فلانکهسی کرد.

نَبْر الشَّيْء: شتهکه بهرز بۆوه.

نَبْر الجُرْح: برینهکه هاوسا.

نَبْر العَطِيب: وتارخوین چوووه سهر
دوانگه.

النَّبَار: عهنبار خانویکه بازرگان کالای

تَبْدَا کۆدمکاتهوه، عهنباریکه
دانهویلهی تَبْدَا هه لدهگیری ۵
کۆمه له گهنم.

النَّبْر: دوانگه ۵ شوینی وتار
خویندنهوهی وتارخوین.

النَّبْر فی النطق: جیاکردنهووه
دهرخستنی برکهیهکی وشهیه
لهکاتی وتنی دا.

النَّبْر: گهنه ۵ (ک: أنبار ونبار).

النَّبْرَة: بهرزایی لهههر شتیک دا بی
هاوسان، ناومراستی چائی دهرموهی
لَبُو ۵ پیتی هه مزه ۵ دهنگ
بهرزکردنهوه لهکاتی وتنی
وشهیهک و به پشتیوانی پیتیک له
پیتهکانی ۵ به گوپهری گۆرانی
شوینی دهنگ هه لپینهکه له
وشهکه دا زاراوهکان لَبْک
جیادمکرینهوه.

النَّبْرَاس: چرا ۵ سهره پمبی بان.

نَبْرَة نَبْرَا: رهخنهی ئی گرت ۵ (نَبْرَة
بکذا) نازناوی نهوهی ئی نا.

نَبْرَة: بۆ زیدمپووی لهمانای (نَبْرَة) دی.

تَنَابَزوا بالانقاب: به نازناوی ناشیرین

یهکتریان لهکه دار کرد: حوسهکوپەر،

حه مه که چهئ، خوله شهل ۵ سه لیم

جاش، جهلال گونهگا، عهله ورگه،

قاله دز.

النَّبْرُ: نازنايك لهكهدار كردنى تپدا بى.

النَّبْرَةُ: كهسيك زور نازناوى لهكهدار

كردن بهخهك بلى و هميشه

لهههولى نهوهدا بى ناو و ناتورهى

ناشيريان بؤ بدوزيتهوه.

النَّبْرَةُ: كهسيك نازناوى ناشيرين بؤ

خهك دابنى.

نَبَسٌ نَبَسًا وَنُبَسَةً: لهبهر خوځيهوه لىوى

جولاندنو ورته ورتى بوو ۵ بهزورى

بؤ نهفى بهكاردى دىگوتري: (ما نَبَسَ

بينت شفة).

أَنْبَسَ: لهبهر بى دمهسلاتى بپدنگ

بوو.

نَبَسَ: بهمانا (نَبَسَ) دى.

نَبَشَةُ نَبَشًا: ههليکولى و شى کردموه

بؤنهوهى بزاني چى تپدايه دمرى

بينى ۵ دىگوتري: (نَبَشَ الْأَرْضَ،

ونبش القبر، ونبش البئر).

نَبَشَ المستور: شاردراومكهى دمرخست.

نَبَشَ الأسرار: نهينيهكانى ناشكرا كردن.

نَبَشَ الحديث وَ عَنِ الحديث: له

ههرموودمكهى كؤليهوه.

إِنْتَبَشَ الشَّيْءَ: شتهكهى له پهنا پاسارو

قوژينى خوځى هينايه دمرهوه.

الأنبوش: نهوهى ههئرابيتهوه، شهند

كرابيتهوه ۵ درهختى چهئيندراوى

ههلكهئندراو به پمگو پيشهوه ۵

(ك: أنابيش).

أنابيش الكلأ: نهو لهومرو گزوكيايهى

لهزموى بهرزبؤتهوهو پهلهپهلهيه.

النَّبَاشُ: گۆرپهئدمروه بؤ كفن دزين.

النَّبَاشَةُ: پيشهى گۆرپهئدانهوهو كفن

دزين.

نَبَعَ الغلام بالطائر والكلب وغهما:

كوږمكه فيكهى بؤ پالندمكه پان

سهگهكه كرد بانگى كرد بيتهوه ۵

بگمږيتهوه.

نَبَعَ بالكلمة: وشهكهى بهنقمق

دمرپهړاند، رهوان نهبوو.

نَبَضَ الشَّيْءُ نَبْضًا وَنَبْضَانًا: له شوپنى

خوځى جولا ۵ فرپكه فرپكى كرد،

پهلهپهلى كرد ۵ دىگوتري: (نَبَضَ

القلب، وَ نَبَضَ العرقُ) وَ (نَبَضَ البرق، وَ

نَبَضَت أَمْعَاؤُهُ).

نَبَضَ الماءُ: ناومكه بهرز بؤوه سمر پيژى

كردو رهوان بوو.

أَنْبَضَ: خستيه جمو جؤل ۵ دىگوتري:

(أَنْبَضَ القسوسَ وَأَنْبَضَ السُّورُ)

كهوانهكه پان ژپيهكهى لهراندموه.

أَنْبَضَتِ الحُمى: لهرزوتا وشهقه تؤلهى

هينا.

نَبَضَ: بهمانا (أَنْبَضَ) دى.

الْمَنْبِضُ: نهو خشپهو خشهو ترپهو

سيكهو زيكهو شته كه دمبيستري له

شتی جولاو و ههستی یی دمکری ۵
دمگوتری: (جَسُّ الطَّيْبُ مُنْبِضُهُ).

الْمُنْبِضُ: کهوانی هه لاجه که لۆکهی یی
شی دمکاتهوهو پاکی دمکاتهوهو
خاشاکی لی دوور دمخاتهوهو.

النَّبْضُ: لیسانی شارمکه خوینبهرمکه
بسههوی ویکهاتنههوی دل و
کرانههوی: که دمکریته نیشانه بو
چوئیهتی جهسته لهروی
تهندروستهیهوه ۵ دمگوتری: (جَسُّ
الطَّيْبِ نَبْضُهُ) دمگوتری: (فلان
نَبْضُ الْفَرَادِ) فلانکس زهرمکه،
وریایه.

نَبَطَ الشَّيْءُ: شتهکه دوی ونبوون و
دیارنهمانی دمکهوتسهوه، هاتهوه
بهرجاو ۵ دمگوتری: (حَفَرَ الْأَرْضَ حَتَّى
نَبَطَ الْمَاءَ): زموییهکهی هه لگوئی تا
ناومکهی دمرخستهوه ۵ (جَدَّ فِي التَّنْقِيبِ
حَتَّى نَبَطَ الْمَغْدِنُ): زموی دۆزی کرد تا
مهعدمن و کانهکه دمکهوت.

نَبَطَ الشَّيْءُ نَبْطًا: شتهکهی دمرخست ۵
خستیه روو.

نَبَطَ الْعِلْمُ وَالْحِكْمَةُ: زانیاری و حیکمهتی
دمرهیناو بهناو خهک دا بلاوی
کردموه.

أَنْبَطَ الْخَافِرُ: سمکه که جهقی (سمی
ولاخهکه پۆجوو).

أَنْبَطَ الشَّيْءُ: بهمانا (نَبَطَهُ) دی.

أَنْبَطَ جَوَابُ السُّؤَالِ: وهلامی
هرسیارمکهی دمرهینا.

أَنْبَطَ حَكْمُ الْقَضِيَةِ: بریاری پیویستی
دمریاری روداومکه دمرهیناو پونی
کردموه.

تَنْبَطُ: خوی بهنهتهوهی (نهبهتی)
شوبهاند ۵ خوی پال نهوان دا.

تَنْبَطُ الشَّيْءُ: شتهکهی دمرخست.

إِنْشَبَطَ الْكَلَامُ: قسهکهی دمرهینا.

إِسْتَنْبَطَ فُلَانٌ: فلانکس بوو به هۆزی
(نهبهتی).

إِسْتَنْبَطَ الشَّيْءُ: به گۆشش و ماندوو

بوون شتهکهی دمرهینا ۵ دمگوتری:

((إِسْتَنْبَطَ الْفَقِيهَ الْحَكَمَ) شهرع زانهکه

حوکمی روداومکهی دمرهینا.

إِسْتَنْبَطَ الْجَوَابَ: له شیوهی هرسیارمکه

وهلامهکهی دمرهینا.

إِسْتَنْبَطَ مِنْ فُلَانٍ خَبْرًا: ههوالهکهی

لهفلان دمرهینا به ماندوبوونی

زۆرو تیکۆشانی بی وچان.

الْأَنْبَاطُ: گهلپکی سامی نژادن،

حکومهت و فهرمانپهروواییهکیان

ههبوو له شیمال نیوه دورگهی

عهرمبو پایتهختهکهیان (سلح) بوو

نیستا ناومکهی گۆراوهو ناویا ناوه

(الْبَرَاءُ) ۵ ههروا ناوه بو کۆمهلیک

خه لکی تی که لاو و همه جور: که
عمر ب نژاد نه بن.

النَّبَطُ: به مانا (الأنباط) دئ و ناوی بیر
که درده که وئ یه که مجار له کاتی
هه لکه نندنی دا و دمشگوتری: (فلان
لا یدرک نَبَطُ) فلان کهس کهس
له ناخی حالی ناب و زانیاری و
حیکمهستی هینده زوره دمک
ناکری.

النَّبَطَةُ: ناوی بیر که یه که مجار
درده که وئ.

قَبَعَ الْمَاءُ مِنَ الْأَرْضِ نَبْعًا: ناوه که له زهوی
هه لقولا.

قَبَعَ الْعَرَقُ مِنَ الْبَدَنِ: نارهق له جهسته
دمر جوو و چوراپه خوار.

أَنْبَغَ الْمَاءُ وَغَرَهُ: ناوی هه لقولاند (هه لی
هینجا).

تَنْبَغَ الْمَاءُ وَغَرَهُ: ناوه که کهم کهم
هاته دمر.

النَّبْعُ: سهرچاوهی ناو و سهرچاوه و
کان.

النَّبَاعَةُ: پیرموی عمرهق له جهسته دا و
دمگوتری: (نَضَحَتِ النَّوَابِعُ بِالْعَرَقِ).

النَّبْعُ: دره ختی که له به زایی کیو و کهز
دمروئ و له چیلکه کانی سهرتمیر
دروست دمکرین و دمشگوتری: (فلان
صَلَبَ النَّبْعِ) فلان کهس رهق و

ملنه دمه و بهیده ست ناب.

النَّبِيعُ: به مانا (النابغ) دئ و به مانا
(عمرهق) دئ.

النَّبِيعُ: سهرچاوهی ناو، کانی و کاریزی
ناو و (ک: ینابیع) و دمشگوتری: (فجر
الله ینابیع الحکمة علی لسانه).

نَبَغَ الْمَرْأُ فِي الْعِلْمِ: مروفه که له بواری
زانیاری دا سهرکه وتوو هه لکه وتوو
بوو.

نَبَغَ الشَّيْءُ مِنَ الشَّيْءِ: شته که له شته که وه
دمرکه وت و دمشگوتری: (نَبَغَ أَمْرٌ مِنْهُ

ماکنا نرقمه) و (نَبَغَ مِنْ قَلْبِهِ مَا أَضْمَرَهُ).

نَبَغَ النِّخْلُ: توژی تووه نیره که ی به
خورما که کرد بو نه وئ ته لقیح

ببی و بهریگری و هه لی پیچی.
النَّبِيعُ وَالتَّابِغَةُ: هه لکه وتو داهینه ر
له بواری زانیاری و فهن دا.

النَّبَاغُ: تمبو توژی شت و دمگوتری:
(نباغ الدقیق) تمبو توژی نارد و

(نباغ الطريق) تمبو توژی ریگا.
النَّبَاغُ وَالتَّابِغَةُ: بیستی سمر و نه وئ

بهیومندی به بنکی قزی سهرموه
ههیه.

النَّبِيعُ: به مانا (النباغ) دئ.
النَّبِيعُ: هه لکه وتو، مروفی ناوازمو

ناناسایی.
النَّبِيقُ: بهری دره ختی سیلر و

درمختیکه له پیرې (السُدْرِيَّة) زوړ

بهرز نابیته وه، لکه کانی سپی و

لوسن گولی بچکولهی هه یه،

میوه که ی شیرینه و دمخورئ، له

ولاتی میصرو نه فریقیا د پروئ ه

ههروا ناوه یو نارده لکه یه که له

مؤخی لکه دار خورما دپته دمو له

دروستکردنی نه بیزدا به کار دئ.

نَبْلُ الْمَكَانِ نَبْكَأ: شوینه که بهرز بؤوه

(فهو نابك).

النَّبْكَه: زهوییه که بهرزو نرمی تیدابن

تورکه تورکه بی ه کومه له گلنیک

لای سهروی تیز بی.

أَنْبَلَ الْمَكَانُ: به مانا (نَبْكَ) دئ.

أَنْبَلَ الْقَوْمُ: خه لکه که کۆک بوون

له سهر شهر کردن.

نَبْلُ النَّبْلِ نَبْلًا: سهمرتیری باشی

دروستکردن ه دمهگوترئ: (هو يَنْبَلُ

هذا الأمر) نهو لهه کاره باش دمزانئ و

چاکی پښک دمخا ه (هو يَنْبَلُ الرَّسْمَ أَوْ

التمثيل) نهو کارامایه له رسم کردن

یان له شانؤگهری دا.

نَبْلُ الْهَدَفِ: تیری ناراسته ی نیشانه که

کرد، تیربارانی شته که ی کرد.

نَبْلُ عَلَى فَرِيْقَةٍ فِي الْقِتَالِ: له شهر دا تیری

دابهش کرد به سهر تافمه که ی دا.

نَبْلُ أَقْرَانِهِ: له تیر هاویشن دا به سهر

بهرام بهر مگانی به سهر هاوه له کانی دا

زال بوو.

نَبْلٌ نَبْلًا وَنَبَالَةً: گه وره شو دار بوو ه

دمگوترئ: (أَجَادَ غَدَاءَهَا حَتَّى نَبْلَ

جِسْمُهَا) بژئوی چاکی پیدا باشی

بهرومرده کرد هه تا جهسته ی گه وره

بوو تیکسمر ه جوانی بهرومرده کرد

تا رموشتی جوانی تیدا رواندن ه

رموشت بهرز دمرجوو.

نَبْلُ فُلَانٍ: فلانکس خانه دان و وه جاغزاده

دمرجوو ه خه لکی مه دحی دمه کاو

خوشیان دموی ه دمهگوترئ: (رجل نبيل

الرأي): پیاویکی رادروست و راپه سهنده

ه (إمرأة نبيلة الحسن): ناهرم تیکی شوخ و

شهنگه له جوانی دا تهواوه ه (ك: نبلاء)

یو نیړینه یو مبینه (نبائل و نبيلات).

أَنْبَلَ فُلَانٍ: فلانکس مندالتیکی عاقل و

رموشت بهرزی بوو.

أَنْبَلَ فُلَانًا: سهمرتیری دا به فلانکس.

أَنْبَلَ السِّهَامِ: سهمرتیره کانی نه ستوور

کردن.

نَابَلَهُ: له تیر نه ندازی دا یان

له وه جاغزادیمی دا پیچی نهو

که وتو به سهری دا زال بوو.

نَبْلُهُ: سهمرتیری دایه بؤنه وه ی بیهاوئ.

نَبْلُ الْقَوْسِ: تیری خسته ناو

که وانه که وه.

تَنَابَلَ الْقَوْمُ: خه لکه که کی شه یان
تیکهوت ناخو کامه یان ره سهندرو
خانه دان تره لهم بارموه که وتنه
مقومقو ه یان کیان باشر دهرانی
تیر دروست بکا.

تَنَبَّلَ فُلَانٌ: فلانکهس گه وره بوو ه
خوی شو بهاند به عاقله نندان
را به سندان ه تیری له گهل خوی
هه لگرتن.

تَنَبَّلَ الشَّيْءُ: شته که ی چاک نه منجام دا ه
شته باشه که ی گرت هوه ه ده گوتری:
(أصابته خطوب تَنَبَّلَتْ ما عنده) به لاو
کارمسات توشی هات و شته
باشه کانی لی هه وتاند.

إِنْتَبَلَ النَّبَلُ: سهره تیری ناماده کردن.
إِنْتَبَلَ لِلْأَمْرِ نَبَلُهُ: خوی بو کاره که
ناماده کرد ه نامیری پیویستی بو
کاره که ره خساندن.

إِسْتَنْبَلَهُ: داوی تیری له فلان کرد.
إِسْتَنْبَلَ الشَّيْءُ: له شته که نهوی باش و
به که لک بی بردی.

النَّابِلُ: لیزان و کارامه له دروستکردنی
چهک دا ه تیر هاویژ ه تیر فروش،
خاوم تیر ه ده گوتری: (إختلط
الحابل بالنابل) شته کان تیکهل و
پیکهل بوون، نازاندی کی پاوچی
به داومو، کی پاوچی به تیر و

کهوانه.

النَّبَالَةُ: زیره کی و وه جاغزایی و
شهره فو شکومه ندیی.

النَّبَالَةُ: تیر گهری، تیر سازی ه تیر
دروستکهر.

النَّبَالُ: و مستای تیر دروستکردن.
النَّبَلُ: تیر ه (ك: نبال و أنبال) ه
ده گوتری: (أصابه نبل الدهر) تیری
پوژگار لیتی دا ه به لاو کارمساتی
زهمانه ی توش هات.

النَّبَلَةُ: به رده ورده، شتی بجو و
ناوازه.

النَّبِيلُ: شهریف و پسه نو وه جاغزاده ه
(ك: نبلاء).

نَبِهَ نِبَاهَةً: شهریف بوو ه مه شهر بوو.
نَبِهَ لِلْأَمْرِ نِبَاهًا: شته که ی زانی عهقل و پای
بو شته که چوو ناویانگی بی دهر کرد.
نَبِهَ نِبَاهَةً: شهریف بوو ه ناویانگی
پیاو متی و پموشت به رزی بلاو بووه ه
(فهو نبيه و نابة).

نَبَّةٌ بِأَسْمِهِ: ناماژدی به ناوه که ی کرد،
ناوی هینا.

أَنْبَهَهُ مِنَ الْخَرَمِ: له خهو راستی کرده و
ه هه لیستاند.

نَبَّةٌ فَلَانًا: فلانکه سی به رز کرده مو ناو
و ناویانگی پیاو متی به ناو خه لک دا
بلاو کرده و.

إِثْتَبَهُ لِلأَمْرِ: کارمه‌ی زانی تیی
گه‌یشت.

إِثْتَبَهُ مِنَ النُّومِ: به‌خه‌بهر هات، له‌خه و
هه‌ئسا.

تَنْبُهُ لِلأَمْرِ: له‌کارمه‌ی حالی بوو، بو‌ی
رون بو‌وه.

تَنْبُهُ عَلَى الشَّيْءِ: به‌سهرشته‌که دا
ناگادار بوو.

إِسْتَنْبَهُ: عاقل و لی‌زان بوو و له‌خه و
هه‌ئسا.

الْمُنْبَهُ: ناگادار که‌رموه، سه‌عات و مؤبایل
که‌جهرمس لی بدن ده‌خرنه‌ی سهر
کاتیکی دیاریکراو و مه‌به‌ست بو
نه‌وه‌ی له‌و کاته‌دا جهرمس لی بداو
کابرا به‌ناگا بی‌تن.

الْمُنْبَهَةُ: نه‌وه‌ی هه‌ئنه‌ر بی بو زیرمکی و
به‌ناگایی و لی‌زه‌انی بو ناو و شو‌رت
و دم‌گوتری: (هذه العلامة مُنْبَهُةٌ عَلَى
كذا) نه‌م نیشانه‌یه هه‌ئنه‌ره بو
فلان شت.

الْمُنْبُوهُ: دم‌گوتری: (رجل منبوه الأسم)
پیاویکی ناسراومو ناو و ناوبانگی
جیهانی گرت‌وته‌وه.

النَّابَهُ: شهر‌ی‌و پهم‌ن و وه‌جاغزاده و
خاوم‌ن ناو و ناوبانگی پیاومتی و
پی‌چه‌وانه‌ی مانای (الخامِلُ) و
دم‌گوتری: (أمر نابه) کاریکی

که‌ورمه‌یه.

النَّبَاهَةُ: شهر‌م‌و ری‌زداریی و

به‌ناوبانگ و ناسراو و زیرمکی.

النَّبِيَّةُ: به‌مانا (النابه) دی و (ك: نبهاء).

النَّبَةُ: شتیک به‌بی‌ی چاوم‌روانی و

خواست هات‌بیته‌ی کایه‌وه و دم‌گوتری:

(أمر نبة) و به‌ناوبانگ.

أنباه النحاة: نه‌حوزانه به‌ناوبانگه‌کان.

النَّبَةُ: زیرمکی و له‌خه و پابوون.

نَبَى الشَّيْءُ نُبْرًا وَنُبْيًا: شته‌که نه‌چوه

شوینی گونجاوی خو‌ی.

كَلِمَةُ نَابِيَّةٍ: وشه‌یه‌کی نه‌گونجاوه بو

نه‌م پرسته‌یه و له‌م شوینه‌دا.

نَبَا الْبَصْرِ عَنِ الشَّيْءِ: چاوه‌که لی‌ی لاداو

نه‌پو‌یست بی‌بینی.

نَبَا السَّيْفِ نُبْرًا: شمشیر‌که نه‌ی

هه‌نگاوت.

نَبَا السُّهُمِ عَنِ الْغَرَضِ: تیره‌که سه‌ری کرد

و نه‌ی هه‌نگاوت، لای کرد.

نَبَا جَنْبُهُ عَنِ الْفَرَّاشِ: ته‌نیشتی له‌سه‌ر

نو‌ین و جی‌گی‌ای نو‌وس‌تته‌که

نارام‌گر نه‌بوو.

أَنْبَى الشَّيْءِ: شته‌که‌ی نه‌گونجاو کرد.

تَنْبَى: لاهی پی‌غه‌مبه‌ریتی لی دا.

النَّبْرَةُ: سته‌می ر‌ؤ‌زگار و سو‌رانی

ر‌ؤ‌زگار به‌ پی‌چه‌وانه‌ی و‌یست و

نارمزوو.

النُّبُوَّةُ: بېروانه مادهی (نَبَأَ).

دمرکهوت.

النَّبِيُّ: پېغه مېهر.

اَنْتَجَ فلان الشَّيْءَ: فلانکهس سهروکاری

نَتَجَا الشَّيْءَ: شته که هه ټټوځیه وه،

شته که ی کرد تا بهروبوومی پهیدا

بهرزبووه.

کرد.

نَتَأَت الصَّخْرَةُ فِي الجبل: درکه شاخه که

تَنَاتَجَتِ الماشية: نازده له کان زاو و زمښیان

له کیوه که دا بهرز بووه.

کرد.

نَتَأَت القرعة: برینه که هاوسا.

اِسْتَنْتَجَ الشَّيْءَ: هه ولی دا شته که

نَتَأَت الشَّيْءَ: مه که که خړبوو.

بیښتیه بهرهم ۵ له شته که ی

النُّتُو: دمرکه و تنو بهرزبوونه وه ۵

هه لکراندو وای لی حالی بوو.

شتی ناشکراو به دمره وه ۵ دهگوتری:

اِسْتَنْتَجَ الحکم من أدلته: برپارمگی

(جلسنا علی نتوء فی الجبل).

له به لکه کانی دمره ښنا.

نَتَتْ القِدْرُ وغمرها نَتًّا وَنَتِيًّا: مهنجه له که

المنتج: کاتی بهروبووم.

کوئی ۵ دهگوتری: (لَتَّ الرجلُ من

المنتجة: بهروبووم ۵ شتی ومهرهم

الفيظ) پیاوه که له رڼو و قین دا

هاتوو.

کوئی و خوی خوارده وه.

النُّتُوج: ومهرهاتوو.

فَتَّ من المرض: به هو ی نه خوشییه وه

النُّتاج: بهروبوومی شت.

نالاندی.

النَّتَّةُ: بهرداوی بچکوله، چالایی

النُّتُوجُ: شتی بهردار ۵ دهگوتری:

له بهردو شاخ دا، که ناوی بارانی

(شجرة نتوج) (ناقة نتوج).

تیدا کوییته وه.

النتيجة: نه نجام و بهرهم ۵

فَتَّجَ الناقةَ نَتَجًا: وایکرد حوشرمه که بزئ.

سهرمنجامی پی شه کی و به لگی

فَتَّجَ الشَّيْءَ: سهروکاری شته که ی کرد تا

حوکم ۵ ته قویمی سالانه ی حیسابی

بهرهمی هی ناو بهروبوومی پهیدا

فه له کی.

کرد.

اَنْتَجَتِ الناقةُ: حوشرمه کاتی نه وه ی

فَتَّجَ نَتَجًا وَنَتُوحًا: تهرمشوخی کرد ۵

دهگوتری: (لَتَّ العرقُ من الجلد)

عارمهی له پیستی هاته دمر.

نَتَحَ الإناءُ مائیه: گوزده که یان فاپه که

هات بهروبوومی هه بی.

شیئی هی نایه وه به وه ی تیدا یه،

اَنْتَجَ الشَّيْءَ: شته که بهروبوومی

- ئاوهدزى كرد ۵ دىگوترى: (تَحَةُ الْحُرِّ)
گەرمى عارمى ئى چۆراند.
- تَنْتَحُ: تەرەشوحى پەيدا كرد ۵
دىگوترى: (تَنْتَحُ عِرْقاً) عارمى ئى
پەيدا بوو.
- النَّتْحُ: شوپىنى تكانو ئى چۆرانى
شلەمەنى ۵ (ك: مناح) ۵ دىگوترى:
(نَحَّ الْقَرْقُ مِنْ مَنَاحِهِ).
- النَّتْحُ: عارمى، ھەر شلەمەنىيەك دزە
بكا لە جەستەيەكەو ۵ بۆ دەرەو ۵
صەمغو جەوى و بنىشتو شلەمەنى
تر كەلە درەخت دېتە دەر.
- نَتَحَ الشَّيْءُ نَتْحاً: شتەكەى دارپى،
ھەلىكەند ۵ ھەلىكىشا ۵ دىگوترى:
(نَتَحَ الضَّرْسُ) ددانە خړپەكەى
ھەلكەند.
- نَتَرُهُ نَتراً: قسەكەى گوشى و بەدەنگى
زل گوتى.
- ناتَرُهُ: دىگوترى: (كلمته مناترة)
بەناشكراو بەدەنگى بەرز قسەم
لەگەل كرد.
- إِنْتَرَ الشَّيْءُ: بۆ موتاودەمى (نَتَرُهُ) دى.
النَّتْرُ: دىگوترى: (طعن نر) زەبرىكە
زەيدەرپۆى تیدا كراو.
- النترجين: زۆرىنەى ئەو عونصورانەيە
كە ھەوايان ئى پىكەاتوو ۵
چواربەش لە پىنج بەشى ھەوا
- ناپەرۆجىنە.
- نَتَشَ الشَّيْءُ نَتْشاً: شتەكەى كىش كرد،
پاى تەكاند.
- نَتَشَ الشَّرْكَةَ بِالْمَنْتَاشِ: بە موكىش
چقلەكەى دەرھىنا.
- نَتَشَ الشَّعْرَ: مووھكەى ھەلكىشا ۵
دىگوترى: (ما نتش منه شيئاً) ھىچى ئى
ھەلنەگرت.
- نَتَشَ اللحمَ ونحوه: گوشتەكەى كوت كوت
ھەلپچرى.
- نَتَشَ فلاتاً نَتْشاً: بە نەپنى رەخنەى لە
فلانكەس گرت.
- نَتَشَ الشَّيْءَ بِرِجْلِهِ: بەقاچى پالى بە
شتەكەو ناو دوورى خستەو (نتش
الدابة بالعضا) بەگوچان لە ولاخەكەى
دا.
- انتش الثوب: قوماشەكەى كۆن كرد.
- أَنْتَشَ الحَبُّ: دانەوێلە جەكەرەكەى
بەزەوى دا پۆچوو.
- انتش النبات: روەكەكە پىش ئەو
رەگەكانى لە زەوى دا پتەو بن
سەرى دەرھىناو چوزمەرى كرد.
- النَّتْشُ: چروزی روهك ۵ چروزی
روهك كە يەكەمجار سەر دەردينى ۵
ئەو سپايەتییەى لەبنكى نینۆك دا
دەردەكەوئ.
- نَتَعَ السَّائِلَ نَتْعاً ونترعاً: شلەمەنىكە كەم

كه م هاته دمر ۵ دمگوترئ: (ننح الدم من الجرح، والعرق من الجسم).

أنتع القين: پشانهمكه كوتاي نه هات.
نننن الشعر والریش: موومكهی هه لكيشا
يان پهرو پوتی هه لكه نند.

أنتف الكلا ونحوه: لهومر مكه (گياهمكه)
بهرز بؤوه تاواي لی هات بهر دهست
دمكه وتو دمتوانرا هه لی بكه نی.

نننن: بؤ موبالهغه له مانای (نننن) دا
دئ.

إنننن الشعر ونحوه: موومكه هه لكه نندرا
۵ دمگوترئ: (ننننن فأنننن)
هه ليكه نندو هه لكه نندرا.

إنننن الشعر: موومكهی هه لكه نند.
ننننن: به مانا (إنننن) دئ.
ننننن: به مانا (إنننن) دئ.

المننن: موهه لكيش.
الننننن: نهو مووانهی له كاتی
موهه لكيشاندا بهر دمبه نهو.

النننن: نهو می دمقرتیندرئ
له دمهوراندهوری نینۆك.

النننن: پارچهی هه لومری و، پارچه
نان و گوپچكه نان ۵ دمگوترئ: (ننننن
من طعام وننننن من علم) پارچه
خواردنیک، بره زانیارییهك ۵ (ك:
نننن).

النننن: نهو می له ههر شتیک لایهك

دمگترئ و زؤر تیاپاندا هوئ نابیتهموه.
النننن: به مانا (النننن) دئ.

النننن: به مانا هه لكه نندرا و دئ.
نننن المیران نوننن: نازه لهكه ورگی زل بوو
پهروو له بهز.

ننننن الانشی نوننن و نوننن: مبینهمكه زاوو
زئی کردو وهجهی زؤر بوو.
نننن الشیئ نوننن: شتهكهی بهر زکردموه
بؤنهموی بیهاوینزئ ۵ دمگوترئ: (ننن
الحجر).

نننن: رای و مشانند، ته كاندی.
نننن الوعاء: تورهمكهی راهوشانند
بؤنهموی چی تیدایه بیتهم دمرموه ۵
گونیهكهی ته كانند.

نننن الدابة راکبها: ولاخهكه هه لتهك
هه لتهکی به سوارمكه کرد ۵
دمگوترئ: (ننن الزید) به هه ژانندن
پؤنهمكهرمكهی دمرهینا.

نننن الشیئ: شتهكهی لیک کردموه،
قه لاشتی.

أنتن الرجل: پیاویك ژنیکی مندان
زؤری مارمکرد، ژنیکی مارمکرد
پهویکی مندان له میردنیک تر
هه بوون.

أنتن الشیئ: شتهكهی بهر زکردموه.
إنننن الشیئ: شتهكه هه لچو لیک بؤوه.
المننن: ناهرمتی زؤری مندان هه بن.

الْمُنْتَقِي: نهو جهبله‌ی به‌به‌رسنگی نه‌سپ

دا دمه‌یندرئو ههر دولای

به‌زینه‌که‌وه شه‌ته‌ک دهرئو.

النَّهَاقُ: به‌رام‌به‌ر، دم‌گوترئ: (داری

ن‌تاق داره) خانوو‌مه‌کم به‌رام‌به‌ر

خانوی نه‌وه.

قَتَلَ الرَّجُلُ مِنْ بَيْنِ الْقَوْمِ نِتْلًا وَنِتْلًا:

پی‌اوم‌که له‌ناو گهل و نه‌ته‌وه‌که‌دا

پیش‌که‌هوت و پله‌و پایه‌ی کۆمه‌لایه‌متی

به‌رز بۆوه.

قَتَلَ الشَّيْءُ نِتْلًا: شه‌ته‌کی به‌رمو پیشه‌وه

کیش کرد.

قَتَلَ فَلَانًا: فلان‌که‌سی دمرکرد.

قَتَلَ الرَّعَاءُ: زمره‌که‌ی به‌تال کرد حی

تیدا بوو دمری هینا.

إِنْتَقَلَ: پیش که‌هوت ه دم‌گوترئ: (إِنْتَقَلَ

للأمر) خوی بۆ کارمه‌که ناماده کرد.

تَنَاتَلَ النَّبْتُ: روم‌که‌که تیک هالا ه یان

ومگوو لاولاو له‌شته‌که هالا.

النَّتِيلَةُ: ومسیله‌و هۆکار.

قَعَنَ نَتْنًا: بۆگه‌نی ناخۆش بوو ه (فه‌ر

ن‌ت‌ن).

قَعَنَ الشَّيْءُ نَتْنًا وَنَتْنًا: شه‌ته‌که بۆگه‌ن

بوو.

أَنْتَنَ: به‌مانا (ن‌ت‌ن) دئ.

نَتْنُ الشَّيْءِ: شه‌ته‌کی بۆگه‌ن کرد.

الْمُنْتَنُ: شوینی گه‌نیو ه شوینی

گه‌ناندن.

نَتَا الشَّيْءُ نَتْنًا: شه‌ته‌که به‌رزبۆوه

دمرکه‌هوت ه (فه‌ر نات).

أَنْتَى فَلَانٌ فَلَانًا: شکل و شیوه‌ی

فلان‌که‌س ومگوو فلان جوو.

تَنْتَى عَلَيْهِ: بازی به‌سهردا دا.

نَتْ نَتْنًا: ناوی دزی، ته‌رایی دا.

نَتْ الرِّعَاءُ، وَنَتْ الْعَرَقُ: گۆزمکه ته‌رایی دا

عارق هاته‌دمر له‌جه‌سته‌ی.

نَتْ الْجَبَرُ: هه‌واله‌که‌ی بلاو کرده‌وه

دمبواپه بلاو نه‌بیته‌وه.

نَتْ فَلَانًا: لۆمه‌ی فلانی کرد.

نَتْ الْجَرْحُ: برینه‌که‌ی چه‌ورکرد، ههنوی.

نَتَاتَ الْقَوْمُ الْأَخْبَارُ: خه‌لکه‌که

هه‌واله‌کانیان بۆ یه‌که‌تر گپ‌رایه‌وه.

الْمِنْثُ: دم‌گوترئ: (فِلَان مِثْ) فلان‌که‌س

هه‌وال بلاوکه‌رمه‌وه نه‌ینی درکینه.

الْمِنْثَةُ: پارچه‌ خوریه‌که یان پارچه

لۆکه‌یه‌که چه‌وری دم‌کریته‌ سه‌رو

برینی پی چه‌ور دهرئو.

النَّثَاثُ: پۆن و چه‌وری برینی پی

چه‌ور دهرئو.

النَّثُ: دم‌گوترئ: (شئ نَتْ) شتیکه

ته‌رمشوحی هه‌یه.

النَّثِيثَةُ: ناوێك ته‌راییه‌ك له‌گۆرمو شتی

وا دمرکه‌هوی.

نَفَّجَ الشَّيْءُ نَتْنًا: شه‌ته‌که شل بۆوه، شی

(المترضی).

بؤوه نهومی له گهدهی دابوو شل بؤوه
و هاته دمر.

المنشار: كهسيك ههوان و نهيني بلاو

بكاتهوه ۵ درهختيك بهرمكهی

ههئنه پيچي بهناكاملي بيومريني.

المنثر: دهگوتري: (رجل منثر) پياويكي

بي خيرو بيړه، لاوازو بي كهلكه.

المنثور: پهخشان، دهقيك شيعر نهبي ۵

سهرهواشي نهبي ۵ ناوه بو جوړه

گوئيك له پيړي (الصليبة) بونيكي

خوشي ههيه لهولاتي ميصر زوره.

النائر: كهسيك بتواني پهخشاني

رهمان و جوان بنوسي.

النثار: نهو نوقل و چهرمسات و شتهيه

لهناهنگو بونه خوشييهكان دا

بلاو دمكريتهوه ۵ دهگوتري: (ما

أصبَت من النثار شيئاً).

النثار والنثارة: نهو پارچه گوپچكو

شتهي ههئدموري ۵ دهگوتري:

(الْتَقَطَ نَارَ المائدة) نهو وردمو

گوپچكه نانهي لهسفرمهكه كهوته

خوار ههلي گرتهموه.

النثر: قسهو نوسيني رهمان: كه

پهخشان بي، شيعر نهبي و

سهرهواشي نهبي، واته نهومزني

ههبي نه قافيه.

النثر: نهو شيرينييهو پارمو شتهيه

لهناهنگو بونه خوشهكان دا

دمبهخشريتهوه.

إِسْتَنْجَ الشَّيْءُ: شتهكه شل بؤوه.

نَثَرَتِ الدَّابَّةُ: ولاخهكه پزمي.

نَثَرَ الشَّيْءُ نَثْرًا وَنَشَارًا: شتهكهی

بهپهرتهوازمي ههئا ۵ دهگوتري: (نثر

الحب) ۵ (ونثرت الشجرة حلقها)

درهختهكه بهروبوموي خوي بلاو

كردهوه.

نَثَرَ الكلامَ: هسهكهی بهپهخشان دارپشت.

نَثَرَتِ المرأةُ بَطْنَهَا: نافرتهكه مندالي

زوري بوون.

نَثَرَ السُّرَّ: نهينييهكهی دركاند بلاوي

كردهوه.

انثرة: بهسمر لوتي دادا.

ناثرة: لهپهخشان دارستن دا پيشپرکي

کرد دهگوتري: (رايته ينثره الدُّر)

ديتم بهقسهی جوان و پازاوه

ناخاوتني لهگهل دا دمکرد.

نثرة: بهمانا (نثرة) دي.

إِنْتَر: بلاو بؤوه.

تَنَازَر: بلاو بؤوه.

تَنَثَر: بلاو بؤوه.

إِسْتَنْثَر: ناوي لهلوت ورمداو دوايي همي

کرد بو نهومي چي له لوتي دا ههيه

بيته دمر ۵ دهگوتري: (إِسْتَنْثَرُ

النَّشْرُ: دِگوتری: (رجل نَشْر) پیاویکه	قَالَ اللَّحْمُ فِي الْقِدْرِ: گوشته‌کمی کوتکوت
بلاوکه مره‌وی هه‌وال و نه‌ینی،	کردو خستیه ناو مهنجه‌له‌که‌وه.
هه‌رگیز نه‌ینی لا نامینی ۵ یان	أَنْكَلُهُ: به‌مانا (نَکَلَهُ) دئ.
پیاویکی خوگرو پشودریز نیه و زوو	إِنْكَلُهُ: به‌مانا (نَکَلَهُ) دئ.
وره به‌رده‌دا.	تَنَاقَلَ الْقَوْمُ إِلَى فَلَانٍ: خه‌لکه‌که لای
النَّشْرَةُ: لوتو دموروبه‌ری، کۆمه‌له	فَلَان كُؤْبُؤوه ۵ له هه‌موو لایه‌که‌وه
ئه‌ستیرمیه‌کن و مگوو هیشوه تری	لَبَّيْ گِردبوونه‌وه.
(له‌شیوه‌ی سه‌ردتان، قِرْزَال ده‌چن)	إِسْتَنْقَلَ الشَّيْءُ: به‌مانا (نَکَلَهُ) دئ.
هه‌شته‌م قۆناغی مانگه.	النَّثَالَةُ: شتی دمه‌راتوو و جیاکراوه
النَّشْرُ: دِگوتری: (رجل نَشْر) و (امراة	له‌شتی تر.
نَشْر) واته: پیاوی منداال زۆرو،	النَّثْلَةُ: چالایی نیوان جووت سمیل ۵
نافرمتی منداال زۆر.	زَرَبِي فِرَاوان.
النَّشْرُ: بلاو بۆوه ۵ دِگوتری: (کلامه	النَّثِيلَةُ: به‌مانا (النَّثَالَةُ) دئ ۵ پاشماوه‌ی
دَر نَشْر) قسه‌و ناخاوتنه‌کانی	به‌زو پپو ۵ گوشتی قه‌له‌و.
گه‌وه‌ه‌ری بلاو مپوون ۵ هه‌مرو ناوه	ثَنَا الْحَدِيثَ نَشْرًا: قسه‌کمی بلاو کردموه.
بۆ بزمینی و لاخ.	ثَنَا فَلَانًا: غه‌یبه‌تی فلانکه‌سی کرد.
نَسَطَ النَّبَاتُ نَطَطًا وَنَشْرَطًا: روده‌که‌که	نَاشَاءَ الْحَدِيثَ وَالْحَبْرَ: هه‌وال و قسه‌و
دِمرکه‌موت و زموی قه‌لاشته‌وه له‌کاتی	باسه‌که‌یان و مپیر به‌کتر هینایه‌وه.
سه‌ردمه‌رینانی له‌زموی.	تَنَاقَرُوا الْأَشْيَاءَ: شته‌کانیان یاد کردموه.
النَّطَطُ: روده‌ک نه‌و کاته چروزه‌به‌و سه‌ر	تَنَاقَرُوا الْأَخْبَارَ وَالْأَحَادِيثَ: هه‌وال و قسه‌و
له‌زموی دمه‌ردینن.	باسه‌کانیان بلاو کردموه.
أَنْشَعَ الدَّمُ وَالْقَيْئُ: خوین و پشانده‌وه‌که	نَجَا الشَّيْءُ نَجَاءً وَنَجَاءً: چاوی له‌شته‌که
به‌شوین یه‌ک دا هاتنه‌دمر.	بِری ورد سه‌یری کرد به‌چاو هه‌نگاوتی
أَنْشَعَ فَلَانٌ: فلانکه‌س هیلنجوی هاتنن	۵ چاو مزاری لی کرد.
خوینی هینایه‌وه.	النَّجْوَى: دِگوتری: (هو نجوى العين)
نَقَلَ ذَرُ الْحَافِرِ: گیانه‌به‌ره سمدارکه‌ پخی	چاو پپسه به‌مه‌رشتی‌ک هه‌لکائی
کرد، پپسای دمه‌ردا.	دمیقه‌موتینن.

نَجَبَ الشَّجَرَةَ نَجْبًا: تویکله‌کی له‌هده‌ی داره‌که کردوه.

نَبَّ نَجَابَةً: عاقل و زیره‌ک و لی‌هاتوو بوو، پیاوشتی و ره‌وشت به‌رزو به‌سمر هاوه‌لاکانیدا هه‌بوو.

اَنْجَبَ: مندالی نه‌جیبی بوون ۵ ده‌شگوتری: (انجبه والداه) باوک و دایکی به‌نه‌جیبی به‌وه‌له‌دیان هیئا. اَنْجَبَ مِنَ الشَّجَرَةِ فِرْعًا: لقی داره‌که‌ی لی کردوه.

نَجَبَ الشَّجَرَةَ: تویکلی هه‌دی دره‌خته‌که‌ی دامالی. اِنْتَجَبَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی هه‌لبزارد ۵ ده‌شگوتری: (اِنْتَجَبَ كِتَابًا وَاَنْتَجَبَ صَدِيقًا).

اِسْتَنْجَبَ: داوای شتی به‌نرخ و په‌سه‌ندی کرد ۵ شتی به‌نرخ‌ی هه‌لبزارد.

اَلْمُنْجَابُ: ده‌شگوتری: (رجل أو امرأة منجابه) پیاویکه یان ئافره‌تیکه مندالی نه‌جیبی دمبن ۵ کۆله‌وه‌ژی ناگر تیکومردان ۵ تیری دادراو و تیز به‌یی په‌رو سه‌رمتر.

النَّجَابَةُ: زیره‌کی و لی‌هاتویی بالاده‌ستی به‌سمر به‌رام‌به‌ردا له‌ره‌وشت و ناکاردا.

النَّجَبُ: تویکلی هه‌دی دار.

النَّجِيبُ: نه‌وه‌ی پیزی به‌سمر هاو وینه‌ی خو‌ی دا هه‌بی و خاو‌نی ره‌وشتی به‌رزو ئاکاری په‌سه‌ند بی. النَّجِيبَةُ: میینه‌ی (النجیب) ۵ (ك: نجائب).

نَجَائِبُ الْإِبِلِ: حوشتی باش و په‌سه‌ن. نَجَائِبُ الْأَشْيَاءِ: هه‌لبزاردی شت و پوخته‌و کاکله‌ی شت. نَجَثَ عَنْهُ نَجْثًا: لئی کۆلییه‌وه باسو خواسی تیدا کرد.

نَجَثَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی دهره‌ئنا. اِنْتَجَثَ الشَّيْئُ: به‌مانا (نَجَثَهُ) دی. تَنَاجَثَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که لی‌کۆلینه‌وه‌یان نه‌نجام دا، هه‌واله‌کانیان بلاو کردنه‌وه.

تَنَجَّثَ: بۆ زیدمه‌روی له‌مانای (نَجَث) دا دی. التَّجَثُّ: زری ۵ په‌رده‌ی دل ۵ (ك: انجاث).

التَّجَاثُّ: که‌سیک به‌شوین هه‌وال دا بگه‌ری بۆنه‌وه‌ی بلاوی بکاته‌وه. النَّجِیثُ: ده‌شگوتری: (بدا نجث القوم) کاره شاراو‌مکانی خه‌لکه‌که دهرکه‌وت ۵ هه‌روا ده‌شگوتری: (أمر له نجث) کاریکه سه‌رمه‌نجامی خرابی هه‌یه ۵ نامانج و مه‌به‌ست.

النَّجِیثَةُ: شتیکی لئی بکۆلنریته‌وه‌و

- بهردهی له سهر هه ئالائری ۵ هه والی
ناشیرین که رۆن ده بێته وه چیه و
چی نیه.
- نَجَجَ فُلَانٌ نَجْجاً وَنَجَاحاً: فلانکهس
سهرکهوت، دهرچوو، به مرز گهشت ۵
به مهبهستی خۆی شاد بوو.
- نَجَجَ الْأَمْرُ: کارکه ناسان بوو، بهرمو
ته و او بیوون دهرپوا.
- أَنْجَحَ: بوو به براوه و سهرکهوتوو.
- أَنْجَحَتِ الْحَاجَةُ: کارکه نه نجام درا،
جێبه جێ بوو.
- أَنْجَحَ اللَّهُ طَلِبَتَهُ: خودا گه یاندیه نامانجی
خۆی.
- تَنَاجَتِ الْأُمُورُ: نه نجامدانی کارهکان
به شوین یه کدا هاتن ۵ دهگوتری:
- (تَنَاجَتِ أَحْلَامُهُ) خهونه کانی
به سهرکهوتویی بۆ هاتنه دی.
- تَنْجَجَ الْحَاجَةُ: کارکهی نه نجام دا،
کارکهی سهرخست.
- اسْتَنْجَحَهُ الْحَاجَةُ: داوای کرد ئیشه کهی
جێبه جێ بکری.
- النَّجَاحُ: سهرکهوتن ۵ پرگار بیوون،
ته و او کردن ۵ به مرز گهشتن.
- النَّجْحُ: به مانا (النجاح) دی.
- النَّجِيحُ: دهگوتری: (رأي نجیح) راو
بۆ چونیکێ راست و دروسته ۵ (رجل
نجیح) پیاویکی صابیر و بشو درێژه.
- نَجَجَ نَجْجاً وَنَجِغاً: به شوکا و
چه و اشه بوو.
- نَجَجَ الرَّجُلُ: شه پۆله که بهرز بۆوه
تیکانه وه هاویشته.
- نَجَجَ السَّيْلُ: لافاوکه به هیز بوو هه موو
شتیکی رادا.
- نَجَجَ فُلَانٌ: فلانکهس دهنگی گربوو
به هۆی کۆکه و هه لامة ته وه.
- نَجَجَ الْخِيَرَانُ: چه یوانه که بهزمی.
- تَنَاجَتِ السَّيْلُ: لافاوکه هه ئسا و کهوته
کله و و شت رادان و راپێچکردنی
- ههرچی هاته بهری ۵ دهگوتری:
(تَنَاجَتِ الرِّجَالَانِ) دوو پیاوکه
شانازییان به سهر یه کدا کرد.
- النَّاجِحُ: دهگوتری: (سَيْلُ ناجِحٍ)
لافاوکی به هیز و شت رادهره ۵
- زموی ده پێ و قه برغهی تی دهخا ۵
دهنگی ناو له که ناری روبرو دهریا ۵
- دهگوتری: (سَمِعْتُ ناجِحَ الْبَحْرِ).
الناجِغَةُ: دهنگی تیکه وه هاویشتهی ناو
له قه راغ دهریا.
- النَّجَاحُ: دهنگی که سیک قورگی ههوی
کرد بێ گپیی له دهنگی دا پهیدا بوو.
- النَّجِغُ مِنَ الْخِيَرَانِ: نازه ئیک تووشی
بهزمین بووبی ۵ دهگوتری: (بَعِيرُ
نَجِغٍ).
- النَّجِغَةُ: شه پۆل هاویشتهی دهریا به بۆ

قەراغ ۵ گلەو فرێدان و هاتنه
جونیوش.

النَّبُوخ: دڤگوترئ: (بحر نجرخ)
دمریایهکی پشئو و پې شه پۆل و
جونیوشه.

نَجَدَ الشَّيْءُ نَجْداً: شتهکه بهرز بۆوه.
نَجَدَ الأمرُ: کارهکه ناشکرا بوو دمرکهوت.
نَجَدَ الطريقُ: رێگاکه پون بۆوه دمراندري
بهرو کوئ دمرپوا.
نَجَدَ فلاناً نَجْداً: یارمهتی فلانکهسی دا و
هاوکاری کرد.

نَجَدَ العدوُّ: بهسەر دوژمن دا زال بوو.
نَجَدَ الأمرُ فلاناً: کارهکه فلانکهسی
نارچهت کرد.
انَجَدَ العرقُ نَجْداً: عارهق لهجهستهی
پهوان بوو.

انَجَدَ الرجلُ: بیاوهکه: بههوی
نیسکردنهوه یان خهفته و
شهرمکردنهوه عارهقی کرد.
نَجَدَ نَجْداً وَنَجَاداً: نازا بوو (فهو نَجَدَ
ونجید).

نَجَدَ الأمرُ نَجْداً: کارهکه ناشکرا بوو
دمرکهوت ۵ (فهو ناجد ونجید).

انَجَدَ: بهرز بۆوه ۵ هاته ههریمی
نهجید، چوو و لاتنی نهجید
که بهشیکه له حکومهتی (سعودیه).

انَجَدَ فلاناً: یارمهتی فلانکهسی دا

کۆمهکی پې کرد.

انَجَدَ الدُّعْوَةُ: جوابی بانگهوازییهکهی
دایهوه.

ناجَدًا: یارمهتی دا هاوکاری کرد ۵ بۆی
هاته مهیدان و بهرامبهری وهسا بۆ
شهر.

نَجَدَ البيتُ: مالهکهی پازاندموه به
پهردمو پاخهرو شتی وا.

نَجَدَ الوساند ونحوها: بالیضو
سهرینهکانی دوورین ۵ دهمگوترئ:
(نَجَدَةُ الدهر) رۆژگار لهبۆتهی داو
فیری زۆر شتی کرد.

تَنَجَّدَ الشَّيْءُ: شتهکه بهرز بۆوه.

استَنَجَدَ: دواى زهعیف بوون و لاوازی
بههیز بۆوه ۵ دهمگوترئ: (كان جباناً
فاستنجد) ترسنۆك بوو دواى نازاو
چاونهترس بوو ۵ (استَنَجَدَ على
فلان) سامی لهکابرا شکاو بهگزیدا
چۆوه دوا ئهوهی لهوه پێش لیی
دهترسا.

استَنَجَدَ فلاناً: داواى کۆمهکی و یارمهتی
لهفلان کرد ۵ دهمگوترئ: (استَنَجَدَنِي
فَانَجَدْتُهُ) هاواری بۆ هیئام یارمهتیم
دا.

الْمُنَاجِدُ: یارمهتی دمر، پاتپشت ۵
جهنگاوهر.

الْمِنْجَادُ: دهمگوترئ: (رجل مِنْجَاد)

پیاویکه زۆر به هانای لیقه و ماومه
دمچئ زوو فریای دمکه وئ ۵ زۆر
دیته ولاتی نهجد، زۆر هاموشوی
ههریمی نهجد دهکا.

الْمُنْجِدُ: کهسیک ناومال بهراخهرو
پهردمو شتی و برازینیتسهوه،
بالیفو پشتی و شتی و بدوری و
رپکیان بخا.

الْمُنْجِدُ: داریکه ههلاج بهکاری دههینئ
بۆ شیکردنهوهی خوری و لۆکه.
المنجود: کارهسات بهسهر هاتوو، بهلا
تووش هاتوو.

الْتَاوِدُ: شهراب ۵ قاپیکه شهرابی تیدا
دهپااتیوری ۵ زمعهفران ۵ خوین ۵
(ک: نواجید).

الْتَجَادُ: حهماههلی شمشیر ۵ (قایشی
شمشیر) ۵ دهگوترئ: (هو طویل
النجاد) قایشی شمشیرهکهی دریزه
واته: کابرا بۆخوی بالابهززه.

الْمُنْجِدُ: پیشهی خوری و لۆکه
شیکردنهوه ۵ پاسایهکه بۆ گهنج و
تازه پیگهیشتوان کۆیان دمکاتهوه و
رپایان دینئ و بئ نیشیان ناهیلئ.
الْتَجَادُ: بهمانا (الْمُنْجِدُ) دئ.

الْتَجِدُ: بانو، زموی بهرمزه بوو و مکوو
(بانووی مهقانی نیوان شاری
کهروک و چهچهمان) کالاد

ناومال ۵ (ک: نجود و نجاد).

الْتَجِدُ: بهشیکه لهنیوه دوورگهی عهرهبی،
کهوتۆته نیوان ولاتی حیجاز و
عیراقهوه ۵ شاعیره عهرهبهکان زۆریان
پیدا ههلاوه و نامازمیان بهپاک و
خاوینی ناو و ههوی کردوو.

الْتَجِدُ: دهگوترئ: (رجل نَجْد) پیاویکی
نیش لهدهست هاتوو کاری و
نهجام دمدا بهکهسانی دی ناکرئ ۵
(ک: انجاد).

الْتَجِدُ: نازییهتی لهشهر دا ۵ (شرطه
النجدة) بهشیکی هیزی پۆلیسه
کهرهستهی بیتهلو ئوتۆمبیل و
پیداویستی فریاکهوتنیا ههیه
بهزوترین کات بههانای لیقه و ماو و
تین بۆ هاتوانهوه دهچن ۵ چورتم و
کارهسات و ترسو بیم ۵ (ک:
نجدات).

الْتَجُودُ: دهگوترئ: (امراة نجود)
نافرمتیکی عاقل و خان و مانه ۵
(ناقة نجود) خوشتریکی ملدریزو مل
بهززه.

الْتَجِيدُ: شیر ۵ پیاوی ئازاو چاو
نهترسو نیش لهدهست هاتوو کاری
وادمکا بهکهسانی دیکه نهجام

- نادری ۵ غه مبارو گوشت كهوتوو ۵
(ك: نُجَدٌ و نُجْدَاء).
- نَجْدَةُ نُجْدَا: به ددان گهستی، گرتی،
قهپی پیندا كرد ۵ زور ویره ویره
به سمر دا كرد.
- نَجْدَةُ: به مانا (نَجْدَةُ) دئ ۵ دهسگوترئ:
(نَجْدَتُهُ التَّجَارِب) نه زمون و
روداو هكانی رۆژگار له بۆتهیان داوه
۵ (تَنَاجَلُ الْقَوْمُ عَلَى كَذَا) خه لكه كه
له سهر نهوه كۆبوننهوه.
- الْأَنْجَذَانُ: رومكئی پزیشكییه له پیری
(الْخِمِيَّات) ۵ صمغیكى ئى
دمرده هیندرئ، پیى دمگوترئ:
(الْحِلِيت).
- الْمُنْجَذُ: دهگوترئ: (رجل منْجَذ)
پیاویكى خاوهن نه زمون و قالبو و
له بۆته دراوه.
- النَّاجِذ: ددان، كاكیله ۵ (ك: نَوَاجِذ)
دمگوترئ: (مَنْجَكٌ حَتَّى بَدَتِ
نَوَاجِذَهُ) قاقا پیکه نی تا هه موو
ددانی دمرگه وتن ۵ (عَضَّ عَلَى
نَاجِذِهِ) دانی به خویاگرت و له بهردهم
کیشهو تهنگزمان دا پشوو درپژ و
به صهبر بوو ۵ (عَضَّ عَلَى الشَّيْ
بِناجِذِهِ) شتهكی به رپك و پیکى
نه نجام دا ۵ سوور بوو له سهری.
- النَّجْدُ: قسهی رهق.
- نَجَرٌ فَلَانٌ نَجْرًا: فلانكس هه لاشی
تهختی بۆ خانومه كرد.
- نَجَرُ الْيَوْمِ: رۆژه كه زور گهرم بوو.
نَجَرُ الْحَشَبِ: دارمكی تاشی و تهختی كرد
۵ دارمكی راهینا.
- نَجَرُ الْمَاءِ: ناومهكی به بهردی سورومبوو
گهرم كرد.
- نَجَرٌ نَجْرًا: به هوی زور خواردنهوه تینوی
بوو ۵ (فهر نجران وهي نجراء) ۵ (ك:
نجرار).
- أَنْجَرَ: كهوته مانگه گهرمه كانهوه.
أَنْجَرَ فَلَانًا: ناوی گهرمی پیشكهشی
فلانكس كرد بۆ خواردنهوه.
- نَجَرُ الْكَلَامِ: قسهكی ناراسته كرد.
الْأَنْجَرُ: برهوانه مادهی (انجر) له پیتی
هه مزدا.
- الْمَنْجَرُ: دارتاشخانه ۵ شوینی دارتاشی.
الْمَنْجَرُ: نامپریكه داری پی له رنه
دمدرئ ۵ رهندهی دارتاشی ۵
لیخو پینی جهله به حوشر
به خیرایی ۵ دمگوترئ: (رجل مِنْجَرٍ)
پیاویكه حوشر به خیرایی ئى
دهخوپی.
- الْمَنْجَرَةُ: بهردی سورگراوه كه ناوی پی
گهرم بکری.
- الْمَنْجَرُ: خوخلو كه بهکی گهورمیه ناوی
پی دمرده هیندرئ له بیر ۵ چهرخ و
فهلهك.

- النَّاجِرُ: نهو مانگانه‌ی هه‌وایان تیدا
 گهرمه ۵ مانگه‌کانی جه‌نگه‌ی
 گهرما.
 النَّجَارُ: بنو بنیچه.
 النَّجَارَةُ: نهو توپک‌ل و ورده دارانه‌ی
 له‌مه‌کینه‌و رهنده‌ی دارتاش
 دمکه‌ویته خوار.
 النَّجَّارَةُ: پیشه‌ی دارتاشی.
 النَّجَّارُ: دارتاش.
 النجران: گریژمنه‌ی دمرگا ۵ نهو دونده
 خرپی دمرگای له‌سهر دمسورپته‌وه ۵
 تینو.
 النَّجْرُ: ورده‌ی داری تاشراو ۵ بنیچه ۵
 گهرما.
 النَّجْرُ: تینوایه‌تی زور به‌هوی زور
 خواردنه‌وه یان به‌هوی خواردنی
 ناوکیشه‌وه، نه‌م جوړه تینوایه‌تیه
 توشی ئاده‌میزادو گیانله‌به‌ری
 تریش ده‌بی.
 النَّجْبَةُ: هه‌لاشه ته‌خته؛ سه‌قزی مال
 به‌ته‌خته دار ۵ ناوی گهرمکراو
 به‌به‌مردی سورمه‌وبوو ۵ جوړه
 خواردنیکه له‌شیرو ئاردو پوونو
 دروست دمکری.
 نَجَزَ الشَّيْءُ نَجْزًا: شته‌که‌ی ته‌واو بوو
 نه‌نجام درا ۵ دمگوتری: (نَجَزَ الْعَمَلُ وَ
 نَجَزَتِ الْحَاجَةُ).
 نَجَزَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی ته‌واو کردو
 نه‌نجامی دا ۵ دمگوتری: (نَجَزَ الْعَمَلُ وَ
 نَجَزَ الْحَاجَةُ، وَ نَجَزَ بِالْحَاجَةِ) خیرا
 کارمه‌کی نه‌نجام دا.
 نَجَزَ الشَّيْءُ نَجْزًا: شته‌که هاته دی و
 نه‌نجام درا.
 نَجَزَ الْكَلَامُ: قسه‌که برآ.
 أَنْجَزَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی نه‌نجام دا.
 أَنْجَزَ الْقَتِيلَ: زمیری کوشنده‌ی ئاراسته
 کردو زوو گیانی دمرچوواند.
 نَاجِزَةُ الشَّيْءِ: به‌له‌ی له شته‌که‌دا کردو
 خیرا نه‌نجامی دا.
 نَاجِزَةُ الْحَرْبِ: شهرپی له‌گه‌ئدا کردو دزی
 وهستا.
 نَجَزَ الشَّيْءُ: بو زه‌یده‌پووی له‌مانای
 (نَجَزَهُ) دی.
 تَنَاجَزَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که شهریان بوو
 به‌گژ یه‌کدا چون و خوینی به‌کتریان
 رشت.
 تَنَجَزَ الشَّيْءُ: هه‌وای نه‌نجامدانی
 شته‌که‌ی دا ۵ دمگوتری: (تَنَجَزَ
 الْحَاجَةُ وَ تَنَجَزَ الرِّعْدُ).
 تَنَجَزَ الشَّرَابُ: زه‌یده‌پووی و ئیلحاحی
 کرد له خواردنه‌وه‌ی شهرابه‌که‌دا.
 اسْتَنَجَزَ الشَّيْءُ: به‌مانا (تَنَجَزَهُ) دی.
 الناجزُ: حازر به‌دمه‌ست و خیرا ۵
 دمگوتری: (بعته ناجزاً بناجز) حازر
 به‌حازر فروشتم ۵ دمشگوتری:

(لایبایع غائب بناجز) قهرز به حازر
نافرورشئ ۵ (وعد ناجز) به لئینیکه
هاتوته دی.

النَّجْزُ: به مانا (النَّجْزُ) دئ.
النَّجِيزُ: دهگوترئ: (وعد نجیز) وادهیه که
حبیه جئ کراوه.
النَّجِيزَةُ: پاداش ۵ دهگوترئ: (لَا تُجِزُّكَ
نَجِيزَتِكَ) به لئین بی چاکه و پاداشی
چاکه کردنمکتهت بدهمه وه.

نَجِسَ الشَّيْءُ نَجْسًا: شته که پیس بوو، یان
هر خوی پیسه ۵ دهگوترئ: (نَجَسَ
الثَّوبَ) قوماشه که پیس بوو (نَجَسَ
فُلَانٌ) فلانکس به درپوشت و بهد
رهمتار بوو.

نَجَسَ نَجَاسَةً: به مانا (نَجَسَ) دئ.
أَنْجَسَهُ: پیسی کرد، قیزهونی کرد.
نَجَسَهُ: به مانا (أَنْجَسَهُ) دئ ۵ یان پاکئ
کردموو پیسای پیوه نه هیشت ۵
دهگوترئ: (نَجَسَ الصُّبِّيَّ) نوشته و
دووعای به منداله که وه هه لواسی
بوئه وهی چاوهارو جندوکه کاری لی
نه کهن.

تَنَجَّسَ الشَّيْءُ: شته که پیس بوو، پیسی
پیوه نووسا، پیسی تیکه ئاو بوو.
تَنَجَّسَ فُلَانٌ: فلانکس خوی له پیسی و
شوئنی پیس پاراست.
النَّجَاسُ: پیسای، پیس ۵ دهگوترئ:

(داء ناجس) دمردئکی پیسه و
دهرمانی نیه.

النَّجَاسَةُ: پیسی ۵ بهزاراوهی شهرع
نه ندازهیه که پیسیه ده بیته
هوکاری نادروست بوونی نویژ.
النَّجَسُ: به مانا (النَّجَاسَةُ) دئ ۵
دهگوترئ: (فُلَانٌ نَجَسَ) فلانکس
دل پیس و تاوانکارو به درپوشته ۵
قورئان دهفرموی: ﴿إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ
نَجَسٌ﴾.

النَّجَسُ: دهگوترئ: (فُلَانٌ نَجَسَ
السَّارِیْلَ) فلانکس شروال پیسه ۵
(داء نجس) دمردئکی پیسه دهرمانی
نیه ۵ (ك: انجاس).

النَّجِيسُ: بؤ موبالهغه له مانای
(النَّجَسُ) دئ.
نَجَسَ الشَّيْءَ النَّجِيسَ النَّجِيسَ: شته
شاراوکهی وروژاندو دمری هیئا.
نَجَسَ الْحَدِيثَ: قسه کهی بلاو کردموه.
نَجَسَ الدَّابَّةَ: ولاخه کهی دمنه دمنه دا
بوئه وهی بیته دمر یان تیوهی ژمنی و
دمنه دمنه ی دا بوئه وهی هه موو هیزی
خوی به کار بیئ بؤ خیرا پویشن.

نَجَسَ فُلَانٌ فِي الْبَيْعِ وَغَرَهُ: فلانکس
له نرخه کالاکه ی زیاد کردو زهم و
زهمکاری ئله نجام دا ۵ له
موزایه دهکردندا نرخه ی زیادی کرد.

فَجَشَّ النَّارُ: ناگره‌کهی هه‌لگیرساند.

تَنَاجَشُ الْقَوْمِ فِي الْبَيْعِ وَغَرَوْهُ: خه‌لکه‌که

به‌نه‌زانی یان بۆ مه‌به‌ستو چاو

به‌سته‌کئی که‌سانی دیکه‌ نرخى

کالا‌کانیان به‌رز کرده‌وه.

إِسْتَنْجَشَ الشَّيْءُ: به‌مانا (نَجَشُهُ) دئ.

الْمُنْجَاشُ: رەخنه‌گرو عه‌یب و دۆزمره‌وه

له‌شت ۵ سیر مه‌به‌که‌ دمیخه‌نه نیوان

دوو پیسته‌وه و پیکیان‌وه دمدروئ.

الْمُنْجَشُ: به‌مانا (الْمُنْجَاشُ) دئ.

الْمُنْجُوشُ: دم‌گوترئ: (قول منجوش)

قسه‌یه‌کی درۆ و هه‌لبه‌ستراوه.

النَّجَاشُ: نه‌و که‌سه‌یه‌ نی‌چیر

راده‌په‌رپئى یان هه‌ئى دم‌فرپئى

بۆ نه‌وه‌ی به‌نزیك راوکه‌ره‌که‌دا

برۆن و فرسه‌تیان ئى بیئى.

النَّجَاشُ: تیلمه‌ سیر مه‌به‌که‌ دوو پیستی

پێوه‌ لێك دمدرون.

النَّجَاشِي: نازناوی پاشای حه‌به‌شه‌یه.

النَّجَاشُ: دم‌گوترئ: (رجل نَجَاش)

پیاویکی به‌توانایه‌ بۆ شیکردنه‌وه‌ی

شته‌ شاراوه‌کان و دهرخستنیان.

النَّجُوشُ: به‌مانا (النَّجَاش) دئ.

فَجَعَ الشَّيْءُ نَجْعاً: شته‌که‌ سوود به‌خش

بوو کار یگه‌ریه‌که‌ی دهرکه‌وت ۵

دم‌گوترئ: (نَجَعَ الدَّاءُ فِي الْعِلِيلِ وَ نَجَعَ

الْعَلْفُ فِي الدَّابَةِ وَ نَجَعَ الْقَوْلُ فِي سَامِعِهِ وَ

نَجَعَ الْعِقَابُ فِي الْمَذْنَبِ).

فَجَعَ الْكَلَّاءُ نَجْعاً وَغَرَعاً: له‌شوئى شیاوی

خۆی دا هه‌وئى له‌ومرێ دا.

فَجَعَ الْمَكَانُ: هاته‌ شوئنه‌که‌و تئیدا

نیشته‌جئ بوو.

فَجَعَ الصَّبِيُّ اللَّبَنَ: شیرى دا به‌ منداله‌که‌و

به‌و شیره‌ په‌رومرده‌ی کرد.

فَجَعَ نَجْعاً: به‌دوی له‌ومریدا گه‌را بۆ

ناژه‌له‌کانی.

انْتَجَعَ الشَّيْءُ: به‌مانا (نَجَعَ) دئ.

إِنْتَجَعَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که‌ رۆیشتن گه‌ران

به‌دو له‌ومریدا بۆ ناژه‌له‌کانیان.

إِنْتَجَعَ فَلَاناً: چوو بۆلای فلانکه‌س

به‌مه‌به‌ستى نه‌وه‌ی شتیکی

ده‌ستبه‌کەوئ لێی.

تَنْجَعَ فَلَانٌ بِالْدم: فلانکه‌س خویناوئ

بوو.

إِسْتَنْجَعَ بِالشَّيْءِ: سوودی له‌شته‌که‌

بینی.

إِسْتَنْجَعَ الْمَكَانُ أَوِ الْكَلَّاءُ: له‌ شوئنه‌که‌دا

نیشته‌جئ بوو ۵ له‌له‌ومر گه‌را

له‌شوئى شیاوی خۆی دا.

الْمُنْجَعُ: شوئنیك له‌ومر و ناوی هه‌بی و

ناژه‌لدار بۆی بجئ ۵ ده‌م‌گوترئ:

(فَلان منجع الطالبین) فلانکه‌س

جیگاو نو می‌دی ناتاجانه‌و

پیداویستییه‌کانیان جیبه‌جئ دم‌کا.

النَّاجِعُ: دِمْغُوتَرِي: (طعام ناجع)
خواردينیکه باش به جهسته
دهکهوئو بهناسانی همزم دمی ۵
(دواء ناجع) دهرمانیکی سودبه خشه،
شیفا هینه.

النَّجْعُ: شوینی نیشته جی بوونی خیل،
هؤبهی خیل.

النَّجْعَةُ: گهران بهدوا لهومرو ناودا
بؤنازل ۵ چوون بؤلای مرقفی
سهخیو به خشنده بهمه بهستی
دهستکهوت ۵ دموتری: (هو نجعی)
نهو جیگای هیوامه ۵ (هذه لیست
بدار نجمة) نهو مال و هؤبهیه
بهکه لکی نهو نایه بؤی بگوئزیهوه.
النَّجْرُ: همر خواردن و خواردنه و میهک
سود بهخش بی ۵ دِمْغُوتَرِي: (ماء
نجوع) و (لبن نجوع).

النَّجِيعُ: بهمانا (النجوع) دئ ۵ همروا
ناوه بؤ خوین لهناو جهسته دا ۵
خوینی جهرگو دل.

نَجَفَ الشَّيْءُ نَجْفًا: شتهکهی هه لکولی و
ناووهی بان و پۆر کرد ۵ دِمْغُوتَرِي:
(نَجَفَ الْبَرَّ وَ نَجَفَ الْإِنَاءَ).

نَجَسَ الشَّيْءُ: شتهکهی بریهوه ۵
دِمْغُوتَرِي: (نَجَسَ الشَّجَرَةَ).

نَجَسَ الْعَنْزُ: گوانی بز نهکهی بهست
بؤنهوهی شیر و شک بکا.

نَجَفَ الشَّاةُ: شیر وشک کهری بهگوانی
مهرمهکهوه هه لواسی.
نَجَفَ: بؤ موبالهغه لهمانای (نَجَفَ)
دئ.

نَجَفَ الشَّيْءُ: شتهکهی بهرز کردوهوه.
نَجَفَ لَهُ مِنَ الشَّيْءِ: لهشتهکه ههنیکی
بؤ جیا کردوهوه بؤی وهلانا.

إِنْتَجَفَ الشَّيْءُ: شتهکهی له بیخ دهرهینا
۵ دِمْغُوتَرِي: (إِنْتَجَفَ مَا فِي الضَّرْعِ)
دوا تنوکی شیر ناو گوانهکهی
دادووشی ۵ همروا دِمْغُوتَرِي: (إِنْتَجَفَ
الرَّيْحُ السَّحَابَةَ) رهمه بایهکه
ههورمهکهی بهتال کرد.

إِسْتَنْجَفَ الشَّيْءُ: بهمانا (إِنْتَجَفَهُ) دئ.
الْمِنْجَافُ: سوکانی کهشتی، سهوئی
کهشتی نهوهی پوی کهشتی و
بهلهمی بی ناراسته دِمْغُوتَرِي.

الْمِنْجُوفُ: دِمْغُوتَرِي: (رجل منجوف)
بیاویکی ترسنوکه.

النَّجَافُ: شتیک بهرز بیتهوهوه بهسمر
شتی تردا بروانی ۵ دِمْغُوتَرِي:
(نَجَافُ الْغَارِ وَ نَجَافُ الْبَابِ) ۵ همروا
ناوه بؤ نهو شتهی لهسمر گوانی
نازل دمهستری بؤنهوهی شیرمه
وشک بکا.

النَّجْفُ: تهپۆلکهو بانو ۵ (ك: نَجَاف).
النَّجْفَةُ: شوینیکی دریزموبوهوه لهناو

- شیودا بهویننه ی راسته دیوار ناوی
 سه رناکهوئ ۵ ههروا ناوه بو
 کۆمه لێک گۆپی کارمبایی
 بهشیومیهکی جوان لیکراونو
 دیمه نیان جوانه و پوناکی باش
 پهخش دمهکن پێیان دموگوترئ:
 (سورمیا) به ناوی کۆمه له
 نهستیهری سورمییای ئاسمان
 ناوئراون ۵ ناوه دی کۆمه له لب
 به دههوران دموری دا که رهشه با
 شوینکهی ئی بکاو لئی رادا تاومکوو
 بهشتینی ئی دئو هه لۆل ببی.
 التَّجْفَةُ: که مێک شت ۵ دموگوترئ:)
 اعطه نَفْثَةً مِنَ اللَّبَنِ قَوْمَهُ شِرِيكِي
 بدمرئ.
 التَّجْرُفُ: بو زندهمپوئی له مانای
 (التَّاجِف) دئ.
 التَّجْفِيفُ: به مانا (التَّجْرُف) دئ ۵ تیریک
 که سه رمه تیرمهکی درێژ بی.
 تَجَلَّ الحَيَوانُ تَجَلًّا: گیانه بمرمه که
 به خیرایی پوئی، تیز تیپه پری.
 تَجَلَّتْ الْأَرْضُ: زموی سهوز بوو، پومهکی
 نه جیلی پواند.
 تَجَلَّ الرَّكْدُ: منداله کهی کرد به نهو مو
 ومه جی خوئی.
 تَجَلَّ الْأَرْضُ لِلزَّرْعَةِ: زموییه کهی کێلا بو
 کشت و کال.
- تَجَلَّ الرَّمْيُ: لهومر مهکی گردموه کرد
 به داس ۵ به داس و ماراغان لهومر مهکی
 دوریه وه.
 تَجَلَّ عَدُوُّ بِالرَّمْحِ: بهرمب له دوژمه کهی
 دا، رمبی ئاراسته ی دوژمه کهی کرد ۵
 دمه گوترئ: (فلان یجمل الناس)
 فلان کهس عهیب و رهخنه له خه لک
 دمه گری.
 تَجَلَّ الرَّجُلُ: شه قیکی له بیاومه که هه لدا
 خولان دیه وه، په رانندی.
 تَجَلَّ تَجَلًّا: جاوی گه وره بوو جوان بوو ۵
 جاو بیاله بوو.
 تَجَلَّتِ الشَّجَةُ: برینه که گه وره و هان بوو
 ههواره بوو (فهو أنجل وهي نجلاء).
 أنجل الرادي: دۆله که پومهکی نه جیلی
 پواند.
 أنجل الدابة: پومهکی نه جیلی کرده
 لهومری و لاخه که.
 أنجل فلان: فلان کهس بو نافرته کهی
 خزمی بیاویکی هه لێزارد مندالی
 لئی ببن ۵ یان فه حلیکی رهسه نی
 هه لێزارد بو چاککردنی ماینه کهی
 لئی.
 تَنَاجَلَ الْقَوْمُ: خه لکه که زاوژنیان کرد ۵
 یان کێشه و نیزاعیان ئی پهیدا بوو.
 اسْتَنَجَلَ الرادي: دۆله که پومهکی
 نه جیلی ئی پهیدا بوو.

إِسْتَنْجَلُ الشَّيْئِ: شته‌ک‌ه‌ی دمه‌ی‌نا.

الْإِنْجِيل: ب‌روانه نهم ماده‌یه له پیتی (هممه‌دا).

الْمِنْجَلُ: ده‌گوت‌ری: (رجل مِنْجَلُ) بیاویکی مندان زوره.

سِنَان مِنْجَل: سه‌ره رمبیک‌ی وه‌هایه برین گه‌وره ده‌کا هه‌واره‌ی گه‌وره دمخاته جه‌سته‌وه.

هُوَ مِنْجَلُ هَذَا الْأَمْرِ: نه‌و بیاوی نهم کارمیهو لینی دهمزانی هه‌روا وشه‌ی (مِنْجَلُ) ناوه بۆ داسی گیادرون داسی دروینه ه (ك: مناجل).

الْمِنْجَلَةُ: ئامیریک‌ی دوفاهه لایه‌کی چه‌سپاوه لایه‌کی هاتوجوی پی ده‌کرئ وه‌کوو گیره به‌کاردئ بۆ گرتنی شت، کورد پیی ده‌لین: چه‌ره‌و مه‌نگه‌نه.

النَّجْلُ: مندان ه ده‌شگوت‌ری: (هو کریم النجل) نه‌و وه‌جاخزاده‌و ره‌وشته بمرزه ه ناوی ناو زه‌لکاو ه چالایی و زلکاو.

النَّجْلَاءُ: ده‌گوت‌ری: (طَمْعَةُ نَجْلَاءُ) زه‌بریکه برینه‌ک‌ه‌ی گه‌ورمیه ه (ليلة نجلاء) شه‌ویکی دریزه.

النَّجِيلُ: روه‌میکه له‌پیری (النجيلية)یه ته‌مه‌ن دریزه ه گه‌لاک‌ه‌ی وه‌کوو گه‌لای گه‌نم وایه‌و له‌و کورتره به‌سه‌ر زموی دا بلاو ده‌بیته‌وه

به‌له‌کانی زور گری گریباوین گریکانی لیک نزیکن له‌زموی و زاریک دا زور دموئی ئاویدرئ، به کوردی پیی ده‌گوت‌ری: (فریزو).

نَجْمَ الشَّيْئِ نَجْمًا وَنَجْمًا: شته‌که دمه‌که‌وت وه‌لات ه ده‌گوت‌ری: (نَجْمَتِ الْكِرَاكِبِ وَ نَجْمِ النَّبَاتِ وَ نَجْمَتِ السِّنِّ).

نَجْمَ لَه راي: راو بۆ‌جونیک‌ی بۆ به‌یدابوو ه (نَجْمَ فَيَهُم شَاعِر) شاعیریک‌یان تیدا هه‌لکه‌وت.

نَجْمَ الْمَالِ: ماله‌ک‌ه‌ی وه‌جبه وه‌جبه دایه‌وه. أَنْجَمَ الشَّيْئِ: شته‌که دمه‌که‌وت وه‌لات. أَنْجَمَتِ الْمَطَرُ: بارانه‌که وه‌ستایه‌وه. أَنْجَمَتِ عَنْهُ الْحُمَّى: له‌رزوتاک‌ه‌ی له‌کۆل بۆوه.

نَجْمَ فَلَانٍ: فلانک‌ه‌س چاودیری نه‌ستیره‌کانی کرد به‌گویره‌ی کاتو شیوه‌ی رۆیشتنیان و لافی نه‌وه‌ی ئی دا که به‌و هۆیه‌وه هه‌والی نه‌ینی داهاتوو دهمزانی.

نَجْمَ الشَّيْئِ: شته‌ک‌ه‌ی کرده وه‌جبه وه‌جبه.

نَجَّمَ عَلَيْهِ الدِّينَ: قه‌رزه‌ک‌ه‌ی بۆ کرد به قیست وه‌جبه.

إِنْجَمَ: وازی هی‌نا ه کۆتایی هات ه ده‌گوت‌ری: (الْتَجَمَ الشَّتَاءُ) زستان کۆتایی هات.

تَنْجَمُ: به شوین گیا بئ پمگو
پیشانه که دا پوئی و عهرزی بو
هه لکه کند ۵ چاودیری نهستیرمکانی
کردو له گه تیان دا شهوبیدار بوو.

الْمَنْجَمُ: دمرای لی پزگار بوون که لئینی لی
قوتار بوون ۵ پبازی لی
چونه دمرهوه ۵ مه عدن و کان ۵
کانه زیرو زیو و شتی لهو جوړه ۵
دمگوتری: (مَنْجَمُ الفحم) و (مَنْجَمُ
الحديد).

الْمِنْجَمُ: ههرشتیک له جهسته و
قه بارمی هک دا هه لئوئی و
بهرزی ته وه ۵ دمگوتری: (مِنْجَمَا
الرجل) دوو قاپهرقهی قاچ ۵ نهو
ئاسنه ی له ناوهریستی تهرزودا قیت
بوته وه، که بیی دمگوتری زوبانی
تهرازوو ۵ ههرشتیک سینگی پی
داگوتری، و مگوو چه کوش.

الْمَنْجَمُ: نهستیرمناس؛ که سیک
چاودیری نهستیره بکا ۵ به دیاردهی
هاتو چوئی نهستیره کان پوداوه
نهینی و داهاتو هکانی سه رزموی
دیاری بکا لافی غه یبزان لی بدا.
النَّجَامُ: به مانا (النَّجْمُ) دی.

النَّجْمُ: نهستیره، قه باره و جهسته یی
ناسمانی که پوناکی پیوه دیاری و
تا نه ندازه که شوینی له ناسمان دا

دیاری گرابی، بو نمونه و مگوو خوړ
۵ کراوه به ناو بو کومه له نهستیره ی
سوره ییا ۵ کاتی دیاری کراو بو
دانه و می قهرز یان نه نجامدانی کار ۵
رومکیک قه دو لاسکی نه بی ۵ شتی
بی بناغه ۵ دمگوتری: (لیس لهذا
الأمر لَنَجْم) نه نیشه بی بنه مایه.

النَّجْمَةُ: ههر رومکیک قه دو لاسکی
نه بن ۵ به زوری به روه کی نه جیل
دمگوتری.

النَّجِيمُ مِنَ النَّبَاتِ: روه که چه روزه
ده کاو به که مجار سهر دمر دینی.
نَجْمَةٌ: جولاندی، و مری سوراند هه له و
گیر کرد ۵ دمگوتری: (تَنْجَنَجُ فِي
أَمْرِهِ) له کاری خوئی دا سهری سورما
۵ چه واشه بوو نه یزانی چی بکاو
چون بکا.

نَجَّةٌ فَلَاناً نَجْهًا: فلانکه سی به ناشیرین
ترین شیوه گهراند موه.

نَجَا مِنْهُ نَجَاءً وَنَجَاءً: له نه زیهت و گیزاوی
نهو پزگاری بوو
نَجَا نَجَاءً: په لهی کرد.

نَجَا الْفُصْنُ: لقه دره خته که ی بری.

نَجَا الْجِلْدَ عَنِ الْجَزْرِ: پیستی نازه له
سه رپاوه مکانی که وئ کرد ۵
پیسته که یانی داپنی.

نَجَا فَلَاناً نَجْوًا: به نه سپایی و به سرته

قەسەى لەگەڭ فلان کرد.

اُنْجى فلان: ھاتە سەر تەپۈلكە
زەمبىيەك، ھاتە سەر گەردىك ۋە
ناوسكى خۇى خالى كەردمە، تېرە
تسى كەندىن.

اُنْجى فلان: فلانكەسى لەم چورتەم
نارەھەتتەيە ھەيىو پزگارى کرد.
ئىنجى الشىئى: شتەكە بەسەر گەردو
تەپۈلكەكەمە بەجى ھىشت.

ئىنجى فلان: فلانكەسى پزگار کرد.
ئىنجى ارضە: زەمبىيەكەى بەرز كەردمە
لەترسى ئەمە نەمەكوو ئاۋ
داپپۇشى.

ناجا، مناجا: بەسەرتەم لەدىلى خۇيا
قەسەى لەگەڭ کرد ۋە دىمگوتى:
(بات اَلْمُ ينجى) خەم ۋە خەفەت
شان ۋە مى گەرتەم شەم بىدارى کرد.
ئىنجى: لەسەر تەپۈلكەكە دانىشت.

ئىنجى القوم: خەلكەكە ھەندىكىان
سەرتە سەرتىان لەگەڭ يەك کرد ۋە
دىمگوتى: (المرم تىنجى فى صدره)
خەم ۋە خەفەت دىنە دلىمە
سەرمەتەكە لەدىلى دىمەن سەرتە
سەرتىانە لەگەڭى دا.

ئىنجى فلان: فلانكەسى كەردە ھاورىنى
خۇى ۋە سەرتەسەرتى لەگەڭ دا کرد.

تَنْجى: ھەولى دا تەپۈلكەسە
گەردۈلكەكەكى دىمەت بىكەمە.

ئىنجى: خۇى لەمەنا تەپۈلكەكە دا
ھەشاردا ۋە خۇى خزانە پەنا
تەپۈلكەكە بۆنەمەى خۇى خالى
بىكەتەمە.

ئىنجى المحدث: كەبرى بى دىستەنۆز
بەناۋ يان بەشتى تەر خۇى پاك
كەردمە.

ئىنجى الرجل: پىاۋمەكە ھەولى
پزگارپوۋنى دا.

ئىنجى من الشىئى: لەشتەكە پزگارى
بو.

ئىنجى الشىئى: شتەكەى پزگار کرد.
النجى: شۋىنى پزگار بوۋ ۋە ھەم
تەپۈلكە گەردىك لەزمەى تەخت
بەرز بوۋىتەمە.

النجاء: پزگار بوۋ ۋە شۋىنى
پزگارپوۋ ۋە ھۆكارى پزگار بوۋ ۋە
دىمگوتى: (ھەم بىنجاء من كذا)
(والصدق منجاة) ۋە پاستگۈى
ھۆكارى پزگارپوۋنە.

الناجية: ھوشەرى خىرا پۇ، خۇشپۇ.
النجاء: سىچۋون ۋە يان نەخۇشەكە
بىيىتە ھۆكارى سىچۋون.

النجاء: ھەشتەك بىپاۋ ۋە ھېرى درابى ۋە
مىۋلا ۋە پىرۋ ھالى دىمەت كە
لېكراپىتەمە ھېرى درابى.

نجا الذبيحة: پىستە ۋە پىخۇلەم شتى واى
نازەلى سەربىراۋ.

نَجَا الرَّجُلُ: پۇشاكى داكەندراو و

فېندراوى پياو.

النَّجَاءُ: دىگوتى: (ناقة نجاة) خوشترىكى

خۇشپۇيه ۵ تەپۇلكە، گرد.

النَّجَاوَةُ: دىشتايى ۵ مەزرا ۵ مەودا ۵

دىگوتى: (يېنى ويىنە نجاوة).

النَّجْوَةُ: ھەرشىتىك لە ورگ بېتە

دىرمەو لە تېرو تسو پىسايى ۵

ھەور بارانى خۇى بارانلىق و

پۇشتىق.

النَّجْوَةُ: تەپۇلكەو گردۇلكە ۵

دىگوتى: (هو نجوة من هذا

الأمر) ئەو لەم كارە دوورە.

النجوى: سىرتەو قىسەردنى بە

ئەسپايى ۵ خەلكانىك قىسە

بىئەسپايى بىكەن و كەس قىسەكەيان

نەبىستى.

النَّجِيُّ: بانگەر و قىسە لەگەن كەر ۵

دىگوتى: (هو نجى فلان) ۵ نەينى

پەنامەكى ۵ خوشپۇ، دىگوتى:

(يعبر نجى).

النَّجِيَّةُ: بانگەر ۵ ئەوۋى دىگەۋىتە ناو

دى ئادەمىزادەو لەخەم و خەفەت و

چورتە ۵ دىگوتى: (باتت في صدره

نجية أسهرته) ۵ دىگوتى: (ناقة نجية)

خوشترىكى خوشپۇيه.

نَحَبَ فُلَانٌ نَحْباً: فلانكەس فۇتۇى لەخۇ

گرت.

نَحَبَ فِي الْعَمَلِ: لەكارەكەدا زۇرى ھەۋ

دا، كۇشىى كرد.

نَحَبَ عَلَيْهِ: خۇى بەسەردا دا.

نَحَبَ بكذا: گرمى كرد بەۋە.

نَحَبَ الْبَاكِي نَحْباً وَغَيْباً: لەپرمەى گريانى

دا، دىنگى گريانى ئى بەرز بۇۋە.

نَحَبَ الْإِنْسَانُ نَحْباً: مەۋقەكە ھەلامەت و

كۆكەى تووش يوو ۵ (فهو ناحب وهي

ناحية).

نَحَبَ: بۇ زىندەپۇى لەماناى (نَحَبَ) دا

دى.

نَاخَبَ فُلَاناً: گرمى لەگەن فلان كرد.

ناحب الى فلان: دادگايى كردنەكەى

برده لای فلان.

إِنْتَحَبَ الْبَاكِي: خەفەتبارەكە لەپرمەى

گريانى دا ۵ دەستى كرد بەگريان.

تَنَاحَبَ الْقَوْمُ: خەلکەكە وادەيان

بەپەكتى دا بۇ ئەنجامدانى كارىك و

بۇ ماۋمىەك.

النَّحَابُ: كۆكە.

النَّحْبُ: فۇتۇو نەزى ۵ گريانى بەكول و

بەدەنگ ۵ ئەو شتەى گرمى لەسەر

دىكرى و دەبىتە گرمو لەسەر كراو ۵

كاتى گرمو و ماۋمەكى ۵ دىگوتى:

(قضى فلان نجبه) فلانكەس مرد ە
قورئان دەفەرموى: ﴿فَمِنْهُمْ مَنْ
قَضَىٰ نَجْبَهُ﴾.

النَّجْبَةُ: بېشك، قورعه.

نَجَتْ نَحْتاً وَغَيْتاً: نالاندى، نركاندى.

نَجَتْ الشَّيْئُ نَحْتاً: شتەكەى تاشى توپكىلى
ئى كردهمۇ ە دىگوتىرى: (نَجَتْ الْحَجَرُ)
بەردەكەى تاشى.

نَحْتَهُ السَّفَرُ: سەفەر كىزى لاوازى كىرد.

نَحَتْ فَلَانٌ عَلَى الْكَرَمِ: فلانكەس لەسەر
سەخاۋەتى دروست بوۋە، سەخاۋەت
تىكەلاۋى پېكەتەى بوۋە.

نَحَتْ الْجَبَلُ: كۆمەكەى تاشى.

نَحَتْ فَلَانًا: يان (نَحَتْ عِرْضَهُ) غەيىبى ئى
گىرت، غەيىبەتى كىرد.

نَحَتْ فَلَانًا بِالْعَصَا: بەگۈچان لەفلانكەسى
دا.

نَحَتْ الْكَلِمَةُ: وشەكەى تاشى لەدوۋ وشە
ۋەكۈۋ (بَسَمَلٌ) واتە (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ
الرَّحِيمِ) (حَتَفْتُهُ) اتە: حەنەفىۋ
شافىعى.

إِنْتَحَتْ الشَّيْئُ: شتەكە داتاشىرا ە
دىگوتىرى: (لَحْتَهُ فَأَنْتَحَتْ).

إِنْتَحَتْ الشَّيْئُ: بە تەشۋىۋ ۋەندەمۇ
شتى ۋا لەشتەكەى گىرت لىۋى تاشى.

الْمِنْحَاتُ: نامىرى تاشىن ۋەكۈۋ تەشۋىۋ
ۋەندە.

الْمِنْحَتُ: ئەمەل ۋەنەمما ە دىگوتىرى: (ھەر
مِنْ مِّنْحَةٍ صَدَقَ) ئەمۇ لە ئەمەل ۋە
بەنەمما پاستىگۈيى پەيدا بوۋە.

الْمِنْحَتُ: بەمانا (الْمِنْحَاتُ) دى ە (ك:
مِنْحَاتُ).

الْمِنْحَاتُ: سىروشت.

الْمِنْحَاتَةُ: ئەمۇ توپكىل ۋەپىرۋ پالەى لەدار
دەتاشىرى.

الْمِنْحَتُ: تەبىئەت ۋە سىروشتى شت ە
دىگوتىرى: (الكرَم من نَحْتِ).

النَّحِيْتُ: تاشىرا ە (جىل نَحِيْتُ) حۈشۋىرى
كىزى لاواز ە (حافىز نَحِيْتُ) سىمى ۋلاخ
كەبەھۋى ۋەپىشتىن بەشۋىنى زىردا
سۋابى ە شتى بىۋ نىرخ ۋەپىچ ۋەپىچ
لەھەر جۈرە شتېك بىۋ نالەۋ دادۋ
فىغان.

النَّحِيَّةُ: سىروشت ە دىگوتىرى: (ھەر
كريم النَحِيَّةِ) ئەمۇ پىاۋە سىروشت
پاك ۋەجاسزادەپىە ە كۆلەسە
ھەنگ: قەدى دارى كلۋىر بوۋ
ناۋەكەى بەناگىرۋ شتى تىر لوس
دىگىرىۋ ھەنگى تېدا بەخىۋ دىگىرى
ە بەگۈردى پىۋى دىگوتىرى:
(كۆلەس).

نَحَّ غَيْمًا: نالاندى، نركاندى.

النَّحِيحُ: دىنگىكە لەناۋ بۆشايى
جەستەى خۋى دوۋبارەى دىمكەتەۋە.

نَحْرُهُ نَحْرًا: له گهر دنی دا، سهری بری ۵
 دهمگوتری: (نحر الأمور علماً)
 نیشه کانی بهیاشی جیبه جی کردن.
 نَحَرَ الْعَمَل: کاره کی له سهرمتادا
 جیبه جی کرد، زوو نه نجامی دا.
 نَحَرَ الشَّيْء: روی له شته که کرد ۵
 دهمگوتری: (داری نَحَرَ داره) خانوکه کم
 روی له خانوکه یه تی ۵ (دارهم تنحر
 الطريق) خانوکه یان روی له
 پښکه که یه.
 نَاخِرُهُ: شهری له گه ل دا کرد.
 نَاخِرُهُ عَلَى الْأَمْرِ: له سهر کاره که
 دهمده می و کیشی له گه ل نایه وه،
 بهرمو روی بؤوه، بهر بهرمکانی کرد.
 نَحَرَ الْإِبِل: حوشرمه کی سهر بری.
 إِنْتَحَرَ الرَّجُلُ: پیاوکه به هوپه که له
 هوپه کان خوی کوشت.
 إِنْتَحَرَ السَّحَابُ: هه وره که بارانی
 هه لپشت، باران باراندن کرایه وه.
 إِنْتَحَرَ الْقَوْمُ عَلَى الْأَمْرِ: خه لکه که
 له سهر کاره که سوور بوون.
 تَنَاخَرَ الْقَوْمُ فِي الْقِتَالِ: خه لکه که شهری
 باشیان کرد.
 تَنَاخَرَ الْقَوْمُ عَلَى الشَّيْء: خه لکه که
 له سهر شته که سوور بوون ۵
 دهمگوتری: (تَنَاخَرَتْ مَنَازِلُ الْقَوْمِ)
 مه نزل و باره گای خه لکه که

بهرامیهر بهیه که بوون.
 الْمُنْحَارُ: که سی که زور نازهل سهر بری ۵
 دهمگوتری: (هو منحر إبل) واته زور
 سه خیه و میوانی زورن.
 الْمُنْحَرُ: شوینی سهر برینی نازهل ۵
 قورته مه می مل.
 النَّاحِرَةُ: قورته مه می مل، نه و شوپنه ی
 له قورگ دا بهرزبؤوته وه ۵ دوو
 نیسقانی که وانه یی جومزگه ناسان
 شه پیلکی شان و قه قه سی پیشه وه
 پیکه وه دهمه ستنه وه.
 النُّحَارُ: بؤ موباله غه له مانای (النَّاحِر)
 دی ۵ دهمگوتری: (هر نَحَار لِلْإِبِل)
 سه خی و میوان نه وازه.
 النُّحْرُ: لای زوروی سنگ، خوار قولکه ی
 گمردن ۵ دهمگوتری: (جلس في نحر
 فلان) له بهرامیهر فلان دا دانیشست.
 نَحَرَ الشَّهْر: سهرمتای مانگ ۵ (عيد النحر)
 جه ژنی قوریان.
 النُّحْرِي: زانای لیها تو له زانینی خوی دا
 ۵ (ك: نَحَارِي).
 النُّحُورُ: بؤ موباله غه له مانای (النَّاحِر)
 دا دی.
 النُّحْيُ: سهر برپاو، کوژاو ۵ (ك: نُحْرِي
 ونحائر).
 النُّحْيَةُ: سهر برپاو ۵ (ك: نُحَاثِر).
 نَحَرَ الشَّيْءِ نَحْرًا: شته که ی پال پیوه نا،

هه‌لینگی دا دمنه‌دمنه‌ی دا ۵ دمگوترئ: (نَحَزَ الدَّابَّةُ)
 (نَحَزَ الدَّابَّةُ) به‌پاژنه پئی دمنه‌دمنه‌ی
 و‌لاخه‌که‌ی دا ۵ لئی خورپی ۵ ناو‌زمنگی
 له و‌لاخه‌که‌ دا ۵ شته‌که‌ی وردو‌ه‌پ کرد
 له‌ناو دمسکه‌وان دا کوتای.

نَحَزَ فِي صدره: مسته‌کۆ‌ل‌ی له‌سنگی دا.
 نَحَزَ نَحْزاً: کۆ‌که‌ی گرت ۵ دمگوترئ: (نَحَزَ
 الرجل ونَحَزَت الدابة).
 نَحَزَ الميوان نَحْزاً: گیانله‌به‌رمکه‌ دمر‌دیک‌ی
 توش‌بوو زۆر به‌تون‌دی ده‌کۆ‌کی ۵ (فهر
 نَحِيز).

المِنْحَازُ: شتی‌که‌ و‌مک‌وو س‌ندۆ‌ل و‌ هاو‌ن
 شتی تیدا دمگوترئ.
 النُّحَازُ: نه‌خۆ‌شی‌یه‌که‌ تووش‌ی
 گیانله‌به‌مران د‌م‌بی زۆر به‌تون‌دی
 کۆ‌که‌یان ئی د‌م‌پ‌ر‌ئ.

النُّحَازَةُ: پارچه‌ گوشت.
 النُّحِيزَةُ: لید‌راو ۵ دمگوترئ: (ناقة نحيزة)

خوشت‌یک‌ه‌ لئی دراوه‌ باریکایی ژوور
 سمی و‌لاخ، واته: زم‌نگی د‌م‌ستی ۵
 ه‌ه‌روا ناوه‌ بۆ‌ که‌مه‌ر به‌ندو‌ ق‌ایش
 به‌شتین ۵ به‌ع‌اد‌مت له‌سه‌ر ج‌ز‌دا‌شه‌و
 شتی وا د‌م‌به‌سه‌ترئ ۵ د‌م‌م‌اری ز‌ه‌وی
 که‌تون‌دو‌ پ‌ته‌و بی ۵ س‌رو‌شت‌و
 ته‌به‌ی‌عه‌ت، د‌م‌گوترئ: (هو کریم
 التحيزة) نه‌و پ‌یاوه‌ سه‌خی س‌رو‌شته‌.

نَحَسَهُ نَحْساً: ماندوی کردو زیانی پئ

که‌پ‌اند ۵ د‌م‌ش‌گوترئ: (نَحَسَتُهُ الدَّابَّةُ)
 و‌نَحَسَهُ الْجَذْبُ).

نَحَسَ: به‌دو شوم توشی هات، نه‌گ‌به‌تی
 گرتی.

نَحَسَ: شوم بوو.

نَحَسَ: شوم بوو نه‌گ‌به‌تی گرتی.

النَّحَسَتِ النارُ: ناگ‌رم‌که‌ دوو‌که‌لی زۆر
 بوو.

نَحَسَ الأخبار: له‌ ه‌ه‌و‌اله‌که‌ی کۆ‌لی‌ه‌وه‌.
 اِنْتَحَسَ: تیش‌کاو توشی نه‌گ‌به‌تی بوو ۵
 د‌م‌گوترئ: (اِنتَحَسَ حظه).

تناحَسَ: تیش‌کا.

تَنَحَّسَ: برسی بوو، خۆ‌ی برسی کرد ۵
 د‌م‌گوترئ: (كَنَحَسَ لَشَرْبِ الدواء)
 خۆ‌ی برسی کرد بۆ‌نه‌وه‌ی د‌م‌ر‌مان
 به‌خواته‌وه‌و کار‌ی‌گ‌ه‌ر بی.

تَنَحَّسَ الأخبار وعنه: به‌د‌وا‌دا‌ جوو‌نی بۆ
 ه‌ه‌و‌اله‌که‌ کردو له‌ه‌ه‌و‌اله‌که‌ی
 کۆ‌لی‌ه‌وه‌.

اِسْتَنَحَسَ الأخبار: به‌د‌وا‌دا‌ جوو‌نی بۆ
 ه‌ه‌و‌اله‌که‌ کرد.

النَّحَسُ: نه‌وه‌ی د‌م‌بی‌ته‌ هۆ‌کاری
 په‌یدا‌بوونی شومو نه‌گ‌به‌تی.

النَّحْسُ: غه‌م‌بارو خه‌فۆ‌ک.

النُّحَاسُ: مس؛ ع‌ون‌ص‌ور‌یک‌ی فل‌زی‌یه‌ به‌
 زۆری ر‌م‌نگی سووره ۵ ه‌ه‌روا ناوه‌ بۆ
 نه‌و ورد‌ه‌و پار‌چ‌انه‌ی له‌ناس‌ن

- دمبیتهوه لهکاتی کوتانی دا ۵
دوکهلی بی بلیسه ناگر.
النحاس: مسگر، مس فروش.
النحاسه: پیشه‌ی مسگری.
النحس: ماندوو بوون و زیان پیگه‌یشتن
۵ دموترئ: (امر نحس) کاریکی
چه‌واشه‌و ناخوشه ۵ (یوم نحس)
رؤزی ناخوش و پر به‌لاو کارمسات ۵
که‌خیرو خوشی تیدا نه‌بی.
النحیس: دموترئ: (عام نحیس) سالی
گرانی و قاتو قری.
نَحَصَتِ الْأَنَانُ: دپله‌که‌رمکه‌ی نمونده
هله‌و بوو ناوس نابی ۵ یان باری لی
نانری ۵ (لهی غیص و غوص).
نَحَضَ لَحْمُهُ لِعَرَضًا: گوشته‌که‌ی که‌می
کرد.
نَحَضَ فُلَانٌ: فلانکه‌س کز بوو.
نَحَضَ الشَّيْءُ: توپکلی له‌شته‌که دامالی؛
سپی کرد ۵ دموترئ: (نَحَضَ مَا عَلَى
العظم من اللحم) چی گوشتی به‌سهر
نیسقانه‌که‌وو بوو دایمالی.
نَحَضَ فُلَانًا: پیکیشی له‌فلان کردو زوری
داوا لی کرد.
نَحَضَ السَّنَانُ: نووکی شمشیرمه‌که‌ی تیزو
باریک کرد.
نَحَضَهُ الدَّهْرُ: رۆزگار زیانی پی گه‌یاند.
نَحَضَ لَحْمًا: هله‌و بوو، گوشتی گرت ۵
- (فهو غیص و هی غیضة).
نَاَحَضَهُ: پیکیشی لی کرد.
إِنْتَحَضَ الشَّيْءُ: به‌مانا (نَحَضَهُ) دی.
النَّحَضُ: گوشتی کۆبۆوه‌و سواری
به‌کبوو ۵ (ك: غرض و غراض).
النَّحَضَةُ: پارچه‌گوشتی گه‌وره.
نَحَطَ لُحْطًا: لرفه‌و گفهی کرد له‌بهر
ماندوو بوون یان به‌هوی رق هه‌لسان
دهنگی گریان له‌سنگی دا دهنگی
دایه‌وه.
نَحَطَ الْعَامِلُ: کریکارمه‌که‌ جه‌ختی له‌خوی
کرد بۆئه‌وه‌ی نیش زیاتر بکا ۵ و‌مکوو
چۆن جل کوت که جل ده‌شوا له‌سهر
به‌رد به‌دارو شه‌بکه به‌تونیدی لی
ده‌دا.
نَحَطَ السَّائِلُ: سوالکه‌رمکه‌ی دهرکرد.
نَحِطَ الْفَرَسُ: نه‌سپه‌که‌ توشی نه‌خوشی
سی بوو بی توپی.
النَّحْطَةُ: نه‌خوشیبه‌که‌ توشی سیو
جگهری و‌لاخه‌به‌رمزو حوشر دهبی
که‌م وا هه‌یه چاک بیته‌وه.
النَّحِيطُ: نرکه‌ نالاندن، کولی گریان
که‌له‌ناخ دابیو و‌بچی و‌دهرنه‌ب‌دری.
نَحَفَ نَافَةً: کزو لاواز بوو به‌سروشت
گوشتن نه‌بوو ر‌مه‌له‌و دالگوشت بوو
(فهو غیف).
نَحِفَ نَحْفًا: ر‌مه‌له‌و دالگوشت بوو.

أَنْفَحَهُ الْمَرَضُ أَوْ الِهْمُ: خَمَمُو خَمَفَتِ بَعِ
هَيَّزُوا لَاوَاذَى كَرَدَ.

پڻ ٺاهيو ڪاٺي ٻوڙ.
تَحْلُ الشَّيْءِ: لافي هه ٻوڙي ٺاهيو شئي
له ڪوئي دا ٺاهيو.

النَّحِيفُ: كَزُو لَأَوَازٍ ۝ دَمَكُوتَرِي: (غَيْفُ الدِّينِ) وَ (غَيْفُ الْأَمَانَةِ) ثَابِتِينَ لَأَوَازٍ، تَهْمَانَهَتِ نَهَارِيژ.

النَّعَالَ: ههنگ به‌خیو کمر (ههنگدار).
النَّعَالَةُ: پیشه‌ی ههنگداری ه که سیک
ههنگ به‌خیو بکا به‌مه‌به‌ستی
سودوهرگرتن له هه‌هنگوینو
میوکه‌ی.

فَحَلَّ غَوْلًا: باريك بوو، لاواز بوو ۵
دمگوتری: (تَحَلَّ جسمه) (فهو نَاحِل
ونحیل).

النَّحْلُ: به خشش و عهتا ◊ می‌شه ههنگ.
النَّحْلُ: به خشش ◊ شتی به خوږایی
 به خسراو.

نَحْلَ فُلَانًا نَحْلًا: شتیی بھدیاری دا
بھفلا نکھس۔

النَّحْلُ: به خشش.
النَّحْلَةُ: به خشش ۵ فهرزو واجب و
پیویست ۵ ناپین و بیروباومر ۵ داوای
بی بناغه.

نَحْلُ الْمَرَأَةَ: مارمیی دا به ژنه که.
نَحْلُ فُلاناً الْقَوْلَ نَحْلًا: هسه که ی پان فلان
داو نه شی گوتهوو.

النَّحِيلُ: كَزُو كَوَّالِهِ وَار ۛ دَمْغُوتَرِي:
(رَجُلٌ نَحِيلٌ).

فَحَلَّ فُلَانًا الْمَرَضُ: نه خوشی فلانکه سی
لاواز کرد.

نَحْمَ نَعْمًا: کوکی، نالاندی، نرکاندی.
نَحْمَ السُّعْ: درندمکه نه‌راندی، دمگی
به‌هیزی لای‌هات.

نَحْلَ نَحُولًا: به مانا (نَحْلَ) دئی۔
نَحْلَ نَحُولًا: به مانا (نَحْلَ) دئی۔

التعام: بالندیه که لهشیوهی فازو
مرواری ۵ ملی دریزو قاجی دریزو
دهندوکی کهوانهیی ههیه ۵ نهوانهیی
جهستهیان کهوریه رهنگیان
ومردیه، بچوکهکانیان رهنگیان
سپی و قهراخی بالیان رهشه،
لهقراخ دمرباو شوینی گهرم دهژیا،

أَنَحْلَهُ الْمَرَضُ: نه‌خوشتی لاوازی کرد.
 أَنَحْلَهُ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی به‌دیار ی پیدای.
 نَحْلَهُ شَيْئاً مِنْ مَالِهِ: شتیکی له‌مال و
 سامانی خو‌ی پیدای.

إِتَّحَلَ الشَّيْءُ: لافى نهوى لى دا نهو
شته هى نهوه، هى نهویش نهبوو
دروى کرد ۵ دمگوترى: (إِتَّحَلَ فلان
الشَّيْءِ) (إِتَّحَلَ فلان هذا الراي).

اِنْشَعَلَ مَذْهَبٌ كَذَا: خَوَى پَالِ فُلَانِ
رِيْبَازُو مَهْزَهَبِ دَاوِ پَاهِنْدِي

بَرْيُوى لىسەر دانەۋىلەۋ كىرمۇ
قەۋاقىيە ۋ لە ۋلاتى مىصر پىنى
دەگوتىرى: (البشروش).

النَّحَامُ: بۇ موبالغە لەماناى (الناجم)
دى ۋ دەشگوتىرى: (رجل نحام)
پىاۋىكە لەبەر كۆكە كۆك گۈيى
لەقسەى ھاۋلەكەى نىيە.

نحى: نىيە.

نَحْنُ: نىكەنرىكى كىرد ۋ نالاندى ۋ
كۆكەكۆكى بوو.

تَنْحَنَحُ: بەمانا (نَحْنُ) دى.

النَّحْنُ: پىاۋى بەخىل ۋ رۇد كە داۋايان
ن كىرد بۇ بەخشش كۆكە دىنپىتە
خۇى.

نَحَا الى الشَّيْءِ غَرَأَ: مەيلى بۇلای شتەكە
كىرد.

نَحَا الشَّيْءِ: قەصدى شتەكەى كىرد.

نَحَا الشَّيْءِ عَنْهُ: شتەكەى ن
دوورخستەۋە.

نَحَى اللَّيْلَ نَحْيًا: ماستەكەى ھەزاند.

أَنَى فِي سِيَرِهِ: لە پۇيشتىنى دا لايەكى
پىگای گىرت.

أَنَى عَلَيْهِ: پوى تىكىرد.

أَنَى لَهُ بِالشَّيْءِ: شتەكەى بۇ پواندىن ۋ
دەگوتىرى: (أَنَى لَهُ بِسَهْمٍ) تىرى بۇ
پاداشت.

نَاحَا: ھەرىكە لەۋ دوانە بەرمۇ پوى

يَهْ كَ پۇيشتىن.

نَحَى عَلَيْهِ بِالشَّيْءِ: شتەكەى بۇ
پانواند.

نَحَى الشَّيْءِ: شتەكەى دوورخستەۋە،
لەشۋىنى خۇى لای دا ۋ دەگوتىرى:
(نَحَى فَلَانًا عَنْ عَمَلِهِ) ھالانكەسى لە
ئىشەكە لادا.

إِنْتَحَى: مەيلى لايەكى كىرد.

إِنْتَحَى لَهُ: بۇ پانواند.

إِنْتَحَى عَلَيْهِ: پىشتى پى بەست.

إِنْتَحَى فِي الْأَمْرِ: دىسۋى لەئىشەكەدا
ئەنجام دا، تىنى دايە خۇى ۋ ھىزى
تەۋاۋى بەكارھىنا ۋ دەگوتىرى:
(إِنْتَحَى الْفَرَسُ فِي عَدْوِهِ).

إِنْتَحَى الشَّيْءِ: قەصدى شتەكەى كىرد.

تَنْحَى: خۇى گۆشەگىر كىرد، كەۋتە

قوزبىنكەۋە ۋ لاجوو دووركەۋتەۋە
ۋ دەگوتىرى: (نَحَاهُ فَتَنَّى).

تَنْحَى لَهُ: قەصدى كىردو پىشتى پى
بەست.

الْمُنْحَاةُ: پىرمۇ ئاۋ كە قورتو پىچ بى

ۋ دەشگوتىرى: (هُوَ مِنْ أَهْلِ الْمُنْحَا)

ئەۋ كابراپە بىگانەيەۋ خىزى نىزىك
نىيە.

الْمُنْحَاةُ مِنَ الْقِسْيِ: تىرى ئەستوورو

گەرە ۋ ئەگەر بۇ خوشتر بوو

مەبەست خوشترى دوگ زلە.

النَّاحِي: زاناو شارمزا لهزانستی نه خودا
 ه (ك: لُحاة).

الناحية: دمفهر و لای شت ه دمگوترئ:
 (جلس ناحية الدار) له لای خانومکه
 دانیشتوو.

النَّحْوَاءُ: هه لئله رزین، شه پله ه
 خوکیشانه وه، خو لیکیشانه وه.

النَّحْرُ: قهصلو مهبست ه دمگوترئ:
 (نَحْرُ نَحْوَة) ه پئگا ه دمفهر و
 جیهمت ه هاوشیوه ه نهندازه ه جور
 ه همروا ناوه بؤ زانییارییهک:
 که حالته و چۆنیته تی ناخری وشه ی
 پی دهمزاندی لهروی ئیعراب و
 بیناوه پیی دمگوترئ: (نه خو).

النَّحْوِي: نه حوزان، شارمزا لهزانستی
 نه خودا.

النَّحْي: هیزه ی رۆن ه جوریکه له
 خورمای تازه گهییو ه تیریکه
 سهرمتیرمکه ی پان بی.

النَّحِيَّةُ: دمگوترئ: (هو نَحِيَّةُ الشَّدَائِدِ)
 نه وه هه دمفو نامانجی به لاو
 کارمسته.

نَخَبَ نَخْبًا: پالفتی شته که ی و مرگرت ه
 کاکله ی شته که ی برد.

نَخَبَ الْعَيْدَ: دلی نیچیرمکه ی دهره یئا.
 نَخَبَتِ الْحَرْبُ فَلَانًا: شهر فلا نکه سی
 ترسنۆك کردوو و لاوازو بی هیزی
 کردوو.

نَخَبَ قَلْبُهُ نَخْبًا: ترسنۆك بوو (دل ترساو
 بوو).

النَّخَبُ: مندالی ترسنۆکی بوون.
 اِنْتَخَبَهُ: هه لی بزارد، په سه ندی کرد ه
 له هه لئبزاردن دا دمگی پئدا.

اِلْتِخَابُ: هه لئبزاردن ه یاساو ریسایمکه
 شیوه و کاتو شوینی به دمستور یان
 به لانیچه یه کی قانونی دهست
 نیشان دمگرت بؤ مهبستی
 هه لئبزاردن نوینهرانی گهل
 له پهرله مان دا یان بؤ هه لئبزاردن
 سهرۆکی ولات.....

اَلْمُنْتَخِبُ: نه و که سه ی مافی دمگدان
 هه یه و هاویه شی نه و پروسه یه
 دمکا.

اَلْمُنْتَخِبُ: هه لئبزارو؛ نه و که سه ی له
 هه لئبزاردن دا دمگی پی دمدرئ ه
 نه و که سه ی زۆرینه ی دمگ
 به دهست دینئ له هه لئبزاردن داو
 براومه.

اَلْمِنْخَابُ: دمگوترئ: (رجل مِنْخَابِ)
 پیاوکی هیچ و پوچ و بی خیره
 زمعیض و ره پخواوه.

اَلْمِنْخَوْبُ: کزولاواز بوو، له پ بوو گوشت
 پیومنه ماو.

النَّاخِبُ: به مانا (اَلْمُنْتَخِبُ) دئ.
 اَلنَّخَابُ: پهردمیه که به دموری دله و میه،
 پیی دمگوترئ: (جِلْدَةُ الْفَزَادِ).

النَّخْبُ: دمگوترئ: (رجل نخب)

پیاویکی ترسنوکه ۵ شهره ناوی
گهوره ۵ قومه شهرابیک مروف
دمیخواتهوه بو تهنلروستی و میانهی
برادهرایهتی.

النَّخْبَةُ: کومه نیک هه لبراردمین له مهر
جوړو ۵ مگه زیک بن ۵ دمگوترئ:
(جاء في نخبة أصحابه).

النَّخْبَةُ: ترسنوک.

النَّخِيبُ: دمگوترئ: (قلب نخيب) دلی
داوهشاو، داپزاو (رجل نخيب) پیاوی
عهقل توراو، عهقل نهماو، بی
عهقل.

نَخَجَ السَّاءُ: کوندهکه یان شهره ناوی ئی
جوو.

نَخَجَ السَّيْلُ الرَادِي نَخْباً: لافاوکه له م لاو
نهولای شیوکه دی داو دهنگی ئی هات.
نَخَجَ الْقَرْيَةُ: کوندهکه دی هه ژاند ۵
راپومه شان ۵ هینایی و بردی.

نَخَجَ الدُّلُو فِي الْبُئْرِ: دۆلچه که دی له ناو
بیرمه که دا جولاند بۆنهوه دی پر بی
له ناو.

إِسْتَنْجَحَ: دواي پهمبون نهرم بوو.

النَّجَاجَةُ: تهراپی، تهپشوح.

نَجَّ نَحْأً: بهگورجی و به تهوژم رۆی.

نَجَّ الْإِبِلَ نَحْأً: حوشترمه که دی تاوداو تییهوه
ژمنی بۆ نهوه دی خیرا برپا ۵ دهنگی دا

بۆنهوه دی بیخ بخاواو پالکهوئ.

النَّخُ: ناخی دل، قولایی دل ۵ دمگوترئ:

(هذا من نخ قلبي) ۵ ههروا ناوه بو

فهپرش و پاخه ری درئز ۵ لاکیشی.

النُّعَةُ: تاودان لیخوپینی به کجار ۵

هه وائیک راستی و دروی لیک

جیا نه گریتهوه ۵ ورده باران نه

باران.

النُّحَةُ: حوشتری بارمه بر یان حوشتری

ناو هه لکیشان به ناعور و شتی وا.

النَّخَاذَةُ: کهشتیه وان، خاومن کهشتی.

نَخَوَ نَحْراً وَغِيّاً: بهلوتی قسه ی کرد.

نَخَوَ الْحَالِبُ النَّاقَةَ نَحْراً: شیردۆشه که

لبوژی حوشترمه که دی خوراند بۆنهوه دی

شیر بداو به خووشی بدوشرئ.

النَّخِرُ: کونه لوت ۵ (ك: مناخر).

النَّخُورُ: بهمانا (النَّخِرُ) دی ۵ (ك:

مناخیر).

النَّاخِرُ: نهو کهسه ی به کونه لوتی

دهمیشکینئ ۵ دهشگوترئ: (ما بالدار

ناخر) کهس له خانومه که دا نیه ۵

ههروا ناوه بو بهرازی زینه خرو ۵

گویدرئز.

الناخِرَةُ مِنَ الْعِظَامِ: ئیسقانیك مؤخی

تیدابی، واته ئیسقانی کلور ۵ ههروا

وشه ی (الناخِرَةُ) ناوه بو نهسپ، بو

گویدرئز.

نەخۆشى ورگ شۆرى و زۆربوونى
گۆشتى بىندەستى بوو ۋە يان توشى
گروپى بن كلكى بوو ۋە (فەر منخوس).
تناخست القنم: مەرپو بىزنەكان لەسەرما
خربوونەو و پالپان لەپەك دا.
تناخس الغدران: زلکاوەكان ئاوى
هەندىكىيان چوو و وە ناو
هەندىكىيانەو.

النخس والنخاس: نەقىزە يان ھەر دارو
ئاسنىك و لاخى پى ئى بخوردرى.
النخاس: دەردىكە توشى بىندەستى
خوشر دەمى ۋە ھەروا گروپى توشى
بىنكلكى ئاژەل دەمى ۋە كەلەكپوى
گەنج.

النخاس: ئەو كۆنى بەكرەو شتى
واى پىس تەسك دەكرىتەو ۋە
كۆلەكەپەكە لەمبەرو ئەوبەرى
دېووخانى مال دەچەقەندىرى.
النخاسة: ئەو پوازو شتانەى كۆنى
بەكرەى پى تەسك دەكرىتەو ۋە
پىشەى تەسك كەردنەو كۆنى
بەكرە.

النخاس: فرۆشيارى ئاژەل و كۆپلە ۋە
جەلەبچى.

النخوس: كەلەكپوى گەنج.
النخيس: شوپىنى ئى بەستنى قەپاسەو
جەلەلەكەزاو و بچوك بەسەر
پشتى خوشرەو.

النخرة: پىشەو وى لوت ۋە پەككە لەكونە
لوت.

النخار: وەجاخزادەى بەمفیزو
خۆبەزلزان ۋە ترسنۆك ۋە لاواز.

النخور: خوشترىكە تا لبوزى
نەخورپىنى شىرنادا.

النخير: فەشكە ۋە فەنگە ۋە دەنگ
دەربىرىن بەلوت.

نخرب الشيء: شتەكەى كۆن كەرد.

النخروب: كۆنى بچوك ۋە (ك: نخارب).
نخارب النحل: خانەى شانە ھەنگوین;
ئەو كۆنە بچوكانەى ھەنگ لەمپو
دروسىتىان دەكا بۆئەو وى
ھەنگوینيان تىدا كۆبىتەو.

نخز بهديدة نخزاً: بەنەقىزە تىو وى
ژمنى.

نخز بكلمة: بەقەسە دلى ئازادا.

نخس الذابة نخساً: لەسمتى و لاخەكەپەو و
ژمنى بۆئەو وى خىرا بپروا يان
لەكەلەكەپەو وى ژمنى بۆئەو وى باش
بپروا.

نخس الرجل ربه: پىاو وەكەى دەنەدەنە دا،
ئىزعاچى كەرد، دەرى كەرد.

نخس البكرة: كۆنى بەكرەكەى بەپوازو
شتى وا تەنگ كەردەو ۋە دواى ئەو وى
فراوان بوو ۋە (فەپى منخوسە و نخيس).

نخس البعير ونحو نخساً: خوشترەكە توشى

النَّخِيسَةُ: ماستی مهر و بزَن

به تیکه لای و تامی مزر که

له شیرینی و مزی تیکه لای و بوی

رو نه کهره.

نَخَشَ الرَّجُلُ نَخْشًا: پیام که لاواز بوو.

نَخَشَ فُلَانًا: نازاری فلانکه سی دا

هه لایناو خستیه جم و جول

دهگوتری: (نخس الدابة) و لاهه که

دمنه دمنه دا.

نَخَشَ الشَّيْءُ: توپکلی له شته که کرده و

کاکله شته که گرت.

نَخَشَ الشَّيْءُ نَخْشًا: شته که لای خواروی

پزی که لکی نه ما.

نَخَشَ الرَّجُلُ نَخْشًا: پیام که کزو لاواز

بوو.

تَنَخَّشَ إِلَى كَذَا: چوو بولای فلان شت.

نَخَصَ نَخْصَةً: کزو لاواز بوو پیستی

چرچی تیکه ووت.

نَخَصَ الْكَبِيرُ أَوِ الْمَرَضُ الْغَيْرَانُ: پیری یان

نه خویشی هه یوانه که لای لاواز کرد.

نَخَصَ لَحْمُهُ نَخْصًا: گوشتی نه ما، کزو

لاواز بوو.

انْخَصَ الْكَبِيرُ أَوِ الْمَرَضُ: پیری یان

نه خویشی لاوازی کرد.

انْخَصَ لَحْمُهُ: به مانا (نخص) دی.

النَّخِصُ: نه و که سهی پیری کزو

کوله واری کردی و دهگوتری:

(عجوز ناخص) پیری که پیری کزو

لاوازی کرده و پیستی چرچ و لویج

کرد.

نَخَطَ إِلَى الْقَوْمِ نَخْطًا: له نکاویک هاته دمر

بوناو خه لکه که.

نَخَطَ عَلَيْهِ: ته که ببوری کرد به سهریا.

نَخَطَ بِهِ: قسهی ناشیرینی ناراسته کرد،

جوتی پیدا.

النَّخَطُ: مؤخ و نه و ناوهی له و لداش

دایه.

نَخَعَ بِالْحَقِّ غَرَعًا: ددانی به حق و راستی

دا نا.

نَخَعَ الذَّبِيحَةَ نَخْعًا: زیدمروی کرد

له سهر برینی گوشتیه که دا نوخاعی

شه و کیشی هه لیری.

نَخَعَ الْعَرْدُ نَخْعًا: چله داره که ناوی تی ترا،

ناوی تیگه را.

انْخَعَ عَنْ أَرْضِهِ: له زموی و زیدی خوی

دوور که و ته و.

تَنَخَّعَ السَّعَابُ: به مانا (انْخَعَ) دی.

تَنَخَّعَ فُلَانٌ: فلانکه سه به لغمی فری دا.

الْمَنْخَعُ: شوینی برینه و هی نوخاع

له نیوان مل و سهر دا.

النُّخَاعُ: دمزه دماریکه له ناو عه مودی

فهمهری پشت دایه و به یوهسته به

می شکوه.

النُّخَاعَةُ: به لغم که له قورگه و دپته

دمر.

نَخَفَ نَخْفًا وَغِيْفًا: فیشکандی، دهنکی خوی
 به لوت دهربری ۵ پرماندی لوتی خوی
 پاک کردموه ۵ پژمی.
 انْعَفَ: زوری مشه مشو گنه گنه کرد.
 النُّعَافُ: گورموی، خوف، کاله.
 النُّخْفَةُ: جالایی له سمر کیو.
 نَخَلَ الشَّيْءُ نَخْلًا: شته که ی بیژیه وه.
 نَخَلَ الدَّقِيقُ: نارد که ی بیژا ۵ (نَخَلَ
 الکلام).
 نَخَلَ السَّحَابُ الْمَطَرَ: ههور بارانی باراند.
 نَخَلَ الشَّيْءُ: بۆزیدم پوی له مانای
 (نَخَلَهُ) دئ ۵ دمگوتری: (نَخَلَ
 السَّحَابُ الْمَطَرَ) ههور که زوری باران
 باراند.
 إِنْتَخَلَ الشَّيْءُ: له شته که باشه که ی
 هه لیژارد.
 إِنْتَخَلَ السَّحَابُ الْمَطَرَ: ههور بارانی
 باراند.
 تَنْخَلُ الشَّيْءُ: به مانا (إِنْتَخَلَ) دئ.
 الْمُنْخَلُ: بیژنگ ۵ (ك: مناخل).
 النُّخَالَةُ: سهر کوپزر، سو ۵ نه وه ی
 دهمینیه وه له بیژنگه که دا دوا ی
 له بیژنگ دان.
 النُّخْلَةُ: دارخورما.
 النُّخِيلَةُ: شتی له بیژنگ دراو و پالفته
 کراو ۵ دمگوتری: (بَذَلَ لَهُ نَخِيلَةً
 قَلْبَهُ) پالفته ی دلی پیدا.

نَخِمَ نَخْمًا: گورانی باشی گوت.
 نَخِمَ نَخْمًا: زمانی گراو هسه ی پی نه کرا.
 نَخِمَ نَخْمًا: به لقه می فری دا.
 النُّخَامَةُ: به لقه م.
 نَخِنَخَ: به په له پوی.
 نَخِنَخَ الْإِبِلُ: حوشرمه که ی پیخ دا ۵
 دمگوتری: (نَخِنَخَ بِالْإِبِلِ).
 نَخِنَخَ فَلَانًا: فلانکه سی ترپو کرد، دهری
 کرد.
 تَنْخَنَخَتِ الْإِبِلُ: حوشرمه که ی پیخی
 خوارد: پالکهوت ۵ دمگوتری:
 (نَخِنَخَهَا تَنْخَنَخَتِ).
 نَخَا نَخْوَةً: شانازی کردو خوی بهزل زانی.
 نَخَا فَلَانًا نَخْوًا: مه دخی فلانکه سی کرد.
 نَخِيَ نَخْوَةً: شانازی کردو خوی به گه وه
 زانی.
 انْخَسَى: پیاو هتی و پهوشتی بهرزی
 زیاده بیان کرد.
 انْتَخَسَى: شانازی کردو فیزی کردو
 لوت بهرزی نواند.
 انْتَخَسَى عَلَيْنَا: شانازی به سهردا کردین.
 انْتَخَسَى مِنْ كَذَا: خوی له و شته
 پاراستو بیژنی ئی کردموه.
 اسْتَنْخَسَى مِنْهُ: خوی ئی پاراستو بیری
 ئی کردموه.
 النُّخْرَةُ: پیاو هتی و مهردا هتی ۵ فیزو
 خو به زل زانی.

فَدَاَ اللَّحْمَ نَدَاً: گوشته‌کەى برژاندى

پيشاندى ۵ به‌وه: كه خستيه ناو
ناگرموه و ژېر پشكۆو زېلى خست.

فَدَاَ الْمَلَّةَ: ھولكه ناگردانى دروست كرد

ته‌ندورى داناو ناگرى تېدا كردموه بۆ
نان برژاندى و شتى وا.

النَّدَاةُ: سوراى دمورى خۆر له‌كاتى

هه‌لاتن و ناوايوونى دا.

النَّدَاةُ: توپزىكى گوشت كه ږمگى

له‌وى ترى نه‌چى ۵ پارچه ږومكېك

كه به‌جياو دوور له‌وى تر ږوابى.

النَّدَى: سوراى خۆر له‌كاتى هه‌لاتن و

ناوا يوونى دا.

النَّدِيَّةُ: همر خواردنېك به پيشاندى

له‌ژېر ناگردا يان به‌برژاندى

به‌كه‌لكى خواردن بى ۵ دمگوترى:

(لم ندى).

فَعَبَ فُلَانًا إِلَى الْأَمْرِ نَدْبًا: ځلانكه‌سى بانگ

كرد بۆ نه‌جامدانى كارمكه.

فَعَبَ الْمَيْتَ: مردووه‌كەى لاواندموه وايه

شېره‌ى بۆ كرد.

فَعَبَ الْجُرْحُ نَدْبًا: برينه‌كه شوپنه‌كەى ږه‌ق

هه‌لات ۵ هه‌تماغه‌ى كرد.

فَعَبَ جِسْمَهُ: جه‌سته‌ى شوپنى برينى پيوه

ديارن.

فَعَبَ نَدَابَةً: چوست و چالاك بوو ۵ گورج و

گۆډ ږابه‌ړى.

انْدَبَ جِسْمَهُ: شوپنكه‌ى به‌جه‌سته‌وه

جى هېشت ۵ دمگوترى: (نزلىت به

ضائقة فاندېته) چورتو و كېشه‌په‌كى

توش بوو ئاسه‌وارى به‌جه‌سته‌په‌وه

جى هېشت.

فَدَّ بِهَ لِلْأَمْرِ: ناردى بۆ نه‌جامدانى كارمكه

۵ كارمكه‌ى خسته نه‌ستوى خوى.

إِنْتَدَبَ الشَّيْئُ: شته‌كه ئاسان و

به‌پدمست بوو ۵ ناشكرا بوو ۵

دمگوترى: (خځ ما انتدب) نه‌وه‌ى

حازرو ئاسان به‌دمست دى نه‌وه

بهره بۆ خوت.

إِنْتَدَبَ لِلْأَمْرِ: خوى بۆ كارمكه تهرخان

كردو هه‌ولئ نه‌جامدانى داو په‌له‌ى

كرد بۆ جېبه‌جى كردنى.

إِنْتَدَبَ فُلَانًا لِلْأَمْرِ: بانگى ځلانكه‌سى

كرد بۆ گرتنه نه‌ستوى كارو

نه‌جامدانى.

الْمُنْدُوبُ: به‌زمانى دانېشتوانى مه‌كه‌ه

واته: پېغه‌مبه‌رو ږموانه‌گراو ۵

كه‌سېك له‌جياتى په‌كېكى تر كارمكه

نه‌جام بدا جېگرو و مكيل ۵ كردارى

سوننه‌تو په‌سه‌ند لای خواو لای

شهرع.

النَادِبَةُ: نافرمتيک شين بگېړئو

واپه‌شېره بكا ۵ به‌پياوې مردو دا

هه‌لېلئو ږموشته جوانه‌كانى بمر

شينگېړو دانېشتوانى ماته‌مينه‌كه

بينيتته‌وه.

النَّدْبُ: جوستو چالاكو خيَرا گورجو
گۆل ۵ نادهميزادی نهجيبدو ۵ رموشت
بهرز ۵ نهسپی ۵ سهن.

النَّدْبُ: شوينکهي برين ۵ شويني
باشماوهي برين ۵ شتيك گرموي
لهسر بکري ۵ کهوانيک تيرهکه تيز
بهاويژي.

النَّبَّةُ: لهزاراوهي نهحوييان دا بهمانا
بانگکردن و هاوار ليکراو دي،
دهگوتري: (وا محمداه) (وا معتصماه).
فَدَحَ الشَّيْءَ نَدَحًا: شتهکهي فراوان کرد.

إِنْتَدَحَتِ الْغَنَمُ فِي مَرَابِضِهَا: مهر و
بزنهگان له جهوشه و گوزو
ناغه له گانيان دا بلاو بوونه و هو
پهرته وازه بوون.

تَنَدَحَتِ الْغَنَمُ فِي مَرَابِضِهَا: بهمانا
(إنتدحت) دي.

الْمندوحة: دهگوتري: (أرض مندوحة)
زمويهکي فراوانه ۵ دووره ۵ همروا
دهگوتري: (ولك عَنْ هَذَا الْأَمْرِ
مندوحة) لهکارمهکا نهتو مهوداي
فراوانت ههپه و دهستت کراوميه ۵
(ك: مناديج).

النَّدْحُ: بهر فراوان ۵ زور.
النَّدْحُ: قورس ۵ تارمايي، شتيك
لهدوره و بيبيني.

النَّدْحَةُ: زموي بهر فراوان ۵ دهشتاي ۵

دهگوتري: (إِنَّكَ لَفِي نَدْحَةٍ مِنَ الْأَمْرِ)
نهتو له کارمدا مهوداي فراوانت
لهبهردهم دايه ۵ مهجالت کراوميه.
نَدْحُهُ نَدْحًا: بهرمو روی بوو، خوئی پي
کيشا.

أَنْدَحَهُ: بهمانا (لَدَحَهُ) دي.
تَنَدَحُ: زور خوئی هه لکيشا، زوري کاري
سهرومري پال خوئی دان و هيچياني
نهکردبوون.

الْمِنْدَحُ: کهسيک خوپري و هيچ و پوج بي
گوي نهدا بهودي چ بهخه لکي دهلي
يان خه لک جي پي دهلي لهقهسي
ناشيرين.

نَدَّ الْبَعِيرُ وَغَرَّ نَدًّا وَنَدَدًا: حوشترکه
به لهسه بوو ۵ دهگوتري: (نَدَّتِ
الفكرة عني) فکرم تهره بوو بيرم
رؤيشت.

نَدَّتِ الْكَلِمَةُ: وشهکه نايهته ژير
کونترولي ياساو پيساي زمانه وه،
قاعيده نايگريته وه.

نَدَّ بَفْلَانٍ: عهيبو عاري فلانکهي
ناشکراکردن.

نَدَّ الْقَطِيعَ: جه له به نازه لهکي
پهرته وازه کردن.

نَدَّ صَوْتُهُ: دهنگي نارمزي بيهرز
کردمه.

تَنَادَ الْقَرَمُ: خه لکه که پهرته وازه بوون

یه‌کیه‌تیاں لیک ترازا.

النَّادُ: رزق و پژوی ۵ دموگوتری: (لیس

هم ناد) نه‌وانه رزقیان نیه.

النَّدُ: جوړه پوه‌کیکه لاسکه‌کهی دمکری

به‌بخور.

النَّدُ: هاوشان و پکابه‌ر ۵ دموگوتری: (هر

نَدَه) ۵ (ك: اَنَداد) ۵ قورئان

دمه‌رموی: ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ

اَنَدَادًا﴾.

النَّدِيدُ: به‌مانا (النَّدُ) دی ۵ (ك: نَدَداء

و اَنَداد).

نَدَوَ الشَّيْئُ نَدَرًا: شته‌که به‌ریووه

هه‌لومری.

هَزَّ الْقُسْنُ فندرت منه الشمار: لقه‌کهی

پاوه‌شانند میوه‌ی لی هه‌لومری ۵

ده‌شگوتری: (ندر العظم عَنْ موضعه)

نیسقانه‌که له‌شوینی خوی دهرجوو.

نَدَوَ فلان في العلم والفضل: فلان‌که‌س له

عیلم و زانیاری دا پیښ که‌وتو هاو

وینهی که‌مه.

نَدَوَ الكلام نادرة: قسه‌که پ‌هوان و کاریگهر

بوو.

أندر: شتی ناوازه‌ی هیئا ۵ قسه‌ی

عه‌نتیکه‌ی کردن کاری که‌س

نه‌کردوی نه‌نجام دا.

أندر الشَّيْئُ: شته‌کهی داشکانه‌ی ۵

دموگوتری: (أندر التاجرُ من حسابي

کذا) بازرگانه‌که له‌حیسابی من

نه‌وه‌نده‌ی داشکانه‌ی ۵ ده‌شگوتری:

(أَنْدَرْتُ يد فلان عَنْ هذا العمل)

ده‌ستی فلان‌که‌سم له‌و نیسه

کی‌شاپه‌وه، له‌سهر کارمکه لام برد.

أندر العظم من وضعه: نیسقانه‌کهی له

شوینی خوی جو‌لاند.

تنادر: قسه‌ی عه‌نتیکه‌و خویشی

گیرانه‌وه.

تنادر علی فلان: گاته‌ی به‌فلان‌که‌س

کرد.

تنادر علينا: جار جار ده‌هاته لامان.

إِسْتَنْدَر: شته‌کهی به‌ناوازه‌و نادر زانی.

إِسْتَنْدَرَ القوم أثر فلان: خه‌لکه‌که شوین

پ‌بازی فلان که‌وتون و کاریگهری

نه‌ویان به‌سهرموه دیاره.

إِسْتَنْدَرَ الحیران الرُّطْبُ: حه‌یوانه‌که له

له‌ومری تازه گه‌پا.

النَّادِرَة: قسه‌ی گاته‌و گه‌پ ۵

ده‌شگوتری: (هر نادرة زمانه) نه‌و

مروغه‌ی تاقانه‌ی روژگاری خویه‌تی.

النَّدَرُ: دموگوتری: (لَقِيْتُهُ النَّدَرُ) که‌م

که‌م توش بووم.

النَّدَرَة: پارچه‌ی زیرو که‌ له‌کان دا

دمرده‌هیندری.

النَّدَرَة: دموگوتری: (لايكون ذلك إلا

نُدْرَة) نه‌و شته که‌مجار واده‌بی،

واری ده‌که‌وی.

نَدَسَ فَلَائاً بِالشَّيْءِ نَدَساً: زمبريکی سوکی
لهفلان دا ۵ دمگوتری: (نَدَسَهُ بِالرَّحْمِ)
بهرمب به هیواشی لیی دا.

نَدَسَ الْأَرْضَ بِرَجْلِهِ: به قاجی پی پرکهی
لهزموی کرد.

نَدَسَهُ بِكَلِمَةٍ: به هیواشی جنیوی پی دا.
نَدَسَ بَفْلَانِ الْأَرْضَ: فلانکەسی بهزموی دا
دا خستی.

نَدَسَ الشَّيْءَ عَنِ الطَّرِيقِ: شتهکهی له پریکا
دوورخستهوه.

نَدَسَ نَدَساً: زیهرک بوو، زور بهوردی له
نیشهکان ورد بۆوه ۵ دنگی به نه سپایی
و نزمی زوو بیست.

نَادَسَهُ: زمبری لی دا ۵ ناو و ناتورهی
ناشیرینی لینا.

تَنَدَسَ مَاءُ الْبُئْرِ: ناوی بیرمه که لههر
جوار لایهوه سمر پیژی کرد.

تَنَدَسَ الرَّجُلُ: پیاومکه بهزموی دا دراو
کهوت، کوژا ۵ دمگوتری: (نَدَسَ بِهِ
الْأَرْضَ فَتَنَدَسَ).

تَنَدَسَ الْحَبْرَ وَعَنهُ: لهههوالهکهی
کۆلیهوهو ههولی دا پيش ههموو
کەس نهو بیزانی.

النَّادِسُ مِنَ الرِّمَاحِ: رمبی وشاو و
بهکارهاتوو له لیدان دا.

النِّدْسُ: دنگی نزم.

النَّدَسُ: عهقل و لیزانی.

النَّدَسُ: نهو کهسهی تیکه لاوی خهک
دمبی و نهمرکی خوی ناخاته سهریان.
نَدَسَ عَنِ الشَّيْءِ نَدَساً: باسی شتهکهی
کرد، لهشتهکهی کۆلیهوه.

نَدَسَ التُّطْنَ: لۆکهکهی شی کردموه
ههلاجی کرد.

نَدَسَ الشَّيْءُ مِنَ الشَّيْءِ: شتهکه لهشتهکه
دمرجوو هاته دهر ۵ دمگوتری: (كَذَمَتِ
النَّوَّةَ مِنَ النَّمْرَةِ) ناوکه خورماکه له
خورماکه هاته دهر.

نَدَسَتِ الْعَيْنُ: چاوکه زهق و دهر پهریو
بوو.

نَدَسَ الْبُئْرَةَ: دومهلهکهی گوشی کیم و
زوخواوی لی دهرهات.

نَدَسَ الْقَوْمَ: شهرپی توشی خه لکهکه کرد،
شهرپی پی فروشتن.

النَّدَاصُ: دمگوتری: (رَجُلٌ مِّنْ دَاصِ)

پیاویکی شهرانی و بهد رهوشته ههر
ههولی نهومیهتی کاری وابکا خهک
نه ززیمت دا ۵ (امْرَأَةٌ مِّنْ دَاصِ)

نافرمتیکی عهقل سوك و
چهقه چه ناوه.

نَدَغَ فَلَائاً نَدَغاً: له فلانکەسیهوه ژمنی،
نقورچکی لی گرت.

نَدَغَ الْمَرْأَةُ: دلداری لهگه نافرمتکه کرد.

نَدَغَ الْعَتَرَبُ فَلَائاً: دوپشک
بهفلانکەسیهوه دا.

نَدَغَ فُلانَ فُلاناً: فلانكەس جنيوى به
فلان دا.

أَنَدَغَ بفلان: خراپه ی له گه ل فلانكەس
كرد.

نَدَغَ العَجين: ناردی به هه ویرمه کرد.

نَادَغَ المرأة: دلداری له گه ل ئافرته که
کرد.

إِنْتَدَغَ: بیکه نینه که ی هیواش کرد.

الْمِنْدَغ: پمب و مشین ۵ جنيو دمر، زمان
پیس.

النَّدَغَةُ: سپیایی بنکی نینۆك.

نَدَفَتِ الدَّابَّةُ نَدْفًا وَنَدْفَانًا: و لاخه که له
رۆیشتن دا په له ی کرد، خوشرۆ
بوو.

نَدَفَتِ السماءُ بالمطر وبالثلج نَدْفًا: ئاسمان
بارانی باراند، بهمفری باراند ۵
بهمفری تی کرد.

نَدَفَ القطن: به ئامپیری هه لاجی لۆکه که ی
شی کردموه.

أَنَدَفَ: چه زی له دهنگی عودو که مان
بوو.

أَنَدَفَ الدابة: به خیرایی و به زهخت
ولاخه که ی ل خوری.

نَدَفَ القُطْن: لۆکه که ی زور شتی
کردموه.

الْمِنْدَفُ وَالْمِنْدَفَةُ: ئەو دارو ژێو چه بله ی
هه لاج لۆکه ی پێ شی دمکاته وه.

النَّدافَةُ: پێشه ی هه لاجی.

النَّدافَةُ: ئەو ورده خشتو خاشاکه ی له

لۆکه دمکه و پێته خوار له کاتی
هه لاجی کردنی دا.

النَّداف: هه لاج؛ ئەو که سه ی لۆکه که

شی دمکاته وه یان ئەو ئامپیری
لۆکه که ی پێ شی دمکریته وه.

النَّدَفَةُ: شتی که م، چۆرێك ۵ دمگوتری:
(سقانی ندفة کین).

نَدَلَ الشَّيْءَ نَدْلًا: شته که ی به خیرایی

گواسته وه ۵ شته که ی دزی ۵ به دهستی
خوی شته که ی له شوینی خوی
دمه ریئا.

نَدَلَ نَدْلًا: چلکن بوو ۵ دمگوتری: (ندلت
یده) دمستی چلکن بوو.

إِنْتَدَلَ الشَّيْءُ: شته که ی هه لگرت توانی
هه لی بگری.

تَنَدَّلَ بالمندیل: به په رۆ سه ری شته که ی
سری.

نَوَدَلَ: له به ره پیری شه پله لی دا، توشی
له رزین بووه ۵ شلو بی هیز بووه ۵

دمگوتری: (مشی مُوَدَلًا) به شلو
شیواوی رۆیی.

الْمَنْدَلُ: له ده رهختی بۆنخۆش ۵ چۆرێکه
له هالگرتنه وه کو له مومنانی کاهین و

دمه ست بر به کاری دینن بو
دۆزینه وه ی شتی ونبوو.

الْمَدِيلُ: پارچه قوماشيکي بچوکی
 جوارگوشه به به کوردی پیی
 دموگوتری دمه سپ دمو چاو و
 دهستی پی وشک دمکریته وه.
 النَّادِلُ: کهسیک خواردن و خواردنه وه
 پیشکش به خه لک بکا.
 نَدِمَ عَلَى الْأَمْرِ نَدَمًا: له کارمه په شیمان
 بووه، خهفته پی خوارد
 په شیمان بوو له نه نجامدانی،
 خوازیار بوو نهو کاره نه کردایه.
 أُنْذِمَ: په شیمانی کردموه.
 نَادَمَهُ مَنَادَةً وَنِدَامًا: هاوکاری کردو
 هاو نشینی بوو له خواردنه ودا.
 نَدِمَ عَلَيْهِ: به مانا (أُنْذِمَ) دی.
 تَنَادَمَ الْقَوْمُ: خه لکه که دانیشتن بو
 خواردنه وه.
 تَنَدَّمَ عَلَى الْأَمْرِ: خهفته پی خوارد
 له سمر نه وهی نهو کاره کردوه.
 إِنْتَدَمَ الْأَمْرُ: کارمه ناسان بوو
 دموگوتری: (خذ ما انتدم).
 الْمُنْدَمُ: په شیمانی.
 الْمُنْدَمَةُ: هرشتیک مروغه هه لئی بو
 په شیمان بوونه وه.
 النَّدِيمُ: هاو ریسی سه رمیزو
 شمرا بخواردنه وه.
 نَدَّه الرَّجُلُ نَدَاهَا: پیاوکه هاواری کرد.
 نَدَّه الْإِبِلُ: حوشرمکانی به کومه ل

لِيُخَوِّرِنَ.
 اسْتَنْدَ الْأَمْرُ: کارمه جیگیر بوو.
 الْمِنْدَةُ: دموگوتری: (رجل مَنْدَة) پیاوکه
 زور هاوار دمکاو دمقیرینی.
 النُّدْهَةُ: دمنگ.
 النَّوَادَةُ: داکوکیکارو مهنه کهرو
 له مپهرو په رزین.
 نَدَا الْقَوْمَ نَدْرًا: خه لکه که له یانه
 کو بوونه وه.
 نَدَا الْقَوْمَ: خه لکه که له یانه کو کردموه
 دموگوتری: (ما يندوهم النادي) یانه
 به شیان ناکا نه وه بنده زورن جیگایان
 نابیته وه.
 نَدَى الشَّيْءُ نَدًى وَنَدَارَةً: شته که ته رپوو
 شهی هه لئینایه وه.
 نَدِيتَ الْأَرْضَ: زموپیه که شهونم لئی دا.
 نَدَى فُلَانٌ: فلانکس به خشنده بوو
 سه خاومتی زور کهسی گرتوه
 دموگوتری: (ما نديت بشي من فلان)
 هيجم له فلانکس دهست نه کهوت
 دمنگی خوش که دریز بکریته وه
 به بهرزی بگوتری.
 أُنْدَى فُلَانٌ: فلانکس به خششو
 پیاومتی زور بوو
 دمنگو صه دای
 خوش بوو.
 أُنْدَى الشَّيْءُ: شته که له والی کرد ته رو
 شیدار بی.

نادى الشَّيْءُ مناداةً ونِداءً: شتهكه
دهرکهوت.

نادى النَّبْتُ: رومکهکه پیگهییو
تیکهالآ.

نادى فلاناً: بانگی فلانکهسی کرد
بهدهنگی بهرز ۵ لهپانه دا لهگهلی
دانیشته: راوړژی پی کرد ۵ شانازی
بهسهردا کرد.

نادى بِسْرِهِ: نهپینهکهی ناشکرا کرد.

فَدَّ الشَّيْءُ: شتهکهی تهر و شیدار کرد.

فَدَّى الفَرَسَ: نهسپهکهی ههلینگ دا تا
عارهقی پی کرد ۵ دهسگوتری: (هر لا
نُتْدَى إحدى يديه الأخرى) دهستیکی
بهدهستهکهی تری نابهخشى! واته:
بهخیله.

إِنْتَدَى فلان: فلانکهس عهتاو بهخشى
زور بوو ۵ دهسگوتری: (ما انتدیت
منه شیناً) هیچ خپرو بیریکم لی
نه دیوه.

تنادى القوم: خه لکهکه ههنديکیان
بانگی ههنديکیان کرد ۵ له پانه دا
کۆبوونهوه.

الْمُنْتَدَى: پانهی گهل و هوزو دیوهخانهی
عهرمت و شوینی راوړزو قسه
گورپینهوهی ناو خوږیان.

تَنَدَى المكان: شوینهکه تهرپوو تهرپای
شیی لی پهیدا بوو.

الْمُنْدِيَّة: وشهیهك پان کردمویهك
نهمونده ناشیرین بی عمرهقی
بهمروځ بکا ۵ کردارو گوډتاری
شهرم ناوهر.

النَّادِي: پانهو نهنجومه ۵ دیوهخان و
شوینی کۆبوونهوهی گهل و هوز ۵
پان شوینی کۆبوونهوهی چینیکی
تایبهتی خه لک و مکوو پانهی
ماموستایان، پانهی نهفسهران.

النَّادِيَّة: لایهن و دمقهر ۵ (نادیات
الشَّيْءِ) سهرمتای شت ۵ نوڼهخشه
شت.

النَّدَى: شهونم ۵ هه لمی ناوه بهرز
دمبیتهوه بو حهوا لهچینه
ساردمکانی ههوا دا خهست
دمبیتهوه له شهوا له شیوهی دلۆبه
بارانی زور ورد دا دمباریته سهر
زهوی ۵ ههروا ناوه بو باران ۵ بو
سهخاومت و بهخشندهیی و خپرو
بیر ۵ (ك: أنداء وأندية).

النَّدْوَةُ: پهكجار واته: (إسم مرة) په ۵
پانهو نهنجومه ۵ کومه له مروځیک
لهپانهیهک دا کۆبیننهوه بو
راوړکردن و باسو لیکوئینهوه
دمبارهی کاریک ۵ (دار الندوة) ههر
خان و بالهخانهیهک خه لک تییدا
کۆبیننهوه بو باسو راوړزو

بِالْقُدْرَةِ بِهَدُوزْمَنَهْ كَهْ يَان زَانِيو
چاودپړی هه لَسو كهوتو جمو جوئی
نهويان كرد.

أَنْتَرَةُ الشَّيْئِ: شتهكهى پى زاناندو
هؤشدارى دايه كه ورياي بى.

تَنَازِرُ الْقِسْمِ: خه لگه كه همنديكيان
همنديكيانيان له شپرو خراپه كارى
ترساند.

النَّذَارَةُ: ترساندن، هؤشدار كردن.

النُّزْرُ: هؤتو، نهوى بهنده له سمر خوى
پيويست دمكا بؤ پهرومردگارى له
بهخشيڼى مال يان له نه نجامدانى
تاعهت.

النَّذِيرُ: ترساندن، ترسيڼمر ه (ك: نُزْر)
النَّذِيرَةُ: نهوى مروؤ به شيوى نه زرو
هؤتو دمپه بخش.

نُذِيرَةُ الْجِيَشِ: پيشه تاي سوپا، نهو به شه
سوپايهى دمپنه رصه دو چاودپړى
به سمر دوزمنه وه سات به سات
هه والى جمو جوئی سوپاي دوزمن
به سوپاي له مهر خويان دمگه يه نن.

نَدَّحَ الْمَاءُ أَوْ الْعَرَقُ: ناو يان عاره ق دلوپ
دلوپ هاته دمر.

النَّدْعَةُ: هه تره ناو و شتى لهو جوړه.

نَدَّلَ نَذَالَةً وَنُذُولَةً: خو پړى بوو هيچو هوج

كهوته دمشتى ه (ك: أَنْذَالَ وَنَذُول).

النَّرَجِسُ: نيړگس ه چهنه جوړيكي

لَيَكُولِيْنَهُو ه قورپه شييه
عهرمه كان له پيش هاتنى نيسلام
نهم جوړه يانهو نه نجومه نه يان
هه بوو تييدا كو دمبوونه وه (قصي
كورى كيلا ب) كه په كيكه له بابيره
گه ورمكاني پيغه مېمر له رؤزگارى
خوى دا بنياتي نابوو دوايى پشتاو
پشت بؤ نهو بهرهبابه مايه وه ه
موعاوييه له رؤزگارى خوى دا
كرئو كردى به (دار الإمارة).

النَّدِي: تهرپ.

النَّبِي: به مانا (النَّبِي) دئ ه يانهى
گهل و هؤزو شوپنى كو بوونه وه يان
بؤ باسو راپوړ دمبارهى كارى
گرنگ ه دمگوتري: (هم ندى
الكف) نه وانه سه خى سروشتن
دمست كراومو به خشنمن.

نَعِي الصوت: دمگ خؤش ه يان دهنكى
باش دمرواو پشوو دريژه بؤ دمگ
ههلان.

النَّذِيَانُ: تهرپوو، شيدار.

نَعَرَ الشَّيْءُ نَعْرًا وَنُزْرًا: شتهكهى
له سمر خوى پيويست كرد ه دمگوتري:
(نَعَرَ مَالَهُ اللَّهُ) وَ (نَعَرَ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ يَفْعَلَ
كَذَا).

نَعَرَ بِالشَّيْءِ نَعْرًا وَنَذَارَةً: به شتهكهى زانىو
ليى به مانگا بوو ه دمگوتري: (نَعَرُوا

ههیه بۆ جوانی و پازاندنه‌وهی
 باخچه و بۆنی خوش دمویندری،
 هه‌روا خۆرپسکیش دموئی.
 النرجسیة: جۆره شروزیکی جنسییه
 مرفه‌که که هه‌زی له‌خۆیه‌تی.
 النارجیل: په‌گه‌زی دره‌ختی خورمایی،
 فره‌جۆره دمویندری بۆ جوانی،
 هه‌ندیکی به‌رداره، ناویکی تری
 هه‌یه پیی ده‌گوتری: (الشعصور
 والرانج) نه‌م جۆره بۆ سود
 و مرگرتن له‌به‌رمکه‌ی دمویندری
 به‌رمکه‌پشی گوێزی هیندییه،
 پۆنیکی ئی به‌ره‌هم ده‌هیندری
 باشرین پۆنه پیی ده‌گوتری: (سحرنا
 نباتیه).

النارجیلة: نیرگه‌له، نامیریکی توتن
 کێشانه له‌جیاتى سه‌بيله و فه‌لنه‌و
 جگه‌ره ده‌خوری، له‌سه‌ره‌مادا
 قاعیده‌ی نه‌م نامیره له‌دارى گوێزی
 هیندی دروستکراوه دواى له‌شوشه
 دروست کراوه.
 النرد: یاری تاوله ۵ (صندوقیک و جه‌ند
 داشیکن).

النردین: رومکیکی بچوکی بۆنخۆشه
 په‌لکه گه‌لاکانی دریزن رهنگی
 زمردی مه‌يله و شله‌یه.
 الناردین: به‌مانا (النردین) دی.
 النانج: نانج؛ دره‌ختیکی به‌رداره

هه‌میشه سه‌وزه جه‌ند مه‌تریک
 به‌رز ده‌بیته‌وه بۆنی خوشه، گولی
 سپی دهمده‌دا، گوله‌که‌شی بۆنیکی
 زۆر خوشی هه‌یه، له‌ومرزی به‌هارد
 گول دمه‌کا، به‌رمکه‌ی له‌شیوه‌ی
 پرته‌قال دایه تامی زۆر ترشو
 مه‌يله و تاله ۵ له گوله‌که‌ی گولاو
 دروست ده‌کری عه‌ترو شتی و اشی
 ئی دروست ده‌کری ۵ توپکه‌که‌شی
 بری دهرمانی ئی به‌ره‌هم ده‌هیندری.
 نَزَا بَيْنَ الْقَوْمِ نَزَاءً وَنَزْوَءٌ: دزایه‌تی خسته
 نیوان خه‌لکه‌که‌وه ۵ ده‌گوتری: (نزا
 الشيطان بينهم).

نَزَا عَلَيْهِ نَزَاءً: سواری بوو، جووه کۆلی.
 نَزَا فُلَانًا وَعَلَيْهِ: سواری فلان بوو جووه
 کۆلی.

نَزَا فُلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانکه‌سی له‌و شته
 گێرپایه‌وه.

نُزِي بِهِ: خوشی وێست، عاشقی بوو ۵
 هه‌زی ئی کرد.

النَّزَاءُ: ده‌گوتری: (رجل نَزَاءً بكذا)
 پیاویکه شیت و شه‌یدای نه‌و شته‌یه،
 هه‌زی لێیه‌تی.

النَّزِي: ده‌گوتری: (فلان نَزِي) فلانکه‌س
 فیتنه‌و ئاشوبگێره دزایه‌تی دمخاته
 نیوان خه‌لکه‌وه ۵ کونده‌ی بچوک،
 دیمکه‌ی بچوک.

نَسْرَحَ نَزْحاً وَنَزوحاً: دوورکهوتهوه ۵
 دهگوترئ: (نَزَحَت الدار) خانومهکی
 دووره ۵ (نَزَحَت البئر) بیرمه که ناوی
 داکهوت، کهم بوو، ناومهکی
 دوورکهوتهوه.

نَوَّحَ البئرَ وَغَوَّها نَزْحاً: بیرمهکی دمردا تا
 ناومهکی کهم بوو یان همرناوی تیدا
 نهما.

نُوحَ بفلان: فلانکهس لهولاتی خوئی
 دوورکهوتهوه و دیار نهماو دیار
 نهبوونهکهی دریژهی کیشا.
 أَنْحَ الشَّيْءُ: شتهکهی دوور خستهوه.
 أَنْزَحَ البئرَ: بیرمهکی دمردا.
 إِنْزَحَ: دوورکهوتهوه.
 الْمِنْزَاحُ: کهسیک زور سهفهز بو ولاتی
 دوور بکا.

الْمِنْزَاحَةُ: نامیری ناو ههلینجان ۵ وهکوو
 دوولچهو شتی وا.

النازح: دهگوترئ: (بلد نازح) ولاتی
 دوور (بئر نازح) بیریه کهم ناو.
 النَّزْحُ: ناوی لیل ۵ (والبئر النَّزْحُ) بیریک
 ناوی تیدا نهبی.

النَّزوح: بیریه کهم ناو ۵ بیریک ناومهکی
 زور لیل بی.
 النَّزِيحُ: دوور.

نَوَّو الشَّيْءُ نَزْراً: شتهکهی کهم کردموه.
 نَوَّو فلاناً: فلانکهسی بههیچ و پوچ زانیو

سوکایهتی پی کرد ۵ پهلهی ئی کرد،
 ههلینا ۵ ورده ورده جی لایوو ههمووی
 ئی وهرگرت.
 نَوَّو الشَّرَابُ فلاناً: شهرابهکه فلانکهسی
 سهرخوش کرد.

نَوَّو الشَّيْءُ نَزْراً وَنَزْراً: شتهکه کهم بوو.
 نَزَّرَ فلان: فلانکهس خپرو بییری کهم
 بوو.

نَزَّرَتِ الأنثى: میینه شیردهرکه شیریه
 کهم بوو.
 أَنْزَرَ العطاء: بهخششهکی کهم
 کردموه.

نَزَّرَ العطاء: بهخششهکی کهم کردموه.
 تَنْزَّرُ مِنَ الشَّيْءِ: لهشتهکهی کهم
 کردموه.

تَنْزَّرُ: خوئی پال هوزی نزاره دا ۵ یان
 خوئی شوبهاند بهیهکی لهو هوزه.

المنزور: دهگوترئ: (شیئ منزور) شتی
 کهمو بی نرخ ۵ (أعطاه عطاء منزوراً)
 بهپیکیشی و ئیلحاحی سوالکهمرکه
 بهخششی دا ۵ (عطاء غیر منزور)
 بهخششی بی ئیلحاح و پیکیشی.

النَّزْرُ: دهگوترئ: (شیئ نَزْر) شتی کهمو
 بی نرخ.

رجل نَزْرٌ: پیماوی بی خپرو بییر ۵
 دهسگوترئ: (ما جنت إلا نزرأ)
 بهتهمهبلهاتی هاتم.

نَزَزْتُ الطَّبِيْبَةَ وَلِئِذَا: نَاسِكُهُ
بِيَجْمَعُهُ بِهَرُومَرْدَه كَرْد.

النَّزُّ: دَمَكُوْتَرِي: (رَجُلٌ مِّنْزٍ) پِيَاوِيكِي
جَمَو جَوَلْ كَهَرَمَو لَه هِيَج شَوِيْنِي
نَاحَه جَمِي ۵ لَانَكِهِي مَنْدَال.

النَّزَّازُ: دَمَكُوْتَرِي: (هَو نِزَازُ شَرِّ) نَهَو
شَهْرَانِيِيَه وَاَز لَه شَهْر كَرْدَن نَاهِيْنِي.

النَّزُّ: نَهَوِي لَه زَمَوِي دَا بَه هَوِي نَاوَمَوَه
دَه بِيْتَه زُونْگَاو و شِيْدَارو قُوْرُو

لِيْتَهِي زُوْر دَه بِي ۵ (رَجُلٌ نَزَّ)
پِيَاوِيكِي دَلْ وِرِيَايَه ۵ يَان سَه خِي

سَرُوشْتَه ۵ يَان زُوْر جَمَو جَوَلْ
دَمَاو لَه جِيْگَايَه ك نَاسِرَمَوِي ۵ (مَكَانُ

نَزَّ) شَوِيْنِيكِي زُونْگَاو و شِيْدَارَه.

النَّزَّةُ: نَارْمَزُوو شَه هُوْتِي زُوْر ۵
جَلِيْسِي.

النَّزِيْزُ: دَمَكُوْتَرِي: (رَجُلٌ نَزِيْزٍ) پِيَاوِيكِي
زَمَرِيْضُو رُوْح سُوْكَه ۵ يَان زُوْر جَمَو

جَوَلْ كَهَرَمَو هَارُو هَاجَه ۵ يَان
جَلِيْسُو شَه هَوَانِيِيَه ۵ (نَزِيْزُ شَرِّ)

شَهْرَانِيِيَه وَاَز لَه شَهْر كَرْدَن نَاهِيْنِي.

نَزَعَ الْمَرِيْضُ نَزْعًا: نَه خُوْشَه كَهَوْتَه
حَالَه تِي گِيَا نَه لَآوَه.

نَزَعَتِ الشَّمْسُ: خُوْر نَاوَابُوون نَزِيْكَ
بُوْوَه.

نَزَعَ إِلَى أَهْلِهِ: نَارْمَزُووِي لَآي مَالُو مَنْدَالِي
خُوِي كَرْدُو كَهَوْتَه نَالَمُو فَيْغَان بُوْلَايَان.

النَّزَّةُ مِنَ الْإِنَاثِ: مِيْنَهِي كَهَم بِيْجُوو
كَهَم شِيْر.

النَّزُورُ: هَمَر شَتِيْكَ كَهَم بِيْجُو ۵
دَمَكُوْتَرِي: (رَجُلٌ نَزُورٍ) پِيَاوِيكِي كَهَم
قَه سَهِيَه.

النَّزِيْرُ: كَهَم و بِيْجُو نَرُخ ۵ دَمَكُوْتَرِي:
(عَطَاءُ نَزِيْرِ) بَه خَشَشِيْكِي كَهَم.

نَزَّ الْمَكَانُ نَزًّا وَنَزِيْزًا: شَوِيْنَه كَه بُوو بَه
قُوْرَه لِيْتَه ۵ بُوو بَه زُونْگَاو ۵ شَوِيْنَه كَه

زُونْگَاوِي زُوْر بُوو.

نَزَّ الْفَوَادُ نَزًّا: دَلَه كَه زُوْر وِرِيَاو زِيْرَه ك
بُوو.

نَزَّ الطَّبِيْبُ: نَاسِكَه كَه بَازِي دَاو بَارَانْدِي.

نَزَّ وَتَرِ السَّهْمِ: زِيْئِي كَه وَا نَه كَه لَه كَاتِي تِيْر
هَآوِي شَتَن دَا تِيْكَجُوو.

نَزَّ فُلَانٌ عَنِّي: هَلَا نَكَه س لِيْم
دُووْر كَه وَتَه وَه و گُوْشَه گِيْر بُوو لِيْم.

أَنَزَّ الْمَكَانُ: شَوِيْنَه كَه زُونْگَاو و
شِيْدَارِيِيَه كَهِي دَرِيْزَهِي كِيْشَا.

أَنَزَّ الرَّجُلُ: پِيَاوَه كَه زِيْدَمَرُويِي كَرْدُو
تُوْنْدُو تِيْز بُوو.

نَازَ فُلَانًا مَنَازَةً وَنِزَازًا: رَكَابَه رِي
هَلَا نَكَه سِي كَرْدُو لَه گَه تِي دَا كَه وَتَه
كِيْشَه وَه.

نَزَّ عَنْ كَذَا: بَه دُووْرِي گَرْت لَه و شْتَه،
بَه پَاك و خَاوِيْنِي دَا يَه قَه لَه مَو
لَه شْتِي خَرَاب بَه پَاكِي پَاگَرْت.

فَزَعَ عَنِ الْأَمْرِ: وازی له شته که هیئا.

فَزَعَ أَبَاهُ: شیوهی چووه سهر باوکی.

فَزَعَ الشَّيْءُ مِنْ مَكَانِهِ نَزْعًا: شته که ی

له شوینی خوی دمرهینا و هلی کهند ه

دمشگوتری: (نَزَعَ الْأَمِيرُ عَابِلَةً) پاشا

پیاوه کار به دهمسته که ی خوی له سهر

کارم که ی لابرد.

فَزَعَ يَدَهُ مِنْ جَيْبِهِ: دست ی له باخه لی

دمرهینا.

فَزَعَ يَدَهُ مِنَ الطَّاعَةِ: له ریو رسمی

هه رمان به رداری چووه دمرو که و ته

سهر پیچی کردن و یاخی بوون.

فَزَعَ مَعْنَى جَيِّدًا مِنَ الْآيَةِ: مانایه کی

جوانی له نایه ته که دمرهینا.

فَزَعَ نَزْعًا: فَزَى نَهْمَلَاو نَهْمَلَاو

پیشه سهری هه لومرین ه (فَهْرُ النِّزَعِ

وهی نزاع).

نَازَعَ الْمَرِيضُ نِزَاعًا وَمِنَازَعَةً: نه خو شه که

له کاتی گیانه لاودا زوری هاتو و

هاوار کردو نازاری زور بوو.

نَازَعَ نَفْسَهُ إِلَى أَهْلِهِ: دلی کور کاندی

بوای مال و مندالی.

نَازَعَ فَلَانًا: بهر بهر مگانی فلان که سی

کرد، کیشه ی له گه ل نایه وه.

نَازَعَ الشَّيْءُ غَيْرَهُ: شته که بهوی ترموه

لکا ه دمگوتری: (أَرْضِي نِزَاعَ أَرْضِهِ)

زموی به زموی نه وموه.

نَازَعَ فَلَانًا الشَّيْءَ: شته که ی بو نه و

کیش کرد.

نَازَعَ الرَّجُلُ غَيْرَهُ الْكَاسَ: پیاو که پیا له

سهرابه که ی دا به په کیکی تر.

نَزَعَهُ مِنْ مَكَانِهِ: له شوینی خوی هه لی

کهند.

إِنْتَزَعَ الشَّيْءُ: شته که هه لکه ندرا.

إِنْتَزَعَ عَنِ الشَّيْءِ: له شته که ی دارپی،

لیی هه لکیشا.

إِنْتَزَعَ الشَّيْءُ: شته که ی هه لکه ند ه

رفاندی.

إِنْتَزَعَ لِلصِّيدِ سَهْمًا: تیریکی به

نیچیر مکه وه نا.

تَنَزَعَ إِلَى الشَّيْءِ: به له ی کرد بو شته که.

تَنَزَعَ الشَّيْءُ: شته که ی هه لکه ند.

تَنَازَعَ الْقَوْمُ: خه لکه که کیشه بیان

تیکه و ته دمشگوتری: (تَنَازَعُوا فِي

الشَّيْءِ).

تَنَازَعَ الْقَوْمُ الشَّيْءَ: خه لکه که

شته که بیان بوای خو بیان کیش کرد.

إِسْتَنَزَعَ فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: داوی کرد

له فلان که شته که ی لی دابرنی، لیی

ومریگری.

الْمُنْزَعُ: شوینی جل داکه ندن، شوینی لی

دارنین.

الْمُنْزَعُ: تیریکی دوور بهاو یزری ه

دمشگوتری: (رَجُلٌ مِنْزَعٌ) پیاو که

به ناخو شی گیانی دما.

الْمَنْزَعَةُ: كَيْشَهُو دْزَاهِ تى ۵ شوپنى
داكهنلىنى شت ۵ وره بهرزی و
دلقایمی ۵ دمگوترى: (هو بعید
الْمَنْزَعَةُ) نهو پیاوه وره بهرزه ۵
(شراب طیب المنزعة) شهرابیكى تام
خوش و لهزیزه.

الْمَنْزَعَةُ: كَيْشَهُو نیزاع.

النَزاع: غمربو بیانی.

النَزاعَةُ: كَيْشَهُو نیزاع.

النَزْعُ: گیانه لاو ۵ حاله تی گیان
دمرچوون.

النَزْعَةُ: شوپنى پوتانه وهى مو له ملاو
لهو لای ناوچه وان پوتایى په نا
لاجانگ ۵ پښکای ناو کږو.

النَزْعَاءُ من الجباه: پوخسارېك قزى
پېشه سمرى هاتېنه پېشه وه ۵ موى
لاجانگى بهر ز بووبنه وه.

النَزْعُ: نهو كهسهى دمگوركښى بؤ
ولاتو بېرى زېدو نېشتمانى
دمكاته وه ۵ دمگوترى: (بتر لزوع)
بېرېكه پرې له ناو به دهمست
دمتواندرى ناوى لى دمربېندرئ ۵
(فلاة لزوع) دمستېكى دورو درېزه.

النَزْعُ في التربة: حاله تېكى ههستيه
مروځ والى دمكا پېيازېكى تايپه تی
بگړېته بهر بؤ به دهمسته پېنانى
نامانجېك له بوارى په رومردمدا.

النَزْعُ: هه لكه نندراو ۵ لېكراوه، چنندراو
۵ دمگوترى: (ثمر نزع) ميوه يه كى
چنندراوه ۵ پياوى دوور كهوته
له ولاتو نېشتمانى خوى كه يادى
ولات بكا ته وه ۵ بؤ بگوركښى ۵
(مكان نزع) شوپنىكى دورو (فرس
نزع) نه سپى پمهن.

النَزْعَةُ من النساء: نافرمېك شوبكا به
بېگانه، به پياويك له عه شيرمى
خوى نه بې ۵ پشه باى وېرانكار ۵
نه وهى له بېگانه ستېندرابى.

نَزْعُ بَيْنَ الْقَوْمِ نَزْعًا: نيوانى خه لكه كهى
تېك دا، ناژاوهى خسته نيوانيانه وه ۵
هه نديكيان هه ننان بؤ نه وهى ستم
له وانى تر بكن ۵ قورنان دهمرموى:
﴿مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ
إِخْوَتِي﴾.

نَزْعُ فَلَانًا: زمبرى له فلانكس دا به دهمست
يان بهرېمب ۵ له پاشمله به خرابى
باسى فلانى كرد.

النَزاع: پياوى فيتنه و ناشوبگېر.

النَزْعُ: قسه يه ك كه به مهبه ستى
فيتنه يى و دووزمانى بگوترى ۵
(نزع الشيطان) وموسه و ختوكه
شه پتان كه مروځ هه لدمنى بؤ
تاوانكردن.

النَزْعَةُ: زمبر ۵ نفورچك.

النَّزِيفَةُ: قسه‌ی ناشیرین ۵ ده‌گوترئ:

(نَزَغَه بَنَزِيفَةً) قسه‌یه‌گی ناشیرینی

ناپاسته‌کرد.

نَزَفَ الشَّيْءُ نَزْفاً: شته‌که برپایه‌وه هه‌وتا،

له‌ناو‌چوو، تی شکا.

نَزَفَ فُلَانٌ فِي الْحَصْمَةِ: فلان‌کەس له‌کیشه‌و

نیزاعه‌که‌دا بو‌ری خواردو تی شکا،

به‌لگه‌ی نه‌ما.

نَزَفَ الدَّمْعُ أَوْ الْمَالُ أَوْ غَوَمَا: فرمی‌سکی

نه‌مان، مال و سامانی له‌ناو برد.

نَزَفَهُ الْفَزَعُ: ترسی له‌لا نه‌هیشت.

نَزَفَ الدَّمُ: خوینی که‌م بوو به‌هوی زور ئی

هاتنه‌ دهرموه‌ی.

نَزَفَ فُلَانٌ نَزْفاً: فلان‌کەس خوینی له‌به‌ر

رۆیی و بی‌هیز بوو.

نَزِفَ عَقْلُهُ: به‌هوی سهرخو‌شی یان شتی

ترموه‌ عمق‌لی نه‌ما ۵ (فه‌ر من‌زوف

و‌نزیف).

أَنْزَفَ فُلَانٌ: فلان‌کەس هیچی نه‌ما ۵

ده‌ش‌گوترئ: (ج‌اد‌له‌ ته‌ی آن‌زف)

له‌گه‌لی پ‌یدا‌هاته‌و چووم تاه‌یه‌چی

به‌ده‌سه‌سته‌وه‌ نه‌ما بو‌رد‌را ۵

ده‌ش‌گوترئ: (ش‌رب خ‌راً ف‌آن‌زف)

ش‌ه‌رابی خ‌وارد‌موه‌و س‌هرخ‌وش بوو.

أَنْزَفَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی بر‌اند‌موه‌و

ته‌واوی کرد.

النِّزَافُ: ده‌گوترئ: (مع‌ز من‌زاف) بزنی‌که

زوو شیر‌ی هه‌بوو نی‌ستا شیر‌ه‌که‌ی

وش‌کی کرد‌وو‌ه.

النِّزْفَةُ: نه‌و شته‌ی ئاوی پی

هه‌ل‌ده‌یه‌نجی.

النَّازَفُ: ده‌گوترئ: (ع‌رق ن‌ازف)

ده‌مار‌یکه‌ خوینی پ‌یدا نایه‌.

نَزَافَ: (إِسْمٌ فِعْلُهُ) به‌مانا (إِنْزَفَ) دئ.

النُّزْفُ: ئاوی هه‌ل‌ئ‌نج‌ند‌راو ۵ ز‌م‌عی‌فی و

لا‌وا‌زی‌یه‌ک به‌هوی زور خوین ئی

هاتنه‌وه‌ پ‌یدا بو‌وبی ۵ بر‌ینی‌ک

خوینی نه‌وه‌ستئ.

النُّزْفَةُ: ئاوی که‌م ۵ چۆره‌ ئاو.

النُّزُوفُ: ده‌گوترئ: (ب‌تر ن‌زوف) بیر‌یکه‌

ئاوی که‌م تی‌دا‌یه‌.

النَّزِيفُ: تادار ۵ ده‌ش‌گوترئ: (س‌کران

ن‌ز‌یف) س‌هرخ‌وش‌یکه‌ ع‌ه‌ق‌لی

له‌ل‌انه‌ماوه ۵ (ب‌تر ن‌ز‌یف) بیر‌یکه‌ که‌م

ئاوه ۵ (ر‌ج‌ل ن‌ز‌یف) پ‌یا‌و‌یکه‌

ت‌ین‌و‌یه‌تی هه‌موو پ‌ه‌گی جه‌سته‌ی

و‌ش‌ک بو‌ونه‌وه‌، ز‌مانی و‌ش‌ک بو‌وه ۵

که‌س‌ی‌ک زۆری خوین له‌به‌ر

رۆ‌ش‌ت‌یی و لا‌واز بو‌وبی ۵ هه‌روا

و‌شه‌ی (النَّزِيفُ) ئاوه‌ بۆ به‌رب‌وونی

خوینی لوت، یان هاتنه‌د‌هر‌موه‌ی

خوین له‌ده‌مو پ‌وک و شوینی وا ۵

به‌هوی نه‌خ‌وش‌یی‌ه‌که‌وه ۵ یان

بر‌ین‌دار بو‌ونه‌وه‌.

فُزِقَ الْفَرَسُ وَغَرَهُ نَزَقًا وَنَزَقًا: نهسپهکه
بازی داو بهگورجی پیشکهموت.
فُزِقَ الْإِنَاءُ وَالْغَدِيرُ: زمرهکه یان زلکاوهکه
پرېوو لهناو.

فُزِقَ الْإِنَاءُ وَغَرَهُ نَزَقًا: ځاپهکه لیوان لیو
پرېوو.

فُزِقَ الرَّجُلُ نَزَقًا وَنَزَقًا: پیاوهکه هه لچوو و
تورپه بوو ۵ چوست و چالاک بوو ۵ (فهر
نَزِقَ وهي نَزَقَةٌ).

أَنْزَقَ فُلَانٌ: فلانکس دواى نهووى
لهسهرهخوو پشو درنژ بوو
حهوسهلهى نهماو تورپهبوو.

أَنْزَقَ فِي الضَّحْكَ: زور پيکهنى.

أَنْزَقَ الْفَرَسَ: ناوړمنگى له نهسپهکهدا
بوئنهووى غاربکا.

أَنْزَقَ النِّعِيمُ فُلَانًا: نازونيعمهت
فلانکسى چوست و تهړدماغ کرد.
مَارَقَهُ مُنَارَقَةً وَنَزَاقًا: جوینی پيدا.
نَزَقَهُ: بهمانا (النَزَقَةُ) دى.

تَنَازَقَ الرَّجُلَانِ: دووپیاوهکه جنيويان
بهپهکتر دا.

الْمُنَازِقُ: زوربلن چمقهچهناو.

النَّزَاقُ مِنَ الْهَيَوَانِ: حهيوانى سهر رهق
و چهמוש ۵ خوشرؤ.

النَّزَقُ: چوست و چالاک لههموو کارنک
دا ۵ دمگوترئ: (في كلامه نَزَقَ)

لهقسهکردن دا پهله دمکا ۵

پهلهکردن لهنيش دا بهشيوى بئ
عمقلى و گيلانه ۵ شوينى نزيك.

النَّزَقَةُ مِنَ الْهَيَوَانِ: نازهل و ولاخى
چهמוש و سهر رهق.

نَزَكَ فُلَانًا: بهنمیزهك لهفلانى دا ۵
پهخنهى لى گرتو بهنارهوا تانهو
تهشهرى لى دا.

النَّزَالُ: پهخنهگرو تانهو تهشهر دهر له
خهلك.

النَّزَلُ: بهمانا (النَّزَلُ) دى.

النَّزِيلُ: عهبدار.

النُّزُلُ: رېمبى كورت ۵ قهبارميهكى

ناسمانيه ۵ لهبوشايى دا هاتوجو

دهكا، كهنزك بهزهوى بووه

گرېدمگرئ و دهسوتئ، وادهزانى

نهستېرميهو دمكهوېته خوار.

نَزَلَ نَزْلًا: لهبهرزاييهوه دابهزى بو

نزمایى ۵ دمگوترئ: (نزل فلان عَنْ

الْأَمْرِ وَالْحَقِّ) فلانکس وازى

لهعهدالتهو حهق هينا.

نَزَلَ بِالْمَكَانِ وَفِيهِ: لهشوينهکه دابهزى و

تييدا مايهوه.

قَوْلَ عَلَى الْقَوْمِ: بوو بهميوانى خهلكهکه.

قَوْلَ بِهِ مَكْرَهُ: ناخوشى توش بوو.

قَوْلَ الْحَاجِّ: حاجيهكان لهعهرمهقاتهوه

هاتنه مينا.

قَوْلَ عَلَى إِرَادَةِ زَمِيلِهِ: چوووه سهر راي

هاو له كهی و به گوئی کرد.

قَوْلُ فُلَانٍ نَزَالَةً: فلانكس سهفهری کرد.

قَوْلُ نَزَلَةٍ: كوكبه و هه لامه تی توش بوو.

قَوْلُ الزَّرْعِ نَزْلاً: كشت و كاله كه گه شه و

نیمای کرد.

قَوْلُ الْمَكَانِ: شوینه كه به هوئی پته وی

گله كه به وه به بارانیکی كه م ناوی

له سمر پوئی.

أَنْزَلَ الشَّيْءَ: شته كهی دابه زاند، ناردیه

خوارموه و دهگوتری: (أَنْزَلَ اللهُ

كلامه على أنبيائه) خودا سروشی

خوئی دابه زانده و بوسهر

پتیه مبهرمكانی.

أَنْزَلَ حَاجَتَهُ عَلَى كَرِيمٍ: هیوای خسته

سهر پیاوی مهردو سه خی سروش

بو دابین كردنی پتویستییه كانی

خوئی.

أَنْزَلَ الضَّيْفَ: میوانه كهی دامه زانده و

پیداویتی بو جیبه جی كردن.

نَزَلَهُ فِي الْحَرْبِ: له شهردا پویه پروی بووه

بوئه هوئی له گه لی دا بجهنگی.

نَزَلَ فُلَانٌ النَّاسَ فِي سَفَرِهِ وَغَوَّهَ:

فلانكس له گه ل خه لكه كه دابه زی،

بوویه میوان.

نَزَلَ الشَّيْءَ: شته كهی دابه زاند و دهق

به مانا (أَنْزَلَ) دئی.

نَزَلَ الْقَوْمَ: خه لكه كهی له مه نزل و

خانودا نیشته جی کرد.

نَزَلَ الشَّيْءَ: شته كهی خسته شوینی

تایبه تی خوئی و دهگوتری: (نَزَلَ

هذا مكان هذا) نهوئی له شوینی نه م

دانا.

تَنَزَّلَ الْقَوْمَ: خه لكه كه هه رتاقمه بیان

چووه بهرام بهر تاقمیتی دوزمن و

شهریان له گه ل دا كردن.

تَنَزَّلَ الْقَوْمَ فِي السَّفَرِ: خه لكه كه

له سهفهردا هه ر ژهمو لای به كیك

نانیان خوارد.

تَنَزَّلَ عَنْ الْحَقِّ: وازی له حقه و راستی

هینا.

تَنَزَّلَ: به هیواشی دابه زی و هورنان

دهفهرموی: ﴿تَنَزَّلَ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ

فِيهَا﴾.

إِسْتَنْزَلَهُ: به مانا (أَنْزَلَهُ) دئی.

إِسْتَنْزَلَ فُلَاناً: داوای دابه زینی

له فلانكس کرد.

إِسْتَنْزَلَ فُلَاناً عَنْ حَقِّهِ أَوْ رَأْيِهِ: داوای

کرد فلانكس واز له حقه خوئی

بیتنی و دهگوتری: (إِسْتَنْزَلَ فُلَانٌ)

فلانكس له پهله و پایه خوئی

هینرا به خوار.

الْمَنْزِلُ: دابه زین، دابه زاندن.

الْمَنْزِلُ: شوینی لی هه لیتنجان و خانوو

مه نزل و (ك: منازل) و (منازل

القمر) مەدارو شوپن پىگەى مانگ،
پىرموى مانگ كە پىيان دا دمپروا
بەدمورى زموى دا دخوليتەو،
ھەرشەو لە پىرموپىيەكيان داپەو
ھەلە ناكاو بەمو لە پىرموى خوى
لانادا ۵ مانگ بىست مەنزلى ھەيە
ھەر مەنزىلەو ناويكى تاپبەتى خوى
ھەيە وەكوو: (السرطان، البطين،
الثريا، الذبران....) ۵ سال
چوارومرزەو ھەر وەرمزى ھەشت
مەنزلى ھەيە.

النزل: نازلکردن ۵ ئەو شوپنەى
شەمەكى تىدا دادمبەزى ۵ قورشان
دەفەرموى: ﴿وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا
مُبَارَكًا﴾.

المنزلة: خانو و مەنزىل ۵ پلەو پاىە ۵
(ك: منازل) دىگوتى: (لە منزلة عند
الأمير) (وھو رفيع المنازل).

النزلة: بەلاو كارساتى گەورە ۵ (ك:
نازلات و نوازل).

النزلة: پەوانبىونى ناو بەسەر زموى دا
بەھوى گەمترىن بارىنى بارانەو
لەبەر ئەھوى زموپىيەكەى توندو
پتەو.

النزلة: ميواندارى ۵ دىگوتى: (ھەر
من نزالة سوء) ئەو لەنزادو
رەچەلەكىكى ناپسەنە.

النزل: كەسەك زۆر دابەزى زوزوو
دابەزى ۵ زۆر بىيئە ميوانى خەك
۵ يان زۆر شەپو بەرپەرەكانى بكا.

النزل: شوپنەك خەك لىي دابەزى ۵
دىگوتى: (موضع نزل) ۵ ھەروا
دىگوتى: (رجل ذو نزل) پياويكى
خاوەن پىزو بەخششە ۵ ھەروا
دىگوتى: (فلان ليس بذي طعم
وليس بذي نزل) فلانكەس نەعەقلى
ھەس نەزانستو ئەدەب ۵ ھەروما
دىگوتى: (سحاب ذو نزل)
ھەرويكى باراناوپىيە ۵ (طعام كثير
النزل) خواردنەكە بەرمەكت نامپزە.
النزل: شوپنەك خەك زۆر لىي دابەزى
۵ دىگوتى: (سحاب نزل)
ھەرويكە بارانى زۆر پىيە.

النزل: مەنزىل و ديوەخان؛ شوپنەك
ئامادەكرايى بۆ ميوان ناننى ئى بخواو
تەيىدا بنوى ۵ قورشان دەريارى
موسولمانان دەفەرموى: ﴿كَانَتْ لَهُمْ
جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا﴾ ۵ ھەروا
وشەى (النزل) ناوہ بۆ ميوانخانە،
ئوتىل ۵ عەتاو بەخشش ۵ خىرو
بەرمەكت.

النزلة: ئىلتىھابو ھەوكرىنى لوتو
بۆرى ھەناسە ۵ دىگوتى: (أرض
نزلة) زموپىيەكە كشتوكالى باشى

تَيِّدَا دَمْرُوئِ ۵ (ك: نَزَلَات)
دمگوترئ: (تركت القوم على
نزلاتهم) خه لکه کهم جئ هیشت
ومزعو حالیان زور باشبوو.

النُّزْلَةُ: خواردن که دروست بکری بؤ
دوست و ناسیو ۵ دمگوترئ: (كان
اليوم على فلان نزلتا) نه مپو
خواردنمان له سهر فلانکهسه.

التزِيل: میوان ۵ یان نیشتمه نی له مال
دا یان له نیشتمان دا ۵ دمگوترئ:
(فلان نزيلي) فلانکهس له گه لم دا
له خانومه گه دایسه به یه کهسه وه
له خانویکداین ۵ دهسگوترئ: (طعام
نزيل) خواردنیکی بهر مکهت نامیزه
۵ (ثوب نزيل) کراسیکی ته واهه هیچ
کهم و کورتی تیدا نیه.

نَزَرْتُ: سهری خوی بادا.

نَزَرْتُ الْمَكَانَ: شوینه که بهر دموام زونگاو
بوو.

نَزَرْتُ الْأُمَّ صَبِيهَا: دایکه که مندا له که ی
هه لپه راند.

فَزَهُ الدَّرَابُ: ولاخه که ی له ناومکه دوور
خسته وه.

نَزِهِ الْمَكَانُ: شوینه که ناو و هه وای خاوین
بوو.

نَزِهِ فُلَانٌ: فلانکهس له هه موو خراپی و
به د پموشتییه ک دووره (دهم و دهست و

داوین پاکه).

نَزِهَتِ الْأَرْضُ: زموی به گیو گزو گول و
گولزار خوی نارایش دا.

نَزَهُ عَنِ الشَّيْئِ: نهوی له شته که
دوور خسته وه ۵ دمگوترئ: (نَزَهُ نَفْسَهُ
عَنِ الْأَقْذَارِ) خوی له شتی خراپ و
جهوت دوور گرت.

تَنَزَّاهُ عَنِ الشَّيْئِ: له شته که دوور
که و ته وه، خوی به دوور گرت له
شته که ۵ دمگوترئ: (هو يتنزه عَنِ
الْأَقْذَارِ) نهو پیاوه خو له شتی
ناشرین و کارو گوفتاری ناپه سه ند
ده پاریزی.

تَنَزَّاهُ فُلَانٌ: فلانکهس پویشته دهم وه بؤ
سارا به مبههستی پیاسه و که یفو
صه ها.

إِسْتَنْزَاهُ عَنِ الشَّيْئِ: له شته خراپ و
ناپه سه ند مکه خوی به دوور گرت ۵
یان هه وئی دا برپا بؤ پیاسه و
سه یران.

الْمُنْتَزَهُ: شوینی پیاسه و سه یران.

الْمُنْتَزَهُ: به مانا (الْمُنْتَزَهُ) دی.

الْمُنْتَزَهُ: شوینی دوور.

النَّازِيَةُ: دمگوترئ: (فلان نازه النفس)
فلانکهس دل و دموون پاکه.

النَّزَاهَةُ: دوور که و تنه وه له گوفتاری
خراپ پموشتی ناپه سه ند و شتی
گوماناوی.

مطحنة

مقياس الوزن

صندوق

مخول

سنان

سهم

إبرة

وجه

مرساة

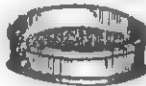
رأس

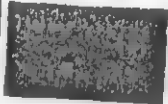
رأس

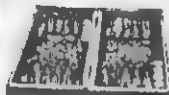
عكس

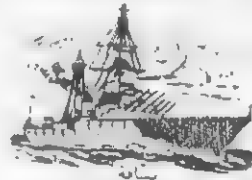
معدة

كتاب

صندوق

سفينة

إبرة

زينة

نبات

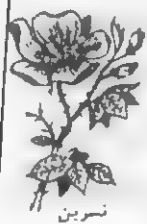
معلقة

فروع

زهرة

زهرة

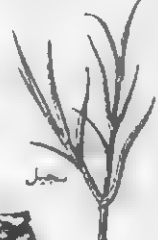
نبات

نخلة

نخلة

عشب

نحل

نحلة

طيور

طيور

نبات

جثث

نعام

النَّزْهَةُ: دمگوترئ: (هو نزه الخلق) فهو
رموشتم بهرزو دمرون خاویتنه.

النَّزْهَةُ: پیاسه ۵ شوینی دوور ۵
دمگوترئ: (هو نزهة عن كذا أو منه)
ئهو لمو شته دووره.

النَّزْهِي: دمگوترئ: (رجل نزهي)
پیاویکته زور دمچی بو دمروه
بؤسه پیران و پیاسه.

نَزَا الفَعْلُ نَزَوْا وَنَزَوًا وَنَزَوَانًا: که له که خوی
هاویشته سمر میینه که ۵ دهسگوترئ:
(مَرْجَ الخمر فنزت مقایها) سمرایم که
تیکنه لدا کهفو خلتهو پلتته
سمرکهوت ۵ همروا دمگوترئ: (نزا به
قلبه الی الشئ) دلی بو لای شته که چوو
حهزی ئی کرد ۵ (نزا به الشر) سمر
رایپه پیراندو خستیه جم و جوئ.
أَنْزَاهُ: وای لیکرد هه لپه ری.
نَزَاهُ: به مانا (أَنْزَاه) دئ.

نَزَى إِلَيْهِ: بازی بو داو هه لمتی بردئ.
إِنْتَزَى عَلَى الشَّيْءِ: سواری شته که بوو ۵
دمگوترئ: (إِنْتَزَى عَلَى أَرْضِي
فَأَخَذَهَا).

النَّازِيَةُ: توندو تیزی و چوستو
چالاک.

أَكْمَةُ نَازِيَةٍ: ته پۆلکه په که
له ته پۆلکه کانی تر بهرزتره ۵ (ك:
نوازي) ۵ (نوازي الخمر) ئهو بلقو

کهفو شته په که ده که ویتته سمر
پیا له سمراب دواي ئه وای
تیکنه دمکری.

النَّازِيَةُ: پَرْتَمِيك بوو و مکوو فاشیزم
له نه لمانیا سمری هه لداو سالی
(۱۹۳۳ز) هیتلری گه یانده تروپکی
دمسه لاتو توندو پوی و فاشیه تی
هیتلر جهنگی جیهانی دووه می ئی
که وته وه.

النَّزَاءُ: بو زیدم پوی له مانای (نزا) دئ.
دمگوترئ: (إِنَّهُ لَنَزَاءٌ إِلَى الشَّرِّ) ئهو
کابرایه سمر پنگیزمو هه میسه منه
شهریه تی.

النَّزَّانُ: هه لچون و توندو تیزی.
النَّزْيُ: به مانا (النَّزَاء) دئ.
النَّزِيَّةُ: بارانی له نا کاو ۵ یان همراکو
روداو پکی چاو مروان نه کراو.
نَسَاتِ الْمَاشِيَةَ نَسْنًا وَمَنْسَأًا: نازه که
هه له بوو یان هه له وای ئی دیاری
دا.

نَسَا الشَّيْءَ أَوْ الْأَمْرَ: شته که ی دواخت.
نَسَا الدِّينَ: هه رزمه که ی دواخت (نَسَا
الْبَيْعَ) مامه له ی کپین و فروشتنه که ی
دواخت.

نَسَا الْإِبِلَ عَنِ الْحَوْضِ: حوشتره کانی
له بردن بؤسمر ئاو دواخت.
نَسَا الدَّابَّةَ بِالْمَنْسَاءِ: به دار عه صا
له و لاهه که ی دا.

نَسَا اللَّبَنَ: شیر که یان ماسته که ی
تیکه لاوی ناو گرد بؤنه وهی زور ببی،
یان که میك تامی ترشی لی که م
بیته وه.

نَسَا فُلاناً: شهرابی که سکونی دا به
فلانکس ه (فهر ناسی).

نَسِيتَ الْمَرْأَةَ: نافرته که عاده ی
مانگانه ی له گاتی خوی دواکهوت
گومانی نه وهی لی دمگرتی سکی
هه بی ه (فهی نسی).

انسا عنه: دواکهوت دوور کهوته وه.

انسا الشيء: به مانا (نساء) دی.

انثسا: دواکهوت دوور کهوته وه ه
دمگوتری: (انسا عن فلان).

انثنسا: داوی مؤلته و دواخستنی
کرد.

انثنسا الدین: داوی دواخستنی
فهرزمکه ی کرد.

المنسا: دارعه صای قایم و پته و ه
گوچانی شوان.

النساء: دواخستن.

النسی: شهرابی که سکون که زور
سهرخوشکمر بی ه ماستاوی پون
یان شیر که زوری ناو تیکه لی کرابی ه
قه نه وهی.

النسی: دمگوتری: (هر نسی نساء) نه و
پیاوه ژنانی به هه می شه

هه لئس و کهوتی له گه لی ژن دایه
تیکه لاوی نافرته.

النساء: دواخستن ه دمگوتری: (باعه
نساء) شته که ی به قهرز فروشت.

النساء: شیر که به مینیتته وه و بترشی
نهمجار ناوی تی بکری بؤنه وهی
ترشی به که ی که م بیته وه.

النسی: دواخستن ه له سرده می پیش

نیسلام دا عمر به کان پیزو شکوی

مانگی موحه رمیان دواخست بؤ

مانگی سه مهر به م جوړه

دواخستنه یان دمگوت (نسی)

فورن دمهر موی: ﴿اِنَّمَا النَّسِيءُ

زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ﴾ ه هه روا وشه ی

(النسی) ناوه بؤ شیر که زوری ناو

تیکرابی.

النسیة: قهرزی دواخراو ه دمگوتری:

(باعه بنسیة) به قهرز فروشتی ه (ربا

النسیة) زیاده و سودیک به وهی

دواخستنی قیمة تی کالا که وه دمست

خاوم کالا بکه وی.

نَسَبَ الشاعر بفلانة نسيباً: شاعر که

گیروده ی دلدار ی فلان نافرته بوو.

نَسَبَ الشيء: شته که ی وصف کردو

رگ و پشه ی شی کرده وه.

نَسَبَ فلاناً: داوی له فلان کرد نژادی

خوی پونبکاته وه.

نَسَبَ الشَّيْءَ إِلَى فَلَانٍ: شته‌ک‌ی پال فلان دا.

انْتَسَبَتِ الرِّيحُ: ره‌شه‌باکه به‌هیز بوو گل و زیخی پادا.

نَاسَبَ فَلَانًا: له نژاد دا هاو به‌شی فلان بوو ه لگه‌ل فلان دا گونجا، پیکه‌وه هه‌لیان کرد.

انْتَسَبَ: نژادی باس کرد ره‌چه‌له‌کی شی کرده‌وه.

انْتَسَبَ إِلَى فَلَانٍ: خو‌ی نیسبه‌ت دا بو‌لای فلان.

تَنَاسَبَ الشَّيْئَانِ: دوو شته‌که هاوشی‌وه بوون.

تَنَاسَبَ الْقَوْمُ إِلَى أَحْسَابِهِمْ: خه‌لکه‌که خو‌یان برده‌وه سمر نه‌سه‌بوو حه‌سه‌بی خو‌یان.

تَنَسَّبَ إِلَى كَذَا: خو‌ی پالدا بو‌لای نه‌و شته.

اسْتَنَسَبَ فَلَانًا: داوای له‌فلان کرد نژادو ره‌چه‌له‌کی خو‌ی پون بکاته‌وه.

التَّنَاسُبُ: لیکچوون.

النَّسْرُوبُ: پال‌دراو، نیسمی مفعوله

له‌ماده‌ی (نَسَبَ) و‌کوو

(کوردستانی، نیرانی، تورکی) ه

ده‌ش‌گوتری: (شعر منسوب)

شیریکه سو‌زی دل‌داری تپ‌دایه ه

(خط منسوب) خمتیکه قاعیده‌ی

هه‌س.

منسوب الماء في النهر: نه‌و شوینه‌ی

له‌روباردا ناو ده‌یگاتی ه نه‌و ناسته‌ی

که ناو‌مه‌که له‌کاتی به‌رزبوونه‌وه‌ی دا

ده‌یگاتی ه (ک: مناسب).

النَّسَابُ: شار‌زا له نژادو ره‌چه‌له‌کی هو‌زو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌دا.

النَّسَابَةُ: به‌مانا زور شار‌زا له‌بواری نژادو ره‌چه‌له‌ک.

النَّسَبُ: خزمایه‌تی ه ده‌گوتری: (نسبه في بني فلان) خزمایه‌تی له‌گه‌ل هو‌زی فلان دا هه‌یه، په‌کیکه له‌و هو‌زه.

النَّسَبَةُ: خزمایه‌تی و په‌یومندی.

النَّسَبِيَّةُ: ریژمی.

النَّسِيبُ: مونس‌یب ه شیرعی دل‌داری ه

ده‌ش‌گوتری: (رجل نسب) پی‌او‌یکی شهریف و ده‌جا‌خزاد‌میه.

نَسَبَتِ النَّاَقَةُ نَسْجًا: حوشرمه‌که خیرا خیرا هه‌نگاوی نا.

نَسَجَ الثَّرَبُ: قوم‌اشه‌که‌ی چنی ه

ده‌ش‌گوتری: (نَسَجَتِ الرِّيحُ الزَّرابَ أَوْ

الرَّوْقَ أَوْ الْمَشِيمَ أَوْ الْمَاءَ) ره‌شه‌با گل و

خول یان گه‌لای درخت یان پوش و

په‌لاش یان ناوی به‌سمریه‌ک دا دا

تیکه‌م‌وه هاو‌یشتن.

نَسَجَ الْغَيْثُ النَّبَاتَ: باران گ‌زو‌گیا‌که‌ی

رواندو گه‌شهی پی کرد تا تیکه‌آلو
چرو پر بوو.

نَسَجَ الشَّاعِرُ الشَّعْرَ: شاعیرمکه شیعرمکه‌ی
هونیوه.

نَسَجَ الزُّورُ: دروؤ دله‌سه‌ی هه‌لبه‌ست.

نَسَجَ الْكَلَامَ: قسه‌که‌ی پوخت کرد،
دایرپشته‌وه.

إِنْسَجَ الشُّرْبُ: قوماشه‌که چندرا ۵
دمگوتری: (نَسَجَهُ فَإِنْسَجَ).

الْمُنْسَجُ: شوینی جنین (ك: مناسج).

الْمِنْسَجُ: مه‌کوک.

النَّسَاجَةُ: پیشه‌ی جولایی.

النَّسَاجُ: جولَا ۵ نه‌وه‌ی قوماش دم‌چنی.

النَّسِيجُ: چندراو ۵ ده‌گوتری: (هر

نسیج و خدره) نه‌و پیاوه وینه‌ی نیه

له عیلمو زانیاری دا، یان له‌شتی

تردا.

نَسَجَ التُّرَابُ نَسْجًا: گل و خوله‌که‌ی به‌ریادا،
یان به‌رزی کرده‌وه.

نَسَجَ فُلَانٌ نَسْجًا: فلان‌که‌س ته‌ماعی بوو.

الْمِنْسَاجُ: شتیکه‌ گلی پی دم‌دمدری ۵
گلی پی هه‌لدمدریته‌وه.

النَّسَاجُ: نه‌وه‌ی له‌خورما هه‌لدمدری له
تویکل و وشکه‌ل.

النَّسْجُ: به‌مانا (النَّسَاجُ) دی.

نَسَجَ الشَّيْءُ نَسْجًا: شته‌که‌ی سرپه‌وه
لایبرد ۵ دمگوتری: (نَسَخَتِ الرِّيحُ آثَارَ

الديار) پشه‌با شوینه‌واری کاوله

پروخواه‌کائی پرکرده‌وه، گوپری

کردنه‌وه ۵ (نَسَخَتِ الشَّمْسُ الظِّلَّ) خور

سیبهرمکه‌ی لایبرد ۵ (نَسَخَ الشَّيْبُ

الشَّيْبَابُ) پیری دیمه‌نی گه‌نجیه‌تی

لایبرد.

نَسَخَ اللَّهُ الْآيَةَ: خودا حوکمی نایه‌ته‌که‌ی

هه‌لگرت، سرپه‌وه.

نَسَخَ الْحَاكِمُ الْقَانُونَ أَوْ الْحُكْمَ: دادوهر یان

فه‌رمان‌ره‌وا قانونه‌که‌ی هه‌لومشانده‌وه،

حوکه‌مه‌که‌ی هه‌لومشانده‌وه.

نَسَخَ الْكَاتِبُ الْكِتَابَ: نووسهرمه‌که

کتیبه‌که‌ی نووسیه‌وه ۵ نوسخه‌یه‌کی

تری له کتیبه‌که‌ گرته‌وه.

نَاسَخُهُ: له‌نووسینه‌وه‌دا کیپرکیی فلانی

کرد ۵ به‌سهر فلان دا زال بوو.

إِنْسَخَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی نه‌سخ کرده‌وه،

پوچه‌لی کرده‌وه.

إِنْسَخَ الْكِتَابَ: کتیبه‌که‌ی نووسیه‌وه.

تَنَاسَخَ الشَّيْئَانُ: به‌کیک له‌و دوو شته

نه‌وی تری سرپه‌وه نه‌سخی کرده‌وه

۵ دمگوتری: (أَبْلَاهُ تَنَاسَخَ الْمُلُوكِ)

(وتناسخت الأشياءُ) شته‌کان

گوپرانیان به‌سهر‌دا هاتو هه‌ندیکیان

چوونه شوینی هه‌ندیکیان.

تَنَاسَخَتِ الْأَرْوَاحُ: گیانه‌کان له‌چه‌ند

جیسم و فه‌بارمیه‌که‌وه گواستیانه‌وه

بۆ جیسمی تر.

إِسْتَنْسَخَ الشَّيْئُ: داوای لابردنی
شته‌ک‌ه‌ی گرد ۵ یان داوای
نووسینه‌وه‌ی شته‌ک‌ه‌ی کرد.

التَّنَاسُخُ: (تناسخ الروح) بیرو باومرپ‌ک‌ه
له‌ناو هیندی و هه‌ندئ نته‌وه‌ی
تردا بلاو بو‌وته‌وه ناومرپ‌وکی نه‌م
بیرو باومرپ نه‌ومیه گوايه ناده‌میزاد
که‌ده‌مرئ گیانه‌ک‌ه‌ی ده‌گوازی‌ته‌وه
بۆلاشه‌ی زینده‌ومرپ‌کی تر له‌خۆی
پله‌و پایه به‌رزتر یان نزم‌تر
بۆته‌وه‌ی گیانه‌ک‌ه‌ی خۆشی بنۆشی
یان سزا بکیش له‌پاداش و سزای
کرده‌وه‌ی مردوه خاومن گیانه‌ک‌ه‌ی ۵
هه‌لگرانی نه‌م بیرو باومرپ برپایان
به‌زیندوبوونه‌وه نیه.

التَّنَاسُخُ: نه‌و که‌سه‌ی پیشه‌ی
نووسینه‌وه‌ی کتیب بی.
النسخة: وینه له کتیبه نووسراوم‌که
یان له‌نامه نووسراوم‌که.

التَّنَاسُخِيَّةُ: تاهم و پیرپ‌کن برپایان
به‌ته‌ناسوخ هه‌یه و پێیان وایه
زیندوبوونه‌وه نیه.

نَسَرَ الطَّائِرَ اللَّحْمَ نَسْرًا: بالنده
گوشت‌خۆرم‌که گوشت‌ک‌ه‌ی لَيْك
هه‌له‌بچری و پارچه پارچه‌ی کرد.

نَسَرَ فُلَانُ الشَّيْئُ: فلان‌ک‌ه‌س شته‌ک‌ه‌ی
پارچه پارچه کرد ۵ گروی، سپی کرد
۵ هه‌له‌وشاند ۵ ده‌گوتری: (نَسَرَ الْحَبْلَ)

حه‌بله‌ک‌ه‌ی هه‌له‌وشاندوه ۵ (نَسَرَ
الجرح) برینه‌ک‌ه‌ی هه‌له‌وشاندوه ۵
هه‌لی ته‌قاندوه.

نَسَرَ فُلَانًا: فلان‌ک‌ه‌سی شی کرده‌وه زۆری
په‌مخه ئی گرتو عه‌یبو عاری ئی
دۆزینه‌وه.

نَسَرَ الشَّيْئُ: بۆ زینده‌ومرپ‌وکی له‌مانای
(نَسَرَه) دی.

إِنْتَسَرَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه هه‌له‌وشابه‌وه.
تَنَسَرَ الشَّيْئُ: به‌مانا (إِنْتَسَرَ) دی ۵
ده‌گوتری: (تَنَسَرَ الجرح) برینه‌ک‌ه
به‌هۆی هه‌له‌ته‌قینه‌وه‌و هه‌له‌بچرانه‌وه
ده‌مه‌ک‌ه‌ی فراوان بوو.

تَنَسَرَ الثَّوْبُ أَوْ الْقُرْطَاسُ: قوماشه‌که
یان کاغه‌زه‌که ورده ورده لێی
رپۆی و که‌م بۆوه ۵ ده‌شگوتری:
(تَنَسَرَتِ النِّعْمَةُ عَنْ فُلَانٍ) نازو
نیعمه‌ت له‌فلان ورده ورده لاجوو.

إِسْتَنْسَرَ الطَّائِرُ: بالنده‌که و‌ه‌کوو هه‌له‌و
ئ‌ی هات له‌هیزو تواندا.

الْمَنْسَرُ: نه‌وه‌ی بالنده گوشت و شتی وای
پ‌ی لَيْك ده‌بچری ۵ یان ناوه بۆ
چنگ و نینۆکی ده‌عبای گوشت
خۆر: که به‌نینۆکی گوشت لَيْك
ده‌بچری ۵ په‌وه نه‌سپ ۵ کۆمه‌لێک
سو‌پا و‌ه‌کوو پێشه‌نگ له‌پیش
سو‌پاوه ده‌پۆن.
الْمَنْسَرُ: کۆمه‌له‌ دز.

الناسور: مایه سیری.

النسر: هه لو، یان باز دمعبایه کی

گوشت خوژه له هه موو بانه ده

گوشتخوژمکان گه وورمه ده

دمندوکیکی خواری هه به قهراخی

دمندوکی برکه برکه کی تیزی هه به

چنگی کورت باله کانی دریزن،

به زوری هه زی له لاکه تۆپیه وه،

زوری برسی نه به پهلایماری

حه یوانی زیندو نادا ده له ناوچه کی

گهرمه سیرو ئاو و ههوا مامناومندی

دا دمزی.

النسر الطائر: کۆمه له نهستیرمه کن

دمشوبه یته باز.

النسیه: پارچه گوشتی بچوک که

کولایه.

النسرین: جوژه گوئیکی سپی بۆنخووشی

که سگونه.

نسی الشیئ نوساً ونسیساً: شته که وشک

بوو ده دمگوتری: (نسی الخبز فی النور)

نانه که به ته ندورمه که وه وشک بۆوه.

نسی فلان: فلانکس زوری تینو بوو.

نسی فلان نسیاً ونسیساً: فلانکس تاوداته

هه مر ئیشیک تا ته هواوی نه کا وازی ئی

ناهینئ (ئیش له بهر رۆشتوو).

نسی الخطب نوساً: داره که به ناگرموه

نراو له سه ره موهی که هه دمردا ده

دمشگوتری: (نسی لفلان) بۆ فلانکه سی

هه لیزیره.

نسی بین القوم: نیوانی خه لکه که ی تیک دا

فیتنه جویی له ناویان دا بهرپا کرد.

نسی الدابة نسیاً: ولاخه که ی ئی خوپی و

تیی راخوپی.

انس الشیئ: شته که نه و بهرپی هیزی

کهوته سه ر.

انس الدابة: ولاخه که ی تینو کرد.

نسی الصبی: به منداله که ی گوت (اس

اس) بۆنه وه ی میز بکا یان پیسای.

تنسی منه خبأ: تکای ئی کرد هه وائی

بدات.

النسیة: عه صاو گوچانی نه ستوو ر.

النسوس: دهرکراو، رمتیندراو.

النساس: فیتنه.

النسیس: به مانا (النسوس) دی ده

نه و بهرپی توانا ده که هه ی داری ته ر که

به ناگرموه دهنری له سه ره وه که هه

دیته دهر ده پاشماوه ی گیان ده

دمگوتری: (بلغ الرجل نسیه)

پیامه که کهوته گیانه لاوه وه

هه ندیکی گیان تیاماوه.

النسیة: فیتنه به ی نه ئازاوه نانه وه ده

که هه ی دار که سه ره یکی له ناو

ناگردایه وه سه ره که ی تری که هه ی ئی

دیته دهر.

نَسَعَ الشَّيْءُ نَسْعًا وَنَسْعًا: شتهكه دريژر
بوو.

نَسَعَتِ الْأَسْنَانُ: ددانهكه پوك جوان
لهخوځي نهگرتو لهقې.

نَسَعَ فُلَانٌ فِي الْأَرْضِ: فلانكس بهزهوځي دا
رؤيشت.

أَنَسَعَ فُلَانٌ: فلانكس زياني بو
هاوسيگاني ههيوو.

نَسَعَتِ الْأَسْنَانُ: بو ماناي زيده دي
لهمادهي (نَسَعَ).

إِنْتَسَعَتِ الْإِبِلُ وَغُورُهَا: حوشرمگاني له
لهمورپگاکهيان دا بلاو بوونهوه.

الْمُنْسَعَةُ: زهوپيهك پوهكي زور دريژر
بيي.

النَّاسِعُ: دهگوتري: (عَنْق نَاسِعٍ) ملي
دريژر گهردني بهرز.

النَّاسِعةُ: دهگوتري: (إِمْرَأَةٌ نَاسِعةٌ)
ثافرمتيكه پشتي دريژه يان دداني
دريژن.

النُّسْعُ: جومزگه دهست (نيوان بهري
دهست و مهچك) ه حهليلكي دريژه
تيلمه چهرميكي دريژه بوخچهو
جانناو بارو بارگهني پي شتهك
دهدرئ.

النُّسْعَةُ: پارچهپهك له تيلمه چهرم يان
حهبل.

نَسَعَتِ أَسْنَانُهُ نَسْعًا: بنكي ددانهگاني
شل بوون پوكي نهرم بوو.

نَسَعَ فُلَانٌ فِي الْأَرْضِ: فلانكس بهولاتان دا

گهرا.

نَسَعَ فُلَانًا بِشَيْئٍ: بهشتهكه
لهفلانكسيهوه ژمني.

نَسَعَتِ الرَّاشِمَةُ الذَّرَاعَ بِالْأَبْرَةِ: خالکوتهكه
بهدهمرزي باسكي کوتا دمرزي هاژني
کرد.

نَسَعَ فُلَانًا بِكَلِمَةٍ: بهفسي ناشيرين تانهي
لهفلانكس دا.

نَسَعَ اللَّبَنُ بِالْمَاءِ: شيرمهكي تيگه ناو کرد
ه ناوي تيگه لاوي شيرمه کرد.

أَنَسَعَتِ الثُّخْلَةُ وَغُورُهَا: دار خورماكه
بهرمهكي خراپ بوو ه يان دار

خورماكه دواي بپيني هلي دايهوه.
أَنَسَعَ فُلَانًا: تانهو تهشهرئ ناراستهئ
فلان کرد.

إِنْتَسَعَ الْبَعِيرُ وَغُورُهُ: حوشرمهكه شويني
گهستني زرمدموالهكه ي بهفاجي
خوراندي يان کوتاي.

إِنْتَسَعَ فُلَانٌ: فلانكس كهوته پشكنينو
ليكولينهوه.

إِنْتَسَعَتِ الْإِبِلُ: حوشرمهگان له
لهمورپگاکه دا بلاو بوونهوه.

الْمُنْسَعَةُ: گورزميهك دمرزي و شتي وا
خالکوت بهگاري دهيني بو

خالکوتان و شتي وا ه گورزميهك
لهپمري بانندمو شيشي بارپكي ثاسن
کهنانکمر کوليرمو ناني پي کونج
کونج دمکا.

النَّاسِغُ: لِيَزَانُو دَمَسْتُ رَاسَتَ لَهْمَارِاسْتَه
کردنی تیرو گولله و رمب دا.

النَّسِغُ: نَهْو نَاوَهی لَهْمَرَهْخَت دِیْتَه دَمَر
که دمیرین و ومرزمکه و مرزی
زبانهمیه تی که بریندار دمبی نای
لیدیته دمر.

النَّسِغُ: عَمَرَهْق.

نَسَفَ الْإِنَاءِ نَسْفًا: قَاطِبَهْ که پَر بَوو
له سمریه وه پَرَا.

نَسَفَ الْمَاشِي: پَیْکَه رَمَکَه (بهری دا
رؤییه وه که) پهلای کرد.

نَسَفَ الشَّيْءِ: شَتَهْ که ی رِیشَه کِیش کرد
له مَرَمَکَه وه هَلای کهنه
دمفه رموی: ﴿وَيَسْأَلُكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ
يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا﴾.

نَسَفَتِ الدَّوَابُّ الْكَلَا: وَلَاخَهْ که
له و مَرَمَکَه ی هَمَوو خوارد.

نَسَفَ الشَّيْءِ: شَتَهْ که ی تَهْفَرُو تَوْنَا کرد.

نَسَفَتِ الرِّيحُ الثَّرَابَ: رَمَشَه بَابَهْ که گَل و
خَوَلَمَ که ی بَلَاو کردموه.

نَسَفَ الْخَافِرُ الْأَرْضَ: سَمی وَلَاخَهْ که
زَهْوِیَهْ که ی هَه لَکَوَلی.

نَسَفَ الشَّيْءِ: شَتَهْ که ی له بَیْزَنَگ دا.

نَسَفَ الْمَسْبُ بِالْمِنْسَفِ: بَهْ گَل گیرمکه
دانه و یَلَمَ که ی پَاک کرد.

نَسَفَ الطَّائِرُ اللَّحْمَ مَخْلَبَه: بَالَنَدَهْ که
بَه چَنَگ و نِیَنَوکی گُوشَتَهْ که ی لَیْک
هَه لَپَچَری.

نَسَفَ الْحِمْلُ أَوْ الرِّكْضُ جَنْبَ الدَّابَّةِ: بَارِیَان
زین و ناوَزَهْ نَگی تَوکی لَاقَه بَرِغَه ی
وَلَاخَهْ که ی رَوَتَانَدَمُوَه.

نَسَفَ الْحِمَارُ الْأَتَانَ: نَیْزَمَکَه رَمَکَه
دِیْلَه کَه رَمَکَه ی گَه سَت.

أَنْسَفَتِ الرِّيحُ: رَمَشَه بَابَهْ که بَه تَوْنَدی
هَه لَبَوو زِیخ و گَل و خَوَلی پَرَا.

تَنَاسَفَ الرِّجْلَانِ الْكَلَامَ: دَوو پِیَاوَهْ که
بَه سَرَتَه و نَه سَپایی قَه سَیَان لَه گَه ل
یَه کَتَرَا کرد.

إِنْتَسَفَ الْكَلَامَ: قَه سَی بَه هَیْوَاشی و
له سَمَر خَو کردن.

الْمِنْسَفُ: شَهْنَه ۵ بَیْزَمِیَنَگ و گَل گیر ۵
(مِنْسَفَ الْحِمَارِ) دَهْمی گَوَیْدِرِیْز ۵
(ک: مناسف).

الْمِنْسَفَةُ: نَامِیْزِیْکَه بَیْنَاو شَتی وای بی
لَه بَیْخ دَمَر دَهْمِیَنَدِرِی ۵ بَیْزَنَگ و گَل
گیر.

النَّسَافَةُ: نَهْو خَشْت و خَاشَاکَه ی لَه کَاتی
رَو خَانَدَن و دَمَر هَیْئَانی دِیواردا

دَهْمَکَه و یْتَه خَوَار ۵ تَهْمَپ و تَوْزی
بَه رَزَمَو مَبَووی رَیْگَا ۵ چَاک و زَمَنَگ

کَه دَهْمَکَه و یْتَه سَهْر قَاط و قَاجَاخ و
شَتی وَا.

النَّسَافَةُ: کَه شَتِیْیَه کی جَه نَگیْیَه قَه لَو
شورا دَمَر و خَیْنی.

النَّسْفَانُ: قَاطِیْک پَرِیْی لَه نَاو و
له سَمَرِیَه وه بَرِزِی.

النِّسْفَةُ: بهردیکی پهشی زیرو
گونکوناوپییه له هه مام دا
بهکاردههیندری بۆ لابرندی چلکی
به رههیی.

النِّسْفَةُ: بهمانا (النِّسْفَةُ) دئ.

النِّسُوف: دهگوتری: (بعر نسوف)
حوشتریکه به پیشهوهی دهمی لهوهر
دهخوا ۵ (فرس نسوف) نه سپیکی
ههنگاو پان و فراوانه.

النِّسِيفُ: دانهوێلهی له بیژنگ دراو ۵
دهشگوتری: (کلام نسيف) قسهی
به منه سپایی ۵ (ترك فيه نسيفاً)
شوێنهواری له سهر جی هیشته،
شوێنی گهستن پان كهوتنی توك و
شتی وای پیوه دیاره.

النِّسِيفَةُ: بهرده پهشی گهرماو.

نَسَقَ الشَّيْءُ نَسْقًا: شتهكهی پێك خست.

نَسَقَ الرُّ: گهوههرمهكهی هۆنیهوه.

نَسَقَ الْكُتُبَ: کتێبهکانی پهزکردن.

نَسَقَ الْكَلَامَ: قسهکانی رێك کردن و

پهپوهندی له نیوان پرستهکانی دا
دروست کرد.

انَسَقَ فلان: فلانكهس بهشیووی سهجج
ناخاوت.

ناسَقَ بين الأمرين: دوو کارمهكهی پێكهوه
گونجانند.

نُسَقُهُ: شتهكهی پێك خست.

انْتَسَقَتِ الأشياءُ: شتهکانی كهوتنه پان
پهكتر و پێكهوه گونجان.

تناسَقَتِ الأشياءُ: بهمانا (انْتَسَقَتِ) دئ ۵
دهگوتری: (كُنَاسَقَ كَلَامُهُ) پرستهی

قسهکانی پێكهوه گونجاو بوون.

تَنَسَقَتِ الأشياءُ: بهمانا (انْتَسَقَتِ) دئ.

النُّسُقُ: (حروف النُّسُق) حوروفی عهتف
۵ نهو پیتانهی كهلام دهخه نهوه
سه رههك و پرستهكان پێكهوه
دهبهستنهوه.

النُّسُقُ: ههرشتێك له سهر پهك یاساو
تهوهره دامهزراپی و برپا بهرپۆه ۵
دهگوتری: (جاء القوم نُسْقًا) (زُرعت
الأشجار نُسْقًا) درهختهكان بهرپز
چهقیندران ۵ (دَر نُسُق) گهوههری
هۆنراوه ۵ (كلام نُسُق) قسهی پێك و
پێك ۵ (حروف النُّسُق) حوروفی
عهتف.

النُّسِيقُ: پێكخراو، گونجاو ۵ پێك کراو.

نَسَكَ فلان نَسْكًا ونَسَكَةً ومنَسَكًا:

فلانكهس دونیا نهوپیست بوو، پوی
لهخودا په رستی کرد ۵ کوشتی
سهربری بۆ پهزامه ندیی پهروهر دگار.

نَسَكَ الشَّرْبَ نَسْكًا: فوماشهكهی بهناو
شت و پاکی کردموه.

نَسَكَ الأرضَ: زهوییهكهی پاك کردهوه

بزاری کرد ۵ زبلی گیمیاوی پیوه کرد.

فَسَكَ الْبَيْتَ: هاته ناو خانومهكه.

فَسَكَ إِلَى طَرِيقَةِ حَمِيلَةٍ: روی کرده
رېښازیکی پاستو جوان و خودا
پهرستی پاك.

إِنْسَكَ: دونیا نه ویستی ره چاو کردو
سهرگهرمی خوا پهرستی بوو.
تَنَسَكَ: به مانا (إِنْسَكَ) دئ.

الْمَنَسِكَ: رېښازی دونیا نه ویستی و خودا
پهرستی ه فورئان دمهرموی:
﴿وَلِكُلِّ أُمَةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا﴾: بؤ
هموو گهل و نه ته و میهك
مه نسهك و ریو شوینی خودا
پهرستی به ندایه تیمان بؤ دیاری
کردوو ه همروا وشهی (الْمَنَسِكَ)
ناوه بؤ شوینی قوربانی سهر برین.

مَنَاسِكَ الْحَجِّ: عیبادات و ریو
رسمه گانی نه نجامدانی حه ج ه
فورئان دمهرموی: ﴿فَلِذَا قَضَيْتُمْ
مَنَاسِكَكُمْ﴾.

الْمَنَسُوكَةُ: دمگوتری: (فرس منسوكه)
نهمسپیکي روت و بی توکه.

النَّاسِكُ: خودا پهرست و دونیا نه ویست
ه (ك: نَسَاكَ) ه دمگوتری: (عشب
ناسك) روه کیکی زور سهوزه.

النَّاسِكَةُ: نافرمتی خودا پهرست و دونیا
نه ویست ه دمگوتری: (أَرْضُ
نَاسِكَةٍ) زموییه کی سهوزو تازه باران

نِ بَارِيوَه.

النُّسْكُ: همر ما هیکی خودا به سهر
به ندمه گانیه وه ه قوربانی کوشتی.
النُّسْكُ: به مانا (النُّسْكُ) دئ.
النُّسِيْكَةُ: قالبه زیوی خالیص ه
قوربانی کوشتی.

نَسَلَ الشَّيْءُ نَسْلًا: شته که جیابؤوه، نِ
بؤوه ه کهوته خوار ه دمگوتری: (نَسَلَ
ریش الطائر) پهری بالنده که کهوته
خوار.

نَسَلَ الشَّرْبُ عَنِ الْإِنْسَانِ: پؤشاکه که
له مرؤفه که بؤوه.

نَسَلَ فُلَانٌ نَسْلًا: فلان وه چه وه وهی زور
بوو.

نَسَلَ الْمَاشِي: رېکه ره که خیرا پؤی.

نَسَلَ الْوَلَدُ: مندالی بوو ه دمگوتری:
(نَسَلَ بَوَالِد).

نَسَلَ الْخَيْرَانُ نَسْلًا: نازه له گانی
وهمبره ینان، پایگرتن و به خیوی کردن
بؤ زاو و زئو بهروبووم.

نَسَلَ الشَّيْءُ: شته که نِ کردموه، جیای
کردموه ه دمگوتری: (نَسَلَ ریش الطائر)
پهری بالنده که که دمگیشا ه (نَسَلَ
الصَّوْفُ) خوریبه که ی برپییه وه
له مهرمه که.

أَنَسَلَ الشَّيْءُ: به مانا (نَسَلَ) دئ.

أَنَسَلَ الْخَيْرَانُ: چه وانه که بیجوی بوو.

اَنْسَلَ فلان: فلانكەس ئازەلەكانى كاتى
زاو و زيان هات نزيكه بيجويان
بين.

اَنْسَلَت الدابة: ولاخەكە، حوشترمە
كاتى ئەوەى هاتووە توك بەریدا،
كولكەكەى ئى بېيتەو.

اَنْسَلَ في عدوه: لەبازدان و پاكردنى دا
پەلەى كرد.

اَنْسَلَ الشئى: شتەكەى ئى كردەوە جىاى
كردەو.

اِنْتَسَلَ الشئى: بەمانا (نَسَلَ) دى.
تناسَلَ القوم: خەلكەكە زاو و زيان
كردو زۆربوون.

تناسَلَ بنو فلان: فلان ھۆزو بنەمالە
وہجەو ئەوھيان زۆر بوون.

الناسِلُ: خيراو بەپەلە.

النَّسَالُ: ئەوہى ھەندەومرئ لەخورى و
موو كولك لەكاتى بېرنەوہو
لێكردنەوہى دا.

النَّسْلان: خيرا پېشتنى گورگ.

النَّسْلُ: منداڵ و ئەوہ (ك: أنسال).

النَّسْلُ: شير كەلەھەنجىرى كال دېتەدمر
لەكاتى لێكردنەوہى دا.

النَّسُولُ: خيرا و گورج لەپاكردن و
بازدان دا.

النَّسُولَةُ من الماشية: ئەو ئازەلەى
پايگىرى بۆ زاو و زى بۆ

بەرھەمەيتان.

النَّسِيلُ: بەمانا (النَّسَالُ) دى و پاوى
ھەنگوين كە لەكەپەشانەكەى
جىا بېكریتەو.

النَّسِيلَةُ: تاكى وشەى (النَّسِيل) و واتە:
ئەوہى لەكاتى بېرنەوہى خورى و

مودا ھەندەومرئ و منداڵ و پلێتە و
پاوە ھەنگوين كە كەپەشانەكەى ئى
جىا كرابیتەو.

نَسَمَت الرِّيح نَسْماً ونَسِيماً: بايەكە
ھەلبوو، شنە بايەكە ھەلبوو.

نَسَمَ الشَّيْءُ: شتەكە تامى گۆرا و
دەگوترئ: (نَسَمَ اللَّبَنُ) (نَسَمَ الدَّسِيمُ) و
شيرمەكە تامى گۆرا و چەورەپيەكە تامى
گۆرا.

نَسَمَ البعيرُ الأرضَ نَسَمَ: حوشترمە
بەسمى لە زموى دا و پێكۆلى كرد،
شوینكەى لەزمويەكە كرد.

نَسَمَ لي خَبْرٌ أو أثر: ھەوائێكم ئى دەست
كەوت يان شوین پێيەكم ھەلگرتووہ و
سۆراخێكم كردووہ.

نَسَمَ البعيرُ نَسْماً: حوشترمە سەمى كون
بوو.

نَاسَمَهُ نَاسَمَةً ونِساماً: لێى نزيك
بۆوہو بۆنى كرد و قسەى لەگەڵ دا
كرد و سرتەى لەگەڵ دا كرد.

نَسَمَ في الأمر: دەستى بەكارمەكە كرد
بەلام زۆر نەچۆتە ناوى.

تَسْمُ النُّسَمَةُ: ناده میزادی بوژاندنه وه
له مردن پژگاری کردن.

تَسْمَتِ الرِّيحُ: بایه که به هیواشی هه لی
کرد.

تَسْمُ الْمَكَانُ بِالطَّيِّبِ: شوینه که بوئی
خوش بوو.

تَسْمُ فُلَان: فلانکس هه وای خاوینی
هه لمزی.

تَسْمُ الْجَنِينُ: کۆرپه له که له سکی دایکیا
نه ندامه کانی جهسته ی ریک بوون
شکلی ناده می و مرگرت ۵ دهگوتری:
(أَمْلَصَتِ الْأُنثَى وَلَدَهَا قَبْلَ أَنْ
يَتَسَّمَ).

تَسْمُ الرِّيحُ: بۆنه که ی هه لمزی و
ههستی به خوشی کرد.

تَسْمُ فُلَان الْعِلْمُ أَوْ الْحَبْرُ: فلانکس ورده
ورده و له سه ره خو زانیاری فیروبوو
زانستی به دهست هیئا ۵ یان ورده
ورده هه و اله که ی به دهست هیئا.

تَسْمَتُ أَمْرُهُ حَتَّى تَبَيَّنَتْهُ: سۆراخم کردو
به شوینیا رویشتم و شوین بییم
هه لگرت تا ناشکرام کرد.

النَّسِيمُ: لایه کی سمی حوشر ۵ رینگا ۵
دهگوتری: (قَدْ اسْتَبَانَ النَّسِيمُ) لایه کی
سمی حوشر که دهرکهوت.

النَّاسِمُ: نه خوشیک بگاته حاله تی
گیانه لاو.

النَّسَمُ: خه لک و ناده میزاد ۵ هه ناسه ی
گیان ۵ کزها ۵ سه ره تای هه لبوونی
با به هیواشی ۵ رینگای کویرمبوو ۵
بوئی شیر یان بوئی چه وری ۵
بالتدهی تیز روئی وه کوو واشه ۵
که پرنگیان سه وز بنوینی.

النَّسَمَةُ: عهره کردنی ناو گهرماو یان
عهره ق به گشتی.

النَّسَمَةُ: زینده و مر گیانه و مر هه رشتیک
گیانی تییدا بی ۵ تهنگه نه فه سی
(هه ناسه برکه).

النَّسِيمُ: شنه با (کزها) که درخت
نه هه ژین و گل و خو ل پانه دا ۵
گیان ۵ عهره ق ۵ هیزو تواناو
خوگری.

نَسْنَسَ الرَّجُلُ: بیاو که زعیضو لاواز
بوو.

نَسْنَسَ الطَّائِرُ: بالتده که تیز فپی.

نَسْنَسَتِ الرِّيحُ: بایه که هه لبوو
به شیوه ی سارد کزها ی سارد
هه لبوو.

نَسْنَسَ الدَّابَّةُ: ولاخه که ی تاوداو خیرا
لیی خوپی.

النَّسْنَسُ: جوړه مهیمونیکی جهسته
بچوکه و کلکی دریزه ۵ برسیایه تی
زور ۵ دهگوتری: (جوع نسناس)
برسیایه تی برست پرو به شیدمت.

نَسَا الشَّيْئَ نَسْوَةً: وازی لهشتهکه هیئا ۵

دمگوترئ: (نسا العمل) وازی لهکارمکهی هیئا.

نَسَا فُلَانًا نَسِيًا: زهبری لهپرمگی وهریکی دا.

نَسِيَ فُلَانٌ نَسِيًا: فلانکەس لهپرمگی وهریکی دا ۵ نازار پهیدا بوو ۵ (فهو نسى وهي نسية وهو النسي وهي نسياء).

نَسِيَ الشَّيْئَ نَسْوًا وَنَسَاوَةً وَنَسِيَانًا: شتهکهی واز ئی هیئا، لهبری چوو.

انساء الشَّيْئَ: شتهکهی لهبیر بردموه.

ناساء العداوة: دوژمنایهتی لهبیر بردموه.

نَسَاءُ الشَّيْئِ: بهمانا (انساء) دئ.

تناسى الشَّيْئَ: ههولئ دا شتهکهی لهبیر

بجیتهوه ۵ وای خو نیشان دا

کهشتهکهی لهبیر چۆتهوه.

الأنسى: پهگیکه لهبهلهکی مرؤف دایه.

النسا: پهگی وهرکییه، پهگیکه

لهسمتهوه درێژ بوتهوه بۆ پاژنهپئ

۵ لهتهسنیهکهی دا دمگوترئ:

(نسران) پان (نسیان) ۵ (ك: أساء).

النساء: کۆمهلیک نافرمت.

النسوة: قومه شهراپیک ۵ دمگوترئ:

(نسوة من لبن).

النسوة: کۆمهلیک نافرمت.

النسوان: نافرمت.

النسیان: کهسێک زۆری شت لهبیر

بجئ.

النسیان: نهخۆشی لهبیرچوونهوه

کهزوو شتیان لهبیر دهجئ.

النسی: شتی لهبیردوه چوو ۵ شتی بی

نرخ، کهمبایهخ.

النسی: شتی لهبیردوهچوو ۵ دمگوترئ:

(هو نسی قومه).

نَسَا الشَّيْئَ نَسْنًا وَنَسْوًا وَنَسَاوَةً: شتهکه

پهیدا بوو ۵ دروست بوو، هاته کایهوه.

نَسَا الصَّبِيَّ: منداکه گهشهی کردو

پهگهیی ۵ دمگوترئ: (نَسَاتُ فِي بَنِي

فلان) و (نَسَا فلان نَسَاةً حَسَنَةً).

نَسَا الشَّيْئَ عَنْ غَيْرِهِ: شتهکه لهشتی ترموه

پهیدا بوو.

نَسَا حاجته: بۆ نهجامدانئ کارئ خۆئ

پاساو ههولئ دا.

إِسْتَنْشَأَ الشَّيْئَ: داوای دروستکردنئ

شتهکهی کرد ۵ دمگوترئ:

(إِسْتَنْشَأَهُ قَصِيدَةً فِي الزَّهْدِ) داوام ئی

کرد پارچه شیعرێکم بۆ دابنئ

لهبارهی دنیا نهوپیستییهوه.

إِسْتَنْشَأَ الْأَخْبَارَ: بهدوا ههوالهکهدا چوو

تویژینهوهی تیدا کرد.

الإنشاء: (لهزاراوهی زانستی بهلاغهدا)

بریتیه لهقسو رستهیهک لهخاریج

دا مانای نههاتبیته کایهوه ۵ واته:

لهواقیع و دهرموهیدا مانایهکی ههبوو

بهرامبهری نهی، لهزاراوہی
نہدیو ہستیاران دا (الإنشاء)
فہنو بہرہمہکی خودا دادہ،
بہہویمہوہ دمتواندری مانای جوړاو
جوړ کوڅکرینمہوہ لیک بدرین پیک
بخرین و مانای جوان و سمرنج
راکیش دمرپرری.

النشأ: شوینی دروستکردن ۵ شوینی
دروستیوون ۵ دمگوتری: (هذا منشؤه
يابان) و (هذا منشؤه اربيل) ږمگو
ریشمو بنہما ۵ دمگوتری: (ما منشأ
هذا الإضطراب)؟

المنشئ: نھو نووسمہی باش دمرانی
پہخشان دابرپزی و قسہکانی
شمین و ږموان بن.

المنشأ: شوینی کارکردن و پیشہسازی و
کوڅکردنمہوی پارچہی نامیرو
لیکدان و لیک بہستیان.

الناشي: کوږیک لہتمہنی بچوکی
تپہمہری کردبی و گہشتبیتہ
تہمہنی گہنجی.

النائنة: کچوڼہ لہتمہنی مندالی
تپہمہری کردبی و چوبیتہ حالمتی
گہنجی ۵ شمو بہخہبمر ہاتن و
نوږزو تاعہتکردن.

النشئ: سمرمتای بہیدابوونی ہمور ۵
مندال لہ سمرمتای سالانی خوښننی

دا ۵ نازمل و حہیوانات لہکاتی
ږامکردن و ژبربارکردنی دا ۵ (ک:
نشأ) ۵ زرویت وچہ ۵ دمگوتری:
(هو نشئ سوء) نھو کابراہہ وچہو
دمرنہنجامی خرابہکاریہ.

النشأ: ومدی ہیتان و پھرومردہکردن.
النشينة: دمگوتری: (حرض نشينة)
حموزیکہ ناوی تیدا نہماوہو بنکی
دمرکہوتووہ.

نشِبَ في الشئى نشباً ونشوباً: لہستمکہ
ہہلچہقی و پیوہی نووسا ۵ پییدا
ږویشته خوار ۵ دمگوتری: (نشبت
مخالب السبع في الصيد) چنگی دږندمکہ
چووہ جہستمہی نیچیرمکہوہ ۵ (نشِبَ
العظم في الخلق) نیسقان لہقورگ گیرا.

نشِبَ فلان فيما يكرهه: فلانکەس توشی
نھوہ بوو کہپی ناخوښہ.

نشِبَ الشرُّ أو الحرب بين البلدين: شہرو
نازاوہ لہنیوان نھو دوو ولاتہدا بہرہا
بوو.

نشب الأمر فلاناً: کارمکہ پەخہی فلانی
گرت.

أنشب الصائد: داوی نیچیرموانہکہ
لہنیچیرمکہوہ ہالا.

أنشبت الريح: ږمہبایہکہ بہتوندی
ہہلی کردو زیخو گل و خوڼی ږادا.

أنشِبَ الشئى في غير: شتہکہی

له شتیکی تر گیر کرد ۵ دهگوتری:
(النَّشَبُ فِيهِ مَخَالِبُهُ) چنگی نی گیر کرد،
چنگی تینا.

نَاشَبَهُ الْحَرْبُ: شه‌ری له گه‌ل
هه‌لگیر ساند.

نَشَبَ الشَّيْءُ فِي غَيْرِهِ: به مانا (أَنْشَبَهُ)
دئ.

نَشَبَ الثَّوْبُ: قوماشه‌کی به‌وینه‌کردن
تییدا پازانده‌وه.

إِنْشَبَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که یه‌کیان گرتو
هه‌ندیکیان به هه‌ندیکیانه‌وه
گیرۆده بوون و مگری یه‌کتری بوون.

تَنَشَّبَ فِي الشَّيْءِ: به مانا (نَشِبَ) دئ ۵
دهگوتری: (تَنَشَّبَ فِي قَلْبِي جُهَا)
خۆشه‌ویستی نه‌و چوووه دلمه‌وه.

الْمَنْشَبَةُ: مال و سامان، مه‌نقوله‌و غه‌یره
مه‌نقوله.

النَّاشِبُ: تیرهاویژ.
النَّشَبُ: مال و سامان ۵ زه‌وی و زار ۵
خان و به‌ره.

النَّشَبَةُ: دهگوتری: (رَجُلٌ نَشَبَةٌ) پیاویکه
که‌دهستی دایه کارنک وازی نی
ناهینن تا ته‌واوی نه‌کا.

النَّشَابُ: تیر، سه‌ره تیر ۵ (ك):
نشاشیب) دهگوتری: (تَرَامُوا
بالنشاشیب) یه‌کتریان تیرباران کرد.

النَّشَابُ: شتیك که زۆر به‌ناو شتی
تردا رۆبجی ۵ تیر دروستکهر نه‌و

که‌سه‌ی تیر دروست بکا ۵ (ك):
نَشَابَةٌ).

نَشَجَ الْبَاكِي نَشَجًا وَنَشِيجًا: مروفه
گریاوکه گریان‌ی له‌سنگی دا ده‌کوئی و
گریانه‌که‌ی دهرنه‌ب‌ری.

نَشَجَ الْهِمَارُ: گویند‌ریزه‌که زم‌پینه‌که‌ی
له‌قورگی خۆی دا خوارد‌وه.

نَشَجَ الضَّفَدُ: بۆقه‌که قرا‌ندی ۵ (نَشَجَ
الْقِدْرُ) مه‌نجه‌له‌که که‌وته گیزه‌گیز.

نَشَجَ نَشَجًا وَنَشْرَجًا: ناو و شتی وای
خوارد‌وه به‌لام تیراو نه‌بوو.

نَشَجَ السَّقَاءُ وَالْجُلْدُ وَغَوَّهَا نَشَجًا:
پێسته‌که یان کونده‌که ناوی ده‌لاند،
ناوی نی چوو.

نَشَجَ الدَّابَّةُ: نه‌ومنده‌ی ناودا به و لاخه‌که
که گری تینواپه‌تی دابمرکینن و به‌س
به‌ته‌واوی تیر ناوی نه‌کرد.

إِنْشَجَ: به مانا (نَشَجَ) دئ.
النَّشَاجُ: صیغه‌ی موباله‌غیه و

له‌ماده‌ی (نَشَجَ) دهره‌ین‌راوه ۵
دهگوتری: (سَقَاءُ نَشَاجٍ) کونده‌به‌که
زۆر ناو دمه‌دە‌ئینن.

النَّشْرُج: ناوی که‌م.
نَشَدَ فُلَانٌ نَشْدًا وَنَشْدَانًا: فلان‌که‌س یادی
که‌وته‌وه، هاته‌وه بیری.

نَشَدَ الضَّالَّةُ: هه‌ولی دۆزینه‌وه‌ی
گومبووه‌که‌ی دا.

نَشَدَ فَلَائاً: هه‌وئی دیتنی فَلَائی داو جو بۆلای.

نَشَدَ فَلَائاً بَكْذَا: فیساره شتی بیرى
فَلَائِکەس هینایه‌وه ۵ ده‌گوترئ:
(نشدتک الرحم) داوات ئی ده‌که‌م بیرى
خزمايه‌تى نيوانمان بکه‌یه‌وه‌و پِيزی ئی
بگری ۵ (نشدتک الله) خوداوه‌نست
بیردینمه‌وه، خودا ده‌که‌م به‌گرتا.

أَنَشَدَ فَلَائاً: وه‌لامی فَلَائی دایه‌وه ۵
ده‌گوترئ: (نشدته فأنشدني (يان)
فأنشد لي).

أَنَشَدَ الشَّعْرَ: به‌ده‌نگی به‌رز شیعره‌که‌ی
خوینده‌وه.

نَاشَدَ فَلَائاً الْأَمْرَ وَفِيهِ مَنَاشِدَةٌ: داوای
کاره‌که‌ی له فَلَائِکەس کرد.
نَاشَدَ فَلَائاً اللَّهُ: خودای کرد به‌گرتا
وتی بۆخاتری خودا نه‌وه‌م بدمرئ
یان سویندی دا به‌خودا که‌ئه‌وه‌ی بۆ
بکا.

تَنَاشَدُوا الْأَشْعَارَ: خه‌لکه‌که‌ شیعریان
بۆیه‌گتری به‌ده‌نگی به‌رز
خوینده‌وه.

تَنَشَّدَ الْأَخْبَارَ: هه‌وئی به‌ده‌سته‌ئینانی
هه‌واله‌کانی دا بۆئه‌وه‌ی پِیش
که‌سانی دیکه پِییان بزانی.

إِسْتَنَشَدَ فَلَائاً شِعْراً: داوای له‌فَلَائِکەس
کرد شیعریکی بۆ بَلّی.
إِسْتَنَشَدَ فَلَائاً الْمَضَالَ: داوای له‌

فَلَائِکەس کرد بانگی بۆ هه‌لدا بۆ
دۆزینه‌وه‌ی گومبوه‌که‌ی.

الْأَنَشُودَةُ: نه‌شید شیعریک بکرتیه
نه‌شیدی نیشتمانی ومکوو
شیعره‌که‌ی دلدار: (ئه‌ی ره‌قیب هه‌ر
ماوه قه‌ومی کورد زووبان.....).
الْمُنَشِدُ: که‌سیک به‌ده‌نگی به‌رز شیعر
بخوینتیه‌وه.

النَّشَادُ: که‌سیک پِیشه‌ی بانگ هه‌لدان
بی بۆ شتی گومبوو.

النَّشِيدُ: ده‌نگو سه‌دا ۵ ده‌نگ
به‌رزکردنه‌وه به‌له‌حنه‌وه ۵

شیعریک بکرتیه نه‌شیدی نیشتمانی
۵ پارچه شیعریک یان پارچه
زه‌حه‌لیک به‌حه‌ماسه‌ته‌وه کۆمه‌لیک
به‌ده‌نگی به‌رز بیخویننه‌وه ۵ (ک:
أناشید).

النَّشِيدَةُ: به‌مانا (النشيد) دئ.

نَشَرَتِ الْأَرْضَ نَشْوَاً: زمویه‌که به‌هاری
ئى هاتو گیاو گزی رواند.

نَشَرَ الشَّجَرُ: دره‌خته‌که گه‌لای کرد.

نَشَرَ الشَّيْءَ نَشْراً: شته‌که‌ی بلاو کردموه.

نَشَرَ الرَّاعِي غَنَمَهُ فِي الْمَرْعى: شوانه‌که
مه‌ره‌کانی به‌ناو له‌مه‌رگاکه‌دا بلاو
کردنه‌وه.

نَشَرَ الْكِتَابَ أَوْ الثَّوْبَ أَوْ غَرْمَا: کتِبه‌که
یان قوماشه‌که‌ی بلاو کردموه.

نَشَرَ الْغَبَرَ أَوْ الْمَقَالَ: هم‌واله‌که یان مه‌قاله‌که‌ی به‌خش کرد.

نَشَرَ الْكِتَابَ أَوْ الصَّحِيفَةَ: کتیبه‌که یان رۆژنامه‌که‌ی به‌چاپ گه‌یاندو به‌خشی کرد.

نَشَرَ الْحَشَبَةَ: داره‌که‌ی پاره‌ینا، بریه‌وه تاشی.

نَشَرَ اللَّهُ الْمَوْتَى نَشْرًا وَنَشْرًا: خودا مردووهمکانی زیندوو کردنه‌وه.

نَشَرَ الشَّيْءُ نَشْرًا: شته‌که بلآو بۆوه.

نَشَرَ الثَّوْبَ أَوْ الْكِتَابَ: قوماشه‌که یان کتیبه‌که‌ی کرده‌وه، لیک‌ی کرده‌وه.

أَنْشَرَ اللَّهُ الْمَوْتَى: خودا مردووهمکانی زیندوو کردنه‌وه.

أَنْشَرَ الْأَرْضَ: زه‌وییه‌که‌ی به‌ناو زیندوو کرده‌وه.

أَنْشَرَ الرِّيحَ: بایه‌که‌ی هه‌لگرد.

إِنْشَرَ الشَّيْءُ: شته‌که کرایه‌وه، بلآو بۆوه.

إِنْشَرَ الْخَبْرَ: هم‌واله‌که بلآو بۆوه.

إِنْشَرَ الشَّيْءَ: شته‌که به‌رتهم‌وازه بوو، بلآو بۆوه ۵ ده‌گوتری: (إِنْشَرَ النَّاسَ فِي الْأَسْوَاقِ).

إِنْشَرَ الْعَصَبَ: ره‌گه‌که هاوسا ۵ نه‌ستور بوو.

نَاشَرُوا الشَّيْءَ: هاریکاری به‌کتریان کرد بۆ بلآو بوونه‌وه‌ی شته‌که.

نَشَرَ الشَّيْءَ: شته‌که کرایه‌وه، پان بۆوه ۵ به‌رتهم‌وازه بوو.

إِسْتَنْشَرَ الشَّيْءَ: داوای کرد شته‌که بلآو بکرتیه‌وه.

النَّشَاطُ: نووسینی منداڵ که سه‌ره‌تا فێری نووسین ده‌بی ۵ ده‌گوتری: (ما أَشْبَهَ خَطَهُ بِنَاشِرِ الصَّبِيانِ).

النِّشَارُ: مشار.

النَّشْرُ: شوینی نه‌شرو بلآو بوونه‌وه ۵ بلآو کردنه‌وه.

النَّشُورُ: کاریکی بلآو کراوه ۵ به‌یانیکی بلآو کراوه به‌ناو فهرمانگه‌وو خه‌لک

دا بۆنه‌وه‌ی زۆر گه‌س بی‌زانن.

النَّاشِرُ: نه‌و که‌سه‌ی پیشه‌ی له‌چاپدانو

به‌خش کردنی کتیب بچ ۵ پیشه‌ی

کتیب فروشی بکا ۵ جوژه ماریکه

ژه‌ه‌راوی سه‌ری پان ده‌کاته‌وه و مکوو

نه‌سکوو.

النَّاشِرَةُ: ده‌ماریکی خوینبه‌ره له‌ژێر

به‌ستی دیوی ناوه‌وه‌ی باسکو و قۆله

۵ (ك: نواشر).

النَّشَارَةُ: پیشه‌ی شه‌فکردنی دار.

النُّشَارَةُ: نه‌و ورده‌ی له‌گاتی

شه‌فکردنو پاره‌ینانی داردا

ده‌که‌ویته‌ خوار.

النُّشْرُ: بۆنی خووش ۵ نه‌ته‌وه‌یه‌کی

به‌رتهم‌وازه که سه‌روگیکیان نه‌بی

کۆيان بکاتهوه ۵ دىگوتىرئ: (جاء
القوم نـشراً) خەتکەگە
بەپەرته وازەبى ھاتن ۵ چاپکردنى
کتىب و پۇژنامەو گۇفارو
فرۇشتىيان.

النـشـرة: باى نەسىم ۵ بەيانيك
دىنوووسرىو پەخش دىگىرى
بۇئەو ھى بزاندىرئ ھەلۆبىستى
لايەنيك يان دىسەلات لەبارەى
روداوتكى تايبەتتەيەو ھەوئە.
النـشـرة: ھەندى دوعا و نوشتەو شتى
وان بەکار دىھىندىرئ بۇ چارەسەرى
نەخۇش.

النـشـار: كەسك پيشەى دار بېرئەو
بى.

النـشـور: بۇ زېدىمىرئى لەماناى (التاثير)
دى.

النـشـور: زېندوو كىرئەو ھى مردوو،
پۇژى قىامەت.

النـشـى: بلاوكراو.

نـشـر الشئى نـشـراً ونـشـراً: بەرز بۇو ۵
دىگوتىرئ: (نـشـر المكان) (و نـشـر العرق)
۵ شۆپنەگە بەرز بوو، دىماركە ھەلسا
۵ ھەروا دىگوتىرئ: (نـشـرت إلى نفسي)
دلم ترساو نارەحەت بوو.

نـشـر فلان: فلانكەس چوو ھى سەر
بەرزايەكى زەوى.

نـشـر من مكانه وفيه: لەشۆپنى خۆى
ھەلسا و پاسا و جولا ۵ بەرز بۇو ۵
دىگوتىرئ: (نـشـرت النعمة عن مثيلاتها)
لەحن و گۇرانيەگە لەياساى خۆى
دىرچوو.

نـشـرت المرأة: نافىرتەگە لەمىردەگەى
ياخى بوو، دابو نەرىتى ژنو
مىردايەتى پەپەو نەکرد.

نـشـر الرجل: پياوگە پايەندى دابو
نەرىتى ھاوسەرايەتى نەبوو ۵ (فەر
ناشز ھى ناشىزة) ۵ (ك: نواشز).

نـشـر بقره نـشـراً: بەقۇچ ھەلى گىرتو
بەزموى دا دا.

انـشـر الشئى: شتەگەى لەشۆپنى خۆى
بەرز كىردەو.

انـشـر الله عظام الميت: خودا ئىسك و
پىروسكى مردووگەى لەشۆپنى
خۆى بەرز كىردەو ھى پىكىو ھە
نانەو ھى پىكى خستەو ھى بۇئەو ھى
سەرلەنوى بەگۇشت دايان پۇشئو
گيانيان بەبەردا بکاتەو ۵ قورئان
دىمەرموى: ﴿وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ
نُنشِرُهَا ثُمَّ نُكْسِمُهَا لَحْمًا﴾.

تنـشـر لكذا: خۆى بۇ ھەلدا.

النـاشـر: دىگوتىرئ: (فلان ناشز الجبهة)

فلانكەس ناوچەوان دىرپەپەو ۵
(قلب ناشز) دلىكە لەترسان

كەوتومتە پەلەپەل.

النَّاشِرَةُ: دمگوترئ: (لمعة ناشرة) پارچه
گوشتیکه لهجهسته بهرزبوتتهوه
ههلتۆهتیومهوه.

النَّشاز: بهمانا (النَّشْرُ) دئ واته: شتی
نارپیک و پیک نهگونجاو شتیک
لهناستی شتهکانی بهنا خوئی نهبی
لهپاسای هاو وینهی خوئی
دمرجووبی.

هذه النغمة نشاز: نهم ههواي گۆرانیه
لهوانی تر ناجی.

النَّشْرُ: نهوهی لهزموی بهرزبیتتهوه
ومکوو تهپۆلکهو گردۆلکه.

النَّشْرُ: بهمانا (النَّشْرُ) دئ.
نَشْ الشَّيْنُ نَشًا ونَشِيًا: شتهکه وشك
بۆوه ناوهکهی نهما ۵ دمگوترئ: (نَشْ
الرطب) خورماکه وشك بۆوه ناوی
تیدا نهما ۵ (وأشدُّ الحُرُّ قَشًّا الحوضُ)
گهرما تاوی سهندو چهوزمهکه وشك
بوو.

نَشْ اللحمُ: گوشتهکه لهسهه ناگرهکه
جزه‌ی هات.

نَشَتْ الجرة الجديدة: جهره تازهکه کهناوی
تیکرا کرهکزی ئی هات.

نَشْ الشَّيْنُ نَشًا: شتهکهی تیکه‌لاو کرد.
نَشْ الدابة: ولاخهکهی بههیاوایی
لیخوری.

نَشْ الباب وغره: میشهکهی دمرکرد.
النَّشْ: نهو گوماو و زۆنگاوانه‌ی له

قهراخ روبروو دهریا ناویان تیدا
دهمینیتتهوه ۵ دمگوترئ: (کانوا لي
مِنْ السَّاحِل).

المِنْشَة: مِشْ کوژ ۵ مِشْ دمرکهه
گورزیکی سهه پرژاوییه مِشْ پی
دمرپیتندری.

المنشوش: دمگوترئ: (دهن منشوش)
رۆنیکه بۆنی خوئی تیکه‌ل کراوه.

النَّشاش: بۆ زهیدمپۆیی لهمانای (نَشْ)
دئ ۵ دمشگوترئ: (سبخة نشاشة)

زموپیهکه گلهکهی وشك نابیتتهوه و
لهومرپشی ئی نارپۆی.

النَّشْ: نیومهشت ۵ ههرشتیک بی ۵
دمگوترئ: (نَشْ أوقية) نیوهی

حوققه‌یهکه ۵ سههنگیکی کیشانه‌یه
کیشهکهی کیشی بیست دهره‌مه.

النَّشِيشْ: دمنگی ناو و شتی تر که
گه‌پیشه ناستی کولین.

النَّشِيشَة: زموپیهکه وشك نه‌بیتتهوه و
گیای ئی نه‌پۆی.

نَشْعَى نَشْرًا: بهرز بۆوه ۵ ههلتۆقی.

نَشْعَى الشَّيْنُ: شتهکهی دهره‌یا ۵ لیی
کردموه ۵ دمگوترئ: (أقام القوم ما

يَنْشِصُونَ وتَدَأْ خَيْلَهُمَ لهو شوپنه
دایانکوتاو نیازى مانه‌ومیان هه‌یه

سنگی داکوتراوی پشمالیان
هه‌لناکه‌ن.

نَشَى فُلَانًا بِالرَّمَحِ: به رمب زهبری لهفلانکهس دا.
دا.

اِنْشَصَهُ: دمری هینا ه دموترئ: (الشَصَ
فلاناً من بینه) فلانکهسی لهمالی
خوی هینایه دمر ه (الشَصَ الْجَذْبُ
الناس عَنْ مواضعهم) گرانسی و قاتو
هری خه لکه کهسی ناچار کرد زیدی
خویان جئ بیلن.

اِنْشَصَ الشَّيْءُ: شته کهسی هه لکه نند.

اِنْشَصَ الشَّجَرَةَ: درهخته کهسی هه لکه نند.
الْمِنْشَاصُ: نافرته تیک له میرده کهسی زیر
بووبی و له گه لی نه خه وی.

النُّشَاصُ: هه وری پرو چین له سمر
چین.

النُّشُوصُ مِنَ الرِّمَاحِ: رمبی بهرز
کراومو ناماده بو شهر.

نَشِطَ مِنَ الْمَكَانِ نَشْطًا: له شوینه که جهوه
دمر.

نَشِطَ الْمَسِيلُ: لافاومکه له رنرهموی خوی
لای داو کهوته هورتو بیج کردن.
نَشِطَتْ بِهِ الهموم: خه مو خه هفت
سهریان لی تیک داوه.

نَشِطَ الْحَبَلُ: حه بله کهسی واگرئ داوه
به ناسانی بکرینه وه.

نَشِطَ الشَّيْءُ: شته کهسی دمرهیناو
راپته کاند.

نَشِطَ الدَّلْوُ: دۆلچه کهسی دمرهیناو
ته کاندی.

نَشِطَ فُلَانًا: زهبری لهفلانکهس دا.

نَشِطَتُهُ الْحَيَّةُ: مار گهستی، پیوهی دا.

نَشِطَ إِلَيْهِ وَلَهُ نَشَاطٌ: به چوستو چالاکی
دهستی دایه.

نَشِطَ فِي الْعَمَلِ وَغَوَّه: ئیشه کهسی پی خوش
بوو به دلسوزی تاوی دایه.

اِنْشَطَ فُلَانًا: فلانکهسی چوستو چالاک
کرد.

اِنْشَطَ الْمُقَدَّةُ: گرپیه کهسی کرده وه، شلی
کرده وه.

اِنْشَطَ الشَّيْءُ: شته کهسی راته کاندو
دمری هینا.

اِنْشَطَ النَّشِيطَةُ: دهسکه وتی پیش
جهنگی گرتو راپمالی.

تَنْشَطُ: نیشاتی پهیدا کرد.

تَنْشَطُ لِلْعَمَلِ: خوی بو کارمکه حازر
کردو دهستی پی کرد.

تَنْشَطُ الطَّرِيقُ: به چوستو چالاکی
رپگاکهسی بری.

اِسْتَنْشَطَ الْجِلْدُ: پیسته که ویکهاته وه و
کۆپوه.

اِلْمَنْشَطُ: شتیک به تامه زرووه بو بیج و
کردنه کهسی کاریگر بی.

اِلْمِنْشَطُ: کهسیک نیشاتی زور بی.

النَّشَاطُ: کارکردنی دلسوزانه له بواریک
له بوارمکانی ئیش دا ه دموترئ:

(فلان نشاط زراعی أو تجاری).

الأنشطة: گرنیه که به انسانی
بکریته وه.

النشاط: نهو که سهی جهبل شی
دمکاته وه بوئه وهی سمر له نوئ
بیکاته وه به جهبل.

النشاط: گهستنی خیرا، داخکردنی
خیرا بهم جوړه ناسنه گهرمه که
به خیرایی بگه په نیه گوشته که وه
لایبه ی نه هیلی زوری داخ بکا.

النشطة: دهگوتری: (بشر نشوط) بیریکه
به ناخووشی دولچه که ی لی دپته دمر.
النشطة: نهو غه نیمه وه دمستکه و ته په
که جهنگاو مرکان پیش نه وه ی
بگه نه گوړه پانی جهنگ دمستیان
دمکوهی.

نَشَعَ نَشْعاً: پرخه په کی توندی کرد.

نَشَعَتِ الْأَرْضُ: زمویپه که ناویکی تام
ناخووشی دمر دا.

نَشَعَ الشَّيْءُ: شته که ی به زهخت و
پاته کاندن دمر هیئا.

نَشَعَ الْمَرِيضُ الدَّاءَ نَشْعاً: دمرمانه که ی
دمرخواردی نه خو شه که دا.

نَشَعَ فَلَانًا الْكَلَامَ: هسه ی فیری فلان کرد
پیی گوت ناواو ناوا بلئ.

نَشَعَ فَلَانًا بَشْرِيَةً: فربا فلانکس کهوت
به وه مقومی ناوی دایه و پرزگاری کرد
له خنکان.

إِنْتَشَعَ: بونی کرد.

النَّشْعُ: پاکهت و کیفی نهو بون و
بهرامه ی هه لدم مژری.

النشاعة: نهو شته ی به دهمست
هه لدم که ندری و فربا دمری.
النشع: نهو ناوه ی تامی ناخووش و
تفته.

النشوع: نهو دمرمان و شته بونداری
دمکریته ناو کونی لوتسه وه
دمرمانیک دمکریته دهمی
نه خو شه وه.

نَشَعَ الْمَاءُ نَشْعاً: ناوکه رموان بوو.

نَشَعَ فلان: فلانکس لرخه و پرخه ی کرد،
خهریک بوو له سمر خو بجی
هه ناسه ی قول و تهنگی هه لکیشا.

نَشَعَ بالشَّيْءِ: فورگی به شته که گیرا.

نَشَعَ الطَّرِيقَ بِالْقَوْمِ: ریگا که به قهرمه پانی
خه لکه که تهنگ بوو.

نَشَعَ الْمَاءُ: ناوی خواردموه.

أَنَشَعَ فلان: فلانکس دورکه و ته وه،
که نارگیر کهوت.

أَنَشَعَ الصَّبِيَّ الدَّاءَ: دمرمانه که ی
دمرخواردی منداله که دا
دمشگوتری: (أَنَشَعَهُ الْكَلَامَ) هسه ی
فییر کرد، دمرزی دا دا جهون
هسه کانی بکا.

إِنْتَشَعَ الدَّاءُ: قوم قوم دمرمانه که ی
خواردموه.

إِثْشَغَ الْكَلَامَ: قسمی فیر کرد، پیی

گوت ناوا بلای و ناوا وهلام بدمروه.

تَشْغَ فِلَان: فلانکس لرخمو پرخهی

بههیزی کرد ۵ خهریک بوو گیانی

دمرجی.

الْمِثْغَةُ: گولاو پرژین شتیک بوئی

خوشی پی بلاو بکریتموه.

النَّاشِغَةُ: پهرموی ناو بوناو شیو و دۆل.

النَّشْغَةُ: ههناسه سوارپی ۵ ههناسه

برکی ۵ تیگچون و لنگهفرتی و شله

ژانیکه لهکاتی گیانهلاو دا توشی

نادهمیزاد دهبی.

نَشَفَ الشَّيْءُ نَشْفًا: شتهکه وشک بوو ۵

دمگوتری: (نَشَفَ الثَّرْبُ وَ كَشَفَتْ

الارض وَ نَشَفَ الْمَاءُ).

نَشَفَ الشَّيْءُ: شتهکهی وشک کردموه ۵

دمگوتری: (كَشَفَ الثَّرْبُ الْعَرَقُ)

هوماشهکه نارمهکهی وشک کردموه.

نَشَفَ الشَّيْءُ نَشْفًا وَ كَشَفًا: شتهکه وشک

بووه.

نَشِفَتِ الْأَرْضُ: زموییهکه وشک بووه.

نَشِفَتِ الْأَرْضُ الْمَاءُ: زموییهکه ناومهکی

ههلمزی.

أَنْشَفَتِ الدَّابَّةُ: نازهلهکه (ولاخهکه)

لهدوای بیجوی میینه بیجوی

نیرینهی بوو.

أَنْشَفَ الشَّيْءُ: شتهکهی وشک کردموه.

أَنْشَفَ فِلَانًا: سهر توویزی شیری

دمرخوادی فلانکس دا.

نَشَفَتِ الْخَلْبُوبُ: حهیوانه شیردمرکه

جاریک گوانی پریوون لهشیرو

جاریکی تر هیجیان تیدا نهبوو.

نَشَفَ اللَّبَنُ: شیرکه سهرتوویزی پهیدا

کرد.

نَشَفَ الشَّيْءُ: شتهکهی وشک کردموه.

نَشَفَ الْمَاءُ: بهپهروو نیسفنچو شتی وا

ناومهکی وشک کردموه.

إِنْشَفَ فِلَان: فلانکس سهر توویزی

شیری خواردموه.

إِنْشَفَ فِلَان الْمَاءَ وَغَوَهُ: فلانکس

ناومهکی وشک کردموه بهپهروو

نیسفنچو شتی وا.

إِنْشَفَ النِّشَافَةُ: سهرتوویزی شیرکهی

گرت.

أَنْشَفَ لَوْنُهُ: رمنگی گؤرا.

تَنْشَفَ الرَّجُلُ: پیاومهکه به خاولو شتی

وا ناوی لهجهستهی سهری، خوی

وشک کردموه.

تَنْشَفَ الشَّيْءُ: شتهکهی وشک کردموه.

الْمِشَافُ: حهیوانی شیردمر کهجاریک

گوانی پرین لهشیرو جاری وایش

ههیی هیجیان تیدا نهبی.

الْمِشْغَةُ: خاولو و هوماشو شتی وا

کهناوی پی وشک بکریتموه ۵

دهسهسرو شتی وا کهناوی سهر
دهمو چاو و دهست و مهچهکی پی
بسرپریتیهوه ۵ (ک: مناشف).

النَّشَافَةُ: نهو توپزو کهفو شتهی
دمکهوپیته سهر مهنجهله شیر ۵ نهو
ناو و عارهقو چهورییهی به پهړو
شتی وا دهسرپریتیهوه.

النَّشَاف: کاغهزی شاش که
نپهستیورابی و صهقل نهکرابی و
مهرکهب زور ههلمزی و وشکی
بکاتهوه.

النَّشَافَةُ: خاوی و دهسته سپ.
النَّشَفُ: بهردی گهرماو (بهردیکی
رشی کونکون و گرن گرنه بهرهپی
پی دهسورئ و پی پاک دمکریتهوه).
النَّشَفَةُ: پارچه پهړویهکه شتی تهرپوی
پی دهسرئ و پی وشک دمکریتهوهو
ههموو جاری پهړو تهرپکه لهناو
قاپیک دا دهگوشی و ناوکهکی لی
دهچورپنیهوه.

النَّشِيفَةُ (أَرْضُ نَشِيفَةٍ): زموییهکه ناو زور
ههلهلمزی.

النَّشِيفَةُ: شتی کهم کهلهبنکی قاپو
شتی وادا دهمیپیتیهوه ۵ نهو توزه
خواردنهی بهکهوچک و کهوگیر
بهگهرمی لهمهنجهل دمردیندرئ و
بؤ تاقیکردنهوهو تام کردن دهخورئ
۵ توپزی سهر شیر و ماست.

نَشِقَ فِي الْحِبَالَةِ نَشَقًا: کهوته ناو داومکه.
نَشِقَ فُلَانٌ فِي حِبَالَةِ فُلَانٍ: فلانکس کهوته
داوی فلانکسهوه.

نَشِقَ الرَّاحَةُ: عهترمکهی بؤنکرد.
نَشِقَ النُّشْرُقُ: دهرمانهکهی ههلمزی بؤ
کونهلوتی.

أَنْشَقَ الصَّائِدُ: نیچیرموانهکه داومکهی
به نیچیرمکهپهوه نووسا.

أَنْشَقَ الصَّيْدُ: داومکهی به نیچیرمکهوه
کرد پیوهی ههلواسی.

أَنْشَقَ فُلَانًا النُّشْرُقُ: دهرمانهکهی به
فلانکس ههلمزی.

إِنْشَقَ الْمَاءُ وَغَيْرُهُ: ناومکهی بهلوتی
ههلمزی ۵ یان ناوی له لوتی رادا.

تَنْشَقُ الْمَاءُ وَغَيْرُهُ: ناومکهی بهلوتی
ههلمزی.

تَنْشَقُ الرَّاحَةُ: عهترمکهی بؤن کرد،
بؤنهکهی ههلمزی.

إِسْتَنْشَقَ: بهمانا (نَشَقَ) دی.
الْمُنْشَقُ: لوت ۵ نهندامی بؤنکردن و شت
ههلمزین.

الْمُنْشَقَةُ: نهو شتهی دهرمانی لوتی
تیدمکری.

النُّشِقُ: دمگوتری: (رجل نَشِقَ) پیاویکه
گیروده بووه، چووته ناو کاریکهوه
لیی رزگار نابی.

النُّشَقَةُ: قلیتهو مل بین کهدمکریته
ملی نازهل و شتی واوه.

النَّشُوقُ: دهرمانی لوت، ههرشتیک

به لوت هه لمزری ۵ بون بکری.

النَّشَاقِي من الصيد: نیجیریکه قولابی

راوکه ره که ی چوبیته هورگیه وه.

نَشَلَّ الحيران نشولاً: حه یوانه که له ربوو

دا لگوشت بوو (فهو ناشل وهي ناشلة) ۵

دمگوتری: (فخذ ناشلة) رانیکی له رو

که م گوشته.

نَشَلَّ الشَّيْئُ: نَشَلَّ: به به له و خیرا

شته که ی دارنی، لیی کردموه، لیی

دهره ینا ۵ دمگوتری: (و نَشَلَّ الفريق من

الماء).

نَشَلَّت الحية فلاناً: مارکه فلا نکه سی

که ست، پیوه ی دا.

انْشَلَّ الشَّيْئُ: به مانا (نشله) دئ.

نَشَلَّ الاضياف: به رکولیکی بو

میوانه کانی دانا.

الْمِنْشَالُ: پارچه مهعدنیکه لای

سهرموه ی قولابیکی پیوه به پارچه

گوشتی پی له منه نه ل و شتی وا

دهرمه یندری ۵ (ك: مناشیل).

النَّشَالُ: که سیك زور شت دهرینی،

خیرا خیرا به که و گرو شتی وا

گوشت له منه نه ل و شتی وا دهرینی

۵ دزی گیرهان بر دهرست سوک

دزی چوستو حالاک که به خیریای

شت بدزی و هه لئی.

النَّشِيلُ: شتی دهره یندراو ۵ شتی

هریندراو و دزراو.

نَشِمَ الشَّيْئُ نَشْماً: شته که بونی گورا (فهو

نَشِم) ۵ دمگوتری: (يده نَشِمة) دهستی

بونیکی ناخوشی گرتوو، بونیکی

ناخوشی له دهست دئ.

نَشِمَ الثَّورُ: گایه که رهنگی به لک بوو،

به له به له ی سپو به له به له ی رهش

بوو ۵ (فهو نَشِم وهي نَشِمة).

نَشِمَ الطعام: خواردنه که گوراووه

بونیکی ناخوشی لی دئ.

نَشَمَت الارضُ: زموییه که فش بوو، بهرز

بووه.

نَشَمَ في الامر: دهستی به کاره که کرد ۵

دمگوتری: (نَشَمَ في الشر).

تَنَشَّمَ في الامر: به مانا (نَشَم) دئ ۵

دمگوتری: (تَنَشَّمَ منه علماً) زانیاری

لی وهرگرت ۵ لهو فییری زانست بوو

۵ (فلان يَتَنَشَّم العِلْمَ) فلا نکهس

به شییومه کی له سه ره خوئی

خهریکی خویندن و به دهسته ینانی

زانسته.

الْمَنْشِمُ: ماده به کی بونخوشه بهزه حمهت

ورد دمکری ۵ له بهندی پیشینان دا

دهلی: (دَقُوا بينهم عِطْر مَنْشِمٍ) واته:

شهر و هرا له نیوانیان دا گهرم بوو.

النَّشَمُ: درمختیکه له پییری (الزيرفونية)

په کاتي خوۍ تيريان لي دمتاشي،
بهرېکي خړې ومکوو پرتهقالی
هه.یه.

نَشْنَشَتِ الْقِدْرُ: مهنجهکهکه دمنگی
کولیني لي هات.

نَشْنَشَ فُلَانٌ: فلانکس خیرا دهستی
بهکارهکهي کړدو خهرېکي
نهجامدانيهتي.

نَشْنَشَ الطائر: باندهکه پهړې لهخوۍ
دمرکيشاو فرېي دا.

نَشْنَشَ الشَّيْءُ: شتهکهي پال پيوهناو
راپتهکاند.

نَشْنَشَ الدابة: ولاخهکهي بهخيرايي لي
خوړې و دمنگی دا.

نَشْنَشَ الرِّعَاءُ: زمرهکهي هه لړشتو
نهوهي تييدا بوو تهکاندي و بلاوي
کردموه.

نَشْنَشَ الْجِلْدُ: پيستهکهي گرو ه
کوشتيهکهي کهول کړد.

تَنَشَنَشَ: بو موتاوهکهي (نشنش) دي.
تَنَشَنَشَ الشَّجَرُ: تويکلي درمختهکهي لي
کردموه.

النَّشْنَشُ: دمگوترئ: (رجل نشناش)
پياوړکي چوستو چالاکه
لهسهفهدا.

النَّشْنَشَةُ: دمگوترئ: (أرض نشناشة)
زموپيهکي شوړهخاکمو هيچ

ناروښي، هيچي لي ناروۍ.
النَّشْنَشُ: دمگوترئ: (غلام نشنش)
کورپکه گورجو گولسه
لهزمهتکړدنو نيش دا (نشنشي)
الذراع) دمست گهرمو دمست
رهنگينه.

النَّشْنَشَةُ: دمنگی ليک خشاني زړي و
کاغزوو قوماشي تازمو شتي وا.
نَشِيَّ نَشْوَاً: زوو سهرخوش بوو همر
کهنارمهکهي خواردموه خيرا
سهرخوش بوو ه دمگوترئ: (نشي من
الشراب).

نَشِيَّ بالشَّيْءِ: ناشي شتهکه بوو
بهلايهوه خوش بوو ه جار دواچار
دوبارهي کردموه.

نَشِيَّ الرِّيحَ نَشْأً وَنَشْوَاً: بوڼي ههواپهکهي
کړد، به لوت ههواکهي هه لمزي ه
دمگوترئ: (نَشِيْتُ مِنْهُ رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ)
بوڼيکي خوشم لي هه لمزي.

نَشِيَّ الْخَبَرَ: چووو بنجو و بناواني
ههوالهکمو روداوهکهي پون کردموه.

أَنْشَى الشَّيْءُ: خوشي و لهزمتي شتهکهي
ههست پي کړد.

إِنْشَى فُلَانٌ: فلانکس سهرخوشي لي
دپاري دا.

إِنْشَى الرِّيحَ: بهلوت ههواکهي
هه لمزي.

تَنْشِي: به مانا (اِنتَشَى) دئ.

اِسْتَنْشَى: به مانا (اِنتَشَى) دئ ۵

دمشگوترئ: (اِسْتَنْشَى اَلْجَبَر)

له هه واله که ی کۆئیه وه.

النَّشَاءُ: هیدرات کاربۆنه؛ هارپدراوێکی

سپییه ۵ شنه پای بۆنخۆش ۵ یان

بۆن و بهرام به گشتی.

النَّشَاءُ: به مانا (النَّشَاءُ) دئ.

النَّشَاءُ: درهختی وشک ۵ بۆن و بهرام.

النَّشْوَانُ: سهرخۆشی ۵ سهرمقای

سهرخۆشی بوونی ۵ بۆ ئافهرمت

دمگوترئ: (نشوی) ۵ ههروا

به کهسیک دمگوترئ که دهست

پیشخهری ههیه بۆ وهرگرتنی

ههوان.

النَّشْوَةُ: ههوان له سهرمقای پهیدا بوونی

دا.

النَّشْوِي: ههرشتیک نيسبته بلرئ

بۆلای (النَّشَاءُ).

نَصَبَ الحَادِي: گۆرانی بیزو حودیه

خوێنه که بهستهیهکی سوکی چراند،

به دهنگێکی نزم و له سه رهخۆ گۆرانی

گوت ۵ فرت و فیلێ کرد.

نَصَبَ عَلَيْهِ: فرت و فیلێ ئی کرد.

نَصَبَ الشَّيْءِ: شته که ی بهرز کردموه ۵

دمگوترئ: (نَصَبَ الْعَلَمَ، نَصَبَ الْبَابَ) ۵

دمشگوترئ: (نَصَبَ لَهُ الْعِدَاءَ)

دوژمنایهتی بۆ نایه وه ۵ (نَصَبَ لَهُ

حَرْباً) شهڕی هاویشتی شهڕی بی

فروشت ۵ (نَصَبَ الْأَمِيرُ فَلَاناً) پاشا پلهو

پایه ی دا به فلانکهس ۵ (نَصَبَ الْكَلِمَةَ)

بزوینی فهتحه ی دا به وشه که ۵ (نَصَبَ

الشَّيْءِ أَوْ الْأَمْرَ فَلَاناً) نیشه که

فلانکهسی ماندو کرد ۵ دمگوترئ:

(نَصَبَ الْمَرَضُ وَنَصَبَهُ اَلْهَم).

نَصَبَ نَصَباً: ماندو بوو ۵ ههولێ دا،

کۆشی کرد.

نَصَبَ ذُو الْقَرْنِ: شاخدارمه که شاخهکانی

راست هه لچون ۵ (فَهُوَ أَنْصَبَ وَهِيَ

نصباء) ۵ دمشگوترئ: (ناقة نصباء)

خوشتێکه سنگی بهرز ۵ ههروا

دمگوترئ: (أَنْصَبَ الْحَدِيثُ)

فهرموودمه که ی بهرز کردموه بۆ سه

خاونه که ی.

نَاَصَبَهُ الْعِدَاةُ أَوْ الْحَرْبُ: دوژمنایهتی بۆ

ناشکرا کرد، بانگی شهڕی له گه ئ دا.

نَصَبَ الشَّيْءِ: شته که ی بهرز کردموه

هه ئیساندموه.

نَصَبَ الْأَمِيرُ فَلَاناً: پاشا پلهو پایه ی

ئیداری دا به فلان.

اِنتَصَبَ: بۆ مواتوه عه ی (نَصَبَ) دئ ۵

دمگوترئ: (نَصَبَ فَاِنتَصَبَ).

اِنتَصَبَ لِلْحَكَمِ: بۆ فهرمانهڕه وایی خۆی

ناماده کرد.

تَنَاصَبُوا الشَّيْئُ: شتهكهيان بهش كرد.

تَنَصَّبَ: بۆ موتاودعهی (نَصَبَ) دئ ۵

دهگوترئ: (نَصَبَهُ فَنَصَّبَ) ۵ ههروا

دهگوترئ: (تَنَصَّبَ الطَّائِرُ) يالندهكه

بهرز بۆوه.

تَنَصَّبَ الثَّغْرُ: ددانهكان رېك و پېك

بوون (پوكهكه ددانهكانی رېك

بوون).

تَنَصَّبَ لِفَلَانٍ: دوژمنايهتی فلانكهسی

كرد.

الْأَنْصُوبَةُ: نيشانهيهكه لهسهر رېگا

دادهنرئ بۆ شارمزاىی كردنى خهلك

۵ (ك: اناصب).

الْمُنْصِبُ: پلهو پايهی كارگيری يان

زانستی يان ئايینی يان راميارى ۵

يان كۆمهلايهتی ۵ نهصل و بنهما ۵

شكۆمهندی رېژدارى ۵ دهگوترئ:

(لِفَلَانٍ مَنْصَبَ) ۵ فلانكهس پلهو

پايهی رېژدارى ههس.

الْمِنْصَبُ: سهراگره، يان ههرشتيک

بخريته نيوان ناگرو بنکی مهجهل و

تاوه ۵ (ك: مناصب).

الْمَنْصَبَةُ: همول و تهقهلاو ماندوبوون ۵

دهگوترئ: (عِيشُ ذُو مَنْصِبَةٍ).

الْمُنْصَبُ: دهگوترئ: (تَغَرَّ مُنْصَبٌ)

پوكيکه ددانهكانی تييدا جوان

پواون.

الْمَنْصُوبُ: لهبواری زانيارى نهخودا

بهئيسميک دهگوترئ بهكارهگرى

وشهيهکی تر بزويینی نهصبهی بۆ

پهيدا ببي.

الْمَنْصُوبَةُ: فَيْلٌ وَ تَهْلَهكهو داو نانهوه.

النَّاصِبُ: دهگوترئ: (هَم نَاصِبٌ) خهمو

خهفهتيکی ماندو و شهكهتهكره ۵

(عِيشُ نَاصِبٍ) ژيانی كولهمهركی ۵

ژيانی زير.

النَّصَابُ: بنهماو نهصلی شت ۵

دهگوترئ: (رَجَعَ الْأَمْرُ إِلَى نَصَابِهِ)

ئيشهكه وهكوو خۆی ئی هاتهوه ۵

كارهكه چوو ههسر نهصلی خۆی ۵

دهسکی كيژردو چهقۆ ۵ مال و

سامانيک بگاته نهندازهی نهوهی

زهكاتی ئی بكهوئ ۵ لهبواری

نهنجومهو ليژنهو شتی وادا نهو

ژمارهيهيه دانيشتنهكه بگاته

كۆبوونهومو دانيشتنی ياسای.

النَّصَابُ: بۆ موبالهغه و زيژدهرۆی

لهمانای (نَصَبَ) دئ ۵ كهسيك خۆی

بهسهر شتيك دا بسهپيئي و بهبي

نهوهی داواي ئی بكرئ كاری

سهرهخۆ نهنجام بدا ۵ ئوين بازو

فيلكهرو تهلهكهجي.

النَّصَبُ: نيشانهی دانراو لهسهر رېگا بۆ

شارمزاىی كردنى رېبوواران ۵ ئالای

بهرزموهكراو (بت و سهنهم كه

دانرابن بۆ ئەمەى لەجىياتى خودا

پەرسىشىان بۆ بىكرى) ە (ك:

أَنْصَاب) ە فَيْل و تەلەكەبازى، ئۆين

بازى ە بزويىنى نەصبە بۆ ئىسم و

فيعل بەھۆى كاريگەرىى وشەيەكى

ترمە ە دىمىگوتى: (هذا نُصْبُ

عيني) ئەمە لەبەردەمەم داىە.

النُّصْبُ: بەرزىكراوە ە كىل و پەيكەرو

مىل و شتى وا كە بۆ يادەمورى

شَتِيك دروست دىمىكرى و روداويك

يادى دانىشتوان دەخاتەمە ە

دىمىگوتى: (هذا نُصْبُ عيني) ئەمە

لەبەر چاوم داىەو دەيبىنم ە شەرو

نەگىمى ە بت و سەنەم كەلەجىياتى

خودا بەندايەتبيان بۆدىمىكرى.

النُّصْبُ: شتى بەرزىكراوە ە چەقەندىراو.

النُّصْبَةُ: يەكجار بەرزىكرىنەمە ە (إسم

المرّة) ە جۆرە بزويىنىكە دەخريته

سەر ھەندى وشە.

النُّصِيبُ: بەش و بار لەھەرشتيك دابى

ە ھەموز ە شتى بەرزىكراوەو

چەقەندىراو ە بىرى بەرد كەبەدەمورى

ھەموزدا پەز دىمىكرىن و مكوو لىوار ە

ھەرشتيك دابىكوتى، بەرزىكرىتەمە

و مكوو نىشانەو عەلامەت بۆ شتيكى

تر ە (ك: نصاب).

نَصَتْ لَه نَصّاً: بىدەنگ بوو گووى راگرت.

أَنْصَتَ: گووى گرت ە بەجوانى گووى بۆ

گىرپانەمەى ھەدىسەكە راگرت.

أَنْصَتَ فُلاناً: فەلانكەسى بىدەنگ كرد.

أَنْصَتَ الْمَعْدُثُ الْقَوْمَ: ھەدىس

گىرپەمەكە، قەسەكەرمەكە خەلگەكەى

والى كرد بىدەنگ بنو گووى بۆ

رايگرن.

أَنْصَتَ لِلْهَر: ھەزى لەگالتەو گەپو

راپواردنە.

إِنْصَتَ لَه: بەمانا (نصت) دى.

تَنْصَتَ: گووى گرت، گووى خۆى كلۆر

كرد بۆئەمەى شتەكە ببىستى ە

زۆرى ھەول دا گووى لەقەسەكە بى.

إِسْتَنْصَتَ: راوستاو گووى خۆى كلۆر

كرد بۆ ببىستن.

إِسْتَنْصَتَ فُلاناً: داوى لەفەلانكەس كرد

قەسەى بۆ بدزى.

النُّصْتَةُ: ھەوالگىرى ە قەسە دزىنو

چونە ناو روداوى ھەساسو

كاريگەرمەو.

نَصَحَ الشَّيْئُ نَصْحاً وَنَصْرَاحاً: شتەكە

پالفتەو خاويىن بوو ە دىمىگوتى: (نَصَحَ

المعدن) مەدەنەكە پالفتەو خاويىن

بوو ە (نَصَحَتْ ثَرْبَةُ) تۆبەكرىنەكەى

خالىسو راستالانەبوو ە (نَصَحَ قَلْبُهُ)

دلى بى غەش بوو ھىچ ديارەدى دو

رەوى و رارابى تىدا نىە.

نَصَحَ الشَّيْءُ: شتهكهی پالفته کرد ۵
 دهگوترئ: (نَصَحَ لِفُلَانِ الْمَوَدَّةَ، وَ نَصَحَ
 لَهُ الْمَشُورَةَ) بهراستی فلانكهسى
 خوشويست و خوشهويستيهكهی
 لهناخهوه بوو ۵ بهدلسؤزيهوه بهپير
 راپيژكردنهكهيهوه چوو نامؤزگارى
 باشى كرد.

نَصَحَ فَلَانًا: فلانكهسى رينمونى كرد بؤ
 كارى سودبهخشن و پيگاي باشى نيشان
 دا (فَهُوَ نَاصِحٌ وَهِيَ نَاصِحَةٌ).
 نَصَحَ الشَّرْبَ وَغَرَهُ نَصْحًا وَنِصَاحَةً:
 قوماشهكهی باش دورى، دورينهكهی
 تهواو كرد.

نَصَحَ الشَّرَابَ نَصْحًا: لهشمرابهكهی
 خواردموه تا تيړاو بوو.
 أَنْصَحَهُ: تيړاوى كرد.

نَاصِحٌ فَلَانًا: نامؤزگارى فلانى كردو
 نهويش نامؤزگارى نهوى كرد.

ناصح فلان نفسه في التوبة: فلانكهس
 لهتؤبهكردن و گهرانهوهكهی بؤلاى
 خودا دلسؤزي نواندو راستالانه
 پرفتارى كرد.

إِنْصَحَ: نامؤزگار يكر دنهكهی قبول
 كردو گوى بيبست بوو.

إِنْصَحَ فَلَانًا: فلانكهسى كرد به
 نامؤزگار يكهري خوى ۵ دهگوترئ:
 (إِنْصَحْنِي فَأَنِي لَكَ نَاصِحٌ) بمكه

بهنامؤزگار يكهري خوت من بؤتؤ
 نامؤزگار يكهروم پيگاي باشت نيشان
 ددهم.

نَصَحَ: خوى شوبهاند به
 نامؤزگار يكهيران و لاسايى نهوانى
 كردموه ۵ زورى نامؤزگارى كرد.
 نَصَحَ الشَّرْبَ: دورينى قوماشهكهی
 تهواو كرد.

إِسْتَنْصَحَهُ: بهنامؤزگار يكهري لهقهلم
 دا.

الْمِنْصَحُ: دمرزى، همرشتيك قوماشى پي
 بدورى.

الْمِنْصَحَةُ: بهمانا (الْمِنْصَحُ) دئ.

الْناصحُ: پالفته لههمرشتيك بئ ۵
 دهگوترئ: (سَقَانِي نَاصِحَ الشَّرَابِ)
 شهرابى پالفته و بئ غهشى دامى ۵
 (ناصح الجيب) دل و دهرونى خاوينه
 بئ غهشه ۵ ههروا وشهى (الناصح)
 بهمانا بهرگسرو دئ.

النَّصَاحُ: كندرو دمرزو و شتى وا (بهمنى
 شت دروون) ۵ دهگوترئ: (صَلَبُ
 نَصَاحِك) دمرزومكمت قايم و پتهوه.

النَّصَاحُ: كهسيك زور نامؤزگارى خهك
 بكا ۵ بهرگسرو.

النَّصُوحُ: كهسيك زور نامؤزگارى خهك
 بكا ۵ دهسگوترئ: (توبه نصوح)
 تؤبهى خالص و راستال.

النَّصِيحُ: به مانا (النَّاصِح) دئ ۵ (ك):
نَصَحَاء).

النَّصِيحَة: نامۆزگاری.

نَصْرُهُ عَلَى عَدُوِّهِ: یارمهتی دا بۆئهوهی
بهسهر دوژمنهکهی دا سهریکهوی ۵
رژگاری کرد له ناخۆشی و جورتم ۵
(فهو ناصر وهي ناصرة) ۵ (ك): نصار
و نصر).

نَاصِرُهُ: یارمهتی نهوی دا، نهویش
یارمهتی نهمی دا.

نُصْرُهُ: کردی بهفله (بهمهسیحی).

إِنْتَصَرَ: ملی بۆ سته مکارمه که نه دا،
سهرپنجی زالمهکهی کرد.

إِنْتَصَرَ عَلَى خَصْمِهِ: بهسهر پکابهرمکهی
دا بالادست بوو.

إِنْتَصَرَ مِنْ خَصْمِهِ: تۆلهی له پکابهرمکهی
کردهوه.

تَنَاصَرَ الْقَوْمُ: خه لکه که یارمهتی
یه کتریان دا.

تَنَاصَرَتِ الْأَخْبَارُ: هه واله کان یه کتریان
پشت راست کردهوه.

تَنَصَّرَ: بوو بهمهسیحی.

إِسْتَنْصَرَ بَنِيانَ: هاواری بۆ فلانکس
برد.

إِسْتَنْصَرَ فُلاناً: داوای یارمهتی
له فلانکس کرد.

إِسْتَنْصَرَ فُلاناً عَلَى فُلانٍ: داوای
له فلانکس کرد یارمهتی بدا

بۆئهوهی بهسهر فلانکس دا
سهریکهوی.

الأنصار: دانیشتوانی شاری مه دینه که

موسولمان بوون و یارمهتی

پێغه مبهریان دا، پێغه مبهر درودی

خوای لهسهر بۆ بهخۆی

هاوه لانیه وه له مهکه که وه کۆچی کرد

بۆ مه دینه، مه دینه یه هکان

پیشوازیان لێ کردن و به مال و

به گیان یارمهتیان دان.

الأنصارُ: خه ته نه که راو.

الناصرُ: پێرهوی ئاو بۆ ئاو شیو ۵ (ك):

نواصِرُ) ۵ دهگوتری: (مدت الوادي

النواصِرُ) جۆگه لهی بچوک بچوک

ئاوی شیوه که یان زۆر کردو

بوو به لافاو.

الناصرَةُ: شارێکه له ولاتی فهلهستین

گوايه چه زهرتی عیسا له وئ له دایک

بۆوه.

الناصر: به مانا (الناصر) دئ ۵ (ك):

نواصِر).

النَّصْرُ: یارمهتی و کۆمهکی ۵

دهگوتری: (رجل نصر) پیاویکی

یارمهتیدهره.

النصراني: فهلهو گاور، مهسیحی ۵ بۆ

میینه دهگوتری: (نصرانية).

النصرانية: مهسیحی، شوێنکه وتوانی

چه زهرتی عیسا ۵ درودی خودای

لهسهر بۆ.

النَّصْرَةُ: يارمه تی و کۆمهك.

النَّصْرُ: بۆ زیدمپموی له مانای (النَّاصِرُ) دئ.

النَّصِيرُ: به مانا (النَّصُور) دئ واته: زۆر کۆمهككارو يارمهتیدمەر ە (ك): أنصار و نصراء).

النَّصِيرَةُ: مێینهی (النَّصِير) ە بهخششو دیاریی.

نَصٌّ عَلَى الشَّيْءِ نَصًّا: شتهكهی دیاری کردو پونی کردموهو سنووری بۆ دانا ە دهگوترئ: (نَصَرُوا فَلَانًا سَيِّدًا) فلانکەسیان دیاری کرد بهسهروک و پيش سپی خوێان.

نَصٌّ الشَّيْءِ: شتهكهی بهرز کردموه، دمری خست ە دهگوترئ: (نَصَّتِ الظُّبَيْةُ جِيدَهَا) ناسکهکه گهردنی خوێ بهرز کردموه، دمری خست ە دهشگوترئ: (نَصَّ الْحَدِيثُ) فهرموودمکهی بهرز کردموه پالی دایه همدیس گیرمومکهی که ئییهوه پڕیوایهت کردوو.

نَصٌّ الْمَتَاعِ: کالاکانی خستنه سهر يهك.

نَصٌّ فَلَانًا: فلانکەسی لهسهر کورسی دانیشاند.

نَصٌّ الشَّيْءِ: شتهكهی جوڵاند، هێنایی و بردی ە دهگوترئ: (هُوَ يَنْصُ أَنْفَهُ غَضَبًا) نهو لهرفا لوتی خوێ بادهدا.

نَصُّ الدَّابَّةِ: وڵاخهكهی دهنه دهنه دا بۆنهووی خیرا بپوا ە ههروا دهگوترئ: (نَصَّ فَلَانًا) له فلانکەسی کۆلیهوهو جووه بن کلێشهیهوه ههتا چی لایوو لێی دهرهێنا.

نَاصٌ غَرِيمَةً: لیکۆلینهوه و چهندو جونی لهگهڵ قهرزدارمکهی کرد. نَصُّ الْمَتَاعِ: کالاکانی خستنه سهر يهك.

إِنْتَصَى الشَّيْءِ: شتهكە بهرزبۆوهو پێك وهستا.

إِنْتَصَتِ الْعُرُوسُ: بوکهکه لهسهر کورسی دانیشت.

تَنَاصُ الْقَوْمُ: خهڵکهکه پالهبهستۆیان کرد.

الْمَنْصَةُ: کورسییهکی بهمرزه یان تهختهیهکی بهمرزه ناماده دهکړئ بۆ وتارخوێن بچینه سهری وتاریدا یان بوک بچینه سهری خوێ نیشانی نامادهبوان بدا ە واپش دمبێ نهو کورسی و تهخته بهقوماشی جوان و ناوړیشمو شتی وا دهرازیندریتهوه ە دهشگوترئ: (رَضَعَ فَلَانٌ عَلَى الْمَنْصَةِ) فلانکەس رانویندراو چهپایان برود فمزح بوو.

النَّصْرُصُ عَلَيْهِ: شتی روو و ناشکرا.

النَّصْنُ: دمق ە خودی قسهی دانهر جۆنی ئی بیستراوه بهمبج دمستکاری

کردن ۵ رشتە و وشە يەك تەنھا يەك
مانای هەبێ ۵ يان تەنويل کردن
هەننەگري ۵ بەلای زانايانی نوصولی
هيقههوه ناوه بۆ دمقهکانی قورنەن و
فەرموودهی پيغه مېمەر (د.خ) ۵
هەر وە وشە (النَّص) بەمانا
کۆتايی و ئەو پەری شت دێ ۵
دمگوتری: (بلغ الشئئ نَصَة) شتەکە
گەيشتە کۆتايی ۵ يان گەيشتە
نەستورايی و جەنگە و کوشنەدی
شتەکە.

النَّصَة: کاکۆل؛ قزی پيشه سەر گە
بۆلای ناوچەوان شۆر دەبنەوه.
النَّصِيص: دمگوتری: (أمر نصيص)
کارێکی گرنگ و جديبه.

نَصَع الشَّيْئُ نَصْرَعاً وَنَصَاعَةً: شتەکە
دەمرکەوت پون بۆوه صاف بوو ۵
دمگوتری: (نَصَع لَوْنُهُ) و (نَصَع الْأَمْرُ)
(نَصَع الْحَقُّ) حەق و راستی دەمرکەوت
(نَصَع فَلَان) فلانکەس چی لایبوو
دەمرکەوت ۵ (نَصَع بِالْحَقِّ) دانی بەحەق
دا نا.

النَّصَع بِالْحَقِّ: ددانی بەحەق و راستی دا
نا.
النَّصَع لِلشَّيْءِ: بەرنگاری شەڕ و نازاوه
بۆوه.

النَّصَعُ الرَّجُلُ: پیاوێکە ئەوهی

لەدمروونی دا بوو دەری خست ۵
پيشتی گری بوو تیکچوو.
نَاصِعَةُ الْحَبَرِ: هەوالهکە ی بەرپاستی بۆ
گێرپایهوه ۵ هيج فرت و فيل و درۆو
شتی وای تیدا نەکردن.

النَّاصِغُ: پالفتە و ساغ ۵ دمگوتری:
(أبيض ناصع) سپی تەواو سپی ۵
(أحمر ناصع) سوری تەواو سور ۵
(حق ناصع) حەقی پون و ناشکرا ۵
(حسب ناصع) نزاد و بنهچە ی پاک و
خاوین و پالفتە لەهەموو عەیب و
لەککەپەک.

النَّصَاعُ: بۆ زێندەپۆیی لەمانای
(الناصع) دا دێ ۵ دمگوتری: (أحمر
نصاع) ۵ (حمره نصاعة).

النَّصْعُ: هەر پيشت و قوماشێک سپی
بێ زۆر سپی بێ.
النَّصْعُ: راکهريک لەپيشت دروست
کراي.

النَّصِغُ: بۆ زێندەپۆیی لەمانا (الناصِغ)
دێ ۵ پالفتە لەمرنگی خۆی داو
تەواو کەمەل لەو پەنگەدا (سپي)
تەواو سوری تۆخ ۵ صاف و پون و
بێ گەرد ۵ دمگوتری: (شربنا ماء
نصيغاً) ئاوێکی پاکی پونسی
پالفتە کراومان خواردەوه.

نَاصَفَهُ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی له‌گ‌ه‌ل کرد
به‌نیوه.

نَصَّفَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی بوو به‌دوو به‌ش.
نَصَّفَ البُسْرُ: به‌رسيله خورماکه نیوه‌ی
شیرین بوو.

نَصَّفَ رَأْسَهُ: سهری نیوه‌ی سپی بوو
(سهری بوو به‌ماش و برنج).

نَصَّفَ فُلَانٌ: فلانک‌ه‌س پیر بوو.

نَصَّفَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی کرد به دوو
به‌ش ۵ شته‌ک‌ه‌ی پهرده پوښ کرد،
دایپوښی.

إِنْتَصَفَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی گه‌یشته
نیوه‌ی.

إِنْتَصَفَ النَّهَارُ: رۆژمه‌ک‌ه‌ی گه‌یشته کاتی
نیوه‌رۆ.

إِنْتَصَفَ فُلَانٌ: فلانک‌ه‌س داوای
به‌کاره‌ینانی ویزدانی کرد.

إِنْتَصَفَتِ الْجَارِيَةُ: کچه‌ک‌ه‌ی به‌پارچه
قوماش سهری خو‌ی دایپوښی.

إِنْتَصَفَ مِنْ فُلَانٍ: مافی خو‌ی به‌ته‌واوای
له‌فلانک‌ه‌س و مرگرت ۵ توله‌ی ئی
سانده‌وه.

إِنْتَصَفَ الشَّيْئُ: نیوه‌ی شته‌ک‌ه‌ی
هه‌لگرت.

تَنَاصَفَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌ک‌ه‌ی ویزدانیان
له‌گ‌ه‌ل یه‌ک‌تر به‌کاره‌ینا ۵ مافی
خو‌یان له‌یه‌ک‌تر و مرگرت ۵
ده‌شگوتری: (ت‌ناصف وَجْهَهَا حَسَنًا)

نَصَّفَ الشَّيْئُ نَصْفًا وَنَصْرًا: شته‌ک‌ه‌ی بوو
به‌نیوه ۵ ده‌شگوتری: (نَصَّفَ النَّهَارُ
وَنَصَّفَ اللَّيْلُ) رۆژ بوو به‌نیوه‌رۆ ۵ شه‌و
بوو به‌نیوه شه‌و ۵ ده‌شگوتری: (نَصَّفَ
البُسْرُ وَالثَّمَرُ) هی‌شه‌و خورماکه،
میوه‌ک‌ه‌ی نیوه‌گ‌ه‌ی بوو، ئال و بۆله‌ک‌ه‌ی
بوو به‌نیوه.

نَصَّفَ الشَّيْئُ نَصْفًا وَنَصَافَةً: گه‌ییشه
نیوه‌ی شته‌ک‌ه‌ی.

نَصَّفَ الْإِزَارُ سَاعَةً: ده‌رپنیه‌ک‌ه‌ی گه‌ییشه
نیوه‌ گۆزینگی.

نَصَّفَ الشَّيْبُ رَأْسَهُ: نیوه‌ی سهری سپی
بوو.

نَصَّفَ الْكِتَابَ: کتنبه‌ک‌ه‌ی کرد به
دوو به‌ش.

نَصَّفَ الْقَوْمَ: نیوه‌ی مالی له‌خه‌لکه‌ک‌ه‌ی
ستاند.

نَصَّفَ فُلَانًا نَصْفًا وَنَصَافًا: خزمه‌تی
فلانک‌ه‌سی کرد.

انْصَفَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی بوو به‌نیوه.

انْصَفَ فُلَانٌ: فلانک‌ه‌س عادل بوو.

انْصَفَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی کرد به‌نیوه ۵

ده‌شگوتری: (انْصَفَ الْمَاءُ الْإِنَاءَ) ناوه‌ک‌ه‌ی

گه‌ییشه نیوه‌ی قاپه‌ک‌ه‌ی.

انْصَفَ فُلَانًا: به‌شی‌یوه‌ی عادلانه

مامه‌له‌ی له‌گ‌ه‌ل فلان دا کرد.

انْصَفَ فُلَانًا مِنْ فُلَانٍ: مافی فلانک‌ه‌سی

له‌فلانک‌ه‌س و مرگرت.

دهم و جاوی پښک و پښک و جوان بوو.

تَنْصَفَتُ الجارية: کچولهکه پارچه

قوماشی کرد به سمر پوښ و

روبه نندی خوۍ ۵ دهگوتری:

(تَنْصَفُهُ الشَّيْبُ) موی سمر و پښی

به نیومی سبی بوون (ماش و برنج

بوون) ۵ (تَنْصَفُ مِنْ فُلَانٍ) مافی

خوۍ له فلان ستاند ۵ (تَنْصَفُ

الشَّيْبُ) نیومی شته که ی برد.

تَنْصَفُ السلطان: داوای له فخرمانپروا

کرد ویزدانی له گهډ دا به کار بیښی.

تَنْصَفُ فُلَانًا: خزمه تی فلانکه سی کرد

۵ (تَنْصَفُهُ) داوای پیاوړتی و یارمه تی

فلانکه سی کرد.

إِسْتَنْصَفَ: داوای به کار هیڼانی ویزدانی

له گهډ دا کرد.

إِسْتَنْصَفَ مِنْهُ: به مانا (أَنْصَفَ مِنْهُ) دئ.

إِسْتَنْصَفَ السلطان: داوای له پاشا کرد

ویزدانی له گهډ دا به کار بیښی.

الْأَنْصَفُ: (اسم تفضيل) واته به

ویزدانتر.

المتناصف من الأمكنة: شوینی تهخت و

پښک و جوان.

المتنصف من كل شيء: ناوهرستی شت ۵

دهگوتری: (آیتنه متنصف النهار أو

الشهر أو الساعة).

الْمُنْصَفُ: به مانا (المتنصف) دئ ۵

دهگوتری: (بلغ مُنْصِفَ الطريق)

گه شته نیوهی پښکا.

الْمُنْصَفُ: شهرایتکه نه موندنه کولایښ

نیوهی پښی بی.

الْمُنْصَفُ: پیاوړیکه به میزمر سهری

دایوښیښی.

النَّاصِبُ: خزمه تکار.

النَّاصِفَةُ: پښپرومی ناو له ناو شیو و دؤل

دا.

النَّصَفُ: ویزدان ۵ دهگوتری: (ما جعلوا

بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ نَصْفًا) له دادگایپکردنی

من و نهوان دا دادومرکان ویزدانیان

به کار نه هیڼا ۵ همروا به مانای

نیوهی شت دئ.

النَّصَفُ: پیر ۵ دهگوتری: (رجل نصف)

پیاوړیکی پیره گه وتوته ساهوه.

النَّصْفَانِ: تا نیوه پرې بوو ۵ (إناء

نصفان) قاپیکه تا نیوهی پرې بووه

.... (وهي نصفی).

النَّصِيفَةُ: ویزدان ۵ دهگوتری: (ما جعلوا

بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ نَصِيفَةً).

النَّصِيفُ: نیوهی شت ۵ همرشتیک

سهر دایوښی له میزمر و چاروکهو

گوټرو شتی وا ۵ (ك: النَصِيفَةُ) ۵

همروا به مانا خزمه تکار دئ ۵ (ك:

نُصْفَاء).

فَصَلَ اللونُ نَصْلًا وَنَصْلًا: ږنگه که ی نه ما

۵ دهگوتری: (فَصَلَ الخُضَابُ) خه نه که

ږنگی چووه نه ما.

نَصَلَ الثَّغْرُ أَوْ الثَّرْبُ: قَزَمَكَ يَان
قوماشهكه پهنگی نهما ۵ پهنگهكهی
چۆوه كال بۆوه.

نَصَلَ السَّيْفُ مِنَ قَرَابِهِ: شَمَشِيرَهكه
لهكالانی دهرچوو.

نَصَلَ الْخَيْلُ مِنَ الْغَبَارِ: پَموه ئهسپهكه
لهتهپو تۆز دهرچوون.

نَصَلَ الدُّرُّ مِنَ السِّلْكِ: دهنكه مروارپیهكه
لهپریز دهرچوو.

نَصَلَ بِحَقِّي صَاغَرًا: بهناچارى حهقی
خۆمى دا مافی خۆمى دهرکرد.

نَصَلَ السَّهْمُ وَالرُّمْحُ: نوکی تیژی خسته
سهر تیرو پمبهكه.

انْصَلَ الثَّيْنُ مِنَ الثَّيْنِ: شتهكهى
لهشتهكه دهرهیناو لای برد.

انْصَلَ السَّهْمُ وَالرُّمْحُ: سهره تیرو سهره
پمبهكهى لابرده.

نَصَلَهُ: سهرهتیرمهكهى لهتیرمهكه شتهكه
دا.

انْصَلَ السَّهْمُ وَخَمَاهُ: سهرهتیرمهكه
دهرهات (تیرمهكه سهرهتیزمهكهى ئی
بۆوه).

تَنَاصَلَ الثَّيْنُ: شتهكه دهركهوت،
هاتههدمر ۵ دهمگوترئ: (تَنَاصَلَتْ
أَسْنَانُهُ) ددانی دهرهاتن.

تَنَصَّلَ اللَّوْنُ: بهمانا (نَصَلَ) دئ ۵ واته:
پهنگی چۆوه.

تَنَصَّلَ كَعْدُ فُلَانٍ: نارهحمئی فلانكهس

نهما.

تَنَصَّلَ مِنَ الثَّيْنِ: لهشتهكه قوتار بوو.

تَنَصَّلَ مِنْ ذَنْبِهِ: لهتاوان رزگاری بوو.

تَنَصَّلَ الثَّيْنُ: شتهكهى دهرهینا ۵
ههلی بژارد.

تَنَصَّلَ فَلَانًا: ههرچی بهفلان بوو لئی
ساند.

اسْتَنَصَلَ الثَّيْنُ: ههولی دا شتهكه
دهرپینئ، دهری هینا ۵ دهمگوترئ:

(اسْتَنَصَلَتِ الرِّيحُ الْيَبْسَ) پمسهباكه
ههموو رومهكه وشكبوومكانی لهپیخ
ههلهكهند.

الْمِنْصَالُ: دهمسكه سندۆن (بهردیكه
دریژو چاككراو ساومرو شتی وای
په دهمگوترئ).

الْمِنْصَلُ: شمشیڕ ۵ (ك: مناصیل).

الْناَصِلُ: دهمگوترئ: (خیه ناصل)
پهشپهكه خهنهكهى چۆتهوه پهنگی
نهماوه ۵ (سهم ناصل) تیریكه
سهرمهكهى ئی بۆتهوه.

النَّصْلُ: سهرمتیر، سهره پمب، نوکی
چهمقۆو کیرده ۵ (ك: نصال وأنصل
ونصل) ۵ ههروا ناوه بۆ گۆلۆله
پهسی پهسراو كهله تهشپهكه
دامالدرابی.

النَّصِيلُ: پاچ، قولینگ ۵ جومزگهى
نیوان ملو سهر ۵ دهمگوترئ: (ضرب
نصيلةً) لهگیزمرهى ملی دا ۵ گهنمی

- پاککراو لهه موو خشتو خوځ
گوپزرو مرورو شتی وا.
نصیل المجر: پوی بهرد ۵ (نصیل الرأس)
تۆقه سمر.
نصنص البعیر: حوشرمه که نه زووی
له زموی گیر کرد بۆنه وهی هه لسی.
نصنص فی مَحْنِهِ: له پویشتن دا خووی
بادا.
نصنص الشئی: شته کهی جولاند
له قاندى.
النصناص: دهگوتری: (حیة نصناص)
مارپکی جمو جوځ کهرمو زور دئ و
دهچن هه دادانی نیه.
نصاه نصراً: ناوچاوانی گرت قزی
پیشه سمری گرت.
انصی المكان: شوپنه که گیا (سه بتی)
زور بوو له وهری باشی زور بوو.
ناصی فلاناً مناصاً ونصاً: ههریه که
لهو دووانه کاکۆلی په کتریان گرتو
دمستیان له قزی په کتر وهره یناو
قزی په کتریان پاته کاند ۵
دهشگوتری: (فلان ناصی فلاناً)
فلانکس کیشمو نیزاعی له گهل
فلان دا ههیه.
ناصی الشئی الشئی: شته که
به شته که موه نووسا ۵ دهگوتری: (هذه
الفلاة ناصی أرض کذا) نهه
ساراجۆله لکاوه به زموی فلانه وه.
- إنتصی الشئی: شته که دریز بۆوه،
دهگوتری: (انتصی شعره) قزی دریز
بوو.
إنتصی الشئی: شته کهی هه لبارد.
تناصی القوم: خه لکه که چنگیان له قزی
په کتر وهره یناو په کتریان هیناو
بردو شه پریان بوو.
تناصت الأشياء: شته کان ویک کهوتن ۵
دهگوتری: (هبت الريح فتناصت
الأغضان) با هه لی کردو لقه
درمخته کان پیکه وه نووسان ۵
لیکدران.
النتصی: شوپنی نزیکیوونه وهی
دووشو و پیک گه یشتنیان.
النأصیة: پیشه سمر، قزی پیشه سمر
که دریز بئو ببیته کاکۆل ۵ (ک:
نواص و ناصیات) ۵ دهگوتری: (أذل
فلان ناصیة فلان) فلانکس
سوکاپه تی به فلانکس کردو پیزی
شکاند ۵ هه روا دهگوتری: (فلان
ناصیة قومه) فلانکس بیوا ماقولی
که له که به تی ۵ کۆتایی شه قام
که له شه قامیکی تر بدا.
النصی: روهکی (سه بط) که باشتین
له وهره بۆ ناژه ل.
النصیة: تاکی (التصی) یه ۵ پاشماوه ۵
(ک: أنصاء).

نَضَبَ الْمَاءُ نَضْباً: ناوله که رُچوو ه
 دهگوترئ: (نَضَبَ خِرَهُ) خيرو بيړی
 کهم بوو ه (نَضَبَ ماء وجهه) بی حهیا
 بوو، شهرمی نهما ه (نَضَبَ عَمْرُهُ)
 ته مهنی به سهرچوو، کوڅایی به ژيانی
 هات.

نَضَبَ عنه: لږی گیرا، ټییدا ناخی بوو.

نَضَبَ المكان: شوینه که دوور بوو.

نَضَبَ الْمَاءُ نَضْباً: ناوله که رُچوو به ناخی
 زموى دا.

نَضِبَتِ الحلوب: شیردهر که شیرى کهم
 بوو به ناخوڅى شیرى ئى دوشرا.

النَّضْبُ: روه کيکى دهشته کى ته مهن
 درېزه له پهنندا هاتووه دهئ: (کانه
 حَرْبَاء نَضْبَةً) واته به لاه نه گبه تی.

نَضِجَ نَضْجاً و نَضْجاً و نَضْجاً: پیگه یی و
 کاتی خواردنی هات ه دهگوترئ: (نَضِجَ
 اللحم و نَضِجَتِ الفاكهة و نَضِجَ الطعام)
 ه همروا دهگوترئ: (نَضِجَ الرأى و نَضِجَ
 الأمر).

نَضِجَتِ الحامِل بولدها: ژنه سکپر که
 کاتی مندا لېوونى هات و زوری
 به سمردا ټیپهرى مندا لکه ی نه بوو.
 انْضَجَهُ: پیى گه یاند ه دهگوترئ:
 (النضج الرأي والأمر) پاو بوجون و
 کاره که ی پوخته و پاسته و پاسته
 کرد ه همروا دهگوترئ: (فلان لا

نَضِجَ كراعاً) فلانکس لاوازو بی
 دهسه لاته هیچی پی جیبه جی
 ناکری.

نَضَجَهُ: وای ئى کرد پی بگاو به که لکى
 سود ئى و مرگرتن بی.

اِسْتَنْضَجَ الطعام: خواردنه که ی
 پیگه یاند.

النضاج: شیشى گوشت برزاندن.

النضيج: (تمر نضيج) خورماى
 پیگه یشتوو گه ییو ه دهگوترئ:
 (فلان نضيج الرأي) فلانکس پاو
 بوجونى پئک و پئک و مه که مى
 هه یه.

نَضَحَ نَضْحاً: ناوی ئى چوو، ده لاندی،
 تهرایی دا.

نَضَحَ الإِناء بما فيه: گوزده که جی ټیدا بوو
 نه وى ئى هاتدهر.

نَضَحَ المِلْدُ بالعرق: ناروق له پیستی
 هاته دهر، پیستی ناروقى دهر دا.

نَضَحَ العين: چاو فرمیسی پزاندن.

نَضَحَ الشَّجَرُ: دره خته که پوخی کرد
 بؤنه وى به شکوئ.

نَضَحَ الشَّوْبَ و نَحْرَهُ: به ناو یان به بؤنى
 خوش قوماشه که ی پشانده ه دهگوترئ:
 (نَضَحَهُ بالفبار) خو لبارانى کرد ه
 دهگوترئ: (نَضَحَتْنَا السماء) ناسمان
 بارانى بؤ باراندین.

فَضَحَ القوم بالنبل: خه لکه که ی تیر باران
کردو پهرته وازی گردن ۵ (فلان یضح
عَنْ نفسه) فلانکس بمرگری له خو ی
دهکا ۵ نفسی خو ی دامرکاند، رامی
کرد.

فَضَحَ الزرع: کشتو کاله که ی ناودا.

نَضَحَت الدابة الماء: ولاغه که ناوکه ی
هه لینگا بۆنه وه ی ناودیری پی
بکری.

أَضَحَ الزرع: به مانا (نَضَحَ) دئ.

أَضَحَ عِرْض فلان: ناموسی فلانکسی
شکاندو له ککه داری کرد.

نَضَحَهُ مَنَاضِحَةً وَبِضَاحاً: همره که لهو
دوانه حه پای به کتریان برد، نابروی
به کتریان تکاند ۵ دهگوترئ: (نَضَحَ
عنه) داکوکی ئی کرد.

إِنْتَضَحَت العَيْنُ: به مانا (نَضَحَ) دئ.

إِنْتَضَحَ الماءُ: ناوکه پرژا به سمر
شته که داو ته پی کرد.

إِنْتَضَحَ عَلَيْهِ الماءُ: بروانه مادی
(ضَخَخَ).

الْمِنْطَحَةُ: نامیری ئاو پرژاندن ۵ یان
به خاخی بۆن پرژاندن.

تَنَضَّحَت العَيْنُ: چاوکه فرمیسی
رژاند ۵ رپپوکی ئی که و ته خوار
رپپوکی ئی دهرهات ۵ پیوه ی نه ماو
لیی پاک بۆوه.

النَّاضِحُ: ولاخی ئاو گواستنه وه
ناوکیشان ۵ باران.

النَّضْحُ: ناوی پرژندراو ۵ کشتو کال ۵
عمترو بۆنی شل که و مگوو ناو وابی.
النَّضْحُ: نهو پرژو دلۆپانه ی
دهپرژندری ۵ حه وزی ئاو ۵ (ك:
نضوح وأنضاح).

النَّضْحَةُ: بارانی که مؤ بچر بچر ۵ (ك:
نضحات).

النَّضْجَةُ: دهگوترئ: (قِرْسٌ نَضَاجَةٌ)
که وانیکه زۆر به هیزه تیر دوور
دههائی.

النَّضْرُ: دهگوترئ: (مَزَادَةُ نَضْرَح)
کونده یکه ئاو دزه دهکا ۵ (قِرْس
نضوح) که وانیکه تیر به ته وژم
دههائی ۵ هه روا وشه ی (نضوح)
ناوه بۆ جوړه عه تریک بۆنه که ی
زوو بلاو دمیته وه.

النَّضِيجُ: حه وز ۵ عمره ق ۵ (ك: نَضِجَ).

نَضَّحَ الماءُ نَضْجاً وَنَضْرُخاً: ناوکه به ته وژم
له سمر چاوکه ی هه لقولاو فواری کرد.
نَضَّحَ الشَّيْءُ نَضْجاً: شته که ی تهر کردو
به ئاو رشانندی یان عه تری پی کرد ۵
دهشگوترئ: (نَضَّحَ القوم بالنبل)
خه لکه که ی تیر باران کرد.

أَضَحَ الزَّرْعُ: دانه وێله که دهنکه که ی
پیگه یی و همر ته ره، وشک نه بوو.

ناضخه مناضحه ونضاخا: ههريهكه يان
نهوى ترى ناو پشئين كرد.
إِنْتَضَحَ الْمَاءُ وَنَحَرَهُ: ناومكه پرزا.
إِنْضَحَ عَلَيْهِ الْمَاءُ: بپروانه مادهى
(صَخَخ).

الْمِنْضَحَةُ: ناميرى ناو پرژاندن و گولآو
وشتى وا پرژاندن.
النُّضْحُ: شوينهوارى بون و شتى وا كه
به قوماشهوه بمينى دهگوترى:
(أرسل السماء نضحا): ناسمان بارانى
باراند.

النُّضْحَةُ: يهك جار باران بارين، يان
يهك جار پرژاندنى عهترو گولآو ده
(نضحة من مطر) تۆزىك باران ده
بارانى كه م.

النُّضَاخُ: بۆ زىدمرپوى له ماناى (نضخ)
دى.

غيث نضاخ: بارانىكى بهتهوژم و
ليزمه و پژنهو زور.

النُّضَاخَةُ: مينه (النضاخ) دهگوترى:
(عين نضاحه) سهرچاوميهكى فيجقه
كه ره ناو بهتهوژم و فيجقه ههلهدا.
فَضَدَ الشَّيْءُ نَضْدًا: شتهكهى ريزگرد
بهريزو پىك و پىكى خستنيه پهنايهك
دهگوترى: (نضدة بالتبل) تيرمبارانى
كرد بهتير دايدرو ده (فهو ناضد والشئ
منضود).

نَضْدُهُ: بهمانا (نضدة) دى.
تَنْطَدَتِ الْأَشْيَاءُ: شتهگان بهتهختى و
پىك و پىكى كهوتنه پهنايهك و ريز
بهند بوون دهگوترى: (تَضُدت
أسانه) ددانى جوان ريزبوون.

الْمِنْطَدَةُ: نهو تهختهدارو سهكويهى
پاخهرو شتو مهكى ناومالى
دهخريته سهر ده ميزو تهپلهك:
كهسى قاج يان زياترى ههبن و شتى
بخريته سهر ده (ك: مناضد).

الْمَنْضَدُ: شتى پىك و پىك كراو.

النُّضْدُ: پىك خستن و پىك كردن ده شتى
پىكخراو ريزگراو ههلهچنراو ده
دهگوترى: (جسم نضد) جهستهى
پىك و پىك ده (ولى السماء نضد من
السحاب) له ناسمان ههرو چين چين
كهوتوته سهريهك ده ههروا ناوه بۆ
تهختهو سهكويهك كه شتو مهكى
مالى له سهر پىز دهكرى،
ههلهدهچنرى ده ههروا دهگوترى:
(لفلان نضد) نهوانه پشتو پهناى
فلا نكهسن ده (ك: أنضاد).

النَّضِيدُ: بهمانا ريزگراو دى ده
دهشگوترى: (شجر نضيد) درهختيكه
لهخوارموه بۆسهرموه بهگهلاو ميوه
ريز بووه داپوشراوه.
النَّضِيدَةُ: مينه (النضيد) ده ههروا

ناوه بۆ سهرین و بهشتی ۵ ههرشتیک
کالای تیهاخندرابین.

نَضْرَ نَضْرًا وَنَضْرَةً: شتهکه تهرو تازمو
رهونهق دار بوو ۵ دهگوتری: (نَضْرَ
النبات، ونضر الشجر، ونضر وجهه).

نَضْرَ الشَّيْءِ: شتهکهی جوان و رهونهق دار
کرد.

نَضْرَ نَضْرًا: بهمانا (نَضْرَ) دئ ۵ (وهي نَضْرَةٌ
ونضراء).

نَضْرَ نَضْرًا: بهمانا (نَضْرَ) دئ ۵ (فهو
نضير).

انَضَرَ الشَّيْءُ: بهمانا (نَضْرَ) دئ ۵
دهگوتری: (النَضْرَ العود، والنَضْرَ
وَجْهَهُ).

انَضَرَ الشَّيْءُ: شتهکهی رهونهق دار
کرد، گهشهی پئ کرد ۵ جوانی کرد،
پازاندییهوه.

اِسْتَنْضَرَ الشَّيْءُ: شتهکهی بهجوان و
پازاوه هاته بهرچاو بهجوان و
پازاوهی لهقهلهم دا.

الانَضْرُ: نالتون.

الناضِرُ: دهمو چاوی گهشاومو تهرو
تازه ۵ دهگوتری: (وجه ناضر ولون
ناضِر) دهمو چاوی گهشو جوان
پمنگی گهشو جوان ۵ ههروا وشه
(الناضِر) ناوه بۆ قهوز.

النُّضار: پالفته لهههر شتیک بی ۵

دهگوتری: (ذهب نضار) زَیْری
خالیص ۵ ههروا ناوه بۆ خودی
(زَیْری) ۵ دهگوتری: (سوار من نضار)
بازنی زَیْری.

النُّضْرُ: نالتون ۵ دهگوتری: (لها سوار
من نضِر) ۵ (ك: نضار وأنضِر).

النُّضْرُ: زن، هاوسهر، خَیْزان ۵
دهگوتری: (هذه نِضْرُ فلان) نهو
ناهرمه خَیْزانی فلانه.

النُّضْرَةُ: پارچه زَیْری ۵ نیعمهت، ورشهو
گهشهو جوانی ۵ قورنان دهقهرموی:
﴿تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ﴾.

النَّضِيرُ: (نبات نضير) پومکیکی تهرو
تازمو جوان ۵ دهگوتری: (غُضْنُ
نضير) لقهدرمختیکی تهرو تازمو
جوانه (جارية نضيرة) کچولهیهکی
ناسکو جوانه ۵ (هو نضير) نهو
بیاوه قوزو جوانه ۵ ههروا ناوه بۆ
نالتون.

نَضُّ الماءِ نَضًّا ونَضِيضًا: ناوهکه چۆر چۆر
رهوان بوو.

نَضٌّ له بشيئ: شتیکی کهمی پئدا.

نَضٌّ إِلَيَّ من معروفه شيئ: شتیکی
لهمهتاو بهخششی خوی پئدام.

نَضُّ الشَّيْءِ: شتهکه پهیدا بوو دمستکهوت
۵ دهگوتری: (خُذْ ما نَضُّ لك من دينك)

نهوهی لهقهزدهکهت بۆت دیاری کراوه
ومری گره.

فَضُّ الطَّائِرُ: بالندمكه بالي ليك دان
بۆنەمەى بېرى.

فَضُّ الشَّيْءِ: شتەمەى جولاندو لەقاندی.

أَفَضَّ الرُّضِيعُ: كەم كەم شیرى دا بە
شیرەخۆرمەكە.

تَنْغَضُّ فُلَانًا: فلانكەسى هەلنا بۆ فلان
شت.

تَنْغَضُّ الْحَاجَّةُ: نیشەمەى جیبەجی
کرد.

إِسْتَفَضَّ الشَّيْءُ: بەدو شتەكەدا چوو ە
شوینی كەوتو لیى كۆلیهوه ە
دەگوتری: (هو یَسْتَفِضُّ معروف فلان)
لەبیاومتی و بەخشایشی فلان شتی
دەست دەكەوى ە وردە وردە شتی لی
پەیدا دەكا.

يَسْتَفِضُّ حَقَّه مِنْهُ: وردە وردە مافی
خوی لی وەردەمگری.

الْغَضاضَةُ: شتی كەم و بچوك ە
دەگوتری: (ما عدي من الماء إلا
غَضاضَةً) كەمێك ئاوم لایە جۆپێكم
ئاو لایە ە (واستوفيت حقي منه
وبقيت عليه غَضاضة) مافی خۆم لی
ستاند كەمێكى لاماوه ە باقی
ماندەمەكى لاماوه ە هەمروا
دەگوتری: (هو غَضاضَةٌ ولده) ئەو دوا
مەندالیەتی (ك: غَضاض و غَضاض).

الغَضوض: دەگوتری: (بسر غضوض)

بیرێكە ئاومكەى بەشیوەى ئاومەز لی
دیتەدەر.

النَّضِيفُ: شتی كەم و بچوك ە
دەگوتری: (ماء نضيف) ئاوی كەم و
جۆپ جۆپ (هو نضيف اللحم) ئەو
كزو دالگۆشتە.

النَّضِيفَةُ: دەگوتری: (مطر نضيفة)
بارانی كەم و بچپ بچپ (سحابة
نضيفة) تەنكە هەور هەوری كەم
توێسكە هەور ە دەشگوتری: (تركت
الدواب ذات نضيفة) وڵاخەكانم
بەتینواپەتی جی هیشت.

نَضَفَتِ الدَّابَّةُ نَضْفًا: وڵاخەكە دامرگا،
ژێربار بوو.

نَضَفَ فُلَانًا نَضْفًا: خزمەتی فلانكەسى
کرد.

نَضَفَ الشَّيْءُ: هەموو شتەكەى برد، كړی،
خواردی ە دەگوتری: (نَضَفَ مَالِي الْإِنَاءَ،
و نَضَفَ الرُّضِيعُ مَالِي الضَّرْعَ).

نَضَفَ الشَّيْءُ نَضْفًا: بێس بوو ە (فهر
نضيف ونضيف).

أَنْظَفَ فُلَانٌ: بەردەوام بوو لەسەر
خواردنی پومكی (النضيف)
كەپومكێكى بۆنخۆشە.

أَنْظَفَتِ النَّاقَةُ: حوشرەكە ژێربار بوو.

أَنْظَفَ الدَّابَّةُ: خاومنی وڵاخەكە هەولی
دا وڵاخەكە ژێربار بكاو وای لی بكا
بەپوێستی ئەو بپروا.

إِنْتَضَفَ الشَّيْءُ: هه موو شته که ی ته او

کرد، خواردی بردی، دایپووشی ۵

دهگوتری: (إِنْتَضَفَ مَا فِي الْإِنَاءِ

وإِنْتَضَفَ مَا فِي الضَّرْعِ).

النُّضْفُ: رومکیکی بونخوش و عهتر

نامیزه له پیچی (الشفویات).

النُّضْفُ: رومکیکی بونخوشه له بواری

داو و دهرمان دا به کاردی.

نَضْلُهُ نَضْلًا: پینشی کهوت له بواری تیر

هاپیژی و تفهنگ هاپیژی دا ۵

دهگوتری: (نَضْلُهُ نَضْلًا).

نَضَلَ نَضْلًا: کزو لاواز بوو، ماندو بوو.

أَنْضَلَ الدَّابَّةَ: ولاخه که ی ماندوو کزو

لاواز کرد.

نَاضَلَ عَنْهُ مَنَاضِلَةً وَنَضَالًا وَتَنَاضُلًا:

پاریزگاری ئی کرد ۵ داکوکی ئی کرد

پاساوی بو هیئیه وه.

نَاضَلَ فَلَانًا: له بواری تیر هاپیژی دا

پیشپرکیی له گه ل کرد.

إِنْتَضَلَ الْقَوْمُ: خه لکه که له تیر هاپیژی دا

پیشپرکییان کرد ۵ دهگوتری:

(قَصِدُوا يَتَضَلُّونَ) دانیشتن دهستیان

کرد به خو هه ئنانه وه و

خوهه لکیشان.

إِنْتَضَلَ الشَّيْءُ: شته که ی دهرهینا.

إِنْتَضَلَ السَّيْفُ: شمشیری له کالان

دهرکیشا.

إِنْتَضَلْتُ مِنَ الْقَوْمِ رَجُلًا: پیاوێکم

له نه ته و مکه هه لیزارد.

تَنَاضَلَ الْقَوْمُ: خه لکه که پیشپرکییان

کرد له تیر هاپیژی دا.

تَنَاضَلَ الشَّيْءُ: شته که ی دهرهینا ۵

هه و ئی دهرهینانی دا.

تَنَاضَلَ سَهْمًا مِنْ كُنَاتِهِ: تیریکی

له تیر دانه که ی دهرهینا.

النُّضِيلُ: هاوشان له تفهنگ هاپیژی و

تیر هاپیژی دا ۵ دهگوتری: (فِلَانُ

نَضِيلِي) فلان که س هاوشانه له تیر

ئه ندازی داو پیشپرکییم له گه ل دمکا.

تَنَضَّضَ فِلَانٌ: فلان که س مال و سامانی

زور بوو.

تَضَنُّضُ الشَّيْءِ: شته که ی له قاندو دهری

هینا.

تَضَنُّضُ لِسَانِهِ: زمانی دهرکیشا ۵

دهشگوتری: (مَا زَالَ يُلْحُ بِه حَتَّى

تَضَنُّضَ مِنْ شَيْئًا) به ردهوام به خه ی

گرتو وازی ئی نه هینا تا شتیکی ئی

هه لکراند.

النُّضْنَضُ مِنَ الْحَيَاتِ: نه و مار هیه

له شوینیک ئو قهره ناگری و ههر دیو

دهچی و شه پانی و زینه خرویه ۵

پان ناوه بو نه و مار هه ی زمان

دهردینی و دهیجولینی.

النُّضْنَضَةُ: میننه ی (التضاض).

نَضَا اللَّوْنُ نَضَوًا: پرنگه که کال بؤوه،

چؤوه.

نَضَا المَاءُ: ناومه که رؤچوو.

نَضَا الجُرْحُ: برینه که هاوساوییه کهی
نیشته وه.

نَضَا الشَّيْءُ: شته کهی دمرهیناو هرپی دا.

نَضَا الثَّرْبُ عَنْهُ: قوماشه کهی له بهر دارنی
کراسه کهی لّ داکه ند.

نَضَا مِنْهُ الشَّيْءُ: لئی دمرهینا ۵ دمگوترئ:
(نضاه من ثوبه: ونضا سيفه من جفنه).

نَضَا المَكَانَ: له شوینه که تیپهری
شوینه کهی خسته دوا خویه وه.

نَضَا الجِرَادُ الحَيْلَ: نه سه په رسنه که
له غاردن دا پیش ماینه که کهوت.

نَضِيَ الشَّيْءُ مِنَ الشَّيْءِ نَضِيًا: شته کهی
له شته که دمرهینا ۵ هرپی دا.

نَضِيَ الثَّرْبُ: کراسه کهی کؤن و پزیو کرد.
أنضى فلان: فلانکس و لاخه کانی کزو
لاواز بوون.

أنضى الدابة: و لاخه کهی لاواز کرد،
ماندوی کرد.

أنضى الثوب: کراسه کهی پزانده.

أنضى فلاناً: نازهلئیکی لاوازی دا به
فلانکس.

نَضِيَ الشَّيْءُ عَنِ الشَّيْءِ: شته کهی
له شته که دمرهیناو هرپی دا.

إنْضَى السَّيْفُ: شمشیری له کالان

دمرکیشا.

إنْضَى الثوب: قوماشه کهی پزانده.

تَنْضَى الدابة: و لاخه کهی ماندو و کزو
لاواز کرد.

النُّضَاوة: (نضواة الشئ) نهومی
له شته که دمیپته وه له کاتی
دمرهینان دا به ته وژم.

النُّضُو: کزو لاواز نازهلئ دالگوشت و کز
۵ دمگوترئ: (فلان نضو سفر)

فلانکس کزو لاوازی سه فقر کردنه

۵ (ثوب نضو) قوماشی پزیو ۵ (سهم

نضو) تیری خراب و بی که لک

نه و منده هاویزراوه خراب بووه

له که لک کهوتوو ۵ ناسنی لغاو به بی
سیرمه کهی.

النُّضِيُّ مِنَ الحِیوان: نازهلئ لاوازو بی
گوشت.

نَضِيَ السَّهْمُ: نیوان پهرو خه دمنگی.

نَطَبَ فلاناً نَطْبًا: په له پیتکهی له گوینچکهی

فلانکس دا.

نَطَبَ الدیک الشئ: که له شیرمه که

به دمندوک له شته کهی دا، شته کهی

دمندوک هاژن کرد.

الْمِنْطَبُ: مه صفی (شت پائیو).

الْمِنْطَبَةُ: به مانا (المنطَب) دئ ۵

(النواطِب) کونی شت پائیو، کونی

مه صفی.

نَطَحَهُ الثَّوْرُ وَغَوَّه نَطْحًا: رَمَسَهُ وَلاَخَمَهُ
فَوَجَّحِي تَنْهَهُ لَنَا.

تَطْعَ فَلَانًا عَنْ كَذَا: فلانكهسى لهو كاره
لادا ۵ همروا دهگوتري: (هذا امر لا
يتطع فيه عزان) نههه شتيكه دوو بزن
شهرهقوچي لهسر ناكهن (واته: كهس
نيه برپواي بهنهوه نهبيو و پرمي
بكاتهوه).

ناطحه مناطحه و نطاحا: ههريهكه لهو
دوانه قوچى لهوى تردها، شهريه
قوچيان كرد ه له شهريه قوچ دا
به شهري دا زال بوو.

ناطَحَ فلان فلاناً: فلانکەس
بەریەرەکانی فلانکەسی کرد.
تناطَحَ الکبشان: دوو بەرەنەکە شەرە
قۆجیان کرد.

تتأطعت الأمواج والسيول: شه پۆلهكان
يان لافاومكان تێكێانهوه هاوېشت.
التأطعة (تأطعة السحاب): باله خانهى
بهرز ه (ك: نواطح).

النطیح: قوچ تیہندراو ۵ کھسیک
بہقوچ لیڈان مردبی ۵ (ک: نطحي
ونطائح).

النطیحة: (الشاة النطیحة) مهریک
به شهره قوچ مندار بویته وه.
نَطَّرَ الْکَرَمَ ونحوه: میوه که ی پارس است
به خنوی کرد.

الناطِرُ: رَهْمَوَان، رَهْز به خِيَوَكِهَر.
الناطُور: به مانا (الناطِرُ) دِي.

التَّطَارُ: داوود ۵ پۆشاكىكه (پالتويهكه)
له‌ناو كشتو كال دا به‌دارىك دا
هه‌لئمواسرى بۆنه‌وه‌ى درنده‌و
ئازده‌لى كىوى سلى ئى بكه‌نه‌وه‌و
وايزانن نه‌وه‌ مرۆفه‌.

نَطِيسَ نَطِيساً: به سه رنجدانه وه نه کاره کان
 پاماو لییان وردبۆوه ۵ (فهو نَطِيسٌ
 ونطیس).

تَنْطُسُ فِي الشَّيْئِ: لهشته که ورد بؤوه
تَيِّ رَامَا ۛ دهگوترئ: (فلان يَنْطُسُ
في مليسه وماكله) فلانكهس زؤر له
پوشاك و خوارده منى خؤى ورد
دمبیته وه زؤریان بیر لی دهکاته وه تا
هه لیان دمبیزئ ۛ (فهو يَنْطُسُ في
كلامه) زؤر له قسه كردنى خؤى ورد
دمبیته وه، بیر دهکاته وه نه مجار
قسه که دهكا.

تَنْطُسَ فُلَانٌ مِّنْ كَذَا: هَذَا نَكْسٌ قِيَزِي
لَهُو شْتَه كَرْدَمُوهُ ه دِهْگوتَرِي:
(تَنْطُسَ مِّنْ مُّؤَاكَلَةِ فُلَانٍ) بِيَزِي كَرْد
لَهُخَوَارْدَن لَهْگَهْلَ فُلَانِ دَا، بِيَزِي
نَهَاهَات لَهْگَهْلَ فُلَانِ نَانِ بَخْوَا.

تَنْطَسَ عَنِ الْأَخْبَارِ: لههه واله كانى
كؤليه وه.
الناطسُ: جاسوس.

النَّطَاسِيّ: زاناو شارمزا لهزانست و
 نه دمب دا، پزیشکی کاراما.
 النَّطَسُ: بهمانا (النَّطَاسِيّ) دئ ۵
 بیزکهرموه لهشت.
 النَّطَسُ: پزیشکانی کاراماو دهست
 ر'نگین ۵ کهسانیک کهبیز لهشت
 دهگه نهوه.
 النَّطِيسُ: وردبین لهکارو باردا، شارمزاو
 پسپوړ لهبوارۍ پزیشکی دا ۵ (وهي
 نطیسة).
 النَّطِيسَةُ: کهسیک زور بیر لهشت
 بکاته وه.
 نَطَّ نَطًّا وَنَطِيطًا: بازی دا.
 نَعَطَ فِي الْأَرْضِ: بهناو زموی دا پوښی.
 نَعَطَ فِي مَنْطِقَةٍ: لهقهسه کردن دا زمانی پیس
 بسوو، قسهی نهشیایوی کرد،
 چهلته چهلتي کرد ۵ (فهو نَطَّاط).
 نَعَطَ الشَّيْئُ نَطًّا: شته کهی دریزکردموه
 توندو گشتی کرد.
 الْأَنْطُ: (سَفَرٌ أَنْطٌ) سافه مری دورو دریز
 ۵ (وهي نطاء).
 عَقَبَةُ نَطَاءٍ: تهنګانه و پښګای ناخوښ
 که ماومیان زوربین.
 النَّطَّاطُ: زوربین و چهقه چهناو و قسه
 ترن ۵ جوړیکه له کوله بیتان که
 کشت وکال دمخوا.
 النَّطِيطُ: دهگوتری: (مکان نطيط)

شوینی دوور.
 نَطَعَ اللَّتْمَةُ نَطْعًا: هه نښکی لهپارووه که
 خواردو باقی مهنده کهی خسته وه سهر
 سفرکه ۵ (فهو ناطع).
 نَطَعَ لَوْنُهُ نَطْعًا: پهنګی گوړا.
 تَنَطَّعَ فُلَانٌ: فلانکهس شتیکی له
 پارووه که خواردو نهوی تری
 خسته وه سهر سینیه کهی.
 تَنَطَّعَ فِي الشَّيْنِ: زور بیر لهشته که
 کردم وه و لپی ورد بؤوه ۵ دهگوتری:
 (تَنَطَّعَ فِي كَلَامِهِ) لهقهسه کردن دا زور
 دریزه ی پنداو ورده کاری تیدا کردو
 لپی کوښیه وه.
 تَنَطَّعَ فِي شَهْرَاتِهِ: پوڅوو له شه هوت و
 نارمزوبازی دا.
 تَنَطَّعَ فِي عَمَلِهِ: له نیشو کارم کهی دا
 زهرهک و شارمزا بوو.
 النُّطَاعَةُ: پارو نیومی بخوری و نیوم کهی
 تری بخریته وه سهر سفرکه.
 النُّطِيعُ وَالنُّطْعُ: چهرمیکه له پوژګاری
 رابردودا تاوانباری له سهر کوژراوه
 به شم شیر پان بهشتی تر نیعدام
 کراوه بؤیه گوتراوه: (عَلَيَّ بِالسُّنْفِ
 وَالتُّطْعِ) شم شیرو چهرمه که
 له عودهی من بی من دابینی ده کم
 بؤ کوشتنی تاوانبار ۵ هه لاشی
 نه شک هوت ۵ مه لاشوو ۵ دهگوتری:

(هذا من الحروف النطعية) ثم بيته
لهوانهيه كهلهمه لاشؤوه دمرددهچن
كهبريتين له (ك د ه ت) ه (ك):
نطوع).

النُّطْعُ: ثُمانه‌ى لهقسه كردن دا زور
درېز دادېن و زمانيان بادمدهن.
نَطَفَ نَطْفًا ونَطْرًا ونَطْفَانًا: دلوپه‌ى
كرد ه دمگوترى: (نَطَفَتِ الْقِرْبَةُ)
كوندمكه لىى چوو، دلوپه‌ى كرد ه
ناوى لى تكا ه (نَطَفَ السَّحَابُ)
ههورمكه دلوپ دلوپ بارانى لى هاته
خوار ه (جاء سيفه ينطف دماً) هات
شمشيرهكه‌ى خوښى لى دمتهكا ه
دمگوترى: (فلان ينطف بسوء)
فلانكهس خراپه‌ى لى دمتهكى.

نَطَفَ الماءُ: ناومه‌ى رږژاند.
نَطَفَ الجُرْحُ والحراجُ نَطْفًا: برينه‌كه‌ى
قه لاشتهوه كوانه‌كه‌ى دمركرد ه
دمگوترى: (نَطَفَ بعيب) عهيبو
خهوشى پال دا، عه‌يبدارى كرد.

نَطَفَ الشَّيْءُ نَطْفًا: شتهكه خراپ بوو پزى
تيكچوو كه لكى نه‌ما.

نَطَفَ الحيوانُ: نازدهكه لويه‌كى له‌گه‌دمدا
په‌ي‌دابوو خوښ دمدهلئى.
نَطَفَ الرجلُ: بياوهكه برينى سمري هوڼ
بوو كه‌يشته مؤخى ه له‌پى گومانه‌وه
تؤمه‌تبار كرا.

انْطَفَأَ: پمخنه‌ى لى گرت ه له‌پى
گومانه‌وه تؤمه‌تبارى كرد.
نَطَفَ فلانًا: پمخنه‌ى له‌فلان گرت.
نَطَفَ المرأةُ: گواره‌ى كرده گوښى
نافرته‌كه.

تَنَطَّفَ: قورپوى بوو، خوښناوى بوو.
تَنَطَّفَتِ المرأةُ: نافرته‌كه گواره‌ى له‌گوښى
كرد.

تَنَطَّفَ من كذا: بيږى له‌وه هه‌لسا.
النَّاطِفُ: شتى شل ومكوو ناو و
شلمه‌منى له‌و جوړه ه جوړه
حه‌لواپه‌كه له‌بادامو گوږزو فستق
دروست دمكرى پيشى دمگوترى:
(القيط).

النُّطَافَةُ: ناوى كه‌م ه جوړه ناو.
النَّطَفُ: عه‌يبو خهوش ه دمگوترى:
(ما به نطف) ه (وقع في النطف) كهوته
ناو شمرو ناخوشيه‌وه.

النُّطْفَةُ: ناوى صافو پون ه (ك: نطاف)
دمگوترى: (سقاني نطفة عذبة،
ونطافاً عذاباً) ه دلوپه‌ناو قه‌تره
عاره‌ق ه دمگوترى: (جاء وعلى جبينه
نطاف) هات به‌ناوچاوانيه‌وه دلوپه
ناره‌ق هه‌بوون ه دلوپه‌ مهنى (ك):
نطف).

النُّطْفَةُ: مروارى بچوك و وردو پون ه
گواره ه (ك: نطف).

تَنْطُقُ: ناوَه‌دی خَوی به‌پشتین به‌ست.
 تَنْطَقَتِ الْأَرْضُ بِالْجِبَالِ: زَموی پشتینی
 به‌کیومکان بُوخَوی دروست کرد،
 خَوی به‌کیومکان قایم و پته و کرد.
 تَمَنْطُقُ: ناوَه‌دی به‌پشتین به‌ست ۵
 خهریکی فیربوونی زانستی مهن‌تیق
 بوو.
 اسْتَنْطَقَهُ: داوای لُ کرد قسه بکا ۵
 قسه‌ی له‌گه‌ل کرد.
 السُّنْطُقُ: که‌سیکه له‌بواری پُولیسی و
 دادومری دا لُکُولین‌ه‌وه له‌گه‌ل
 تۆمه‌تبار ده‌کا.
 الْمَنْطُقُ: ناخاوتن و قسه، قورئان
 ده‌فهرموی: «عَلَّمَنَا مَنَظِقَ الطَّيْرِ» ۵
 همروا وشه‌ی (المنطق) ناوه بُو
 زانستیک یاساو رِیسایه‌کی تایبه‌تی
 خَوی هه‌یه که په‌پرهمویان بکه‌ی
 زمین له‌هه‌له ده‌پاریزری ۵
 ده‌گوتری: (فلان منطقي) فلان‌که‌س
 مهن‌تیق زانه زانستی دهرباردی
 مهن‌تیق باشه ۵ بیرو زمینی به‌هه‌له
 ناجی.
 الْمَنْطُقُ: پشتین، همرشتیک ناوَه‌دی
 مروُفی پی پته و بکری ۵ (ک:
 مناطق).
 الْمِنْطَقَةُ: به‌مانا (الْمَنْطِقُ) دئ ۵ به‌شیکی
 دیاریکراو و سنوردار له‌زموی: که
 تایبه‌تمه‌ندییه‌کی هه‌بی و مگوو

النَّطُوف: دلۆپه‌که‌ر؛ همرشتیک دلۆپه‌ی
 لُ بتکی ۵ ده‌گوتری: (ليلة نطوف)
 شه‌ویکی باراناوی بوو تابه‌یانی
 باران باری.
 نَطَقَ نَطْقاً وَمَنْطِقاً: فسه‌ی کرد ۵ (نَطَقَ
 الطَّائِرُ) باندده‌که دهنکی لیوه هات.
 نَطَقَ الرَّجُلُ: پیاوه‌که بوو به‌قسه‌زان و
 قسه‌رموان.
 أَنْطَقَهُ: به‌قسه‌ی هینا، وای لُ کرد قسه
 بکا.
 نَاطَقُهُ: قسه‌ی له‌گه‌ل کرد.
 نَطَقَهُ: به‌مانا (أَنْطَقَهُ) دئ ۵ ناوَه‌دی
 به‌پشتین به‌ست ۵ ده‌گوتری: (نَطَقَ
 الْمَاءُ الشَّجَرَ وَالْأَكْمَةَ) ناو گه‌یشته
 ناوَه‌دی درمخته‌که، یان ناو
 گه‌یشته ناوم‌راستی گرده‌که.
 انْتَطَقَ: ناوَه‌دی خَوی به‌پشتین یان
 به‌قاییش به‌ست ۵ ده‌گوتری:
 (انْتَطَقَتِ الْأَرْضُ بِالْجِبَالِ) زَموی
 به‌کیومکان دموران دمور دراوه ۵
 کیومکانی کردوه به‌پشتینی خَوی ۵
 همروا ده‌گوتری: (هو ينطق بقومه
 وإخراؤه) نهو پشت به‌هوزو خزم و
 که‌س وکاری دمیبه‌ستی.
 انْتَطَقَ فِرْساً: له‌ته‌نیشت نه‌سپه‌که‌وه
 رۆیی و سواری نه‌بوو.
 تناطق الرجلان: دوو پیاوه‌که کهوتنه
 گفت و گو له‌گه‌ل په‌کتر.

(الْمِنْطَقَةُ الإِسْتَوَائِيَّةُ وَ الْمِنْطَقَةُ الْبَحْرُ الْأَبْيَضُ).

الْمِنْطَقَةُ: به مانا (الْمِنْطَقَةُ) دئ.

الْمِنْطَقَةُ: پشتین به ستو ۵ یان ناژه لی ناوه د به ئەک.

الْمِنْطَوِق: به لای زانایانی نوصولی فیهقه وه ئه ومیه له فز راسته وخۆ بئ بهرچا وگرتنی هیچ شتیکی تر ده لاهت بکا له سمر مانا.

الْمِنْطِيقُ: زمان په وان ۵ نافرم تیک به نیسفهنج و په رۆ و شتی و سمت و کمه لی خوی گه و ره بکا.

النَّاطِقُ: (کتاب ناطق) کتیبی رون و ناشکرا (شی ناطق) شتی ناشکرا ۵ (حیران ناطق) ئاده میزاد، خاوم و بیرو هوش.

النَّاطِيقَةُ: میننه ی (الناطق) ۵ ههروا ناوه بۆ که له که و خالیگه.

النَّطَاقُ: قایش پشتین ۵ (ذات النطاقین) ناوه بۆ خاتو (ئسماء) ی کچی

ئهبوبه کر ۵ به ره ئبین: که نافرم ت بۆ نیش و کار به بهر خوی هه لده دا ۵ دمه گوترئ: (عَقْدَ فُلَانٍ حُبَّكَ الْخَطَاق) فلانک هس خوی بۆ کارمه

ئاماده کرد ۵ (وهو واسع النطاق) ئه و مروفه ئاسۆی بیر کردنه وه ی به رفراوانه.

نِطَاقُ الْجُوزَاءِ: سئ ئه ستیره ن له نیو کومه له ئه ستیره ی جه وزادا ۵ (ک: نُطَقُ).

النُّطُقُ: قسه کردن ۵ تیگه یشتن و هه ست کردن به چه مکه گشتیه کان.

نَطْلَ الْحَمَرِ نَطْلًا وَنَطْرًا: شه رابه که ی گوشتی ۵ تریی گوشتی که له ناگام دا ده بیته شه راب.

نَطْلُ الْمَاءِ: ئاومه که ی ورده ورده پژاند.

نَطْلُ الْمَرِيضِ: ورده ورده ئاو و شتی وای به سمر نه خوشه که دا کرد به مه به سستی چاره سهری نه خوشیه که ی.

نَطْلُ الْمَرِيضِ: به مانا (نَطْلُهُ) دئ.

إِنْشَطَلَ مِنَ الْإِنَاءِ: له گۆزه که وه چۆر چۆر ئاوی پژاند.

الْمِنْطَلَةُ: شوینی میوه گوشتین ۵ چه رس ۵ (ک: مناطل).

النَّاطِلُ: پیا له یه کی بچکۆ له یه نمونه ی

شه رابی تی دمکری بۆ بانگه شه و

راکیشانی کرپار بۆ شه رابه که ۵

ئامیریکی پیوانه یه بۆ پیوانه کردنی

هه ندئ شله مهنی و خوراک ۵ باقی

مه نده یه ک له شتی پیوانه کرا و

که له بنکی ئامیری پیوانه که دا

ده می نیته وه ۵ قومه ئاو و قومه

بیره و شتی و ۵ ده گوترئ: (ما

ظفرت منه بناطل) قومه ئاویکم لیی

ده ست نه که و توه وه.

النُّطْلُ: تَلْبَسُو شَتِي رَهَق هَه لَاتَوِي
شله مهنی.

النُّطْلَةُ: قَوْمُهُ نَاو، جَوْرُهُ نَاو ه شَتِي كَهَم
ه دهگوتری: (أَخَذَ مِنَ الْإِنَاءِ نَطْلَةً)
شَتِيكی كه می له زمره كه دهرهینا.

النُّطِيلُ: دَوْلَجَه ه نامیریکي بجوکه
شله مهنی پی بیوانه دهگوری ه
دهگوتری: (فَلَانٌ نَطِيلٌ) فلانکس
زهرمه، لیها تووه ه (رماه الله
بالنطيل) خودا به لاو کارمساتی
به سمر هیئا.

نَطْنَطُ الشَّيْئِ: شَتَه كه دوور كه وته وه.
نَطْنَطُ الْأَرْضِ: زَمَوِيَه كه دوور بوو ه
(نَطْنَطُ فُلَانٍ) فلانکس سمفهرمه کی
دوور خسته وه ه (نَطْنَطُ الشَّيْئِ)
شته که ی دریزگر دموه.

تَنْطَنْطُ: دوور كه وته وه.
النَّطْنَاطُ: دَرِيْزُو تَوْلَانِي ه دهگوتری:
(رَجُلٌ نَطْنَاطٌ) پیاویکی زور بلی و
چه قه چمناو.

النُّطْنُطُ: به مانا (النَّطْنَاطُ) دی.
نَطَا الْمَنْزِلُ نَطْرًا: مَهْنَزَه كه ی دوور بوو.
نَطَا الْحَبْلُ: حَهْبَلَه كه ی دریزگر دموه.
نَطَا الْغَزْلُ: رِيسَه كه ی پست.

أَنْطَى: پَتِي به خشی (واته: دَهَقَ به مانا
(أَعْطَى)) دی ه بَوِيَه قِرَانَه تِيك ه مِيَه
(إِنَّا أَنْطَيْنَاكَ الْكُوثرَ) خويندراو مته وه.
نَطَاءُ: كَيْشَه ی له گه نایمه وه ه یارمه تی

دَا بُو رِستنی رِيسی بُوْنَه وه ی زوو
رَانَك وچُوْغَه كه ی پی بگهن.

تَنْطَايُ الْقَوْمُ: خَه لَكَه كه پِنشِرِ كِيْيَان
کرد.

الْمَنْطُو: (سَفَرٌ مَنْطُوٌّ) سَمْفَه رِيكِي دَرِيْز ه
(ثَرِبٌ مَنْطُوٌّ) قَوْمَاشِيكِي كُوْن و
فریدراوه.

النُّطْيُ: به مانا (الْمَنْطُو) دی.
نَنْظَرُ إِلَى الشَّيْئِ: بُو شَتَه كه ی رَوَانِي ه
چاوی تی بری.

نَنْظَرُ فِيْهِ: تِيْیَ فَكْرِي، سَمْرَمَجِي دَايَه ه
دهگوتری: (نَظَرَ فِي الْكِتَابِ)
له گتیبه که ی روانی، تی ی فکری ه
دهگوتری: (فُلَانٌ يَنْظُرُ وَيَعْتَاظُ)
فلانکس سه بری کتیب ده کاو ره مل لی
دهدا.

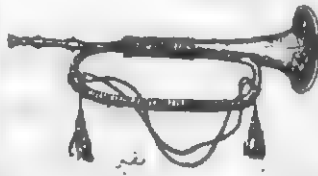
نَظَرٌ لِفُلَانٍ: فُلَانَكَه سِي لَوَانْدَمُوْه و یارمه تی
دا.

أَنْظُرْ لِي فُلَانًا: فُلَانَكَه سَم بُو بَانَك بکه.
نَظَرٌ بَيْنَ النَّاسِ: دَادْگَايِي نِيْوَان
ناده میزاد مکانی کرد.

نَظَرُ الشَّيْئِ: شَتَه كه ی بِيْنِي ه دهگوتری:
(دَارِي تَنْظَرُ دَارَه) خانومه کم بهرامبر
خانومه که یه تی ه هه روا وشه ی (نظر)
به مانا پاراستن و چاودیری کردن
هاتووه ه به مانا مؤلّه تدان و دواخستن
هاتووه ه دهگوتری: (نَظَرَ الدِّينَ وَنَظَرَ
الْبَيْعَ).

جسر

نخبة

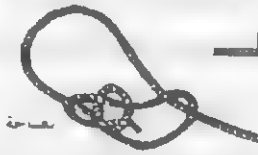
مقطع الدائرة

نطاق

مطقة

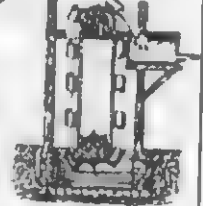
مضاعة

أشدة

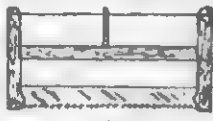
مقارة

مأخوذة

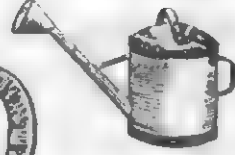
نصل الرمح

مشار

محل الدابة

مضخة

ساووس

نيد

محل

مقارة

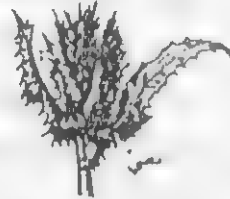
مسلح

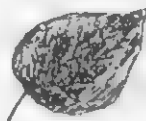
مسطح

مقله

مغز

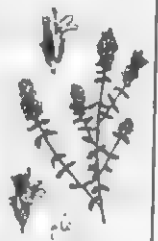
محل

مشار

مغز

مغز

معه

أفند

مقار

مغزق الحباب

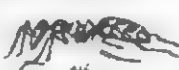
مقار

مقار

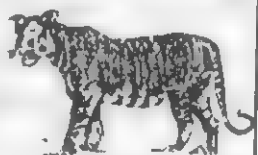
مغز

مغز

مغز

مغز

نَظَرَ المَبِيعَ: کالاکه‌ی به‌قهرز فروشت.

نَظَرَ فُلَانًا: شتی به‌فلانکس کړی به‌قهرز.

نَظَرَ الشَّيْئَ: چاومپروانی شته‌که‌ی کرد ۵

دم‌گوتړی: (نَظَرْتُ فُلَانًا إِلَى الظَّهْرِ)

چاومپروانی فلانکس‌م کرد تانیومړو.

أَنْظَرَ الشَّيْئَ: شته‌که‌ی دواخست و

ومغرانندی ۵ قورئان دم‌غرموئ:

﴿قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾

۵ دم‌گوتړی: (أَنْظَرْتُ الدِّينَ وَأَنْظَرْتَهُ

الدین).

أَنْظَرَ فُلَانًا: شتی به‌قهرز به‌فلانکس

فروشت ۵ پښکای تیروانینی پېدا.

أَنْظَرَ فُلَانًا بَفُلَانٍ: فلانکس‌ی کرده

هاوشانی فلان.

نَظَرَ فُلَانًا: بووبه‌هاوشانی فلانکس ۵

گفت و گوی له‌گه‌ل فلانکس‌س کرد،

لهم‌دمه‌دمه‌ی و موناغه‌شده‌ا بوړی دا.

نَظَرَ الشَّيْئَ بِالشَّيْئِ: شته‌که‌ی کرده

هاوتای نهو ۵ دم‌گوتړی: (داری تناظر

داره) خانومک‌هم به‌رامبهر

خانومک‌یه‌تی ۵ همروا دم‌گوتړی:

(جَعَلَهُمْ يَنْظُرُ الْأَلْفَ) کومه‌له‌که‌یان

نزیکی همزار که‌سه.

نَظَرَ الشَّيْئَ بِالشَّيْئِ: شته‌که‌ی به‌رامبهر

شته‌که‌ی تر کرد به‌نه‌وی گرت.

إِنْظَرُهُ: چاومپروانی کرد، وابه‌هیوابوو،

مؤله‌تی دا.

تَناظر القوم: خه‌لکه‌که‌ سهری

به‌گتړیان کرد.

تَناظر في الأمر: دهمه‌دمه‌ی و کیشه‌و

جه‌ده‌لیان کرد ۵ دم‌گوتړی:

(دورهم تناظر) خانومک‌انیا

به‌رامبهر به‌گتړن.

تَنْظَرُهُ: چاوی تی بړی ۵ چاومپروانی بوو

۵ هیندی بوو له‌گه‌لی دا ۵ دواي

خست ۵ نیشه‌که‌ی ومغرانند.

إِسْتَنْظَرُهُ: چاودپړی کرد ۵ داواي

مؤله‌تی لی کرد.

إِسْتَنْظَرُهُ عَلَى كَذَا: کردی به‌موراهیب و

چاودپړ به‌سهر نهو شته‌وه.

الْمُنَاطِرُ: کیشه‌کارو به‌لکه‌ه هینه‌رمه‌وه و

رکابهر ۵ هاوشان.

الْمِنْظَارُ: ناوینه ۵ دوربین، میکرو‌سکوب

۵ تیلیسکوب.

الْمَنْظَرُ: تیروانین ۵ دیمه‌ن و وینه

که‌سه‌پړی بکه‌ی سهرنجت رابکیشی

۵ شوینی چاودپړی ۵ (ك: مناظر).

الْمَنْظَرَةُ: به‌مانا (الْمَنْظَرُ) دی ۵ ژوریکه

له‌ناو خانودا پی‌شوازی میوانی تیدا

دم‌کړی ۵ کومه‌لیک مروّف بپروانه

شتیک.

المنظور: دم‌گوتړی: (سید منظور)

پی‌او‌یک‌ی گه‌ورمو به‌خشنده‌یه

پی‌او‌متی لی چاومپروان دم‌کړی ۵ (شی)

منظور) شتيك چاو بهملوق
بوهستيني و سهرنج راگيش بي
(طفل منظور) مناليكه توشي
چاوئيشه بووه.

الناظر: تهماشاكهر (ك: نظارة) و چاو
و رمشینهی چاو (ك: نواظر) و
كارگيرو كاربهدهستی ولاتو
دمهگوتري: (ناظر المدرسة)
و (ناظر الضیعة) و (ناظر المعارف) و
(ك: نُظَّار).

الناظرة: ميینهی (النَّاطِر) و چاو (ك:
نواظر).

الناطور: بهمانا (الناطور) دئ و پيش
سپی و پياو ماقولئ نهتهوه.
نظَّار: نيسم فيعله بهمانا فيعلی ئهمره،
واته چاومپروان به.

النَّظَّارَةُ: سهرناسی و زيرهکی و
خويندنهوهی دهم و چاوی بهرامبه
و پيشهی چاودپري.

النَّظَرُ: چاو، ئهندامی بينين و هيژی
تيفكرين و بيرکردنهوه و شوینی تی
پامان و بیر لی کردنهوه.
النَّظَرُ: هاوشان.

النَّظَرَةُ: تيروانينيک، چاو
بياخشانديک و چاومزار، بهچاو
هنگاوتن و رحمت و بهزمی.
النَّظَرَةُ: چاومروانی، شت فروشتن

بهشيوي قهرز و دهگوتري:
(اشريته بنظره) بهقهرز ليم كری
پاش ماوهيهك پارمكهی تهسليم
دمكه و قورئان دمهگرموي: ﴿وَإِنْ
كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ﴾.

النَّظَرِيُّ: دهگوتري: (أمر نظري) كاريكه
پيويستی بهئ وردبوونهوهو فيكرو
خهيال ههيه، زور پيويستی
بهتهجرمبهی زانستی و نهزمونی
زانستی نيه.

النظرية: بيروبوچونيكه بهبورهان
دمچهسپيندري و لههيواری
فهلسفهدا كۆمهليک پاو بوچونن
ههئدی روداوی (زانستی يان
فهئنی) يان به پون دمكرتهوه.

نظرية المعرفة: ليكۆليتهوه لهو چورتم و
تهنگزانهی لهناكامی پهيوهئدی
نيوان شهخص و مهوزوع، يان نيوان
ناسينهرو ناسراو پهيدا دهين.

النَّظَارُ: چاوتيز، زور سهيركه.
النَّظَّارَةُ: خهك كهبرواننه شتيك و
عهينهك، چاويلكه.

النَّظُورُ: بهمانا (النَّظَّار) دئ و چاوتيز،
دهگوتري: (رجل نظور) پياويكه
چاوی لهشتهكه ناتروكيني و (نظورة
الجيش) پيشهتای سوپا؟.

النظر: گفت و گوکار، هاوشان و هاو

هاکمر موبی و مکوو صابون و تابت و نهسپون.	ویننه ۵ دگوتری: (فلان منقطع النظر) فلانکس ویننه نیه لهو
نَظَمَ الْأَشْيَاءَ نَظْمًا: شتهکانی رَیْک کردن و خستنیه پهناپهک.	بوارمدا شارمزاو لیها تووه ۵ دمشگوتری: (هر نظیره قومه) نهو
نَظَمَ اللَّوْزُ وَغَرَّ: مرواری و شتی لهو جۆرمی هۆنینهوه.	بیاوه گهورم بیاوی نهته و مکه پیه تی ۵ همروا دگوتری: (جاءت نظیره
نَظَمَ شِعْرًا: رسته و وشه ی سمروا دارو کیشداری ریز کردن، شیعری دانان ۵	الجیش) پیشه تای سوپاکه هات ۵ دمشگوتری: (عددت الأشياء نظائر)
دمشگوتری: (نَظَمَ أَمْرُهُ) کاروباری خو ی رَیْک خستن.	شتهکانم دوو دمو ژماردن.
نَظَمَ الْأَشْيَاءَ: بهمانا (نَظَمَ) دئ.	النظائر المُشْعَّة: گهر دیله ی تیشک ناومر.
إِنْتَظَمَ الشَّيْئُ: شتهکه رَیْک و بَیْک بوو ۵	نَظَّفَ نَظْفًا: له چَک پاکبۆوه ۵ (فهر نظیف) ۵ (ک: نظفاء).
رَیْک هاته بهرجاو ۵ دگوتری: (نَظَّمَهُ فَإِنْتَظَمَ) شتهکه ی رَیْک کردو	نَظَّفَهُ: پاک ی کردموه ۵ دگوتری: (نَظَّفَ قَلْبَهُ) دل و دموونی خو ی پاراست له
رَیْک بوو ۵ دگوتری: (إِنْتَظَمَ أَمْرُهُ) کاری دامه زراو نیسه که ی رَیْک	پهوشتی ناشیرین و شوبه مو همرام.
کهوت، کیشه ی نهما.	تَنَظَّفَ: پاکبۆوه ۵ دگوتری: (نَظَّفَهُ فَتَنَظَّفَ) پاک ی کردموه پاکبۆوه ۵
إِنْتَظَمَ الْأَشْيَاءَ: شتهکانی کۆ کردموو خستنیه پهناپه کهوه.	دمشگوتری: (فلان يَتَنَظَّفُ) فلان خۆدمه پاریز ئی له همر شتیک عه یپو
تَنَظَّمَتِ الْأَشْيَاءُ: شتهکان چونه پهناپه کهموو ریز بوون.	عاریی.
نَظَمَ الشَّيْئُ: بهمانا (إِنْتَظَمَ) دئ.	إِسْتَنَظَفَ الشَّيْئُ: شتهکه ی به پاک ی ومرگرت.
الإنظام: بهنی تمزیج هۆنینهوه، همر بهن و دمزیه ک میرو و شتی	الْمِنْظَفَةُ: پاکمرموه.
وای بی بهۆندریتهوه.	النَّظِيفُ: دگوتری: (هر نظیف السراويل) نهو بیاوه داوین پاکه،
الأنظومة: بهمانا (الإنظام) دئ.	پاکداویننه ۵ (فهر نظیف الأخلاق)
النَّظَام: دمزو و بهن که مرواری و شتی	نهو پهوشت بهرزه ۵ همر شتیک

وای پی بهؤندریتتهوه ۵ رپک و پیک
کاروبار ۵ دمگوتری: (نظام الأمر)
کولهکهو راگری نیش و کار.

النظم: میرو و مرواری هؤنراوه،
ملهوانکه ۵ دهسگوتری: (أنا نظم
من جراد) چینه کولهیهکی زورمان
بؤ هات ۵ گهلامی سهرموادارو
کیشهدار (پیچهوانه‌ی پەخشان).

نظم القرآن: نهو چۆنیه‌تی و شکل و
شیومیه‌ی قورئان له روی دهق و شیوه‌ی
خویندنه‌وهو ته‌رتیه‌وه ۵ همروا ناوه
بؤ کۆمه‌له نه‌ستیره‌ی سیوه‌یل
(سوره‌بیا) و کۆو ته‌رازو.

النظم: هؤنراوه ۵ همرشتیک رپک و
پیک بی و به‌شه‌کانی پیکه‌وه
گونجاوبین ۵ دمگوتری: (نظم من
لؤلؤ ملوانکه‌ی مرواری.

النظمة: تاله‌ی حه‌بل.

النظم: که‌سیک زور شت بهؤنیتتهوه ۵
شیعری زوری نووسی بی.

نَعَبُ الغراب نَعْباً ونَعْباً ونَعْباً:
قه‌له ره‌شه‌که قه‌پاندی، ده‌نگی
لیوه‌هات.

نَعَبُ البعير نَعْباً: حوشرمه‌که خیرا رۆی
(فه‌ر ناعب وه‌ی ناعبه).

النعب: به‌مانا (نعب) دئ ۵ دهسگوتری:
(النعب فلان في الفتن) فلانکه‌س

نازاوه‌ی هه‌لگیرساند.

النعب: (رجل منعب) پیاویکی
چه‌قه‌چه‌ناو و به‌هات و هاواره.

النعب: (سر نعب) رۆیشتنی خیرا
(ريح نعب) ره‌شه‌بای خیرا ره‌و.

النعب: بؤ زیدمه‌رۆی له‌مانای (نعب) دا
دئ ۵ دهسگوتری: (ناقة نعرب)
حوشریکی خوشرۆیه.

نَعْتُهُ نَعْتاً: مه‌دحی کرد ۵ دهسگوتری:
(نعت بالكرم) ره‌وشتی نانبدیه‌ی و

سه‌خاومتی پال دا.

نَعْتُ نَعَاتٍ: شیاوی نه‌ومه‌یه و مصفی بکری و
باسی پیاومتی و نانبدیه‌ی بکری.

نَعْتُ الفرس: نه‌سپه‌که زینی له‌سه‌ر پشت
لابرا ۵ ره‌سه‌ن و په‌سه‌ند بوو.

انعت: جوان بوو بۆنه‌وه ده‌ش و مصفی
بکری ۵ دهسگوتری: (العت وجهه و
العت خصاله).

انعت الفرس: نه‌سپه‌که ره‌سه‌ن بوو.

انعت فلان بكذا: فلانکه‌س به‌و
ره‌وشته جوانه‌ی رازایه‌وه ۵
دهسگوتری: (انعت بالجمال) جوان و
قه‌شه‌نگ بوو.

انعت فلاناً: و مصفی فلانکه‌سی کرد
به‌جاکه.

تناعته الناس: خه‌لك و مصفیان کرد.
تنعت: و مصفی کرد.

إِسْتَنْعَتْ: ههولئى دا رموشته جوانهكانى
باس بكا.

الْمَنْعَتُ: ومصفو ههئنانهوه ۵ (ك:
مناعت) ۵ دهگوترئ: (له مناعت
جيلة) رموشتى جوانى ههن.

النُّعْتُ: صيفهتو رموشت ۵ (ك: نعت)
۵ دهسگوترئ: (شىئ نُعْتُ) شتيكى
باشو پهسهنده ۵ (فرس نعت)
ئهسپيكة لهپهسهنى دا گهپشتوته
ئهوپهري ۵ لهپيشپرگئى دا ههميشه
براوميه ۵ (فلان نعت) فلانكس
گهپشتوته ئهوپهري پلهبهرزى و
سهركهوتن ۵ (امراة نعت) ئافرميتيكة
گهپشتوته ئهوپهري جوانى ۵
دهسگوترئ: (رجل نعت) پياويكة
پلهو پايهئى لهوپهري بهرزى دايه.

النُّعَيْت: دهگوترئ: (فرس نعت)
ئهسپيكي رهمسهنه، (رجل نعت)
پياويكي سهخى سروشته پياويكي
مهرده.

نَعَتْ الشَّيْئُ نَعْتًا: شتهكهئى ههلگرت.

النَّعْتُ فِي مَالِهِ: زېدهپرؤيى كرد لهمال
بههپرؤدان دا.

أَنْعَتَ فُلَانٌ: فلانكس خوى ئامادمكرد
بؤسهفهر.

نَعْتَلُ: سهركهوت بهپليكانهدا ۵ پان
بهشيوميهك رپويى ومكوو بهپهيزمدا

سهريكهوي ۵ پان وارپويشتو قاجى
وا ههئنانهوه دهتكوت بهقاجهكانى
شت ههئدههينجئى.

نَعْتَلُ الْفَرَسُ فِي جَرِيهِ: ئهسپهكه
لهغاردان دا قاجهكانى واههئنانهوه
دهتكوت لهقور دهرپان دپئى، واته:
بهقورسى قاجى بو ههئ
دههينرانهوه.

نَعْتَلُ الشَّيْخُ: پيرهميزدهكه گيلو
ئهحمهق بوو.

النُّعْتَلُ: نيزدهكهمتيار ۵ پيره ميزدى
گيل.

النُّعْتَلَةُ: گيلئى ۵ دهگوترئ: (فيه نُعْتَلَةٌ)
رموشتيكى گيلئى تيدايله ۵ ههروا
ناوه بو شيوه رپويشتنى مرؤفى پير.
نَعَجَ نَعَجًا وَنَعْرَجًا: سپى بوو، ههموو
جهستهئى سپى بوو ۵ (فهو ناعج).

نَعَجَ نَعَجًا: قهلهو بوو.
أَنْعَجَ الْقَرْمُ: خهلكهكه مهپرگانيان
قهلهو بوون.

النُّعْجَةُ: مهپهسپى ۵ مانگا كئوى (ك:
نعاج و نعجات) ۵ دهگوترئ: (نساء
كنعاج الرَّمْلِ) جهمند ئافرميتيكي
جوان و ههشهنگن چاوگهورمو چاو
پهشن.

نَعَرُ نَعْرًا وَنَعِيًا وَنَعَارًا: هاوارى كرد،
قهرپاندئى.

نَعَرَتِ الرِّيحُ: رَمَشَ بَا هه لیکردو هازدی
هات.

نَعَرَ الْعِرْقُ: دهمارکه خویندهکهی فیچقهی
کردو کفهی هات.

نَعَرَ فُلَانٌ نَعْرًا: فُلَانْکَس سهرپیچی کردو
ملی نه‌دا.

نَعَرَ فِي الْبِلَادِ: به ولات دا هاتو چوو
دمشگوتری: (ماکانت فِئَة إِلَّا وَ نَعَرَ فِيهَا
فُلَان) فیتنهو ناشوبیک بهرپانه‌بووه
نیلا فُلَانْکَس دوریکی سهرمکی
هم‌بووه تییدا.

نَعَرَ الْحِمَارُ وَغَوَّ نَعْرًا: گویدرپژده‌که
لوشکاندی.

النَّاعور: دمگوتری: (عِرْق ناعور و جرح
ناعور) ره‌گیکه خوینی ناومستی یان
برینیکه خوینی ناومستی و وشک
نابی ۵ بال و بهری ناش ۵ دۆلجهی
ئاو هه‌لینجان ۵ ئامیری ئاو
هه‌لینجان له‌بیرو چالی گه‌وره.

النَّاعورة: ئامیریکه جه‌ند دۆلجه‌و
دۆلابیکی ئی شه‌ته‌ک دراو‌ن به‌هوی
ولاخو شتی وا هه‌لده‌خوئی و ئاو
له‌بیرو چالی گه‌وره دهم‌ه‌ئینی.
النَّعْرَةُ: به‌کجار هاوارکردن ۵ فیشکه‌و
لوشکه‌ی گونه‌لوت.

نَعْرَةُ النِّجَم: هه‌لپونی باو تاوساندنی
گهرما له‌کاتی هه‌لهاتنی ئه‌ستیری

(النجم) دا.

النَّعْرَةُ: لای ژوروی گونه‌لوت ۵

میش‌ه‌سگ که به ولاخه‌وه
ده‌نیش و ئه‌زیه‌تی دهم‌دا ۵ هه‌روا
ده‌چیته ناو لوتی ئه‌سپو
گویدرپژموه حه‌جمینی ئی
هه‌لده‌گرئ ۵ دمشگوتری: (فی فُلَان
نَعْرَةً) فُلَانْکَس فیزو خو‌به‌زلزانی
تی‌دایه ۵ دهمارگیری پیوه‌دیاره.

النَّعَارُ: بۆ زیدم‌پویی له‌مانای (نَعَرَ) دا
دئ ۵ دمگوتری: (جُرْح نَعَار)
برینیکه خوینی ناومستی خوینی
زوری ئی دئ ۵ (رجل نَعَار) پیاویکه
فیتنه جوو ناشوب‌گیره، هه‌میشه
خهریکی ئازاوه نانه‌ومیه ۵
قوشمه‌چی و فیل‌باز ۵ هه‌روا ناوه بۆ
بالنده‌یه‌ک دمشوبه‌ئیه‌ بالنده‌ی
(که‌ناری سه‌وز).

النَّعُورُ: دمگوتری: (عِرْق نعور)
دهماریکه له‌کاتی خوین ئی هاتنی دا
کفه‌ی ئی دئ ۵ دمنگی ئی دئ ۵ (ریح
نعور) باه‌که له‌کاتی سه‌رمادا
گهرمی دینئ یان له‌کاتی گهرمادا
هه‌وا فینک دمکاته‌وه ۵ (سفر نعور)
سه‌فه‌ریکی دورودرپژده ۵ (همة نعور)
وره‌و هیمه‌تیک‌ی به‌رز.

نَعَسَ نَعْسًا وَنَعَسًا وَنَعَسًا: هه‌نۆزی هاتی

ومنهوز گرتی ۵ خهوی هات ۵ (فهر
ناعس وهي ناعسة).

نَعَسَ جَسْمَهُ: جهستهی لاواز بوو (نَعَسَ
رأیه) رایه‌که‌ی لاواز بوو.

نَعَسَتِ السُّوقُ: بازارِ شکا، بازارِ کرپین و
فروشتنی تیدا کهم بوو ۵ (نَعَسَ
جَدَّةً) شانسی کهوت ۵ بی بهخت
بوو.

انْعَسَ فلان: فلانکس مندالی ته‌مبه‌لو و
ته‌ومزلی بوون.

انْعَسَ فلاناً: فلانکسه‌ی والی کرد خهوی
بی هه‌نؤز بیگری.

تناعَسَ: خوی وانیشان دا خهوی دئی و
هه‌نؤز گرتویه‌تی.

تناعَسَ البَرْقُ: هه‌ورمه‌روسکه
چه‌خماخه‌ی دا.

النَّعَاسُ: ومنهوز، هه‌نؤز ۵ له‌ش
داهیزان و شل بوونی ره‌گه‌و دهمار ۵
سه‌ره‌تای خهو.

النَّعْسَةُ: ساته خهو، خه‌ویکی کهم، تۆزه
خهو.

النَّعْمُوسُ: که‌سیک زۆر ومنهوز (هه‌نؤز)
بیگری.

نَعَسَ الشَّيْءُ نَعْشاً: شته‌که‌ی راست کرده‌وه
۵ راپه‌په‌راند ۵ ده‌گوتری: (نَعَشَ طَرَفَهُ)
چاوی هه‌لیری ۵ (نَعَشَ الشَّجَرَةَ المائلة)
درمخته خوارموه بوومکه‌ی راست
کردموه.

نَعَشَ فلاناً: دوی هه‌ژاری فلانکسه‌ی
که‌می دلده‌داو هی‌نایه‌وه تایم ۵ یان له‌و
ومرته‌و ته‌نگانه‌ی تیی که‌وتووو پرزگاری
کرد فریای که‌وت.

نَعَشَتِ الجماعةُ المیتَ: خه‌لکه‌که
مردووو که‌یان له‌ناومدارمه‌یت دا
هه‌لگرت.

انْعَشَهُ: به‌مانا (نَعَشَهُ) دئی ۵ ده‌گوتری:
(انْعَشَهُ من کبوته) له‌تیکشانه‌که‌ی
راستی کرده‌وه که‌می وره‌ی
به‌رز کرده‌وه.

نَعَشَهُ: به‌رزی کرده‌وه، یان پیی گوت:
خودا پایه‌به‌رزو ته‌ندروستت بکا.

انْتَعَشَ من عثرته: له‌نسکویه‌که‌ی
هه‌ل‌سایه‌وه هه‌روا ده‌گوتری: (اِغْتَدَلَ
الجُرُّ فَاِنتَعَشَ الناس) هه‌وا خۆش بوو
خه‌لک هی‌زو توانای په‌یدا کردووو.

المنعشُ: ده‌گوتری: (میت منعش)
مردو‌یکه له‌داره مه‌یت دا خراومه‌ته
سه‌رشانی خه‌لک و هه‌لگیراوه.

السُّنْعَشُ: ته‌خته‌یه‌که نه‌خۆشی
ده‌خ‌رت‌سه‌ر یان مردو ۵ نابیغه له
دێره‌ی شیعریکی دا ده‌لی:

(ألم أقسم عليك لتخبرني
أحمول علي النعش الهمام)

بنات النعش: حه‌وت نه‌ستیرمن له‌لای
قوتبی شیمالییه‌وه ده‌بیندرین و
ده‌شوبه‌یندرین به‌کۆمه‌لیک که‌داره

مه‌پتيان هه‌لگرتبـ.

النَّعِيشُ: نه‌ستيرى سوهايه كه‌په‌گي‌كه

له نه‌ستيرمكاني (بنات النعش) و

له‌هه‌موان خه‌فه‌تره.

نَعْظَلْ: له‌رويشتن دا به‌ملاو لادا خوى

بادا.

نَعَّ نَعَّا: لاواز بوو (فهر نَح).

النَّعَاعُ: روهكى ته‌رو تازمو ناسك

كه‌تازه پي دمگاو كامل نه‌بوو بي ۵

تاكه‌كه‌ي (نعاعة).

النَّعْفُ: شوپنيكه كه‌ميك به‌رز بي‌و

هه‌ندئ به‌رزو نرمي تيدايج ۵ (ك:

نعاف).

النَّعْفَةُ: تيلمه‌چهرمى نه‌عله: كه

دمكه‌ويته پشته پي.

النَّعْفَةُ: لكه‌مي‌زم, پوپنه‌ي كه‌له‌شپرو

شتي وا ۵ دمگوترئ: (ما احسن نَعْفَةَ

الديك) ۵ هه‌روا وشه‌ي (النَّعْفَةُ) ناوه

بو‌ئه و تيلمه‌چهرمانه‌ي به‌ملاو

به‌ولاي كورتان و زيني ولاخ دا

شوردمينه‌وو هه‌ندئ شتي

سوارمكه‌ي پيدا هه‌لده‌واسري ۵ گري

گوشت و كوته‌گوشي خراب بوو.

نَعَقَ الرَّاعِي بغنمه: شوانه‌كه‌دمنگي

نازه‌له‌كاني داو راپه‌په‌راندن.

نَعَقَ فِي الْفَتْنَةِ: له‌فيتينه نانه‌ومدا جمو

جولى هه‌بوو ۵ (فهر ناعق وهي ناعقة) ۵

دمگوترئ: (فلان ناعقة بني فلان).

النُّعَاقُ: كه‌سيك زور بقيرپني, زور

فيتنه جوي.

نَعَلَ فَلَانًا: نه‌على له‌پي فلان كرد.

نَعَلَ الدَّابَّةَ: ولاخه‌كه‌ي نال كرد ۵ شتيكي

خسته قاجه‌كاني بيانپاري.

نَعَلَ نَعْلًا: نه‌على له‌پي كرد.

أَنْعَلَتِ الدَّابَّةَ: ولاخه‌كه‌ سپايي به‌پشت

سه‌كانيه‌وه دمركه‌وت.

أَنْعَلَ الدَّابَّةَ: ولاخه‌كه‌ي نال كرد ۵

پيتاو و شتي واي له‌سمي ولاخه‌كه

كرد.

نَعَلَ الدَّابَّةَ: ولاخه‌كه‌ي نال كرد ۵ پيتاو

و شتي واي له‌سمي ولاخه‌كه‌ كرد.

نَعَلَ الْحِذاءَ أَوْ الْحُفَّ: چهرمى له‌بنكي

پيلاومه‌كه يان خوفه‌كه دا.

إِنْتَعَلَ: نه‌على له‌پي كرد ۵ دمگوترئ:

(إِنْتَعَلَ الْأَرْضَ) به‌ پي كه‌وته‌پي‌و

ولاخي سواي نه‌بوو.

إِنْتَعَلَ الشَّيْءُ: پي له‌شته‌كه نا ۵

دمگوترئ: (إِنْتَعَلَ الْمَطِيُّ ظِلْفَهَا)

ولاخه‌كه به‌سمر سي‌به‌ري خوى دا

رپوشت واته نه‌وكاته خور

له‌ناوهراستي ناسمان بوو.

تَنَعَّلَ: نه‌على له‌پي كرد.

تَنَعَّلَ الشَّيْءُ: شته‌كه‌ي كرد به‌نه‌عل.

الْمَنْعَلُ وَالْمَنْعَلَةُ: زموي پتهو ۵ دمگوترئ:

(نَزَلْنَا أَرْضاً مُنْعَلًا) له زمويه کی پته ودا دابه زین و نیشته جی بووین.
 النَّاعِلُ: پیاوی خاومن نعل ۵ مروقی
 پیلاو له پی ۵ (حافِرٌ ناعل) سمی
 رهمق و قایم ۵ (وهي ناعلة) نهو
 نافرته پیستی بهری قاجی
 نهستورو پتهوه ۵ همرو ناوه بو
 کهرکیوی لهم پوهوه که سمه گانی
 زور پتهون.

النَّعَالَةُ: نعل دروستکر، پینه جی.

النَّعَالُ: نعل دروستکر.

النَّعْلُ: پیلاو، نعل ۵ ناسنیکی
 که وانه ییه، یا بلن جوړه نائیکه به
 بزمار لسمی ولاخ ددری بو
 پاریزگاری سمی ولاخه که ۵ یان
 پیستیکی پتهوه دمکرته قاجی
 ولاخهوه بوئمهوه سمه گانی
 بهاریز ۵ (ك: نَعَال).

فَعَلَ السَّيْفُ: ناسنیکه له لای خواروی
 کالانی شمشره که یه ۵ زموی پتهو و
 رهمن: که پروکی ئی نه پرو ۵ (ك:
 نَعَال) ۵ دمشگوتری: (إِخْضَرَّتْ نَعَالُ
 القرم) خه لکه که زاو و زیان زوربوو ۵
 (رَقَّتْ نَعَالُ القرم) خه لکه که زیانیان
 خوش بوو.

النَّعْلَةُ: نعل که بهری قاج دمباریز
 له چقل و نازار.

نَعِمَ الشَّيْءُ نِعْمًا وَنِعْمَةً وَنِعِمًا: شته که
 نهرمو نیان بوو ۵ تهرو تازه بوو ۵
 سیبهری خوش بوو ۵ دمگوتری: (نِعْمَ
 عَيْشُهُ) ژیا نی خوش بوو ۵ (نِعْمَ بِالْه)
 دلی داسه گناو نارامی گرت.

نِعْمَ به: پی کیه ی خوش بوو ۵ دمگوتری:
 (نِعْمَتٌ بِلِقَائِهِ) دلخوش بووم
 به جاوپیکه وتنی و له نزیکه وه دیتنی ۵
 (نعمت به عیناً) جاوی پی فینک بووه.
 نِعْمَ نِعْمَةً: نهرمو نول بوو ۵ نهرم بووه ۵
 (فهو ناعم).

نِعْمَ: فیعلیکه له فیعله گانی مه دح و زه ۵
 دمگوتری: (نِعْمَ الْغني وَنِعْمَ الْفتي).
 أَنْعَمَ فلان: فلان که س نازونیعه ته
 دایه و زوری کرد ۵ که وته ناو نازو
 نیعه ته وه.

أَنْعَمَ الرِّيحُ: بایه که به هیواشی هه لوبو.
 أَنْعَمَ عَلَيْهِ بكذا: نه وه پی به خشی ۵
 دمگوتری: (أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِمَالٍ كَثِيرَةٍ
 وَصَحَّةٍ وَافرة) خودا مالی زورو
 ته ندرستی زوری پی به خشیوه.

أَنْعَمَ له: پی گوت به ئی.
 أَنْعَمَ فلاناً: فلان که سی خوشگوزمران
 کرد ۵ دمگوتری: (أَنْعَمَ اللَّهُ بِكَ عَيْنًا)
 خودا چاوت به دیتنی
 خوشه ویستانت فینک بکاته وه.
 أَنْعَمَ الشَّيْءُ: شته که ی نهرم کردمه وه.

اَنْعَمَ الْمَجِيْنُ اَوْ الدَّوَاءُ: زېډمړېوى كړد
له شپاړلانى هه وېرمگه يان
د مړمانه كه.

اَنْعَمَ النِّظَرُ فِي الْأَمْرِ: زوړ له كارمكه ورد
بږوهو سهرنجى ئى دا.

نَاعِمَ فُلَانٌ: فلانكهسى ژيان خوښ كړد.
نَاعِمَ الشَّيْءُ: شته كهى پته و كړد.

نَعَمَ فُلَانٌ: فلانكهس وتى به ئى.
نَعَمَ فُلَانًا: فلانكهسى گوزمران خوښ
كړد.

نَعَمَ الشَّيْءُ: شته كهى نهرمو نيان كړد.
تِنَاعِمَ: خوښى گوزمراند.

تَنَعَّمَ فِي مَشِيَةٍ: به بېخواسى رږښت ه
دمگوتړى: (أَتَاهُمْ مَتْنَعْمًا) هات
بولايان به پياده و ولاخى سوارى پى
نه بوو.

تَنَعَّمَ فُلَانًا: له فلانكهس گهړاو ههولى دا
بيدوژيته وه.

تَنَعَّمَ الدَّابَّةُ: له ولاخه كه به وه ژمنى و
تاوى دا بونه وهى خيرا برېوا ه
دمگوتړى: (أَتَيْتُ أَرْضَهُمْ فَتَنَعَّمْتُنِي)
هاتمه خاكه كه يان و ناو و هه واكهى
پېم كه وتو ژيانىكى خوښم تيدا
به سهربرد.

الْإِنْعَامُ: عه تاو به خشش.

الْإِنْعَامَةُ: به مانا (الْإِنْعَام) دى.

الْمُنْعَمُ: دمگوتړى: (نَبَاتٌ مُنْعَمٌ)

رېومگىكى راست هه لچووه ه (رجل
متناعم) بېاويكى دمو له مهنلو
گوزمران خوښه.

الْمُنْعَمُ: دمگوتړى: (رجل مُنْعَمٌ) بېاويكى
دمو له مهنلو گوزمران خوښه (كلام

مُنْعَمٌ) قسهى نهرمو نيان ه (شئى
مُنْعَمٌ) شته كه زوړ وردكراوه زوړ
كوتراو و هارپوه.

النَّاعِمُ: دمگوتړى: (ثوب نَاعِمٌ)
قوماشىكى نهرمه ه (نبات نَاعِمٌ)

رېومگىكى راست و هه لچووه.

النَّاعِمَةُ: ميينهى (النَّاعِم) ه دمگوتړى:

(طير نَاعِمَةٌ) بالندهى سيمان و نهرمو
نيان ه (ثيابٌ نَاعِمَةٌ) قوماشى نهرم ه
باغچه.

النَّعَائِمُ: مه نزلېكه له مهنزله كانى مانگ
له شپوهى نوعامه دايه ه هه شت
نه ستيرمن قوناغيك له قوناغه كانى
مانگيان ئى پيك دى.

النَّعَامَةُ: بالندهمپه كى جهسته گه ورمپه
مل درېزو قاج درېزه كلكى كورته،
بازى درېز دهاوئ و بؤ رږښتن
نازا به پېى دمگوتړى شوترمورغ ه
شپوهى له نيوان شپوهى حوشترو
قه له مون دايه ه (ك: نعام ونعائم) ه
دمگوتړى: (فُلَانٌ ظِلُّ نَعَامَةٍ)
فلانكهس درېزه ه (خَفَّتْ نَعَامَةُ

النُّعْماءُ: دابه‌زین له ږه‌وشتی به‌رز ۵
مال و سامان.

النُّعْمى: به‌مانا (النُّعْماء) دئ.

النُّعْمَةُ: نازو نیعمه‌ت و گوزمرانی خوښ
۵ ده‌گوتړئ: (هو في نعمة عيش) نه‌و
له‌خوښ‌گوزمرانی دایه ۵ ه‌روا
ده‌گوتړئ: (أفعله نعمة عين) نه‌و کاره
له‌بهر خاتری چاوی تو نه‌نجام
ده‌دم.

النُّعْمَةُ: نه‌و نازو نیعمه‌ت و ږزقو
ږوزی و مال و سامانه‌ی خودا دمیدا
به‌به‌ندمکانی ۵ و مزعو حالی خوښ
۵ پیاوړتی و به‌هانا هاتنی که‌سانی
ترموه ۵ (ك: نَعْمَ وَأَنْعَمَ) ۵
ده‌ش‌گوتړئ: (أفعله نعمة عين) نه‌و
له‌بهر خاتری چاوی تو نه‌نجام
ده‌دم.

النُّعْمَةُ: نه‌روم و نؤلی.

النَّعِيم: نه‌روی له‌زمتی لی دمبیندړئ ۵
ژیانی خوښ ۵ و مزعو حاله‌تی باش
۵ دلخوښی ۵ ده‌گوتړئ: (هو نعیم
المال).

نَعْنَعُ: له‌زویانی دا جزره گنیه‌ک ه‌ب‌وو
ن‌ه‌یدم‌توانی به‌باشی پیتی (ن) و (ع)
د‌م‌ږپړئ.

تَنْعَنَعُ: دوور که‌وته‌وه، ده‌گوتړئ:
(تَنْعَنَعَتِ الدار) خانوم‌که
دوور که‌وته‌وه ۵ (وَتَنْعَنَعُ عَنْه)

القوم) خه‌لکه‌که ږه‌ویان کردو
ږویشتن ۵ (جاء كالنعامة)
به‌نانو می‌دی گم‌ږایه‌وه ۵ (شالت
نعامته) مرد ۵ (هو خفيف النعامة)
نه‌و عه‌قل سوکه ۵ (ركب جناحي
نعامة) به‌دئ‌سوژی کارم‌که‌ی نه‌نجام ا
ه‌روا وش‌ی (النعامة) ناوه بو نه‌و
نی‌شان‌مو که‌لکه‌که به‌ردو سنگ
چه‌فاندن و شتی وا که بو شارم‌زایی
به‌ږت‌گای چؤل دا به‌کار ده‌ه‌یندړین ۵
چه‌تری س‌ه‌ر‌ب‌رو شتی وا.

النُّعَامى: ده‌گوتړئ: (نُعَامَاكَ أَنْ تَفْعَلَ
كَذَا) ده‌خیلت بم تابؤت ده‌کرئ
نه‌وه مه‌که.

نُعَامى عین: نه‌و هم له‌بهر خاتری
دوو چاوی جه‌نابت نه‌نجام دا ۵ بای
باش‌ور، بؤیه به‌م جزره بایه
ده‌گوتړئ: (نعامى) چونکه له‌نیوه
دور‌گه‌ی ع‌ه‌رم‌بی دا ته‌ږترین بایه
ن‌ماوی ترین بایه.

النُّعْمُ: گوزمرانی خوښ و سامانداری ۵
ده‌گوتړئ: (نُعْمَ عَيْن) نه‌و شته
له‌بهر خاتری چاوی تو ده‌کم.

النُّعْمُ: نازه‌لئیک بو‌خو‌ی بل‌ه‌وم‌ږئ و
پیو‌یستی به‌نالف نه‌بی به‌زوری بو
حوش‌تر به‌کار دئ ۵ (ك: أُنْعَمَ
وَأُنْعِمَ).

نَعَم: ح‌ه‌رفی جه‌وابه به‌مانا (به‌لج) دئ.

له خانومكه دووركهوتوه.

النُّعْنَاعُ: پنگ، جۆره پومكى گيايى

بۇنخوشه چەند جۆرى ههيه،

هه ندىكى خۆپسكه، هه ندىكى

دمرۆپندرئ له شوپنى تهرو دهم

جۇگاو نزيك ئاو دمرۆ.

أقراص النُّعْنَاع: كورسى نهعنا،

حه لوابهكه ناوى پنگى تيدمكرئ

بۆنى خۆش دمبى ە (ماء النُّعْنَاع)

ناوى نهعنا ئهوميه كه به شيويه

تا به تى ناوى پنگهكه دلۆپ دلۆپ

دهگرئ.

النُّعْنَع: نهعنا ە دهمگوترئ: (رجل

نعناع) پياوئىكى درىزى نافوللو شلو

شيووه ە (ك: نَعْنَع).

النُّعْنَعَةُ: چلیدانه.

نَعَا السُّنُورُ نَعَاءً: بهشيلهكه ميواندئ.

النُّعُو: كهوانهى ژېر لوت ە درزى ليوى

حوشتر ە يان درزى سمى حوشتر.

نَعَى فَلَاناً نَعِيّاً وَنَعِيّاً: ههوالى مردنى

فلانكهسى بلاوكردموه ە دهمگوترئ:

(نعاه لنا ونعاه إلينا) ههوالى مردنى

ئهوئ پئ پراگهياندين ە ههروا

دهمگوترئ: (هو يَنْعَى عَلَى فَلَان كَذَا) ئهو

رهخنهى ئهوهو ئهوه لهفلانكهس

دهگرئ ە (فلان ينعى على نفسه

بالفواحش) فلانكهس بهناشكراو

له بهرچاوى خه لك كارى خرابو

ناپهسهند دهكا خۆى به خرابهكار

ناوزمد دهكا.

أَنْعَى عَلَيْهِ قَبِيحاً: كارىكى ناشيرينى ئى

بلاو كردهموو لئى له ههراوا

بۆئهوئ به خۆى دا به چيتهوهو لهو

كاره خرابه دوور كهوتتهوه.

تَنَاعَى الْقَوْمُ: خه لكهكه ههوالى

كوژراو مكاني خۆيان پراگهيانند

بۆئهوئ خه لكهكه هه لئين بۆ تۆله

سهندنهوهو بهرگرى كردن و

پهلاماردانى دوژمن.

إِسْتَنْعَى الْقَوْمُ: خه لكهكه ههوالى

كوژراو مكانيان پراگهيانند ە ههروا

دهگوترئ: (نزلت فاجعة فاستمعى

القوم) به لايهك پهيدا بوو خه لكهكه

ههوالى مردنى په كترىان پراگهيانندو

پهرتهوازه بوون.

إِسْتَمْعَى الرَّاعِي غَنَمَهُ: شوانهكه پيش

مه پمكه كهوتو بانگى كردن

بۆئهوئ دواى بكمون ە ههروا

دهگوترئ: (إستمع بفلان حُب كذا)

خۆشهويى فلان شت له دئى فلان

گهسهى كردوو پمكى داکوتا.

الْمُنْعَى وَالْمَنَاعَةُ: ههوالى مردن.

النَّاعَى: ئهو كهسهى ههوالى مردن

پادمگهيانهئ ە ئهو كهسهى

رئوپسمى مردوناشتن نهنجام دهدا.

النَّعْيُ: بَلَاوَبُونَهَوَى هَهَوَالَى مَرْدَنَى
كَهَسَيَكْ.

النَّعْيُ: دَمَكُوتَرَى: (بَلَغْنَا نَعْيُ فُلَان)

هَهَوَالَى مَرْدَنَى فُلَانَمَان پَي گَهِي.

النَّعْيُ: پَيَاوَى مَرْدُوو ه (ك: نَعَايَا).

نَعَبُ الطَّائِر نَعْبًا: بِالنَّدْمَكَه دَهْنَدُو كَى
لَه نَاوَه كَه دَاو لَيَى خَوَار دَهو.

نَعَبُ الْمَاء: نَاوَه كَى قُوت دَا، خَوَار دِيَهو.

نَعَبُ الرِّيق: تَفَه كَى قُوت دَا.

النُّعْبَةُ: قَوْمَه نَاوَو شَتَى شَلَه مَهَنَى ه

دَمَكُوتَرَى: (سَقَاهُ نُعْبَةً مِنْ لَبَن) قَوْمَه

شِيرِي كَى دَه رَخَوَار دَا.

نَفَتَ الشَّعْرُ نَفْتًا: هَزَى رَاكِيشَا.

نَفَرَتِ الْقِدْرُ نَفْرًا وَنَفْرَانًا: مَهَنَجَه لَه كَه

كُوتَى وَ قَلْبَه ي دَا.

نَقَرُ فُلَان: فُلَان كَه س بَه هَوَى رَق

هَه لَسَانَهو دَه رُونَى دَمَكُولا.

نَقَرُ الدَّم: خَوِيَنَه كَه هِيَجَه ي كَرْد.

نَفَرَتِ الْقِدْرُ نَفْرًا: بَه مَانَا (نَفَرَت) دَى.

نَفَرُ فُلَان: بَه مَانَا (نَفَر) دَى.

أَنْفَرَتِ الْبَيْضَةُ: هِيَلَكَه كَه پِيَس بُوو،

كَه لَكَى خَوَار دَنَى نَه مَا.

أَنْفَرَتِ الشَّاءُ: مَه رَه كَه لَه گَه لَ شِير لَى

دُوشِينَى خَوِيَنَى لَى هَا تَه دَه ر.

نَفَرُ مِنْهُ رِبَه: هَاوَارَى كَرْد، هَاوَارَى لَى

هَه لَسَا.

نَقَرُ الصَّبِي: دِيَقَه دِيَقَه ي مَنَالَه كَى دَا،

هَه لَى پَه رَانَد.

تَنَاعَرَ الْقَوْمُ: خَه لَك لَيَك دِر دُوم بُوون.

تَنَفَّرَ جُوفَه: دَه رُونَى لَه رَقَا كُولا.

تَنَفَّرَ عَلَيْهِ: لَيَى دِر دُوم بُوو رَقَى لَى

هَه لَسَا.

الْمِنْغَار: (شَاةٌ مِنْغَار) مَه رِيَكَه هَه مِيَشَه

شِيرَه كَى تِيَكَه لَ بَه خَوِيَن دَمِي،

كَه شِيرَى لَى دَه دُوشَن خَوِيَنَى لَه گَه لَه.

النَّعْرُ: سَه رَاوَه ي نَاوَى سُوِيَر.

النَّعْرُ: بِيَجُوَه چُولَه كَه ه بُولِيول.

النَّغَارُ: بُو زِيَدِمِرُويَى لَه مَانَا (نَغَر) دَى

ه دَمَكُوتَرَى: (جَرَحَ نَغَار) بَرِيَنِيَكَه

خَوِيَنَى لَى دَى.

نَقَرُ بَيْنَ الْقَوْمِ نَقْرًا: خَه لَكَه كَى لَه يَه كَر

هَان دَاو دُوز مَنَا پَه ي خَسْتَه

نِيَوَانِيَانَهو.

نَقَرُ فُلَانًا: غَه يِبَه ي فُلَان كَه سَى كَرْد.

نَقَرُ الصَّبِي: دِيَقَه دِيَقَه ي مَنَدَالَه كَى دَا.

النَّغَارُ: دَمَكُوتَرَى: (فُلَان نَغَار) فُلَان كَه س

زُور غَه يِبَه تَكَمَرَه.

نَقَشَ نَقْشًا وَنَقْشَانًا: لَه شُوِيَنَى خَوَى چُولا

ه دَمَكُوتَرَى: (سَقَى فُلَان فَنَقَشَ) كَابِرَا

لَه هُوش خَوَى چُوبُوو نَاوَى دِرَا يَه جَمُو

چُولَى تِيَكَهو تَهو.

نَقَشَ إِلَى فُلَان: مَه يَلَى بُولَا ي فُلَان كَه س

كَرْد.

إِنْتَقَشَ: دَمَكُوتَرَى: (الْدَارُ تَنْتَقَشُ صَبِيَانًا)

خانومه که جمه‌ی دئی له منال.

تَنْفُشْ فُلان: فلانکەس دواى ئەوەی

بى‌هۆش بوو جىم و جولى تىکه‌وته‌وه

ه به‌نه‌سپایی و له‌سه‌رخۆ که‌وته‌وه

جىم و جۆل.

النَّفَّاشُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی کورته بالاو

زۆر زەمعیفو سست ه کەم ئەندام ه

دەگوتری: (رجل نفاشي).

النَّفَّاشَةُ: جۆره چۆله‌که‌یه‌که دەندوک

سووره.

نَفَّسَ عَلَيْهِ نَفْصًا: لێی لیل کرد.

نَفَّسَ فُلانًا: بەشە ئاوەکی لەفلانکەس

مەنە کرد.

نَفَّسَ الْأَمْرُ نَفْصًا: کارەکی تەواو نەکرد.

نَفَّسَ الشَّارِبُ: شلەمەنی خۆرەوه‌که

خواردنەوه‌که‌ی تەواو نەکرد.

نَفَّسَ الرَّجُلُ: پیاوێکە مەبەستەکی تەواو

نەبوو.

أَنْفَسَ فُلانًا رِغِيه: بەشەکی

لەفلانکەس مەنە کرد ه نەپه‌یشت

ولاخه‌کانی بلەوه‌پێن.

أَنْفَسَ عَلَيْهِ عِيشُهُ: ژیا‌نی لێ لیل کرد.

نَفَّسَ فُلانًا: ژیا‌نی فلانکەسی لیل و تال

کرد.

نَفَّسَ عَلَيْهِ عِيشُهُ: ژیا‌نی لێ تال کرد.

نَفَّسَ عَلَيْنَا فُلان: فلانکەس ئەوەی

پێمان خۆش بوو زۆرمان لێی هەبێ

لێی مەنە کردین.

تَنَافَسَتِ الدَّوَابُّ عَلَى الْخَوْضِ: ئاژەلەکان

له‌سه‌ر چه‌وزمکه پالەپه‌ستۆیان

کرد.

تَنَفَّسَتْ مَعِيشَتُهُ: ژیا‌نی تال و لیل بوو

ه دەشگوتری: (تَنَفَّسَتْ عَلَيْهِ

معیشته).

نَفَّسَ الشَّيْءُ نَفْصًا وَنَفْصَانًا: شتەکه که‌وته

جىم و جولى زۆرو هه‌لبه‌زو دابه‌ز ه

دەشگوتری: (نَفَّسَ سِرَجَ الْخِصَانِ) زینى

ئەسپەکه که‌وته هه‌لتەك هه‌لتەك

(نَفَّسَتْ ثِيَابَ الْغُلَامِ) ددانى منداڵەکه

که‌وته لەقین.

نَفَّسَ السَّحَابُ وَخَمَرَهُ: هه‌ورمکه زۆر‌بوو

پاشان پڕ بوو.

نَفَّسُوا إِلَى الْعَدُوِّ: پو‌به‌پو‌ی دو‌ژمن

پا‌ه‌پ‌ین.

نَفَّسَ بِرَأْسِهِ: له‌سه‌ر سو‌پ‌مانى خۆی

له‌شته‌که سه‌رى بادا.

أَنْفَسَ رَأْسُهُ: له‌سه‌ر سو‌پ‌مانى خۆی

سه‌رى بادا.

تَنَفَّسَ الشَّيْءُ: شتەکه که‌وته هه‌لبه‌زو

دابه‌ز.

النَّافِضُ مِنَ الْإِنْسَانِ: بنکی مل ئەو

شو‌پ‌نە‌ی که‌له‌گه‌ل سه‌ردا ده‌جولێ ه

دەشگوتری: (غَيْمٌ نَافِضٌ) هه‌ورى

پ‌پ‌و جىم و جول کەر که‌به‌شو‌پ‌ن

یه کدا دین و دمرؤن.

النَّعْضُ: که سیک سهری بلهرزئ و

له پرویشتن دا بلهرزئ ۵ بیچوه

نوعامه (شوتور مورغ).

النَّعْضُ: لای ژوروی دهغه ی شان.

النَّعْضُ: بو زیدمرویی له مانای

(نعض) دا دئ ۵ دمشگوترئ: (سحاب

نقاض) هه ورئکی نه و مستاو هه

له دوایه ک دین و دمرؤن.

نَفَفَ نَفْناً: کرمی زور بوو.

النَّعْفُ: کرمیکه له لوتی حوشر و پشه

و لآخ و مهر و بز ن دا بهیدا دمبی ۵

همرو ناوه بو جوړه کرمیکه دریز

سورو بوړو سهوزه له زهر گله وه

په کی پوه ک دمقرتین ۵ همرو ناوه

بو چله په قله: که ناده میزاد

له لوتی دهری دین.

نَقَقَ الْغُرَابُ نَفَاقاً وَنَفِيقاً: قه له پشه که

قیراندی ۵ (فهو ناغق و نفاق).

نَفَقَتِ النَّاقَةُ: حوشر که بو بیچوه که ی

کور کاندی و به دهنگیکه زور نه رم

بو ی باراند ۵ (فهو نفیق نفوق).

نَقِلَ وَجْهُ الْأَرْضِ نَقْلاً وَثَقْلَةً: روی زهوی

به هو ی وشکه سالی و که مناوی به وه لیک

هه لیمکی.

نَقِلَ الْأَدِيمُ: چهرمه که بو گه نی کردو

ده باغه که ی تیکچوو.

نَقِلَ الْجُرْحُ: برینه که داومشا ۵ دمشگوترئ:

(نَقِلَتْ نَيْتَه) نیازی خراب بوو ۵ (نَقِلَ

قلبه علی فلان) دلی فلان که س کرمی

بوو.

نَقِلَ بَيْنَ الْقَوْمِ: فیتنه یی له ناو خه لکه که دا

کرد (فهو نَقِلَ وَهِي نَقْلَةً).

نَقِلَ الْمَوْلُودُ نَقْلَةً: زارو که له دایک بو و مه که

مندالی زینایه و دایکی و باوکی نیکاحی

شهرعیان له نیوان دا نه بووه.

أَنْقَلَ الْأَدِيمُ: پیسته که ی والی کرد

بو گه ن بکا.

أَنْقَلَ فُلَاناً حَدِيثاً سَمِعَهُ: قسمه کی فیتنه

نامیزی بو فلان که س گیرایه وه.

النَّقِيلُ: مندالی له زینا بهیدا بوو (زؤن)

۵ دمشگوترئ: (جوزة نَقْلَة) گوینزیکی

پوچه له.

النَّقِيلُ: زؤن، مندالی بهیدا بوو

له بهیه که گه یشتنی ناشرعی پیوا و

نا فرمت.

نَقِمَ نَقْماً: به هیواشی قسه ی کرد ۵

دهگوترئ: (سکت فما نَقِمَ بحرف)

بیدمگ بوو ورته ی له دم دهرنه هات.

نَقِمَ فِي الْغَنَاءِ: له گورانی وتن دا گهرم بوو.

نَقِمَ فِي الشَّرَابِ: که میکی له شهرابه که

خوارد وه.

نَاغَمَهُ: به نه سپایی قسه ی له گه ل کرد.

تَنْقَمُ: به مانا (نَقَمَ) دئ.

النَّعَامُ: زور گوزانی بیژ.

النَّعْمَةُ: جهرمی وشه ۵ دمنگ خویشی

لهفورئان خویندن و شتی تردا ۵

دمنگی کاریگهر ۵ (ك: انعام واناغیم).

النَّعْمَةُ: قومیک ۵ (ك: نَعْم).

النَّعْمُ: دمگوتری: (رجل نعوم) پیاویکی

دمنگ خوشه.

نَعْنَع: نهخویشی توشی ئالوی بوو،

ببینهخرپی توش بوو.

النَّعْنَعُ: زمانه بچکوله، نهوپارچه

گوشتی لای لهوزمتینه ۵ نهوهی

لهژیر دمندوکی کهلهشیرموه و مگوو

پیش وایه ۵ ههوکردنی جهسته

بهشیومیهك شل بی ۵ گیلی لاواز ۵

(ك: نغانغ).

النَّعْنَعَةُ: بهمانا (النَّعْنَعُ) دئ ۵ نافرمتی

گیل و نهحمق.

النَّعْنَعَةُ: پارچه گوشتیکه لای سهروی

قورگ لهلای لهوزمتین.

نَفْسٍ نَفِياً: بهشیومیهك ناخاوتنی کرد

كهس لیی حالی نهبوو ۵ دمگوتری:

(نفسی الی فلان بكلمة) وشهیهکی

بهگوپچکهی فلانكهسدا دا.

ناغی الصَّبِي: یاری لهگهڼ مندالهكه

کرد، بههیشی و نهروم و نیانی

لهگهڼی دا جولایموه.

نَفْسٍ فُلاناً: بهقسهیهك لهگهڼ فلان دوا

كهكهس لیی حالی نهبوو ۵ دمگوتری:

(هذا الجبل يُناغی ذاك) نهو کیوه سهری

ناوه بهو کیوهوه دهلیی چهپی لهگهڼ

دمکا ۵ ههروا دمگوتری: (كاد المرج

یناغی السحاب) شهپولهكه نهومنده

بهمرزیووه خهریكه نزیك ههرو

ببیتهوه.

النَّاعِيَةُ: وشهو قسه.

النَّاعِيَةُ: بهمانا (النَّاعِيَةُ) دئ ۵

ههردمنگو قسهیهك سهرنج راکیش

بی ۵ یهكههمجار كه ههوال

دمبیسری و هیشتا دئنیانی

لهراستی و دروستی و نهجهسپاوه ۵

دمگوتری: (سمعت نغية من كذا وكذا)

واته: شتیكم له ههوالهكه بهرگوئ

كهوتوووه بۆم ساغ نهبۆتهوه ناخو

وايه یان نا.

النَّفَا: پارچهو کۆمهله پرومکی جیاچیاو

پهرتهوازه ۵ تاکهكهی (نفاة).

نَفَتَ الْمِرْجُلُ وَهوَ نَفَتَا وَنَفَتَاتَا: منهجهلهكه

یان دیزهكه بههوی زور کولانهوه

پهیشکی وا دمهوئی دهلیی تیره.

نَفَتَ الدَّقِيقُ نَحْوَهُ نَفَتَا: ئاردمكه كهئاوی

بهسمردا کرا ههلاوساو ههشەل بوو (فهو

نافت و نفوت).

تَنَافَتَ: ئاوموکولاوهمكه پهیشکی بهك

لهدواپهکی هاویشتن.

نَفَثَ نَفْثًا وَنَفَثَانًا: هوى پیدا کرد هوى

به سهردا کرد ۵ دهگوترئ: (نَفَثَ الرَّاقي في العُقْدَةِ) فال خوننه كه هوى به گرييه كه دا کرد ۵ (فَلَان يَنْفُثُ غَضَبًا) فلانكهس لهرق ههساوى خوى فيشكهى دئ، همر هو بهبا دمدا.

نَفَثَ فِي أذنه: قسهى به چرپهى بهگوئى دا ۵ بههيواشى سهرى برده بن گوپيه و هو قسهى لهگهل کرد.

نَفَثَ الشَّيْءُ مِنْ فیه: قسهى هاويشت ۵ دهسگوترئ: (الْجَرْحُ يَنْفُثُ الدَّم) برينهكه خوین فرئ دمدا ۵ (الحية تنفث السُّم) ماركه زههر دهرپژئ ۵ (لُفِثَ فِي رَوْعِي كَذَا) فلان شت بهدلماهاهت خرايه دلهموه.

نَفَثَ فُلَانًا: سيجرو جادوى لهفلان کرد ۵ (فَهُوَ نَافِثٌ وَنَفَاثٌ) ۵ (وهي نافثة ونفّاة) ۵ وشهى (النافثة) كوپهكهى (النفاثات) ه هورنان دههمرموى: ﴿وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ﴾.

النَّفَاثَةُ: نهوى دلتهنگ دمري دهرپژئ و لهدهمى دپتهدمر ۵ نهو خواردنهى بهكهلين و كونهى دهمو ددانهوه دهمينيت هوه فرپژئ دمدا ۵ دهسگوترئ: (هذا من نفاثات فلان) نهمه لهشيعرى فلانه.

النَّفْثَةُ: دهگوترئ: (هذه نفثة مصدور)

نهمه كوركاندنو نالهو فيغانى دلتهنگه، دهپهوى بهم كوركاندنه توژى غهم بهباداو نارامى بهدلئ بدا ۵ (ك: نفثات) دهگوترئ: (هذا من نفثات فلان) نهمه لهشيعرى فلانه.

النَّفَاثَةُ: فرپژهكهى تيزرهمو، لهفرپن دا پشت به چرپى ههوا دههستئ، واته: (تهيارى نهفاسه).

نَفَجَ الشَّيْءُ نَفْجًا وَنَفْجًا: شتهكه بهرز بؤوه.

نَفَجَ فُلَان: فلانكهس شانازى بهشتيك کرد كهنيهتى.

نَفَجَ الإِرْنَبُ وَغَرِه: كهرويشكهكه راپهپرى و كهوته بازدان.

نَفَجَتِ الرِّيحُ: بايمكه بهشيوى گيزهلوكهو زريان ههلبو.

نَفَجَ الْفُرُجَةُ مِنْ بِيضَتِهَا: جوجهكه لههينكهكه هاتهدمرموه.

نَفَجَ الشَّيْءُ نَفْجًا: شتهكهى بهرز كردهوه.

نَفَجَ فُلَانًا: فلانكهسى بهگهوره زانى.

نَفَجَ السَّاءُ: كونده ناومهكى پرکرد.

نَفَجَ الإِرْنَبُ: كهرويشكهكهى لهلانهكهى خوى دهرپهپراند.

أَنْفَجَ الْحَالِبُ: شير دوشهكه قاپهكهى

دوور لهگوانى نازهلهكه راکرت

بؤنهوى كه شيرمهكهى دوشيبه ناوى

كهف بكا.

الْئَفَجُ وَتَفَجَّجَ: بهمانا (لَفَجَ) دئ.

إِسْتَنْفَجَ الإِرْنَبَ وَغَرَهُ: كهرویشكهكهی

له لانهكهی دمرپه پړاند، دمشگوتری:

(ما الذي إِسْتَنْفَجَ غَضَبَهُ) چی وا رقی

هه لسان و جامی غمزمی پرگرد؟

الْمِنْفَجُ وَالْمِنْفَجَةُ: نهو شتمیه ههندي

ناهرمت دمیخنه سهر سمتی خویان

بوئنه ووی سمتیان گه وړه بنوینن.

النَافِجُ: دمگوتری: (هر نافع حِضْنِیهِ)

نهو خوی بهزل زانی و لوتبه رزی

نواند ۵ (صوت نافع) دمگی زل و

گرو ناخوش.

النَّافِجَةُ: رهمه پای بههیز ۵ دمگوتری:

(سحابة نافجة) هه وړیکې پرپاران ۵

نهو کونډیلهو زمرفه ی ماده ی

میسکی تیدایه له جستهی ناسک دا ۵

(ك: نوافج).

النُّفُجُ: ناده میزادی قونگران و ته مبهل ۵

دمگوتری: (هر نفج الحقیقة) نهو

سمت پان و زله.

النُّفَاجُ: خوږه زلزان و لوتبه رز ۵ نهو

كهسه ی لافسی شتیك ئی دما

كه نیه تی.

النُّفَاجَةُ: بهراوړو شوینی دادرای

كراس كه قوږچه كانی پیوه دمنړین.

النُّفِجُ: بیگانه یهك بکهوټه ناو

قهومیكه وه بی ووی بی نه چاکه ی

هه بی نه خرابه ۵ (ك: نُفَج).

النَّفِيجَةُ: كهوانیک له دره ختی (الْتَبَع)

دروست کرابی (جوره دره ختیكه

له به رزایی کیو و شوینی وادا دمروی

داره كه ی سهرمتیرو شتی وای ئی

دروست دمکری ۵ (ك: نفاج).

نَفَحَتِ الرِّيحُ نَفْحاً وَنَفْحاً: بایه كه هه لی

کرد، جولایه وه.

نَفَحَ العِرْقُ نَفْحاً: دماره كه خوینی ئی هات

۵ دمشگوتری: (نَفَحَ الطَّيْبُ)

بوئنه خوږه كه بلاو بووه.

نَفَحَ الشَّيْءُ: شته كه ی ئی دوور خسته وه.

نَفَحَتِ الدَّابَّةُ الشَّيْءُ: ولاخه كه به تیزایی

سمی له شته كه ی دا.

نَفَحَ فُلَانٌ بِالْمَالِ: مالی دا به فلانكه سی (نَفَحَ

فُلَانٌ بِالسِّيفِ) به شم شیر له فلانكه سی دا

به لام به هیواشی.

نَفَحَ اللَّبَنُ: ماسته كه ی هه ژاند.

نَفَحَ الْجُمَةُ: پیښه سمری داهیناو به شانیه ی

کرد.

نَافَحَ عَنْهُ: داکوکی ئی کرد.

نَافَحَ فُلَانٌ: بهر هه لستی فلانكه سی کرد،

دزی وهستا.

إِسْتَفْحَ بِهِ: په خنه ی ئی گرت، کوږسپی

خسته بهر دهمی.

الْأَنْفَعَةُ: روه کیكه وکوه باینجان ۵

به شیکه له ممه عیده ی گولکه نهو کارو

به رخ ۵ مادهمی کی تایبه تیبه له دیوی

فَفَخَّ فِي الْبُوقِ أَوْ الْهَرَجِ: بههموو هیزی
هوی به زورپناکهدا کرد بۆئهموی دمنگی
لِی بَی.

فَفَخَّ الشَّيْطَانُ فِي أَنْفِهِ: شهیتان بای تیکردو
هه لاینا بۆئهموی خوی بهزل بزانی ۵
لافی شتیک لَی بدا کهنبهتی.

فَفَخَّ الشَّيْءُ: هوی لهشتهکه کرد، بهمفو
ههلی دا.

فَفَخَّ النَّارُ: هوی لهناگرهکه کردو ههلی
ساند ۵ یان بهمؤشه دهمو هانکهو
شتی وا فوی لهناگرهکه کردو
پشکوکانی کهشانندنهوه.

فَفَخَّ الطَّعَامُ وَغَرِهَ فَلَانًا: خوراکهکه ورگی
فلانکهسی پرکرد ۵ دهمگوتری: (فَفَخَّ
شِدْقِيَّةٌ أَوْ حِضْنِيَّةٌ) لوتبهرزوی نواندو
خوی بهزلزانی.

فَفَخَّ نَفْعًا: توشی نهخوشی باکردن بوو،
ورگی بای کرد.

فَفَخَّ بِغَمِهِ: بۆزیدمپۆبی لهمانای
(نَفَخَ) دی.

إِنْفَخَّ الشَّيْءُ: شتهکه بهمرزبۆوه ۵
دمگوتری: (إِنْفَخَّ النَّهَارُ) رۆژهه لکشاو
بهمرز بۆوه.

إِنْفَخَّ فُلَانٌ: فلانکهس خوی بهزل
زانی و لوتبهرزوی نواند.

إِنْفَخَّ عَلَيْهِ: پهی لَی هه لسا.

الْمِنْفَاحُ: موشه دهمه ۵ ههرشتیک هموا

ناوهومی گهدهی گۆلکه لهو کاریلهو
بهرخۆله دهمدهیندری پیی
دمگوتری: (شیلوا وک) شیر پیی
دمگرتیه په نیر.

الْإِنْفَاحَةُ: (إِنْفَاحَةُ الْعَجُولِ) شیلواوک.
الْمِنْفَاحُ: کهسیک خۆبخته کاریکه وه که
په یوه مندی به نه وه وه نیه خو
له شتیک هه لقورتینێ کههیج
په یوه مندی به وه وه نه بی.

النَّفْعُ: سههما ۵ پیچه وانه کهی (الْلَفْحُ)
واته: گهرما.

النَّفْعَةُ: بۆنیك کهدل پیی خوش بی ۵
دمشگوتری: (أَصَابَتْ نَفْحَةً مِنْ عَذَابِ
رَبِّكَ) ههروا وشه (النَّفْحَةُ) بهمانا
بهخشش دی ۵ دمگوتری: (لَا يَزَالُ
لِفُلَانٍ نَفْحَاتٌ) تا ئیستا فلانکهس
بهخششی ههیه.

النَّفُوحُ: زۆرسارد ۵ دهمگوتری: (ضَرَعَ
نَفْرُوحٌ) گوانیکه شیر ناگرتیه وه،
شیری تیناوهستی ۵ (بَقْرَةٌ نَفْرُوحٌ)
مانگایه که به بی دۆشین شیر لَی
دمرزی ۵ (قَرَسٌ نَفْرُوحٌ) کهوانیکه تیر
دوور دهمه وای ۵ (رَبِيعٌ نَفْرُوحٌ)
رهبه بایه کی به هیزمو شت هه لهدا.

النَّفِيعُ وَالنَّفِيعُ: بهمانا (الْمِنْفَاحُ) دی.

فَفَخَّ بِغَمِهِ نَفْعًا: هوی تی کرد بهدممی بای
تیکرد.

لەنەنجامی ئەمەدا گونی دەهاوسین.

النَّفَاخُ: هاوسانی بەشیك له جهستهی بههوی نهخۆشییهوه.

النَّفَاخَةُ: هاوساویکه لهناوسکی ماسی

دایه ۵ ئەو بلق و تلوقانەن

کهدهکهونه سەر ئاو و شلەمەنی تر

۵ میزه‌لدان و شتی لەو جۆره که

مندال یارییان پێ دەکەن و فویان

تێدەکەن و بەرزیان دەکەنەوه.

النَّفِیخُ: ئەو شاگرد ناسنگەرو شاگرد

مسکەرەکی که به‌موشەدەمه یان

بەشتی تر ئەرکی خەلۆز

گەشاندنەوهوه و فوکران لەکوره

ئاگرەکهی لەئەستۆیه ۵ (ك: نَفْخاء).

نَقَدَ الشَّيْءُ نَفْدًا ونَفَادًا: شتەکه فەوتاً،

نەما، بپایەوه.

أَنْفَدَ فلان: فلان تیشوی بپایەوه مأل و

سامانی نەما.

أَنْفَدَ الشَّيْءُ: شتەکهی فەوتاند.

نَافَذَ: موحاکەمەکی لەگەڵ دا کردو

کیشەو نیزاعی نایەوه بۆئەوهی

بەبەلگە بۆری بدا.

إِنْفَذَ الشَّيْءُ: شتەکهی فەوتاند.

إِنْفَذَ الحق: مافەکهی وەرگرتەوه ۵

دەشگوتری: (إِنْفَذَ منه) لێی

وەرگرتەوه.

إِنْفَذَ اللبن: شیرەکهی هەموو دۆشی و

هیچی بۆ نەهێشتەوه.

کۆبکاتەموو ئاراستەکی بکا ۵ وەکوو

ئەو ئامیزەکی ئاسنگەرو مزگەر

خەلۆزی پێ دەگەشیئەنەوه ۵ (ك:

منافخ).

الْمِنْفَخُ: بەمانا (الْمِنْفَاخ) دئ ۵ (ك:

منافخ).

المنفوخ: (رجل منفوخ) پیاویکی فەلەو

و خۆگەبه ۵ یان ترسنۆکه.

التَّفَیخُ: دەرگوتری: (مابالدار نافخ) کەس

لەخانومکەدا نیه.

النَّفْخُ: شانازی و خۆبەزلزانی.

النَّفْخُ: هەموکردن و هاوسانیکه لەزەنگی

(زند)ی و لاخ دا پەیدا دەبێ ۵

نەخۆشییهکه توشی گون دەبێ پێی

دەرگوتری: (هۆپی).

السُّفْخُ: هەرمتی گەنجی ۵ دەرگوتری:

(فِي نَفْخٍ وَفَنَاءٍ نَفْخ).

النَّفْخَاءُ: لای ژوروێ ئیسقانی قاج ۵

زەوییهکی بەرزو بەپیت، نە لێهەلان

بێ نە بەردی تێدا بن کەمێک

دەرختی تێدا پوابن ۵ (ك: نفاخ).

النَّفْخَةُ: ورگ هاوسان و مەعیدە

پریوون بەخواردن یان بەشتی تر ۵

(نَفْخَةُ الشباب) هەرمتی گەنجی و

لاویەتی ۵ (نفخة الربيع) پۆزانی

پێگەبشتنی گزۆگیا نە بەهارد.

النَّفْخَةُ: دەرەیکە توشی ئەسپ دەبێ و

تَنَافَذَ الْقَوْمُ: خه لکه که که هوتنه کی شه و

دهمه ده میوه همر که سه به لگی
خوی خسته پرو.

اِسْتَنْفَذَ الشَّيْءُ: شته که ی برانده و
دهگووتری: (اِسْتَنْفَذَ وَشَعَهُ) تاقه تی
نهما، توانای خوی تیدا خهرج کرد
وهیچی پی نهما.

اِسْتَنْفَذَ الْأَمْرُ أَغْرَاضَهُ: کار که مبهسته
سهرمگیه کانی هاتنه دی و نیر چی
دی پیویست ناکا دریژدی پی بدری.
الْمُنَافَذُ: دهگووتری: (خَصَمٌ مُنَافِذٌ)
رکه بهر یکه چی له توانادایه بهکاری
دههینی بؤ نه وهی سهر بکه وی.

الْمُنْتَفَذُ: دهگووتری: (فُلَانٌ مُنْتَفِذٌ فُلَانٍ)
فلان کهس که بهر یوی نهما فلان به کی
ناخاو دمیداتی.

النَّفَادُ: هه وتان، نهمان، برانه وه
هورتان دمه فرموی: ﴿إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا
مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ﴾.

نَفَذَ الْأَمْرُ نَفْذًا وَنَفَادًا: کار که ته و او بوو
نه انجام درا ده شوگووتری: (نَفَذَ فُلَانٌ
لَوْجَهُه) فلان کهس پیبازی خوی
گرته بهرو پوی ده (نَفَذَ الْكِتَابُ إِلَى
فُلَانٍ) نامه که گه یشته فلان ده (هَذَا
الطَّرِيقُ يَنْفِذُ إِلَى مَكَانٍ كَذَا) نهم پیکایه
ده چی بؤ فلان شوین ده (نَفَذَ الطَّرِيقُ)
پیکایه ناسان و خوشه هه موو کهس

دمتوانی پیدای پرو ده (نَفَذَ مِنْهُ) لهم
شوینده وه چوو شوینیکی تر ده هورنان
دمه فرموی: ﴿يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنِ
اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ﴾
ده گووتری: (نَفَذَ فُلَانٌ فِي الْأُمُورِ)
فلان کهس له نیش و کاردا شاره و او
وریایه ده (نَفَذَ عَنْهُ) لئی تیپه ری پرکاری
بوو لئی.

نَفَذَ الْقَوْمُ نَفْذًا: له خه لکه که تیپه ری و
کهوته نه و بهر یان.

انْفَذَ الْقَوْمُ: خه لکه که دی داو به ناویان
دا پوی ده ده شوگووتری: (رَمَيْتُهُ
فَانْفَذَتْهُ) تیر یکم پیومناو هه نگاوتم
تیر که نه مدی و او دیو کونی کرد.

انْفَذَ الْكِتَابُ إِلَى فُلَانٍ: نامه کی نارد بؤ
فلان کهس.

انْفَذَ الْأَمْرُ: کار که نه انجام دا.

انْفَذَ عَهْدَهُ: واده و به لئینی خوی به چی
هینا.

نَفَذَ الْحُكْمُ: برپاره کی جیبه چی کرد.
تَنَافَذَ الْقَوْمُ إِلَى الْقَاضِي: خه لکه که
کی شه که کی خویان برده لای دادومر
بؤ نه وهی بویان به کالاً بکاته وه و
برپاری پی دمرکا.

التنفيذ في الحكم: به کرده و جیبه چی
کردنی برپاره.

الهيئة التنفيذية: نهو دمهسه لاتهی

یاساکانی دمو لهت جیبه جی دمکاو

بهمه مهلی به پیرمویان دمبی.

المنتقذ: بهر فراوانی و بهك نهكهوتن ۵

دمگوتری: (في ماله منتقذ) مال و

سامانهكهی زوره بهشی نهو شتانه

دمكا.

المنتقذ: شوینی تیدا هه لاسورانی شت،

شوینی پیدارویشتن و لی دمرچوون ۵

(ك: منافذ).

النافذ: دمگوتری: (رجل نافذ في أمور)

پیاو پیکه له کاروباری خوئی دا

سهرکه و تووه ۵ (طریق نافذ)

رینگایه که رویشتنی پیدا دمکری و

هموو کهس دمتوانی پیدایا برپوا ۵

(أمر نافذ) فهرومانیکه دمبی پابهندی

بی ۵ وشهی (النافذ) لهجهستهی

ناده میزاد ناوه بۆ کونه لوت و کونه

گوینی و نهو شتانه.

النافذ: دمگوتری: (طعنة نافذة)

برینیکه نه مبهرو بهری و مکوو

یهك وهان ۵ پهنجهرهی خانو

که پروناکی و هه وایان لی بجیتته

ژورموه بۆناو ژورمکان ۵ (ك: نوافذ).

النفاذ: (الحکم مع النفاذ) حاله تیکه

واده خوازی له گه ل برپاری دادگا

دمرچوو تهنفیز کردنیشی پیویست

دهبی، جاداواکه مهدهمی بی یان

جنائی.

النفذ: براندنه وهی شتو نه نجامدانی ۵

دمگوتری: (أمر بتنذ) فهرومانی کرد

به نه نجامدانی ۵ (قام بتنذ الكتاب)

جی له نامه کهدا بوو تهنفیزی کرد ۵

چاره سهرو رینگای پرگار بوون

له چورتم ۵ دمگوتری: (أتی بتنذ لهذا

المفضل) چار سهری نهو تهنگزهیهی

هینایه کایه وه ۵ ههروا دمگوتری:

(طعنة لها نفذ) برینیکه نه مدیواو

دیوه.

النفذ: دنکه میرو ۵ (ك: نفذ) ۵

دمگوتری: (قارب الخراز بين النفذ)

میرو چیه که میرو دهکانی لیک نزیك

کردنه وه.

النفاذ: نیش له دهست هاتوو کار

راپه پین.

النفوذ: بهمانا (النفاذ) دئ.

النفوذ: دمهسه لاتو هیزو توانا ۵

دمگوتری: (فلان ذو نفوذ عظیم)

فلان کهس دمهسه لاتیکه گه وره و

بهر فراوانی ههیه ۵ (مناطق النفوذ)

نهو ولاته زمعیضو بی دمهسه لاتانه

که دمو لهته زلهیزمکان دمهسه لاتی

خوینی به سهردا دمهسه پینن.

النفیذ: بهمانا (النافذ) دئ، دمگوتری:

(أمر نفیذ) همرمانیکه ملی بۆ کهج

دهکړئو تهنفیز دهی.

نَفَرًا نَفَرًا ونفورا: ولاتی خوی جی هیشتو

کهوته گمړان بهولاتان دا ه قورشان

دهمهرموی: ﴿فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ﴾.

نَفَرَ الْجَلَدُ نفورا: پیستهکه هاوساو

لهگوشتهکه جیابووه.

نَفَرَ مِنَ الشَّيْنِ نفورا: لهشتهکه

ههلسلهمیوهه فیزی لی کردموه پیی

پازی نهبوو.

نَفَرَ مِنَ الْمَكَانِ: لهو شوینه رږوی بۆ

شوینیکي تر.

نَفَرَ الْحَاجُّ مِنَ مَنَى: حاجبیهکان دهمتی

مینایان جی هیشت بهرمو مهکه

رږیشتن.

نَفَرَ النَّاسُ إِلَى الْعَدُوِّ: خهک بهپهلهو

ههلهداوان بهرمو رږی دوژمن رږیشتن

بوژنهومی شمړی لهگهل بکن.

نَفَرَ فُلَانًا نَفَرًا: بهسمر فلانکس دا زال

بوو لهبهر بهرمانی دا.

أَنفَرَ الْقَوْمُ: خهکهکه ولاغهکانیان

بلاوبوونهوه.

أَنفَرَ الدَّابَّةَ: ولاخهکی چهמוש کرد.

أَنفَرَ الرَّجُلُ: یارمته پیامهکی دا ه

دهگوترئ: (اسْتَفْرَهْم فَأَفْرَه) داوای

یارمته لی کردن یارمتهیان دا.

أَنفَرَ فُلَانًا عَلَى فُلَانٍ: برپاری بۆ

فلانکس دا بهسمرکهوتن بهسمر

فلان دا.

نَافَرَةٌ: کیشمی لهگهل نایموه ه شانازی

بهسمردا کرد.

نَفَرَ فُلَانًا مِنَ الشَّيْنِ: فلانکسی

لهشتهکه ترساند، لیی دوورخستهوه

ه دهگوترئ: (نفر الدابة عَنْ الرعي)

ولاخهکی له لهومرگا که

دوورخستهوه.

نَفَرَ عَنْ وَلَدِهِ أَوْ غِيَرِهِ: نازناوی ناشیرینی

بۆ مندالهکی یان بۆ کهسانی تر

دانا بهمه بهستی نهوه جندوکو

چاوی بیس کاری تی نمکن.

نَفَرَ فُلَانًا عَلَى فُلَانٍ: برپاری

سمرکهوتنی بۆ فلانکس دا بهسمر

فلانکس دا.

نَفَرَ فُلَانًا عَلَى الشَّيْنِ: فلانکسی زال

کرد بهسمر شتهکه دا.

تَنَافَرَ الْقَوْمُ: خهکهکه کیشمیان

تیکهوت ه شانازیان بهسمر پهکتر دا

کرد.

اسْتَنَفَرَتِ الدَّابَّةَ: ولاخهکه

ههلسلهمیوهه ه دوورکهوتهوه ه

(فهي مُسْتَفْرَةٌ).

اسْتَنَفَرَ الدَّابَّةَ: وای له ولاخهکه کرد

ههلسلهمیتهوه.

إِسْتَنْفَرُ الْحَاكِمَ الرَّعِيَّةَ: فەرمانرەوا داوای
لەخەڵکەکه کرد بەپەلە بپۆن بۆ
بەرەنگاریکردنی دۆژمن و شەڕ
لەگەڵ کردنی.

إِسْتَنْفَرَ بَنِي فُلَانٍ: داوای لەهۆزی فیلان
کرد بەهاواریهوه بێن و پزگاری
بکەن.

التَّافِرُ: دەرگوتری: (دابة نافر) ولاخیکە
هەڵ_____سەمینهوهی زۆرە
لەپیشپەکی و کێبڕکێ دا سەرکەوتووە
ه (شاة نافر) مەڕیکە کەرم لە
لوتیهوه دپته دەر، کەرم فری دەدا
شتیک لە لوتیهوه دەر دەدا وەکوو
کەرم وایە.

نافرة فلان: خەزم و کەس و کارە
نزیکهکانی فلانکەس.

النافورة: شتیکه لە باخچهو حتی وادا
دادەنرێ ئاو بەرز دەرکاتووه بەتەوژم
بۆ جوانکردن و پازاندنەوهو فێنک
کردنەوهی شوپنهکە.

التَّافَرُ: هەڵسەمینهوه.

التَّافَرَةُ: ئەو شتە ی ناو بژێوان یان
سەرکەوتوو لەزێرکەهوتوی
و مردەگرتی.

التَّافَرُ: خەڵکانیک بەپەلەو هەڵەداوان
بۆ شتیك دەچن یان بۆشەڕ ه (بەرم)
النفر الأول) دووهم پۆزی جەژنی

قوربانە که حاجی لەدهشتی
مینایهوه دەرپۆن بۆ مەککە ه (بەرم)
النفر الآخر) سیپهه پۆزی جەژنی
قوربان.

التَّافَرُ: لەسێ کەسهوه بۆ دەرکەس ه
دەرگوتری: (هم تفر فلان) ئەوانە
تاقی فلانکەسن ه پۆتاقە
بیاوێکیش دەرگوتری ه (ک: انفار).

التَّافَرَةُ: ئەوهی بەمەندال دا دەرگرتی بۆ
چاووزار.

التَّافَرُ: هاوشان لەشانازیی کردن دا
خەڵکانیک بپۆن بۆ شەڕ کردن
لەگەڵ دۆژمن.

التَّافَرُ العامُ: راجمینی تێکڕای خەڵک بۆ

شەڕکردن لەبەرانبەر دۆژمن ه

کەسیك که بئ کەلک بئ پێی
دەرگوتری: (فلان لافي العير ولا في

السفير) واتە: فلانکەس نەلەگەڵ

کاروانی قورپیش بوو کەلەشامەوه

دەرگەپایهوه بۆ مەککە

بەسەررۆکایەتی ئەبوسووفیان،

نەلەگەڵ سوپای قورپیش دا بوو

کەبەسەررۆکایەتی عوتبەیی کورپی

رەمبێعە بە پیر کاروانەکەوه چوو بۆ

پزگارکردنی، چاکەسیك لەگەڵ ئەم

دوو تاقەمەدا نەبووبێ بەپیاو حسیب

نەکراوه.

نَفَرُ الطَّيِّبِ نَفَرًا وَنَفَرًا: ناسکه که بازی داو
 قاجه کانی لَیْکَ هَلْ پَرین و بهیه که وه
 داینانه وه.

نَفَرُ فلان: فلانکس مرد.

نَفَرَتِ الْمَرْأَةُ وَلَدَهَا: نافرته که
 منداله که ی هه لپه پاند.

تَنَافَرُوا: عه مبارزی به کتر بوون،
 په لاماری به کتر یان دا ه دهگوتری:

(الصَّبِيَّانِ يَتَنَافَرُونَ فِي لَعِبِهِمْ)

منداله کان له یاری کردنه که یان دا
 به سمر به کتر دا بازیان دا.

التَّنَافُزُ: یاری به که یاری که ره کان بازی
 تیدا دهمن.

التَّنْفِيزُ: پونه که رمی بزړکاو که له ناو
 مه شکه که دا به کتر نه گری و تو په ل
 نه بی.

نَفْسُهُ نَفْسًا: به چاو هه نکاوتی، چاومزار
 لی یدا.

نَفِسَتِ الْمَرْأَةُ نَفْسًا وَنَفَاسًا: نافرته که
 مندالی بوو.

نَفِسَتِ وَلَدًا: مندالی بوو ه (دَمُ نَفَاسٍ)
 خوینی پاش مندالی بوون.

نَفِيسَ بِالشَّيْنِ: شته که ی لاخو شه ویست بوو
 له دمستی نه بووه پژدو چروک بوو دلی
 نه هات شته که به خشی.

نَفِيسَ الشَّيْنِ وَبِهِ عَلَى فلان: هه سودی
 به فلان برد به وهی که نه وشته هی

نَهْوَهُ نَهْوً وَنَهْوً: به سیاوی نه وه نه زانی
 نهو شته ی هه بی.

نَفْسَ الشَّيْنِ نَفَاسًا وَنَفَاسًا وَنَفَاسًا: شته که
 به نرخ بوو (فَهو نَفِيسٌ وَنَافِيسٌ).

أَنْفَسَ الشَّيْنُ: شته که به نرخ بوو،
 جیگای سهرنج بوو.

نَافَسَ فِي الشَّيْنِ: زیدمر موی له شته که دا
 کرد له دلی خه لک دا شیرینی کرد.

نَافَسَ فُلَانًا فِي كَذَا: کیر کیری له گه ل
 فلان دا کرد بوونه وهی پیشی بکه وی
 به بی نه وهی زبانی پی بگه به نی.

نَفَسَ عَنْهُ: قورسای له سمر که
 کردم وه.

نَفَسَ عَنْهُ كَرِيَةً: ناخوشی به که له سمر
 لبرد.

تَنَافَسَ الْقَوْمُ: خه لکه که پیش پر کی و
 مونا فسه ی به کتر یان کرد به بی
 نه وهی زبانیان بو به کتر بی.

تَنَفَّسَ: هه ناسه ی دا هه ناسه ی هه لکیشا.

تَنَفَّسَ الرِّيحُ: بایه که به هیواشی
 هه لیکرد.

تَنَفَّسَ فِي الْكَلَامِ: قسه ی دریژ کردم وه.

تَنَفَّسَ النَّهْرُ: پوبار که ناوی زیادی
 کرد.

تَنَفَّسَ الْمَرْجُ: شه بوله که ناوی دمردایه
 دمر.

تَنَفَّسَ الْعُمُرُ: ته مهن دریژ بوو.

النَّفْسُ: گیان ۵ دموگوتری: (خرجت نفسه

او جاد بنفسه) مردو گیانی لهدست

دا ۵ خوین ۵ دموگوتری: (دَفَّقَ نَفْسَهُ)

خوینی بهفیجقه ل دهرهینا ۵

خودی شتهکه ۵ دموگوتری: (جاء هو

نَفْسُهُ او بنفسه) نهو خودی خوئی

هات ۵ (ك: اَنفَسَ ونفوس)

دموگوتری: (أصابته نفس) چاوی

پیس ههنگاوتی، چاومزار لئی داوه ۵

(فلان ذو نفس) فلانکس خاومن

رهوشتی بهرزو مهردایهتیه ۵ (في

نَفْسِي اَنْ اَفْعَلَ كَذَا) له نیازو

مه بهستم دایه نهوه بکهه ۵ (فلان

يُؤَامِر نَفْسِيه) فلانکس دوو پاو

بوچونی ههیه نازانی به پپی کامیان

بکا.

النَّفْسُ: هه ناسه ۵ هه وای نهرم؛ بای

شه مان ۵ کرهبای شه مان ۵ قومه ناو

و شتی وا ۵ بارودوخی ناسایو بی

چورتمی ۵ دموگوتری: (هو في نفس

من امره) نهو کاروباری ناسایو بی

کی شه به دمتوانی به نازمزی خوئی

پهل راهاوی ۵ (يجي وبينه نَفْسٌ)

نیوانی من و نهو دووره ۵ (شراب ذو

نفس) شه رابیکه تینوایه تی

دمشکینی ۵ (شاعر او کاتب طویل

النفس) شاعیر یان نووسه ریکی

تَنَفَّسَ الْقَوْمُ: که وانه که درزی برد.

تَنَفَّسَ الصَّبْحُ: به یانی دمرکه وت،

رونکی به یانی ناشکرا بوو.

تَنَفَّسَ الصُّعْدَاءُ: هه ناسه یه کی قوئی

هه لکیشاو ماندویه تی هه سایه وه.

الْأَنْفَسُ: به نرخرتر ۵ دریزتر، باشتر ۵

فراوانتر.

التَّنَافُسُ: هه ئاننکی دمروونی

سروشتییه داخوازی نهومیه هه وئ

بدهی لاسایی گه وره پیاوانی میژوو

بکه یه وهو بجیته ریزی نهوان.

الْمُتَنَفِّسُ: دموگوتری: (أَلْفَ مُتَنَفِّسٍ)

لوتیکی پانه ومیووه کون گه وره یه.

الْمُنَافَسَةُ: به مانا (التنافس) دئ.

الْمُنَفِّسُ: دموگوتری: (مال مُنَفِّسٍ) مال و

سامانی زور.

النفس: زاروک ۵ شتیك چاومزار لئی

دابی ۵ خوژگهی بو بخوازی.

التنافس: چاوپیس، هه سودو چاوچنوئ

۵ (شيئ نَفَسٍ) شتیکه داخوازی

له سه ره.

النَّفَاسُ: جوړه خوینیکی ئافرمته

ماومیه دوای مندالبوون دئ لهو

ماومدا مندالدان و کوئه ندامی زاوژی

ده چنه وه سمر حاله تی سروشتی

خوینان که نزیکه ی شهش

هه فته یه کی گه رمکه.

ولاخه گانی به شه و رپوانه ی له و پرگا
کردن و بۆخوی نوست.

نَفَشَ الْقُطْنُ: لۆکه که ی کردموه ۵
هه لاجی کرد.

إِنْتَفَشَ الْقُطْنُ وَغَمَهُ: لۆکه که شی
کرایه وه.

إِنْتَفَشَتِ الْهَرَّةُ: پشیلکه موی جهسته ی
راستبوونه وه تاوا ی ئی هات بنگی
تاله مووه گانی جهسته ی بیندران.

إِنْتَفَشَ الطَّائِرُ: بالندمه که په رو بالی ئی
فش بوون دمگوت دمترسی یان
سه رمایه تی.

نَفَشَ: به مانا (نَفَشَ) دئ.

الْمَتَفَشُ: دمگوتری: (أَمَةٌ مَتَفَشَةٌ الشَّعْرُ)
کچۆله به که هزی ژاگا و بژن ۵
(أَنْفٌ مَتَفَشٌ) لوتیکه نه رمای
که مه و کون بان و فراوانه ۵ هه
هاوساویه ک ناوه وه ی بۆش بی.

النَّفَشُ: خوری (به شه) گراو و
پشکنراو ۵ شت و مه کی په رته وازه
بوو ۵ دمگوتری: (بَاتَتْ غَنَمَهُ نَفْشًا)
مه رو بزنه گانی بلاو بوونه وه ۵
قه سه ی زۆرو داواکاری زۆر.

النَّفَاشُ: لوتبه رزو خۆبه زلزان ۵
که سیك لاهی شتیك ئی بدا که نه بیی،
شانازی به شتیکه وه بکا که نه تی ۵
جۆره نارنجیکه دمگرتنه مره با.

هه ناسه درپژمو دمتوانی به جه نه
جۆر به هه رمه که ی خوی دمریخا ۵

(يَعْجِبُنِي نَفْسُ هَذَا الْمُؤَلِّفِ أَوْ هَذَا
الطَّاهِي) من سه رسام به شیوازی
نهم دانهره یان نهم چیشته لیته ره.

النَّفَوسُ: هه سودو رۆدو چاو چنۆک.

النَّفِيسُ: مَالٌ وَ سَامَانِي زۆر ۵ (شیی
نفیس) شتی به نرخی و خۆزگه بۆ
خوراو ۵ (رجل نفیس) پیاویکی چاو
چنۆک.

نَفَشَ الْقُطْنُ وَغَمَهُ نَفْشًا وَنَفَرَشًا: لۆکه که
کرایه وه، فش کرایه وه ۵ دمگوتری:
(نَفَشَهُ فَتَفَشَ).

نَفَشَ الْقَوْمُ: خه لکه که که و تنه حاله تی
هه رزانیه وه.

نَفَشَتِ الْمَاشِيَةُ فِي الزَّرْعِ: نازه له کان
به له ورگا و ناوکشت و کاله که دا بلاو
بوونه وه شه و له و پرپان کرد ۵ (ك:
نَفَشَةً وَنَفَاشَ) ۵ (وهي نَافِثَةٌ) ۵ (ك:
نوافش).

نَفَشَ عَلَى الطَّعَامِ: چوو ه سه ر سفرمو
خوانه که بۆ نان خواردن.

نَفَشَ الْقُطْنُ أَوِ الصَّوْفَ: لۆکه که ی شی
کردموه هه لاجی کرد ۵ خورپیه که ی
به شه کرد به نامیری شه تاله گانی لیک
کردنه وه ۵ یان به ده ست خورپیه که ی
خا و کردموه ۵ (أَلْفَشَ الرَّاعِي الْمَاشِيَةَ):

نَفَعَى بَبُولَه نَفَصًا: به‌ته‌کان می‌زی هه‌لدا،

دم‌گوتری: (نَفَصَ بالكلمة) قسه‌ی

به‌خیری کردن.

انْفَصَ بالضحك: زۆر پیکه‌نی.

انْفَصَ بشفته: به‌لیوی ناماژه‌ی بۆ کرد

ه‌ لیوی لی دافرینجاند.

انْفَصَ بالكلمة: قسه‌که‌ی به‌خیری

گوتن.

الْمِنْفَاصُ: که‌سیک زۆر پیکه‌نی ه‌

دم‌گوتری: (رجل مِّنْصَ وإمرأة

مِنْصَ) ه‌ هه‌روا ناوه بۆ که‌سیک

له‌کاتی نوستن دا می‌ز له‌جیگه

نووستنی دا به‌خۆدا بکا.

النَّفَاصُ: دم‌دیکه‌ توشی مه‌رووبزن

دم‌بی و می‌زه‌چرکه‌یان پئ دم‌کا تا

مندار دم‌بنه‌وه.

النُّفَصَةُ: فیجقه کردنی خوین ه‌ (ك:

نُفَص).

نَفَضَ الثَّوبُ أَوِ الصَّبْغُ نَفَضًا: قوماشه‌که

هه‌ندئ له‌په‌نگه‌کانی چونه‌وه، نه‌مان.

نَفَضَ الزَّرْعُ: کشت وکاله‌که‌ پیکه‌یی و

هه‌موو گوته دانه‌ویله‌کانی دم‌رکه‌وتن.

نَفَضَ الْكِرْمُ: دارمیومه‌که‌ پۆخه‌کانی

پشکوتن.

نَفَضَتِ الدَّابَّةُ: ناژه‌له‌که‌ زاو و زبی کرد.

نَفَضَ فُلَانٌ مِّنْ مَّرَضِهِ: فلانکه‌س

له‌نه‌خۆشییه‌که‌ی پزگاری بوو.

نَفَضَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که‌ تیشوو‌یان بپایه‌وه.

نَفَضَ الشَّيْءُ نَفَضًا: شته‌که‌ی ته‌کاند

بۆنه‌وه‌ی نه‌وه‌ی پپوه‌ی نووساوه

هه‌لومری ه‌ دم‌گوتری: (نَفَضَتُهُ الْحُمَى)

له‌رزوتا وشه‌قه‌تۆله‌ی هیناو هه‌لی

په‌راند.

نَفَضَ الْمَكَانَ وَغَرَهُ: سه‌یری شوینه‌که‌ی

کردو چی تیدا بوو بینی و لپی ورد

بۆوه بۆنه‌وه‌ی بزانی چیه.

نَفَضَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی لی کردموه ته‌کاندی

دایچه‌چۆراند ه‌ دم‌گوتری: (نَفَضُوا

حُلَاثَهُم) گوانی ناژه‌له‌کانیان په‌که‌یه‌که

دادۆشی و هه‌چیان تیدا نه‌هه‌یشه‌وه.

نَفَضَتِ الْمَرْأَةُ كَرَشَهَا: ناخرمه‌که‌ مندالی

په‌ک له‌دواپه‌کی بوون، مندالی زۆری

خستنه‌وه.

انْفَضَ الرِّعَاءُ: زمره‌که‌ هه‌چی تیدا

نه‌ما.

انْفَضَ الْقَوْمُ زَادَهُمُ: خه‌لکه‌که‌ تیشوو

بزیوی خۆیان ته‌واو کرد له‌ناویان

برد.

نَفَضَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی لی کردموه

ته‌کاندی دایچه‌چۆراند.

انْتَفَضَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ که‌وته جم و

جول و هه‌له‌به‌زو دابه‌ز ه‌ دم‌گوتری:

(فَلَا يَنْتَفِضُ مِنَ الرَّعْدَةِ) فلانکه‌س

به‌هۆی له‌رزوتاوه هه‌لده‌له‌رزئ.

الْمَنْفُضُ: به مانا (الْمِنْفَاضُ) دئ ۵ بیژنگی
گه وره.

الْمَنْفُضَةُ: قاپیکه گل یان لمبی تیدمکری
شتی سوتاوی تی فری دهری ۵
(ته پله کی جگهره).

الْمَنْفُضَةُ: داردهستی که له درهختی
خه یزمران بهرمو قالی و شتی وای
بی دته کی ندری و تهپ و تۆزی پی
لی دمکری تهوه.

الْمَنْفُضُ: نهو که سهی لهرزوتا دهیخاته
چۆقه چۆق.

الْمَنْفُضُ: (ثوب نَافِض) قوماشه که
رمنگه کهی چۆوه ۵ ههروا دمگوتری:
(أخذته حي نَافِض) لهرزوتای بههیز
هی ناویه ته چۆقه چۆق ۵ چاوساغو
نی شاندر له پیش قافللهوه ریگا که
به تاقی بکاتهوه بزانی ئەمینە یان
نا.

الْمَنْفُضُ: چۆقه چۆق و هه لهرزین
بههوی لهرزو تاوه.

الْمَنْفُضُ: گرانی و قات و قری ۵ نهوهی
هه لهدومری لهشتی ته کی ندر ۵
نهوهی له ناو دم دا دهمینی تهوه
له پرزه سیواک و شتی وا و تف
دهدری تهوه.

الْمَنْفُضُ: پۆشاک: دمگوتری: (ماعلیه
نفاض) هیچی له بهردا نیه هیج
پۆشاکیکی له بهردا نیه.

إِنْقُضَ الْكَرْمُ: دارمیوه که پۆخه گانی
کرانهوهو گه لای کرد.

إِنْقُضَ الشَّيْءُ: شته کهی داچۆراندو
دایته گاند.

إِنْقُضَ الْفَصِيلُ مَا فِي الضَّرْعِ: بیچوه
نازه لکه نهوهی له گوانی دایکی دا
بوو داچۆراند.

إِسْتَنْقَضَ الْقَوْمُ: خه لکه که جهند
که سیکیان نارد بو تاقیکردنهوهی
شوینه که تا بزانی ناخو دوژمنی
لییه، نهو شوینه ترسی تیدایه.

إِسْتَنْقَضَ الْمَكَانَ وَغَرَهُ: سهیری
شوینه کهی کرد بۆنهوهی بزانی چی
تیدایه و چی تیدا نیه و بیناسی.

إِسْتَنْقَضَ الْقَوْمَ: له خه لکه که وردبۆوه و
زۆری سهیر کرد.

إِسْتَنْقَضَ مَا عِنْدَهُ: نهوهی لای بوو دهری
هی نا.

الْأَنْقُضَةُ: نهو میوهو شتهیه که
له درهختی بهردار ده که ویتته خوار

بو ژیر درهخته که ۵ (ك: أَنْفِض) ۵
دمگوتری: (أصابنا اليوم أَنْفِض)
ئه مرمو میوهی له درهخت
به ربۆوه مان خوارد، کۆمان کردمهوه.

الْمَنْفَاضُ: قوماشیکه چارمه کهیه که له ژیر
درهخت پاده خری بۆنهوهی نهو
میوهی له درهخته که دته کی ندری
بکه ویتته سهری.

النَّفْضُ: نَهْوَ مِيوَهْو بهروبوومهی

لهدرمخت دمکهوئته خوار بو بنکی

درمخته که ه بۆلهتری که له

هیشومکهدا تیک دمترنجین و

پالهبهستوی پهکتر دمکهن.

النَّفْضُ: کهریشان و ههنگه مردوو که

دهکهونه ناو کوئهسهوه.

النَّفْضُ: ههلههرزینی لهرزوتادار.

النَّفْضَةُ: پیزنه باران کهله پارچه

زموهیک دهداو لهپارچه زمویهکی تر

نادا.

النَّفْضَةُ: کۆمهله خه لگیك دهنیردرین

بو شوینیک بو جاسوسی و بهتافی

کردنهوی ناخو دوزمن لهوی ههیه

یان نا؟

النَّفْضِي: ههلههرزین.

النَّفْضُ: دمگوتری: (امراة نفوض)

نافرهتیکه منداڵ زۆره ه (رجل

نفوض للمكان) پیاویکه لهشوینهکه

ورد دمبیتهوه.

النَّفِیْضَةُ: بهمانا (النَّفْضَةُ) دئی.

نَفَطَتِ الْقِرْنُ نَفْطاً وَنَفِیْطاً: منهجهلهکه

کولی پرزی وادههائی دهلیی تیره.

نَفَطَ فُلَانٌ: فلانکەس رقی ههلساو لهرفان

کهرم داهاتوووه ههر خوی دهخواتهوه.

نَفَطَ الْعَنْزُ: بزنهکه پزمی.

نَفَطَ الطَّبِیُّ: ناسکهکه باراندی ه دمگوتری:

(نَفَطَ فُلَانٌ) فلانکەس بهشیوهیهک

قسهی کرد کهس لیی حالی نهبی.

نَفَطَ الْمِیْبِی نَفْطاً: مندالهکه خروپلکهی لی

هاتن.

نَفِیْطَتِ يَدُهُ مِنَ الْعَمَلِ نَفْطاً وَنَفِیْطاً:

دمستی بالوکه و بلقی لی پهیدا بوون

ناویان تیدایه.

اَنْفَطَ الْعَمَلُ يَدِيه: کارکردن بلقی

لهدمست دا پهیدا کردن پرین لهئاو.

تَنْفَطَتِ الْقِرْنُ: بهمانا (نَفِیْطَت) دئی ه

دمهگوتری: (تَنْفَطَ فُلَانٌ) فلانکەس

لهرق ههلساوی خوی گهرم

داهاتوووه.

تَنْفَطَتِ يَدُهُ مِنَ الْعَمَلِ: بهمانا (نَفِیْطَت)

دئی.

النَّفِیْضَةُ: بلوق و بلق کهبههۆکاری

کارکردنهوه لهدمست دا پهیدا

دهبن و پرین لهئاو ه ئاوله و میکوته

ه دمگوتری: (ید نافطة) دهستیکه

بلوقی کردوووه، دهگوتری: (ماله

عافطة ولانافطة) هیچی نیه ه (ك:

نوافط).

النَّفَاطَةُ: نهوتجیهتی، نهوت دهرهین.

النَّفَاطُ: نهوت دهرهین لهبیرو کان ه

نهوت فروش.

النَّفَاطَةُ: بلقی سهه دهست و شوینی

تری جهسته که پرپین لهئاو ه نهو

شتهی نهوتی پی ده‌هاوی و
ده‌پېرژیننځ ۵ شوین دهرهینانی
نهوت.

النُّفْتُ: نهوت ۵ که به‌کاردئ بو
سوته‌مهنی و شتی وا.

النُّفْتُ: بلوؤو بلق له‌جه‌ست‌دا ۵
می‌کوت‌ه و ناو‌له.

النُّفْطَان: جوړه کوکه و هه‌ناسه دانیکه
له‌کاتی پق هه‌ئسان دا.

النُّفْطَةُ: که‌سیک ده‌ستی بلوؤی کردبن.
نَفْعُهُ نَفْعاً: سودی پی‌گه‌یاند (فهو نافع
و نَفَاع).

انْفَع: بازارگانی له‌شتی خیر نامیزدا
کرد.

نَفَعُهُ: بو زید‌م‌روی له‌مانای (نَفَع) دی.
اِنْتَفَعَ به: قازانجی لی‌ده‌ست‌که‌هوت.

اِسْتَنْفَعَ فُلاناً: داوی سودو قازانجی لی
کرد.

الْمَنْفَعَةُ: همرشتیک سودو قازانجی لی
ببیندري ۵ (ک: منافع) ۵ (مذهب

المنفعة) مه‌زه‌به‌ییکی نه‌خلاقییه ۵
به‌ناوبانگ‌ترین پېر‌م‌وی نه‌م

مه‌زه‌به (بنام و ستیورت میل) ۵
(منافع‌ال‌دار) نه‌و شتانه‌ی

که‌په‌یوم‌ندیان به‌خانوو و هه‌یه
و‌م‌کوو جه‌وش‌ه و سیاج و به‌ری‌تل‌او
زهراب و بارکون .....هتد.

(المنافع العامة) نه‌و سودو قازانجانه‌ی
بو هه‌موو که‌سه و هه‌موو خه‌ک
به‌گشتی لی سود‌م‌ه‌ند د‌م‌بن.

النَّافِعُ: ناو‌یکه له‌ناو ه‌جوانه‌کانی خودا.
النافعة: سودو قازانج ۵ ده‌گوتري: (ما

نفعي فلان بنافعة) فلان‌که‌س
قازانجیکی پی نه‌گه‌یان‌د‌ووم.

النُّفْعُ: خيرو بيرو سودو قازانج و
به‌ره‌که‌ت ۵ همرشتیک مروؤ

به‌مه‌به‌ست بگه‌یه‌نی.
النُّفْعَةُ: عه‌صاو گوچان ۵ (ک: نفعات).

نَفْءُ الْأَرْضِ نَفْأً: زه‌وی‌به‌که‌ی توو کرد.
نَفْءُ السُّوقِ: به‌وشکی هاوت‌ه‌که‌ی

به‌کاره‌ینا نه‌ی‌کرده جه‌ئوا.
نَفْءٌ نَفْأً: چلمی دم‌ردا له‌لوتی.

النَّفْيُ: شتی‌که و‌م‌کوو چاره‌که‌و سفره
و‌مه‌ایه هاوتی له‌سهر ده‌بی‌زرت‌ه‌وه.

النَّفْيُ: هاوت و شتی وا.
نَفَقَ الشَّيْءُ نَفْقاً: شته‌که ته‌واو بوو،

بر‌پایه‌وه نه‌ما ۵ ده‌گوتري: (نَفَقَ الزَّاد و
نَفَقَ الدِّراهم).

نَفَقَ الْبَرْعُ: په‌ربوعه‌که له‌کونه‌که‌ی خو‌ی
هاته دم‌ر.

نَفَقَتِ الدَّابَّةُ نَفْقاً: ولاخه‌که تو‌پی.
نَفَقَ الْجَرْحُ: برینه‌که تو‌یکلی هه‌ئدا.

نَفَقَتِ الْبِضَاعَةُ نَفْقاً: کالاکه په‌واجی
بوو ۵ داخو‌ازی له‌سهر زور بوو ۵

دمگوترئ: (نَفَقَتِ الْمَرْأَةُ): نافرته که

خوازیبئی کمری زور بوون.

أَنْفَقَ فُلَانٌ: فلانکس همزار بوو ۵ مالو

سامانی فهوتا.

أَنْفَقَ الشَّاجِرُ: بازرگانه که کالاکانی

پرواجیان پهیدا کرد.

أَنْفَقَ الْإِبِلُ: حوشرمه توکی بلاو بووه

لهبمر ههلهوی توکی ههلدا.

أَنْفَقَ الْمَالُ: مالو سامانه که لهناو برد.

نافق الیبرع نفاقاً: یه ربوعه که جووه

کونه کهی خوی.

نافق فلان: فلانکس دوورو بوو،

نموه دیمری بری پیچه وانهی نهوه

بوو کهله دلی دا بوو.

نَفَقَ السَّلْعَةُ: پرواجی به کالاکه دا بازار

گهرمی بۆ کرد.

إِسْتَنْفَقَ الشَّيْءُ: شته کهی کرده

نهمه هه بوو بۆ مالو مندالی ۵

دمگوترئ: (إِسْتَنْفَقَ الْمَالُ عَلَى عِيَالِهِ)

مالو سامانه کهی کرده بۆ بوو

مهسرهف بهسره مالو مندالی دا.

الإنفاق: به خشینی مال له بواریک

له بوارمکان دا ۵ ههزاری و نه بوونی،

قورنان دمفه رموی: ﴿إِذَا لَأَمْسَكْتُمْ

خَشِيَةَ الْإِنْفَاقِ﴾.

المُنافِق: دوورو، کهسیک کوهر

بشاریتهوه و ئیمان دهربخا ۵ کهسیک

دوژمنکاری بشاریتهوه و دوستانهتی

دهربخا ۵ کهسیک شتیك دهربخا و

پیچه وانهی بشاریتهوه.

الْمُنْفَاقُ: کهسیک نهفه ههی زۆربیی

مهسرهف و خهرجی زۆر بی.

الْمُنْفَقُ مِنَ السَّرَايِل: شوینی دۆخین ۵

پزوی دهریی.

الْمُنْفَقَةُ: هوکاری پرواج دان به کالاکا ۵

دمگوترئ: (حُسْنُ الْإِعْلَانِ مَنَفَقَةٌ

لِلسَّلْعَةِ) بانگه شه کردنی له بارو

پروپاگه نده کردنی جوان دمبیته

هوکاری پرواجی کالاکا.

النافقَاء: یه کیکه له کون و لانهی

یه ربوع نهو کونهی به دمر مومیه

لهویان دا خو حه شارنادا، خو

له کونیك دا حه شاردهدا که دیارنیه

۵ نه مهیه بنه مای نیضاق نیضاق

له نه مه و مرگه راوه ۵ (ک: نوافق).

النَّفَقُ: تونیل ۵ کونیکه له ژیر زموی و

ژیر کیو و نه مسهرمو سهر کونه ۵

له کوردستانی عیراق تا ئیستا دوو

تونیل ههیه یه کیکیان تونیلی

دهربه ندیخانه له شهسته کانی سهدهی

بیستهم تهواو بووه دووه میان

تونیلی نه زمهره سالی ۲۰۰۹ کرایه وه.

النَّفَقُ: شتیك زوو بهیته وه ۵ دمگوترئ:

(طعام نفق) خواردنی که زوو

دهربیته وه ۵ (فرس نفق الجری)

دئ ۵ زياد له بهشى خوى پيدا ۵
سویندی دا.

إِنْتَفَلَ مِنَ الْأَمْرِ: دورمهريزي خوى
لهكارهكه راگهپاند ۵ دهگوتري:
(إِنْتَفَلَ مَا قِيلَ) بهرائهتى خوى لهو
قسه گوتراوانه راگهپاند.

إِنْتَفَلَ مِنَ الْقَوْمِ: لهپارمهتيدانى
خهئكهكه دووركهوتهوه.

إِنْتَفَلَ الشَّيْءُ مِنْهُ: داواى شتهكهى لهو
کرد.

تَنْفَلَ الْمَصْلِي: نويزكرهكه نويزى
سوننهتى كردن.

تَنْفَلَ عَلَى أَصْحَابِهِ: لهدمستكهوتى
شهردا ۵ زياتر بهشى هاوهئهكهى
ومرگرت.

النَّافِلَةُ: زياد لهحقو پيويست زياد
لهبهشى خوى ۵ زياد لهفهرزو واجب
۵ دهگوتري: (هوَ يَصْلِي النَّافِلَةَ) ۵
قورنان دمفهرموى: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ
فَتَهْجُذُ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ﴾ ۵ همروا وشهى
(نافلة) ناوه بو دمستكهوتى شهر،
بوشتى بهخشاو، بو كورمزا، قورنان
دمفهرموى: ﴿وَرَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ
وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً﴾ مهبهست به (نافلة)
كورمزايه.

النَّفْلُ: همر تاعمتو خودا پهرستيهكه
زياد لهفهرزو واجب بئ ۵ همروا
ناوه بو سههما.

نهبهكه زوو لهغاردان دموهستيتهوه.
النَّفَقُ مِنَ النِّسَاءِ: ناهرمتيك لاي ميردى
نهمهقهى باشى بديرتى و شانسو
بهختى چاكي لاي ميردى ههبي.

النَّفَقَةُ: ناويكه له وشهى (الإنفاق) واته:
يهك مانايان ههيه ۵ نهو پارهى
خهرج دهكرى بو زن: كهميردهكهى
بووى دابين بكا بو خواردن و پوڤشاكو
شووينى نيشتهجي بوونو
پيويستياتى تر ۵ (ك: نفقات
ونفاق).

النَّفَقُ مِنَ السَّرَاوِيلِ: پزوى دهرپى و
رانكهو شهروال ۵ ناهووكى دهرپى.

نَفَلَ الرَّجُلُ نَفْلًا: پياومكه سويندى خوارد.
نَفَلَ فُلَانًا: زيادهى بهخشي بهفلائنكهس ۵
دهگوتري: (نَفَلَ الْقَائِدُ الْجُنُودَ)
سهرلهمشكرهكه زيده بهخشي دا
بهسهربازهكان ۵ لهدمستكهوتى شهر
بهشى دان.

أَنْفَلَ فُلَانٌ: فلائنكهس تeshويى تاودايهو
روهكى قهتادى برى بو خوشترهكه
بوئهوهى بيخوا.

أَنْفَلَ لَهُ: سويندى بو خوارد.
أَنْفَلَ فُلَانًا: لهدمستكهوتى شهر بهشى
فلائنكهسى دا.

نَفَلَ عَنْ صَاحِبِهِ: لهجياتى هاوهئهكهى
پارهى دا.

نَفَلَ فُلَانًا: بو زيدمروپى لهماناي (نَفَلَهُ

نَافَة.

أَنفَة لفلان من ماله: به خشى بؤ
فلانكس كه مكردهوه.

أَنفَة الدابة: ولاخه كهى ماندو كرد.

نَفَة الدابة: ولاخه كهى ماندو كرد.

إِسْتَنَفَة فلان: فلانكس ئيسراحتى
كرد ه پشوى دا.

نَفَاهُ نفوا: دورى خستهوه.

النَّفَايَة من الشئى: گويزرو بنزىل و
قربوى شتو بهرماوهى شت.

نَفَى الشئى نَفْيًا: شته كهى دوورخستهوه.

نَفَى الحاكم فلاناً: همرمانرپهوا فلانكسى
لهولاتى خوى دوورخستهوه دمري كرد.

نَفَتَ السحابة ماءً: ههوره كه بارانى
خوى باراند ه همروا وشهى (نفى)

به مانا ئينكار كردن دى ه دهلى نهو شته
همرنه بووه پوى نه داوه.

نَفَتَ الريحُ الترابَ: ره شه بابه گل و
خوله كهى رادا.

نافاء: دزى ومستا پيچه وانه بوو ه
دمگوترى: (هذه القضية تنافي تلك).

إِنْتَفَى: دووركهوتهوه، دمگوترى: (إِنْتَفَى
الرجل عَنْ بلدة) پياوه كه له زيديو

نيشتمانى خوى دوورخرايهوه
دمرگرا.

إِنْتَفَى شجرةً: هزى هه لومرين (إِنْتَفَى
الشجر عَنْ الوادي) دره ختى شيو و

النَّفَلُ: دمستهوتى شهر ه به خشش ه

(ك: أنفال) ه همروا ناومبو پمگه زى

پومگيك سالانهو ته مهنرپزه چهند

جوړيكي هميه ههنديكي ديمه كارمو

خوړسكه، ههنديكي دمروپنديرى

دمگري به نائف ومگوو نهو جوړه

كه پيى دموتري: (النفل الاسكندري)

و پيشى دمگوترى: بيرسيم.

النفل: سى شهوى دواى سبي مانگ واته

شهوى چوارهمو پينجهمو شه شهمو.

النرفل: دمريا ه دمگوترى: (رجل نرفل)

پياويكي به خشندهيه ه گهنجى قوزو

جوانچاك.

النفاف: بوشايى نيوان دوو كيو ه شتى
دوور.

النفف: هموا ه ساراي دوورو فراوان ه

دمگوترى: (قَطَعْتُ نَفْفاً مِنَ الْأَرْضِ) ه

به رزايى يهك له نيوان پوى زموى

نهودا بوشاييهك همبي ه دمگوترى:

(بَرَّ بَعِيدَةَ النَّفْفِ) بيريكه نيوان

بنكى و زاركى زوره ه (ك: نَفَانِف) ه

(نَفَانِف الدار) دموروبهري خانوو.

نَفَه نفها: ترسنوك بوو ه دلى زمعيفو

لاواز بوو ه نازهلى چه موش كه ژير بار

بكرى و بچه مينديرى.

نَفِهَتْ نفس فلان نفها: نهفسى فلانكس

مانسو بوو له وزى دا نهما (لهو

دۆلەكە فەوتان.

إِنْتَقَى مِنَ الشَّيْئِ: خَوَى لَمَشْتَهَكَ بَيَّ

بەری کردو خۆی ئی پزگار کرد.

تَنَافَتِ الْأَحْكَامُ أَوْ الْأَرَاءُ: بَرِّيارمکان یان

بۆچ—وونەکان دۇ بەی—هەكو

پێچەوانەى یەكتر بوون.

الْمَنْفَى: شوینی كەسانی دوورخراوه

لەزێدو نیشتمانیان.

النُّفَايَةُ: شتی فرێدراو لەبەر بئ

كەلكو خرابی ە باقی مەندەى شت

ە (نُفَايَةُ الْمَطَرِ) پڕزو پڕشكى باران ە

دەشگوتری: (هُوَ نُفَايَةُ الْقَوْمِ) ئەو

خوێری نەتەوئەكە یەتى، یەكێكە

لەهەتیوئەكەكانى نەتەو.

النُّفْيُ: پێچەوانەى ئیجابو ئیسپاتە ە

(عُقْرَةُ النُّفْيِ) سزایەكە بریتییە

لەو تائوانبار لەزێدو نیشتمانی

خۆی دوور بخەیتەو بۆ شوینیكى

تەربۆ ماومەكى دیاریكراو یان

دیاری نەكراو.

النُّفْيَانُ: ئەوئەى هەور دەپڕیژی لەناوی

خۆی ە لافاو.

النُّفْيَةُ: سەرمو خوانیكە لەپوشو پڕۆ

خورما دروست دەكړئ پێشى

دەگوتری سەلە، گۆشت و پەنیر و

شتى وای لەسەر دادەنێرئ و

دەخړیتە بەر خۆرتاو تا وشك

بیتەو.

النُّفْيَةُ: پاشماوو بەرماوئى شت ە شتى

فرێدراو لەبەر خرابى و بئ كەلكى.

النُّفْيُ: بەمانا (النُّفَايَةُ) دئ دوورخراوه

لەزێدو نیشتمانی خۆی ە دەگوتری:

(هَذَا نُفْيُ الرِّيحِ) ئەوئە هاوردەو

فرێدراو پەشەبایە ە ئەو گۆ و

خۆل و شتەى كە پەشەبایەكە لەبەر

قەدە درەخت—هەكانى دا

هەشتوئەتیەو ە (نُفْيُ الرِّيحِ) ئەو

ئاردەى بەر داشەكە لەسوێ

خولانەومیدا فرێى دەداتە دەر ە

(نُفْيُ الْقَيْدَرِ) ئەو دۆپە ئاوانەن

كە مەنجهل لەكاتى گۆلان دا فرێى

دەداتە دەر ە (نُفْيُ الْجَيْشِ) ئەو

سەربازانەى دەكەونە قەراخ و

بیجاخى سوپا ە (فُلَانٌ نُفْيٌ) فەلان

باوكى دیاری نیهو بۆخۆی ترو

كراوه.

نَقَبَ فُلَانٌ فِي الْأَرْضِ نَقْبًا: فەلانكەس

بەناوزموى دا گەرا ە روشت.

نَقَبَ عَنِ الشَّيْئِ: لەشتەكەى كۆلیمو.

نَقَبَ الْجِلْدَ أَوْ الْجِدَارَ: پێستەكە یان

دیوارەكەى كون كرد ە دەشگوتری:

(نَقَبْتُ التَّكْبَةَ فُلَانًا) كارسات و

تیشكانەكە فەلانكەسى كە لەهاچە كرد.

نَقَبَ الثَّرْبُ: قوماشەكەى كردە دەرپێى

كورت.

نَقَبَ الشَّيْئُ نَقْبًا: شتەكە كون بوو.

نَقَبَ البعيرُ: حوشرمکه سمی تهنک بوون
(سمی سوان).

نَقَبَ عَلَى القومِ نَقَابَةً: بوو بهگهورهو ریش
سپی خه لکمهکه ه (نَاقِبَ فلاناً): توشی
فلان بوو بهبی وادهو نهخشهی پیش
ومخت ه لهناکاو توشی بوو.

نَقِيحَةُ نِقَاباً: لهناکاو تووشی بووم.

نَاقِبُ الرَّجُلِ نَقِيبُهُ: شانازی بهسهر
پیاومکهدا کرد بهگرداری جوانو
رמושتی بهرز، بهسهری دا زال بوو.
نَقَبَ: بۆ زیندهرموی لهمانای (نَقَبَ) دا
دی.

نَقَبَ عَنِ الشَّيْءِ: زۆری لهشتهکه
کۆلیهومو وردبینی تیدا کرد.

تَنَقَّبَتِ الْمَرْأَةُ: خاهرمهکه چارشوی
بهسهر روخساری خوی دا دادایهوه.
الْمُنَقَّبُ: رینگهی تهنگه بهر لهنیوان دوو
کیو دا ه دهر بهندو تهنگل ه نهو
شوینه لی کۆلهرموه همولی خوی
تیدا نه انجام دما.

الْمُنَقَّبُ: شت گونکهر ه کهسیک زۆر
لهشت بکۆلێتهوه.

الْمُنَقَبَةُ: رینگای تهنگ لهنیوان دوو
خانودا که نه تواندری رموی پێدا
بکری ه گرداری چاک رמושتی بهرز
ه (ک: مناقب).
الْمُنَقَبَةُ: بهمانا (الْمُنَقَّبُ) دی.

النَّقِيبَةُ: برینیکه لهلای تهنیشتی مروف
پهیدا دهبی و دمه نیتهوه بو
ناوموهی جهسته.

النَّقَابُ: زاناو بلیمهتو زیرهک ه
سهرپوشیک ئاخرت دهمو لوتی
خوی پی دادهپوشی ه سک،
دهگوتری: (هما فرخان في نقاب
واحد) نهوانه دوولانهن و بهیهک
سک بوون و لهیهک دهجن.

النَّقَابَةُ: سهنديکا؛ کۆمه لیک
هه لدمبزی رین بۆ بهر توهمبردی
کاروباری تاپهفهو پیریک لهخه لک
ومکوو سهنديکای کریکاران،
سهنديکای نه نداد زیاران، سهنديکای
رۆژنامه نووسان ... هتد ه
هه لپز پراومکان لهناو خویان دا
یهکیک دمهکن به نه قیب و یهکیکی
تر به جیگرو بهو جۆره ه سهید
نژادمهکانی کوردستان و عیراقیش
کاتی خوی له (مهجلیسی
مهبعوسان) دا نوینه ریکیان هه بهوه
پێیان گوتوه نه قیب و نوینه رابهتی
سهیدمهکانی کردووه.

النَّقَابُ: کهسیک زۆر پشکنین بکاو
لهشت بکۆلێتهوه.

النَّقَبُ: کون له پیست و دیوارو شتی وادا
ه (ک: أنقاب، نقاب).

لهږوېشتن دا يان له کارمکه دا په لوی
کرد.

نَقَّثَ عَنِ الشَّيْءِ: شوېنی شته که ی
هه لکولی بونه ووی دمری بیښی.

نَقَّثَ الْأَرْضَ: زمویپه که ی شی کردموه
به پاچ و بیل.

نَقَّثَ الْعَظْمَ: مؤخی نیسقانه که ی دمره ینا.
نَقَّثَ فُلَانٌ فِي السَّيْرِ أَوِ الْأَمْرِ: فلانکهس

لهږوېشتن دا يان له کارمکه دا په لوی
کرد.

نَقَّثَ الشَّيْءَ: شته که ی گواسته وه.

إِنْتَقَثَ: دهق به مانا (نَقَّثَ) دی.

تَنْقَثُ فُلَانٌ: به مانا (نَقَّثَ) دی.

تَنْقَثُ فُلَانًا: هه ولی دا فلانکهس وگری
خوی بکاو مهیلی لای نه وی هه بی.

تَنْقَثُ ضَيْعَتَهُ: کاروباری نه وی گرته
دهست خوی.

نَقَاثَ: ناوه بؤ که متیار.

النَّقْثُ: فیتنه یی.

نَقَّحَ الشَّيْءَ نَقْحًا: چاکی شته که ی
له خراپه که ی جیا کردموه.

نَقَّحَ الْعَظْمَ: مؤخی نیسقانه که ی دمره ینا.

نَقَّحَ الْعُرْدَ: چله دارمکه ی سپی کرد،
تویکله که ی لی کردموه.

نَقَّحَ الْجِدْعَ: پرزو پالی له لقه دارمکه
کردموه وگریپه گانی لوس کردن

دمشگوتری: (نَقَّحَ الْكَلَامَ أَوِ الْكِتَابَ)

النَّقْبَةُ: دمرپی کورت، يان دمرپی بی

دمره لینگ ۵ گروپی و لهش خوران
يان سهرمتای گروپی ۵ شوینی

ژمنگ ۵ کاریگری ژمنگ له سهر
شتیک ۵ دموتری: (جلوت سيفي من

نُقْبَتِهِ) شمشیرمکه له ژمنگ مشتو
مال کرد ۵ (إن عليه نقبة من سواد)

له سهر نهو شته په لڼه ژمنگی پمش
هه یه ۵ دمشگوتری: (فلان حسن

النقبة) فلانکهس پوخسار جوانه.

النَّقْبَةُ: شیوهی پوخسار داپوشین ۵ (ك:
نقب).

النَّقِيبُ: زورپنا ۵ زوبانه ی تهرازو ۵
سهرؤکی سه نديکا ۵ پله یه که

له پله ی عهسکه ری و پولیس له زور
پله ی مولازیم و خوار پله ی رانیده ۵

پیش سپی و سهرؤکی بنه مالو لی
پرسراوی کاروباریان ۵ قورن ان

دمه رموی: ﴿وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ
نَقِيًّا﴾ ۵ (ك: نقباء).

النَّقِيبَةُ: (نقيبة الرجل) نه خلاق و
سروشت و رهوشتی پیاو ۵ مهشورمت

و پاړسی ۵ دمشگوتری: (هر میمون
النقيبة) پا دروستو مهشورمت

پیکراویکی پیروز ۵ هه روا دمشگوتری:
(ماله نقيبة) پای په سهندی نیه.

نَقَّثَ فُلَانٌ فِي السَّيْرِ أَوِ الْأَمْرِ نَقْثًا: فلانکهس

- قسه‌کهی پَـئـک و پَـئـک کردموه،
کتیبه‌کهی راست کردموه هه‌ئه‌کانی
لابردن.
ناقعه: قه‌لاجوی کرد.
نَقَحَ: بۆ زیدم‌پۆیی له‌مانای (نَقَحَ) دا
دی.
نَقَحَ الكلامَ أو الكتابَ: که‌لامه‌کهی
پاڤته‌کرد، هه‌ئه‌و نارپکیه‌کانی
لابردن.
نَقَحْتُ السنون: پۆژگار برستی ئی
برپوهو کاری خوی ئی کردووه.
إِنْتَقَعَ العَظْمَ: مۆخی ئیسقانه‌کهی
دهره‌ینا.
تَنْقَعُ شَحْمُ الناقة: به‌زو پیوی
حوشترمه‌که که‌م بوو.
الْمُنْقَحُ: دم‌گوتری: (رجل مُنْقَحٍ) پیاویکی
خاوه‌ن نه‌زمون و قالیبو پۆژگاره
هه‌روا دم‌گوتری: (طبعة من الكتاب
مُنْقَحَةٌ) چاپی نهمجارهی کتیبه‌که
پاڤته‌کراوه.
النَّقْحُ: هموری سپی هاوینه.
النَّقْحُ: زنانای شارمزاو قالیبو له‌زمانیاری
دا ۵ دم‌گوتری: (إِنَّهُ لِنَقْحٍ).
النَّقْحُ: لمبی سؤراوه و پاڤته.
نَقَحَ رَأْسَهُ بالعَصَا: به‌گۆچان و دارعه‌سا
له‌سه‌ری دا.
نَقَحَ الخُ من العَظْمَ: مۆخی له‌ ئیسقانه‌که
دهره‌ینا.
نَقَحَ الماءَ العَطَشَ: ناوه‌که تینوایه‌تی
شکاند.
إِنْتَقَعَ الخُ من العَظْمَ: مۆخی له
ئیسقانه‌که دهره‌ینا.
الانْقَحُ: دماغ بچوک ۵ که‌م دماغ ۵
ده‌گوتری: (ظليم أَلْقَحُ) بی‌چوه
نوعامه‌یه‌کی بی دماغه.
النَّقَاخُ: پاڤته‌و خالیص له‌هه‌موو
شَتِیک ۵ ده‌گوتری: (هذا نَقَاخ
العربية) نه‌مه‌ پاڤته‌ی زمانی
عه‌ره‌بییه ۵ هه‌روا وشه‌ی (النَّقَاخ)
به‌مانا ناوی ساردو صافو گوارا دی
۵ ناوی زۆر که‌ بیره‌لکه‌ن له‌شوینی
بی ئاو و بیرون دا زه‌وی بۆ
هه‌لکۆلی و دهری بی‌نی ۵ نووستنی
نه‌مین و نامان و بی وه‌ی.
النَّقْعَةُ: ئافره‌تی‌ک له‌بهر قه‌له‌وی
نه‌توانی برپا ۵ له‌رپۆشتن دا له‌بهر
گۆشتنی به‌هیواشی هه‌نگاو هه‌لینی.
النَّقَاخُ: لای پێشه‌وه‌ی پشته‌ مل (واته:
ده‌وروبهری گۆی‌چکه‌و ئیسقانی
پشتگۆی).
نَقَدَ الشَّيْءَ نَقْدًا: شته‌کهی سوژن هاژن
کرد بۆنه‌وه‌ی به‌تافی بکاته‌وه،
شته‌کهی له‌بۆته‌دا بۆنه‌وه‌ی چاک‌و
خراب لیک جیا‌بکاته‌وه ۵ دم‌گوتری:

(نَقَدَ الدَّرَاهِمَ وَالْذَنَانِيرَ وَغَيْرَهُمَا) دیناره
زینرو دیرههمه زیومکانی لهبۆتهداو
نهسلو تهزویری لَیْک ههلاوارد ه
ههروا دمگوتری: (نَقَدَ الشَّعْرَ وَ نَقَدَ
النَّشْرَ) عهیبو لهکهی لهشیعرو
پهخشانهکهدا ههن ههمووی دهرخستن
یان لایه نه جوانهکانی شیعو
پهخشانهکهی خستنه رو ه ههروا
دمگوتری: (فَلَانٌ يَنْقُدُ النَّاسَ) فلانکهس
رهخنه لهخه لک دمگرو عهیبو عاری
نهوانی دهرخستن و پاشمله غهپهبتیان
دمکا.
نَقَدَتِ الْحَيَّةُ فَلَانًا: مار بهفلانکهسیهوه
دا، مارکهستی.

نَقَدَ الشَّيْءَ وَإِلَيْهِ بَصَرُهُ نَقَرْدًا: بهتیهی
چاوی بۆشتهکهی پروانی بۆنهوهی
ههستی بی نهگری که بۆ نهو دپروانی.
نَقَدَ فَلَانًا الدَّارِمَ نَقْدًا وَتِنْقَادًا: پارمهکی بۆ
فلانکهس ژماردو دایه دمستی.

نَقَدَ فَلَانًا الشَّمْنَ، وَلَهُ الشَّمْنُ: پارهکهی
بههازری و دمستهو پهخه دا
بهفلانکهس و هیچ دوی نهخست.

نَقَدَ الشَّيْءُ نَقْدًا: شتهکه گهندهلی تیدا
دروست بوو ه دمگوتری: (نَقَدَ الصَّيْرُسُ
أَوِ الْقَرْنُ) ددانهکه یان شاخهکه کرمۆل
بوو، داخوران، شکان.

نَقَدَ الْخَافِرُ: سمهکه توپکلی ههلدا.

أَنْقَدَ الشَّجَرُ: درهختهکه گهلاى کرد.
نَاقَدُهُ: موناقههشهی لهگهل دا کرد
دمبارهی کارمه.

إِنْتَقَدَ الْوَلَدُ: مندالهکهی گهوره بوو.
إِنْتَقَدَ الدَّرَاهِمَ: دیرههمهکانی و مرگرتن
ه پارههپوچ و تهزویرهکانی
جیاگردموه، دمگوتری: (اِنْتَقَدَ
الشَّعْرَ عَلَى قَائِلِهِ) عهیبو خهوشی
شیعری شاعیرمهکی دهرخستن.

إِنْتَقَدَتِ الْأَرْضُ الْجَذْعَ: گلهکه
لقهدارمهکی گهندهل کرد و پزانندی.
تِنَاقَدَ وَتَنَقَّدَ الدَّرَاهِمَ وَغَيْرَهَا:
دیرههمهکانی لهبۆته دان ساغو
تهزویری لَیْک ههلاوارد.

الْإِنْقَادُ: کیسهل، یان کهسیک ددانى ژان
بکا ه ژیشک ه ههر لهم پوموهیه
کهلهپهندی پيشینان دا هاتوو
(أَسْرَى مِنْ أَنْقَدَ) لهژیشک
شهورموتره، چونکه ژیشک قهت
بهشهو ناخهوی ه ههروهها
لهپهنیکی تردا گوتراوه (بات بلیل
أنقَدَ) بهشهو بهخهپهر مایهوه
نهنوست.

الْإِنْقَادَانُ: کیسهل.

الْمِنْقَادُ: دهنډوک.

الْمِنْقَدَةُ: نامیری جیاگردنهوی گوپزی
کوپرهک و ئازا لهپهکتری ه پارچه

پاخمریکه گوږزی له سمر
جیادمکریتهوه.

النَّاقِدُ الفنی: پمخنهگری هونهری؛

نوو سهریک کاری سهرمکی نهومبئ

کاری هونهری و ناهونهری لیک

جیابکاتهوه ۵ کاری باشو خراب

لیک جیادمکاتهوه ۵ (ک: نقاد و نقدة)

۵ (النَّقْدُ) له بواری کرپن و فروشتن دا

فروشتن و کرپن به پارهی حازر،

(واته: پیچیه وانهی قهرز) ۵ همروا

دمگوتری: (درهم نقد) دیره می

زیوی نهصل واته: تمزویر نیه ۵

همروا ناوه بؤ پارهی سکه لیدراو چ

زهری چ زیو بی ۵ یان همر

پارمیکی تر که له بازپادا مامه نهی

بی بکری ۵ همروا ناوه بؤ فه نیک

قسهی باشو خرابی بی لیک

جیادمکریتهوه.

النَّقدُ: مروفی کم نمودو گه شه

نه کردوو.

النَّقدُ: جوړه درمختیکه گولتیکي زمردی

همیه له سارا دهری ۵ جوړه مهریکه

قه باره بچوک ۵ یان په گه زیکه

له نمازلی مهر حاج بچوک دم و لمبوز

ناشرین له ولاتی به حرمین همیه

به خپو دمکری، تاکه که ی پی

دمگوتری: (نقده) ۵ (ک: نقاد و نقادة)

۵ همروا ناوه بؤ مروفی خوږی و

هه تیومچه.

النَّقدُ: پروانه مادهی (الکرويا).

النَّقادُ: نهو کهسهی پارهی تمزویرو

نهصل لیک جیادمکاتهوه ۵ شوانی

نهو جوړه مهری که پی دمگوتری:

(النَّقدُ) له ولاتی به حرمین

به خپو دمکری ۵ یان خاومنی نهو

جوړه مهریه.

نَقْدُ نَقْدًا: پژگاری بوو خه لست ۵

دمگوتری: (انقذته فنقد).

انْقَذَ: پژگاری کرد، قوتاری کرد،

دمگوتری: (انقذته من الشر) و

(انقذت الشئ منه).

نَقَذَ: به مانا (انقذه) دی.

تَنَقَذَ: به مانا (انقذه) دی.

تَنَقَذَ منه الحديث: هسه کم لی دهره ینا ۵

قسم لی و مرگرت.

اسْتَنَقَذَ: به مانا (انقذه) دی.

الانْقَذُ: قالوچه.

النَّقدُ: سه لامهتی و پژگاری بوون ۵

دمگوتری: (نقدا لك) سه لامهتی و بی

وهی بؤ توبی همیه له خوشتی دا

بی.

النَّقدُ: پژگاری کرد، نهوی له دهمستی

به کیکی تر پژگاری ده کی ۵

دمگوتری: (ماله شَقْدُ ولا نقذ) واته

هیچی نیه.

التَّقِيْذُ: نهوهی لهدهستی دوژمن رزگار
دمکړئ ۵ (ک: نقانذ).

التَّقِيْذُ: بهمانا (التَّقِيْذ) دئ ۵ دهگوترئ:
(هو نقیذة بؤس) نهو رزگار بووی
بهلاو کارمساته ۵ همروا ناوه یو زړئ
لهم پوهوه که زړئ جهستهی مړوف
دمپارپړی له زمبری شمشیرو شتی وا
۵ (ک: نقانذ).

نَقَرَّ عَنْ الْأَمْرِ نَقْرًا: لهسته کهی کوئیپوه.
نَقَرَّ فِي الْحَجَرِ: لهسر بهردمه کهی نووسی.
نَقَرَّ فِي صَلَاتِهِ: پهلهی کرد له نه انجامدانی
نویژمه کهی داو خپرا خپراو
سهرسهرمکی نویژی کرد ۵ لهحه دیس
دا هاتووه: که پیغه مېهر (دخ) (نهی
عَنْ نَقْرَةِ الْغَرَابِ) نهی کردووه له
نه انجامدانی نویژ به شیوهی پهله پهل و
چونه پوکوع و سجد و دك دندوك
له زموی دانی قهله پرشه.

نَقَرَّ بِلِسَانِهِ: به زوبان فیکه ی ئ دا.
نَقَرَّ بِالْدَابَّةِ: دهنگی له ولاخه که کرد
بؤنه وهی خپرا پړوا ۵ دهگوترئ: (نَقَرَّ
بفلان) له ناو خه لکه که دا ته نیا بانگی
فلانکسی کرد.

نَقَرَّ فِي الصُّورِ: هوی به که پرنا دا کرد ۵
قورن دمه رموی: ﴿فَإِذَا نَقَرَ فِي
الْثَّاقُورِ﴾.

نَقَرَّ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: شته کهی به شته که

کیشا ۵ دهگوترئ: (نَقَرَّ رَأْسُهُ بِأَصْبَعِهِ)
به په پنجه ی له سهری خو ی دا ۵ (نَقَرَّ
الدف) دمه که ی ژمنی ۵ (نَقَرَّ الْعُرْدُ)
عودمه کی ئ دا.

نَقَرَّ السَّهْمُ الْهَدَفَ: تیرمه که له نیشانی دا.
نَقَرَّ الطَّائِرُ الْحَبَّ: بالنده که دهنکه
دانه ویلنه کانی چنینه وه.

نَقَرَّ شَيْئًا مِنَ الطَّعَامِ: به په پنجه هندی له
خواردنه کهی هه لگرت.

نَقَرَّ الشَّيْءُ: شته کهی به نامیری هه لکولین
هه لکولی.

نَقَرَّ النَّقَارُ الْحَشْبَةَ: نه فارمه که
تهخته دارمه کهی کونجکونج کرد.

نَقَرَّ الْحَيْلُ الْأَرْضَ: نه سپه که به سمه کانی
زمویه کهی قولکه قولکه کرد.

نَقَرَّ فُلَانًا: په خنهی له فلان گرت.
نَقَرَّ فُلَانًا نَقْرًا: فلانکس هم ژار کهوت.

نَقَرَّتِ الشَّاةُ: مهرمه که تووشی نه خووشی
ته په قهو سم داو هسان بوو.

نَقَرَّ عَلَيْهِ: پهی ئ هه نسا ۵ (فهر نَقَرَّ
ونقرة).

أَنْقَرَّ عَنْهُ: وازی ئ هی نا ۵ دهگوترئ:
(صَرَبَهُ فَمَا أَنْقَرَّ عَنْهُ حَتَّى قَتَلَهُ) لی

داو وازی ئ نه هی نا هه تا کوشتی.
نَاقِرَةٌ مَنَاقِرَةٌ وَنَقَارًا: کی شه ی له گه ن دا
نایه وه بهر په رچی قسه که ی
دایه وه.

تَقَرَّ الطائر في الموضع: بالندمه که
زمويهه که ی تهخت و خوش کرد
بؤنه و می هیلکه ی تیدا بکا.

تَقَرَّ بِاسْمِ فلان: لهناو کۆمه ل دا ناوی
فلانی دیاری کرد.

تَقَرَّ الشئى وعنه: لیى کۆلیه وه و
پشکنینی بؤ کرد.

إِنْتَقَرَّ الشئى: شته که ی به بی نرخ و پوج
لهقه لهم دا ۵ دمشگوتری: (جرت

السيول فإِنْتَقَرَّتْ تُقَرَّ إحتبس فيها
الماء) لافاو هه لساو زموی فولکه
فولکه کردو ئاوتیان داومستا.

إِنْتَقَرَّ الشئى وعنه: به مانا (تَقَرَّ دى.
إِنْتَقَرَّ الشئى: شته که ی هه لئزارد.

إِنْتَقَرَّ في الدعوة الى الرئمة: بؤ
داومته که هه ندئ خه لکی بانگ
کردو هه ندئکی بانگ نه کردن.

إِنْتَقَرَّ الرجل بالرجل: پیاومکه ی تایبمت
کرد به بانگ کردن هه ربه ته نها
بانگی نه وی کرد لهناو کۆمه له
پیاومکه دا.

تَنْقَرَّ الشئى: له شته که ی کۆلیه وه.

تَنْقَرَّ على الأهل والمال: دوعای له خزم و
خیزان و مال و سامانی کرد.

الأنقرة: چالایی و شیوه لی سهردمنکه
دانه ویله.

المنقار: دمندوکی بالنده ۵ (ك: مناقير)

همروا ناوه بؤ ناسنیک و مکوو پاچ
وايه که وانه ییه به ردی پی
ده پردرینه وه ۵ نامیریکه داری پی
گونگون دمکری.

المنقر: چه کوش ۵ (ك: مناقير).

المنقر: داریکه کون دمکری و شهرابی
تیدا دمکری به سرکه ۵ بیری ئاوی
بچوک ۵ یان بیری سهرته سک
که له زموی توندو پته ودا لی بری ۵
(ك: مناقير).

النقار: تیر: که نیشانه بهه نگیوی.

النقار: به لگه ی کاریگهر ۵ (ك: نواقر)
دهگوتری: (أتخي عنه نواقر) له و

کابرایه وه قسه یه کی ناشرینم پی
گهی ۵ (أخطات نواقر فلان) به لگه و
ده لیلی فلان جیی خویان نه گرت
هه لپان کرد.

النقار: که ره ناو شاخیکه فوی پیدا

دمکری و مکوو نیشانه و پی شه کی
دو نیا و یرانبون دمناسری ۵ قورشان
دمنه رموی: ﴿إِذَا تَقَرَّ فِي النَّاقِرِ﴾ ۵
(ك: نواقر).

النقار: ماوه ی نه و منده ی بالنده

دمندوکی به مارو کرم و شتی وادا
دهدا ۵ نه و ورده و پارچه و کانه ی
له کاتی به مرد چاک کردن دا
له به ردمکه دمنه وه، یان نه و پارچه

نُقْرَةُ الْقَفَا: قولگه به که له کوتایی دماغ
دا ۵ قولگه ی چاو ۵ قولگه و لانه ی
هیله کردن ۵ پارچه ی زیرو زبو
که بتوینریتته وه.

النُقْرَةُ: دمردیکه تووشی حاجی نازهل
دمبی.

النُقَار: که سیک زور لیکولینه وه و
پشکنین نه انجام بدا ۵ دهگوتری:
(رجل نُقَار) بیاویکی لیکولنه ره مو
پشکینه ره له کاروبار و همواگری دا
۵ که سیک پیشه ی نه وه بی نه قاری
به ردیکا یان دار کونج کونج بکا.

النُقَر: نه و به ردو داره ی کونج کونج
دهگری ۵ قهده دار که گرین گرین
دهگری و مگوو پلیکانه پییدا
سهرده که ون بؤ به زایی و سهربان ۵
قهده داریکه کاسه ی لی دروست
دهگری و سرکه ی خورمای تیدا
دروست دهگری ۵ چالایی و شیوه لی
سهر دانه ویله ۵ شتی پرو پوچ و
که م نرخ، قورشان دمه رموی: ﴿وَلَا
يُظْلَمُونَ نَقِيرًا﴾ ۵ ههزارو ناتاج ۵
تویکلی دانه ویله.

النُقِرَة: که شتی بچوک.

نُقْرَةُ فِي الْمَكَان: زور له شوینه که مایه وه.
النُقْرَةُ: دهگوتری: (مالك مُنْقَرِدًا) نه تو
مانه موت نیه، هۆکاری مانه موت
نیه.

دارانه ی له دار برینه ومدا هه لدمورن
۵ دهگوتری: (ما ترك عندي نقارة إلا
انتقراها) ههرشتیکی به که له هاتو
لام بوو بردی و هیچی نه هیشته وه.

النُقَارَة: پیشه ی به رد چاککردن و به رد
بیراز کردن.

النُقَر: کوتانه وه و بیرازکردنی شت
تاده گاته نه اندازه ی کونکردن ۵
چه قهنه لیسان: که له ناکامی
پیکیشانی قامکه گه وه به قامی
ناوه راست پهیدا دمبی.

النُقَر: به مانا (الأنقر) دی.
النُقَر: سیفه تی موشه به هه به ۵ ناو یان
بیر.

النُقَر: دهگوتری: (أعوذ بالله من الفقر
والنقر) په نا ده گرم به خودا له
نیفلیجی و مال فهوتان و هه زاری.
النُقَر: عه یب و تانه ۵ داوای تایبه تی ۵
دهگوتری: (إن المولم منا لا يدعوا
النقری) داو مته کر له نیه داو مته ی
تایبه تی ناکا به لکوو بانگی هه موو
که س دهکا.

النُقْرَة: شهره دهن دوك، دهگوتری:
(بينهما نُقْرَة).

النُقْرَة: چالی بچوک و که وانه ی
له زهوی و به ردو شاخ و شتی تر
که ناوی باران و لافاوی تیدا
دهمینیتته وه.

کوشت.

نَقَرَهُ: بازی بی داو هه‌لی پهراند،
په‌مقساندی ۵ ده‌گوتری: (نَقَرَتِ الْمَرْأَةُ
صَبِيحًا) نافرته‌که مندا له‌که‌ی
هه‌لپه‌راند.

إِنْتَقَرَتِ الْمَاشِيَةُ: نازه‌له‌کان نه‌خوشییان
تی‌که‌وت.

إِنْتَقَرَزَ لِفُلَانٍ مَالَهُ: مالی خراب و بی
که‌لکی بو هه‌لپه‌رارد و پی دا.

النَّقَرُزُ: توشبوو به نه‌خوشی (نوقاز)
جو ره دهردی‌که توشی نازه‌ل دهبی.

النَّاقِرُ: ده‌گوتری: (عطاء ناقِر)
به‌خشیشی خراب و بی نرخ ۵ (ذو

ناقِر) خاومنی مالی خراب.

النَّاقِرَةُ: به‌کیک له‌قاجه‌کانی نازه‌ل ۵
(ک: نواقز).

النَّقاز: دهردی‌که توشی نازه‌ل دهبی و
منداری ده‌کاته‌وه.

النَّقَزُ: شتی خراب و بی که‌لک، پیاوی
خوین‌پری و هه‌تیومچه ۵ ده‌گوتری:

(أعطاء من نقز المال) مالی خرابی
پیدا ۵ نازناو و له‌قه‌ب.

النَّقَزُ: ناوی صاف و بی‌گه‌رد.

النَّقَزُ: ناوی صاف و بی‌گه‌رد ۵ بیر.

النَّقَزُ: بیر.

النَّقاز: چوله‌که ۵ یان چوله‌که‌ی بچوک
۵ (ک: نقاقین).

النَّقَرِسُ: نه‌خوشییه‌کی به‌نازاره

به‌زوری له‌جومزگی حاج و قامی

حاج دا په‌یدا دهبی ۵ پینشی

ده‌گوتری: (داء الملوك) دهرده پاشا ۵

فهوتان و تیدا‌چوون ۵ به‌لای گه‌وره

۵ (ک: نقارس).

النَّقَرِسُ: چاوساغ و پی نیشاندهری

شاره‌زاو زیره‌ک ۵ پزیشکی شاره‌زاو

زیره‌ک ۵ شتی‌که وه‌کوو گوول نافرمت

له‌سهری خو‌ی شه‌ته‌کی ده‌دا ۵ (ک:

نقاریس).

نَقَرَشَ الشَّيْءُ: شه‌ته‌کی پنی ۵

پازاندیه‌وه ۵ له‌ماندی ۵ لی‌ی

کو‌لیه‌وه.

النَّقَرَشَةُ: هه‌ستی که‌م ۵

زه‌خرمه‌کردن و جوان‌کردن.

نَقَرَ الطَّبِيُّ وَغِيهِ فِي عَنِيهِ نَقْرًا وَنَقْرَانًا:

ناسکه‌که خو‌ی به‌رز کردموو بازی دا.

أَنْقَرَ فُلَانٌ: فلان‌که‌س شتی خرابی

هه‌لگرت و کردی به‌مالی خو‌ی ۵

به‌ردموام بوو له‌سهر خوارده‌وه‌ی

ئاوی صاف ۵ نازه‌له‌کانی

نه‌خوش‌شیان تی‌که‌هوت و

منداربوونه‌وه.

أَنْقَرَ عَنْ الشَّيْءِ: وازی له شه‌ته‌که هینا،

ته‌رکی کرد.

أَنْقَرَ عَنُوهُ: دوژمنه‌که‌ی به‌خیریای

نَفْسُ النَّاوِسُ نَفْسًا: زنگه که لیی دا،
دمنگی هات.

نَفْسٌ لِّلان: فلانکس زنگی لی دا ه
دمگوتری: (نَفْسٌ بالناوس).

نَفْسَ الشَّرَابُ: شرابه که مزر بوو.

نَفْسٌ بَيْنَ الْقَوْمِ: فیتنه و ناشوبی له نیو
خه لکه که دا نایه وه.

نَفْسٌ فَلانًا: په خنه ی له فلانکس گرت و
تانو ته شمری لی دا.

تَنَافَسَهُ: په خنه یان له یه کتر گرت ه
دمگوتری: (بینهما منافسة و مناقسة).

نَفْسٌ فَلانًا: بؤ زیدمړوی له مانای
(نَفْسٌ) دی.

نَفْسَ الْقَوْمِ بِنَاوِسِهِ: به زمنگ و
شاورمکه ی بانگی خه لگی کرد.

نَفْسُ الدَّوَاةِ: نوچه که ی خسته ناو
شوشه مهرمکه به که بؤنه وه ی پی
بنوسی.

النَّاوِسُ: زمنگیکه بؤنه وه گاتی
نویژکردنیان هاتوو ه (ك):
نواقیس).

النَّفَاسَةُ: عهیب و گالته پیکردن.
النَّفْسُ: جوړیکه له زمنگ و زمنگوله.

النَّفْسُ: مهرمکه ب که شتی پی
دمووو سړی ه (ك: أَنْفُسٌ، أَنْفَاسٌ).

النَّفِيسُ: دمگوتری: (رجل نفيس)
پیاویکه په خنه له خه لك دمگړی.

نَفْسُ الشَّيْءِ نَفْسًا: له شته که ی کؤنیه وه و
به دوایدا جوو دمری هیئا ه دمگوتری:
(نَفْسُ الشَّوْكَةِ بِالنَّفَاسِ) چقه لکه ی
به موکیش دمره یئا.

نَفْسُ الْحَقِّ مِنْ فلان: مافه که ی له فلان
وهرگرتوه.

نَفْسُ الشَّعْرِ: مووکانی هه لکه ندن.

نَفْسُ مَرِيضٍ الْغَنَمِ: کوزو گه وه و ناغهل
مهرو بزنه کانی مائی، خاوین کرده وه ه
له حه دیس دا هاتوو: (اِستوصوا بِالْمَرْيِ
خیراً فانه مال رقیق و أنقشوا له عطنه).

نَفْسُ الشَّيْءِ: شته که ی په نکاو په نگ کرد و
رازانده وه.

نَفْسُ الرُّحَى: بهر داسی ناشه که ی بیراز
کرد بؤنه وه ی زیر بی و باش
دانه ویله که بهاری و وردی بکا.

نَفْسُ الْعِثْقِ: هیښوه خورماکه ی چقل
هاژن کرد بؤنه وه ی زوو شیرین ببی و
بکا.

نَفْسُ الْعِثْقِ: هیښوه خورماکه خال خال
بوو نیشانه ی گه یشتوی لی دیاری دا ه
(فهر منقوش).

أنقش: بهر دموام بوو له سمر خواردن
خورمای وشکه لی ته پرکراو ه
به دوا داجونی بؤ قهرز دارمکه ی
نه نجام دا.

ناقشه مناقشة و نقاشًا: له حیسابه که ی

کۆلپه وه ۵ دمگوترئ: (ناقشه في

الحساب) له حيسابه كه دا

ليكۆلپينه وهى له گه ن كرد.

ناقش المسألة: مه سه له كهى له گه ن دا

باس كرد.

نقشه: به چهن رهنگيك رهنكى كردو

رازانديپه وه.

إنتَقَشَ فلان في قصه: داواى له

نه خشكه ركه كرد كه له سه ر نقىمى

نهنگوستيله كهى نه خشى بۆ دروست

بكا.

إنتَقَشَ الشيء: شته كهى دهرهينا ۵

شته كهى هه ئيزارد.

إنتَقَشَ منه جميع حقه: هه موو مافى

خوى ئى ستاند.

المنقاش: ناميرى نه خشه كردن (ك:

مناقش) ۵ دمگوترئ: (استخرجت منه

حقي بالمناقش) زۆر به گرگرو

ناخوشى مافى خۆم ئى ستاند.

المنقوشة: برين كه ئيسقانه وردهى ئى

دهر بئندرى.

المنقاشة: پيشهى نه خشه كارى.

المنقش: شوپنكه و شوپندمست ۵

دمگوترئ: (ذهب الرماد حتى مانرى

له نقشا) گلو خۆله كه رۆي و نه ما

شوپنه وارى نابيين ۵ خورماى

وشكه و ميووى ته پگراو.

المنقاش: كه سيك پيشهى نه خشكارى

بى.

المنقش: هاوشان و هاو وپنه ۵

دمگوترئ: (هذا نقش هذا) نه وه

هاوشانى نه وه ۵ دمگوترئ: (ماله

ضد ولا نقش).

نقص الشيء نقصاً ونقصاً: شته كه كه م

بوو، بى هيز بوو، لاوازو زه بون بوو ۵

دمگوترئ: (نقص عقله أو دينه) عه قلى

لاواز بوو، ئايينى كز بوو.

نقص فلاناً حقه: مافى فلانى ژيهر ليودا ۵

حه قى كه م كردموه.

نقص فلاناً نقيصة: تانه و ته شه رى له فلان

دا.

نقص الشيء فلاناً: شته كه پيويستى

به فلان بوو.

انقص الشيء: شته كهى كه م كردموه.

نقص الشيء: بۆ زيده رويى له ماناي

(نقصه) دئ.

إنتقص الشيء: به مانا (نقص) دئ.

إنتقص الحق: حه قى شاردموه، مافى

پيشيل كرد.

إنتقص الثمن: نرخه كهى دابه زاند.

تناقص الشيء: شته كه ورده ورده كه م

بۆوه.

تنتقص الشيء: كه م كه م شته كهى ئى

ومرگرت.

تَنْقَصُ فَلَانًا: عهیبی لهفلان گرت.

إِسْتَنْقَصَ الشَّيْئُ: شتهکهی بهکهم

لهقهلهم دا ه کهمو کوپی پال دا.

إِسْتَنْقَصَ الشَّمَنُ: داوای کهمکردنهووی

نرخهکهی کرد.

الْمَنْقَصَةُ: کهمو کوپی ه (ك: مَنَاقِص).

النَّقْصُ: لاوازو کز دهگوتری: (أصابه

نقص في عقله أو دينه) کزی و لاوازی

لهعهقلی دا یان لهناپینی دا تووشی

بوو ه لهبوارى زانیاری (عروز) دا

قرتانندی پیتی حموتهمی (مفاعلتن)

لهبهحرى (الوافر) دا، دمپیتته

(مفاعلت) دواپی دهگوپی بو

سهرکیشی (مفاعیل)، تمنها

لهحهشودا دمبی.

النَّقْصَانُ: نهاندازهی کهمی شته

کهمبووکه.

النَّيْصَةُ: کهمو کوپی ه

سهرزمنشتکردنی خهلك، تانهو

تهشهر لییدانیان ه پدوشتی

ناشیرین و ناكارو پدفتاری بهد ه (ك:

نقائص).

نَقَضَ الشَّيْئُ نَقْضًا: شتهکهی

ههلوهمشاندموه.

نَقَضَ الْبِنَاءُ: خانومهکهی ههلوهمشاندموه.

نَقَضَ الْحَبْلُ أَوْ الْقَرْنُ: حهبلهکهی

ههلوهمشاندموه کردیهوه ه پپسهکهی

کردموه بهخوری.

نَقَضَ الْيَمِينُ أَوْ الْعَهْدُ: سویندمکهی خوئی

خست، پهمانهکهی ههلوهمشاندموه.

نَقَضَ مَا أِبْرَمَهُ فَلَانُ: نهووی فلان برپاری

دابوو برپیهوه نهو پوچی کردموه.

نَقَضَ وَتَرَهُ: تولهی خوئی ساندموه.

نَقَضَتِ الْكِنَاةُ وَجْهَ الْأَرْضِ: قاجکهکهی

زموی درپی و هاتهدمر، سهری

دمرهینا.

أَنْقَضَ النَّبَاتُ: رومکهکهی سهری دمرهینا،

زموی شق کرد.

أَنْقَضَتِ الْأَرْضُ: زمویهکهی رومکی

دمرکهوت.

أَنْقَضَتِ الْإِصْبَعُ: پهنجهکان دهنگیان

لیوه هات لهکاتی جهقهنه پی لییدان

دا ه دهگوتری: (انقضت الدجاجة عند

البيض) مریشکهکهی لهکاتی هیلاکه

کردنی دا گارمگاری کرد.

أَنْقَضَ الْكِنَاةُ وَغُورَهَا: قاجکهکهی

لهزموی دمرهینا.

أَنْقَضَ الْعَنْزُ: بانگی بزنهکهی کرد.

أَنْقَضَ الشَّيْئُ: شتهکهی والی کرد دهنکی

لیوه بی ه دهگوتری: (أَلْقَضَ أَصَابَهُ)

بهپهنجهکانی جهقهنهی لی دا.

أَنْقَضَ الْحِمْلُ الظَّهْرُ: کولهکهی (بارمکه)

پشتی جهماند، ماندوی کرد ه

قورنان دمفرموی: ﴿وَوَضَعْنَا عَنْكَ

وَزَرَكَ، الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۝ (نَاقِضٌ
 فِي قَوْلِهِ مَنَاقِضَةٌ وَمَنَاقِضٌ) فَسَهَكُمَا
 بِهِ جَوْرُكَ كَرَدَ بِيَجْهَوَانَهُی مَانَاكُمَا
 بِي ۝ فَسَهَكُمَا كُورِي ۝ بِيَجْهَوَانَهُی
 فَسَهِي خَوِي ثَاخَاوَتْنِي كَرَدَ.

نَاقِضُ الشَّاعِرِ الشَّاعِرُ: شَاعِرِ مَكِهْ رَهْدِي
 چَامَهِي شَاعِرِ مَكِهِي تَرِي دَايَهوه
 مَانَاي چَامَهِي شَاعِرِ مَكِهِي بِيَجْهَوَانَه
 كَرْدَموه ۝ (ك: نَقَائِضُ) ۝ نَمُونَهِي نَهْم
 جَوْرَه لَهشِيرِي عَهْرَمَبِي زَوْرَه بُو
 نَموونَه نَهْمَانِيزِي فَهَرْمَزْدَهقِو
 جَهْرِير كَه دُوو شَاعِرِي سَهَرْدَمِي
 نَهْمَهوَبِيَهكَانَن، هَهْرَجِي فَهَرْمَزْدَهقِ
 مَهْدَحِي خَوِي وَبَنَهْمَالَهكُمَايَنِي
 كَرْدُوو جَهْرِير هَهْلِي وَشَانْدُوْتَهوه
 لَهْمَهْدَمَبِي كُورِدِيدَا نَهْم جَوْرَه
 نَهْدَمَبِه كَهْمَه يَان نِييَه، جَكِه لَهو
 دُوو فَهَصِيدَمِيَهِي نَالُو حَهْرِيَقِ
 (نِيلَا كَج) وَ (نِيلَا كُورِ) كَهْرَمَنَكِه
 نَهْمَانِيش بَجْنَه نَهو بَوَارَموه.

نَقَضَ النَّبَاتُ: بَهْمَانَا (أَنْقَضَ) دِي.
 نَقَضَ النَّبَاتُ الْأَرْضَ: رُومَكِهكَه زَمُوِي
 شَهَق كَرْدُو سَهْرِي دَهْرَهِيْنَا.
 انْتَقَضَ الشَّيْئُ: شَتَهكَه دَوَاي پَتَهوَبُوونِي
 هَهْلُوْمَشَايَهوه ۝ دَهْكَوْتَرِي: (انْتَقَضَ
 الْبِنَاءُ) وَ (انْتَقَضَ الْحَبْلُ) وَ (الْقَضَ
 الرُّضْو).

انْتَقَضَ الْقَوْمُ عَلَى السُّلْطَانِ: خَهكَهكَه

لَهْمَهْرَمَانِي پَاشَا دَهْرَجُوونِو
 فَهَرْمَانِرِ مَوَايِيَهكَهيَان رَهْتَكَرْدَموه.
 تَنَاقَضَ الشَّيْئُ: بَهْمَانَا (انْتَقَضَ) دِي.
 تَنَاقَضَ الْقَوْلَانِ: دُوو فَسَهَكَه دُز بَهْيَهك
 بُوون، بِيَجْهَوَانَهُی يَهكْتَر بُوون.
 تَنَاقِضُ الشَّاعِرَانِ: هَهْرِيَهك لَهْدُوو
 شَاعِرِ مَكِه چَامَهْيَهكِي كُوت، چَامَهِي
 شَاعِرِ مَكِهِي تَرِي هَهْلُوْمَشَانْدَموه.
 تَنْقَضَ الْغَبْلُ: حَهْبَلَهكَه كُرِيُو
 بَادَرَاوِيِيَهكَهِي شِي كُرَايَهوه.
 تَنْقَضَتِ الْأَرْضُ مِنَ النَّبَاتِ: زَمُوِي
 بَهْرُوك فَهَلْشَايَهوه.

تَنْقَضَتِ الشَّيْئُ: شَتَهكَه دَهْمَنَكِي نِي هَات ۝
 دَهْكَوْتَرِي: (تَنْقَضَتِ عِظَامُه)
 نِيَسْقَانَهكَانِي تَهْقَه تَهْقِيَان هَات.
 التَّنَاقُضُ: دَهْكَوْتَرِي: (فِي كَلَامِهِ تَنَاقُضُ)
 فَسَهَكَانِي هَهْنَدِيَكِيَان هَهْنَدِيَكِيَان
 هَهْلُوْمَهشِيَنَنَهوه ۝ لَهْبَوَارِي زَانِيَارِي
 مَهْمَنَتِيَقِ دَا نِيَسْبَهْت وَبَهْيَهْمَنَدِي
 نِيُوَان دُوو شَتَه دُزْبَهْيَهكَهكَهيَه.

الْمُتَنَاقِضَانِ: لَهْزَارَاوَهِي زَانِيَارِي مَهْمَنَتِيَقِ
 دَا بَهْدُوو شَت دَهْكَوْتَرِي بَهْيَهكَهوه
 نَهْبَن وَكُونَهْبَنَهوه، نَهَشَكُونَجِي
 هِيَجِيَان نَهْبَن ۝ وَهَكُوو (سَهِي وَ
 نَاسَهِي) نَاكَوْنَجِي شَتِيَك هَهْبَن
 (سَهِي وَ نَاسَهِي) يَش بِي ۝ هَهْرُوْمَكُوو
 نَاكَوْنَجِي شَتِيَك هَهْبَن نَهَسَهِي بِي نَه
 نَاسَهِي بِي ۝ نَاكَوْنَجِي شَتِيَك هَهْبَن

(راست و نراست) بی یان نه راست

بی نه نراست بی.

النَّقَاضَةُ: نهوهی له شته که

هه لومشاو مته ووه لی جیابو ته ووه.

النَّقَاضَةُ: پیشه ی هه لومشان دنه ووه و شی

کردنه ووه لیک کردنه ووه شت.

النَّقْضُ: (نقض الحکم) هه لومشان دنه ووهی

برپاری دادگا نه گهر له سر بنه مای

هه له دامه زرابوو، یان هه ندی

له بنه ماکانی تیکه ل به هه له بو بوو،

هه لومشان دنه ووهی حوکم واده بی

رودمکاته حوکمی مه دمنی واده بی

رودمکاته حوکمی جینانی.

مَحْكَمَةُ النَّقْضِ: دادگای بالای ولاته و

برپارمکانی جیبه جی دمکری و پمت

ناکری نه ووه.

النَّقْضُ: نهو شته ی هه لومشاوه

دمگوتری: (أصلح نقض بئانك)

هه لومشاوه ی بینایه که مت چاک

بکمره ووه هه مروا وشه ی (النقض)

ناوه بو ولاغیک که به هو ی

رؤیشتی زورمه کزو لاواز بووی هه

همنگوین که ماده ی سوسی تیکه ل

بکری و هه نگی پی سواخ بری

بو نه ووه ی هه نگه کان شان ی تی دا

رابه ستن و همنگوینی تی بکه ن هه (ك):

انقاض و نقوض).

النَّقْضُ: به تکه که شی بکری ته ووه دواپی

برپسری ته ووه.

النَّقِیضُ: پیچه وانه و دژ هه دمگوتری:

(فلان نقیضك، وهذا القول نقیض

ذاك).

نقیض الدعوی: له بواری هه لسه فده دا

بریتی هه لوه ی هه زیبه یه که دژ ی

دواپی هه دیاری کرا و تایب مت

بو مستی هه همروا وشه ی (نقیض) ناوه

بو دهنک هه دمگوتری: (نقیض

الفراریج) دهنکو جری ووه ی

فروجه کان هه (نقیض الأصابع) ته فده و

خرمه و قرمه ی په نجه ته فاندن.

النَّقِیضَان: له زار ووه ی مه نتیق دا

دووشتی دژ به یه که و پیچه وانه ی

یه کتر.

النَّقِیضَةُ: له بواری هه لسه فده دا دژ

وستان و پیچه وانه و نه گونجانی

یاساکان له کاتی جیبه جی کردنیان

دا هه فله سوفی به ناویانگ (کانت)

ده لی: (النقیضة) بریتی هه له دژایه تی

قانونه هه فلیه کان بو یه کتری و

پی که ووه نه گونجانیان هه همروا ناوه

بو ریگیه که که به ناو کیودا بر ووه

له بواری شیعدا چامه شیعی که

شاعیر که چامه ی شاعیری کی تری

پی هه لومشینیتی ووه و مگوو چامه دژ

به یه که کانی هه مرزدوق و جهریر هه

(ك: نقاض).

نَقَطَ الحرف و عليه نَقْطاً: خَالِئِكَ يان

زیاتری له سهر پیته که دانا بو
ناسینه وهو لیک جیاگردنه وهی.

نَقَطَ الکتاب: کتیبه که ی خالدار کردو

بزویی خستنه سهر وشه گانی.

نَقَطَ الحروف: بو زیدمه روی له مانای

(نقط) دی.

نَقَطَ الشَّيْءَ بالمداد وغیره: مهرمه که بو

شتی وای له شته که هه لسو

دمگوتری: (نقطت المرأة خدما)

ناهرمه که روخساری خو ی خالخال

کردو خو ی پازاند مهو.

نَقَطَ فلاناً بكلام: قسمی ناشیرینی

به فلان کهس گوتو نه زیه تی دا.

نَقَطَ العروس وغیرها: دیارییه کی دا به

بوکه که له کاتی گواستنه وهی دا.

تَنَقَّطَت الأرض: زمو ی به له به له له و مری

تیدابوو.

تَنَقَّطَ الحَبَر: هه و له که ی ورده ورده

و مرگرت.

النُّقْطَةُ: خالیک کی که وانه بی و زور بجوکه

له سهر روبه ریکی تهخت

خه تی شیوه عمره بی دا نیشانه به کی

خری بجوک دهخریته سهر پیتی

خالدار یان ژیره وهی بو

جیاگردنه وهی له پیتی تر

دهشگوتری: (وَضَعَ النُّقْطَ عَلَى

الحروف) خالی خسته سهر پیته کان

واته: شته که ی راون کرده وه.

النُّقْطَةُ مِنَ الشَّيْءِ: پارچه به کی بجوک

له شته که

من غسل) پارچه به کی بجوکی

له ههنگوین دایه

پارچه خورمایه کی هه به

(النُّقْطَةُ) ناوه بو نهو دیارییه ی

پیشکesh دمکری به بوک یان بهزاوا

یان به ههر دووکیان

پوداو

فی نقطه) دوو خه تیبه که بوک و

زاواکه هیج را جیایی به کیان

له ناودا نه بوو

نه ندازیاری دا به شتیک دهگوتری

درژی و پانی نه بی.

النُّقْطَةُ: به مانا (البرقشية) دی و پنبازو

زاراومه کی فهننی رسم گرتنه و

تهعبیر دانه ویه به چهند خالیک

که دهخریته سهر روبه رکی سپی.

نَقَعَ فلان نقوعاً: فلان کهس نه قیعه ی

دروست کرد؛ واته: شیر خالصی سارد

کرد.

نَقَعَ السَّقْفُ وغیره نَقْعاً ونقوعاً: سهقه که

ناو دلۆپ دلۆپ لی هاته خوار ناوی ئی

چۆرا.

نَقَعَ المانع فی مُسْتَقَرِّه: ناوه که یان

أَنْقَعَ الشَّرَابُ فَلَانًا: شمرایه که
فلانکسی تیراو کرد.

أَنْقَعَ الْجَزْرُ: حوشرمکه‌ی سهر پری.

أَنْقَعَ الصَّارِخُ صَوْتَهُ: هاوارکهرمکه دهنکی
هه‌لیری و به‌رده‌وام بوو له‌سمر
هاوارکردنه‌کهی.

إِنْتَقَعَ الشَّيْءُ: شته‌که به‌هوی زور
مانه‌هوی له‌شوینتی خوی توابه‌وه،
خاوبووه لیك بلاو بووه و پزی گورا،
گورا.

إِسْتَنْقَعَ فُلَانٌ فِي النِّهْرِ: فلانکس
له‌روبارمکه‌دا مایه‌وه خوی هینک
کردموه.

الْأَنْقَعَةُ: شوینیک ناوی بویو و تییدا
کوبیتته‌وه.

الْمُسْتَنْقَعُ: زلکاو، گمراو، شوینیک ناوی
تیدابی و زور بمینیتته‌وه و جیگایه‌ک
زلکاو بی و خوی تیدا فینک
بکاته‌وه.

الْمُنْقَعُ: به‌مانا (الْمُسْتَنْقَعُ) دئ و دمربا،
ناودیری و (ک: مناقع).

الْمُنْقَعُ: برمه‌یه‌کی بجوکه شیرو
خورمای دمخربته‌ ناو بو شه‌وی
بکربته‌ بزئو بو منداال و (ک:
مناقع).

الْمُنْقَعَةُ: قاپو سویننه و ته‌شتو شتی و
که ناوی تیده‌کری و شتی تری تییدا
ته‌رده‌کری.

شله‌مه‌نییه‌که له‌شوینتی خوی پراوه‌ستاو
زور مایه‌وه و ده‌گوتری: (نَقَعَ الماءُ في
الغدير) و (نَقَعَ السُّمُّ في أنياب الحية).

نَقَعَ الظَّمَانُ مِنَ الْمَاءِ: تینوه‌که به‌ناو
تینوایه‌تی خوی شکاند ده‌گوتری:
(شرب حتى نَقَعَ) خواردی‌هوه تا تیراو
بوو و ده‌شگوتری: (نَقَعَتْ بِذَلِكَ نَفْسِي)
نه‌فسم پی‌ی داسه‌کناو نارامی هاتو
بروی ناو بیروشی هات و همروا
ده‌گوتری: (مَا نَقَعْتُ بِخَيْرٍ فُلَانًا)
به‌هه‌والی فلانکس دل‌م ناوی
نه‌خواردموه یان گرنگیم بی نه‌دا یان
پی‌م پروانه کرد.

نَقَعَ الشَّيْءُ نَقْعًا: شته‌کهی له‌ناو ناودا
هیشته‌وه تا ناوی هه‌لمزی و ده‌گوتری:
(نَقَعَ الدَّوَاءُ) ناوی کرده ناو دهرمانه‌که
(و نَقَعَ التَّمْرُ) خورماکهی ته‌پرکرد و (و
نَقَعَ الثَّوْبُ) کراسه‌کهی خسته ناو
ناوموه تاناو هه‌لمزی.

نَقَعَ لَهُ الشَّرُّ: شه‌رمکه‌ی له‌گهل دا دریزه
پیدا.

نَقَعَ الْجَيْبُ: په‌خهی خوی دادری.

نَقَعَ الْمَاءُ الْعَطَشَ: ناومکه تینوایه‌تی
تینوه‌کهی دامرکاندموه.

أَنْقَعَ الشَّيْءُ فِي الْمَاءِ: به‌مانا (نَقَعَهُ) دئ.

أَنْقَعَ اللَّبَنُ: شیرمکه‌ی سارد کردموه.

أَنْقَعَ السُّمُّ: زهرمکه‌ی کون کرد.

النَّاعِقُ: دىگوتى: (ماء نافع) ئاۋىكى

سازگارو خۇشە تىنۋايەتى دىشكىنى

۵ (سىم نافع) ژمھرىكى كوشندىمە ۵

(دىم نافع) خۇيىنىكى گەش و تازىمە ۵

(موت نافع) مردنى بەردىمۋام.

النَّاعِقُ: قاپىكە مېۋىز و شتى ۋاى تىدا

دىمىرىنە ئاۋ ئاۋ بۇ خۇشاۋ و شتى

ۋا ۵ ئاۋىك مېۋىز و شتى ۋاى تى

بىرى.

النَّعْمَاءُ: زەۋى ساخ و گەنەرمەۋ

دەشت و بانۋى تەخت كە شىو و

دۆلى تىدا نەبى ۵ دەشتاپىكە ئاۋ

لەخۇ بىرى.

النَّعْمُ: ئاۋى كۆيۈۋە لەجال و زىكاۋ دا ۵

(نَعْمُ الْبُرْ): ئاۋى كۆيۈۋە لەبىرەكەدا

پېش ئەۋەى ئاۋى ئى ھەللىجى و

ئاۋى ئى بخورىتەۋە ۵ پان ئاۋى زىادە

كە تىدا دەمىنىتەۋە ۵ ھەروا

بەمانا (النَّعْمَاءُ) دى ۵ (ك: نَعْمَ،

وَأَنْعَمَ) ۵ دىگوتى: (فلان شَرَابٌ

بَأَنْعَمَ) فلانكەس خاۋەن ئەزمونەۋ

شارمىزى كىارو لىزانە

لەبەرپۈمەردىنى كارەكان دا.

النَّعْمُ: كەسەك خۇى ھەلگىشى و لافى

زۇر شت ئى بىداۋ ھىچيانى نەبى،

ۋەكۈۋ ئەۋەى كەسەك زۇر باسى

ئازاپەتى خۇى بىكاۋ لەۋاقىعدا

ترىسۇك بى.

النَّقَرُ: رەنگىكە بۇنىكى خۇشى تىكەل

دىمىرى ۵ دىگوتى: (صَبَغٌ ثَوْبُهُ

بِنَقَرٍ) قوماشەكەى بەرپەنگى

بۇنخۇشكراۋ رەنگ كىرد ۵ مېۋىز

كەدىمىرىتە ئاۋ ئاۋ بۇنەۋەى بىرىتە

خۇشاۋ ۵ پان شتى ۋەكۈۋ نۇك و

كەشك و خورماۋ شتى ۋا كەدىمىرىتە

ئاۋمۈۋە بۇنەۋەى كەلگى خواردىيان

بىبى ۵ دىگوتى: (رجل نَقَرِ أَذُنَ)

فلانكەس بەھەمۈۋ شتىك بىروا

دىمىكا، گۈى لەمستە.

النَّقِيعُ: شىرى ساغ كەسارد بىرىتەۋە ۵

خۇشاۋ؛ شەرىتەكە لە مېۋىز

دىروست دىمىرى بەم جۈرە دىمىرىتە

ئاۋ ئاۋمۈۋە پاشماۋمىكە ئاۋەكە

شىرىن دىمىرى دەخورپتەۋە ۵ بىرىك

ئاۋى زۇر بى ۵ دىگوتى: (ماء

نَقِيعٍ) (سَمَ نَقِيعٍ) بەمانا (ناعق) دى.

النَّقِيعَةُ: شىرى ساغ كەسارد بىرىتەۋە ۵

ئەۋ ئازەلەى بۇ مىۋان سەردەبىرى

۵ خواردىنىك دىروست بىرى بۇ

كەسەك كەلەسەفەر دىگەپتەۋە ۵

خواردىنى پىپاۋ لەشەۋى زاۋاپەتى دا

۵ ئەۋ ئازەلەى تالان دىمىرى پېش

دەبەشكردىن سەر بىرىرى ۵ ھەر لەم

رۋانگەۋمىكە كە دىگوتى: (النَّاسُ

نَقَائِعُ الْمَوْتِ) خەلگ كۈشتى مردن ۵

مردن سەريان دىمىرى ۋەكۈۋ چۈن

قه ساب نازهلئی تالانی سهردمپرئ.

نَقَفَ رَأْسَهُ نَقْفًا: لهسهری دا تا میسکی
پرژاندو میسکی هاته دهر.

نَقَفَ الرُّمَانَةَ: هه ناره که ی قاش کرد
بوئنه و می دنکه کانی دهر بئنی.

نَقَفَ الْفُرْخُ الْبَيْضَةُ: جو چکه که هیلکه که ی
شکاند بوئنه و می لئی بئته دهر.

نَقَفَ الْبَيْضَةُ: ناوی هیلکه که ی دهر هینا.

نَقَفَ الشَّرَاب: شه رابه که ی سافو بی
غمه ش کرد، پالاوتی.

نَقَفَ عَنِ الشَّيْءِ: لهشته که ی کۆنیه وه.

انْقَفَ الجَرَادُ: کولله که گهرای دانا.

انْقَفَ الجَرَادُ الرَادِي: کولله که گهرای له
شیو و دۆلکان دا دانا.

انْقَفَ فُلَانًا الْعَظَمَ: ئیسقانه که ی دا
به فلا نکهس بوئنه و می مؤخه که ی
دهر بئنی.

نَاقَفَهُ مَنَاقِفَةً وَنَقَافًا: به شمشیر لهسهری
دا.

انْتَقَفَ الشَّيْءُ: شته که ی دهر هینا.

الْانْقُوفَةُ: نه و می له توانای تهشی
به دهرمو هیچی تری لهسهر
هه لئاکریو تهشی رپسه که
کۆله که ی دا مالی.

النِّقَاف: دهن دوکی بالنده ه جوره
میرویکی سپیه ه (ک: مناقف
و مناقف).

النَّقْفُ: شوینیک پیویستی

به راستکردنه و مه تخت کردن بی ه

دمگوترئ: (نحت النجار العود وترك

فيه منقفاً) دارتاشه که دارمه که ی

تاشی و شوینیکی جی هیشتوو ه

پیویستی به راستکردنه و هه یه،

باش لوس و راستی نه کردوو ه.

النَّقْفُ: دمگوترئ: (رجل مُنْقَفُ العظام)

پیاویکه ئیسقانی به دهرمو ه.

النَّقُوفُ: دمگوترئ: (جذع منقوف)

لقه داریکه مؤرانه ی لی دراوه ه

خمخۆرکه خواردویه تی ه (رجل

منقوف) پیاویکی کزو دالگوشته ه

یان دهم و چاو کرۆسک و رهنک

زمر دو زمعیفه ه دمشگوترئ: (عینان

منقوفتان) دوو چاون سور

هه لگه پاون.

النِّقَاف: جونیه ک و هاوشان ه دمشگوترئ:

(جاء في نقاف واحد) به یه ک شیوه

هاتن.

النَّقْفُ: جوجک له و کاته دا له هیلکه

سهر دهر دئنی و دئته دهر.

النَّقْفَةُ: دهشتاییه که، نهرمه لانی که

لهسهر تۆپه لاک ی کیو.

النِّقَافُ: په یکه رتاش ه دزیلک جی

دهست بکه وئ دهری بئنی ه کهسیک

سوربی لهسهر سوالکردن و به هیج

شیومیهک تهرکی نهکا ۵ دهگوتری:

(رجل نقاف) پیاویتی زیرهک و

عاقله باش دهرانی کارمکان ریک

بخا.

التقیف: بهمانا (النقوف) دی ۵

دهگوتری: (جذع نقیف) پهله داریکه

مؤرانه خواردویهتی ۵ (ك: نُقِفَ).

نُفِتِ الدجاجة نقیقاً: مریشکهکه

گارمگاری کرد.

نُفِتِ ضفادع بطنه: بۆقهکانی ورگی

کهوتنه باقهباق واته: برسی بوو.

أُنُق: بووبه خاوون باقهباق و اههواق ۵

دهستی کرد به بۆقه بۆق و فرمقر.

النُقاق: بۆ زیدمروپی لهمانای (نق) دا

دی ۵ بۆق.

التقرق: هاوارکمر ۵ دهگوتری: (ضفدع

نقورق) بۆقیتی فرمقرکهرو

هه میسه دمنگی دی ۵ (ك: نقرق).

النقیق: دمنگی بۆق.

نُقِلَ الشیئ نَقلاً: شتهکهی لهشویئیکهوه

گواستهوه بۆ شویئیکی تر.

نُقِلَ الكتاب: کتیبهکهی نووسییهوه.

نُقِلَ الحبر أو الكلام: ههوالهکه یان

قسهکهی لهخاومنییهوه گه یاند.

نُقِلَ الدراب: ناوی بنکی بیرهکهی دابه

ولاخهکان.

نُقِلَ الكتاب الى لغة كذا: کتیبهکهی

ومرگپرا بۆ سهر زوبانی فلان.

نُقِلَ الشیئ الخلق: شته رزیوهکهی چاک

کردموه و پینهی کرد، دهگوتری: (نُقِلَ

الشرب و نُقِلَ الثفل) کراسهکه یان

نهعلهکهی پینه کردو چاکی کردموه.

نُقِلَ المكان: شوینهکه بهردو داری خانوه

روخاومکهی زۆر لی مابوو.

نُقِلَ البعير: حوشرمهکه توشی تهبهقهو

سم قلیشان بوو.

أُنُقِلَ الشیئ الخلق: شته رزیو و

دراوهکهی پینه کردو چاکی

کردموه.

نَاقِلَ الفرس: نهسپهکه لهپویشتن دا

قاجی پاشموهی لهشویئ قاجی

پی شمهوهی دانان ۵ نهسپهکه

لهبازدان وراکردن دا کۆسپو

لهمپهرمکانی بهزاندن و لییان

تیپهری.

نَاقِلَ نديم القذح: پیاله شهرابهکهی

دایه دهستی هاوهلهکهی لیی

ومرگرتهوه.

نَاقِلَ فلاناً الحديث: ههریهک لهو دوانه

حه دیسی لهوی تریان گیرایهوه ۵

ههریهکه یان چی لاهه بوو بۆنهوی

تری گیرایهوه.

نُقِلَهُ: بۆ موبالهغو زیدمروپی لهمانای

(نُقِلَهُ) دی.

النَّقْلُ: نهو دارو پهردوميه؛ كه دواى
 روخانى باله خانهو خانو
 دممينيتهوه ۵ پهرمتر كه
 له تيريكهوه دمگويزرتهوه بو
 تيريكى تر ۵ كيشهوه دممه دممينى
 نيوان كيشه كاران و دمنگ
 بهرزبوونه وميان ۵ دمرديكه توشى
 سمى حوشر دهبى سمى دمقه لشين
 به كوردى خو مان پيسى ده لئين:
 (ته به قه).

النَّقْلُ: دمگوترى: (مكان نَقْل) شوينيكى
 چال و چوئل و بهرزو نزمه ۵ (رجل
 نَقْل) پياويكى حازر وه لامه و بو قسه
 دانامينى.
 النُّقْلَةُ: دمگوترى: (امراة نَقْلَة)
 نافرمتيكه له بهر پيرى كهس ناچيته
 داخوازي، پاشگوئ خراوه.

النُّقْلَةُ: هيتنه جوئى و ناشوبگير.
 النُّقْلَةُ: دمگوترى: (سمعت نَقْلَة الوادي)
 دمنكى لاهوى شيوه كه گوى ئى بوو.
 النَّقِيلُ: نهو بهرده وردهو زيخو شتهيه
 سمى ولاخ له كاتى رويشتنى دا
 دمگويزرتهوه ۵ لاهاوئك له زمويهكه
 بارانى ئى باريبى بيته خوار بو
 زمويهكه بارانى ئى نه باريبى ۵ پياو
 يان نافرمت كه كهوتبنه دووره ولات
 ۵ دمگوترى: (امراة نَقِيلَة) نافرمتيكى
 دووره ولات و غمريبه ۵ همر

بهرويهك خيرا خيرا ههنگاو
 هه لئينى.

النَّقِيلَة: پينهيهك دراو و رزيوى پى
 چاك بكرتهوه ۵ ومكوو نه عمل و
 خوف و شتى وا ۵ پارچه يهكه
 له پيستی ئاده ميزاد له شوينيكى
 دم بردرئ و له شوينيكى ترى دا
 دمرويندرتهوه به زورى له بواري
 ته جميل دا بهرپمو ده كرى ۵ (ك:
 نقائل و نقيل).

نَقَمَ مِنْهُ نَقْمًا وَنَقَمًا: سزاي دا ۵ تولهى ئى
 سهندهوه.

نَقَمَ الشَّيْءُ: رهخهئى ئى گرتو عه پيى
 پالدا ۵ دمگوترى: (نقمت عليه الأمر
 ونقمت منه كذا) ۵ قورئان دمفهرموى:
 ﴿هَلْ تَنْقِمُونَ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا﴾.

نَقِمَ الشَّيْءُ نَقْمًا: خيرا شتهكهئى خوارد.

نَقَمَ الشَّيْءُ: زیدمروئى كرد له عه پى ئى
 گرتنى له شتهكه.

إِنْتَقَمَ مِنْهُ: تولهى ئى سهندهوه ۵ قورئان
 دمفهرموى: ﴿فَانْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ
 أَجْرُمُوا﴾.

النَّقَمُ: دمگوترى: (ضربة ضربة نَقَم)
 ليدانيكى دوژمنانهئى ئى دا هيچ
 بهزمي پيدا نه هاتهوه ۵ ههروا
 وشهئى (النقم) ناوه بو ناوهرپاستى
 رپكا.

النَّقْمَةُ: سزاو توله ۵ (ك: نَقَم).

تَنْقُ الضَّفَدَعِ وَنَحْوَهُ: بۆڭەكە قىراندى.

تَنْقَتَتْ عَيْنُهُ: جاۋى بەھولدا چوون.

التَّنْقِيقُ: نىڭرە نوغامە، شوتورموغى نىڭر.

التَّنْقِيقُ: دارى لەسىدارە دان ئەو دارەى

كە تاوانبارەكە دەخريته سەرىو

پاش ئەوۋى پەتى سىدارەكە

دەخريته مىلى دارەكە لادەبرىو

ھاچى تاوانبارەكە دەكەونە بۆشى.

نَقَّهَ مِنْ مَرَضِهِ نَقْهًا وَنَقْرَهًا:

لەنەخۇشىيەكەى چاك بۆۋە بەلام

ھىشتا ناسەۋارى نەخۇشىيەكەى

پىۋەماۋە.

نَقَّهَ الْكَلَامَ وَالْحَدِيثَ: لەقسەو ھەدىسەكە

ھالى بوو ۋ (فَهُوَ نَقَّهَ وَنَاقَهُ وَهِيَ نَقْهَةٌ

وَنَاقِيَةٌ).

أَنْقَهَهُ اللَّهُ: خودا شىقاي دا ۋ خودا

شارەزاي كرد ۋ ھالى كرد.

إِنْتَقَهَ مِنَ الْمَرَضِ: بەمانا (نَقَّهَ) دى.

إِنْتَقَهْتُ مِنَ الْحَدِيثِ: لە ھەدىسەكە

ھالى بووم.

إِسْتَنْقَهَ: ھەۋلى تىگەيشتى دا.

نَقَّاهُ الْمَخُ نَقْوًا: مۆخەكەى دەرھىنا.

نَقَّاهُ الْعَظْمُ: مۆخى ئىسقانى دەرھىنا.

نَقَّاهُ الشَّيْءُ نَقَاةً وَنَقَاءً: پاكبۆۋە ۋ (فَهُوَ

نَقِيٌّ) ۋ (ك: نَقَاءٌ وَنَقَوَاءٌ).

نَقَّى الرَّجُلُ بَقِيَّ: پياۋەكە گۆشتى پىۋە

نەما.

أَنْقَى الْعَظْمُ: ئىسقانىكە مۆخى تىدا

پەيدا بوو.

أَنْقَى الْبُرُ: دانەۋىلەكە قەلەو بوو

ئاردى تىگەۋت.

أَنْقَى الْعَرْدُ: لەقەدارەكە ئاۋى تىگەپراۋ

تەرىبوو زىياھەۋە.

أَنْقَى الشَّيْءُ: شتەكە گەپشتە ئەندازەى

پاكى ۋ پىسى پىۋە نەما.

أَنْقَى الشَّيْءُ: شتەكەى پاك كىردەۋە ۋ

شتەكەى ھەلېزارد.

نَقَّاهُ: بەمانا (أَنْقَاهُ) دى.

إِنْتَقَى الْمَخُ مِنَ الْعَظْمِ: مۆخەكەى

لەئىسقانىكە كىردەۋە.

إِنْتَقَى الشَّيْءُ: شتەكەى ھەلېزارد.

الْأَنْقَى: دىگوتى: (رَجُلٌ أَنْقَى) پياۋىكە

ئىسقانى لولاك ۋ دەست ۋ بازۋى

بارىكن ۋ (إِمْرَأَةٌ نَقَوَاءٌ).

الْمُنْقَى: ئەو كەسەى دانەۋىلە پاك

دەكاتەۋە تويىكل ۋ پىلو پوشى ئى

دوور دەخاتەۋە.

الْمُنْقَى مِنَ النُّوقِ: حوشترىك بەزى زۆر

بى.

النُّقَا: ئىسقانىك مۆخى ھەبى ۋ

ئىسقانى قوۋل ۋ كۆمەلە لب ۋ (ك:

أَنْقَاءٌ وَنَقِيٌّ).

النَّقَاةُ: پومكىكە لەترشەكان پۇشاكى

پى دەشۆردى.

النَّقَاةُ مِنَ الشَّيْئِ: هه‌ل‌ب‌زاردمو پالفتی شت.

النَّقَاةُ مِنَ الشَّيْئِ: خرابو بی که‌ک لهشت ه (ک: نقایا و نقاء).

النَّقْو: همر ئیسقانیک مؤخی هه‌بی ه ئیسقانی قَوْل ه (ک: أنقاء).

النَّقْوَةُ مِنَ الشَّيْئِ: هه‌ل‌ب‌زاردمو باشی شت.

النَّقِي: مؤخی ئیسقان ه (ک: أنقاء).

النَّقِيَّة: وشه ه دمگوتری: (ما تَقْوُهُ بَنِيَّة) وشه‌یه‌کی له‌دهم دمرنه‌هات.

النَّقِيَّة: خالص و پالفتی ه حوری کچوله‌ی گهردن باریک.

نَكَا القَرْحَةَ نَكْنًا: دومه‌له‌که‌ی قه‌لاشته‌وه پینش نه‌وه‌ی بگا بویه خوینی لی‌هاتو تهرپ‌وو.

نَكَا فُلَانًا حَقَّةً: هه‌موو مافی فلانکه‌سی دا. إِنْتَكَا الْحَقُّ: مافی و مرگرت.

نَكَبَتِ الرِّيحُ نَكْبًا: بایه‌که له‌پرهموی ناسایی خوی لای دا.

نَكَبَ عَنْهُ نَكْبًا: روی لی و مرگیراو لی‌ی گۆشه‌گیر بوو ه قورنان دم‌فرموی: ﴿عَنِ الصِّرَاطِ لَنَّاكِبُونَ﴾.

نَكَبَ بِهِ: فرپتی دا.

نَكَبَ الْإِنْسَاء: نه‌وی له‌قاپه‌که‌دا بوو رپشتی ه قاپه‌که‌ی نقوم کرده‌وه نه‌وه‌ی تییدا بوو پ‌زا.

نَكَبَ الْجَعْبَةَ: تیردانه‌که‌ی سهرمو ژیر کرده‌موو چی تییدا بوو بلاوی کرده‌وه.

نَكَبَتِ الْمَجَارَةُ رَجُلَهُ: به‌رده‌که قاجی بریندار کرد.

نَكَبَ الدَّهْرُ فُلَانًا: رۆزگار کارمساتی به‌مل فلان دا هی‌نا.

نَكَبَ نَكَابَةً: بوو به‌جه‌مسهر و پشتیوان بۆگه‌لو هۆزمه‌کی.

نَكَبَ الْبَعِيرُ رَعْوَهُ نَكْبًا: له‌رپویشتن دا به‌سروشست و زکماک لاریوو، خوارو خییج رپوی ه شانی توشی نه‌خوشی بوو ه (فهو أنكب وهي نكباء) ه (ک: لُكَب).

نَكَبَ عَنْهُ: لی‌ی لادا و لی‌ی دوورکه‌وته‌وه نَكَبَ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی دوورخسته‌وه. نَكَبَهُ الطَّرِيقُ: رپگای پی دوورخسته‌وه ه (و نَكَبَ بِهِ الطَّرِيق).

إِنْتَكَبَ الشَّيْئِ: شته‌که‌ی خسته سهر شانی.

تَنَكَّبَ: له‌سهر لا رپویشتن، شانه‌و شان رپویشتن.

تَنَكَّبَ عَلَى الشَّيْئِ: شانی له‌سهر شته‌که دادا.

تَنَكَّبَ عَنْهُ: لی‌ی دوورکه‌وته‌وه.

تَنَكَّبَ الطَّرِيقُ الْمَعْرَجَ: خوی له‌رپ‌بازی خوارو خییج پاراست.

تَنَكَّبَ فُلَانًا: روی له‌فلانکه‌س و مرگیرا، پشتی تی‌کرد.

تَنَكَّبَ عَنِّي: لَيْمَ دَوور كه و مروه.

بهو هويموه لار دمروا.

تَنَكَّبَ الشَّيْءُ: شته كهی خسته
سمرشانی.

النُّكْبَةُ: به لاو موصیبت ه (ك:
نکبات).

تَنَكَّبَ قَرَسُهُ: كه وانه كهی له شان كرد.

النُّكْبَةُ: كۆمه له خوارده مهنی (كۆمه له
گهنم و شتی وا) ه (ك: نُكْب).

النُّكْبُ: شانخوار ه كه سِيَك كه وانی پئ
نهیی ه (ك: نُكْب).

النُّكَيْبُ: توشبوو به بلاو کارسات ه
دموران دموری سمی و لاخ یان دموران
دموری خوف.

النُّكَيْبُ: ناوشان، شوینی بهیه گه یشتنی
همردوو شان و ملو سهر ه

النُّكُوبُ مِنَ الطَّرِيقِ: پئبازی قورتو
بیج.

دهگوتری: (هَزَ مَنَكِبُهُ لَكَذَا) شانی بو
نهو شته هه لته کاند ه پیی خوش

نَكَتَ الْأَرْضَ وَفِيهَا نُكْتًا: زموییه كهی

بوو ه لاتهنیشت و لای شت ه

هاژنیه وه، پاچه کۆلهی تیدا کرد بهدارو

ته پۆلکه ه عهریضو پابه ری نه ته وه

شتی وا زموییه كهی هاژنی ه دمگوتری:

ه دمگوتری: (هَر مَنَكِبِ الْعِرْفَاءِ) نهو

(أَتَيْتُهُ وَهَر يَنْكِت) هاتم بۆلای بیري

سهرۆکی پیامو قوله کانه ه (ك:

ده کردم وه چیلکهی به دهسته وه بوو

مناکب) هورئان ده فهرموی:

له زموییه كهی وه دمژمنی ه ههروا

﴿فَانْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا﴾: به ده فهرو

دمگوتری: (مَر الْفَرَسُ وَهَر يَنْكِت)

ناوچه کانی زموی دا بگه پئن.

ئه سپه که رۆیشت به بازدان.

النُّكْبَةُ: ره شه بایه که له پیره وی خوی

نَكَتَ الشَّيْءُ: شته كهی فری دایه سهرزه وی

لابداو بکه ویتته نیوان بای صه باو

ه نهوی له شته که دا بوو دمری هیئا،

بای شه مان ه (ك: نُكْب).

بلاوی کرده وه.

النُّكَيْبُ: چوار پهرن له بایی باندمدا ه

نَكَتَ فَلَانًا: فلان که سی به سهرسهری دا

دهگوتری: (رَاشَ سَهْمُهُ بِمَنَاكِبِ

فری دا.

النَّسْرِ) پهری بو تیرمه کی له بایی

نَكَتَ كِنَانَتَهُ: تیردانه کهی خالی کرد چی

بازو هه لۆ دروست کردن.

تیری تیدا بوو بلاوی کردنه وه.

النُّكْبُ: به لاو کارسات ه (ك: نُكْرَب).

نَكَتَ الْعَظْمُ: مۆخی نیسقانه کهی دهر هیئا.

النُّكْبُ: مه پله و خواری لهشت دا ه

نَكَتَ الرُّطْبُ: هیئشه خورما که شیرینی

دمردپکه توشی شانی خوشتر دمی و

تیکهوت ۵ قسهی خوشو عهنتیکهی
کردن.

إِنْتَكَّتْ فلان: فلانکەس بەسەر سەردا
کەوت، سەرەنگرئ بوو ۵
دەشگوترئ: (نَکَّتْهُ فانتکت).

النُّكَّاتُ: نوکته چی، نوکته باز ۵
تانه دەرو پەخنه گرو بریندار کهری
ناموسی خەلک ۵ کەسێک زۆر قسه
لەسەر ناموس و نابروی خەلک بکاو
برینداریان بکا.

النُّكَّةُ: شوپنکەو قوئکە کە لەناکامی
کێلانەووی زەوی و هازنینەووی
پەیدا دەبێ ۵ خائیک کە لە شوپنیک
بەرپنگیکی جیا دەربکەوئ ۵
فیکرمیەک کە وردو سەرنجراکیش
بئ و کاریگەر بئ لەسەر نەفس و
دەروو ۵ مەسنەلەپەکی زانیاری
ورد کە دواي لیکۆلینەو و توپزینەو و
بیتە کاپەو ۵ جۆرە چلک و تەمیکە
بەسەر ناوینەو شمشیرمەو
دەبیندرئ ۵ جۆرە خائیکە
لەقولینچکی چاودا.

النُّکِيتُ: تانەلیدراو، بە خراپە باسکراو.
نَکَّتَ الحَبْلَ و غره نکشت: حەبلە کە
هەلومەشاندەو، کردیەو بە پەتە
رئس و موو و خوری.

نَکَّتَ العَهْدَ أَوِ الیَمینَ أَوِ البَیْعَةَ: وادەو
بەلینە کە یەجئ نەهینا، سوپندە کە

لەخوی خەست، بە پەتە کە وازی
هینا، لئیی پەشیمان بوو.

نَکَّتَ السَّوَالُکَ: سەری سیواکە کە
پەرژ پەرژ
کرد.

نَکَّتَ الأثرَ: شوپنە کە پەرژ کردەو،
سپرەو، کوپری کردەو.

نَاکَّتُهُ العَهْدَ: پەیمانە کە
هەلومەشاندەو.

إِنْتَكَّتْ الحَبْلُ و غره: حەبلە کە
هەلومەشایەو و کرایەو بەو
بەریس و خوری.

إِنْتَكَّتَ السَّوَالُکَ: سەری سیواکە کە
پەرژ پەرژ بوو.

إِنْتَكَّتَ ماکانَ بَینَهُم: ئەو وادەو
پەیمانە ی نیوانیان هەلومەشایەو.

إِنْتَكَّتَ البَیْعَ: حوشرمە کە دواي قەلەوی
کەز بوو.

تَناکَّتَ القومُ عَهرَدَهُم: خەلکە کە
پەیمانی ناو خویان هەلومەشاندەو.

النُّکَاثُ: بلۆق و زبیکە کە لە دەمی
حوشردا پەیدا دەبن.

النُّکَاثُ: جۆرە نەخۆشییە کە.

النُّکَاثَةُ: ئەووی لەشت هەلومەوئ
دەگوترئ: (نَکَاثَةُ الحَبْلِ) پەتە کە

حەبل ۵ (نَکَاثَةُ السَّوَالُکَ) پەرژو پائی
سیواک کە لە کاتی سیواک کردن دا

دەکەوئ تە ناو دەمەو.

النَّكْتُ: خَيْت و دزوی رژیو ۵ پهتک و
 کولک و موی حبله رژیو و شتی و
 که سه رله نوئ دمکرینه و مو
 دهرپسرینه و مو دمکرینه و به حبل
 ۵ (ک: أنکاث) ۵ قورثان دمفرموی:
 ﴿وَلَا تُكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ
 بَغْدٍ قُوَّةً أَنْكَاثًا﴾.
 النِّكَاثُ: که سیک رشماله رژیو و
 رشمال و شتی و اه لو شینیت و مو
 سه رله نوئ بیانرپسیت و مو.
 النکيث: پهتکه کراو و هه لو مشاوه ۵
 دمگوترئ: (حبل نکيث).
 النکيثه: کاری گه و ره ۵ پلانی گه و ره ۵
 پلانی گه و ره و قورس: که خه لکه که
 بؤیان نه نجام نه درئ و تپیدا شکست
 بخون ۵ دمگوترئ: (وقعوا في نكیة)
 که و تنه ناو کاریکی قورسه و مو
 بؤیان نه نجام نه دراو تپشکان ۵
 ده شکوترئ: (قول لانکيئة فيه)
 قسه په که درؤی تپدا نیه ۵
 سروشت و فیرت ۵ دمگوترئ: (هر
 ذو نکیة حسنة) خاوه نی سروشت و
 ره و شتی جوانه ۵ نه و په ری هه و ل و
 تپکوشان ۵ دمگوترئ: (بذل فيه
 نکيئة) هه مو و توانای خوئی خسته
 کار ۵ (وبلغ من دابته نکیة)
 و لاخه که ی تاوداو گه یان دیه

نه و په ری توانای له غاردان.
 نَكَحَتِ الْمَرَأَةُ: نافرته که شوی کرد ۵
 (فهي ناکح و ناکحه).
 نَكَحَ الْمَرَأَةُ: نافرته که ی ماره کرد ۵ قورثان
 دمفرموی: ﴿فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ
 النِّسَاءِ﴾.
 نَكَحَ الْمَرَأَةُ: له گهل نافرته که جوت بوو ۵
 ده ست تیکه لاوی له گهل دا کرد ۵
 دمگوترئ: (نَكَحَ الْمَرْءُ الْأَرْضَ) بارانه که
 تیکه لاوی گلی زه و پیه که بوو.
 نَكَحَ الدَّوَاءُ فَلَانًا: دهرمانه که به سهر
 فلانکه سدا زال بوو گیزی کرد ۵
 ده شکوترئ: (نَكَحَ الْعَاسُ عَيْنِي) و منه وز
 به سهر جاوه گانی دا زال بوو.
 أَنْكَحَ الْمَرَأَةُ: نافرته که ی به شوداو
 ماره ی کرد ۵ قورثان دمفرموی:
 ﴿وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ﴾.
 أَنْكَحَ فَلَانًا الْمَرَأَةُ: نافرته که ی
 له فلانکه س ماره کرد.
 تَنَاكَحَ الْقَوْمُ: خه لکه که زن و زنخوازیان
 له ناو خو یان دا له گهل په کتر کرد.
 تَنَاكَحَتِ الْأَشْجَارُ: دره خه کان پالیان
 له په کتر دا.
 اسْتَنْكَحَ الْمَرَأَةُ: داوی کرد نافرته که
 شوی په بکاو ماره ی بکا.
 اسْتَنْكَحَ فِي بَنِي فَلَانٍ: زنی له خیلى فلان
 هیئا.

- اِسْتَنْجَ النَّاسُ عَيْنِيَه: هه نوژ به سه ر
 چاوی دا زال بوو.
 النَّاسُ: ژن هین، خاومن ژن ه شوکردو،
 خاومن میړد ه دمشگوتری: (هی
 ناکح فی بی فلان) نهو نافرته شوی
 به پیاوړکی خپلی فلان کردووه.
 النَّكْحُ: میړد ه دهگوتری: (هو نَكْحُها)
 نهو میړد بیه تی ه (وهی نَكْحَتُه) نهو
 نافرته ژنی نهوه.
 النَّكْحُ: که سیک ژن زور بیئی، یان زور
 له گهل نافرته جوتب.
 النُّكْحَةُ: به مانا (النُّكْحُ) دی ه
 دهگوتری: (هو نَكْحَةُ من قوم
 نکحات).
 نَكَدَ حَاجَةً فَلَانَ نَكْدًا: پیداوېستی
 فلانکه سی مه نه کرد.
 نَكَدَ الْعَطَاءُ: به خشه که ی کهم کردموه.
 نَكَدَ الشَّيْئُ: شته که ی هه وتاند ه ته وایان
 کرد ه دهگوتری: (نکدوا ماء البئر) ناوی
 بیرمه که یان ته واک کرد، هه موویان
 خواردموه ه دمشگوتری: (نَكَدَ النَّاسُ
 فلاناً) خه لکه که هه رچی لای فلانکه س
 بوو لییان و مرگرت ه نه و مند میان داوا
 ئی کرد هیچیان پی نه هیشت.
 نَكَدَ نَكْدًا وَنَكَادًا: شوم بوو.
 نَكَدَ الْأَمْرُ: کارمه هورس بوو.
 نَكَدَ عَيْشُهُ: گوزمرانی زبرو توندو
- نادره حهت بوو.
 نَكَدَ الشَّيْئُ: شته که کهم بوو ه
 دمشگوتری: (نَكَدَ ماء البئر) ناوی
 بیرمه که کهم بوو.
 نَكَدَ فَلَانَ: فلانکه س به خشی کهم بوو ه
 یان هه ر هیچی نه به خشی و ده ست
 قوچاو بوو.
 نَكَدَ بِحَاجَتِنَا: پژدی و چروکی نواند
 دمر باره ی پیداوېستی به گانمان ه (فهو
 نَكَدَ وَنَكَدَ) ه (ك: انکاد) ه (وهو انکد
 وهی نکداء).
 انکد فلان فیما طلب: فلانکه س
 له دابین کردنی پیداوېستی به گانی دا
 سه ر که وتوو نه بوو، تی شکا.
 انکد فلاناً: فلانکه سی به کهم خپرو بی
 که لک ناساند ه دهگوتری: (سألُه
 فَأَنكَدَهُ) داوای ئی کرد نه ویش
 ناو مییدی کرد.
 نَاكَدَ: تهنگی پی هه لچنی و به سه ری دا
 زال بوو.
 نَكَدَ: پژدو چروک و بی خیری کرد ه
 دمشگوتری: (نَكَدَ عَطَاءُهُ بِالْمَنْ)
 به خشه که ی به منه تکردن پوچ
 کردموه.
 تَنَاكَدَ الْقَوْمُ: خه لکه که له ناو خوین دا
 تهنگیان به یه کتر هه لچنی.
 تَنَكَّدَ الْغَرَابُ: هه له ر شه که له فراندنی

هينده قولبووه دمتگوت خهريکه
برپشيتتهوه.

تَنَكَّدَ عَيْشُهُ: ژيان و گوزمرانی ئی تالو
لیل بوو.

الْمُنْكَدُ: دمگوتری: (جاء فلان مُنْكَدًا)
فلانکس هاتو هاتنهکهی جیگای
خوشحالی نهبوو.

الْمُنْكَوْدُ: دمگوتری: (عطاء منکود)
بهخششی کمه (رجل منکود)
پیاویکه زوری داوا ئی کراومو
سوالکهری زور یهخهیان گرتووه (ه
(الْحَطَّ الْمُنْكَود) شانسو بهختی
رمش.

التَّانِكْدُ: نمو کهسهی مندالی بو
نهمینن، مندالی ببنو بمرن (ه
نازهلی کهم شیر.

النَّكْدُ: همرشتیک شهرناومر بی (ه
ببیته هوئی شهر و نهگبهتی بو
خاومنهکهی (ه دمگوتری: (رجل نَكْد)
پیاویکی شومو بهدبهخته (ه أرض
نَكْد) زموییهکی بی پیتو بهرمکهته
(ه (ك: نکاد).

النَّكْدُ: بهخیلو چاوچنوک (ه بی خیرو
بیر (ه قورشان دمهرموی: ﴿وَالَّذِي
خَبْتُ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكْدًا﴾.

النَّكْدُ: کهم بهخششی (ه دمگوتری: (ماء
نَكْد) ناوی کهم.

فَكَرَ فلان نَكْرًا وَنُكْرًا وَنَكَارَةً: فلانکس
زهرهک بوو پای باشی دمهربری (ه (فهو
وهی بکر) (ه (ك: انکار).

فَكَرَ عَلَى فلان: کاری ترسنای
بهفلانکس کرد (ه (فهو ناکر).

فَكَرَ الشَّيْءُ: شتهکهی نهزانی، نهیناسی (ه
قورشان دمهرموی: ﴿فَدَخَلُوا عَلَيْهِ
فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ﴾.

انَكَرَ عَلَى فلان فعله: پهخنهی لهکاری
فلان گرتو نهی ئی کرد.
ناکره: فیلی ئی کرد (ه شهری دژکردو
جهنگی بهرپاکرد.

نَكَرَ الشَّيْءُ: شتهکهی گوژی بهجوړیک
که نهناسریتتهوه (ه قورشان
دمهرموی: ﴿قَالَ نَكَرُوا لَهَا
عَرَشَهَا﴾.

نَكَرَ الإِسْمَ: نیسمهکهی بهنهکیرمی
هینا.

تَنَاكَرَ فلان: فلانکس خوئی نهزان کرد.
تَنَاكَرَ الْقَوْمُ: خهلکهکه دزایهتی
یهکتریان کرد (ه درپدومی یهکتر
بوون.

تَنَاكَرَ الْأَمْرُ: لافی نهزانی کارمکهی ئی دا
بی ناگایی خوئی لهو بوارهدا
دمهربری.

تَنَكَرَ: مالو ومزعی گوړا (ه پوښاکو
سهر و سیمای خوئی گوړی بهجوړیک

نهناسرېتهوه ۵ دموگوترئ: (تَنَكَّرَ لِي
فَلَان) فلانكېس پاش نهوهی
پیاوړتی لهگهڼ دمكردم دمستی كرد
بهخراپه لهگهڼم ۵ يان بهشيوهپهكې
ناشیرين بهرمو روم يووه.

إِسْتَنَكَّرَ الْأَمْرُ: كارمكې بهقهبيح دانا.
الإنكار: خودانهناسی ۵ دورمپهريزی
لهپرموشتی خوڼهويستیو
خوڼبهختكردن لهپيناو غهپردا ۵
نهم وشهو زاروويه بهم مانايه
تايپهته بهصوفي و دونيا
نهويستهگان.

الأنكر: دموگوترئ: (صوته أنكر
الاصوات) دمگي ناخوشترين
دمنگه.

المنكر: همرشتيك عهقلى سلهيم
بهناشیرين و ناشايستهی دابنئ ۵ يان
شهريعمت بهحرام يان مهكروهي
حسيب بكا.

الْمُنْكَرُ: بهلاى نهحويپهكانهوه
پېچهوانهی (الْمَعْرُف).

المنكور: نهناسراو ۵ (ك: مناكير).
النُّكْرُ: ليزانی و شارمزاى ۵ (رجل نُكْر)
پياوړتي زيرهك و ليزانه ۵ كاري
ناخوښ، شتی نهخوازراو ۵ (ك:
انكار).

النُّكْرَاء: زيرمكي و ليزانی ۵ دموگوترئ:

(امراة نكراء) نافرمتيكي عاقل و
زيرهك و ليهاټووه ۵ شتی ناخوښ و
نهويستراو، بهلاو چورتم ۵
دمگوترئ: (أصابتهم من الدهر
نكراء).

النُّكران: ټينكهبهري.

النُّكْرَةُ: ټينكاري كردنی شت ۵ بهلاى
نهحويپهكانهوه (النُّكْرَةُ) بريټيه
لهئيسميك كهفهرديكه لهټاكهكانی
لهپرمگهزيكي ههبوو يان
مهزمندمكراو ۵ ومكوو (رجل) و
(شمس) ۵ همروا وشهی (النُّكْرَةُ) ناوه
بو نهو كييم و زوخاوهی لهكوان و
برين و شتی وا ديته دمر.

النُّكْرَةُ: ناويكه لهناوهكانی ټينكاري ۵
دمگوترئ: (كان لي أشدُّ نُكْرَةً).

النُّكْي: ټينكار ۵ دموگوترئ: (شَتِمَ فما
أبدى نكراً) جويڼی پيڼدرا هيچ
نارمزاى دمرنهبري.

فَكَّرَ الدَّابَّةَ نَكْرًا: بهنهقيزه
لهولاخهكهپهوه ژمنی و دمنهدهنهی دا
يوڼهوهی خيرا بروا.

نَكَّرَتِ الدَّابَّةُ الشَّيْئَ: ولاخهكه شتهكهی
گهست.

نَكَّرَتِ الْبَشَرُ نَكْرًا: بيرمكه ناوی كه م بوو
۵ (فهې ناكز ونكوز).

أَنكَرَ الْبَشَرُ: بيرمكه ناوی بړا.

نَكَّرَ الْبَثْرَ: بىرمكه ناوى كه م بوو بړا.
الْمَنْكَزَةُ: دمگوترى: (فلان بْمَنْكَزَةٍ مِنْ
العِيشِ) فلانكهس لهگوزمرانيكى
ناخوش و پر تهنگزمدايه.

النُّكْزُ: پياوى ههتيومچه و خوږې،
شافرمټى پروپوچ ۵ باقى ماندهى
موخ لهناو نيسقان دا.

نَكَسَ الشَّيْءُ نَكْسًا: شتهكهى سهرمو خوار
كرد ۵ ههئى گيراپيهوه ۵ پاش و پيشى
كرد.

نَكَسَ رَأْسَهُ: سهرى داخست لهشهرمو
پيسوايى دا پروى نههات سهرى بهرز
بكاتهوه.

نَكَسَ الطَّعَامَ وَغِيه دَاءَ الْمَرِيضِ: خوراكهكه
جاريكى دى نهخوشيبهكهى بو
نهخوشهكه گيراپيهومو سهرلهنوئ
نهخوشى خستهوه.

نَكَسَهُ فِي ذَلِكَ الْأَمْرِ: فلانى خستهوه ناو
كارمكه دواى نهوهى لىي چوبوه
دمر.

نَكَسَ الْوَلَدُ: مندالهكه لهكاتى لهدايكبون
دا قاجى پيش سهرى هاته دمر.

نَكَسَ الْمَرِيضُ: نهخوشيبهكه بو نهخوشه
چاكبوهكه گيراپيهوه.

نَكَسَ فُلَانٌ: فلانكهس لاوازو بى توانا
بوو.

نَكَسَ عَنْ نَظَرائِهِ: لههاوولهكانى
دواكهوتو نهگهپيشته ناستى نهوان ۵

دمگوترى: (نَكَسَ الْفَرَسُ) نهسپهكه
لهغاردانو پيشبركى دا نهگهپشته
نهسپهكانى تر ۵ دمشگوترى: (نَكَسَ
عَلَى رَأْسِهِ) بهسهر سهرى خوى دا
گيراپيهوه ۵ قورنان دمفهرموى: ﴿ثُمَّ
نَكَسُوا عَلَى رُؤُوسِهِمْ﴾.

نَكَسَ الْفَرَسُ: بهمانا (نَكَسَ) دى.

نَكَسَ اللَّهُ فُلَانًا فِي الْعَمْرِ: خودا تهمهنى
فلانكهسى دريژ كردو گهپانديپيه
تهمهنيك هيزو تواناي نهميئى و
وهكوو مندالى ساوا بى وهج و
زيعيف بى ۵ قورنان دمفهرموى:
﴿وَمَنْ نَعْمَرَهُ لَنَكْسَهُ فِي الْخَلْقِ﴾.

نَكَسَ الشَّيْءُ: بهمانا (نَكَسَهُ) دى.

إِنْتَكَسَ الشَّيْءُ: شتهكه ههلهوگير بوو ۵
دمگوترى: (نَكَسَهُ فَإِنْتَكَسَ).

إِنْتَكَسَ الْمَرِيضُ: نهخوشيبهكه بو
نهخوشهكه گيراپيهوه دواى
چاكبوونهوهى.

تَنَكَّسَ الشَّيْءُ: بهمانا (إِنْتَكَسَ) دى ۵
دمگوترى: (نَكَسَهُ فَتَنَكَّسَ).

الْمُنْكَسُ مِنَ الْخَيْلِ: نهسپك لهروپشتن
دا لهبهر لاوازي نهتوانى سهروملى
بهرز بكاتهوه ۵ نهسپك لهغاردانو
دا نهتوانى بهنهسپهكانى هاوشانى
بگاتهوه ۵ (ولد منكوس) منداليكه
لهكاتى لهدايكبوون دا قاجى پيش
سهرى هاتوتهدمر ۵ دمشگوترى:

(ولاده منکوسه) ۵ همروا دهگوترئ:

(فلان یقرأ القرآن منکوساً) فلانکس

قورئان دهخوینیتتهوه له کوئاییهوه

بو سهرمتای.

النَّكْسُ: کهسیک لهبهر زهلیلی سهری

دابخا ۵ (ک: ناکسون ونراکس) ۵

پیره میردی بهسالاجووی پوئکاو.

النَّكْسُ: نهخووشی گهراوه بو نهخووش

دوای چابوونهوه.

النَّكْسُ: تیریک سهرمهکی شکابی و

ههلهوگپر کرابی و خرابیتتهوه

ناوکهوان ۵ کورت ۵ لاواز ۵ خویری و

کهمتهرخه مو ته مبهل و خوئدزهوه

لهیارمه تیدانی ئی قه و ماوان.

نَكْشَ الشَّيْءِ نَكْشاً: ههرچی له بیره کهدا

هه بوو دهری هیئا ۵ دهگوترئ: (هذه بئر

لا ئنکش) نه مه بیریکه ئاوی ئی

دمرنا هیندرئ.

نَكْشَ الْأَمْرِ: له کارمه کی کوئیه و مو

به دوا داچونی بو کرد.

نَكْشَ الْعَمَلِ وَمَنْ: له ئیشه که بووه،

ته و اوای کرد.

إِنْكَشَ الشَّيْءِ: به مانا (نکشه) دئ.

الْمِنْكَاشُ: نامیری شت دمردان، شت

دهرهینان ۵ مقاش و موکیش ۵ (ک:

مناکیش).

الْمِنْكَاشُ: لیکوئهرموو پشکینهر

له کاروبار.

الْمِنْكَوشُ: دهگوترئ: (سَفَطَ مِنْكَوش)

سندوق و یه غدانیکی شت ئی

دهرهاتوو ۵ (ک: مناکش).

النَّكْشُ: به مانا (الْمِنْكَشُ) دئ.

نَكْصَ نَكْصاً وَنَكْوصاً: به ره و دواوه

گه پرایه وه.

نَكْصَ عَنِ الْأَمْرِ: وازی له کارمه هیئا ۵

دهگوترئ: (نَكْصَ عَلَى عَقْبِهِ) له و

شته ی به ته مابوو نه نجامی بدا

په شیما بؤوه و پاشه و باش لیی

کشایه وه.

الْمَنْكَصُ: دوور خراوه و لاکه و ته ۵

شوینی تییشان و نوچدان.

نَكِظَ الشَّيْءُ نَكْظاً: شته که ناشیرین

بوو.

نَكِظَ فَلَانٌ نَكْظاً: فلانکس کوششی

کرد هه ولی دا ۵ پهله ی کرد ۵

دهگوترئ: (نَكِظَ فَلَانٌ لِلْخُرُوجِ)

فلانکس پهله ی کرد له چونه دهر ۵

فلانکس زوری برسی بوو.

أَنْكَظَهُ عَنِ الْأَمْرِ: پهله ی ئی کرد یان له

کارمه لای دا.

نَكْظَ: به مانا (أَنْكَظَ) دئ.

نَكْظَ حَاجَةً غَيْرَ: جیبه جئ کردنی کاری

کهسیکی تری گران کرد ۵ کوئسپی

خسته بهردم نه نجامدانی ئیشی

خه ئک.

تَنْكَظَ الْأَمْرُ: کارمه خواروخئج بوو.

تَنْكُظَ فُلَانٌ: فَلَانَكْهَسْ لَهُ سَهْمُ فِرْدَا
وَمَزَعُو حَالِي شَهْرِيُو بُوو ۵ رَزْدُو
چِرۆك بُوو.

الْمَنْكُظَةُ: نَارِدْ حَهْتِي وَ مَانْدُوو بُوو نِي
سَهْمُ فِر، نَاخُوشِي وَ چَوْرْتَم.

نَكَعَ فُلَانٌ عَنِ الْأَمْرِ نَكْعًا: فَلَانَكْهَسْ
لَهُ كَارْمَكْهَ پَهْ شِيْمَان بُوُو لِيِي گَهْرَايَه وَه
دَوَاوَه.

نَكَعَ فُلَانًا بِظَهْرِ قَدَمِهِ: شَهْقِي لَهُ فَلَانَكْهَسْ
هَهْ لَدَا.

نَكَعَ الْمَاشِيَةَ: نَاژَهْ لَهْ كَهْ ي زُورْ دُوشِي زُورِي
دَا چَوْرَانْد.

نَكَعَ فُلَانًا حَقَّهُ: مَافِي فَلَانَكْهَسِي دَا گِير
كِرْد.

نَكَعَ عَنِ الشَّيْءِ: لَهْ كَارْمَكْهْ ي لَایِدَا ۵ پَهْ لَهْ ي
لِي كِرْد لَهْ شَتَهْ كَهْ دَا.

نَكِعَ نَكْعًا وَنَكْعَةً: سَوْرَبُوو تَوِيَكْلِي هَهْ لَدَا ۵
(فَهْر نَكْعَ وَ نَاكِعَ) ۵ (وَهْر اَنَكْعَ وَهِي
نَكْعَاء).

أَنْكَعَ فُلَانٌ: فَلَانَكْهَسْ مَانْدُوو بُوو ه.
أَنْكَعَ فُلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: پَهْ لَهْ ي لَهْ فُلَان
كِرْد لَهْ كَارْمَكْهْ ي دَا.

أَنْكَعَ الْأَمْرَ صَاحِبُهُ: كَاتِي دَاوَا ي
كَارْمَكْهْ ي لِي كِرْد نِي شَهْ كَهْ
بَهْ سَهْر چَوو.

نَكْعُهُ: نِي شَهْ كَهْ ي بَهْ پَهْ لَهْ ي كِرْدَن لِي
نَاخُوش كِرْد.

نَكْعَهُ عَنِ حَاجَتِهِ: لَهْ نِي شَهْ كَهْ ي لَایِدَا.
الْمُنْكَعُ: دَمْگَوْتَرِي: (أَلْفَ مُنْكَعَ) لَوْتِي كِي
پَانَهْ مَوْبُو فِشَه.

النَّكْعُ: دَمْگَوْتَرِي: (أَحْمَرُ نِكْعَ) زُورْ سَوْر،
سَوْرِي نَال.

النُّكْعُ: پِيَاوِي كِي سَوْر وَ پَش سَوْر وَ پَشِي
جَهْ سَتَهْ ي تِي كَهْ لَوْبِي.

النُّكْعَةُ: لَا ي سَهْرَهْ مَوْبُو بَهْرِي پَوْمَكِي
(الطَّرِثُوثُ) پَوْمَكِي كَهْ لَهْ وِلَاتِي
مِي صَرُو شَام دَهْرُو ي وَهْ لِي بَهْ زُورِي
بَهْ خِيْمَهْ ي قَاچَك دَمْگَوْتَرِي ۵ لَایَهْ كِي
لَوْت.

النُّكْعَةُ: سَوْرَهْ شَهْ ۵ گِيلُو نَهْ حَمَهْ ق ۵
كَهْ سِي كَ تَهْ مَبَهْلَ بِي وَ لَهْ شَوِي نِي
خَوِي نَهْ جَوْلِي.

النَّكْسُوعُ: نَافِرْمَتِي كَوْرْتَهْ بَالَا ۵ (ك):
نُكْعَ.

نَكَفَ عَنِ الشَّيْءِ نَكْفًا: بَهْ نَهْ نَقَهْ سَتُو
پَكَهْ مَهْرِي مَلِي نَهْ دَا.

نَكَفَ السَّمْعَ: بَهْ پَهْ نَجَهْ فَرْمِي سَكِي
لَهْ پَوْمَهْ تِي خَوِي سَرِي.

نَكَفَ الْبَنَرُ: بِيرْمَكْهْ ي دَهْر دَا ۵ دَمْگَوْتَرِي:
(جِي شَ لَا يَنْكَفَ) سَوْپَايَهْ كَهْ نَهْ مَوْنَدَه

زُورَهْ لَهْ نَهْ زَمَار نَایَهْ وَ دَوَايِي نَایَهْ ۵
هَهْ رَوَا دَمْگَوْتَرِي: (عِنْدَه شَجَاعَة

لَا تُنْكَفُ) نَاژَايَهْ تِي بَهْ كَهْ ي كَوْتَايِي نَایَهْ.

نَكِفَ الْهَيَوَانَ نَكْفًا: حَهْ يَوَانَهْ كَهْ غَوْدَهْ ي كِي

شهويلی توشی نهخوشی بووه، دهمی
لهکله کهوتووه.

نَكِفَتِ الْيَدُ: دهستی نازاری ئی پهیدا
بوو.

نَكِفَ نَكَافاً: نهخوش کهوت ۵ (فهو
منکوف).

أَنكَفَهُ: لهپیس و پهلوخی پاکي کردهوه.
نَاكَفَهُ الْكَلَامُ: سرلهنوی کهوتهوه قسه
پینگوتنی و ئی تورهمبونی.

نَكَفَ: توشی نهخوشی نیکاف بوو.

إِنْتَكَفَ: له ولاتیکهوه گواستییهوه بۆ
ولاتیکی تر ۵ یان لهکاریکهوه چووه
سر کاریکی تر.

إِنْتَكَفَ له: روی تیکرد ۵ دوو پیاومکه
قسهی ناشرینیان بهیهکتر گوتو
یهکتریان لهککهدار کرد.

إِسْتَنَكَفَ مِنَ الشَّيْءِ وَعَنهُ: قیزی
لهشتهکه کردو خوی ئی پاراست
بیزی نههات خوی ئی نزیک بکاتهوه
۵ سهرپیچی کردو ملی بۆ شتهکه
نهدا.

الْمُنْكَرُ: توشبوو بهنهخوشی نیکاف.

النُّكَافُ: یان (الحمى النكفية)
ههوکردنیکه لهغوده (ئالو)دا پهیدا
دهبی و نهخوشییهکه دهگوازیتهوه ۵

ئهم نهخوشییه تای لهگهئ دایه
بهگوردی خۆمان جوړیکه لهبینه
خپه ۵ وادهمی کاردهکاته سهر

بهنکریاس و هیلکهدان و جوتهگون.

النُّكْفُ: دهردیکه توشی دهست دهبی.

النُّكْفُ: همرشتیک قیزی ئی بکهیهوه،
بهلاتهوه نهنگ بی نهنجامی بدهی و
خوتی پیوه ههلهوگیر بکهی ۵
ههرکهسیک نهتهوی خوتی ئی نزیک
بکهیهوهو قیزت لیی بی.

رَجُلٌ نَكْفٌ: پیاویکه پیس و پهلوخه
قیزی ئی دهکریتهوه یان خویری و
ههتیومچهیه بهکهلکی خو ئی نزیک
کردنهوه نایه.

النُّكْفَةُ: بهکیکه لهغودده بجوکهکان
لهبناغهی لاشهویلهدا لهنیوان
لاشهویلهو نهرمی گوی دا پی
دهگوتری: (الفدة النكفية) ۵ (ك:
لَكْف).

نَكَلَ عَنِ الْأَمْرِ نَكْولاً: ترسنۆك بوو،
پاشگهزیبۆوه ۵ ملکهچی داواکه نهبوو.
نَكَلَ عَنِ الْيَمِينِ: سویندی نهخوارد سویند
خواردنی رهنکردهوه.

نَكَلَ عَنِ الْعَمَلِ: لهدوژمن ترسا.

نَكَلَ فُلاناً عَنِ الشَّيْءِ: فلانکهسی
لهشتهکه دوورخستهوه.

نَكَلَ فُلانٌ نُكْلَةً قَبِيحَةً: فلانکهسی
توشی بهلاو چورتمیکی ناشرین
کرد.

نَكَلَ عَنِ الْأَمْرِ: بهمانا (نَكَلَ) دی.

أَنكَلَهُ عَنِ الشَّيْءِ أَوْ الْأَمْرِ: لهشتهكهى
 دوورخستهوه پان لهسهر كارمكهى
 لابرده لهكارمكه ژيوانى كردهوه
 دهگوترئ: (أَكَلَ فَلَانًا عَنْ عِزِّهِ)
 فلانكهسى لهمهيهستهكهى لادا
 دوورى خستهوه.

نَكَلَ بِهِ: سزای دا بهسزايهك كهجاريكى
 تر توخن نهو شته نهكهويتهوه،
 كهسانى تريشى ترساند لهوى
 رهمچاوى نهو كاره ناشيرينه بكهن.
 نَكَلَ الشَّيْءُ: شتهكهى زنجيرو پيوند
 كرد.

نَكَلَ فَلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: فلانكهسى
 لهشتهكه لادا.

النَّكَلُ: نهو نازارو چورتمهى توشى
 مروؤه دمبيء بهردو شاخ.

النَّكَلُ: ترسنوك و لاواز به نيش
 لهدهست نههاتوو دهگوترئ: (هو
 نَاكَلَ عَنِ الْأَمْرِ) نهو لهراپهراندنى
 كاروباردا لاوازه.

النَّكَالُ: سزاو توله.

النَّكَلُ: حهبلپكه لهبنكى دولچهى
 گهوره دمبهسئرئ، پياوى نازاو
 خاومن نهزمون و قالبوو لهناو
 روداودا بهسپى بههيزو توانا
 لهحهديس دا هاتوو (إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
 الثَّكَلَ عَلَى الثَّكَلِ) خودا پياوى نازاى

سوارچاك و بهدهست و بازوى خووش
 دهوى كهلهگورمپانى جهنگ دا
 بهسهر نهسپيكي بههيزو تواناوويه.
 النُّكَلُ: زنجيرو پيوند به جورده لغاويكه
 به ناسنى لغاو پان ناسنى ههوسار
 دهگوترئ: (رَجَلَ نَكْلٌ) پياويكه
 بهسهر بهرامبهرو هاوشانهكهى دا
 زال دمبيء كهسى ناويريئ.

نَكَلَ شَرٌّ: نازاو چاو نهترسه بو شهر
 (ك: أُنْكَالٌ وَنُكُولٌ) قورئان دمفهرموى:
 ﴿إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا﴾: ليرمدا
 مهبهست به وشهى (أُنْكَالًا) زنجيرو
 پيونده.

النُّكَلَةُ: جورده پارميهكى ميصرييه.
 النِّيْكَلُ: فلزيكى قايم و رهمه، رهمكى
 زيوى و سپييه دمتواندرئ زور
 مشت و مال بكرئ و لوس ببيئ،
 تيزبيئ ژمنگ ناگرئ لهگهله مادهى
 تر گونجاوهو يهك دهگرئ، بو زور
 شت بهكاردمهيندرئ.

نَكَهَتْ الشَّمْسُ نَكْهًا: خور گهرمييهكهى
 بههيز بوو.

نَكَهَ فَلَانٌ: فلانكهس همناسهى بهلوتى
 يهكيكى تردا كرد دهگوترئ: (نَكَهَ
 عَلَى فَلَانٍ وَفَلَانٌ فِي وَجْهِ فَلَانٍ).

نَكَهَ فَلَانًا: بؤنى دمى فلانكهسى كرد.

نَكِهَ نَكْهًا: همناسهى خوى ناراستهى

کهسی بهرامبهرو نزیکی کرد.

فَكِهَ فُلَانًا: بهمانا (نَكِهَهُ) دئ.

فَكِهَ فُلَان: فُلَانَكهس بههوی زور

خواردنهوه بۆنی دهمی ناخوش بوو

بوو.

النَّكِهَةُ: بۆنی دهم ۵ دهگوترئ: (هر

طيب النَّكِهَةُ) نهو مروفه بۆنی

دهمی خوشه.

فَكِيَ الْعَدُوَّ وفيه نكايه: فرسه تی له دوزمن

هیناو زمبری گورچکبری لیئا ۵

شکاندی و بهسه رییدا زال بوو.

فَكِيَ الْعَدُوَّ كَي: دوزمن شکاو ههلات.

الْتَّلُّل: پیری پهککهوتهو لاواز.

فَعَرَ فِي الْجَبَلِ أَوْ الشَّجَرِ: جووه سه رکیومهکه

یان سهر درهختهکه.

فَعِرَ نَمْرًا وَنَمْرَةً: لهسهر شیوهی پلنگ بوو ۵

واته: پهلهی سپی و پهنگی تری

تیکه لاو بوو (بهلهک بوو) دهگوترئ:

(نَمِرَ السَّحَابُ) ههورمهکه پهله پهله

بوو.

فَعِرَ فُلَان: فُلَانَكهس توپه بوو ومکوو

پلنگی چنگ بهخوینی لی هات ۵

پهوشتی ناشیرین و شه پهنگیز بوو (فهو

نَمِر).

أَنَمَرَ فُلَان: فُلَانَكهس توشی ئاوپیکی

شیرین و گوارا بوو.

نَمَرَ فُلَان: فُلَانَكهس رقی ههلساو

پهوشت ناشیرین بوو.

نَمَرَ وَجْهَهُ: دهم وچاوی گرژ کرد،

ناوچاوانی لیك نا.

نَمَرَ الشَّيْءُ: شتهکهی بهشیوهی پهنگی

پلنگ پهنک کرد ۵ دهگوترئ: (بردة

غُمرَة) بوردمو عهبايهکی

پهنکاوپهنکه.

تَنَمَر: خوئی شوبهاند به پلنگ لهشیوهو

پوخساردا یان له ههلس و کهوتو

پهفتاردا.

تَنَمَرَ لِفُلَان: نارمزامهندیی لهفلان

نیشان داو ههپهشهی لی کرد لهکاتی

ههپهشه کردنهکهی دا دهنگی خوئی

بهزرکردموو دریزهی بهدهنگهکهی

دا.

الْأَنَمَرُ: ههرشتیک پهلهی سپی تیدابن

لهگهل پهنکی تر ۵ دهگوترئ: (فرس

أَنَمَر وَثُوبٌ أَثَمَر، وهي غراء).

الْمُنَمَرُ: ههرشتیک خالی پهشی تیدابن و

لهپهناپانهوه خالی سپی ههبن ۵

دهگوترئ: (طیر منمرات و ثوب

مُنَمَرَة).

النَّامِرَة: ناسنیکه قولاپ و شتی وای

ههپه گوشتی پیوه دهکری بو

پاوگردنی گورگو بهتهلهوه بوونی.

الناموز: خوین.

النَمِر: پلنگ؛ ئاژه لئیکی درندهیهو

- فهرمانپرەوا، نووسینگەى نەيتى پاشا
 ۵ ئەوگەسەى فەرمانپرەوا بەسەر
 نەيتى خۆى دا ئاگادارى دەگا ۵
 ھەرەوا ناوہ بۆ فريشتهى نيگا
 ھەزرەتى جوبرائيل ۵ وەصى و
 سەرپەرېشتيار ۵ قانون و شەرىعت
 ۵ ليزان و گاردروست ۵ ھەشارگەو
 كۆختەى راوگەر: گەخۆى تيدا
 ھەشاردەدا ۵ خەلۋەخانەو
 پەرستگای پەمەن و دېرنەشين ۵
 لانەى شير ۵ (ك: نواميس).
 الناموسية: لانەو بيشەى شير ۵
 ميشولەى بچوك.
 الناموسية: پەردەگوللە، پەردەپەكە
 بەدەورى شوپنى نووستن دا
 دادەدرېتەوہو بۆخۇپاراستن
 لەميشولەو شتى وا.
 النمس: پەگەزى ھەيوانىكى گواندارە
 لەپېرى (الزبادية) يەو زۆر جۆرى
 ھەپە ۵ (ك: غوس و اغاس).
 النمس: بۆنى شير و چەورى.
 النمسة: بۆنى ناخۇش ۵ ھەرشتىك
 بۆنى ناخۇشى لى بى پېى دەگوترى:
 (نمسة).
 نَمَشَ الشَّيْءَ نَمَشًا: بەشپرېوى ھەلى
 گرتەوہ ۵ ماشيپەوہ.
 نَمَشَ الجِرَادُ الأرض: كۆللەكە لەكشت و كان و
 شيناومردى زموى خواردو ھەندى
- پۆش و پەلاشى ھېستەوہ.
 نَمَشَ فَلَانًا: سرتەى لەگەن فلان کرد،
 بەجەپە ھەسى لەگەن کرد.
 نَمَشَ الكلامَ: ھەسەكەى ھەلبەست و دروى
 تيدا کرد.
 نَمَشَ نَشًا: پەلەى بەجەستەوہ
 پەيدابوون پەنگيان لەپاقى پەنگى
 پېستى جوداوازە ۵ (فەر نَمَشَ و انمش) ۵
 (وھى غشاء).
 انمش بين القوم: ھيتنەپى کردو ناشوبى
 لەنيو خەلگەكەدا ناپەوہ.
 نَمَشَ الشَّيْءَ شتەكەى پېكخست.
 نَمَشَ الحديثَ: بەسرتەو ئەسپاپى
 ھەسەكەى کرد.
 النمش: ھيتنەپى و ناشوب ۵ ھەسى
 رازاوہ و بى بناغەو نادروست.
 النمش: شوپنكەى شت لەسەر شتى تر
 ۵ پەلەى سەردەم و چاو كەپەنگيان
 لەپەنگى پېستى جوداپە ۵
 سەپاپپەكە لەسەر بنگى نينۆك
 پەيدا دەپى و پاش ماوہپەك
 نامپى و دواپى دېتەوہ.
 النمش: دەگوترى: (سيف نَمَشَ)
 شمشيرپەكە لەبەر ئەصلى و پەسەنى
 مادەكەى ھېلى تيدا دەبيندەرن،
 چاو لەسەپەردنى دا خال و ھېلى
 جۆراو جۆرى دېنە بەر تيشكى
 دېتەكەى.

نَمَصَ الشَّعْرُ أَوْ النَّبْتُ نَمَصًا: موومكان يان
چله گياکان وردو باريك بون دمتگوت
گندهمومون يان توکه وردهيه.

نَمَصَ الشَّعْرُ: موومكاني هه لکه نندن.

نَمَصَ الشَّعْرُ: موومكان باريك و ورد بوون
دمتگوت گندهمومون.

انْمَصَ النَّبْتُ أَوْ الشَّعْرُ: گياپه که يان
مووه کسان دواي هه لکه ننديان
رپوانه وه.

انْمَصَ النَّبَاتُ أَوْ الشَّعْرُ أَوْ نَحْرُهَا:
گياپه که کاتي دروينه ي هات، يان
موومكان کاتي تاشين و هه لپاچينيان
هات.

نَمَصَ الشَّعْرُ أَوْ النَّبْتُ: موومکه ي
هه لکيشا، رپوه که که ي درپوه.

إِنْتَمَصَ الْمَرَأُ: نافرته که داواي له دهم و
چاو هه لگه که کرد که گندهموي
دهم و چاوي بۆ هه لکه ني، بۆلابه ري
ه يان نافرته که خوي گندهموي
دهم و چاوي هه لکه نندن.

تَنَمَّصَتِ الْمَرَأُ: نافرته که موي
دهم و چاوي به دهمزو هه لگرتن، هه لي
که نندن ه له حه ديس دا هاتووه:
(لُعِنَتِ النَّامِصَةُ وَالتَّمْصَةُ).

تَنَمَّصَتِ الْمَاشِيَةُ: نازه له که نه وبه هارو
دهسته گولي گياپه که ي خوارد.

الْأَنْمَصُ: دهگوتري: (هو الْمَصُّ الْحَاجِبِينَ)

ئهو بياوه برۆ باريکه سهري برۆي
لاي لاجانگي باريك بوونه وه ه (وهي
غصاء) ه (ك: نَمَصَ).

الْمَنَامُصُ: موکيش، ئهو ناميره ي چقل و
شتي واي پي دهرديندي.

النَّامِصَةُ: ئهو نافرته ي دهم و چاوي
نافرتي تر به دهمزو و شتي و
هه لکه گري و نارايشتيان دها.

النَّمَاصُ: دهمزي دهمزي.

النَّمَصُ: په رپو پولي کورت ه گزوگياي
هيشتا ناسکه و تازه سهري له زهوي
دهم هيناه وه جوړه گياپه که له
شويني زلکاو و زهوي ناودراو و ته ردا
دهروي ه گه لادري زمکاني بو
دروستکردني سه له و حه صيرو شتي
وا به کاردي.

النَّمِصُ: نه وي دهرپو پته وه له گزوگيا
يان موو پاش درونه وه هه لپاچين و
هه لکه ننديان.

أَنَمَطَ لَهُ الْعَطَاءُ: به خششه که ي ني که م
کرده وه.

نَمَطَةُ عَلَى الشَّيْنِ: شاره زاي کرد بۆ
شته که ه دهگوتري: (نَمَطَ لَهُ عَلَى
الشَّيْنِ).

النَّمَطُ: توکي هه رپش و به ره ه جوړه
هه رپش و پاخه ري که ه قوماشي که
له خوري دروست دمکري

الرعد).

الْمُنْقُ مِنَ الرُّطْبِ: خورمايه كه ناوكي نه بئ.

النَّمَقُ: نهو كتيبه ي تَييدا دهنووسيه وه
ه ناومراستی پنگا.

النَّمَقَةُ: بونی ناخوش، بۆگهن.

النَّمِيقُ: شتی نه خشاو و پنگاوپرنگ ه
دمگوترئ: (توب غیق).

نَمَلٌ فُلَانٌ نَمَلًا وَفُلَانًا: فلانكهس فیتنه جو
بوو، فیتنه یی کرد.

نَمَلٌ فُلَانًا: بهسمر شتهكه یدا پروانی.

نَمَلٌ فِي الشَّجَرَةِ فُلَانًا: چووه سهر
درمختهكه.

نَمَلٌ الْمَكَانُ: شوپنهكه میروی زور بوو.

نَمِلْتُ يَدَ فُلَانٍ: دهستی فلانكهس تهزی
شله بهته بوو.

نَمِلْتُ يَدَهُ فِي الْعَمَلِ: لهكارکردن دا
دهستی سوک بوو.

نَمِلْتُ الْمَرْأَةَ أَوْ الْفَرَسَ: نافرتهكه یان
ماینهكه جیگیر بوو ه (یان سکی بو

پاومستتاو لهباری نه چوو)
دمشگوترئ: (غلت یَدِ الصَّبِيِّ) دهستی

منداللهكه هه دادانی نه بوو له هارو
هاجی نه كهوت ه (فهو نَمِلَ وهي

نَمِلَةٌ) ه دمشگوترئ: (امراة نَمِلِي)
نافرمتیکه گه پوکه له هیج شوپنیك

جیگیر نابئ.

پنگاوپرنگه بهسمر كه زاومو شتی

وادا دمدرئ ه پنبازو بهرنامه و پلان

بوهر شتیک بئ ه شیوازی شت ه

كۆمه لیک مروؤ یهك نیشیان هه بئ

ه جوړو شیوه ی شت ه دمگوترئ:

(عندي متاع من هذا النمط) کالای

لهو جوړم لایه.

نَمَعُ الشَّيْءُ: شتهكه ی پرنګ کرد

به پرنګی پشو و سپی و سوور
به تیکه لی.

النَّمْعُ: پرنګ کراو به پرنګی جوړاو

جوړ ه دمگوترئ: (رجل نَمْعٍ)

پیاویکی پنگاوپرنگه به نهكه.

النَّمْعَةُ: مه لاشوی مندال كه تازه له دایك

دهبی و مه لاشوی نمرمه تاروق دهبی

ه سهرانسهری کیو ه مروؤفی

وه جاخزاده و پسه نی گهل و نه ته وه

ه مال و سامانی زور ه مروؤی زور.

نَمَقَ الْكِتَابَ نَمَقًا: به جوانی كتيبهكه ی

نووسیه وه.

أَنْمَقَتِ النَّمْلَةُ: دارخورماكه خورمای بئ

ناوكی گرتن.

نَمَقَ الثَّرْبَ أَوْ الْجِلْدَ وَغَرَمًا: قوماشهكه

یان پیستهكه ی پنگاوپرنگ کرد.

نَمَقَ الْكِتَابَ: به شیوه ی جوان و

خوشنووسی كتيبهكه ی نووسیه وه،

زیدمروؤی له مانای (نَمَقَ) دمگه به نی

ه دمشگوترئ: (نَمَقَ الْقَوْلَ وَنَمَقَ

فُعِلَ الطَّعَامُ: خُورَاكِهِ كِه مِيَرُوى تِيچُوى
مِيرواوى بوو ۵ (فُهِر مَنُومَل).

نَمَلُ الْكِتَابِ: دِيَرى كَتِيبِه كِه لِيَك
نَزِيك نووسينه وه.

نَمَلُ ثَوْبِهِ: كِرَاسِه كِه پِيِنِه كَرْد.

تَنَمَلُ الْقَرْمُ: خَه لَكِه كِه كِهوتنه جِم و
جَوَل و هاتوچُو و تِيكِه وه هاويشتن ۵
بِلَاومِيان لِي كَرْدو بَه نَاوَزْمُوى دا
بِلَاوِيوونِه وه بُو كَاسِيبى كَرْدن و مَكُو
مِيروْلَه.

الْأَثْمَلَةُ: گِرِيى قَامَك، چَاوه قَامَك ۵
جِومَزگِه لاي زُوروى پَهِنْجِه نِه وه
نِيِنُو كِي پِيومِه ۵ (ك: أَنَامَل).

الْمُزْنَمِلُ، دِه گوتري: (رَجَل مُزْنَمِلُ
الْأَصَابِج) پِيَاوِيكى پَهِنْجِه كُورَت و
پَهِنْجِه نِه سَتُورِه.

الْمُتَمَلُّ: دِه گوتري: (لَقْد طَالَبٌ غَيْرُ مُتَمَلِّ)
بِه هِيَوَاشى داواى شَتِه كِه كَرْدو
بِه پَهْلَه نِه بوو لِه بَه دِه مَسْت هِيَنَانى دا.
الْمُتَمَلَّةُ: نَافِرْمَتى گِه رُوك كِه لِه شَوِيَنِيَك
جِيگِر نِه بِي.

النَّامِلَةُ: رِيَبُوَار كُومَه لِه خَه لَك كِه
بِه رِيگَادا دِه رُون.

النَّمِلُ: لِيَزَان و شَارْمَزَا.

النَّمَلَةُ: مِيروْلَه، حَه شِمَرْمِه كِي
بِچَكُولَه كُوشَكْمِرِه لِه زِيَر گِل دا
دِمُزى، بَه تَاك و كُومَه لِي زِيَان

بِه سِه رِمِه بِن و گِيَانى هاو كَارِيِيَان
تِيْدَايِه (ك: نَمَلٌ وَغَالٌ) ۵ فِيتْنِه يى و
نَاشُوبِگِيَرِ.

النَّمِيلَةُ: صِنْدُوقِيَكِه خَوَارْدن و شَتى واى
تِيْدَا هَه لَدِم گِيَرِي مِيروْلَه و حَه شَهْرَات
نَاَتَاوَن بِيچْنِه نَاوى، نِه م جُوْرَه
صِنْدُوقِه لِه تَه خَتَه دَار پَان
مِه عِدْمَنِ تَر دِرُوسْت دِه گِرِي و
دِه رَاگَاكِه لِه تَه لِه هِيْلَه كِي كِي كُون
بِچُوكِه.

النَّمَلَةُ: باقى مانده ي نَاو لِه حَه وَزْدَا ۵
دِه شِگُوتَرِي: (فِرْس ذُو نَمَلَةٍ)
نِه سِي كِي سِرَك و هَارُو هَاچِه.

النَّمَالُ: فِيتْنِه و نَاشُوبِگِيَرِ.
النَّمِيلَةُ: فِيتْنِه جُو.

نَمُ الْحَدِيثُ نَمًا: قِسِه كِه نَاشُكِرَابُوو.

نَمُ الشَّيْنُ: شَتِه كِه بُونَه كِه يى بِلَاوِيو وه ۵
شَتِه كِه وروژَا هَه نِه رِبُوو.

نَمُ الْحَدِيثُ: قِسِه كِه يى هِيَنَاو بَرْد بُونَه وه
فِيتْنِه يى بِنِيْتِه وه ۵ نَاشُوب لِه نَاو
خَه لَكِه كِه دَا بِه رِهَابَاكَا ۵ (فُهِر نَامٌ وَنَمٌ) بُو
زِيْدِمِرُويى دِه گوتري: (نَمَامٌ) ۵ (وَمَنَمٌ).

نَمُ الْكَلَامِ: قِسِه كِه يى بِه دِرُو و دِه لِه سِه
پَارَاَنْدِه وه.

النَّامَةُ: هَه سَت و جِم و جَوَل ۵
دِه گوتري: (سَمِعْتُ نَامَةً) گُوِيَم
لِه هَه سَت و خُوسَتِي بُوو ۵

دمشگوترئ: (أسكت الله نائمته) خودا

مراندی.

النَّمَمُ: فیتنهیی و ناشویگتیری.

النَّمَامُ: ناوه بۆ رومکی سهعتهره

کتیویه: که رومکیکی بۆنخۆشه

ههروا ناوه بۆ گیا پونگه ۵ پونگی

ناویی.

النَّمَةُ: پهلهیهکی سپی لهناو رهشایی دا،

یان پهلهیهکی رمش لهناو سپیایی

دا.

النَّبِي: خیانهت ۵ عهیبو لهککه ۵

دوژمنایهتی ۵ سروشتو تهبیعهتی

مروؤ ۵ ماهیهت و هیولای مروؤ ۵

دمشگوترئ: (ما بالدار لَمَي) کهس له

خانومکهدا نیه ۵ فلوس

کهلهرمصاص دروست کرابی ۵

تاکهکهی پئی دمگوترئ: (نَمِي).

النَّمِيمُ: دمنگی نزم و ههواش کهلهجم و

جوئی شتیک پهیدا دمبی ۵ خشپهی

په ۵ فیتنهیی و هسههینان و بردن ۵

(ك: نائم).

النَّمِيمة: بهمانا (النَّمِيم) دئ ۵ نووسین

۵ سهرمو خسهی نووسین ۵ (ك:

نائم).

نَمَنَتِ الرِّيحُ التَّرَابَ: رهشهباکه

شوینکهی لهگل و خۆلهکه کرد

هیل و خیتتی جیا جیای تیدا

جیهیتست.

نَمَمَ الشَّيْءُ: شتهکهی نهخشانده

پازاندیهوه ۵ زرکهفتی کرد ۵

دمگوترئ: (لَمَمَ كِتَابُهُ) کتیبهکهی

نهخشانده بهزهرکهفت و نهخش و

نیگار پازاندیهوه.

النَّمَمُ: زهخرههکراو و پازیندراوه ۵

دمگوترئ: (ثوب مَمَم) قوماشیکی

زهخرههکراوه ۵ ههروا دمگوترئ:

(كتاب مَمَم) کتیبیکی

زهخرههکراوه ۵ (نبات مَمَم)

رومکیکی تیکهالو و تیکهچراوه.

النَّمَمُ: نهو شوینکهو نیشانانهی

رهشهبا لهسهر روبهری گل جیی

دیل ۵ سپیایی کهلهسهر نینوکی

مروؤی گهنج دمرمهکهوئ ۵

تاکهکهی (نَمَمَة).

النَّمَمَةُ: هیل کورت و لیک نزیک.

النَّمَمُ: نهسپیی بجوک.

نَمَا الشَّيْءُ نَمَاءً وَنُمُوًا: شتهکه زیادی کردو

پهری سهند ۵ دمگوترئ: (نَمَا الزَّرْعُ،

وَمَا الْوَلَدُ، وَنَمَا الْمَالُ) ۵ دمشگوترئ: (هو

ینموا الى الحسب) ۵ ههروا دمگوترئ:

(نَمَا الْخَضَابُ فِي الْيَدِ أَوْ الشَّعْر) خهنهکه

سوریهکهی پهری ساند ۵ فرمهکه

رهشایی زیادی کرد.

نَمَا الْحَدِيثُ: همدیسهکهی نیسانداو

أَنْهَبَ اللَّحْمَ: گوشته‌کمی نه‌کولاند

به‌کالی هیشتیه‌وه.

النَّاهِي: تیرو ته‌سه‌له.

نَهَبَ الشَّيْءَ نَهْبًا: به‌زور شته‌کمی و مرگرت

◦ ده‌گوتری: (إِنَّه يَنْهَبُ الْأَرْضَ) نه‌و

به‌په‌له‌و خیرا دمروا ◦ ه‌مروه‌ها

ده‌گوتری: (إِنَّه لَيَنْهَبُ الْغَايَةَ) نه‌و

پیشک‌هوتوووه بۆلای نامانج.

نَهَبَ الْكَلْبُ فَلَاتًا: سه‌گه‌که ده‌ماری

پازنه‌پیی فلانک‌ه‌سی گرت.

نَهَبَ فَلَاتًا: جنیوی به‌فلانک‌ه‌س داو لیی

توره بوو ◦ (فهر ناهب) ◦ (وهر

منه‌وب).

أَنْهَبَ الشَّيْءَ: شته‌کمی والی کرد

هه‌لمه‌تی بۆ بیری و به‌تالان بیری.

أَنْهَبَ الشَّيْءَ فَلَاتًا: شته‌کمی بۆ

فلانک‌ه‌س رانواند.

نَاهِبُ الْمُسَابِقِ مُسَابِقَةً: پیش‌ب‌پ‌کیی

له‌پ‌کردن دا له‌گه‌ل‌دا کرد.

إِنْهَبَ الشَّيْءَ: شته‌کمی هه‌لگرت.

إِنْهَبَ الْفَرَسُ الشَّرْطَ: نه‌سپه‌که

له‌پیش‌پ‌کیه‌که‌دا بر‌دی‌ه‌وه.

تناهَبَ الْمُتَسَابِقَانِ: ه‌م‌ریه‌ک له‌و دوو

پیش‌پ‌کیکارانه ویستی سه‌رکه‌وتن

به‌دمست بیئی.

تَنَاهَبَ السَّرَّابُ الْأَرْضَ: ولاخه‌که یان

نازه‌له‌که به‌مق‌جه‌کانی زموی

هه‌لگوتی.

الْمِنْهَبُ: سه‌رکه‌وتوو له‌پیش‌پ‌کیی دا ◦

ده‌گوتری: (فِرْسٌ مِنْهَبٌ).

الْمِنْهَبُ: نه‌وهی چه‌پاو ده‌گوتری (تالان

ده‌گوتری) ◦ شتیک به‌په‌له‌ داوا بکری.

الْمِنْهَبُ: تالانکردن ◦ چه‌پاو کردن ◦

شتیک بکریته مه‌به‌ستو نیشانه بۆ

هه‌نگاوتن ◦ ده‌گوتری: (أَصْبَحَ فُلَانٌ

نَهْبًا لِلْسَّبِّ) فلانک‌ه‌س بوو به‌نیشانه

بۆ تانه‌و ته‌شمر لی‌دان و جنیوپ‌یدان

◦ یان فلانک‌ه‌س بوو به‌ نامانج

بۆنه‌خووشی ◦ ه‌مروا وشه‌ی (النهب)

ناوه بۆ مائی تالانی و ده‌سکه‌وتی

جه‌نگ ◦ تالانکراو و مالپ‌راو ◦ (ك:

نهاب و نه‌رب) ◦ ه‌مروا وشه‌ی

(الْتَّهَبُ) به‌مانای جۆزیک له‌پ‌کردن

دی.

النَّهْبَةُ: به‌مانا (إِنْهَابٌ) دی واته:

هه‌لگرتن یان سه‌رکه‌وتن.

النَّهْبَى: هه‌لمه‌تو تالانکردن ◦

تالانکراو، مالپ‌راو.

النَّهَابُ: که‌سیک زور تالانچی بی،

چه‌پاوکه‌ریی.

النَّهْبَرَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی

دریژداوه‌ل و دالگوشت ◦ کزو لاواز ◦

نافرمتی‌ک بگاته‌ه حاله‌تی

تیداجوون و گیانه‌لاو ◦ (ك: نه‌یره).

نَهْرَ فُلَانٍ فِي كَلَامِهِ: فَلَانَكْسَ قِسْمَكَانِي
به شیوهی بهرمو ناواژو گیرانهوه.
نَهَجَ الطَّرِيقَ نَهْجاً وَنَهْجاً: رِیْگَاکِه
ناشکرا بوو دمرکهوت ۵ دموگوتری: (نَهَجَ
أَمْرُهُ) نِیْشه که ی ناشکرا بوو.

نَهَجَ الدَّابَّةُ أَوِ الْإِنْسَانُ نَهْجاً وَنَهْجاً:
وَلَاخَه که یان مروغه که خیرا خیرا
همناسه ی داو هانکه هانکی پی کهوت
به هو ی ماندوبوون.

نَهَجَ الثَّوْبُ نَهْجاً: قَوْمَاشَه که کون بوو
پزی.

نَهَجَ الطَّرِيقَ: رِیْگَاکِه ی ناشکرا کرد، رونی
کرده وه ۵ رِیْگَاکِه ی په پرمو کرد.

نَهَجَ نَهْجاً وَنَهْجَةً: خیرا خیرا همناسه ی
هه لئنان و هانکه هانکی پی کهوت
به هو ی ماندوبی و شه که تی، یان
پاگردن و جمو جوئی زور.
نَهَجَ الثَّوْبُ وَغیره: قَوْمَاشَه که کون بوو،
پزی (فهو نَهَجَ).

أَنْهَجَ الطَّرِيقَ: رِیْگَاکِه ناشکراو پون بوو،
دمرکهوت.

أَنْهَجَ الدَّابَّةُ: به سواری و لاخه که روه ی تا
ماندوی کرد.

أَنْهَجَ الْعَمَلُ فَلاناً: نِیْشکر دهنه که
فلانکسی ماندو کرد تاوای لی کرد
هه ناسه برکه ی پی بکه وئی.

أَنْهَجَ الثَّوْبُ: قَوْمَاشَه که کون کرد.
پزاندی.

النُّهْبَرَةُ: ته پو لکه و گردو لکه ۵ چال و
چوئی نیوان بیشه و لانه ی شیر ۵
(ك: نهابر و نهابیر).

النُّهْبُورُ: به مانا (النُّهْبَرَةُ) دئ ۵ (ك:
نهابیر).

نُهْبَلٌ: فَلَانَكْسَ خَوَى شَه لاند وای
پیشان دا شه له، له روه یشتن دا خوی
شمل کرد.

نُهْبَلٌ فُلَانٌ: فَلَانَكْسَ ته مهن دریژیوو.
النُّهْبَلُ: بیرم یرد ۵ دموگوتری: (شیخ
نُهْبَلٌ).

النُّهْبَلَةُ: روه یشتنیکی ته مبه لانه یه ۵
بیرمونی کونه سال ۵ دموگوتری:
(عجوز نُهْبَلَةٌ) ۵ همروا ناوه بو
حوشتری که ته و زمبه للاح.

نَهَتْ الْقِرْدُ وَغیره نهیتاً و نهاتاً: مهیمونه که
قیراندی زیراندی ۵ دموگوتری: (نَهَتْ
الْأَسَدُ) شیرمه که دنگی لیوهمهات و
دمنگه که ی نه بوه نه پزاندن.

نَهَتْ فُلَانٌ: فَلَانَكْسَ نالاندی، نرکاندی.

الْمِنْهَتُ وَالْمِنْهَتُ: شیر.

الْناهِتُ: هورگ.

النُّهَاتُ: دمنگیک که له سنگ بی، نرکه و
نال، زیخه زیخ که له کاتی نارچه ته ی
دا له ناده میزاد دمیسیری.

نَهْتَرٌ عَلَى فُلَانٍ: دروی به دهم
فلانکسه وه کرد.

إِسْتَنْجَ الطريقَ: پښگامه‌ی ناشکرا کردو
پېیدا رڼۍ.

إِسْتَنْجَ الطريقَ: پښگامه‌ی ناشکراوو
دمرک‌موت جوړنه.

إِسْتَنْجَ سبيلَ فلان: رڼبازی فلانکه‌سی
گرته‌بهره پېیدا رڼۍ.

الْمِنْهَاجُ: پښگای ناشکراو نمایان ه فورثان
دمفرموی: ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً
وَمِنْهَا جَاهٌ ه همروا ناوه بؤ پلان و
خمریت‌ه‌ی کارکردن ه پړفسه‌و
پړوگرام ه دمگوتری: (منهاج الدراسة
ه منهاج التعليم ه منهاج العمل
..... الخ).

الْمِنْهَاجُ: به‌مانا (المنهاج) دئ ه (ک:
منهاج).

الْمِنْهَاجُ: دمگوتری: (طريق منهاج)
پښگامه‌کی ناشکراو پون ه همروا
دمگوتری: (طريقة منهاج).

الْمِنْهَاجُ: ناشکراو نمایان ه دمگوتری:
(طريق منهج) ه (امر منهج) ه پښگای
راست و ناشکرا ه دمگوتری: (هذا
نهجي لا احيد عنه) ه (ك: نهجات
و منهج ونهوج).

الْمِنْهَاجُ: نه‌خوښی ږمبؤ، ه‌ناسه
سوارۍ و ته‌په‌ته‌پی دل.

الْمِنْهَاجُ: به‌مانا (المنهج) دئ.

نَهَدَ الثَّديَ نَهْدًا: مەمک خړپوو، سهری

ه‌لد‌او به‌رز بؤوه ه دمگوتری: (نهدت
لدي المرأة) مەمکي نافرته‌که خړپوون
(فهي ناهد وناهدة) نمو نافرته (مەمک
خړو تونده) ه‌یشتا مەمکي شل
نەپوون ه (ک: ناهد).

نَهَدَ الْإِنَاءُ: قاپه‌که نزیکه پړ بیی.

نَهَدَ فلان: فلانکه‌س ه‌لد‌او رڼۍ.

نَهَدَ لعدوه (أو) الى عدوه: خو‌ی له‌بهرده‌م
دوژمن دا ږاگرت و به‌ردموام بوو له‌شمر
له‌گه‌ل کردنی دا.

نَهَدَ نَهْدًا: به‌رزپوو، خړپوو ه سهری
ه‌لد‌او.

أَنَهَدَ الْإِنَاءُ: قاپه‌که‌ی پړکرد ه‌تا
له‌سهریه‌وه ږا ه یان نزیک بوو
لیوان لیوایی.

أَنَهَدَ الهديةَ: دیارپیه‌که‌ی گه‌وره‌کرد؛
دیاری گه‌وره‌ی برد.

أَنَهَدَ فلانًا: فلانکه‌سی دمست نیشان
کرد.

نَاهَدَ فلانًا: کښه‌ی له‌گه‌ل فلانکه‌س
دانایه‌وه.

نَاهَدَ عدوهَ: به‌ر به‌رمکانی دوژمنی کرد
له‌شمر ږاو له‌قافو‌زی پیچا.

تَنَاهَدَ القومَ: خه‌لکه‌که له‌س‌فهردا
هم‌ریکه به‌شه تیښوی خو‌ی ه‌ینایه
دمرو تیکه‌لاویان کرد (پیتاکیان)
کرد.

تَنَاهَدَ فِي الْحَرْبِ: له شه پدا پوبه پړوی
به کتر بوونه وه، بویه کتر پاپسکو تنو
په لاماری په کتر یان دا.

تَنَاهَدَ الْقَوْمُ الشَّيْئَ: خه لکه که له ناو
خویان دا شته که یان ده ستاوده ست
پې کرد.

تَنَهَّدَ: هه ناسه ی حه سانه ووه خوځی
هه لکیشا.

النَّاهِدُ: نا فرمتیک مه مکی خړبووین
مه مکی فیت کردین ۵ (ک: نراهد) ۵
ده شگوتری: (غلام ناهد) کورپه
که نجیکی تازه پیگه یشتووه.

النَّهَادُ: نه ندازه، پښه ۵ نریکه ی ۵
دمگوتری: (هؤلاء نَهَادُ مائة) نه وانه
نریکه ی سهد دمبین، نه ندازه ی سهد
که سن.

النَّهْدَاءُ: لبه لانی گوی چه م که پرومکی
باشی لی پروی.

النَّهْدَانُ: دمگوتری: (حَرَضَ نَهْدَان) ۵
حه وزی پر ناو که له سه ری وه
نهری ۵ (قدح نهدان) پیالهی پر ۵
یان دوو له سمر سی پی پی.

النَّهْدُ: شتی بهرز ۵ مه مکی خړبوو ۵
(ک: نهر) ۵ زمه پښه که ری گه وره
۵ گیانله بهری گه ورمو به هیز ۵
دمگوتری: (شَابْ نَهْدُ و فرس نهد) ۵
همروا ناوه بو پیای پیوانه و

به که لک و پړه وشت بهرز که هه می شه
هه ولی پیاو متی بدا.

النَّهْدُ: نه وه ی هاو ولی سه فنه و
کاروانچی له کیسه باخه ل و
تویشودانی خویان دهری دین و
تیکرا ده یخه نه سهر سفره ی
هاو بهش ۵ یان پیتاک و کومه کی هاو
ولاتیان له کاتی هیرش هی نانی
دوژمن دا ۵ دمگوتری: (طَرَحَ نَهْدُ
مع القوم) یارمه تی خه لکه که ی دا.

النَّهْدُ: پښه که ری ته نکه (بچوک).
النَّهْدَةُ: زمه پښه که ری گه وره ۵
تووی کاله که مارانه ناردی تیکه لاو
دمکری و دمخوری.

نَهَرَ نَهْرًا: به ته وژم ناومکه پړی.
نَهَرَ الْمَاءُ: ناومکه به زوی دا پړی و پړگای
خوی کرده وه.

نَهَرَ الْخَفَارُ: بیر هه لکه نه که گه یشته ناو
له ناو بیر مکه دا ۵ دمگوتری: (خَفَرَ بَرًا
حتى نَهَرَ) بیر مکه ی هه لکه نه تا گه یشته
ناو.

نَهَرَ الْأَرْضُ: زه وپییه که ی هه لپری.
نَهَرَ فَلَانًا: له فلان که س توپمبوو به رمقی و
پوی ناخوش قسه ی له گه ل دا کرد ۵
رقی هه لسا.

نَهَرَ النَّهْرُ: چومه که ی هه لکولی و ناومکه ی
پیدا برد.

نَهْرَ الشَّيْنِ نَهْرًا: شتهكه زۆر بوو ۵ (فهر نهير).

اَنْهَر: كهوته پۆزموه ۵ يان بهرؤز كارى كرد.

اَنْهَر السَّائِلُ: شلهمهنييهكه بهتهوژم پۆيى و پهوان بوو ۵ دىگوتري: (اَنْهَر البَطْنُ) سكهكه چوو، گوڤهه گرت.

اَنْهَر العِرْقُ: دهماركه خوښى نهووستا. اَنْهَرَتِ الْمَرْأَةُ: ئافههتهكه قهلهو بوو.

اَنْهَرُ فِي الْعَنُو: لهبازدان دا ته ميهل بوو بههيواشى بازى دا.

اَنْهَر الدَّمُ: خوښهكهه پهوان كرد پۆياندى.

اَنْهَرُ الْفَتَقُ: دراوييهكهه فراوان كرد ۵ كهله بهرو چالهكهه فراوان كرد ۵

دىگوتري: (اَنْهَر الدَّمُ) خوښهكهه رشت، پهوانى كرد.

اِنْتَهَرَ النَّهْرُ: چۆمهكه شوښى خۆى كردموه پېرموى خۆى گرتهمهر.

اِنْتَهَرَ بَطْنُهُ: سكى چوو، گوڤهه گرت. اِنْتَهَرَ الْعِرْقُ: دهماركه خوښى

نهووستا.

اِنْتَهَرَ فَلَاتًا: فلانكهسى زۆر توپمكردو بهشيوهى زېرو دىنگى بهرزو پوى

ترشه ودهقهى لهگهل كرد.

اِسْتَنْهَرَ السَّائِلُ: شلهمهنييهكه بهمزورى و تهوژم پۆيى.

اِسْتَنْهَرَ النَّهْرُ: چۆمهكه پېرموى خۆى كردموه و جارى بوو.

اِسْتَنْهَرَ الْأَمْرُ: كارمكه هورس بوو لهسنور دهرچوو.

اَلْمَنْهَرُ: شوښى هه لكه ندى جوگا و لاپر كه ناو دايه پړئ ۵ جوگا يه كه له ناو قهلاو شورادايه ئاوى پيدا دپړوا ۵ (ك: منهار و مناهير).

اَلْمَنْهَرَةُ: بۆشاييهكه له نيوان خانوهكان ۵ زبل و زالى تى هړى دمهري ۵ زيلدان ۵ سمرانگوښلك.

النَّاهِرُ: ترښى سپى.

النَّاهِر: ههور.

النَّهَارُ: پۆز، پوناكايى نيوان بهرمبه يان و شيوان؛ نيوان پوناكايى ئاسو له بهرمبه يانه وه تا ئاوايوونى خور له نيوارمدا ۵ (ك: اَنْهَر و نَهْر).

النَّهَارِيُّ: نان خواردنى قاوه لتى.

النَّهْرُ: ئاوى زۆرو شيرين و پهوان (روبار) ۵ پېرموى ئاوى شيرين و گوارا ۵ (ك: اَنْهَار و اَنْهَر و نَهْر).

النَّهْرُ: بهرهر اووان ۵ پوناكى ۵ بهمانا (النَّهْرُ) دى ۵ هورشان دمه مرموى: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ﴾.

النَّهْرُ: ترښى سپى ۵ دىگوتري: (نَهْر و نَهْر) ۵ پوبارښكى پان و پۆره ۵ (نهار نَهْر) ۵ پۆزښكى پۆشن و پوناكه ۵

- (رجل نهر) پياويکه بهرؤژ کاردمکا ۵
 دهگوترئ: (لست بيلي ولكني نهر)
 بهشمو کارناکهه بهرؤژ کاردمکهه.
 النهر: نازملى شير زور ۵ دهگوترئ:
 (ناقة نهر، وشاة نهر).
 نهر فلان نهر: فلانکس راهبرى بونهوهى
 شتيك بهدمست بينئ ۵ دهگوترئ:
 (نهرت الدابة بصدرا) نازمهكه يا
 ولاخهكه سينگى پيونه؛ واته: دمستى
 كرد بهرؤيشتن ۵ مى دريژ كردو
 سينگى پيونه بونهوهى برشيتهوه.
 نهرت الدابة براسها: ولاخهكه
 بهراومشانلنى سمرى ميشو
 مهگمى لهخوى دوورخستهوه.
 نهر بالدو في البئر: دۆلچهكهى
 لهناوبيرمه هيناو برد بونهوهى پرپئ
 لهناو.
 نهر الدلو من البئر: دۆلچهكهى لهبيرمه
 دمهينا.
 نهر الشئى: پالى بهشتهكهوه نا ۵
 دهگوترئ: (نهر راحلة) له
 ولاخهكهيهوه ژمنى و دمهدهمهى دا
 بوخيرو رويشتن ۵ دهگوترئ: (نهرني
 اليك حاجة) پيداويستى و ناتاجى منى
 هينا بولاى تو.
 نهر فلان في صدره: مستهكولهى لهسنگى
 فلانكس دا.
 نهر رأسه: سمرى بادا.
 انهر: راهبراند.
 نهر الامر: لهكارمه نزيك بوه ۵
 دهگوترئ: (ناهر الصبي البلوغ)
 مندالهكه خهريكه بالغ دهبى، نزيكه
 پئ بگا.
 نهر الرضيع الفطام: شيرخورمه
 نزيكه لهشيرخواردن بيردريتهوه.
 نهر فلان: پيش فلانكس كهوت.
 نهر الصيد: پهلهى كرد نيچيرمه
 بگري.
 نهر الفرصة: ههلهكهى قوستهوه
 نهيهشت لهكيسى بچئ.
 نهرت الفرصة فلان: فورسهو ههل بو
 فلانكس پئ كهوت.
 انتهر في الضحك: زيديمروى كرد له
 بيكهنين دا ۵ زور پيكنى.
 نهر الشئى: شتهكهى بهدل بوو پهلهى
 كرد بهدمستى بينئ ۵ دهگوترئ:
 (انهر الفرصة) ههلى قوستهوه
 نهيهشت ههل لهكيس بچئ.
 تناهر القوم الشئى: خهكهكه پهلهيان
 كرد بو بهدمستهينانى شتهكه ۵
 دهگوترئ: (تناهروا الفرم)
 كهوتنه خو بو قوستنهوهى ههل و
 ويستان كهلكى لئ و مرگرن.
 المناهرة: پيشپرئ.

النَّهْزُ: پېش سپو پياوماهوتی گهل و
هۆزو هه لئسوپنهری کاروباریان.

النِّهَازُ: ئەندازمو مەزندە ە دەرگوتری:
(عمره ئه‌ياز عشرين سنة) تەمەنی
بیست سال دمی، نزیکە بیست
سال دمی.

النَّهْزُ: دەست دانە شت؛ هەرشتیک
بە دەست بکری و دەستی بۆ بپری.
النَّهْزَةُ: هەل و فرسەت ە (ک: ئه‌ز)
دەرگوتری: (هو نه‌زة المختلس) ئەو
نێچیری هەموو کەسیکە هەموو
کەس دمتوانی فرسەتی ئی بپنی.

النَّهَازُ: کەسیک خیرا خیرا و زۆر شت
بە دەست بداتە پەکیکی تر و مکوو
بەردەستی و مستای دیوار دانان و
شتی وا ە گوێدریز: کە سنگی
رەپیش دما بۆ رۆشتن.

النَّهْزُ: شتیک کە پانهری هەبی بۆ
رۆشتن ە حوشتریک بپچوکه‌ی
مندار بوبیتەوه و شیرنەدا تاباشباش
گوانەکانی رانەتەکینی و دایان
نەچۆرینی.

نَهَسَ اللَّحْمَ نَهْسًا: گۆشتەکە ی بەدانی
پیشەوهی پچری بۆئەوهی بپخوا.
نَهَسَ فَلَانًا الْكَلْبُ: فلانکەس سەگ
گەستی.

نَهَسَتْهُ الْحِيَةُ: مارگەستی، پێوهی دا.
إِنْتَهَسَ: زۆری گۆشت بەکەتەکانی

بچری ە زێندەرپی کرد لەگۆشت
بچرین دا.

النَّهَسُ: ئەو شوپنە ی گۆشتی ئی
دەپچریندري ە (ک: مناهس) ە
دەشگوتری: (أرض كثيرة المناهس
والمعالي) زوپیەکە لەوهرو خواردنی
زۆر بەدەدان گۆشت بپچری ە
دەرگوتری: (أسد أو نسر مناهس)
شیریکە زۆر گۆشت دەپچری ە یان
دالاشیکە زۆر گۆشت بەدەندوکی
دەپچری.

النَّهَسُ: کزو دالگۆشت ە دەرگوتری:
(رجل نهوس) پیاویکی کزو لاوازه ە
(رجل نهوس القديم) پیاویکی حاج
رەق و تەقە.

النَّهَسُ: بالندەپەکە لەپیری
(الصدية) پەو رەنگی کەستەناییه
لەچۆلەکە گەورمترە، سەر گەورهو
دەندوک گەورمیه، رەوشت شەپانی و
تونو تیزه، چۆلەکەو حەشەراتی
بچوک نێچیر دما ە هەمیشە کلکی
هەلەتەکینی، لە ولاتانی ئەوروپا
دەژیاو پایزان و بەهاران رەودەما بۆ
ولاتی میصر.

النَّهَسُ: بەمانا (النَّهَسُ) دی.
النَّهَسُ: گازندە گەزندە، هەر
دەندەپەک شت بگەزی.

النَّهْسُ: گه زراو همرشتيک سهگو مارو
شتي وا گه ستييتي.

نَهَسَ اللَّحْمَ: گوشته که ی پارچه پارچه
کرد ۵ به دم پچری، راپته کاند.
نَهَسَ الطَّعَامَ: به هه لپه خوار دنه که ی
خوارد.

النَّهَسَرُ: گورگ: پیاوی چوست و چالاک
۵ چلیس و هه لپه کمر بو خوار دنی
گوشت ۵ (ک: نهاسر).

نَهَسَ الشَّيْءَ نَهْشًا: قه پالی به شته که دا
کرد بو نه وهی بیخوا ۵ بیگمزی پیوهی
بدا برینداری بکا.
نَهَشَتِ الْحَيَّةُ فَلَانًا: مار که به
فلانکه سیه وه دا ۵ گهستی.

نَهَشَتِ الْمَرْأَةُ وَجْهَهَا: نافرته که دم و
چاوی خووی پنین له کاتی به لاو
کارمسات دا خووی نه گرت و به نینوک
دهم و چاوی رنینه وه.

نَهَشَ الْكَلْبُ فَلَانًا: سهگ که فلانکه سی
گهست، دمشگوتری: (نَهَشَهُ الدَّهْرُ)
رؤزگار جه پانیدی و خستیه حاله تی
ناتاجی.

نَهَشَ فَلَانًا أَوْ عِرْمَةً: غه بیبه تی فلانکه سی
کرد و تانه ی ئی دا.

نَهَشَتِ عَضُدُهُ: باسکی باریک بوو
گوشتی پیوه نه ما.

إِنْتَهَشَتِ عَضُدُهُ: باسک و قوئی باریک و

بی گوشت بوون.

إِنْتَهَشَ الشَّيْءُ: زووری شته که گهست و
لیکی هه لپچری.

الْمُنْتَهَشَةُ: نافرمتیک له کاتی به لاو
کارمسات دا پوخساری برنی.
الْمَنْهَوْشُ: دالگوشت و گزو لاواز ۵ ماندو
و لهرو لاوازه.

هو منهوش القدمین: نهو قاج رهمو
تمقه.

النَّهَاشُ: سته مو ماف پیشیلکردن.

النَّهْشُ: که می گوشتی ران، قونبوجه لی
۵ دمگوتری: (فلان نهش الیدین)
فلانکهس دهست و مه چک باریک و
بی گوشت و دهست گهرم و گورج و
گوئه ۵ ههروا دمگوتری (رجل نهش)
پیاویکی دالگوشت و جهسته سوکه.

نَهَشَلْ فَلَان نَهَشَلَةً: فلانکهس پیرو
که نه هفت بوو لهرزوک بوو ۵ (فهو
نهشل) ۵ سواری و لاخی خوازراو
بوو.

نَهَشَلْ الشَّيْءَ: شته که ی به تامه زررؤوه
خوارد، و مکوو برسی لرفی دا.

نَهَشَلْ فَلَانًا: فلانکه سی گهست و
که له پارچه ی کرد.

النَّهْشَلُ: گورگ، بازو هه لؤ.

النَّهْشَلَةُ: پیروی که نه هفتی.

قَهَضَ نَهْرَضًا وَنَهَضًا: راپه ری، به ناگا و

وریاپییه وه هه ئسایه سه رپاو راپسکوت ۵

دهگوترئ: (نَهَضَ مِنْ مَكَانِهِ إِلَى كَذَا).

نَهَضَ لَهُ: بۆی راپسکوت و په لاماری دا ۵

(نَهَضَ إِلَى الْقُدْرَةِ) راپه پری بۆ

به رمنگاری بونه وهی دوژمن.

نَهَضَ النَّبْتُ: رومکه که راست بۆوهو

پینگه یی.

نَهَضَ الطَّائِرُ: بالندمه که بالی کردنه وه

بۆنه وهی بفری.

نَهَضَ فَلَانٌ نَهَضًا: سته می له فلانکهس

کرد.

أَنَهَضَ الْغِيَّانُ: نازه له که ی ناماده کردو

خستیه سهر ئه وه بکه ویتته جوته و

رپا که غاربدا.

أَنَهَضَ فَلَانٌ لِلأَمْرِ: فلانکهسی

ناماده کرد بۆکاره که و خستیه

نه ستوی.

أَنَهَضَ فَلَانٌ بِالشَّيْءِ: فلانکهسی

به هیز کردو وهی پێدا

بۆنه نجامدانی کاره که.

أَنَهَضَ الرِّيحُ السَّحَابَ: ره شه بایه که

هه وره که ی راداو بردنی بۆ

شوینیکی تر.

أَنَهَضَ الْقَرْيَةُ: کونده که ی پر کرد یان

نزیکی ئه وهی کرد پری.

نَاهَضَ فَلَانٌ: به ربه ره گانی فلانکهسی

کرد، دزی وهستا.

تَنَاهَضَ الْقَوْمُ: ههر تاقمه وه پیری که

په له ی کرد بۆنه وهی به رمنگاری

تاقمه که ی به رام به ری بکا ۵

دهسگوترئ: (تَنَاهَضَ الْقَوْمُ فِي

الْحَرْبِ).

إِسْتَنَهَضَ فَلَانٌ لِلأَمْرِ: داوای له فلانکهس

کرد به په له کاره که نه نجام بدا.

النَّاهِضُ: بیجوی بالنده: که بتوانی

بفری ۵ گوشتی لای ژوروی قوڵ و

باسک ۵ دهگوترئ: (عامل نَاهِضُ)

کریکارێکه به رده وامه له سهر

ئیشه که ی به پڕوای ته و او و

سوربوونه وه کاره که ی نه نجام ددها ۵

(شباب نَاهِضُ) گهنجیکی زیره ک و

وریایه، گرنگی ددها به نه نجامدانی

ئهرکی سهرشانی.

النَّاهِضَةُ: (ناهِضَةُ الرَّجُلِ) خزم و

کهس و کاری پیاو ۵ له براو باوک و

برازاو نامۆزا.... هه روا ناوه بۆ

دهست و پێومند و کهس و کاری پیاو.

النَّهَاضُ: خیراو به په له.

النَّهَضُ: زهوی پته و و شاخ و داخ:

که پێگای تیدا دروست بکری ۵ (ک:

نَهَضُ) ۵ دهگوترئ: (سَلَكُوا نَهَاضَ

الطَّرِيقَ) پێگای سهخت و ناخۆشیان

بری.

النَّهَضَةُ: هیزو توانا ۵ راپه پین و

ههولدان بۆ پيشكهوتن له‌بوارى
 كۆمه‌لايه‌تى و بواره‌كانى ترى ژيان
 دا ۵ دىگوترى: (كان من فلان نهضة
 الى كذا) جم و جۆل و ههولدانى
 باش همبوو له‌لايه‌ن فلانموه بۆ نه‌و
 كارە ۵ دىشگوترى: (هو كثير
 النهضات).

النَّهَاضُ: كه‌سيك به‌ردموم له‌سەر
 پى‌بازى پيشكهوتن و به‌دمسته‌پى‌نانى
 سهرومى بى ۵ دىشگوترى: (مكان
 نه‌اض) شوپىنىكى به‌رزە.

نَهَظَهُ بِالرَّمْحِ نَهَظًا: به‌رمب لى دا.
 نَهَفَ نَهْفًا: سه‌رسام بوو.

نَهَقَ الحِمَارُ نَهَقًا وَنَهِيًا: گوپى‌رپى‌زمكه‌ى
 زه‌رى، زه‌رپاندى.

تَنَاهَقَتِ الحُمُرُ: گوپى‌رپى‌زمكان تىكرا
 زه‌رپىن ۵ يان به‌شوپىن به‌كترا
 زه‌رپانديان.

النَّاهِقُ: به‌كه‌يك له‌و نى‌سقا‌نه
 دهر به‌رپى‌وانه‌ى ئاژه‌لى سمداره كه
 دمه‌كونه شوپىنى پى‌رپى‌مى‌سكى
 ۵ نه‌و شوپىنه‌ى له‌قورگى گوپى‌رپى‌زدا
 زه‌رپى لى دىته‌دمر ۵ (ك: نواهق).

النَّهَقُ: گىايه‌كه له‌پى‌رى (الصليبية)

دريز دىبىته‌موه گه‌لاى پانى هه‌يه،
 گوله‌كه‌ى وكموو گوئى روه‌كى
 كه‌رنب وابه به‌رمكه‌ى خه‌رده‌له‌و

تۆوىكى وردى هه‌يه وكموو تۆوى
 كه‌رنب وابه له‌و وردترو تامى
 تيزهو دىبىرى، ناوىكى ترى هه‌يه
 پى‌ى دىگوترى: (جبر جىر) يان
 (ابه‌قان).

نَهَكَ الأَمْرُ فَلَانًا نَهَكًا وَنَهَاكَةً: كارمه
 فلانى مانو كردو به‌سهرپا زال بوو ۵
 دىگوترى: (نَهَكَ العَمَلُ) نيش كردن
 له‌په‌لو پۆى خست ۵ (نَهَكَ الشَّرَابُ)
 شىراب له‌گل و گۆى خست ۵ (نَهَكَتْهُ
 الحمى) له‌رزوتا له‌په‌ل وپۆى خست.

نَهَكَ الشَّيْءُ: زى‌ده‌رپى‌مى كرد له‌شته‌كه‌دا،
 دىگوترى: (نَهَكَ الطعام) زۆرى
 له‌خواردنه‌كه خوارد ۵ هه‌روا
 دىگوترى: (نَهَكَ في الطعام) ۵ (ونَهَكَ
 من الطعام).

نَهَكَ الضَّرْعُ: گوانه‌كه‌ى زۆر داجۆراند،
 زۆرى جه‌رمبابه‌دا.

نَهَكَ عَرْضَ فلان: زۆرى جنىو و قسه‌ى
 ناشرىن به‌فلان گوتن.

نَهَكَ الشَّرِبُ: قوماشه‌كه‌ى له‌بهر كرد تا
 پزاندى ههر له‌بهرى كرد.

نَهَكَ نَهَاكَةً: زى‌ده‌رپى‌مى كرد
 له‌كۆكرده‌موى شت دا.

نَهَكَ فلان: فلانكه‌س كزو لاواز بوو،
 نه‌خۆشى لاوازی كرد.

نَهَكَ بَيْتُ الشَّعْرِ من بحر الرجز: سى‌يه‌كى

شيعر مکه لایرا، جهرت کرا.

اِنَّهَکَ السُّلْطَانُ عَقْرِیۡتَ: هـ مرمانپرہوا

زیدمرویی کرد له سزادانی دا.

اِنَّتَّهَکَ: به مانا (نَهَکَ) دئ ۵ دموگوترئ:

(اِنَّتَّهَکَنتَ الحُمَی).

اِنَّتَّهَکَ عَرَضَ فُلَانٍ: زیدمرویی کرد له

جنیودان به فلانکەسو و قسە ی نابرو

بەری ئارپاستە کرد.

اِنَّتَّهَکَ الشَّيْئَ: سوکا یەتی بە شتە کە

کرد.

اِنَّتَّهَکَ الْحَرَمَاتِ أَوْ الْمَحْرَمَاتِ: کاری

ناشایستەو نەشیایوی نەنجام داو

سنوورە شەرع یە کانی بەزانندن.

اِنَّتَّهَکَ حَرَمَةَ اللَّهِ: وادەو پەیمانی شکاند،

سنورشکی نی کرد.

الْمُنْهَکَةُ: ئەو شتە ی کە مرووف هەلەدنئ

بۆ سنور بەزینی ۵ دموگوترئ: (هَذَا

مِنْهَکَ لِلْأَعْرَاضِ) ئەمە مرووف

هەلەدنئ بۆ ناموس شکینی.

النَّاهِکُ: زیدمرووف لە هەموو شتێک دا.

النَّهْکُ: زیدمروویی کردن له هەرشتێک

دابج ۵ جنیو و سوکا یەتی پیکردن ۵

چەرتکردن و حەزکردنی سیبەکی

شیعەرە لەبەحری پەجەز.

النَّهْکَةُ: شوین دەست و ناسەوارو

باشماو ۵ دموگوترئ: (بَدَتْ فِيهِ نَهْکَةُ

الْمَرَضِ) دیاردەو ئاسەواری

نەخۆشیبەکی لەسەر دەرگەوت

کزو لاوایی پیوهدیارە.

النَّهْوَلُ: نازاو چاوەنەترس.

النَّهْيُکَ: توندپرەو زیدمرووف لە

کۆکردنەمو ی هەرشتێک دابج ۵ نازاو

چاوەنەترس لەئادەمیزادو

گیانلەبەری تر ۵ شمشیری بڕندە ۵

دموگوترئ: (سِيفٌ نَهَيْکَ) ۵ هەروا

ناو ە بۆ مرووفی پەوشت بەرز.

نَهْلٌ نَهْلًا وَمَنْهَلًا: یە کەم پێک، یە کەم

قو مە ناو و شلە مەنی ۵ شەراب خۆرمو ە

(بِخَوْرَمَوِی شلە مەنی).

نَهْلٌ الشَّارِبُ: تینومکە خواردیەو ە تا تیراو

بوو ۵ شەرابخۆرمو مە تەمپ بوو

خواردیەو ە (فَهِرْ نَاهِلٌ) ۵ (ک: نَهْلٌ

ونواهل).

أَنْهَلَ دَابَّتُهُ: یە کەم وەجەبە ناوی دا بە

ولاخە کە ی.

أَنْهَلَ زَرْعَهُ: یە کەم ناو دیری کشتو

کالە کە ی کرد.

أَنْهَلَ الْعِطْشَانَ: تینومکە ی ناو دا تا تیراو

بوو.

أَنْهَلَ فَلَانًا: رقی فلانکەسی هەلەساند ۵

دمشگوترئ: (أَهْلُوا الْقَنَا مِنْ عَدُوْرِهِمْ)

شمشیریان لە دوژمنەکانیان ئاودان،

دوژمنیان لەخوین دا گەوزاند.

الْمِنْهَالُ: کەسیک زۆر و لاخ ئاوبدا ۵

پیایوی سەخی و دەستو دل فراوان ۵

گۆپ ۵ (ک: مناهیل).

النَّهْلُ: شوینى ناو خواردنه‌وى نازملاو
ولاخ ۵ دویلاو ۵ خان و کاروانسرا
که له چۆله‌وانى دا بى و کاروانجى
بيکه نه هۆناغى خۆيان بۆ پشودان و
شهو تیدا مانه‌وه، له م رومه که ناوى
خواردنه‌وى تیدا دمست دمکه‌وى.

الناهلة: حوشتى بى و بچى بۆسه‌ر
دویلاو و شوینى ناو خواردنه‌وه ۵
دمشگوترى: (ابل ناهل) حوشتى
برى.

النهلان: ناو خۆرمه ۵ (ك: نهال).
النهلة: دمگوترى: (ما سقى إلا نهلة)
یهك جار ناوى خواردمه‌وه.

نَهَمَ الأسدُ والفيلُ نهماً: شیرمه نه‌پراندى
فيله که نه‌پراندى.

نَهَمَتِ القنْزُ: مهنجه‌که که هله هله
بیکه‌وت و که‌وته کولین.

نَهَمَ فلان: فلانکهس ترؤى کرد، دمنگى دا.
نَهَمَ الدابة نهماً ونهماً: ولاخه‌کهى دمنگ
دا بۆنه‌وى خیرا برپا.

نَهِمَ في الشئ نهماً ونهماً: زۆرى حمز له
شته‌که بوو تامه‌زرؤى بوو.

دمگوترى: (نَهَمَ في الطعام ونَهَمَ في العلم
فهو نهم ونهيم).

نَهِمَ بالشئ: خوى به‌شته‌که‌وه گرت
نالوده‌ى بوو ۵ (فهو منهيم).

النهام: ولاغىك به‌دمنگدان پاپه‌پى و
برپا يان بگه‌په‌ته‌وه ۵ (ك: مناهيم).

النَهْمَةُ: دىرو که نه‌شته، يان شوینى
کۆبوننه‌وى ره‌به‌نه‌گان.

النهوم: که سىک نالوده‌ى شتىک بى ۵
خو به‌شتىکه‌وه بگرى ۵ که سىک
مربى له‌خواردن و هه‌ناسه‌ى بۆ
هه‌لنه‌يه‌ته‌وه.

النهام: ناسنگر، دارناش ۵ قه‌لمرپش ۵
(ك: نهم).

النهامي: خاوه‌نى که نه‌شته.

النَهْمَةُ: پيداويستى ۵ حه‌زکردن
له‌شتىک ۵ دمگوترى: (له في الأمر
نهمته، وقضى منه نهمته).

النهام: پىکای ناسان.

نَهْنَه فلاتاً عن الشئ: فلانکهسى له‌و
شته مهنع کردو دهرى کرد.

نَهْنَه الدابة: دمنگى ولاخه‌کهى دا
بۆنه‌وى بگه‌په‌ته‌وه، نه‌وه‌ى بۆى
جوبوو وازى لى بىنى و نه‌پکا.

نَهْنَه الثوب: قوماشه‌کهى ته‌نك چنى.

النَهْنَه: قوماشى ته‌نك چنراو ۵
دمگوترى: (حَلَّة نَهْنَه).

نَهَو الرجل نهارةً: بپاوه‌که که نه‌شته
نه‌وه‌پى ناقله‌مه‌ندى ۵ (فهو نهى)
(ك: أنهى).

نَهَى الشئ الى نهياً: شته‌کهى که نه‌شتى.

نَهَى الى المثل: نمونه‌و ميساله‌کهى
بیکه‌پى.

نَهِيَ عَنِ الشَّيْءِ: نهی لی کرد لهشتهکه
وتی، نهو شته مهکه.

نَهِيَ اللَّهُ عَنْ كَذَا: خودا نهی لهو شته
کردووو حهرامی کردوو.

نَهِيَ مِنَ الشَّيْءِ نَهْيٌ: بهو شتهی لی
ومرگرت کیفایهتی کرد دهگوتری:
(نَهِيَ فُلَانٌ مِنَ اللَّحْمِ) فلانکس له
گوشتهکه تیرو تهسهل بوو.

أَنْهَى فُلَانٌ: فلانکس چووو شوینیک
ئاو لییهوه نهروا ده چووو ناو
زلکاوموه.

أَنْهَى مِنَ الشَّيْءِ: نهووی لهشتهکه
دهستی کهوت بهسی بوو ده
دهگوتری: (أَنْهَى فُلَانٌ مِنَ اللَّحْمِ)
فلان لهخواردنی گوشت مریوو.

أَنْهَى عَنِ الشَّيْءِ: وازی لهشتهکه هیئا.
أَنْهَى الشَّيْءُ: شتهکهی گهپانده شوینی
خوی.

أَنْهَيْتُ إِلَيْهِ الْخَبَرَ: ههوالهکهم پیگهپاند.
نَهَى فُلَاناً عَنِ الشَّيْءِ: فلانکسی له
شتهکه مهنه کرد.

إِنْتَهَى الشَّيْءُ: شتهکه گهپشته کوتایی ده
دهشگوتری: (إِنْتَهَى إِلَيْهِ الْخَبَرُ) إِنْتَهَى
إِلَيْهِ الْمَثَلُ وَإِنْتَهَى بِنَا الْمَسِيرَ إِلَى مَوْضِعٍ
كذا).

إِنْتَهَى عَنِ الشَّيْءِ: وازی لهشتهکه هیئا
دهگوتری: (إِنْتَهَى الْعَاصِي) یاخی

بووهکه وازی له تاوان هیئا ده قورئان
دمهفرموی: ﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ
يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾.

تَنَاهَى الشَّيْءُ: شتهکه گهپشته کوتایی
دهگوتری: (تَنَاهَى الْخَطْبُ)
کارساتو بهلاکه گهپشته نهوپهپی
ناخووشی.

تَنَاهَى الْمَاءُ: ناوهکه لهزلکاومکهدا
ومستا.

تَنَاهَى عَنِ الشَّيْءِ: وازی له شتهکه
هیئا.

تَنَاهَى الْقَوْمَ عَنِ الْمُنْكَرِ: خهئکهکه
ههندیکیان نههیان له ههندیکیان
کرد که کاری خرابه نههجام نهدهن
ده قورئان دمفرموی: ﴿كَانُوا لَا
يَتَّخِذُونَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعْلُوهُ﴾.

إِسْتَنْهَى فُلَاناً: بهفلانکسی گوت
وازیینه.

إِسْتَنْهَى فُلَاناً مِنْ فُلَانٍ: فلانکسی
راسپارد بهفلان بلی: وازیینی.

الْتَّنْهَاءُ: نهو شوینی لهمبهرومبهپی
شیو ناومکهی بگاتی.

الْتَّنْهَاءُ: نهو شتهی بهری لافاوی پی
دهگری لهگل و بهردو شتی وا.

الْتَّنْهِيَةُ: بهمانا (الْتَّنْهَاءُ) دی.

الْمَنْهَى: نهو کارو کردموانه نههیان لی
دهگری ده (ك: مناه) دهگوتری: (هذا

النَّهْيُ: كَهَيْتِكَ لَمَقَّةَ لَهْوَى دَا بَكَاتِه

نَهْوِیْ مِی قَه لَهْوَى ۵ دَمگوتری: (رَجُلْ

نَهْیْ وَ اَمْرَاةٌ نَهْیَةً) ۵ دَمشگوتری:

(فَلَانٌ نَهْیٌ فَلَانٌ) فَلَانْکَهس نَهی دَمکَا

لَهفَلَانْ وَ نَاهِیْلَی فَلَانْ کَارِبْکَا.

فَاءُ النَّجْمُ نَوْأٌ وَ تَنَوَّأَ: نَهْسْتِیْرَه لَه خَوْرَنَاوَا

نَاوَا بُوو لَه هَمَان کَات دَا لَه خَوْرَه لَات

نَهْسْتِیْرِمِه کی تر هَه لَات.

فَاءُ بِحَمْلِهِ: بَه زَه حَمَمَت لَه زَیْر بَارْمَه کی دَا

رَاسْت بُووَه ۵ یَان بَارْمَه کی قُورس بُوو

نَه یَتَوَانِی بَه بَارْمَه کی مِهْوَه بَرَوَا وَ کَهْوَت.

فَاءُ بَه الْحِمْلُ: کُوْلُو بَارْمَه گِرَان بُوو

چَه مَانْدِی ۵ بَه زَه حَمَمَت بُوْی

هَه لَکْمَا ۵ قُورَنَان دَمفَه رَمُوْی:

﴿وَأَقْبَاتَهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ

لَتَنُورُ بِالْمُعْصِبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ﴾ ۵

دَمشگوتری: (نَاءُ الْحِمْلُ حَامِلَةٌ)

بَارْمَه کَه هَه لَکْمَه کی چَه مَانْدُو

مَانْدُوْی کَرْد.

أَنَاءُ السَّمَاءُ: نَاسْمَان هَهوَر دَا یِیْوُشِی.

أَنَاءُ فَلَاتَا: فَلَانْکَهسِی رَا بَه رَانْد.

أَنَاءُ الْحِمْلُ حَامِلَةٌ: بَارُو کُوْلَه کَه

هَه لَکْمَه کی مَانْدُو کَرْد.

أَنَوَاتِ السَّمَاءُ: نَاسْمَان هَهوَر دَا یِیْوُشِی.

نَاوَاهُ: شَانَا زِی بَه سَمَرْدَا کَرْد.

إِسْتِنَاءُ النَّجْمُ: نَهْسْتِیْرَه مَکَه نَاوَابُوو.

إِسْتِنَاءُ فَلَاتَا: دَاوَای بَه خَشَشْ وَ یَا رَمَه تِی

فَلَانْکَهسِی کَرْد.

الْأَثْوَا: شَارْمَزَاو لَیْزَان لَه کَشَشْ وَ هَهوَادَا.

النَّوْءُ: دَمگوتری: (فَلَانٌ نَوْءُهُ مُتَخَاذِلٌ)

فَلَانْکَهس رَا بَه سَانَه کَه ی سَسْتُو

تَه مَبَه لَانَه یَه ۵ نَهْسْتِیْرَه کَه بَه رَمُو

نَاوَابُوون دَمرَوَا ۵ بَارَانِی بَه خَوْرَه مَو

لَیْزَمَه ۵ بَه خَشَشْ وَ عَه طَا ۵ (ک:

أَنَوَاءُ وَ نَوَآن).

نَابُ الشَّيْنِ نَوِيًا: شَتَه کَه نَزِیْک بُووَه.

نَابُ اِلَى الشَّيْنِ: گَه رَا یَهوَه بُوْ شَتَه کَه،

خَوِی بَه شَتَه کَهوَه گِرَت ۵ دَمگوتری:

(نَابُ الْحَلِّ اِلَى الْخَلَايَا) هَه رَوَا

دَمگوتری: (نَابُ اِلَى اللَّهِ) گَه رَا یَهوَه

بُوْلَای خَوْدَاو تُوْبَه ی کَرْد.

نَابُ عَنْهُ نَابَةٌ: چُووَه جِیْگَا ی نَهو وَ

لَه جِیَا تِی نَهو کَارِی کَرْد نِیْشْ وَ کَارِی

هَه لَسُوْرَانْد ۵ بُووَه نُوْیَنَمَرِی نَهو ۵ (ک:

نَوَاب).

أَنَابُ فَلَانٌ اِلَى الشَّيْنِ: فَلَانْکَهس چَه نَد

جَارِیْک بُوْ شَتَه کَه گَه رَا یَهوَه.

أَنَابُ اِلَى اللَّهِ: گَه رَا یَهوَه بُوْلَای خَوْدَا ۵

قُورَنَان دَمفَه رَمُوْی: (فَاسْتَفْغَر رِبَه

وَ خَرَّ رَا کَعَا وَ أَنَابُ) ۵ دَمشگوتری:

(أَتَانِي فَلَانٌ فَمَا أَتَيْتُ إِلَيْهِ) فَلَانْکَهس

هَات بُوْلَام پِیْشَوَا زِی خُوْشَهوِیْسْتَانَهو

گَمَرَم لَی نَه کَرْد.

أَنَابُ فَلَاتَا عَنْهُ فِي كَذَا: فَلَانْکَهسِی کَرْد

به کيکی تر کار نه انجام بدا ۵
 دهگوتري: (نائب الرئيس، نائب
 القاضي، نائب الشعب، النائب
 العمومي) ۵ (ك: نواب).

النَّائِبَةُ: به لآو کارسات ۵ (ك: نواب) ۵
 دهگوتري: (حُمَيَّ نَائِبَةُ) لهرزوتايه که
 هه موو پوژي دهگه پيتسه وه بو
 نه خوشه که.

النُّوبَةُ: نوبه ۵ دهگوتري: (جاءت نوبته)
 نوري هات ۵ به لآو کارسات ۵
 حالته ناخوش نه ساز ۵ دهگوتري:
 (جاءت نوبته) نوري هات، سهری
 هات ۵ به لآو کارسات ۵ دهگوتري:
 (اَعْتَرَتْهُ نوبَة عَصِيَّة، أَوْ نوبَة الْجَنُون)
 ماوهيه کی تورميوونی به سهردا هات،
 ماوهيه کی شيت بوو ۵ هه روا وشه
 (النُّوبَة) به مانا (هه لو فرسه ت) دي
 ۵ دهگوتري: (اصبح لَانُوبَة لَه)
 فرسه ت هه ل له کيس چوون ۵
 کومه ليک نادميزادن ۵ (ك: نوب).

النُّوبَةُ: به لآو کارسات ۵ (ك: نوب) ۵
 کومه ليک نادميزادن به تاکه کهيان
 دهگوتري: (نوي) (بلاد النُّوبَة)
 زيدوني شتماني نهو تاقه
 نادميزادهيه که دهکوهيته به شي
 باشوري ميصر.

النَّيَابَةُ: دهسته يه کی دادومرييه

به نوينه رو جيگري خوي له وشته دا.
 نَاوِيَّةُ فِي الشَّيْنِ وَالْأَمْرِ: هاوکاری و
 نوبه ی له گه لدا کرد له نيشه که دا.

نَوْبُهُ: نوبه ی خوي بو ديارى کرد.
 إِنْتَابَهُ أَمْرٌ: کاريکی گه وره ی ئي رودرا،
 به لايه کی بو هات.

نَوْبٌ صَدِيقُهُ: جار دواچار چو بولای
 برادره مرکه ی و سهردانی کرد ۵
 دهگوتري: (فُلَانٌ يَنْتَابُنَا) فلانکه س
 سهرمان ئي ده دا ۵ (السَّبَاغُ تَنْتَابُ
 الْمُهْل) درنده ده چنه سهر دوپلاو و
 شويني ناو خوار دنه وه ی ناژه له کان.

تَنَابَ الْأَمْرُ: چهند جاريك به شوين
 يه کدا نه وکاره ی له نه ستو گرت.
 تَنَابَ الْقَوْمُ الشَّيْنُ: خه لکه که به نوبه
 شته کهيان له ناو خويان به ش کرد،
 هه موويان به نوره و هه مرکه سه
 به نه ندازه ی خوي هاوکاری ده کا ۵
 دهگوتري: (تَنَابُوا الْمَاءَ، وَتَنَابُوا
 الْعَمَلَ).

تَنَابَ الْهَمُّ فُلَانًا: به لآو ناخوشي يه ک
 له دواي يه ک يه خه يان گرت.
 اسْتَنَابَهُ: کرديه نوينه ري خوي.
 اَلنَّتَابُ: ديدنه ی کهر، شتيکی موباح
 به نوره نه انجامی بده ی.

الْمُنِيبُ: بارانی زور.
 النَّائِبُ: جيگر، که سيک له شويني

له جياتى ستهم ليكر او داوا له سهر
سته مكارو تاوانبارو تۆمه تبار
ده خاته رو خۆبه خاشانه دمبته
خاومن داوا.

فَاتَ ثَوْتاً: لاره لارى بوو له به ربى هيزى
يان به هوى ومنه وزموه.

الثَوْتَةُ: دمقهرى تيبينيه كان؛
دمقهر وگيكه مروقه هه ندى
تيبىنى و ورده حيسابى تيدا تۆمار
دمكا.

الثَوْتِي: كه شتیه وان كه له ناو دمريدا
كاروبارى كه شتیه كه به پۆه دمبا
(ك: نواتي) يه.

فَاجَ ثَوْجاً: كرده و كهى خوى نيشانى
خه لك دا.
الثَوْجَةُ: گيزه لۆكه.

ناحت الحَمَامَةُ ثَوْحاً: كۆترمه خویندى.
ناحت المرأة على الميت: ناهرتمه كه شينو
شه پۆرى له سهر مردوو كه گيرپاو
وايه شيرپو واوميلاي بو كردو
به سۆزموه بۆى گريا.

ثَوْحَهُ: بهرامبهرى ومستا ۵ دمگوترى:
(دازه تناسخ داري) خانوه كهى
بهرامبهر خانوه كهى منه.

تناسخ الشَّيْثَان: دوو شته كه بهرامبهر
يه كتر بوون ۵ دمگوترى: (هما جبلان
يتناوحان وشجرتان تناسوحان).

تناسخ الرياح: ره شه بايه كه به هيز بوو ۵
بايه كه دميك سه بابوو، چه ليك
باى دمبور بوو، كاتيكيش باى
شه مال بوو، ومختيكيش باى
جهنوب بوو.

تناسخ الشَّيْثَان: شته كه جولايه ومو
شۆرپۆوه.

إِسْتِنَاحَ فُلَان: فلانكه س هينده به سۆز
گريا كه سانى ترى هينايه گريان.

إِسْتِنَاحَ الذَّنْبُ: گورگه كه لوراندی.

إِسْتِنَاحَ فُلَاناً: فلانكه سى گرياندى.

المناحة: شينو شه پۆر ۵ شوینی واوميلاو
شينو شه پۆر ۵ دمگوترى: (كنا في
مناحة فلان) ۵ هه روا ناوه بو
ديمه نيك ناهرمت كۆبينه ومو به سۆز
شينو شه پۆر بگيرن ۵ (ك: مناحات
ومناوح).

النُّرَاحُ: كه سيك زۆر شينو شه پۆر
بگيرى ۵ بو ميينه دمگوترى:
(نوراحة).

أَنَاحَ بِالْمَكَان: له شوينه كه مايه ومو.

أَنَاحَ بِهِ الْبَلَاءُ وَالْأُزْرُ: به لاول ژيردمسته ي
يه خه گر توومو له كۆلى نابيته ومو.

أَنَاحَ الْجَمَلُ: حوشتره كهى ييخ دا ۵
ده شگوترى: (أناخ بفلان حاجته)
هاناي بو فلانكه س برد
بيداويستيه كانى بو جيبه جى بكا.

- نَوُحُ السَّبْعِ: حوشرمه‌ی ییخ دا ۵
 ده‌شگوترئ: (نَوُحُ الله الأرض طروقة
 للماء) خودا زموی والی کردووه
 توانای نهو هه‌موو ناوهی هه‌بی.
 تَنَوُّحُ الْجَمَلُ: حوشرمه‌ی ییخی خوارد
 (پالکه‌وت).
 تَنَوُّحُ الْجَمَلُ الناقه: حوشره‌ی نیرمه‌ی
 میینه‌که‌ی که‌ل دا.
 اِسْتِنَاخُ: ییخی خوارد ۵ ده‌گوترئ:
 (أَنَاخَةُ فاستناخ).
 المَنَاخُ: شوینی ییخدانی حوشر (ناغه‌له
 حوشر) ۵ شوینی مانه‌وه ۵
 ده‌گوترئ: (هذا مناخ سوء) نه‌مه
 شوینیکی خراپه‌ی بۆ تیدا مانه‌وه ۵
 به‌که‌لکی نیشته‌جی بوون نایه.
 مناخ البلاد: باری که‌شو هه‌وای ولات
 ۵ ده‌گوترئ: (مناخ هذه البلاد رطب
 حار) که‌شو هه‌وای نه‌م ولاتانه
 شیدارو گهرمه.
 النائخة: زموی دوور.
 النَوَّخَةُ: مانه‌وو نیشته‌جی بوون.
 نَادَ نَوْدًا وَنَوَادًا وَنَوَادًا: له‌بهر خه‌وه‌اتن و
 هه‌نۆز بردن لاره‌لاریمتی.
 نَادَ فُلَانٌ: فلانکه‌س سهری باداو شانی
 هه‌لته‌کاند.
 تَنَوَّدَ الْفُصْنُ: لقه‌دره‌خته‌که‌ شه‌کایه‌وه،
 هه‌ژا، پاژا.
- نَوْدًا: برپوانه‌ی ماده‌ی (نَدًا).
 نَوْدَلٌ: برپوانه‌ی ماده‌ی (نَدَلٌ).
 فَاوْ نَوْرًا: پوناکی کرده‌وه، له‌ناسۆد‌مرکه‌وت،
 جوان بوو.
 نارت الفِثْنَةُ: فیتنه‌و ناشوب به‌ره‌پابوو
 بلاو بۆوه.
 نَارُ فُلَانٍ: فلانکه‌س تی شکا، هه‌لات ۵
 ده‌گوترئ: (نار الطَّبْئِي من صائده)
 ناسکه‌که‌ له‌ترسی پاوک‌مرکه‌ هه‌لات.
 نارت المرأة من الشيب: نافرمت له‌ترسی
 پیری هه‌له‌ات خو له‌پیری
 ده‌شاریته‌وه.
 فَاوْ فُلَانٍ: فلانکه‌س قاچاندی، هه‌لات.
 نَارُ الشَّيْءِ: نیشانه‌ی تایبه‌تی له‌سهر
 شته‌که‌ دانا ۵ ده‌گوترئ: (نار السلعة)
 نارمی تایبه‌تی خسته‌ی سهر کالاکه‌ ۵
 (نار النار من بعيد) ناگرکه‌ له‌دوورمه‌وه
 بیندرا ۵ (نار فلاناً وغيره) فلانکه‌سی
 ترساند.
 أَنَارَ: پوناکی کرده‌وه ۵ ده‌گوترئ: (أنار
 الشجر) دره‌خته‌که‌ پشکوت و گولی
 کرد ۵ گوله‌کانی دهرکه‌وتن ۵
 ده‌شگوترئ: (أنار النبات) روه‌که‌که
 پروا گه‌شه‌ی کردو خو‌ی نارایش دا.
 أَنَارَ فُلَانٌ: فلانکه‌س پوخساری
 گه‌شایه‌موو په‌نگی جوان بوو.
 أنار المكان: شوینه‌که‌ی پوناک کرده‌وه.

أَنَارَ الْأُمْرِ: کارمه‌ی رونه‌دمومه
ناشکرای کرد.

أَنَارَ الطَّيْبِ: ناسکه‌ی تهراند.

نَورٌ فَلَانًا: جنیوی به‌فلان دا.

نُورٌ: روناکی دا، روناکی کرده‌ومه

ده‌گوتری: (نُورُ الْمَكَانِ) شوینه‌که

روناک بوو.

نُورُ الصُّبْحِ: به‌یانی گزنگی داو روناک

بوو روناکایی به‌یانی له‌ناسو

دمرکه‌وت.

نُورُ الشَّجَرِ: دره‌خته‌که گوئی کرد.

نُورُ النَّبَاتِ: روه‌که‌که پیگه‌یی و

دمرکه‌وت.

نُورُ الثَّمَرِ: میوه‌که دمنکی تیدا خولقا.

نُورٌ عَلَى فُلَانٍ: فلانکه‌سی شارمزا کردو

کاریکی بو رونه‌ومه ده‌سمری لی

شیواندو چه‌واشه‌کاری له‌گهل دا

نه‌نجام دا.

نُورُ الْمَصْبَاحِ: چراکه‌ی هه‌لکرد.

نُورُ الْأُمْرِ: کارمه‌ی ناشکرا کرد، رونی

کرده‌ومه.

نُورُ اللَّهِ قَلْبَهُ: خودا فلانکه‌سی شارمزا

کرد بو‌حه‌قو هیدایه‌تی دا.

نُورُ الْجِلْدِ: پیسته‌که‌ی به‌دارو سواخ دا

داروی له پیسته‌که هه‌لسو.

تَنُورُ النَّارِ: له‌ناگره‌که ورد بووه، شوینی

پی دمرخستن و کون و که‌له‌به‌ری پی

دۆزینه‌ومه ده‌چوو بۆلای ناگره‌که.

تَنُورُ الرَّجُلِ: سه‌بری پیاوه‌که‌ی کرد: که

روناکی ناگر لی‌ی دابوو به‌لام

پیاوه‌که نه‌می نه‌بینی.

إِسْتَنَارَ: روناکی دا، ده‌گوتری: (إِسْتَنَارَ

الشَّعْبُ): گهل و نه‌ته‌ومه

رۆشن‌یربوون، هه‌ست و بیرو

بو‌چوونی زیندویان هه‌بوو.

إِسْتَنَارَ بِهِ: روناکایی لی وهرگرت.

إِسْتَنَارَ عَلَيْهِ: به‌سمری دا زالی بوو

زهمه‌ری پی برد.

الْأَنُورُ: (إِسْمٌ تَفْضِيلٌ) به‌مانا له‌و

روناک‌تره، ناشکراتره ده‌گوتری:

(هَذَا أُنُورٌ مِنْ ذَاكَ) ده‌هروا ناوه بو

روخساری جوان و گه‌شاوه.

التَّنْوِيرُ: کاتی کازیوه‌ی به‌رمبه‌یان

ده‌گوتری: (صَلَّى الصُّبْحَ فِي التَّنْوِيرِ)

له‌کاتی روناکیوونی کازیوه‌ی به‌یان

دا نویزی به‌یانی کرد.

الْمَنَارُ: شوینی روناکی ده‌نیشانه‌یه‌که

دادمه‌ری له‌نیوان دوو زه‌وی و شتی

وادا بو جیاگردنه‌وه‌ی سنورمه‌کانیان

ده‌نیشانه‌و عه‌لامه‌تی پڭا.

الْمَنَازِلُ: برپانه‌ ماده‌ی (مَنَازِلُ) له‌پیتی

(مِم) دا.

الْمَنَارَةُ: مؤمی داگیرساو ده‌مناره‌ی

مرگه‌وت و شتی وا ده‌و نیشانانه‌ی

ه دهمگوترئ: (بقرة نوار):
مانگاهمه که له بهر کهل هه لئو
ناپه موی کهل سواری بی.

النورانية: به مانا (النور) دئ.

النور: گوئی سپی ه تاکه کهی پیی
دمگوترئ: (نور) ه (ک: انوار).

النور: پوناکی و پوئناکی پرشنگ ه
نهموی شت به دیار دخوا وایان ئی
دمکا چاو بیان بینئ ه قه دو بالای
جوانی پوهک و دریزئ ه (ک: نور).

النور: خه پات و دو م برونه مادهی
(عجر).

النور: نیشانه ه بهردی کلسی ه بهرده
تسنه ه تیکه له بهر که له خوئی
کالیسیوم و باریون که دمکرینه
دمرمانی موو لابردن و شتی وا.

النور: گوئ ه تاکه کهی (نور) ه (ک:
نواویر).

النور من النساء: نافرمتی سرك و
خوباریز له شوینی گومانای، کاری
گومانای ه هه روا ناوه بۆ نهو بهزو
پیوو دهرمانه ی خالی کوتراوی پی
سهوز دمکری ه دوکه ئی پیو.

النور: پوناکهموه ه پوخساری جوان و
گه شه دار.

نورج: پاش و پیشی کرد، دهمیک بۆ
دواوه و دهمیک بۆ پیشه وه ه (نورج)

له به نهمرمان دا دامنرئ بۆ
شارمزاییکردنی گه شتی و پوئوارانی
ناو دهریا ه (ک: مناور) یان (مانر).
النور: به نهمرمان ده لاقه ی بچوک که
پوناکیان ئی بیته ناو خانو و شتی
واوه ه به تالاییه که له هه رماخ خانوو
یان له هه لاش و سه ه قی دا
ده ه لئیریته وه بۆ نه وه ی پوناکی
بدا به ژورمان و هه وایان لیوه
هاتوچۆ بکا.

النور: تیشک هاویر، پوناکی دهر ه
ناشکراو پون.

النور: به مانا (النور) دئ.
النور: به مانا (النور) دئ ه
دوژمانیه تی و کینه و رقی ناوسینه ه
دهمگوترئ: (أطفأ نائرة الحرب)
شهر و ناگری شهری کوژاندوه.

النور: ناگر؛ عونسوریکاری گهره،
پوناکی و گهرمی و بلیسه ی هه به
ه (ک: نیران) ه دهمگوترئ: (إستضاء
بناره) پاو بۆ چونئ نهوی و مرگرت و
به پهرموی کرد ه هه روا دمگوترئ:
(أوقد نار الحرب) شهری
هه لگهرساندو ناگری شهری
خوشکرد.

النور: نافرمتیک خۆ له شوینی
گومانای و کاری گومانای بپاریزئ

في الكلام) له فسه کردنه که ی دا
مینگه مینگی کردو شته که ی پون
نه کرده وه.

النَّوْزُجُ: جهنجه پ (نامیری کرشه
گیرم کردن بۆ کردنی به کاو دوایی
جیا کردنه وه ی دانه و پله که له کایه که
به هوی شنه و شتی وا).

نَوْرُزُ: کهوته مانگی نه ورۆزه وه
ناههنگی جهزنی نه ورۆزی گیرا
شاعیرێك دهلی:

(نورز الناس و نورز ت و لكن بدموعي)
نَوْرَزُ فَلَاحًا: دیاری جهزنی نه ورۆزی بۆ
فلانکس نارد.

النَّوْرُوزُ (یان) النهرُوزُ: رۆزی نوێ،
یه کهم رۆزی سالی خۆری ئێرانی و
کوردیه: که پێکهوتی بیست و یهکی
مانگی بازار دهکاو سهرمهتای وهرزی
به هاره و پیره میژد دهلی:

نهرۆزی سالی تازه به نه ورۆزه هاته وه
جهزنیکی کۆنی کوره به خوشی و
به هاته وه.

نَاسَ الشَّيْئُ نَاسًا ونَاسًا: شته که کهوته
له رینه وه مو جم و جۆل و هات و جۆ و
دهگوتری: (ناست الذوابه) لکی
میژمرمه که له رینه وه و (ناس الفصنُ
الدقيق) لقه باریکه که ی درخته که
له رینه وه و (الْقُرْطُ ينرس في الأذن) گواره
له گوی دا ده له رینه وه.

ناس الإبلُ: حوشره که ی لیخوری.

أَنَاسُهُ: خسته جم و جۆل و
له راندیه وه.

نَوَسَ الثَّمَرُ: خورما که لایه کی پش بوو
(فهو منوس).

نَوَسَ بِالْمَكَانِ: له شوینه که مایه وه.

تَنَوَسَ الشَّيْئُ: به مانا (ناس) دی و
دهگوتری: (تَنَوَسَ الغصنُ الدقيق) لقه
باریکه کانی درخته که له رینه وه.

النَّاسُ: ئاده میژاد، گروهی ئاده میژاد و
وادمبی مه به ست له و وشه یه
ئاده میژادی عاقل و پێژداره و دهگوو
هورئان دمه فرموی: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ
آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ﴾.

النَّاسُوسُ: صندوقێکه له دارو تهخته
دروست دهکری مه سیحیه کان
مردوی تیده خهن و ههروها ناوه بۆ
گۆپستانی مه سیحیه کان و (ك:
نراویس).

النَّاسُ: نه وه ی هه لده واسری و
شۆپرده بیته وه له شیوه ی داوه دمزو و
شتی و له هه لاشه وه به هوی دوکه لی
ناوالمه وه و دهگوتری: (أَزَلْ نَاسَ
الدخان) پێشوئه شۆپربۆومکانی
هه لاشه که لابه ره.

نراس العنكبوت: تهونی جالجالۆکه.

النَّوَاسِي: له رزۆک و شلو شیواو و
دهگوتری: (رجل نواس).

ناش فلان نَوشاً: فلانكەس پۆيشت ە
بەلەى گەرد لە راپەرپىن دا خىرا
راپسكوت.

ناش بالشىئ: بەيوەست بوو بەشتەكەو.ە
ناش الشئىئ: داواى شتەكەى گەرد ە ھەلى
گەرت و بەردى، دەگوتى: (ناشە بىدە)
بەدەستى ھەلى گەرت، دەستى داپە.

ناش فلاناً: بەسەرو پەشى نامازەى بۆ
گەرد، سەرى بۆ بادا پەشى بۆ
ھەلەكەكاند.

ناش فلاناً بالشىئ: شتەكەى دا بەفلان
يان فلانكەسى بەشتەكە ھەنگاوت ە
شتەكەى لەفلانكەس دا ە دەگوتى:
(ناشە بالرمج) ە (وناشە بخىر) ە (ناش
فلاناً خيراً): خىرو خۆشى بەفلانكەس
گەياند.

ناوش الشئىئ: شتەكەى تىكەلاو گەرد.

ناوش فلاناً: پەيش ئەوەى شەرى لەگەن
بكا ھىزى فلانكەسى بەتافى كەردەو
ە دەگوتى: (ناوشت العدو مقدمة
الجيش) پەيشەتەى سوپاكە لەگەن
دوژمن دا كەوتە شەپەو.

انتاش الشئىئ: شتەكەى بەگورجى

ھەلگەرت ە دەرى ھىنا پەزگارى گەرد ە
دەگوتى: (انتاشى فلان من اهلكة)

فلانكەس لەتەداچون پەزگارى كەردم.

تناوش القوم فى القتال: خەلكەكە

دوراودوور ھەندىك تەقەيان
لەپەكتر كەردو لەپەك نەيك
نەبوونەو ە قورئان دەقەرموئ:
﴿وَأَلَىٰ لَهُمُ التَّائُشُ مِنْ مَّكَانٍ بَعِيدٍ﴾.
تَنَوَّشَ يَدَهُ بِالْمَنَدِيلِ: بەدەستەسەر دەستى
سەرپەو ە بۆئەوەى چەورى و شتى
واى پەيوە نەمەينئ.

النَّوْشُ: بەھىز.

ناص نَوصاً وَنَوصَاناً: ھەلەساو راپەكەرد،
جولاپەو ە ھەلات.

ناص الفرس: ئەسپەكە چەموشانە سەرى
ھەلپەرى ە دەگوتى: (فلان ما يقدر على
أن يروى) فلانكەس ناتوانئ پەلامارى
شتىك بەدا.

ناص عَنِ الْأَمْرِ أَوْ عَنِ زَمِيلِهِ: لەكارەكەى
يان لەبرادەرمەكەى دواكەوت.

ناصَ لِلْمَرْكَةِ: خۆى نامادە كەرد بۆ
پۆيشتن.

ناصَ إِلَيْهِ: بۆى راپەرى ە پەناى بۆ بەرد.

ناصَ الشَّيْئَ: شتەكەى راتەكاند ھەولئ بۆ
شتەكە دا.

ناصَ فلاناً: پەيش فلانكەس كەوت.

أناصَ الشَّيْئَ: شتەكەى وەستو ھەولئ
بۆ دا ە بەرپەو بەرد.

أناصَ الرَّقْدَ: سىنگەكەى لەقاندو باى دا
بۆئەوەى دەرى بىئئ.

ناوَصَه: راپەيشى كەرد، بۆلاى خۆى
ھىناى.

إِنْتَصَاتِ الشَّمْسُ: خۆر ئاوابوو.

إِنْتَاصَ الْفَرَسُ: نەسبەكە گەوتە جەم و جۆل.

إِنْتَاصَ فُلَانٍ: فلانكەس سەری بۆلەقاند.

إِنْتَاصَ عَنْهُ: لێی دواگەوت.

إِنْتَاصَ الشَّيْءِ: شتەكەى جۆلاند.

إِنْتَاصَ فُلَانًا: فلانكەسى خستە گەر

جەووە ژێر بائیەووە بۆنەووەى كارى

پێویستى خۆى ئەنجام بەدا.

الْمَنَاصُ: پەناو پەناگە ە قورئان

دەفەرموى: ﴿وَلَا تَجِدْ مَنَاصَ﴾.

النَّوْصُ: كەرمكۆى ە لەم پووەو

هەمیشە ئەم جەیانە سەرى

هەلپووە.

النَّوْصُ: هیزو توانا لەسەر جەم و

جۆل و راپسكان ە دەگوترى: (ما بە

نرێص) جۆلەى تیدا نیە ە ناتوانى

بجۆل.

فَاضَ الشَّيْءُ نَوْضًا: شتەكە جۆلایەووە،

لەرییەووە.

فَاضَ فُلَانٌ: فلانكەس بەناو و لات دا گەرا ە

دواگەوتو بەمراز نەگەشت ە بۆ

دواوە گەراپەووە.

فَاضَ الشَّيْءُ: هەولێ دا شتەكە دەرییێ.

أَنَاضَ النَّخْلُ إِنْاضَةً: دارخورماكە

بەرمەكەى پێگەیی.

أَنَاضَ فُلَانٌ: فلانكەس چاوى لى سور

هەلگەراپوون و نەزانى و رقو كینەى

لێ دەبارى.

نَوْضَ الشَّرْبِ بِالصَّبْغِ: قوماشەكەى

بۆیەكرد ە پەنگى كرد.

النَّوْضُ: شوینی بەرزایی، تەبۆلكە،

پەلوسى ئاو، شوینی لێ هەلپژانى ئاو

ە شیو و دۆل ە (ك: أنواض).

فَاطَ الشَّيْءُ بَغِيرَهِ وَعَلَيْهِ نَوْطًا: شتەكەى

بەشتێكى ترمووە هەلواسى ە دەگوترى:

(نَاطُ الْقِرْبَةِ بِنِاطِهَا) كوندەكەى بە

سینگو پەتەكانى خۆى هەلواسى ە

(نَاطُ الْأَمْرِ بِلَانٍ) كارەكەى خستە

ئەستۆى فلانكەس.

فَيْطَ الْحَيَوَانُ: ئازەلەكە توشى نەخۆشى

ملەخپەو سەنگە ئەستورە بوو.

أَنَاطَ الْحَيَوَانُ: ئازەلەكە توشى نەخۆشى

ملەخپەو شتى وا بوو.

أَنَاطَ الشَّيْءُ رِبَهُ وَعَلَيْهِ: شتەكەى

هەلواسى ە پیاكرد.

نَوْطٌ: دەگوترى: (نَوْطُ الرُّوحِ) تەمبەلێ

كرد خەریك بوو لەخەفەتانی گیان

دەرچێ.

إِنْتَاطَتِ الْمَسَافَةُ: مەسافەكە

دووركەوتەووە.

إِنْتَاطَتِ بِهِ: خۆى پێتووە هەلواسى.

إِنْتَاطَ الْأَمْرَ: كارەكەى بەراى خۆى

بەرپەووە نەك بەراپوێژ.

التَّنَاطُ: نهو گوزو گوئینکهی
به که ژاومدا دمگرتن بؤ پازاندنه وهی.
النَّاطُ: شویننی شت هه لواسین ۵
دمگوترئ: (هو مني مناط الثريا)
نیوان من و نهو به نه ندازهی نیوان
من و شویننی هه لواسینی نه ستیره
سیومه یله ۵ (فلان مناط الثريا)
فلانکس له شویننی نه ستیره
سیومه یله و کس دمستی نایگاتئ،
به رزو به ریزو خانه دانه.

مناط الحکم: به لای زانایانی نوصولی
فیقه هوه عیله و بایسی
حوکه که یه ۵ دمگوترئ: (مناط
الحکم بتحريم الخمر هو الاسکار)
عیله تی برپاردان به حهرامی مهی و
باده نه وه یه سهرخوش دمکا.

النوط: که سیك توشی نه خووشی مله
خره ببی ۵ دهگوترئ: (هو منوط
بالقوم) نهو کابرایه خوئی هه لواسیوه
به و هوزومو له وان نیه ۵ غه وارمو
بیگانه یه له ناویان دا.

النَّاطُ: رهگی ناوه وهی پشت.

النَّاطَةُ: چلیدانه ۵ (ك: نواط).

النَّوْطُ: سمر بار؛ نه وهی ده خرته سمر
دوو تابارمگان ۵ همر شتیك
به یومندی به شتیکه وه بی ۵ ویسامو
پیزلینانی نازایه تی، ناشتیخوازی،
زانستی ..... هتد ۵ دهگوترئ: (مُح)

فلان نوط الجدارة) فلانکس شارهی
لیه اتویی پیدرا ۵ زمیله یه کی
بجوکه خورمای تی دمگرتئ ۵ ره که
دمماریکی نه ستوره له سی و
جه گهرموه دریزدمبیت هوه و
به یومسته به دل هوه ۵ نیسقانیکی
بجوکه له خوار سیبه ندمومیه پی
دهگوترئ: (کلیجه) ۵ (ك: أنواط
ونياط).

النَّوْطَةُ: چلیدانه، هاوساوییه که
له سینگ دا یان له گهردن دا یان
خودمیه که له گهدماو کوشندمیه ۵
نهو شویننی ئاو نایگاتئ زمویه ک:
دره ختی ته لئج و تهرهای تیدابی ۵
رق و کینه.

النَّيَاطُ: نه وهی شتی پیدرا هه لدمواسرئ
۵ رهگی که سی و دل بیکه وه دمبه ستئ
۵ (ك: النُّوْطَةُ ونوط) ۵ دهگوترئ:
(مفازة بعيدة النياط) سارایه کی پان و
پؤرو دریزه برانه وهی نیه.

النَّيْطُ: بیریکه ئاو له قهرخه کانیه وه
دیت ه ناویه وه له بنکییه وه
هه لئاقولئ.

نَاعَ نَوْمًا وَنَوْنًا: له ریه وه نه ملاو
نه ولای کرد ۵ پاژا ۵ دهگوترئ: (نَاعُ
الْفَصْنُ) له درمخته که پاژا.

نَاعَتُ الْعُقَابُ: هه لۆکه خوئی
خوارکردموه بۆنه وهی په لاماری

نَجِيرَه كَهى بَدَا.

المنوع: شَيَوزو نوسلوب.

نَاعَ الشَّيْئِ: شته كهى جولاندو خستيه
كه.

النَّاعُ: تينو ۵ كه سَيَك لهرسان لَوژدى
بى، لاکهى بى ۵ وایش دهبى
دمکریته ناوه لئاوى وشهى (الجائع)
دمگوترى: (جائع نائع).

نُوعَت الرِّيحُ الفُصْنُ: بایه كه
لقه درمخته كهى راژاند.

النَّوعُ: جَوْر لَههرشتيك بى ۵ لَهزاراوه
زانا مهنتیقیه كان دا وشه یهكى
په هایه و بۆ تاقه كه سَيَك یان بۆ
چهند كه سَيَك دمگوترى
كه له بناغه و سروشت دا یهك بنو
لهو دلامى پرسىارى (ماهور) دا
دمگوترى: (زید ماهر؟) وه لامه كهى
(إنسان) (زید وعمر و بكر ماهر؟)
وه لامه كهى (إنسان).

نُوعُ فُلان الشَّيْئِ: فَلَانكس شته كهى
داهى شته خوارو وازى لى هینا
بۆنه وهى بۆخوى بلهریته وه.

نُوعُ الْأَشْيَاءِ: شته كانى پریزه بند كردو
لیكى جیاكر دنه وهو كردنیه
جور جور.

تَنْوَعُ الشَّيْئِ: شته كه جولایه وهو هه ژا ۵
راژا.

النَّوْعُ: دمگوترى: (رماه الله بالجوع
والنوع) واته: دمکریته ناوه لئاوى
(الجوع).

تَنْوَعُ الفُصْنُ: لقه درخته كه راژا.
تَنْوَعُ النَّاعِسُ عَلَى الرَّحْلِ: ومنه وز
لیها تو وه كه به سمر بارو بارگنه كه وه
لَوژه لَوژی بوو.

النَّوْعَةُ: میوهى ته پرو تازه.

تَنْوَعُ الصَّبِيِّ فِي الْأَرْجوحة: مندا له كه
له ناو جولانه كه بیدا راژا.

نَافَ الشَّيْئِ نَوْفًا: شته كه بهرز بۆوه.
نَافَ الطَّبْعِ: كه متیاره كه هه لمه تی برد.

تَنْوَعَت الْأَشْيَاءُ: شته كان لِيك
جیاكرانه وهو پریزه بندكران.

نَافَ عَلَيْهِ: به سمر یا پروانى.

إِسْتِنَاعُ: دمستى كرد به جموجوَل و
راژان.

نَافَ الرِّضِيعُ الشَّدِي: مندا له كه
مه مه كهى مزی.

إِسْتِنَاعُ الفُصْنُ: لقه درخته كه راژا.

أَنَافَ الشَّيْئِ: شته كه بهرز بۆوه ۵
دمگوترى: (أَنَافُ الْبِنَاءِ).

إِسْتِنَاعُ الشَّيْئِ: شته كه دریژ بۆوه.

أَنَافَ الْعَدُوُّ: ژماره كه له دهمیان و سه دان
تیپه پری.

إِسْتِنَاعُ فِي السَّيْرِ: له پرویشتن دا
پیشكه وت.

أَنَافَ عَلَيْهِ: به سهریدا روانی.

نَيْفٌ عَلَيْهِ: لَیْی زیاد کرد و دهگوتری:
(نَيْفُ الْعَدَدِ عَلَى مَا تَقُولُ) ژمارمکه
لهووی تو دهیلئی زیادی کرد،
تیپهری.

نَيْفٌ فَلَانٌ عَلَى السَّنَنِ: فَلَانْکەس
له شهست تیپهری.

النَّافُ: بهرزو بلندو سهخت و
دهگوتری: (جبل عالي الناف)
کیویکی زور بلندو سهخته.

المنيفُ: نهووی له بهرزاییهوه بهسهر
شتی تردا پروانی.

عِزُّ منيف: زور بهرزو بلند.

قصر منيف: باله خانهی زور بهرز.
المنيفة: دهگوتری: (امراة منيفة)
ناهرمتیکی بالا بهرزو شوخو شهنگه.

النَّافُ: لهزاراووی میصریههکان دا ناوه
بو (نیری) جوت.

النَّوْفُ: دهنگ و بنی کلک و دوگی
بهرزو حوشر و (ك: أنواف).

النِّیَافُ: شتی زور بهرز و دهگوتری:
(قصر نيةاف) و (فلاة نیاف) و (امراة
نیاف) و باله خانهی بهرز، ساری
دریزو دوور، ناهرتی بالا بهرزو
جوان.

النَّيْفُ: زیاد لهشت، زیاد بهسهر
یهکیکی تردا، دهگوتری: (هذا الجبل

نَيْفٌ عَلَى ذَاكَ) نهم کیوه لهو کیوه
بهرزتره و زیاد لهگری ژمارمکان
واته: زیاد له دمیان و سهدان و
دهگوتری: (عشرة ونيف ومائة ونيف)
و وشهی (نِيف) دمیج لهوای وشهی
(عشرة) (عشرون) و نهو شتانهوه
بگوتری.

النَّيْفَةُ: نیوان خانهی ژمارمکان (نیوان
گری ژمارمکان) دهگوتری: (امراة
نیفة) ناهرمتیکی بالا بهرزو شوخو
شهنگه.

نَاقٌ نَوْنًا: (نَقَى الشحم من اللحم)
بهزمکه لهگوشتهکه جیا کردموه.

نَوَقٌ نَوْنًا: پهنگی سهی بوو کهمیك
سورایی تیدا بوو.

نَوُّ الحَيَوَانِ: گیانله بهرمکهی پام کرد،
ژیریاری کرد و دهگوتری: (نَوَقُ البعير)
حوشرمهکی ژیریاری کرد.

نَوَقُ الناقة: حوشرمهکی فیری پویشتن
کرد.

نَوَقُ النخلة: دارخورماکهی موتوربه
(تهلیفیح) کرد.

نَوَقُ الشَّيْءِ: شتهکی پیز کرد، پیکی
کرد و کوتایهوهو تهختی کرد.

إِنْتِاقٌ فِي أَمْرِهِ: زور بهباشی کنارمکانی
نهنجام دا، ههولی دا باش
جیبهجینیان بکا.

إِنْتَاقُ الشَّيْئِ: شته‌ک‌ه‌ی هه‌لب‌زارد.

تَنَوُّقٌ فیه: زَیْدِمِرْموی کرد له‌باش

به‌جِبْهینانی شته‌ک‌ه ۵ ده‌گوترئ:

(تَنَوُّقٌ فِی مَنطِقِهِ وَتَنَوُّقٌ فِی مَلْبَسِهِ)

هه‌وئ‌ی دا به‌جوانی قسه‌گانی بکا،

زَیْدِمِرْموی کرد له‌پۆشاک له‌بهرکردن

دا.

إِسْتَنَوُّقُ الْجَمَلُ: حووشتره نی‌ره

چه‌موشه‌که وه‌کوو حوشت‌ری میینه

پام بوو ۵ که‌سیک دوا‌ی ده‌ست

رۆڤشتوی زه‌لیل بی پئی ده‌گوترئ:

(إِسْتَنَوُّقُ الْجَمَلُ).

النَّاتِقُ: نه‌و که‌سه‌ی به‌زو گوشت لَیْک

جیاده‌کاته‌وه بو جوله‌که ۵ (ک:

نُوقَة).

النَّاقَة: حوشره میینه (ک: ناق، ونوق،

واینق و أنواق) هم‌روا وشه‌ی (ناقَة)

ناوه بو نه‌ستیره‌ی پیزبه‌ستو.

النَّرْقَة: زهرمکی و لی‌هاتوی له‌هه‌موو

شتیک دا.

النَّرَاقُ: که‌سیک کاروبار له‌نه‌ستو

بگری و پکیان بخا.

النَّيْقَة: زَیْدِمِرْموی له‌هه‌وئ‌دان بو کردنی

ئیشی باش و نه‌جامدانی به‌پَیک و

پیکی ۵ له‌په‌لندا هاتوو (خرقاء

ذات نیقه) به که‌سیک ده‌گوترئ

نه‌زان بی و لافی زانی‌ی لی‌ بدا،

گه‌نده‌ل بی و لافی چاک‌سازی و

نه‌زاهه‌ت لی‌ بدا.

نَوَّكٌ نَوَّكًا وَنَوَّاكًا: نه‌حمه‌ق بوو.

أَنَوَّكُهُ: به‌نه‌حمه‌قی له‌قه‌له‌م دا ۵

ده‌شگوترئ: (ما أَنَوَّكُهُ) ئای چه‌ند

گیل و نه‌حمه‌ق بوو.

إِسْتَنَوَّكًا: نه‌حمه‌ق بوو.

إِسْتَنَوَّكُ فُلَانًا: فلان‌که‌سی به‌گیل و

نه‌حمه‌ق دانا.

الْأَنَوَّكُ: نه‌حمه‌ق و گیل ۵ بی ده‌سه‌لات و

نه‌زان ۵ که‌سیک زمانی بگیری و

نه‌توانی قسه به‌ناسانی بکا.

نَالَ عَلَى فُلَانٍ بِالشَّيْءِ نَوْلًا وَنَوَالًا:

شته‌ک‌ه‌ی به‌فلان‌که‌س به‌خشی ۵

ده‌شگوترئ: (نال فلاناً العطية وبالعطية)

به‌خششه‌ک‌ه‌ی دا به‌فلان‌که‌س.

نَالَ فُلَانٌ بِالْعَدِثِ: فلان‌که‌س ویستی

قسه‌بکا.

نَالَ لَهُ أَنْ يَفْعَلَ كَذَا: کاتی نه‌وه هاتوو

نه‌و ئیشه بکا.

نَالَ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی ده‌ست که‌وت.

نَالَ فُلَانٌ نَيْلًا وَنَوْلًا: فلان‌که‌س بوو

به‌خاومن به‌خشش و عه‌تای زور.

أَنَالَ الْمَعْدِنُ: له‌کانه‌که‌دا شتیکی

دۆزییه‌وه.

أَنَالَ فُلَانٌ الشَّيْءَ: شته‌ک‌ه‌ی دا

به‌فلان‌که‌س.

نَاوَلَهُ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی دایه.

نَوَّلَ: به‌خششی پید‌ا ه ده‌گوت‌ری: (نَوَّلَ فُلَانًا وَنَوَّلَ عَلَيْهِ).

نَوَّلَ فُلَانًا الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی دایه‌ف‌ل‌ان.

تَنَاولَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی هه‌ل‌گ‌رت، وهر‌گ‌رت.

تَنَاولَ الرِّكَابُ بِنَا مَكَانَ كَذَا: سواره‌ک‌ان کاروان‌چیه‌ک‌ان له‌گ‌ه‌لَ نِیم‌ه‌ که‌یشتنه ف‌ل‌ان شوین.

تَنَوَّلَ فُلَانٌ بِالْخَيْرِ: ف‌ل‌ان‌ک‌ه‌س که‌وته خیر‌کردن و چاک‌ه‌خو‌ازی.

تَنَوَّلَ عَلَيْهِ بِشَيْءٍ: شته‌ک‌ه‌ی بی‌ به‌خششی.

تَنَوَّلَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی هه‌ل‌گ‌رت ه ده‌ش‌گوت‌ری: (نَوَّانِي كَذَا فَتَنَوَّلْتُهُ) ف‌ل‌ان شتی پید‌ام منیش وهر‌م گ‌رت.

الْمُتَنَاولُ: ده‌گوت‌ری: (هو قَرِيبُ الْمُتَنَاولِ) نه‌وه به‌یده‌سته به‌ناسانی دیت‌ه دمست.

الْمُنْزَالُ: شه‌پیت‌ه‌ی ج‌و‌ل‌ا ه خه‌ره‌کی ج‌و‌ل‌ا ه یان خودی ج‌و‌ل‌اک‌ه خ‌و‌ی ه (ك: مَنَازِل) ه شی‌ومو شی‌وا‌زو پ‌ی‌ب‌ازو مه‌زه‌هب ه ده‌گوت‌ری: (هم علی مَنَازِلٍ وَاحِدٍ) نه‌وان له‌سهریه‌ک شی‌وا‌زو ته‌بیات و ره‌وشتن.

النَّالُ: سه‌خی و نانبد ه به‌شو بار ه (ك: اُلْوَل).

النَّوَالُ: به‌شو بار به‌خشش ه

ده‌گوت‌ری: (نَوَّالُكَ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا)

نِيشی تَوَّ نه‌ومیه نه‌و کاره نه‌ن‌ج‌ام بدهی.

النَّوَالَةُ: پارو.

النَّوَلُ: پارو ره‌سمی که‌شتی؛ بلیتی

که‌شتی ه نه‌و پارو‌یه‌ی دهم‌ری

به‌فه‌رمانگ‌ه‌ی گ‌واستنه‌وه‌ی نام‌ه‌و

شت و مه‌ک بَوَّ کر‌یی گ‌واستنه‌ومه‌ک ه

شی‌وِیک لاه‌وا‌ی لِی بی‌ ه خه‌ره‌کی

ج‌و‌ل‌ا، نه‌وه‌ی که‌ ره‌سه‌ک‌ه‌ی له‌سهر

هه‌لد‌م‌کر‌ی ه (ك: اَسْوَال) ه هه‌روا

ده‌گوت‌ری: (مَانَوَّلُكَ وَلا تَوَّلُكَ أَنْ تَفْعَلَ

كَذَا) له‌تَوَّ ناو‌مشیت‌ه‌وه نه‌و کاره

بک‌ه‌ی ه له‌حه‌دیس دا هات‌ووه (ما

نَوَّلُ اِمْرِئٍ مُسْلِمٍ أَنْ يَقُولَ غَيْرَ

الصَّوَابِ) بَوَّ م‌ر‌و‌ف‌ی موس‌ول‌مان

ناشی جگ‌ه له‌راستی شتی تر بلی.

النَّوَلَةُ: نه‌وه‌ی دمست م‌ر‌و‌ف‌ ده‌که‌و‌ی

له‌خیر و بی‌ر ه ده‌گوت‌ری: (ما اَصْبَتْ

مِنْهُ نَوَلَةً) م‌ن خیر و بی‌ریک‌م لِی

دمست نه‌که‌وت‌ووه ه ما‌ج؛ ما‌جیک‌م

نه‌کردووه.

نَامَ فُلَانٌ نَوْمًا وَنِيَامًا: ف‌ل‌ان‌ک‌ه‌س نو‌ست،

راک‌شا، هه‌ن‌و‌زی هاتی.

نَامَ الشَّيْئُ: شته‌که بی‌دم‌گ بوو نارامی

گ‌رت.

نَامَ اَلْخَلْخَالُ: خ‌پ‌خال‌ه‌ک‌ان بی‌دم‌گ بوون

تَوَمَ فَلَانَ: فَلَانَكَهَس زَوَر نوست.

تَوَمَ فَلَاناً: فَلَانَكَهَسى نواند.

تَسَاوَمَ: وای خَو نیشان دا نوستوو ه

خَوى به نوستو خست ه ههولئ دا

بنوئ.

تَسَاوَمَ اَلِيه: لهلاى داسه كُناو نارامى

گرت.

تَسَوَمَ: ههولئ دا بنوئ، پالکھوت

بَوْنَهوئى خهوى ئى بکهوئ ه

دمگوترئ: (تَسَوَمَ شَهوةَ لِلنوم)

پالکھوت چونکه زَورى حهز لهخهو

بوو ه (شهيتان پيئى پيکهنى)،

نيحتيلا مى بوو.

تَسَوَمَ فَلَاناً: فرسه تئى لهفلان هيئا

لهکاتى نووستنى دا.

اِسْتَنَامَ: نووست ه خَوى به نوستوو

خست ه جيگير بوو ه (التريم

المغناطيسي) حاله تيکى کارتيردهى

جهسته يه دياردهى نووستووى

لهسمر مرؤفه نوپنراومکه

دمردمکهوئ بههوى نمو نيحاناتو

پهمنومايى گرد نانهم نوپنهرمه

ناراستهى خهو ليخراومکهى دهکا بؤ

دمسته بهربوونى فيکره ميهک

کهکابراي نوپنراو ليئى بيئاگاهه.

اَلتَّامَ: نووستن ه دمگوترئ: (رأي في

منامه کذا) ه قورئان دمهفرموى: ﴿يَا

لهم روموه پريه قاجنو لهگؤشت دا

ونبوون ه (نام العرق) دهمارمه ليئى

نهدا ه (نامت الريح) رهمه باکه بيدهنگ

بوو وزهئ نايه ه (نام البحر) دمريا

هيئاش بؤوه ه (نامت النار) ئاگرمکه

کپ بوو کوژايهوه ه (نامت السرق)

بازاپ کهوت.

نَامَ الشَّوْبُ أَوْ الْفَرْوُ: کراسه که يان

فهرومه که کؤن بوو، پزى.

نَامَ فَلَانَ ثَلَا: فَلَانَكَهَس ملکه چي فهرماني

خودابوو.

نَامَ اَلِيه: نارامى گرتو دئى لهلاى

داسه کُنا.

نَامَ عَنَ حاجته: نيشه کهى خَوى لهبير

چؤوهو گرنگى پئى نهدا ه دمگوترئ:

(نَامَ هُمَةُ) غهمى نهبوو ه (ما نامت

السماء الليلة مطراً أو برقاً) نه مشهو

ئاسمان همدادانى نهبوو يان بارانى

ههبوو يان ههرومبروسکه.

نَامَ فَلَاناً تَوَمًا: بهسمر فَلَانَكَهَس زال بوو

لهزور نوستن دا.

أَنَامَهُ: نواندى ه دمگوترئ: (طعمه

فَانَامَهُ) زمبرى ئى داو کوشتى ه (أَنَامَ

الْقَحْطُ الْقَرَمَ) گراني و قاتو هري

خه لکه کهى لاواز کرد.

نَاوَمَهُ: پيشپريکيان کرد لهزور نووستن

لەخەو بئ.

نومان: زۆر نوستوو، كەسنىك زۆرى
 حەز لەخەو بئ ۋە ئەم وشەيە
 تايبەتە بەبانگ كردنەوه ۋە
 دەگوترى: (يانومان).

النَّوْمَةُ: كەسنىك زۆر بنوئ ۋە كەسنىك
 ناو و ناويانگى لەناو خەلك دا نەبى
 كەس نەيناسى ۋە كەسنىك لاشەپىو
 نەزانى شەپ چيەو بىر لەشەپو
 شەپخو ازى نەكاتەوه.

النَّوْمُ: بئ ناگاو گيل، لاشەپو
 ناشتيخواز، كەسنىك دزى شەپو
 ناواومبى.

النَّيْمُ: ھەرشتيك نەرمو نۆل بئ زيانى
 نەرمو نۆل، قوماشى نەرم ۋە پۇشاكى
 نوستن ۋە پەستەك و ھەروەى كورت
 كەلەپىستى كەرويشك و شتى وا
 دروست دىكرى ۋە درەخت ۋە پليكانە
 كەبەھۆى پەشەباوہ لە لىبەلان دا
 دروست دىمىن ۋە مەروفي ھەسە خووش و
 گونجاو بۆ ھاوہلى كردنى ۋە
 دىشگوترى: (فلان نيمى) فلانكەس
 پياويكى ھەسە خووش و نەربابە بۆ
 ھاوہلى كردنى ۋە پياوى ژنانى.

النَّيْمَةُ: ئارامى و ھەسانەوہ بەھۆى
 نووستن ۋە دىگوترى: (إنه حسن
 التيممة) ئەو مەروفە لەخەويكى
 ئارامدايە ۋە دىشگوترى: (ماله نيمه

بني إني أرى في المنام ألي أذبحك
 فأنظر ماذا ترى) ۋە ھەروا وشەى
 (النام) بەمانا شوينى نووستن دئ ۋە
 دوكان و شوينى وا ۋە پۇشاكى پيوہ
 نووستن ۋە گۆر.

النَّوْمَةُ: ھەرشتيك خەو لەمرؤف بخا ۋە
 دىگوترى: (طعام منومة) خواردنىكە
 خەو لەمرؤف دەخا.

النَّوْمُ: ئەو كەسەى ئيشى خەو ئى
 خستن (تنويم موگناتيسى) دىكا ۋە
 ھەر دىرمانىك خەو لەمرؤف بخا.
 النَّام: دىگوترى (ليل نائم) شەويكە
 خەوى تيدا دىكرى.

النَّوْمُ: زۆر نوستوو كەسنىك زۆر
 بىخەوئ ۋە دىگوترى: (رجل لزوم
 وامرأة لزوم).

النَّوَامُ: نەخۇشپىيەكە توشى مەروف دىمى
 لەناكامى گەستنى مېشى تىسى تىسى،
 كاپرا خەوى ئى دىكەوئ و لەوانەيە
 وەھۆش خۆى نەيەتەوہ زۆر جار
 كوشندەيە.

النَّوْمُ: نووستوھەكان ۋە ماومپەكە
 جەستەو ھەقلى تيدا پشو دىمەن و
 لەو ماومدا ھەست كەم تازۆر
 نامينى و بېرى نەركى ئەندامەكانى
 جەستە نامينى و ھەستەكان لەكار
 دىكەون.

النَّوْمُ: زۆر نوستوو، كەسنىك زۆرى حەز

ليلة واحدة) نهو مروفه بژئوی
شموئکی نیه.

نَوْنُ الکلمة: جوت بزوینی خسته سهر
کۆتایی نیسمهکه.

نَوْنُ النون: پیتی نونی نووسی.

التنوين: بهلای نهحوپیهکانهوه نونیکي
زندهی بی بزوینه بهکۆتایی
نیسمهوه دهنووسی و تهئکید
ناگهیهنی.

النون: پیتیکه له پیتهاکانی هیجا (ك):
نونات و أنوان) ه تیزایی شمشیر ه
ماسی ه ئوچ و دهواتی نووسین.
النونة: جالایی چهناگهی مندالی ساوا ه
ماسی.

ناه نوما: بهرزبۆوه، درئیزوو بالای کرد
ه دمگوترئ: (ناه النبات) پومکهکه بهرز
بۆوه بالای کرد.

ناه البوم: کوندببوومکه سهری
بهرزکردموه گماندی ه قهلهپهشهکه
سهری بهرزکردموه قپاندی.
ناه بالشیئ: شتهکهی بهرز کردموه.

ناه عَن الشئئ: وازی لهشتهکه هینا ه
دمگوترئ: (ناهت نفسي عَن اللحم)
نهفسم لهگۆشتهکه بئزرا.

ناه البقل الحراب: گزوگیاکه کهمیک
ولاخهکهی تیر کرد ه دهشگوترئ: (ألها
لتأكل ما ينورها) نهو نهوهنده دمخوا

برسی نهبی بهتهواوی خوی لهخواردن
مرناکا ه ههروا دمگوترئ: (أعطني
ماينوهني) نهوهندهم بدمیه برسياهتیم
نهمیئ.

نَوْنُ بفلان أو باسمه: ناوی فلانی هینا،
بهپژموه بهاسی فلانکهسی کردو
بهگهوههی لهقهلهم دا.

نَوْنُ بالحدیث: قسهکهی ناشکرا کرد.
النوة: وازهینان لهشت.

النوفة: زهمه خواردنیك لهشهو و
رؤذا.
النوة: هیزی چهسته.

نَوْنُ نى ونية: لهشوپنیکهوه گواستیهوه بۆ
شوپنیکي تر.

نَوْنُ نوى: دوورکهوتهوه.
نَوْنُ التمر: خورماکه دهنکی ههبوو
(ناوکی ههبوو).

نوى التمر: خورماکهی خواردو دهنکهکهی
فرئ دا.

نوى الامر نية: نیهتی کارمکهی هیناو
بهپاری لهسهردا ه دمگوترئ: (نویئت
منزل کذا، ونویئت أمراً).

نواه الله بغير: خودا نهوی گهیانده خیرو
خۆشی.

نوى الشئئ: ههولئ بهدهستههینانی
شتهکهی داو کۆششی بۆ کرد.

نوى فلاناً: پێداویستی فلانکهسی دابین
کرد.

۵. **آنوی: سەھەرمەکانی زۆر کردن**
دوورگەوتەوه.

أنوى التمر: خورماکەى خواردو
ناوکەکەى ھرى دا.

أنوى المرعى الذابة: باوانهكه ولاخهكه
فهلهو كرد.

آنوی الحاجة: نیشه‌کهی جیبه‌جی کرد.
آنوی البُسْرُ: دمنکه خورماکه ناوکی
پهیدا کرد.

نَوِي فلان: فلانكهس ناوكه خورماكانى
هري دا.

تَوَى فَلَائاً: فَلَانَكْسِي حَوَالَهی نِيازو
مِهَبَهستی خَوَى كِرْدو لِه پِرَوانگه ی
نِیهتو نِيازِی خَوِیه وه موحاسه بیه ی
كِرْد.

نوئی حاجتہ: کاری خوئی جیبہ جی کرد.
 !نتوی: له شوینیکه وه گواستیه وه بو
 شوینیکی تر.

انتوی من الأمر: له کارمکه وازی هیټاؤ
چووہ سہرکاریکی تر.

إنتری الشئیْ اَو فلائاً: چوو بۆ شتەکه
 یان چوو بۆلای فلان ە دموگوتری:
 (إنتوی منزلاً بموضع کذا) ههولای
 بهیداکردنی مهنزایکی دا له فلان
 شوین ە (إنتوی فلاناً لمعرفه) چوو
 بۆلای فلانکەس بۆئەوهی
 لهپیاومتی و سهخاومتی بههره‌مه‌ند
 ببـ.

إنتوى الأمر: نیازی نیشه‌که‌ی کردو
 سووربوو له‌سهر نه‌نجامدانی
 دهم‌گوتی: (إنتوی بنوائه)
 پیداو‌یستییه‌که‌ی بو جیبه‌جی کرد.
 تنوئه: هه‌صدی کرد، چوبو‌لای، نیازی
 لای نه‌وی بوو.

استنوی: دهنکه خورماکه‌ی خواردو
ناوکه‌که‌ی هری دا.

المُنْتَرَى: دهموتري: (فلان مُنتَوَى القوم)
فلانكس خاومنى برپارى گهل و
نمته ومكه يه تى.

المَنُورِيُّ: دهگوتری: (رجل منور) پیاویکه
 ههول دما بۆنامانجی پروژو
 دهپپیکێ.

النَّوَى: دَمَكُوتَرِي: (فَلَانِ نَاوِي الْقَوْمِ)
فَلَانِكِهَسْ خَاوَمَنِي بَرِيَارِ بَهْدَمَسْتِي
نَهْتِهْمَكِهِيهَتِي ۛ (ك: نَوَاء).

التوى: دوورى ۋە دەڧىرو ولاتىك
 سەڧىرى بۇ بىكەى ۋە دەڧوتى:
 (شَطَطَ بهم التوى) زۇر
 دوورگەوتنەۋە ھىروا دەڧوتى:
 (اِسْتَقَرَّت به التوى) جىڭىر بوو ۋە
 (فلان نواك) فلان نىازو مەبەستى
 تۇيە.

النِّوَاةُ: نيازو مهبهست ۵ خورما
عهجهمه ۵ میوژ ۵ ناوکه خورماو
شتی لهو جوژه ۵ نهو چله نهامه
خورمایه‌ی له‌سهر دمنکه خورماکه

هۆزمکه يه تى.

النَّبِيُّ: بهزو پيو ۵ ئىسمىگه بهمانا
(پۇن) دى.

النَّبِيُّ: رازونيازو مهبست ۵ شوئىنىك

رئىوار مهبستىه تى بيگاتى دوربى

يان نزيك ۵ دىگوترى: (شطت بهم

نية قذف) سەفەرى دورو درىژيان

کرد دوورکه وتنه وه ۵ (نوا نية قذفا)

نيازى شوئىنى دوريان هه بوو.

فام الشَّيْئُ نَيْئاً ونيوآ: شتهكه نهكوئى،

نهگه يى (فهو نى وني) ۵ شتهكه

دووربوو، دوورکه وتنه وه.

أناء: هه لى نه پىچا، پىنهگه يى،

نه يکولاند.

أناء: بهمانا (أناء) دى.

نَيْئاً الأَمْر: کارمکى قايم نه کرد.

النَّبِيُّ: همرشتىك پىويست بهکولاندن

يان برژاندن بى نهکولابى يان

نه برژابى (گان) بى كرج بى ۵

دىگوترى: (لبن نى) شىرى خاو و

نهکولاو.

نابَهُ نَيْباً: كه لى بهى ههنگاوت.

نَيْبُ النّاقَةِ: حوشترکه پىربوو.

نَيْبُ النّبْت: رومکهكه لاسكى کرد.

نَيْبُ الشَّيْب: پىرى دمرکهوت.

نَيْبُ فِي الشَّيْئ: كه لى بهى بهشتهكهدا

برده خوار ۵ دىگوترى: (ظفر فلان

(سهوز) يان بلى: شين دىبى ۵

همرشتىك كيشهكه ي پىنج دىره هم

بى ۵ بهشيك له كروكى زمره شه وهى

نه له كرتون سهگاني بهدموردا

دمخولينه وه ۵ قورئان دىمه رموى:

﴿إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْخَبِّ وَالنَّوَى﴾ ۵

هه روا ناوه بو پىداويستى.

النَّوَى: فروشيارى دىنهكه خورما.

النَّوَى: نازه لىك دىنهكه خورما بخوا ۵

دىگوترى: (بىر نوى) (وهى نوى)

همرشتىك نىسبهت بىرى بولای

(النَّوَى) ۵ همرشتىك نىسبهت بىرى

بولای گوندى (نوى) وهكوو چۆن

په حياى كورى شهرهف محى الدين

خاوهنى (منهاج الطالبين والجمع)

چهندها كتىبى تر نىسبهت دىرى

بولای شه گوندمو دىگوترى:

(النوى).

النوى: سىلاحى نهوموى كه بهوزهى

زمره شتى وا كاردىكاو چىكىكى

خاپوركهره.

النوى: هاوه لىك لهگه ل تودا هاونيازو

هاومهبست بى ۵ هاوه لى سەفەر ۵

دىگوترى: (هو نوىك) ۵ همروا

دىگوترى: (فلان نوى القوم)

فلانكس خاوهن بىرىارى

كه لهكه يه تى بىرىار بهدمستى

في كذا وئيب) فلانكس زمفهری
بهشته که بردو ددانی لی گیر کردن.
ئیب الشین: بهددان شته که ی گهست
شوینکه ی لهشته که کرد
شته که ی بهتاقی کرده و بزانی
رهمه یان نمرمه.

تئیب الثبت: رومکه که لاسکی کرد،
لاسکی دمرکه و ت.

تئیب الشیب: پیری دمرکه و ت.
الایب: که لبهزل
بؤ مینه دمگوتری:
(ئیاب) (ک: نیب).

الناب: که لبه ی پنا ددانه چوارینه ی
پیشه و، خری
دوو لهو که لانه ی همن
و نیوب و ایب) دمگوتری: (عصه
الهر بنابه و انیابه) رۆزگار به که لبه ی
خوی گهستی، هاری
خوی به سهردا رشت
(التاب) ناوه بؤ خوشتری به سالاجوو
دمشگوتری: (هو ناب قومه) نه و
پیش سپی و گه وهری
نهمومکه به تی.

النیرب من النرق: خوشتری
به سالاجوو.

فات ئیتا: لۆزه لۆزی بوو له لاواری دا یان
به هوی و منه ورمه و.

فاح الفصن نیما و نیحاناً: له دره خته که

پاژا، جولایه و.

فاح العظم نیما: نیسقانه که بهتو و رهم
بوو
ته پایی تیدا نه بوو.

نیخ الله عظمه: نیسقانه که بهتو کردو
توندی کرد
وردو هاری کرد
دمگوتری: (ئیکه بخیر) شتیکی پیدا.

النیکه: هیرو توانا.

النیک: به هیرو بهتو
دمگوتری: (عظم
نیک) نیسقانی بهتو.

النیدل: کاری گه ورمه گران
کابوس و
مۆته که.

النیدلان و النیدلان: به مانا (النیدل)
دی.

فأو الشرب نیراً و نیاراً: وینه و خمت و هیل
له قوماشه که دا دروست کرد
تان و
پوی بؤ قوماشه که ناماده کرد.

انار به: هاواری پی کرد.

انار الشرب: هیل و وینه ی بؤ قوماشه که
دروست کرد
دمگوتری: (هو یسدی
الأمور و نیرها) نه و نیش و کاره کان
باش ریک دهخاو نه نجامیان دما.

نیر الشرب: هیل و وینه ی بؤ قوماشه که
دروست کرد
له سمر دوو هیل
قوماشه که ی چنی.

تنایرا: خویان پازاند ه و.

النایرة: شهر و نه گبه تی
دمگوتری:
(بین القرم منایرة) ناخوشی و شهر و

نه گبه تی له نیو قه و مه که دا هه به.

الْمُنِيرُ: (نوب مُنِير) قوماشیکه له سهر

دوو پاپه ل چنراوه ه (جلد مُنِير)

پهستیکی نه ستورو پته وه.

النیر: نیری جوت؛ داریکی تایبه تیه

ده خریته سهر ملی دوو گاجوت یان

دوو و لاخ بو زموی کیلان ه بهم

جوړه نیری که ده خریته سهر ملی

دوو گاجوته که و همر لایه کی نیری که

به هو ی که له مه و بون که له مه له ملی

گاجوته که شه تکه دمدری، نه مجار

سهری مزانه که که هه و جاپو

گاس نه که ی ل به ستر او

به بنه و مندیک یان حه بلیکی پته و

له ناو مرستی نیری که دمه ستری

جوتیار که رادمکشین و زهوییه که

هه لدمدن ه همروا وشه ی (النیر)

ناوه بو پرزو پانی قوماش، نارم و

ژمارو نیشانه ی قوماش ه قهراخ

پنگا.

النیر: شه پیتیه جولاً؛ نه و شه پکه

پانه ی تیومدانه که ی پی جهسپ

دمکری ه دمه گوتری: (ما هو بسداة

ولا حمة ولانیرة) نه و نه رایه له

نه تیومدانه نه شه پیتیه و نامیری

چنینه ه واته: هیچ نیه.

نیرب: کوششی کردو هه ولی

به ریا کردنی فیتنه و ناشویی دا.

نیرب الريحُ الترابُ فوق الشَّيْءِ أَوْ عَلَيْهِ:

په شه بایه که گل و خو له که ی

به شه تکه وه نو و ساند وه.

نیرب فلان القول: فلان که س قسه کانی

تی که ل و پیکه ل کردن.

النیرب: شهرو نه گبه تی ه فیتنه بی ه

پیاوی نازا ه پیاوی شهرو نگیزو

فیتنه جو ه بو نافرمت دمه گوتری:

(نیرب).

النیرج: هاتو چوی به به له ه تی که وه

هاو یشتن ه دمه گوتری: (جاءت

الدوابُ تعدو نیرجاً) ه و لاخه کان

هاتن تیکیانه وه دمه هاو یشت و

په زیه ستو نه بوون ه دمه گوتری:

(ناقة نیرج) حوشریکی په سینه (ریح

نیرج) په شه بایه کی توندو شت

پادمره ه فیتنه و ناشوبگپر ه همروا

دمه گوتری: (امراة نیرج) نافرمتیکی

به لاو ناشیرن و نه کله وته.

النیرنج: که سی که ده لیلی سیحر ل

کراوه.

النیرز: بپروانه ماده ی (النوروز).

النیرک: بپروانه ماده ی (نرک).

نیرب بینهما: فیتنه بی له نیوانیان دا

نه نجام داو هه ولی دا نیوانیان تیک

بدا.

النیرب: پنگای راست و ناشکرا ه پنگای

باریک، پنگه ه و مکوو پنگای

میرو و مارو شتی و ا ه پښازی
که رمکیوی و شتی و ا بوسه راو و
دویلاو.

نیسان: مانگی جهوته مه له مانگه کانی
سالی سربانی که بهرام بهر مانگی
چواری سالی زاینیه و اته مانگی
نیسان.

فاسَ نِیْمَا: به هیواشی جولایه وه.

النِیْسُ: جم و جولی هیواش و له سرخو
ه زیشکی که تهوزل.

نَاضِ الْعِرْقُ نِیْمَا: دهمار که په له بهلی
پیکهوت هه لیهزو دابهزی کرد.
فَاطِ نِیْمَا: دوور که وته وه.

إِنْتَاط: به مانا (ناط) دی.

النِّیْطُ: مردن ه دمگوتری: (رماه الله
بالیط) خودا مردنی به سهر داهینا ه
نه جهل و مهرگ ه دمگوتری: (آناه
نیطه) نه جهل هات.

فَاعَ نِیْمَا: لاریووه، پاژا ه دموتری: (ناع
الْفَضْنُ) لقه دره خته که پاژا ه له رپوشتن
دا پښکهوت و گورج و گوژ بوو.
إِسْتِنَاع: له رپوشتن دا خیرابوو.

تَتِیْقُ فِی مَلْبَسِه و مَطْعَمِه: گرنگی زوری
دا به پوښاک و خواردن.

النِّیْقُ: کیوی بلند ه بهر زترین لوتکه ی
کیو و دوندی سرکهش ه دمگوتری:
(هو کالانوق فی النیق) نهو و مکووو

لوتکه ی کیوی سرکهش وایه و کس
دهستی نایگاتی ه (ک: انیاق و نیرق
ونیاق).

النیکوتین: هه لوانییه کی شله و
ناماد میاشی توانه وه ی تیدایه.

قَالَ الرَّحِیْلُ نِیْلًا: کاتی سه فمیری نریک
بوته وه ه دمگوتری: (ما نال لم ان
یفقهروا) کاتی نهو هیان نه هاتووه
تیبگه ن.

قَالَ الشَّیْنُ: به شته که گه شت ه فوران
دهمه رموی: ﴿لَنْ تَأْلَوْا الْبِرَّ حَتَّى تُفْقِرُوا
مِمَّا تُحِبُّونَ﴾.

قَالَ فُلَانٌ مِنْ فُلَانٍ: فلان کهس جنیوی
به فلان دا ناموس و که سایه تی بریندار
کرد.

قَالَ الشَّیْنُ فُلَانًا: شته که گه شته
فلان کهس.

قَالَ فُلَانٌ الشَّیْنُ: داوی له فلان کرد
شته که ی دهست بکهوی، بیدریتی.

النَّابِلُ: عهتاو به خشش دمگوتری:
(أَصَبْتُ مِنْهُ نَابِلًا) به خششیکم لهو
دهست کهوت.

النَّالَةُ: به ریلاو بهر دمگا و دمور و بهری
خانوو.

النَّیْلُ: نهو عهتاو به خششی دهست
دمکهوی ه فرسه ت و زهفر بردن ه
دمگوتری: (أَصَابَ عَدُوهُ نِیْلًا)

فرسەتى لەدوۋمنى ھىنا.

النَّيْلُ: پوبارى نىل: پوبارىكە ولاتى

مىصر و ولاتى سودان شەق دەكا ۋ

چەند پومەكىكى سالانەمۇ

تەمەندىرىزىن لە پىرى (القريبة) ن

دمرويندىرىن بۇنەھەدى مادەيەكى

رەنگ شىنيان نى دىمىھىندىرى بۇ

رەنگ كىردىن كەلگى نى وىرەگىرى ۋ

پىيى دىمگوتىرى: (النَّيْلُ) و (النَّيْلُج).

النَّيْلَةُ: بەمانا (التَّوْلَةُ) دى ۋ واتە:

بەخشش.

النَّيْلُ: ئەو مادە رەنگ كىراۋەدى

بەروەكى (النيل) بۇيە دەكرى.

النَّيْلُج: پىو كە شوپنى خال كوتانى بى

دەجوزىندىرىتەھە بۇ ئەھەدى رەنگى

خالەكە سەوز بىنۇنى ۋ رەنگىكى

شىنە لەگەلەدى رومەكى (النيل)

دىمىھىندىرى ۋ لەولاتى مىصر پىيى

دىمگوتىرى: (التيلة).

النيلوفر و النينوفر: رەگەزى رومەكىكى

ناۋىيە لەپىرى (النيلوفرية) يە زۆر

جۆرى ھەن لەدەم جۇگەمۇ جۇبارو

زىكاۋو شوپنى ئاۋادا دىمروى، ھەندى

جۆرى لەدىبەرو دىراۋادا دىمرويندىرى

بۇ كەلك وىرگىرتىن لەگەلەۋ گولۇ ۋ

لەجۆرمەكانى ئەم رومەگە جۆرىك

ھەيە پىيى دىمگوتىرى: (اللوطس)

واتە: بۈكى نىل پىشى دىمگوتىرى:

(البشني).

النيترون: قەبارمەگە دىمچىتە ناۋ

پىكەتەھى زەمپومۇ جودايە لە

ئىدىرۇجىن.

النيم: بىروانە مادەدى (نوم) ۋ ھەروا ناۋە

بۇ تىرى پىۋىلە ۋ ھەروا ناۋە بۇ

جۆرە تەرىپەكى تىر كەلە ولاتى

مىصر پىيى دىمگوتىرى تىرى

(الديب).

النيميشت: ھىلەكە نىۋە كولاۋ.

نيون: عونسورىكى غازىيە، ئەگەر

پىرىشكە كارمەيەكى بەناۋادا بىرى

بلىسەيەكى سۈرى پىرتەقالى پەيدا

دەكا لەغازمەكانى تىرى جىيادەمەتەھە،

بەزۆرى بۇ ئىعلان و ئىشاراتى

روناكى بەكاردى.

ناه نىھأ: بەرزبۇۋە ۋ بوۋە جىگە سەر

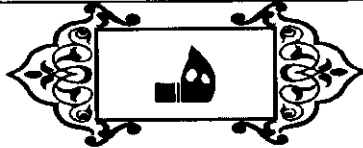
سورمان.

النائه: بەرز.

النائه: ئەو شتە نەى لەشت دەكا ۋ

دىمگوتىرى: (نفس ناهة) نەفسىكى

نەيكارە ۋ نەى دەكا لەشت.

الهاء: ه؟ پیتی بیستو شه شه مه

له پیزی پیتهمکانی هیجا ۵ له بنکی
قورگ دهری.

هأهأ: له قافای پیکه نینی داو دریزه ی
به پیکه نینه که ی دا.

هأهأ الراعي بالماشية: شوانه که بانگی
نازه لهکانی کرد بو له مورخواردن
به شیوه ی ...

هئ هئ: بانگی کردن ۵ لییان تورمبوو
وتی (هأ هأ).

هأئوز: مانگی سییه م سالی قیبتیه.

هاروت: ناوی فریشته یه که هاوئی
ماروته و له قورئان دا ناویان هاتوو.

هَبَّتْ الرِّيحُ هَبًّا وهبًّا: بایه که هه ئی
کرد.

هَبَّ الفعل: نیرمه که ره که یان که له نیرمه که
بو که له دانی مییه که کهوته مره مرو

زهره مرو مره مرقه مرقه.

هَبَّ فلان من نومه: فلانکس له خه و
هه ئسا.

هَبَّ النجم: نه سستیره که دهر که وت،
هه ئهات.

هَبَّ السائر: ریبواره که کهوته پهله پهله و
خیرا رویشن.

هَبَّ فلان الى الشيء: فلانکس پهلاماری

شته که ی دا بو ی راپه ری.

هَبَّ فلان حينا ثم قدم: فلانکس ماومیه که
دیارنه ماو دواپی هاته وه ۵ دهگوتری:
(من أين هَبَّ فلان): فلانکس له کوپوه
هات.

هَبَّ الله يفعل كذا: فلانکس دهستی
به کاره که کرد.

أهَبَّ الله الريح: خودا بای هه ئکرد.
أهَبَّ السيف: شمشیرمه که ی هه ئسوراند،
راپوه شانند.

أهَبَّ فلاناً من نومه: فلانکسی له خه و
راپه راند.

إِهْتَبَّ الفعل: نیرمه که خوی ناماده کرد
بو سواربون و که له دانی نازه له

مییه که ۵ بو که له دانی مایه که.

اهتب الشيء: شته که ی برپه وه.

تهَبَّبَ الثوب: قوماشه که، کراسه که
رزی و دادرا.

أهْبَاب: دهگوتری: (لرب أهْبَاب):
کراسیکی دادراوه.

المِهْبَابُ من الفعل: نهو که له
وانیکه یه بو که له دان و سواربوونی

حه یوانه مییه که هه جمینی لی
برایی و سمکول بکاو بهر مینی

بزه رینی ۵ بگمینی ... هتد.

الْمَهَبُ: شوینى بالى هه ئبون، يان
شوینى بهرمو باو باگر ه (ك:
مهاب).

وَالْمَهَابُ: تهبو تۆز.

مَبَايِبُ: دمگوترى: (ئوب مباب):
كراسىكى دادېر دادره ه تاكهكهى
(هيبه).

الْمِهْبَةُ: دمگوترى: (انه لَحَسَنُ الْمِهْبَةِ) نمو
ومزعو حالى باشه ه گوزمرانى
خۆشه ه بهخشى چاكه ه
بريسكهى شمشير لهكاتى ليدان ه
پارچه قوماش ه ماوميهك لهرؤزگار
ه ساتيك پيش همتاو گموتن.

الْمَهْرُبُ: رمشهبايهك تهبو تۆز
ههئسینى.

هَبَّتْ مَهْبَتًا: نهرم بوو، شلو شهوئل بوو،
سۆر بۆوه.
هَبَّتْ فُلَانًا: فلانكەسى ملكهچو زيربار
کرد.

هَبَّتَ الشَّيْئُ: لهشتهكهى كهه كردموه ه
دمگوترى: (إِنَّ مَا فَعَلَهُ فُلَانٌ قَدْ هَبَّتْهُ
عِنْدِي): نموهى فلانكەس كردى ريزى
لهلاى من كهه بۆوه، لهريزى دابهزى.
هَبَّتَ الْأَمْرَ فُلَانًا: كارمكه فلانكەسى
سمرسامو چهيران کرد.

هَبَّتَ فُلَانًا بِالسَّيْفِ: بهشمشير لهفلانى دا.
المهروب: ترسنوك ه بى عمقلو هوش

ه بالندهى تهمبى دادراو بهبى رى
نيشاندان و ئاراستهكردن بنيردرى.
الْمَهْبَتُ: نهحهق.

الْمَهْبَةُ: زمبونى، زهليلى.

الْمِهْبَةُ: ترسنوكى عمقل رويشتوو.
مَهْبَجُهُ بِالْعَصَا: بهگۆچان لييدا بهعاصا
داركارى كردو هيواش هيواش
كوتاي.

مَهَبَجَ وَجْهَهُ مَهْبَجًا: دهمو چاوى هاوسان و
گرز بوو.
مَهَبَجَ الْخُلُوبِ: نازهله شيردمرکه گوانى
هاوسان.

مَهْبَجُهُ: هاوساندى.

مَهْرَبَجٌ: لهنزىك سهرچاوهى ناومكهوه
چاينكى ههئكههه بۆ نموهى ناوى
تیبى بۆ خواردنموه بهكارى بهينى.
الْمَهْبَجُ: شيوه هاوسانيكه لهجهستهدا.
الْمَهْبَجُ: دمگوترى: (خَرَجَ مَهْبَجَ الرَّجُلِ):
بهدهمو چاو هاوساوى رويهدمروه
ه (فُلَانٌ مَهْبَجٌ): فلانكەس نهفس
گرانه.

الْمَهْبِجُ مِنَ الطَّبَا: ناسيكه دووخهتى
ههه لهنيوان توكى ومركى توكى
پشتى.

الْمَهْبِجَةُ: زموى بهرزو تهپۆتكه كه
چهوو بهردى تيدابى ه شوينى
چال و نزم لهناو زموى ه چاينكى

بچوگه هه لدمكه ندرئ له نزيك
سهرچاوهى ناوهوه بۆنهوهى ئاوى
بیته ناوو بۆخواردنهوه به كاری
بئین ۵ كۆتاییو سهرانسهرى شیوو
دۆل.

هَبْدَ الْهَبِيدِ هَبْدًا: كالهكه مارانهكهى پنى
۵ شكاندی ۵ كولاندی.

هَبْدَ فَلَانًا: كالهكه مارانهكهى دهرخواردی
فلان دا.

اِحْتَبَدَ فَلَانٌ: فلانكس كالهكه مارانى
پنى.

الْهَبِيدُ: كالهكه مارانه يان تۆوهكهى ۵
تاكهكهى (هبيده).

هَبَدَ هَبْدًا: له رۆيشتن دا يان له فېرين دا
په لهى كرد ۵ دىگوترئ: (هَبَدَ الْفَرَسُ
وَهَبَدَ الطَّائِرُ): نهسپهكه خيرا رۆيى
بائندهكه تيز فېرى ۵ (مَرَّ فَلَانٌ يَهْبِدُ):
فلانكس تيز رۆيى.

هَبَرَّ اللَّحْمَ هَبْرًا: گوشتهكهى كوتكوت كرد
به كوتى گهوره گهوره ۵ دىشگوترئ:
(هَبَرَّ لَهُ مِنَ اللَّحْمِ هَبْرَةٌ): پارچه بهكهى
گهورهى گوشت بۆلئ كردهوه ۵ (هَبَرَهُ
بِالسَّيْفِ): بهشمشير گوشتهكهى پرى.

هَبَرَّ هَبْرًا: گوشتى زۆر بوو، قه لهو بوو ۵
دىگوترئ: (بَعَرَّ هَبْرٌ وَبَرَّ): خوشترىكى
قه لهوو كولك زۆره.
أَهْبَرَّ: به پىك و پىكى قه لهو بوو.

اِحْتَبَرَّ: گوشتى پوكايهوه ۵ (اِحْتَبَرَّ فَلَانٌ
غِيْرَه بِالسَّيْفِ): فلانكس بهشمشير
جهستهى په كىكى پرى.
هَوْبِرَتِ النَّاقَةُ: خوشترهكه گوشتى زۆر
بوو.

هَوْبِرَتِ الْأَذَنُ: گوچكهكه توكى لى
هات له موودا گوم بوو.

الْهَابِدُ: بېرنده دىگوترئ: (حَزَبُ هَابِرٍ):
ليدانىكى بېرنده بوو.

الْهَبَارِيَّةُ: نهو پهرو پۆلهى له بائنده
بلاو دىبنهوه ۵ نهو چلك و كرپزهى
به بىنى قزموه دىنووسئ.

الْهَبَارِيَّةُ: رمشه بايهك تهپ و تۆز
هه لىكا.

الْهَبَّارُ: بېرنده ۵ دىگوترئ: (سَيْفُ
هَبَّارٍ): شمشيرىكى تيزو بېرندهيه ۵
مىمىونى توكن و موو دريژ.

الْهَبْرُ: مېروى بچوك ۵ گنده گيا.
الْهَبْرُ: نزمایی لهزهوى و لمبه لان ۵ (ك:
هبر).

الْهَبْرَةُ: پارچه گوشت كه بى نيسقان
بى، نيسقى تيدا نه بى.
الْهَبْرُ: دابراو.

الْهَبْرِيَّةُ: نهو تهپ و تۆزو وردمو خلتى
له لۆكه هه لدمومرئ ۵ يان له پهرو
بالى بائنده دىكهوى و بلاو
دىبيتهوه ۵ نهوهى له قه فه زازى

شەگرو بەرمەداو ئەو جۆرە شتانە

هەلەدمومرئو بەقزو کوئک

خورییهووە کەمیڵ دەبی.

الْهَبِيرَةُ: کەمتیاری بچوک ە (أبو هبيرة):

نیرە بۆق ە بۆهی نیر ە (ام هبيرة):

بۆهی می.

الْهَبِيرُ: کوئک زۆر؛ حوشری پر توکو

توکن ە یان هەر حەییوانیک توکی

زۆر بی ە مەیمونی توکن ە بەور ە

سەوسەن ە شوینیک بالئەدی

قەتیی زۆر بی.

هَبْرَج: تیکەلاوی ئەمبەرو ئەوبەری

کرد لە رویشتن دا بەلارو لەنجەو

قۆرتو پیچ رۆیی.

هَبْرَج الثوب: کراسەکی پەراویز چن

نەفش چن کرد.

الْهَبْرَج: رویشتنی خێراو هەنگاو

کوروت و قۆرت قۆرتو پیچ پینچاوی

ە لارو لەنجە کەر ە کەتەو قەلەو ە

ناسکی پیر ە کراسی پەراویز

چندراو.

الْهَبْرِي: نازاو نیش لەدەست هاتوو ە

چاوەترسو و ڕە بەرز لە هەموو

کاریک دا ە بازنگی عەجەمی ە

زیدی خالص ە دیناری تازە لی دراو

ە هەرشتیک جوانو سەرنج راکیش

بی ە دەرگوتری: (رجل هَبْرِي):

بیایوکی بیوانەو شوخو شەنگە ە

(أُم الْهَبْرِي): لەرزو تا.

تَهْبَرَس: خۆی بادا، لارو لەنجەیی کرد ە

دەرگوتری: (مَرَّ يَتَهَبَرَسُ): رویشت

بەشیووی خۆبادان و لارو لەنجە.

الْهَبْرَقِي: هەرکەسێ نیش بەناگرو

شتی وا بکا وەکوو ئالتونچی و

ناسنگەر ە کەلەگا کیوی ە کەلەگای

کەتەو پیر.

هَبْرَم: زۆری قەسە کرد ە زۆری خوارد.

هَبْرُ قَبْرًا وَهَبْرًا: لەناکاویک مرد تیدا

جوو.

الْهَبَس: ڕەگەز روەکیکە لەپیری

(الصلبية) گزوگیای وەرزی و

تەمەندارن دەشتەکی یان دێبەرین،

لەنەوروپاو ولاتانی حەوزی دەریای

سپی ناومرپاست دەروین درێژپیهکە

سی تا پەنجە سانتیمەترە گەلاکانی

پانکۆلەو وەردن، گۆلەکانی ڕەنگاو

ڕەنگە، بۆنیکی خۆشی سوکی هەیه.

هَبَشُ الضَّرْعِ هَبْشًا: بەدەست گوانەکەیی

گرتو دۆشی.

هَبَشَ الْمَالِ وَغَرَهُ: مائی کۆکردموو ە

دەرگوتری: (هُوَ يَهْبَشُ لِمَالِهِ): مال و

سامان بۆ منداڵ و خیزانی کۆدەکاتەووە

لەهەموو لایەک و بەهەموو جۆریک

هەلپەیهتی.

- هَبَشَ فَلَانًا: تَبَرَّ فَلَانَكەسى كوتا.
هَبَشَ هَبَشًا: كاسىى كردو مالو سامانى
كۆكردموه.
- هَبَشَ الشَّيْئُ: به مانا (هَبَشَةُ) دئ ە
دمگوترئ: (هو يَهَبَشُ لعياله): به مهر
دوو دهمست مالو سامان كۆدمكاتموه
بو خيزان و مندالى ە (فلان يَهَبَشُ
كلاماً): فلانكەس قەسە تىكەل و
پىكەل دمكا.
إِهْتَبَشَ: كۆبۆوه.
اِهْتَبَشَ الشَّيْئُ: شتەكەى كۆكردموه
به نارەحەتى ە دمگوترئ: (هو
يَهْتَبَشُ لعياله).
تَهَبَشَ: كۆبۆوه، گەلەكۆمەكئيان كرد ە
دمگوترئ: (تَهَبَشَ القَوْمُ على فلان):
خەلكەكە گەلەكۆمەكئيان كرده
سمر فلان.
تَهَبَشَ الشَّيْئُ: جۆرەها هەول و تەقەلای
به كار هئنا بو ودمەستەئینانى
شتەكە.
الْهَابِشُ: بىگانه و دورەى خىل و ھۆز،
كەسىك لاومكى بى و چوبىتە ناو
خىتايكەوه ە دمگوترئ: (هل هبش
اليكم هابش؟): پياوى لاومكى و
بىگانه خوى خزاندىوتە ناوتانموه؟.
الْهَابِشَةُ: كۆمەل و تاقم و پىرى تازە ە
دمگوترئ: (جاءت هابشة من ناس).
- الْهَابِشَةُ: تاقمىك مړوؤ له يەك تايەفەو
ھۆزنەبن.
- هَبَشَ هَبَشًا: چوستو چالاك بوو ە (فهر
هابص وهي هابصة).
هَبَشَ هَبَشًا: به پەلە رۆى.
هَبَشَ الْكَلْبُ: سەگەكە زۆر سور بوو
لەسر نىچىرەكەو ھەولئ خواردنى دا
ە دمگوترئ: (هَبَشَ فلان على الشئ
ياكله): فلانكەس پىرى داپە شتەكەو
دەستى كرد به خواردنى و سەپرى ئەم
لاو ئەو لای كرد.
- هَبَشَ بِالضَّحَكِ: زىندە رۆىى كرد لە
پىكەنىن دا ە (فهر هَبَشَ وهي هَبَصَةٌ).
إِهْتَبَشَ: پەلەى كرد ە به قاقا پىكەنى و
زۆر پىكەنى.
إِنْهَبَشَ لِلضَّحَكِ: زىندە رۆىى كرد لە
پىكەنىن دا.
الْهَبْصُ: رۆىشتنى به پەلە ە دمگوترئ:
(هو يعدو الهبصى).
هَبَطَ مَبْرُطًا: ھاتە خوار ە نزم بۆوه ە
دمگوترئ: (هَبَطَ في الشر): كەوتە ناو
گىزاوى شەرو ھمراوه.
- هَبَطَ الشَّيْئُ: شتەكە دابەزى نرخى كەم
بۆوه ە لەناستى پىشوى دا كەوت ە
دمگوترئ: (هَبَطَ مَالُهُ وَهَبَطَ ثَمَنُ السِّلْعَةِ
وَهَبَطَ درجة الحرارة).
هَبَطَ فلان: فلانكەس زەلىل و كەم پەنز

بوو، فلان له حالې دموڼه مهنديپه وه
هاته سهر حالې هه ژاري ۵ ريزي كه
بووه، كه ساپه تي دابه زي.

هَبَطَ الشَّيْءُ: شته كه ي دابه زانده ۵ كه مې
كر دموه ۵ دمگوتري: (هَبَطْتُ الثَّمَنَ):
نرخ كه م دابه زانده ۵ (هَبَطَ الدَّوَاءُ)
درجه الحرارة: دهرمانه كه پله ي
كه رمې نه خوښه كه ي دابه زانده ۵ (هَبَطَ
المرضُ لَمَه): نه خوښه كه كيش و
قه له وې فلانې دابه زانده ۵ قورشان
دمقه رموي: {اهْبَطُوا مِصْرًا}: دابه زنه
ناوشار ۵ برېونه ناوشار.

هَبَطَ السُّوقُ: چووه ناو بازار، دابه زيبه ناو
بازار.

هَبَطَ فُلَانًا الْمَكَانَ: فلانكه سي خسته ناو
نه و شوينه.

هَبَطَ: به مانا (هَبَطَ) دي.

هَبَطَ الْعِذْلُ عَلَى الْبَعِيرِ: لابه ركه ي
به سهر به شي حوشرمه كه دا لابه
لا به لا راكيشا.

إِنْهَبَطَ الشَّيْءُ: شته كه كه مې كرده ۵
دابه زي ۵ نزم بووه.

تَهَبَطَ: ورده ورده دابه زي.

الْمِهْبَطَةُ: ناميرنه كه و كو و چه ترو
مه زه لي له حمو اووه له ته يارموه پتي
داده زيبه سهر زموي ۵ (ك: مَهَابُط).

الْمِهْبَطَةُ: چالايي.

الْمِهْبَطُ: كزو لاواز.

الْمِهْبَطُ: شويني دابه زين، جيگاي نزم
بوونه موه ۵ دمگوتري: (مِهْبَطُ الرُّوحِ)
وْمِهْبَطُ الطَّائِرَةِ وَمِهْبَطُ النَّهْرِ).

هَبَعَ الْحِمَارُ هَبْعاً وَهَبْعاً: گویند ریزه كه
رؤیشت به رؤیشتنيكي خوارو خيچ و
ته مبه لانه.

هَبَعَ الْبَعِيرُ وَخَرَّ فِي مَشِيَّتِهِ: حوشرمه
له رؤيشتن دا ملي دريز كرده بوونه وې
يارمه تيدمرې بي بو رؤيشتن و
خوشرموي ۵ (فهر هاب) ۵ (ك: هَبَعَ)
وهوابع).

أَهْبَعَ الْغَيْرَانُ: حه يوانه كه هاوين
بيچوي بوو.

إِسْتَهْبَعَهُ: واي لي كرده به نارېك و
پيكي بپروا.

الْهَبْعُ: بيچوه نازه ليك كه لهومري
هاوين دا له دايك بي.

الْهَبُوعُ: نه وې ملي خوي دمكا
به يارمه تيدمرې بو رؤيشتن ۵
دمگوتري: (بعر هبوع وناقه هبوع).

هَبَعَ هَبْعاً وَهَبْعاً: بهرؤز راكشا نوست.

الْهَبِيخُ: نوستو و خه و خوش، كه سيك
بهرؤز بخه وې.

الْهَبِيخُ: شتي كه وړه ۵ دمگوتري: (نهر
هبيخ وواد هبيخ) ۵ ناهرمي بي
رېوشت كه ده ست بهرېوي كه سه ووه
نه نې.

الْهَيْبَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی داوین
پیس که له شفرۆشی بکاو دهست
بهروی که سهوه نهنی.

إِنْهَبَكْتَ بِه الْأَرْضَ: زموی قوتی دا.
الْهَبْكَةُ: زموییه که قاجی تیدا رۆجن ه
نه حمه ق و گیل.

هَبَلَ لَإِن هَبَلًا: عه قلی لهدست داو
جیاوازی نیوان چاکه و خراپه ناکا ه
له حه دین (أم حارثة) دا هاتوو: (و یحک
أهبلت).

هَبِلَتِ الْأُمُّ وَلَدَهَا هَبَلًا: دایکه که بۆ
منداله که ی گریا ه (فهی هابل
وهبلت).

اهبلت المرأة: نافرمتکه به ردموام بوو
لهشین و شه پۆر دا.

اهبل الله فلانة: خودا نافرمتی جهرگ
سوتاو کردو منداله که ی لی
سه ندهوه.

هَبَلَ فُلَانٌ لِمِيَالِه: فلانکهس بۆ مال و
مندالی کاسبی کرد.

هَبَلَ فُلَانًا: به فلانکهسی گوت دایکی
شین ی بۆ بگپری.

هَبَلَ اللَّحْمُ فُلَانًا: فلانکهس گوشتی زۆر
بوو گوشت له جهسته ی دا کهوته
سهریه که قه له و بوو.

اهتبل: خمه هتبار بوو ه خه می بۆ
منداله که ی خواردو گریا.

اهتبل في سيرة: له رۆیشتن دا په له ی
کرد ه درۆی کرد ه فیل ی کرد.

اهتبل الصيد: فیل ی له نیچر که کردو
داوی بۆ نایه وه.

اهتبل الفرصة: هه ل قۆزته وه،
هه له که ی له کیس خوی دا،
دهگوتری: (سمع كلمة فاهتبلها):
وشه یه می بیست و قۆزتییه وه.

تهبل لاهله: کاسبی بۆ مال و خیرانی
خوی کرد.

الاهبل: کهسیک هیزی جیا کردنه وه ی
چاک و خراپی نه مابن.

المهبل: کهسیک پی گوتراپی، دایکت
شینت بۆ بگپری ه مروفی گوشتنی
دهم و چاو هاوساو.

المهبل: کونی بهرمو خوار بۆ ناو زموی ه
هه وای هه لبوو له سهرانسهری
کیومه وه بۆ ناو شیوو دۆل ه پۆری
هینی میینه له وانیکه وه بۆ
مندالان.

الهباله: داواکاری.

الهباله: دهستکه وت و تالانی.

الهبال: راوچییه که فیل له نیچر بکاو
ته له و داوی بۆ بنیته وه ه دهگوتری:
(ذنب هبال): گورگیکی فیل و بییه ه
کاسبکاری فهندو فیل زانو پیلان
داپێژ.

هَبْلُ: بَتِيك بُووه له كه عبه دا.

الهَبْلُ: نادميزادی كه تمه و زمبه لاح ۵
نازه لی كه تمه و زل.

الهَبْلُ: رُؤِشْتَنی به فیزو لارو له نجه.
الهَبْلُ: ئه و ئا فرمته ی مندالی بو
نه مینن، مندالی بو رانه گیرئ.

الهَبْلُ: قورگ گهورمو پارو زلو زور
خور.

الهَبْلُ: رِهوشْت به دو خراپ رِهفتارو
دل پیس ۵ دمگوترئ: (عبد هَبْلُ):
به ندمیه ک نازاندري باوک و دایکی
کین یان به کیکیان نادیاره ۵ سهگی
سلوقی.

الهَبْلُ: نه حمه ق و گیل و بی دمه لات
۵ هیتنه گیر و سمرسهری.

الهَبْلُ: ته مبهل ۵ ئا فرمته نه حمه ق و
گیل و بی دمه لات.

هَبْلُ: خیرا رُؤِی ۵ له خه وه ئسا.
هَبْلُ: السَّرَابُ: تراویلکه که
درموشایه وه.

هَبْلُ: التیس: نیریه قهرمه که بو
به ته گه دانی بز نه کان که مته
جومبوش و مرهاندن.

الهَبْلُ: گورج و گۆل و چوست و چالاک
۵ دمگوترئ: (جَمَلُ هَبْلُ و ذنب
هَبْلُ).

الهَبْلُ: چوست و چالاک ۵ دمنگ

خُوش و لیزان بُو حودیه خویندن ۵

لیزان و دمست رهنگین له پیشه میه ک

له پیشه کان دا ۵ و مگو و وینه گری ۵

قهصابی، ناشپهزی ۵ شوانی مهرو

بزن ۵ نیریه قهره، بهران.

هَبْلُ: الغبارُ هَبْرًا وَهَبْرًا: تهپ و تۆز هه ئسا

بهرز بۆوه.

هَبْلُ: فلان: فلانکس مرد ۵ هه لات ۵

به هیواشی رُؤِشْت ۵ (فهو هاب وهي
هابیه).

أَهْبَى الترابُ أَو الغبارُ: تهپ و تۆزی
به رها کرد.

هَبْلُ: الثريدُ: تیکوشاومکه ی ریکخست،
دروستی کرد.

تَهْبَى فلان: فلانکس چاوی کز بوون ۵

به خوبادان و لارو له نجه رُؤِی ۵

دمشگوترئ: (جاء يتهبى): به دهستی

به تال هات.

أَلْهَابِي مِنَ الترابِ: خۆنه به ته گله

ورده ۵ دمشگوترئ: ((مرضع هابي

الراب): شوینیکه تابلیتی گله که ی

ورده ۵ گل و خۆلی سمر گۆر ۵

نه ستیره که تهپ و تۆز نه هیلی

ببیندري.

الهَبْلُ: تهپ و تۆزیک که

باهه ئیدمسینی و به شته وه دنوس ۵

یان به حه واره به هوی تیشکی

هَتَّ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ه‌ی شک‌اندو وردو ه‌اری کرد.

هَتَّ الشَّوْبَ وَغَرَهُ: قوم‌اشه‌ک‌ه‌ی در‌پی‌و ون‌ج‌ری ون‌ج‌ری کرد.

هَتَّ عِرْضَهُ: نام‌وسی شک‌اند.

هَتَّ فُلاناً: له‌روت‌به‌و ری‌زو شانی که‌م‌کرد‌موه.

هَتَّ الشَّيْءُ: شوین شته‌که که‌وت‌و به‌شوینی دا گ‌ه‌راو خ‌ه‌ری‌ک‌ه‌تی ه ده‌گوت‌ری: (العَمِلُ يَهْتُ عَمَلَهُ لَيْلَ نَهَارٍ): کر‌یک‌اره‌که خ‌ه‌ری‌کی نی‌شی خ‌و‌به‌تی شه‌وو روژ ده‌ستی تی یدایه ه (بات السَّحَابَةِ تَهْتَ الْمَطَرُ): ه‌ه‌ور‌که ده‌ستی کرد به‌بار‌اندنی باران.

هَتَّ الْمَاءَ وَغَرَهُ: ناوم‌ک‌ه‌ی به‌هی‌واشی رشت‌و در‌ی‌زه‌ی به‌ر‌زان‌نه‌ک‌ه‌ی دا ه (فَهْر هَاتٍ وَهَاتٍ).

الْمِهْتُ: چه‌قه چه‌ناوی زور بل‌ی ه هی‌واش له‌کار‌کردن دا.

الِهْتُ: ده‌گوت‌ری: (تَرْكُهُمْ هَتْأً بَتْأً): به‌تی‌ک‌ش‌کاوی و تار‌وم‌ار گ‌راوی ج‌یی هی‌شتن ه ده‌نگ‌و خش‌به‌و خر‌مه ه ده‌گوت‌ری: (سَمِعْتُ مَتَّ قَدَمِي): گویم

له‌خش‌به‌ی قاچه‌کانی بوو.

الِهْتَاتُ: چه‌قه‌چه‌ناوو زور بل‌ی.

هَتَّوْ هَتَّاراً: نه‌حه‌ق‌و گ‌یل‌و نه‌قام بوو.

هَتَّوْ فُلاناً الْكِبَرَ: خو به‌زل‌زانی‌و

خ‌وره‌وه نه‌بی نه‌بین‌ری ه قور‌نان ده‌فه‌رم‌وی: (وَبَسْتَ الْجِبَالَ بِسَاءٍ فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَسَاً) ه ئاده‌م‌یزادی بی عه‌قل یان که‌م عه‌قل ه تم‌پ‌و تَوَزَّيْكَ لَه‌کاتی گ‌یزه‌لو‌که دا به‌رز ده‌بی‌ته‌وه.

الِهْبَاءُ: گ‌ه‌ردیل‌ه‌یه‌که له‌تم‌پ‌و تَوَز.

الِهْبَايَةُ مِنَ الشَّجَرِ: تو‌یک‌لی در‌خت.

الِهْبُو: ناگری خام‌وش بوو.

الِهْبُوَّةُ: تم‌پ‌و تَوَز.

الِهْبِيُّ: من‌دالی بجوک ه بو می‌ینه (هَبَّةً).

هَتَّاهُ هَتَّاناً: لی‌یدا ه (هَتَّاهُ بِالْعَصَى):

به‌گو‌چان لی‌ی دا.

هَتَّيْ هَتَّاناً: له‌ب‌ر پ‌ری یان نه‌خ‌وشی پشتی چه‌مایه‌وه ه (فَهْر أَهْتًا وَهِي هَتَّاءُ) ه (ك: هُتَّاءُ).

هَتَّاهُ الشَّوْبُ: ک‌راسه‌که در‌پ‌او ر‌زی.

الِهْتَأُ: تاو‌یک، ماوم‌یه‌ک، ده‌م‌یک،

سات‌یک ه ده‌گوت‌ری: (جاءَ بَعْدَ هَتَّاءٍ

مِنَ اللَّيْلِ وَمَضَى مِنَ اللَّيْلِ هَتَّاءً).

هَتَّ الْمَاءَ وَغَرَهُ وَهَتَّيْتَأُ: ناوه‌که له‌کاتی ه‌ه‌ل‌پ‌زان و رو‌کردنی دا خ‌ور‌پی‌ه‌ات.

هَتَّ فِي كَلَامِهِ: له‌قه‌سه‌کردنی دا به‌له‌ی کرد.

هَتَّ الِهْمَزَةُ: به‌ر‌یک‌و بی‌کی ه‌ه‌مز‌ی ده‌ر‌پ‌ری.

لوتبهرزیی عمقلی نه هیشتووه.

بفلان).

هتر عرطنه: نامووسی شکاند.

اهتر فلان: فلانکس بی عمقل بوو.

نهوی تر به درووه خاتهووه.

اهتر فلاناً الکبیر: خوبه زلزانی

التهاتر: نه حمهقی و نه زانی.

فلانکسی نه حمهقی و نه زان کرد.

المهاتر: قسه و ناخوتن که هه نندیکی

اهتر فلان بکذا: فلانکس شهیدای

هه نیدیکی هه لومشینیتووه.

فلان شت بووه باکی نییه چی پی

المهتر: نهوکهسه هه له بکا له قسه کردن

دمگوتری له و بارهوه.

دا.

هاتره: به نارهوا جوینی پیدا.

الهتر: نه مانی عمقل به هوئی پیری یان

هتر العرطن: زور ناموسی شکاندو

نه خوشی یان باغری و

شرتو شوی لی پری.

خوبه زلزانیهوه.

تهاترا: هه ریه که له و دوانه قسه و

الهتر: به تال و پوج ه قسه بی ماناو

بوختانی بی نهوی تر هه لبه ست ه

بی بناغه ه دروو دهلهسه ه کاری

دمگوتری: (تهاترا الشاهدان): نهو

سهر سورهنهر ه به لایو کاره سات ه

دوو شایه ته یه گریان به

چورتو و ناخوشی ه نیوهی یه گهمی

دروخته ووه شایه تییه که یان به تال

شهو ه یان که متر له نیوهی شهو.

دمرچوو.

هتش الکلب أو السبع هتشاً: سه گه که ی

تهتر: نه حمهقی و نه زان بوو.

هه لئاو دمنگی دا بؤنه ووهی به لاماری

نیچیره که بدا.

استهتر فلان: فلانکس به هوئی پیری و

هتف هتفا و هتافاً: کهوته هه له له کی شان

شتی و اووه عمقل و هوئی له ده ست

قیرو هه را، کهوته گورانی گوتن و

دا ه کاروباری هه مووی پوج بوو.

دمنگ هه لدان ه دمگوتری: (هفت

استهتر بالشیئ: خوی به وشته ووه

الحمامه): کوترمه که خویندی و دمنگی

گرتوو تییدا نوغرو بووه وازی

لی هه لپی ه دمگوتری: (جعل یه تف

بؤلی ناهیندری و گوئی ناداته

بربه): دمنگی هه لپی و کهوته پاران هوه

پمخنه و لؤمه ی خه لکی هیچ

له خودا.

دمستی پی لی هه لئاگری ه

هتف فلاناً: مه تی فلانی کردو و مسپی دا

دمگوتری: (استهتر بشارب، واستهتر

۵ باسی ږموشتی جوان و مہر دانهی
فلانی کرد.

هَتَف: بۆ زیدہ مانای (هَتَف) دی.

الهَتَاف: دمنگیک بییسری و خاوهن
دمنگه که نه بیندري ۵ تله فون و
موبایل ۵ هر نامیریک قسه ی پی
بکری.

الهَتَاف: دمنگی بهرز که مبهستی
پشتگیری کردن شتیک، یان
نارهای دمرپین دمرباره، یان بۆ
پیاده لدان و تمجید کردن شتیک
نه نجام بدري.

الهَتَاف: نهوهی زور هوتاف بکیش یان
زور دمنگ هه لری و شیعار هه لداو
کهسانی دیکه بوی دوباره بکه نهوه
۵ پیشه نگی خو پیشاندمران و
هوتاف کیشیان ۵ دمشگوتري:
(فرس هَتَاف): که وانیک خاوهن
ره نین و دمنگو صه دایه.

الهَتَفَى من القسي: تیری ویزه ویز لی
هاتو.

الهَتَف: به مانا (الهَتَاف) دی ۵
دهگوتري: (رجل هتوف وحامة
هتوف): هه روا دهگوتري (ريح
هتوف).

هتک السِتر هَتَا: په رده که ی راته کاندو
لای بردو له شوینی خوی لایدا ۵ یان

هه ندیک دپداو دواي په رده که
دمرکه وت.

هَتَكَ الثوب: قوماشه که ی له باری دریزی
دادری ۵ (فهو هاتك وهَتَا).

هَتَكَ: دهگوتري: (هَتَكَ عَرْشَة): کورسی و
پله و پایه ی نه ما ۵ شانص و بهختی
سهرو خوار بوو.

هَاتَكَ اللَّيْل: به ناو تاریکی شهودا
رویی.

هَتَكَ الْأَسْتَار: په رده کانی داته کاندو
لای دان له شوینی خویان نه یه یشتن
۵ بۆ زیدہ رویی له مانای (هَتَكَ) دی.

تَهْتَكَ فلان: فلان که س باکی نه بوو
ناخو حمای ده چی و سه رزه نشت
دمکری ۵ پرکیشی هه له و تاوانی
کرد ۵ فلان حمای چوو که سایه تی
دابه زی ۵ دهگوتري: (تَهْتَكَ في
البطالة): له گومرایی و خراپه کاری دا
رؤچوو نو غرؤ بوو.

الهْتَلَك: دپاو ونجری ونجری بوو ۵
دهگوتري: (ثوب هَتَكَ).

الهْتَلَة: حمیا چون و دمرکه وتنی کاری
خرابی په نامه کی.

هَتَمَ فاه: ددانی پیشه وهی دمره نینان.

هَتَمَ الشَّيْنُ هَتَمًا: شته که شکا ۵ دهگوتري:
(هَتَمَهُ فِهَتَم).

هَتَمَ الْإِنْسَانُ وَغِيْرَه: ددانی پیشه وهی

مروّفه که شکان ه (فهو اهتم وهي
هتماء) ه (ك: هُتَم).

اهْتَمُ الشَّيْءُ: شته که ی شکاند ه
دمگوترئ: (اهْتَمُ نَيْتَهُ): ددانی
شکاند.

اهْتَمُ الْإِنْسَانُ: ددانی مروّفه که ی
شکاند.

هَتَمَهُ: بؤ زیدم پرویی له مانای (هَتَمَهُ)
دئ.

تهاتما: قسه ی ناشیرینیان به یه کتر
گوت.

تَهْتَمُ: دمگوترئ: (تَهْتَمْتُ أَسْنَاهُ): ددانی
شکان.

الهْتَامَةُ: نه وه ی له شت ده شکئ.

الهَيْتَمُ: پروه کیکی ده شته کی پرزو
پالاوییه.

هَتَمَرُ: زوری قسه کرد.

هَتَمَلَ فُلَانٌ: فلانکس به هیواشی
قسه ی کرد ه فیتنه یی کرد.

هَتَمَلَ الرِّجْلَانِ: دوو پیاوکه به یه که وه
سرتهمان کردو نه یانویست که سی
تر گوپی له دهنگیان بی.

الهَتَمَلَةُ: قسه ی سرت ه (ك: هَتَمِل).

هَتَمَتِ السَّمَاءُ هَتَمًا وَهَتَرْنَا: ناسمان

بارانی به خوږه می باراندو به ردموام
بوو له بارین دا ه دمگوترئ: (هَتَنَ
الدَّمَخُ): فرمیسه که رزایه خوار ه

(فهو هاتن) ه (ك: هُتَنَ) ه (وهی
هاتنة) ه (ك: هواتن).

التَّهْتَانُ: بارانی که تاو تاوه، ده میك
دمبارئو ده میك خوښ دمکاته وه.

الهْتُونُ: بارانی پر دلوپ ه بارانیك
به خوږه مو ریزنه بی ه دمگوترئ:
(سحاب هتون وعین هتون الدمع).

هَتَهَتْ فُلَانٌ فِي الْكَلَامِ: فلانکس په له ی
کرد له قسه کردن دا زمانی ته ته له ی
کرد.

هَتَهَتْ الشَّيْءُ: به زهخت پیی له شته که
ناو شکاندی.

الهَتَهَاتُ: که سی که خیرا خیرا
قسه بکاو زمانی ته ته له بکا.

هَتَا الشَّيْءُ هَتَرًا: شته که ی شکاند ه یان به
توندی قاچی به شته که دا ناو شکاندی.
هاتی فلان: فلانکس وه ری گرت ه
گرتی.

هاتی فلان الشَّيْءُ: فلانکس شته که ی
نزیك کرده وه.

هاتی فلاتاً الشَّيْءُ: شته که ی دایه
فلانکس ه دمگوترئ: (الهَيْتِيُّ مِنْ
اللیل): به شیک له شه وه (ك: اهتاء)
ه دمگوترئ: (مضى هَيْتِي مِنَ اللَّيْلِ) ه
به شیک له شه و روی.

الهَيْتِي مِنَ اللَّيْلِ: به مانا (الهَيْتِي) دئ.

هَتَّ فُلَانٌ هَتًّا: فلانکس دروی کرد.

هَثَّ الْأَشْيَاءَ: شته‌کانی تی‌که‌ل بهیه‌ک
کردن ه (فهو هاث و هثا).

هَثَمَ لِفُلَانٍ مِنَ الشَّيْءِ هَثْمًا: له‌وشته
به‌شیکی زوری دا به‌فلا‌نکس.

هَثَمَ الشَّيْءُ: شته‌ک‌ی ورد‌کردو چاک
کوتایی به‌کوتان.

الْهَيْثُمُ: کومه‌له لبو کومه‌له گلی نزم
ه بازو هه‌لۆ ه بی‌چوی دالاش ه
همروا به‌مانا (الْهَيْثُمُ) دی.

هَثَّ فِي السَّيْرِ: له‌رویشتن دا په‌له‌ی
کرد.

هَثَّ السَّحَابَ بِطَرَفِهِ وَتَلَجَّ: هه‌ورمه
خیر خیرا باران و به‌غری باراند.

هَثَّ الْأَشْيَاءَ: شته‌کانی تی‌که‌لاو
بهیه‌ک کردن.

هَثَّ الشَّيْءُ: پی‌له‌شته‌که ناو
شکاندی.

هَثَّ فُلَانًا: سته‌می له‌فلا‌ن کرد ه
(فهو هثا).

الْهَثَاثُ: خیرا، ده‌گوتری: (سیر
هثا): رویشتنی خیرا ه ولاتی‌ک

ته‌پو تو‌زی زور بی ه درۆزن.
الْهَثَّةُ: هه‌راو هۆریاو قاوو قیزو

تی‌که‌لاو بوونی ده‌نگه‌کان له‌کاتی
شپرو همرادا.

هَثَى هَثِيًا: ده‌م و چاوی سور هه‌لگه‌پا.

هَثَى التُّرَابُ: گل و خولی پ‌رژاند ه

ده‌گوتری: (هَثَى لَهُ مِنْ مَالِهِ): له‌مال و
سامانی خۆی به‌شی دا.

هَاثًا: گالته‌ی له‌گه‌ل کرد.

هَجَا الشَّيْءَ هَجًا وَهَجْرًا: شته‌که داب‌را.

هَجَا جَوْعُهُ: برسی‌ایه‌تی نه‌ما،
برسی‌ایه‌تی‌یه‌که‌ی ئارام بۆوه.

هَجَا الطَّعَامَ هَجْنًا: هه‌موو خواردنه‌که‌ی
خوارد.

هَجَى هَجًا: برسی‌ایه‌تی‌یه‌که‌ی په‌رمی
ساندو تینی بۆ هی‌نا.

أَهَجَا الشَّيْءُ: شته‌که‌ی بریه‌ه‌مو لای
برد ه ده‌گوتری: (أَهَجَا الطَّعَامُ

جَوْعًا): خواردنه‌که
برسی‌ایه‌تی‌یه‌که‌ی نه‌هیشت.

أَهَجَا الْإِبِلَ: حوشرمه‌کی به‌سته‌وه
بۆنه‌وه‌ی بله‌وم‌ری.

أَهَجَا فُلَانًا الشَّيْءُ: شته‌که‌ی
ده‌رخواردی فلا‌نکس دا.

أَهَجَا فُلَانًا حَقَّهُ: ما‌هی فلا‌نک‌سی
دایه‌وه.

الْهَجَا: هه‌رشتیک ئاده‌میزاد تی‌یدایی و
وازی لی ببینی.

الْهَجَا: نه‌حه‌ق و گیل.

هَجَّتْ عَيْنُهُ هَجًا: چاوی به‌فولدا چوو.

هَجَّتْ النَّارُ هَجًا وَهَجِيحًا: ناگرمه
بلی‌تسه‌ی سه‌هندو داگیرسا ه

هه‌لگیرسانه‌که‌ی ده‌نگی لی هات

نهمجار حبله‌کەى لەوکە مەندە گری دا.
 أَهْجَرَ: بەگرمای نیومرۆ سەفەری کرد
 ە کەوتە کاتی نیومرۆ ە قسەى
 ناشیرینی وتن ە کەوتە چەقە
 چەق و قسەى ناشایستە ە
 دەشگوترئ: (أهْجَرَ في منطقہ): قسە
 ناشیرینی بە دەم دا هات.
 أَهْجَرَ الشَّيْئُ: شتە کە تەواو بوو
 گەشتە ئەندازەى خۆى.
 أَهْجَرَ الْفَتَاةُ: کچە کە پێگەیی و
 گەشتە تەمەنى گەنجی
 بەشیو میەکی رێک و پێک.
 أَهْجَرَ الْحَامِلُ: ئافرەتە دوگیانە کە سکى
 گەورە بوو.
 أَهْجَرَ بَقْلَان: گالتهى بەفەلان کرد.
 هَاجَرَ: زێدی خۆى جێ هێشت.
 هَاجَرَ مِنْ مَكَانٍ كَذَا أَوْ عَنْهُ: ئەو
 شوێنەى تەمک کردو چو بو
 شوێنێکی تر.
 هَاجَرَ الْقَوْمَ: وازی لەو گەل و ھۆزە
 هێناو جێى هێشتن چوو بۆلای
 خێلێکی تر.
 هَجَرَ: لەکاتی نیومرۆدا کەوتە روێشتن.
 هَجَرَ النَّهَارَ: رۆژ بوو بەنیومرۆ
 گەرماکەى پەڕەى سەند.
 هَجَرَ الْيَهُ: زوو چو بۆلای و خۆى
 گەیاندى.

هَجَرَ الذَّابَّةَ: وڵاخە کەى بەکەمەند
 بەستەو، بەم جۆرە حەبلیکی
 هێنا سەریکی لە دەستی بەست و
 سەریکی لە قاچی دواوێ ئهمجار
 حەبلیکی لەو حەبلە بەست و
 بەسنگێکەو گری دا.
 تَهَاجَرَ الْقَوْمُ: خەلکە کە دەنگیان لێک
 دابری و لێک ترازان و پەکتیان جێ
 هێشت.
 تَهَاجَرَ الْقَوْمُ الْمَاءَ: خەلکە کە بەنۆرە
 چوئە سەر ئاو مەکە.
 تَهَجَّرَ: لەکاتی نیومرۆدا سەفەری کرد ە
 خۆى بەکۆچەر و موهاجیر لەقەڵەم
 دا ە لاسای موهاجیری کردووە.
 الْأَهْجَرُ: دەرگوترئ: (هَذَا أَهْجَرُ مِنْ
 ذَلِكَ): ئەمە لەو دەرگوترە ە
 گەورەترە، بەنرخ ترە، رێزدار ترە.
 الْأَهْجُورَةُ: داب و نەریت.
 الْمَاهِجَرُ: ئەوکەسەى لەمەکەو لەگەڵ
 پێقەمبەر (د.خ) چوو بۆ مەدینە.
 الْمَاهِجَرُ: شوێنى هێجەرت کردن.
 الْمَاهِجَرَةُ: کۆچ کردن.
 الْمَهْجَرُ: ئەو شوێنەى لێوێ هێجەرت
 دەکەى یان کۆچى بۆ دەکەى.
 الْمَهْجَرُ: باش و تەواو بێ عەیب و بەنرخ
 لەهەموو شتێک ە دەرگوترئ: (بَعِير
 مَهْجَر، نَخْلَةٌ مَهْجَرَةٌ).

الْمُهْجِرَةُ: دِمْگوترئ: (فِئاة مُهْجِرَة):

کچیکه له ناو هاو له کانی دا نمونه ی
جوانی و عاقلی و پموشت بهرزیه ۵
(ناقة مُهْجِرَة): حوشتریکی قه له وو
خوشرپوو رسته نه.

الْمُهْجُورُ: دِمْگوترئ: (کلام مهجور):

قسه و رسته یه که له بیرکراوه و نیستا
به کارناهنندری.

الهاجر: دِمْگوترئ: (شی هاجر):

شتیکی باش و جوان و بی عه یه ۵
زنده باشی به سمر شتی تردا هه یه.
الهاجرة: نیومرو ۵ جهنگه ی گهرما ۵
دِمْگوترئ: (طبخنه الهاجرة): گهرمای
نیومرو کولاندویه تی ۵ وشه یه ک
مانای ناشیرین له خو بگری ۵ (ک:
هاجرات و هاجر).

الهاجري: هه جهری؛ نیسبت دراو

بۆلای گوندی هه جهر ۵ که سیک واز
له سارانشینی و کۆچه ری بینئ و
ببینته شارمستانی ۵ و مستای دیوار ۵
شتی به نرخ و چاک.

الهِجَارُ: حه بلیکه سهریکی دمه سترئ

به دمهستی و لاخه مو سهرمه کی تری
دیه سترئ به قاجی باشویه وه ۵
به کوردی پیی دِمْگوترئ: که مهند ۵
و متهرو ئی که مان ۵ دِمْگوترئ:
(قوس شدید الهجار) ۵ ههرشتیک

که وانه یی بی و له دمهستی و قاج و مل
بکری (توق) ۵ تاج و کلاوی شاهانه.

الهِجِيرِي: زور بلایی ۵ قسه ی ناشیرین
۵ دابو نهریت ۵ دِمْگوترئ: (ما زال
هذا هِجِرَاه): تانیستا نه وه خو و
دابو نهریتییه ۵ ههرشتیک
به یادکردنی مچورکه به جهسته دا
بی ۵ (به زوری له گهل زه دا
دِمْگوترئ بۆ دابو نهریتی ناشیرین
به کاردی.

الهِجْرُ: لغاو؛ لوته وانه ی و لاخ و نازل ۵

به مانا (الهاجرة) دی ۵ دِمْگوترئ:
(شئ هجر): شتیکی بی وینه ۵
(ذهبت النخلة هَجْرًا): دارخورما که
بهرز بۆوه، گه وره بوو ۵ (لقیته عین
هَجْر) دوا ی لیک دابرا نیکی زور
به یه که گه یشتینه وه تووشی
بوومه وه.

الهِجْرُ: بزپکاندن و قسه ی حه له ق و
مه له ق ۵ قسه ی ناشیرین.

الهِجْرُ: لاواز و ههنگاو کورت، که سیک
ورده ورده قاج هه ئینی و مگوو نه وه
پیومندکرای.

الهِجْرَاءُ: دمه له مهن دی و بی ناتاجی ۵
دِمْگوترئ: (ماعنده غناء ذاك ولا
هَجْرًا).

الهِجْرَةُ: قه له وی ته و او گۆشتن.

الْهَجْرَةُ: رهوکردن له ولاتیکه وه بؤ
ولاتیکی تر ه گواستنهموی هؤزو
خیل له زموییه که وه بؤ زموییه کی
تر به مهبهستی دابینکردنی
بزئوی و رزق و رؤزی.

الْهَجْمُورِيُّ: خواردنی نیومرؤ.

الْهَجِيرُ: واز لی هیندراو ه پاشگوی
خراو ه نه ویستراو ه نهو گزوگیاو
لقه داره ی تازه ل دیشکینی و وشک
دمب ه (لبن هجیر): ماستیکی باش
مه پیوو تام خوش و بؤنخوشه
هیشتا نه ترشاوه ه منهجه ل و قاپی
گه وره، گهرمکیوی که تمو زمبه للاح
ه نیره و لاخی قه لهو که مه یلی
که لدان و سواربونی ماین و شتی
وای نه بی ه کاتی نیومرؤ به تاپیه تی
لهومرزی هاوین دا ه (ک: هَجِر).

الْهَجِيرَةُ: به مانا (الهجرة) دی.

الْهَوْنِجْرَةُ: کاتیکی که می دوانیومرؤ.

الْهَجْرَسُ: مهیمون ه رئوی یان بیچوه
رئوی ه ورج ه دمگوتری: (فلان
هَجْرَس): فلانکهس دل پیسو
خوپری و به دخوه.

الْهَجْرَعُ: نه حمه ق و گیل ه شیت ه پشت
دریز ه سهگی سلوقی.

الْهَجْرَعُ: ترسنوک.

هَجَسَ الْأَمْرُ فِي صَدْرِهِ هَجَسًا: خه یالی نهو

نیشمی به دل دا هات.

هَجَسَ فَلَانًا عَنِ الْأَمْرِ: فلانکهسی لهو
کاره گیرایه وه.

هَاجَسَهُ: به گویندا سرکاند.

تهاجسا: به سرتنه قسه یان بویه کتر
کرد.

الْمُتَهَجِّسُ: دمگوتری: (خبز مُتَهَجِّسُ):
نانیکی هه ویره که می باش
نه شیلدرامو هه لته هاتوه.

الْمُهْجُوسُ: دمگوتری: (وقعوا في مهجوس
من الأمر): که وتنه سمر سامی و
حه یرانیوونه وه دهریاره ی کارکه و
نازانن روداوکه چونه.

الهَاجِسُ: خه یال ه (ك: هَاجَس).

الهَجَسُ: دهنکی نزم دمیسترئ و لی
حالی نابی ه همر خه یال و
خه تهرمه که به دل دا بی ه له قسه و
بیرو بوجون.

الْهَجِيسَةُ: گوشتی تهرو تازه.

هَجَسَ إِلَيْهِ هَجَسًا: نارمزوی کرد حه زی
لی کرد.

هَجَسَ بَيْنَهُم: نیوانی وروزاندن.

هَجَسَ الْأَمْرَ: کارکه می وروزاند.

هَجَسَ الدَّابَّةَ: و لاخه که می لی خوری
به لیخورپینیکی هیواش.

الْهَاجِسَةُ: به مانا (الهائشة) دی، بیگانهمو
دوره ی خیل و هؤز ه کومه لیک

خه لکی بیگانه بکونه ناو گهل و
 هؤزو تایهفه یهک ۵ (ک: هراجش).
 الهَبْشَةُ: راپه رپین و په لاماردان ۵
 دژومستان و روبه رپو وونه وه.
 هَجَجَ هَجْجاً و هَجْرَ: شهنوست ۵ هورنان
 دمفرموی: (کانوا قلیلا من اللیل ما
 بهجمرن).
 هَجَجَ المَرْجُ: برسپایه تی دامرکایه وه نه ما.
 اَهْجَعَهُ: نواندی خهوی لی خست.
 اَهْجَعَ الطعامُ المَرْجُ: خواردنه که نازاری
 برسپایه تییه کهی دامرکاند.
 هَجَّجَ: بؤ موباله غه و زیدمرپوی
 له مانای (هَجَجَ) دی.
 التَّهْجَاعُ: خهوی کهم، سوکه خه و،
 سمره خه و ۵ خهوی شه و.
 المِهْجَعُ: غافل و تیینه که بیشتوو
 له مه بهست ۵ گیل و خه و الوو.
 الهَجُّعُ من اللیل: به شیک له شه و ۵
 دمگوتری: (زارنی بعد هجج من
 اللیل): دوی تیپه رپوونی به شیک
 له شه و هاته دیدهنیم.
 الهَجَّعُ: به مانا (المِهْجَعُ) دی.
 الهَجْعَةُ: نوستنی کهم سمره خه و
 شانندن له سمره تای شه ودا ۵
 دمگوتری: (استیقظتُ بعد هجمة):
 دوی سمره خه و شانندنیک
 به خبه ر هاتم.

الهَجْعَةُ: جۆریکه له نوستنی کهم.
 الهَجْعَةُ: به مانا (الهَجُّعُ) دی ۵ دمگوتری:
 (مضى هَجَّعٌ من اللیل): به شیک
 له شه و تیپه ری.
 هَجَّجَ هَجْجاً: له مانده وی و شه که تی دا
 لاکه له کهی ویک هاتنه وه، په راسوی
 به ورگییه وه نووسان.
 هَجَّجَ هَجْجاً: نه و منده کزو لاواز بوو
 نیسقانی دمکه و تن ۵ (فهر اَهْجَفُ و هی
 هَجَفَاءُ).
 هَجَفَتِ الأرضُ: چی له زمویه که دا بوو
 بوو به ته پ و تۆزو به حه وادا چوو.
 اِنْهَجَفَ: کزو کۆله وار بوو.
 الهَجْفَانُ: تینوو، پرش هه لاتوو.
 الهِجَفُ: (الظلم المَسِينُ): نیږه
 شوتور مورغی پیر ۵ ناده می وشک
 ته بیات و ته مبهل ۵ نازه لی ته مبهل
 ۵ ورگ زل ۵ که ته و زلی بی خپرو
 سود.
 هَجَلَّ الشَّيْءُ هَجَلًّا: فرپی دا، شته کهی
 فرپی دا نه یو بیست ۵ دمگوتری: (أخذ
 الكرة فَهَجَلَ بها): تۆپه کهی گرت و
 فرپی دا.
 هَجَلَّتِ المرأةُ بعینها: نافرته که به چاو
 نیشاره ی کرد بؤ پیاوکه.
 اَهْجَلَ: به زموی نهرمه لان دا رپوشت.
 اَهْجَلَ الشَّيْءُ: شته کهی هراوان کرد.

هَجَمَ الْبَيْتُ: خانومکه روخا.

هَجَمَتِ الْعَيْنُ: چاومکه بهقول دا چوو.

هَجَمَ فُلَانٌ: فلانکس سمری داخست و بی دمنگ بوو.

هَجَمَ الْمَرَضُ: نهخوشییهکه بنپرکرا.

هَجَمَ الْمَكَانَ وَغَرَهُ هَجْماً: بهزوره ملن چووو ناو شوینهکهوه.

هَجَمَ الدَّابَّةَ وَغَرَهَا: بهتوندی ولاخهکانی

لی خورپن راپنچی کردن ۵ دمگوتری:

(هَجَمْنَا الْخَيْلَ عَلَى الْقَوْمِ): نهسپهکانمان

ههلینگ دا بؤسمر قهومهکهو

هیّرمان کرده سهریان.

هَجَمَ الرِّيحُ تَهْجُمُ التَّرَابِ عَلَى الدَّارِ:

پهشبا هیّرشی هیناو خشت و خوئی

بهسمر خانومکهدا دا.

هَجَمَ الْعَدُوُّ: دوژمنی دمرکرد.

هَجَمَ النَّاقَةُ: حوشرمهکی دوشی.

هَجَمَ مَا فِي الضَّرْعِ وَغَرَهُ: نهوی لهگونهکه

دا بوو دایدوشی و هیچی تییدا

نههیشتهوه.

هَجَمَ الْغَرُّ الدَّابَّةَ: گهرما نارمقی لهولاخهکه

دمردا.

هَجَمَ الْبَيْتُ: خانومکهی روخاند.

أَهَجَمَ عَلَيْهِ الشَّيْءُ: شتهکی ههلئا بو

نهوهی پهلاماری بدا.

أَهَجَمَ النَّاقَةُ: حوشرمهکی دوشی.

أَهَجَمَ مَا فِي الضَّرْعِ: چی لهگونهکه دا

أَهَجَلَ الْمَالُ: مالو سامانهکی بمفیرو دا

۵ دمشگوتری: (أَهَجَلَ الْإِبِلَ وَغِیْرَهَا):

حوشرمهکانی پاشگویی خستن هیج

سهروکاری نهکردن.

هَاجَلَ: بهزموی نمرمهلان دا رویش.

هَاجَلَ فُلَاناً: لهگهل فلانکس دا

یهکتریان هیناو برد.

هَاجَلَ فُلَاناً: جوینی بهفلانکس دا ۵

دمگوتری: (هَاجَلَ عِرْضَهُ): جوینی

بهناموسی دا.

أَهْتَجَلَ الشَّيْءُ: شتهکی داهینا.

الْمَهْجَلُ: کونی بهرهو خوار بو ناو

زموی.

الْهَاجِلُ: نوستو ۵ کهسیک زور سمفر

بکا ۵ (ک: هَجَل) ۵ دمگوتری: (ذَمَع

هَاجَلَ): فرمیسکی رهوان.

الْهَاجِلُ: زهوی نرمو نهرمایی ۵ دهستی

کاکي بهکاکي ۵ (ک: أهْجَال وَهْجَال

وَهْجَل).

الْهَاجِلُ: نافرمتی بهدخوو داوینپیس.

الْهَاجِلُ: ههوزه ناویک تهواو

نهبووبی و نیش کردنی تییدا مایی ۵

یان بهنارپیکو پیکی دروست کرابی

۵ (ک: أهْجَال وَهْجَال).

هَجَمَ عَلَيْهِ هَجْماً: لهناکاو پهلاماری دا ۵

دمشگوتری: (هَجَمَ الْبَرْدَ): سهرما

هیّرشی هیناو لهناکاو پهیدا بوو.

بوو دایدوؤشی.

أَهْجَمَ الدَّابَّةُ: وِلاخه‌که‌ی حه‌ساندموه.

أَهْجَمَ الْمَرْضَ عَنْ فُلَانٍ: نه‌خۆشییه‌که‌ی له‌فُلَانِکِه‌س لابرده.

هَاجَمَهُ: شته‌که‌ی هه‌ئێنا بۆنه‌وه‌ی په‌لاماری بدا، تێی به‌ردا.

إِهْتَجَمَ الشَّيْءُ: به‌مانا (هَجَمَ عَلَيْهِ) دئ.

إِهْتَجَمَ مَا فِي الضَّرْعِ: چی له‌گوانه‌که‌دا بوو دایدوؤشی.

أَهْتَجَمَ الْمَرْضُ فُلَانًا: نه‌خۆشی فُلَانِکِه‌سی لاواز کرد.

أَهْتَجَمَ الْبَيْتُ: خانوکه‌که‌ روخا.

أَهْتَجَمَتْ عَيْنُهُ: چاوی به‌قوئدا چوو ه فرمیسکی لئ هاتن، ناوی کرد.

أَهْتَجَمَ الْعَرَقُ: ئارمقی کرد.

تَهَاجَمَا: نه‌و دووکه‌سه په‌لاماری په‌کتریان داو هی‌رشیان بۆیه‌که‌ برد.

تَهَجَّمَ عَلَى غَيْرِهِ: به‌شیوه‌ی توندو تیزێ هی‌رشی بۆکرد ه به‌زۆره‌ ملن.

هَیْرَشِي کرد به‌مویستی خۆی نه‌بوو. الإِهْتِجَامُ: کۆتایی شه‌و.

الْهَجَامُ: ئازاو نه‌به‌مردو هه‌میشه‌ هی‌رشبه‌ر ه شیر.

الْهَجَمُ: قاپی گه‌وره‌ که‌ شیرێ تێدا بدوؤشێ ه عه‌ره‌ق.

الهجمة من الليل: سه‌رمتای تاریکایی شه‌و.

الْهَجْمَةُ مِنَ الشِّتَاءِ: جه‌نگه‌ی سه‌رماو سوؤی زستان.

الهجمة من الصيف: جه‌نگه‌ی گه‌رمای هاوین ه هه‌روا وشه‌ی (الْهَجْمَةُ):

ناوه‌ بۆ گارانێ حوشتی زۆر له‌خوار ژماره‌ سه‌ده‌وه‌ ه هه‌روا ناوه‌ بۆ مه‌رێ پیر.

الْهَجُومُ: هه‌رشتیک خێرا په‌لاماری بداو له‌هی‌رش بردندا گورجو گۆل

بئ ه بای به‌هی‌زو ته‌وژم، که‌به‌لای هه‌رشتیک دا بپروا ده‌ری بئێن

هه‌رشتیک ئاره‌ق له‌جه‌سته‌دا په‌وان بکا ه ده‌گوتری: (تَحْمَمٌ فَانِ الْحَمَامِ

هَجُومٌ): حه‌مام بکه‌ حه‌مامکردن ئاره‌ق له‌جه‌سته‌دا په‌یدا ده‌کا.

الْهَيْجَمَةُ: فرێندراو ده‌رکراو ه شیریک نه‌مه‌یی بئو خه‌ریک بئ به‌مه‌یی.

الْهَيْجَمَاتُ: دوپو گه‌وه‌هه‌ر ه جائجالۆکه‌ی نێر.

هَجَنْتِ الصَّيْبُ هَجْنًا وَهَجْنًا: کچه‌که‌ پێش نه‌وه‌ی بانگ بێن شوی کرد.

هَجَنْتِ النَّاقَةُ: حوشته‌که‌ ئاوس بوو پێش نه‌وه‌ی کاتی ئاوس بوونی بئ.

هَجَنْتِ النِّخْلَةَ: دارخورماکه‌ به‌ری گرت له‌کاتی‌کا ساوابوو کاتی به‌رگرتنی

نه‌بوو. هَجَنَ الزَّئِدُ: شقارتکه‌که‌ به‌یه‌که‌ جار

لَيَخْشَانْدَن نَاغَرِي نَه كَرْدَمُوَه.

هَجَنَ هُجَنَّةً وَهَجُونَةً: قسه كه بِي كه لَك و
ناشِيرِن بُوو قسه ي پِرُو پُوچ و
خَوِيزِپَانَه بُوو.

أَهْجَنَ: حوشتري باشي زُور هه بُوون.

أَهْجَنَ الْفَتَاةَ: كچه كه ي مارم كَرْد
له ته مه ني مندالي دا، هِيشتا كاتي
شوي نه هاتبوو به شوي دا.

أَهْجَنَ الْفَحْلَ الْفَاتَاةَ: كه له حوشتري كه
سواري حوشتري مِيه كه بُوو كه لي
دا هِيشتا حوشتري مِيه كه دوساله
بُوو كه لي گرتو بِيچوي بُوو، سِي
سالي ته واو كَرْد بُوو بِيي له سالي
چواره م نابوو.

هَجَنَ الشَّيْءَ: شته كه ي له حالي خوي
لاداو به ته واوي نه يخته سهر
حاله تي دوو همي ۵ دمگوتري: شيري
مه ياند به لام نه بُوو به ماستي ته واو
يان شته كه ي عه پيدار كَرْد.

هَجَنَ الْأَمْرَ: ناشيريني كَرْدو عه پيداري
كَرْد.

إِهْتَجَنَتِ الصَّبِيَّةُ: كچه كه شوي كَرْد
پيش نه وه ي بالغ بِي.

إِهْتَجَنَتِ النَّخْلَةَ: نه مامه دار خورما كه
به ساوي به ري گرت.

أَهْتَجَنَتِ الشَّاةَ: مه ركه ناوسبووني لي
دهر كه وت.

هَجَنَتِ النَّخْلَةَ: به مانا (إِهْتَجَنَتِ دِي).

إِسْتَهْجَنَهُ: ناشيريني كَرْد ۵ به لايه وه
ناشِيرِن بُوو ۵ دمگوتري: (هذا مَا
يُسْتَهْجَنُ قَوْلُهُ): نه مه شتي كه گوتني
ناشِيرينه.

الْأَهْجِنَةُ: نهو كوره گه نجان ه ي
كه سوكار يان پيش بالغ بوونيان
ناهرمتي مندالكار يان لي
مارم كَرْدن.

الْمُهْجَنَةُ مِنَ النُّوقِ: حوشتري رهمه ن
كه به مهرج گيرايي جكه له كه له
حوشتري خُوو ولاتي له حوشتري تر
كه ل نه دري ۵ هه روا ناوه بُو
درمختي خورما له سهرمتاي
موتور به كَرْدن و ته لقيح كَرْدني دا
۵ يان حوشتري تازه كه ل گرتوو.

الْمُهْجَنَةُ: هُوَزو خِيَلِيك بِي خِيرو
بِيرِن.

الْهَجَانُ مِنَ الْأَشْيَاءِ: شتي چاك و رهمه ن
۵ حوشتري سبي به نرغ ۵ دمگوتري:
(رجل هجان): بياويكي نه جيب
زادمو خانه دان ۵ (إِمرأة هجان):
زه بيه كي به پيت و به ركه ته ۵ (ك:
هجان وَهْجَن وَهْجَان).

الْهَجَانَةُ: وه جاخزادهي و ريزداري ۵
خاو من خانه واده ي رهمه ن.
الْهَجَانُ: هِيستر سوار.

الْهَجْنَةُ: دمست و ملو كمهفل و جهسته
گهورمبی نهسپ واته نهسپی كهتهو
ناهوژا ۵ عهیبو ناشیرینی ۵
دمگوتری: (في كلامه هجنة) :
لهگوفتاری دا هسهی ناشیرینی تییدا
بوو.

الْهَجِينُ: شیر ههوین کرابی و هیشتا
نهیبویته ماست ۵ دمشگوتری:
(رجل هجين): پیاویکی خویرپییه ۵
لهولاخه بهرزما ناوه بۆ هیستریک
لهماینی عهرمبی بوو بی ۵ پیاویک
باوکی عهرمبی و دایکی ناعهرمبی بی
۵ جۆره حوشتریکه جهسته بچوک و
خۆشره ۵ لهیواری زانستی
زیندهوهر زانی دا بریتییه
لهروومکیک یان ژيانداریک
لهبهیهک گهیشتنی دوو توخمی
جیا لهیهک هاتیبیته کایهوه.

الْهَجْنُفُ: شتی دریزو پان ۵ (ك:
هَجَانِيف).

هَجْنَجَ الْفَحْلُ: كهلهكه بهتوندی
مرفاندی، بۆراندی.

هَجْنَجَ الْجَمَلُ: حوشترمکی پاون دهری
کرد بهوتهی دهنگی (هيج هيج).

هَجْنَجَ فَلَانًا عَنْ مَقْصَدِهِ: فلانكهسی
لهمهبهستی خۆی لادا ۵ رهتی
کردموه.

الْهَجَاهُجُ: كهتهو زبهلاح ۵ زۆر باره
بار كهرو بۆره بۆر كهه.

الْهَجْهَاجُ: بۆره بۆرکهمری دهنگ تیزو
ناخۆش ۵ دمگوتری: (بعير هجاج
وظليم هجاج، يوم هجاج): رۆژئكه
پرمشهباكهی تونده ۵ بهلاو کارمسات.
الْهَجْهَاجُ: تورپه و سرك ۵ نهحمهقو
بهدرهفتار ۵ شهرانی و شهرهنگیز ۵
کالقام و بی عهفل ۵ دریزو كهته ۵
پیره حوشت.

الْهَجْهَجُ: زموی رمقی بی بهرو بووم ۵
(ك: هجاج).

الْهَجْهَجُ: بهران ۵ ناوی تۆزیک تفت.
الْهَجْهَجَةُ: لاسایی کردنهوهی دهنگی
حوشت لئ خویرین.

هَجَا الْكِتَابَ هَجْرًا وَهَجَاءً: کتیبهکهی
خویندموه ۵ فیتری بوو.

هَجَا فَلَانًا هَجْرًا وَهَجَاءً: زهمی فلانی کرد

شتی ناشیرینی پال دا ۵ عهپهکانی
ژماردن ۵ دمگوتری: (المرأة تهجر

صحبة زوجها): ئافرمتهکه گلهیی
لهههلسو كهوتی هاوسهرمهکی دکرد.

هَجَّوْ الْيَوْمَ هَجْرًا: رۆژمه زۆر گهرم بوو.

أَهْجَى الْقَوْلِ أَوْ الشَّيْءِ: فسهکان یان
شيعرمکه ناومروکیان ههموو جنیوو

وتهی ناشیرین بوو.

هَاجَاهُ مَهَاجَاءً: ههریهک لهودوانه

جنيوو قسهی ناشيرنييان بهيهگتر
گوتن.

هَجَى الصَّبِيَّ الْكِتَابَ: كتيبهگهی فيری
فلانکس کرد.

إِهْتَجَى فَلَانًا: جنيوی بهفلانکس دا.

تهاجيا: ههريهك لهو دوانه جنيوی
بهوی تردا قسهی ناشيرينييان
بهيهگتری وت.

تَهَجَّى الحُرُوفَ الْأَبْجَدِيَّةَ: پيتهگانی (ابجد
هوز...هتد...) ژماردنو ناوی هينان
يان دهنگهگانی دهربرين.

تَهَجَّى الْقُرْآنَ: قورئانی خویند ه يان
فيری خویندنی قورئان بوو.

الْأَهْجُورَةُ: ههرشتيک ههجوی به
بکری وجنيوو تانهو تهشمهري تيیدا

بئ جا شيعر بئ يان پهخشان بي.

الْأَهْجِيَّةُ: بهمانا (الأهجرة) دئ ه (ك:
أهاجي)يه.

التَّهْجِي: پيتهگانی هيجا ه نهو

پيتانهی وشهيان لئ پيک دئ
لهپيتی نهلفهوه تا پيتی (ي).

الْهَجَاءُ: جنيوو ژماردنی عهيبو عار
بهزوری بهشيعر دهبيج

چايهکس مامه غهفهرم زهده ههک ميژي نهختش
نيحيتياج ناکا بهناکه هه بهدهو تپ «پته جهش

(شيخ رمزا)

ههروا وشهی (الهجاء): پارچه پارچه
کردنی وشهيه بؤ پيتهگانی واته به

(عينجه خویندن) ه دهگوتري: (فلان
على هجاء فلان): فلانکس

بهئهندازهی فلان دريژه بهقهده نهو
بالای بهرز ه (حروف الهجاء): نهو

پيتانهن وشهيان ليبيک دئ ومکوو
(أ-ب-ت-ث-ج-تادهگاته پيتی ي)

واته نهو پيتانه واريژ بهندگراون
شيوهو رسم تيان دا بهرچاو گيراوه

نهوپيتانهی لهشيودا ليک دهچن
خراونه پهنايهکهوه.

الْهَجَاءُ: کهسيک زؤر ههجوی خهک و

شتی تر بکا ه دهگوتري: (رجل

هَجَاءُ): پياويکی جوئن فروشه ه
عهيبگره.

هَجَى الْبَيْتَ: خانومه دهرکهوت.

هَجَيْتَ الْعَيْنَ: چاوکه بهقولا چوو.

هَجَى الرَّجُلَ: پياوهکه برسياهيتيهگهی
زؤر بوو تینی بؤ هات.

هَذَا هَذَا وَهَذَا: ئارام بؤوه ه دهگوتري:

(هَذَا أَلَمْ عَنْ): نازارهگهی ئارام بووه،

ئيشی نهما. دهگوتري: (جاء حين

هدأت العين والرجل): کاتئ هات خهک
نوستبوو.

هَذَا بِالْمَكَانِ رَفِيه: لهوشوينه مايهوه
جيگر بوو.

هَذَا هَذَا: چهمايهوه پشتی کؤمبؤوه
شانی بؤلای سنگی هاتن.

هَذَا البعير: حوشرمکه دوگی بچوک بؤوه

ه دمشگوترئ: (هَذَا سنام البعير) ه (فهي
اَهَذَا وهي هَذَا) ه (ك: هَذَا).

اَهَذَا الشئ: شتمکهی داسهکناندو

نارامی پی گرت ه دمشگوترئ: (لا

اَهْداه الله): خودا ماندویو

نارچهتی لهسمر لانهیا.

اَهَذَا الصبي: بههیدی و لهسمرخو

بهنهملو و نهولای مندالهکهی کیشا

بؤنهوهی خهوی لی بکهوئ.

اَهَذَا الكبر: پیری چهماندییهوه.

اَهَذَا كثرة الحمل السنام: بارکیشانی

زؤرو ماندویهتی دوگی حوشرمکهی

بؤچاندموه.

هَذَا: نارامی پی گرتو دایسهکناند.

الاهْدأ من المناكب: شانی خوارو

چهماوه بؤ پیشهوه بؤلای سنگ.

المَهْدَأ: دمشگوترئ: (ترکته علی مُهْدِنْتِه):

لهسمر حالی خوئی جیم هیشت.

الَهْدُ: بهشی بهکهه لهسج بهشی شهو.

الَهْدُ: بهمانا (الَهْدُ) دئ.

الَهْدَأ: نارام گرتن و لهجوئه کهوتن ه

بهشی بهکهه لهسج بهشی شهو.

الِهْدَأ: لهسمره خوئی، نارام گرتن ه

دمگوترئ: (ماله هَذَا ليلة): ساتیک

نارام ناگریو و برسیایهتی و خهمو

خهفمت لهکؤلی نابنهوه.

هَذَبَ الشَّيْءَ هَذَبًا: شتمکهی پارچه

پارچه کرد ه دمشگوترئ: (هَذَبَ

الْهَذَب): نهوشتی لهدرهختی

(هَذَب) کردهوه.

هَذَبَ الثمرة: میوهکهی چنی.

هَذَبَ هَذَبًا: بهسمری پهنجهی

حوشرمکهی دؤشی.

هَذَبَ هَذَبًا: شفرهی دریز بوون.

هَذَبَتِ العين: برژانگی چاوکه دریز

بوو.

هَذَبَتِ الشجرة: درهختهکه لقهکانی

دریز بوون و چؤمانهوه ه (فهر

اَهَذَب العين وهي هَذباء) ه (ك:

هَذَب).

هَذَبَ الثمرة: میوهکهی چنی.

هَذَبَ الثوب: پیرؤو پائی بؤکراسهکه

دروست کرد ریشوی بؤکرد.

اَهْتَذَبَ الثمرة: میوهکهی چنی.

تَهَذَّب: بوو بهخاوئن برژانگ.

تَهَذَّبَ السحاب: همورمکه پیرؤو لقو

پارچهی لی شؤر یونهوه بؤ سمر

زموی.

تَهَذَّبَ الأغصان: لقه درهختهکان دریز

بوون و چهمانهوه ه شؤرپوونهوه.

الاهْتَذَب: کهسیکه برژانگی چاوی دریز

بن ه بالندمیکه پهرو پؤلی بالو

جهستهی زؤر بن ه (ك: هَذَب).

يان پىرى يان شتى ترموه چىرچ
بوويى ۵ دىمگوتى: (رجل ھىذب):
پياويكى كەتەى وشك تەبىياتى
توكن.

الھىذبى: جۈرە رۇشتىنىكى حوشترە.
الھىذبى: (رجل ھىذبى الكلام):
پياويكى زۆر بلىيە.

الھىذبى: توكن ۵ يان قىز زاكاوو سەر
قىز ۵ تەمبەل ۵ قونگران.
ھىذبى: ھىذبى: نىرە شوتومروغەكە
بەخۇبادان ۵ لارو لەنجە رۇشت.

ھىذبى: ھىذبى: فلائكەس بەھىۋاشى ۵
قونگرانى رۇشت، لاوازيو ۵ نەيتوانى
خىرا بىروا.

ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
خوشەويستى خۇى بۇ بىچومكەى
دەربىرى.

ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:

ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:

ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:

ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:

الھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:

الھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:

الھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:

الھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:

الھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:

الھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:
ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى: ھىذبى:

به‌باشو و جوانخاصی یاسی فلانیان
 کردو ږموشته جوانه‌کانی شه‌ویان
 خستنه ږو.
 اِسْتَهْدَجْ: په‌له‌ی کرد ۵ به‌له‌رزمو
 خو‌بادان رو‌یشت.
 اِلسْتَهْدَجْ: په‌له‌ی کرد.
 اِلهْدَاْجْ: دم‌گوتړئ: (ناقة مهْدَاْجْ)
 حوشتړی‌کی به‌سوژه بو
 بی‌چومکه‌ی عه‌طفی هه‌یه ۵ (ریح
 مهْدَاْجْ): رمشه‌بایه‌کی دهنک
 گه‌ورمه‌یه.
 اِلهْدَجَّةْ: کورکاندنو بار‌مو بو‌ږم‌ی
 و‌لاخ و نا‌ژه‌له بو بی‌چومکه‌ی.
 اِلهْدَاْجْ: دم‌گوتړئ: (ظلم مهْدَاْجْ):
 شوتور‌مورغه نی‌رمه‌یه‌کی لارو له‌نجه
 کمره.
 اِلهْدَرْجْ: دم‌گوتړئ: (ناقة هْدَرْجْ):
 حوشتړی‌کی به‌سوژه بو بی‌چومکه‌ی.
 قِدْرْ هْدَرْجْ: مه‌نجه‌لیکه زوو له‌کوډ دی
 ۵ یان کولانه‌که‌ی زور تونده.
 اِلهْدَرْجْ: که‌زاوه ۵ (ك: هَوَاْجْ).
 اِلهْدَجْدَجْ: نی‌ره شتور‌مورغ له‌م ږوموه
 که له‌ږو‌یشتن دا لارو له‌نجه دم‌کا ۵
 که‌سېک له‌کاتی رو‌یشتن دا
 بل‌مرزئ و وشه‌فتم‌وله بکه‌وئ.
 هَدْ اِلهَاْطْ هَدْ: دېواره‌که که‌وت ۵ له‌کاتی
 که‌وتنی دهنکی لی هات ۵ هار‌م‌ی کرد.

هَدْ اِلفَعْلْ: که‌له‌که، نی‌ره‌که مر‌فاندی
 لرفاندی، بو‌ږاندی، زم‌ږاندی.
 هَدْ فِلان هَدْ: فلان‌کس لاوازو زم‌بوون
 بوو.
 هَدْ اِلبِنَاءْ هَدْ وه‌ږود: به‌دم‌نگی زور
 گه‌وره بینا‌که‌ی رو‌خاند.
 هَدْ الشَّيْءْ: شته‌که‌ی به‌تون‌دی شکاند ۵
 دم‌ش‌گوتړئ: (هَدْئُهُ الفَجِيعَةُ): کار‌م‌سات
 رو‌خاندی ږړستی لی ږړی.
 هَدْ اِلاَرْضْ ږرجله: به‌تون‌دی نمرز‌مکه‌ی
 به‌هاج به‌ستاوت ۵ له‌ږو‌یشتن دا
 ږن‌گا‌که‌ی کوتا‌په‌وه ۵ دم‌ش‌گوتړئ:
 (هَدْكَ مِنْ رَجُلٍ): پیاو‌ی‌کی وایه
 و‌م‌صفی ته‌واو نابی ۵ دم‌گوتړئ: (اِنَّه
 لَهْدُ الرَّجُلِ): به‌ږاستی پیاو‌ی‌کی
 پیاوانه‌ی نازاو به‌جهر‌گه.
 هَدْ اِالصَّوْتْ هَدْ: دهنکی گه‌ورمو ږږو
 ناخو‌ش بوو.
 هَدْئُهُ: هه‌ږم‌ش‌ی لی کرد، تر‌سان‌دی.
 تَهَادُ الْقَوْمُ فِي السَّيْرِ: خه‌لکه‌که به‌شو‌ین
 یه‌کدا رو‌یشتن و پاله‌په‌ستو‌یان کرد
 ۵ دم‌ش‌گوتړئ: (هم يتهاذون): نه‌وانه
 ږړسیار له‌یه‌کتر دم‌کهن.
 تَهْدُهُ: بو زی‌دم‌ږو‌ی له‌مانای (هَدْئُهُ)
 دی.
 اِسْتَهْدُ: لاوازی کرد، هه‌ولی
 لاواز‌کردنی دا.

الَاهْدُ: ترسنۆك.
 التَّهْدَاؤُ: ترساندن و هه‌په‌شه لی‌کردن به‌سزا.
 الِهَادُ: دهنگی گپو ناخۆش و دهنگی دهریاو هاژمی شه‌پۆلی.
 الهَادَة: هه‌ور (دهنگی هه‌وره تریشقه).
 الِهْدَاءُ: له‌سه‌ره خۆیی و هی‌یه‌تی و دم‌گوتری: (هَذَا ذِيكَ): له‌سه‌ر خۆیه و ده‌ش‌گوتری: (قَوْمٌ هَدَاد): هه‌ومێکی ترسنۆکن.
 الِهْدَادَةُ: ترسنۆك.
 الِهْدُ: دهنگی گپو ناخۆش و پیاوی ترسنۆك و لاواز و پیاوی سه‌خی.
 الِهْدُ: ترسینراو و ترسنۆك و لاواز و دم‌گوتری: (إِنِّي لَغَيْرُ هِدٍ).
 الِهْدَانُ: پیاوی گیل و ته‌بیات و وشك.
 الِهْدَةُ: دهنگی كه‌وتنه خوارمه‌وی شتی هورس و رمبه، تمبه و زرمبه.
 الِهْدُ: زموی ده‌شتایی و نه‌مه‌لان و كۆس‌پ و ته‌گ‌مه‌ری گه‌وره و ده‌ش‌گوتری: (أَكْمَةُ هَدَوْدَ): گردی‌کی ته‌لان و ناخۆشه ناتوانی پێیدا برۆی و گردی‌کی سه‌ر به‌مه‌ ژێره.
 الِهْدِي: گیزه‌و وێژه‌ی دهنگ و پیاوی درێژ.
 هَنْدَرُ هَنْدَرًا: پوچ بوو، به‌هه‌پۆ پۆیی و ده‌گوتری: (هَنْدَرُ الشَّيْءِ): شته‌که‌ی پوچ

کردمه‌وه و (هَنْدَرُ البَعْرِ): خوشترمه‌که دهنگی خۆی خوارمه‌وه و (هَنْدَرُ الْحَمَامِ): کۆترمه‌که دهنگی خۆی له‌هه‌ورگیا له‌رانده‌وه و (هَنْدَرُ الْعِلَامِ): منداڵه‌که قسه‌ی کرد فی‌ری قسه‌ بوو.
 هَنْدَرُ الشَّرَابِ: شه‌ربه‌که کۆلی و (هَنْدَرُ اللَّبَنِ): شه‌ربه‌که تووپی گرت و لی سه‌رمه‌وی ره‌ق بوو و (هَنْدَرُ الْجَرَفِ): سکی بای کرد، هاوسا.
 هَنْدَرُ الشَّيْءِ هَدِرًا: شته‌که به‌ر به‌وه.
 هَنْدَرُ الْعُشْبِ: رومه‌که که درێژ بوو، پێگه‌یی، زۆر بوو.
 هَنْدَرُ الشَّيْءِ: شته‌که‌ی پوچ کردمه‌وه، ده‌گوتری: (أَهْدَرُ دَمَهُ): خۆینه‌که‌ی به‌هه‌پۆ دا، سزای تۆ له‌سه‌ندنه‌وه‌ی له‌سه‌ر بکۆژ لابرده.
 هَنْدَرُ زَيْدٍ مه‌رمه‌وی کرد له‌له‌رینه‌وه‌ی دهنگو و هی‌نان و بردنی له‌هورگ دا.
 تَهَادَرُ الْقَوْمِ: خه‌لکه‌که‌ خۆینی کۆژاوه‌مانیان به‌هه‌پۆ داو پوچیان کردمه‌وه.
 إِهْدَوْرَ الْمَطَرِ: باران به‌ره‌زنه‌و لێژه‌ی باری.
 الْمُهْدَرَةُ: ددانی به‌چوکی پێشه‌وه.
 الهَادِرُ: شیرێ توو گرتوو که‌لی سه‌روی ره‌ق بووبی و ژێرمه‌وی شل بی.

الهادِرَة: (أرض هادرة): زمويه كه گياو
گزی زوره ۵ (ك: هوار).
الهَنَر: بهفپوچون ۵ بهتالو پوج ۵
دهگوتری: (ذهب دمه هَنَر):
خوینی بهفپوچوو ۵ نهتوله
لهبكوژ ستیندرا نهخوینی و مرگرا
۵ (ذهب سعيه هَنَر): كوشهكهی
بههیچ چوو بی سود بوو.
الهَنَر: بهمانا (الهَنَر) دئ ۵ خویری و
ههتیومچهی بی خیرو بیتر.
الهَنَر: تهیهلی بی خیر.
هَدَغَه هَدَغَا: شكندی، برینداری کرد.
انهَدَغ الشیئ: شتهكه شك ۵ دهگوتری:
(انهدغت الرطبة).
المُنْهَدَغ: چهلواي نهرم، همر خوارینیک
نهرم بی.
هَدَفَ الیه هَدَفَا: چووو ژوور.
هَدَفَ فلانَ للخمسين: فلانكس تهمنی
لهپهنجا نزيك بؤوه.
هَدَفَ الرجلُ هَدَفَا: تهبهل و لاواز بوو.
هَدَفَ الى الشیئ: چو بؤ شتهكهو پهلهی
کرد بؤلای.
اهدَفَ: نزيك بؤوه.
اهدَفَ فلان على التلّ: فلانكس
بهسمر تهپولكهكهی دا روانی.
اهدَفَ الیه: پهناي بؤبرد.
اهدَفَ له: هستو پيشوازی لیکرد.

اهدَفَ فلان للخمسين: فلانكس
لهپهنجا نزيك بؤوه.
استَهَدَفَ الشیئ: شتهكه بهرز بؤوه.
استَهَدَفَ الرجلُ: پياومكه هیت ههئسايه
سهرپی خوی خوار نهکردموه.
استَهَدَفَ فلان للخمسين: فلانكس
تهمنی لهپهنجا نزيك بؤوه.
المُهْدَفَة: نافرمتی گوشتن.
الهادِف: بیگانهو غمريب ۵ دهگوتری:
(هل هدف إلیکم هادف): نهری
كهسیکی غمريب هاته لاتان؟ ۵
ههروا ناوه بؤ شتیك مهبهست
بییكي ۵ دهگوتری: (أدب هادف،
وفن هادف).
الهادِفَة: كؤپو كؤمهل ۵ دهگوتری:
(جاءت هادفة من الناس).
الهداف: نهوكهسهی بهلیزانی توبهكه
ئاراستهی ههدهف دمكا.
الهدَف: همرشتیك بهرز بی ۵ نیشانه
كه تیرو تهنگی ئاراسته دهگري ۵
(مهرمای كورهی قهدهم) ۵
ههنگاوتنی نیشانه ۵ فونگران و
خهوالوو قهلهوو بی خیر.
الهدَف: جهستهی مل دریز.
هَدَكَ البِنَاء: بیناكهی پوخاند.
هَدَكَ فلان: فلانكس خوی گیل کرد.
تَهَدَكَ على فلان بالكلام: بهفسه

هَیْرشی کرده سهر فلان و جوینی
پیدا.

هَدَلُ الْعَمَامُ أَوْ الْفَلَامُ هَدِيلاً: کۆترمه یان
مندالمه که گمه گمی کرد.

هَدَلُ الشَّيْءِ هَدَلاً: شته که ی بهرمو خوار
شۆپرکردموه.

هَدَلُ الْبَعِيرُ هَدَلاً: حوشرمه لیچی شۆپر
کردموه.

هَدَلُ الرَّجُلُ: پیاومکه لیچی خوارموه ی
شۆپرپۆوه.

هَدَلُ السَّحَابُ: ههورمه که داکهوته سهر
زموی، شۆپرپۆوه (وهو أَهْدَلُ وهی
هدلاء).

تَهْدَلُ الشَّيْءُ: شته که شۆپر پۆوه، شل
بوو داهات و چه مایه وه (سیس
پۆوه دهگوتری: تهْدَلْتُ الشَّيْءَ
وتهْدَلْتُ الْخَصِيَّةَ وَتَهْدَلُ الثَّمَرُ وَتَهْدَلُ
الثَّرْبُ): قوماش یان پۆشاکه که پان
پۆوه.

الْهَدَالُ: گیاهه کی ههلتۆقیوه به سهر
لقو پۆپی درهخته وه دهژی و
ته پایی خوینی درهخته که
هه ئنده مزئ به کوردی پیی دهگوتری
ترپ تره ههروا ناوه بۆ لقو پۆپی
شۆپرپۆوه درهخت.

الْهَدَالَةُ: تاقمه و کۆمه ل.
الْهَدَلُ: تۆراغ، ماستی خهسته وه بووی

ترش.

الْهَدِيلُ: دهنگی کوتر گمه گمی کۆتر ه
کۆتره نییره کیوی ه پیاوی توکن ه
پیاوی ته مبه ئی هونگران.

الْهَيْدَلَةُ: (الْحِدَاءُ): گۆرانی حوشر
لینخور.

هَدَمَ الْبِنَاءَ هَدَمًا: بینا که ی روخاند
هه لئومشاند.

هَدَمَ الْقَتِيلَ: خوینی کۆزراومکه ی به فیرپۆ
دا.

هَدَمَ الثَّرْبُ: کراسه که ی پینه کرد.

هَدَمَ فَلَانًا: له فلان که سی دا پشتی شکاند ه
دهگوتری: (هَدَمَ فَلَانٌ مَا أَبْرَمَهُ مِنَ
الْأَمْرِ): فلان که س نه و کاره ی برپاری
له سهر دابوو بیکا هه لئومشاندموه.

هَدِمَتِ الْبَيْتُ: بیرمه که نه ملاو نه ولای
روخا ناوی و پرپۆوه.

هَدِمَ فَلَانٌ: فلان که س توشی سهره گیزی
بوو ناوی لی سورا.

أَهْدَمَ اللَّيْنُ: شیرمه که ی به سهر شیر
ترشاودا دۆشی و بزپکا.

هَدَمَ: بۆ زیدمپۆپی له مانای (هَدَمَ) دی.

تَهْدَمُ الْبِنَاءُ: باله خانه که ورده ورده
تیك پوخاو هاته خوار.

تَهْدَمُ فَلَانٌ عَلَى فَلَانٍ غَضَبًا: فلان که س
به سهر فلان دا روخاو هه پرمشه ی
لی کرد.

تَهْدَمُ المَجُوزُ أَوْ النَّابُ: پیرهنه که یان
د داننه که پوښاکاو هڅوتا.

المهدوم: شیري ترشاو ماستي ترش.

المهدومة: دمگوتری: (أرض مهدومة):

زموږپیهه که بارانیکی که می لیبیاری.

الهدام: ناو لږ سوړانو سمر گیزبونو

حاله تیکه له ناو دمريا دا توشی

مرؤف دمیښ.

الهدم: بهغیرچون ۵ دمگوتری: (دم

هدم): خوښنه که ی به غیرچو.

الهدم: پیرهمیردی که نهفت ۵ گوره وی و

خوفی کون ۵ کراسی کون و

پینه کراو ۵ پوښاکي خوری

پینه کراو (ك: اهدام وهدام).

الهدمة: وجهه پاره ۵ مبله غیک پاره

۵ بارانی که م ۵ ورده باران.

الهدمة: پوښاکي رزیو ۵ (ك: هدرم).

الهدم: خوښی بهغیرچو ۵

همرشتیک بروخی و بکه ویته خوار

۵ دمگوتری: (فلان شهيد الهدم):

پوښو له موږی سالی پوښو

که له پنه ناو پاساردا ماییته وه.

الهدم: گیل و نه حمه ق ۵ سمر ږه ق و

خرابه کار.

الهدیم من النبات: پلو پوښی سالی

رابردو.

هدمَل الرجل: پیاوکه که پوښاکه کانی

خوی ډری.

الهدمَل: کون و شله پته ۵ کراسی

رزیو کون ۵ که سیك توك و موی

زور بی و قززاګاو بی.

الهدمَل: قورس و گران ۵ گردی پته و.

الهدمَلَة: کومه له ناده میزادیک ۵

گردی کی پر ډراو دره خت ۵

روژګاری ډیرین.

هَنَنْ فلان هُنُوناً: فلانکه س د امرکا،

راو هستا، کوزایه وه ۵ گیل و نه قام بوو.

هَنَنْ فلاناً: فلانکه سی کوشت ۵ هیل لږ

کردو پهمانی پتی دابوو نه پیرده سمر

۵ له نیازی دانیه نه و به لینه ی به فلانی

داوه حی به حی بکا.

هَنَنْ الصَّبِي: مندا که ی ژیر کردموه ۵

ناشتی کردموه.

هَنَنْ العَنُو: شهری دزی دوژمن راګرت،

وازی له دژایه تیکردنی هینا ۵

بو ماو میه ک ناګر بهستی له گهل دا کرد

۵ دمگوتری: (هدن الخبر فلاناً):

هه واکه که فلانکه سی له مه بهستی خوی

لادا.

هَدِنَ فلان عنك: شتیکی بچوک و که م

بایه خ فلانکه سی له تو رازی کرد.

أَهْدَنَ الفرس: نه سپه که مانی گرت و

غاری نه دا.

أَهْدَنَ الخيل: نه سپه که ی قه دباریک کرد

ه وای له نه سپه که کرد همد باریک بی.
هَدَنْ فَلَاحاً: فلانکسی نارام کردموه ه
ته مبهل و خونگرانی کرد.
هَدَنْ الصَّبِي: مندا لکه کی زیر کردموه ه
دمگوتری: (هَدَنْتِ الْمَرْأَةَ طِفْلَهَا):
نافرته که مندا لکه کی زیر کردموه.
هَدَنْ فَلَاحاً: ناگر بهستی لکه فلان
کرد، شمری دز راگرت بؤ ماومه که.
إِنْ هَدَنْ فَلَاحٌ عَنْ عَزْمِهِ: فلانکس ورمی
دایه زی، خوی رانه گرت.
تَهَادَنْ الْقَوْمُ: خه لکه که ناشته وایبان
بریار دا ه یان وازیان له شپرو نازاوه
هینا بؤ ماومه که.
تَهَادَنْ الْأُمُورُ: کاره کان جینگیر بوون.
تَهَدُّنَ الرَّجُلُ: پیاوکه گیل و نه حمهق
بوو.
الْمُهْدُونُ: گیل و نه قام.
الْهَدَانُ: گیل و نه قام و تمبیات و شک ه
قونگران و خودزموه له شپرو
نمبهردا ه خمو خوش و تمبهل،
حمزی له خموی به یانیانه و زوو
ناجی بؤ سمرنیش و کاری خوی.
الْهَدِنُ: شلو و شیواو ه شوپرموه بوو.
الْهَدْنَةُ: ناشتی دوا ی شمر ه یان ماوهی
دوا شمر که شمر رابگری و
دوژمنه کان خو ناماده بکه ی بؤ
ناشته وایی و مهرج دانان بؤ یه کتری

ه ته مبهل و خو پاریزی ه
ساردبونه وای گوپرو تینی پیاو
له کاریک و هیومر بوونه وای عزم و
جهزمی به ووی بیستنی هموائیک.
الهدان: گیل و نه حمهق ه ترسوک.
هَدَّ الطَّائِرُ: باندمکه قره قرو قازه
قازی کرد.
هَدَّ الشَّيْءُ: شته که ی جولاند،
وه حمه که ی خست ه جم و جولی
بی کرد، هلی پیراند ه دمگوتری:
(هَدَّتِ الْأُمُ حَبِيهَا): دایه که
مندالکه کی هه لپه پیراند ه یان ریزاند
بؤ نه وای خموی لی بخا.
هَدَّ فَلَاحُ الشَّيْءُ: فلانکس شته که ی
له بهرزیبموه هاویشته خوار ه
دمگوتری: (يُهَدِّدُ الْيَ كَذَا):
وادپته خه یال، دلم بؤ نه و دهچی
نهو شته وایی.
الْهَدُّ: په پوسلیمانکه ه گمه گمی
کوتر ه (ك: هداهد).
هَدَّى فَلَاحٌ هَدًى وَهْدِيّاً وَهْدِيّاً: فلانکس
ریگی راستی گرت بهر ه دمگوتری:
(هَدَّى فَلَاحٌ هَدًى فَلَاحٌ): فلانکس
ریبازی فلانکسی گرت بهر، په پرموی
نهوی کرد.
هَدَّى فَلَاحاً: هیدایه تی فلانکسی دا
خستیه سمر ریگی راست.

هَدَى فَلَانًا الطَّرِيقَ: رِيگای نیشانی فلان

داو شارمزی کرد ه قورئان دمفهرموی:
(واهدنا الى سواء السراط).

أَهْدَى الْهَدْيَ أَوْ الْهَدْيَ إِلَى الْحَرَمِ: نازهلئ
قوربانی برد بؤ مهککه بؤنهموی
بیگاته قوربانی.

أَهْدَى الْهَدِيَّةَ إِلَى فَلَانٍ: دیاری بؤ
فلانکس نارد بهمهبهستی ریز
لئگرتن و دؤستایهتی.

هَادِي فَلَانٍ فَلَانًا: همريهك لهودوانه
دیارییان بؤ پهکتر نارد.

هَادَتِ فَلَانَةً فَلَانَةً: همريهك لهو دوو
ناهرمه خواردنیان هیئا بؤ
شوینیک و لهوئ خواردیان.

هَادِي فَلَانٍ فَلَانًا: فلانکس برپاری
شهرمستانی دؤی فلان دا ه وای لئ
کرد لهرویشتن دا لاره لار بکا.

هَادَنَ فَلَانٍ فَلَانًا الشَّيْعَرُ: فلانکس
بهشيعر ههجوی فلانی کرد.

هَدَى الْعُرْسَ إِلَى بَعْلِهَا: بوکهکهی نارد
بؤ زاوا.

هَدَى الْهَدِيَّةَ إِلَى فَلَانٍ وَلَهُ: دیاری بؤفلان
نارد ه دمشگوترئ: (فلان یهَدَى
للساس): فلانکس زؤر دیاری
دمنیرئ بؤ خهک.

اهْتَدَى: رېبازی راستی دؤزیهوه ه
شارمزابوو.

يَهْدِي وَيَهْدِي: شارمزی دهکا رئی راستی

نیشان دمدا ه قورئان دمفهرموی:

{أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ

أَمْ مَنْ لَا يَهْدِي} ه همروا بهمانا

همولدان و شارمزیی کردنی خهک

بؤ رېبازی راست دئ ه یان لهسمر

رېبازی راست بهردموام بوو مایهوه.

اهتدی فلان إمراته: فلانکس ژنهکهی

وهگری خؤی کرد.

اهتدى الفرسُ الحَيْلَ: نهسپهککه بوو به

پېشهنگی رهوه نهسپهگان.

تهادي فلان بين رجلين: پیاوهککه جووه

ناو شانی دوکهسهوه خؤی خسته

سهرشانی دوکس لهبهر بی هیزی

ه دمشگوترئ: (جاء فلان يتهادى بين

اثنين).

تهادى القوم: خهککه لهناو خؤیان دا

دیارییان بؤیهکتر نارد.

تهادت المرأة: ناهرمهککه لهرویشتن دا

لارو لهنجهی کردو کهسی لهگهل

نهبوو.

تهدى فلان: فلانکس ههولئ

شارمزابوونی دا ه خهریکی

شارمزیی کردنی خهک بوو.

استهدى فلان: فلانکس ههولئ

دؤزیهوهی رِيگای راستی دا.

استهدى فلانًا: داوای لهفلان کرد

د مفرم موی: { هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ } ه
 همروا ناوه بؤ بهر و مردم کردن و
 شارمزایی کردن و گه یان دنی
 نادمیزاد به مبهست به شیوه
 هندی و هیمن ه قورنان دفرم موی:
 { إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى }.

الهُدَى: نه و نازدهمیه به دیاری
 دمبردئ بؤ حرم بؤ قوربانی ه
 بیاو ماقول و ریزداری ولات و
 بنه ماله ه دمگوترئ: (فلان هدی بنی
 فلان) ه پئو شوین و رموش ه
 دمگوترئ: (فلان حسن الهدی):
 فلانکس هئسو کهوتی جوانه.

الهُدَى: رېبازو دابو نمریت ه حوشری
 کهورمی تهمه پینج سال.
 هدیة الأمر: لایه نی شت.

الهُدَى: به مانا (الهُدَى) دئ ه لایه و
 جبهه و شوین ه رېبازی راست ه
 دمگوترئ: (ضل فلان هدیته):
 فلانکس له رېبازی راستی خوی
 لای دا.

الهُدَى: نیازو مبهست ه نهوشویننه
 دمهوئ بوی بجی ه دمگوترئ: (ضل
 فلان هدیته): فلانکس رېبازی
 راستی خوی لی گوم بوو ه داریکه
 و مکوو نر وایه بؤ ناشو ناعور
 به کاردئ.

الهُدَى: بیاو ماقول و ریش سبی

رنگای راستی نیشان بدا.

المُهْدَا: کهسیک زور دیاری بنیرئ بؤ
 خه لك.

المُهْدَى: نه و تورمکه و زمره
 دیاریه که ی تیدا دمنیردئ.
 المُهْدِيَّة: دمگوترئ: (فلان علی
 مُهْدِيَّتِه): فلانکس له سر حال و
 وزعی پيشووی خویته.

الهادی: ناویکه له ناوه جوانه کانی
 بهر و مردمگار ه چاوساغ و رئ
 نیشاندمر ه (ك: هداة) ه همروا ناوه
 بؤ نهستو ه شیر ه سهرمتیر ه (ك:
 هراد).

الهادية: پيشه تاي هه موو شتيك ه
 عهصاو گوجان ه بهرديك له ناو
 ناودا بئو هه نديكي دمرکهوتبي ه
 (ك: هراد).

هاديات الخيل: پيشه تاي رموه نه سب.

هرادی الخيل: پيشه تاي رموه نه سب.

هرادي الليل: سهره تاي شهو.

هرادي الإبل: يه کهم و جبهی حوشر
 که دمردمکون.

الهداء من الرجال: پياوی زمبوونی کهم
 عهقل و کالقام ه و مرگن و زورخورو
 تهمبهل.

الهدَاة: لَوَغَه تِيكَه لَه (الأداة).

الهُدَى: رۆزی روناك ه رېباز ه رنگای
 ناشکراو شارمزایی کهر ه قورنان

هَذَبَ النَخْلَةَ: درخته خورماگهی لهپرژو
پال پاک کردموه.

أَهْذَبَ: پهلهی کرد ۵ دهگوتری: (أَهْذَبَ
الإنسان في مشيه): نادهمیزادهکه
لهپریشان دا پهلهی کرد.

أَهْذَيْتَ السَّحَابَةَ مَاءً: ههورهکه
بهخیرایی بارانی باراند.

هَذَبَ النَخْلَةَ: دارخورماگهی لهپرژو
پال پاک کردموه.

هَذَبَ الْكَلَامَ: قسهگهی پوختهکرد
لهوشتانهی لای ږهوانبیزان
بهناشرین دادمنری.

هَذَبَ الْكِتَابَ: کتیبهگهی پوختهکرد
لهو شتانهی زیدمن و پیویست نین.
الْهَذَبُ: صاف و پوخته، پالفته ۵
دهگوتری: (مالي مودته هَذَبَ).

الْهَذَبُ: دهگوتری: (فرس هَذَبَ):
نهمسپیکي گورج و گۆل و تیزرویه.
هَذَا الشَّيْءُ هَذَا وَهَذَا: خیرا شتهگهی
برې.

هَذَا الْقُرْآنُ: خیرا خیرا قورنانهگهی
خویندموه.

هَذَا الْحَدِيثُ: فهرمودهی گپراپهوه.

أَهْذَيْتَ الشَّيْءَ: شتهگهی گورج برپهوه.
هَذَاذَلِكَ: برپهوه، کوټایی هات، تهواو
بوو.
الْهُذُ: تیزو برنده.

بنهماله ۵ بوك ۵ نهو ناژدهلهی
بهدیاری دمبری بۆ حهرهم ۵ دیل.
الْهَذِي: هاوشتومو هاوشان ۵ دهگوتری:
(عندي هَذِي).

الْهَذِيَّةُ: بوك ۵ دیاری کهدوست و خرم
دمیدمن بهیهکتری ۵ لهپروانگهی
خوشهویستی و ریزگرتنهوه ۵ (ك:
هدایا).

هَذَاتُ الْخَيْلُ وَهَرَهَا هَذَا: نهسپهکان
لهبهر ماندویی کهوتن.

هَذَا الشَّيْءُ: شتهگهی برپهوه بهخیرایی.

هَذَا الْكَلَامُ: قسهی زۆرو پرو پوچی
کردن.

هَذَا فَلَانًا بِلِسَانِهِ: قسهی ناشیرینی
بهمفلانکهس گوت ۵ هموالتیکی ناخوشی
پې ږاگهپاند.

هَذِي مِنَ الْبَرِّ: لهسهرما مرد.

هَذَاتُ الْقَرْعَةُ: برینهکه داومشا.

الْهَذَا: دهگوتری: (سيف هَذَا):
شمشیری خیرا پرو تیز.

الْهَذَا: خاکهناز، بیل.

هَذَبَ الْقُرْمُ هَذَبًا: خهټکهکه گال و بوغل و
چمفه چهقیان زۆر بوو.

هَذَبَ الْمَاءَ: ناومکه جاری بوو، ږهوان بوو.

هَذَبَ الشَّيْءَ: شتهگهی برپهوه،
دوولهتی کرد ۵ پاکي کرد لهشتی
لاومکی و پوختهگهی هیشهوه.

الهِذُّ: به مانا (الهذُّ) دئ.

بیتهدمر.

الهَذَا: دمگوترئ: (ناب هَذَا): کهلبی

الهِزُّ: به مانا (المهذار) دئ.

برپنده، ددانی تیز.

هَئَرَمَ فلان: فلانکس له پوښتن په لوی

الهَذَا: برپنده ۵ رښکاپ، نازا بو

کرد، خیرا پوښی ۵ له قسه کردن دا

روښتن ۵ دمگوترئ: (جَمَلٌ هَذَا):

په لوی کرد ۵ له خوښندنه وه دا

حوشتریکي نازابه بو رښکا برین.

په لوی کرد ۵ دمگوترئ: (هَئَرَمَ

الهَئَرُ: تیزو برپنده ۵ دمگوترئ:

القرآن): به په لوی قورئانی

(سیکن هندو).

خوښندنه وه له مانای وشو ورسته و

هَئَرُ الرجل في منطقه هَئَرًا وهَئَرًا: پیاوکه

نایه ته کانی ورد نه بووه.

قسه ی نابه جی گوتن.

هَئَرَمَ السيف: شمشیرکه بری.

هَئَرُ اليوم هَئَرًا: نه مړو گهرم بوو ۵

الهَئَرُ والهَئَرَةُ والهَئَرُ: زور بلئ.

دمگوترئ: (یوم هاذر).

الهَئَرَمی: شهرمنگیزو نازاوه جی و

هَئَرُ كلامه: قسه کانی زور بهی هه له و پرو

چغه چه ناو.

پوچ بوون ۵ (فهو هَئَر).

هَئَفَ هَئَرًا: په لوی کرد ۵ (فهو هاذف).

أَهْئَرُ في كلامه: له وتارمه کی دا،

الهَئَلُ: نیوه شهو.

له قسه کانی دا زوری هه له تیدابوو ۵

الهَئَلُ: پیاوی سوک و جهسته بچوک

گوتراوه (من كَثَرُ أَهْئَر): کهسیک

۵ نه سبی پشت دریزئ زمعیفو

زور بلئ هه له دمکا.

لاواز ۵ شوینی نرمایی له سارای

المِهْذَارُ: کهسیکه له قسه کانی زور

پانو پوردا که مروف نه گاته

وشه ی هه له و نابه جی هه بن ۵

سهرلیواری نرماییه که هستی پی

گوتراوه (المِكْشَارُ مِهْذَار) ۵ (ك):

ناکا ۵ تیری بچوک ۵ گردو لکه ۵

مهاذیر).

بارانیك له دوره وه بیبرئ ۵ جوگه

الهَئَرُ: دمگوترئ: (لاندرو لاهَئَر):

ثاوی بچوک ۵ تمکه هه ور ۵

نه کهم نه زور.

سهرمتای شهو یان کوئایی شهو ۵

الهَئَرُ: قسه ی بی مانا و پرو پوچ.

(ك: هذالیل) ۵ دمگوترئ: (ذهب

الهَئَرُ: کهسیک زور له قسه کردن دا

ثوبه هذالیل) قوماشه که پارچه

هه له بکا، قسه ی نابه جی له دهم

پارچه بوو.

هَذَّمْ: لهږوښتنی دا خیرا خیرا

ههنگاو هه لټیان به لام

ههنگاو مکانی کورت بوون.

هَذَمَ الشَّيْءُ هَذَمًا: خیراشته که ی بړی.

هَذَمَ الطَّعَامَ: خیراو به په له خوارنده که ی

خوارد.

الهَذَامُ: شمشیری بړنده.

الهَذَامُ: شمشیری تیز ه نازاو نه ترس ه

دمگوتری: (سنان هَذَام): نوکه

رېمبیکي تیز ه (شفره هَذَام):

کیردېکی تیزه خیرا شت دېږی.

الهَيْذَامُ: نازاو چاونه ترس ه زور خور.

الهَذَامَةُ وَالْهَذَمَةُ: تیزو بړنده ه

دمگوتری: (شفره هَذَامَة وَهَذَمَة):

کیردېکی تیزو خیرا بړه.

الهَذُومُ: دمگوتری: (سکین هَذُوم):

کیردېکی خیرا بړو تیزه.

الهَيْذَمُ: خوږپوه ه خیرا ه گورج گول.

الهَذَاهِذُ: خو هه لکیش و دروزن،

همرکه سیك ببینی دهلی نه و

خزمه یان نیسی بؤ کردوم.

الهَذَاهِذُ: دمگوتری: (سیف هَذَاهِذُ):

شمشیری تیزو بړنده.

الهَذَاهُذُ: به مانا (الهَذَاهِذُ) دی.

هَذَا بالسيف هَذَا: به شمشیر بړپه و ه

بړی.

هذی فلان هذياً وهذياناً: وړپنه ی کرد،

قسه ی بی سمر و بهری گوتن ه

بزرگانندی ه دهشگوتری: (هذی فلان

بالشی): فلانکس له وړپنه و

بزرگانندنه که ی دا نه وشته ی گوت.

هاذا: هاوېه شی کرد له وړپنه کردن و

بزرگانندن دا، له وته ی ناشیرین و

ناشایسته دا.

تهاذی القوم: خه لکه که هه نډکیان

قسه ی ناشیرینیان به هه نډکیان

گوتن.

الهَذَا: وړپنه کردن به قسه ی غه لته و

بی مانا.

الهَذِيَانُ: تیک چوونی عهقل

به شیوېه کی کاتی و بی هوښوون و

ومناگاهاتنه وه.

هَرَأَ فلان في منطقه هَرَأً: فلانکس زوری

قسه ی هه لته و په لته و کردن.

هَرَأَتِ الرِّيحُ: رېشه بایه که سارد بوو.

هَرَأَ البرد فلاناً هَرَأً وهَرَاءً: سهرماکه

له سمر فلانکس توند بوو تاگیانی

دمرچواند، یان خهریک بوو بیکوژی.

هَرَأَ فلان اللحم: فلانکس گوشته که ی

باش برژاند باشی کولاند.

هَرَيَ اللحم هَرَأً وهَرَأً: گوشته که

باشباش برژا.

هَرَيَ المال والقوم: مال و سامانه که هه روا

خاو من ماله کان سهرماو گهرما

لهناوى بردن ه (فهم مَهْرُون).

أَهْرَ الْقَوْمُ فِي الرِّوَاغِ: خه لکه که نیواره
سهرمایان بوو.

أَهْرًا فَلَانًا: فلانکه سی کوشت.

أَهْرًا الْبَرْدُ فَلَانًا: سهرما له سهر
فلانکه س توند بوو تا کوشتی یان
خهریک بوو بیکوژی.

أَهْرًا الْكِلَامُ وَفِيهِ: زوری قسه کردو
قسه گانی مهبه ستیان نه پیکا.

أَهْرَ اللَّحْمُ: گوشته که ی زور کولاند
زوری برژاند.

هَرًا اللَّحْمُ: گوشته که ی زور کولاند.

تَهْرًا اللَّحْمُ: گوشته که ی زور کوئی تاوای
لی هات له نیسقانه که کهوته خوار.
تَهْرَاتُ الْمَاشِيَةِ: نازه له کان به سهر
فهوتان و له ناوچون.

الْهَرَاءُ: ناخاوتنی بی سهر و بهره،
هه له مت و پرو پوچ ه دگوتری:
(رَجُلٌ هَرَاءٌ): پیاوینکه قسه گانی
هیچیان به سهر هیچه وه نییه.

الْهَرَاءُ: نه مامی درمختی خورما.

الْهَرَاءُ: به مانا (الْهَرَاءُ دئ).

الْهَرَاءُ: ناهرم تیک ناخاوتنه گانی بی
سهر و بهربن.

الْهَرِيءُ: گوشتی چاک و باش کولاو
ناماده گراو بو خواردن به جوړیک
نه ومنده کوئیند رایی نیسقانی

بهردابی.

الْهَرِيئَةُ: نه وگاته ی سهرما له خه لک و
مال و سامان دداو زیانیان بی
دمگه به نی.

هَرَبٌ هَرَبًا وَهَرَبًا: هه لانت، رای کرد.

هَرَبٌ دَمُهُ: زور ترسا.

هَرَبَ نَصْفَ الْوَتِدِ فِي الْأَرْضِ: نیووی
سینگه که به زهوی دا روچوو.

هَرَبَ فُلَانٌ هَرَبًا: فلانکه س پیر بوو
(لَوْغَمَتِيْكَ لَه هَرَم).

أَهْرَبَ فُلَانٌ: فلانکه س په له ی کرد
له رویشتن دا، رؤی به ترسه وه.

أَهْرَبَ فِي الْأَرْضِ: دوور که و ته وه.

أَهْرَبَ فِي الرَّأْيِ: چوووه قولایی راو
بوچوونه که وه ه دهمگوتری: (جاء
فُلَانٌ مُهْرَبًا): فلان هات زور سوربوو
له سهر کارمکه.

أَهْرَبَ: په له ی کرد ه به گورجی رؤی.

أَهْرَبَتِ الرِّيحُ مَاعْلَى وَجْهِ الْأَرْضِ:
رفشه بایه که چی له سهر روی زموی
بوو رای دا.

أَهْرَبَ فَلَانًا: فلانکه سی ناچار کرد هه لی
ه رابکا.

هَرَبٌ فَلَانًا: وای لی کرد هه لی،
بقاچینی، رابکا.

هَرَبَ الْبِضَاعَةِ الْمُنَوَّعَةِ: مال ه
قاچاخه که ی له ولاتی که وه برده

ولَاتِيكِي تَر، به قاجاغي داخلِي كرد.

الْمُهْرَبُ: مالَمال، دارِيكه وهرزِيرو

كشتيار زهوي كِيَلدراوي پِي تهخت

دمكهن.

الْمُهْرَبُ: ههلاتن ۵ بهناو شويني

خُولِيجهشاردان ۵ دمگوتري: (فلان

مَهْرَب لُنا): فلانكس بهناي

نِيَميه.

الْمُهْرَبُ: قاجاغي كهتاواني كالا نهو

ديوكردن و نه مديوكردن نه نجام

دمدا.

هَرِيَجَ الْعَمَلُ: نيشهكهي بهناپِيكو

پِيكي نه نجام دا.

هَرِيذُ: رويشت بهرُويشتنيكي وا نه گاته

نه نذازه ي غاردان.

الْهَرِيذُ: پياوي ناييني زمردهشتي

كهمرپهرشتي ناتهشكهده دمكا ۵

وشهكه فارسييه و گراوه بهعهرمبي.

الْهَرِيذِي: جوره رويشتنيكه لارو

لهنجهي تِيدياه ۵ رويشتني حوشترو

نازهل و لاخي تر كاتي لهسر لا

دمپروا.

الْهَرْبُعُ: سوكو گورج و گول ۵ دزي

گورج و گول گوركي گورج و گول ۵

(ك: هرابع).

هَرَوَاتُ الشَّيْءِ: شتهكهي دِي بونهوهي

هراوان بي ۵ دمگوتري: (هَرَوَاتُ ثَوْبَةٍ):

كراسهكهي دادِي بونهوهي هراوان بي.

هَرَوَاتُ شِدْقُهُ: لاشهويلي راكيشا بولاي

گوپچكهي.

هَرَوَاتُ فَلَانًا بِالرَّمَحِ: بهشمشير لهفلاني دا

۵ دمگوتري: (هَرَوَاتُ عَرَضَةٍ): تانهي

لهناموسي دا لهكه داري كرد.

هَرَوَاتُ اللَّحْمِ: گوشتهكهي باش كولاند ۵

(فهر هريت).

هَرَوَاتُ الرَّجُلِ وَغَيْرَ هَرَوَاتٍ: پياومكه شهويلي

پان بوو ۵ دمگوتري: (هو امرت

الشِدْقِ) يان (هريت الشِدْقِ).

أَهَرَوَاتُ اللَّحْمِ: گوشتهكهي چاك كولاند.

هَرَوَاتُ شِدْقُهُ: شهويلي هراوان كرد،

ليكي كيشايهوه.

تهارت: دمي كردموهو زوري قسهكرد.

الهريت (ثوب هريت): كراسيكي دپاوو

ونجر و نجر گراوه ۵ (عرض هريت):

ناموسي تانه ليَدراو ۵ (رجل

هريت): پياويكه نهيني بو

ناپاريزري و قسه ي ناشيرين و

نهشياو دمكا.

الْهَرَكَةُ: شير ۵ سهري لوت ۵ رهشايي

نيوان كه لبي سهگ.

هَرَجٌ فِي الْحَدِيثِ هَرَجًا: درِيزه ي

به قسهكردنهكه داو قسه ي تِيكهل و

پِيكهل كردن.

هَرَجُ الْقَوْمِ: خهلكهكه كهوتنه ناو نازاووهو

ناشوب و کوشتن و بگرمو به مردموه.

هَرَجُ الفرس: نه سپهکه به گورجی بازی

هاویشته ه (فهر هراج و مهراج).

هَرَجُ الرجلُ في الأمر: پیاومکه له کارمه‌دا

کهوته شک و گومانه‌وهو به پروای

به واقیعه‌که نه‌کرد.

هَرَجَ الباب: دمرگاکه‌ی به‌کراومیی جی

هیشت.

هَرَجَ النوم: زور نوست.

هَرَجَ البعير ونحوه: حوشرمه‌که له‌بهر

زوری گهرما یان باری قورس چاوی

لایل و پیل بوون ه دمشگوتری: (هَرَجَ

الرجل): پیاومکه چاوی لایل و پیل

بوون له‌بهر زوری گهرما یان زور

رؤیشتن.

أهْرَجَ الرجل: پیاومکه حوشرمه‌که‌ی

به‌هوی گهرمای زور یان باری گران

چاوی لایل و پیل بوون.

أهْرَجَ البعير ونحوه: به‌گهرمای نیومرؤ

حوشرمه‌که‌ی تاودا تا چاوی لایل و

پیل بوون.

هَرَجَ: هه‌راو هۆری‌ای به‌ریاکردو کیشه‌و

نیزاعی نایه‌وه.

هَرَجَ بالأسد: هه‌رای له‌شیرمه‌که‌ی کرد

همله‌له‌ی لی کیشا بۆنه‌وه‌ی دمری

بکا.

هَرَجَ البعير: به‌گهرمای نیومرؤ

حوشرمه‌که‌ی تاودا تا چاوی لایل و

پیل بوون.

هَرَجَ الحمرُ فلاتاً: عه‌رقه‌که‌ی فلا‌نکه‌سی

سه‌رخۆش کرد، هاواری کرد

پیکه‌نی، حال و مزعی شیواند.

إنهْرَجَ فلان من الحمر: پیاومکه له‌ناکامی

عه‌رق خواردنه‌مه‌دا هی‌زو توانای

نه‌ماو کهوته لاره لارو گۆده گۆد.

استهْرَجَ الرأي لفلان: راو بۆ‌جونی بۆ

فلا‌نکه‌س به‌هی‌زو فراوان بوو.

المهْرَجُ: پرپیاگه‌نده‌کارو زمانلوس بۆ

بانگه‌شه‌و پیا‌هه‌ئ‌سدان و

بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی شتی پرپو پوچ ه

که‌سیک به‌قه‌سی سمیرو هه‌لۆیستی

تایبه‌تی و لاسایی کردنه‌وه‌ی خه‌ئک

ومپیکه‌نین بینن.

الهْرَجُ: زۆری‌نه‌ی شت ه هیتنه‌و ناشوب و

تی‌کچرزان ه دمه‌گوتری: (أصبح القومُ

في هَرَجٍ و مَرَجٍ) ه گهرمه‌ی شه‌رو

زوری کو‌زراو ه زپه‌ خه‌ون، خه‌ونی

پرپو پوچ.

الهْرَجُ: دپاو شه‌قبوو ه زه‌بون

له‌مه‌رشتیک بی.

الهْرَجَةُ: که‌وانی نه‌رم ه (ك: هَرَجُ).

الهْرَاجَةُ: کۆمه‌ئیک خه‌ئق که‌به‌قه‌سی

دروو پرپیاگه‌نده‌ی شت هه‌ل‌مه‌کی‌شن و

بانگه‌شه‌ی بۆ‌دمکه‌ن.

هَرَجَلُ فُلَانٍ هَرَجَلَةٌ وَهَرَجَالًا: فَلَانِكُ هَس
رُؤِيشْتَنهَكه‌ی تِيكَه‌ل و پِيكَه‌ل بُوو
هه‌ندِيكِي گورگه لوفه‌و هه‌ندِيكِي
ناسايي بُوو.

هَرَجَلُ فِي اَعْمَالِه: نِيشه‌كه‌ی رِيك و
پِيك نه‌بُوو ته‌رتيب و نه‌زمي
تيَدانه‌بُوو.

الهَرَجَلُ: هه‌نگاو درِيژ ه (ك: هراجِل).
الهَرَجُولُ: مَرُوفِي درِيژ ه خوشترِي
گهورمو زمبه‌للاح ه (ك: هراجيل).

هَرَدُ النَّاسِ هَرَدًا: خه‌لَكه‌كه تِيكَه‌لَاو بُوون
تِيك چِرْژان.

هَرَدُ الشُّوبِ: كراسه‌كه‌ی درِي، ونجِر
ونجِرِي كُرد ه به‌پوهكي و مِرَس پهنكي
كُرد.

هَرَدُ اللَّحْمِ: گُوشْتَه‌كه‌ی زُور كُولَانْد.

هَرَدُ الْعِرْحَضِ: تانه‌ی له‌ناموسي دا.
هَرَدُ اللَّحْمِ هَرَدًا: گُوشْتَه‌كه هه‌لومَرِي،
رزي.

هَرَدُ شِدْقُهُ: شه‌ويله‌ی پان و فراوان بُوو ه
(فهر اهرَد).

هَرَدُ فُلَانٍ: فَلَانِكُ هَس پُوشاكِي
پهنككراو به‌ومِرسي پُوشي.

هَرَدُ اللَّحْمِ أَوْ الشُّوبِ: گُوشْتَه‌كه‌ی زُور
كُولَانْد پان كراسه‌كه‌ی زُور درِي ه
ونجِر ونجِرِي كُرد ه دهمشگوترِي:
(هَرَدُ الشُّوبِ): كراسه‌كه‌ی به‌پهنكي

و مِرَس رهنك كُرد.

الهَرْدُ: نوعامه ه پياوي خويِرِي.

الهَرْدُ: گيا كوپرگوم.

الهَرْدِي: شتي رهنك كراو به‌پهنكي
ومِرَس.

هَرْدَبُ: بازِيكِي گهوره‌ی هاويشت.

الهَرْدَبُ: تِرَسَنُوك و كه‌ته‌و بِي عه‌قَل.

الهَرْدَبَةُ: به‌مانا (الهَرْدَبُ) دِي ه پياوي
كه‌ته‌ی زمبه‌للاحِي درِيژو جه‌تاوَل ه
پيرهميرد.

هَرَّ هَرًّا: بُولَه‌ تَرِي هه‌لومَرِيوي خوارد.

هَرَّ الشُّوكِ: چَقْلَه‌كه وشك بُوو هيج
ته‌رايي تِيْدَا نه‌ما ه به‌جُورِيك له‌ومِر
خُور خُوي لِي بُوارد نه‌يخوارد.

هَرَّ سَلْحُهُ: سكي چوو تا گياني دهرچوو.

هَرَّ النَّوَأُ سَلْحُهُ: دهرمانه‌كه سكي رهمان
كُرد.

هَرَّ الْقَوْسُ هَرِيرًا: كه‌وانه‌كه دهنكي لِي
هات.

هَرَّ فُلَانٌ فِي رَجِهِ السَّائِلِ هَرًّا: فَلَانِكُ هَس
به‌مِرُو گِرْزِي سِوَالَكه‌رمكه‌ی به‌مِرِي كُرد
لِي توره‌ بُوو.

هَرَّ الْكَلْبُ: سه‌گه‌كه لوراندي، ومِرِي دهمي
داپچِرِي و كه‌تَبِه‌ی دهرخستن.

هَرَّ إِلَيْهِ: ومِرِي به‌بِي لورانندن ههر
عه‌فعه‌في بُوو.

هَرَّ النَّاسُ فَلَانًا: خه‌لَك لاي فَلَانِيان هِي

ناخوښ بوو، چه زیان له چاره ی نه بوو.

هَرُ الْبَرْدُ الْكَلْبُ: سهرما وای له سهگه که

کرد بلورین.

هَرُ الشَّيْءُ: شته که ی ناخوښ ویست.

هَرُ فُلَانٍ هَرًّا: فلانکس رهوشتی ناشیرین

بوو.

هَرَّتْ الْإِبِلُ: حوشرکه توشی نه خوښی

هه وگردنی نیوان پیست و گوشت

بووه.

أَهْرُ فُلَانٍ الْغَنَمُ: فلانکس مهرو

بزنه گانی بردنه سهرناو.

أَهْرُ الْبَرْدُ الْكَلْبُ: سهرما سهگه که ی

هیناو ته وهرین ۵ له پهنه دا هاتوو

دهلی: (شَرُّ أَهْرٍ ذَانَابُ): نهم پهنده

بو حالتیک دمگوتری که تارمایی

شهر و نه گبه تی له ناسووه

دمرکه وتبی.

هَارَةٌ: بهروپا تهقییه ووه لی توږه بوو،

پییدا هه لشاخی.

الْهَرَارُ: دمردیکه توشی حوشر دمبی

و مگوو هاوسان دمکه ویتنه نیوان

پیست و گوشتیه ووه ۵ دمردیکه

توشی حوشر دمبی گوهری پی

دمگری دتوپین.

الْهَرُّ: پشيله ۵ (ك: هِرْزَة). (الْهِرَّة)

پشيله ی می ۵ لیخوپینی مهرو بزن.

الْهَرُّ: شیر که دهنکی رویشتنی دی ۵

ناوو شیري زور.

الْهَرَّارُ: سهگ که که لبه گانی دمرده خاو

دهم دمکاته ووه ۵ بی عهقل و کالقام.

الْهَرَّارَانُ: دو نه ستیرمن په کیان ناوی

(النسر الواقع) ه نهوی تریان ناوی

(قلب العقرب) ه، دهلین که هه لاتنی

نهوان که وته بهر شهو دونیا زور

سارد دمبی.

الْهَرُّورُ: نهو بوله تری و دهنکه

میوژانه یه که له هی شووه تری

دمکه وونه خوار.

الْهَرِيرُ: وهری سهگ به لوره و هروسکه.

الْهَرِيرَةُ: پی ناخوښ بوون ۵ گرزی و

مونی ۵ دمگوتری: (أَجْدُ فِي وَجْهِهِ

هريرة): له دهم و چاوی دا گرزی یه که

دهبینم.

هَرُّوزُ الْهَيَّوَانُ: ناژه لکه مندار بووه.

تهرؤز من الجوع: له برسا مرد.

هَرَسَ الشَّيْءُ هَرَسًا: شته که ی کوتا ۵

به شتیکی پان شته که ی په ستاوت ۵

زوری کوتا.

هَرَسَ الطَّعَامُ: به خیرایی و په له پهل

خواردنه که ی خوارد.

هَرَسَ الرَّجُلُ هَرَسًا: پیاووه که نهوسنو

زور خوږ بوو ۵ به نهینی نانی خوارد.

الْمِهْرَاسُ: حوشری زور خوږ ۵

حوشری که تهو زبه لاه ۵ پیاویک

له شه وو شه و پموی نه ترسی ۵

هاومن و سندوئل که شتیان تیدا

دمکوتری ۵ بهردیکه هموزیک

لاکیشی لئ هه لدمکه ندری بو

دمستنویر گرتن و شتی وا ۵ نهو

کوکتکه داری گهنم و چه لئوک و

شتی وای پی دمکوتری.

الهراس: درهختیکی گهوره په له پیپی

(القریة) په له ولاتی میصرو

حه به شه و سه نیغال دهری، توپکلی

سپی یان خاکیه ۵ له ولاتی سودان

پپی دمکوتری: (الخزّامی).

الهراسه: دوزمن شکی ۵ دمکوتری: (بو

فلان ذو هراسه): خاوه نی نه ردو

نگین و دمه لاتن دوزمن تارو

ماردمکه.

الهراس: نهوکه سهی که شکه دروست

دمکا ۵ همرسه لئ دهنی ۵ همرسه

فروش ۵ نهوسن و زور خور.

الهرس: پشيله.

الهرس: به مانا (الهراس) دئ ۵ به مانا

(الهرس) دئ ۵ ههروا به مانا پوژاکی

رزیوو بی که لک دئ.

الهريس: گهنمه کوتا و پيش نهووی

بکولیندری.

الهريس: که شکه، کیشتی همرسه

گهنمه کوتا و گوشتی زوری تی

دمکری ۵ جوړه حه لوابه که له ناردو

روڼ و شه کر دروست دمکری ۵

(أرض هريسة): خاک و ولاتیکه

درهختی همراسی زور لئ بروی.

هَرَشَ الدهرُ هَرَشاً: رۆزگار ناخوښ و

پېرچورتم بوو.

هَرَشَ الكلبُ الكلبُ ونهوه: سهگه که

شمره سهگی کرد له گهن سهگه کهی

تر.

هَرَشَ الرجلُ بعض الكلاب على بعض:

پیاوکه هه ندی له سهگه گانی

بهردایه هه ندیکی تریان (شهره

سهگی پی کردن) هه لئیان بو

شهر کردن.

هَرَشَ فلان هَرَشاً: فلانکس رهوشتی

ناشیرین بوو.

هَرَشَ بين الناس: فیتنه و ناشوبی خسته

ناو خه لکه وه.

اهترشت الكلابُ أو الديكة أو نعوما:

سهگه گان شهریان بوو.

تهارشت الكلاب: به مانا (اهترشت) دئ

۵ دمشگوتری: (تهارش القوم):

خه لکه که بوو به شهره و همرایان.

تهرش الغيم: هه ورمکه لاجوو بوو به

هه ساو.

مُهاَرَش: دمکوتری: (فرس مُهارش):

نهمپیکی گورج و گوئل و سمرنهمه.

الهِرْشُ: مَرَوْهِي كَيْلِي وَشَك تَهَبِيَات.

هَرَشَفَ الشَّيْئُ: شَتَهَكَه وَشَك بُوو.

تَهَرَشَفَ: كَهَم كَهَم نَاوَمَكَهِي خَوَارِدَهوَه.

الهِرْشَفَةُ: پَارَجَه پَهْرُؤِيَهَكَه نَاوِي پِي

وَشَك دَهَكْرِيَتَهوَه ۵ لِيَقَهو پَهْرُؤِي

نَاو قَوَتَهوَه مَهْرَمَكَهَب كَهوَشَك

دَمِييَتَهوَه.

الهِرْشَمُ: بَهْرَدِي نَهْرَم ۵ كِيُوو شَاخِي

هَهَلُولُ وَ كَوْنَكُون ۵ كَهْزِي بِيچَكُولَهِي

نَاوَدَار.

الهِرْشِن: شَهوِيلَه پَان.

هَرِيصَ هَرَصًا: گِرُؤِيِي وَشَكِي تَوَشِيوَو.

هَرَشُ: جَهَسَتَهِي بَه گِرُؤِيِي دَاوَمَشَا.

الهِرِيصَةُ: زَهَلَكَاو.

الهِرْصُ: گِرُؤِيِي وَشَك لَه جَهَسَتَهَا.

هَرَضَ الشُّوبُ: قَوْمَاشَهَكَهِي وَنَجِرَ وَنَجِرَ

كَرَد.

هَرُطَ غِي الْكَلَامَ هَرَطًا: قَهَسِي تِيكَه لَاو

كَرَدَن وَ زُؤَرِي شَتِي بِي كَه لَك وَ پِرُو

بُوج هَه لَرَشَت.

هَرُطَ عِرَضَ أَخِيَه: تَانَهو تَه شَهَرِي

لَه نَامُوس وَ كَه سَايَه تِي بَرَاكَهِي دَا.

هَرُطَ الرَّجُلَ هَرَطًا: فَلَانَكَهَس گُؤَشَتِي شَل

بُوو، دَاچُؤِرَا دَوَاي نَهوَهِي گُؤَشَتِي

تَوَنَدُو پَتَهو بُوو، جَاشَل بُووَنِي

گُؤَشَتَهَكَهِي بَه هُوِي نَه خُوشِي پَان

تَرَسُو بِيَمَهوَه بِي.

تَهَارُطُ الْغَصَامَان: دَوَكَه سَه بَه كَيْشَه

هَاتُووَمَكَه جَنِيُويَان بَه يَهَك دَا.

الْهَرُطُ: گُؤَشَتِي كَزُو شَلُو لِيَنج

كَهوَمَكُوو جَلَم وَابِي ۵ گُؤَشَتِيك كَه

كُوَلِيَنئِرَا وَرَدُو هَارِبِي.

الْهَرُطُ: گُؤَشَتِي كَزُو لَاوَازي لِيَنج

وَمَكُوو جَلَم ۵ نَاژَه لِي گَهوَرَمُو كَه تَه

۵ پِيَاوِي دَهوَلَه مَهَنَد ۵ (ك: أَهْرَاط

وَهْرُوط).

الْهَرُطَةُ: كَيْلُو نَه حَمَه قُو تَرَسَنُوك ۵

(ك: هَرُط).

الْهَيْرُطُ: نَهْرَمُو لِيَنج.

الْهَرُطَالُ: پِيَاوِي دَرِيْزِي جَه سَتَه گَهوَرَمُو

كَه تَه.

الْهَرُطَانُ: رَوَمَكِي شُؤْفَان ۵ خَهْرَتَه لَه.

هَرِيعَ الدَّمِ هَرَعًا: خَوِيَنَهَكَه رِزَا ۵ رَهْوَان

بُوو.

هَرِيعَ فَلَان: فَلَانَكَهَس بَه خَيْرَايِي رُؤِيِي.

هَرِيعَ الصَّبِيِّ: مَنَدَالَهَكَه خَيْرَا گَرِيَا ۵ (فَهْر

هَرِيع وَهِي هَرِيعَةُ): يَان بَازي دَا ۵

قَوْرَتَان دَمَهْرَمُوِي: (وَجَاءَه قَرْمَه

يَهْرَعُون إِلِيَه).

أَفْرَعَ الرَّجُلُ: پِيَاوَمَكَه بَه پَه شُؤْكَاوِي

رُؤِيِي يَان بَازي دَا.

أَفْرَعَ الْقَوْمُ الرَّمَاحَ: خَه لَكَهَكَه

رَمَبَه كَانِيَان بَهْرَز كَرَدَنَهوَمُو رُؤِيَشَتَن

بُو بَهْرَمَنگَارِيِي.

أَهْرَعُ الرَّجُلُ: پیاومکه بهشل و شیواوی

رؤی ۵ پیاومکه له‌رها یان له‌ترسا

یان به‌هوی له‌رزو تاوه کهوته

له‌رزین ۵ کالقام و عه‌قل سوک بوو ۵

(فهو مَهْرَع).

هَرَعُ الْقَوْمِ رِمَاحَهُمْ وَبِهَا: خه‌لکه‌که

رمبه‌کانیان به‌رز کرده‌وه و به‌رمو

دوژمن رویشتن.

اهْتَرَعُ وَالْعَرْدُ: که‌مانه‌که‌ی شکاند ۵ یان

شورکه داره‌که‌ی شکاند.

تَهَرَعُ الرِّمَاحُ: خه‌لکه‌که رمب

به‌دهسته‌وه هاتن.

المَهْرَعُ: سوور بوو له‌سهر شت.

المَهْرُوعُ: که‌سێک له‌ناکامی هیلای و

ماندویتی بمری.

الهَرَاغُ: رویشتن به‌شیوه‌ی په‌شوکاوی و

خیرایی ۵ خیرا لی‌خوژین ۵ خیرا

بازدان.

الهَرَعُ: به‌مانا (الهَرَاغُ) دئی.

الهَرِاعُ: گه‌لای و مریو به‌هوی

رمشه‌باوه.

الهَرِيعَةُ: دره‌ختۆکه‌ی لق و پۆپ باریک و

بچوک.

الهَيْسَرُ: ترسنۆک و لاوازو بی‌خیر ۵

بای خیرا روو تمپ و توژ به‌رپاکه‌ر

۵ ئافرمتی قیزه‌ قیزکه‌رو جریهن و

گورج.

الهَيْرَعَةُ: شمشال و بلویری شوان ۵

خیوی بیابان.

هَرَفَ الرَّجُلُ هَرَفًا: پیاومکه چه‌نه‌ی دا

قه‌سه‌ی ورپنه‌و بی‌مانای کردن ۵

ده‌گوتری: (فَلَانٌ يَهْرِفُ بِمَا لَا يَعْرِفُ):

پیاومکه چه‌نه‌ی دا قه‌سه‌ی ورپنه‌و بی‌

مانای کردن ۵ ده‌گوتری: (فَلَانٌ يَهْرِفُ

بِمَا لَا يَعْرِفُ): فلانکه‌س نازانی چی ده‌لی.

هَرَفَ بَفَلَانٍ: زیاد له‌حه‌د مه‌دحی فلانی

کرد زوژ زینده‌ روئی کرد له‌وسف و

پیدا‌هه‌نگوتن دا.

هَرَفَ السَّبْعُ: درنده‌که گوی قولاخ‌ی

ده‌نگه‌که بوو.

هَرَفَتِ الرِّيحُ فَلَانًا: رمشه‌بایه‌که

فلانکه‌سی سوک کرد وای لی‌ کرد

خیرا برپوا.

أَهْرَفَ الرَّجُلُ: پیاومکه مال و سامانی

زیادی کرد.

أَهْرَفَتِ النِّخْلَةُ: دارخورماکه زوو

میوه‌که‌ی پی‌ گه‌یاند.

الهَرَفُ: ههرشتی‌ک زوو پی‌ بگا

له‌میومو شتی وا.

هَرَقَ الْمَاءُ وَغَوَى هَرَقًا: ناومکه‌ی هه‌لپزانده

ناوی.

أَهْرَقَ الْمَاءُ: ناوه‌که‌ی پرشت.

هَرَقٌ: ده‌گوتری: (هَرَقَ عَلَى جَمْرِكَ):

ئاو برپژینه به‌سهر ئاگرمه‌کت دا

واته پشو درېزبه و خوږاگره له سمر
کاره ساته که.

تهارق القوم: خه لکه که شمره ناویان
کرد ۵ ناویان به سهریه ک دا کرد ۵
شهریان کردو خوینی یه کترین
رشت.

إِهْرُورِقُ الْمَاءُ أَوْ الدَّمِ: ناومکه جاری بوو،
ږهوان بوو.

الْمُهْرَقُ: پهړی سپی که له سهری
دموو سرئ ۵ پارچه چندراوینکه
له ناوړیشمی سپی صمغی تن
هه لده سوورئ و سفت و لوس
دمکړئ و نه مجار له سهری
دموو سرئ ۵ نامیریکه له شوو شه و
شتی و پوښاکي پئ سفت و لوس
دمکړئ ۵ سارای روته و سوته مهړو
۵ کاغزی سفت و لوسی سمغ لئ
دراو که له یواری چاپه مهنی دا
به کار دئ.

الْمُهْرَقَان: دمریایه که سهرریز دگا و
شه پوښ دماوئ ۵ نهوشوینهی ناوی
دمریای لئ دهرپزته ناوچال و چوښی
دمورو بهری.

الْمُهْرَقَان: بهمانا (الْمُهْرَقَان) دئ.

الِهْرَقُ: پوښاک و قوماشی پزیوو کون.

الِهْرَقْلُ: بیژنگ ۵ (ثياب هِرَقْلِيَّة):
پوښاکي رزیو.

هَرَقْلٌ وَهَرَقْلٌ: ناوی مهلیکی رومه.

هَرَكْلُ الرَّجُلُ: پیاوکه به لارو له نجه

پوښی و به حال پئی له زموی دهن او
هیواش هه لنگاوی هه لښایه وه.

الْهَرَاكِلُ: پیاوی که ته و زه لام، یان
نازه لئ که ورو و جهسته زمبه لاج.

الْهَرَاكِلَةُ: شوینی کوبونه ووی
شه پوله کانی ناو ۵ سهگی ناوی ۵
گیانله بهری دمریای گه ورو و
زمبه لاج ۵ ماسی زور زل.

الْهَرَكْلَةُ وَالْهَرَكْلَةُ: جهسته جوان و
شوځ و شمنگ.

الْهَرَكُولَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی که هه لئ
پان و زل ۵ یان نافرمتی جوان.

هَرَقْلُ: گورگه لوفه ی کرد ۵ به
نهرمه غار روښت.

الِهْرَلُ: کولنه بهسه ۵ مندالی ژن
له میردیکي تری.

هَرَمَتِ الْإِبِلُ هَرَمًا: حوشرمه که درمختی
هرمی خوارد.

هَرَمَ الرَّجُلُ: پیاوکه ته مهنی دریز بوو
که پیشته حاله تی که نهفتی بهر بوو
زمعیضو لاواز بوو.

أَهْرَمَ الدَّهْرُ فَلَانًا: رزگار فلانی
که نهفت و لاواز کرد.

هَرَمَ الدَّهْرُ فَلَانًا: رزگار فلانی
که نهفت و زمبون کرد.

هَرَمٌ فُلَانٍ اللَّحْمَ: فُلَانِكِهَسْ گۆشتهكهی

پارچه پارچه كرد ۵ كوتكوتی كرد.

هَرَمُ الْأَمْرِ: كارمكهی بهگرنكو گهوره

نیشان دا زیاد لهحمقی دایه و زیده

رۆیی كرد لهووسپ دانی دا.

هَرَمُ الْبِنَاءِ: پالنهخانهكهی لهسهر

شیوهی ههرهه بیناگرد.

تِهَارَمَ فُلَانٍ: فُلَانِكِهَسْ خۆی بهپيرو

كهنهفت دانا وەلێ وانهبوو.

الْهَرَمُ: جۆره بهرمهرداریکی ترشه و كهمی

سویری ههیه.

الْهَرَمُ: پالنهخانهیهکی گهوره و فراوانه

یهکی لهفیرعهونهکانی میصر

بنیاتی ناوه، لهبهردی گهوره و

راسته و پاشتهکراو بنیات نراوه،

بۆیه دروستی کردوو کهمرد تییدا

بنیژری ژۆربهیان بناغهکهیان چوار

دیواری شیوه سی سوچه، نهه

دیوارانه بۆ حهوا بهرزبوونهوه و

ورده وردهوێك هاتوونهوه تا

لهناکاما سههری دیوارهکان

گهیهشتونهوهیهک و بوونه یهک

سوچی تیژو سههری ههرمهکهی

هێك هیناوه ۵ (ك: أهرام).

الْهَرَمُ الْأَنْجُ: جۆره ههرمهیهک

دیوارهکانی له سهکۆی یهک

لهسههریهک هێك دێ ۵ ههرمه

(سقارة المدرج): کۆنترین بینای

گهوره و بهرزو فراوانه له میژوو دا

که بهبهرد دروست کرابێ.

الْهَرَمُ: پیری کهنهفت؛ کهبگاته تهمهنی

رهزیلی و زهلیلی ۵ عهقل ۵ نهفس ۵

دهگوتری: (لا أدري بَمَ يُولع

هَرْمُك؟): نازانم نهفست عاشقی

چی بووه ۵ رای پهسههندو

بهنهزمون ۵ پیالهی کهل بوو ۵

قاپ و زهرهێك کهل تیکهوت بێ.

الْهَرْمُ: داری وشك، قهلاشکهری.

الْهَرْمَان: عهقل و ناوهز ۵ رای پهسههند.

الْهَرْمَةُ: دوامندالی پیرهمیارد و پیرههژن

۵ پیچهوانهی نۆیهره.

الْهَرْمَةُ: دێله شیر.

الْهَرُومُ: ئاهرمتی بهدخوو رهوش

ناشیرین.

هَرَمَزُ الرَّجُلُ: قسهی بهنهسهپایی کرد

بهجۆرێك هاوهلهكهی گوێی

لێنهبی ۵ پیاوکه پاروی لهدهمی دا

هیناو بردو قوتی نهدا.

هَرْمَزُ: وشهیهکی فارسییه کراوه

بهعهرمیی ۵ لهلای فارسهکان ناوی

خودایهکیانه ۵ ناوی ئهستیره

موشتهرییه ۵ ناوی یهکیکه

لهپاشاکانیان سالی (۲۷۲ ز)

مردوو ۵ عهرمب وشه (الهرمز

والهاموز والهُرمزات)یان داناوه بو
شاهه نشای فارس.

هَرْمَسَ الرَّجُلُ: پیاومکه روی گرژ بوو.

هَرْمَسَ النَّاسُ: خه لکه که وروژان و

که وتنه ته حا ته حاو هاتوو چۆ.

الْهَرَامِسُ: شیرى نازاو بهه لمت و

په لامر دمى مروڤ.

الْهَرْمَاسُ: به مانا (الْهَرَامِسُ) دئ ۵

بیجوى پلنگ.

الْهَرْمُوسُ: رابه سه ندو سوور بوو

له سر هه لوپستى خوى.

الْهَرْمِيسُ: به مانا (الْهَرَامِسُ) دئ ۵

که پر که مدن.

الْهَرْمِيسَةُ: مینه ی دوراچه؛ جوړه

بالندمه که ومکوو کهو.

هَرْمَطُ الرَّجُلُ عرض فلان: پیاومکه

تانهو ته شهرى له ناموس و

که سایه تی فلانکه س دا.

إِهْرَمْعُ الرَّجُلُ: پیاومکه له پوښتن دا

په له ی کرد ۵ خیرا پوی ۵ خیرا

گریا، زوو هرمیسکی هاتنه خوار.

إِهْرَمْعُ فِي مَنْطِقَةِ وَحْدِيْشَة: زور روجوووه

ناو قسه وه.

إِهْرَمْعُ إِلَيْه: خوى به گرينوك خسته

به رچاو ۵ گريانى هينايه خوى.

هَرْمَلَتِ الْعَجُوزُ: پيرزنه که زور جووه

سالموه و که نهفت بوو.

هَرْمَلُ الْوَيْرُ: کولکی خوشترمه که
هه لومرى، روتا به وه.

هَرْمَلُ الرَّجُلُ الشُّغْرُ: پیاومکه موومکانی

هه لکیشان، برینی.

هَرْمَلُ الرَّجُلُ: موى پیاومکه ی موکیش

کردن، مووه گانی هه لکه ندن.

هَرْمَلُ عَمَلُهُ: کردموه که ی پوچ کردموه.

الْهَرْمِلُ: خوشتری پیر ۵ نافرته ی

جهسته نارپک و پیک و شپړپو.

الْهَرْمُولُ: پارچه مو؛ تۆپه له مو

به سهرموه بمینیتته وه.

الْهَرْمُونُ: هورمون؛ ماده مه که بری

غوده له خوین دا دمى دمدن

جهسته به هوپه وه هستيار دمبى و

نیشتای زیاد دمکا ۵ بۆتمونه

هورمونی جوته گون.

هَرَكْفَ الرَّجُلُ: پیاومکه پیکه نی

به هیواشی.

هَرَكَفَتِ الْمَرَأَةُ: نافرته که به هیواشی

گریاو به نه سپایی قسه ی کرد.

هَرَهَرَ الشَّيْءُ: شته که دفنگی په یدا کرد

هاره هاری لی هات ۵ دهگوتری:

(هَرَهَرَتِ الرِّيحُ): رهشه بایه که هازه

هاژی هات.

هَرَهَرَ الضَّانُ: مهرکه باراندى.

هَرَهَرَ الْأَسَدُ: شیرمه نه راندى.

هَرَهَرَ الرَّجُلُ: پیاومکه به مهبهستی

گالته کردن به حق له قافای

پیکه نینی دا.

هَرَهَر بِالْعَنَم: دمنگی مهرو بزنه کانی دا

بۆنه موی بچن بۆ سهرناومکهو

ناوبخونه وه.

هَرَهَر اللَّيْنُ: شیرمه که کاتی دۆشینی دا

خوشه ی هات.

هَرَهَر الشَّيْءُ: شته که ی جولاند.

تههره رت الریح: بابه که هازه ی هات.

الهَرَاهِرُ: شیریک زور بنه پینئ ٥ ناوی

زور یان شیر ی زور.

الهَرَاهَارُ: که سیك به مه بهستی

گالته کردن به حق و راستی زور بی

بکه نی و گالته به نایین بکا ٥ گوشتی

قه لهو ٥ شیر.

الهَرَفُورُ: نمو بۆله ترئ و میوزه

وشکه لانه ی له هینشوه ترئ

بهردمبینه وه دمکه ونه ژیر

دارمیومکه ٥ جوړه که شتیبه که.

هَرَاهُ هَرُؤا: به قامچی نهستور لئی دا.

هَرَى ثَوْبُهُ: کراسه که ی به پرنگی زمرد

رهنگ کرد.

تَهَرَاهُ: به مانا (هَرَاهُ) دئ.

الهَرَاءُ: ورینه.

الهَرَاءُ: نه مامه خورما ٥ سه خو نان

بده.

الهَرَاؤَةُ: گۆجانی نهستور ٥ قامچی

نهستور.

الهَرِي: هۆدهیه کی گه وره خۆراکی

باشای تیندا کۆدمگریته وه ٥ که نداو

یان زه لکاو ناوی لی هه لده هینجری

به هۆی نامیری ناو هه لئینجانه وه.

هَرُؤل: پروانه (هَرَل).

هَرَأُ به ومنه هَرَأُ وهَرُؤا: گالته ی بی کرد.

هَرَأُ الشَّيْءُ هَرَأا: شته که ی شکاند.

هَرَأُ اِبْلُهُ: حوشرمه کانی خستنه بهر سهرما

تا فهوتان و له ناو چون.

هَرَأُ راحِلَتُهُ: ولاخی سواریه که ی ناژوت.

هَرِئُ هَرَأا: مرد.

هَرِئُ بالشَّيْءِ ومنه: گالته ی به شته که

کرد، گالته ی له شته که هات.

أَهْرَأا: کهوته کوشنده ی سهرما وه.

أَهْرَأَت الدَّابَّةُ بِالرَّجْلِ: ولاخه که

به خیرایی پیاومکه ی گه یانده

شوینی مه بهست.

أَهْرَأَ الرَّجْلُ اِبْلُهُ: پیاومکه حوشرمه کی

لی خوری، ناژوتی.

تَهْرَأ بالشَّيْءِ: گالته ی به شته که هات.

اسْتَهْرَأَ بَغِيه: گالته ی به غه پری خوی

کرد.

الهَارِئَةُ: دمشتی چه واشه کهر، دمشتیک

تراویله که ی هه بی و رلبوار به هه له

بهری ٥ دمگوترئ: (مفازة هاذئة):

سارایه که تراویله که ی هه به ٥ (غذاة

که هه موو کەس تە ماعی تێدەکا.	کرد.
الْهَزْرَةُ: زەوی نەرم ە تە مەل و	هَزُّ الْهَادِي الْإِبِلَ: حودیه خوینەکه
تە مومزەل ە دەرگوتری: (رجل فيه	بە گۆرانی حوشرە کهی خستنه سەر
هَزَرَات): پیاویکە زۆر تە مەل ە	پەوتی خوش پەوی.
(رجل ذو هَزَرَات): پیاویکە	هَزَزَ الشَّجَرَةَ وَغَرَهَا: درەختە کهی
لە هه موو نیشیکا تی بشکی.	راتەکاند.
الْهَزْرُ: زەعیفو زەبوون.	إِهْتَزَّ الشَّيْءُ: شتە که کەوتە جەو
هَزَزَ فِي عِلْوِهِ: لە باز دانه کهی دا گورج	جول و هەلته ک و داته ک.
بوو، زۆر رۆی.	إِهْتَزَّ النَّبَاتُ: پووە که که گەشە کردو
الْهَزَارِفُ وَالْهَزْرَانُ: گورج و خیرا ە	بەرزبوو.
جەستە گەورە.	إِهْتَزَّتْ الْأَرْضُ: زەوییە بە پیت و
هَزَزَ: پەلە کرد.	بەرمەکت بوو گیاو گزی رواند.
الْهَزَارِقُ: بە مانا (الْهَزَارِفُ) دی.	إِهْتَزَّ الْإِبِلُ: حوشرە که نیشاتی
هَزَّ الرَّجُلُ هِزَةً: پیاو که جوست و چالاک	پەیدا کرد لە رۆشتنی داو کەوتە
بوو، گەشە کردو نارامی گرت.	سەر پەوتی خوش پەوی.
هَزَّ الْقِدْرُ: مەنجە ئە که لە کاتی کولان دا	إِهْتَزَّ الرَّجُلُ: پیاو که نیشاتی
قلبه قلبی هات، گیزە هات.	پەیدا کردو کەوتە سەر خوشی و
هَزَّ الشَّهَابُ هَزِيْرًا: نەستیرە که کشا.	تەندروستی نارامی.
هَزَّتْ الرِّيحُ: رەشە باکە هاژە هاژی	إِهْتَزَّ الشَّهَابُ: نەستیرە که بە گورجی و
لە درەختەکان هینا.	تیز پەوی کشا.
هَزَّ الرُّعْدُ: هەورە که گۆلە گۆلی هات ە	إِهْتَزَّ لَكَذَا: بەو شتە کە یف خوش و
شریخ و هوپی هات.	شادمان بوو.
هَزَّ الشَّيْءُ رِيَةً: شتە کهی راوشاند رای	تَهَزَّ الشَّيْءُ: شتە که کەوتە جەو
تەکاند ە قورنەن دەر مەرموی: {وَهَزِّي	جول.
إِلَيْكَ بِجَذَعِ الثَّخَلَةِ}.	الْإِهْتِزَازُ: حالەتی جەستە یە لە کاتی
هَزَّ الْهَرَاءُ وَالْمَاءُ النَّبَاتُ: هەواو ناو	لە مەینە و مەدا.
گەشە یان بەروو مە که کردو بالای	الْهَزَائِرُ: جوورتم و تەنگانە (تاکی نییە)

- ه همره گۆ دئ. ه همره گۆ دئ.
- الْهَزَّةُ: دىگوترى: (امراة هَزَّة):
- نافرمتيکه شهرانى و حمز لهناژاوه
- دهکا ه (ك: هَزَات).
- هَزَعَه هَزْعاً: پهلهى کرد.
- هَزَعَتِ الدَّابَّةُ فِي الْحَشِيشِ: حهيوانهکه
- لهناو حهشيشه و لهومردا لهومردا.
- هَزَعُ الشَّيْءِ: شتهکهى شکاند ه
- دىگوترى: (هَزَعُ فُلَاناً): ملى
- فلانکەسى کوتا.
- هَزَعُ الْأَشْيَاءِ: شتهکانى لَبِك
- بلاوکردنهوه.
- إِهْتَزَعَ: پهلهى کرد ه جهواشه بوو.
- إِهْتَزَعَ السَّيْفُ: شمشيرهکه لهرلهرى
- کرد نهرمه ليقه بوو.
- إِنْهَزَعَ: شکا ه وردبوو.
- تَهَزَّعَ: بهمانا (إِهْتَزَعَ دئ ه دىگوترى:
- (تَهَزَّعَتِ الْمَرْأَةُ فِي مَشِيهَا): نافرمتهکه
- لهپويشتن دا لارو لهنجهى کرد.
- تَهَزَّعَ فُلَانٌ: فلانکەس روى خوى گرژ
- کرد روگرژى بهسمر خوى دا هينا
- ه دىگوترى: (تهزع لفلان): خوى
- لهفلان نهناس کرد.
- الْأَهْزَعُ مِنَ الْقَذَائِفِ وَالسَّهَامِ: نهوميه
- فيشهکيک يا تيرىک بهتهنيا
- لهفيشهکدان و تيردان دا مابيتيهوه ه
- دىگوترى: (مالي الدار أَهْزَعُ):
- کهس لهخانومهکا نيهه.
- الْمِهْزَعُ: کهسيک همر درهختيک
- راومشيئى بيشکيئى ه دىگوترى
- سندول و دىگوترى.
- الْمِهْزَعُ: فيشهک و تيره که لهفيشهکدان و
- تيردان دابميئى.
- الْمِهْزَعُ: جم و جول و هلبهزو دابهزو.
- الْمِهْزِيعُ مِنَ اللَّيْلِ: سييهكى پهکهى
- شهو يان چواريهكى سهرمتاي شهو
- ه نهحمهق و گيل ه (ك: هَزَع).
- الْمِهْزَعَةُ: ترسو ههراو هورباى ناو
- گورهمپانى شهر.
- هَزَفَتِ الرِّيحُ الشَّيْءَ هَزْفاً: رهشهباکه
- درهختهکهى ههژاندو موتوربهى
- کرد.
- الْهَزَفُ: تهبيات و وشک و سرك ه گورج و
- گول ه پهپدرىژ.
- هَزَقَ هَزَقاً: چوست و چالاک بوو.
- هَزَقَ فِي الضَّحْكِ: زور پيکهنى.
- أَهْزَقَ فِي الضَّحْكِ: بهمانا (هَزَقَ فِيهِ) دئ
- ه واته زور پيکهنى.
- الْمِهْزَاقُ مِنَ النَّاسِ: کهسيک زور
- پيکهنينى هيواشى بئ و کالقام بئ
- ه دىگوترى: (امراة مِهْزَاق):
- نافرمتيکى کالقامى ههميشه دهم
- بهپيکهنينى لهسهرهخويه.
- الْمِهْزَقُ: هيزه فيزو جم و جول ه

قريشكهو تيزى دهنگى ههور.

الْهَزَقُ: بهمانا (المِهْزاق) دئ ۵ دهنگى

ههور كه زور گهورهو توند بئ.

هَزَلْ هَزَلْ: لاواز بوو ۵ كزو كوئلهوار بوو.

هَزَلْ الْقَوْمُ: خهلكهكه چهيوانهكانيان كزو

لاواز بوون.

هَزَلْ فَلانَ فِي كلامه هَزَلْ: فلانكهس

گائتهو سوحبهتى كرد لهكارمكهدا

جيدى نهبوو، شتهكهى بهههوانته

گرت.

هَزَلْ الرَّجُلُ: پياوهمكه نازدهكاني مندار

بونهموه ههزار كهوت.

هَزَلْ الدابة: ولاخهكهى كزكرد بههوى

نهموه بهباشى بهخيوى نهكرد.

هَزَلْ فَلانَ هَزَلْ: فلانكهس گائتهو

سوعبهتى كرد.

هَزَلْ هُزالاً: زمعيفو لاواز بوو، دمگوترئ:

(هَزَلْ حال فلان): ومزعو حالى فلان

لاواز يوو، دايه نوشوستى.

أَهْزَلَ الرَّجُلُ: پياوهمكه نازدهلو

ولاخهكاني كزو لاواز بوون ۵

دمگوترئ: (أَهْزَلَ الْقَوْمُ): خهلكهكه

كرانىو قاتو قبرى لهنازدهلو

ولاخهكانيانى داو بهقچون ۵ مالو

دارايى خويان شاردهموه لهترسى

قاتو قبرى.

أَهْزَلَ الشَّيْءُ: شتهكهى لاواز كرد.

أَهْزَلَ فَلاناً: فلانكهسى بهبياوئكى

گائتهبازو قهشمهرى كهر هاته

بهرچاو.

أَهْزَلَ الدابة: ولاخهكهى لاواز كرد.

هَزَلْ فَلانَ فَلاناً: فلانكهس گائتهى

لهگهفلان دا كرد.

المهزلة: كزو كوئلهواريى ۵ قاتو قبرىو

كرانى ۵ ورينه ۵ كاريك زورينهى

گائتهو سوعبهت بئ، شته

جيديهكاني كهه بن ۵ شانوكهريو

تهمسيليهك پئكهنينو شتى

سهيرو عهنتيكهى زور تيدايئ.

المهزول من الشعر: نهو شيعرهى بونيهو

ههيكهلى ناريك و پئك بئ ۵ (ك:

مهازيل).

الهْزَالُ: زمعيفو لاوازيى.

الهْزَالَةُ: گائتهو كهپو شتى پئكهنين

هاورده.

الهْزِيلُ: شتى زور گائته ناميز.

الهْزَلُ: ورينهو قسهى پرو پوچ ۵ قسهى

خاوو بئ تامو خوى.

الهْزَلُ: مارو مؤر، پئري مار به ههموو

جورمهكانيهوه.

الهزِيل: زمعيفو لاواز ۵ (ك: هَزَل).

الهْزِيلُ: ههئسو كهوتى جادوبازو چاو

بهستكهه كهبهفهندو هئلو چاو

بهستمكىو دمست سوكى برئ كارى

سهر سوږهينهر نه نجام دېدا.

هَزَمَج: په لې کې.

هَزَمَتِ الْأَفْطَا: وشو و رسته کانا

تېکه ل و پېکه ل بوون.

الهِز لاج: گورج و خيرا.

هَزَمَ الشَّيْءُ هَزْماً وهزماً: شته که په نګی

هات ه دموگوتري: (هَزَمَ الرعد):

ههورمه گولاندي، شريخاندي.

هَزَمَتِ الرِّيحُ: رهشې باکه هاشاندي،

هازاندي.

هَزَمَ فلان على فلان: فلانکس به زهې

به فلانکس دا هاته وه.

هَزَمَ الشَّيْءُ: شته که لول و خسته

سهریه ک، ههنديکی به سهر ههنديکی

داداېه وه.

هَزَمَ الْعَدُوَّ هَزْماً: دوژمنی شکاندي

به سهری دا زال بوو.

هَزَمَ الشَّيْءُ: دمستی خسته ناو شته که و مو

هه لیکولی ه چالی تیکرد.

هَزَمَ الْأَرْضَ: گلی لادا له سهر په کی

له کاریزاو دکانو و ناوی زوړو رونی لی

دمرهینا.

هَزَمَ له حق: مافی پېشیل کرد.

هَزَمَ الشَّيْءُ: شته که شکاندي و وردو

هاری کرد.

هَزَمَ الْعَدُوَّ: دوژمنی شکاندي به سهری

دا زال بوو.

إِهْتَزَمَ الْفَرَسُ: نه سپه که خر مه خر می

روپشتنی هات.

إِهْتَزَمَتِ السَّحَابَةُ: ههورمه که له گه ل

گول و گرمه گرم دا بارانی شی

باراند.

إِهْتَزَمَ الْأَمْرُ: برپاری کاره که ی داو

په لې کرد بو نه نجامدانی.

إِهْتَزَمَ الشَّاءُ: مهره که ی سهر پری ه

له په ندي پېشینان دا هاتووه

(إِهْتَزَمُوا ذِيحْتَكُم مَادَامَ بِهَا طَرَقَ):

کوشتییه که سهر پرن پېش نه وه ی

کزو کول و وار بی.

تَهَزَّمَ الشَّيْءُ: به مانا (إِهْتَزَمَ) دئ ه

دمگوتري: (تَهَزَّمَ الْفَرَسُ): نه سپه که

خرمه خر می روپشتنی هات ه

(تَهَزَّمت السحابة بالماء): ههورمه که

گولاندي و بارانی شی باراند.

تَهَزَّمت العصا: عهصا که شکاو قرچه ی

هات.

تَهَزَّمَ الرعد: ههورمه گولاندي.

تَهَزَّمَ البناءُ: باله خانه که تیک روخا.

استهَزَّمَ الْعَدُوَّ: دوژمنی شکاندي

به سهری دا زال بوو.

الْهَزَامُ: گوجان و عهصای کورت ه

کول و و هزو داری ناگر خوشکردن ه

داریکه سهرمه که ی ناگری تی

به ردمدري و مندا ل یاری شهړه

ناگری پئ دمهکن ه ههروا ناوه بو
 یارییهک منداڵ دمیکهن دههینن
 سههری پهکیکیان بهپارچه
 پهرویهک دادهپوشن، ئهمجار پهکه
 پهکه نهوانی تر بهدهست لیی
 دهمدن ههموو جارئ دهئین کئ بوو
 پئی کیشای؟ کهههلی هینا کئ پئی
 کیشاوه نیتر پهروکه دهخهنه سهر
 سهروچاوی نهوی ترو لیی دهمدن
 ههتا دزمانئ کئ لیی داومو ناومهکی
 دهئئ ههروا تا کوئایی ه (ک:
 مهازیم).

الهَازِمَة: بهلاو کارمسات ه (ک: هرازم).
 الهَزْمُ: زموی نزم و شیوه چال و تهخت
 ه گهدمو ریخوله ه ههوری تهنگ
 کهناوی تیدانهبی ه کون و درزی
 کوندهی ناو.
 الهَزْمُ: دمنگ ه دمنگی کهوانی تیر ه
 فیه فپی تیر.

الهَزْمُ: نهسپی جله و خوش ه بارانی
 بههردهوام و دریزخایهه
 دهسگوترئ: (فرس هزَم الصوت):
 نهسپیکه دمنگی وهکوو دمنگی
 ههرو وایه، حیلای دهئیی ههوره
 دهگولینن.

الهَازِمَة: زموی نزم و مهپلهو چال ه
 دمنگ و گرمه.

هزمة السَئور: دمنگی قورگی پشيله ه

قوئکهو چائی ههئکهنراو لهبهرد ه
 (ک: هزم وهزوم).
 الهَزْمَة: بزنی دووسا.
 الهَزْمَة من القدر: مهنجهئیک دهنگی
 قلبه قلوب و کولانی ببیسرئ.
 الهَزْمَة من السراب: ولاخی کزو
 کولهوارو لاواز.
 الهَزْمُ: شتیک بهناشکرا دهنگی
 جهرهسی لی بی.

الهَزِيمُ: گوله گولئ ههور ه دهنگی
 خرمه خرمی رویشتنی نهسپ ه
 نهسپی حیلکه گهوره ه بارانی
 دریزخایهه و بهردهوام ه دوژمنی
 شکاوو رمتیندراو.

الهَزِيمَة: تیک شکاو لهشهپدا ه بیریک
 ناوی زور بی ه ولاخ و نازهلی کزو
 لاواز ه نهسپی عهرهق کردو بههوی
 زور رویشتن و ماندو بوونهوه ه (ک:
 هزانم).

الهَزِيمُ: تیکشکانی تهواوو جهرگپ.
 الهَزِيمُ: شیر ه پتهوی رهق و رهخته.
 الهَزْمَجَة: قسهکردنی خیرا خیراو
 لیكدان لیكدان ه گال و بوغل و
 تیکهلاو بوونی دمنگهکان.

هَزْمُ الشَّيْءِ: شتهکی لهه لهه پئ
 کرد، خستیه شهقهتوله ه زهلیل و
 ملکهچی کرد.

تَهْزَهُزَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ: دلی بوی لی دا ۵

دلی پیی کرایه وه.

الْهَازِهُزُّ مِنَ الْمَاءِ: ناوی زوری رهوان

که له بهر زوری کلهو بکا ۵ نه گهر بؤ

شمشیر به کارهات مهبه ست

شمشیری بریسکه دارو سپی و بی

به لهو له که یه که له گانو مه عدنی

ره من دروست کرابی.

الْهَازِهُزُّ: دهق به مانا (هَازِهُزُّ دئی).

الْهَازِهُزُّ مِنَ الْآبَارِ: بیر قو، زور قو.

الْهَازِهُزُّ: به لاو کارمسات که خه لک

بتاسینی و مه دهوشیان بکا.

هَزَا هَزَا: رؤی.

هَسْ: وشه یه که بؤ دهر کردنی مهرو بزن

۵ همرمانکردنه به بیدمگ بوون واته

وسیه.

هَسْ فُلَانٌ هَسَاً: فلانکس له بهر خو یه وه

هسهی بؤ خو ی کرد.

هَسْ الشَّيْءُ: شته که ی باریک کرده وه

شکاندی.

هَسْ الْكَلَامُ هَسِيًا: هسه کانی له سهر خو

کردن.

هَسْ الْوَلَدُ: له منداله که تورده بوو

بوئه وهی بیدمگ بی.

الهيس: وردکراو هارپا و له همرشتیک

بی.

الْهَسْ: هسهی سرته که لی حالی

نه بی.

هَسَسَ الرَّجُلُ: پیاو که شهو رؤی.

هَسَسَ لَيْلَتَهُ كُلَّهَا: شهو که هه مووی

به ریوه بوو ههر رؤی ۵ نوزدی

لیوه هات ۵ ده سگوتری: (هَسَسَ

الْخِلْخَالَ وَهَسَسَتِ الدَّرْعُ).

هَسَسَ الْمَاءُ: ناو که بهرونی و جوانی

هاته خوار.

هَسَسَ الْخَدِيثُ: هسه که ی شارده وه.

تَهَسَسَ: به مانا (هَسَسَ دئی).

الْهَسَاسُ: رؤیشتن به شهو ۵ دهنگی

سمی حوشر ۵ هسهی به نه سپایی.

الْهَسَاسُ: هسهی ناو دل و تو ویزی

مروؤ له گه ل خسودی خو ی ۵

وه سو مه وه دهنه دهنه ی ناو دهر وون.

الْهَسَاسُ: هسهی به نه سپایی که لی

حالی نه بی ۵ نهو که سهی شهو

ناخه وئی و خهریکی نی شکردنه ۵

هه ساب ۵ رؤیشتنی خیرا.

الْأَسَا: خه لکانیک که ده که ونه

حاله تی سهر سورمان و تاسانه وه.

هَشَرَ النَّاقَةُ هَشْرًا: ههرچی له گوانی

حوشر که ده هه بوو هه مووی دؤشی.

هَشَرَ الْبَعِيرُ: حوشر که سییه کانی

سوتان.

الهَشْرُ: سوکی و تهنگی شت.

الهَشْرَةُ: که یض و خو شی و ته پرده ماخی.

الْهَشِيرَةُ: درختیك زوو گه‌لای
هه‌لومری.

الْهَشُورُ: بهمانا (الْهَشِيرَةُ) دی.

الْهَيْشَرُ: پیاوی درێزی شلو شیواو ۵
هه‌روا ناوه بۆ رومکێک به‌ته‌مه‌نو
چقلاوویه له‌پێری رومگی
مورمه‌که‌به‌یه له‌ولاتی میصرو
ولاتانی سه‌ر دهریای ناوم‌پاست
دمروئ بالای به‌نه‌ندازه‌ی ۳۰ سم
تامه‌ترێک به‌رز دهبێته‌وه ۵ قه‌دو
لاسه‌که‌ی نه‌رمو شیوه‌ل شیوه‌له ۵
گه‌لاکانی به‌سه‌ر خۆی دا شو‌پ
دمبه‌نه‌وه، لای خواروی چقلاوی
که‌له‌که‌له روبه‌ری سه‌روی لوسو
گوته‌کانی زۆرو رمنگ شینن
میومه‌کی و مگوو دهنکه هه‌زوان
وايه.

هَشَّ الرَّجُلُ هَشًّا: به‌گۆجان و عه‌صا
هه‌له‌مه‌تی بۆب‌رد.

هَشَّ الشَّجَرَةَ: به‌گۆجان دره‌خته‌که‌ی
ته‌کاند، دره‌خته‌که‌ی کوتا بۆ نه‌وه‌ی
گه‌لاکانی هه‌لومری ۵ قورن‌ان
دمه‌هرموی: {وَأَهْشُ بِهَا عَلَى غَمِي}.

هَشَّ إِلَيْهِ وَلَهُ: دلی پێی کرایه‌وه ۵ پێی
دلخۆش بوو.

هَشَّ الْخَبْزَ وَخَمْرَهُ هَشًّا وَهَشُوشَةً: نانه‌که
ته‌نکو وشکو و پم‌بوو خه‌را ورد بوو.

هَشَّ الْعَرْدُ: عوده‌که شکا ۵ نه‌مامه‌که
شکا.

هَشَّ الشَّيْئُ هَشُوشَةً: شته‌که کلۆرو بی
هه‌یز بوو.

هَشَّشَ فَلَانًا: فلانکه‌سی که‌یف خۆش
کرد ته‌ردمه‌ماخی کرد ۵ هه‌ولێ
لاوازکردنی و زعیف بوونی دا.

إِهْشَشَ فَلَانٌ لِلْأَمْرِ بِهِ: فلانکه‌س هه‌زی
له‌کارمه‌که‌ بوو، دلی بۆی لی دا.
استه‌ش الشَّيْئُ: شته‌که‌ی به‌سوک و بی
نرخ زانی، سوکی کرد.

الْهَشَّ: شتێک به‌ناسانی بشکێ ۵
ده‌گوتری: (خېز هَشَّ): نانێکی
رمق و ته‌نکه هه‌ر له‌ خۆیه‌وه ورد
دمبێ ۵ هه‌رشتێک نه‌رمو ته‌نکو
خۆنه‌گرێی ۵ پیاوی روخۆش و دم
به‌پێکه‌نین ۵ نه‌سپێک زۆر ئاره‌ق
بکا ۵ ده‌شگوتری: (فرس هَشَّ
العنان): نه‌سپێکه‌ جه‌له‌و نه‌رمه‌،
جه‌له‌و خۆشه‌.

الْهَشَّاشُ: ده‌گوتری: (خېز هَشَّاش):
نانێکه‌ رمق و ته‌نکه هه‌ر له‌خۆیه‌وه
ورد دهبێ.

الْهَشَّاشَةُ: (هَشَّاشَةُ الْعِظَامِ):
نه‌خۆشییه‌که‌ زکماکه‌ توشی
کۆنه‌ندامی ئێسکی مرو‌ف دهبێ.

الْهَشَّاشَةُ: کونده‌ ئاو که‌له‌به‌ر ته‌نکیو

پندر نه بوونی ناوی لی بتکی.

الْهَشُوشُ: مه پێك زۆری شیر هه بێ ٥
به شیر بێ.

الْهَشُوشَةُ: له بواری کیمیادا بریتیه
له تایبهتمه ندیه کی ماده وای لی
دهکا ئاماده باشی زوو شکاندنی
تێدایی ٥ به ئاسانی بشکی.

الْهَشِيشُ مِنَ الرِّجَالِ: که سێک نه گهر
داوای یارمهتی و به خششی لی
بکری پێی خۆش بێ ٥ هه رشتیک
به ئاسانی تیک بشکی و خۆگر نه بێ
٥ وردو بهرت بوو جهسته لاوازو بێ
وهج ٥ بۆمینه (هَشِيشَةُ) دهگوتری.

هَشَلْتُ النَّاَقَةَ وَغُورَهَا: حوشرمه
که مێک شیر دا.

اهْتَشَلْتُ الدَّابَّةَ: به بێ نیزی خاوهنی،
ولاخه که ی به کارهینا.

الْهَشِيشَةُ: نهو ولاخ و ناژهل و نامیره
به بێ نیزی خاوهنی به کار
بهیندری یان داگیر بکری.

الْهَيْشَلَةُ: حوشری به سالاجوی هه لهو.
هَشَمَ الشَّيْنُ الْأَجْرَفَ أَوِ الْيَابَسَ هَشًا: شته
کلۆرمه یان وشکه که ی نامادم کرد بۆ
تیگوشین.

هَشَمَ النَّاَقَةَ: حوشرمه که ی دۆشی ٥
دهگوتری: (هَشَمَ ضَرْعَهَا).

هَشَمَ الشَّيْنُ الْأَجْرَفَ أَوِ الْيَابَسَ: بۆ

زێدمهروی له مانای (هَشَمَ) دێ ٥ واته
شته کلۆرمه یان وشکه وه بوومکه ی
زۆر ورد کرد.

إِنْهَشَمَ الشَّيْنُ: بۆ موطاومعه ی
(هَشَمَةُ) دێ.

إِنْهَشَمَ الْإِبِلُ: حوشرمه که لاواز بوو
لهرو کزو کۆله وار بوو.

إِهَشَمَ نَفْسَهُ لَهُ: خۆی بۆ شکاند، خۆی
له ئاستیا بچوک دانا.

تَهَشَمَ الشَّيْنُ: بۆ موطاومعه ی
(هَشَمَةُ) دێ.

تَهَشَمَتِ الْأَرْضُ: زۆر له میزه زمویه که
بارانی لی نه بارهوه.

تَهَشَمَ الشَّجَرُ: ددره خته که له بهر زۆر
وشک بوونی شکا تیک شکاو هاری
کرد ٥ دهگوتری: (تَهَشَمَتِ الرِّيحُ
الشَّجَرُ): رهشه بایه که دره خته که ی
تیک شکاند.

تَهَشَمَ عَلَى فُلَانٍ: به زمی به فلان دا
هاته وه.

تَهَشَمَ فُلَانًا: هه ولی دا فلان له خۆی
رازی بکا ٥ دهگوتری: (تَهَشَمْتُ
فُلَانًا لِلْمَعْرُوفِ): داوای به خشش و
پیاوهمیم له فلان کرد ٥ رهزی
فلانکه سم گرت.

الْمِهْشَامُ مِنَ النُّوقِ وَغُورَهَا: حوشرمه
زوو کزی.

الْهَاشِمُ: كَيَوِي نهرم و روخهك ه شیر
دۆشی لیزان ه (ك: هُشْم).

الْهَاشِمَةُ: بَرِينِيكَ نِيسْقَان ورد بكا.
الْهَاشَامُ: بهخشندهیی.

الْهَشْمُ: زَمَوِي سوتهمهروو بی بهرو بوم
ه زَمَوِي نَزْمُو دمشتایی ه (ك:
هشوم).

الْهَشْمُ: سهخی و دهست کراوه.
الْهَشْمَةُ: بزنهکیوی.

الْهَشُومُ مِنَ الْأَرْضِ: زَمَوِيهَك بیریکی
قوئی تهسکی تیدا هه لکه ندرایی.

الْهَشِيمُ: وردکراو بهرت بوو ه قورنان
دمه ه رموی: { فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ
الرَّيَّاحُ } ه درمختی گهندهل و رزیو
که دار کهر بهنارمزی خوئی
بهناسانی وردی دمکا ه پوش و
به لاشی سائی رابردوو ه شتی
وشکه و مبوو لههر جَوْرِيك بی ه
جهسته لاوازو زموون.

الْهَشِيمَةُ: كَيَوُو کهزو زَمَوِيهَك
درمخته گانی وشك بوین و
به پیومه مابن ه درمختی وشکی پزیو.
الْهَيْشُومُ مِنَ الْكَلِّ وَغَوِي: لهومری
وشکه وه بووی ناسک.

الْهَشْنَقُ: مهکۆکی جۆلا، نهوشتهی
جۆلا تیهودانه کهی لهسهر هه لدمکا.
هَشْنَشِ الشَّيْئِ: شته کهی جولاند.

تَهَشَّهَتِ الْمَرْأَةُ: ناهرمته که خوئی لای
می رده کهی خوشه و بیست کرد.

هَاشَاءُ: سوعبته و یاری له گهل کرد.

هَصَرَ فَلَانُ الشَّيْئِ: فَلَانْکِهَس شته کهی
شکاند.

هَصَرَ الْفُصْنَ وَغَوِي وَبِه: لقه دارم کهی
چه مانده وه شکاندیه وه به بی نه وهی
به ته و او بی لی بی کاته وه ه لقه دارم کهی
داهینا و رایته کاندو شور ی کرده وه.

هَصَرَ قِرْنَه: به تورپی بی چاوی
له بهرام بهرم کهی داگرت.

هَصَرَ الْخِيَوَانُ رَأْسَ الْفَرِيَسَةِ: درهنده که
سه ری نیچیرم کهی تیک شکاند.

هَصَرَ الشَّيْئِ هَصْرًا: شته که خواربوو.

اهتصر الْفُصْنُ: لقه درمخته که کهوته
سهرزموی.

اهتصر الشَّيْئِ: بهمانا (هَصْرَة) دئی.

اهتصر النخلة: لقو پۆبی
دارخورما کهی ریک خستن.

تَهَصَّرَتِ أَغْصَانُ الشَّجَرَةِ: لقو پۆبی
درمخته که شوپربۆوه.

المُتَهَصِّرُ: شیر.

الْهَصِيرُ: شیر ه بیای به هیزو به توانا.

الْهَصْرُ: بهمانا (الْهَصِيرُ) دئی ه شیر.

الْهَصْرَةُ: میرویه که ناهرمته بی بیان
وابوو ده توانن به هوئی نهو میرومه
سیحرو جادو له بیای بکهن.

الْهَصُورُ: شير.

هَصَّتْ النَّارَ وَخَوَّهَا هَمِيصاً: ناگره که

بلیسه‌ی داو روناکی خسته دهورو

به‌ری خوځیه‌وه.

هَصَّ فُلَانٌ هَصّاً: فلانکس پیی لی ناو

پلیشان‌دیه‌وه ۵ به‌په‌نجه‌کانی گرتی و

گوشی ۵ (فهو مهصوص وهصيص).

هَصَّ الرَّجُلُ: پیاوه‌که چاوی

بریسکه‌یان کرد.

الهَصَّة: چاوی فیل.

الهَصَّ: همرشتیک ره‌قو پته‌و بی.

هَصَمَ الشَّيْءُ هَصْماً: شته‌که‌ی شکاند.

هَصَمَ قِرْنَهُ: به‌رام‌به‌ره‌که‌ی شکاند، بوږی

دا.

الْمِهْصَمُ: شير.

الْهَيْصَمُ: نه‌ستورو به‌هیزو پته‌و ۵

جوړه به‌ردېکی سفتو لووسه ۵

ده‌شگوتری: (نَابٌ هَيْصَمٌ).

که‌لیمه‌که هم‌وو شتیک ده‌پاری.

الْهَصَاهِصُ: مروفی به‌هیز ۵ شیر

نازاو به‌هیز.

الهَصْنَاهُ: که‌سیک چاوی بریسکه‌یان

بی، تیشک بده‌نه‌وه.

هَصَاهَصْراً: پیر‌بوو که‌وته ساله‌وه.

هَضَبَ الرَّجُلُ هَضْباً: پیاوه‌که وه‌کوو

رؤیشتنی ولاخی گیل به‌ریگادا روی.

هَضَبَتِ السَّمَاءُ: ناسمان بارانی

به‌رده‌وام بوو ۵ درېژخایه‌ن بوو

بروکه‌ی نه‌دایه ۵ ده‌گوتری: (هَضَبٌ

الشاعر بالشعر): شاعره‌که درېزه‌ی

دا به‌شیر خوځندنه‌وه.

هَضَبَتِ السَّمَاءُ الْقَوْمُ: ناسمان

خه‌لکه‌که‌ی به‌ته‌واوی ته‌پر‌کردو

شرتو شو‌ی لی برین.

أَهْضَبَ فِي الْحَدِيثِ: چهند جارېک جووه

ناو قسه‌و باسه‌که‌وه‌و ده‌نگی

هه‌لپړی ۵ له‌سهر ته‌پولکه‌و شتی وا

دایه‌زی.

إِهْضَبَ فِي الْحَدِيثِ: به‌مانا (أَهْضَبَ) دئ.

الْأَهْضُوبَةُ: ته‌پولکه ۵ بان ۵ ده‌شتای

بان و به‌رز ۵ بارانی قه‌ترمه‌که‌وره‌و

درېژخایه‌ن ۵ (ك: أَهَاضِب).

الْهَضْبَةُ: بان؛ ده‌شتای بان و پوږ

که‌نه‌ملاو نه‌ولای نزم بن وه‌کوو

بانی مقان، بانی نیران ۵ کیوی

پانه‌وه بووی گه‌وره به‌سهر

روبه‌ریکی زوری زه‌وی دا پروانی ۵

(ك: هَضَبٌ وَهَضْبٌ وَهَضَابٌ) ۵

ده‌گوتری: (رَجُلٌ هَضْبٌ): پیاوونکی

سوږر قسه‌یه، زور بل‌ی په.

الْهَضْبُ: شتی پته‌وی ره‌ق ۵ نه‌سپیک

زور ناره‌ق بکا.

الْهَضِيبُ: (غَمٌ هَضِيبٌ): مه‌ریکی که‌م

شیره.

پان حوشر دمگوژی و پان دمیانخاو
دوایی قورسای خوی لهسه ریان
لادمبا.

الهَضُّ: شکان، ورد بوون.

هَضَلَ الرَّجُلُ بِالْكَلَامِ هَضْلًا: پیاومکه
کهوته ناو هسهو گوشت و گوژوه
دریزه پیدا.

أَهْضَلَتِ السَّمَاءُ: ناسمان بارانی باراند.

أَهْضَلَتِ الدُّنْيُ: دۆلچه که ناوی لی رزا
چونکه لهقه راخی بیرمکهی دا.

الْهَضَالُ: کهسیک شیعر بهگورانی

دهلی و دهیکاته حودییه بو
حوشرهکانی بۆئوهوی خیرا برؤن.

الْهَضَلُ: زور.

الْهَضْلَاءُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتیک مەمکی

دریزین و شۆربوبینهوه ۵ نافرمتیک
عادهی مانگانهی نهمایی.

الْهَيْضَلُ: سوپای زور ۵ تاقمی

پرچهک و یهگرتوو لهشهردا ۵

پیاوی دریزو کهتهو زهلام ۵

بۆنافرمت دمگوترئ: (الْهَيْضَلَةُ).

الْهَيْضَلَةُ: نافرمتی تهمەن مام ناومندی

۵ نهگهنج نهپیر ۵ حوشریک شیر

زور بی ۵ گال و بوغلی خهک

کهدنکیان تیکه لاو دمی.

هَضَمَ عَلَيْهِ هَضْمًا: هیرشی کرده سهر ۵

کهوته خوار، دابهزی. دمگوترئ: (ما

هَضَجَ الرَّجُلُ مَرَاثِيَه: پیاومکه جوان و
ریک و پیک نازدهکانی بهخیو
نهکردن.

الْهَضِيجُ: دمگوترئ: (صبيان هضيج):

مندالهکان بچوکن و نیش و کاریان
بهریک و پیک بۆئهنجام نادری و

هیچیان لهدمست نایه.

هَضَّتِ الْإِبِلُ هَضًّا: حوشرمکه پهلهی

کرد، خیرا رۆیشت ۵ دمگوترئ:

(هَضَّتِ السَّيْرُ): رۆیشتنهکی خیرا

کرد.

هَضَى فُلَانُ الْمَشْيَ: فلانکهس رۆیشتنیکی

جوان رۆی و تهکانی بهخوی دا.

هَضَى الشَّيْءُ: شتهکی شکاند و وردی کرد

۵ (فهو مهضوض وهضيض).

هَضَضَ الرَّجُلُ: پیاومکه بهتوندی قاجی

بهزهوی دا داو زهوییهکهی

بهستاوت.

أَهْضَضَ الشَّيْءُ: بۆ زیدمرویی لهمانای

(هَضَّةٌ دئ).

أَهْضَضَ نَفْسَهُ لِفُلَانٍ: خوی کهمترخه

نیشان دا بهرامبهر فلان و نهفسی

خوی ههتا بۆ زیده خزمهتکردنی

ئهو بابایه.

الْهَضَاءُ: کۆمهل و تاقم ۵ دهسته

سهر بازو بۆله پیشمهرکه.

الْهَضَّاضُ: نیره حوشر کهپیاو دمگوژی

هَضَمَ عَلَيْهِ: هِيشِي نِه كِرْدَوْتِه سَهَر،
لِي نَزِيك نِه بَوْتِه وَه.

هَضَمَ لَهُ مِنْ حَتِه: وَاِزِي لِه هِه نَدِي مَافِي
خَوِي هِيْنَا بُو هَاوَه لِه كِه ي بِه كِه مَرْدَن
نَاِزَاِي.

هَضَمَ الشَّيْءُ: شَتِه كِه ي شَكَاَنَد.

هَضَمَ فَلَانًا: سَتِه مِي لِه فُلَان كِه س كِرْدَو
مَافِي خَوِي نِه دَايِه.

هَضَمَ نَفْسَهُ: لِه رِيْزِي خَوِي كِه م كِرْدِه وَه،
خَوِي شَكَاَنَد ه نِه مَفْسِي خَوِي دَايِه زَاَنَد.

هَضَمَ الطَّعَامَ: خَوَارْدَنِه كِه ي نِه زَم كِرْد ه
دِه شَكُوْتَرِي: (هَضَمَتِ الْمَعْدَةُ الطَّعَامَ
وَهَضَمَ الدَّوَاءُ الطَّعَامَ).

هَضَمَ الْهَرَاثِيمَ الطَّعَامَ: كُوْنِه نَدَامِي هِه زَم
خَوَارْدَنِه كِه يَان كُوْرِي بُو مَادِه ي
كِيْلُوْسِي كِه بِي كُوْنِجِي بُو جِه سَتِه وَ سُوْدِي
لِي وَه رِي كِرِي.

هَضَمَ هَضْمًا: كِه دِه ي وَيَك هَا تِه وَه وَ بِيْجُوك
بُو وَه ه قِه دِي بَارِيك بُو وَ كِه لِه كِه ي
بَارِيك بُو وَنِه وَه.

هَضَمَ الْفَرَسُ: نِه سِه كِه پِه رَا سُو وَ مَكَانِي
رِيَك بُو وَ ه (فِهْر أَهْضَمَ وَهِي
مَضْمَاء).

إِهْضَمَ فَلَانًا: بُو زِيْدِه رُوِي لِه مَانَاِي
(هَضْمَةُ دِي).

إِنْهَضَمَتِ الشَّمْرَةُ: مِي وَه كِه يِي كِه يِي
دِه مِي كِرْدِه وَه.

تَهَضَمَتِ الشَّمْرَةُ: بِه مَانَا (إِنْهَضَمَتِ دِي).
تَهَضَمَ فَلَانٌ لِفَلَانٍ: فُلَان كِه س مَلِكِه كِه ي
فُلَان بُو وَ.

تَهَضَمَ نَفْسُهُ لَهُ: نِه مَفْسِي خَوِي لِي رَاِزِي
كِرْد وَاِ كِرْد لِي رَاِزِي بِي.

تَهَضَمَ فَلَانًا: فُلَان كِه سِي بِه كِه م زَانِي.

الْأَهْضَمُ: دِه كُوْتَرِي: (رَجُلٌ أَهْضَمُ
الْكُشْحِينِ): پِيَاوِي كِه كِه لِه كِه
پِيْجِه رَاو مِي ه كِه لِه كِه وَه.

الْمُهْضَبَةُ: دِه كُوْتَرِي: (قِصَّةٌ مُهْضَبَةٌ):
قِه مَفِه زَاِي كِي كُوْن كُوْنِه دِه كِرِي تِه
بِلُوِيْرُو چُوْزِه لِه.

المِهْضُومَةُ: دِه كُوْتَرِي: (قِصَّةٌ مِهْضُومَةٌ):
قِه مَفِه زَاِي كِي كُوْن كُوْنِه دِه كِرِي تِه
بِلُوِيْرُو چُوْزِه لِه ه بُوْنِي كِه تِي كِه لَاوِي
مِي سَكُو بَان دِه كِرِي.

الْهَاضِمُ: هِه رَشْتِي ك نِه رَمِي وَ شَلِي
تِيْدَا بِي.

الْهَاضُومُ: هِه رِدِه رَمَانِي ك كَارِي كِه رِي بُو
هِه زَم كِرْدَنِي خُوْرَاك. هِه رَمَادِه يِه ك
خَوَارْدَن هِه زَم بِي كَا وَ مَكُو وَ تَضُو
سَهْفَرَاو هِه مُو وَ تِه وَ مَادَانِه ي خُوْدِه ي
تَا يِه مَتِه مَنْدِي يِه كَان دِه رِي دِه مَدَن وَ
تِي كِه ل بِه خَوَارْدَن دِه بِنُو دِه بِنِه
هِه زَم كِه ر ه (ك: هِرَا ضِيْم) ه

نِه وَه كِه سِي مَالِي خَوِي دِه بِه خَشِي.

الْهَضَامُ: بِه مَانَا (الْهَاضُومُ دِي).

الْهَضْمُ: هَمَمْلِيه و كارلِيكِيكه ماده

ههزمكه مرگان نهنجامی دمدن ۵

خواردنه جوراو جورمگان دمگورن

بؤ مادهیهکی بزئوی گونجاو بؤ

جهسته.

الْجِهَازُ الْهَضْمِي: كۆئه ندامی ههزم،

كۆمهله نندامیكن هاوکاری بهكتر

دهكهن بؤ ههزمکردنی خوراك،

وهكوو ددان و غودمی ههزم كردن و

گهدمو ریخۆله.

الْقَنَاءُ الْهَضْمِيَّة: قهناات و رپرپوئیکه

لهكلوزایی جهستهدا ههموو

كۆئه ندامی ههزم پپوی بهسزاون،

لهدمهوه دمست پی دهكا تا قۆلۆن.

الْهَضْمُ: زهوی تهخت و نهروم مهیلوه

چان ۵ ناوهموی شیوو دۆل ۵ بوخور

۵ (ك: أعضام و هضم).

الْهَضْمُ: بهمانا (المضوم) دئی ۵

دهگوترئ: (یدهمضم): دمستیکی

بهخشندهیه، چی لا ههبی

دهپیه خشی.

الْهَضِيمُ: بهمانا (المضموم) دئی ۵ ئافرمتی

نهروم شلی قهد باریک ۵ شتی

کامل و گهپیو ۵ هیشوووه میوهی

بزمار کوت و تیکچرژاو ۵ قورنان

دهمفرموی: (وخل طلعهها مضیم) ۵

دهشگوترئ: (قصبه مضیم):

قهقهه ژاژیک کونکونهو دمکریته

بلوئرو جوزهله.

الْهَضِيمَةُ: ستهمو داگیر کردن ۵

خواردنیک دمکریته خیر بؤ مردو

۵ (ك: هَضَائِم).

هاضاء: بهئه حمه قو گیلی لهقه لهم داو

بهبی رپزی سهیری کرد.

هَطَوَ الْفَقِيرَ لِلْفَنِيِّ هَطْرَةً: ههزارمه بؤ

دموئه مهنه ملکهچی نیشان داو

لهمیری پاراپهوهو سوایی لی کرد.

هَطَوَ فُلَانُ الْكَلْبَ وَهَوَا: فلانکس بهدار

لهسهگهکی دا.

تَهَطَّرَتِ الْبَيْتُ: بیرمه دیوارمهکی تیک

روخا.

تَهَطَّرَسَ الرَّجُلُ: پیاوهکه لهپویشن دا

خوی باداو لارو لهنجهی کرد.

الْهَطُّطُ: ئادهمیزادی مردو، کهلاکی

مروقی مردو.

هَطَعَ مَطْعاً وَهَطْرَعاً: بهپهلهو بهترسو

لهرمزه هات ۵ ملی دریزکردو سهری

راست کردوه ۵ چاوی لهشتهکه بریو

چاوی لی نهبروکاند (نمتروکاند).

أَهْطَعَ فُلَانٌ: فلان بهزهلیلی و چاو

بهروم ژیری سهیری کرد.

أَهْطَعَ فِي سَهْمٍ: لهپویشننهکی دا

پهلهی کرد.

إِسْتَهْطَعَ: ملی دریزکردو سهری

بهرزگردموه.

استهطع في سيرة: لهرويشتنی دا پهلهی کرد.

المهطع: نهوکهسهی بهزهلیلی و ملکهچی دمپوانی ه کهسیک له بهر زهلیلی و دامای خوی بی دمنگه و هیچی بی ناگوتری، هرکه بانگی لی دمکری خیرا دهچی بسوای نهوکهسهی بانگی دمکا ه قورنان دمفهرموی: (مهطعن الى الداع).

الهيطع: رنگای پان و پورو فراوان. هطف الراعي هطفاً: شوانهکه شیری دوشی.

هطفت السماء: ناسمان بارانی باراند. هطف اللبن: شیرکه خوشهی هات لهکاتی دوشین دا. الهطف: خوشهی شیر. الهطف: بارانی زور.

هطّل المطر هطلاً وهطلاً: بارانهکه دلۆپهی گهوره بوو تاوتاوو باری و بهردموامیش بوو ه دمگوتری: (هطل الدمع) فرمیسهکه هه لومری ه دمشگوتری: (هطلت العين بالدمع): چاوکه فرمیسهکی هه لپشت.

هطّل الرجل هطلاً: پیاوکه بهگورچی سهرمو ژهر ملی رنگای گرتو داپهپه خوار.

هطّل الجريّ الفرس هطلاً: رویشتن جین چین نارهمی بهنهسپهکه کرد.

تهاطل القوم ونسوم: خهکهکه شوین بهک کهوتن و رویشتن.

تهطّل المطر أو السحاب: بارانهکه بهدلۆپی گهوره گهوره تاوتاوو باری، پان ههورهکه بارانی دلۆپ گهوره تاوتاوو باراند.

الهاطل: کشتوکالی تیگچرژاو.

الهطال: ههوریک باران زور ببارینی.

الهطال: بارانی درێزخایه ه ماندوبوون.

الهطل: ماندوکه ه نهحمهقو گیل ه دز ه گورگ.

الهطل ديمة هطل: ههوری باراناوی.

الهطلى: حوشتی بهره للاو بی شوان قهتارجی.

الهطلاء: (ديمة هطلاء): ههوری باراناوی.

الهياطلة: رهگه زیکى تورک نهژادو سیندین.

الهیطل: تاقم و پیری کهم ه ریوی.

الهیطلة: مهنجه لی مس، تاوهی مس کیشتی تیدا لی دهنری.

الهیطلية: جۆره جهلواپهکه له مادهی

نیشاسته و شیرو شهگر دروست دمکری.

هَطْلَسَ: گورگه لوقه‌ی گرد ه نه‌وه‌ی

داوای کرد وهری گرت.

هَطْلَسَ الرَّجُلُ: پیاومکه گورگه لوقه‌ی

کرد پلانی دانا بو دمسگیر

کردنی....

هَطْلَسَ اللَّصُّ: دزه‌که فرتو فیلی

کردن بو دزیکردن.

هَطْلَسَ الْمَرِيضُ مِنْ مَرَضِهِ: نه‌خۆشه‌که

چاک بووه.

هَطْلَسَ: دزیک کههرچی دمستی

بکه‌وئ بیدزئ ه گورگ ه سوپای

زور.

هَطْلَعُ زور ه تاقم و پیپی ئاده‌میزاد ه

جهسته‌ی زور دریز که به‌هوی

دریزی لهرله‌ر بکا.

هَطَطَ فِي الْمَشْيِ: لهریشتن دا په‌له‌ی

کرد.

هَطَّاهَطَ: نه‌سپ.

هَطَّ الشَّيْءُ هَطًّا: شته‌که‌ی فرئ دا.

هَطَّى: لیدانی توندو به‌نازار ه کیشه‌و

به‌ر به‌ر مکانی.

هَيَّعَ: چوست و وئ بوو.

هَيَّعَتِ الْمَرْأَةُ: ئافره‌ته‌که به‌درموش

بوو ه دانه‌سه‌کناو گه‌پیده بوو،

مالانگه‌ر بوو.

هَيَّعَتِ الْمَرْأَةُ: به‌مانا (هَيَّعَتِ) دئ.

هَيَّعَتِ: ئافره‌تی به‌درموش و زور

هَيَّوْ هَيَّوْ: هیزمکه ه دیوو درنج و خێو

ه شته‌که وردو بچوک بوو.

هَفَّتِ الرَّجُلُ: پیاومکه‌ی به‌بی راوه‌ستان

قه‌سی کردو چه‌نه‌ی داو هیچی به‌سهر

هیچه‌وه نه‌بوو.

هَفَّتِ الرَّجُلُ: پیاومکه سهرسام بوو.

إِنْفَتِ الشَّيْءُ: شته‌که دابه‌زی و نرخی

که‌م بووه.

تَهَافَتِ الْجِدَارُ أَوْ الشَّرْبُ وَغَرْمَا:

دیوارمکه پارچه پارچه که‌وته

خوار ه یان قوماشه‌که پارچه

پارچه هه‌لومری ه دهم‌گوترئ:

(تهافت الفراش على النور أو في

النار): پۆل پۆل په‌پوله‌کان

هه‌لومرینه ناو ئاگره‌که‌وه.

تَهَافَتِ النَّاسُ: خه‌لکه‌که و محبه

و محبه‌و چین چین مردن.

تَهَافَتِ الْأَرْاءُ: بیرو رایه‌کان

هه‌ندیکیان هه‌ندیکیانیان

هه‌لومه‌شاندومه ه رایه‌کان

پوجه‌لبونه‌وه‌و خویان نه‌گرت.

تَهَافَتِ النَّاسُ عَلَى الْمَاءِ: خه‌لکه‌که چین

چین چوونه سهرئاومکه.

الْهَفَاتُ: نه‌حمه‌ق و گیل.

الْهَفْتُ: زه‌وی نهرمه‌لان و مه‌یله‌و چال

ه بارانی به‌لیزمه‌و خوهره‌م ه گیلی‌و

نه‌قامی زور.

الْهَفْتُقُ: ههفته.

هَفَّ الشَّيْئُ هَفِيفًا: شتهکه کیشی کهم بوو
ه چوست بوو.

هَفَّ السَّائِرُ: رېبوارمکه لهړوښتن دا
پهلهی کرد.

هَفَّت الرِّيحُ هَفًّا وَهَفِيفًا: بایهکه ههښو
هاشه هاشی هات.

هَفَّ الزَّرْعُ: کشتوکالهکه دانهوږلهکهی
بهزموی دا بلاو بووه چونکه درمنگ
دورایموه.

إِهْتَفَ الصَّرْتُ: دمنگکه بیسترا،
لهگوږچکهی بیستهران دا
زرېنگایموه.

إِهْتَفَ السَّرَابُ: تراوېلکهکه
درموشایموه.

الْمُهْتَفُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی قهه باریک،
ورگ بچکوله.

الْهِفُّ: نادهمیزادی سوکهښو چوست ه
کشتوکالیک درمنگ دروږنه بکړئو
دانهوږلهکهی بلاو بیتهموه ه شانه
ههنگوینی تهنکی سوکی کهم
ههنگوین ه تهنکه ههوری بی باران
ه هر شتیک سوکو بوښ بی.

الْهَفَافُ: سوکهښو گورجو گوږ ه بالی
تیزو تهنک بو فرېن ه پوښاکي
تهنکو شهفاف ه سیبهری سارد ه
تراوېلکهی درموشاوه.

الْهَفَانُ: شوین پی ه دمگوترئ: (جاء
علی هفانه): بهشوین پیی نهودا
هات رېچکهی نهوی هه لگرتو
بهشوینی دا هات.

اليهفوف من الرجال: پیاوی بی رحمو
دل رمق ه گیلو نهحمهق ه
ترسنوک ه زموی چوږل.

هَفَكَ الشَّيْءُ: شتهکهی هرئ دا.

تهفك: لهړوښتن دا نارېكو پېك بوو
خوارو خبیج رؤی ه زور
ههخلیسكاو قاجی تېك باهه لدران.
الْمُهْفَكُ مِنَ الرِّجَالِ: كهسیك زور
ههلهبكاو شتی لی تېك بچی.

الْمُهْفَكُ مِنَ النِّسَاءِ: ناهرمتی گیل.

هَفَفَ: جهستهی رېكو شوش بوو
تالیی پروانی جوانی لی بتکی.

هَفَفَ الشَّيْءُ: شتهکهی جولاندو پالی
پېومنا.

الْمُهْفَفُ: قهه دباریک ه ورگ بچکوله
(وهي مُهْفَفَةٌ).

الْمُهْفَافُ: بهمانا (الْمُهْفَفُ) دئ ه تینو
ه بالی تیزو تهنکو سوک بو فرېن
ه پوښاکي تهنکی شهفاف.

هَفَانِي الشَّيْءُ هَفَوًا وَهَفَوَانًا: پهلهی کرد
خیرا خیرا ههنگاوی هه لیتان ه
دمگوترئ: (هفا الظبي): ناسکهکه
سوک بوو رایکردو بازی دا.

هفا الطائر: بالئدهكه بائى لئك دانو
فرى.

هفا فلان: فلانكس كهوته خوار ۵
ههلهى كرد ۵ برسى بوو.

هفت الريح: بايهكه ههلى كرد.

هفت الريح بالشئى: بايهكه شتهكهى
جولاندو بردى، رايده.

هفت الريح بالمطر: رمشهبايهكه بارانهكهى
دوورخستهوه.

هفت النفس الى الشئى: نهفس و
نارمزوكه حهزى لهشتهكه بوو بوى
كوركاند ۵ بوى ههلهپهپى و كهوته
رمقص و سهما.

هفا القلب: دل كهوته كوتهكوت، دلكه
لئى دا.

هفا الشئى في الهواء هفراً وهفراً: شتهكه
بهحهواوه روى ۵ كهوته حهواو روى.
هافاه: هينايه سهرههواو ههوهسى
خوى.

الهافية من الإبل: حوشترى گوم بوو.

الهفا: باران تاويك دمبارئ و خوش
دمكاتهوه.

الهفاء: ههلهو تيكهوتن.

الهفاة من الرجال: پياوى گيل و
نهحهق.

الهفوة: بهمانا (الهفاء) دئ ۵ ههلهكردن و
تيكهوتن.

الهقب: بان و پور.

الهقب: گهرو فراوان كهبتوان
ههمووشتيك قوت بدا جهسته
گهوره ۵ ههباره گهورمو دريژ ۵
دمگوتري: (نعام هقب).

هقق الفرس بين اذنيه هقماً: نيوان دوو
گوپى نهسپهكهى داخ كرد.

إهتقع الحمى فلاناً: لهرزو تا كه رۇژيك
لهكۇل فلان بوومو رۇژى دوايى بوى
هاتهوه بهخهستى گرتيهوه.

إهتقع فلاناً عرق سوء: پهگهزو
پهجهلهكى خراب بوونه هوى
ئهوهى فلان پلهى ريژو شكۆمهندى
بهدهست نههينئ.

إهتقع لون فلان: رهنكى فلانكس
لهترسان گۇڤا ۵ رهنكى زمرد
ههلهگهپا.

إنهقع فلان: فلانكس برسى بوو سكى
تيك قوت.

تهقع الرجل: فلانكس كارى ناشيرينى
نهنجام دا.

تهقع علينا: خوى بهزل زانى و فيزى
بهسهرمان دا كرد ۵ ههلس و كهوتى
ناشيرينى بهرامبهرمان نهنجام دا.

تهقع القوم رداً: خهلكهكه ههموويان
تيكپا چوونه سهر ناومهكه نؤرمو
سهرميان تيك دا.

الهُتَاقُ: بئى ئاگايى و غاڭلىبىنىكە توشى
 مَرُوفٌ دىمىي لىھىئاگامى خەفەت و
 نەخۇشىيەوھ.
 الھِتْعُ: حەرىص و سوور بوو لەسەر
 كارىڭ ۋ نەسپى داخ كراو.
 الھِتْعَةُ: كەوانەپەكە بەنەندازەى
 پاژنەپى سوار ۋ خالىكى سىپىيە
 لەتەنىشتى چەپى نەسپ ۋ سى
 نەستىرەن لىك نىزىكن لەسەروى
 نەستىرەى (الجبار) وەن كە
 مەنزىلىكە لەمەنزىلەكانى مانگ.
 الھِتْعَةُ: كەسىك خوى بەوھگرتبى
 لەناو خەلك دا شان دابىداو
 رابكىشى؟
 الھِتْعَةُ: لاسايى كىرەنەوھى دىنگى
 شمشىر لەشەپدا ۋ لەسەرشتىكى
 وشك بەشتىكى وشك بكىشى،
 وەكوو ئەوھ شتىك بەئاسن بكىشى
 بۆنەوھى زىنگەى لى بى ۋ لاسايى
 كىرەنەوھى دىنگى پىكىشان و
 لىدانى شتە بەگشتى.
 هَفَفَ هَفْئاً: ئارمىزى خواردنى نەما.
 الھِفَفُ: كەمبىوونەوھى ئارمىزى
 خواردنى خۇراك.
 هَقَّ هَقّاً: ھەلات بەترساوى و زىندەق
 چووىي ۋ دىگوتىرى: (هَقَّتِ الْكَلَابُ
 منا).

تَهَقَّلَ: بەھىياشى و لەسەرەخۇيى رۆيى.
 الھاقِلُ: مەشكە نىرە.
 الھَقْلُ: برسى.
 الھَقْلُ: دىرئز، دىرئز داوھل ۋ بىچوھ
 نوعامە.
 الھَقْلِسُ: بەدخو، ئادەمىزادى بەدخو ۋ
 رىوى ۋ (ك: هَقْلِس).
 هَقِمَ هَقْماً: زۆرى برسى بوو، زۆرى خوارد
 (فەر هَقْم).
 تَهَمَّ العَمْرُ: دوژمنەكەى شكەند.
 تَهَمَّ الطَعَامُ: پاروى گەورە گەورەى
 يەك لەدواى يەكى قوت دان.
 الھِتْمُ: زۆر خۇر ۋ دىرياي فراوان و
 قول.
 الھِتْمُ: دىرياي فراوانى قول ۋ لاسايى
 كىرەنەوھى دىنگى شەپۇل و تىكەوھ
 ھاويشتىنى دىريا ۋ دىنگى قوتدانى
 پارو.
 الھِتْمَانى: شتى دىرئز، ھەرشتىك بى.
 هَقَّتَ الرجلُ: پىاوەكە خىرا رۆيى و
 ولاخەكەى ماندو كىرد.
 الھِتْهَاقُ: ئەوگەسەى لەئىشەكانى دا
 سەرگەوتوو نەبى و تى بشكى.
 هَقَى فلان هَقْياً: فلانكەس وپنەى كىرد،
 زۆرى گوت.
 هَقَى فزادہ: دىرونى كوركەندى.
 هَقَى فلاناً: بەجۆرىك باسى فلانى كىرد

پیی ناخوش بی ۵ قسهی ناشیرینی
ناراسته کرد، بوی هه لبهست.

اهتی: دایووشاند، زانندی، خراپی
کرد.

هَكَبَ فُلَانًا: گالتهی بهفلان کرد.

هَكَّدَ: تینی بۆقه رزداره که ی هینا ۵
دمشگوتری: (هَكَّدَ علی غریبه).

هَكِرَ هَكْرًا وَهَكْرًا: زۆر سه رسام بوو ۵

هه نوزی هاتن و خه و سواری شانی بوو
له پهل و پۆی خست، له شی خا و بۆوه.

هَكَّرَ الرَّجُلُ: زۆری خه و هات و له تاو خه و
هۆشی نه ما.

تَهَكَّرَ: سه رسام و مه دهۆش بوو.

هَكَّجَ هَكْرَعًا: نارامی گرت و دامه زرا و جی
نشین بوو.

هَكَّجَ الْبَقَرِ وَغَوَّهَ تَحْتَ الشَّجَرِ:
ره شه و لاخه که له بهر گهرمای زۆر
جووه ژیر سیبه ری دره خته که.

هَكَّجَ فُلَانٌ إِلَى الْقَوْمِ: فلان کهس شهوی
به سه ر دا هات و خوی کرد به میوانی
قه و مه که.

هَكَّجَ إِلَى الْأَرْضِ: خوی به زموی دا دا.

هَكَّجَ الْعَظْمُ: ئیسقانه که دوی
به گگرتنه وی هه مدیسان شکاپه وه.

هَكَّجَ اللَّيْلُ: شه و به تاریکی خوی دونیای
دایۆشی.

هَكَّجَ فُلَانٌ هَكَمًا: فلان کهس به دانیشه وه

خه وی لی کهوت.

هَكَّجَ الرَّجُلُ هَكَمًا: پیاوه که دادو فیغانی

کرد و خۆفی لی نیست ۵ له خه و

خه فته یان له رق هه ستاوی خۆی دا
سه ری داخست.

إِهْتَكَّجَ الرَّجُلُ: پیاوه که دادو فیغانی

کرد، ترسا خۆفی لی نیست.

إِهْتَكَّجَ الْحُمَى أَوْ غَيْرَهَا فُلَانًا: له رزوتا

یان خه و خه فته بۆ فلان
گه رپیه وه.

الْهُكَّاعُ: کۆکه ۵ نووستنی دوا
ماند و بوون.

الْهَكَّةُ: گیل و نه حمه ق.

الْهَكَّةُ: به مانا (الْهَكَّةُ) دئ.

هَكَتَ الْبَشَرُ هَكَأً: بیرمه تیک روخا.

هَكَ فُلَانًا: فلان کهسی ماند و کرد.

هَكَ فُلَانًا بِالسَّيْفِ: به شم شیر فلان کهسی

زامار کرد ۵ زیدمه پۆی کرد له بریندار
کردنی دا.

هَكَ اللَّبَنُ: شیرمه کهی دۆشی و زیدمه پۆی
کرد له دۆشینا دا.

هَكَ الشَّيْءُ: شته کهی به ردا یه وه،

هه ئیومراند ۵ ورد و هاپی کرد.

هَكَ النَّيْبُ فُلَانًا: سرکه که فلانی

سه رخۆش کرد.

هَكَ النَّجَارُ الْحَرَقُ: دارتاشه که کونه کهی

گه وره کرد.

إِنْهَكْتُ الْمَرَأَةَ: نافرتمه كه به ناخوشی

مندالی بوو.

إِنْهَكَ صَلا الْمَرَأَةَ: پزدانی نافرتمه كه

له كاتی مندالوون دا درآ هاته

دهر.

إِنْهَكَ الْبَعِيدُ: خوشترمه كه له كاتی پیخ

دانی دا به زموییه وه نووساو خوئی

پان کرده وه.

تَهَكُّكُ: چه واشه بوو، چرزا.

تَهَكَّكَتِ الْأُنْثَى: میینه ناوسه كه ورگی

داكهوت ه مه مکی یان گوانی

گهورمبوون ه نزيك بوو سكه كهی

دابئی، بزئ.

الْمَهْكُوكُ: قسه ترن ه كه سيك قسه ی

ناشیرین بكا.

الْهَكُّ: عَهْلٌ تَيْكُجُوو، خمره فاو ه

بارانی به لیزمه و خورهم.

الْهَكَّالُ: كه سيك قسه ی خوئی به لاوه

راست بی و وابزانئ همرخوئی له سمر

حه قه، له واقعیش دا وانه بی.

الْهَكُوكُ: دم پیس و زمان شرو قسه

ترن ه لاوازو کالقام ه ولاخیك

زمختی لی کرابئی و له رۆیشتن دا

ماندوووبویی.

الْهَكْرُوكُ: قه له و شوینی رهق و پته و.

الْهَكِيكُ: نیرهموك ه ژنانی.

هَكَلَتِ الْمَرَأَةَ: نافرتمه كه به له نجه و لار

رۆیشت.

تَهَاكَل الْقَوْمُ: خه لکه كه له کاره كه دا

كه و تنه کیشه وه.

هَيْكَلُ الزَّرْعِ: کشتو کاله كه گه شه ی

کردو بهرز بیوه.

الْهَيْكَلُ: قه باره ی گه و ره ه دمگوترئ:

(فرس هیکل): نه سپیکی قه باره

گه ورمیه ه ههر درمخت و رمومکیک

گه شه بكاو بهرز بیته وه خانوو

باله خانه ی بهرز ه بتخانه ه

عیبادمخانه ی جوله كه خانوی

گهورمو پیروز یان شوینی که

له پیشی که نیسه فوربانی تییدا

سهردمپن ه خانوی گهورمو

رازپنلراوه له ناومه كه تاپیمت

دمکری بؤ بهرستنی خودا کان

ومکوو له لای میصریه کونه کان و

نیغریقیه کان و بابلی و

ناشوریه کان و رومانیه کان باو

بووه ه جوله که کانیش نه م دابو

نهریته یان هه بوو.

الْهَيْكَلُ الْعَظِيمُ: کوی نه و نیسقانانه ی

جهسته یان لی پیک دئ.

الْهَيْكَلَةُ: نافرمتی جهسته گهورمو

کته.

هَكَمٌ فَلَانًا: گۆرانی بؤ فلانکس گوت ه

نارۆکه ی بؤ گوتن.

تَهَكَمُ فُلَانٌ: فلانكەس گۆرانی گوتن و

ورینگە ورینگى هات ە دەگوترئ:

(تَهَكَمُ لِفُلَانٍ): گۆرانی بۆ فلان گوت

ە قسەى بۆ خۆى کرد ە خۆى

بەزلزانی و تەكەببوری کرد ە

لەکردارمكەى خۆى ژێوان بۆوه.

تَهَكَمَتِ السَّمَاءُ: ئاسمان بارانى زۆرى

باراند.

تَهَكَمَتِ الْبَيْتُ: بىرمكە تىك روخا.

تَهَكَمَ فُلَانًا: گالتهى بەفلان کرد

بەچاوى سوک سەپىرى کرد.

تَهَكَمَ فُلَانًا: بەشمشیر لىي دا برىندارى

کرد.

اسْتَهَكَمَ: خۆى بەزلزانی و لوتبەرزى

نواند.

الأهكومة: گالته پىکردن.

الهِكْمُ: شەپەنگیزو خۆتیهەلقورتین

لەهەموو شتێك بەبى ئەوهى

پەيوەندى بەوشتانەوه هەبى.

تَهَكُنْ: ژێوان بۆوه ە دەگوترئ: (تَهَكُنْ

على الأمر الفائق): پەشیمان بۆوهو

پەنجەى خۆى گەزى لەسەر کارى

رابردو.

هَآكَا: بەكمە عەقلى لەقەلەم دا وای

دانا عەقلى بچوك بى.

هَلَبَ الْفَرَسَ هَلْبًا: تالە مووه ئەستورمکانى

نەسپەكەى هەلکیشا.

هَلَبَ فُلَانًا بِلِسَانِهِ: تانەو تەشەمرى

لەفلانكەس دا زۆرى شتى ناشىرین پال

دا.

هَلَبَ هَلْبًا: تووکی زۆر بوو.

هَلَبَ الْعَامُ: سالتەكە بارانى زۆر بوو (فەو

أهلب وهي هَلْبَاء).

أَهْلَبَتِ السَّمَاءُ الْقَوْمَ: ئاسمان بەشەونم

يان بەباران خەلگەكەى تەپرکرد.

هَلَبَ الْفَرَسُ فِي عَدْوِهِ: ئەسپەكە لەبازدان

دا شوپىنى كەوت.

هَلَبَ: بۆ زێندەپرۆیى لەمانای (هَلَبَ)دى.

إِهْتَلَبَ السَّيْفَ مِنْ غَمْدِهِ: شمشیرمكەى

لەكالان دەرکیشا.

الْهَالِبُ: رۆزى باراناوى ە دەشگوترئ:

(لَيْلَةُ هَالِبَةٍ) ە (ك: هوالب).

الْهَلَابَةُ: (غَسَالَةُ السَّيْلِ): شەپەخۆر،

خوپىرى.

الْهَلْبُ: تالەموى رەقو ئەستور ە موى

كلک ە موى برژانگ.

الْهَلْبَةُ: ئەو تالە مووانەى لە كلکو

پالى و لاخەبەرزە هەلکەنەدرئ ە

لەخوار ناوكەوه تانزىك شەرمگا ە

تالەموى بەراز كەشتى پى كون

دەكرئ.

هَلْبَةُ الشَّهْرِ: كۆتایى مانگ ە (هَلْبَةُ

الشَّهْرِ): جەنگەى سەرمای زستان.

الْهَلَابُ: رۆزى باراناوى سالى تەپرو

توشو زۆر باران ۵ رۆزى رمشەبا ۵
سالى وا رمشەباى زۆر بى ۵ ھەواى
ساردو بارانى زۆر.

الْهَلَابَةُ: ئافرىتىك خۇي لاي مېردەكەى
خۆشەويست بكا ھەرمېردەكەى
خۆش بوى ۵ رەشتى جوان.

الْهَلَابُجُ: گىل و ئەحمەق ۵ زۆر گىل و
نەقام ۵ شتى بى كەلك ۵ زۆر خۆر،
ئاو خۆرەۋەى زۆر ۵ مەۋقى پەزا
گران. مەۋقى قونگران و قەبارە زل
۵ كانى شەپو شەپەنگىزى.

هَلَتَ الشَّيْءُ هَلْتاً: شتەكەى سېى كرد
تويكلى لى كەردەۋە ۵ دىگوترى: (هَلَتَ
الجلد): پېستەكەى سېى كرد.
الْهَلَاتَاتُ: كۆمەلە مەۋقىك لەشۋېنىك
نىشتەجى بن.

الْهَلَاثُ: لەش داھىزان ۵ شىبەنەۋەى
ماسولكەو مەندو بونىكە توشى
ئادەمىزاد دەبى.

الْهَلَاثُ: خويپرى و ھەتىو مچە.
الْهَلْثَى: كۆمەلەك خەلك دىنگيان
بەرز بىكەنەۋە.

هَلَجَ هَلْجاً: ھەۋالەككى بىلاو كەردەۋە
بۇخۇي بېرواى پى نەبەۋ ۵ زۆرى
خەۋنى پېو پوچ و زېرە خەۋن بىنن.
الْهَلَجُ الشَّيْءُ: شتەكەى شارەۋە.
الْهَلَجُ الْغَبَرُ وَغَوْرُ: ھەۋالەكەى بەتەم و

مزاۋى بىلاو كەردەۋە.

الْهَلْجُ: كەسەك زۆر خەۋن بىنن و
لەككىان جىانەكەتەۋە.

الْهَلْجُ: خەۋى سوك ۵ ھەۋالى نامەلوم
۵ خەۋنى پېروپوچ.
هَلَدَ الْمَرَضُ النَّاسَ هَلْدًا: نەخۇشەيەكە
ھەمەۋ خەلەكەكەى گرتەۋە.

هَلَسَ الدَّاءُ أَوْ الْحَزَنُ هَلْسًا وَهَلْسًا:
دەردەكە كىزو لاۋازى كەرد ۵
نەخۇشەيەكە ھەقق و ھۆشى
تەكداۋ ورنە دەكا.

هَلَسَ هَلْسًا: روت بوو ۵ كەفەكەى
لەيدامالدا ۵ خواردى خواردو
كارىگەرى نەبوو بەسەر جەستەيەۋە ۵
ھەققى نەما ۵ (فەر مەلوس).

أَهْلَسَ: پەكەنى، ئاۋ ئاۋە پەكەنى.
أَهْلَسَ الشَّيْءُ: شتەكەى شارەۋە، شوپن
بىزى كەرد ۵ دىگوترى: (أَهْلَسَ
الحديث، وأهلس فيه وأهلس إليه):
بەسەرە قەسەى بۇكەرد، بەنەسپاى
قەسەى لەگەل دا كەرد.

أَهْلَسَ الظَّلَامُ: تارىكەيەكە پەۋبەۋەۋە
كەمى كەرد.

هَالَسَ: قەسەى نەپنى لەگەل دا كەرد.
هَلَسَ: بۇ موبالەغە لەماناى (هَلَسَ) دى.
إِهْتَلَسَ الْمَرَضُ هَلْسًا: نەخۇشەيەكە
فەلەكەسى لاۋاز كەرد.

أَهْلَسَ عَقْلَ فُلَانٍ: عهقلى فلان نهما،
عهقلى لانهما.

الْهَالِسُ: جهسته بچوك و چوست ۵ (ك):
هوالس).

الْهَلَسُ: شيوه نهخوشييمكه ومكوو
سيل وايه كوشندميه، نهخوشى
سيل بههوى كزى و لاوازييهوه.

الْهَلَسُ: بهمانا (الْهَلَسُ) دى ۵ كزو
لاوازيى جهسته ۵ ورپنهو قسه
بزرگاندىن بههوى دمردى كوشنده
پان خهم و خهفتهى زورموه.

الْهَابِطُ: ورگ شوپربؤوه.

هَلَعَ هَلْعاً شَدِيداً: داخ و خهفتهى زورى
دمربرى ۵ (فهر هَلَعَ وهي هَلْعَةٌ وهو
وهي هلوع) ۵ قورئان دمفهرموى: (ان
الإنسان خلق هَلْعاً) ۵ ههروا وشهى
(هَلَعَ) بهمانا بهخيل بوو، برسى بوو
دى.

الْهَالِجُ: نوعامهى سرك و خوشرپو
لهروپشتن دا ۵ دهگوترى: (نعامة
هالَج).

الْهُلَاعُ: ترسو لهمرزى كاتى
روبهروبوونهومى دوژمن.

الْهَلْعُ: زور بهتعماع و چاو چنوك ۵
دادو فيغانكهر و هاتوهاوار كهر.

الْهَلْعَةُ: بهمانا (الْهَلْعُ) دى.

الْهَلْوَاعُ: دهگوترى: (ناقَة هِلْوَاع)

خوشرتيكى خوشرپويه ۵ گورج و
گؤله، چوسته، جلّه و نهرمه ۵ پان
كهميك جهموشه.

الْهَوْلُغُ: هاتوهاوار كهر ۵ خوشرپو.

الْهَوْلُغُ: زور تيزرپمو.

الْهَلُوفُ: قونگران و تهمبهل ۵ تهبيات
وشك ۵ ريشى پان و پرپو درپزو
ژاگاو ۵ زور دروزن ۵ تهمبهل و
تهومزهل و بى كاره ۵ پيرى خهپمفاو
۵ روژى ههورو ههلا ۵ پيره
خوشرى كولك زور.

الْهَلُوفَةُ: پيرهژن ۵ ريشى پان و درپزو
پر.

هَلَقَمَ الشَّيْءُ: شتهكهى قوت دا.

الْهَلْقَامُ: شهويله پان ۵ زور خور ۵
كهتهو زمبهللاح ۵ درپز ۵ ريش
سپى و پياو ماقولى هوز كه
قورساپى بارى كؤمهلايهتى
قهومكهى ههلدنگرى ۵ صولج و
خوينبهستيان بؤدهكا.

هَلَكَ فُلَاناً هَلَاكاً وَتَهْلُكَةُ: فلانكس مرد.

أَهْلَكَكَ: واى ليكرد بههيلاك بچى.

أَهْلَكَ مَالُهُ: مال و سامانى خوى خهرج

كرد ۵ فرؤشتى ۵ لهناوى برد.

هَلَكَكَ: بهمانا (أَهْلَكَ) دى.

هَلَكَ فُلَانٌ فُلَاناً: فلانكس فلانكسى

لهناو برد.

إحتلك الطائرُ: بالندمكه بالئ ليك دان و
ههولئ دا تيز بفرئ.

إحتلكَ المنتجعُ: ريبوارمكه ريگاي لي
تيكچوو.

تهالك على الشئى: بهحه ماس و
جوشه وه روى كرده نيشهكه.

تهالك فلان على الفراش: فلانكهس
بهحه زيكي زورموه خوى خسته
سهر جيگاي نوستنهكهو خب بوو.

تهلكت المرأة في مشيها: نافرمتهكه
لهرويشتنى دا خوى باداو لارو
لهنجهى كرد لهئه نجامدانى.

تهلكت في مشيها: نافرمتهكه
بهجوش و خروشه وه كهوته ريئ و
لارو لهنجهى كرد، خوى بادا.

تهلك في المكان: بهسهر لي شيواي
سورايه وه.

تهلك في الأمر: لهكارمكه سهرسام بوو.
استهلك في كذا: خوى لهوشته دا ماندو
كرد زور سهعى و كوششى كرد.

استهلك المال ونحوه: مال و داراييهكهى
بهخشى.

المهلكة: دهشت و چولهوانى و سارا و
(ك: مهالك).

الهالكه: نهفسى چليئس و برسى و
چاوچنوك و ههور باران ببارينئ و
دوايى لي نهبارئ.

الهالكى: ناسنگر و شمشير.

الهالوك: پومكى گياكهته؛ رومكى
گولداره له پومكى ترموه دههالى،
وهك مشهخور دهمزى لهسهر پمكى
پومكى ته ماتهو باينجان و فولو
توتن، تووى نهم پومكانه له پال
رومكى ترموه نهبي ناروئ.

الهالك: (هلاك الناس): ههزارو سواكهر
و ريبوارى ريئ لي گوم بوو.

الهالك: باقى ماندهى شتى له ناوچوو
پولكاوو پزيو و نيوان بنارى كيوو
سهرانسهرى كيئ و بوشايى نيوان
دووشته و همرشتيك لهسهرموه
رايكه ويته خوار.

الهلكة: سالى قات و قري و (ك: هلك
وهلكات).

الهلكة: ناده ميزادى خوئري و
ههتيومچه.

الهلكون: زموى سوته مهرؤو بي بهرو
بووم ههرچهنده ناويشى تيدابى و
دهگوتري: (ارض هلكون، وارضون
هلكون).

الهلك من النساء: نافرمتى خوئري و
هيچ و هيج.

الهيلكون: داس و ماراغانى گيا
درونه وه.

الهلكس: رموشته نزم.

هَلُّ الْهَلَالِ هَلًا: مانگ، مانگی يهك
شهوہ دمرکہوت.

هَلُّ فُلَانٍ: فلانکەس کەپف خوۆش بوو.

هَلُّ الشَّهْرِ: مانگی يهکشهوہ دمرکہوت.

هَلُّ الْمَطَرِ: بارانەکەي بەخوڤەم باری.

هَلُّ السَّحَابِ: هەورەکە قەترە بارانی
گەورەي باراند دەنگی بارینەکەي
دەبیسرا.

أَهْلُ الرَّجُلِ: پیاوہکە سەیری مانگی

یەکشهوہی کرد ۵ یۆمانگی

یەکشهوہی ڤوانی ۵ دەشگوتری:

(أَهْلُنَا عَنْ لَيْلَةِ كَذَا): مانگمان بیني

مانگی يەکشهوہمان دی.

أَهْلُ الشَّهْرِ: مانگەکە مانگی يەکشهوہی
دەمرکہوت.

أَهْلُ فُلَانٍ: فلانکەس دەنگی
بەرزکردموہ.

أَهْلُ الصَّبِيِّ: مندالەکە گریا،
کەلەدايکبوو گریا.

أَهْلُ الْمَلْبَى: نیحرام بەستووہکە (لبيك
اللهم لبيك) ی گوت.

أَهْلُ الرَّجُلِ بِذِكْرِ اللَّهِ: پیاوہکە بەیادی
خودا دەنگی بەرزکردموہ.

أَهْلُ السِّيفِ بِفُلَانٍ: شمشیرکە جووہ
ناو گۆشتی فلانەوہ.

أَهْلُ الْكَلْبِ بِالصَّيْدِ إِذَا أَمْسَكَ:
سەگەکە کەنیچیرەکەي گرت

قروساندی بۆئەوہی خاوەنەکەي
بزانئ کەنیچیری گرتووہ.

أَهْلُ الذَّابِحِ: کوشتی سەربرەکە لەکاتی

قوربانی سەربرینەکەدا (الله أكبر) ی

کردو دەنگی بەرزکردموہو ناوی

قوربانی بۆکراوہکەي هینا.

أَهْلُ فُلَانِ الْهَلَالِ: فلانکەس لەکاتی

دیتنی مانگی يەکشهوہدا بەدەنگی

بەرز یادی خودای کردو زیکری

تایبەتی خویند.

أَهْلُ الشَّهْرِ: مانگی يەکشهوہی

مانگەکەي بیني.

أَهْلُ اللَّهِ السَّحَابِ: خودا هەورەکەي

والی کرد باران ببازینئ ۵

دەشگوتری: (أَهْلُ اللَّهِ الْمَطَرِ): خودا

بارانی باراند.

هَالُ الْأَجِيرِ هَلَالًا: کرێکارەکەي بەمانگ

بەکرئ گرت لەیەکی مانگەوہ

بۆینەکی مانگ بەکرئەکی

دیاریکراوی مانگانە.

هَلَّلَ الرَّجُلُ: پیاوہکە (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ی

گوت ۵ هیرشی بۆ بەرامبەرەکەي

برد پاشان لێی ترساو هەلات ۵

دەشگوتری: (هَلَّلَ عَنْهُ): لێی ترساو

هەلات.

هَلَّلَ عَنْ الْأَمْرِ: لەکارەکە دواکەوت.

هَلَّلَ الْفَرَسُ وَغَرَهُ: ئەسپەکە پشتی

كهوانه بؤوه ۵ پشتی وكموو مانگی
 پهكشهوهی لئ هات لهبهر لاوازی.
 اهتئل السحاب والوجه: ههورمكه
 بریسكهی دا، دهمو چاومهكه
 درهوشایهوه.
 اهتئل المطر ونحوه: بارانهكه بهخوړهم
 باری.

اهتئل الرجل: پیاوهكه ددانی خوئی
 لهجیرهوه بردن ۵ لهرفان ددانی
 لیک خشانندن لهجیرهوهی بردن.
 انهل المطر: بارانهكه بهخوړهم باری ۵
 دمگوترئ: (انهل الدمع): فرمیسکی
 رژان ۵ (وانهلت السماء وانهل
 العين): چاومهكه فرمیسکی پژان.
 تهئل السحاب والوجه: بهمانا
 (اهتل دئ، دمگوترئ: تهئل الوجه
 فرحاً وتهئل السحاب بالبرق): دهمو
 چاومهكه درهوشایهوه ۵ ههورمكه
 بریسكهی دا.

تهللت العين: چاو فرمیسکی پژان ۵
 دهشگوترئ: (تهئل الدمع).
 استهل الصبي: مندالهكه لهكاتی
 لهداوپكبوون دا گریاو دهنگی بهرز
 كردهوه.

استهل الشهر: مانگهكه مانگی
 پهكشهوهی دمركهوت ۵ دهشگوترئ:
 (استهلنا الشهر): چوپنه سهرمتای

مانگهوه ۵ دهستان بهمانگی تازه
 كرد ۵ یان مانگی پهكشهوهی
 مانگمان بیني.
 استهل المطر: بارانهكه بهخوړهم و
 لیژمه باری.
 استهل العين: چاومهكه فرمیسکی
 رژاند.

استهل الوجه: دهمو چاومهكه گهشایهوه.
 استهل فلان الهلال: فلانكس لهكاتی
 بینینی مانگی پهكشهوه دهنگی
 بهزیكری تایبتهی بهرزكردموه.
 استهل السيف: شمشیرمكهی لهكالان
 دمرکیشا.

استهل الهلال: مانگی پهكشهوه
 دمركهوت.

الإستهلال: (براعة الإستهلال): نهومیه
 نووسهر یان شاعر له سهرمتای
 نووسینو شیعرمكهپانهوه رستهو
 وشهگهلیك دابنین ناماژمیهکی
 زیرمکانه ووردهکاریانهی تیدابی بؤ
 ناوهرؤکی کتیبهكه یان هی چامه
 شیعریهكه.

الأهليل: باران.

المهلل: دمگوترئ: (حاجب مهلل):
 بروی كهوانهیی ۵ (ناقة مهللة):
 حوشتی لاوازو ههدباريك.

الهلال: سهرمتای باران.

الْهَلَالُ: مانگی يەكشەوہ ۵. رونایى

مانگ تاپۇۋۇزى ھەوتەم ۵ مانگ

لەكۇتايى دا لەشمەوى بېستو شەش

بەولاولە تاكۇتايى ۵ ئاۋى گەم

لەبنكى بېردا ۵ تاۋە باران ۵ تەپو

تۈز ۵ خوشترى لەپو لاۋاز ۵ مار ۵

نېرە مار ۵ توپۇزى مار ۵ ھەرشىك

۵ مكوو مانگ روخسارى جوان بى ۵

۵ مكوو كورپو كچى تازە پېگەشتوو

يان لەشپوۋە دا ۵ ھەك مانگى يەكشەوہ

۵ وابى ۵ ۵ مكوو سېپايى بنكى نېنۇك

۵ لايەكى بەرداشى شكاۋ ۵ ھە پارچە

ئاسنە يان پارچە دارەى كەھەردوو

لاى كەزاۋەكەى بى لىك دەدرى ۵

نوۋكە رەمب كەدوو ۵ ھەق بى بۇ

گرتنى نېچىر ۵ نېشانەكردن بە

داخىك كە نېۋەكەۋانەى بى ۵

كەرتەنان ۵ قاشە كالەك كەنپوۋە

كەۋانەى بى ۵ ئارپو شىعارى

ھەندى لەدەۋلەتە بەناۋ

ئىسلامىيەكان، ھەر لەسەردەمى

عوسمانىيەكانەۋە تا ئىستا، ئەم

شپوۋە شىعارە شىعارىكى ئىسلامىيە

بەرامبەر شىعارى صەلىب

كەھەندى ۵ ۵ لاتى ئەۋروپاۋ خۇرئاۋا

ھەلى دىكەن.

الْهَلْ: قوماشى تەك ۵ موى بارىك.

الْهَلْ: دىگوتى: (آيتە فى ھَل الشھر):

لەكاتى دەرگەۋتنى مانگى

يەكشەۋەى مانگ دا ھاتم بۇلاى ۵

(إمرأة ھَل): ئافرىتىكە يەك كراسى

پان و درىزى پۇشپوۋە نازدەكا.

الْهَلْ: سەرمەى بارانبارىن ۵ باران

بەگشتى ۵ تان و پۇى جالجاۋكە ۵

ترسو لەرز.

ھَلْ: وشەيەكە بۇ ھەئنان و دىنەدان

دەگوتى تايەتە بەرستەيەك

بەفەل دەست بى بكا.

الْهَلْ: ھەرمەى دۋاى ناخۇشى و

چورتەم.

الْهَلْ: بەمانا (المسرجة) دى: واتە چرا،

شۋىنى قىتەلە.

ھَلْ الشھر: سەرمەى مانگ ۵ دىگوتى:

(آيتە فى ھَل الشھر): سەرمەى مانگ

ھاتم بۇلاى.

الْهَلْ: زەۋىيەك بارانى لى بارىبى و

دەۋرو بەرى لى نەبارىبى.

ھَلْ بغير ھَلْ: بەشتى ترمەۋە نوۋسا ۵

پېۋە لكا.

إهْتَمَ به: بردى، رۇياندى.

الْهَلْ: شۇرباى سىكباچ كەچەۋرى

پېۋە نەبى ۵ مادەيەكە پىرۇتىنى

شەفافە لەئەنسىجە جىباچىكانى

چەپوان ۵ ۵ مردەگىرى.

ھَلْ: وشەيەكە بەمانا (۵ ۵ ھازىرە)

دى.

هَلُمَّ جَرًّا: تهعبرو دمربړينيكه بو
بهردموام بوونو دريژه دان بهشت
دمگوتري.

الْهَلْمَانُ: زورينه لههه رشتيك بڼ.
الْهَلِيمَانُ: بهمانا (الْهَلْمَان) دئ،
دمگوتري: (رجع فلان بالهيل
والهليمان): فلانكس گمرايه وه
به مال و سامانيكي زورم وه.

هَلَهْلَ بفرسه: بهوشه (هه ل) و
تير اخورين نه سپه گه لى خوړي.
هَلَهْلَ عَنِ الشَّيْءِ: له شته كه گمرايه وه.
هَلَهْلَ فِي الْأَمْرِ: له كارمكه دا چاومپروانى
كردو تيفكرينى نه نجام دا.

هَلَهْلَ النَّسَاجُ الشَّرْبُ: جولاكه
قوماشه كه لى شاش و تهنك چنى.

هَلَهْلَ الطَّعِينُ: ناردمكه لى بهشتيكى
تهنك چنراو بيژت.

هَلَهْلَ الشَّعْرُ: قزه كه لى تهنك كرد ه پان
قزه كه لى جوان چاك نه كرد وازى
لى هيناو بهرى دايمه وه هيچ
خزمه تى نه كرد.

هَلَهْلَ الصَّوْتُ: دمنگه كه لى دايمه وه.

هَلَهْلَ الشَّرْبُ: قوماشه كه لى زور
به كار هينا نزيك بوو بپري ه
دمگوتري: (هَلَهْلَ يدركه): نزيك
بوو بيگاتى.

تَهَلَهْلَ الشَّرْبُ: قوماشه كه تهنك بوو

خهريك بوو بپري.

تَهَلَهْلَ الْقَوْمُ: خهلكه كه شوين په كتر
كه وتن و بهدويه كندا هاتن.

الْهَلَاهِلُ: ناوى زورى صافو بڼ گهر د.
الْهَلَهَالُ: تهنك و زمعيف ه دمگوتري:
(ثوب هَلَهَالٍ وشعر هلهال).

الْهَلَهْلُ: بهمانا (الْهَلَهَال) دئ ه زهه رى
كوشنده ه قوماشى شاش و پاش و
تهنك چنراو ه تمونى جالجالوكه.

الْهَلَهْلُ: بهفر.
الْهَلَهْلُ: بهمانا (الْهَلَهَال) دئ.
الْهَلَهْلَةُ: قوماشى زور خراپ چنراو ه
شاش و پاش.

الْهَلِيمُ: جوړه غازيكى زور ناوازمه ه
له هه وادا ههيه.

الْهَلِيمُنُ: جوړه پوه كيكه له پيړي
(الزبقي) هيه، چهند جوړيكى ههيه.

هَمَّا الشَّرْبُ هَمَّا: قوماشه كه لى راته كاننو
دپا.

أَهْمًا الشَّرْبُ: قوماشه كه لى رزاند.

تَهَمَّا الشَّرْبُ: قوماشه كه داپزاو ونجرې
ونجرې بوو.

إِهْمًا: بهمانا (تَهَمًا) دئ.
الْهَمُ: قوماشى يزوي.

هَمَّتَ الشَّرِيدُ هَمًّا: تيكوشاوه كه
(تريته كه) به چه وري داپوشراوه.

أَهَمَّتَ الْكَلَامَ وَالضَّحْلَ: قسه و

پیکه نینى شاردهوه.

هَمَجَتِ الْإِبِلَ مِنَ الْمَاءِ هَمَجًا: حوشرمکه

بینى بهناومکه وه دهمى لى

نهمکردهوه تا تیراو بوو.

هَمَجَ فَلَانٌ هَمَجًا: فلانکهس برسى بوو.

أَفْتَجَ الْفَرَسُ: نهسپهکه له غارکردن و

بازدان دا زوری خو مانندوکرد.

أَفْتَجَ الشَّيْءُ: شتهکهى شاردهوه.

إِفْتَجَ: بههوى گهرما يان شتى ترهوه

لاواز بوو ه دهسگوترى: (إِفْتَجَ

وجهه): دهمو چاوى سيس بوون.

الْهَامِجُ: شتيك بهناړيكي وازى لى

بهيندرى.

الْهَمَجُ: مَيْشِيك ومكوو مېشوله بجوکه

بهدهمو چاوى مهرو بزنو

گوڼسريژموه دهنيش ه مهرو بزنى

لاواز ه کومه له نادهميزادى

هرچى و هرچى که هيچ ياساو

ړيسايهک پهپرو نه کهن ه (ك:

أهماج) ه برسيهتى ه بهرپومبردنى

کاروبارى ژيان بهناړيک و پيکى.

الْهَمِيجُ: ورگ بجوک ه قه دباريک ه

ناسک که توشى نه خوځشى بوبى و

دهمو چاوى چرچ بوبينهوه.

هَمَدَ الشَّيْءُ هَمْدًا وَهَمْدًا: شتهکه کپ بوو

لاواز بوو ه دامرد ه دمگوترى: (هَمَدَتِ

النار): ناگرکه کوژايهوه ه يان

گهرمايى نهما ه (هَمَدَ الرَّجُلُ):

پياومکه مرد ه خپ بوو بيډمگ بوو.

هَمَدَتِ الْأَرْضُ: زمويپهکه وشک بوو

هيچى نهرواند، هيچى لى نهروا.

هَمَدَ الزَّرْعُ: کشتوکالهکه فهوتاو نهما.

هَمَدَ الثَّرْبُ: قوماشهکه بههوى زور

پيچانهوهى رزى بوو که دهست لى دا

هه لومړى.

هَمَدَ الثَّرْبُ: بهمانا (هَمَدَ دى).

أَهْمَدَ: بيډمگ بوو، دامرگا ه

دمگوترى: ((أَهْمَدَ فَلَانٌ) فلانکهس

لهو شتهى پيى ناخوځ بوو

بيډمگ بوو.

أَهْمَدَتِ الرِّيحُ: بايهکه کهوت، نهما.

أَهْمَدَ فِي الْمَكَانِ: لهشوينهکه جيگر

بوو.

أَهْمَدَ فِي السَّيْرِ: لهرويشتن دا پهلهى

کرد.

أَهْمَدَ قِرْنَهُ: پکه بهرى خستو خپى

کردو کوشتى.

أَهْمَدَ النَّارَ: ناگرکهى کوژاندهوه.

الْهَامِدُ مِنَ الْأَجْسَامِ: لهبواری

کيمياگهرى دا گهرى دا نهوميه

جهسته که نيشاتى کيميايى تيدا

نهمين ه دمگوترى: (نبات ه امده):

رومکيکى وشکه ومبووه.

الْهَامِدَةُ: دمگوترى: (ثَمَرَةٌ هَامِدَةٌ):

میوهیهکی رمش بووی بۆگه نه ۵
(أَرْضُ هَامِدَة): زموی مردوو
سوته مهرو ۵ قورنان دمفه رموی:
{وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا
الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ}.

الْهَمِيدُ: بهمانا (الْهَامِدُ) دئ ۵ مال و
کالایهک واکومان دهبرئ پیاومکه
خاومنیهتی، له واقیعیش دا کهلکی
پیومنه ماومو فهوتاوو.

هَمَدٌ هَمْدَانُ: بهرۆیشتنیکى جوان رۆی.

الْهَمْدَانِي: رۆیشتنی خیرا ۵ خوشتری
خوشرۆو گورج و گۆل ۵ جهنگه
گهرا ۵ جهنگه باران بارین.

الْهَمْدَانُ: جوان رۆیشتن ۵ رموتی جوان.

الْهَمْدَانِي: کهسیک نیسبهت بدرئ

بۆلای ههمهزان، واته ههمهزانی بی

۵ دهسگوترئ: (رجل هَمْدَانِي):

پیاویکی زۆر بلێیه بهین بهین

بیدهنگ دهبی و دهست بی دمکاتهوه

۵ (مشی هَمْدَانِي): رۆیشتنی تیکه

بهجۆره رۆیشتنی تر.

هَمَرُ الْمَاءِ: ناومکه هه لږا ۵ (هَمَرُ الدَّمْعِ):

فرمی سکهکه پڙان، دابارین ۵

دهسگوترئ: (هَمَرُ فُلَانٍ): فلان رهق

هه ئساو تورپ بوو.

هَمَرٌ لَهُ مِنْ مَالِهِ: له مالی خوی بهشی دا.

هَمَرُ الْمَاءِ وَغَرَهُ هَمَرًا: ناومکه پښت.

هَمَرٌ مَا فِي الْخَرْعِ: همرچی شیری
له گوانه کهدا هه بوو هه مووی دۆشی.

هَمَرُ الْكَلَامِ وَفِي الْكَلَامِ: زۆری قسه کرد.

هَمَرُ الْبِنَاءِ: باله خانه کهی روخاند.

هَمَرُ الْفَرَسِ الْأَرْضِ: نهسپهکه پیکۆلی کرد

۵ بهتوندی قاجی بهزموی کیشا.

هَامَرُ الشَّيْءِ: شته کهی رادا.

إِنْهَمَرَ الْمَاءُ: ناومکه بهزمهخت هه لږا ۵

(فهر منهمر).

انهمر بالكلام: کهوته قسه و زۆری

گوت.

انهمر البناء: باله خانه که روخا.

إنهمرت الشجرة: درهخته که له کاتی

کوتانی دا که لاکه هه لومری.

إِخْتَمَرَ الْفَرَسُ: نهسپهکه رۆی.

إِخْتَمَرَ الْفَرَسُ الْأَرْضِ: نهسپهکه

بهتوندی قاجی بهزموی کیشا،

پیکۆلی کرد.

الْمِهْمَارُ: زۆر بلێ، سویر قسه ۵

دهسگوترئ: (هو مهمار في كلامه):

نه و زۆر بلێ به له ناخاوتنی دا

هه رده لئو نایر پیتمهوه ۵ (مهمار

لأضيافه): روخۆش و دهست کراوهیه

بۆ میوانه کانی.

الْمِهْمَرُ: بهمانا (المهمار) دئ.

الهامر: هه وری باراناوی.

الهمر من الرجال: پیاوی قه لوموی کهته

ه همرؤا وشهئ (الهمر) بهمانا لمبو	هَمَزُ الْفَرَسِ بِالْمَهْمَازِ: شهسپه‌گهی
زیهی زور دئ.	به‌ناوزمنگی لی خوری.
الهَمَزُ: شاه‌رمتی زور بلئ و فیزه‌گه‌رو	هَمَزُ الشَّيْطَانِ الْإِنْسَانِ: شه‌یتان ختو‌گهی
ده‌مدریژ.	ئادهمیزادی داو شتی خسته دلیه‌وه.
الهَمَزَةُ: میرووی سیحر ه تاومباران.	هَمَزُ: لی‌ی دا.
الهَمَّازُ: ه‌موری باراناوی لاهاو هه‌لسین	هَمَزُ الْغُرَفِ: پیته‌گهی به‌دهنگی هه‌مزه
ه پیاوی زور بلئ ه دگوترئ: (رجل	ده‌ربری.
همار).	هَمَزُ الشَّيْءِ: شته‌گهی شکاند.
الهَمِرُ: پیری‌زنی پو‌لکاو ه ناسکی	هَمَزُ بِه الْأَرْضِ: به‌زه‌وی دادا، خستی.
جوان و جهسته تیرو پر.	الْمَهْمَازُ: نه‌وهی ولاخی پی لی ده‌خوری
هَمَزُجُ هَمَزَجَةٌ: قسه‌ی هه‌له‌ی کرد.	ئاو‌زم‌نگی.
هَمَزُجُ عَلَيْهِ الْغَبْرُ: هه‌واله‌گهی لی	الْمِهْمَزُ: به‌مانا (المهماز) دئ.
تی‌که‌ل و پی‌که‌ل کرد.	الْمِهْمَزَةُ: گو‌تکی ده‌هؤن، داری ته‌هل ه
الهَمَزُجُ: قسه‌ی تی‌که‌ل و پی‌که‌ل.	(نه‌فیزه) دار‌یکه سه‌ری‌کی
الهَمَزُجَانُ: هه‌له‌و شی‌واو.	ئاسنیکی دوفاق سی فاقی پی‌ومه
الهَمَزُجُ: وازنه‌هینمر له‌کار، سو‌وربوو	له‌گو‌ن‌دیری‌یه‌وه ده‌ژمنی بو‌نه‌وهی
له‌سمر گه‌یشتن به مه‌به‌ست.	خیرا بروا.
هَمَزَشُ: جولاً، که‌وته ری.	الْهَامِزُ: ره‌خنه‌گر، عسه‌بگر ه
الهَمَزَشَةُ: جم و جو‌ل.	چا‌وه‌ه‌ته‌کین ه پاشمله باس‌کردن
تَهْمَزَشُ الْقَوْمِ: خه‌لکه‌که که‌وته‌نه جم و	به‌خرابه ه (ك: هَمَاز).
جو‌ل.	الْهَمَزُ: (همز الشَّيْطَانِ): دمس لی‌وه‌شانی
الهَمَزَشُ: پیری‌زنی شه‌پله لی‌لراو ه	شه‌یتان، شیتی.
حوشتری به‌شیر.	الهَمَزِي: (ريح هَمَزِي): ره‌شه‌با که‌دم‌نگی
هَمَزَه هَمَزًا: چاوی لی دا گرت ه به‌چاو	که‌وره‌ی هه‌بی.
نی‌شاره‌ی بو‌کرد ه ده‌ش‌گوترئ:	قوس هَمَزِي: که‌وانی‌که پال‌پی‌وم‌نانی
(هَمَزَه) پاشمله غه‌بیه‌تی کرد ه	به‌هیزه ه تیر زور در‌ویه‌نی.
له‌ری‌زی که‌م کرده‌وه.	الْهَمَزَةُ: شو‌پینی‌که له‌زه‌وی، چال و

جَوَيْلَى نَاو رِيْگَا ۵ نَاو زَمَوِ ۵
بِهَکَه م پیتی هیجاو ئه بجهد.

هَمَزَات الشَّیَاطِیْن: ختوکه و وهسوه سه ی
شه یاتینی.

الْهَمْزَةُ: به مانا (الْهَامِزُ) دئ ۵ بُو نِیرو مِ
به یه ک شِیوه دئ ۵ دِگوتری: (رجل
همزة وامرأة همزة).

الْهَمَّازُ: به مانا (الْهَمْزَةُ) دئ.
الْهَمِيزُ: (رجل همیز الفؤاد): پیاو یکی
زیره ک و وریایه.

هَمَسَ هَمْسَا وَهَمْسَا: شه وره موی کرد
به بی و مستان ۵ به دزیه وه رُوی.

هَمَسَ فُلَانٌ اِلَى فُلَانٍ هَمْسًا: فُلَانْکِه س
به سرته و به نه سپایی قسه ی له گه ل
فُلَانٌ کرد به جَوْرَکْ له وه بوو لی ی
حالی نه بی.

هَمَسَ الشَّیْطَانُ: شه یتان ختوکه ی دهرونی
فُلَانِی دا.

هَمَسَ الْکَلَامَ: قسه که ی زوَر به سرته و
نه سپایی کرد.

هَمَسَ الشَّيْءَ: شته که ی شکاند.

هَمَسَ الطَّعَامَ: خواردنه که ی جو به بی
نه وه ی لیو مگانی لَیْکْ بکاته وه ۵ دمی
قوچاند بوو پاروشی ده جوو.

هَمَسَ الْعَنْبَ: ترنیه که ی گوشی.

هَامَسَ فُلَانٌ فُلَانًا: به سرته فُلَانْکِه س
قسه ی له گه ل فُلَانٌ کرد.

تَهَامَسَ الْقَوْمُ: خه لکه که به سرته
قسه یان پیکه وه کرد.

الْإِهْمَاسُ: نه وه به پیتی مه هجوره
به دهنگی پیتی مه هموسه دهربری
وه کوو پیتی (دال) به دهنگی پیتی
(ت) بخوینیه وه له جیاتی (بو دهقه)
بَلَّی (بو ته قه).

المهموس: قسه ی به سرته ۵ پیتیک
که له پیری پیته گانی مه هجوره
نه بی.

الْهَامِاسُ: گورگی برسی.
الْهَمْسُ: همر ئاخاوتنیک به سرته و
نه سپایی بگوتری ۵ که مترین دهنگی
قاج که له زموی دهدا.

الْهَمَّاسُ: شیری تیک شکینه ری به هیز
که خیرا نیچیره که ی تیک
ده شکینی.

الْهَمُوسُ: شیر که له شه ودا به هیواشی
دهر اوو نایسه وی دهنگی قاجی
ببیسری ۵ ربه واری شه و.

الْهَمِيسُ: دهنگی سمی حوشر.
هَمَسَ الرَّجُلُ هَمْسًا: پیاو که زوری
قسه کردن به ناحق زوری قسه ی پرو
پوچ گوتن.

هَمَسَ الْقَوْمُ: خه لکه که که و تنه جم و
جو ل.

هَمَسَ الْجَرَادُ: کولله که راسا بوئه وه ی
هیرش به ری.

هَمَشَ الشَّيْءَ هَمَشًا: شتهكهی كۆكردهوه.

هَمَشَ الْكِتَابُ: پهراویزی بۆکتیبهكه نووسی.

هَامَشَهُ فِي كَذَا: لهوشتهدا چارهسهری كرد.

إِهْمَشَ الْقَوْمَ: خهلكهكه لهشوینیک كۆبونهموو تیكیانهوه هاوپیشتو هاتنو جوون.

اهْتَمَشَتِ الدَّابَّةُ: ولاخهكه ورده ورده رۆی.

تَهَامَشَ الْقَوْمُ: خهلكهكه تیكهل بهیهك بوونو خرۆشان.

تَهَمَّشَ الشَّيْءُ: شتهكه داخورا، لیی ههلهوهی.

الهامش: پهراویزی كتییب ه دمشگوتری: (فلان يعيش على الهامش): فلانكەس لەپهراویزدا ژیان بهسهر دمبا تیكهل بهخهلك نابێ.

الهَمَشُ: كهسیك زۆر جمو جوول بهپههههكانی بكا.

الهَمْشَةُ: ناخاوتنو جمو جوول ه تیكهلاو بوون ه دهنگی كوللهو سیسره كهتیكهل بهیهك دهبنو دمبیته ژاوهژاو.

الهَمْشَةُ: ئافهرمتیك زۆر جمو جوول و هاتو جۆ بكا.

الهِمِشَةُ: كوللهی كولاو.

هَمَطَ هَمَطًا: تهملهی كرد لهدهس بهكاربون دا ه خیرا دهستی بهئیشی خۆی نهكرد ه قسهی تیكهل و پیكهل كرد ه گوپی نهدايه، چی خوارد چی گوت؟.

هَمَطَ النَّاسُ: ستهمی لهخهلك كرد.

هَمَطَ الْمَالُ: بهزۆرو ستهم مائی داگیر كرد.

هَمَطَ الشَّيْءُ: شتهكهی بهگۆتره ههنگرت.

إِهْمَطَ الْمَالُ أَوِ النَّاسُ: بۆ زنده رۆی لهمانای (هَمَطَ) دئ.

إِهْتَمَطَ عَرْضُهُ: ناموسی شكاند، لهكههاری كرد.

إِهْتَمَطَ الذِّئْبُ الشَّاةَ: گورگهكه لهناكاو پری دایه مهرمهكه.

هَمَعَتِ الْعَيْنُ هَمْعًا وَهَمْرَعًا: چاو فرمیسکی رشت.

هَمَعَ الطَّلُ عَلَى الشَّجَرَةِ: شهونم كهوته سهر درمختهكه.

هَمَعَ رَأْسُهُ: سهری شكاند.

أَهْمَعَ الدَّمْعُ أَوِ الْمَاءُ: فرمیسك یان ناو رهوان بوو، رۆی.

أَهْمَعَ الطَّلُ: شهونم كهوته سهر درمختهكهو دلۆپ دلۆپ كهوته خوار.

أَهْتَمَعَ اللَّسَنُ: رهنهكهكه شیوا رهنگی تیك چوو سیسو ژاكاو بوو.

تَهَمَّعَ فُلَانٌ: فلانكەس گریا ۵ خوێ
گریاند.

تَهَمَّعَ الدَّمْعُ وَخَوَّهَ: فرمیسک رزان،
دابارین.

الْهَمَّعُ سَحَابٌ هَمِيعٌ: هه‌وریکی
باراناوییه ۵ ده‌شگوتری: (عین
هَمِيعَة): چاویکه به‌رده‌وام فرمیسک
دمبارین.

الْهَمُوعُ: بۆ زیددرویی له‌مانای (الهامع)
دئ ۵ ده‌گوتری: (دمع هموع):
فرمیسکی ره‌وان.

هَمَّعَ فُلَانُ الشَّيْءَ هَمْعًا: فلانكەس
شته‌که‌ی زده‌مکرد، برینداری کرد.
إِنْهَمَّعَ الشَّيْءُ: شته‌که که‌ی تیکه‌وت،
که‌ل بوو.

إِنْهَمَّغَتِ الْقَرْحَةُ: برینه‌که ته‌رپوو.
أَلْهَمِّنْغُ: مردنی خیرا.

هَمَّقَ السَّوِيقُ: قاوته‌که‌ی ورد کرد.

الْهَمَّقُ مِنَ النَّبْتِ: گزوگیای زۆر ۵
له‌ومرێ فش و فۆل و نەرم ۵ له‌ومرێ
وشک.

الْهَمَّقُ: گیل و نه‌حه‌ق و هار.

هَمَّكَ الْبَطَاطِسَ وَخَوَّهَ هَمَكًا: په‌تاته‌که‌ی
ورد کرد ۵ هاری هه‌زمی کرد.

إِنْهَمَّكَ فُلَانٌ فِي الْأَمْرِ: فلانكەس
له‌کاره‌که‌دا تیکۆشاو خوێ ماندو
کرد، سور بوو له‌سه‌ر نه‌نجامدانی

کاره‌که‌ی.

تَهَمَّكَ: به‌مانا (إِلْهَمَّكَ) دئ.

هَمَلَّتِ الْعَيْنُ هَمَلًا وَهَمَلَاتًا: چاو
فرمیسکی رژاند.

هَمَلَّتِ السَّمَاءُ: ئاسمان به‌رده‌وام بارانی
باراند بارانه‌که‌ی درێژه‌ی کیشا.

هَمَلَّتِ الْإِبِلُ: حوشتره‌کان به‌بێ شوان
له‌پاوان دا له‌ومرێ.

أَهْمَلَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی باشگوێ خست
۵ به‌کاری نه‌هێنا ۵ به‌نه‌نقه‌ست
نیشی پێ نه‌کرد.

أَهْمَلَ أَمْرُهُ: کاره‌که‌ی به‌باشی نه‌نجام
نه‌دا.

أَهْمَلَ إِلَهُهُ: حوشتره‌که‌ی به‌بێ شوان
له‌ناو له‌ومرێگه‌دا جێ هێشت.

أَهْمَلَ فُلَانًا: ده‌نگی له‌فلان دابری و
باشگوینی خست.

أَهْمَلَ حُرُوفَ التَّهْجِي: نوخته‌ی
نه‌خسته سه‌ر پیتی خاڵدار.

أَنْهَمَلَّتِ السَّمَاءُ أَوْ الْعَيْنُ: ئاسمان بارانی
باراند ۵ یان چاو فرمیسکی رژاند.

الْهَمَالِيلُ: باڵندە‌ی زه‌عیف و لاواز ۵
به‌رزه‌ ناخوڕ ۵ باشماوه‌ی له‌ومر ۵
پۆشاک‌ی دپاو و پزیو ۵ ده‌گوتری:
(ثوب هَمَالِيلُ): پۆشاک‌یکی پزیوه.

الْهَمَلُ: باشگوێ خراو ۵ به‌ره‌لاکراو
به‌شه‌وو به‌رپۆز بێ شه‌وه‌ی که‌سێک

- سمر و کاری بکا ۵ ناویک برپواو هیچ
شتیک نهبی بهری بگری ۵ توپککل و
ریشالی دارخورما که له دارخورما که
دابمائی.
الهمل: رهمانه کون که هه لدرایی بو
تیدا حوانه وهی خیزان ۵ پو شاکي
پینه کراو ۵ بو پر جود؛ جور ه
پو شاکي کی عه ره به له خوری سور
دروست دمکری.
الهمل: خانووی بچوک ۵ پیره میتردی
به سالاجو ۵ پو شاکي کون و رزیو.
الهمل: شتی شلو و نه رم له
ههر جوریک بی ۵ زموییه ک شهر و
ههرا ویرانی کردبی و کهس نه بی
ناوهدانی بکاته وه.
هملجبت الدابة: ولاخه که به خیرایی
رویی و پموتی جوان بوو.
هملج فلان الامر: فلانکهس چاره سهری
شته کهی کردو به ناسانی به پئی وهی
برد.
الهملج: ولاخی سهرنهرمو ههوسار
خوش ۵ کاری ناسانو خوش
له دمست هاتو ۵ ریگای تهخت و
خوش.
الهملج من البرازین: هیستری سهر
نهرمو ههوسار خوش ۵ پموت
جوان و خوشرو ۵ (ک: همالچ) ۵
دمشگوتری: (شاة هملاج): مه پیکه
- لهلاوایدا مؤخی تیدانه ماوه.
الهملس: حاج نهستورو بهتوانا لهسهر
رؤیشتن.
الهملع: سپلهو پی نهزان ۵ فیلاوی و
ساخته چی ۵ چوست و چالاک ۵
گورچ و گول ۵ دمگوتری: (ذئب
هملج و سیر هملج).
هم بالامر همأ: نیازی نیشه کهی هه بوو
وهلی نه پکرد.
هم لنفسه: ههولی بوخوی داو فیلی کرد.
هم الامر فلانأ: کارمکه فلانکهسی توشی
قهلهق و ناخوشی کرد، خه مباری کرد.
هم الشينى: شته کهی تواندموه ۵
دمگوتری: (هم الشخم): بهزه کهی
تواندموه.
همت الشمس الثلج: خور بهفره کهی
تواندموه.
هم السقم جسمه: نهخوشی کزولاوای
کرد.
هم اللبن: شیرمکهی دوشی.
همت الحية الرجل: مارمکه پیامکهی
گهست.
همت السوسة الحب: سن دانهویله کهی
خوارد.
همت غشاش الأرض همأ وهيمأ: جرو
جانهموری زهوی بلاو بوونه وهو
کهوتنه جم و جول.
هم همرة وهامة: پیرو که نهفت بوو.

أَهْمُ الشَّيْخُ: پیرمیردمکه کهوتسه
سالهوه کهنهفت بوو.

أَهْمُ الْأَمْرِ فُلَانًا: کارمکه فلانکهسی
توشی دلهپراوکیو پهژموردهیی کرد
خستیه حالتی بهخودا چوونهومو
گرنگی دان بهشت.

هَمَمَتِ الدَّابَّةُ الْأَرْضَ بَیْهَا: ولاخهکه،
نازدهلهکه بهلیچی دمورو بهری
رومکهکهی مائی و رومکهکهی
خوارد.

هَمَمَتِ الْمَرْأَةُ الصَّبِيَّ: ناهرمتکه
بهلاواندنهمو لایلایهکردنی بهسوز
مندالهکهی خهواند.

أَهْتَمَّ الرَّجُلُ: پیاومکه خهفتهبار بوو.
إِهْتَمَّ بِالْأَمْرِ: گرنگی بهکارمکه دا.
إِنْهَمَّ الشَّيْخُ: پیرمیردمکه زور
بهسالآچوو کهنهفت بوو.

إِنْهَمَّ الْعَرَقُ فِي جَبِينِهِ: نارهق لهناو
چاوانی هاته خوار.

إِنْهَمَّ الشَّخْمُ وَنَحْوُهُ: بهزمکه توایهوه.
إِنْهَمَّ الْبَقُولُ: باقلهکه (دانهوئلکهه)
لهمهمنجهل دا کوئیندرا.

تَهَمَّمَ الشَّيْءُ: شتهکهی پشکنی.
تَهَمَّمَ رَأْسَهُ: سهری تاشی، سهری
ههتپاچی.

إِسْتَهَمَ فُلَانٌ: فلانکهس گرنگی دا
بهکاروباری گهلهکهی.

الْتِهَمِيمُ: بارانی کهم، ورده باران.
الْمُهْمُ: کاری گرنگو ترسناک ه کاریک
پیویست بکا ناگات لی بیو
بهوریاییهوه مامهلهی لهگهل بکری
ه (ك: مَهَام).

الْهَامَةُ: ولاخ، پیرو ه هردمعبایهک
ژمهردار بیو ژمهرمکهی کوشندمبی
ه (ك: هَام).

الهاموم: دوگی تواوه ه نهو چهواییو
روئهی دمتکیتته سهر ناگر لهکاتی
گوشت برژاندا.

الْهَمَامُ: گهورمو نازاو سهخی ه شیر ه
تواوهی بهز ه تواوهی بهفر ه (ك:
هَمَام).

الْهَمُّ: خهمو خهفمت ه نهومی پیاو
لهدلی خوئی دا گرنگی پی دماو
دلی پیوئی ههلهوگیره ه سهرمتای
ورمهبرزیو برپاوبهخو بون.

الْهَمُّ: پیرمیردی کهنهفتی بهسالآچوو
ه شتی کؤن و رزیوو شکاو ه
دمگوتری: (قدح هِم): پیالهییهکی
کؤن و شکاوه.

الْهَيْئَةُ: ورمو هیز بهخودان بوکردنی
کاریک ه همواو همومس ه ورمی
بههیز ه پیری کؤنسالو کهنهفت ه
پیریژنی کؤنسال ه (ك: هَمَات
وهمام).

الهمم من النوق: حوشر كه بهليچی
 زموى دموروبهرى روھك بمالىو
 پنجك و روھكهكه بخوا، همرچى
 بهردمى بكهوى بيخوا ۵ پھوت
 جوان و خوشرو ۵ بيريك ناوى زور
 بى ۵ ههورى باراناوى ۵ دھگوتري:
 (قصب هموم): قھفھزائىكه
 كھرھشبا لىي بدا دھنگى لى بى.
 الهميم: دھگوتري: (للشراپ هميم في
 العظام): ناوو شلھمھنى دھچيټه
 موخى ئيسقانهوه ۵ ورده باران ۵
 ماست كرابيټه مھشكهوه بى نهوى
 بهھزى دھرى بكهيهوه بو
 خواردنهوه.
 همهم الرجل: پياوهكه قسهى به
 ئهسپايى كرد دھنگى دھبيسراو لىي
 حالى نهدهبووين ۵ خيزى سنگى
 دھهات لهناكامى خھمو خھفھت.
 همهم الأسد: شيركه نھراندى.
 همهم الرعد: ههوركه گولاندى ۵
 دھنگى هات.
 الهمام: بهمانا (الهموم) دى ۵ (همام
 النفس): بىرو بوچونى دل و
 دمرون و نهو بىرو باومرھى بهسھر
 دل دا رادمبورى لهكاتى كهوتنه
 گومانهوه لهشتيك ۵ جورىكه
 لهدمنگى ههورو گولھ گولى.
 همهم: (ئيسم فعله) واته هيچ نهماوه

۵ دھگوتري: (أبقى عندكم شئى؟):
 هيچتان لاماوه؟ لهوھلام دا دھليي
 (همهم، همهم) ۵ هيچ نهماوه.
 الهمام: بهمانا (الهمام) دى.
 الهمامة: پھوه حوشرى زور.
 الهممة: همر دھنگيك بو پھو بارى
 رھشھولاخو فيلى تيدايى.
 الهموم: دھگوتري: (قصب هموم):
 قھفھزائىكه كه رھشھبا لىي دھدا
 هاشمو هوشى دى.
 الهمومة: بهمانا (الهمامة) دى.
 الهميم من الحمر ونحوها: نهو
 گولدرىزى دھنگى زمپينهكهى
 لهسنگى دا دھخواتهوه.
 همت العين قنياً وقنياً وهياناً:
 چاوهكه فرميسكى رشت.
 همى الدمع والماء ونحوها: فرميسك يان
 ناوهكه پھوان بوو.
 همى فلان على وجهه: فلانكھس ويل و
 سھرگردان بوو مى پيگاي گرتو
 روى.
 همت الماشية: ناژدكهكه نهلهومر، روى
 لهلهومر كه نهكرد ۵ ويل بوون و
 همرهكه يان بهلايهك دا رويشتو
 كھس شوانيان نهبوو.
 همى الشئى قنياً: شتهكه كهوته خوار ۵
 بهريزووه ۵ فھوتا.

الاهماء: ناوى ږموان و روښتوو.

الهماء: هه ټو ۵ دمشلين ناوه بو

بالندمهكه پاشاو فه رمانږمواگان

په مړي باله كاني به كار دښن

له پازاندنه ودى تاجه كانيان دا.

الهماي: به مانا (الهماء) دى.

الهيمان: دوځينى دهرپى ۵ پشتين ۵

پشتينيكه ناو كلور له قوماشي پته و

دروست دهمرئ، په كچار له قهد

ومردئ له سه فمرو شوينى قهره بالغ

دا پارم و شتى واى تيدا هه لدمگيرئ

۵ (ك: همين و همين).

الهماين: پاشاو سولتان ۵ نيمپراتور.

الهيميسع: به هيزو پته و كهس نه توانئ

له زموى دا ۵ دريژ.

هنا فلان هتنا: خواردنې دا به فلانكس.

هنا القوم: خه لكه كې به خيوكرد.

هنا الطعام: خواردنه كې بينى به دى

كرد.

هنا الطعام الرجل: خواردنه كه بو پياوكه

زور خوښو به له زړه ت بوو.

هنا الرجل غيره: پياوكه يارمه تى

په كيكي ترى دا ۵ كه يفضوڅشى كرد.

هنا الابل: حوشره كې به مړنگى قه تران

ږمگ كرد.

هني له الطعام هنا وهنا: خواردنه كې

به لاهو خوښ بوو له زړه تى لى دى.

هني من الطعام: له خواردنه كه تير بوو ۵

دمگوتري: (اكلنا من هذا الطعام حتى

هنا).

هني بالشبي: به شته كه دلخوش بوو.

هنت الماشية: نازه له كان كه ميكيان

له باقلمو له و مړمكه خوارد به لام

تيريان نه خوارد ۵ (فهي هنا).

هنا الشئ هنا: شته كه به ناسانى

دمسكه وت.

هنا فلان بالامر تهنة: پيروزبايى

له فلانكس كرد.

اهنا: خواردنې پيدا.

اهنا فلان ماله: فلانكس ماله كې

خوى چاك كردموه.

تهنا فلان: فلانكس خيرو به خششى

زور بوو.

تهنا الشئ به: شته كې پيكموت ۵

دمگوتري: (تهنا الطعام):

خواردنه كه م پى خوش بوو.

استهنا الطعام: خواردنه كې پى خوش

بوو له زړه تى لى دى.

المهنا: همرشتيك نوشت بى و به لاته وه

گونجاو بى.

الهنا: پيروزبايى.

الهاني: خزمه تكار.

الهن: بويه كردن به قه تران ۵ به خشش

۵ ديارى ۵ به شيك له شهو.

الْهَيْئُ: به مانا (الْمَهْنَةُ) دئ ۵ (طعام هنيئ):
خواردنی به له ززمته و خوش.
هَنْبَ هَنْبًا: گیل و نه قام بوو ۵ (فهو أهنّب
وهي هنباء).

الْمَهْنَبُ: زور گیل و نه حمه ق.
الْهَنْبَاءُ: نه حمه ق و زرد ۵ نه قام و گیل.
الهني: به مانا (الهنباء) دئ.

الْهَنْبَاءُ: به لاءو کارمسات ۵ ههر شتیک
له سمر شانی مروّف ناخوش بیو
نازاری دل بدا ۵ قسه تیکه ل و
پیکه ل کردن.

الْهَنْبَرُ: پیستی خراب ۵ پان قهراخی
چهرم.
تَهَنْبَسَ: لهه والی کولیه وه، به دوو
روداو دا جوو.

هَنْبَسَ الرَّجُلُ: پیاومکه پکه نینی خوی
شاردوه.

الْهَنْبَسُ: لاوازو بی نرخ و خراب.
الْهَنْبَسُ: ورگ زل.

هَنْبَعُ فُلَانٍ: فلانکس له پویشتن دا
خوی هه لته کاند.

الْهَنْبُعُ: جوړه چاروکه په که نافرمت
سهری خوی پی داده پویشی.
هَنْبُعُ: برسی بوو.

هَنْبُعُ الْعِجَاجُ: تهپو توّز زور بوو.
الْهَنْبَاعُ: برسیا په تی زور ۵ دمگوتری:
(جوع هَنْبَاع).

الْهَنْبُعُ: نافرمتی گیل و نه حمه ق ۵
به پرده و شت، نه سپی بچوک ۵
میّتولکه ۵ تهپو توّزی زور ورد،
نارده لوك ۵ شتی وا که قاجی لی
هه لېخلیسکی.

هَنْبَلُ الرَّجُلُ: به مانا (هَنْبَع) دئ.
تَهَنْجُ الْجَنِينِ: زاروکه که له سکی دایکی دا
جولاً.

هَنْدَ هِنَادًا: ومکوو کونده بوو گماندی.

هَنْدَ الرَّجُلُ: پیاومکه ومکوو کونده بوو
گماندی قرائدی ۵ پیاومکه
له کارمکه ی دا که مته رخه م بوو ۵
جنيوی به مروّفیک دا، جنيوی
زور ناشیرین ۵ جنيوی پی دراو
بییدمگ بوو ۵ وهلامی
جنيو دمکه ی نه دایه وه.

هَنْدَتِ الْمَرْأَةُ بَقْلَبَةٍ: نافرمته که دلی
فلانی بردووه.

هَنْدَتِ الْمَرْأَةُ فُلَانًا: نافرمته که به قسه ی
خوش و دلداري سوّزو عیشقی
خوی خسته دلی فلانکس هوه.

هَنْدَ الرَّجُلُ فُلَانًا: پیاومکه نه رمو نیانی
له گه ل فلان دا نواندو دلنه وایی کرد.
هَنْدَ السَّيْفُ: شمشیر ده کی مشته و مال
کرد.

الْمَهْنَدُ: شمشیری دروستکراو له ناسنی
هیندی.

هَنْدُ: ناوه بۇ كۆمەلە حوشتەر كە
ژمارەيان لەنيوان سەد تا دوو سەد
حوشتەر بى.

الْهِنْدُ: نيمچە كيشومرئىكە دىمكە وئىتە
باشورى كيشومرئى ئاسىياو ە
جەھورىيەتى پاكىستان و ھىندىستان
لەخۇدەمگىرى.

الْهِنْدَانِي: بەمانا (الْهِنْدُ) دى.

هِنْدِيَّة: ھىندۇكە (بۇ بچوكرىدەمەوى
ھىندۇستان) بەكار دى ە ناوہ بۇ
رەوہ حوشتەر كە ژمارەيان سەد
حوشتەر بى.

الْهِنْدِيَا: رومككى سالا نەمەو گەلا كەى
دەكولئىندىرئى و دەخورى، دىمكە رىتە
زەلاتە.

الْهِنْدِيَاءُ: بەمانا (الْهِنْدِيَا) دى.

هَنْدَرُ الرَّجُلُ الْقُنْيُ وَالْأَبْنِيَّةُ وَالْآلَاتُ:
پىاومەكە جۇگا ئاوو پەردو
بالەخانەكانى بەشئومە زانىستى و
لەسەرىنەماى زانىستى بىنات نان.

الْهِنْدَارُ: ئەندازەو سنور ە دىمكە رىتە:
(أعطاه بلا حساب ولا هِنْدَارُ): بەبى
ئەندازەو سنور بەخشى داپە.

الْهِنْدَارَةُ: ناوہ بۇ پىومرئىكە درىزى
شتى پى دەپئورى ە درىزىيەكەى
حەفتا و شەش سەنئەمەترە.

الْهِنْدَوُزُ: (رَجُلٌ هِنْدَوُزٌ): پىاومەكى

لەبۇتە دراو قالىبى رۇزگارە،
راپەسەندو كارامەپە ە (ك: ەندازە)
ە دىمكە رىتە: (ھەم ەندازە ەذا الأمس).

ئەوانە زاناو پىاوى ئەو كارەن.

هَنْدَسَ الرَّجُلُ الْقُنْيُ وَالْأَبْنِيَّةُ وَالْآلَاتُ:
پىاومەكە روبارو جۇگا ئاوو
بالەخانەى بەشئومەكى زانىستى
راپەستەن.

الْمُهَنْدِسُ: ئەندازىار؛ كەسك گىرنگى
بدا بەزانىستى ئەندازەى و تىيدا
پەسپۇر بى.

الْمُهَنْدِسُ مِنَ الرِّجَالِ: پىاوى قالىبوو
لەبۇتە دراوو راپەسەند ە شىرى
نازاو چاۋنەترەس.

الْمُهَنْدِسَةُ: ئەندازىارى ە زانىستى و
زانىارىيەكە كەدەربارى ھىل و
روبەرو سوجو جەندىيەت و
ئەندازەى شتەكان بدوى رۇئىيان
دىارى بكاو تاپەتمەندى و
پەيۋەندىيان بە پەكترەو دىارى
بكا.

الْمُهَنْدِسَةُ النَّظَرِيَّةُ: بىرئىيە لە بنەماو
بناغە زانىستىيەكانى ئەندازە كە
پەيۋەندىيان بەتاپەتمەندى مادەو
سەرجاۋەى ھىزە سىرۋىيەكەى و
رەبازەكانى بىكارەئىنانىيان
بۇۋەدەسەتەئىنانى مەبەستە
مادىيەكە.

الهندسة التطبيقية أو العملية: ليزاني و
سودومرگرتن لهياساو ريساو بنهما
زانستيه‌کان و به‌کارهينانيان
له‌بوارى ريساو بنهما زانستيه‌کان و
به‌کارهينانيان له‌بوارى بيناسازى و
پيشه‌سازى ريگاو بان و پردو
هه‌موو بوارمگانى تمکنه‌لوژيائى
سهردهم.

الهندسي: كهسيك ياكاريك له‌وبوارمدا
بيو پال هه‌ندهسه بدرئ ه زاناو
شارمزا له‌بوارى هه‌ندهسه‌ى نه‌زمري
دا.

الهندوس من الرجال: پياوى قالبوو
شارمزاو راپه‌سه‌ند.
الهندوس: دمگوترئ: (هر هندوس هذا
الأمر): زاناو شارمزاى نه‌و كارميه،
زور باشى لى دزمانى ه (ك:
هنداسة).

هَندَم الرجلُ الأشياءَ هندمة: پياومكه
شته‌گانى به‌نه‌ندازمو ريك و پيكي
دانان.

الهندام: هه‌دو بالائى جوان، پوژاكى
ريك و پيك و گونجاو.

هَنعَ هَنعاً: ملكه‌ج بوو ه (فهو هانخ).

هَنعَ الشئى: شته‌كه‌ى به‌سه‌رميه‌ك دا
دادايه‌وه لوى كرد ه هه‌نديكى خسته
سهر هه‌نديكى ترى.

هَنعَ فلان هَنعاً: خوارى و چه‌مانه‌وه
له‌پشتى دا په‌يدا بوو قه‌دى چومايه‌وه
ه (فهو أهنع وهي هَنعاء).

الأهنع: نه‌وميه دايكى عه‌رمب و باوكى
عه‌بدى نازاد گراوى ناعه‌رمب بئ ه
بو ميينه دمگوترئ: (هَنعاء).
الهَنع: نه‌خوشييه‌كه توشى مى
ناده‌ميزاد ده‌بئ.

الهَنعاء: دمگوترئ: (أكمة هَنعاء):
ته‌پوژكه‌يه‌كى كورت.
الهَنعَة: دوو نه‌ستيرمن له (الجوزاء) دا
هه‌ردوكيان مه‌نزلى شه‌شه‌مى
مانگن.

هَنعَ الرجل والمرأة هَنعاً: پياومكه و
نافرته‌كه هه‌رميه‌كه‌يان له‌كاتى گورانى
گوتن و شيعر خوڤندنه‌ومدا دمنگى
خويان نه‌وى كرد، نزم كرد.
هَنعَت المرأة: نافرته‌كه به‌دخوبوو،
تاوانى كرد.

هانخ المرأة: مييازى و دلدارى له‌گه‌ل
نافرته‌كه كرد ه هه‌رميه‌كه له‌پياوو
نافرته‌كه دمنگى خويان نزم كرد
به‌مه‌سپايى ناخاوتنيان نه‌نجام دا.

الهَينَع: نافرتمى به‌درموشه‌ت ه
نافرتميك نيهييه‌گانى خوى
به‌هه‌موو كهسيك بلئ ه نافرتمى
دهم به‌پيكنه‌نين و سوعبه‌تجئ.

زعیضو لاواز ه مینگه مینگ،
ترینگه ترینگ ه نهو
مرومسیحریه‌ی نافرمت بیی وایه
خوی لای می‌ده‌ک‌ه‌ی بی
خوشه‌ویست دمکا.

الهِينَام: ناخوتنیک لیی حالی نه‌بی ه
قسه‌ی به‌نه‌سپایی و سرته.

الهِينَم: به‌مانا (الهِينَام) دئ ه لۆکه.

الهِينَمَان: به‌مانا (الهِينَم) دئ.

الهِينُوم: به‌مانا (الهِينَم) دئ.

هَنْ هَنَّا وهِنَا: گریا به‌شیوه گریانیکی

به‌سوزو کورگاندن ه نالاندی بۆ دووری
له‌خوشه‌ویستی ه کورگانندی.

أَهْنَهُ اللهُ: خودا هی‌زو توانای دایه،
عه‌قلی بی به‌خشی (فهو مَهْنُون).

الِهَاءَةُ: به‌زی ژیر گلینه‌ی چاو ه باقی
مانده‌ی مۆخ ه به‌زی سهردوگی
حوشتر.

هَئَا - هُنَاك - هَاهُنَا: نیسمی
نیشاردن.

الِهِنَّةُ: قالۆنچه.

الِهَنُّ: شت ه وانیک، بیلامانه ه
به‌زوری بۆشتیک به‌کاردئ که‌مروؤ
راسته‌وخۆ شهرم بکا بیلی ه وکوو
نه‌وه بیاو بلئی وانیکم دیش ه
نافرمت بلئی بیلامانه‌که‌م دیش ه
واپش دهبی بانگی لی دمکری ه

أَهْنَفَ: په‌له‌ی کرد.

أَهْنَفَ الصَّبِيَّ: منداله‌که خوی
نامادمکرد بۆ گریان.

أَهْنَفَتِ الْمَرْأَةُ: نافرمت‌که بی‌که‌نی
به‌بی‌که‌نینیکی گالته نامیزو بچر
بچر.

هَانَفَ فُلَانٌ غَيْرَهُ: فلان‌ک‌س یاری له‌گه‌ل
فلان دا کرد.

هَنْفَ فُلَانٌ: فلان‌ک‌س زیدم‌پویی کرد
له‌خیرا رویشتن دا.

تَهَانَفَ بَفُلَانٍ: به‌فلان‌ک‌س بی‌که‌نی و
لیی سهرسام بوو.

تَهَنَّفَ فُلَانٌ: فلان‌ک‌س گریا.

الِهَنَافُ: بی‌که‌نینیکی له‌زور
زمرده‌خه‌نه‌ومیه.

هَنَقَ هَنْقًا: و‌م‌ر‌ز‌بو‌و.

أَهْنَقَ فُلَانًا: فلان‌ک‌سی خسته
حاله‌تی‌که‌وه و‌ک‌وو و‌م‌ر‌ز‌بو‌وون
وابوو.

هَاتَمَ فُلَانًا بِحَدِيثٍ: به‌سرته و نه‌سپایی
قسه‌ی له‌گه‌ل فلان کرد.

هَيَّيْتُ فُلَانٌ: فلان‌ک‌س له‌خودا پاراپه‌وه
ه قسه‌ی به‌نه‌سپایی کرد.

الِهَانِمُ: خانم، نافرمتی ریزدار ه (ك:
هوانم).

الِهَنَمُ: جۆره خورمایه‌که.

الِهِنْمَةُ: کورته بالای ناشیرین ه پیای

دمگوترئ: (يا هُنَّ اَقْبَلْ): هينه وموره

بوو.

هينه برؤ ۵ هينه مهچؤ.

الهِنَاءُ: بهلاو کارمسات ۵ (ك: هَنَات) ۵

نامازمشی پی دمگئر بؤ پیاوئیک که

نهمیناسی یان خوئی لی نه ناس

بکه ۵ دمگوترئ: (يا هِنَاءُ اَقْبَلْ):

هينه ومره.

هِنَّا: لیړه ۵ نیړه ۵ نیسمی نیشارمبه بؤ

نزیک ۵ گالتهو سوعبهتو یاری.

الهِنَةُ: میینهی (اَهْنُ) ۵ (ك: هَنَات و

هنات) ۵ لهحه دیث دا هاتوو

(ستکون هَنَات و هَنَات) لهوه بهولاولوه

شهر و ههراو گندهلی زور دمی ۵

پشوی دمکه و پته ناو جیهانه وه.

الهِنُو: کاتو سات ۵ دمگوترئ: (مضى

هِنُو مِنَ اللَّيْلِ): ساتیک له شهو

تیپمپی.

هُنَيْهٌ وَهْنِيَّةٌ: بهشیک لهزمان.

الهَوُ: له بواری تمصهوف دا بریتیه له

غهمبیک که بینینی ناگونجی.

الهَوِيَّةُ: له بواری فلهسه فدها بریتیه له

حهقیقهتی شت، یان نهو ماهیمتو

که سایه تییهی نهو لهو جیاده کاته وه

۵ پیناسمه که ناوو شورمتو شوینی

له دایکبوونو سالی له دایکبوونی

تیدا تومار دمگئر کارو ناوو نیشانی

تیدا دهنووسری.

هَاءَ بَفْلَانِ هَوَاءُ: بهفلانکس که یف خویش

هَاءَ بِنَفْسِهِ اِلَى الْمَعَالِي: بهرزی کردموه،

نهمسی خوئی لهزه لکاو رزگار کردو

بهرزی کردموه ۵ دمگوترئ: (هَاءَ بَفْلَانِ

عَنْ كَذَا): فلانکسی له و حاله رزگار

کردو بهرزی کردموه بؤ حالهتی

بهرزی و شکومهنندی.

هَاءَ بَفْلَانِ خَيْرًا أَوْ شَرًّا: فلانکسی ههئا بؤ

خیریان بؤشهر.

هَوِيَّ اِلَيْهِ هَوَاءُ: قهصدی کرد، چو بؤلای.

هَارًا فَلَانًا: شانازی به سمر فلان دا

کرد.

هَاءَ: وشهیه که لهوه لای بانگ کردن دا

دمگوترئ: (يَهْكِيكَ بَانِكْ دَمَكِي

لَهُوَهْ لَامْ دَا دَهْلِيَّ (هَاءَ) وَاتِهْ بَهْلِيَّ.

الهَوَةُ: هیمهت و وره ۵ رای په سهننو

بهجی ۵ گومان ۵ دمگوترئ: (وَقَعَ فِي

هَوْنِي كَذَا): فلان شت کهوته

دلمه وه، گومانم وابؤی چوو.

الهَوْبُ: گیل و نهحه قو زور بلئ و دم

شر ۵ (ك: اَهْرَاب) ۵ ناگر ۵ تیشکی

خور ۵ دوری.

الهَوِيْرُ: پروانه مادهی (هَبَر).

هَوْتُ به: هاواری لی کرد.

الهَوْتُةُ: نزمایی زموی ۵ چالی زموی ۵

رنگای سمر بهرمو ژیر بؤسمر ناو ۵

(ك: هَوْتُ هَوْتُ).

هَوَجٌ هَوَجًا: نه‌حمه‌قو گیل بوو ۵ دریژه‌ی
دا به‌نه‌حمه‌قی خوی ۵ (فهو أفوج
وهي هوجاء).

أفوجُه: به‌نه‌حمه‌قو گیلی بینی.

تَهَوَجٌ: بۆ زنده رۆیی له‌مانای
(هَوَج) دئ.

الأفوج: چاونه‌ترسو نازا، که خو هَری
دمداته ناو شه‌په‌وه.

الهوجاء من النوق: حوشری خوش‌پۆ ۵

همروا ناوه بۆ په‌شه‌باو گیزه‌لۆکه ۵

(ضربة هوجاء): لیدان له‌بۆشایی

جهسته ۵ زمبریک ناپاسته‌ی

بۆشایی جهسته بکری.

هَاد هَادًا: تۆبه‌ی له‌تاوان کردو گه‌راپه‌وه

بۆ حه‌قو راستی ۵ قورئان دمه‌فرموی:

(إنا هَذَا إِلَيْكَ).

هَادَ فُلَانٌ: فلانکەس بە‌جوله‌که‌یی

په‌رومرده بووه ۵ قورئان دمه‌فرموی:

(وعلى الذين هادوا حرمنا كل ذي

ظفر).

هَادَ فِي الْمَنْطِقِ: به‌هیدئو له‌سه‌ره‌خوی

قه‌سه‌کانی دمه‌رپین.

هَادَ فُلَانًا: زمانه‌ سازئ له‌گه‌ل فلان

کردو موداراتی له‌گه‌ل دا کرد ۵

له‌گه‌لئ رۆیشتو خوی له‌گه‌ل

گونجاند.

هَوْدٌ: به‌هیدئو له‌سه‌ره‌خوی رۆیی.

هَوْدٌ فُلَانٌ: فلانکەس بە‌ده‌منگی نزم

قه‌سه‌ی کرد ۵ دمه‌گوترئ: (هَوْدٌ

بالصوت): به‌نه‌رمی دمنگی خوی

گیرپه‌وه ۵ گۆرانی گوت ۵ بیدمنگ

بوو، دامه‌زرا ۵ نوست ۵ له‌گۆشتی

بن دوگی خوارد.

هَوْدٌ فُلَانًا: فلانکەس کرده جوله‌که ۵

خستیه که‌یفخۆشی و شادپه‌وه.

هَوْدُ الشَّرَابِ فُلَانًا: شراب فلانکەس

سه‌رخۆش کردو خه‌وی لی خست،

خبی کرد.

تَهَوْدٌ فُلَانٌ: فلان هیدایه‌ت نامیز بوو

کرده‌وه‌ی چاکئ نه‌نجام دان.

تَهَوْدٌ: به‌خزمایه‌تی یان به‌زاواو

خه‌زورایه‌تی پیک دمه‌گن.

تَهَوْدٌ فِي مَشْيِهِ: به‌هیدئو له‌سه‌رخۆ

رۆیی.

تَهَوْدٌ فُلَانٌ: فلانکەس چوووه سه‌ر

ناپینی جوله‌کایه‌تی.

التَهْوِيدُ: دمنگی په‌شه‌با کاتج

له‌لبه‌لان و زیخه‌لان دمدا.

الهودة: نه‌رم و نیانی ۵ نارامگرتن و

له‌سه‌رخوی ۵ مؤلمت و ریکا پیدان

۵ پیداه‌ل‌دان و ماستاوکردن ۵

هه‌رشتيك هیوای نه‌وه‌ی لی بکری

گه‌ل و ولات ئیصلاح بکا.

الهَوْدُ: جوله‌که ۵ قورئان دمه‌فرموی:

(وقالوا كونوا هرداً أو نصارى تهتدوا).

الهردة: بنی دوگی نازهلئی دوگدار.

اليهود: گهل و نهته و ميهکی سامی

نهژادن ه دهلئین بؤیه پئیان

دهگوترئ (یههود) بهناوی

(یههوزا) ی کوپی حهزرمئی

یهعقوب.

اليهودي: تاکی (اليهود) ه کهسک

پالبدري بؤ جولهکایهتی.

اليهودية: گهل جولهکه.

الهردك: هلهو.

الهردة: ههتئی ميينه ه (ك: هرد).

هردة: جوره باندهميهکه.

اليهودي: يههودی، جولهکه.

هَارَ الْبِنَاءُ وعوره هوزاً وهوزاً: بالهخانهکه

تیک روخا ه بالهخانهکه درزی بردو

شقی بوو بهلام نهپروخواه.

هَارَ فَلَاناً بِالْأَمْرِ هوزاً: فلانکهسی بهوکاره

تۆمهتبار کرد ه یان گومانی نهوهی لی

کرد.

هَارَ عَلَى الشَّيْءِ: کابرای ههلنا بۆشتهکهو

ویستی نهومبکا.

هَارَ عَنْهُ: لهوشته لای دا.

هَارَ فَلَاناً: فلانکهسی خسته سهر زموی ه

غهشی لیکرد.

هَارَ الْقَوْمُ: ههلهکهکی کوشتو

بهسهریهکی دادان.

هَارَ الْبِنَاءُ: بالهخانهکهی روخاند.

هَارَ غَيْرُهُ: بهرامبهردکهی خست، بهزموی

دادا.

إِهْتَوَزَ: بههیلک چوو.

انهارَ الْبِنَاءُ وعوره: بالهخانهکه تیک

روخا ه قورشان دههزموی: (فأنهار

به لی نار جهنم).

تَهَوَزَ الْبِنَاءُ وعوره: بالهخانهکه تیک

روخا.

تَهَوَزَ فَلَانٌ: فلانکهس کهوته کیشهو

چورتمهوه بههوی کهمتهر خهمی

خویهوه.

تَهَوَزَ عَلَى غَيْرِهِ: دهست درهژی کرده

سهر غهیری خوی و بهناشیرینی

ههلس و کهوتی لهگهل بهرامبهردا

کرد.

تَهَوَزَ الشِّتَاءُ: زوریهی زستان رویو

سهرماکهی شکا ه دمشکوترئ: (تَهَوَزَ

اللیل): زوریهی شهو رویو

تاریکاییهکهی شکا.

تَهَوَزَ الرَّعْكَ النَّاسُ: پهتاو کۆکه ههموو

خهلهکهکی گرتوهو.

التَّيْهَوْرُ: تهباره پهملی روخاو ه کهنده

روخاوی لمبهلان.

الهائِرُ مِنَ الرِّجَالِ: پیاوی کهنهفتو

برست لیپراو بههوی پیری ه نهگهر

بؤ لمبهلان بهکارهات مهبهست

لَبِهَ لَانِي دَارِو خَاوَه.

الِهَارِي: يَه مَانَا (هَانَس) دِي.

الِهَوَارَةُ: هَمَوَتَاو تِيدَاچَوو ۵ دَمَشْگوتَرِي:

(لَا هَوَارَة فِيه) تِيدَا چَوون هَمَوَتَان

لَهوکارهی دا نیه.

الِهَوَرُ: جَه لَمَبِه مَهرو بَرَن ۵ دَمَرِيَاچَهی

بِچوک کَه لَه هَمَمُوو لَایَه کَه وه نَاوی

زَه لَکَاوَو جَوَگَه لَه بَینَه سَمَرِي و

نَاوَمکَهی زُور بَبِي و دَمَرِيَاچَه کَه

فِرَاوَان بَبِي.

الِهَوَرَةُ: شَوِيَنِي هَمَوَتَان و تِيدَاچَوَن ۵

(ک: هَوَرَات).

الِهَوَرَةُ: تَوَمَهَت و گُومَان.

الِهَوِرُ: نَه وهی زُوو هَه لَدَه چِي و زُوو

دَمروخِي زُوو تَوِر دَمَدَمِي ۵ زُوو تِيک

دَم چِي.

الِهَوَرُخُ: نَاغَرَمَتِي جَه هَه چَه نَاوَو زِيَقَه

زِيَقَتکَمَر.

هَوَرُ الرَجُلُ: پَيَاوَمکَه مَرَد.

الِهَوَرُ: خَه لَک ۵ مَرُوَف ۵ دَمگوتَرِي: (مَای

اَهْوَرِ مِثْلَک) لَه نَاو نَادَه مِيزَادَا پَيَاوی

و مگُوو تَو نَبِيه.

هَوَرُ: بَه شِي دُوو وهی کَوَمَه لَه پَيتِي

(اَبجد ۵ هَوَر).

الِهَوَرُبُ: بَازو هَه لَو ۵ حَوشَتَرِي بَه تَوَانَاو

بَه هَيز.

الِهَوَرُنُ: تَمَب و تَوَز.

هَاسَ هَوَسَا وَ هَوَسَانَا: رَوِيشت بَه شِيَوَه

رَوِيشتَنِيک کَه زَمَخَتِي دَمگَرَدَه سَمَر

زَمَوِي و بَه تَوَنَدِي قَاجِي لَه سَمَر زَمَوِي دَا

دَمْنَا ۵ سَوَرَايَه وه ۵ بَه شَمُو گَه رَاو

لَه هَيج نَه تَرَسَا.

هَاسَتُ الْإِبِلُ: حَوشَتَرَمکَه لَه و مَرَاو بَه دَم

لَه و مَرَا نَه وه رَوِي.

هَاسَ الذَّنْبُ فِي الْغَنَمِ: گُورگَه کَه کُوشَت و

بَرِي خَسْتَه نَاو مَهرو بَرَنَه کَانَه وه.

هَاسِي فَلَان هَوَسَا: فَلَانکَه س خِيَرَا خِيَرَا

نَانِي خَوَارَد زُورِي خَوَارَد.

هَاسِي الشَّيْئِ: شَتَه کَهی شَکَانَدُو و رَدِي کَرَد

۵ خَرَاپِي کَرَد.

هَاسِي الْإِبِلُ: بَه هَيَوَاشِي حَوشَتَرَمکَانِي

لَيِخَوِرِين.

هَوَسِي الْقَوْمُ: خَه لَکَه کَه کَهوتَنَه پَشِيَوِي و

نَاشَوِيَه وه.

هَوَسِي الرَجُلُ: پَيَاوَمکَه تَوَشِي جَوَرَه

شَيْتِيَه ک بُوو.

هَوَسُ الشَّيْئِ: شَتَه کَهی و رَدُو هَار کَرَد.

هَوَسُ اللَّهِ فَلَانَا: خُودَا فَلَانکَه سِي تَوَشِي

جَوَرَه شَيْتِيَه ک کَرَد.

تَهَوَسُ فَلَان: فَلَانکَه س بَه هَيَوَاشِي بَه نَاو

زَمَوِي نَه مَه لَان دَا رَوِي.

الِهَوَسُ: جَوَرَه شَيْتِيَه کَه ۵ يَان

بَه شِيکَه لَه شَيْتِي.

الِهَوَاسُ: يُو زَمَدَه رَوِي لَه مَانَاي (هَاس)

دَا دِي.

الِهَوَاسُ مِنَ الرِّجَالِ: پَيَاوی نَازَاو

بمزمون و قابو ۵ شیرى نازاو
بمهه نمت.

الهواسه: بهمانا (الهواس) دى.

الهريس: نهوهى لهدلى خوتا
دمېشارييهوه ۵ بيروتي فكرين.

الهوس: نهوكهسى لهدلى خوى د شت
ليك دمداتهوه.

هاس القوم هوشا: خه لكه كه تيكيانهوه
هاويشت و تيك چرزان و هاتوچويان
كرد.

هاشت الابل: لهه نمت و هيرش
بردنه كه دا حوشترم كان پهرت و
بلاو بوونموه همره كه يان بهلايهك
دا رويى ۵ دمگوتري: (هشت الى
فلان): بو فلانكهس راسامو بوى
راست بووموهوه.

هوش فلان: فلانكهس لهبر لاوازيى
ورگى بچوك بؤوه.

هوش فلان القوم: فلانكهس
خه لكه كه تيك چرزان و
تيكيانهوه هاويشت.

هوش فلان بين القوم: فلانكهس
فيتنه يى و ناشوبى خسته
نيوخه لكه كه وه.

هوش الريح بالتراب: بايه كه لهه موو
جوړيك خشت و خولى هيتا.

تهارش القوم: خه لكه كه تيكيانهوه

هاويشت.

تهوش القوم: خه لكه كه تيكيانهوه
هاويشت.

تهوش على فلان: لهسر فلانكهس
كويونموه گه له كومه كييان ليكرد.

الهاسه: ترسان ۵ دمعايه كي
خه يائييه لهدمعا دمرايه كان
رنب واران لهبري كوهوه
دمگوزريتهوه بؤبره كه تى تر.

الهاس: مال و سامانيك لهحرامو
حه لال كوكراييهوه.

الهاسه: بهمانا (الهاس) دى ۵
كومه تيك خه لك بورو زين و تيكه وه
بهاوين و بين و بجن.

الهوش: ژماره زور له شهردا
گردببنموه ۵ خالى بوونى گده.

الهاسه: دمگوتري: (ابل هواسه)
حوشترى جه موش و تهره بوو بلاوه
بوو ليرو لهوى كوكراييهوه.

الهريشه: كومه لى تيكه ل و پيكه ل.
هاع فلان هوعا: هاتو هاواري كرد، دم
به هاتو هاوار بوو ۵ زور لهسر شته كه
سور بوو.

هاع في الحرب: له شهردا هاواري كرد
هوتافى كي شا.

هاع من فلان: له فلان جاپز بوو و دپز
بوو.

هَاعَ الْقَوْمُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ: خەڵكەكە
 بەلاماری یەکیان داو خەریك بوو
 عەمبازی یەكتر بن.
 هَاعَ فُلَانٌ هَوَاعاً: كاترا پشایەوه
 (فەر هانع وهی هانعة).
 هَوَاعٌ فُلَاناً: فُلَانكەسی پشاندموه
 دهمگوترئ: (هوعە ما اكل).
 تَهَوَّعَ: خۆی پشاندموه.
 تَهَوَّعَ الْقَيْئُ: بەزۆر پشاندهوی بەسەر
 خۆیدا هیئا.
 تَهَوَّعَ نَفْسُهُ: خۆی پشاندموه.
 الْهَوَاعُ: (رجل هاع): پیاویکی جیدییهو
 زۆر لەسەر شت سووره
 (رجل هاع
 لاع): پیاویکی ترسنۆك و بههاتو
 هاواره
 (إمرأة هاعة لاعة).
 الْهُوَاعُ: ناوی مانگی ذیلقه عیدییه
 (ك: هواعات وأهوعة).
 الْهُوَاعَةُ: رشو، نهوهی لهقورگی
 خۆپشینهوه دپتهدمر.
 الْهُسُوعُ: دوزمنایهتی
 بهتەماعو
 جاونۆك.
 الْهَوْبُ: بای گهرم
 گزمبای سارد.
 الْهَوْبُ: گێژەلۆكه سارد
 بی یان گهرم
 بی
 ترسنۆکی بی خیر
 گیل و
 نهحمەق.
 الْهَوَّةُ: زەلكاوێكه، چالێكه
 ناوی تیدا
 كۆدەبیتهوه زۆری قورو
 لیته تیدا

پهیدا دەبی و بالنسده حمزبان
 لیتهتی
 (ك: هوق).
 هَوَكُ الرَّجُلُ هَوَكاً: پیاوهكه
 گیل بوو
 كهمیک عهقلى پى ماوه
 (فهو أمرك
 وهرك وهرك).
 هَوَكُ فُلَانٍ: فُلَانكەس
 چاله ناوی
 ههلكەند بۆنهوهی ناوی
 تیدا
 كۆبیتهوهو
 ژێرهكهی بیته قورو
 لیتهو
 بالنسده لی كۆبیتهوه.
 هَوَكُ فُلَاناً: فُلَانكەسی
 گیل و نهحمەق
 کرد
 سهرسامی کرد.
 إِنْهَآكُ فُلَانٍ: فُلَانكەس
 سهرسام بوو.
 تَهَوَّكَ فُلَانٌ: بهمانا
 (إنهآك) دی
 كهوته
 ناو چالی نهگیهتی و
 تیداچوونهوه
 لهقهسهکردن دا
 زمانی تیکه و
 پیکه و بوو.
 الْهَوَكَةُ: چال و
 كهندپ.
 الْهَوَكَةُ: دهمگوترئ:
 (أرض هَوَكَة):
 زهوییهکی وهران و
 دپكو ذالوی.
 الْهَوَلُ: زۆر گیل و
 نهقام.
 الْهَوَالُ: سهرسام
 بۆ ئافرهت دهمگوترئ:
 (أهوالكة)
 (أرض هَوَاكَة): زهوی
 وهران و پهر
 لهدپكو دال.
 هَالٌ هَوَالٌ: ترسا.
 هَالَتِ الْمَرْأَةُ بِمَسْنَاهَا:
 ئافرهتهكه
 بهروخساری جوانی
 کابرای سهرسام
 کرد.

قَالَ الْأَمْرُ فَلَانًا: روداو مکه، کار مکه
فلانکەسی ترساند ۵ (فهر هائل وهي
هائلة).

هَيْلَ السَّكْرَانِ: سمرخوشه که چاوی
رەشکەو پېشکەى کردو ترسا.
هَوَّلَ الشَّيْنِ فَلَانًا: شتە مکه فلانى
سەرسام کرد.

هَوَّلَ عَلَى فُلَانٍ: فلانکەسى ترساند ۵
هەلەمەتى بۆيرد.

هَوَّاتِ الْمَرْأَةُ: ئافەرمەتە کە خۆى ئارايىش
داو خشل و پۇشاکى جوانى پۇشى.
هَوَّلَ فَلَانًا: بۆزىدەرپۇى لەماناى
(هَالَةً) دى.

هَوَّلَ الْأَمْرَ: ئىشە کەى گەورە کردو
زىدەرپۇى تىیدا کرد تاواى لى کرد
ترسناک بى.

إِخْتَالَ فُلَانٌ: فلانکەس ترساو سەرسام
ما.

تَهَوَّلَ لِلنَّاقَةِ: خۆى کرد بەدېرندە
لەحوشترە مکه بۆنەوہى ئارام بى و
ژېربارى بکا.

تَهَوَّلَ لِمَالِ فُلَانٍ: وېستى بەچاو مالى
فلانکەس بەهنگىوئ و کارى تى بکا
۵ دەرگوترى: (تَهَوَّلَ مَالِ فُلَانٍ).

إِسْتَهَالَ الْأَمْرَ: کار مکهى بەگەورەو
ترسناک ھاتە بەرچاو.

التَّهَارِيلُ: شتەىك بکرىتە ھۆکارى
ترساندن ۵ نەوہى لەشتەىك

جىابويېتەمو ھەوتابى ۵ ئەوپارچە
ھوماشە خورىيە سورو زەردو
سەوزمىيە دەخريتە سەرمکەزاوہ ۵
جوانکردن بەويئەو نەخشو
نىگارو چەک و پۇشاک و خشل ۵
ھەروا ناوہ بۆ رەنگى جۆراو جۆرى
ناو گول و گولزار.

الْهَالُ: بەمانا (الآل) دى ۵ (حَبُّ الْهَالِ):
حىل؛ بۆنىکە لەبۆنەخۆشەکان
لەھەندى شوین پىى دەرگوترى:
(الْجَبَّان).

الهالة: خراپى مانگ، دەوران دەورى
مانگ ۵ يان گەوانەپەکى روناكى
کە دەورى قەبارەپەکى ئاسمانى
دابى.

الْهَوَّلُ: ترسو و بىم ۵ ترسناک و

زەندەقەر ۵ کارو روداوى گەورەو
سامناک ۵ (أَبْرُ الْهَوَّلِ): پەپکەرپىكى

فەرەوئى مىصرپە لەسەردەمى
سىيەم بنەمالەى فەرەوئەکان دا
دروست گراوہ، جەستەى شىرو

سەرى ئادەمیزادە، بەم دوو
پىکھاتەپە ئامازە دەرگا بۆ

کۆبوونەوہى ھىزو عەقل لەپەک

جەستەدا، پەپکەرە مەست مەتر

درىزەو چوار مەتر پانەو ھەتا

نەمپۆ لەنزىك ئەھرامى (الجيزة)

پاپەدارە.

الهُوْلَةُ: سهرسوړمان و عهجب ۵

هرشتيك مندالي پي بترسيندري ۵

نافرمتيك نهوونده جوان بي خهك
به جوانيه كه ي سهرسام بن.

الهيلة: بهمانا (الهُولُ) دي.

الهرتغ: بړوانه مادمي (هَلَح).

هُوْم: سوکه خهويکي کرد،

سهره خهويکي شکاند ۵ هه نوږي

هاتني و سمر ي به ملاو لادا كهوت، همر
سهره لهقه ي بوو.

تهوم: بهمانا (هُوم) دي.

الاهوم: ناوچه وان پان ۵ سمرزل.

التهوم: هه ست کردن به خه و
(خه وهاتن).

الهامة: سمر ۵ تواقه سهر ۵ ناو پرستي

سمر ۵ دهگوتري: (هو هامة القمر):

نهو سهروك و پيشه وای

كه له كه يه تي ۵ كومه ليك مروځ ۵

بالتدهي هكي بجوکه به شهو

دمردمه كوئو و مگري ناو گوږستانه ۵

كوندم به بوو ۵ بالتدهي هكي

خه باليه عمره ب پيان واپه نهو

تهيره له سمر ي مروځي كوژراو

ديته دمرو همر هاوار دمكا دهلي

تي راوم بكنه تا تولهي

دمسيندري تهموه نه مجار بيدنگ

دمبي ۵ (بنات الهام): مؤخي ميشك.

الهوام: بهمانا (الهيام) دي.

الهُوم: خهوي كه م سوکه خه و ۵

ناو پرستي زموي ۵ جهقي زموي.

هُومُ المجوس: پوهي كه له پيري

(الصليية) كه لاگاني و مكوو كه لاي

ياسه مين واپه، دهرمان يكي لي دروست

دمكري بهردي گورچيله ورد دمكاو

ميز کردن ناسان دمكا.

الهومة والهومة: دهشت و سارا.

هَانِ فلان هُوناً وهَوَاناً ومهانة: فلانكه س

زهليلو داماو بوو.

هَانِ الشينُ عليه هُوناً: شتهكه ناسان بوو

۵ سوک و بي نمرک بوو.

أهَانِ فلان الأمرُ أو الشخص: فلانكه س

کارمه كي به سوک و بي نمرک زاني ۵

فلانكه سي به لاهو سوک و بي مروست

بوو.

هَارِنِ الأمرُ عليه: نيشه كي له سهر

ناسان کرد ۵ نيشه كي به سوک

زاني.

تهارن بالامر: کارمه كي به سوک و بي

نمرک زاني ۵ سوکاپه تي پي کرد.

الاهون: ناسان و بي نمرک.

الهارن: هاومن، هاپيکه له ناسن پان

له مس به دمسکه وان شتي تيدا ورد

دمكري.

الهارون: بهمانا (الهارون) دي ۵ (ك:

هراوين).

- الْهَوْنُ: بهمانا (الْهَوْنُ) دئ ۵ هيچو
 پوچو بئ نرخ ۵ ئەسپى سەر نەرمو
 جەھو خۇش ۵ ئەدەمبو رەموش
 بەرزىو خۇ بەگەم زانين ۵ نەرمو
 نينايو لەسەرە خۇيى.
- الْهُونُ: خەلك بەگشتى ۵ دىگوترى: (ما
 ادري اي الْهُونُ): نازانم چ
 خەلكىكە؟ تەنگانەو چورتەم ۵
 ريسوايىو سەر شۆرپى ۵ قورشان
 دىمقەرموي: (ايىسكە على ھون).
- الْهَوْنَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ئافەرتى زىندە
 بەچالكرائو ۵ ئافەرتى گەردىنگەچو
 كۆيلەو بەستەزمان ۵ ئافەرتىك
 لايەنى مېينەى لاوازيىو وەكوو
 پياوى جەستە توندو دىماراوى
 بېتە بەرچاۋ ۵ ئارامىو ئاشتەوايى.
- الْهُونى: زەلىلىو ژۇردەستەيى ۵
 بەئەدەمبو ويقارو خۇبەگەم زان.
- الْهُونى: بەھيۋاشى رۇيشتن ۵
 دىگوترى: (ھى تمشى الھرىنى): ئەو
 ئافەرتە بەناز بەسەرمزومى دا
 دەرۋاو بەئەسپايى قاچ دىمخاتە سەر
 زموى ۵ نزمىو سوكى.
- الهيئة: دىگوترى: (امش على هيتك):
 بەويستى خۇتو بەھيۋاشى بېرۇ.
- الْهَيْنُ: بئ نرخ ۵ ئاسان و لەسەرەخۇ ۵
 لېيوردە.
- تَهْوَةُ فُلَانٍ: فلان ھاتو ھاوارى کرد،
 ئالاندى.
- الْهَاهَةُ: بهمانا (الآهة) دئ.
- الْهَوَاهِي: قەسەى پېرو پوچو بئ ماناو
 مەبەست ۵ دىگوترى: (جاء فلان
 بالهواهي) ۵ جۆرە رۇيشتنىكە.
- الْهَوَاهِيَةُ: ترسنۆك.
- الهرءاء من الرجال: پياوى ورمىزمو
 ترسنۆك ۵ بېرىك كە پلىكانەو شتى
 وای تېدانەبى ۵ گىل و ئەحمەق.
- الهيأه: جۆرە رۇيشتنىكە.
- الهُوءُ مِنَ الرجال: پياوى ترسنۆك
 ورمىزم.
- الهرءة: ترسنۆك.
- الهُرُّ مِنَ الأرض: لايەكى زموى،
 سوچىكى ۵ كون و كەلەبەرىكى
 زموى.
- الهُوءَةُ: چالاپىكە چەۋاشە نامىزى
 زموى.
- الهُوءُ: كون و كەلەبەر.
- الهُوءُ: چال و بېرى قول لەناو زموى دا ۵
 چال و نزمایى سەرشوین گەمرۇف
 نەتوانى بەئاسانى بەناويان دا
 بېروا رىگا دەرکا ۵ بېرى قول ۵
 بېرى داپۆشراو ۵ دىگوترى: (وقع
 فلان في هوة) ۵ ھەروا وشەى (هوة)
 بەمانا گىلىو ئەحمەقى دئ ۵

كهسيك نه تواني قسه ي نهيني
هه لېگرئ.

هَوِي الشَّيْنُ هُويًا وهريانا: شته كه كهوته
خوار ۵ گلا، له بهر زاييه وه كهوته خوار
بو نزمایي ۵ دمگوتري: (هوت العقاب
على صيد): هه لوكه كهوته سهر
نيچير مكه، خوي بو هه لدايه خوار.

هَوِي فلان في السير: فلانكس روپشت،
دمستي كرد بهر روپشتن، پهله ي كرد،
خير ا روپي.

هوت يدُ للشَّيْنِ: دمستي گه يشته
شته كهو بهر زبووه.
هَوِي الرجلُ هوة: پياو مكه بهر زبووه
سهر كهوت.

هَوِي هُويًا: ههوتا، تيداجوو.
هَوَتِ المرأةُ: ناهر مته كه منداله كه ي مرد
جهرگ سوتاو بوو.

هَوَتِ الطعنة هُويًا: شويني زمبر مكه
دمي كرده وهو خويني ليها ت.
هَوَتِ الريحُ هُويًا: بابه كه هه ليوو.
هَوَتِ الأذنُ: گوچكه دنگي دايه وه
زرينكا يه وه.

هَوِي فلان فلانًا: فلانكس فلانكسي
خوشويست.

أهوي الشَّيْنُ: شته كه بهر زبووه ۵ كهوته
خوار.

أهوي فلان بالشَّيْنِ: فلانكس نامازي

به شته كه كرد.

أهوي فلان يدُ للشَّيْنِ: فلانكس
دمستي بو شته كه دريژ كرد.

أهوتُ العقاب للصيد: هه لوكه خوي
به سهر نيچير مكه داداو تيكي
شكاند.

أهوي الشَّيْنِ: شته كه ي هه لدايه خوار.
أهوي فلانًا: به شه بلاغو مسته كو له
له فلانكسي دا.

هاري: خير ا روپي ۵ راي كردو
تيز تپه پري.

هاري فلانًا: خوي له گه ن فلان دا
گونجان دو به هه وهسي نهو جولايه وه
۵ دمگوتري: (هاواه).

هَوِي المكانُ: ههوي پاك و خاويني
خسته شوينه كه وه.

إهتري الي فلان بشيْنِ: نامازي بو فلان
كرد به شته كه سهرنجي نهوي
پاكيشا بولاي.

إهتري فلانًا: به شه بلاغو مسته كو له
له فلانكسي دا.

إنهوي الشَّيْنِ: شته كه كهوته خوار،
بهر زبووه.

تهاري فلان: فلانكس به خيرايي
روپي.

تهاري القومُ: خه لكه كه يهك به دوو
يهك دا كهوته خوار.

استھري الشَّيْءُ فَلَانًا: شتھكە فلانكەسى
سەرسام كىردو وای لى كىرد پىۋەى
مەشغول بى.

استھري فَلَانًا: كارى لىمفلانكەس كىردو
وای لى كىرد رايەكەى وەرىگىرى
بەبى پەيدابوونى بەلگەى پەقىنى
ملى بۇدا ۋ قورئان دىمەرمۇئ:
(كالدې استھوتە الشياطين).

التَّهْرَاءُ: ساتىك لەشەو.

الهاوى: كوللە ۋ كەسىك وەگىرى شتىك
بى ۋ خوى بداتى ۋ پىۋەى خەرىك
بى ھەرچەندە پىشەى نەۋىش
نەبى ۋ بۇنەۋە كەسىك رىياسى
نەبى ۋ خوبداتە رىياسە ۋ
خوپىندەۋارىكى باش نەبى ۋ كىتب
بىرى ۋ كۆيان بىكاتەۋە تەماشايان
بكاو ھىچىشيان لى فىرنەبى.

الهاوية: مېنىنەى (الهاوى) پە ۋ ھەۋاۋ
مەناخ ۋ دۆزەخ.

الهُورى: سۆزۈ خۇشەۋىستى ۋ
خەزكىردن لەشت خىربى يان
شەرىپى.

الهُوَاءُ: غازىكە دەۋرەى كورەى زەۋى
داۋە ۋ پىكھاتوۋە لىمئۇزۇن ۋ
ئۆكسجىن ۋ جەند غازىكى تر ۋ
ھەۋاۋ مەناخ ۋ بۇشايى ۋ ھەر
بۇشايەك بىكەۋىتە نىۋان

دوۋشتەۋە ۋ ھەرشىك زېرەكەى
بەرەلەبى ۋ ھىچ نەگىرتەۋە ۋ
ھەرشىك بۇشەرىپى ۋ ترسنۇك ۋ
ورەنزم ۋ (قەلب ھەۋا): دلى بەتال ۋ
خالى.

الهرائي: تەلىكە بەنامىرى رادىۋو
تەلەفىزىۋنەۋە دەبەستى ۋ ئەمجار
لەشۋىنىكى بەرمز بەكۆلەكەۋ
عەمودىكەۋە شەتەك دەدرى
بۇنەۋەى دەنگەكە بەھىز بكاو
ۋىنەكە جوان نىشان بدا.

الهِوَاية: پارىپەك يان كىردەۋەىكە
مروۋە خەزى لىى بى ۋ خۇى پىۋە
بخافلىنى ۋ كاتى بى ئىشى خۇى بى
بەسەر بەرى.

الهُوِي: شۋىنى كەۋتەنە خوارەۋە ۋ
زىنگانەۋەى ناۋ گۈپچەكە ۋ ساتىك
لەشەۋ.

الهُوِيَّة: بىرى قولى.

هَاءَ فَلَانٍ هَيْئَةً: فلانكەس روخسار جوان
بوو قۇز بوو.

هَاءَ لِلأمر: خۇى بۇكارمەكە نامادەكرد.

هَاءَ إِلَيْهِ هَيْئَةً: خەزى لى بوو موشتاقى
بوو.

هَآيَا فِي الأمرِ عَلَيْهِ: لەكارمەكەدا
ھاۋراى بوو، پىشتىگىرى كىرد.

هَيَّا فلان الأمر تهيئته وتهيناً: فلانكەس

نیشه‌کە‌ی باش کرد ە ناسانی کرد.

هَيَّا الشَّيْئُ: شتە‌کە‌ی حازرو نامادە‌کرد

بۆ جێ بە‌جێ کردنی مە‌بە‌ستیکی

تایبە‌تی ە دەرگوتری: (هَيَّا المصنع

لبء الإنتاج): کارگە‌کە‌ی نامادە‌کرد

بۆ دە‌ستکردن بە‌و مە‌هره‌ینان ە (هَيَّا

الطعام للأكل): خۆراکی نامادە‌کرد

بۆ‌خواردن.

تَهَيَّا القومُ على الامر: خە‌ڵکە‌کە

لە‌سەر کارمە‌ رێک کە‌وتن هاوکاری

پە‌کتریان کرد.

تَهَيَّا للامر: خۆی بۆ‌کارمە‌ نامادە‌کرد

و‌یستی دە‌ستی پێ بکا.

الْمُهَيَّاءُ: نە‌وکارە‌ی لە‌سە‌ری رێک

کە‌و‌توون و هە‌موویان دە‌یانە‌وئ

ئە‌نجامی بدن، ئە‌نجام بدری.

الْهَيَّيْ: بانگکردن بۆ‌خواردن و

خواردنە‌وه‌.

الْهَيْئَةُ: شکل و شێ‌وه‌ی شت ە نیشانه‌ ە

کۆ‌مە‌ڵێک م‌رو‌ف ئە‌نجامدانی

کارێکیان پێ دە‌سپێ‌دری ە

دەرگوتری: (هيئة الأمم المتحدة وهيئة

مجلس الإدارة) ە (علم الهيئة):

زان‌یاری ئاسمان‌شوناسی و حال و

چۆ‌نیە‌تی قە‌بارە‌ ئاسمان‌ییە‌کان و

پە‌ی‌وه‌ندە‌ییان بە‌یە‌کتر م‌و‌و

کار‌ی‌گە‌رییان لە‌سەر زە‌وی.

الهي: جوان پ‌و‌خساری.

هَابَه هَيَّاءٌ وَمُهَابَةٌ: بە‌گە‌م‌ورە‌ی دان‌او

لە‌پێش چاوی شکۆ‌مە‌ند بوو ە لێ‌ی

ترسا ە ترساندی و هۆ‌شیاری دایە ە

بۆ زێ‌دەر‌پۆ‌یی لە‌م مانایە‌دا

دەرگوتری: (هَيَّابٌ وَهَيَّابٌ وَهَيَّابٌ

وهَيَّابَةٌ).

أهاب به: بانگی کرد بۆ‌کردنی شت یان

نە‌کردنی هە‌لێ‌نا بۆ‌کردنی یان

نە‌کردنی دەرگوتری: (أَهَبْتُ بصاحبي

الى الخير): هاو‌ە‌ڵە‌کە‌م هە‌لێ‌نا بۆ

کردنی کاری خێ‌ر.

أهاب بالغيل: ئا‌و‌زە‌نگی ئە‌نە‌سپە‌کە‌ داو

هە‌لێ‌نا بۆ‌ خێ‌را پ‌و‌شتن.

أهاب الراعي بغنمه: شوانە‌کە

مە‌ر‌و‌ب‌زە‌نگانی رادان بۆ‌ لە‌وم‌رو ئا‌و

خواردنە‌وه‌ ە دە‌نگی دان بۆ‌ ئە‌وه‌ی

را‌و‌ه‌ستن یان بگە‌ر‌پ‌نە‌وه‌ ە بە‌هوشە‌ی

(هاب هاب) ی تێیان خوری.

هَيَّابُ الشَّيْئِ الى فلان: شتە‌کە‌ی لای

فلانکە‌س گە‌وره‌ کرد ە زۆ‌ری

پێ‌دا‌هە‌ڵگوت و نرخ‌ی دایە.

إِهْتَابُ الشَّيْئِ: بۆ‌ موبالە‌غە‌ و

زێ‌دەر‌پۆ‌یی لە‌مانای (هَابَةٌ) دی.

تَهَيَّابُ الشَّيْئِ: بۆ‌ موبالە‌غە‌ و زێ‌دەر‌پۆ‌یی

لە‌مانای (هَابَةٌ) دی.

تَهَيَّابُ الشَّيْئِ فلاناً: شتە‌کە‌ فلانکە‌سی

ترسانندو سهرسامی کرد ۵	هات برجله التراب: بهماج گلهکهی
دمگوترئ: (تهیبی الشئی تهیئت):	ههئادیموه.
شتهکه سهرسامی کردمو	هایت فلان: بههوی زورییهوه بهسهر
ترساندمی و لی ترسام.	فلان دا زال بوو.
المتهیب: شیر ۵ سام لیکراو.	تهایت القوم: خهلهکه تیکیهانهوه
الهیبان: زور ترسنوک و حمزمرکمر ۵	هاویشو کهوتنه بینهو بهرمو
شوان و جاودیر ۵ نیرییه کیوی ۵	شهر و نیزاعهوه.
گلو وور.	تهیئت فلان شینا: شتیکی دا بهفلان.
هیئت به: بانگی لی کرد، دمنگی دا.	استهات الشئی: شتهکهی بهزور زانی،
هیئت: وشهیهکه سهرسامی دمگیههئ ۵	زوری کرد.
عهرمب دهئ (هیئت للجلم): سهرسامم	استهات المال: مال و سامانهکهی تیک دا
لهحیلوم بارقولی فلان.	خرابی کرد.
هیئت لك: نامادهبه، خیراکه ویستهکه	المهایت: کهسیک زور لهشت ههگرئ
جی بهجی که.	بهیاومش پیداکردن یان بهرادان و
الهیئت: چالی نزمی زموی ۵ چالی قول.	وهلنان.
هیناه: ههئانی سهکه بو گرتنی	الهایت: (هایت القوم): راوانان و
نیچیر.	پالپوهمانی گهل و نهتهوه.
هات الشئی هینا و هینانا: شتهکه جول	الهیئت: کومهتیک مروؤ.
۵ کهوته رویشتن.	هاج النب هینا: رومکهکه وشک بوو
هات القوم: خهلهکه کهوتنه تیک	زمرد ههلهکهر.
وروژان و بینهو بهره لهکاتی کیشهو	هاجت الارض هینا و هینانا: زمویهکه
نیزاع دا.	گزوگیاکهی وشک بووه ۵ راههپین و
هات فلان فی الشئی: فلانکس شتهکهی	دزی نهو زولمو ستهمهی لیان
بهتونندو تیزی و مرگرت و خرابی کرد.	دمکرا دمنگی نارمزابیان دمریری ۵
هات من المال: بهشی خوی لهمالهکه	دمشگوترئ: (هاج الشر و هاجت
هه لگرت.	الحرب بینهم).
هات فلان: شتیکی کهمی دا بهفلان.	هاجت الابل: حوشرهکه تینوی بوو.

هَاجَتِ السَّمَاءُ: ناسمان ھەورو ھەلای

زۆر بوو کردی بەرەشمەباو زریان.

هَاجَ الشَّيْءُ: شتەکەى ھەلچواند ە

راپەراند.

هَاجَ فَلَانًا: فلانکەسى راپەراند خستیه

جم و جول و راپەرین.

هَاجَ الْإِبِلُ: حوشترەکانى رادان بەشەو

بۆسەر دوێلاو یان بۆ لەومرگا.

أَهَاجَ: دەرگوتری: (أهَاجَتِ الرِّيحُ النِّبْتَ):

بايەکە پرەمەکەى وشک کرد.

أَهَيجَ الْأَرْضُ: زەرەپەکەى واهاتە

بەرچاو کە گياوو گزمەکەى وشک

بۆوہ.

هَاجَ فَلَانٌ فَلَانًا: فلانکەس فلانکەسى

وروژاند.

إِهْتَاجَ: راپەرى دۆى زولم و ستەم یان

زبان و نازار.

تَهَاجَ الْقَوْمُ: خەلکەکە ھەتمەتیاں برد

بۆ دوژمن و یەمکریز وەستان بۆ

شەرکردن.

تَهَيجَ الشَّيْءُ: بۆ زەلمەرپۆى لەمانای

(هَاجَ) دى.

الْمِهْيَاجُ: کورکاندن و گەرانهوہ بۆ زەندو

نیشتمان ە حوشترەك پەيش

حوشترى تر تینوى بى.

الْمَهَاجُ: سوور بوونەھوو رق ھەلسان ە

دەرگوترى: (هَاجَ هَاجَه): خوینى

گەرم بوو، رقى ھەلسا.

الْمَهَاجَةُ: بۆقە مەیینە ە نەعامە ە مەرپو

بزن و ھەپوانى تر کە ئارەزوى

کەلگرتنیاں نەبى.

الْمَهَاجُ: شەر ە پرەشەباى توند ە فیتنەو

ناشوب.

الْمِهْيَاجُ وَالْمِهْيَاجُ: بەمانا شەرپو کوشتار.

الْمِهْيَاجُ: بەمانا (الْمِهْيَاجَةُ) دى.

مِهْيَاجُ الْهَرِيصَةِ: کەشکەکەى زۆر چەور

لینا.

مِهْيَاجُ الْفَحْلِ: نیرە ھەحلەکەى ھەلنا بۆ

سواربوون و کەلدانى مەیینە

ماچەکە.

الْمِهْيَاجُ: حوشترەك کە بەوشەى (مِهْيَاجُ)

تەیت راخوړى خیرا راپەرئو برپا.

مَهَادَةُ مِهْدًا وَمَهَادًا: جولاندى تىى

راخوړى ە دمرى کرد ە ترساندى ە

چاکى کردموه ە لايدا.

مِهْدُ السَّائِرُ: رەپوارمە پەلەى کردو

خیرا پۆى.

مِهْدُ الْأَمْرِ فَلَانًا: کارمە، روداوہکە

فلانکەسى باش خستە جم و جول،

زۆرى راپەراند.

الْمِهْدُ: گەورە ە شتى راتلەقاوو وەشەقە

تۆلە ھاتو.

الْمِهْدَانُ: تەمبەل و ترسنۆک.

الْمِهْدَبُ وَالْمِهْدَبُ وَالْمِهْدَبُ: برپوانە

مادەى (مِهْدَبُ).

الهِدْكَور: نافرمتی گهنجی قهلهوی
 هه‌ندام جوان ه شیرى بزرگاوه.
 الهَيْدْكَورَة: بهمانا (الهيدكور) دئ.
 الهَيْدْكَو: بپروانه مادهی (هَدَل).
 الهَيْدْكَام: بپروانه مادهی (هَدَم).
 الهَيْدْكَم: بپروانه مادهی (هَدَم).
 هَيْرَ فِلان البناء: فلانكهس
 باله‌خانه‌كهی روخاند.
 تَهْيَرُ البناء: باله‌خانه‌كه تيك روخا.
 الهَيْار: زوو پوخاو، روخهك ه
 دمگوترئ: (رجل هيار): پياويكه
 زوو دمپوخئو خو بۆ چورتمو
 تهنكانه راناگرئ.
 الهَيْارُ الثلجي: روخانی ته‌باره به‌فری
 سهركيژه‌كان.
 الهَيْرُ: ناويكه له‌ناومكاني باي صه‌با.
 الهيرُ من الليل: كه‌متر له‌نيوهی شه‌و.
 الهَيْرَة: زموی دهشتو نه‌رمه‌لان.
 الهيار من الرجال: پياوی وره‌نزمو
 زه‌معي‌ف.
 هيراطيقي: زاراومه‌كهی ئيغريقييه
 خورناواويه‌كان كردويانه به‌ناو بۆ
 جوژه خه‌تيكي هيرؤغليفي،
 كه‌خي‌را دهنووسرئو خالبه‌ندیو
 نيشاراتو شتی وای تي‌دانين ه
 به‌مه‌لهم له‌سه‌ر كاغه‌زی به‌رمداو
 توئيكه‌دارو قوماشو شتی وا پئي

ده‌نووسرئ.
 الهَيْرُ: بپروانه مادهی (هَرَع).
 الهَيْرَة: بپروانه مادهی (هَرَع).
 الهيرودين: مادمه‌كهی پالقمه‌يه له‌زمو
 دهرده‌هي‌ن‌درئ بۆنه‌خوشی
 خه‌ستبوونه‌وهی خوئين سودی
 هه‌يه.
 هيرؤغليفي: زاراومه‌كه به‌مانای
 نه‌خشی پيرؤز (النقش المقدس) دئ،
 خورناواويه‌كان كردويانه به‌ناو بۆ
 نووسینی ميصري گۆن كه‌له‌سه‌ر
 گۆږي ميصريه كۆنه‌كان
 هه‌لکه‌نده‌راومو له‌په‌رستگاوه شوئنه
 نايينبييه‌كانيان ناسه‌واړی ماوه.
 الهيرين: ماده سپه‌ريكي تي‌كه‌له‌يه
 له‌مورفين و مرده‌گيرئ.
 الهَيْرَبُ: بهمانا (الهوزب) دئ.
 هاسَ فلان: فلانكه‌س رۆيى به‌هه‌ر
 رۆيشتنئك بئ.
 هاسَ من الشئى: زۆرى له‌شته‌كه
 هه‌لگرت.
 هاسَ الشئى: شته‌كهی گيرمه‌کرد، ژي‌ر
 پئي دا.
 هاسَ الأرض: زمويه‌كهی کوتايه‌وه.
 هاسَ فلان فلاناً: فلانكه‌س گالته‌ی
 به‌فلان كرد.
 الاهيس: پياوی نازاو چاونه‌ترس ه

شتی رەق و پتەو کە هەمووشتێک
ورد بکا.

هَيْسِي هَيْسِي: وشەیکە بۆ پیاو دەگوتری
کاتێک پتەوی هەڵی بنی بۆ کارێک.
هَاشِ الْقَوْمُ هَيْشاً: خەڵکەکە تێکیانەو
هاوێشت و خرۆشان.

هَاشِ بَعْضُ الْقَوْمِ إِلَى بَعْضٍ: هەندێ
لەخەڵکەکە ئەمبازی هەندێکیان
بوون ە نامادەبوون پەلاماری یەکتەر
بدەن.

هَاشِ فُلَانٌ: فلانکەس زۆری قەسە
ناشیرین کردن.

هَاشِ فُلَانٌ فِي الْقَوْمِ: فلانکەس ناشوب و
نازاوێ خستە ناو خەڵکەو ە کابرا
فوی تێکراو کەوتە هەڵکە سەماو
کە یەفخۆشی.

هَاشِ الشَّيْءُ: شتەکی گەندەل و خراپ
کرد ە لەخۆی گرت و کۆی کردەو.

تَهَيْشَ الْقَوْمُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ: هەندێ
لەخەڵکەکە پەلاماری یەکیان داو
بووبە شەریان.

الْهَيْشَةُ: مەزەوێ تێکەڵ و پێکەڵ ە
هێتەو ناشوب.

هَاشِ الطَّيْرُ هَيْشاً: باندەکە جیقنە
کرد جیقنە هەڵدایە خوار.

هَاشِ فُلَانٌ بِالشَّيْءِ: فلانکەس توندو
تیزێ بەشتەکە کرد.

هَاشِ عُنُقَهُ: ملی باریک کرد.

الْمَهَاسِنُ: کولانە ی باندە، خزانە
بەلەومرو شوینی جیقنە کردنیان.

هَاشِ الْعَظْمُ: ئیسقانەکی شکاندەو دوی
نەوێ خەریک بوو یەکتەر بگرتەو.

هَاشِ فُلَانٌ الشَّيْءُ: فلانکەس شتەکی

شکاند ە نەرمی کرد ە هەر لەم
ڕوومێ عانیشت دەلی: (والله لو نزل
بالجبال الراسيات منازل بأبي فاضها).

هَاشِ الْكِرَى فَلاناً: ومنهوز (هەنۆز)

فلانکەسی داھێزراندو هێزو توانای
لێ برێ و لاوازی کرد.

هَاشِ الْحَزَنُ قَلْبَهُ: خەم و خەفەت جار
دوایار کەوتە سەر دلی.

هَاشِ الْمَرْضُ فَلاناً: نەخۆشییەکە بۆ
فلانکەس هاتەو.

هَيْضَ فَلاناً: فلانکەسی وروژاند.

إِهْتِاضَ الْعَظْمُ: ئیسقانەکی شکاند.

إِنْهَاضَ: بۆ موطاوئەعی (هەسە) دی.

تَهَيْضَ الْغَرَامُ فَلاناً: عیشق و سۆزەکە
گەراپەو بۆ فلان.

المستعاض: نەخۆش یان ئیسقان شکاو
کەچاک بێتەو سەر لەنوی بۆی

بێتەو.

الْهَيْضُ: نەرم و نیان.

الْهَيْضَةُ: گەراپەوێ خەم و خەفەت
بۆسەر دلی ە نەخۆشی دوانە خۆشی

هَاعَ الرُّعَاصُ وَغَرَهُ هَيَعَاناً: رخصاصه که
توایه وه.

هَاعَ فُلَانٌ: فلانکهس تهماعی زور بوو
ویرای نهوهی هیچی لهدست نایه
کهچی بهتتماعه چاو چنؤکه ه دم
بههاتو هاوارد خو بؤ هیج ناخؤشی
یهک راناگری.

هَاعَ مِنَ الْحَبِّ وَالْحُزْنِ هِيعاً: له ناکامی
عیشقو سوزموه یان له خهفته و
حوزنه وه گیزو ویز بووه، سهرسام
بووه ترساو و پهژموردکه و توه.
تَهَيَّعَ الشَّيْئُ: بؤ زنده رۆیی له مانای
(هاع) دی.

تَهَيَّعَ السَّرَابُ: تراویلکه که بهسمر زمو
دا بلاو بووه.
تَهَيَّعَ فُلَانٌ: فلانکهس سهرسام بوو ه
سته می کرد.

تَهَيَّعَ إِلَى الشَّرِّ: پهله ی کرد بؤشه ر.
الْمُهَيَّعُ مِنَ الطَّرْقِ: ریگای ناشکرا ه (ک:
مهابع).

الهَائِجُ: دمگوتری: (لیل هانع): شهویکی
تاریک و نوته که ه (رجل هانع لانع):
پیاویکی ترسنؤک و دم بههاتو
هاوارد.

الهَائِجَةُ: دمنگی ترسناک ه زپر وه
نهری ترسینهر.
الهَائِجُ: کهسیک دم بههواربؤو ناخو

بهنؤبه بیته سهری ه ههروا
(الهَيْضَةُ) نهخؤشییه که دیاردهکانی
رپسانه وهی توندو سکچونی زور و
کزیوونی جهسته یه ه (نهخؤشی
کولیرا).

هَاعَ فُلَانٌ هَيْطاً: فلانکهس هاتو هاواری
کردو کردیه غال و بوغل.

هَائِطٌ: به مانا هاتو هاوار کردن.
هَائِطٌ فُلَاناً: فلانکهسی لاوز کرد.

تَهَائِطُ الْقَوْمِ: خه لکه که کزیونه وه و
کاروباری خویان ریگ خست.

الهَيْاطُ: دمگوتری: (هم في هِياط ومِياط)
ئهوان له بگرمو بهرمدهان یان نهوان
له دورو نزیکی دان.

الهَيْطُ: دمگوتری: (ما زال في هَيْطٍ
ومِيطٍ): نهوان تائیستا همر له شمرو
ههراو بیته و بهرمدهان.

هَاعَ الشَّيْئُ هِيعاً وَهِيَعَاناً: شته که
کرایه وه، بلاو بووه.

هَاعَ فُلَانٌ: فلانکهس هاواری برسیایه تی
کرد، لهدست برسییه تی هاواری کرد
ه ترساو دادو هاواری کرد.
هَاعَتِ الْإِبِلُ إِلَى الْمَاءِ: حوشرمه که تینوی
بوو حمزی لهئاو بوو.

هَاعَ الْمَاءُ وَغَرَهُ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ: ناو یان
شله مهنیه کی تر بهسهر روی زمو دا
رۆیی جاری بوو.

نُؤف بكا ۵ (رجل هاع لاغ ۵ هاع

لاغ): پياويكى ترسنوك و زمعيضو

بى دمسه لاتة، دم بهه اوارو

گرينوكه.

الهياع: دهكوترى: (ريح هياع لياع):

رهمه بايهكى خيراو بهه يزه.

الهيعة: بهمانا (الهائعة) دئ ۵

همردمنكيك ترس بغاته وه، همر

خرابه كارى و فاحيشه يهك بلاو

بيته وه و ترسناك بى ۵ دهكوترى:

(ارض هيعة): زهوييهكى پان و

دهشته.

الهيغ: دهكوترى: (رجل هيغ ليغ):

پياويكى دم بهه اواره.

هيغر: بروانه (هغر).

تهيغر: براننه (هغر).

الهيغرة: بروانه (هغر).

الهيغرون: بروانه (هغر).

هيغ العام: سالهكه به پيت و بهرمكه

بوو.

اهيغ القوم: خه لكهكه همرزانى روى

تيكردن.

هيغ فلان الشريذة: فلانكهس

تيگوشاومكهى زور جمهور كرد.

هيغ المطر الارض: بارانهكه زهوييهكهى

نهگرت هوه لى لادا.

الهيغ: ناوى زور ۵ سالى همرزانى و

به پيت و بهرمكهت ۵ ژيانى خوش و

بهناز بهرومرد.

الهيغان: همرزانى و گوزمرانى خوش ۵

خواردن و خواردنه وه.

هاف ورق الشجر هيغا: كه لى دره خته كه

هه لومرى.

هاف فلان (يهان) هيانا: فلانكهس زوو

زوو تينوى دمبى ۵ رهمه با لى داو

تينوى بوو.

هاف العبد هيغا: كويلهكه هه لات، ياخى

بوو.

هاف الغلام: كورمهكه قهدى باريك بوو

ورگى بچوك بوو.

هانت الابل هيانا و هيانا: حوشترمهكه

له تيوان دهمى بؤ رهمه با كرده وه

بؤنه وهى تينوايه تى كه م بكا.

هيغ الغلام هيغا: بهمانا (هاف) دئ ۵ (فهر

اهيف و هي هيفاء).

اهان الرجل: پياومكه حوشترمهكانى

تينوويان بوو.

اهتاف: تينوى بوو.

تهيف: له شوينيك نيشته جى بوو

به ره و رهمه با بوو.

استهاف: رهمه باى گهرم لى داو

تينووى بوو.

المهياف: كه سيك زورى تينوبى و

نه توانى خوى بؤ رابگرى ۵ كه سيك

زوو تینووی ببی.

الهاف من الرجال: بیاویک زوو تینوی
ببی بان زوری تینوبی.

الهافة: حوشتريک زوو تینوی ببی ۵
دمگوتری: (ابل هافة).

الهيف: رهمه بای گهرم که پوهک وشک
بکا ۵ گیانله بمر تینوو بکا، ناوی
بیرو کانیاو وشک بکا.

الهیوف من الرجال: بهمانا (المهیاف)
دی.

الهیفان: تینوو، زور تینوو یان خیرا
تینوو.

أهيق الظليم: نیره نوعامه که زور دریز
بی.

الأهيق: ملدريز.

الهیق من الرجال: بیاوی کزی رهمه لهی
دریز داوه ۵ نیره نوعامه ۵ (ک:
أهياق وهيق).

الهیقة - الهیقم - الهیقماني: برپوانه
مادهی (هقم).

هیکل - الهیکل - الهیکلة: برپوانه
(هکل).

هال فلان الرمل ونحوه هیلاً: فلانکهس
بنکولی لمبه کهی کرد سهرمودی
داروخایه خوار.

أهال فلان الشيء: بۆ زیدمرویی
لهمانای (هاله) دی.

إنهال عليه: بۆ موطاومعهی (أهاله) دی.
انهال القوم عليه: خه لکه که دابارینه
سمری به لیدان و به جنیو کارکیان
پس کرد باب به دمواری شری
نه کردبی.

تَهَيَّلَ الشيءُ: شتکه بهک لهدوا بهک
کهوتنه سهری.

الأهْيَلُ من الرمال أو نحوها: نهومیه
ومحبه ومحبه بکهوتنه سهریهک.

المهيّل: لمبی روخهک و جهوو زیخی
روخهک ۵ قورشان دمفهرموی:
(وكانت الجبال كثيلاً مهياً).

الهال من الرمال: بهمانا (الأهیل) دی.
الهالة: برپوانه (هول).

الهَيْالُ: لمبی روخهک.

الهَيْلُ: بهمانا (الهَيْالُ) دی.

الهَيْلان: نهو لمبو زیخه به که بهردموام
بروخو و ناش ناشوکه بکا.

الهَيْسُولُ: تمبو توژی بیلوه بوو
که لهکاتی هاتنه زورمودی تیشکی
خور لهکونی بهنجهرمو شتی واوه
دمبینری.

الهیولی: نهو ماده خامانهی شتیان لی
دروست دمکری بۆ نمونه مادهی
لۆکه بۆ قوماش، ناسن، بۆ بزمار
دار بۆ کورسی و کهرمودیته ۵ بهلای
زانا نیغریقی و مهنطیقیه کانه وه

هه یولا مادمییه که شیوه و شکلی
تایبته نیه و قیولی هه موو شیوه
شکلنیک دمهکن و پیسان وایه
پهرومردگار عالمی مادهی لهو
هه یولاو صورفته دروست کردوه.

الهیسولانی: دهگوتری: (مشرع
هیولانی): پرؤزمیهکی سهرمتاییهو
بهشیومیهکی ساکار نهنجام ددری ۵
(رسم هیولانی): وئنهیه که لههیلله
سهرمتاییهکان تینهپهپروه.
الهیلکن: بروانه (هَلْک).

قِلَل الرجل: بیاموکه زیگری (لا اله الا
الله) ی گوت.
هَامَ فلان هیما و هیمانا: فلانکس سهری
خوی هه لگرتو ملی لی نا نازانی
بۆکۆی دهچی و جی دمکا.
هَامَ في الأمر: لهکاره که سهرسام بوو
نهیزانی چۆنهو چییه ۵ بهجۆرها
شیوه قسهی لی کردو بیرو بۆچونی
جیا جیای دمر باره ی هه بوو.
هَامَ فلان هیما: فلانکس زۆری تینو
بوو.

هَامَ فلان بفلاته هیما: فلانکس عاشقی
فلان ئافرمت بووهو خهریکه بۆی
شیت بی ۵ (فهو هانم).
هَيِّمُ الحُبُّ فلاناً: دلدار ی فلانکسهی
کرده عاشق و مهدهوش.
اهتام فلان لنفسه: فلانکس بۆ

بهرزموهندی خوی فرت و فیلی
کردن و ههول و کۆشی کرد.
تَهَيِّمُ فلان: فلانکس بهجوانترین شیوه
رۆیشت.
تَهَيِّمَتِ المرأةُ الرجلَ: ئافرته که وایکرد
بیاموکه عاشقی بیی.
اَسْتَهَيِّمُ فؤادُ فلان: دلی فلان رارا بوو،
راستی لی شیوا بوو.
الاهَيِّمُ: مروفی زۆر تینو ۵ خوشتری
زۆر تینو ۵ بۆ مینه دهگوتری:
(هَيِّمَاء).

الهيَّامُ من الرمل: لمبه وردمیه ک زۆر
وردو وشک بی بههیج شیومیه که
تهباره نه بهستی.
الهيَّامُ: بهمانا (الهيَّامُ) دئ ۵ تینوایهتی
زۆر ۵ دهر دیکه توشی خوشتر دمی
وای لی دمکا بهناو دهشت و سارادا
دمگهپئی و لهومپی بۆناخوری ۵
شیت و شهیداییه که له دلداریهوه
پهیدا بووبی.

هَيِّمُ الله: واته سویندم بهخودا ۵ دمی
بهمانا (ایم الله) دئ.
الهيَّانُ: تینوایهتی زۆر ۵ عشق و
سۆزی له پادبهدر.
الهيَّومُ: سهرسام و مهدهوش.

هَيِّمَنُ على كذا: بالادست بوو بهسمر فلان
شت دا، بهسمر فلان خیل و هۆزدا ..
چاودهری کردو پارێزگاری کرد.

دەگوترى.

ھىھات: (اسم فعل): بەمانا دوورو

چاۋەرپوان نەگراۋ دى ۋ قورئان

دەفەر موى: (ھىھات ھىھات لما

توعدون).

ھىا: پىتى بانگ كىرنە ۋ (اىا) بوومو

گۆرپىراۋە بە (ھىا).

ھىا ھىا: وشەپەكە بۇ تىپراخوپىن و

راپەرپاندنى حوشىر بەكار دەھىندىرى.

ھى: (اسم فعل): بەمانا خىراكە، زوۋبە ۋ

ۋادەبى پىتى (ك) پىۋە دەلكىندىرى

دەگوترى: (ھىك يا رىل).

ھى بن بى: ھىلانى كورپى ھىلان بەكەسىك

دەگوترى: نەزاندىرى باۋكى كىيە و چ

كەسە.

ھىا ھىا: وشەپەكە بۇ ھەلئان

بەكار دەھىندىرى، كە گۆرانى حودىيە بۇ

ۋلاخ دەگوترى لەگەل نەمۇدا دەنگى

لى دەكرى بەۋشەي (ھىا ھىا) ۋاتە

خىراكە برۇ.

ھىسا: وشەپەكە بۇ نەھى

بەكار دەھىندىرى ۋ كافى خىتابى

پىۋە دەلكىندىرى ۋ دەگوترى: (ھىاك

زىدا) ئاگات لەزەيد بى.

ھىان: دەگوترى: (ماھىان ھىا): نەۋە ئىشى

چىپە و جى دەۋى؟ دەگوترى: (ھىان بن

بىان): ھىلانى كورپى ھىلان ۋ مەبەست

كەسىكە باۋكى نەزاندىراۋ بى.

ھىمَن الطائر على فراخه: بالئندەكە

بىچۈمەكانى خىستەنە ژىر بالئەكانىيەۋە

بەسەرىيەۋە بالئى ھىش كىرنە.

المهينم: ناۋىكە لەناۋە جۈانەكانى

خوداى مەزن، بەمانا ئاگادارو

چاۋدېرو بالادەست بەسەر ھەموو

شتىك دا.

الهمجلوبين: (ھىمجلوبىن): مادەي سور

لەخىرۋەكە سورەكان دا.

المهينغ: برۋانە (ھىغ).

هينم - المهينم - الهينام - الهينم -

الهينمان - الهينوم: برۋانە مادەي

(ھىم).

ھامى ھىلان بالىل: ھىلانكەس بانگى

حوشىرەكانى كىر تىپان راخوپى و

دەمرى كىرنە.

ھامى الكلاب: سەگەكانى پەتاندن.

ھاه: وشەي ھەپەشە ۋ لاساى كىرنەۋەي

پىكەنىنە ۋ لاساى كىرنەۋەي گىران و

رۇرۋىيە ۋ لاساى كىرنەۋەي باۋپىشكە ۋ

لەھەدىت دا ھاتۋە (فإذا تشاءب

أحدكم فليرد ما استطاع ولا يقولن هاه

ھاه).

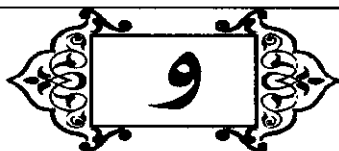
الهيئة: كەسىك ھىزى لى بىكرى ۋ لەبەر

پىس و پۇخەلى پۇشاكەكەي

دوور بىخىرتەۋە.

ھىيە، ھىيە: وشەپەكە بۇ دەركىنى شتىك

دەگوترى ۋ بۇ درىزە پىدانى قسە

الْوَاوُ: پیتی بیستو جهوتهمی
 بیتهکانی هیجایه ۵ لهپیتسه
 مههجوړمکانه، مهخرهجو شوینی
 لیومدمرهاتنی سهری زمانو
 ناومراستی مهلاشووه.

وَأَبَ فُلَانٍ يَنْبُ وَأَبَا: فلانکس رقی
 ههلسا ۵ (أَرَابَ فُلَانٍ فُلَانًا): فلانکس
 کاریکی نهومنده ناشیرینی بهرامبه
 فلان کرد مروف روی نایه باسی بکا ۵
 رقی ههلساندو تورپی کرد ۵ بهشیوهی
 ناشیرین وهلامسی دایهوهو
 داخوازییهکهی بو جی بهجی نهکردو
 ریسوای کرد.

إِثَابَ فُلَانٍ: فلانکس ریسوایوو ۵
 حهای جوو.

إِثَابَ فُلَانًا: بهشیوهی ناشیرین و
 حهایبهره داخوازییهکهی فلانکسی
 ږمکړدوهو.

الْإِبَّةُ: ریسوای و حهای جوون و
 ټیکشانهوهو ویکهاتنهوهو.

الْثَوْبَةُ: ریسوایون و حهای چون ۵
 بنهمای وشکه (وُثْبَةُ) بووه.

الْثَوْبَةُ: بهمانا (الْثَوْبَةُ) دی.

المَوْبَةُ: بهمانا (الْمَوْبَةُ) دی.

الْوَابُ: نازدهلی سم دوفاق کهدرزی

نیوان سمهکهی فراوان نهبی ۵
 بهرداخو گلاسی نهستورو قورسو
 بان.

الْوَابَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ناهرمی کورته
 بالای بان ۵ بیرى بان و قول ۵ قولکه
 لهبهر دوو شاخ دا کهناوی ټیدا
 بمینیتهمه کهپی دهمگوتری بهرداو
 ۵ دهشگوتری: (قَدَر وَاَبَّةُ):
 مهنجهټیکی بانو گهورمیه.

الْوَقِيْبَةُ: (قَدَر وُقِيْبَةُ) مهنجهټی قول.

الْوَاَجُ: برسایهتی.

وَادَ الرَّجُلُ ابْنَتَهَا: پیاوهکه کهجهکهی
 خوئی زینده بهچال کرد ۵ (فهو واند
 وهي وئيدة ومروءة): کج زینده بهچال
 کردن عادهټیکی سهردهمی پییش
 هاتنی نیسلام بووه.

إِثَادَ فُلَانٍ: فلانکس لهسهره خو بوو
 هیواش بوو ۵ دهمگوتری: (إِثَادَ فِي
 مشیه): بههیواشی رویش ۵ (إِثَادَ فِي
 أمره): لهکارمکهی دا دامهزراو بوو.

ثَوَادَ فُلَانٍ: بهمانا (إِثَادَ) دی.

ثَوَادَتِ عَلَيْهِ الْأَرْضُ: زموی بهسهر دا
 کهوت گل ژړخوی دا شاردیهوه.

الْثَوَادُ: لهسهرهخویش و ږمفتارکردنی
 عاقلانه.

شوپنه ۵ دهسگوتری: (أَوَّلَتِ الماشيةُ
 في الكَلْبِ): نازدهلهكان قشپلو میزبان
 له لهومرگادا کردو شوپن میزبان
 دیاربوو.
 أوَّلَ المكانُ: شوپنهکه ریخاوی و
 زبلاوی بوو.
 أوَّلَتِ الماشيةُ المكانَ: نازدهلهكان
 شوپنهکهپان ریخاوی و زبلاوی کرد.
 وأَعَلَ فلان مواطلة: فلانکمس پهناي
 بردو پرزگاری بوو.
 وأَعَلَ الى المكان: پهلهی کرد
 بوشوپنهکه.
 وأَعَلَ من الشئین مواطلة: ههولی دا
 خو لهشتهکه رزگار بکا.
 وأَعَلَ الطائر: بالندمهکه خو ی پهناشت
 دا لهترسی ههئو.
 الإلة إلة فلان: خزم و کس و کاری
 فلان.
 الأولُ: یهکم پینچهوانهی (الآخر) ۵
 (ك: الأوائل، الأولون).
 الأولى: میینهی (الأول) ۵ (ك: الأول).
 المویلُ: شوپنی راووستانی لافاو ۵
 پهناکه.
 المویلُ: سمرچاومو کان مهرجیع
 پهناو شوپنی خو باراستن لهشت.
 الوالُ: بهمانا (المویل) دی.
 الوالةُ: قشپلو ریخ، پیسای میرو

الوَالِدُ: دابو نه ریتیکی عمرمهکان
 بوو لهسهردهمی پیش هاتنی
 نیسلام، هه ندی کهسیان کچی
 خو یان بهزیندوی زپر خاک دمکرد
 ۵ دهنکی بهرزو گهوره ۵ دهنکی قاج
 بهزهوی دادان رمبهی قاج ترپه
 تربی قاج کهله دوورموه ده بیستری ۵
 بارهی خوشتر و دهنک خواردنه وهی
 خو ی.
 الوئید: بهمانا (الوَالِدُ) دی.
 وَأَرَّ النارَ: قولکه ناگردانی دروست کرد.
 وَأَرَّ فلاناً: فلانکمی ترساند ۵ فلانکمی
 خسته ناو شهر و نهنگیزه وه.
 أَوَّارُهُ: فیری کرد ۵ سهر بهرهوژیر
 ناردنیه خوار.
 وَأَرَّهُ: خستیه ناو شهر و ههراوه.
 الإرةُ: ناگر ۵ قولکه ناگردانی ژیر
 گهرما ۵ تونی حهمام ۵ تونی کوره
 قسل و گهچ ۵ کولاندنی گوشت لهناو
 سرکه دا ۵ بهزی دوگ.
 الوئارُ: گلینجان ۵ که گلی تایبهتی
 ههیه بو سواغکردن.
 الوئرةُ: زهوی گهرمه لان ۵ گهرمه سیر.
 الوئرةُ: قولکه ناگردان.
 وَأَلَّ فلان يَئِلُ وَأَلَّ: فلانکمی پهناي برد،
 پرزگاری بوو.
 وَأَلَّ الى المكان: پهلهی کرد بوئنه و

بزن و حوشر که تمباره دمبهستی و
دمبیته گه مپرو تمباله ه دمگوتری:
(ان بي فلان و قردهم و آله): فلان
خیزان و بنه ماله سوتهمه نییان
تمباله به.

وَامَه یَوَامَه: رازی بوو، موافیق بوو.
اتامت الانثی: میینه که به سکیک دوو
بیجوی بوون.

وَامَه موامَه ووناماً: رازی بوو،
موافیق بوو له پهنندی پیشینان دا
هاتوو (لولا الرنام هلك الأنام):
نه گمر پیک رازی بوون و پیکه وه
گونجان نه بوايه خه لک تیدا ده چون.
واممت المرأة صواحباتها:
نافرته که وه کوو ده سته
خوشکه کانی خوی رازانده وه.

وَأَمَ اللّٰهُ فَلاناً: خودا فلانکه سی
ناشیرین دروست کردوه.
وَأَمَ رَاسَه: سمری گه وره کرد.

تَوَامَ الشَّيْثَان: دوو شته که لیک
جوون و مگوو بهک و ابون.

تَوَامَتِ الْفَتَيَات: کچه کان له ناو خویان
دا پیک که وتن.

تَوَامَ الْغِنَاء: رسته و پهنندی
گۆزانی که پیکه وه گونجاو بوون.

التَّوَمُّ: دولانه، دوو منداال ه دوو
بیجوو به بهک سک ببن ه دوو ببن یا

زیاتر، نیرین یا میینه بن.
الْوَامُ: خانووی گهرم.

الْوَامَةُ: دمگوتری: (رجل وَاَمَة):
پیاوی که لاسایی خه لک ده کاته وه.

الْوَانُ: جهسته له پرو لاواز ه که سیک
رای ناپه سه ندو پرو پووچی هه بن.

الْوَانُ: پیاوی جهسته پان و خه پان.

الْوَانَةُ: به مانا (الْوَانُ دئ) ه دمگوتری:
(امراة وَاَمَة): نافرته پیکه که ته وه

گیل و نه قامه.

وَأَوَّ الْكَلْبُ: سه که که لوراندی.

الْوَأْوَاءُ: واقه وافی جه قه ل.

وَأَيَّ فلاناً وَاَيَّ: وادهی به فلان دا ه (وای

لَه) بهر عودهی بوو، بوو به که مپلی ه

دمگوتری: (وای لفان کذا): بو فلان

بهر عودهی فلان شت بوو ه له حه دپت

دا هاتوو: خودا ده فرموی: (انی قد

وایت علی نفسي أن أذكر من ذکرني).

إِنَّاى الرجل: پیاوه که وادهی دا.

تَوَامَى الْقَوْمُ: خه لکه که کۆبونه و مپان

نه منجم دا.

إِسْتَوَاىَ الْفَلان: فلانکه س داوای وادمو

به لئینی کرد ه وادهی دا.

الْوَأْيُ: وادمو به لئین و بهر عوده مپوون ه

له حه دپشی عومهردا هاتوو (من

وای لأمرئ برأى فليف به): که سیک

وادمو به لئینی کی دا به پیاوی که

بابه جی بیئ ۵ ههروا وشه
 (أَلَوَايَ) ناوه بۆ ژمارمیهک
 ناده میزاد ۵ بۆ شک و گومان.
 الْوَايُ مِنَ الدَّوَابِّ: ولاحی تیکسپراوو
 پتهو.
 الْوَايَةُ: مهنجه ئی گهرمو پان و پۆر.
 الْوَايَةُ: به مانا (الرَّايَةُ) دئ ۵ نافرمتی
 دمسترهنگین و که پبانوی به خه مهوه
 بووی مال و حائی خوی ۵ جه وال و
 هۆر و تپهرمو خهراری گهره.
 وَبَا الشَّيْنِ وَبْنَا: نامازهی به شته که کرد.
 وَبَا الْمَتَاعِ: کالاکانی کۆکردنه ووه
 به ستنی بۆبار کردن.
 وَبَسَتْ الْأَرْضُ: زمویه که (ولاته که)
 تاعون و وهبای تیدا پهیدا بوو.
 أَوْبَاتُ الْأَرْضِ: زمویه که، ناوچه که
 تاعونی تیدا پهیدا بوو.
 أَوْبًا فَلَان إِلَى الشَّيْنِ: فلانکهس
 نامازهی بۆ شته که کرد ۵ دهگوترئ:
 (رَكِيَّةٌ لِاتْرِبِي): بیریکه ههت ناوی
 لی نابری.
 وَبَا إِلَى الشَّيْنِ: نامازهی بۆ شته که
 کرد.
 وَبَا الشَّيْنِ: شته کهی داگرت
 (تهعبیتهی) کرد بۆ ناردنه دهرموه.
 تَوْبًا فَلَان الْبَلَدِ أَوْ الْمَاءِ: فلانکهس
 ولاته که پان ناوه کهی به تاعوناوی

زانی.
 اسْتَوْبًا فَلَان الْأَرْضِ: فلانکهس
 زموی و ولاته کهی به تاعوناوی
 لهقه ئهم دا.
 الْمُوْبِيُّ: ناوی کهم ۵ ناوی وشک بوو.
 الْوَبَا: تاعون و پهتا ۵ ههر
 نهخۆشییهک گشتی و بیلوه بووی.
 الْوَبَاءُ: به مانا (الْوَبَاءُ) دئ ۵ (ك: أوبئة
 وأوبية).
 وَبَحَّةٌ: سهر زمناستی کرد، گلهی لی
 کرد ۵ ههرمشه لی کرد.
 وَبَدَ فَلَان يَوْبَدُ وَبَدَأَ: حال و مزعی خراب
 بوو ژبانی ناخۆش و گوزهرانی تهنگ
 بوو، خیزانی زۆرو داهاتی کهم ۵
 دهشگوترئ: (وَبَدَتِ حَالُهُ).
 وَبَدَ عَلَيْهِ: رقی لی هه ئسا.
 وَبَدَ الثَّوْبُ: قوماشه که رزی.
 وَبَدَ الْيَوْمُ: رۆژمه کهرم بوو، کرهباو
 ههواشی نه بوو.
 أَوْبَدَ الشَّيْنُ: شته کهی تاک کردهوه.
 تَوْبَدَ أَمْوَالُ النَّاسِ: به چاوی مالی
 خه لکی ههنگاوت و توشی ناههتی
 کردن.
 اسْتَوْبَدَ فَلَان: فلانکهس حال و مزعی
 خراب بوو به هوی خیزان زۆری و
 کهم دهرامه تییهوه.
 الْوَبْدُ: کۆنه شاخ و درزیک له ناو کیو دا

ناوی تیدا کۆبیتهوه ۵ ناتاجی بۆ
خەلک.

الْوَيْدُ: چاوەگە دەرکێتە ناوەندناو ۵
دەرگوتری: (رجل وید): بیاوێکە
حالا و مزعی خراب و گوزمران
تەنگە ۵ کونەشاخ و چالایی لەناو
کێودا ناوی تیدا کۆبیتهوه.

وَبَرَّ السَّبْعُ ونحوه (يَوْبَرُ) وَبَرَأُ:
حوشترمە کۆکی زۆربوو.

وَبَرَّ فُلَانٌ: فلانکەس تەرە بوو و مکیوان
کەوت، ژبانی لەگەڵ حەییواناتی
وەحشی بێدەسەر ۵ فلانکەس لەمال
دا مایەو و نەچووە دەر.

وَبَرَّ وَلَدُ النِّعَامِ: بێچووە نوعمەکە
بەر و پۆلی لێ پوان.

وَبَرَّ الإِرْنَبُ او الثَّعْلَبُ او الأَيْلُ:
کەرۆشکەکە یان پێوییهکە یان
حەییوانە کێوییهکە لەسەر توکی
قاچی رۆیی قاچی نوشتاندەوه
لەکاتی رۆیشتن دا بۆئەوهی شوین
پێی خۆی گوم بکا و کەس بەمە
کۆی نەزانێ.

وَبَرَّ فُلَانٌ آثاره: فلانکەس شوین پێ و
شوین دەستی خۆی سەرپەوه
بۆئەوهی پێی نەزانن.

وَبَرَّ عَلَى فُلَانٍ الْأَمْرُ: کارمەکی
لەفلانکەس چەواشەکرد.

وَبَرَّ النِّخْلَةُ: دارخوڕماکی تەلقیح

کرد تۆوه نێرمەکی پێوه کرد.

الْأَوْبَرُ (بِنَاتُ أَوْبَرٍ): جۆرە قاچکیکە

رەنگی خاکییەو سوچ سوچەو گرن
گرنە ۵ تاکەکی پێی دەرگوتری:
(ابن أَوْبَرٍ) ۵ دەرگوتری: (لَقِيتَ مِنْهُ
بِنَاتِ أَوْبَرٍ): لەسۆنگەي ئەوهوه
توشی بەلاو کارمەسات بووم.

الْوَابِرُ: دەرگوتری: (ما بالدار من وابِرٍ):
لەخانومەکی دا کەس نیە، کەس
لەخانومەکا دا نیە.

الْوَيْرُ: گیانلەبەرێکە سەندارە
لەقەبارمی کەرۆشک دا یە، رەنگی
لەنبیان خاکی و رەشی دا، کەلک
کۆرتە، شەویلهی خواری دەرگوتری
دەلێی کاویژدەکا، لەولاتی لوبنان
زۆرە ۵ هەروا وشەي (الْوَبَرُ) ناوه بۆ
رۆژێک لەحەوت رۆژی کۆتایی
زستان.

الْوَيْرُ: توکی حوشتر و کەرۆشک و
ئەوجۆرە حەییوانە ۵ (أهل الوبر):
رەشمال نشین و نازەندار.

وَبَشَّ الظَّفَرُ وَجِلْدُ البَعِيرِ يَوْبَشُّ وَبَشَأُ:

پەلەي سپی لەبنکی نینۆکەکا دا پەیدا
بوو یان لەپێستی حوشتر دا پەلەي
سپی پەیدا بوو.

أَوْبَشَّ السَّائِرُ: رێبواره شەوێرمەکا
پەلەي کرد.

أَوْبَشَّ الرَّجُلُ: بیاوێکە داڵان و

دیوه‌خانی خوی نامادمکرد بۆنان
خواردن و خواردنهوه تێیدا.

اوبیشْتِ الارض: زهوی گزوگیای جۇراو
جۆری رواند.

وَبَشَ فُلانَ للحرب: فلانکەس
کۆمەڵێکی زۆری لـه‌هۆزو
خێلەجیاچیاکان کۆکردوه بۆ شەڕ.
وَبَشَ القوم فی امر: خەلکەکە
له‌هه‌موو لایه‌که‌وه له‌کارمکه وروکان
ه‌پێیه‌وه خه‌ریک بوون.

وَبَشْتِ الاطفال: پەلە‌ی سە‌ی له‌سەر
بنکی نینۆکه‌کان دمرکه‌وت.

وَبَشَ الجحر: پشکۆ ناگره‌که به‌هۆی
باوه گه‌شاپه‌وه‌و سورا‌ی ناگره‌که‌ی
دمرکه‌وت.

الوَبَشُ: تاک‌ی (الأوبش)ه، مه‌به‌ست
هه‌تیومچه‌و ئاده‌میزادی خوێڤری
ناکەس به‌چه‌یه ه‌په‌له‌ پەلە‌ی سە‌ی
که‌دمکه‌ونه سەر نینۆک ه‌په‌له‌ پەلە
که له‌سەر پێستی حوشتر
دردمه‌کەون.

وَبَشُ الكلام: قسه‌ی پرۆپوچ.

وَبَشَى البَرَق: بروسکه‌که روناکی دا ه‌
ده‌شگوتری: (وَبَصَ القمر): مانگ
روناکایی بلاو کردوه.

وَبَشَى الجرو: توتکه سه‌که‌که (بێچه‌وه
گورگه‌که) چاوێکی هه‌ڵێنا.
وَبَصَتِ الارض: زموییه‌که روه‌کی

زۆری لـی پوا ه‌یان گياوو گزمه‌که‌ی
سه‌ری دمه‌رینه‌او سه‌وز بوو.

وَبَصَتِ النارُ: ناگره‌که روناکی دا.

وَبَصَ الفرسُ يَوْمَئِذٍ وَبَصًا: ئه‌سه‌په‌که
نیشاتی په‌یداکرد ته‌رده‌ماخ بوو ه‌ (فهر
رَبَصَ وهي وبصة).

اَوْبَصَتِ الارض: به‌مانا (وَبَصَت).

اَوْبَصَتِ النارُ: بلێسه‌ی ناگره‌که
دمرکه‌وت.

اَوْبَصَ فُلانَ ناره: فلانکەس ناگره‌که‌ی
هه‌لگیرساند.

وَبَصَ فُلانَ لفلان بشيئ: فلانکەس
شته‌که‌ی دا به‌فلان.

وَبَصَ الجِرْوُ: بێچه‌وه گورگه‌که
چاوێکی کردوه.

الوابصة: ناگر ه‌پشکۆ ناگر ه‌هه‌وره
بروسکه ه‌ده‌گوتری: (فلان وابصة
سمع): فلانکەس هه‌رقسه‌په‌ک
ببیسێ پرۆای پێ ده‌کا.

الوَبَاصُ: بۆ زێدمه‌رۆ‌ی له‌مانای
(الوابصة)دێ ه‌مانگ ه‌په‌نگی زۆر

زه‌قو دیار.

الوَبَصَة: پشکۆ ناگر.

الوبيصه: ناگر.

وَبَعَ فِي جسمه وفي رايه: له‌جه‌سته‌ی دا
لاواز بوو راو بۆچه‌ونه‌که‌ی لاوازو
ناپه‌سه‌ند بوو.

وَبَلَّتَ السَّمَاءُ تَبِلٌ وَبَلًا وَبُولًا:

ناسمان بارانی زوری باراند.

وَبَلَّتَ السَّمَاءُ الْأَرْضُ: ناسمان زموی

ناودا.

وَبَلَّ الْإِنْسَانُ وَغَيْرُهُ بِالسُّوْطِ: بهقامچی

لیکدان لهمرؤفه‌کهی دا.

وَبَلَّ الصَّائِدُ الصَّيْدَ: راوحییه‌کهی

نیچیرمکهی تهراند.

وَبَلَّ الْمَرْعُوعُ: لهومرگا‌کهی لهومرگا‌کهی ژاکاو

ناخوش بوو.

وَبَلَّ الشَّيْئُ: شته‌کهی توند بوو، ناخوش

بوو، تیک چوو.

وَبَلَّتِ الْأَرْضُ عَلَيْهِمْ وَبُولًا: زموییه‌کهی

دمرداوی و لهومر ناخوش و ناساز گار

بوو بوو دانیششتوان و بوو

ناژله‌کانیشیان.

وَابِلَ الْأَمْرِ: بهردموام بوو له‌سهر

کارمکهی.

اسْتَوْبَلَتِ الْغَنَمُ: مهر و مالاته‌کهی

نه‌خوش کهوتن و به‌هوی له‌ورگای

خراب و ناوو هه‌وای ناساز نه‌خوشی

له‌ناو ناژله‌کان دا بلاو بۆوه و یان

مهر و بزنه‌کان حه‌زبان له‌نیروی

بهران بوو (به‌ته‌گه‌هاتبون).

اسْتَوْبَلَ فُلَانُ الْأَرْضَ: فلانک‌ه‌س

ناوو هه‌وای زموییه‌کهی پی

نه‌که‌هوت و نه‌خوش کهوت، و پرای

وَبَطَّ: خو پری بوو و ترسنۆک بوو و لاواز

بوو.

وَبَطَّ فُلَانٌ: به‌مانا (وَبَطَّ) دی و قورسو

گران بوو.

الْوَبَاطُ: زمعیفی.

الْوَبَاغَةُ مِنَ الصَّبِيِّ: مه‌لاشوی منداڵ و

کلاۆت.

وَبَخَّهَ يَبْخُهُ: ره‌هنه‌ی لی گرت و

تانه‌ی لی دا.

الْوَبَخُ: شوینی به‌یک‌گه‌یشتنی دوش و

جومزگه و دمردیکه توشی حوشت

دمبی گاریگه‌ری خرابی دمبی بوو

کولکه‌کهی.

الْوَبْخَةُ: (وَبَخَّهَ الْقَوْمُ): شوینی

کۆبون‌ه‌وی خه‌لک و پیاوی باشی

کۆمه‌ل.

وَبَقَّ يَبِقُ وَبَقًا: فه‌وتا به‌هیلاک چوو.

وَبَقَّتِ الْإِبِلُ: حوشرمه‌کهی به‌قوردا چوو و

خوار.

وَبَقَّهَ: فه‌وتانیدی به‌هیلاکی برد و

به‌ندی کرد و پامی کرد و ژیریاری

کرد.

اسْتَوْبَقَّ: فه‌وتا به‌هیلاک چوو.

الْمَوْبَقُ: شوینی به‌ندکردن، به‌ندیخانه

و شوینی واده‌و به‌لین و ناومندو

به‌ربه‌ست له‌نیوان دوش و.

الْمَوْبَقَاتُ: تاوانه‌گه‌ورمکان.

الْوَيْلَىٰ مِنَ النُّوقِ أَوْ الشَّاهِ:

حوشتریک یان مہرپک دواي
دادوشینی به هیزو تەکان شیریدا.

الْوَيْلَةُ: زیان و تاوان، لەشکرانی و

نەخۆشی ە گەدەترشان و تەبیات

تێکچون ە (وَيْلَةُ الطَّعَامِ): تێکچونی

گەدە ە (وَيْلَةُ الشَّاةِ): بەتەگە هاتنی

مەر و بز، بەکەل هاتنیان.

الْوَيْلَةُ (ارْضُ وَبِلَة): زموپیەکی

دەرداوی و هەواناسازە هەمیشە

بەتاو نەخۆشی تێداپە.

الْوَيْلُ: توندو تیزو پتەو، قورئان

دەفەرموی: ﴿فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا﴾:

گرتەمان بەشیوە گرتنیکی بەهیزو

پتەو ە دار، کۆلەدار ە گۆچان و

عەصای ئەستورو پتەو ە شوپک و

داری نەرم و شەلک ە داریکە

زەنگۆل و نافوسی پێ لی دەدرئ ە

شەپکە داریکە جل شۆر جلی پێ

دەکوئ و پاکی دەکاتەو.

الْوَيْلَةُ: گوزەردار ە گۆچان و عەصای

ئەستورو پتەو.

الْوُت: گەمگەم و دەنگی خۆپێندنی جۆرە

کۆتریکە.

الْوُتَةُ: بەمانا (الْوُتُ)دئ.

الْوُتَاوُت: وەسوەسەو خەوگە دێ.

وَلَّحَ عَطَاةً: بەخششەکی کەم کردەو.

ئەوێ بەدێ ئەو و لاتە ی خۆش

دەوێ وەلی ئاوو هەواکە ی پێ

ناکەوێ.

استوبل الشَّيْنِ: شتەکی بەبەلاو

نەخۆشی لەقەلەم دا.

المَوْبِلُ: گوزە دار، کۆلە دار ە گۆچان و

عەصای ئەستورو پتەو.

المَوْبِلَةُ: باوەشەدار، گوزە دار.

المَيْبِلُ: گۆچان و عەصای ئەستورو

پتەو ە جۆرە قامچێکی سەر

پڕزاویە داریکە سەرکە ی هەندێ

تیلە جەرمی ئەستوری بۆ

دەگریتە پڕزو وەکوو قامچی

حوشتری پێ لی دەخوێ.

المَيْبِلَةُ: قامچی و لاخ لی خوێن ە

گۆچان و عەصا.

الْوَابِلُ: بارانی بەخوێرم و قەترە گەورە

ە بیاوی سەخی.

الْوَابِلَةُ: وەجە ی حوشتر و مەر و بز ە

لایەکی کۆتایی قۆل یان هی پان.

الْوَبَالُ: گەندەلی و فەساد ە چورتم و

ناخۆشی ە کاری قورسو گران

لەسەر دێ و جەستە ە ئاکام و

سەرمنجایی خراپ و ناخۆش ە

قورئان دەفەرموی: ﴿فَلَمَّا قَتَلَ رَبِّي

أُمَّهَآ﴾.

الْوَبِلُ: بارانی دۆپەگەورم و بەخوێرم.

وَتَحَّ الْعِطَاءُ: به خششه‌گی زور کهم و بی
باهخ بوو.

اوْتَحَّ فُلَانٌ: فلانکهس مال و سامانی
کهم بوو.

اوْتَحَّ فُلَانًا: فلانکهسی ماندو کردو
دمستی تیی چوو و زیانی پی گه‌یاند
و به خششه‌گی کهم کرده‌وه.

اوْتَحَّ عِطَاءً: به خششه‌گی کهم
کرده‌وه.

وَتَحَّ عِطَاءً: به خششی نه‌وی کهم
کرده‌وه.

تَوْتَحَّ الشَّرَابُ: شهرابه‌گی کهم کهم
خوارده‌وه.

الْوَتَحُ: شتی کهم و بی نرخ و (رجل
وَتَحْ) پیاویکی خوږپیه و (طعام
وَتَحْ): خوارده‌مه‌نییه‌کی بی سوده.

الْوَتَحُ: به مانا (الْوَتَحُ) دی.

وَقَدْ الْوَتِدُ: جه‌سپا، سینگه‌که جه‌ی.

وَقَدْ فُلَانُ الْوَتِدَ: فلانکهس سینگه‌گی
چه‌قاند.

اوْتَدَ الْوَتِدَ: سینگه‌گی چه‌قاند.

وَقَدْ فُلَانٌ فِي بَيْتِهِ: فلانکهس له‌ماله‌وه
جیگیر بوو نه‌هاته دهر.

وَقَدْ الزَّرْعُ: کشتوکاله‌که سهری دهره‌ینا،
روا، سه‌وز بوو.

وَقَدْ رَجَلُهُ فِي الْأَرْضِ: قاجی له‌زموی
چه‌قاند.

الْمَيْتَدُ: نه‌و چه‌کوچ و نامیره‌ی سنگی
پی دادم‌کوتری.

الْمَيْتَدَةُ: به مانا (الْمَيْتَدُ) دی.

الْوَتْدُ: نه‌وی له‌زموی ده‌چه‌قیندری و

یان به‌دیواردا دادم‌کوتری و نه‌و

به‌رزاییه‌ی پی‌شه‌وه‌ی گون‌چه‌که و

به‌شیکه له‌تفعیله‌ی عوروز و (ك:

أوتاد) و (أوتاد الأرض): کیوه‌کانی

زه‌وی و (أوتاد البلاد): سه‌روک و

رابهری ولات و (أوتاد الفم): ددانی

دهم و (أوتاد الصرفية): چوار شیخی

گه‌وره‌ی صوفیه‌کانن.

الْوَتْدَةُ: نه‌و به‌رزاییه‌ی پی‌شه‌وه‌ی
گون‌چه‌که.

وَقَرَّ فُلَانًا وَقَرًّا وَوَتَرَةً: دؤست و برادره‌ی

خوی کوشت و خراپه‌ی له‌گه‌ل دا کرد

و ترساندی.

وَقَرَّ الْقَوْمَ: جوتی خه‌لکه‌گی کرد به‌تاک

و دوو بون بوون به‌سی ...هتد.

وَقَرَّ الْعَدَدَ: ژماره‌گی کرد به‌تاک.

وَقَرَّ الصَّلَاةَ: نوږزه‌ی کرد به‌ویتر و

نوږزی به‌ک پکاتی خسته دوا نوږزه

سوونه‌ته‌کانی.

وَقَرَّ الْقَوْسَ: ژبی قه‌وسه‌گی توند کرد و

ژپیه‌گی به‌قه‌وسه‌گه‌وه شه‌ته‌ک دا.

وَاتَرَ بَيْنَ أَخْبَارِهِ وَكَتَبَهُ مَوَاتِرَةً

ووتاراً: ناو به‌ناو به‌دواداچونی بو

هه واله كانى كـردوه، بهـناو
كتيـبه كانى دا گهـرا بـو دـوزينهـوى
زانيارى.

واتـرت الناقـة: حوشـترمهـ كهـكاتى
بيـخدانى دا نهـژنـويهـكى دادا نهـمجار
نهـژنـوكهـى تـرى دا دا، بهـمهـش
نهـزيهـتى نهـو كهـسهـى دا كهـلهـسـمـر
پشتى بوو.

واتـر الشـيخ: ناوبهـناو بهـدواداچوونى
بوـشتهـكهـ كرد.

واتـر الصـوم: روزه نا رـؤزىـك بهـرـؤزو
بوو هـ يان رـؤزىـك بهـرـؤزو بوو دوو
رؤز بهـرـؤزو نهـبوو.

وئـر فلان الصـلاة: فلانكهـس نوپـزى
سوننهـتى شهـوانهـى بهـنوپـزى يهـك
پكاتى كـوتايى پـچ هـينا.

وئـر القـوس: ژبى قهـوسهـكهـى توند
كرد.

تواتـرت الاشـياء: شتهـكان يهـك
بهـدوايهـك دا هاتن، ناو بهـناو
كهـلپنـيان تيـكهـموت هـ يان تاكتـاك
يهـك بهـدوو يهـك دا شتهـكان هاتن.

وئـر العـصبُ والعـرق: رـمگـو
دهـماركهـ گرـژ بوون هـ دهـشگوتـرئ:
(كوئـرت العـلاقـة بـين الدولـتين):
بهـيوهنـدى نيـوان نهـو دوو دهـولمهـته
گرـژ بوو.

تئـرى: دهـگوتـرئ: (جاءوا تـرى): يهـك

لهـدوايهـك هاتن.

تئـراً: دهـگوتـرئ: (جاءوا تـراً): يهـك
لهـدوايهـك هاتن.

الـثـورُ: لهـبوارى ميـكانيك دا بريـتـيهـ
لهـهـلـچون و خـوړاېـسكاوتنى
قهـبارميهـك كهـهـردوو سـمـرى بهـستـرا
بن.

العـتـواتـر: لهـبوارى زانيارى عوروزدا
بريتـيهـ لهـسـمـرموايهـك پيتـيـكى
بزوپـن كهـوتـيـته نيـوان دوو پيتـى
ساكنهـوه، ومكوو (مفاعيلن، فاعلان،
مفعولن) هـ لهـبوارى قهـرمودهـى
پيـغهـمبـهـر (الحديث المتواتر):
بريتـيهـ لهـرپوايهـتـكردنـى كـؤمهـلـيـك
كهـ نهـگونجـى درؤپـكهـن، واتـه:
كـؤمهـلـيـك لهـكـؤمهـلـيـكى تـرمـوه
رپوايهـتيان كـردبـى چين لهـدواچين
تادميـگهـيهـننهـوه سـمـر پيـغهـمبـهـر
(د.خ).

الـثـورُ: ناوپـكه لهـناوه جـوانهـكانى خودا،
تاكـو تمهـها هـ بـى هـاومـل هـ لهـبوارى
ژمارمدا (الرتـر) نهـومـيه جوت نهـبـى هـ
هـمـروا ناوپـكه لهـناومـكانى رـؤزى
عـهـرمـفه.

الـوئـرآن: دوو دهـمارن لهـنيـوان پاژنه
پيـى و رهـفيـچك يان لهـنيـوان لهـپى
دهـستـو نانـيشـك.

الـوئـرةُ مـن كـل شـيـئ: نهـومـيه

۵ دموگوترئ: (مالي عمله وتيرة):

لهكارمكهى دا راپوهستان بروكاندن
نيه.

وَتِخْ فِلان: فلانكس ههوتا ۵ تيداجوو ۵

تاوانبار بوو ۵ داومشاو گهندهل بوو ۵

پهوشتى خراب بوو بهديوو ۵ دمنگو

دۆرمى ناشيرين بوو ۵ زۆر نهمزان و گيل

بوو ۵ لمبهلگه هينانهومدا ههلهى كرد

هيجى بۆنهجهسپا ۵ نازارى پهيدا كرد.

اوْتِخْ الله فلاناً: خودا فلانكسى لهناو

برد.

اوْتِخْ فِلان فلاناً: فلانكس وای كرد

فلان تاوانبار بكا ۵ فلانكسى ههلتا

بۆ تاوان كردن ۵ خستيه ناو بهلاو

چورتمهوه.

اوْتِخْ فِلان القول: فلانكس

لهقسهكرندهكدا كالقام بوو.

اوْتِخْ فلاناً عند السلطان: نامۆزگارى

فلانكسى كرد لهخزمهت پاشا داو

فیرى نهوهى كرد چۆن ههلسو

كهوت بكا.

المَوْتَقَةُ: شوینی تيداجوو فموتان.

المَوْتَقَةُ: ههلهكردن لمبهلگه

هينانهومدا.

الأوْتَلُ: پياوێك ورگی خۆی بربكا له

شهراب.

وَقِمَ بالمكان وتوماً: لهشوێنكه مايهومو

جینگير بوو.

قهراخهكانى كهوانههه بى ۵

پهپهوى تير لهكهوان دا ۵

كرپراگهيهكى بچوكه لهلاى سهروى

گوپچكه ۵ بۆشايى نيوان ههر دوو

پههجهيهك ۵ پيستۆكهى نيوان

قامكه گهورمو قامكى شاههتومان ۵

دهماريكه لهژۆر زمان دا ۵ نيوان

نهرمايى لوتو سهبهله ۵ پهردهى

نيوان ههردوو كونه لوت ۵ پهگيىكه

لهنيوان خواروى پان و رهفيچك.

الوْتَرْتان: بهمانا (الوْتَران) دئى ۵ دوشتى

بهرزموه بوون دهليى دو نهلقهى

لهگوپچكهى نهسپدان.

الوْتَرِيَّةُ من النساء: ناهرمتى دلپهقو

بئ بهزمى.

الوْتِيرَة: ريبازيكه بهتهنيشت كيودابى،

پارچهيهك لهزموى ۵ زموى سپى ۵

كرپراگهيهكه لهلاى سهروى گوپچكه

۵ پيستۆكهيهكه لهنيوان قامكه

شادمو قامكه گهورمدايه ۵ پهردهى

نيوان دوو كونهلوت ۵ نهلقهيهكه

راهينانى شيربازى لهسهر دموكرى ۵

خاليىكى سپى كهوانههيه

بهجهستهى نهسبهوميه ۵ خونجهى

گوڤ ۵ خانهى دميان ۵ قاعيدمو

ريبازى قياسي ۵ قاعيدمو ياساى

تايبهت بهشتيك ۵ بهردموامبون

لهسهر شتيك ۵ دابپان و بروكاندن

الموتمة: نوسطوانه.

پاجیایی و دژایه تیکردنی په گتری ۵

الوئمة: روښتنی خیرا.

دمگوتری: (بینهما و تة).

وَقَنَّ بِالْمَكَانِ وَتَنَّا وَتُونَا: له شوینه که

الوئتين: شارپگی جهسته، دهماری

مایه و مو جیگیر بوو.

سهرمگی که ههرچی خوینیک لهدل

وَقَنَّ الْمَاءُ: ناوکه جاری بوو بهردموام

دیتهدمر نهو دابهشی دمکا

هاتو نه پرا.

به ناوجهسته دا.

وَقَنَّ فُلَانٌ فُلَانًا: فلان زمبری له پرمگی

واتاه علی الامر موتاة ووتاء:

لاملی فلان دا.

فهرمان به رداریی کرد.

وَقَنَّ فُلَانٌ: فلانکس پرمگی لاملی نازاری

الوئتي: زونگاو.

بوو.

وَلَّا اللَّحْمَ: گوشته که هاوسا گریی لی

پهیدا بوو.

او تنت المرأة: نافرته که مندالی بوو

وَلَّا الْوَدَّ: سینگه که سهرمگی پرې پرې

به جوریک قاجی پیش سهری

هاتنه دمر.

بوو.

او تن القوم دارهم: خه لکه که زور

وَنُتَّتْ يَدُ الرَّجُلِ: دمستی پیاوکه

له مالی خوین دا مانه وه.

نازاری لی پهیدا بوو.

استوتن المال: مال و سامانه که زور

اوئاً يَدُ فُلَانٍ: دمستی فلانکس

بوو، هه لگرا.

نازاردرا ۵ زمبری لی دا.

الموتونة: نافرمتی به نه دممبو

الميتساء: نهو جه کوچ و نامیرمه

روشنیر، ههرچند جوانیش نه بی.

سینگی پی دادمگوتری.

الواتن: شتی جیگیر و جه سپاو

الوئاء: په لیه که، گریه که له گوشت

له شوینی خوئی ۵ ناوی کاریزاو

دا پهیدا دمی و ناگاته سهرنیسقان ۵

بهردموام و نه پراوه.

نازاری که توشی نیسقان دمی به بی

الوئن: نه و میه مندال که له دایک دمی

نه و می شکا بی.

له پیش دا قاجه کانی بین نه مجار

الوئاء: به مانا (الوئاء) دی.

باقی جهسته ی بیته دمر.

وَلَبَّ يَثْبُ و ثباً: بازی دا، خوئی هه لدا ۵

الوئئة: تهنگ هه لچنین به قهرزدار

دمگوتری: (وَلَبَّ الى المكان العالي):

بوئه و می قهرز که و مر بگریته وه ۵

که بشته به و پایه ی بهرز.

وَكَبَّ عَلَى فَلَانٍ: به سمر فلانكس دا زال

بوو، بؤړی دا ههروا وشه (وَكَبَّ)

به مانا راست بؤوو راپهړی، هه لمه تی

برد، دانیشتو كهوت پالکوهوت دئ ه

دهگوتری: (وَكَبَّ عَلَى الْفَرَّاشِ):

له سمرجی كهوت، پاكشا.

اوْثَبَ الْحَيَوَانَ: وای کرد چه یوانه که

بازیدا.

اوْثَبَ فَلَانًا الْمَوْضِعَ: وای کرد

فلانكس باز به سمر شوینه که دا بدا.

وَاثْبَهُ مَوَاتِبَهُ وَوُثَابًا: همره که

له وودو که سه عه مبارزی په کتر بوون و

هه لمه تیان بویه کتر برد، په لاماری

په کیان دا.

وَكَبَّهُ: خپی کرد، له جیگای خست، ولی

لیکړد له جیگادا بکه وئ.

وَكَبَّ فَلَانًا وَوُثَابًا: جیگای بؤ فلانکه

راخست بؤنه ووی له سمری بخره وئ

یان دابنیشی.

تَوَاتِبَ الْقَوْمِ وَنَحْوَهُم: خه لکه که

هه ندیکیان عه مبارزی هه ندیکیان

بون و په لاماری په کتریان دا.

تَوَاتِبَ: به مانا (وَكَبَّ) دئ.

تَوَاتِبَ عَلَى أَخِيهِ فِي أَرْضِهِ:

به سته مکاری و ناروا دهمتی به سمر

زمو براهی دا گرت ه داگری کرد.

تَوَاتِبَ فِي مَلِكِ فَلَانٍ: ملک و مالی

فلانکه سی به سته م داگری کرد.

المُوْثَبَان: نهو پاشاو همرمان پرمواپه

هه ووی غه زاکردن و داگری کردنی

ولاتی تر نه دا، به سه لامه تی بؤخوی

دابنیشی.

المِثْبَبُ: بازها وئز ه دانیشتو

له سمر زموی نهرمه لان ه ته بارو

ته پؤلکه ه جؤگا.

الوْثَابُ: همره وئلهو جیگای نوستن.

الوْثَبِيُّ: بازها وئزی گورج، همرشتیک

زوو باز به وئ دهگوتری: (فرس

وَكَبَّ).

وَلَّجَ الْحَيَوَانَ: چه یوانه که هه لمه بوو

گوشتی گرت ه دمشگوتری: (فَرَسَ

وَلَّجَ): نه سپیکی به هیزه ه (ثوب

وَلَّجَ): قوماشیکه باش چنراوو

پرمخته به.

وَلَّجَ الشَّيْئَ: شته که پرو همره بائ بوو.

وَلَّجَ النَّبْتَ: رومه که درئزو پرو چر بوو.

وَلَّجَ الْمَكَانَ: شوینه که له ووی زور بوو،

درمختی زور بوو.

وَلَّجَ الشَّيْئَ: شته که پرو چر بوو.

اوْثَجَتِ الْأَرْضُ: زموی به که له ووی زور

بوو.

اِسْتَوْثَجَ الرَّجُلُ مِنَ الْمَالِ: بیاومکه

مال و سامانی خوی زور کرد.

اِسْتَوْثَجَتِ الْمَرَأَةُ: ناهرمته که خوی

دارشتو قهلمو بوو.

استوئج الشين: شتمكه چرو پړيوو.

استوئج المال: مالمكه زور بوو.

استوئج النبت: گزوكيايهكه تيك

چرژاو تيك هالا.

الموتجج: زمويهكه لومړى زوري.

الموتج: (رجل موتج الخلق): پياويكه

جهسته لرو لاوازه.

الموتوخ: بهمانا (الموتج) دى.

الوتج: تهرابي ناو.

الوتج: نهوى له نيسقان نهرم

دمبى و تيكهال به جه ورايى دمبى ۵

شبرى مهبىو، نهو پلو پوهى سالى

رابردو كه تيكهال به گياوگزي تازه

رسكاوو ناسك دمبى ۵ لومړزى

به هاردا ۵ زمويهكه قورو قال بى.

وئر الشين يقره وئرا: پيى له شتمكه نا.

وئر الشين: شتمكه پيى لى نرا.

استوئر من الشين: زورى له وشته

نه نجام دا، زورى لى كرد.

استوئر المرأة: همولى دا نافرمتى

قهلموى دمست بكهوى.

استوئر الفراش: جوو مسر جيكاكه ۵

پيى نايه مسر جيكاكه.

الاوئر: نهرم تر ۵ دمگوترى: (فراشى

اوئر من فراشه): جيكا نووستنى من

لهى نهو نهرم تره.

المئرة: نهو پؤشاكه يه له مسر هموو

پؤشاكه كانه وه له مسر دمكرى ۵

پيى ستى درنده، كهولى درنده ۵

قه پوچكى زين ۵ جوړه زين و

كور تانه ولاخيك بووه عجه م

له ناوړي شم و دپياج دروستيان

كردوه.

ميئرة الفرس: توك و پالى نه سب.

ميئرة الارجوان: جوړه قوماشيكي

نهرمى ناوها خندراوه و مكوو ليغه

له مسر زين دمكه ويته ژر سواره كه

بؤنه وهى جيكاى نهرم بى ۵ (ك:

مواثر و مياثر).

الوائر: جه سېاو له مسر شت.

الوئار: سهر زين كه له قوماشى تهرم

دروست بكرى.

الوئر: پيى ستيكه دمكرته سهرمه ۵

پانايى سهرمه كه چوار په نجه پان

بستيك بى نافرمتى منداال له بهرى

دمكا ۵ پان نافرمتيك له پيى دمكا

بكه ويته عادهى مانگانهى خو به وه ۵

به كورتى و مكوو دمريى كورت

وهايه.

الوئر: جيكا نوستنى نهرم و نؤل ۵

پؤشاكيك له مسر پؤشاكى ترموه

له بهر بكرى و مكوو جبه و شتى وا.

الوئر: بهمانا (الوئر) دى ۵ (ك: وئار).

الْوَيْثَمَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی قهلموو

گوشتن ۵ (ك: وناير ووتار).

وَيْغَ رَأْسُهُ: سهری شكاند.

وَيْغَ الرَّجُلُ نَاقَتُهُ: پيامكه لهومرو نائفی

جوراو جورو كوونو نوئی دا

به حوشترمكى.

وَيْغَ فُلَانٍ الثَّرِيدَةُ: فلانكس

تییگوشاومكهی تییك هه لدا

به سهریهكى دا دا.

الْوَيْثَمَةُ: نهو لهومرو گياو گزمیه كه

لهومرزی به هاردا تییك دهالئو

جوراو جورن ۵ په روپه كه شهرمكای

حوشتری به دادمه پوشری.

وَيْثَمَةُ الْقِدْرِ: سئ كوچكهی بؤمه نجه لهكه

دانا.

اوَيْثَمَةُ الْقِدْرِ: به مانا (وَيْثَمَةُ دئ).

وَيْثَمَةُ الْقِدْرِ: به مانا (وَيْثَمَةُ دئ).

وَيْثَمَةُ بُلَانٍ: بتمانى به فلانكس كرد.

وَيْثَمَةُ الشَّيْنِ يُوَيْثَمُ وَثَاقَةً: شتهكه جیگير

بوو، چه سپا، دامه زرا.

وَيْثَمَةُ فُلَانٍ: به ديكومينتو و مسيحه بابهند

بوو.

اوَيْثَمَةُ فُلَاناً اَيْثَاقاً: فلانكسى كرده

جیى بتمانه.

اوَيْثَمَةُ الْأَسِيرِ: دمست و پيوماندى

نهمسیرمكهی باش توند كرد.

اوَيْثَمَةُ الْعَهْدِ: وادمو به ئینهكهی جهخت

كردهوه.

وَاَيْثَمُ فُلَانًا: بهيمانى لهگه ل فلانكس

بهست ۵ وادمو به ئینی پيدا ۵

دمگوتری: (وايثم بالله لأفعلن كذا).

وَيْثَمُ فُلَانًا: وتی فلانكس جیگای

بتمانه پيكرنده.

وَاَيْثَمُ الْأَمْرِ: كارمكهی پتهوو مهكهم

كرد.

وَيْثَمُ الْعَهْدِ: گريبهستهكهی لهدمفتهری

رسمی دا تومار كردو كردی

به ديكومينتو به لگه نامه.

تَوَاثَقَ الْقَوْمُ زَعْلَى الْأَمْرِ: خه لگه كه

وادمو به ئينيان به يه كهتر داو

سوينديان بويه كتر خوارد.

تَوَاثَقَ فِي الْأَمْرِ وَمِنَ الْأَمْرِ: به به لگه و

ديكومينت كاری كرد.

تَوَاثَقَتِ الْعُقْدَةُ: گريبهكه توند بوو.

اسْتَوَاثَقَ مِنْ فُلَانٍ: به لگه نامه و وادمو

به ئینی له فلانكس و مرگرت.

اسْتَوَاثَقَ مِنَ الْأَمْرِ: به به لگه و

ديكومينتهوه چوووه ناو كارمكه.

الْإِثْمَةُ: بتمانه.

الْمَوْثِقُ: وادمو به ئين.

الْمَوْثِقُ مِنَ الشَّجَرِ: نهو درمخته به كه

خه لك پشتی به دهیستن بو

لهومرې ئاژه له كانيان لهكاتی

برانه وى گزوكيا ۵ دمگوتری: (كلا

مُوثِقٌ: درمختی که پستی پی
 دمه سترئ ۵ بؤنه وهی بهشی
 خوراکي نازمه گانیان بکا ۵ (ماء
 مۇثِق): ناویکی زورمه بهشی نازمه و
 پیداوپستی خویان دمکا.
 الموثِق: نهوکه سهی گریبه ستو
 نوسراوی نیوان خه لک دمکاته
 رسمو له دمفتتری تایبه تی دادگادا
 تۆماری دمکا.
 الميثاق: عهدو بهیمان ۵ (ك: موائیق
 ومیائیق).
 الوثاق: نیسمیکه لهوشه ی
 (إيثاق) و مرگراوه ۵ نهو حه بل و
 پیومندو که له بچه یه شتی پی
 دمه سترئ.
 الوثاق: همر حه بل و گورپس و په تیك
 شتی پی ببه سترئ.
 الوثيقة: به لگه نامه، دیکومینت ۵
 همرشتیک شتی پی ببه سترئ و
 شمهك بدرئ.
 الوثيقة في الأمر: هایمکردن و
 دیکومینتکردنی کار ۵ باش
 نه انجامدان و ریکوپیک کردنی کار ۵
 دمگوترئ: (أرض وثيقة): زموپیه که
 گزویگیای زورو چرو پره ۵
 کومپیهاله دان و چه کدانه بؤ بتمانیه
 قهرز ۵ یان دانهموهی قهرز.

وَقْلَهُ: لکاندی ۵ پیوهی نووساند.
 وَكَل الشَّيْئ: شته که ی جیگیر کرد ۵
 کردی به بنه ماو بناغه.
 وَكَل الْعَال: مال و سامانی کؤکردموه.
 الوَكْل: توپکل و پرزی توپکل ۵ چلک و
 زیاده گوشت که به جه قوی تیز
 له پیستی دادمه مالن و تیفتیفه ی
 دمه دن ۵ یان به وهی دمباغه وه لی
 دمکریتموه.
 الوَثِيلُ: لواز ۵ توپکلی دار ۵ حه بل و
 گوش که له توپکل و پرزو شتی و
 دروست بکری ۵ همر زیوو خشت و
 خالیک له درهخت و گوش و شتی و
 بکه ویته خوار.
 وَكَمَ الْحَيَوان يَتِمُّ وَكَمًا: حمیوانه که بازی
 دا.
 وَكَمَ الشَّيْئ: شته که ی شکاند ۵ باریکی
 کرد ۵ کوتای.
 وَكَمَ فُلان الرُّجُل: فلانکس له پیاهمه ی
 دا.
 وَكَمَ الْمَطَرُ الْأَرْضَ: باران له زموی دا.
 وَكَمَ فُلان الْحَشِيشَ: فلانکس گیاه گزو
 بل و پوشه که ی گرد کردموه.
 وَكَمَ الْفَرَسُ الْأَرْضَ بِحَافِرِهِ: نه سپه که
 بهسمی زموی کوتا، سمکولی کرد.
 وَكَمَتِ الْحِجَارَةُ رَجُلَهُ: بهرده که حاجی
 بریندار کرد.

وَقِمْتُ الْأَرْضَ وَثَامَةً: زموپیه که
گزوگیای کهم بوو لهومړی کهم بوو.
وَقِمَ وَثَامَةً: خوی دارشتو گوشتن بوو
قهلهو بوو.

وَأَمَّ فِي الْعَدُوِّ: هه موو قاچه کانی
خرکردنه موو خوی نامادمکرد بو
بازدان ومکوو نهوه خوی بهاوی.
الْمَيْثَمُ: زهوی کوت، شتیک زهوی
بپهستیوی.

الْوَثِيمَةُ: بهرد ۵ بهردی چهرخ ۵ بهرده
نهستی ۵ کومه له گزوگیا ۵
کومه لیک خواردمه نی جیا جیا.
وَكُنَّ الشَّيْنُ بِالْمَكَانِ: شته که جیگیر بوو
له شوپنه کهو چه سبا.

وَكُنَّتِ الْأَرْضُ: زموپیه که بارانی لی
درا باراناوی بوو.
اوْثَنَ مِنَ الْمَالِ: مال و سامانه کهی زور
کرد.

اوْثَنَ فَلَانًا: به خششی فلانکه سی
زورکرد، زوری پيدا.
اِسْتَوْثَنَ مِنَ الْمَالِ: له مال و سامانه کهی
زورکرد ۵ قهلهو بوو.

اِسْتَوْثَنَ النَّحْلُ: ههنگه کان بوون
به دوو بهش، گهوره و بچوک.
اِسْتَوْثَنَ الشَّيْنُ: شته که مایه وه ۵
به هیز بوو.

الْمَوْثُوَّةُ: نافرمتی زهلیل و گوی پاپه ن،

فه مارن بهردار ۵ (امراة موثونة):
نافرمتی به نه دمه و گوپاپه ن
هه رچه نده جوانیش بی.

الْوَثَنُ: په پکهریک بهرستشی بویکری
جاله بهردو دار دروست کرابی یان
له مسو زیوو شتی تر ۵ دمشگوتری:
(هي وثن فلان): نهوه ونی
فلانکه سه.

الْوَثْنِي: بتپهرست ۵ دمگوتری: (رجل
وثنی وامراة وثنیه).

الْوَثْنِيَّةُ: رېبازو مهزه بهی
بتپهرسته کان.

وَجَا فَلَانًا: به هه موو هیزی دهستی پالی
به فلانکه سه وه نا ۵ پالی به کوله ی
سینگییه وه نا ۵ هورتهمه ی ملی گرتو
گیراپه وه.

وَجَا التَّمَرُ: خورما کهی کوتا تاتیک هالو
به سه ربه که دا بوو به گرموله و لینجاوی
دایه وه.

وَجَا الْفَخْلُ: دهماری گونی نه سپه کهی
خسته نیوان دوو بهردو گوشینی
تامراندی (جوړه خه ساندنیکه).

اَوْجَا فَلَان: فلانکه س هات بو
پتوپیستیای خوی یان بو نیچیر
گرتن و هیچی دهست نه کهوت.

اَوْجَاتِ الرِّكِيَّةُ: بیرمه ناوی کهم بوو
یان ناومکه ی بړا، وشکی کرد.

مرد.

لَوْجَا عَنْهُ: پالی بهشته که و منا و لئی

دور خسته و ده دگوتری: (اَوْجَا

الشَّيْءُ عَنْهُ).

إِجْجَا التَّمْرُ: خورما که دمنکه گانی

که ورمبون و گوشتن بون و پیگه بین،

شیرین بوون لینجاویان لی بهیدا

بوو بههوی کوتان و تیک

هه لشیلانده و ده.

تَوْجَاهُ بِالْيَدِ وَالسَّكِينِ: به مانا

(وَجَاهُ) دی.

الْوَجْءُ: (ماء وَجْءٌ): ناوی بی که لک.

الْوَجَا: (ماء وَجَا): ناوی بی که لک.

الْوَجِيئَةُ: مانگا ده خورما که نه و منده

بکوتری ناو که گه یان بیتهدمر ده

پاشان به شیر یان بهرؤن بشیللرین

تا یه که دگرن و ده بنه توبه ل

نه مجار بخوری.

وَجَبَّ الشَّيْءُ يَجِبُ وَجُوباً وَوَجِباً:

جهسپا، پیویست بوو ده که و ته سمر

زموی ده هورئان دمه رموی: ﴿فَإِذَا

وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا الْقَانِعَ

وَالْمُعْتَرَّ﴾.

وَجَبَّ الْقَلْبُ وَجَبَاناً: دل که و ته

به له بهل و لیدانی خیرا و له رزین.

وَجَبَّ فَلَان وَجِبَةً: فلان که س رؤزی یه که

ژمه نانی خوارد.

وَجَبَّ فَلَان وَجُوباً وَمُوجِباً: فلان که س

وَجَبَّتِ الشَّمْسُ وَجِباً: خورئا و ابوو.

وَجَبَّ الرَّجُلُ وَجُوبَةً: پیاو که ترسا،

ترسنؤک بوو.

أَوْجِبَ فَلَان: فلان که س له شه و و

رؤزیک دا یه که ژمه نانی خوارد ده

یان فلان که س کاریکی چاکی کرد

به هه شستی بؤخوی گری ده یان

کاریکی خراپی کرد و دؤزه خی

بؤخوی مه پسر کرد.

وَجَبَّ عَلَى فَلَان: له پیشرکی دا به سمر

فلان دا زال بوو.

وَجَبَّ الشَّيْءُ: شته که ی به پیویست دانا،

واجبی کرد ده دایمه زرانده، دایبه ست ده

دمگوتری: (أَوْجَبَ لَهُ الْبَيْعُ) یان (أَوْجَبَهُ

الْبَيْعُ).

أَوْجَبَ اللَّهُ قَلْبَهُ: خودا دلی دامه زرا و

کرد.

وَأَجَبَ فَلَاناً مُوَجِبَةً: فلان که سی

پابه ندرک ده دگوتری: (وَأَجَبَهُ

الْبَيْعُ): مامه له که ی له سمر پیویست

کرد.

وَجَبَّتِ الْإِبِلُ: حوشرمه که ماندو بوو.

وَجَبَّ اللَّبَأُ: ژمه که له گوانی

حه یوانه که دا مایه و ده، رهق بوو.

وَجَبَّ فَلَان فَلَاناً: فلان که س فلان که سی

پابه ندرک کرد.

وَجَبَ بِهِ الْأَرْضُ: بهمه رزی دادا.

وَجَبَ فُلَانٌ: فلانكەس له پوژنك دا

پهك ژهم نانی خوارد.

وَجَبَ فُلَانٌ عِيَالَهُ وَفَرَسَهُ: فلانكەس

مال و مندان و نه سپهكهی

وافیرکردن شهوو روژی پهك ژهم

نان بخون، نه سپهكهی پهكجار

نالیک بدری.

وَجَبَ الْفَاقَةُ: روژی پهكجار

خوشرمهكهی دوشی.

تَوَاجَبَ الْقَوْمُ: خهلكهكه گرومیان

لهگهل پهك كرد گرینتیان دا

بهپهكتر.

تَوَجَّبَ فُلَانٌ: فلانكەس له شهوو

روژنك دا پهك ژهم نانی خوارد.

اسْتَوْجَبَ الشَّيْئُ: شتهكهی كرده

مافی خوی.

الْمُوجِبُ: (موجب) ناوی ئیجرام

بهستو بوو لهپیش هاتنی ئیسلام

دا.

الْمُوجِبَةُ: تاوانی گهوره كه بییته هوی

چوونه ناو دوزخ و یان ئیشی

باش و خیری گهوره كه بییته

مایه چوونه ناو بههشت.

الْوَاجِبُ: لهزاراوی شمرع زانان دا

نهمیه واجب بوونهكهی به

خهبره ناخادو شتی وا بووبی

بكهری پاداشی ههیهو نهكهری

سزادهری.

وَالْجِبُّ الْوُجُودُ: بهرومردگار؛ نهمیه

ههر بووبی و بوونهكهی پیویستی

بهشتی تر نهبی.

الْوَجْبُ: ترسنوك و گیل و نهحمهقی و

خوشرنك ژهك لهگوانی دا رهق

بووبی و كوندهی ناوی گهوره

كهلهپیستی نیزییه قهرمو شتی وا

بی و شوینی چوپاوكهی ناو و (ك:

و جاب).

الْوَجَبُ: خهتهر و گرو.

الْوَجْبَةُ: دمنگو قیزه ی بهربووه و

ژهمه نان خواردن و ژمه لهومرو

ئالف بو ئاژمل و پهكجار دوشینی

شیردمر له پوژنك دا و نه اندازهی

خواردنی حمبو دهرمان له پوژنك

دا.

الْوَجُوبُ: پیویست بوون، كهوتنه

شان و زیمه مهشغو بوون و یان

نهمیه خودی شتهكه بونی

پیویست بی.

الْوَجِيبَةُ: ئهرك و وزیفه و نه اندازهی

موچهو كری، یان نه اندازهی خوراك

روژانه حهفتانه مانگانه و ههروا

ناوه بو حالهتیک شتیک بکری و

مامه لهكه تهواو بكهی نه مجار

وهجبه وهجبه شتهكه بگوینزهوه

جا كهتهواو بوو دهگوتری (قد

استوفیت و جیتك).

وَجَّ وَجًا: پهلهی كرد.

الْوَجُّ: نوعامه ۵ قهتئ ۵ گیابه که

له پیږی (القلقاسیات) یونیکی

خوښی هیه ۵ داریکه که مرسته ی

جوتی لی دروست دمکری وکو

هه وچارو دمسته دوو میزان و هه په و

نیرو شتی وا.

الْوَجُّ: نوعامه ی خوښو و بازهاویزی

گورج و گۆل.

وَجَّحَ الشَّيْئُ يَجَّحُ وَجْجًا: دمکه وت،

ناشکرا بوو.

وَجَّحَ يَوْجَّحُ وَجْجًا: په نای برد.

اَوْجَحَ الشَّيْئُ: شته که دمکه وت و

ناشکرا بوو.

اَوْجَحَ الْحَافِرُ: بیر هه لکه نه که گه پشته

شاخی لوس ۵ زۆربه زهوی دا

رؤپشته خوار تاگه پشته شاخ.

اَوْجَحَتْ غَرَّةُ الْفَرَسِ: سپپایه تی

ناوجه وانی نه سپه که ناشکرا بوو.

اَوْجَحَتْ النَّارُ: ناگره که روناکایی داو

دمکه وت.

اَوْجَحَ فُلَانُ الشَّيْئُ: فلانکه س

شته که ی داپوښی.

اَوْجَحَ فُلَانًا إِلَيْهِ: وای کرد فلان په نای

بۆ بهرئ.

اَوْجَحَ الْبَوْلُ فُلَانًا: میز تینی بۆ فلان

هیڼا ۵ ته نگه تاوی کرد.

وَجَّحَ الشَّيْئُ: شته که دمکه وت و

ناشکرا بوو.

الْمَوْجَّعُ: (طریق مَوْجَّعُ): رینگایه کی

ناشکراو رونه.

الْمَوْجَّعُ: پیستی لوس و سفت ۵

قوماشی نه ستورو پرخنه که لیك

بدری دمکی لیوه بی.

الْمَوْجَّعُ: (باب مَوْجَّعُ): دمرگای

پیومدراو ۵ یان دمرگایه که پهرده ی

به سر درابیته وه.

الْوَجَّاحُ: پهرده ۵ واده بی و او مکه

دمکری به هه مزه دمگوتری (أَجَاحُ -

أَجَاحُ - إَجَاحُ).

الْوَجَّحُ: نه شکه وتوکه، په ناپاسار ۵

مه له جنو په نا.

الْوَجَّحُ: په نا ۵ قوماشی سفت و

پرخنه و نه ستور یان پوښاک

که له وچوره قوماشه دروستکرا بی و

پان و پوږبی.

وَجَدَ فُلَانٌ يَجِدُ وَجْدًا: فلانکه س غه مبار

بوو.

وَجَدَ عَلَيْهِ مَوْجِدَةً: رفی لی هه لسا.

وَجَدَ فُلَانٌ وَجْدًا وَجْدَةً: فلانکه س

دموله مه ند بوو.

وَجَدَ مَطْلُوبَهُ: نه وای لی دمکه پرا دهستی

که وت ۵ گومبو مکه ی دوزیه وه ۵

دمگوتری: (وَجَدَ ضَالَّتَهُ).

وَجَدَ الشَّيْئُ كَذَا: شته که ی وازانی، واهاته

بهر جاوی ۵ دهائی (وجدت الحِلْمَ نافعاً):

بۆم دهر کهوت که صهبرو بار قولی بهسوده.

وَجِدَ الشَّيْئُ: شته که بهیدا بوو ۵

دهگوتری: (وَجِدَ الشَّيْئُ مِنْ عَدَمٍ وَجُوداً).

اَوْجَدَ الله الشَّيْئُ: خودا له نه بوونه وه شته که ی هینایه کابه وه.

اَوْجَدَ فُلَانًا: فلانکه سی دهوله مهند

کرد ۵ دهگوتری: (الحمد لله الذي

اَوْجَدَنِي بَعْدَ فَقْرٍ): سوپاس

بو خودا که پاش ههزاری

دهوله مندی کردم.

اَوْجَدَ فُلَانًا بَعْدَ ضَعْفٍ: داوای له پرو

لاوازی فلانکه سی بههیز کرد.

اَوْجَدَ عَلَى الامر: ناچاری کرد بۆ

نهوکاره.

اَوْجَدَ الشَّيْئُ: وایکرد شته که ی دمست

بکهوئ و زهفری پی بهری.

اَوْجَدَ مَطْلُوبَه: وای کرد زهفر

به مه بهستی خوئی بینئ نهوئ

عهودالی بوو دمستی کهوئ.

تَوَجَّدَ فُلَانٌ: فلانکهس له ناخی خوئی

دا هستی به سوؤزو عیشق کرد.

تَوَجَّدَ لِفُلَانٍ: بۆ فلانکهس غه مبار بوو

۵ خهفتهی بوخوارد.

تَوَجَّدَ بِفُلَانَةٍ: عاشقی فلان نافرمت

بوو ۵ خوئی ویست.

تَوَجَّدَ الامر: ناره حهتی له کار که

دهربری.

تَوَجَّدَ السُّنْهَرُ: له شهو به خه بهری

چارز بوو.

المَوْجُودُ: له بواری فهلسه فهدا بریتییه

له شتیک له زیهن و له خار یج دا

بوونی چه سپاوبی.

الوَاحِدُ: ناوئیکه له ناوه جوانه کانی

خودا واته دهوله مهندیکی بی سنور

که ههر گیز ههزار نه بی، ههر چی

بیهموئ هه بی و بی ناتاج له هه موو

کس ۵ له حه دیشی پیغه مبر دا

هاتوو: (لَيْ الْوَاحِدُ يَحِلُّ عَقَبَتَهُ

وَعِرْضَهُ): مائل کردن دان هوهی

قهرز له لایهن که سی که وه هه بوو بی

شیاوئ سزادانه و رموایه ناموسیشی

بشکیئندری.

الوَاجِدَةُ: لهزاراوهی فهرموده زانه کان

دا بریتییه له وه کابرا له پراوئیک

زانباری فی ربی به بی ماموستاو

نیجازمو موناوه له.

الْوَجْدُ: زلکاو ۵ شوینی ئاو

تیدا کۆبوونه وه ۵ (ك: وَجَاد).

الْوَجْدُ: هه بووی دهوله مهندی ۵

قورئان دمفرموئ: ﴿أَمْسِكُوهُمْ مِنْ

حَيْثُ سَكَنَ مِنْ وَجْدِكُمْ﴾.

ددرمانه‌ک‌ه‌ی که‌م که‌م قوت دا.

تَوَجَّرَ فُلَانُ الْمَاءَ: فَلَانْکَس

به‌نابه‌دلی ناومه‌ک‌ه‌ی خوارده‌وه.

الْمِيجَارُ: شَتِيکَه ومکوو صهوله‌جان

پيی له‌تَوَب ددرئ.

الْمِيجَرُ: نَامِيَرِيکَه ددرمانی پيی

دمکريته قورگی نه‌خوشه‌وه.

الْمِيجَرَةُ: به‌مانا (المِجر) دئ.

الْوَجَارُ: کونه که‌م‌تیار، کونه گورگ،

لانه‌ی شیر ۵ کونه ريوی ۵ به‌زوری

بؤ کونه سه‌گ به‌کارده‌نيندرئ ۵

دادراوئيکی زه‌وی که‌لافاوی گه‌وره

دايدپه‌يی ۵ (ك: أوجرة ووجر).

الْوَجَرُ: شَيَوْمِيه‌که له‌نه‌شکه‌وت له‌کيوو

که‌ز دا.

الْوَجَرَةُ: حَالِيکَه هه‌لده‌که‌ندري بؤ

گرتنی شيرو درنده.

الْوَجُورُ: دمرديک‌ه له‌قورگ دا په‌يدا

دمبي.

وَجَرَ فِي مَنْطِقَةِ يَجْرُ وَجْزًا وَوَجُزًا:

له‌قهسه‌کانی دا په‌له‌ی کردو وتاره‌ک‌ه‌ی

کورت کرده‌وه.

وَجَرَ الْكَلَامَ: قسه‌ک‌ه‌ی کورت کرده‌وه،

که‌می کرده‌وه.

وَجَرَ فِي مَنْطِقَةِ يَوْجَرُ وَجْزًا: له‌قهسه‌کانی

دا په‌له‌ی کردو وتاره‌ک‌ه‌ی کورت

کرده‌وه.

وَجَزَّ الْكَلَامُ: قسه‌که له‌روان‌بیزی دا

کورتی هینا.

اَوْجَزَ الْكَلَامُ: قسه‌که به‌لاغه‌تی که‌م

بوو.

اَوْجَزَ فِي الْأَمْرِ: په‌له‌ی له‌کاره‌که‌دا

کردو دریزی پيی نه‌دا.

اَوْجَزَ كَلَامَهُ: قسه‌ک‌ه‌ی کورت کرده‌وه،

که‌ميکی له‌قهسه‌ک‌ه‌ی درکاند.

اَوْجَزَ الْعَطِيَّةَ: به‌خششه‌ک‌ه‌ی که‌م

کرده‌وه ۵ خيرا به‌خششه‌ک‌ه‌ی پيی دا.

تَوَجَّرَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌ه‌ی جی به‌جی

کرد ۵ داوای شته‌ک‌ه‌ی کرد.

اِسْتَوْجَزَ الْكَلَامَ: که‌لامه‌ک‌ه‌ی کورت

کرده‌وه.

المِيجاز: نه‌وه‌که‌سه‌ی پرسيارو وه‌لام

کورت دمکاته‌وه.

الْوَجَرُ مِنَ الرِّجَالِ: پياوئيک گورجو

گۆل بی، کاره‌کانی زوو نه‌نجام بدا

۵ زوو به‌بخش، گیر نه‌بی ۵

حوشتری تيزرؤ، خوشرؤ ۵ خيراو

به‌په‌له ۵ قسه‌ی که‌م و سوک ۵ کاری

ناسان.

وَجَسَّ فُلَانٌ: فَلَانْکَس ترسا له‌و

خه‌يالهی به‌دليا هات يان له‌وهه‌والهی

به‌رگوئی که‌وت.

وَجَسَّ فُلَانٌ وَجَسًّا: فَلَانْکَس

ترسانه‌ک‌ه‌ی شاردده‌وه، هه‌ولئ دا پيی

نه‌زانندري که‌دم‌ترسـ.

وَجَسَ الشَّيْئُ: شتهكه گوم بوو، ناديار
بوو.

اوَجَسَ فلان: فلانكهس ترسو بيم
كهوته دليهوه.

اوَجَسَتِ الاذنُ: گوڼچكه دهنگيكي
بيست.

اوَجَسَ فلان الامرَ: فلانكهس
كارمهكي شاردموه.

اوَجَسَ القلبَ شيئاً: دل ههستي
بهشتيك كرد ۵ يان دل لهشتيك
ترسا.

اوَجَسَتِ الاذن صوتاً: گوڼچكه دهنكي
بيست.

تَوَجَّسَ فلان: فلانكهس گوڼي بو
دهنكي نزم كلور كرد.

تَوَجَّسَ بالشَّيْئِ: ههستي بهشتهكه
كردو گوڼي خوي بو ههلهخت.

تَوَجَّسَ فلان الامرَ: فلانكهس
كارمهكي شاردموه پهردهپوشي كرد.

تَوَجَّسَ الصوتُ: گوڼي بو دهنكهكه
ههلهخت ۵ يان گوڼي لي بوو ليي
ترسا.

تَوَجَّسَ الطعامَ او الشرابَ: كهه كهه
تسامي خواردنهكهه يان
شلهمهنييهكهه كرد.

الاوَجَسُ: خوراك و ناوو شلهمهني كهه
۵ لهسياقي نهفي دا بههكاردئ ۵

دهگوتري: (ماذقت عنده اوجس) ۵
يان دهگوتري: (لا افعل ذلك سجي
الأوجس): تادونيا دونيا بي من
نهوشته ناكهم.

الأَوْجَسُ: بهمانا رۇزگار دئ ۵
دهگوتري: (لا افعل ذلك سجي
الأوجس).

الواجِسُ: ههست كردن بهدلا هاتن ۵
خهتهرمي دل.

الوَجَسُ: دهنكي نزم.
وَجِعَ فلان يَوْجِعُ وَجَعاً: فلانكهس

نهخوش كهوت نازاري لي پهيدا بوو.
وَجِعَ فلان راسه او بطنه: فلانكهس
سهري هيشا يان سكي هيشا ۵ (فهو
وجع وهي وجعة).

اوَجِعَ فلان في العدو: فلانكهس
فرسهتي لهدوزمن هينا زمبري
كارپگهري لي دا.

اوَجِعَ المرضُ او الضربُ:
نهخوشييهكه يان ليدهانهكه نازاري
زوري بهفلانكهس گهپاند.

تَوَجَّعَ فلان: فلانكهس هاتوهاوارو دادو
فيغاني كرد.

تَوَجَّعَ لفلان: ناخو نوفي بو
نهوكارمهاته خوارد كهبهسمر فلان
دا هات، پهروشي بوو، خهفهتي
بوخوارد ۵ لاوانهوهي بو كرد.

الْوَجَعُ: ناوایی گشتییه بۆ همموو
نیش و نازاریک که له جهسته دا
پهیدایه (ك: أوجاع) (الْوَجَعَاءُ):
قنگ (ك: وَجَعَاوَات).

الْوَجِيعُ: به نیش (بهنازار (دهگوتری:
(ضرب مُوجِع).
وَجَفَ الشَّيْئُ يَجِفُ وَجْفاً: به شوکا،
له گریژنه چوو.

وَجَفَ البعير أو الفرس: حوشرمه که یان
نەسپه که خیرا پوی.

وَجَفَ القلبُ: دلکه کهوته لیدانی خیرا
(فورئان دهمرموی: ﴿قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ
وَاجِفَةٌ﴾).

وَجَفَ فلان: فلانکەس لەترسا کهوت (فهر واجف وهي واجفة).

أَوْجَفَ السَّائِرُ: رێبوارمه که به پهله
پوی، پهله ی کرد له پوین دا.
أَوْجَفَ فلان فلاناً: فلانکەس فلانی
هه ئنا بۆ کاریک.

أَوْجَفَ فلان دابته: فلانکەس
ولاخه که ی دهنه دهنه دا بۆ
رۆشتن.

أَوْجَفَ الشَّيْئُ: شته که ی جولاند.

أَوْجَفَ الباب: دمرگا که ی داخست.

استوجفهُ: بردی (دهگوتری:

(استوجفَ الحُبُّ فؤاده): دلداری و
عیشق دلی بردوه.

الميجافُ: دهگوتری: (دابة ميجاف):
ولاخیکه خوشروو خیرا پویه.
وَجَلَّهْ يَوْجَلُّهْ وَجْلاً: له ترس و بیم دا
به سهری دا زالی بوو.

وَجَلَّ يَوْجَلُّ وَجْلاً: ترسا، زهنده ی چوو
(فهر أوجل ووجل وهي وَجَلَّة).
وَجَلَّ يَوْجَلُّ وَجْلاً وَجَالَةً: گه وره بوو (هه لچوو.

أَوْجَلَّهْ: ترساندی.

وَأَجَلَ فلاناً: له ترسان و بی ورمی دا
پیشپرکی له گه ئ فلان کرد.

المَوْجَلُّ: جاوگی (وَجَلَّ) به (بهردیکی
لوسه و مهیله و نهرمه واته بهرده
قسل.

المَوْجَلُّ: شوینی ترس (چالیکه ناوی
تیدا رادهوستی.

الْوُجُولُ: پیران، پیرهکان.

الْوَجِيلُ: چالیکه زه لکاویکه ناوی تیدا
کۆدمبیته وه.

وَجَمَّ يَجُمُ وَجْماً وَجُوماً: بهرق
هه لساوی بیدمنگ بوو (روی خوی
گرژ کردو سهری دانه نه واندو بیدمنگ
بوو جۆش داماو به خهم باری خوی
خواردموه.

وَجَمَّ الشَّيْئُ: شته که ی ناخوشویست (فهر واجم).

وَجَمَّ عنه: له ترسا بیدمنگ بوو (فهر
واجم).

وَجَمَ فَلَانًا: مستهكۆلهى لهفلاَن دا.

الْوَجْمُ: چه‌ند كه‌له‌ك و بيناو شتى

وهان دمكرپنه نيشانه بۆ ريگاي

چۆله‌وانى و سارا ۵ بهردى گه‌وره ۵

دهشگوتري: (رجل وَجْمٌ): پياويكى

هيچو پوجه ۵ (بيت وَجْمٌ): خانوى

گه‌وره ۵ (ك: أوجام ووجرم).

الْوَجْمُ: به‌خيل و رُژد ۵ جه‌سته

بچكۆله‌و ناكه‌س به‌چه ۵ كه‌له‌كه

به‌رد ۵ بهردى كۆكراوه‌و سه‌ريه‌ك

نراو له‌سه‌ر كۆخته‌و سه‌نگه‌رو شتى

وادا ۵ بهردى سه‌ريه‌ك نراو

بۆشارمزاىي كردن و نيشانه‌ى ريگاي

دهشت و چۆله‌وانى ۵ (ك: آوجام

ووجرم) ۵ دهشگوتري: (رجُلٌ وَجْمٌ):

پياوى خويپرى و خراپ.

الْوَجْمَةُ: جنيو.

الْوَجِيم من الأيام: رۆژگارى زۆرگه‌رم.

الْوَجِيمَةُ: بزيو.

وَجَنَ بالشَّيْنِ يَجُنُّ وَجْنًا: هاويشتى.

وَجَنَ بِهِ الْأَرْضُ: به‌زموى دادا كييشاي

به‌زموى دا.

وَجَنَ الْوَتْدُ: سينگه‌كه‌ى داكوتا.

وَجَنَ الْقِصَارَ الثُّوبَ: جل شوڤمه‌كه

جله‌كانى كوتان.

تَوَجَّنَ فَلَانٌ: فلانكەس زەلێلو ملکه‌ج

بوو.

الْأَوْجِن: كۆلم گه‌وره، رومه‌ت پان.

المُوجِّنُ: كۆلم گه‌وره، گۆشتن و قه‌له‌و.

الموجونة من النساء: ئافرمتى

شه‌رم.

الميجنة: نه‌و كوتكه‌ دارميه كه جليشور

جلي پى دمكوتى بۆ شه‌وى باش

پاك بيته‌وه ۵ (ك: مراجن ومياجن).

الْوَاِجِنُ: زموى رهمه‌لان و پته‌و.

الْوَجْنُ: به‌مانا (الواجن)دى.

الْوَجْنُ: به‌مانا (الواجن)دى.

الْوَجْنَاء: كۆلم گه‌وره ۵ كۆلم گۆشتن.

الْوَجْنَةُ: كۆلم، خراپى رومه‌ت.

الْوَجْنَةُ: به‌مانا (الوجنة)دى.

الْوَجِينُ: زموى رهمى پته‌وو توند ۵

به‌رد ۵ كه‌نارى روبار.

وَجَهَ فَلَانٌ عِنْدَ النَّاسِ: فلانكەس

له‌ناو خه‌لك دا له‌فلانكەس زياتر جىي

باومرو متمانه بوو.

وَجَهَ فَلَانًا: له‌پروى فلانكەسى دا، به‌پروى

فلان دا چۆوه، به‌رمو روى فلان بۆوه.

وَجَهَ فَلَانٌ يَوْجَهُ وَجَاهَةً: فلانكەس بوو

به‌خاومن ريزو قه‌در لاي خه‌لك ۵ (فهو

وجيه) ۵ (ك: وَجْهَاء) ۵ (وهي وجيهه) ۵

(ك: وجاه).

أَوْجَهَتِ الْمَرَأَةُ: ئافرمته‌كه له‌سك و زا

وهستايه‌وه.

أَوْجَهَ فَلَانٌ فَلَانًا: فلانكەس فلانكەسى

کرده پیاو ماقول ۵ یان لای خه‌ئک
باسی پیاو‌تی نه‌وی کردو ریزی بو
به‌یدا کرد ۵ گیراپیه‌وه ۵ به‌پیاو
ماقولی له‌فه‌ئهم دا.

واجهه موجهة ووجاهاً:
چاوپیکه‌وتنی له‌گه‌ل دا کرد ۵
روبه‌روی بو‌وه ۵ به‌روی خو‌ش و
قه‌سی شیرین پیشوازی لی کرد.

وَجْهٌ: ملکه‌چو ژێربار بوو ۵ ده‌گوتری:
(قَاد فلان فلاناً فَرْجَةً): فلان
رابه‌رایه‌تی فلانی کرد نه‌ویش گوئ
بیسی بوو شوینی که‌وت.

وَجْهٌ المولد: منداله‌که له‌کاتی
له‌دایکبوونی دا سه‌مه‌تا دو ده‌ستی
له‌مندالدانی دایکیه‌وه هاتنه‌ده‌ر.

وَجْهٌ الى الشئین: روی له‌شته‌که کرد.
وَجْهٌ فلاناً فی حاجة: بو‌ نه‌نجامدانی
کارێک فلانکه‌سی نارد روی پی
له‌شته‌که کرد.

وَجْهٌ الشئین: شته‌که‌ی خسته لایه‌ک
له‌به‌رێکه‌وه داینا.

وَجْهٌ النخلة: نه‌مامه‌خورماکه‌ی به‌رمو
شه‌مال توزی خواری جه‌قاند بایه‌که
راستی کرده‌وه.

وَجْهٌ الناسُ الطريق: خه‌ئکه‌که
به‌ریگا که‌دا رو‌یشتن تا به‌ته‌واوی
شوین پێیان ده‌رکه‌وت و ریگا‌که
رون بو‌وه.

وَجْهٌ المطرُ الأرض: زمویه‌که روی
زموی قه‌لاشته‌وه کاری ته‌واوی لی
کردو پێیدا رو‌یشته‌خوار.

وَجَّهَت الریحُ الحَصَى: ره‌شه‌بایه‌که
به‌رده ورده‌و زیخه‌که‌ی رادا.

وَجْهٌ فلاناً: فلانکه‌سی خسته سه‌ر
رێبازیکی تایبه‌تی.

إِتْجَهَ اليه: روی تی‌کرد.

تواجهها: روبه‌روی به‌ک بون.

تَوَجَّهَ: بو‌ موطاومعه‌ی (وَجْهَةً‌دئ).

تَوَجَّهَ الجیش: سوپاکه شکا.

تَوَجَّهَ الشيخ: پیرمه‌یرده‌که که‌نه‌فت
بوو.

تَوَجَّهَ اليه: بو‌لای چوو ۵ به‌رمو روی
هات.

تَوَجَّهَ جهةً کذا: چو بو‌لای نه‌و
شوینه.

التَّجَاهُ: نه‌و شوینه‌ی به‌رمو روی
ده‌چی ۵ ده‌شگوتری: (قعدت
تجاهک): به‌رامبه‌رت دانیشتم.

التوجيه: له‌بوازی شیعه‌دا بزوینی
پیتی پێش په‌ویییه ۵ له‌بوازی
به‌لاغه‌دا هیانی که‌لام و رسته‌یه
به‌شیومه‌یه‌ک دومانای دژ به‌یه‌ک
هه‌لبگرئ.

الجهة: لایه‌ن و ده‌فه‌رو ناحیه ۵
نه‌وشوینه‌ی بو‌ی ده‌چی و کردوته

بەئامانجى خۇت ۋ (ك: جهات) ۋ
 دىمىگوتى: (ماله جهة في هذا الأمر):
 لەم كارمدا ئەو ھىچ بەرنامەيەكى
 ئاشكراي نىيە نازانى چۆن كارمەكى
 جى بەجى دەي.

المَوْجَةُ: خاومەن رىزو شىكۆمەند.

الْوَجَاهُ: بەمانا (التّجاه) دى ۋ دىمىگوتى:
 (دارى وجّاه دارك): خانوۋەكەم
 بەرامبەر خانوۋەكەتە ۋ دىمىگوتى:
 (هم وجاه الف): ئەوان نىيەكى
 ھەزار كەس دەي.

الْوَجَاهَةُ: پاوان و حورمەت.

الْوَجَةُ: دەم و چا ۋ گەورەى ھۆز
 خىل، پىاو ماھول خىزان ۋ
 ھەرشىك بەرامبەرت بى، روى
 لىت بى ۋ خودى شت و زاتى شت ۋ
 قورئان دەفەرەموى: ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ
 إِلَّا وَجْهَهُ﴾ ۋ دل و دەرون ۋ
 لەھەدەت دا ھاتوۋە: (كُلُّ شَيْءٍ
 صَفَرُكُمْ أَوْ لِيَخَالَفَنَّ بَيْنَ وَجْهِكُمْ) ۋ
 وشەى (وجوھكم): بەمانا
 (قلوبكم) دى ۋ ھەروا ناوہ بۇ
 سەرمەتاي رۇزگار، بۆسەرمەتاي رۇز ۋ
 بۇ نوپۇزى بەيانى ۋ بۇ ئەۋبەشەى
 دەيىندىر لىھەروى ئەستىرە،
 لەپۇشاك روى دەرەۋى، لەخانۋە
 ئەو رەۋى كە دەرگاي سەرمەكى

تىدبە ۋ چۆرىك ئاۋ ۋ شىكۆمەندىي
 ۋ مەبەست ۋ راستى و دروستى ۋ
 دىمىگوتى: (ليس لكلامه وجه):
 قەسەكى لايەنى راستى تىدانىيە ۋ
 لەبۋارى قەسەكردن و نوسين دا ئەو
 رېيازىيە دىگىرە بەرو پەپەروى
 دىمەكى ۋ ھەروا بەمانا چۆرۋ بەش و
 شىۋە دى ۋ دىمىگوتى: (رجل خُرُ
 الوجّه وعبد الوجه وسهل الوجه)
 واتە: دەم و چاۋى تەختن كۆلى
 خىرپىن، كۆلى بەرز نەبۇتەۋە ۋ
 ھەروا دىمىگوتى: (رجل ذو وجهين):
 پىاۋىكى دۈرۋوۋە لاي ئەم
 قەسەكە لاي ئەو پىچەۋانەى
 قەسە پىشۋى دىمەۋى ۋ (ورجره
 القرآن): واتە: ماناكانى قورئان.

الْوَجْهَةُ: لايەن و دەفەرۋ ناحىيە ۋ
 ئەۋشۋىنەى روى تى دىمەكى ۋ
 دىمەكەتە ئامانچ ۋ ھەرشۋىنىك
 روى تىكەى ۋ رۇگەى نوپۇز قىبەلە.
 الوجّيه: شىكۆمەند ۋ رىش سې خىل و
 ھۆز ۋ (ك: وجهاء): منداللىك
 كەلەكەتاي لەدايكبۋونى دا دوو
 دەستى بىنە دەر ئەمجار باقى
 جەستەى بىتە دەر ۋ جوانوۋە
 ماينىك لەكاتى ھاتنە دەرەۋى دوو
 دەستى بەپەكەۋە بىنەدەر ئەمجار
 باقى جەستەى.

وجاه يجيه وجياً: به بى خيرو هيچ و

پوچى زانى.

وَجِيَّ يُوْجِي وَجِيَّ: به هوى زور

رؤيشتنه وه سى سوان و تهنك بوون ۵

(فهر وَج وَجِي وَجِي و جياء).

اوچى عَنْ كَذَا: مانى له وشته گرت.

اوچى الصائِدُ: پراوكرمه كه نهيتوانى

نيچير بگرئ هيچى دهست نه كه وت.

اوچى حافر البئر: بير هه لگه نه كه

كه پيشته ره قايى و نهيتوانى چيدى

بيرمه قول بكا.

اوچى على فلان: چروكى و پژدى

له گه فلانكه س كرد.

اوچى فلاناً: فلانكه سى به هيچ و پوچ

هاته به رچاوو به بى خيرو بير بوو

۵ نه بهيشت به ئامانجى خوى بكا.

اَوْجَى فُلَانٍ عَنْ فُلَانٍ الظُّلْمَ وَنَحْوَهُ:

فلانكه س زولم و زورى له فلان

دوورخستنه وه نه بهيشت

بيچه وسيننه وه.

تَوَجَّى: به مانا (وَجِي) دئ.

وَحَدٌ يَحْدُ حِدَةً وَوَحْدًا وَوَحْدًا: تاك

بووه.

وَحَدَ الشَّيْئِ: شته كه تاك كردمه وه.

وَحَدٌ يَوْحَدُ وَحْدًا: به تهنيا مايه وه.

اَوْحَدَتِ الْمَرَأَةَ: نافرته كه به

مندالى بوو ۵ دهشگوترئ: (اوحدت

الشاة): مهرمه كه بهك بيچوى بوو.

اَوْحَدَتِ الْمَرَأَةَ بِإِبْنِهَا: نافرته كه

مندالىكى بوو تافانه و بى وينه.

اَوْحَدَ اللَّهُ فُلَانًا: خودا فلانكه سى كرد

تافانه ي روژگارى خوى به تهنيا

هيشتيه وه.

اَوْحَدَ الشَّيْئِ: شته كه تاك كردمه وه ۵

دهشگوترئ: (اَوْحَدَ النَّاسُ فُلَانًا):

خه لگه كه فلانكه سىيان به تهنيا

هيشته وه ۵ به تهنيا جيان هتلا.

وَحَدَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ: پرواى به وه هينا

كه خودا تاك و تهنيايه.

وَحَدَ الشَّيْئِ: شته كه تاك كرد

به تاكى زانى.

إِئْحَدَ: تاك بووه.

إِئْحَدَ الشَّيْئَانِ أَوْ الْأَشْيَاءِ: شته كان

بوون به يهك شت.

تَوَحَّدَ اللَّهُ بِرُبُوبِيَّتِهِ وَجَلَالِهِ وَعَظَمَتِهِ:

خودا تاك و تهنيايه له خودا يهتى و

له شكومه ندى و گهورمى دا.

تَوَحَّدَ فُلَانٌ: فلانكه سى به تهنيا

مايه وه.

تَوَحَّدَ بِرَأْيِهِ: تاكرموى كرد.

تَوَحَّدَ اللَّهُ تَعَالَى فُلَانًا بِعَظَمَتِهِ: خودا

فلانكه سى پاراست و چاودپرى كرد.

اسْتَوْحَدَ: بوو به يهك.

الاحد: يهك، تاك و تهنيا ۵ بو نيرو

می ۵ لمدوو شوین دا لمگهل وشه ی
(الواحد) دا یمک دمگرن ۵ یمکه میان
که دمگرتی بهناوئناو بؤ پهرومردگار
دمگوتری: (هو الواحد وهو الأحد)
ولهی ناکرتی بهناوئناوی غهیری
خودا، واته ناگوتری: (رجل أحد) ۵
دوهه میان لهناو مکانی ژماردا،
دمگوتری: (أحد وعشرون وواحد
وعشرون) ۵ جگه لهم دووشوینه
جودا وازی له نیوان وشه ی (أحد
وواحد) دا ههیه، وشه ی (أحد)
له سیاقی نهفی و ئینکاری دا
به کارده ئندرئ ده ئیتی (ماقام أحد،
ماقام أحد الثلاثة)، ولهی وشه ی
(واحد) له سیاقی ئیپیبات دا
به کاردی، ده ئیتی: (جاءني واحد من
القوم).

الأحديّة: تاكو تمنهای، سیفه تی که
له سیفه ته کانی خودا، واته زاتی
پاک ی پهرومردگار له هه موو
رویه که وه تاكو تمنهاو بی و ئینهیه
تمعه دودو تمرکیبی ئیدانییه.
الواحد: (الله الواحد): خودای تاكو
تهنها له هه موو رویه که وه به هه موو
مانایه ک بی و ئنهو بی هاوتا ۵
دهشگوتری: (فلان أوحده زمانه):
فلان کهس تا که پیاوی رۆژگاری

خۆیهتی.

التوحید: په کتا پهرستی ۵ خودا
به به کناسین ۵ دوورخستنه وهی زاتی
خودا له ههر شیوه و ئینهیه ک
به زیهن و خهیاڵ دا دی ۵ ههر چی تو
تهسه وری بکه ی له شیوه و ئینهی
خودا له وه دوورمو مونه زهه ۵
(مذهب التوحید): له بواری
فهلسفه دا داننا نه به هه بوونی
یمک خودا بؤ بونه و مر.

توحید النمط: له بواری ئابوری
سیاسی دا نه ویه کارگه کانی
نمونهیه ک یان چهند نمونهیه کی
که م به رهه م بین له کالآ ۵ (علم
التوحید): زانیاری و لیکنۆئینه وه
له بواری عیلمی که لام دا.

الحِدَّة: دمگوتری: (هذا الشيء على
حدته): نه مه له سه ر باری خۆیهتی،
ومکوو خو ی وایه.

المَوْحَدُ: نهو بیتانه یمک خالیان
ههیه ومکوو (ف، ب، ن) ۵ (مَوْحَد
الخواص): له بواری سروشت دا
به قه بار میه ک دمگوتری یان
به ناو مندیک دمگوتری له هه موو
لایه ک تایبه ته ندییه کانی ومکوو
یمک بن.

مَوْحَد: دمگوتری: (دخلوا مَوْحَدَ

مَرَحَدَ: يَهَكَ يَهَكَ هَاتَنه ژوورموه.

المِيحَاد: چهند تهپولكهو كؤمهله گلى
لَيْك جِيَابُوه.

الوَاحِد: ناوه ئاواى خوډاى
پهرومردگارم بهمانا تاكو تهنهاو
بى هاوهلهودووهى نيبه ۵ پهكهم
ژمارهى حيسابو نهژمار ۵
پيشكهوتوو زيرك لهيوارى
زانستىك دا يان لهيواريك
لهيوارمكاني ژيان دا ۵ واته تافانهى
نموشته، تاكهكس لهو بوارمدا ۵
يان بهشيك لهشت ۵ (ك: وُحْدَان
أُحْدَان) ۵ دهگوتري: (فلان واحد
الأحدين، واحد الآحاد، واحد أمه،
واحد الدهر).

الوَاحِدِيَّة: لهيوارى ههلسهفهدا
رېبازنكه بونهومر دمباتهوه
سهرپهك بنهما وگوو گيانى
مهحض يان سرووشتى مهحض.
وُحَاد: دهگوتري: (دخلوا وُحَاد وُحَاد):
يهك يهك هاتنه ژورموه.

الْوَحْدُ: چاوگه، تهئنيهو جهمع
ناكريتهوه ۵ دهگوتري: (رايته وَحْدَةُ،
ورائتها وحدها).

الْوَحْدُ: كهسيك بنهجهو نهژادى
نمزاندرى.

الْوَحْدَانِي: نيسبهتدانى پهكيكه بولاى
تهنيايى تهرمبوو لهكؤمهله

تاكړموو خود پهسهند ۵ لهعهديت
دا هاتووه: (شُرُّ أُمِّي الوَحْدَانِي
المعجب بدينه المرئي بعمله).

الْوَحْدَانِيَّةُ: چاوگى دروستكراوه ۵
(مصدر صناعي) يه دهكرتته
صيفهتِيك لهصيفهتهكاني
پهرومردگار واته هيج شتيك
هاوبهشى خودانيه لهماهيهتو
صيفاتو شكؤمهندي دا، خوډى تاكه
خودايه كه بونهومرى بهدى
هيئاومو ههليدهسورپنيو بهرپوهى
دمبا.

الْوَحْدَةُ المَرِيَّةُ: قهبارميهكى
چوارگوشه كه ههموو لايهكى يهك
مهتر بى ۵ واته ههموو بوعدمكاني
بهئنهئدازهى پهكترين ۵ لهيوارى
سياسى دا بريتييه لهيهكيهتى
دووگهل و نهتهوه يان زياتر لهچوار
شتى سهرمكى دا (سهرؤكاپهتى،
راميارى، سوپا، نابورى).

وحدة النقد: لهيوارى نابورى سياسى
دا بريتييه لهكيشيكى نهگؤرو
دامهزراو لهمهعدنيكي تاپهتى دا
بهقانون قهبارمو ومزنو شيوهى
ديارى دهكرى.

الْوَحِيد: تاقو تهنيا ۵ تاقهوه بوو.

وَحْرٌ يَوْحَرُ وَحْرًا: بهرماوهى سهرمازهلهى
خوارد يان خواردموه نهوشتهى

سهرمازه له لیئی خوارد بوو یان لیئی
خواردبـووه نهم خواردی بویه
ژههره که ی کاری تیـکرد.

وَحَرَ الطَّعَامُ: خوراکه که سهرمازه له ی
تیـکـهـوت.

وَحِرَ صَنْدَرُ فُلانٍ عَلَى فُلانٍ: دلی
فلانکـهس له فلان کرمی بوو ۵ بوغزو
کینه ی لی هه لگرت.

اَوْحَرَتِ الْوَحْرَةَ الطَّعَامُ: سهرمازه له
به سهر خواردنه که دا رویی و
ژههراوی کرد ههرکه سی لیی بخوا
توشی رشانه مو سکچون دهبی، یان
دهمـری.

اَوْحَرَ فُلانًا: قسه یه کی ناخوشی
به گوپی فلان دا چپاند ۵ قسه یه کی
ناخوشی بی گوت.

الْوَحْرُ: حیقـدو کینه ۵ رق و کینه ۵
غهـش و فیـل ۵ رق هه لسانی زور ۵
دوژمنایه تی ۵ ختوکه و وسوه سه ی
دل.

الْوَحْرُ: به مانا (الْوَحْرُ) دی.

الْوَحْرَةُ: سهرمازه له و قـوړئ
که له بیاباندا دزی ۵ پیرویه که
له سهر شیوه ی بوکه خاتونکه یه کی
به له ک، کلکی کی باریکی هه یه،
به سهر ههرشتیک دا برپا ژههراوی
دهکا له ههرشتیک بخوا بهرماوه که ی
ژههراوی دهبی ههرکه سیـک لهوشته

بخوا سکی دهچی یان دمـپـشـته وه
یان دهـمـری ۵ رنگی سپیه خالی
سوری تیـدان عهره ب بیـزیان
لییه تی و نا یخون ۵ ههروا وشه ی
(وَحْرَةُ) ناوه بو حوشتی کورت ۵
دهشگوتری: (امـرأة وَحْرَة):
ناهرمتیکی رمش پیست و ناشرینه ۵
یان سوری کورته بالایه.

وَحَشَ فُلانٌ بِثَوْبِهِ وَسِلَاحِهِ وَنَحْوِهِما:
فلانکـهس پۆشاکه که ی یان چه که که ی
فری دا، داپنا.

وَحَشَ فُلانٌ الشَّيْئَ يَوْحَشُ وَحْشَةً:
فلانکـهس هه سـتی به دلتـه نگی و
ناخوشی کرد.

وَحَشَ الْمَكَانُ: شوپنه که وهـش و جـرو
جانه و مری زور بوون ۵ دهشگوتری:
(أَرْضٌ مُرْجَشَةٌ): زهوپیه کی وهـش و
جـرو جانه و مـراوییه.

اَوْحَشَ فُلانٌ: فلانکـهس تیـشـومه کی
براپه و هو برسی بوو.

اَوْحَشَ الْمَكَانُ: شوپنه که جهـل بوو
که سی تیـدانـه ما ۵ وهـش و جـرو
جانه و مری زور تیـداپهـیدا بوو.

اَوْحَشَ فُلانًا: فلانکـهسی والی کرد
دلته نگ و خهفه تبار بی.

اَوْحَشَ الْمَكَانُ: شوپنه که ی جهـلی و
کهس تیـدا نه ماوی بیـنی.

وَحْشَ فُلان بَثوبه وسِلاحه:

فلانكس پۇشاكو سِلاحى خۇى
فرى دا، داپنان.

تَوْحْشَ فُلان: فلانكس پۇشاكى خۇى
داكەند، فرى دا ۵ برسى بوو.

تَوْحْشَ جَوْه: ناوسكى هيچ خۇراكى
تيدانهما خالى بوو.

تَوْحْشَ للدواء: گەدەى خۇى خالى
کرد بۇئەوەى خلتەو پلتەى ناو
رەگى لەشى بەناسانى بىتەدەر.

تَوْحْشَ المكان من امله: ولانكە
لەدانىشتوانەكەى خالى بوو.

اَوْحْشَتِ الارض: زمويە خالى بوو
لەئادەمیزاد.

استَوْحْشَ فُلان: بۇ موطاومەى
(أوحشە) دى ۵ ھەستى بەدلتەنگى و
ناخۇشى کرد.

استَوْحْشَ منه: وەگرى نەبوو، لىنى
تەرمبوو، چووە پال حەيواناتى
كىويەو ۵ وەكىوى كەوت.

الجِشَّة: زموى ويران و كەس
تيدانهماو وۇل.

الْوَحْشُ: كوى (وحشى) يە ۵ نەو
حەيوانە كىويە يە وەگرى
ئادەمیزاد نەبى و لەگەلى رانەيە ۵
(ك: وحرش، ورحشان) ۵
دەشگوترى: (جمار وحش وجمار

وحشى) ۵ دەشگوترى: (بات وحشاً):

شەو بەبرسىيەتى سەرى نايەو،
هيچى نەخواردو گەدەى بەخالى
مايەو ۵ (مشى في الأرض وحشاً):
بەتەنيا بەناو ولات دا گەرا كەسى
لەگەل نەبوو ۵ (مكان وحش):
ولآيتكى وۇل و خالى لە مروۇف.

الْوَحْشَةُ: زموى وۇلەوانى ۵ خالى
لەمروۇفو ئاودەدانى.

الْوَحْشَةُ من الناس: داپران لەكۆمەلى
ئادەمیزادو تەرە بوون ۵ گۆشەگىرى
۵ ترسان ۵ غەمناكى.

الْوَحْشِيُّ: تاكى (الرحش) ۵ لای
راستى ھەرشتىك بى ۵ ئەوبەشەى
دەست و قاج كەروناكەنە
خاومەنەكەى ۵ ھەنجىرە كىويلە
لەھەر رەنگى بى رەش و سورو سى.

الْوَحْشُ: ھەر ئاۋەل و گيانلەبەرىكى
كىوى كەمالى نەبى.

وَحْشَهُ يَحْصُهُ وَحْشاً: رايكىشا.

الْوَحْشُ: زىپكە گەلەروخسارى
ئاۋرمتى جوان دا دەرېكەوۋى.

الْوَحْشَةُ: سەرما.

وَحْفٌ يَحْفُ وَحْفاً: خۇى بەزموى دا دا.

وَحْفٌ البعير: حوشترەكە پەلەى کرد.

وَحْفٌ منه: لىنى نزيك بۆو.

وَحْفٌ اليه: جو بۇلاى، کردى بەئامانجى

خۇى ۵ لای دانىشت.

وَحِفَّ النَّبَاتُ وَالشَّعْرُ: گز و گیاه که یان

قزمه که چرو پر بوون، بنکی داکوتا،
ریش بوون.

وَحَفَّ النَّبَاتُ وَالشَّعْرُ: بهمانا
(وَحِفَّ) دئ.

(وَحَفَّ: پهله ی کرد.

(وَحَفَّ اليه: جو بۆلای، لای دانیشیت ۵
بوو به میوانی.

وَحَفَّ: خوی به زموی دادا ۵ دمگوترئ:
(وَحَفَّ البعير): حوشره که له پویشتن
دا پهله ی کرد.

وَحَفَّ الشَّيْنُ: به گۆچان و عهصا
شته که ی کوتا.

المَوْحَفَّ: حوشری له پرو لاواز.

المَوْحَفَّ: نهوشوپینه ی حوشر تییدا
پیخ دمدرئ.

الْوَاحِفُ مِنَ النَّبَاتِ وَالشَّعْرِ: روهك و
موو نه گهر زور چرو پرین رش
بنوینن ۵ بالی بالنده که پیری
زورین ۵ دۆلجه که سیرمه ی بچرا بن و
دووی مابن.

الْوَحْفُ مِنَ النَّبَاتِ وَالشَّعْرِ: بهمانا
(الواحف) دئ ۵ همروا ناوه بو بالی
بالنده که پیرو پۆلی زور بن.

الْوَحْفُ: قزی پرو ریش ۵ بالی بالنده
که زوری پیرو پۆل پیومبن ۵
گیاوگز چرو پرو تیک هالاو بی ۵

بنك و رهمی به هیزو پته و بن.

الْوَحْفَاءُ: زمویهك بهردی ریشی
تیدابن و بهرده لان و حمره نه بی.

الْوَحْفَةُ: ته پۆلکه ی خرو بهرزو ریش ۵
گاشه بهرد له ناو شیوو دۆل دا ۵
دهنگ به گشتی.

وَحَلَ فُلَانٌ فُلَانًا يَحِلُّهُ وَحَلًا: فُلَانِكُمْس
له فلان باشر رۆجو.

وَحَلَ يَوْحَلُ وَحَلًا: کهوته ناو قورمومو
کهوته پهله پهلی خورزگار کردن.
(وَحَلَهُ: خستیه ناو قورمومو.

اوَحَلَ فُلَانًا شَرًّا: فُلَانِكُمْسِ توشی
شه پرکردو تییه وه پیجا.

واَحَلَهُ: پیشپرکی لی گهل دا کرد
له چوونه ناو قورو لیته وه ۵
دمگوترئ: (واحله فرَحَلَهُ) له چونه

ناو قورو راگردن تییدا پیشپرکییان
کرد پهکیان به سهر شهوی تردا زال
بوو.

تَوَحَّلَ: بهمانا (وَحَلَ) دئ.

تَوَحَّلَ الْمَكَانُ: شوپنه که بوو به قورو
لیته.

استَوَحَّلَ الْمَكَانُ: بهمانا (تَوَحَّلَ) دئ.

المَوْحَلُ: شوپنی قورپاوی.

الْوَحَلُ: قور (قوربه لیته قورپی شل که
قاجی پییدا پۆبجئ) ۵ (ك: اوحال
ووحول).

بۆئەۋەى دەنگى بېسىرى.

تَوَخَّوَحَ الظِّلِيمُ فَوْقَ الْبَيْضِ:

نوعامەگە لەسەر هیلکەکانی

کەپکەوت.

الْوَخَّوَحُ: بەهیزو تواناو نیشات

کەلەگاتی نیش کردن و هەولدان دا

نرکەى لیۆهەى لەبەر تەپدەماخى و

بەهیزی خۆى دەخواتەوه ە لەسەرە

خۆو خۆگرو نەفەس درێژ ە پیاوی

گورج و گۆل و لەش سوک ە (ک:

وَحَاوِیح).

الْوَخَّوَحُ: بەمانا (الْوَخَّوَحُ) دى ە

ناوەراستی شیوو دۆل.

وَحَى اليه وله: ناماژى بۆکرد ە قسەى

لەگەڵ کرد بەئاخاوتنیک کەسانى تر

گوێیان لى نەبوو یان تێى نەگەن ە

نامەى بۆ نوسى ە فەرمانى پێ کرد.

وَحَى الله اليه: خودا ڕەوانەى کرد، نیگای

بۆنارد ە ژێربارى کرد.

وَحَى القوم وحى: خەتکەگە کەوتنە

هاتو هاوار.

وَحَى فلان الكلام الى فلان وخياً:

فلانکەس ئاخاوتنەگەى بەفلان

گەيانەو خستیه بەرگوێچکەى.

وَحَى الذبيحة: بەخێراى گوشتیهگەى

سەربرى.

اوحى اليه وله: ناماژى بۆکرد بۆى

وَحَمَتَ الحُبلى: ئافرەتە سەپەرکە

بێزوى کردن، حەزى لەجۆرە

خواردنیک بوو.

وَحِمَ الرجل: پیاوگە زۆرى حەز

لەشتیک بوو، حەز لى بونەگەى

لەسنور دەرچوو ە (فهر وَحِم وهي

وحى).

وَحَمَ الحُبلى: ئەو خواردنەى بێزوکەر

حەزى لى بوو دەرخواردى دا.

الوَحْمُ: ناوێ بۆ ئەو خواردنەى

ئافرەتى بێزوکەر حەزى لىیە ە

دەشگوترى: (ليلة ذات وحم):

شەوێکە هەواى گەرمە.

الوَحْمُ، يوم وحم: ڕۆژێكى زۆر

گەرمە.

وَحَنَ عليه يَحْنُ وَحَنًا حِنَّةً: زەلیل بوو ە

بەهیاک چوو ە ورگى زل بوو ە

دەشگوترى: (تَرْحَن بطنه): ورگى زل

بوو.

الوَحْنَةُ: قورى لینچ و خلیسک.

وَحَّوَحَ الرجل: پیاوگە دەنگى

لیۆمەهات و پەحا پەحای کرد ە یان

سەرماى بوو دەستى چون و فوى

دەکردە ناو دەستییهوه بۆئەوهى

دەستى گەرم بینەوه.

وَحَّوَحَ من الجرد: لەسەرما هەناسەى

خۆى لەقورگى دا دەهیناو دەبرد

نارد ۵ قورئان دمفرموى: ﴿فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَن سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا﴾:
 نيگای بۆکردن فهرمانی پیکردن
 که به یانی و ئیوارو هه موو کاتیک
 ته سبیجاتی خودا بکه ن ۵
 به جوړیک قسه ی له گهل دا کرد
 کهسانی تر لیى حالى نه بوون ۵
 نامه ی بۆنوسی ۵ فهرمانی پى کرد.
 او حى الله اليه: خودا کردى
 به به یام بهر ۵ ویستی خو ی خسته
 دلیه وه ۵ قورئان دمفرموى:
 ﴿وَأَوْحَىٰ رُّكَّ إِلَى التَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي
 مِنَ الْجِبَالِ يَتْرَآ﴾ ۵ ژیر بارو
 ملکه چی کرد.
 او حى نَفْسُهُ: ترسو بيم کهوته ناو
 دلیه وه.
 او حى القوم: خه لکه که کهوته هاتو
 هاوار.
 او حى بالشئین: پهله ی کرد به شته که.
 او حى فلان الكلام الى فلان: فلان کهس
 قسه که ی به فلان گه یاند، قسه که ی
 به گو ئدا دا.
 او حى المیت: بۆ مردووم که گریا،
 وایه شیر ه ی بۆ کرد ۵ ده گو ترئ:
 (أوحى النائحۃ المیت): ئا فرمه ته
 شینگیر که شین و شه پۆری گیرا بۆ
 مردووم که.

او حى العمل: خیرا کارم که ی کرد.
 و حى العمل: خیرا کارم که ی کرد
 پهله ی له کردنی دا کرد.
 و حى الذبیحة: خیرا گوشتیه که ی
 سه رب ری.
 تَوَحَّى: پهله ی کرد ۵ له حه دیشدا
 هاتو وه: (إذا أردت امرأ فتدبر عاقبه
 فإن كانت شراً فانه وإن كانت خيراً
 فتَرَخه).
 استوحى الإنسان والحيوان: بانگی
 ئاده میزاده که ی کرد بۆ نه وه ی
 رهمانه ی بکا ۵ بینیرئ ۵ پهله ی لی
 کرد.
 استوحى الشئین: شته که ی جولاند،
 خسته جم و جول.
 استوحى فلاناً: هاواری کرده
 فلان کهس فریای بکه وئ ۵ پرس یاری
 لی کرد.
 الوَحْيُ: هه رشتیک بیخه به بهر
 گو ئچ که ی په کیکی تر بۆ نه وه ی
 فیزی بکه ی، هه روا ناوه بۆ نیگای
 خودا که بۆ فرستاد مکانی خو ی
 دهنیرئ ۵ دمنگ به گشتی دمنگی
 ئاده میزاد بی یان هی شتی تر ۵
 هه روا ناوه بۆ کتیب و نوسراو بۆ
 نووسین و خه ت.
 الوَحْي الوَحْي: خیرا خیرا،

دمشگوترئ: (الْوَحَاكُ الْوَحَاكُ) ۵

کافه که کافی خیطابه ۵ ههروا

وشهئ (الْوَحِي): بهمانا دمنگ دئ

بهگشتئ، دمنگئ ئادهمیزاد پان

دمنگئ شتی تربئ ۵ ناگر ۵ پاشا ۵

فریشته ۵ ریش سبئ و پیاو ماقولئ

هؤزو ولات.

الْوَحَاءُ الْوَحَاءُ: خیرا خیرا ۵ دهئ

دهئ ۵ زو زو.

الْوَحَاءُ: دمنگ بهگشتئ، دمنگئ

ئادهمیزاد بئ پان دمنگئ شتی تر.

الْوَحِي: (شَيْءٌ وَحِيٌّ) شتی خیراو

بهپهله.

وَحْدُ الْبَعِيرُ يَخْدُ وَحْدًا وَوَحِيدًا

وَوَحْدَانًا: حوشرمه که پهلهئ کردو

ههنگاو مگانی فراوان کردن ۵ قاجهکانئ

هاویشن و مکوو نوعامه ۵ (فهر واخذ

ووخاد ووخود).

وَحَزَّ فُلَانٌ يَحِزُّ وَحَزًّا: فلانکهس

تیگوشاوی ههنگوینی دروستکرد.

وَحَزَّ الشَّيْنُ بِالرَّمَحِ وَغَيْرِهِ: بهرمب پان

بهشتئ تر زمبری لهشتهکه وماند

ولهئ نهملهاو دیو کونی نهکرد.

وَحَزَّ الْحَافِرُ: بهیتارمه که دمرزیبهکی

سوکی لهزور سمتئ و لاخهکهدا

بهمهبهستئ چارمهسرگردن، سمرئ

دمرزیبهکهئ نهگهپانده دهمار.

وَحَزَّ الشَّيْبُ فُلَانًا: پیری و موی سبئ

تیکهل بهموی رهشی کابرا بونو

مودوا موی سبئ بوون.

الْوَحْزُ: نیش و نازار ۵ برین لئ کردن

بهسهرئ رمب پان بهنوکی دهرزی ۵

ههرشتیک کهم بئ ۵ دهگوترئ: (في

العِذْقِ وَحَزَّ قَلِيلٌ مِنَ الْخَضِرَةِ): له

لقهدارهکهدا کهمیک سهوزایی ههیه

۵ (في الرأسِ وَحَزَّ قَلِيلٌ مِنَ الشَّيْبِ):

لهمزی سهرئ دا کهمیک موی سبئ

ههمن ۵ دمشگوترئ: (جاءوا وَحَزًّا

وَحَزًّا): جوار جوار هاتن.

الْوَحِيْزُ: تیگوشاوی ههنگوین.

وَحْشَ الشَّيْنُ يَوْحَشُ وَخَاشَةً: رمزیل و

چروک بوو خراب بوو، وشکو سیس

بوو.

اوْحَشَ لِفُلَانٍ بَعْطِيَّةً: بهخششی کهمئ

دا بهفلان ۵ بهخششهکهئ کهم

کردهوه.

اوْحَشَ فِي عَرْضِ فُلَانٍ: ناموسی

فلانکهسئ لهکهدار کرد ۵ تانهو

تهسهرئ لهبنهماله و نهزادی دا.

اوْحَشَ الْقَوْمُ: خهلهکه که سهره

تیرمکانیان گیراندنهوه بو ناو

تیردانهکانیان.

اوْحَشَ الشَّيْنُ: شتهکهئ تیکهلاو

کرد.

وَحْفَ السَّوِيقُ: قاوتهكه بههوی کوتانهوه
لینجاوی دایهوه.

وَحْفَ فُلَانٌ السَّوِيقُ: فلانکس قاوتهکهی
کوتا تا لینجاوی دایهوه ۵ یان ناوی
تیکردو کوتای تا بهتهواوی نهرم بوو
۵ تیکهلاو بوو.

وَحْفَ فُلَانًا: غه‌بیه‌تی فلانکسی کرد،
گوفتارو کرداری ناشیرینی پال
فلانکس دا ۵ ناموس و کسایه‌تی
له‌که‌دار کرد.

اوَحَفَ: په‌له‌ی کرد.

اوَحَفَ فُلَانٌ السَّوِيقُ: به‌مانا
(وَحْفَهُ) دئی.

إِخْفَتَ رَجُلُهُ: قاجی هه‌لخلیسکا.

استَوْخَفَ الدَّهْرَ مَالَهُ: رۆژگار مالو
سامانی هه‌وتانندو هیجی
بۆنه‌هیشتهوه.

الْمِخْفُ: نه‌و مه‌نجه‌لو سندنۆله‌ی
قاوت یان نه‌سپۆنی تیدا دمکوتری.
الْوَحْفَةُ: هه‌مبانه ۵ کیسه‌و تورمه‌که
له‌چهرم.

الْوَحِيفُ: نه‌سپۆنی کـوتراو ۵
دمکوتری: (أما عندك وخيف أغسل
به‌ رأسي): نه‌سپونت لانیه‌ سه‌رمی
پچ بشۆم.

الْوَحِيفَةُ: به‌مانا (الْوَحِيفُ) دئی ۵
قاوتی ته‌پرکراو ۵ خۆراکی‌که

وَحْشٌ: ده‌ستی به‌ردانه‌ومو ملکه‌جی
خۆی راگه‌یانند.

وَحْشَ لِفُلَانٍ بِالْعَطِيَّةِ: به‌خششی
فلانکسی که‌م کردموه.

الْوَحْشُ: شتی خراب له‌ هه‌رشتیک بی
۵ پیایو خوی‌پری و هه‌تیو مچه‌ی ۵
بو نیرومی به‌یه‌ک شیومه‌، وایش
ده‌بی جوداوازی نیوان نیرو می به
(ت) دمکری.

وَحْطَ يَخِطُ وَحْطًا: په‌له‌ی کرد ۵
دمکوتری: (وَحْطَ الظَّالِمُ): نو‌عامه‌که
په‌له‌ی کرد.

وَحْطَ فِيهِ: جووه ناویه‌وه.

وَحْطَ فِي الْبَيْعِ: له‌مامه‌له‌که‌دا جاریک
قازانج و جاریک زهرمری کرد.

وَحْطَتِ النِّعَالُ: نه‌عه‌که‌کان دمگیان
لیوه‌هات.

وَحْطَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکس زم‌بریکی
سوکی له‌فلان دا ۵ له‌دوو‌رموه شمشیری
ناراسته‌کرد.

وَحْطَ الشَّيْبُ فُلَانًا: موی سپی به‌ناو هزو
موومکانی دا بلاو بۆوه ۵ هزی سه‌ری و
موی ریشی ماش و برنج بوون ۵ (فهو
واخط و وخط).

وَحْطَ فُلَانٌ: فلانکس سه‌ری سپی بوو ۵
(فهو مروخط).

الْوَحْطُ مِنَ الشَّيْبِ: که‌می‌ک له‌ شت.

لهكهشكى هار او گه دمكرېته ناو
 ناووه، نه مجار روڼى به سهردا
 دمكرئ و دمخورئ ۵ خورما تيكه ل
 بهر وڼ دمكرئ و دمخورئ (خورما و
 رڼ) ۵ ناوېك زور قور او بى ۵
 دمگوترئ: (صار الماء وخيفة).

تَحَمَ فُلانٌ تَحْمًا: فلانكس توشى
 نه خوڅشى نينته لاو گه ده ترشان
 بووه.

تَحَمَ فُلانٌ تَحْمًا: به مانا (تَحَمَ) دئ.
 وَحَمَ فُلانٌ فُلانًا يَحْمَهُ وَحْمًا: فُلان
 له فلان پتر گه دمترشاو و ته بيات
 تيكچوو بوو.
 وَحَمَ فُلانٌ: فلانكس نينته لای کرد
 گه ده ترشا.

وَحَمَ فُلانٌ يَوْحَمَ وَخامة ووخوماً:
 فلانكس گه دمترشاو بوو.
 وَحَمَ الطعامُ: خواردنه كه قورس بوو
 همزم نه كرا.

وَحَمَ المكانُ: شوېنه كه ناووه هوای پيس
 بوو به كه لكى ژينگه نايه.
 وَحَمَ الأمرُ: كار كه قورس بوو خراب
 بوو.

اتَّخَمَ الطعامُ فُلانًا: خواردنه كه
 فلانكسى خسته ناو نه خوڅشى
 گه دمترشان و ته بيات تيكچوونه وه.
 (اَوْحَمَ الطعامُ: خواردنه كه توشى

گه دمترشانى كرد.

واَحَمَ فُلانٌ فُلانًا: فلانكس پېشېركيى
 له گه ل فلان كرد له بارى زور
 خوړى و گه دمترشانه وه.

اِتَّخَمَ فُلانٌ مِنَ الطعامِ وعنه: فلانكس
 خواردنه كه يې نه كه وتو گه ده
 پيى ترشا.

تَوَحَّمَ فُلانٌ الطعامَ: فلانكس
 به خواردنه كه ناسوده نه بوو سودى
 لى نه بينى.

استَوْحَمَ الطعامَ: له خواردنه كه سود
 مه ند نه بوو كه لكى لى نه بينى.

التَّحْمَةُ: دمردنكه توشى نادميزاد
 دمېى له ناكامى خواردنې خوړاگى
 قورس وه پان له ناكامى زور
 خوړييه وه.

المَتَّحَمَةُ: (طعام متخمة): خوړاكيك
 ههزم نه كړئ و نادميزاد توشى
 گه دمترشان بكا.

المَوْحَمَةُ: (أرض موحمة): زموييه كه
 ناوو هه وای پيس و خرابه به كه لكى
 تيداننيشته جئ بوون نايه.

المَوْحِمَةُ: (أرض موحمة): زهوييه كه
 ناوو هه وای پيس و ناسازى بئ و
 به كه لكى تيدا ژيان نه يه.

الوَخَامُ: ولاى ناوو هه وای پيس و ناساز.
 الوَخَمُ: پياو قورس و قونگران و

- ته مېهله (ك: وِخام، ووخوم،
 واورخام).
 الوَخْمُ: پيس بوونی ناوو ههوا كه سهر
 دهكيشن بؤ پهيدا بوون و بلاؤ
 بوونه هوى تاعون و پهتا ه زمرو
 زيان.
- الْوَحْمُ من الرجال: پياوى قورسو
 قونگران و ته مېهله.
 الوَحْمَةُ (ارض وخمة): زهويهك
 ناووهه وای ناساز بى.
 الوَحْمَةُ (ارض وخمة): زهوى
 ناووهه وای پيس و ناساز.
 الوَخْمُ: بهمانا (الْوَحْمُ) دى
 دهشگوتري: (ارض وِخوم): زهوى
 ناووهه وای پيس و ناساز.
 الوَخْمُ من الرجال: بهمانا (الْوَحْمُ) دى
 ه (طعام وِخيم): خواردن نيکه
 بهبخورمهکى ناکه وى ه دهشگوتري:
 (هذا الأمر وخيم العاقبة): نه م کاره
 سهر منجامى باش نييه.
 الوَحِيمة: (ارض وخيمة): زهويهکى
 ناووهه وای ناسازه.
- الْوَحَاخ من الرجال: پياوى ورگ
 شوړو گه دمزل و قهله و گه دمو
 گيپال ناشيرين ه ته مېهله و قونگران
 ه ترسنووک و زه عيف ه پياوړک
 دمهباکى هه لته ستى ه شله په تېب
- ه خورماى نه رمى بى تام و تفت ه
 همرشتيک شله په تېب.
 الوَخْوَحَةُ: لاسايى کردنه وى دمنگى
 برې بالندهيه.
 وَحَى يَحْيى وَحْياً: به شيوى مامناومندى
 روى.
 وَحَى الأمر: قهصدى کارمهکى کرد ه
 ويستى بيکا ه دهگوتري: (وَحَى وَحْيَهُ):
 هه مان نيازو مه بهستى نه وى په پرمو
 کرد ه هه ولى دا ويستى نه وى جى به جى
 بکا ه دهگوتري: (وَحَى رضاه).
 وَحَى محبته: هه ولى دا خوئى
 لاخوشه ويست بکا جى پېخوشه نه وه
 بکا، به دلى نه وى بجوليت ه وه.
 وَحَاه الأمر وللأمر: روى پى
 له کارمه کردو هه لينا بؤ
 نه منجامدانى.
 تَوَحَّى الأمر: قهصدى کارمهکى کردو
 هه ولى دا نه منجامى بدا ه بهمانا
 به دوا داجون و ليکولنه و مش دى ه
 دهگوتري: (تَوَحَّى محبته و تروخى
 رضائه).
- استوخاه: دا وای هه واول و زانيارى لى
 کرد ه دهگوتري: (استوخاه عَنْ
 موضع كذا) ه دا وای لى کرد زانيارى
 بداتى دمر بارى فلان شوين ه
 (استوخ لنا بني فلان ماخيرهم):

پيمان بلڻ خيلى فلان له ڪوڙين و
چپيان به سمر هات؟.

الْخَيْطَةُ: قهصڊو نيازو لايهن ۽
دهگوترئ: (سألت القوم عَنْ خِيَتِهِمْ):
پرسيارم له خه لکه که کرد بونه وهى
بزائم نيازو مهبستيان چيه و
چونه.

الْوَحْيُ: رنگاي بړوا پيکراو، رنگاي
مهبست.

الْوُحْيُ: به مانا (الْحَيَّةُ) دئ.
وَدَاً بِالْقَوْمِ يَدَاً وَدَاً: خه لکه که
به جنيوو قسهى ناشيرين داپوشين،
چي خرابه نه وهى پيکرن.
وَدَاً يَوْمًا وَدَاً: فهوتا تيډا چوو.
وَدَاً عَنْهُ وَعَلَيْهِ الْأَخْبَارُ: هه والى بړا،
نازاندرئ چي به سمر هات.

وَدَاً عَلَى الْمَيِّتِ الْأَرْضُ: زمويه که
له سمر مردوم که تهخت کرد.
وَدَاَتِ الْأَرْضُ: زموى فلانکه سسى
داپوشى.

تَوَدَّأَ عَلَيْهِ: له ناوى برد، فهوتاندى.
تَوَدَّأَ عَلَى مَالِهِ: ماله کهى خوى
هه لگرتو له شوينى شياوى خوى
داينا.

تَوَدَّاتِ عَلَيْهِ الْأَرْضُ: زموى داپوشى ۽
زموى له سمرى تهخت بوو ۽ چوو
ناو شيوو دؤلى زمويه مومو کهس

نازانى چي به سمر هات ۽ تيډا چوو،
مرد.

تَوَدَّاتِ عَنْهُ الْأَخْبَارُ: هه والى نه ما ۽
کهس نازانى چي لئ هات.
المُودَاةُ: گورپچهى ناوگور ۽ ساراي
ترسناک و جوئل و فهوتينهر ۽ شوينى
تيډا فهوتان.

وَدَجَ الذَّبِيحَةَ يَدَجُّهَا وَدَجًا: سروجكى
کوشتيه کهى بړى.

وَدَجَ بَيْنَ الْقَوْمِ وَدَجًا: ناشته وايى خسته
نيوان خه لکه که مومو رڼگى شپرو شوړى
له بن دهرينا.
وَادَجَهُ: نه رمى له گه لډا نواندو لايهنى
ناشتى رهاچا کرد.
وَدَجَ الذَّبِيحَةَ: سروجكى کوشتيه کهى
بړى.

الوداج: سروجک، شاده مارى لامل ۽
نهو دهماروى که نازهل کوژمرکه
دهيږئ و مهرجه دمبئ له سمر
بړينى هه يوان دا نهو دهماروى
بېردئ ۽ هوکارو سمبه بى شت ۽
دهگوترئ: (فلان وَدَجَى اِلَى فلان).

اَوْدَحَ: ملکه چ بوو.
الْوَدْحَةُ: دهگوترئ: (مَا أَغْنَى عَنِ
وَدْحَةٍ): هيچ سوديکم لئ نه دى ۽
له هيچ شتيكى بى ناتاج نه کردم.
وَدَّهُ يَوْدُهُ وَدَاً: خوښى ويست ۽

ئاواتەخوۋازى ئەمە بوو ۋ دىگوتىرى:
 (وَدِدْتَ لَوْ تَفْعَلْ كَذَا): ئاواتەخوۋازم
 ئەمە بىكەى.
 ۋادە: خۇشى وىست.
 ۋاداً: يەكتىيان خۇشويست.
 تَوَدَّ إِلَيْهِ: خۇى لا خۇشەويست كرد.
 تَوَدَّ فُلَانًا: خۇشەويستى فلانكەسى
 بۇخۇى دەستەبەر كرد.
 الْمَوَدَّةُ: كەسنىك سۆزى زۆر بى،
 خۇشەويستى بۇ شتىك زۆرىى.
 الْمَوَدَّةُ: خۇشەويستى ۋ كىتىب
 نوسراو ۋ قورئان دەفەرموى:
 ﴿تُلْقُرُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ﴾.
 ۋد: بىتىك بوو غەرمبەكان لەپىش ھاتنى
 ئىسلام دا دەيانپەرست.
 الْوُدُّ: دىگوتىرى: (ھىرودى) ئەو
 خۇشەويستە.
 الْوُدُّ: خۇشەويست ۋ زۆر خۇشەويست.
 الْوُدُودُ: زۆر خۇشەويست ۋ ناۋىكىشە
 لەناۋە جوانەكانى خودا، ماناى ئەمە
 دىگەيەنى كەبەندە راستالەكانى
 خۇى زۆر خۇش دەموى ۋ پان لەدلى
 بەندە راستالەكانى دا خۇشەويستە.
 الْوُدِيدُ: خۇشەويست.
 وَدَّرَ فُلَانٌ يَدِرُ وَتَرًا: سەرخۇش بوو تاۋاى
 لى ھات خەرىك بوو بى ھۇش بى.
 وَتَرُهُ: خىستىيە ناۋ ھىلاكىۋ

تىداچوۋنەمە ۋ ھەلىنا بۇنەمەى
 كارىك بىكا تىداچى.
 وَدَّرَ الشَّيْنُ: دورى خىستەمە ۋ
 دىگوتىرى: (وَدَّرَ وَجْهَكَ عَنِّي): روى
 خۇتم لى دورىخەرمە نەتبىنم.
 وَدَّرَ مَالَهُ: مال ۋ سامانى خۇى لەشتى
 بىيەدە دا سەرف كرد.
 تَوَدَّرَ مَالَهُ: بۇ موطاۋمەى (وَدَّرَهُ) دى.
 وَدَسَتْ الْأَرْضُ تَدَسُّ وَدَسًا:
 زەمبىيەكە گىاو گزى لى پوا تاۋاى
 لى ھات بەگىاو گز داپۇشرا.
 وَدَسَ عَلَيْهِ الشَّيْنُ: شتەكە گوم بوو.
 وَدَسَ الشَّيْنُ: شتەكە لەكىس چوو
 رۇىى.
 وَدَسَ فُلَانٌ بِالشَّيْنِ: فلانكەس شتەكەى
 شاردمەو.
 وَدَسَ بِكَلَامِ إِلَى فُلَانٍ: قەسەپەكى بۇ فلان
 ھىنايە پىشەمەو تەۋاۋى نەكرد.
 اَوْدَسَتْ الْأَرْضُ: زەمى گىاوگزى رواند
 گىاو گزەكە سەز زەمبىيەكەى
 داپۇش.
 وَدَسَتْ الْأَرْضُ: بەمانا (وَدَسَتْ) دى.
 وَدَسَ الشَّيْنُ: شتەكە گوم بوو.
 وَدَسَ فُلَانٌ بِكَلِمَةٍ إِلَى فُلَانٍ: فلانكەس
 قەسەپەكى بۇ فلان دەست پىكردو
 تەۋاۋى نەكرد.
 وَدَسَتْ الْعَاشِيَةُ: ئازەلەكە گزۈگىاى

تازه رواوی سهرزموی خوارد.

تَوَدَّسَتْ الارضُ: به مانا (اُردست) دئ.

تَوَدَّسَتْ الماشية: به مانا (وَدَّسَتْ) دئ.

الوادِسُ: گزوگیای که لهزموی دپته دمر.

الودِسُ: به مانا (الوادِسُ) دئ.

الودَسُ: به مانا (الوادِس) دئ ۵ عهیبو لهکه.

الودیسُ: به مانا (الوداسُ) دئ ۵ رومکی

و شک بوو ۵ راوی ههنگوین.

وَدَّعَ يَدْعُ وَدْعًا: نارامی گرت، کهوته

حاله‌تی خوښ راپواردنه‌وه.

وَدَّعَ المسافرُ الناسَ: رېښوارکه خوا

حافیزی کردو خه‌لکه‌که‌ی جی هیشت.

وَدَّعَ الناسُ المسافرَ: خه‌لکه‌که خوا

حافیزیان لهرېښوارکه کردو جیبیان

هیشتو هیوای سه‌فهری سه‌لامه‌تو

خوښیایان بوکرد.

وَدَّعَ فلانُ الشَّيْئَ: فلانکه‌س شته‌که‌ی واز

لیهینا.

وَدَّعَ الثَّوبَ بِالْثَّوبِ: به‌کراسه‌که

کراسه‌که‌ی تری پاراست.

وَدَّعَ يَوْدُعُ دَعَةً: نارامی گرت جیگیر

بوو، کهوته ژبانی خوښه‌وه ۵ (فهر

ودیع).

اَوْدَعَ الشَّيْئَ: شته‌که‌ی پاراست.

اَوْدَعَ الفَرَسَ ونحوه: ماینه‌که‌ی

حه‌ساندموه.

اَوْدَعَ فلاناً الشَّيْئَ: لای فلانکه‌س

شته‌که‌ی به‌نه‌مانه‌ت دانا.

اَوْدَعَ فلان فلاناً: فلانکه‌س له‌گه‌ل

فلان دا ناشته‌وایی گرت‌ه‌بهر ۵ وازی

له‌فلان هی‌ناو دمنگی لئ دابری.

وَدَّعَ المسافرُ الناسَ: رېښوارکه خوا

حافیزی له‌خه‌لکه‌که کردو جی‌ی

هیشتو کهوته رئ.

وَدَّعَ الناسُ المسافرَ: خه‌لکه‌که

رېښوارکه‌یان به‌رئ کرد.

وَدَّعَ الشَّيْئَ: شته‌که‌ی وه‌لانا، وازی

لیهینا ۵ فورشان دم‌فهرموی: ﴿مَا

وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى﴾.

وَدَّعَ الثَّوبَ: کراسه‌که‌ی خسته ناو

بوخچه‌وه بوښه‌وه‌ی بیپاریزی.

وَدَّعَ الصَّبِيَّ: میرووی سپی له‌ملی

مندال که کرد.

وَدَّعَ فَرَسَهُ: ماینه‌که‌ی هه‌ساندموه.

اِئْدَعَ: جیگیر بوو نارامی گرت ۵

حه‌سایه‌وه کهوته ژبانی نه‌رمو

نؤله‌وه.

تَوَدَّعَ القَوْمُ: خه‌لکه‌که خوا حافیزیان

له‌یه‌کتر کرد، په‌کتریان به‌رئ کرد ۵

ناشته‌واییان به‌رپاکرد ۵ هه‌ندیکیان

ودمو به‌لټنیان دا به‌یه‌کتر.

تَوَدَّعَ: نارامی گرتو داسه‌کنا ۵ بوو

به‌خاوه‌ن ئارامی و پشوو درېژۍ.

تَوَدْعُ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که‌خودا

حافیزیان له‌یه‌کتر کرد.

تَوَدْعُ فُلان الشَّيْئُ: شته‌که‌ی

له‌بوخچه‌ی جانتادا پاراست.

تَوَدْعُ مِنْ فُلان: له‌لایه‌ن فلانه‌وه

سه‌لامی لی کرا بو خواحافیزی ۵

ناؤمید بوو له‌چاکبوونه‌وه‌ی.

استودع فلاناً و دبعة: نه‌مانه‌تیه‌کی

لای فلانکه‌س دانا بوئه‌وه‌ی بو‌ی

بیپارېژۍ.

الإستیداع: دانیشاندن و ته‌قاعود

کردنی نه‌فسه‌رو موچه‌خوړه

له‌کاره‌که‌ی پېش نه‌وه‌ی کاتی

ته‌قاعودکردنی بی ۵ ده‌گوترۍ:

(أحيل الضابط على الإستيداع).

الإيداع: له‌بواړی نابوری دا هه‌لگرتن

کالایه له‌مه‌خزه‌نی فه‌رمانگه‌ی

گومرگ دا یان له مه‌خزه‌نیکی ترو

له‌ژېر چاودېړی فه‌رمانگه‌ی گومرگ

دا.

التداع: به‌مانا (التداع) دۍ.

المستودع: شوینی شت تیدا هه‌لگرتن

بو‌ماومه‌کی که‌مو دیپاریکراو ۵

شوینی ئاده‌مو هه‌وا له‌به‌هه‌شت دا.

المودعة: حوشریک مه‌ره‌خه‌س بی

نه‌بدوشرۍ و نه‌بو سوار بونو

بارگواسته‌نه‌وه به‌کاربه‌یندرۍ.

المودع: خاوه‌نی گوزمه‌رانی خو‌ش.

المودوع: ئارامی و له‌سه‌ره‌خو‌یی ۵

نه‌دمبو و یقار، ده‌گوترۍ: (علیک

بالمودع): له‌گه‌ن مرو‌فی خاوه‌ن

نه‌دمبو و یقاردا هه‌ئس و که‌وت

بکه.

المیداع: مرو‌فیک هه‌زی له‌ژیانی

نهرمو نول بی.

المیدع: بوخچه‌و باوه‌لی شت تیدا

هه‌لگرتن ۵ پو‌شاکۍ کون و پزیو ۵

(ک: موادیع) ۵ ده‌گوترۍ: (ماله

میدع): شتیکی نییه به‌شی بکا ۵

که‌س شتیکی بو‌یکا.

المیداع: بوخچه‌و باوه‌لی جل تیدا

هه‌لگرتن ۵ کراسیکی درېژو بی

قوله له‌سهر پو‌شاکه‌وه له‌به‌رده‌کرۍ

بوئه‌وه‌ی جله‌کانی پیس نه‌بن

له‌چلک و پو‌خه‌لی کارکردن

بیپارېژۍ ۵ (ک: موادع).

الوداع: به‌رۍ کردنی موسافره،

خواحافیزی لی کردنیه‌تی ۵ (ثیه

الوداع): شوینیکه له‌مه‌دینه ۵

چونکه هه‌رکه‌سیک سه‌فه‌ری

مه‌که‌ی بکرده‌یه له‌و شوینه به‌رۍ

ده‌کرا.

الودع: گۆپ یان ده‌وربه‌ری گۆپ.

الْوَدْعُ: میرویه کی ناو سببیه هه باره ی
جیا جیای ههیه ه (ذو الودع):
مندال.

ذات الودع: بتو سه نه م ه یان که عبه
له م پوموه که میرووی سبی
به پهردمکانیه وه دمکران ه که شتی
نوح.

الودیع: ژیان خو ش، گوزمران خو ش ه
ئه سبی هه ساوه ی ه گۆرستان ه
وادمو پهیمان ه (ک: ودائع).

الودیعة: ئه مانه ت ه (ک: ودائع).
وَدَقَ الشَّخْمُ: پیومه که توایه وه، پهمان
بوو.

وَدَقَ لِفُلانِ الْعَطَاءُ: به خششی فلانکه سی
که م کردم وه.

تَوَدَّعَتِ الْأَوْعَالُ وَنَحْوَهَا فَوْقَ الْجَبَلِ:
گا کیویه کان جوونه سه ر تو په لاک ی
کیومه که.

تَوَدَّعَ الْخَبَرُ: له هه واله که ی کۆلیه وه.
استودفت النبت: رومه که دریز بوو.
استودف فلان الشحمة ونحوها:
فلانکه س بزمه که ی تواندم وه.

استودف اللبن: شیر که ی کرده ناو
قا په که وه.

استودف الخبر: له هه واله که ی
کۆلیه وه.

استودف معروف فلان: داوای

به خششی فلانکه سی کرد.

الْوَدْعَةُ: پارچه به ز ه باخچه ی سه وزو
پازاوه.

الْوَدْعَةُ: باخچه ی سه وزو پازاوه
گه ش و ته پرده ماخ ه ده گوتری:
(أصبحت الأرض كلها وَدْعَةً واحدةً
خِصْباً): زموی هه مووی په کپارچه
بوومه ته باخچه په کی سه وزو
گه شه دار هه مووی زهنو پزو تیراوه.

الْوَدِيفَةُ: باخچه ی سه وز.

وَدَقَ الْمَطَرُ يَدِقُّ وَدَقًا: باران دلۆپ دلۆپ
باری.

وَدَقَ إِلَى الشَّيْنِ وَلَهُ وَدَقًا: له شته که
نزیک بۆوه ه بهیدهستی بوو ه (وَدَقَ لَهُ
الصَّيْدُ): یاری به نیچیرمه که کرد.

وَدَقَ بطنه: گه ده ی کشاو له گه ورمی و
داجۆران نزیک بۆوه.

وَدَقَتِ سُرَّتُهُ: ناوکی دهر په پری،
شۆر بۆوه.

وَدَقَتِ السَّمَاءُ: ئاسمان بارانی باراند.

وَدَقَ السَّيْفُ: شمشیرمه که تیز بوو.

وَدَقَتِ الْعَيْنُ وَدَقًا: خالی سور
له چاومه که دا پهیدا بوون.

(وَدَقَتِ السَّمَاءُ: ئاسمان بارانی باراند.

الْمَوْدِقُ: شوین که مرو فو گیانله بهری
تر لییه وه دین ه گۆر پهانی شهرو
ئاژاوه ه پهردمو ناوانی دوشته ه

(مَزْدَقَ الظِّي): وَنَهَو ديمهني ناسك

لهكاتي مل دريژكردني بؤ خواردني
گه لای درهخت.

الْوَادِقُ: شمشیری برنده ۵ دشگوتری:

(فلان وادق السَّيْنَة): فَلَانَكْهَس

خه والووو زؤر دمنوی لههر

شوپننیک بؤی بلوی دمخهوی ۵

همیشه همنوز دمبا.

الْوَدَقُ: باران بههرشیومیهك بی نمه

بی یان ریژنه ۵ پهلهو خالی سور

كه لهچاودا دیاری دمدن ۵ یان

پارچه گوشت كه لهچاودا پهیدا بی

۵ یان نهخوشییهكه تووشی چاو

دمبی ناو گویچكه بی دماوسئو

چاومكه سور هه لدمگه ری ۵ (سحابة

ذات ودقین): ههورنك بوو دو جؤر

بارانی باراند بارانی نهو بارانی

ریژنه ۵ تمگه بهلاو کارسات زؤر

گهورمو ترسناك بوون پییان

دمگوتری (ذات ودقین): ومکوو نهوه

بلیی بهلاکه لمدولاوه هاتووو

دمرمتانی لی ناکری.

الْوَدَقُ: چمند خالکی سورن لهچاودا

پهیدا دمبن یان پارچه گوشتیکه

لهچاودا گهوره دمبی ۵ یان

نهخوشییهكه جودابه لهچاو نیشه ی

ناسایی ۵ گویچكه پیوه دماوسئو

سورایی زیاد دمگا.

الْوَدِيعَةُ: گهرمای نیومرؤ ۵ یان

جهنگه ی گهرماو نزيك بوونهوی

خؤر لهزموی ۵ شوپننیک باقلهو

گیای لی بی.

وَدَكِ يَوْدُكِ وِدَكَا: قهلهو بوو ۵ (فهر

ودك).

وَدِكْتِ يَدَةُ: دمستی جهور بوو ۵

دمگوتری: (لحم وَدَك): گوشتیکی

جهوره ۵ بهزی زؤره.

وَدَكِ يَوْدُكِ وِدَاكَةُ: قهلهو بوو ۵ (فهر

وَدِكِ وهي وَدِكِ وَوَدِكَةُ) ۵ دمگوتری:

(دك وديك ودجاجة وديكة).

وَدَكِ فُلَانِ الشَّيْنِ: فَلَانَكْهَس شتهكه ی

جهور كرد، رونی تیكرد.

الْاوْدُكُ: (بنات اودك): بهلاو کارسات

۵ سمرسوپهینهر ۵ دهلیی (ما أدري

أي اودك هو): نازانم نهو کابرایه له

چ پیرو كهسانیکه.

الدَّيْكَةُ: ناویكه له (الْوَدَك).

المُثَوْنُكُ: دمگوتری: (ما رأيت عنده

متردكاً): هیج سودو دمستكهوتیکم

لهلای نهو نهبوو ۵ هیج خیریكم

لی نمدی.

الْوَادِكُ: قهلهوو خاومن بهز ۵

دمگوتری: (رجل وادك).

الْوَدَكُ: جهوری و بهز ۵ یان جهوری

گوشت و نهو پیهوی لهگوشت
دمردمهیندرئو جیادهکرتهوه
بهزی دوگو لاتهرادی مهر و گۆلك.
وَدَك المیتة: نهو چهوراییه کهلهبهر
لاشه‌ی مردارموه بیوو دمروا
دمشگوترئ: (ما فیه و دك): هیج سودی
تیدا نییه.

الوداك: بهز فروش و پیهو فروش.
وَقَالَ السِّقَاءُ يَدِلُهُ وَذَلَا: مهشکه‌ی
ههژاند.

وَقَنَّ الشَّيْنُ يَدْنِه وَذَنَّا: شته‌کی
ته‌پرکرد، له‌ناوی هه‌لکیشا.

وَقَنَّ العروسَ والفرسَ: به‌باشی
ناگاداری و سه‌رپهرشتی بوکه‌کهو
نه‌سپه‌که‌ی کرد له‌کاتی بوک
گواستنهمکه‌دا.

وَقَنَّ الْجِلْدَ وَذَنَّا: پیسته‌کی خسته ژهر
گله‌وه بۆنه‌وه‌ی نهرم بی.

وَقَنَّ الشَّيْنُ بالعصا: به‌گۆجان و عه‌صا
شته‌کی کوتا و یان به‌هوی کوتانه‌وه
پیسته‌کی خاراند و نهرمی کرد.

وَقَنَّ الشَّيْنُ: به‌کوته‌کی جل شتن شته‌کی
کوتا و شته‌کی که‌م کردموه، بجوکی
کردموه.

وَدِنَت المرأة: ئا‌فرته‌که مندا‌ئییکی
دمست و مل کورت و شان ته‌سکی بوو
و مندا‌ئییکی کزو کۆله‌واری بوو.

اودنت المرأة: به‌مانا (وَدِنَت) دی.

اودن فلان الشَّيْنُ: فلان‌کس شته‌کی
به‌کوته‌کی جل شو‌رین کوتا و که‌می
کردموه، بجوکی کردموه.

وَدَن الشَّيْنُ: شته‌کی ته‌پرکرد له‌ناوی
هه‌لکیشا و به‌کوته‌کی جل شو‌رین
کوتای.

إِدَن الشَّيْنُ: شته‌که ته‌پر‌بوو و له‌ناو
هه‌لکیشا.

تَوَدَن فلان: فلان‌کس گه‌زو به‌زو نازو
نیعمه‌تی زۆر بوو.

تَوَدَن الجلد: پیسته‌که له‌کاتی دهباغ
کردن دا نهرم بوو.

الودن: نهرم.

المودن: مندا‌لی لاواز، دمست و مل
کورت، که‌منه‌ندام و ناوشان ته‌سک و
ده‌گوترئ: (فلان مردن الید):
فلان‌کس که‌منه‌ندام و دمست
کورته.

المودنة: (دخلة) به‌کی مل کورت،
جهسته بجوکه.

المودون: به‌مانا (المودنة) دی.

المودونة: (امراة مردونة): ئا‌فرمه‌تیکی
کورته بالا‌ی جهسته بجوک.

الودان: شو‌ینیک شه‌ونمی هه‌بی و
به‌که‌لکی شت تیدا رواندن بی.

الودنة: شه‌ره قسه‌و تیک گیران و

لهیه کتر دان و لهیه ک هه ئدان.

وَدَى الرَّجُلُ: بیاومکه (ومدی) لى
هاته دمر.

وَدَى الشَّيْئُ: شته که جارى بوو، پهوان
بوو.

وَدَى الْقَاتِلُ الْقَتِيلُ ودياً: کهس و کارى
بکوژ خوینی دا به کهس و کارى کوژ راو.
اودی: به هیلا چوو ه فهوتا.

اودی بالشیئ: شته کهى برد.
اودی الموت به: مردن تیکیه وه
پیچاو فهوتاندى.
اودی العمر به: ته مهنی دریژ بوو ه
ژیانی دریژ بووه.

اودی الرجل: بیاومکه (ومدی) لى
هاته دمر.

وادی فلان فلاناً: فلانکهس خوینی
ومرگرت خوینی کوژ راومکه ی له
بکوژ یان له کهسوکاری بکوژ
ومرگرت.

اُتْدَى وَلِي الْقَتِيلُ: کهسى کوژ راومکه
خوینی له بکوژ یان له کهس و
کارمکه ی ستانندو بکوژی
نه کوشته وه.

استودی فلان بحق فلان: فلانکهس
دانی نا به حقه ی فلان دا.

التودیه: دارى کی بچکوله یه
به کاردمه یئدرى بؤ مهنع کردنى

بیچوه حوشر له وه ی شیرى دایکی
بخوا.

الدیة: نهو مال و سامانه یه که له جباتی
خوینی کوژ راو دمدری به کهس و
کارمکه ی.

الوادی: شیوو دۆل که لاین و دادری ناو
زموى ه رپرهمی لافاو ه (ك: أوداء،
أردية، وأودية، ووديان) ه دمگوترى:
(حَلْ بَوادية): توشى به لاو کارمسات
بووه.

الوَدِيُّ: ناویکی سپییه له دواى میز
کردن دیتنه دمر وه به وه ی
نیفر ازاتی پرؤستات.

الوَدِيُّ: به مانا (الوَدِي) دى ه نه مامی
بچوک.

وَذَاتِ الْعَيْنِ عَنِ الشَّيْئِ تَذًا وَذَعًا:
چاومکه شته که ی له خوئنه گرت دمری
دایه وه.

وَذًا فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکهس عهیبی له فلان
گرت ه به چاوی سوک سه پری کرد ه
لیی توره بوو، دمری کرد.

الْوَذَّةُ: قسه ی ناخوئش و پهق جنیو بی
یان په خنه.

الْوَذَّةُ: نه خوئشی ه دمگوترى: (ما به
وَذَّة) ه هیج نه خوئشی پیوه دیار
نییه.

وَذَحَ يُوَذَحُ وَذَحًا: ناوړانی چوزانه وه ه

سوتایه و مو گوشته که ی شه قار شه قار
بوو.

وَذِحت الشاةُ: مهرمکه خورییه که ی
که میلی پیوه نووسا ۵ پیسای ناو
ناغه لی پیوه لکاو گه مری بهست.

الاولذح: دمگوتری: (عبد اودح):
بهندمو کزیله یه کی خو پرییه.

الوذح: نهو که میل و ریخ و قشبه له یه
که به خوری مهر و بز نه و
دمنووس و دمیته گه مری.

وَقَرَّ اللحمَ يَذِرُهُ وَتَرَأُ: گوشته که ی پارچه
پارچه کرد ۵ برینداری کرد.

وَقَرَّ الوِزْرَةَ: گوشته که ی توئی توئی کرد
کوکتوتی کرد؟

وَذِرَةُ: دمگوتری: (یذرة): وازی لی
هینا ۵ نه م فیعله همر صیغه ی
موضاریعی هاتوو ۵ ماضی و
مهصدیری مریندراون.

وَكَّرَ اللحمَ: گوشته که ی بری.

وَتَرَّ الجُرْحُ: برینه که ی قاشقاش کرد.

الوذارة: پارچه قوماشی بچوک و پرزو
پالی قوماشه که بهرگدرو دمیچی و
دمکهونه نه ملاو نهولای قوماشه که.

الوثرَة: پارچه ی بچوک له گوشتی بی
نیسقان ۵ پارچه گوشتی خر، کوته
گوشت.

الوثرَة: شتی گوشتی زور بی ۵

دمگوتری: (عضد وذرة): قوله
گوشتن ۵ نافرمتی بؤگه ن ۵ لچ
نهستور.

وَذَفَ فلان يَذِفُ وِذْفًا وِوَذْفَانًا: رویش
بهشیومیه ک لارو له نجه ی تیدا بوو،
خوی بادا.

وَذَفَ الشحمُ وغيره: بهزمکه توابه و مو
داجوپراو دلۆپ دلۆپ هاته خوار.

وَذَفَ فلان: ههنگاوی کورتی نان و
شانی ههاته کاندن و فیزی نواند ۵
نافرمته که له رویشتن دا خوی بادا.
تَوَذَّفَ فلان: فلانکس فیزی نواند
پوزی لی دا.

الوذفانة: بهخیری نی نهو ۵ دمگوتری:
(فعل ذلك وَذْفَانُهُ).

الوذف: مهنی (تؤماو).

الوذفة: پیو.

تَوَذَّلَ القومُ من الجزار: خه لکه که
گوشتیان لهقه صابه که کری به بی
نهوه ی گوشته که بهشبهش بکا پان
به کیلوو حوققه کی شه که ی دیاری
بکا.

الوذالة: نهومیه قهسابه که گوشته که
بری به بی نهوه ی بهته و او ی
کوته کان له یه ک جیابکاته وه.

الوذلُ من الرجال: پیای چوست و
جالاک و بهدمست و برد له کاری
خوی دا.

الْوَذْلَةُ: مَيِّنَهی (الرَّوْذَل) ۵ نافرمتی

گورجو و گۆل و قەد باریک ۵

ئادەمیزادی چوست و چالاک ۵

حوشتری خۆشپۇ.

الْوَذِيْلَةُ: نافرمتی بەنیشات و چوست و

چالاک ۵ ناوینە ی پاک و رون ۵ قالدە

زیوی پرشنگدار ؟ پارچە دوگی

حوشتر ۵ (ك: وذیل ووذائل).

وَذِمَّتِ الدَّلُو تَوَذِمَ وَذَمًا: ئەلقە ی

دۆلجەكە پچرا.

اوذَمَ السَّقَاءَ: بەبەنی قایم و سیرمە

دەمی کوندەكە ی بەست.

اوذَمَ الدَّلُو: ئەلقە ی دۆلجەكە ی پتە و

کرد.

اوذَمَ الهَدْيَ: بەنێکی ڕنگکراوی

لەنازەلی دیاری حەرم بەست

بۆئەو ی بزاندی ئە و نازەلە

قوربانییە و کەس خرابە ی لەگەل

نەکا.

اوذَمَ عَلَى نَفْسِهِ: شتەكە ی لەسەر

خۆ ی پێویست کرد ۵ دەگوتری:

(اوذَمَ الْحَجَّ عَلَى نَفْسِهِ، اوذَمَ السَّفَرَ،

اوذَمَ الْيَمِينَ).

وَذِمَ فُلَانٌ عَلَى الْخَمْسِينَ: فلانكەس

تەمەنی لەپەنجا تێپەری.

وَذِمَ الدَّلُو: قوئە ی بۆ دۆلجەكە

دروست کرد.

وَذِمَ الْكَلْبَ: قَلْبَتَهُی لەملى سەگەكە

کرد بۆئەو ی بزاندی سەگی

رامکراو و تەربیەت دادراو.

وَذِمَ الشَّيْئَ: شتەكە ی بەپێویست دانا

۵ پارچە پارچە ی کرد.

وَذِمَ النَّاَقَةَ وَالشَّاةَ: زیادەگۆشتی زێی

حوشترەكە یان هی مەپەكە ی بپری و

دەمرانی کرد.

الْوَذْمُ: بالوكە ۵ پارچە گۆشتە لەناو

شەرمگای حوشتر دایەتە هۆکاری

ئەو و كەناوس نەبی ۵ پارچە یەكە

لەجەرگی گۆشتی یان لەوړگ و

ریخۆلە ی دەپردی و فری دەدری.

الْوَذْمَاءُ: نەزۆك ۵ دەگوتری: (إِمْرَأَةٌ

وَذْمَاءٌ و قِرْسٌ وَذْمَاءٌ): ماینێکی

نەزۆك.

الْوَذْمَةُ: ریخۆلە و وړگ و گەدە ۵

کیسە ی وړگ ۵ زیدەییەك

لەشەرمگای حوشتر و مەردا پەیدا

دەبی ناھێلێ ناوس ببی ۵

سیرمە یەكە ئەلقە و گۆنچەكە ی

دۆلجەكە ی پێ دەبەستری ۵

سیرمە یەكە بەدریژی دەپردی و

دەكریتە قَلْبَتَهُی ملی سەگ

بۆئەو ی لەكاتی پێویست دا

سەگەكە ی پێ ببەستریتەو.

الْوَذِيْمَةُ: ئەو پارچە و بەشە یەكە

کابرا له مالى خوى دميرپيته مومو

تهرخانى دمکا بؤ شتيك ۵ قلتيتهى

ملى سهگ ۵ ديارى بؤ كه عبهى

پيرؤز، نازمل كه دمكرپته همدى و

ديارى بؤ مالى خودا.

تَوَدَن فلاناً: فلانكەسى جواب كرد

پالى پيومنا ۵ لىي دا.

وَذى وجهه يذيه و ذياً: دهمو جاوى رنى.

الْوَذَا: ههرشتيك پيى توشى زيان

ببى.

الْوَذِيَّة: هيچو پوچ ۵ دمگوترى: (دنياً

و ذية).

وَرَأً من الطعام يَرَأً وَرَاءً: گەدەى پېر بوو

له خوراك.

وَرَأً الرجل: پياوهكهى جواب كرد پالى

پيومنا.

أُورِئى بالشئِى: ههستى به شتهكه كرد.

أُورِئاً: فئيرى كرد پيى زاناند.

أُورِئى بالشئِى: ههستى به شتهكه كرد.

وَرِئى بالشئِى: ههستى به شتهكه

كرد.

الْوَرَاءُ: مندالى مندال (كورمزاو كچه

زا) ۵ لهوچهى گهورمو نهستور ۵

دمگوترى: (هو وراءك لما أسر عنك)

۵ بؤ پيى شهومو بؤ دواوه

به كارده مئىندرى ۵ قورنسان

دمهفرموى: ﴿مِنْ وَرَائِهِمْ جَهَنَّمُ﴾.

وَوِىَ جَوْفُهُ يَوِزِبُ وَرَباً: داومشا ۵ خراب

بوو.

وَوِىَ فلان: فلانكەسى گەندەل بوو.

وَوِىَ السحابُ: ههوارهكه نزم بؤوه

له زموى نزيك بؤوه ورگى دادا.

وَارِىه: فيلى لى كرد ۵ ههلى

خه له تاند.

وَرَبَ الباب: كه ميىك دهرگاكهى

كلاکرد.

الْوَرَبُ: گەندەلى ۵ بۆشايى نيوان

قامكه شادمو قامكه گهوره ۵ لانهو

كونى دپنده كونه گورگ كونه پئوى

۵ زاركى كونه مشك ۵ دهمى كونى

دوپشك ۵ (ك: اوراب).

الْوَرَبَةُ: كه له كه، خاليكه ۵ جالايى

خوار كه له كه.

وَرِثَ فلاناً: ميراتى له فلانكەسى گرت.

أُورِثَ فلاناً: فلانكەسى كرده يه كيىك

له ميراتگرانى مائهكهى ۵ ميراتهكهى

تايبهت كرد به نهووهووه كهسى ترى

نه خسته گه.

أُورِثَ فلاناً شيئاً: شتهكهى بؤ فلان

واز لى هئنا ۵ دمگوترى: (اوركه

المرض ضغفاً): نه خووشيهكه لاوازى و

زمبوونى بؤ جيپهئشت.

وَرِثَ فلاناً: فلانكەسى كرده ميراتگرى

خوى ۵ خستيه ناو ليستى

ميراتگره كانيهوه.

وَرَّثَ فُلَانًا مِنْ فُلَانٍ: میراتی فلانکەسی
بۆ فلان دانا.

الإرث: ئەوەی دەبێتە میرات.

الإرث: میرات.

التراث: میرات.

الميراث: میرات ە (ك: مواريث) ە (علم
المواريث): زانیاری دەربارە
چۆنیەتی دایەشکردنی میرات.

الواریث: صیغەتێکە لەصیغەتەکانی
خودا ە واتە باقی و بەردەوام
میراتگیری زەوی و ئەمەوی
لەسەرپەتی و خامەنی حەقیقی
هەموو بونەومەر هەرخۆی دەمێنێ و
هەریوەو هەردەبێ.

الوراث: میرات.

الوراثه: (علم الوراثة): زانیارییەکە
باس لەوەدەمکات چۆن دیاردە
سروشتییهکانی زیندو لە
چینیئەکەمەو دەرئەزەریئەمەو بۆ
چینیئەکی تر دیاردە پەچەلەکی و
نەژادییهکان چۆن لەباوک و
باپیرانەمەو دەرئەزەریئەمەو بۆ ئەمەو
وەچەکان.

الورث: بەمانا (الإراث) دێ ە شتی
تەرپۆ تازە.

الورث: بەمانا (الإراث) دێ.

الوريث: پەکیک لەمیراتگەرکان.

وَرِخَ الْعَجِينُ يُوْرَخُ وَرَخًا: هەویرمکە شل
بوو بەهۆی زۆر ناوی.

وَرِخَ الْمَكَانُ: شوپنەکە گزۆگیای زۆر بوو
گیاو گزەمکە تێک چەرژا.

اوْرَخَ الْعَجِينُ: ناوی هەویرمکە ی زۆر
کرد بۆئەمەوی شل بێیتەمەو
داهێژی.

وَرِخَ الْكِتَابُ: میژووی بۆ کتێبەکە
دانا.

تَوْرَخَ الْعَجِينُ: بەمانا (وَرِخ) دێ.

تَوْرَخَتِ الْأَرْضُ: زەوییهکە تەر بوو.
استوْرَخَتِ الْأَرْضُ: زەوییهکە تەر
بوو.

الْوَرِخُ: درەختێکە دەشوبێتە داری
مەرخ وەلێ گەلایەکی تەپ و تۆزاوی
هەیه پەلکە گەلایەکانی باریک و
دریژۆکەپە و مکوو گەلای رومکی
تەرخون یان کەمێک لەو
گەورەترە.

الْوَرِيخَةُ: هەویری شل و داهێزاو
بەهۆی ناوی زۆرمەو ە زەوی
تەرپوو.

وَرَدَ يَرِدُ وَروداً: نامادەبوو.

وَرَدَ أَنْفُهُ: لوتی درێژبوو.

وَرَدَتِ الشَّجَرَةُ: درەختەکە گۆلی کرد
ە گۆلی دەرکرد.

وَرَدَ الْمَكَانُ (أو على المكان): چوووە سەر

شوینمهکه بهسمر شوینمهکهی دا روانی ۵
چووہ ناو شوینمهکه.

وَرَدَتِ الْحَمِيَّ فَلَانًا: لمرزوتا ناو بهناو
توشی فلانکس بوو ۵ رۆژه نا
رۆژنیک یان بهسی رۆژ جارنیک
لمرزو تای توش دمیج.

وَرَدَ الْفَرَسُ وَغیره یۆرْدُ وَرْدَة: نهسبهکه
سورنکی مهیلهو زمردبوو ۵ سوری
زمردباو بوو.

اَوْرَدَ فَلَانُ الشَّيْئِ: فلانکس شتهکهی
نامادمکرد.

اَوْرَدَ الْخَبَرَ: ههوالهکهی باس کرد ۵
ههوالهکهی گیرپاوه.

اَوْرَدَ الشَّيْئِ: وای کرد بجپته سمر
شتهکه ۵ دهگوتری: (اَوْرَدَ الْمَاءَ): وای
لی کرد بجپته سمر ناومهکه.

وَارْدَة: لهگهلی دا چوو.
وَارَدَ الشَّاعِرُ الشَّاعِرَ: شاعیرکه

شیعری بهشیوهی شاعیرنکی تری
هاوزهمان داناو شیعرمکانیان زۆر
لنیک چوو بوون بهبیئ ئهوهی ئهم
دوو شاعیره پهکتریان بینیبی یان
بهرههه می پهکتریان خویندیبیتهوه ۵
لهفهه می شیعری دا پیی دهگوتری:
(توارد الأفكار).

وَرَدَتِ الْمَرَاةُ: نافرتهکه کولمی سور
بوون ۵ دهسگوتری: (وَرَدَتِ خُدها):

کولمی سور بوون.

وَرَدَتِ الشَّجَرَة: درهختهکه گولی کرد.
وَرَدَ فَلَانُ الثَّوْبَ: فلانکس
پۆشاکهکهی رهنگ کرد ۵ ومکوو
رهنگی گول.

تَوَارَدَ الْقَوْمُ الْمَاءَ: خهئکهکه
بهیهکهوه چون بۆسمر ناومهکه.

تَوَارَدَ الشَّاعِرَان: دوشاعیرمهکه لهفظو
مهعنای جامه شیعیریهکهیان
ومکوو پهک وابوو بهبیئ ئهوهی
پهکتر بیننو بهرههه می پهکتریان
دیپی.

تَوَرَّدَ: داوای چونهسمر ئاوو
ناوخواردنهوهی کرد ۵ داوای گولی
کرد ۵ پیی شیکهوت.

تَوَرَّدَتِ الْخُدُ: کولمی ومکوو گولی
سوری لی هات.

تَوَرَّدَ الْمَاءَ: چووہ سهرناو بو
ناوخواردنهوه.

تَوَرَّدَ الشَّيْئِ: شتهکهی نامادمکرد.
تَوَرَّدَتِ الْخَيْلُ الْبَلَدَ: رهوه ماینو
نهسپهکان کۆمهل کۆمهل چونه ناو
شارمهکهوه.

استَوَرَّدَ: داوای چونهسهرناوو
ناوخواردنهوهی کرد.

استَوَرَّدَ الْمَاءَ: چووہ سهرناومهکه.
استَوَرَّدَ الشَّيْئِ: شتهکهی نامادمکرد.

چوون بۆسەر کاریزاوو بیر
بەمەبەستى ئاوغرتن ئاۋ
بەيداكردن ئەۋ خوشترانى دىبىزىن
بۆ سەر ئاۋ بۆئاۋ خواردنەۋە
بەشەئاۋو نۆرە ئاۋ ۋ بۆلە بالئەدە
سوپا ۋ بەشىك لە شەۋ كە
بېۋىستىن مەۋفە نوپىزى تېدا بكا
بەشىك لەقورئان و يادكردىن خودا
كەمەۋفە كىرەبەستى بەعادەت
بىيانخوینى ۋ دەئىنى (قرأت وردى):
وېردەكەم خوینىد ۋ ناۋىكە
لەناۋمگانى لەرزو تا ۋ بەلگە
نامەبەكە ژمىرەارو كارمەندى
تاىبەت زانىارى بېۋىستى تېدا
تۆماردەكا ۋ چەند قەرزدارەۋ
چەندى داۋەۋ چەندى لەسەر ماۋە
ۋ (ك: أورد).

وردان: (بىت وردان): دەمەبەستى
بەچوگە ۋەكوۋ قالونچە ۋاىە پەنگى
سورە، بەزۆرى لەحەمام ۋە تەۋالەت
دا دەبىندىن ۋ (ك: بنات وردان).
الورد: ناۋە بۆ بەكجار ۋ تاكى (الورد)
ۋ مېنەنى (الورد) ۋ (عشىة وردة):
زەردەبەرى ئىۋارە كاتىك خۇرئاۋا
دەبىۋ كەنارى ئاسمان سورەمىن
يان زەردابىۋ سورابى ئاسۋ لەكاتى
خۇركەموتن دا ۋ بەزۆرى ئەۋ دېمەنە
نېشانەى گرانىۋ ۋەتەۋ ۋەپىيە.

استورد السلعة: كالاكەى لەدمەروەى
ولات ھىنايە ناۋ ۋلاتەۋە ھاورەدى
كرد.

استورد فلان الضلالة: فلانكەس
گومرايى ھىنايە ناۋ ۋلاتەۋە.
المورد: شوپىنى ئاۋ ۋەرگرتن ۋ رىگا
سەرچاۋەى بۆۋ.

المورد: رىگاى چوون بۆسەرئاۋ بۆ
ئاۋ خواردنەۋەۋ ئاۋدانى ئازەل
رىگاى پان ۋ بۆۋ ۋ شەقامەپى.

الوارد: رىگا ۋ بېۋى ئازاۋ چاۋنەترس
ۋ بېشەتاۋ چاۋ ساغى رىگا
قورئان دەفەرمەۋى: ﴿فَارْمُوا
وَارِدَهُمْ﴾ ۋ دەشگوتى: (فلان وارد
الأربة): فلانكەس لوتىدەزە.

السواردات: ئەۋكالاۋ كەرمەستانەن
حكومت لەۋلاتانى دەرۋە
دەمىكرىۋ دەمىانەينى بۆئاۋ ۋلات.

الساردة: خەلك كەدەچىن بۆسەر
كارىزۋ بىر بۆ ئاۋ ھەلئىجان
ئاۋدانى ئازەل ۋ شەقامەپى ۋ (شفة
وارد): لىجى شۆۋ ۋ (شجرة واردة
الأغضان): دەرختى: لقو ۋ بۆپەكانى
شۆۋبەينەۋە.

الورد: گول؛ گولۋ پوۋەك يان گولۋ
دەرخت.

الورد: پوانىن بەسەر ئاۋو شتى ۋا دا ۋ

الْوَرْدَةُ: رهنگی گون.

الْوَرِيدُ: همر ږهگو دهمارنك خوښ
لهجهستموه بهرئ بؤدل ۵ (مُفَرَد
الوریدین): دوو ږهگن لهژیر
سورچهکومن ۵ (جبل الوريد):
ږهگنکه عمرهې وایان زانیوه ږهگی
لامله.

الْوَرِيْدَةُ الطَّغْلِيَّةُ: نهخوشیبهکه
دیاردمهکی لهرزوتایه توشی مندل
دمهې.

الْوَرُ: کَلَوْتُ ۵ ههرزانی وگوزمران
خوشی.

وَرَسَ النَّبْتُ يَرْسُ وِرْسًا: ږوهکهکه
سهوز بوو.

وَرَسَتْ الصَّخْرَةُ: بهردمهکه لهناو ناودا
قهوزاوی بوو، وای لیهایت سهوزی
نواندو خلیسک بوو.

اورس الشجر: درهختهکه گهلاي کرد.
اورس الرُمْتُ: رومکی رهمث گهلاکهي
زهرد بوو.

اورس المكان: شوینهکه گیای وهرسی
لی ږوا.

ورس الثوب: قوماشهکهي ږهنگ کرد،
بهگهلاي وهرس.

الوارس: زهرد ۵ دهگوترئ: (أَصْفَرَّ
وارس): زهردی کهسکون، شتيك زور
زهردي.

الْوَرَسُ: ږومگي که لهخي زانی
(القرنية) په لهولاتی عمرهې و
حهبه شهو هیندوستان دهرؤ،
بهردمهکی لهکاتی کامل بون و
پيگهيشتن دا بهجهند غودميهکی
سورباو دادمپوشري، هندی
هرژوپالی پيومي به ږهنگکردنی
پوشاکي ناوړيشم بهکاردهيندرئ
چونکه مادميهکی سوري تيدايه.

الْوَرَسِيُّ: شتيك پال بدرئ بولای
ومرس ۵ جورنکه لهباشترین داری
گوپزو شتي وا که کاسهو کهوچکی
لی دروست دهکړئ.

الْوَرَسُ: ههرشتيك بهرومکی وهرس
ږهنگ بکړئ ۵ دهگوترئ: (ثوب
ورس وملحفه ورسة).

ورس يرس ورشاً: خمهفتی بهکردهوی
ناشیرین وهرپوېچ خوارد ۵ چاوچنوک
بوو تهماعی کرد ۵ زوری خواردو شتي
ماشيهوه.

ورس عليهم: لهکاتی نان خواردن دا
چووه لایان و خولگیان نهکرد نانیان
لهگهل بخوا.

ورس من الطعام شيئاً: کهميکی له
خواردنهکه خوارد.

ورس يورس ورشاً: چوست وچالاک بوو.
الورس: خواردنيکه لهشير دروست

دمكړئ ۵ (قراءة ورش): جوړه
قورنانخویندنيك ښه نېسبته دمدري
بډولای عوسمانی كورې سهعيد
(القارئ).

الورشان: بالنده په كه له پېرې
(الحماميه) په كه ميك له كوټر
گه وورتره ۵ زېدى سهرمكى ولاتى
نه وروبايه به كوټمه ل و پلېول
رېدمكه ن بډ ولاتى شامو عيراق ۵
(ك: ورشان ووراشين).

ورصت الدجاجة ترص ورسا:
مريشكه كه به يه كجار هيلكه كه
كرد.

اورصت الدجاجة: به مانا
(ورصت) دى.

ورط الشين ورطا: شته كه ي شاردده.
ورط فلانا: فيلى له فلانكس كرد.
اورط فلانا: فلانكسى خسته
چورتمه وه.

اورط ابله: حوشرمه كه ي شاردده.
اورط ابله في ابل اخرى: حوشرمه كه ي
خوى خسته ناو حوشرى ترمو مو
گومى كرد شاردپه وه.

اورط الشين: شته كه ي شاردده.
وارطه موارطة وورطا: فيلى لى
كرد.

ورطه: خستيه ناو چورتمه وه، خستيه

ناو گډپه ندموه.

ورط ابله في ابل اخرى: حوشرمه كه ي
خوى خسته ناو حوشرى ترمو مو
شاردپه وه.

تورط: بډ موطاوعه ي (ورطه) دى.
تورط في الامر: كه وته ناو نيشه كه مو مو
توشى چورتم بوو ۵ سهرى لى
شيواو نه يزانى چو ن خوى رزگار
بكا ۵ له ناو روداوو كارمكه دا فهوتا ۵
به هيلاك چوو.

تورطت الماشية: ناژه له كان كه وته
قورپه وه ۵ پان كه وته شوپننيكى
سامناكه مو رزگار يونيان نيه.

استورط في الامر: له كارمكه دا سهرى
لى شيواو نه يزانى چو ن خوى
رزگار بكا ۵ له گډپه ندمو گيژاومكه دا
فهوتا ۵ سهرى تيډاچوو ۵ دمگوترى:
(استورط في جالتي): كه وته داوى
منه وه رزگارى نه بوو.

الورط في الصدقة: ناژه ل و مالى
جياچيا كه نه گه نه هدى زهكات
كوټكرين هوه بوئه وه ي بگه نه
نه نده زهكات ليدمر كردن ۵ پان
به پيچه وان هوه ناژه ل و مالىك هى
يهك كه س بى و زهكاتيان لى بكه وى
دابه شيان بكه ي به سهر چمند
كه سيك دا بوئه وه ي زهكاتيان لى
نهدا ۵ پان ناژه له كانى تيكه ل

وَرَعَ فُلَانًا عَنِ الشَّيْئِ: فلانكهسى
لهشتهكه مهنع كرد.

وَرَعَ فُلَانًا: قسهى لهگهل فلان داکرد،
راویژی پڄ کرد.

وَرَعَ بَيْنَهُمَا: لهمپهرى خسته
نیوانیانوه.

وَرَعَ فُلَانًا عَنِ الشَّيْئِ: فلانكهسى
لهشتهكه مهنع کرد ۵ لهحهديشى
عومهردا هاتووه: (وَرَعَ عَنِّي فِي
الِدِرْهِمِ وَالِدِرْهِمِ): مههئله
کيشهکاری درههه دوو درههه بيته
لام بوخوٲ برپار بده بويان و
سولحيان بکه.

وَرَعَ الْإِبِلَ عَنِ الْمَاءِ: حوشترهكهى
لهئاومكه گيراپيهوه.

وَرَعَ الْفَارِسُ الْفَرَسَ: سوارمكه
ئهسپهكهى بهلغاو (بهههوسارو
رئشهه) بهستهوه ۵ دهگوتري: (ما
وَرَعَ أَنْ فَعَلَ كَذَا): درؤى نهکرد
كهئهوهى کرد.

تَوَرَّعَ فِي الْأَمْرِ: لهكارمكهدا توشى
نيحراجى بوو.

الرَّعَا: خوگرتنهوه لهشتى حمرامو
نارهوا ۵ نهدهبو ويقار ۵ دهگوتري:
(هُوَ حَسَنُ الرَّعَا): ئهو پياوه
ههلسو كهوتو شيوهى جوانو
پهسهنده.

بهنازهلى تربكاو لهناو ئازدهلى
كهسانى تردا گوميان بكا ۵ پان
نازهلهكاني لهشوينيك بشاريتهوه
بوئسهوهى ههرمانبهرمكاني
كوكرهوهى نهپان بينى.

الْوَرَطَةُ: زهلكاوو چال كهپڄهكى لى
هاتنهدهرموهى نهپڄ ۵ نهشهكوتو
غارى زور قولو پيچاو پيچ ۵ چالو
كهندري قولو بى سهروبن ۵
قوروليتيهى زور ۵ ههركارو
كيشهيهك خوٲى رزگاركردى
زهحمهت بى ۵ فهوتان ۵ (ك:
ورطات، ووراط، وأوراط).

وَرَعَ يَرَعَ وَرَعًا: خوٲى لهحمرام پاراست ۵
تهنانهت دوايى ئهم ماناهه
گواستراومتهوه بو خوگرتنهوه
لهههندي شتى جهلالو موباحيش.
وَرَعَ وَرَعًا: ترسنوك بوو ۵ بچوك بوو ۵
زمعيف بوو.

وَرَعَ يَرَعُ يَفِرُّ وَرَعًا: خوٲى پاراست
لهحمرامو شتى شوبهه.
وَرَعَ يَفِرُّ وَرَعًا: خوٲى لهحمرام
پاراست.

وَرَعَ بَيْنَهُمَا: لهمپهرى خسته
نیوانیانوه.

وَرَعَ بَيْنَ الْقَوْمِ: ئاشتهوايى خسته
نيوان خهلكهكه.

وَرَفَ النَّبْتُ وَالشَّجَرُ يَرْفُ وَرْفًا وَوَرِيفًا:

پرووهك و درمختهكه رازاپه‌ومو جوان و
گه‌شه‌دار بوو.

وَرَفَ الشَّيْنُ: شته‌كه گه‌شاپه‌ومو

بريسكه‌دار بوو.

وَرَفَ الظِّلُّ: سيبهرمكه فراوان و

درنژخايه‌ن بوو.

اَوْرَفَ الظِّلُّ: به‌مانا (وَرَفَ) دئ؟.

وَرَفَ الظِّلُّ: به‌مانا (وَرَفَ) دئ.

وَرَفَ الشَّيْنُ: شته‌كه‌ی مژي.

وَرَفَ الْأَرْضُ: زه‌وييه‌كه‌ی به‌شبه‌ش
کرد.

الرِّفَّةُ: سه‌وزو ناسكو ته‌رو تاز.

الرِّفَّةُ: كا؛ گزوكيای وشکی گيره‌كراو.

وَرَقَ الشَّجَرُ يَرِقُ وَرْقًا: درمخته‌كه گه‌لای

کرد گه‌لا‌كه‌ی هاته‌دمرو پان بؤوه
گه‌لا‌كه‌ی هه‌لومراند.

وَرَقَ فُلَانُ الشَّجَرَةَ: فلانكه‌س گه‌لای

درمخته‌كه‌ی رنی، ليی كرده‌وه.

اَوْرَقَ الشَّجَرُ: درمخته‌كه‌ی گه‌لای کرد،

گه‌لا‌كه‌ی به‌ته‌واوی دهركه‌وت.

اَوْرَقَ فُلَانُ: فلانكه‌س دموله‌مه‌ند بوو،

مال‌و سامانی زؤر بوو.

اَوْرَقَ طَالِبُ الْحَاجَةِ: داواكه‌رمكه،

خاو‌من پي‌ويستيا‌ته‌كه تی شكاو

هيچی بؤ جی به‌جی نه‌بوو.

اَوْرَقَ الصَّائِدُ: نيچيره‌وانه‌كه نه‌يتوانی

نيچيرمه‌كه بگرئ هاشيل بوو.

اَوْرَقَ الْغَازِي: غه‌زاكه‌رمكه

ده‌ستكه‌وتی جه‌نگی ده‌ست
نه‌كه‌وت.

وَارَقَهُ: ليی نزيك بؤوه
دمگوتري:

(مازلتُ مِنْكَ وَلَكَ مَوَارِقًا): هه‌ميشه

من ليته‌وه نزيكم.

وَرَقَ الشَّجَرُ: درمخته‌كه گه‌لای

دهرکرد.

وَرَقَ فُلَانُ: فلانكه‌س كاغه‌زی

ناماده‌كردو تييدا نوسی
فلانكه‌س

نوسه‌ری په‌كيکی تر بوو.

تَوَرَّقَ الْحَيَوَانُ: حه‌يوانه‌كه گه‌لای

خوارد.

استَوَرَّقَ: داوای زه‌وی کرد.

الْأَوْرَقُ: له‌هه‌موو شتیک دا نه‌وميه

په‌نگی خاکی بی
هه‌روا ناوه‌بؤ

مروقی سه‌وزمو گه‌نم په‌نگ
بؤ

حوشتریک سبی مه‌يله‌و په‌ش بی

گورگ
ته‌پو تۆز
ماستو شیر

به‌شیک له‌سې به‌شی شيربي دويه‌ش

له‌سې به‌شی ناوبی
سالی بی باران

(وشكه سال)
(زمان اوراق):

رؤزگاری قاتو قری.

الرِّقَّةُ: زه‌وی له‌کاتی گهرمادا بارانی لی

بداو گياوگزی لی بپروي و سه‌وز

هه‌لگه‌پي
مال‌و سامان
زيو

ده‌ره‌می سکه لی دراو
(ك: رقات

ورقون).

الْوَرَّاقَةُ: درمختی سهوزو گه لادارو
پوشناخ.

الْوَرَّاقُ: دیمه‌نی سهوزی زموی به‌هوی
گیاو گزمه ۵ دمگوتری: (ما أحسن
وَرَّاقَهُ): چهند شیومو دیمه‌ن و جلو
پوشاکی جوان و ریک و پیکه.

الْوَرَّاقُ: کاتی پشکوتنی درمخت و
گه لاکردنی.

الْوَرَّاقَةُ: پیشه‌ی کتیب نویسنده‌ی بؤ
خه‌ئک.

الْوَرَّاقُ: (مُورِّقُ الْكُتُبِ): نهوکه‌سه‌ی
کاغز ناماده ده‌کاو کتیب بؤ خه‌ئک
دمنوسیت‌هوه ۵ که‌سیک دیر‌ه‌می
زوربی ۵ (رجل وراق): پیاوی
خاومن زیو.

الْوَرَّاقَةُ: میننه‌ی (الْوَرَّاقُ) ۵ همروا
ناوه بؤ به‌رکه‌کاغزیک په‌ق و پتهو
چار گۆشه‌یه‌کی دموران دموری
بؤکراوه له‌سمر میز دادمنری
نوسمر نه‌وپه‌ره‌ی که‌دمیه‌وی
له‌سمری بنوسی دمیخته‌ی سمر نهو
به‌ره‌ی پته‌وه بؤنه‌وه‌ی نووسینه‌که‌ی
خواروخ‌یج نه‌بی ۵ سندوق‌یک داره
جوری زوره، کاغزی نویسنی تیدا
هه‌ئده‌گیری.

الْوَرَّاقُ مِنَ الشَّجَرِ: به‌لکه‌ گه لا که
دمارمه‌کانی دیارب‌ن ۵ دنیا ۵
جوانی و رازاومی جیهان ۵ جوانی

گه‌ل و نه‌ته‌وه.

وَرَّقُ الْقَوْمِ: مندا‌ل و تازه پی‌گه‌یشتوانی

گه‌ل ۵ یان گه‌نج و لاهه لاهه‌کانی
نه‌ته‌وه.

وَرَّقُ الشَّبَابِ: ته‌رو تازه‌یی گه‌نجی و
نیشات و ته‌رده‌ماخی ۵ پیستی ته‌ئک
که‌له‌سهری بنوسری ۵ ههرشتیک
له‌سهری بنوسری یان له‌سهری چاپ
بکری ۵ مال و سامان که‌زیوو حوشترو
شتی وایی ۵ دمگوتری: (اختبط منه
ورقاً): خیر و بی‌ری لئی ده‌ستکه‌وت ۵
چوپراو‌گه‌ی خوین که‌به‌ شیوه‌ی
که‌وانه‌یی بکه‌ویت‌ه‌ سهر زموی ۵
خوینی کلؤ که‌له‌برین بکه‌ویت‌ه
خوار.

الأوراق المصرفية: چه‌کیکه‌ بانک
دمری ده‌کا نه‌وه ده‌که‌یه‌نی که
پیویسته بری پاره‌ی دیاریکراو
بیری به‌هه‌ئگری نه‌وچه‌که.

الْوَرَّقُ: زیو ۵ سکه‌لیدراو بی یان نا
(ك: أوراق ووراق).

الْوَرَّاقَاءُ: کۆتر ۵ دپله‌ گورگ ۵
درمخت‌کۆیکه‌ بالاپیاویک به‌رز
دمیت‌ه‌وه، گه‌لایه‌کی خری که‌وانه‌یی
هه‌یه‌ هه‌موو ناژه‌ئیک دمیخوا،
لاسکه‌که‌ی ته‌پ و تۆزاوی گه‌لاکه‌ی
زور سه‌وزه له‌شیوو دۆل و دم
روباردا دمروئ.

الْوَرَقَةُ فِي الْقَوْسِ: عهیبو لهککهی
کهوان.

الْوَرَقَةُ: گهنم ږنگی ۰ بؤر ۰ ږهشو
سپی ۰ به زوری ږنگی خوشتردا
باقی نازله لکان دا بهرچاو دهکوهی.
الْوَرَقَةُ: تاکي (الْوَرَق) ۰ پیاوی پیاوانه،
پیاوی خوږی ۰ دهگوتري: (هو ورقه
وهي وَرَقَة): نهو پیاوه نهو نافرته
هیچو ږوچو خوږیږیه.

الْوَرَقَةُ: (شجرة وَرَقَة): درختیکی
پرگه لاو چړه ۰ گه لا سهوزو جوانه.
الْوَرِيقَةُ: درختی پرگه لاو سهوزو
تهړده ماخ.

وَرَكْ يَرَكْ وَرَكَا: زهختی خسته سمر
کلوتی.

وَرَكْ وِرَوَكَا: لهسمر تهنیشت راکشا.
وَرَكْ عَلَى الدَّابَّةِ: قاجی لهسمر ولاخه که
نوشتاندهوه بوننه وهی پشوو بدا پان
دابه زئ.

وَرَكْ بِالْمَكَانِ: له شویننه که دا نیشه جئ
بوو مایه وه.

وَرَكْ عَلَى الْأَمْرِ: دسه لاتی بهسمر
کارمکه دا شکا.

وَرَكْ الشَّيْءِ وَرَكَا: شته کهی خسته ناست
کلوتی (سمتی).

وَرَكْ يَوْرَكْ وَرَكَا: سمتی گه وره بوون،
(فهر أورك وهي وركاء).

وَرَكْ بِالْمَكَانِ: له شویننه که تیږه پری.

وَرَكْ عَلَى الدَّابَّةِ: لهسمر بهشتی
ولاخه که قاجی نوشتاندهوه کلوتی
خسته سمر زینه که.

وَرَكْ عَلَى الْأَمْرِ: دسه لاتی بهسمر
شته که دا شکا.

وَرَكْ فِي الْوَادِي: به ناو شیوو دوله که دا
ږوی.

وَرَكْ فِي الْيَمِينِ: له سویند خوارده که
دا نیاززی نهوه نه بوو که سویند مرکه
مه بهستی بوو.

وَرَكْ الشَّيْءِ: شته کهی خسته ناستی
سمتی خوی.

وَرَكْ الْمَكَانِ: شویننه کهی جئ هیشت
خسته دوا خوږه وه.

تَوَارَكْ: زهختی خوی خسته سمر
کلوتی.

تَوَرَكْ: زهختی خوی خسته سمر
کلوتی.

تَوَرَكْ فِي الصَّلَاةِ: له دانیشتنی
ته حیاتی نوږدا سمتی راستی
لهسمر قاجی راستی دانواو
سمر په منجه کانی رویان له روگه بوو،
سمتی لای چه پی لهسمر زهوی دانا
سمر په منجه قاجی چه پی له لای
راستیږه وه هیڼایه دمر.

تَوَرَكْ عَلَى الدَّابَّةِ: لهسمر بهشتی
ولاخه که قاجی نوشتاندهوه

بهمه بهستی نهووی دابه زئ یان
قاجی بجه سیته وه.

تَوْرَكْ بِالْمَكَانِ: له شوینه که نیشته جئ
بوو، مایه وه.

تَوْرَكْ عَنِ الْحَاجَةِ: له ناست
پیداویستییه که دا که مترخه م بوو
تەمبەلئ کرد.

تَوْرَكْ لِفَلَانٍ وَفَلَانًا: پئ پیلکه ی
هینایه قاجی فلانکه سو به زموی
دادا.

تَوْرَكْ عَلَى الْأَمْرِ: دمه لاتی به سمر
کار که دا شکا.

تَوْرَكْ الصَّبِي: مندا له که ی خسته
کلۆتی وای لی کرد زهخت بکاته
سه ری.

المَوْرَك: نهو شوینه ی سوار قاجی
ده خاته سمر ه حەبل و قەیاسه که
بارگه نه ی پئ له سمر پشته
ولاخه که ده بهستی.

المَوْرَكَة: نهو شوینه ی سوار قاجی
ده خاته سمر له سمر پشته ولاخ ه
(ناو زهنگی) ه نهو شوینه ی زین و
بارگه نه که سوار قاجی له سمر
دهنوش تی نیته و به مبهستی
حه سانه وه یان دابه زین.

المیرکة: نهووی له پی شه وه ی
بارگه نه دایه و سوار که مانند بوو
قاجی ده خاته سمر.

الوارك: نهو شوینه ی بارگه نه که سوار
قاجی ده خاته ی سمر له کاتی
ماندوبون دا بو شه وه ی بجه سیته وه ه
نهو به شته ماله ی به پی شه وه ی
بارگه نه دا دمه ری و له ژیری
دهنوش تیته وه.

الوْرَكْ: ژوور پانی ئاده میزاد ه کلۆت
(سمت) ه که وانی دروستکراو
له قه ده دار (بنه دار) ه (ک: أوراك).

الوْرَكْ: ژوور پان ه سمت و کلۆت.
وَيْكُ الشَّجَرَة: قه دی دار (بنکی دار) ه
(أوراك).

الوْرَكْ: ژوور پان ه که وانی دروستکراو
له قه دی دار ه له بنکی دار ه
ته نیشتی که وان ه ری پموی تیرمه که
له ناو که وان دا ه (ک: أوراك).

الوْرَكِي: بنه ماو سهرچاوه ی شت ه
دمگوترئ: (إِنَّ عِنْدَهُ لَوَزَكِي خیر):
سهرچاوه ی هه وانه که لای نه وه.

الوْرَكَاءُ: مینینه ی (الأورك) ه نافرمتی
سمت و که فه ل گه وره ه پاشپان.

الوْرَكَانَة: نافرمتی سمت و که فه ل پان و
زل.

الوْرَلْ: گیانه به ریکی لوت دریزو کلک
دریزه ه له هه ندئ شوین پی دهلین
(قوړی) ه قه دباریک و کلک لوس و
سفته له سوسه مار دریز تره و
له تیمساح کورتره له ناو و شکانی و

د مړيادا دمزی، دوپشكو مارو كرمو	ږموی كړد لمبه كار هیټانی بوئی
قالونجه دمخو، عمر مې به لایانه وه	خوش و میکیاج كړدن دا.
پیسو و فیزی لی دمكه نه موو نایخون	الوارنية: كلوت، سمت.
ه (ك: اړال وورلان وارؤل).	وَرْنَة: ناوی مانگی ذیلقه عیده بووه
وَرْمَ يَرْمَ ورمأ: هاوسا.	له پېش هاتنی نیسلام دا.
وَرْمَ اَنَقَه: رقی هه لسا.	الورنيش: مه حلولی مادهی راتینجییه
وَرْمَ التبت: روهكه كه راساو دريژ بوو ه	يان زميتی جه فوف بوو
(فهو وارم).	خوجه وركردن به كاردی.
اورمَت الناقة: حوشترمه كوانی	وَرَه يَوْرَه وړهأ: گیلو نه حمه ق بوو.
هاوسان، كوانی ږمپ بوون.	وَرَه الكتيب: كومه له گله كه خوی نه گرت
اورمَ فلانأ: قسه يه كي به گوئی	داروخا.
فلانكس دادا رقی پې هه لسا.	وَرَهَت الریح: بایه كه به نارېك و پېكي
وَرَمَ فلان بانقه: فلانكس خوی به زل	هه لی كړد.
زانی و فیزی نواند.	وَرَهَت السحابه: هه ورمكه بارانی زور
وَرَمَ الجلد: پېسته كهی والی كړد	بوو ه (فهو اوره وهي وړهأ).
بهاوس.	وَرَهَت المرأة: نافرته كه به زی زور
وَرَمَ اَنَقَه: رقی هه لسان توپه ی كړد.	بوو ه (فهي وَرَهَة).
تَوَرَمَ: فش بوو، رقی هه لسا.	تَوَرَه في عمله: له نیشه كهی دا كاراما
الاورم: خه لك، يان زوربه ی خه لك ه	نه بوو.
زوربه ی سوپا.	الواريه: پان و فراوان ه دمگوتری: (دار
التورم: جوړه نه خو شیه كه له پېست	واريه).
دا يان له پمړدهی موخاطی دا كیمو	الورهاء: دمگوتری: (امراة وړهأ
زوخواو په پيدا دمكا.	اليدین): نافرمتي كه دهست بلاو
المورم: شوینی روانی ددانی خری ه	دهست قلشاو.
ددانی هارم.	الورده: لمبه لانی روخه ك و خونه گر.
الورم: شیرپه نجه.	وَدَر في الكلام: له قسه كړدن په لهی
تَوَرَن: زوری خو ئارایش داو زینه	كړد.

وَرَوَّرَ نَظْرَهُ: جاوی تی بږی.

الْمَوْزُورُ: هه لځه له تینم.

الْوَزِيرُ: چاوکز، کوږه مشه.

وَرَى الزُّنْدُ يَرَى وَرِياً: چهرخه که

شقارته که بهرده نهستی که ناگری لږ

دمر جوو ه (فهر وار).

وَرَى النَّارُ وَرِياً رِيَّةً: ناگره که هه لځه سا.

وَرَى الْإِبِلُ وَرِياً: حوشرمه که هه لځه بوو،

بهزی زوړبوو.

وَرَى اللَّهُ فَلاناً: خودا فلانکه سی توشی

نه خوښی ناوسک کرد.

وَرَى فلان فلاناً وَغَيْرَهُ: فلانکه س

له جمرگو سځ فلانی دا.

وَرَى الْقَيْحُ جَوْفَهُ: کیم و زوخوا ناوسکی

خوارد ه له حده دیتدا هاتووه (لأن يمتلئ

جوف أحدكم قَيْحاً حتى يريه خير له من

أن يمتلئ شِعْراً).

وَرَى الزُّنْدُ يَوْرَى وَرِياً: بهمانا (وَرَى) دئ.

وَرِيت النار: بهمانا (وَرَّتْ) دئ.

وَرَى الْمَخُ يَرَى وَرِياً: موخه که پته وو

پږبوو.

وَرَى الشَّحْمُ وَرِياً: بهزمه که روناوی زوړ

بوو.

وَرَى الْكَلْبُ وَرِياً: سهگه که رقی هه لځه ساو

کهوته ومږن.

اورى الزُّنْدُ: چهرخه که، شقارته که

ناگره که هه هاته دمر.

اورى الزُّنْدُ: ناگری چهرخو

شقارته که هه هینا په دمر.

اورى النار: ناگره که هه لځه سا.

اورى هَنْدَرَه عَلَيْهِ: حیقندو کینه ی

دمر باره ی نهو خسته ناو سنگی

خوږه وه، رقی لږی بوو.

اورى له رايًا: رایه کی بو دمر پږی،

بږو بو چونیکى تازه ی بوخسته پږو.

اورى السَّمْنُ الْإِبِلَ: هه لځه ی بهزو

چهوری حوشرمه کی زوړکرد.

واراه: شار ديه وه.

وَرَى عَنْ فلان: داکوکی له فلان کرد.

وَرَى عَنْ الشَّيْنِ: شته که ی مه بهست

بوو شتيکی تری درکاند ه

له حده دیت دا هاتووه که پږغه مېمر

(د.خ): (کان إذا أراد سفراً وَرَى

بغيره): نه گمر بیویستایه بچې بو

غزایه ک بهمه بهستی چه واشه

کردنی دوژمنان ناوی نهو شوپنه ی

مه بهستی بوو ناشکرای نه دمر کردو

شوپنیکى تری ناشکرا دمر کرد.

وَرَى فلان الزُّنْدُ: فلانکه س ناگری

له چهرخو شقارته که دمر کرد.

وَرَى الشَّيْنِ: شته که ی شارده وه ه

خستیه دوا خوږه وهو چه شاری دا.

تواری: خوږی پنهان کرد.

استورى الزُّنْدُ: ناگری چهرخو

شقارته که ی دمر هینا.

استوری فلانا رایا: داوی لهفلان کرد
رایهکی پی بلی و شارمزی بکا
بۆنهوی پهپهوی بکا.
الثریة: نهوی ئافرمتی چهپزدار
دمیبنی لهکاتی خوشتن دا ه
کهبریتییه لهزمرداو لیلییهکی
زۆرکه م.

الرّیة: همرشتیک ئاگری پی
داگری سینی، پلو پوشی بی یان
کاغهزو پهرو چیلکه داربی.
الواری: بهزی قهلهو ه همرشتیک
قهلهو بی.

الواریة: نهخوشیهکه توشی سیو
جگهر دمیج کۆکه کۆک پهیدا دمکا
لهنهخوشهکهدا و دمیکوژی.

الوزی: کیم و زوخاوێکه لهناو سک دا
پهیدا دمیج یان برینیکه خوین و
کیم و زوخاوی لی دی.

الوری: خهلك ه بونهومر.
الوزیة: همرشتیک ئاگری پی
هه لگرس.

الوری: بهزی قهلهو ه گوشتی قهلهو ه
میوان ه جیران.

وَزَا مِنَ الطَّعَامِ يَزَا وَزَا: پر بوو
لهخواردن.

وَزَا اللَّحْمِ: گوشتهکی برژاندو وشکی
کرد چهوایی تیدا نه هیشت.

وَزَا الْقَوْمِ الْقَوْمُ: خه لکه که نهتهوه که
هه ندیکیان له شهردا یان لهشتی تردا
داکۆکیان له هه ندیکیان کرد.

وَزَاتِ النَّاقَةِ او الفرس ونحوهما
براکبهما تَوَزَّيَا: حوشرمه یان
ئه سه به که سوارمه یان گلاند
له سه مرپشتی خۆیان خستیان خوار
مرد.

وَزَا فلانا: فلانکەسی به هه موو جوړه
سویندیک سویندی دا.

وَزَا الإِنَاءِ: قاپه که ی پرکرد.

تَوَزَّيَا: پر بوو له کیم و زوخاو.

تَوَزَّيَا الإِنَاءِ: قاپه که پر بوو.

الوزا: کورته بالای قهلهو و خه په
تۆله و جهسته پتهو.

وَزَبَ الْمَاءِ وَالشَّيْءِ: ناوکه
شله مه نییه که پهوان بوو.

اوَزَبَ فِي الْأَرْضِ: به ناو زموی دا رۆی.
المِيزَابُ الْمِيزَابُ: پهوانه مادهی
(أَزَب).

الوزاب: دزی کاراما.

وَزَدَ يَزِدُ وَزْدًا وَزْدَةً: شتیکی به کۆل
هه لگرت پستی ماندو بوو ه تاوانبار
بوو.

وَزَدَ لَهُ وَزَارَةٌ: بوو به شالیارو و مزیری
نهو.

وَزَدَ الشَّيْءُ وَزْدًا: شته که ی هه لگرت
له کۆلی دا.

- وَزَّ الرجلَ وَزْرًا: به‌سهر پیاوه‌که دا زال بوو.
- وَزَّ الثُّلَمَةُ: کونه‌که‌ی هاخنی، که‌لینه‌که‌ی گرت.
- وَزِدَ یَوْزُدُ وَزْرًا: تاوانی کرد، تاوانی پالندرا.
- اَوَزَّرَهُ: په‌ناو مه‌لجه‌ئی‌کی بؤ دابین کرد بؤئه‌وه‌ی تییدا بجه‌وئته‌وه ۵ شاردیه‌وه.
- اَوَزَّرَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی هه‌لگرت بؤخوی دانا خستیه شوینی شیایو خوی ۵ شته‌که‌ی برده بنچ و بناوانی خوی و کردیه دیکومینت ۵ بردی.
- واَزَّرَهُ علی الامر: له‌سهر کارمکه یارمه‌تی دا پشتگیری کرد ۵ بوو به‌ومزیری نه‌و.
- اسْتَوَزَّرَهُ: کردی به‌ومزیری نه‌و ۵ بردی.
- الْوَزَارَةُ الوَزَارَةُ: حال و مزعی ومزبرو پله و پایه‌ی له‌و فهرمانرپه‌وایه‌دا.
- اِئْتَرَّ: تاوانی کرد ۵ ئیزاری له‌بهر کرد، به‌شانی دادا دهرپیی کورتی له‌پئ کرد.
- الْوَزْنُ: کولی گران ۵ چه‌ک و سیلاح ۵ تاوان ۵ (ک: اوزار) ۵ دمگوتری: (اَعْدُوا اوزار الحرب): ئامیری جه‌نگیان ئاماده‌کردوه ۵ (وُضِعَتْ
- الحربُ اوزارها): شه‌رکه‌ی دامرکایه‌وه، ته‌واو بوو، کوژایه‌وه، شه‌ر وه‌ستا.
- الْوَزْنُ: په‌ناو مه‌لجه‌و، کئوی عاصی و قایم.
- الْوِزْرَةُ: پؤشاکئی بچوکه بؤ داپؤشینی شه‌رمگا ۵ (ک: وِزْرَات).
- الْوَزِيرُ: پالشت و یارمه‌تیدر ۵ وه‌زیر.
- المَوْزَةُ: زموییه‌ک بالنده‌ی (ئیومزه‌ی) تئیدابی.
- الْوَزْ: بالنده‌ی (ئیومز) ۵ بالنده‌یه‌که له‌قاز ده‌جی.
- وَزَعَ الإنسان وغيره: ئاده‌میزادمکه‌ی مهنع کرد حه‌بسی کرد ۵ لئی تورپه بوو.
- وَزَعَ الجیش: سوپاکه‌ی ریک خست و دایمه‌زراند بؤ شه‌رو به‌رگری.
- اوزع بینهم: جودا وازی خسته نیوانیان ۵ ریکی خستن.
- اوزع الشَّيْئُ: شته‌که‌ی ته‌قسیم کرد، لیکی جیاکردنه‌وه.
- اوزع فلاناً بالشَّيْئُ: کابرای هه‌لئاو دهنه‌ی دا بؤئه‌و شته.
- اوزع فلان بالشَّيْئُ وزوعاً: فلانکس به‌وشته هه‌له‌و گیر بوو خوی پئوه گرت و زئدمرپوی کرد تئیدا.
- واعضه: نه‌په‌یشت، کؤسپی خسته به‌رده‌می.

وَزَعَهُ: دابه‌شی کرد، لیکی
جیاکردنه‌وه.

وَزَعُ الصَّحِيفَةِ او المَجَلَّة: رۆژنامه
یان گۆفاره‌که‌ی به‌سه‌ر خوینهرانی
دا دابه‌ش کرد.

وَزَعُ الْبَرِيد: به‌ریده‌که‌ی دابه‌شکرد
نامه‌و نوسراوه‌فه‌رمیه‌کانی
گه‌یاننده‌ شوینی مه‌به‌ست.

وَزَعُ الْمَوْسِيقَارِ الْحَن: موسیقا
ژهنه‌که‌ له‌حنه‌کانی به‌سه‌ر
نامیرمکان دا دامبه‌شکرد.

إِثْرَع: بۆ موطاومعه‌ی (وَزَع) دی.

تَوَزَعُ الْقَوْمُ الشَّيْنُ بَيْنَهُمْ: خه‌لکه‌که
شته‌که‌یان له‌ناو خۆیان دا دابه‌شکرد
ه‌ ده‌شگوتری: (تَوَزَعَتِ الْأَفْكَار): بیرو
بۆچونی جیاواز دابه‌شیان کردوه
نازانئ کامه‌یان په‌په‌رمو بکا
ده‌شگوتری: (تَوَزَعُوا ضِرْفَهُمْ):
میوانه‌کانیان به‌سه‌رخۆیان دا
دابه‌شکردو بردیاننه‌وه‌ ماله‌وه‌ هه‌ر
خانه‌ خوینیه‌و کۆمه‌لیکی میوان
به‌رکه‌وت.

اسْتَوَزَعَهُ الْأَمْر: کاره‌که‌ی خسته
دلپه‌وه، وای لی کرد بیزانئو
په‌په‌رموی بکا ه‌ ده‌شگوتری: (استوزع
اللهُ شُكْرَهُ): خودا یارمه‌تی داو وای
لی کرد سوپاس کردنی خودای له‌لا

شیرن بئو بتوانئ نه‌نجامی بدا.

الْأَوْزَاع: جه‌ند تاقم و گروهبیک،
کۆمه‌لی جیاچیا ه‌ جه‌ند خانویه‌کی
دوو‌رکه‌وته له‌کۆمه‌لگای ئاده‌میزاد
دروستکراو له‌قه‌راخ و بیجاخی شار.

التَّوْزِيع: دابه‌شکردن له‌بوارى پهم
گرتن دا بریتییه‌ له‌به‌تالکردنی
په‌نگ له‌پوی توخی و که‌مو
زۆرییه‌وه‌و دابه‌شکردنی به‌سه‌ر
به‌شه‌کانی دا، هه‌روا دابه‌شکردنی
سیبه‌رو روناکی به‌سه‌ر وینه‌که‌دا
به‌شیومه‌یه‌کی ریک و پیک به‌زۆری
له‌وینه‌گرتنی ئاده‌میزادو ئیعلاناتو
شتی وا په‌په‌رمو ده‌کری.

الْمُتَزِع: نه‌فس به‌رز.

المُوزَع: نه‌وکه‌سه‌ی نامه‌و نوسراوی
پۆسته جیا‌ده‌مکاته‌وه‌و دابه‌شیان ده‌کا
یان رۆژنامه‌و گۆفاری ده‌زگای چاپو
بلاوکردنه‌وه‌ دابه‌ش ده‌کا.

الْوَاِزِع فِي الْحَرْب: نه‌وکه‌سه‌ی
سه‌ره‌مرشتی ریزه‌کانی سوپاده‌کا
له‌جه‌نگ دا ریزیک پێش ده‌خاو
ریزیک دینیتته‌وه‌ دواوه‌و ریکیان
ده‌خاته‌وه‌ بۆسه‌ر له‌نوئ چوونه
پێشه‌وه‌ ه‌ (ابن وازع): ناوی سه‌که‌ ه‌
(ك: وزعة ووزاع).

الْوَزْع: هه‌لنان و ته‌ماع به‌رنانه‌ بۆ
شتیک بۆ کاریک.

وَزَعٌ بِهِ يَزْعُ وَزَعًا: پارچه پارچه فرپئی دا
 ۵ بچر بچر دهری دا ۵ دمگوترئ:
 (وَزَعَتِ الْإِبِلُ بَوْلَهَا، وَزَعَتِ الطَّعْنَةُ
 بِالْدَمِ).

اوَزَعُ بِهِ: بهمانا (وَزَعُ) دئ.

وَزْعُ الْجَنِينِ: کۆرپهلهکه لهسکی دایکی
 دا ئەندامهکانی رِئِك خِران و
 شیوهی ئادهمی تیدا دمرکهوت و
 گیانی بهبهردا گراو جولایهوه.

الْوَزْعُ: پیاوی زهعیفو هیچ
 لهبارانهبوو ۵ بوکه خاتونکه ۵
 دمهبابهکه ودهوو مارمیلکه وایه
 پهلهی زمردو سوری بهجهستهوه
 ههن.

السَّوَزْعُ: ههلههرزین و ههلههتوله
 کهوتن.

الْوَزْعَةُ: بوکه خاتونکه.

وَزَفَ يَزِفُ وَزْفًا: پهلهی کرد ۵
 ههنگاومکانی کورت کردنهوه.

وَزَفَ إِلَيْهِ: نزیک بووه.

وَزَفَ فَلَانًا وَزْفًا: پهلهی لهفلانکس کرد.
 اوَزَفَ: پهلهی کرد.

وَاَزَفَ الْقَوْمُ: خهلهکه ههریهکهیان
 بهئهندازهی هاوهلهکهی بزئوو
 خهرجی خوی دهست نیشان کرد.

وَزَفَ: پهلهی کرد.

تَوَاَزَفَ الْقَوْمُ: خهلهکه ههریهکهیان

بهئهندازهی هاوهلهکهی خهرجی و
 بزئوی دانا ۵ دمگوترئ: (تَوَاَزَفُوا
 بَيْنَهُمْ): لهناو خویان دا مهسرهفیان
 دانا بوئهوهی بهیهکهوه مهسرهف
 بکهن ۵ لهیهکتر نزیک بوونهوه.

اوَزَكَّتِ الْمَرْأَةُ: ناهرتهکه پهلهی کرد.
 اوَزَكَّتْ فِي مَشِيَّتِهَا: بهشیوهی ناشیرین
 روئی ۵ رویشتهکهی نهشیاوو
 ناشیرین بوو.

وَزَمَ يَزِمُ وَزْمًا: روژی یهک ژهم نانئ
 خوارد ۵ شتی کهم و چکه چکهی
 کۆکردموه.

وَزَمَ الشَّيْئُ شَتَهُ: شتهکهی کهل کرد، کهلکی
 تی کرد.

وَزَمَ فَلَانًا بَغِيَةً: فلانکهسی بهدهم گهست
 ۵ گازی سوکی لی گرت.

وَزَمَ الدِّينَ: قهرزمکهی دایهوه.

وَزَمَ فِي مَالِهِ: کهمیک لهمالهکهی فهوتا،
 روئی تیداچوو.

وَزَمَ نَفْسَهُ: برپاری دا روژی یهک ژهم
 نان بخوا.

تَوَزَّمُ: حاج پبیا بهزموی دا بههیز بوو.
 الوَزَامُ: پهلهو خیرا.

الْوَزَامُ: گۆشتن و جهسته پپرو
 دامهزراوو ماسولکاوی.

الْوَزْمُ: ئەندازه ۵ گورزه باقله و شتی وا
 ۵ نهوگۆشتهی ههلو کۆی دمکاتهوه ۵

کارِیک لهکاتی خوئی دا نه‌نجام بیری.	(وَزَنَ الکَلَامَ).
الْوَزْمَةُ: نه‌ندازه ۵ یه‌ک ژهم نان خواردن له‌رُوژِیک دا.	وَزَنَ الشَّيْئِیْنِ: شته‌که‌ی خهرساند، مه‌زند‌ی کرد ۵ دم‌گوتری: (وَزَنَ ثَمَرُ النِّخْلِ): به‌ری درمخته‌که یان خورماکانی خهرساند.
الْوَزِيمُ: گورزه پاقله ۵ ماسولکه ۵ دم‌گوتری: (رجل وزیم): بیاویکی گۆشتن و تی‌کسم‌پراوه ۵ برزاو ۵ گۆشتی وش‌که‌وه‌بوو ۵ گۆشتی کوت‌کوت‌کراو ۵ شو‌ربای پاشما‌وهو بن‌کړ له‌بنکی مه‌نجه‌ل دا ۵ پاشما‌وهی ههرشتیک بی.	وَزَنَ السِّدْرَاهِمَ لَهُ: دیره‌مه‌ه‌کانی سکه‌دارکردن دوا‌ی کی‌شان سکه‌ی بو‌ی لیدان.
الْوَزِيْمَةُ: باقه پاقله، گورزه پاقله ۵ طه‌لعی دارخورما قه‌نشتی تی بکری و ته‌لقیح بکری نه‌مجار به‌توی‌کلی دار یان به‌شو‌رکه دارِیک به‌سه‌تری، نه‌و تو‌یک‌له‌ داره یان شو‌رکه داره‌ی برینی ته‌لقیحه‌که‌ی پی دمه‌سه‌تری ۵ پارچه گۆشت ۵ گۆشتی پان ۵ نه‌وگۆشته‌ی هه‌لُو کۆی دم‌کاته‌وه له‌هیلانه‌که‌ی دا.	وَزَنَ الشَّيْئِیْنِ دَرِهْمًا: شته‌که‌ی کی‌شانه کرد به‌کی‌شی دیره‌م.
وَزَنَ الشَّيْئِیْنِ يَزْنُ وَزْنًا وَزْنَةً: شته‌که بالآ بوو، به‌ر‌ب‌و‌وه ۵ پاسا‌وی هه‌بوو.	وَزَنَ نَفْسَهُ عَلَى الْأَمْرِ: نه‌فسی خوئی رام کرد له‌سه‌ر نه‌وکاره.
وَزَنَ الشَّيْئِیْنِ: شته‌که‌ی کی‌شا به‌ه‌وی ته‌رازو نه‌ندازه‌ی قورسی شته‌که‌ی دیاری کرد ۵ شته‌که‌ی به‌ده‌ست به‌رزکرد‌وهو بو‌ئه‌وه‌ی مه‌زند‌ی بکا بزانی قورسی و سوکی چه‌نده ۵ شته‌که‌ی مه‌زند‌ه کرد ۵ دم‌گوتری:	وَأَزَنَ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ مَوَازِنَةً وَوِزَانًا: هاوتایی و یه‌کسانی کرد له‌نیوان دو‌وشته‌که‌دا.
	وَأَزَنَ الشَّيْئِیْنِ الشَّيْئِیْنِ: کی‌شی شته‌که‌ی به‌نه‌ندازه‌ی کی‌شی نه‌و لی‌کرد ۵ کی‌شی دو‌شته‌که‌ی و‌م‌کوو یه‌ک لی‌کرد.
	وَأَزَنَ فُلَانًا: باداشی کرد‌وه‌مه‌کی فُلانی دایه‌وه.
	أَثَرَنَ الْعِدْلُ: لاتاپه‌کان به‌رام‌به‌ر بوون له‌قورسی و سوکی دا و‌م‌کوو یه‌ک بوون.
	أَثَرَنَ الشَّيْئَانِ: دو‌وشته‌که له‌کی‌شا و‌م‌کوو یه‌ک بوون.
	أَثَرَنَ فُلَانُ الدَّرَاهِمَ: فُلان‌که‌س دوا‌ی

الموزون: (شیء موزون): شتی

کیشراوو ئه‌ندازه زانراو.

الموزونة: (امراه موزونه): ئافره‌تی

کورتە بالاو ژیره.

المیزان: تەرازو، ئامیڕیکە شتی بێ

دەکیشری ە ئه‌ندازه‌ی کەسایه‌تی و

به‌های مرقفایه‌تی ە دەگوتری:

(اعرف لكل امرئ ميزانه).

المیزان الحسابی: لەبوازی ئابوری دا

دیاریکردنی پاره‌ی حکومه‌ته ئه‌وه‌ی

هه‌یه‌تی و ئه‌وه‌ی قهرزدارى و لاتانی

تره ە ئه‌وه‌ی هی ئه‌وه‌و قهرزه لای

ولاتان.

المیزان التجاري: روزنکردنه‌وه‌و

دیاریکردنی نرخى ئه‌و کالایه‌ی

په‌وانه‌ی دهرموه‌ی ولاتی کردوه

ئه‌وه‌ی هاورده‌ی کردوه.

المیزانیة: بودجه، سجیلێکه تێیدا

واریداتی ده‌وڵه‌ت پان هی

گو‌مپانیایه‌ک به‌راورد ده‌کری

به‌مه‌سروقاتی جا مانگانه بێ پان

سالانه بێ.

الوزن: (درهم وزن): دهره‌مه‌یکه

کیشی ته‌واوه‌ خاوم کیش.

الوزان: ده‌گوتری: (هر بوزانه): ئه‌وه

به‌رامبه‌ر هاوکیشه‌ی ئه‌وه.

الوزانة: ده‌گوتری: (هر بوزاته): ئه‌و

کیشان دهره‌مه‌کانی هه‌لگرتن.

توازن الشیطان: دووشته‌که

هاوتابوون، یه‌کسان بوون.

الأوزن: ده‌گوتری: (هذا القول أوزن من

هذا): ئه‌م شته له‌م شته به‌هیزتره،

چه‌سپاو تره.

الإئـزان: لـه‌بوازی و مرزش دا

هاوکیشه‌یی و ته‌وازن و راگرتنی

چه‌سته‌یه.

التوازن الإقتصادی: راگرتن و

به‌رامبه‌ری کردن و دیاری کردنی

نرخى کالاکانه و ئپرای به‌رجاو

گرتنی چه‌ند دیارده‌و هوکارێکی

ئابوری.

الزينة: کیش و ئه‌ندازه ە له‌حه‌ده‌یدا

ها‌تووه (سبحان الله وبحمده عدد

خلقه وزنة عرشه).

الموازنة: بودجه (میزانیة) ە لەبوازی

ئابوری دا تێکه و لێکه‌یه‌که

هه‌ندئ بانق نه‌نجامی دهمه‌ن،

بریتییه له‌کپینی هه‌ندئ بانقه

نه‌وتی بێگانه که نرخییان

دابهریوه له‌شوئینیک بۆ ئه‌وه‌ی

بیانفرۆشیته‌وه به‌لایه‌نیکی ترو

شوئینیکی تر که نرخیان تێدا به‌رز

بۆته‌وه.

الموازنين: کو‌ی (المیزان) واته ته‌رازوو.

بهرامبهر نهوه ۵ پيشه شت
کيشان، قه پانچيه تي.

الوزان: که سيک پيشه قه پانچيه تي
بي.

الوزن: کيش ۵ زوباني تهرازو ۵
کومه نه خورمايه که پياوئک
نه تواني بهرزي بکاته وه، پوشه
خورمايه که له ولاتي هه جهر و مکوو
ناميري پيوان و کيشان به کاردئ ۵
له بوازي شيعردا جوړه کيشيکه
عمره ب له سهر برکه ي نهو کيشه
شيعريان وتوه.

وزن الجبل: بهرامبهری کيو ۵
دهشگوترئ: (فلان راجح الوزن):
فلانکس عاقلمه ندو رادروسته ۵ (ما
لفلان وزن): فلانکس هيچ ريزو
نرخيکي نيه.

الوزن النوعي: ريزه کيشي جهسته و
قه بارميه که بهرامبهر به کيشي
قه بارميه که که يه گسان بي
به قه بارميه نهو به پيومي ناو.

الوزنة: نافرمتي کورته بالاو زمان ۵
ديره هميک مامه نه ي بي بکري ۵
وه جبه ي شت ۵ يه ک کيش.

الوزين: دهگوترئ: (هر وزن الرأي):
نهو پياوئيکي رادروسته و قسه
په سنده.

وزوز: خيرا بازي دا ۵ ههنگاو مکانی

نزيك گردنه وهو خوي هه لته کاند.
الوزوز: مردن ۵ مالمال، پارچه دارئيکي
پانه له شوييني بهرزموه گلي بي
رادمدرئ بؤ شويني چال و نزمایی
واته زموي کشتوکالي و باخچه ي بي
تهخت دمکري.

وزي الشئين يزي وزيا: کوبووه و
ويکها ته وه.

وزي الامر فلانا: کارمه فلانکسي تورپه
کرد.

اوزي لداره: دموران دموري خانومه کي
به قور سياج کرد.

اوزي اليه: په ناي بوبرد.

اوزي اليه الشئين: شته کي ناچار کرد
په ناي بوبهري.

اوزي ظهريه: پشتي به ديوارمه وه دا ۵

ديوارمه کي کرده پالپشتي خوي ۵
شته کي راست گردموه جه قاندي.

وازا: بهرامبهری کرد روبه پوي بؤوه.

توازي الشئينان: دوو شته که بهرامبهر
به يه که بوون.

استوزي: سوربوو له سهر پاي خوي و

تاکرپوي کرد ۵ تهرمبوو خوي
جيا کردموه ۵ دهگوترئ: (استوزي
العيد).

استوزي الشئين: شته که راوه ستاو

بهرز بؤوه ۵ هه لسا ۵ قيت بووه.

استوزی فی الجبل: به کیومه که دا سهر که وت.	کرد. وَسَدَ فلاناً الشَّيْئُ: شته که ی خسته ژړر سهری فلان که سوه.
الْوَزَى: پیاوی کورته بالاو تیکسمر او. وَسَبَتِ الارضُ تَسْبِيباً وَسَبْأً: زموپیه که گزوگیای ژور بوو.	وَسَدَ الامرُ الیه: کاره که ی به نه مو سپارد.
وَسَبَ الثَّوبُ: کراسه که قوماشه که چلکن بوو.	تَوَسَّدَ: شانی دادا نه نیشکی دادا. تَوَسَّدَ الشَّيْئُ: بؤ موطا وده ی (وَسَدَه ایاه) دی.
اوسبت الارض: زموپیه که گزوگیای ژور بوو.	تَوَسَّدَ وسادة: سهری خسته سهر سهرین.
اوسب الغنم: مهره که خوری ژور بوو. المیساب: خورماپه که نیوه گه پيو بڼ تانپوهی گه پشتبڼ.	تَوَسَّدَ نراعه: قوئی خوئی کرده سهرین و سهری خوئی خسته سهر و نوست.
الوسب: داریکه دمخریته بنکی بیر بؤنه وهی گله که ی تی نه پروخه ۵ (ک: و سوب).	الوساد: سهرین و پشتی ۵ دمگوتری: (هو عریض الرساد): گیل و کالقامه ۵ همرشتیک ټانیسکی بخه په سهر ۵ همرشتیک بخریته ژړر سهر دار بیج بهردبی گل بی پان شتی تر.
الوسب: چلک. وَسَخَ الشَّيْئُ یوسخ وَسَخاً: چلک و ژمنگ شته که ی داپوشی.	الوسادة: به مانا (الرساد) دی ۵ (ک: وسادات و وسائد).
وَسَخَ الشَّيْئُ: شته که ی پیس کرد. اُتَسَخَ الشَّيْئُ: شته که پیس بوو. تَوَسَخَ الشَّيْئُ: شته که پیس بوو. استوسخ الشَّيْئُ: شته که پیس بوو. الوسخ: چلک ۵ نه و چلک و ژمنگی دمه کوپته سهر شت.	وَسَطَ الشَّيْئُ یسبطه وَسَطاً: شته که ی خسته ناوهر است ۵ دمگوتری: (وَسَطَ القوم و وسط المكان): چووه ناو خه لکه که چووه ناو شوپنه که (وَسَطَ فی القوم): که وته ناو خه لکه که بؤ په پر هو گردنی حه ق و داپه رومری و چه سپاندنی ناشته وایی.
اوسد فی السیر: لمر ویشتن دا په له ی	

وَسَطَ الرَّجُلُ يَوْسُطُ وَسَاطَةً: پیاوکه

بوو به پیاو ما قول و ریژدار.

اَوْسَطَ الْقَوْمَ: کهوته ناومپراستی
خه لکه که.

وَسَطَهُ: خستیه ناومپراسته وه ۵ کردی
به دو پارچه ۵ کردی به ناو بژیکه رو
ناومندو واسیته.

تَوَسَّطَ فُلَانٌ: فلانکه س مام ناومندی
هه لباردار، له نیوان چاک و خراپ دا
مام ناومندی په سه ند کرد.

تَوَسَّطَ بَيْنَهُمْ: ناویژی نیوانی کردن
به حه ق و عه داله ت.

تَوَسَّطَ الشَّيْنُ: چووه ناومپراستی
شته که وه ۵ ده گوتری: (تَوَسَّطَ
الْقَوْمَ): کهوته ناومپراستی
خه لکه که وه.

الْاَوْسَطُ: شتی مام ناومندو میانکار
له هه رشتیک بی ۵ (ك: اَوْسَط).

اَوْسَطَ الشَّيْنِ: ناومپراستی شت نیوان
دوولای شته که ۵ ده گوتری: (هر من
اَوْسَط قَوْمَهُ): نهو پیاوه
له هه لباردهی گه له که به تهی.

الْمُتَوَسَّطُ: (مَوْسَطُ الْبَيْتِ): نه وهی
له ناومپراستی خانومکه دایه.

الْوَاسِطُ: دمرگا ۵ (وَاسِطُ الْكُورِ):
سهره تای هه ریتم.

الْوَاسِطَةُ: (وَاسِطَةُ الْكُورِ): سهره تای

وَلَاتَوْ هَمْرِيْمَ ۵ (وَاسِطَةُ الْقِلَادَةِ):
نهو که وه هه رمی ده که ویتیه
ناومپراستی ملوانکه و به رموره وه
که له هه موو ده که میرومکانی تر
به نه رخربیی ۵ یان واسیته و
شه فاعه تخواز بو گه یشتن
به مه به ست.

الْوَسَاطَةُ: ناویژی کردن ۵ له بواری
قانونی نیوده تهی دا هه ولدانی
ده ولتمتیک یان زیاتر بو
کوژاندنه وه و خه لکردنی کی شهی
نیوان دوو ده ولتمت له ریگهی
دان و سانه وه.

الْوَسْطُ: زمره به مانا (بَيْنَ) دئ ۵
ده گوتری: (جَلَسَ وَسَطَ الْقَوْمِ):
له ناومپراستی خه لکه که دا رو نیست.

الْوَسَطُ: (وَسَطَ الشَّيْءُ): نیوان دوو لای
شت ۵ مام ناومندی له هه رشتیک بی
۵ ده گوتری: (شَيْءٌ وَسَطٌ): شتیکی
مامنا وندییه ۵ نه چاکه نه خراپه ۵
دادپهرومیری ۵ خیر و چاکی ۵
هورشان ده فهرموی: ﴿وَكَذَلِكَ
جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا﴾: هه به و
شیومیه نیمه نیوه مان کردوه
به گه لیکی دادپهرومرو چاک ۵
ده گوتری: (هر من وَسَطَ قَوْمِهِ):
نهو پیاوه له هه لباردهی پیاوه
باشه مکانی گه له که به تهی.

الْوُسْطَى: له ناو په نجه کان دا ۵ په نجه
درېزمیه که ده که وېته په نا قامکه
شادموه ۵ په نجه بالابه رز ۵ (الصلاة
الْوُسْطَى): نوېزی عهصر.

الْوُسْطُوط: ناوهند، ناوېراست ۵ همروا
ناوه بؤ جوړه خپومتو پرمشمالیک
له چتر گهورمترو لمړشمال و چادر
بچوکتړ.

الْوُسْطُوط: (وُسْطُوط الشمس): که یشتنی
خوړ بؤ ناوېراتی ناسمان.

الْوَسِيط: ناوېزیکمری نیوان دوو
کیشه کارو به شهر هاتوو ۵
ناوېزیکمری نیوان فروشیارو کړپار،
دوو معامله چی ۵ مامناو مندی
نیوان دووشت ۵ (ک: وَسْطَاء) ۵
دهشگوتری: (هر وسط فیهم): نهو
له ناویان له هه موویان
و مجاخذمترو ریزدارتره.

وَسَعَ اللهُ عَلَيْهِ رِزْقَهُ وَفِي رِزْقِهِ: خودا
پرزقو روژی بی بهر فراوان کرد،
سامانداري کرد.

وَسَعَ الشَّيْءُ يَسْغُ سِعَةً: شته که پان و پور
بوو.

وَسَعَ اللهُ عَلَيْهِ: خودا ژبان و گوزمرانی
خوش کرد ۵ دوله مهندي کرد ۵
دهشگوتری: (وسعت رحمة الله كل شيء
ولكل شيء وعلى كل شيء): په حممتو

به زمی خودا بهشی هه موو شتیک
دمکاو له هیج شتیک و بوهیج شتیک
تهسک نابی و کورت ناهین.

وَسَعَ الْعَالُ الدِّينَ: ماله که زور بهشی

قهرزده کی کردو زیادهشی هه بوو ۵
دهشگوتری: (لا يَسْغُكَ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا):

بوت پرمو نییه نهو به کی نابی
نهمو به کی ۵ (لا يَسْغِي ذَلِكَ الْأَمْرَ):

نهمو کاره له توانای من دا نیه و ناتوانم
بی که م ۵ (هذا الإناء يسع عشرين رطلا):

نهم قاپه بیست ریطل ناو دهگری و
زیانتریش.

سَغ: فیعلی نهمره بؤ خوشتر ناراسته
دهگری واته پرؤ خیرا پرؤ ۵ خیرا
خیرا هه نگاو هه لینه ۵ له دوعاو
پارانه و مده دهگوتری: (اللهم سغ علينا،
وَسَغْ عَلَيْنَا).

وَسَعَ الشَّيْءُ: شته که فراوان بوو.

وَسَعَتِ الدَّابَّةُ وَسَاعَةً وَسَعَةً:
ولاخه که کهوته پموت و خوش
رویشتن.

اَوْسَعَ فُلَانٌ: فلانکس مال و سامانی
زور بوو، دوله مهند بوو.

اَوْسَعَ اللهُ عَلَيْهِ رِزْقَهُ: خودا پرزقو
روژی به سهردا رشت و گوزمرانی
خوش کرد ۵ دوله مهندي کرد.

اَوْسَعَ الشَّيْءُ: شته که فراوان کرد ۵

به پان و پۆر هاته بهرچاوی.

لَوْسَعَ فَلَانَا الشَّيْنُ: شته که ی والی

کرد به که لکی فلان بی بوی یگونجی

ه به بهری بکا ه لهدوعاو پارانه و مدا

دمگوتری: (اللهم اوسعنا رَحْمَتَكَ):

خودایه بهمانخهره بهر په حمه تی

خۆت په حمه تی خۆت والی بکه ی

دامان پۆشی و بهشمان بکا.

وَسَّعَ الشَّيْنُ تَوْسِيعاً وَتَوْسِيعَةً:

شته که ی پان و پۆر کرد ه دمگوتری:

(وَسَّعَ اللهُ عَلَيْهِ): خودا ژیا نی خوش

کردو رزق و رۆژی زۆرو بهر په حمه تی

به سهردا پژاند.

إِثْسَعَ الشَّيْنُ: بۆ موطاوه عه ی

(وَسَّعَهُ) دئ ه درێژ بۆوه، بهرز بۆوه.

تَوْسَعَ الشَّيْنُ: شته که فراوان بوو،

به بهری تهنگ نه بوو.

تَوْسَعَ الْقَوْمُ فِي الْمَجْلِسِ: خه لکه که

له مه جلیسه که دا کشانه داواوو

باز نه ی مه جلیسه که میان فراوان

کردو رێگایان دا کهسانی دی بیته

ریزی دانیشه نه که یان.

إِسْتَوْسَعَ الشَّيْنُ: بۆ موگاومعه ی

(وَسَّعَهُ) دئ.

إِسْتَوْسَعَ الرَّجُلُ: پیاوکه ژیا نی

خۆش بوو گوزمرانی باش بوو.

إِسْتَوْسَعَ الشَّيْنُ: شته که ی

به بهر فراوانی هاته بهرچاوی.

السَّعَةُ: هیزو توانا ه گوزمران خۆشی و

دهوله مه نه یی ه دمگوتری: (هر في

سَعَةٍ مِنَ الْعِش).

المُسَّعُ: دمگوتری: (مالي عَنْ ذَلِكَ

مُسَّعُ): من لهو شته دا ناچارم و

دهراوی رونی ترم نه ی ه من ه یج

رێگای ترم له بهردهم دا نه ی.

الموسوعة: کتیبیکه زانیاری هه مه

چه شنی تیدایه و زانیارییه کان

به گویهری (اب-بت) ریزکراون

که له خوا پێداو مه کان جوهره ها

مه و سوعه یان نوسیون به لام گه ی

کورد له و باره دا تا بلایی هه ژاره.

الميساع من النوق: حوشتری ههنگاو

فراوان.

الواسيع: ناوی که له ناوه جوانه کانی

په رومردگار ه به خشنده و خاوم

عه تا ی زۆرو زه به نه ده که به شی

هه موو که س دمکا و زۆرمو له بن

نه ها تووه ه ناگادار به سهر هه موو

شته ی که دا ه یان نه مو که سه ی رزق و

رۆژی به شی هه موو مه خلوو قات

دمکا و په حمه ت و به زمی هه موو

شته ی که دمگرتیه وه.

الوساع: کهم نه رک و خیرا له کاردا ه

خۆشروو ههنگاو فراوان.

اوسقت النخلة: دارخورماکه بهری

زور بوو.

اوسق البعير: بارهکهی لهحوشترمه

بارکرد.

واسقه مواسقه ووساقا: دزایهتی کرد

ه بهنده ندهی نهو بوو لهوکه متر

نه بوو ه لهشپرا بهرامبهری کرد ه

دمشگوتری: (هو لایواسق فلانا): نهو

هاوتای فلان نییه، دمرهقهتی نایه.

وسق الحب: دانهویلگهی ومزنه

ومزنه کرد کردی بهچهند ویسقیک.

إتسق الشئین: شتهکه کوبووه جووه

به نایهک ه شتهکه ریز بهند بوو.

إتسق القمر: مانگ خشت بوو ه

گهپشته شمو جواردمو پانزه.

استوسق الشئین: شتهکه کوبوومو

چووه ناویه کهوه ه دمگوتری:

(استوسقت الإبل): حوشترمهکان

کوبونهمو چونه به نایهک ه

(استوسق له الأمر): کارمهکی بوپایی

بوو.

المیساق: بالندمهکه لهکاتی فېرن دا

بالی لیک دمدا ه کوتر کهپرو بالی

زوربن.

الوسق: نامیرنکی پیوانهی

دانهویلهیه شهصت ربه دمگري ه

همر ریمیهک پینج ریطلو سیمکی

الوسق: تاقمت و هیزو توانا.

الوسیع من السیر: رؤیشتنیک

ههنگای فراوانی تیدا بهاویژری.

وسف الشئین: توپکلی لهشتهکه دامالی

سپی کرد.

توسف الشئین: شتهکه توپکلی لی

دامالرا.

توسف البعير: حوشترمهکه پیستی

لارانی و کلوتی قه لشت قه لشت بوو ه

بهر و بوومی بوو، قه لهو بوو ه

تووکلی هه لداو تووکی تازهی لی

هاتهوه.

توسف اوبار الإبل: حوشترمهکه توکی

هه لداو با توکهکهی برد.

الوسف: قه لشتن و شهقار بوونی

پیستی رانی حوشتره لهکاتی

قه لهو بوونی دا.

وسقت الدابة تسق وسقا: نازه له

مییهکه ولاخهکه ناوس بوو.

وسقت النخلة: دارخورماکه بهری

گرت.

وسق الشئین: شتهکهی کوکردمومو

خستیه به نایهک.

وسق الليل الاشياء: شهو شتهکانی

دابوشین.

وسقت العين الماء: چاومهکه ناوی

هینا.

رېبه يکه ه ېان ولسق باری حوشر ټکه.

الوسق: بهمانا (الوسق دئ).

الوسیق: باران.

الوسیق: کومه له حوشر ټک

که دوزمن بری بدا بونه ووی به تالان

بیانبا ه ېان حوشری ناوس.

وَسَلَّ فَلانَ اِلَى الله تعالی: بهمانا

(وَسَلَّ) دئ.

تَوَسَّلَ اِلَى فَلانَ بكذا: به ووی

خزمايه تی و که سایه تیه ووه خوی

له فلان نزیک کړدوه.

التوسل: دزی کړدن ه دمگوتری: (أخذ

فَلانَ اِلى اِلى تَوَسَّلَ): فلانکه س

حوشر مکانی دزین ه به دزی بردنی.

الواسل: پیوستو واجب ه دمگوتری:

(شئ واسل): شتیکی پیوسته.

الواسلة: مینه ی (الواسل) ه ه پله و

پایه و قسه رؤیشتوی لای پاشا ه

خزمايه تی.

الوسيلة: بهمانا (الواسلة) دئ ه

به یوهندی و عه لاقه ه خزمايه تی ه

پله و مه قامیکه رژی هیامت

له به هشت دا دمدری به پیغه مبهری

نیسلام.

وَسَمَ الشَّيْنِ يسمها وَسَمًا وَسِمَةً:

شته که ی داخ کړدو نیشانه ی لی کړد ه

دمگوتری: (وسمه باله جاء): به شیعی

جنیو نامیز له که داری کړد.

وَسَمَ فَلانًا: له جوانی و شوخی دا به سهر

فلان دا بالادست بوو.

وَسَمَ الوَسْمِ الأرض: په که م بارانی

به هار له زموییه که ی دا.

وَسَمَ فَلانًا بوسام: به وېسام ورپزلیتیا

فلانکه سی جیا کړدوه.

وَسَمَ يَوْسَمَ وَسامةً: جوان بوو جوانیه کی

درې زخایه ن ه دمگوتری: (وَسَمَ وَجْهَهُ):

روخساری جوان بوو.

واسمه في الحسن: له جوانی دا به سهر

یا زال بوو نه و له و جوانتر بوو.

وَسَمَ: حازری مهوسیم بوو، دمگوتری:

(وَسَمَ الحاج): حاجیه که ناماده ی

وهرزو مهوسیمی کاتی جه ج بوو.

إِسْمَ: بؤ موطا وده ی (وَسْمَةً) دئ ه

واته داخی کړد ه شیوه داخی کی

بؤ خوی هه لېزارد بؤ نه ووی

نازه له کانی پېنېشانه بکا ه ېان

بؤ نه فسی خوی شیوه هه لېس و

که وتیکی هه لېزارد و هه مووکاتی

پیی دناسر پته ووه ه دمگوتری: (هو

مَسَمَ بالخير أو الشر).

تَوَسَّمَ: داوای بارانی سهرمتای به هاری

کړد ه به خه نه و وسمه خوی ږنگ

کړد.

تَوَسَّمَ الشَّيْنِ فيه: خه یالی واچوو

نموشته لهودا هه بئ ۵ دموگوتري:
(توسم فيه الخير): پي واپوو خيري
تيدايه بهيراسه و تيز بيني خوځي
خيرو بمر و پياوتم تيدا ره چاو
کرد.

السمة: داخو نيشانه؛ پارچه ناسنيکه
شيوهي جياجيای هه يه
سوردمکريته وه گوچکه پان شويني
تري نازه له که ي پي داخ دمکري
شويني داخه که موي لي نايه ته وه
دمبيته نيشانه بؤ نازه له که.

الموسيم: کومه لگايه که همربالغي
ناده ميزاد.

موسيم الشين: کاتي په پيدا بووني شت،
ومرزي په پيدا بووني شت ۵ پان
کوښونه وهي ناده ميزاد له شوننيک بؤ
مه به ستيک و مگ وو و مرزي
حه جکردن و مرزي گه شتوگوزار.

الموسوم: که سيک ويسامي شهره ف يا
ويسامي نه دمبو شتي وای پي
به خشرايي.

الموسومة: دموگوتري: (درع موسومة):
زړيه که لای خو واوروي
رازيندراوتمه وه.

الميسم: نيشانه ۵ داخي نازمل
داخکردن ۵ دياردمو نه شمري
جواني و شوخو شهنګي.

الوسام: نيشانه ۵ ويسامي ريزلينان ۵
پارچه يه که له ماده يه که به نرخ
دروست دمکري و دمکريته نيشانه ي
ريزلينان دمبه خشري به هه ندي
که سي جياوازو خاومن هه لوښت و
پيشکه وتوو له بواريک له بواره گاني
زيان دا به يه خه ي خوځياني دا
دمکه ن و هه ندي (امتيازات) ي هه يه.
الوسامة: کاريگمري جواني و شوخي
له سر مروځ.

الوسم: نيشانه.

الوسمة: پوهکيکه دمروښدي بؤ
سوودومرگرتن له و رنگه ي لي ي
بهرهم دي.

الوسمي: باراني په که مي به هار.
وسين يوسن وسنا وسنة: هه نوځي
هاتي، خه و سوازي شاني بوو ۵
به هو ي بؤگه ني بيرمکه وه بي هوش
بوو.

اوسنته البئر: بيرمکه به بؤگه ني
کابراي بي هوش کرد.

توسن المرأة: جووه لای ژمه که خه وي
لي که وتبوو.

استوسن: به مانا (وسن) دي.

السنة: هه نوځ (ومنه وز) سهرمتاي
خه و ۵ دموگوتري: (أخذت السنة):
هه نوځ گرتي ۵ بي ناگايي و غافلي.

المَوْسُونَةُ: نافرمتی ته مبهل.

المِيسَان: (إمرأة ميسان): نافرمتی کی
عاقل و پرهزانه ۵ دمشگوتری: (هي
ميسان الضحی): نهو نافرمته
نوستوی چیشته نگاوانه.

الْوَسْنُ: پینداویستی و ناتاجی ۵
دمگوتری: (ماهر من همنی ولا من
وَسْنی): نهوه مهبهست و پیویستی
من نییه ۵ دمشگوتری: (قضت الإبل
أوسانها من الماء): حوشترمه که
پینداویستی خوی له ناوکه هه لگرت،
خواردیهوه.

الْوَسْنَى: (إمرأة وسنى): نافرمتی
چاومهست.

الْوَسْنَانَةُ: (إمرأة وسنانه): نافرمتی
چاومهست.

الْوَسْنِي: (رجل وسني): پیاوێکه
ومنهوزی زۆر دمکا ۵ هه میسه
خه والووه.

وسوس الشيطان اليه: شهیتان
ختوکه ی داو هه ئینا بۆ کردنی کاری
بی سود ۵ دمشگوتری: (وَسْوَسَتْ
النفس): نهفسی دهنه دهنه ی دا بۆ
خرابه کاری ۵ به نه سپایی قسه ی
کردو قسه کانی به عاستهم
دهبیران و کس لئی حالی نه بوو ۵
جۆره هاومسوسه و خه یال پلاو

دمورهمیان داوه ۵ به سرته قسه ی کرد
۵ به گوێی دا چرباند.

وَسْوَسَ الصَّائِدُ: نیچیره وانه که
به نه سپایی و سرته سرت دوا.

وَسْوَسَتْ كَلْبُهُ: سه که که ی کلکه
سونه ی کرد قروسکا به وه ۵
به عاستهم دمنگی هات ۵ دمگوتری:
(وَسْوَسَتْ الرِّيحُ): بایه که سروه ی
هات.

وَسْوَسَ الْحَلِي وَالْقَصَب: خشله که
خرینگه ی هات ۵ قهفه ژاره که
خشه ی هات.

وَسْوَسَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکس
به نه سپایی و سرته قسه ی له گه ل
فلان کرد.

وَسْوَسَ: قسه کان تیکه ل و پیکه ل
بوون ۵ ههر غه ل به غه ل بوو.
الْوَسْوَسُ: شهیتان ۵ جۆره
نه خۆشییه که توشی دهرن دهبی
سه نتهری زمین تیک دها.

وسى رأسه يسىه وسنى: سهری
تاشی.

لوسى رأسه: سهری تاشی.

الموسى: بپروانه ماده ی (موسی).

الوشيب: تاکی (الأرشاب) ه که به مانا
(الأرشاب) دئ ۵ (أرشاب الناس):
کۆمه له خه لگیک که هه ریه که میان
له هۆزو خیلێک بن.

الْوَشْبَةُ: دِمْگوتری: (قَمَرَةٌ وَشْبَةٌ):

خورمای توپِکَل نهستور.

وَشَّحَ الشَّيْنُ يَشِيجُ وَشَجًا: شتهکه تِيک

چِرْزَاو تِيک هالاو تِيکَهَل بهیهک بوو

ه دِمْگوتری: (وَشَّجَتِ الْعُرُوقُ

وَالْأَعْصَانُ): رِمگو و لِقو پُؤپ تِيکَهَل

بهیهک بوون ه (وَشَّجَتِ فِي قَلْبِهِ هَمْرَم

وَأَحْزَانُ): جُورمهها خه مو خهفَهت

لهدل و دمروونی دا کُؤبُوتَهووه تِيکَهَل

بهیهکتر بوون.

وَشِيجَ حَمَلُهُ: کورتانهکه یان رِمحلهکه یان

بارمهکی بهحبل و هه یاسه شهتهک دا

بُؤنهووی هیچی لئ نهکهوئ.

وَشَّجَ بَيْنَ الْقَوْمِ: خه لکهکه ی پیکهوه

ناشت کردنهووه تِيکَهَل بهیهک

بوونهووه خزمایه تییان تازمکردموه.

تَوْشِيجَ: بهمانا (وَشَّجَ) دئ.

الْأَوْشَاجُ: دِمْگوتری: (عَلَيْهِ أَوْشَاجُ

غَزُولُ): رِمنگی تِيکَهَل و جُورَاو

جُورَی لهسهره، رِمنگهکان

هه نَدَبَکیان چوونه ناو

هه نَدَبَکیانهوه.

الْوَأَشِجَةُ: خزمایه تی که به جهند شیوه

ببینه خزم.

الْوَشِيجُ: قهفه زارو شتی وا که چرو

پَر بن.

الْوَشِيجَةُ: رِمگی درهخت ه رِمگی

گوپچکه ه خزمایه تی دوو سهرمو

سَح سهره ه تاینچه، شریفیکی

گه ورهیه بهشیوهی جوارگوشهی

(۱۰×۱۰ یان ۱۲×۱۲ سم) دهچندرئ و

گیاو کرشهی پئ دِمْگُوپَرزیتَهووه ه

یان شریفیکه نهملاو نهولای دوو

تهخته دارن و نیوانیان بهگوش و

شتی وا دمه ندرئ و گیاو کرشهی

پئ دِمْگُوپَرزیتَهووه.

وَشَّحَ الْمَرَأَةُ: ویشاحی له بهر

نافرتهکه کرد ه گهر دنبه ندی

لهملی نافرتهکه کرد.

وَشَّحَ فَلَانًا الثَّوبَ: کراسی له بهر فلان

کرد.

إِثْشَحَتِ الْمَرَأَةُ: نافرتهکه

گهر دنبه ندی لهمل کرد.

إِثْشَحَ فَلَانُ: فلانکس قوماشی

لهخُوه پیچاو لکیکی به پُر دهمستی

راستی دا خسته سهرشانی چهپی و

نهمجار لهسهر سنگی همر دو

سهرمهکی بهیهکوه گری دان.

إِثْشَحَ بَسِيفُهُ: شمشیرمهکی لهشان

کرد.

تَوْشَّحَتِ الْمَرَأَةُ: نافرتهکه

گهر دنبه ندی لهمل کرد.

تَوْشَّحَ فَلَانُ بَسِيفَهُ وَثَوْبَهُ: بهمانا

(إِثْشَحَ) دئ.

تَوْشَّحَ فَلَانًا: دهمستی لهملی فلانکس

کرد.

تَوْشَحَ الْجَبَلِ: به کیومکهدا رویش.

التوشیح: ناوه بۆ جوړه شیعړیک
نهنده لوسییه کان دایانهینا به زوری
له حموت شیعړ پیک دی.

المَوْشَحُ: به مانا (التوشیح) دی ۵ همروا
ناوه بۆ که له شیریک دوو پوپنه ی
هه بی ۵ (ثوب موشح): قوماشیکه
پهراویزی چندراوه.

الموشحة من الظباء والشاء والطير:
ناسکیک یان مهریک یان بالندمیه که
دوو گواړی به ملاو به ولادا هاتبنه
خوار ۵ همروا وشه ی (موشح): ناوه
بۆ شیعړیک له سهر شیوازی
تهوشیچی نهنده لوسی
هونرا بیته وه.

الوشاحُ: دووه ودا له مرواری و
گهوه هر دوخته دوو پرسته
مرواری و گهوه هر هونراوه که ناو
به ناو لیک بدرین و ناو ناوه ش
به سهر یه که دا بیته وه ۵ همروا ناوه
بۆ پارچه چندراویک به گهوه هر
بنه خشیندری نافرمت لاوو نیو
له شانی بکا واته له سهر شانی
راستییه وه بیبا بۆ سهرکه له که ی
چه بی یان چندراویکی رهنگاورهنگ
دادومر یان قازی له دادگادا لاوو نیو
له شانی بکا ۵ واته له سهر شانی
راستییه وه بیبا بۆ سهر که له که ی

جهه ی ۵ (ک): وُشَحَ وأوشحه
روشاح ۵ دهسگوتری: (امراة غرنی
الوشاح): نافرمتیکی قهد باریکه.

الوشحاء: بزنی پمش که خمتی سپی
تیدابن (بزنه مس).

وَشَرَ الخشبة يشبرها وشرأ: دارمکه ی
رپی برپه وه.

وَشَرَّتِ المرأة اسنانها: نافرمتکه
ددانه کانی تیزکردن و لپی کراندن ۵
(فهر وشر وهي وشرة).

اِثْشَرَّتِ المرأة: نافرمتکه داوی کرد
ددانه کانی بۆ بکړینن و بوی بچوک
بکه نه وه.

استوشرت المرأة: به مانا
(اشرت) دی.

المیشارُ: نامیری ددان رنین و ددان
بچوک کردنه وه.

توشَرُ للشتر: خوی بۆشهر ناماده کرد.
الوشرُ: پهله کردن ۵ گوزمرانی تهنگ ۵
نهوشته ی پشته پی دهبهستی و
په نای بۆدمیه ی ۵ دهسگوتری: (جنت
الی وشر): خوم خسته په نایه که ووه
پشتم پی بهست ۵ دهسگوتری:
(لقیته علی اوشاز): به پهله توشی
هاتم.

الوشيرة: سهرینیک و زوری ناواخن
هه بی ۵ (ک): وشانز).

وَشَطَّ الْقَوْمَ الْيَنَا يَشْطَلُونَ وَشَطْلًا:
خه لکه که کهم بوون هاتنه گهل نيمه.

وَشَطَّ فَلَانُ الْفَاسَ وَنَحْوَهَا: فَلَانْکَسْ
کونی پاچه کهی به دارنکی پوازو تهنک
کردموه.

وَشَطَّ الْعَظْمَ: نَيْسَقَانَه کهی شکاند
پارچه به کی له نَيْسَقَانَه که شکاند.

الْوَشِيظُ: شوينکه وته هه تيومچه و
خوپری هه بيگانه و دووره که تيکه
به هوزو خِيَلِيْكَ بووين هه
خرمه تکار.

الْوَشِيظَةُ: دورو و بيگانه که تيکه
گهل و هوزبين هه دمگوتری: (هم
و شِيظَة فِي قَوْمِهِمْ): نهوانه له بنه ماله
رهمه نهکانی قوممه کهيان نين
لهلاوه هاتوون و تيکه ليان بوون هه
پوازو چيلکه دار کونی پاچه کهی پی
دمگری با ته سکی دمکه به موه هه
پارچه دارنک قهدهی پی چاک
به کی.

وَشَطَّتِ الْبَقْلَةُ: رومکه که گولی کرد هه
خونچه گوله کهی کرايه موه.

وَشَغَ الشَّيْنُ الشَّيْنُ: شته که کهوته سمر
شته که هه دمگوتری: (وَشَغَةُ الشَّيْبِ):

پیری له سمر جهسته ی دمرکه وت.

وَشَغَ الْجَبَلُ: به کیومکه دا سمرکه وت هه
چوو ه سمر کیومکه.

وَشَعَ فَلَانُ الشَّيْنُ: فَلَانْکَسْ شته کهی
تيکه لاو کرد.

وَشَعَ الْقَطَنَ وَغَيْرَهُ: لؤکه کهی رست و
هه لی کرد.

اَوْشَعَ الشَّجَرُ وَالْبَقْلُ: رومکه که يان
دره خته که گولی کرد هه پشکوت
خونچه کهی کرايه موه.

وَشَعَ الْقَوْمَ عَلَى كَرْمِهِمْ وَبَسْتَانِهِمْ:
خه لکه که په رزینيان بو رمزو
باخه گانيان دروست کرد هه
دمشگوتری: (وَشَعَ كَرْمُهُ): رهمه کهی
په رزین کرد.

وَشَعَ الشَّيْنُ فِي الشَّيْنِ: شته کهی
خسته ناو شته کهی ترموه.

وَشَعَ الشَّيْنُ: چوو ه سمر شته که هه
دمشگوتری: (وَشَعَةُ الشَّيْبِ): پیری
(مویی سپی) دمورمیان داوه.

وَشَعَ فَلَانُ الشَّيْنُ: فَلَانْکَسْ شته کهی
تيکه کرد.

وَشَعَ الْقَطَنَ: دواى شيکردنه وه
لؤکه کهی هه لکردموه کردی به
گلؤله.

وَشَعَ الْغُرْلُ: ريسه کهی له دو داو
ته شيه کهی بادا ته شيه کهی رست هه
بوئه وهی بيکاته شال، ناماده ی کرد
بو چنین.

وَشَعَ الثَّوْبُ: قوماشه کهی به شيوهی

نالاو وپنهى جؤراو جؤر پمگ کرد.

تَوْشَعُ الشَّيْبِ: شتهكه بلاو بؤوه.

تَوْشَعُ فِي الْجَبَلِ: بهكيومهكه دا
سهر كهوت.

تَوْشَعَتِ الْغَنَمُ فِي الْجَبَلِ: نازه لهكه
بهكيومهكه دا سهر كهوتو لى
لهومرا.

تَوْشَعُ بِالْمَشِيِّ: بهشتهكه زؤر بوو،
جوان بوو ۵ دمگوترى: (تَوْشَعُ
الْجَلِ): چووه سهر كيومهكه.

تَوْشَعُ الشَّيْبِ رَأْسُهُ: پىرى لهسهرى دا
دمر كهوت موومكانى سى بوون.

تَوْشَعُ الْقَوْمِ ضَيَوقَهُمْ: خه لكهكه
ميوانه كانيان دابهش كردن.

المَوْشَعُ: (برد مَوْشَعُ): عهبايهكى
بهراويز چنندراو نهخشينراوه
خهتو گولى جؤراو جؤرى تيدا
دروستكراون.

المَوْشَعُ: شتى كه م لهپرومكى كيو ۵ گياو
گزی كه م ۵ درمختى بان ۵ گولى
رومكى باقله و شتى وا ۵ شتى كه م
لهطهلى دارخورما ۵ (ك: و شوع).

المَوْشَعُ: خانوى جالجالوكه.

المَوْشَعُ: گياوگزی بلاوى ناوكيو ۵
تهنكه گيا ۵ دهرمان كه بهكه وچك
دمكرتته قورگى مندالى نهخوشهوه.
المَوْشَعُ: دارىكى نهستورو پتهوه

لهسهر لىوارى بير دادمنرى ۵ ناو
هه لكيش لهكاتى هه لكيشانى ناودا
لهسهرى دموهستى ۵ شهپيتهى جؤلا
۵ لقو پىژى دارخورما كه لهسهر
داره پاى هه لاشهوه رادمخري
بؤنهوهى گل و شتى وا بگرى ۵
هه لاشى خانو ۵ شتيكه و مكوو
حهصير لهپرومكى (الشم) دروست
دمكرى ۵ سياچ و پهرزى نيكه لهتهلى
چندراوى خانه خانه و ناو بهناو
كوله كهى ناسن پاى چيمهنتو پاى
شتيكي لهو جؤره بو
دهجه قيندرى و پيوه قايى دمكرى و
بهدهورى باخ و شوپنى تايبهتى دا
رايه ل دمكرى ۵ كه پرو ساباتيكه بو
سهروكى سوپا لهسهر بهمرزاييهك
دروست دمكرى بؤنهوهى لهو پوه
چاودپى سوپاكه بكا ۵ پىژو پالى
دارخورما ۵ وشكهلى دارو درمخت ۵
نارم و گولى قوماش.

المَوْشَعَةُ: مهكوكى جؤلا ۵ دارىكه
چهند جؤرىكى لههه وداى تيومدان
لهسهر هه لدمكرى جؤلا بهپى
پيوست هه رجارم و يهكى
لههه ودارمگ كراوه كان بهناو
رايه لهكه دا دمبا ۵ گلوله لوكه
ريسراو.

وَشَغَ بَبُولَه يَشَغُ وَشَغَا: به يه كجار
ميزمكه ي هه لدا.

اوشَغَ ببوله: به مانا (وَشَغَ) دئ.

اوشَغَ الْعَطِيَّة: به خشندمكه ي كه م
كرده مه.

اوشَغَ الصُّبِّي الدَّوَاء: دهرمانه كه ي
كرده دهمي منداله كه وه.

وَشَغَ الثَّوْب: قوماشه كه ي خويناوي
كرد هه تا هه مووي به خوينه كه
خه تخه تو پئ پئ بوو.

تَوَشَغَ بالسَّوَة: په لئ پموشه
ناشیرینی پئ هه لپه رپن.

الْوَشَغُ: كه م ه (ك: وُشَغ).

الْوَشُوغُ: نه وېره دهرمانه ي دمكرېته
دهمي منداله وه.

الْوَشِغ: به مانا (الْوَشَغُ) دئ.

وَشَقَ اللحم: گوشته كه ي توئ توئ كردو
وشكي كرده وه.

وَشَقَ فلاناً: زه بری له فلانكه س دا ه
برينداری كردو روشاندی گه ستي.

وَشَقَ المفتاح في القفل يَوْشَقُ: كليله كه
چووه ناو قفله كه وه.

اوشَقَ الشَّيْئ: شته كه چووه ناو
شتيكي تره وه پيوه نووسا.

وَشَقَ الشَّيْئ: شته كه ي برپه وه ه
جبيای كرده وه.

وَشَقَ اللحم: به مانا (وَشَقَ) دئ.

اُتَشَقَ اللحم: به مانا (وَشَقَ) دئ.

اُتَشَقَ القوم فلاناً باسيا فهم:

خه لکه که هه فلانکه س—يان

به شمشيرمکانيان کوتکوت کرد.

تواشَقَ القوم فلاناً: خه لکه که

فلانکه سيان پارچه پارچه کرد.

المواشيق: ددانی کلیل.

الواشِق: كه ميک له شير و ماست.

الْوَشَقُ الْأَشَقُ: صمغی که ي پزیشکی له

جوړه ها پروك دهرده هيندرئ،

له ولاتی میصر پئی دموگوترئ:

(علك الكَلَح) نه و رومكه ي نه م

جوړه صمغه ي لئ دهردي له نيران و

تورکستان و باشوری سیریا دهرؤ ه

نه م پوهکه به تهمه نه و دوو مه ترو

سئ مه تر به رز ده بیت هه ناو مکه ي

کلوره رهمه کانی نه ستورن و به زموی

دا دهرؤنه خوار.

الْوَشَقُ: لهومړی په لپه لپه.

الْوَشَقُ: گیانله بهر يکه له پېړی پشيله،

گوانی هه ن له پشيله گه وره ترو

له پلنگ بچو کتره، سه ری گه وره به ه

له هر په نا گو يچکه يه کی کو مه لپه

مويه که هه يه، کلکی کورته له ناو

دارهستان دا دمزی هه روا له دمشت و

ساراش دا دمزی.

الْوَشِيقُ: دمگوترئ: (سير وشيق):

رويشتنی سوک و خیرا.

الْوَشِيْقَة: گۆشتى كوتكوتكراوى

وشكەومبوو ۋ پان گۆشتىك لەناوو

خوئى دا بكوئىنسرىو دوايى

وردبكرىو بكرىتە قاورمەو

هەلبىگرى بۆسەفەرو شتى وا.

وَشْكَ يَوْشْكَ وَشْكَ: پەلە بوو، نزيك

بوو ۋ جارى وايش دەبى وگوو

(فيعلى مرقارة) بەكار دەهيندرى.

واشْكَ مواشْكَ: خيرا پۇيى.

وَشْكَ: بەپەلە بوو.

الْوَشْكَ: خيرايى.

الْوَشْكَان: پەلەو خيرا.

الْوَشِيك: بەخيراىى، بەپەلە ۋ

دمگوترى: (خرج وشيكا): خيرا

رۆيشتە دىرمەو.

وَشْلَ الماء يَشْلُ وَشْلًا: ئاومكە پەوان

بوو (جارى بوو) ئاومكە كەم بوو بوو

بەدلوپ دلوپ.

وَشْلَ فلان وُشْلًا: لاواز بوو دمولەمەندى

نەما ۋ ھەزار كەوتو ئاتاج بوو.

وَشْلَ اليه: ھاناي بۇ بردو لىي پارايەو ۋ

(فەر واشل).

اوشْلَ حَظَّة: بەشو بارى ھالەنكەسى

كەم كەردەو.

اوشْلَ الفصيل: گۆى گوانى

حوشترەكەى خستە دەمى

بىچومكەو ۋ بۆنەو ھىرى شىر

خواردن بى واتە مېزاندى.

اوشْلَ الماء: ئاومكەى بىنى پەوان

بوو، جارى بوو.

اوشْلَ البئر: بىرەكەى بىنى ئاوى

لەبەر دىرپۇيى.

الأوشال: ئاومكە بەنەملاو ئەولاي

كىودا بىتەخوارو لەخوارمەو

بەنداوى بۆبكرى ئەمجار بەگوتىرەى

پىيوست زىمى زارى بى ئاومىرى

ۋ دەشگوترى: (جاءوا اوشالاً): بەرىز

يەك لەدوايەك ھاتن ۋ ھەروا

دەشگوترى: (هو من اوشال القوم):

ئەو پىاوە لەتىكەئەى خەكە،

لەوكەسانەيە كە ھۆزو خىلىكى

تايەتتايان نىە.

الواشل: دىگوترى: (جبل واشل):

كىويكە ھەمىشە ئاوى لى دىتە

خوار (فلان واشل الحظ): ھالەنكەس

بى بەختە ۋ (واشل الرأي): بىرو

بۆچونى لاوازە.

الوشْل: ئاوى كەم كەلدىكە شاخو

بەردە دلوپ دلوپ دىكەوئە خوار ۋ

بەزورى ئەم وشەيە ناو ۋ بۆنەو

دلوپ دلوپ ئاومى كەلە بەرزاىى

شاخاكانەو تەكە دىكا ۋ دەشگوترى:

(ما أصاب إلا وشلًا من الدنيا):

شتىكى كەمى لەبەشو بارى دونيا

بى بىرا ۋ زىيانىكى كۆلە مەركى

بهری کرد ه همروا وشه (الوشل):

ناوه بۆ فرمیسکی کهم.

الوشلة من العيون: چاوی کهم

فرمیسک.

الوشول من النوق: حوشریک شیر

زۆربئ بهجۆرک شیر لهگوانهکانی

تکه بکا.

وشم الجلد يشمه وشما: پێستهکهی

بهدمرزی کوتا دمرزی هاژنی کردو

دوایی مادهی (نیلهجی) پێدا بلآو

کردموه.

اوشم فلان يفعل كذا: فلانكس دمستی

بهوکاره کرد.

اوشم في الامر: لهکارهکه ورد بۆوه.

اوشم في عرض فلان: رهخنهی

لهناموسی فلان گرتو جوینی پێدا.

اوشمت الفتاة: کهکه بناغهی

مهکی دانا، مهکی کردن ه مهکی

خر بوون.

اوشم الإبل: حوشرکه توشی لهومری

تازه رسکاو بوو.

اوشمت السماء: ئاسمان بروسکهی دا

ه چهخماخهی دا.

اوشم البرق: ههورمبروسکهکه

بهناستهه چهخماخهی دا.

اوشمت الأرض: زموی گیاو گزی

دمرکهوت، گیاو گزمکهی سهری

دهریتا.

اوشم الكرم: ترپیهکه ئالو بۆل بوو،

خهریکه بهتهواوی پێ بگا ه نهرم

بوو، تامی بهیدا کرد شیرین بوو.

اوشم الثئيب في الراس: موی سپی

بهناو سهری دا بلآو بوونهوه، سهری

ماشو برنج بوو.

وشم الفصن: لقهدرختهکه گهلای

کرد، گهلای دمرکهوت.

وشم فلان جلده: فلانكس پێستی

خوی کوتا سوژن هاژنی کرد.

اوشم فلان: فلانكس کوتان و دمرزی

هاژنی لهپێستی خوی دا نهنجام دا.

استوشم: داوای کرد پێستی سوژن

هاژن بکهن جهستهی بهدمرزی

بکوتن نیشانهو وینهی تیدا دروست

بکهن.

الوشم: بریتیه لهدمرزی هاژنکردنی

بهشیک لهپێست بهزۆری لهباسک و

قۆلدا نهو جۆره کوتانه دمکری ه

نهمجار پاش دمرزی هاژنهکه مادهی

نیلمنجی بهسهردا دمکری بۆنهوهی

ناسهوارهکه بمینئ یان سهوز

بنوینئ ه ههروا ناوه بۆ پوان و

گۆرانی رهنگی پێست ویکهوتنی

زمبر یان بهربوونهوه ه نیشانهو داخ

ه بۆ گا کیوی و ناسکه کیوی وشه

(وشم) بۆ نهوان بریتیه لهوخهت و

بهلهکیه بهبهرسینگ و قاجانهوه

یهک دا قسهیان کرد ۵ بهگوئی
یهکتریان دا چپاند.

الوشواشة: لیكچون ۵ دمگوتری: (لی
فلان وایه وشواشة).

الوشوش: بهمانا (الوشراش) دی.

الوشوشی: دمگوتری: (رجل وشوشی
الذراع): پیاوئکی بهدمستو بر دو
دمست سوکه.

وشی به الی السلطان یشی وشیا: لای
باشا دژی دواو قسهی وای پال دا
سولتان رقی لی هه لگري.

وشی بنو فلان: بهره بابی فلان
زوریبون.

وشت الماشية: ناژه لهکان زوریبون و
بلاو بوونهوه.

وشی فلان الثوب وشیا وشية:
فلانکس قوماشهکە ی نهخشانندو
پازانديپیهوه.

وشی الکلام وفيه: دروی لهقسهکهدا
کرد.

وشی الکذب: قسهکە ی هه لپهستو
رازانديپیهوه.

اوشی الرجل: پیاوکه مال و سامانی
زور بوو ۵ مانای جوانی لهدهقه
پهخشانهکه پان جامه شیعرمه
داپیهوه.

اوشی فی الدراهم والجوالق: لهکیسه

دمبیندری ۵ نهو دیمه نه لهپروهک دا
دمبیندری لهسههرمتای روانو
دمرکهوتنی دا ۵ (ک: وشوم وشام).
الوشمة: دلۆپه باران ۵ دمگوتری: (ما
أصابنا وشه): دلۆپه بارانیکیان
بۆنهباریهوه ۵ (ما عصيته وشمة):
بچوکتین تاوان و سهرپنجی نهوم
نهکردوه.

الوشمة: شهر و دوژمنایهتی.
تَوْشَنَ الماء: ناوکه کهم بوو.

الأوشن: کهسیکه کاتی نان خواردن
خودابه زریئن بهبئ بانگ کردن ۵
بچینه سهر سفرهی کهسیکی ترو
خواردنهکه بخوا.

الوشنان: نهسپۆن ۵ پړوانه وشه ی
(الأشنان).

وَشَوْشَ الرجل والنعام والبعير
وشوشة: خیرا پوی.

وَشَوْشَ الرجل: پیاوکه بهنهسپایی
قسهی کرد ۵ پان بزپگانندی و قسهی
تیکهل و پیکهلی کردن.

وَشَوْشَ فلاناً: بهنهسپایی قسهی
لهگه فلان کرد.

وَشَوْشَ فلاناً الشیئ: بهکه می
شتهکە ی دا بهفلان.

تَوْشَوْشَ القوم: خه لکه که
بهنهسپایی و سرته سرت لهگه

الشَّيْءُ: نیشانه و ئارم ۵ په‌ئەى رمش
به‌شتى سپییه‌وه ۵ یان په‌ئەى سپى
به‌شتى ږشه‌وه ۵ همر ږنگیک
له‌جه‌سته‌دا له‌ږنگه‌که‌ى تری جودا
بئ له‌هه‌موو گیانه‌به‌رئک دا.

شِیة الفرس: ږنگى نه‌سپ ۵ (ک):
شیات).

المُوشى: (ثور مُوشى القوائم):
که‌لم‌کای قاچ به‌ئەک.

الواشى: منداڼ زوړ ۵ جولا ۵ سکه
لیندمرى ئالتون ۵ (ک: وُشاء).

الوُشاء: مال و سامانى زوړ.

الوُشاء: صیغه موباله‌غیه ۵ فیتنه‌و
دروژن ۵ نه‌و که‌سه‌ى قوماشى
ناوریشم دفرؤشئ.

الوُشى: نه‌خشو نیگارى قوماش
له‌همر ږنگیک بئ ۵ جوړئسکه
له‌قوماشى په‌راویژ نه‌خشاوى ۵
جه‌وه‌مرى شمشیر ۵ دم‌گوترئ:
(حجر به وشى): به‌ردى کانیکه
زېړى تیدایه.

وَصَبَ الشَّيْءُ يَصْبُ وصوباً: به‌ردموام
بوو جیگیر بوو ۵ دم‌گوترئ: (وَصَبَ
شحم الناقة ولبنها): شیرى حوشرمه
به‌ردموام بوو نه‌پرایه‌وه.

وَصَبَ على الأمر: له‌سر کارمه به‌ردموام
بوو.

پارمکان یان له‌مهردمکان شتى دزى و
لئى که‌م گردنمه‌وه.

اوشى المعدن: له‌کانه‌که‌دا شتیکى
که‌مى ئالتون دوزیه‌وه.

اوشى فلان الشئین: فلانکه‌س
شته‌که‌ى زانى ۵ به‌هيواشى شته‌که‌ى
هینایه دمر.

اوشى قَرَسَه: دوا نه‌ندازمى هیژى
رؤیشتنى نه‌سپه‌که‌ى دمرخست،
زانى تا چ نه‌ندازمیه‌ک دم‌توانئ پړوا
۵ به‌گوچان و قه‌مچى یان به
ناوزم‌نگى له‌نه‌سپه‌که‌ى دا بوئنه‌وه‌ى
بزائى تا چ نه‌ندازمیه‌ک توانای
رؤیشتنى هه‌یه.

اوشى الدواء المریض: دمرمانه‌که‌ى
شیفای به‌نه‌خو‌شه‌که به‌خشی.

تَوَشَّى فيه الشَّيْبُ: پیرى تیدا
دم‌رکه‌وت ۵ موى سمر و پيشى ماش و
برنج بوون.

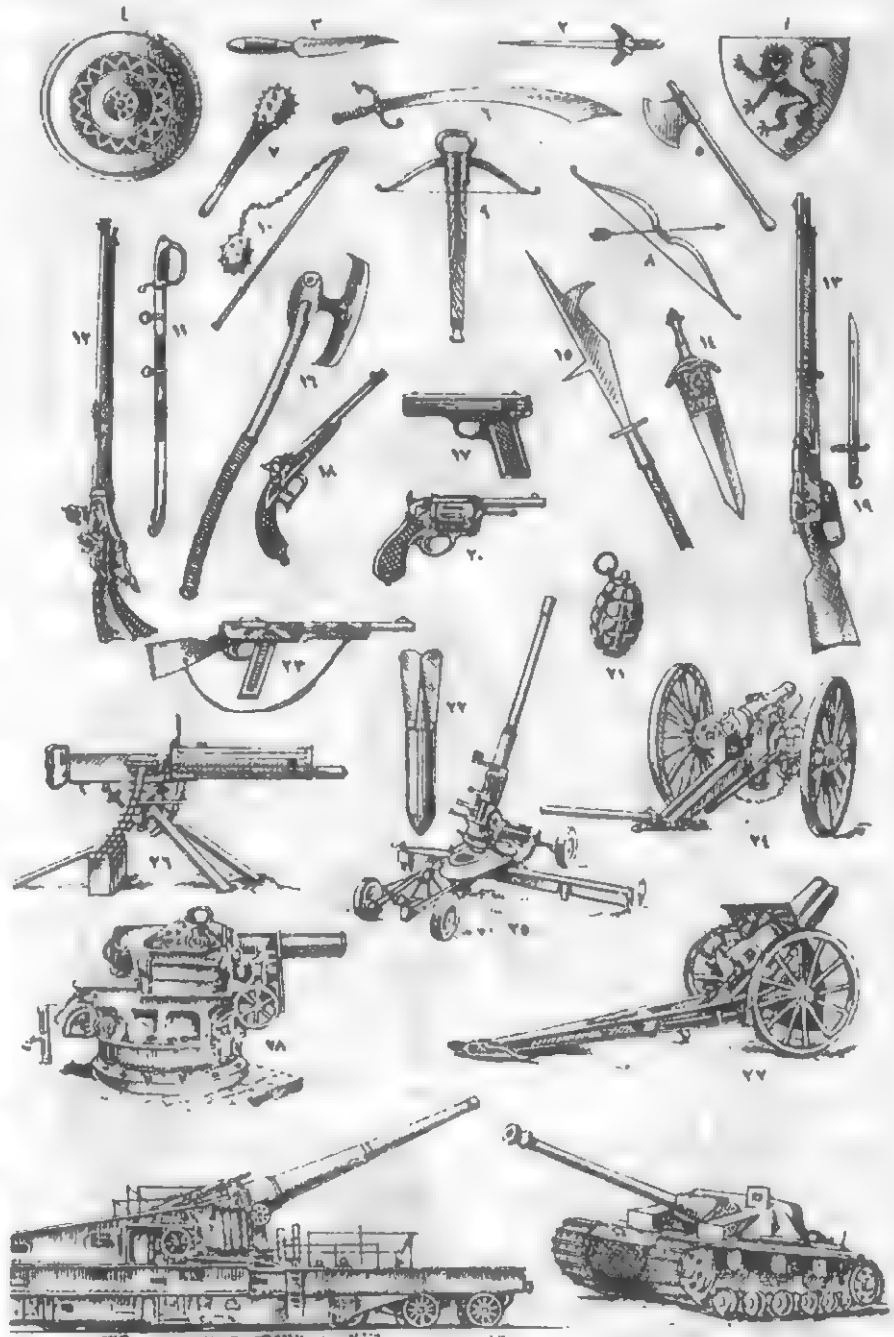
استوشى المعدن: به‌مانا (اوشى) دئ.
استوشى فلان فرسه: به‌مانا (اوشى
فرسه) دئ.

استوشى الشئین: شته‌که‌ى داواکردو
خستیه جم و جوڼ بوئنه‌وه‌ى
بینیرئ.

استوشى الحديث: فهرمودم‌که‌ى
به‌لیک‌کولینه‌وه‌و پرسیار دمره‌ئنا.

وَصَبَ عَلَى مَالِهِ: باش جاودی مالاو
 سامانی خوئی کرد.
 وَصَبَ يَوْصَبُ وَصْبًا: نهخوش كهوت،
 ههستی بهنازار گرد ۵ (فهر وَصِبَ) ۵
 (ك: وصابی ووصاب).
 اَوْصَبَ الشَّيْئُ: شتهكه بهردموامو
 جیگیر بوو ۵ دهگوتری: (اَوْصَبَتِ
 الناقة): حوشرمهكه شیرى نهپراو
 گوشتو بهزیشی كهمی نهکرد.
 اَوْصَبَ فُلَانٌ: فلانكهس نهخوش
 كهوت ۵ مندالی نهخوشو
 دهرمداری بوون.
 اَوْصَبَ الْقَوْمُ: نهخوشی مندالی
 خهلكهكهی ماندوو شهكهت كردن.
 اَوْصَبَ عَلَى الشَّيْئِ: لهسه ر شتهكه
 بهردموام بوو.
 اَوْصَبَ فُلَانًا: فلانكهسی نهخوش
 خست.
 وَاَصَبَ الشَّيْئُ: شتهكه بهردموامو
 جیگیر بوو ۵ دهگوتری: (واصب
 الناقة): حوشرمهكه شیرى وشكى
 نهكردو گوشتو بهزیشی كه
 نهبوو.
 وَاَصَبَ فُلَانٌ عَلَى الْأَمْرِ: فلانكهس
 لهسهركارمهكهی بهردموام بوو.
 وَصَبَ: بهمانا (وَصِبَ) دئ.
 وَصَبَ فُلَانًا: فلانكهسی نهخوش

خست.
 تَوَصَّبَ: بهمانا (وَصِبَ) دئ.
 الْمُوَصَّبُ: كهسبك نازاری جهستهی
 زوربی.
 الواصِبَةُ: سارای دورودریز ۵
 دهگوتری: (فلاة واصبة).
 الوَصْبُ: لهپهدهست.
 الوَصْبُ: نازارو نهخوشی ۵ ماندوی
 شهكهتبوون ۵ (ك: اوصاب).
 وَصَدَ الشَّيْئُ يَصِدُ وَصْدًا: جیگیر بوو ۵
 دهگوتری: (وَصَدَ النَّسَاجُ بَعْضُ الْخِطِّ فِي
 بَعْضٍ): جولا له تیومدانهكهی خسته
 ناو راهلهكهوه.
 اَوْصَدَ: پهجهو كۆزی بؤ نازهلهكان
 دروست كرد.
 اَوْصَدَ عَلَيْهِ: تهنگی بی ههلچنیو
 ماندوی كرد.
 اَوْصَدَ الْقِدْرَ: سهرقاپی خسته
 سهرمهنبهلهكه.
 اَوْصَدَ الْبَابَ: دهرگاكهی داخست ۵
 دهرگاكهی گرت.
 وَصَدَهُ: ترساندی ههپهشهی لی كرد.
 وَصَدَ النَّسَاجَ بَعْضُ الْخِطِّ فِي بَعْضٍ:
 جولاكه تیومدانهكهی خسته ناو
 راهلهكهوه.
 اَسْوَصَدَ: پهجهو كۆزو ناغهلی بؤ
 نازهلهكان دروست كرد.

الصناعات الحربية

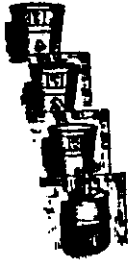
- ١ قوس • ٢ قوس • ٣ قوس • ٤ قوس • ٥ قوس • ٦ قوس • ٧ قوس • ٨ قوس • ٩ قوس • ١٠ قوس • ١١ قوس • ١٢ قوس • ١٣ قوس • ١٤ قوس • ١٥ قوس • ١٦ قوس • ١٧ قوس • ١٨ قوس • ١٩ قوس • ٢٠ قوس • ٢١ قوس • ٢٢ قوس • ٢٣ قوس • ٢٤ قوس • ٢٥ قوس • ٢٦ قوس • ٢٧ قوس • ٢٨ قوس • ٢٩ قوس • ٣٠ قوس

أدوات التوقيت

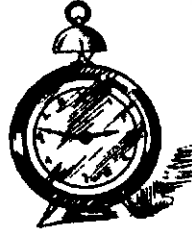
ساعة دقاعة

ساعة مائكة

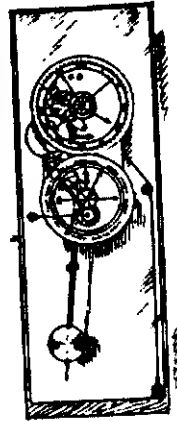
ساعة حبيبة

ساعة منبهة

ساعة رملية

ساعة ظليكة

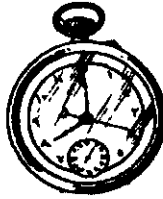
ساعة طاولة

ساعة يد

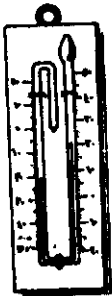
مقياس الرطوبة او برطاب

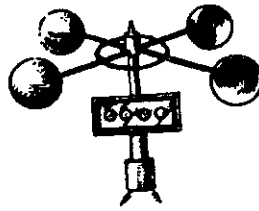
ثقيت

ميزان الجوز او بفضظ

مقياس الحرارة

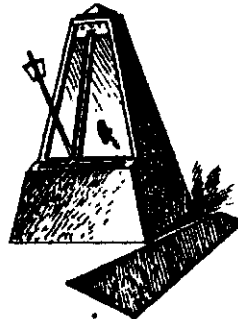
مقياس الوز

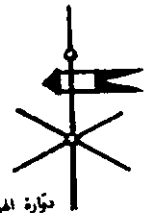
مقياس المطر

برمسة الضفط

موقفة الموسيقى

دائرة الهواء

المَوْصَدُ: كهژاوه.

الْوَصَادُ: جولای نازاو دمست پښگین زورجن.

الْوَصِيدُ: رومكېك كهړمگه كانيان ليك نزيك بن ه گهومو به چهو ناغه ل بؤ نازهل ه بهر دمرگا، زار دمرگا ه بهر بيلای خانوو ه (ك: وُصِدَ وُوصَانَد).

الْوَصِيدَةُ: ناغه ل و گه وړ به بهر دوستی وا له كيؤ بؤ نازهل دروست دمكړئ. الاَوْصَرُ: ته پؤلکه، بهر زایی ناو زهوی. الوَصْرُ: به مانا (الإصر): دی واته عه هډو پميمان ه چهك و كومپياله ه همر نوسراو پکی دیکومینتی دوباره دی قهرز.

الْوَصْرَةُ: به مانا (الأوصر) دئ.

الْوَصِيرَةُ: كومپياله و چه کی پاره یان نوسراو پکی دیکومینتی.

وَصِيَ الْعَمَلُ يَوْصُهُ وَصْأً: کارمکی به باشی نه نجام دا.

وَصَّصَتِ الْمَرَأَةُ: نافرته که روبه ندی خوی والی کرد تهنه چاوی به دمر موه بوون.

وَصَعَ الْحَصَا يَصْعَهُ وَصْعاً: چه وو ورده بهر دمرگانی به زهوی دا بردنه خوارو له گل دا گومی کردن.

الْوَصْنُ: جوره بالندمیه که له پیړی

چوله که، دمندوکی کورته بالهکانی

که وانه یین، کلکی کورت و خره شوینی نیشته چی بوونی ولاتی نه ورو پایه بهرستان رمودمگا بهرمو ولاتی نه ردمن و میصر ه (ك: وِضْعَان).

الْوَصْنُ: به مانا (الْوَصْنُ) دئ ه (ك: وِضْعَان).

الْوَصْنُ: دمنگی چوله که ه بیچوه چوله که.

وَصَفَ الْمَهْرُ وَالنَّاقَةُ وَنَحْوَهُمَا يَصِفُ وَصْفًا: جوانوه نه سپه که یان خوشترمکه جوان رؤیشت، رموتی جوانه.

وَصَفَ الصَّغِيرُ الْمَشْنِي: منداله که پیی گرتن که وته سمر رؤیشتن.

وَصَفَ الشَّيْنُ وَصْفًا: وه سفی شته که یی کرد به سنی و لایه نه باشهکانی باسکردن.

وَصَفَ الطَّبِيبُ الدَّوَاءَ: پزیشکه که دمرمانه که یی به ناوو نشان و چونیته یی به کاره ییان بؤ نه خو شه که دیاری کرد. وَصَفَ الْخَبْرَ: هه واله که یی گپراپه وه.

وَصَفَ الثُّوبُ الْجِسْمَ: پؤشاکه چونیته یی جهسته یی خاوه نه که یی دمرخست به هو یی تهنکی یان تهنکی و تهسکی چاک چونیته یی جهسته یی پؤشهرمکه یی

نهو صفة شوینیکه وتهی نیسمی
پیشوویهتی و حوگم و نیعرابی نهوی
دمدریتتی.

المُسْتَوْصَفُ: خهسته خانهی بچوک
که هه ندی خزمه تی پزیشکی تیدا
پیشکش دمکری.

المواصفة: صیفته و چوئیه تی
نهو شته ی دمه وی بیکری ۵ یان
دروستی بکه ی.

بيع المواصفة: بریتیه له وه ی شتیك
بفروشی شته که له بهر دهستا نه بی،
جوړو شیوه ی بو کرپار باس بکه ی،
دوا یی به و وصفه دهستی بخه یی و
بیدمیتتی.

الوصاف: صیغه موباله غه یه ۵ زانا و
لیزان له و وصف کردن دا.

الوصیف: خزمه تکارو کاره کمر ۵
کوړنک نه که یشتبیته ته مه نی بالغ
بوون.

الوصیفة: کاره کمر ۵ کچیک
نه که یشتبیته ته مه نی بالغ بوون.

وَصَلَ فَلَانٌ يَصِلُ وَصْلاً: بانگه شه ی
سهرده می نه زانی هه لدا و ده مارگیری و
تایه فه گه ری په پرمو کرد.

وَصَلَ الشَّيْنُ بِالشَّيْنِ وَصْلاً وَصِلَةً:
شته که ی به شته که ی ترموه لکاند،
ده گوتری: (وصلت المرأة شعرها بشعر
غيرها): نافرته که هزی لکاندن به هزی

دمر خست ۵ له حه دپشی عومهر دا
هاتووه: (الْأَيْشُ فَإِنَّهُ يَصِفُ).

وَصَفَ الْغَلَامَ وَالْفَتَاةَ وَصَافَةً: کوړمکه یان
کچه که کاتی خزمه ت پیگردنیان
هاتو قه دو بالایان ته واو بوو خو یان
داړشت.

واصفته الشَّيْنُ: شته که م له سر
و وصف پی فروشت، واته شته که م
له بهر دهستانه بوو به و وصفو نیشانه
پیم فروشت.

إِصْفَ الشَّيْنُ: بو موطا و ده ی
(وَصَفَ) دی ۵ و وصف کرا ۵ به باشی
ناویان هی ناو په سهندیان کرد.

تَوَاصَفُوا الشَّيْنُ: هه ندی کیان
شته که یان بو هه ندی کیان و وصف
کرد.

تَوَصَّفَ فَلَانٌ وَصِيفًا: فلان که س
یه کیکی راگرت بو خزمه تکردن.

استَوْصَفَ فَلَانٌ الطَّبِيبَ لِدَائِهِ:
فلان که س داوا ی له پزیشکه که کرد
ددرمانی دمرده که ی پی بل.

استَوْصَفَ فَلَانًا الشَّيْنُ: داوا ی
له فلان کرد شته که ی بو و وصف بکا.

الصفة: نه و حاله ته ی به شته که و مه ی،
شته که ی پی جیاد مکر ته وه له شتی
تر وه کوو ره شی و سووری و
سپپییه تی و کورتی و درپزی ۵
زانیا ری و نه زانی ۵ له لای زانایانی

ترموه قزى خوى درنژکردن بههوى
پيژوهلکاندننى قزى تربيه قزمکانى خوى.

وَصَلَ فَلَانًا وَصَلًا: پهپومندى بهردموام

بوو لهگهډ فلان دا ۵ صيلهى رهحمى

نهپچراند ۵ دمشگوترئ: (وَصَلَ حَبْلُهُ

بفلان): دلى بهفلان دا چوومه خوڅى

دموئ ۵ چاگهى لهگهډ کرد ۵ مالى پچ

بهخڅى.

وَصَلَ رَحْمَةً: چاگهى لهگهډ خزمو كهسو

كارهگهى دا کرد ۵ هاموشوى كردن،

يارمهتى دان، چاودپرى كردن پييانهوه

خهرىك بوو.

وَصَلَ الْمَكَانَ وَصُولًا: گهپيشته

شوینهكه.

وَصَلَ إِلَى بَنِي فَلَانَ: خوى پالداپه لای

فلان بهرمبابو تاپهفه خوى بهپهكى

لهوان حسيب كرد ۵ قورئان

دمهمرموى: ﴿إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَرْمٍ

يَبْنِيكُمْ وَيَنْتَهُم مِّيقَاتٍ﴾.

اوَصَلَهُ الشَّيْنُ وَالِيَهُ: شتهكهى

گهپانده نهوى، پان شتهكهى پچ

گهپاند ۵ دمشگوترئ: (ضَرْبَهُ ضَرْبَةً

لاترصل): زمبريكي وای لی داوه

چاره سهرناكړئ دهرمان ناكړئ.

واصله مواصلةً ووصالاً: بهردموام

بوو له ديدمنى كردنى و نهپچرانی

پهپومندى ۵ پيچهوانهى مانای

(هَجَرَةً) دئ ۵ بهزورى بؤمانای

دلدارى و خوڅهويستى نهو بواره

بهكاردئ.

وَأَصَلَ الصِّيَامَ: چهند پوژيځك

لهسهرپهك بهپوژو بوو ۵

دمشگوترئ: (واصل حَبْلُهُ).

وَصَلَ الشَّيْنِ بِالشَّيْنِ: شتهكهى

بهشتهكهوه لكاند ۵ پان زورى

ديدمنى كردو پهپومنديپهگهى

لهگهډ دا چرو پچ كردهوه ۵ لهخوى

گرت، خستيه گهلى ۵ شتهكانى ليك

دان، پيكيهوه بهستن.

وَصَلَ الشَّيْنِ إِلَيْهِ: شتهكهى گهپانه

نهو.

إِئْصَلَ فَلَانَ: فلانكس بانگهشهى

سهردهمى نهزانى كرد دهمارگيرى و

تاپهفهگهري و دابو نهريتى خيلهكى

پهپروم كرد.

إِئْصَلَ إِلَى بَنِي فَلَانَ: خوى پال فلان

بهرمبابو تاپهفهدا.

إِئْصَلَ الشَّيْنِ بِالشَّيْنِ: شتهكه

بهشتهكهى ترموه لكا ۵ پيژوهى نوسا.

تواصلًا: پيكيهويوون ليك دانهبران

۵ پهپومنديپان بهپهكهوه بهردموام

بوو پيچهوانهى (تصارما)په

كهبهمانا ليك داپرانه.

تَوَصَّلَ إِلَيْهِ: گهپشته لای، پيى گهپشت

شتی وا.

المَوْصِلَات: نَمُو قَه باره و شتانهی

کارمبایان پَیدا نَه قَل دِگَرِئ.

المَوْصِل: شَوِئِنی گَه یَشْتَن ۵ شَوِئِنی

بِه یَه ک گَه یَشْتَنی دُوشْت و بِیَکِه وِه

لَه حِیم کَرْدَنِیَان ۵ جُومَزْگَه ۵ نِیَوَان

کَلَوْت و رَانی حُوشْتَر ۵ شَوِئِنی گَرِئ

حَه بِل، نَمُو شَوِئِنه ی دُو حَه بِلَه کَه

دَه خَرِئِنَه وِه سَه رِیَه ک ۵ (ک:

مَراصِل).

المَوْصُول: حَمِیَوَانِیَکَه وَاخ و

نَاژَه لَئِیَکَه دَا یَکَه کَه ی لَه یَه ک نِیَئ

کَه لَئِی گَرْتَبِئ و فَه حَلِی تَر سَوَارِی

دَا یَکِ نَه بَوِوبِن.

الْوَاصِلَة: نَا فَرْمَتِی دَاوِئِن پِیس.

الْوَصْل: عَه طَاو بَه خَشَش ۵ دِگُوتَرِئ:

(أَعْطَاه وَصْلًا مِنْ ذَهَبٍ): بَرِئِکِی

نَا لَتُون پِئ بَه خَشِی ۵ هَاوْشَان و

هَاوْکُوف ۵ دِگُوتَرِئ: (هَذَا وَصْل

هَذَا): نَه مَه هَاوْشَانِی نَه مَه یَه ۵

جُومَزْگَه و شَوِئِنی بَه یَه کِه وِه لَکَانِی

دُوونِیَسْک و زِیَا تَر ۵ (حَرْفُ الْوَصْل):

نَمُو بَیْتَه یَه لَه دَوَا ی (الرَّوْی) دِئ

لَه سَه رَوَا ی شِیْعَرْدَا.

لِیْلَةُ الْوَصْل: شَهْوِی کُوتَا یِی مَانْگَه.

الْوَصْل: جُومَزْگَه، یَان شَوِئِنی بَه یَه ک

گَه یَشْتَنی دُو وِئِیْسَقَان یَان زِیَا تَر.

۵ وَرْدَه وَرْدَه لَه گَه لَئِی دَا رُؤِی تَسَا

گَه یَشْتَه مَه بَه سَت ۵ هَمُو لَئِی دَاو

وَاسِیْتَه ی کَرْد و خُوی نَزِیْک کَرْدَمُوه

تَا بَیْئِی گَه یِی ۵ دِگُوتَرِئ: (تَوَصَّلَ إِلَیْهِ

بُوصْلَةً أَوْ سَبَبٍ): بَه هَوِی وَاسِیْتَه و

هَوْکَارِی جُورَاو جُورَمُوه بَیْئِی

گَه یَشْت.

اسْتَوْصَلَتِ الْمَرْأَةُ: نَا فَرْمَتَه کَه دَاوَا ی

کَرْد قَزِی تَر بَخَرِئَه سَه رَه کَانِی

بُؤْنَه وِه ی قَزَمَکَانِی دَرِیْزَبِن، جَوَان

بَنُویَن.

الصِّلَة: عَه طَاو بَه خَشَش ۵ خَه لَات ۵

نَمُو بَیْتَه ی دَوَا ی (الرَّوْی) دِئ لَه

سَه رَوَا ی شِیْعَرْدَا ۵ بَیْئِی دِگُوتَرِئ:

(الْوَصْل).

الصِّلَة: تَیْشُوه.

الْإِیْصَال: نُسَرَاوِیَکَه و مَر گَرْتَنِی

مَالِیْک یَان قَه رَزِیْکِی تَیْدَا نَامَا زَمِیْئ

دِگَرِئ.

الْمُسْتَوْصِلَة: نَمُو نَا فَرْمَتَه ی دَه بَیْئَه

دَه لَال و رِئ نِیْشَان دَمَر بُو قَزِیْیَکِه وِه

لَکَانْدِن و بَارِوْکَه کَرْدِن و نَمُو جُورَه

شَتَانَه.

المَوْصِل: دِگُوتَرِئ: (خَیْطُ مَوْصِلٍ):

حَه بِل و هَمُودَا یَه کَه لَه زُور شَوِئِنَه وِه

سَه رِیَه ک خَرَاوْمَتَه وِه.

المَوْصِلُ الْمَعْزُول: پَلَاکِی کَارْمَبَاو

الْوَصْلَةُ: (له‌بواری زانیاری کیمیادا)	گرت.
رهمزی نهو هیزمیه که دوگم‌دیله	وَصَمَّ الْعُودُ: دارمکه‌ی شکانده‌وهو به‌بی
به‌یه‌ک دمگه‌یه‌نی.	نه‌وه‌ی لیکی جیابکاته‌وه.
الْوَصْلَةُ: گه‌یانندن و په‌یومندی	وَصْلَةً: ته‌مه‌ل و قونگرانی کرد،
دمگوتری: (بینهما وَصْلَةً): له‌نیوانیان	هه‌لی نه‌نا بۆ کردنی کارمکه
دا په‌یومندی هه‌یه و هه‌رشتیک	ته‌زیه‌تی دا، دمگوتری: (وَصْلَتَهُ
به‌شتیکی ترموه بلکی و هاوړی و	الْحُمَى): له‌مرزو تا نازاری دا.
هاوړل، تیشو و زموی دوور.	تَوْصَمَ: بۆ موطاومعه‌ی (وَصْلَةً) دئ.
الْوَصِيلُ: که‌سیک هه‌میشه له‌گه‌ل	الْوَصْمُ: عه‌یب و له‌که و گرتی دار و
په‌کیکی تربی و لی جیانه‌بیته‌وه.	درز و دمگوتری: (قناة فيها وَصْمٌ).
الْوَهِيْلَةُ: شتیک به‌شتیکی ترموه	الْوَصْمَةُ: که‌له‌به‌رو پیتکه‌و روشاوی
بلکیندری و هاوړی و زموی پان و	له‌جه‌سته‌دا و عه‌یب و له‌که و
پۆر و له‌سهرده‌می نه‌زانی دا وشه‌ی	سویندی به‌درؤ و تاوان.
الوصيله ناو بووه بۆ حوشتیک ده	وَصْنَوْصَ: له‌گون و درزمکه‌وه پوانی.
سک بکا بی بسانه‌وه و پان مهریک	وَصْنَوْصَتِ الْمَرْأَةُ: ئافرمته‌که
حه‌وت سک بکا حه‌وته‌م جاری	روبه‌ندی خوی و لک‌پنایه‌وه
نیرو مییه‌کی بی، له‌به‌ر ریزی	هه‌رکونی جاوی به‌دمرومن.
کاوپه مییه‌که نیره‌که‌ش سهرناپن	وَصْنَوْصَتِ الْجُرُ: بیچوه سه‌گه‌که،
و شیری دایکه‌که‌ش هه‌ردمبویه پیاو	بیچوه‌گورگه‌که جاوی تروکاندن.
بیانخواردایه‌وه له‌ئافرمت یاساغ بوو	وَصْنَوْصَ فُلان: فلانکس جاوی خوی
و نه‌م جۆره حوشترو مهره ریزیکی	بچوک کردنه‌وه بۆ نه‌وه‌ی چاک
تایه‌تی هه‌بوو به‌ئارمؤی خوی	شته‌که ببینی و به‌باشی روانینه‌کی
له‌کوئ ده‌له‌ومرا که‌س بۆی نه‌بوو	ئاراسته بکا.
ریگری بکا، ده‌ق و مکووو نازه‌لی	الْوَهْنَوْصَ: کونیکه له‌به‌ردمو دمرگاو
(سائیبه) هه‌لس و که‌وتی له‌گه‌ل	شتی و ا به‌ئنده‌زه‌ی چاولییه‌وه
دمکری و (ک: و صیل و واصل).	دمرواندری و (ک: و صاوص).
وَصَمَّةٌ يَصِمُهُ صِمَّةٌ وَوَصْمًا:	وصی فلان یصی وصیاً: دوا‌ی به‌مرزی و
به‌گورجی رایکی‌شا و په‌خنه‌ی لی	

شكۆمەندى پەزىل بوو ۋ دواى گىش
سوكى كىشى قورس بوو.

وَصَى الشَّيْنُ: شتەكە گەشت دەرکەوت ۋ
دمگوترى: (وَصَى النَّبْتُ): گزۈگياكە
پىگەيى زۆر بوو.

وَصَتِ الْأَرْضُ وَصْنِيًا وَوُصِيًا: زەوى
گياوو گزەكەى تىك پزاو زۆر بوو.

وَصَى الشَّيْنُ بِالشَّيْنِ: شتەكە
بەشتەكەو لكا پىوھى نووسا.

اوصى: چووھ ناو گياوگزی زۆرموھ.

اوصى فلاناً واليه: فلانكەسى كرده

سەر ومصيهت مال و مندالى دواى

مردنكى داواى لى كى كى

سەرپەرشتىارىان بى ۋ پەيمانى

دايەو بەئىنى پىدا.

اوصى له بشيى: شتەكەى كرده مالى

ئەوو وتى بۆلەو بى.

اوصى فلاناً بالشَّيْنِ: فەرمانى

بەفلانكەس كىرد بەئەنجامدانى

شتەكەو لەسەرى پىويست كىرد.

وَصَى اليه وله بشيى: شتەكەى كرده

ھى ئەوو بېرىرى بۆدا.

وَصَى فلاناً: دواى مردنكى فلانكەسى

كىردە ومصىو سەر پەرشتىارى

مال و مندالى.

وَصَى بالشَّيْنِ فلاناً: فەرمانى

بەفلانكەس كىرد بەئەنجامدانى

شتەكەو خستىە ئەستوى ئەو ۋ
دمگوترى: (وَصَى اللَّهُ النَّاسَ بِكَذَا).

تَوَصَّى الْقَوْمُ: خەلگەكە ھەندىكىان
ومسيتيان بۆ ھەندىكىان كىرد.

تَوَصَّى النَّبْتُ: گياو گزمو كە پالى
لىك دا.

استوصى به: ومصيهتەكەى بەوشتە

قبول كىرد ۋ دمگوترى: (استوصى به

خيراً): خىرو بىرى بۆلەو وئستو

بىوى ئەنجام دا ۋ لەفەرموودى

پىغەمبەردا ھاتووه: (استوصوا

بالسء خيراً).

الوَاصِيَة: دمگوترى: (فلاة واصية):

دەشت و سارايەكە بەدەشت و ساراي

ترتیکەلاو دەبى.

الْوَصَاةُ: بەمانا (الْوَصِيَة) دى ۋ (ك:

وَصَايا) ىە سەرپەرشتىارى كىردنى

مندال.

الْوَصِي: ئەوكەسەى ومصيهتى بۆ

دمگىرى و دمگىرى بەسەرپەرشتىار

ئەوكەسەى سەرو كارى مندال و

مال و سامانەكەى دىكا.

وَضَاءٌ يَضُوهُ وَضْأً وَوَضَاءً:

لەرۇخسار جوانى و پاك و خاۋىنى دا

بەسەرىا بالادەست بوو ۋ دمگوترى:

(وَضَاءٌ لَوَضْأً).

وَضُوٌ يَوْضُؤُ وَضْأَةً: جوان بوو رىك و

الراكب): سوارمه که دمرکهوت ه
دمشگوترئ: (من أين وَضَحَ الراكب؟)
لهکویومه سوارمه که دمرکهوت.

وَضَحَ الْوَجْهَ: روخساری جوان بوو ه (لهو
واضح).

اَوْضَحَ الرَّجُلَ وَالْمَرَأَةَ: پیاوو
نافرتهکه مندالی سپی پیستیان
بوون.

اَوْضَحَ الْأَمْرَ: کارهکه ناشکرا بوو،
دمرکهوت.

تَوَضَّعَ الطَّرِيقَ: رڼگاهه رون بووه.
تَوَضَّعَ عَنْهُ: لئی کولیهوه.

استَوْضَحَ الشَّيْئَ وَعَنْهُ: دمستی
خسته پشت چاوی لهبهر تیشکی
خور بونهوهی بزانی ناخو شتهکه
دمبینی یان نا.

استَوْضَحَ فَلَانَا الْأَمْرَ: داوای
لهفلانکس کرد شتهکهی بو رون
بکاتهوه.

الأَوْضاح: رڼوانیک شهومکانیان
روناکن شهوی سیانزمو چواردمو
پانزهی مانگی قه مری.

الأَوْضاح مِنَ النَّاسِ: کومه لگایه که
بیک هاتبی لهجهند هوزو خیلی
جیاچیا.

المُتَوَضِّعُ: کهسیک سوار ی رڼگاهه کی
راستو ناشکرا بیی ه بهناوهرپستی

بیک و پاک و خاوین بوو ه (لهو وَضَّي)
ه (ك: أَوْضَاءٌ وَرِضَاءٌ).

وَضَاءُ: شانازی بهسمردا کرد ه
دمگوترئ: (واضَاءُ فَوْضَاءُ).

وَضَاءُ: وای لی کرد دمستونیز بگری.

تَوَضُّعًا لِلْعِبَادَةِ: ههندي نهندامی
جهستهی شتنو ههنديکی مهسح
کرد ه یان بهنیازو مهبهستی
نویژکردن ناوی گهپانده ههندي
نهندامی جهستهی.

تَوَضُّعًا لِلْغَلَامِ وَالْجَارِيَةِ: کورو کچهکه
گهپشتنه ته مهنی بالفی.

الْمُتَوَضِّعُ: شوپنی دمستونیزشتن.
الْمِيضَاءُ: قاپیک یان مهسینهو گلینه
ناوی دمستونیز تیدابی ه شوپنی
دمستونیز هه لگرتن.

الْوَضُوءُ: دمستونیز ه ناوی دمستونیز
پی هه لگرتن.

الْوَضَاءُ: دمو چاو نورانی.

الْوَضُوءُ: دمستونیز هه لگرتن ه شتنو
مهسح کردنی ههندي نهندامی
جهسته ه گهپاندنی ناو بو ههندي
نهندامی جهسته لهگهل نیهت دا.

وَضَّحَ الْأَمْرَ يَضْحَ ضِحَّةً وَوَضُوحًا:

کارهکه ناشکرا بوو رون بووه ه
دمگوترئ: (وضح الصُّحُ): بهیانی
ناشکرا بوو ناسو رون بووه ه (وَضَّحَ

رښگادا برپواو نه که ویتنه په نا
په سپوو که ندوله ند ۵ خوشتری سپی
زور سپی نه بی.

الموضحة: برینیک ئیسقانی
دمربکه وئ ۵ واته گوشتی سهر
ئیسقانه که ی دری بی.

الواضح: پیچه وانه ی (الحامل) دئ ۵
واته: ناشکراو پون ۵ دمگوترئ:
(رجل واضح الحسب): پیاوئکه
بنه چه و نه زادی ناشکراو پونه ۵
خوشتری سپی به لام زور سپی
نه بی.

الواضحة: برینیک گوشتی هه موو
برابی و ئیسقانی دمکه و تیب ۵
دیمه نی ددان له کاتی پیکه نین دا ۵
شمویک له شه و مکانی (لیالی البيض):
که شه وی سیانزمو چواردمو پانزهی
مانگی قه مهرین.

الوضخ: روناکی، تیشک ۵ سپایی ناسو
له خوره لات کاتی به یانی ۵ مانگ ۵
سپایی هه مووشتیک ۵ رښگای
ناشکراو ناومرستی رښگا ۵
دیرهمی زیوی ساخ ۵ خشی زیوی
ساخ ۵ پوانه و خرخال ۵ بازنه و
دمسته وانه که له قاج بکری ۵ خالی
سپی به ناو چه وانی و لاخه و ۵ شیر
۵ موی سپی سهر و پیش که
نیشانه ی پیرییه ۵ به له کی.

الوضاح: صیغه موبالغیه له مانای
(وضح) دا ۵ سپی زور جوان ۵
روخساری جوان و دم به پیکه نین ۵
روژ ۵ دمگوترئ: (رجل وضاح
الحسب): پیاوئکه بنه چه و نه زادی
زور رون و ناشکرایه ۵ (عظم
وضاح): پارییه کی مندائه عمر به،
له شه وی تاریک دا ئیسقانیکی سپی
فرئ دمدمد نه مجار دمست دمکه ن
به گه پان و پشکنین بو دوزینه و دی
هه رکه سی بیدوزیتنه و ۵ هه و
براهیه.

الوضیحة: تارماییه کی سپی دیتنه
پیش چاوی مروؤ ۵ نازل (مهرو
بزن و گاو خوشتر) ۵ (ك: وضاح).
وضخ في السقاء يضح وضخاً: شتیکی
که می له کونده ناوکه دا هیشته و ه.
وضخ الدلو: دۆلچه که ی نیومگرد ۵ (فهر
واضح).

أوضخت البئر: بیرمه که ناوکه کی که م
بوو.
أوضخ فلان في السقاء: فلان که م
شتیکی که می له کونده که دا
هیشته و ه.

أوضخ بالدلو: به خیرایی و ته کانی
دۆلچه که ی له ناو بیرمه که
هه لکی شایه و مو پری نه کرد که می
ناو تی چوو بوو.

اَوْضَعَ لِلرَّجُلِ: گهمی ئاو له بیرمه که بۆ
پیاومه که دهرهینا.

اَوْضَعَ الدَّلْوُ: به مانا (وَضَخَ) دئی.

واَضَحَهُ مواضحه: پېشپرکئی له گهڼ
دا کرد له ئاو هه ئینجان دا
پېشپرکئی له گهڼ دا کرد له بازدان دا
هه و مکوو رویشتنی نهو رویشتن هه
دهشگوترئ: (واضحه السیر) و فی
السیر).

تواَضَحًا: پېشپرکئیان کرد هه
دهشگوترئ: (توضحا في الإستسقاء وفي
العدو وفي السیر).

تواَضَحَ فلان فلاناً: فلانکهس و مکوو
رویشتنی فلان رویشتن.

وَضَرَ يَوْضِرُ وَضْرًا: چلکن بوو.

وَضَرَ الإِنَاءُ: قاپه که، مه نجه نه که چهو
بوو هه (فهر وَضِرَ وهي وَضِرَةٌ وَوَضْرِي).
وَضْرَةً: چهوری کرد، چلکنی کرد،
دهشگوترئ: (كان نقي العِرَضِ فَوَضَرَهُ
بالدناءة).

الْوَضْرُ: چالک هه چهوری هه پيس و
بۆخه لی به هوئی چهو ریه وه خشت و
خۆلی بنکی کوندهو گۆزه ی ئاو هه
بۆگه نی خۆراکی ئێکسپایه رو
گه نیوو ترشاوو به سهر جوو هه شوین
ئاسه واری خۆراک به سهر پوی
سینی و قاپ و شتی واوه هه نهو

رهنگه ی به سهر زمعه مران و شتی
واوه ده بیندیری هه پاشماوه و
ئاسه واری مۆرانه و ژنگه و پيسایی هه
پاشماوه نه شه ری قه تران هه (ك:
أوضار) هه ده گوترئ: (فلان ذو
أوضار): فلانکهس چلکن و پيس و
بۆخه له.

وَضَعَ يَضَعُ وضِعاً وموضوعاً: په له ی
کرد له رویشتن دا هه دهشگوترئ: (وَضَعَ
السراب على الآكام): تراویله که له سهر
گردۆلکه و شتی وا درهوشایه وه.
وَضَعَتِ المرأةُ وضِعاً وُضْعاً:
ئافهرمه که له کوئایی ماوه ی پاک ی دا،
سکی پرپوو نه که و ته عاده ی
مانگانه یه وه.

وَضَعَتِ الإِبِلُ وضیعةً: حوشرمه که گیا
ترشوکه ی گوئی چه و ئاوی خوارد و
نهو له و مری پێگایه ی حی نه هیشتن.
واَضَعَ فلان من فلان وعنه وضِعاً
وموضِعاً: فلانکهس له ریزی فلانی
که م کرده وه په له ی کۆمه لایه تی
هینایه خوار هه دهشگوترئ: (وضعه
الشح ودناءة النسب).

وَضَعَ عَنْ غريمه: له قهرزه که ی بۆ
قهرزدارمه کی داشکاند.

وَضَعَ فلاناً: فلانکهس ژێردهسته و
زه لیل کرد هه ده گوترئ: (وَضَعَ الله
التكبرين ووضع فلان نفسه):

فَلَانَكْس نَهْفَسِي خَوِي زَمَلِيل كَرْد.

وَضَعَ الشَّيْنِي: شَتَهَكِي دَانَا لَهْدَهْسْتِي
خَوِي كَرْدَمُو ه دَهْگوتَرِي: (رَفَع السِّلَاحَ

ثَم وَضَعَه).

وَضَعَتِ الْمَرَأَةُ خَمَارَهَا: نَافَرْمَتَهَكِي
سَهْرپُوش وَ رُوبَهَنْدِي لَهْسَهْرخَوِي

دَامَالِي وَ هَرپِي دَا.

وَضَعَ الشَّيْنِي إِلَى الْأَرْضِ: شَتَهَكِي
دَابَهْزَانْدَه سَهْرزَمُوِي.

وَضَعَ الشَّيْنِي فِي الْمَكَانِ: شَتَهَكِي

لَهْشَوِيْنَهَكِي دَامَهْزَرَانْدَه دَهْشْگوتَرِي:
(وَضَعَ يَدَه فِي الطَّعَامِ): دَهْسْتِي كَرْد

بِهَنَانْخَوَارْدَن.

وَضَعَ فَلَانُ فَلَانًا فِي مَالِه وَضِيعَةً:

فَلَانَكْس لَهْمَالِي خَوِي بُو فُلَانَكْس
ئَهْنَدَازْمِهَكِي بُو دَابَهْزَانْدَه.

وَضَعَ فَلَانًا: فُلَانَكْسِي كَرِه بِيَاوِيْكِي
نَزْم وَ بِي نَرَح.

وَضَعَ عُنُقَه: لَهْمَلِي فُلَانِي دَا.

وَضَعَ عَنْهُ الْأَمْرَ: كَارْمَكِي لَهْمَل وَ ئَهْوَ
دَامَالِي لَهْكَوَلِي كَرْدَمُو ه دَهْگوتَرِي:

(وَضَعَ عَنْهُ الدِّينَ وَالْجَزِيَّةَ): قَهْرزَهَكِي
لَهْمَل دَامَالِي ه (وَضَعَ عَنْهُ الْجَنَايَةَ):

تَاوَانَهَكِي لَهْئَهْسْتُوِي ئَهْوَ لَآبِرْد.

وَضَعَ الشَّيْنِي وَضْعًا: وَازِي لَهْشَتَهَكِي هِيْنَا.
وَضَعَ الرَّجُلُ الْحَدِيثَ: بِيَاوَهَكِي قَهْسَهَكِي

هَهْئَهْسْتَه ه دَرُوِي رِيْك خَسْت.

وَضَعَتِ الْحَامِلُ وَلَدَهَا وَضْعًا: ژَنَه

سَكِرْمَهَكِي مَنْدَالَهَكِي بُوو سَكَهَكِي
دَانَا ه (فَهِي وَاضِع).

وَضَعَ الْعِلْمُ: شَارْمَزَاي يَاسَاو بَنَهْمَاي
زَانِيَارِيَهَكِي بُوو.

وَضَعَ الرَّجُلُ فِي تِجَارَتِه وَضْعًا: بِيَاوَهَكِي
لَهْبَازَرگَانِيَكِرْدَنَهَكِي دَا زَمَرْمَرِي كَرْد.

وَضَعَ الرَّجُلُ يَوْضُعَ ضَعَةٍ وَوَضَاعَةً:
بِيَاوَهَكِي بِي رِيَز بُوو هَهْتِيو مَجَهْوَ

خَوِيْپَرِي دَمَرْجُوو.

وَضَعَ الرَّجُلُ فِي تِجَارَتِه: بِيَاوَهَكِي
لَهْبَازَرگَانِي كِرْدَنَهَكِي دَا زَمَرْمَرِي كَرْد

ه زُورَبِي كَات ئَهْم جَهْمَكِي بَهْم شِيْوَهِي
ئِيْسَمِي مَفْعُول ئَهْدَا دَهْكَرِي ه

دَهْگوتَرِي: (لَايْزَالُ فَلَانُ مَوْضُوعًا فِي
تِجَارَتِه).

أَوْضَعَ فِي الشَّيْرِ: بَهْلَهِي كَرْد
لَهْشَمَرْكِرْدَنَهَكِي دَا.

أَوْضَعَ الرَّكَّابُ الدَّابَّةَ: سَوَارْمَهَكِي
وَلَاخَهَكِي هَهْلِيْنِك دَا بُو خِيْرَا

رُؤْيِشْتَن.

أَوْضَعَ فَلَانُ فَلَانًا فِي الْأَمْرِ: فُلَانَكْس
مَوَافَهَقِي بُو فُلَان كَرْد لَهْكَارْمَهَكِي دَا.

أَوْضَعَ الرَّجُلُ فِي تِجَارَتِه: بِيَاوَهَكِي
لَهْبَازَرگَانِي كِرْدَنَهَكِي دَا تِيْشْكََا.

وَاضَعَ الرَّجُلُ مَوَاضِعَةً وَوَضَاعَةً:
بِيَاوَهَكِي لَهْهَهْگَرْتَنِي دَهْسْتَهْبَارْمَهَكِي دَا

تہرازو ناسا ھه لی نہ گرت، به سمر
 لای ھاو ټه کمه ی دا شکانډیه وه.
 واضع فلاناً: گرموی له گهل فلان کرد
 ه له کارمکه دا ھاوړای فلان بوو
 موافیقی بوو ه مونناظر مو
 چه له حانی له گهل فلان دا کرد.
 واضع فلاناً الراي: له گهل فلان دا
 همريه مکه یان نهوی تری به سمر راو
 بوچونی خو ی دا ناگادار کرد.
 وضع فلاناً: فلانکس خوپړی کرد ه
 بی ریزي کرد.

وضع الباني الحجر: وه سټاکه
 بهر دمکه ی خسته چینی
 دیوار مکه ومو داینا ه بهر دمکانی چین
 چین خسته سمریه ک و ریزبه نندی
 کردن.

وضع الجبة: دواي نهوی لوکته ی
 خسته ناو جبهه مکه وه ټه مجار دوری.
 وضعت النعامة يئضها: نوعامه که
 هیلکه کانی خسته سمریه ک.

الضغ فلان: فلانکس بوو به
 خوپړی و هه تیو مچه.

الضغ البعير: حوشره که سمری خو ی
 نهوی کرد بو ټه وهی خامنه که ی پی
 بغاته سمر ملی و سواری پی.

تواضع فلان: فلانکس خو ی
 بهر ملیل و ترساو له خودا نشان دا.

تواضع القوم على الامر: خه لکه که
 له سمر کارمکه ریک که وتن.

تواضعت الأرض: زمویبه که لهو
 زمویبه ی نهولای نزم تر بوو.

تواضع ما بيننا: نیواصمان دوور بوو.
 استوضع منه: له ریزي هیڼایه خوار.

استوضع فلاناً الشئین: داوای
 له فلانکس کرد شته که ی له سمر

لایا ه دمگوتری: (استوضع فلاناً في
 دینه): داوای له فلان کرد قهرزه که ی

له سمر لایه ری.

التوضيع: دمگوتری: (في فلان توضيع):
 فلانکس ژنانییه.

الضعة: نزم بوونه وهی ریزيو نرخ ه
 شکانی که سایه تی و دابه زینی سومعه

ه خوپړه تی و هیچ و هوچی.

الموضع: شکاوو که رت و بهر ت بوو،
 که سیك نه پیاوای تهواو بی

نه نافرمتی تهواو بی (واته نیړه
 موک) ه دمگوتری: (فلان موضع):

فلانکس نیړه موکه ه شیوه ژنانییه
 ه بی ږه وشته.

الموضع: شوین و مهکان ه دمگوتری:
 (في قلي موضع فلان): خوشه ویستی

فلانکس له دلم دایه.

الموضعة: ناوی شوین (اسم المكان).

الموضوع: سمر عباس ه ټه ماده

زانپاری و روژنامه و انبییه یه
که نووسر دمیکاته عینوانی
نووسینه که ی.

الموضوع من الاحادیث: حه دیشی
هه لیه ستر او و پالدر او بۆ لای
پنځه مبر (د.خ) له بواری فله سفه دا
بریتیه له شتیك ههستی پی
بکری و مودره ک بی، بهرامبره که ی
بریتیه له (الذات) ه له زار او ی
مه نطیق بریتیه له شتیك
(مه قولو عه نه و) بی قسه لی کرا و
بی له پی شه وه بگوتری و بکری ته
مه موضوع و بهشی په که می قه ضیه و
شتی تری بخری ته سه رو مه حمولی
بۆ بهیندری.

الموضوع من الاحادیث: حه دیشی
هه لیه سرا ووبی بنه ما.

الموضوعية: له بواری فله سفه دا
دیو بۆ چونیک فله سفیه پی
واپه مه عریفه دمگه پته وه بۆ
حه قیه تیك جوداپه له زاتی
مودره ک و ههست پیکرا و.

الواضعة: باخ و باخچه ه خوشتریک
له شتی فپندر او و پل و پوش و
بهرام و هدا بله و مری ه نافرمتی داوین
پیس و بهر په وشت.

الوضع: دانان ه دانرا و (موضوع) ه
هیلدی تیرین و له سه ره خوترین

شیوهی رویشتی حوشترو و لاخی
تره ه شیوهی شت و هه پنه تی.
الوضع: زور قسه هه لیه ست و
درۆزن و بوختانچی ه دمگوتری:
(رجل و ضاع): پیاوی زور درۆزن و
قسه هه لیه ست.

الوضعية: مه زهه بو ربازی (نوجست
کونت) ه که بپروای به نه و دیو
ماده نیو ئینکاری میتا فیزیه کان
دهکا، پیی واپه زانیاری دمی
له سه ر رودا و نه زمون بنج
به ستوبی.

الوضع: پپو و پوچ و هه تیو مچه و
خوپری ه پیچه وانه ی (الشریف) ه
نه مانه ت و نه سپارده ه دمگوتری:
(وضعت عن فلان وضياً):
نه سپارده مه کم لای فلان که س داناه.
الوضعية: نه مانه ت و نه سپارده ه
کتیپیکه قسه ی عاقله ندانی تییدا
دهنووسری ه کۆمه لیک سه رباز
دهخری نه هه ریمیکه وه و غه زوی
نه و دهغه رناکه و تییدا ده می نه وه
ه ورده و پردی شت ه زهرمر ه
کۆل و بارو بارگه نه ی خه لک ه نه و
نه ندازه مه ی پاشا و خه لیه و هری
دهگر ن له باج و خه راج ه نارده روئی
به سه ردا دمکری و ده خوری ه (ک):
وضائع).

وَضَمَّ الْقَوْمُ يَضِمُّونَ وَضُمُوا: خه لکه که
کۆبونهمو لیک نزیك بوونهوه.

وَضَمَّ الْقَوْمُ عَلَى بَنِي فَلَانٍ: خه لکه که
بوونه میوانی فلان خیزان و بهر باب.

وَضَمَّ الْجَزَارُ اللَّحْمَ: حه یوان کوزمرموکه
(قهصابه که) گوشته کهی خسته سمر
(وهضمه) همرشتیک گوشته که لهگل و
خۆل دووربختهوه.

اوَضَمَّ الْجَزَارُ اللَّحْمَ: بهمانا
(وَضَمَهُ) دی.

استوَضَمَهُ: سته می لی کرد.

الْوَضَمُ: همرشتیک گوشتی لهسمر
دابندرئ له دارو حه سمر و بهردو
شتی وا بهمه بهستی نهوه لهگل و
خۆل دووربئ و سفره ی نانخواردن.

الْوَضْمَةُ: کۆمه لیک ئاده میزاد دووسه د
یان سی سهد کس و کۆمه لیک
مرؤفی لیک نزیك دمگوترئ: (القرم
وَضْمَةٌ واحدة).

الْوَضِيمُ مِنَ الْأَصَابِعِ: نیوان قامکی
ناو مرست و قامکه بچکۆله.

الْوَضِيمَةُ: کۆمه لیک مرؤف دووسه د تا
سی سهد کس و خه لکیکه کهم
دهبته میوانی هۆزو خیلایک و
ریزان لی دمگوترئ و خواردنی
ناماد مگراو به بۆنه ی ماته مینییه وه.

وَضَنَ الشَّيْئُ يَضِنُّ وَضْنًا: شته کهی

خسته سهریه که و دمگوترئ: (وَضَنَ
الْحَجَرَ وَالْآخَرَ): شته کهی دوو لۆو دوو
توئی کرده وه و تهنی و دمگوترئ:
(وَضَنَ السَّرِيرَ وَأَشْبَاهَهُ الْجَوْهَرِ) و (فهر
واضن وهي واضئة).

اَوْضَنَ الرَّجُلُ: بۆ رحلو که ژاروکه
قهیاسه ی چنندراو به سهریه که دای
بۆ دروست کرد، پئی شته که دا.

إِضْنَنَ: به یوهندی پیومکرد پییه وه
لکا

تَضَوَضُنَ: ژیر دهسته بوو و زهلیل
بوو.

المَوْضُونَةُ: زریه که کونه کانی لیک
نزیك بن و حه لقه کانی تیک
خراپ و چوبنه ناو یه که وه و یان
ئه لقه کانی دو دو چنندراپ.

المِضْنَةُ: هۆرو جهوال و تیریه که
له پوشی دارخورما چنندراپ و (ک:
مواضین).

الْوَضْفَةُ: کورسی چنندراو له لقی
دارخورماو شتی وا.

الْوَضِینَ: ریزکراو چین چین گراو و
پشتینیکی پانی چنندراوه هه ندیکی
چووته سمر هه ندیکی و هه وداو
سیرمه کانی پیکه وه لاو نیو
چندراون و به کوردی خۆمان پئی
دمگوترئ: (قهیاسه) و یان ههر

فلان بوو.

وَطْأَ المَوْضِعَ وَغَيْرَهُ تَوَطَّنَةً:

شویننه‌کې ته‌خت کړدو کړدبیه

رېټبازو راپړمو.

وَطْأَ الشَّيْئُ: شته‌کې ناماده‌کړد.

وَطْأَ الْفِرَاشُ: شوین نوستن و دوشه‌ک

سیسه‌مه‌کې رېټک خست و خوښی

کړد بؤ له‌سمر نووستن.

تَوَاطَأَ الْقَوْمُ عَلَى الْأَمْرِ: خه‌لکه‌که

له‌سمر کارمه‌کې رېټک که‌وتن.

تَوَاطَأَ فُلَانٌ فُلَانًا عَلَى الْأَمْرِ:

فلانکس له‌سمر ئیسه‌که

پرمزانه‌ندی خوی بؤ فلان دهرېری.

تَوَاطَأَ الرِّجَالُن: شته‌کې ژېر قاجی دا

ه به‌قاج گیرې کړد، وردی کړد

پلیشانده‌وه.

استَوَاطَأَ الشَّيْئُ: شته‌کې نرم کړد ه

نهرمی کړد ه ناسانی کړد ه

به‌وشیوانه هاته به‌رده‌ستی.

الإِيطَاءُ: به‌لای شاعرانه‌وه عه‌بیکی

سهرموای شیعره، بریتیه له‌وه

سهرموکه به‌له‌فظو ماناوه دوباره

بیته‌وه.

الطَّاءُ وَالطَّنَّةُ: نهرمو نیان.

المَوْطَأُ: شوین قاج ه جی ه.

المَوْطِنُ: به‌مانا (المَوْطَأُ) دئ.

المَوْطَأُ: سه‌هل و ناسان، نهرمو نیان ه

له‌پښت دروست دمکړئ شتی هئ

له‌پشتی حوشر شته‌ک دمکړئ ه بؤ

رم‌حل و که‌مزاوه به‌کاردئ ه

دمشگوترئ: (انه لعلی الرضین): نه‌وه

گورج و گؤن و خیرایه ه جوستو

چالاکه.

وَطِئَ الشَّيْئُ يَطْؤُهُ وَطْنًا: شیلای

پانی کړده‌وه ه ده‌گوترئ: (وَطْنًا

الْقَدْرُ): دوزمنمان پان و پلّیش

کړده‌وه، غه‌زومان کړدن ه (بنو فلان

يطْؤهم الطريقُ): به‌رمبابی فلان

هوژی فلان له‌نزیک رېټکاکه‌وه

نیسته‌جی بوون.

وَطِئَ الْمَرَاةَ: چووه لای نافرته‌که،

سهرجیایی کړد.

وَطْأَ المَوْضِعَ وَغَيْرَهُ: شویننه‌که نهرمه‌لان

بوو.

اَوْطَأَ شَيْعَرَهُ وَفِيهِ: له‌شیعرمه‌که‌دا

سهرموای دوباره کړده‌وه به‌له‌فظو

ماناوه هه‌مان سهرموای پېشوی

هیناپه‌وه.

اَوْطَأَ فُلَانًا الْعَشْوَةَ وَعَشْوَةً:

فلانکسه‌ی والی کړد به‌سمر کوپری

بپړاو نه‌زانئ رو له‌کوی دمکا.

اَوْطَأَ الْأَرْضَ وَبِهَا: پئی له‌زموبیه‌که

ناو به‌ناوی دا روئی.

اَوْطَأَ فُلَانًا الْأَمْرَ: له‌کارمه‌که‌دا هاوړای

دمگوترئ: (رجل موطأ الأكفاف):
 پیاویکی بارخوښ و مامه له خوښه،
 پوڅوڅوښ و سهځی سورشت و میوان
 نهوازه ۵ همرکه سئ بجئ بؤ لای
 په شیمان نیهو ماندو نابئ.

المِطَاءُ: چالایی زموی ۵ پارچه
 زموییه کی نرم.

الواطئة: رېښوار که شوئنیکی زموی
 دمکنه رېږمو ۵ خورمای بیژوک و
 هه لومړیو.

الوطاءُ: نرمایی، زه لکاوو چالایی
 له زموی دا.

الوطاءُ: بېشکه کی نهرمو خوښ بؤ
 منډال.

الوطاءُ: نهرمو نیان و ناسانو
 بهیدمست.

الوطاءُ: پېلهقه و گرتنی به هیزو توند.
 الوطاءُ: رېښوار.

الوطي: چالایی زموی ۵ نهرمو دمشت
 ۵ تهخت کراوو بئ کوښپ ۵
 دمگوترئ: (هذا الفراش وطي): نه م
 شوین نوستنو دوشه که نهرمه
 نهوکه سهی له سهری دمخه وئ
 نازاری جهسته ی نابئ.

الوطئة: خورمایه که دمکنه که
 دمردمه یندرئ و به شیرموه دمشیلدرئ
 ۵ که شک و شه کر.

الوطبُ: مهشکه ی دؤ ۵ مہمک و گوانی
 گهوره ۵ پیاوی وشکه تمبیات و هسه
 رهق ۵ (ك: أوطب وأوطاب ووطاب
 وأوطب) ۵ دمگشوترئ: (صَفِرَتْ
 وَطَابَةُ): مرد یان کوژار.

الوطبَاءُ: مه مک گهوره.
 الوطبة: قاتوت؛ که له خورماو که شک و
 رؤن دروست دمکړئ.

وَطَحَهُ يَطْحُهُ وَطْحًا: به زمخت و هیز
 پائی پیوه نا.

تَوَاطَحَتِ الْإِبِلُ عَلَى الْحَوْضِ:
 حوشرمکان پاله په ستویان کرد
 له سر جهوزی ناو خوار دنه وه.

تَوَاطَحَ الْقَوْمُ: خه لکه که له گهل په ک
 شهریان کردو دزی په کتر دوان و
 هه لوپستیان و مرگرت.

الوطحُ: نه و جلاک و پیسییه ی به سم و
 چنگ نینوکی ولاخ و ناژمن و بالندمو
 په له مومروه دمنوسئ.

وَطَدَ يَطْدُ وَطْدًا: جیگر بوو، جه سپا.
 وَطَدَ الشَّيْئُ وَطْدًا وَطْدَةً: جه سپاندی
 به هیزی کرد ۵ (فهو و طيد و موطود):
 دمگوترئ: (وَطَدَ لَهُ مَنزِلَةٌ): جیگای بؤ
 خوښ کرد.

وَطَدَ الْإِنْسَانُ إِلَى الْأَرْضِ: پیاوکه ی
 به زموییه وه نوساندو نه هیشت
 جوله بکا.

وَطَدَ الْأَرْضَ: زموییه‌ک‌ه‌ی به‌کوټک

دم‌گیرئ.

کوټایه‌وه بو ئه‌وه‌ی به‌س‌تی‌وړئ و

ب‌چ‌پ‌ته پال یه‌ک و بو‌شایى تیدا نه‌می‌ن

که‌بینای له‌س‌ر ب‌گړئ نه‌نی‌ش.

وَطَدَ الصُّخْرَ عَلَى الْغَارِ: به‌به‌رد دهر‌ک‌ی

نه‌ش‌که‌وته‌ک‌ه‌ی گ‌رت و دهر‌ک‌ی

نه‌ش‌که‌وته‌ک‌ه‌ی به‌که‌له‌که به‌رد

هه‌ل‌چ‌ن‌ی.

وَطَدَهُ: به‌مانا (وَطَدَهُ) د‌ی.

وَطَدَ الْأَرْضَ: زموییه‌ک‌ه‌ی ته‌خت

کردو کوټایه‌وه بو‌ئه‌وه‌ی گل و به‌ردو

چه‌ومه‌که ب‌چ‌پ‌ته پال یه‌ک و توند‌ب‌ئ

و د‌مش‌گ‌وټ‌رئ: (وَطَدَ لَهُ عِنْدَهُ مَنَزلَةً):

بو‌ فلان لای فلان ج‌ی‌گ‌ای بو‌ خو‌ش

کردو دایمه‌ز‌ر‌اند.

تَوَطَّدَ الشَّيْئُ: شته‌که چه‌س‌پ‌او ج‌ی‌گ‌یر

بوو.

اِثْمَدَ: به‌مانا (تَوَطَّدَ) د‌ی.

المُتَوَطِّدُ: شتی به‌رد‌موام نه‌به‌راوه

که‌یه‌ک به‌دو یه‌ک دا ب‌ئ و چه‌س‌پ‌اوو

پ‌تموو ج‌ی‌گ‌یر بوو.

المِطْدَةُ: کوټ‌ک‌ی‌کی قورس و گ‌ر‌انه

له‌دارو شتی وا دروست دم‌گ‌ړئ

ب‌ناغه‌ی دیوارو شتی وای پ‌ئ

دم‌گ‌وټ‌ر‌ته‌وه بو‌ئه‌وه‌ی پ‌تمو بب‌ئ و

نه‌نی‌ش و دار‌یکه در‌یل و ئاس‌نی

سورمه‌و‌م‌ک‌راوی کوټ‌کرد‌نی شتی پ‌ئ

الْوَطِيْدَةُ: ب‌ناغه‌و کا‌نگ‌ه‌ی دیوار‌ی

خانوو و س‌ئ کو‌چ‌ک‌ه‌ی ئا‌گ‌ردان

(س‌م‌ر‌ئا‌گ‌ره) و د‌مش‌گ‌وټ‌رئ: (لَهُ عِنْدِي

وَطِيْدَةٌ): فلان‌ک‌س لای من پ‌له‌و

پ‌ایه‌ی به‌رز‌ی هه‌یه و هه‌روا

دم‌گ‌وټ‌رئ: (أَنْتَ مِنْ وَطَائِدِ الْحَقِّ):

ئه‌تو پ‌ایه‌یه‌ک‌ی پ‌ته‌وی ح‌ق‌و

راستی.

الْوَطْرُ: پ‌یداو‌ی‌ستی و مه‌به‌ست و ئار‌مزو

و دم‌گ‌وټ‌رئ: (قَضَى مِنْهُ وَطْرَهُ): ئیش‌ی

خو‌ی ل‌ئ ج‌ئ به‌ج‌ئ کرد ئار‌مزوی

خو‌ی ل‌ئ به‌دی هی‌نا.

وَوَطَسَ الْأَرْضَ يَطْسُهَا وَطْسًا: چ‌الی

له‌زم‌وییه‌که کرد.

وَوَطَسَ الشَّيْئُ: شته‌که‌ی شک‌اندو وردو

ه‌اری کرد و به‌تون‌دو به‌ه‌یز ل‌ئ‌ی دا.

تَوَطَّسَ الْمَوْجُ: شه‌پ‌وله‌کان توندو زو‌ر

بوون.

الْوِطَاسُ: بو‌ ز‌ئ‌م‌ه‌ر‌و‌ئ‌ی له‌مان‌ای

(وَطَسَ) د‌ئ و شو‌ان.

الْوَطِيسُ: ته‌ند‌وری نان‌کردن که‌مان‌ی

تیدا د‌م‌به‌ر‌ئ و شه‌رو هه‌را و

دم‌گ‌وټ‌رئ: (حَمَى الْوِطِيسُ):

شه‌ر‌گ‌هر‌م بوو په‌ره‌ی س‌اند.

وَوَطَّشَ فَلَانًا يَطْشُهُ وَطْشًا: ل‌ئ‌ی دا، پ‌ئ‌ی

ک‌ئ‌ش.

وَطَّشَ فُلَانًا عَنْ فُلَانٍ: فلانكەسى لەكۆل

فلانكەس كردموه.

وَطَّشَ الْكَلَامَ: كەلامەكەى بەیان كرد،

جوان پونى كردموه.

وَطَّشَ الْخَبَرَ: لایەنێكى هەوالەكەى

ناشكرا كرد ە دەرگوتى: (ما وَطَّشَ لَنَا):

هیچى نەداینى ە (سألته عَنْ شَيْءٍ فَمَا

وَطَّشَ): پرسىارى شتێكم لى كرد

هیچى بۆنەدرگاندم.

وَطَّشَ عَنْهُ: لێى دوورخستەوه.

وَطَّشَ الْقَوْمَ عَنْهُمْ: خەلكەكەى لى

دوورخستەوه.

وَطَّشَ لِفُلَانٍ: دەروازەى قەسەو

بۆچون و كردارى بۆ فلانكەس

دیاری كرد.

وَطَّشَ فِيهِ: كارىگەر بوو تێیدا ە

دەرگوتى: (سألوه فَمَا وَطَّشَ لِمِ

بشئى): پرسىارىیان لى كردو هیچى

پێ نەدان ە (ضربوه فَمَا وَطَّشَ

الِيهِم): لێیان داو دەستى پێ

نەكرايموهو نەیتوانى دىفاع لەخۆى

بكا ە (سألته عَنْ شَيْءٍ فَمَا وَطَّشَ):

پرسىارى شتێكم لى كرد هیچى بۆ

رون نەكردمەوه.

وَطَّفَ الرَّجُلُ يَطْفُ وَطْفًا: بیاومكە دوا

رەتێندراومكە كهوت دوورى خستەوه.

وَطَّفَ يُوَطِّفُ وَطْفًا: موى برۆو برژانگى

زۆر بوون نەرمو شوێنىش بونەوه.

وَطَّفَ الْمَطَرُ: بارانەكە بەلێزمە بارى.

وَطَّفَتِ السَّحَابَةُ: هەورمكە شوپاى

كردە سەرمزموى ە (فهر اوطف ومي

وطفاء).

وَأُطِفَ: بەسەر یا روانى، بەرز بۆوه ە

دەرگهوت ە دەرگوتى: (خذ ما أُوطف

لك): چیت دى هەلى بگره.

الْأُوطف: دەرگوتى: (بمير أُوطف

الرب): حوشترێكى كۆلك زۆرو باشه

ە (عام أُوطف): سالیكى پەر خێرو

بەرمكەتە ە (عیش أُوطف):

گوزمرانى خوێش ە (ظلام أُوطف):

تاریکییەكى داگرندەو نزیك و

داهۆشەره.

وَطَمَهُ يَطْمُهُ وَطْماً: پێى لێنا.

وَطَمَ السِّتْرَ: پەردمكەى دادایەوه.

وَطِمَ يَوْطِمُ وَطْماً: گوى گىرا ە پىسایى

بۆنەكرا.

وُطِمَ: بەمانا (وُطِمَ)دى.

وُطِنَ بِالْمَكَانِ: لەشوێنەكە مايمهوه.

أُوْطِنَ الْبَلَدَ: شارمكەى كردە زىندو

نیشتمانى خوێ.

أُوْطِنَ نَفْسَهُ عَلَى كَذَا: نەفسى خوێ

ئارام كرد لەسەر ئەوشتەو پێى

پازى بوو.

وَاطَنَهُ عَلَى الْأَمْرِ: كارى خوێ لەگەڵ

تَوَاطَبَتْ عَلَيْهِ الرِّيحُ: بایه‌کان به
نۆبه لیبان داو هه‌رده‌مه جۆزه
بایه‌ک لیبی دهمدا.

الموظوب: ده‌گوتری: (رجل موظوب):
هیاوێکه به‌لاو کارمسات نۆزه‌ی لی
ده‌که‌من و هه‌ر پۆژمو توشی
جورتمیک ده‌بی و مال و سامانی
به‌لایه‌ک له‌ناوی ده‌با.

الموظوبه: ده‌گوتری: (أرض موظوبه):
زه‌وییه‌که ئه‌ومنده‌ی مه‌رو مالات
تیکراو کرۆسراوته‌وه هه‌ج له‌ومری
تیدا نه‌ماوه.

المیظب: ده‌سکه سهندۆل به‌ردێکه
له‌دریژمویه گه‌می پێ ده‌گوتری.

الوظبة: شه‌رمگای ناژه‌ل و ولاخ.
وَعَبَّ البعيرَ يَظْفُهُ وَظْفًا: زه‌بری
له‌باریکایی قاجی حوشترمه‌که‌دا ه
زنجیری حوشترمه‌کی کورت کردموه.

وَعَبَّ القومَ: شوین خه‌لکه‌که کهوت.
وَعَبَّ الشَّيْئَ عَلَى نَفْسِهِ: شته‌که‌ی
له‌سه‌ر خۆی پێویست کرد.

واظفّه: هاو‌پای بوو، له‌که‌لی کهوت.
وَعَفَّه: هه‌ر پۆژمو ئه‌مرک و
ومزیفه‌یه‌کی دیاریکراوی بۆدانا.

وَعَفَّ عَلَيْهِ العَمَلُ والخِرَاجُ ونحو
ذلك: کار و باجی بۆ مه‌زنده‌ کردو
بۆی دیاری کرد ه ده‌گوتری: (وَعَفَّ

له‌ الرزقَ وَلِدَابَتَهُ العَلْفَ): پان
ده‌گوتری: (وَعَفَّ عَلَى الصَّبِيِّ كُلَّ
يَوْمٍ حَفْظَ آيَاتٍ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ):
هه‌ر پۆژه چه‌ند ئایه‌تێکی ده‌ست
نیشان کردن بۆ مندا له‌که بۆنه‌وه‌ی
له‌به‌ریان بکا.

الوظيفُ: باریکایی قاجی حوشتر و
ولاخه به‌رزمو چه‌یوانی تر ه قاجی
به‌هه‌یزو توانا بۆ پۆیشتن به‌ناو
نه‌رمه‌لان و دۆل و شیودا ه (ك):
أَوْظَفَ وَوُظِفَ).

الوظيفة: ئه‌وه‌ی دیاری ده‌کری
له‌ئیش و خواردن و بزێوو شتی تر
له‌ماومه‌کی دیاریکراودا ه واده‌و
په‌یمان و به‌لێن ه پله‌و پایه‌ی موچه
خۆر ه ده‌شگوتری: (للدنيا وظائف
وَوُظِفَ): جیهان به‌لاو کارمساتی
جۆراو جۆری هه‌ن.

وَعَبَّ يَضْعِبُهُ وَعَبًّا: شته‌که‌ی هه‌موو
هه‌لگرت و هه‌جی لی نه‌هه‌شته‌وه.

أَوْعَبَ القومَ: خه‌لکه‌که هه‌موویان
چون بۆ غه‌زا بۆ به‌رگری له‌ولات و
زێندو نیشتمان.

أَوْعَبَ القومَ جَلَاءً: خه‌لکه‌که
هه‌موویان دهرکران هه‌جیان له‌ولاتی
خۆیان دا نه‌مانه‌وه.

أَوْعَبَ فلانٌ في ماله: فلانکه‌س مال و

سامانی خوئی تهخشان و پهخشان
 گرد بههه موو شیومهك لیی
 بهخشی.
 (وَعَبَ الشَّيْنِ: هه موو شتهكهی
 هه لگرت هیچی لی نه هیشته وه
 شتهكهی له بیخ دهرهینا.
 (وَعَبَ الشَّيْنِ فِي الشَّيْنِ: هه موو
 شتهكهی کرده ناو شتهكه وه.
 استوعَبَ: هه مووی هه لگرت، جینگای
 هه مووی کرده وه
 له بیخ و ریشه
 دهری هینا.
 استوعَبَ الْحَدِيثَ: قسمه کی و مرگرتو
 لیی حالی بوو.
 استوعَبَ الْمَكَانَ او الوعاءُ: شوینه كه
 یان زمره كه هه موو شتهكه کی تیدای
 جی بؤوه.
 الوَعْبُ: فراوان، دهگوتری: (طریق
 و غب): پنگایه کی پان و بهر
 فراوانه.
 الوَعِيبُ: بهر فراوان به جورنك نه وهی
 قی دمكه کی جینگای ببیته وه تیدای
 دهگوتری: (بيت وعيب و وعاء
 وعيب).
 وَهَتْ الطَّرِيقُ يَوْعَثُ وَعَثًا وَوَعَثًا:
 رینگاهه ناخوشه و رموی پیدای ناکری.
 وَهَتْ الْأَمْرُ: کارمه خراب بوو تیكچوو
 تیكه ل و پیکه ل بوو.

وَعَثْتُ يَدَهُ: دمستی شكا.
 (وَعَثَ: كهوته رموی نهرمه لان و
 لمبه لان و قور و لیته وه
 به ناو گله
 نهرمه و لمبه لان و قوره شل دا رومی
 نه پتوانی قسه بكا
 بهرپكاندی.
 (وَعَثَ فِي مَالِهِ: له مال و سامان خمرج
 كردن دا زنده رومی كرد.
 (وَعَثَ الْأَمْرُ: کارمه کی تیك دا،
 داپوشاند.
 وَعَثَهُ: لای دا
 سهرفی كرد
 به مندی
 كرد.
 (الْوَعَثُ: (طریق او عث): رینگایه كه
 رموی پیدای ناکری
 كویره زپیه،
 قور و بیچ و پر كمنو له نده.
 الْمُوَعَثُ: رینگای بهرده لان و ناخوش.
 الْمُوَعُوثُ: (رجل موعوث): بیاوکی
 هه تیومچه و ناوه جاخزادهیه.
 (الْوَعَثُ: هه رشتنك نهرم و ناسان بی
 شوپنك لمبه لان یان نهرمه خاك یان
 قور بی كه قاج تیدای رومی
 بهرپكاندی
 بهرپكانك ناخوش و پرست برپی
 نیسقانی شكاو
 جهسته کی كزو لاواز
 دهگوتری: (رجل وعث اللسان):
 بیاوکی لاله بهتمیه و ناتوانی قسه
 بكا.
 (الْوَعَثُ: رینگازی ناخوش.

بمفلانکس دا لمکاتی فلان شت دا
نمرکی سهرشانی خوئی بو جی
بهجی بکا.

إِنْعَدْ: وادهکی قبول کردو بتمانهی
بی دا ۵ دمگوتری: (وَعْدَةُ فَأَعَدَ).

إِنْعَدَ الْقَوْمُ: خه لکه که به لئینان
بهیه کتردا.

أَعَدَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکس هه پرشهی
لمفلانکس کرد ۵ (تَوَاعَدُوا):

خه لکه که هه نندیکیان وادهیان
بهه نندیکیان دا.

تَوَاعَدُوا: هه پرشهی لی کرد.

الموَعِدُ: وادمو به لئین ۵ شوینی واده ۵
کاتی واده ۵ عه همدو بهیمان.

الموَعِدُ: (اليوم الموَعِدُ): روژی
قیامت.

الميعاد: کاتی واده، شوینی واده ۵ (ك:
مواعيد).

الواعِدُ: دمگوتری: (فَرَسَ وَاَعَدَ):

نهمسپیکه به لئین دمدا له پرویشتن و

غاردان نهومستی ۵ (أَرْضَ وَاَعَدَ):

زموپیه که هیوای نهومی لی دمگوری

خپرو بیبری زوریی و بهرو بوومی

باش بی.

الوعيد: (يوم الوعيد): روژی قیامت.

وَهَرَّ الْمَكَانَ وَغَيْرَهُ يَعْزُ وَغَرًا: شوینکه

به رده لان و جهقه و پمقهن بوو ۵

پتمو پمقی بوو.

الوَعَاءُ: ماندو بون و نارپحه تی و

جورتم ۵ دمگوتری: (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ

وَعَاءِ السَّفَرِ): پهنا به خوا

له نارپحه تی و شه که تی سه مفر

چهند ناخوش و پرست بره.

الوَعَةُ مِنَ النَّسَاءِ: نافرمتی هه لمو ۵

دمگوتری: (إِمْرَأَةٌ رَغِيَّةُ الْأُرْدَفِ):

نافرمتیکه سمت و کمه فل نهرمه ۵

دهستی شکاو.

الوُعُوثُ: تهنگو جه لهمه و ناخوشی و

شمر و ههرا.

وَعْدَهُ الْأَمْرُ بِهِ وَعْدًا وَعِدَةً: وادهی

کاره کی پیندا، هیوا خوازی کرد

بوئه وشته.

وَعَدَ فُلَانًا: لمفلانکس زیاتر پابهندی

وادمو به لئین بوو ۵ دمگوتری: (وَاَعْدَهُ

فِرْعَانَهُ): وادهی دایو و لهوزیاتر

پابهندی وادمو به لئین بوو.

أَوَعَدَ الْفَخْلُ: که نه نیرمه که حیلکاندی

مپراندی زمراندی بو پراندی کاتیک

ویستی مییه که که ل بدا.

أَوَعَدَ فُلَانًا: وادهی بمفلانکس دا،

هه پرشهی لمفلانکس کرد.

وَاَعْدَهُ: هه ریک لهو دوانه وادهیان

بهیه کتر دا ۵ پشپرکییان کرد

لهوادمو به لئیندان بهیه کتری.

وَاَعَدَ فُلَانًا وَقْتُ كَذَا: به لئینی

وَعَرَفَ فُلَانًا: فلانکەسی بەند کرد.

کرد.

وَعَرَفَ الشَّيْئَ: شتەکە کەم بوو ە (فەر

اَسَوَعَرَ الطَّرِيقَ وَالْمَكَانَ: رێگاکی

و ع یر).

بەپر کۆسپ و تەگەرە زانی.

وَعَرِ الْمَكَانُ وَغَيْرُهُ يَوَعَرُ وَغَرًا:

الْأَوَعَرُ: بەردەلان و پێکۆسپ و تەگەرە

شوینەکە رەق و پتەو بوو.

ە دموگوتری: (طریق اوَعَرُ).

اَوَعَرَ: کەوتە ناو زەوی بەردەلان و

الْوَاَعِرُ: شوینی چال و پێکەندو لەند ە

چەقەن و رەقەنەو.

پێچەوانەی مانای (السهل) دئ ە

اَوَعَرَ فُلَانٌ: فلانکەس هەزار بوو.

دمگووتری: (جبل واعرُ): کێویکی

اَوَعَرَ الطَّرِيقَ بِفُلَانٍ: رێگاکی

سەخت و ئەستەمە.

فلانکەسی گەیانە بە شوینیکی

الْوَعَرُ: شوینی سەخت و پتەو ە شوینی

رەقەن و چەقەن.

ترسناک ە دەسگووتری: (رجل وَعَرُ

اَوَعَرَ الشَّيْئَ: شتەکی کەم کردموه.

المعروف): پیاویکە عەطاو

اَوَعَرَ الطَّرِيقَ: رێگاکی بەپر کۆسپ و

بەخششی کەمە.

تەگەرە هاتە بەرچاو.

السَّوَعَرُ: بەمانا (السَّوَعَرُ) دئ ە (ك:

وَعَرِ الْمَكَانَ: شوینەکی بەردەلان و

أوعار).

چەقەن و رەقەن کرد.

الْوَعَرُ: بەمانا (الْوَعَرُ) دئ.

وَعَرَفَ فُلَانًا: فلانکەسی گێراپەموو

وَعَرُ إِلَيْهِ فِي الْأَمْرِ يَعَزُّ وَغَرًا: جو بۆلای و

نەبەشت بەمراز بگا ە قسەکی

فەرمانی پێ کرد ئەو ئیشە بکا یان

پێری.

پێی گوت وازی لێ بێنە.

تَوَعَّرَ فُلَانٌ: فلانکەس توند رەوی کرد.

اَوَعَرَ إِلَيْهِ: فەرمانی پێ کرد بەکردنی

تَوَعَّرَ الْمَكَانُ: شوینەکە رەقەلان بوو.

کارێک، یان نەکردنی.

تَوَعَّرَ الْأَمْرُ عَلَى فُلَانٍ: کارەکە لەسەر

وَعَرُ إِلَيْهِ: بەمانا (وَعَرُ) دی.

فلانکەس گران بوو دەرەقەتی نایە.

وَعَسَهُ يَعَسُهُ وَعَسًا: بەتوند پێی

تَوَعَّرَ فِي الْكَلَامِ: لەقسەکردن دا

پیانان.

سەرسام بوو.

وَقَسَى الدَّهْرُ فُلَانًا: رۆژگار فلانکەسی

تَوَعَّرَ فُلَانٌ فُلَانًا فِي الْكَلَامِ: فلانکەس

لەبۆتە داو قالی کرد.

فلانکەسی لەقسەکردن دا سەرسام

اوعس: شوین پێی هەلگرت لەناو

لمبه لآنه كه دا ۵ بهمانی زوو رۆی.

اوعست الإبل: حوشرمه ملى خوى

دریز کرد ههنگاو مکانی فراوان

کردن و خیرا رۆیشت ۵ دهمگوتری:

(اوعست الإبل باعناها): حوشرمه

ملى خوى دریز کرد و خیرا رۆی.

واعتت الإبل: بهمانا (اوعست) دئ ۵

بهتوندى قاچى بهزموى دادا،

پیکۆلى کرد.

واعس فلان فلاناً: فلانكهس

پیشبرکى لکه فلان دا کرد.

الأوعس: دمشتى لمباوى و نهرمه لآن

که قاچى تیدا رۆجی.

الميعاس: دهشتىكى لمبه لآن

که لمبه کهى تهبارى نه به سستی

لمبه لآنىك که قاچ تیدا رۆجی ۵

قاچى تیدا گوم بى ۵ زموییه که

که له وه پيش پيخوست نه کرابی ۵

ریگا.

الوعس: شوین بى و نیشانهى پيدا

رۆیشتن ۵ بهمانا (الأوعس) دئ ۵

(ك: اوعس وأوعس).

الوعساء: مینهى (الأوعس) ۵

زموییه که نهرم بى و که میك

لمبه لآنى تیدابى، رومک به باشى لى

بروى ۵ دهشتىك لمبه لآنى نهرم بى

قاچى تیچه قی.

الوعسة: بهمانا (الأوعس) دئ.

وَعَطَهُ يَعْظُهُ وَغَطًا وَعِظَةً: نامۆزگاری

کردو له سه رمناجى خراپه کاری

ترساندى ۵ ههرمانى بى کرد

به چاکه کردن و ته ماعى خيرو

خوشى دوا رۆزى بهرنا.

إِثْعَظَ: قبولى نامۆزگاری کردو

ههرمان بهر داری نامۆزگاری بوو،

نهمسى خوى گرت هوه له خراپه ۵

دمگوتری: (وَعَطَهُ قَتَعَطَ): نامۆزگاری

کردو نه مویش نامۆزگاریه کانی

وهرگرتن.

الموعظة: نهوى نامۆزگاری بى

نه نجام دهری کرد هوه بى یان

گوشتار بى ۵ (ك: مَوعَظَ).

الواعظ: که سیک نامۆزگاری دهکا و شت

وهربر گوینگرانى دینیت هومو ههرمان

دهکا به چاکه و نهوى دهکا له خراپه

۵ (ك: وَعَظَ).

وَقَفَ بَصَرُهُ يَعْفُ وَعُفًا: چاوى زمعیف

بوو، کز بوو.

اوعف الرجل: پیاوکه چاوى کز بوو.

الوعف من الارض: ههر شوینىكى

زموى که رهق بى و ئاوى تیدا

راووستى و ببیته زۇنگاو.

وَقَى الْفَرَسُ يَعْقُ وَغًا وَعِيقًا:

نه سپه که له کاتى رۆیشتنى دا دهنگ

له ورگی هات، قۆرەى سکی هات.

وَقَى عَلَيْهِ يَعْقُ وَغًا: به لهی کرد.

وَعُقْ: چه موش بوو.

وَعُقْ فُلَانًا: فلانکەسی نیسبەت دا بۆ

چه موشی و سەر رەقی ۵ تیکی دا

خۆی خراب کرد ۵ پیچەوانە ی نهو

جولایه وه.

تَوَعُقْ: سەر رەق و رەق و پەشت خراب و

سەر پیچی کەر بوو.

استَوَعُقْ: بهمانا (تَوَعُقْ) دئی.

الْوَعاق: دمنگی که له ورگی و لاخ

دمبیسری له کاتی رویشتی دا.

الْوَعُقْ: مروقی به درموشت ۵

دهگوتری: (رجل وَعُقْ).

الْوَعُقْ: دهگوتری: (رجل وَعُقْ):

پیاویکی رەق و پەشت ناشرینه ۵ مروقی

چه قه چهق کەر.

الْوَعَقَةُ: به درموشتی ۵ چه موشی ۵

سەر رەق و قسە نه بیس.

الْوَعَقَةُ مِنَ الرِّجَالِ: بهمانا

(الْوَعَقَةُ) دئی.

الْوَعِيقْ: دمنگی که له ورگی و لاخ

دمبیسری له کاتی رویشتی دا.

وَعَكَ الْحَرُ يَعْكَ وَعَكَ وَوَعَكَ: گەرما

به تین بوو.

وَعَكَتِ الرِّيحُ: بایه که هیواش بوو.

وَعَكَ فُلَانٌ: فلانکەس له ئاکامی ماندو

بون دا توشی نازار بوو.

وَعَكَتِ الْكِلَابُ الْحَيَّةُ: سهگه كان

نیچیره که بیان له گل و خۆل ومردا.

وَعَكَ الْمَرَضُ فُلَانًا: نه خۆشی فلانکەسی

نازاردا ۵ دهگوتری: (وَعَكَتِ الْحُمَى):

لهرزوتا نیشی پی گه یاند.

وَعَكَ الشَّيْنُ فِي التُّرابِ: شته که ی له گل و

خۆل ومردا.

وَعَكَ الشَّيْنُ: شته که ی کوتا ۵ بهیه کی

کیشان.

اوَعَكَتِ الْإِبِلُ عِنْدَ الْحَوْضِ:

حوشتر مکان له سەر چهوزمه که پاله

بهستیوان کردو چوونه سهریه ک.

اوَعَكَ فُلَانُ الشَّيْنُ: فلانکەس شته که ی

له گل ومردا.

اوَعَكَ الْكِلَابُ الْحَيَّةُ: سهگه كان

نیچیره که بیان له گل و خۆل ومردا.

الموعوك: لهرزو تادار ۵ لهش به نازار.

الْوَعَكَةُ: ههوا ی که مو گهرمای توند ۵

لهرزو تا لی هاتن و وشه قه تنۆله

خستنی نه خۆشه که ۵ شهر ی

پاله وانان که به کتر دینن و دمبه ن و

به کتر بهزموی دادمدن ۵ قاچ

بهزموی کیشان ی به هیز له کاتی

غاردان دا.

وَعَلَ يَعْلُ وَعَلًا: به سهریا پروانی.

تَوَعَّلَ الْجَبَلُ: چووه سەر کیوه که ۵

دهشگوتری: (تَوَعَّلَ مُصَاعِدُ الشَّرَفِ):

چووه سەر به یزمو شوینی بلندی

شهره فو شکومه ندی.

استَوَعَلَ اليه: پهنا ی بۆبرد.

استوعَلَ الْأَوْعَالَ: ھېوانھ كۆيۈ-
نېرھ كۆيۈبھكان چوونھ سمر
لوتكھى كۆمھكان.

**المُسْتَوْعِلُ: كونه شاخى جهوانه
كيوى، شوپنى تيدا جهوانه ودى
جهوانه كيوى لهنه شكه و ته ساخى
عاصى و بهرزايى دا.**

الْوَعْلُ: نَيْرِيه كَيَوِي (نَيْرِي بزنه
 كَيَوِي) ۵ شەريزو نه جيب زاده ۵
 په ناو مه لجه نو شو يتي ئه مين ۵
 ده سگوتري: (هم عليا وَعْلُ واحد):
 نه وان له دزي ئيمه كوك و په ك
 هه لوپستن هه روا ده گوتري: (مالك
 عنه وَعْلُ): تو له مو شته دا هيچ
 مه جاليكت نيه ۵ هه رد مې
 نه مې.

الْوَعْلُ: نِيرِبِه قهرمی کپوی.
الْوَعْلَةُ: لوتکه شاخی سراسمیری کپو ♦
نەشکەوتو شوینی سەختو عاصی
لەناو کپودا ♦ پەخەیی گراس ♦
هەنگلی گۆزمو دیزمو مەسینەو
شتی ۱ا.

وَقَمَّ بِالْخَبْرِ يَعِمُّ وَغَمًّا: به‌گشتی
همواله‌ک‌ه‌ی داو پرونی نه‌کردموه.
وَعَمَّ الدِّيارَ: دوعای ناومدانی بؤ ولاته‌که
کرد ه (انعمی ایها الدیار).

الْوَعْمُ فِي الْجَبَلِ: دَهْمَارُهُ شَاخٌ وَتَوَيْسُكُهُ

گلیبکہ لہکیودا پرنگی لہوی تر
جیایہ ۵ (ک: وعام).
وَعَنْتِ الدَّوَابُّ: وَاخَو نَازَمَهُمَا قَهْلَهُو
یوون.

تَوَعَّنَتِ الدَّوَابُّ: وِلاخ و نازمه كان
گمېشته نه وېرې ښه نه وى.
تَوَعَّنَ فُلان الشَّيْئَ: فلانكس
شته كهى و مرگرت و خستيه شوېنى
شباوى خوى.

الْوَعْنُ: كَوَى (الْوَعْنُ وَالْوَعْنَةُ):
بريتيه لهدماره شاخ و تويسكه
گل و چينه خاك له کيودا که له وهی
تر جيايي و شوينکهي خوئی هه بي.
الْوَعْنُ: په ناگا و مه لجه نو شوینی
حه وانه وه ۵ زموی ره ق و پته و.

الْوَعْنَةُ: زموى رڤقو پټمو ه سې
خاكېك كه هېچى لى نډروئ.
وَعُورَ الْكَلْبُ: سه گه كه وږى،
لوراندى.

وَعَوَّعَ الْقَوْمُ: خه لکه که کهوتنه غالو
بوغلو جه قهوه ههرا.

وَعَوَّعَ فُلَانُ الْقَوْمَ: فَلَانُكَ هَسْ
خَه لَكَه كَه ي هِيَا يَه عَامِلَكَه وَ تَه نَكِي
بِي هَه لُجْنِين.

الْوَعَاوُ: قِيرَمُو هَمراي خه لَگه ۵ هَمرا
دمنگو قيرمو هَمرا يه تِيكَه لَ بِي ۵
كۆمه تِيكَه ئادهميزاد كه بكهونه
غەلبه غەلبو هَمراو هوربا ۵ چهغه

وَعَبُ الْجَمَلُ يَوْعُبُ وَغُوبَةُ: حوشرمه
گهورمو کهته بوو.

الْوَعْبُ: چروکی به دره وشت، جهسته
لاواز ۵ گیل و نه حمه ق ۵ حوشری
کهتمو زمبه لاج ۵ کالای پرووچ و بی
نرخ.

الْوَعْبَةُ: گیل و نه حمه ق.
وَعَدَ الْقَضُومَ يَغْدِمُ وَغَدًا: خزمه تی
خه لکه که کی کرد.

وَعْدُ يَوْعُدُ وَغَادَةُ: خوږی و هه تیومچه و
ناپاوو کالقام بوو ۵ جهسته ی لاواز
بوو ۵ به نانه سکی خزمه تی خه لکی
کرد ۵ بهری باینجان ۵ (ك): اوغاد
ووغدان).

وَعَرَتِ الْهَاجِرَةُ تَعِرُ وَغَرًا: نیوه
رویه که کی زور گهرم بوو.

وَعَرَفَ فُلَانٌ: فلانکهس پر بوو له حیقندو
کینه و ږق و غه زمب.

وَعَرَّ صَنْدَرُهُ عَلَيْهِ: رفی لی هه لساو چاوی
لی سورکرده وه.

وَعَرَتِ الشَّمْسُ فُلَانًا: تیشکی خو
تینی یو فلانکهس هیئا.

وَعَرَفَ فُلَانٌ فُلَانًا غِرَةً: فلانکهس واده ی دا
به فلان.

اَوَعَرَ الْقَوْمُ: خه لکه که هوتنه کاتی
گهرماو توند بوونی تینی تیشکی
خور.

اَوَعَرَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکهس رفی
له فلان بوو.

اَوَعَرَ صَنْدَرٌ فُلَانًا: دل و دمروونی
فلانکهسی پرکرد لهرق و کینه و
ناگری بی گرت.

اَوَعَرَ الْمَاءُ: ناوکه ی گهرم کردو
هیئا به کولین.

اَوَعَرَ اللَّبَنُ: شیرمه کی گهرم کردو
خواردیه وه.

اَوَعَرَ الْخَنْزِيرُ: ناوی بو به رازمه
کولاندو به رازمه کی به زیندوی تی
هه لکیشا نه مجار سمری بږی.

اَوَعَرَ فُلَانًا الْأَرْضَ: زهوییه کی دا
به فلان به بی نه وه ی خه راجی لی
بستین.

اَوَعَرَ فُلَانًا بَكْذَا: فلانکهسی ناچارکرد
یو نه وه ی به نا به فلان بیا.

وَعَرَهُ: پری کرد له حیقندو کینه.

وَعَرَّ اللَّيْنُ: به مانا (او غره) دی.

تَوَعَّرَ: بهرق و قین پر بوو.

المِيعَرُ: شوین و کاتی شت.

السَّوَعَرُ: حیقندو کینه و ږق ۵

دوژمنایه تی و دژایه تی ۵ غه لبه
غه لپ و هه راو هورپای سوپا.

الْوَعَرَةُ: جهنگه و جهرقه ی گهرما.

الْوَعِيرُ: گوشت به بهردی گهرم و لمبی
گهرم بیرژندری ۵ شیر بکولیندري و

اَوْغَلَّ عَلَى الْقَوْمِ فِي شَرَابِهِمْ وَغَلَا:

لهکاتې خواړدنه‌وه دا چووه
سهرميزې خه‌لکه‌کو له‌گه‌لې
خواړدنه‌وه به‌بې نه‌وه‌ی بانگ
کرايخ ۵ همروا وشه‌ی (اَوْغَلَّ) به‌مانا
رؤيشتن و دوورکه‌وتنه‌ومدئ.

اَوْغَلَّ فِي الْبِلَادِ: چووه ناو قولايي
ولاته‌که‌وه ۵ زور چووه ناووه‌وه
له‌سنوور دوورکه‌وتنه‌وه ۵
دمشگوتري: (اَوْغَلَّ فِي الْعِلْمِ أَوْ
الدين): زور روچووه له‌عيلم دا يان
له‌نايېن دا زېده پړويي كړدوه ۵
له‌حه‌ديشدا هاتووه: (إِنْ هَذَا الدِّينُ
مَتَيْنٌ فَأَوْغَلْ فِيهِ بَرْقًا).

اَوْغَلَّ فِي السَّيْرِ: له‌رؤيشتن دا په‌له‌ی
كردو كه‌وته په‌وتو دريژي
به‌رؤيشتنه‌كې دا.

اَوْغَلَّتِ الْحَاجَةُ فُلَانًا فِي كَذَا:
پېويستي و ناتاجي فلانكه‌سي خسته
ناو نه‌و نېشه‌وه.

تَوَغَّلَ فِي الْبِلَادِ: چووه ناو قولايي
ولاته‌وه ۵ دمشگوتري: (تَوَغَّلَ فِي
العلم أو الدين): چووه ناو زانپاري و
تييدا قولبووه يان له‌نايېن دا زور
روچو.

الْوَاغِلُ: كه‌سيكه به‌بې بانگ لي‌كردن
بچيټه سمر سفرمو خواني خه‌لگي و
بخواو بخواته‌وه.

بخوريته‌وه ۵ شير به‌ردی گهرمی تی
بغري و پاشان بخوريته‌وه.

الْوَعْرَةُ: شير به‌به‌ردی گهرم گهرم
بكري و بخوريته‌وه.

وَعَفَّ يَغْفُ وَغَفًا: په‌له‌ی كردو بازی دا.
وَعَفَّ الْبَصَرُ وَغَفًا: بينيني كزو لاواز
بوو.

وَعَفَّ الْبَصَرُ يُوغِفُ وَغَفًا: بينيني كز
بوو.

اَوْغَفَّ: بينيني كز بوو ۵ په‌له‌ی كردو
بازی دا، به‌شيوه رؤيشتنيك رؤي
ماندوبوو تيډابوو.

اَوْغَفَّ الطَّائِرُ: بالنده‌كه بالي ليك دان
بوته‌وه‌ی تيژ تيپه‌ري.

اَوْغَفَّ الْكَلْبُ: سه‌گه‌كه حه‌به حه‌بي
كرد.

اَوْغَفَّ فُلَانٌ: فلانكس به‌نه‌ندازه‌ی
پېويست له‌خواړدنه‌كې خواړد.

الْوَعْفُ: پارچه جه‌رميكه يان
قوماشيكه‌ی له‌بهر ورگي نيري
دمبه‌ستري بوته‌وه‌ی نه‌په‌ري.

وَعَلَّ فِي الشَّيْنِ يَغِلُّ وَغُولًا: له‌شته‌كه دا
قولبووه چووه ناوييموه ۵ دمگوتري:
(اَوْغَلَّ فِي السَّيْرِ): كه‌وته رؤيشتن و
گهرم بوو له‌رؤيشتن دا، دمشگوتري:
(اَوْغَلَّ فِي الشَّجَرِ): چووه‌ناو لقو پړويي
درمخته‌كه‌وه‌و خوي حه‌شاردا.

الْوَعْلُ: كه سيكه بچيته سمر سفره و
خوانی خه لکی و بانگ نه کرابی یان
ناوه بؤ نهو شلمه منی و شمرابه ی
کابرای خوتیه لقورتین دمپخواته وه
ه پیاوی لاوازو خوږی و هیج
لهمدست نه هاتوو فاشیل له هه موو
شتیک دا ه مروقی به دخوراک ه
درمختی چرو پر ه دانه و پله ی
تیکه لېوو به گل و خول که کوتر و
بالنده ی تر چینه ی تیدا دمگه و
دمپخون.

الْوَعْلُ: به دخوراک ه نارپسه و بی
بناغه بوخوی نه زادو بنه چیه
بوخوی هه لېه ستووه.
وَقَمَ بفلان یَغْمُ وَغَمًا: هه وایکی بی
راگه یانند که لیکو لینه وه ی پیو یستی
تیدا نه کردبوو.

وَقَمَ بالخیر: هه وایکی دا به هاوه لکه ی
که لئی معلوم نه بوو ناخو راس ته یان
درو.

وَقَمَ الى الشئین: گومانی بو شته که جوو.
وَقَمَ فلاناً: قاری له فلان گرت و لئی
نارازی بوو.

وَقَمَ علیه یَوَغْمُ وَغَمًا: رق و کینی لی
هه لگرت.

او غَمَ: رقی هه لسان، خه فته تی پیدا.
تو غَمَ القوم: خه لکه که شمریان کرد،

که و تنه بهرام بهری و لیک راسان و
همر شه لیه ک کردن.

تَوَغَّمَ علیه: رقی لی هه لگرت.

تَوَغَّمَ القوم: خه لکه که شمریان کردو
که و تنه بهرام بهری و لیک راسان.

الْوَغْمُ: نه حمه ق و گیل ه رق و کینه ه
شمر و جهنگ نه وه ی له کاتی نان
خواردن دا دمکه و پته نه ملا و نه ولای
سفره ی نان خواردن له ورده نان و
پارچه پارچه ی خواردنه که و دمک و
ورده و پرده ی جوړاو جوړ ه (ک):
أوغام (روغوم).

الْوَغْيُ: قیرمو هه راو هوریا ه شهر، له
پرومه که هه راو هوریا ی تیدایه.
الْوَغْيُ: به مانا (الْوَغْيُ) دئ ه ویزه ی
هه نگو می شوله و شتی وا له کاتی
کوبونه و بیان دا.

وَقَدْ على القوم واليه (يَقْدُ وَقْدًا):
چوو له قه و مه که به نو پنه راپه تی ه
به شیوه ی نیردراو چوو بولا یان.

لوقْد: په له ی کرد.

لوقْد الشئین: شته که به مرز بوو ریزی
په یدا کرد.

لوقْد الرئم: ناسکه که سهری به مرز
کردمو و گوینچه کی قوت کردن.

لوقْد الشئین: شته که ی به مرز کرد،
هه لی ستاندموه.

اَوْفَدَ فُلَانًا عَلَى الْأَمِيرِ وَالْيَه:

به‌نویندر فلانکسی نارد بؤ لای
نهمیر.

وَأَفْدَهُ عَلَى الْأَمِيرِ: له‌گه‌لی دا چوو
بؤ لای نهمیر.

وَأَفْدَهُ عَلَى الْأَمِيرِ وَالْيَه:

به‌نویندرایه‌تی ناردی بؤ لای پاشا.
توافد القوم علیه: خه‌لکه به‌شیوه‌ی
شانندو نویندر هاتنه لای فلان.

تَوَفَّدَ عَلَيْهِ: به‌سهریا روانی، چاودنری
کرد.

اسْتَوْفَدَ فِي قَعْدَتِهِ: له‌شوینی خوی
بهرز بؤوه، راست بؤوه.

استوفد فلاناً: داوای کرد فلان کهس
بی‌ته‌لای یان شانندنکی
به‌نویندرایه‌تی خوی نارد بؤ لای
یه‌کیک.

الأوفاد: دمگوتری: (نخن علی أوفاد قد
أشخصنا): نیمه له‌سهر سه‌فهریکین
که توشی دله‌راوکی بووین.

الوافد: به‌رزایی و هه‌لتوقیو له‌ پومهت
له‌کاتی خواردن و جویینی شت دا
که‌به‌هوی خواردنی ناو ده‌می
رومه‌تی هه‌ردولا به‌رز ده‌بنه‌وه.

الوفاة: که‌سیک زور وه‌فد بننری.

الوفد: کوی (الوافد) ه‌واته: کۆمه‌لی
هه‌لبزیراو بؤ پيشوازی له‌پیاو

ماقولو که‌سانی خاوه‌ن پایه.

وَقَرَّ الشَّيْخُ: شته‌که زور بوو، به‌ره‌راوان
بوو، دمگوتری: (وَقَرَّ عِرْضُهُ): زور به

ناموس و خاوه‌ن هه‌لویت بوو.

وَقَرَّ لِفُلَانٍ الْمَالُ وَالْمَتَاعُ وَقَرَّ: مال و

کالای بؤ فلانکس زور کرد.

وَقَرَّ عِرْضَ فُلَانٍ: ناموسی فلانکسی
پاراست.

وَقَرَّ فُلَانًا عَطَاءً: به‌خشش و عه‌طای بؤ
فلان سهر له‌نوی ده‌ست پیکرده‌وه،
بؤی گیرایه‌وه.

وَقَرَّ الثَّوبُ: کراسه‌که‌ی به‌پان و پۆری بؤ
بری.

وَقَرَّ الشَّيْخُ يَوْفَرُ وَقَارَةً: به‌مانا (وَقَرَّ دئ،
دمگوتری: (وَقَرَّ عِرْضُهُ): زور
به‌ناموس و حیرص بوو.

اَوْقَرَّ الشَّيْخُ: شته‌که‌ی زور کرد و
ته‌واوی کرد.

وَقَرَّ الشَّيْخُ: شته‌که‌ی زور کرد.

وَقَرَّ الثَّوبُ: به‌پان و پۆری کراسه‌که‌ی
بری.

وَقَرَّ لِفُلَانٍ طَعَامُهُ: خۆراکی بؤ فلان
به‌ته‌واوی دابین کردو هیچی لی
که‌م نه‌کردمه‌وه.

وَقَرَّ لَهُ عِرْضُهُ: ناموس و حه‌پای
فلانکسی پاراست جنیوی پین‌ه‌داو
نه‌پشکاند.

وَقَرَّ عَلَيْهِ حَقُّهُ: مافی خوی لی
ومرگرتهوه.

وَقَرَّ اللَّهُ حَظَّهُ مِنْ كَذَا: خودا لهوشته
رزقی بهسهردا رشتووه.

وَقَرَّ شَعْرُهُ: قزو ریشی بهردایهوهو
هیچی لی نهقرتاند.

اَتَقَرَّ الشَّيْئُ: بهمانا (وَقَرَّ) دئ.

تَوَاقَرَّ الشَّيْئُ: بهمانا (وَقَرَّ) دئ.

تَوَقَّرَ عَلَى صَاحِبِهِ: چاودیری
ناموسو بهها پیروزمکانی
هاوهلهکهی کردو چاکهی لهگه
کرد.

تَوَقَّرَ عَلَى الشَّيْئِ: ههرچی هیزو
توانای خوی ههبوو لهوشتهدا چری
کردموه.

اسْتَوَقَّرَ حَقُّهُ: مافی خوی لی
ومرگرت.

اسْتَوَقَّرَ الشَّيْئُ: شتهکهی تهواو کرد.

المَوْقَرُ: شتیک لهههموو رویهکهوه
تهواو کامل بی، دمگوتری: (جزاء
مرفور): پاداش و کریمهک هیچی لی
کهم نهبووبی.

الوَاقِرُ: بهحریکه لهبهحرمانی
عهروز کیشهکهی دوجار (مفاعلتن
مفاعلتن فعولن).

الوَاقِرَةُ: همر بهزو پیویک
لهدریزمووبی.

الْوَقْرُ: دمگوتری: (مال وَقَرَّ ومتاع وَقَرَّ):
مالی زورو کالای زور ه دمولههمندی
ه تهواو لههرشتیک دا بی.

الْوَقْرَاءُ: پرو لیوان لیو، دمگوتری:
(قِرْبَةٌ وَقْرَاءُ): گوزمیهک یا کوبهیهکی
پرو ه (مَزَادَةٌ وَقْرَاءُ): مهشکهیهکی
تهواومو هیچی له پیستهکهی کهم
نهبووتهوه.

الْوَقْرَةُ: بهکجار ه زورو زمبهنده ه قزی
پرو چری سهر یان قزیک هاتبیتته
خوار نهرمای گویچکه ه (ك: وَقَارُ).
الْوَقِيرُ: بهمانا (الْوَاقِرُ) دئ.

وَقَرَّ يَقَرُّ وَقَرًا: بهلهی کرد.

وَأَقَرَّةٌ: بهلهیان لهیهکتر کرد.

تَوَقَّرَ لَكَذَا: خوی بو شهوه نامادمکرد،
دمشگوتری: (بات يتَوَقَّرُ على فراشه):
شهو تا بهیانی لهسهرجیگی
نووستنهکهی جینگلی دا.

إِسْتَوَقَّرَ: بهشیومیهک دانیشته که
وابزانی خهریکی ههئسانه.

إِسْتَوَقَّرَ فِي قَعْدَتِهِ: لهشوینی خوی
راستست بووه بهشیومیهک شکی
لهخوی بی.

الْوَقْرُ: بهلهکردن ه (مکان وَقَرَّ):
شوینی بهرز ه (ك: وَقَارُ).

الْوَقْرُ: بهلهکردن ه (ك: أَوْفَازُ)،
دمگوتری: (لَقِيْتَهُ عَلَى أَوْفَازِ):

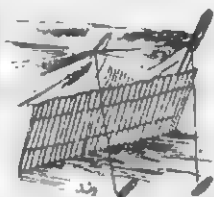

به‌شیوه‌یه‌کی عه‌جه‌له‌و په‌له‌ه پروزه
توشی بوم.
وَقَضَى يَفِضُ وَقَضَاً: بازی داو په‌له‌ی
کرد.
وَقَضَتِ الْإِبِلُ: حوشرمه‌کان بلاو
بوونه‌وه.
اوَقَضَ: به‌مانا (وَقَضَ) دئ.
اوَقَضَ لِفَلَانٍ: به‌رمیه‌ک یا حه‌سیریک
یا شتیکی وای بو فِلَانِ پاخست
بوئه‌وه‌ی له‌خشتو خۆلی زه‌ویه‌که
بیپاریزی.
اوَقَضَ الرَّجُلُ: پیاومه‌کی دهرکرد.
اوَقَضَ الْإِبِلُ: حوشرمه‌کانی بلاو
کردنه‌وه.
إِسْتَوْقَضَ: به‌مانا (وَقَضَ) دئ.
إِسْتَوْقَضَتِ الْإِبِلُ: حوشرمه‌کان له
له‌ومرگا که‌دا بلاو بوونه‌وه.
إِسْتَوْقَضَ فُلَانٌ: فِلَانِ که‌س له‌ترسان
هه‌ئسه‌مییه‌وه.
إِسْتَوْقَضَ فُلَانًا: په‌له‌ی له‌فِلَانِ کرد
ده‌ری کرد.
الْإِوْفَاضُ: زمعیفو لاوازو هه‌زارو بی
دیفاع.
المِیْفَاضُ: چوستو چالاک و گورجو
گۆل، دمگوتری: (ثَمَامَةُ مِیْفَاضَ).
الْوَفَاضُ: شوینیک ناو بگریته‌وه
پیتستیکه یا لبادیکه ده‌خړیته ژیر
بهرداشی ناشه‌وه (ك: وَفَضَ).

الْوَفَضُ: عه‌جه‌له‌و په‌له‌کردن (ك):
اَوْفَاضَ).
الْوَفَضُ: به‌مانا (الْوَفَضُ) دئ
چه‌په‌رو
بهرد که قه‌صاب گۆشتی ده‌خاته
سهر بوئه‌وه‌ی له‌گۆل نه‌که‌وئ.
الْوَفَضَةُ: په‌کجار، جَارِیک (ك: نَهْوَ
نوه‌رمو شوینیه‌ی ده‌که‌وینته نیوان
هه‌ردولای سمیله‌وه له‌خوار لوته‌وه
هه‌مه‌بانه‌یه‌که شوان تیشوو
پیداووستی خۆی تی ده‌هاوئ
تیردانیک له‌چهرم دروستکرای
(ك: وَفَاضَ).
الْوَفَاضُ: ده‌سکی گۆزو سوراحی
باله‌خانه‌ی به‌رز
له‌زموی به‌رز بیته‌وه
ئومیدی بارانی لی بکری (ك):
اَوْفَاعَ).
الْوَفَعُ: دمگوتری: (غلام وَفَعُ): کوپی
تازه پیگه‌بشتوو.
الْوَفَعَةُ: به‌مانا (الرِّفَاعُ): دئ
حاجه‌تیکه له‌په‌رزی لقه
دارخورماو شتی وا دروست ده‌کری
ومکوو سه‌له‌و سه‌به‌ته‌و شتی وا
جۆره په‌پۆو پیتالیکه ناگری تیدا
ده‌گوازیته‌وه له‌مال بوئه‌و مال.
الْوَفَعَةُ: دمگوتری: (غلام وَفَعَةُ):
کوپیکه تازه پیگه‌بشتوو.

ميراب

وند

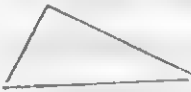
ودعه

ميران: ١٠ السان ١٢ اللحم ٣ الكمة

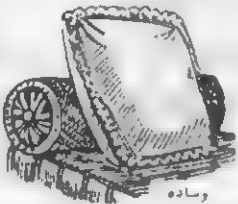
الوسطى

وتر المثلث القائم الراوية

منوط المثلث

وساده

وتر

وررة

وتر الخط المنحني

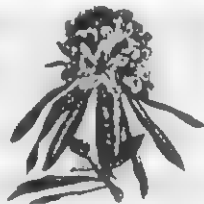
كثير الوجوه

متوازي المستطيلات

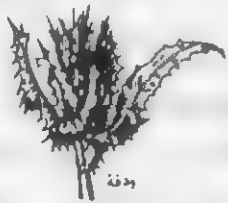
ودغة الكلب

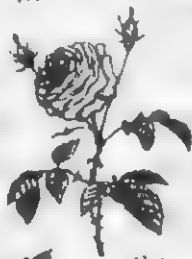
وردية

ورال

ودفة

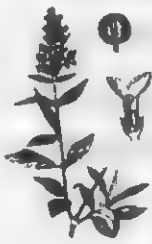
ورده

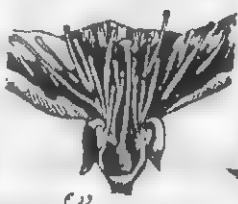
ورقة

ورد دمراء

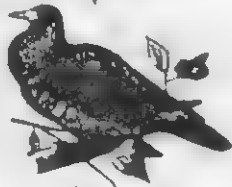
وشاقية

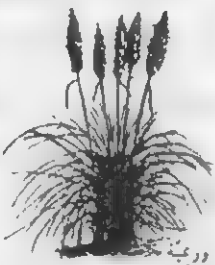
وريم

ورس

ورقاء

ورجئة

بست وردان

ورشان

وروار

ورعة

ورنك

ورل

ورل

وفاق فلان فلاناً في الشئين وعليه:	الوفيقية: بهمانا (الرفاع) دى ۵ جوره
فلان و فلان لهسر شتهكه كوك	سهلهو سهبهتهپهكه لهپرژى
بوون.	دارخورما دروست دمگرئ ۵
وَفَقَ بَيْنَ الْقَوْمِ: ناشتهوايى خسته	پهپژيهكه نووكى قهلهمى
نيوان خهلكهكهوه.	مهرهكهباوى پى پاك دهكرتتهوه ۵
وَفَقَ بَيْنَ الْأَشْيَاءِ الْمُخْتَلِفَةِ: شته	پهپژيهكه نافرمتى بېنوئز بهخوى
جوداوازيهكانى پهكخستن.	ههلهدمگرئ ۵ پارچه خورپيهكه
وَفَقَ اللَّهُ فُلَانًا: خودا توفيقى	نازهلى گرپوى پى جهور دمكرئ.
فلانكسى دا روى پى له كارى	وَفَقَ الْأَمْرُ (يَفِقُ) وفاقاً: كارمكه دروست
خپرو سود ناميز كرد.	بوو ريك و پيك بوو بهگويزه
وَفَقَ اللَّهُ أَمْرَ فُلَانٍ: خودا كارى	ويست و مبهست بوو.
فلانكسى بهدلى خوى بو پرخساند	وَفَقَ الْأَمْرُ: كارمكهى واهاته بهرچاو كه
چونى ويست خودا ناواى بوهينا.	موايقى ويست و مبهستى نهو بى ۵
اتَّفَقَ مَعَ فُلَانٍ: لهگهل فلان دا	لهكارمكه حالى بوو.
ريككهوت.	اوَفَقَ الْقَوْمَ لِفُلَانٍ: خهلكهكه
اتَّفَقَ الْإِثْنَانِ: نهو دووكهسه ليك	لهفلانكس نزيك بوونهوهو قسهپان
نزيكبوونهوهو پهكيان گرت.	دهربارهى نهو پهكخست.
تَوَافَقَتِ الْجَمَاعَةُ: كۆمهل ريككهوتنو	اوَفَقَ الْإِبِلُ: حوشترمگان ريزبوونو
راى خوپان كرد به پهك را.	بهپهكهوه وهستان.
تَوَافَقَ الْقَوْمُ فِي الْأَمْرِ: خهلكهكه	اوَفَقَ لِفُلَانٍ لِقَاؤُنَا: بينينو
دهربارهى كارمكه ليك	كۆبونهوهمان لهگهل فلان ريككهوتو
نزيكبوونهوه.	سودغه بوو.
تَوَفَّقَ فُلَانٌ: خودا توفيقى فلانكسى	وفاق فلان بين الشئين موافقة
داو شارمزاى كرد بو رېبازى باش.	وفاقاً: فلانكس پهكهتر
استوفق الله: داواى توفيقو	قبولكردن و پيكهوه نووسانى
سهركهوتنى لهخودا كرد ۵	لهنيوان دوو شتهكه دا نهنجام دا.
دهشگوتري: (استوفق له بالحجة):	وفاق فلاناً: سودغهى فلانكسى كرد.

لهبەلگە ھېنانەھە دا سەرکەوتوو
بوو مەبەستی پىكا.

الإتفاق: لەبوارى ياساى نىو دموئەتى
دا برىتییە لە رىككەوتنىك
لەنىوان دوو دموئەت دا لەناكامى
نیزاع و كىشەپەكى نىوانيان،
برپاردەدن رىكاچارەى كىشەكەيان
بەياسا دانوسان پەكالا بکەنەوه.

الإتفاقية الدولية: بەلگە نامەو
عەھدو پەيمانىكە لەنىوان دوو
دموئەت يان زياتردا كە پەيوەندى
هەبى بە ھەندى كارو بارمەو،
وھكوو باجو گومرگو پارمەو
گواستنەموو كارکردنەوه.

التوافق: لەبوارى فەلسەفەدا ئەومەپە
مروڤ رىكاى كۆمەل بگرىتەبەرەو
خۆ لەپەوشتەو كەردارى شاز
بپارىزى.

التوافق: كاتى شت ە دىگوترى: (أيتك
لترفاق الأمر): لەكاتى پەيداىوونى
شتەكەدا ھاتم بۆلات.

التوافق: دىگوترى: (أيتك لترفق
الأمال): لەكاتى دىرکەوتنى مانگى
پەكشەومەدا ھاتم بۆلات.

التوفيق من الله للعبد: تەوفىق دانى
خودا بۆ بەندەى ئەومەپە رىكاى
شەپى لى بگرىو رىكاى خىرى

بۆناسان بکا ە ھەروا دىگوترى:
(أيتك لترفيق الأمال): لەكاتى
دىرکەوتنى مانگى پەكشەومەدا ھاتم
بۆلات ە لەبوارى ياساى نىو دموئەتى
دا برىتییە لەوه دموئەتىك ھەول
بدا نىزاعى نىوان دوو دموئەت
چارەسەر بکا.

التفاق: دىگوترى: (أيتك لترفاق
الأمر): لەكاتى رودانى ئىشەكەدا
ھاتم بۆلات ە ھەروا دىگوترى:
(اليت المعمور ترفاق الكعبة):
بەپتولەعمور لەبەھەشت دا
بەرامبەرى كەعبەپە.

التفاق: دىگوترى: (أيتك لترفاق
الأمال): كاتى دىرکەوتنى مانگى
پەكشەومە ھاتم بۆلات.

المفاق: بەلای زاناىانى عوروزمەو
ھىنانى وشەپەكى دەخىل و
نارەسەنە بۆناو شىعر لەبەر
ناعىلاجى.

الوفاق: لەبوارى قانوونى نىودەموئتى
دا برىتییە لەزاراومەپەك كە بۆ زۆر
رىكەوتننامەى نىودەموئەتىو
لەبوارى جىاجىادا بەكار دەھىندىرئ
تەنانەت ئەگەر بەگۆرپنەھەى
پىرۆزباىى لەپەك كەردن و
سەرەخۆشى كەردن لەپەكەرتىش بى.

الْوَفَاقُ الْمُعْلَمُ: رِيككه وتئننامه يه كه
راسپيراوى دوو لايهن واژوى بكه،
تهنها پيتى يه كه مى ناوى
واژوكه مرهكانى دمنوو سـرئـو
ريككه وتنى سهرمتا پيه و فوناغى
يه كه مى ريككه وتنى كوتاييه.

وفاق الاشراف: ريككه وتئننامه يه كه
نيودموئه تيبه نمو رئو شوينه
له ريككه وتنى ترده بهرچاو دمگيرئ
له م دا بهرچاو ناگيرئ، تهنها پشت
به شهره فو راستگوئى دوو لايهنه
واژوكه مره كه دمبه سترئ.

الْوَفْقُ: (وَفْقُ الشَّيْءِ): گونجاو بؤ شت
ه دمگوتري: (حلوته وفق عياله):
ناژه له شيرد مرهكانى بهئه نندازه
خيرانه كه يه تى، شيركه يان به شيان
دمكا سهرومر ه هاوپراو پيكه وه
گونجاو، دمگوتري: (جاء القومُ وَفْقاً):
خه لكه كه به ته بابى و گونجاوى
هاتنو هيچ كيشه يان نه بوو ه يان
دمگوتري: (كنت عنده وَفْق طلعَت
الشمس): نمو كاتهى خوره لات من
لاى نمو بووم.

وَقَلَ الشَّيْءَ (يقله) وفلاً: توئكلئ
شته كهى دامالئ ه (فهو وافل وهي
وافلة).

وَقَلَهُ: سپی کرد ه توئكلئ لئ دامالئ.

الْوَافِلُ: پيگه پشتوو؛ دمگوتري: (قصب
وافل): قهغه ژاژئكى كاملو
پيگه پشتوو له فوناغى ناسكى
تيپه رپوه.

الْوَقْلُ: شتى كه م.

وَقْلَهُ يَوْفَهُ وَفَهَا: بوو به چاوديري
كه نيسته.

الْوَافِةُ: چاوديرو لئ پرسراوى
كه نيسته ه هكه م و ناويزي كه م.

الْوَفَاةُ: پيشه چاوديري كه نيسته.

الْوَفِيَّةُ: پله چاوديري كه نيسته ه
له حه ديث دا هاتوو: (لا يحرک راهب

عن رهبانيته ولا وافة عن وفهيه).

وَفِي الشَّيْءِ (يفي) وفاء: شته كه ته واو

بوو ه دمگوتري: (وفي ريش الجناح):
پهرو بؤلى باله كه ته واو بوو.

وَفِي الشَّيْءِ وِفِياً: شته كه زور بوو.

وَفِي فُلَانٍ نُسْرَهُ: فلا نكس نه زرو
فوتوكه خوى جئ به جئ كرد.

وَفِي بَعْدِهِ: هابه ندى وادمو به لئنى خوى
بوو ه دمگوتري: (وَفَتْ أَدْلُهُ): راستى

نمو هه والئ بيستبوى دهر كه وت.

وَفَسَى الدِّهْرَ والمَثَالَ: شته كه

به رامبهرى دير هه مكه يان مسقائه
زيرمه كه بوو ه (فهو واف وهي وافية).

اَوْفَى بِالْعَهْدِ والوعد: به مانا
(وَفَى) دئ.

خَوَىٰ بِهَتَمَوَاوَىٰ وَمَرْگَرَت ۵
دمگوترئ: (استرفی منه ماله): مالی
خَوَىٰ هَمَمُو لَی وَمَرْگَرَت.

المیغی: بهرزاییهك لهزموی ۵ کورهی
خشت سورگردنهوه.

المیغَاءُ: خاومن ومفاو وادمو بهلّین.

الوافی: دیرههمیك و چوار دانقه ۵
همروا ناوه بؤ شیعرپك ههموو
بمسهكانی خوی تهواو بنو كهوم
کورئی تییدا نهبی.

الوافیة: ناویكه لهناومكانی سورمئی
(الفاتحة).

الوَاقَاةُ: مردن.

الوَقْفُ: شوینی بهرزای زموی سهر
تهپۆلکه.

الوَفَى: تهواوو کامل ۵ زۆر خاومن ومفا
۵ نهوکهسهی مافی ههموو کهسی
لهبهرجاوهو مافی خویشی
ومردمگرائ.

وَقَبَّتِ الشَّمْسُ وَغَیْرها مِنَ النُّجُومِ
تَقَبَّ وَقَبًا: خۆرناوابوو.

وَقَبَّ الْقَمَرُ: مانگ چوووه حالهتی گیرانهوه
۵ مانگ گیرا.

وَقَبَّ الظُّلَامُ عَلَى النَّاسِ: تاریکی هاته
ناومو خهئکی داپۆشی.

وَقَبَّ عِینَاهُ: جاوی بهقولا چوون.

لَوْقَبَ: برسی بوو.

اَوْفَى عَلَى الْمَكَانِ وَفِیه: بهسهر
شوینهکهی دا روانی.

اَوْفَى عَلَى الْمَاءِ: لهسهد زیاتر بوو،
لهسهد تیپهری.

اَوْفَى الْقَوْمَ: هاتهلای قهوممهکهو
توشیان بوو لهکهلّیان کۆیۆوه.

اَوْفَى نَذْرَهُ وَبِه: نهزمهکی جیبهجی
کرد.

اَوْفَى الْکَيْلَ: پێوانهکهی بهتهواوی
دایه.

اَوْفَى فَلَانًا حَقَّهُ: مافی تهواوی دا
بمفلان.

وَأَفَى فَلَانًا: لهناکاو توشی فلان بوو.

وَأَفَى الْقَوْمَ: هاته لای قهوممهکه.

وَأَفَى الْعَامَ: چهجی کرد ۵ مافی
سالهکهی دا بهوه چهجی تییدا کرد.

وَفَى فَلَانًا حَقَّهُ: مافی فلانکهسی دا.

تَوَفَّى اللَّهُ فَلَانًا: خودا فلانکهسی
مراند.

تَوَفَّى فَلَانٌ حَقَّهُ: فلانکس مافی خوی
ومرگرت ۵ دمگوترئ: (توفیت منه

مالی): مالی خۆم ههموو لی ستاند.

تَوَفَّى الْمُدَّةَ: گهیشتهکاتی خوی ۵
ماومکهی تهواو کرد.

تَوَفَّى عِدَدَ الْقَوْمِ: ههموو خهئکهکهی
سهر ژمییر کرد.

استوفی فلان حَقَّهُ: فلانکس مافی

اَوْقَبَ النِّخْلُ: هيشوه خورماكه رزى،
بۆنى كرد.

اَوْقَبَ الشَّيْئُ: شتهكهى خسته
كونيكموه.

الْاَوْقَاب: قوماشى خيمه و كهزاوه و
كهمرسه كهيان.

المِيقَابُ: بياويك زور بيره و شلمهمنى
ترى و مكوو ناو بخواتهوه و نافرمتى
گيل و نهحمهق.

سَيْرُ المِيقَاب: رؤيشتنى بهردموام
بهشهوو رؤز.

المِيقَب: (الرَّدْعَة): واته پالندانموه و
ئيستراحتت.

الْوَقْبُ: گيل و نهحمهق و خويپرى و

ههتيو مچه و بهرداو؛ كوني بهرد
كهئاوى تيئا راوهستى و يان
بيرئاويك بالا بياويك يان دوو بالا
بياو قول بى و ههموو چالاپيهكى
جهسته وهكوو چاوو بنهنگل و
قولكهى شان و شتى وا و كونهيان و
دهلافه و دوكه لگيش.

الْوَقْبَاء: دمگوترى: (ركبة وقباء):
بيريكه ناومهكى رؤجووه.

الْوَقْبَة: بهرداو؛ كونه شاخ و بهرد كه
ئاوى تيئا راوهستى.

الْوَقْبِي: كهسيك زور همزى
لههاوهليهتى مرؤفى گيل و نهحمهق
بى.

وَقَّتَهُ يَغْتَهُ وَقْتًا: كاتيكي بؤ ديارى
كرد نيشهكهى تيئا بكا و دمگوترى:
(وقت الله الصلاة): خودا كاتى بؤ
نويز ديارى كرده.

وَقَّتَ الشَّيْئُ لِيَوْمِ كَذَا: شتهكهى بؤ
فلان كات ديارى كرد.

المُوقِتُ: نمو كهسهى خهريكى
راگرتنى حيسابى كات و شتى وايه و
شوينيك كهديارى كرابى بؤ كردنى
نيشيك لهلايهوه.

الْوَقْتُ: بهشيك لهزمهمن و كات كه بؤ
كارنيك ديارى دمكرى.

وَقَّحَ حَافِرُ الدَّابَّة: سمى ولاخهكه رهق
بوو.

وَقَّحَ الرَّجُلُ: پياومكه بى شهرم و حهيا
بوو بهلايهوه شهرم نيه چى نيشى
خوپرپهتى ههيه بيكا.

وَقَّحَ يَوْقَحُ وَقْحًا: بهمانا (وَقَّحَ دئ).

وَقَّحَ الرَّجُلُ: پياومكه بى حهيا و بى شهرم
بوو بهلايهوه گرنگ نيبه چ شتى
خراپ و ناشيرين ههيه بيكا و بيلئ.

اَوْقَحَ الحَافِر: سمى ولاخهكه رهق و
پتهو بوو.

وَقَّحَ حَافِرُ الدَّابَّة: سمى ولاخهكهى

بهپيوو بهزى تواود رهق و پتهو كرد
دواى بههوى زور رؤيشتنهوه تهنك
بوو و سوا بوو.

وَقَعَ الْحَوْضُ: هموزمکه‌ی چاک
کرده‌وه کون و که‌له‌بهری گرتن.

تَوَقَّحَ: پته‌وو ره‌ق بوو.

تَوَقَّحَ الرَّجُلُ: بیاومکه بی شهرمو
حه‌یا بوو هیچی به‌لاوه عه‌یب
نه‌بوو.

المُوقَّحُ: (رجل مُوقَّح): بیاوینکی
به‌لاواییه ۵ به‌لاو کارمساتی زوری
به‌سهره‌هاتونو له‌بوتنه دراومو قال
بووه ۵ (بعر مُوقَّح): خوشتریکه
زوری نیش پی‌کراومو ته‌واو ماندو
بووه.

الْوَقَّاح: دمگوتری: (رجل وَقَّاح الرَّجُل):
بیاوینکی بی شهرمو حه‌یایه
به‌جاوو رووه ۵ همروا دمگوتری:
(امراة وَقَّاح الرَّجُل): ئافرمتی
به‌جاوو پو بی شهرم ۵ (رجل وَقَّاح
الذَّكَب): بیاوینکه زور پشو درنژ بو
سواری ههرگیز بی تاقه‌ت نابی.

وَقَدَّتِ النَّارُ تَقْدًى وَقْدًا وَقْدًا: ئاگرمه
هه‌لگیرسا.

وَقَدَّ الشَّيْئُ: شته‌که دره‌وشاییه‌وه ۵
دمگوتری: (وَقَدَّتْ بَكَ زَنَادِي): کاری
من به‌تو رای بی ۵ یان خودا وایکا
نیشی من به‌تو رای بی ۵ واته:
به‌شیوه‌ی دوعا بی.

اَوَقَدَّ النَّارَ: ئاگرمه‌ی داگیرساند ۵

دمگوتری: (اَوَقَدَّ اللَّهُ نَارًا أَثَرَهُ) خودا
له‌شوینی نه‌و ئاگر بکاته‌وه ۵ واته:
خودا بی‌فه‌وتینی‌و بی‌باو نه‌ی
هی‌نیتی‌وه.

وَقَدَّ النَّارَ: به‌مانا (اَوَقَدَّهَا) دی.

إِثْقَدَّتِ النَّارَ: ئاگرمه‌هه‌لگیرسا.

تَوَقَّدَتِ النَّارُ: به‌مانا (إِثْقَدَّتْ) دی.

تَوَقَّدَ الْكُوكَبُ: نه‌سستیرمه‌که
دره‌وشاییه‌وه.

تَوَقَّدَ فُلَانٌ: فلانکه‌س چوستو چالاک
بوو نیشاتی په‌یدا کرد.

تَوَقَّدَ فُلَانُ النَّارَ: فلانکه‌س ئاگرمه‌ی
داگیرساند.

استوقدت النار: ئاگرمه‌که داگیرسا.

استوقدت النار: ئاگرمه‌ی داگیرساند.

المُسْتَوْقَدُ: قولکه ئاگردان ۵ شوینی
ئاگر کردنه‌وه.

المَوْقَدُ: شوینی ئاگر ۵ قولکه ئاگردان
۵ زوپا ۵ کوره‌خانه.

المِيقَاد: دمگوتری: (زَنَدَ مِيقَاد):
چه‌رخیکه زوو ئاگر دمکاته‌وه.

الوقاد: دهسته‌ی چیله، سوته‌مه‌نی
به‌تاییه‌تی نه‌وتو غازو دارو شتی
وا.

الوقد: ئاگر ۵ هه‌لگیرسانی ئاگر.

الوقدة: چه‌نگه‌ی گهرما ۵ دمگوتری:
(طَبَخَتْهُمْ وَقْدَةُ الصِّيف): گهرمای

به‌تینی هاوین کولاندنی.

بەستەنەكە شوپىنكەى لەگوانى	الْوَقَادُ: صيفه موبالغەى (وَقَدْ) ميه ۵
حوشترەكە كرد چونكە توند بەسترا بوو.	ئاگر ھەلگىرسىن ۵ ئەوكەسەى
المَوْقِدُ: ئەندامى جەستە وەكوو	سوتەمەنى (گاز يان خەلوز يان
قولهى، شان ئەنیشك. ئەزۇ ۵ (ك:	شتى تر) دەكاتە شەمەندەفەرمو ۵
مراقذ ۵ دەگوترى: (ضربه على	كەسەك جەراو لۆكزو شتى وا
مراقذ من مرقاذه).	ھەلەمكا ۵ دەگوترى: (قلب وقاد):
المَوْقِدَةُ مِنَ النُّوق: ئەو حوشترەى	دەيكە زۆرو زو نیشات پەيدا دەكاو
بېچومكەى تىي ھەلەمكەوى و شىرى	دەس بەكار دەبى و مل لەنىشى
كەم لى دېتە خوار لەبەر گەورەى	سەرمكى خۆى دەنى.
گواندېنى ۵ ئەم حالەتە دەبىتە	رجل وقاد: پياوئىكى كۆلنەدەرمو
ھۆى ئەومى كەلەناو گوانى دا	لەكارى خۆى بەردەوامە.
ھاوسان دروست بېى.	الْوَقُودُ: بەمانا (الْرِقَادُ) دئ ۵
المَوْقُودُ: نەخۆشى كوشنە كە	ھەرمادەمەك بەسوتانى ھىزىكى
كەوتبىتە گيانەلاومە.	گەرمى پەيدا بكا.
المَوْقُودَةُ مِنَ الشَّاء: مەرىكە بەلنەن	الْوَقِيدُ: بەمانا (الْوَقْد) دئ.
گيانى لەدەست دابى.	وَقَدْ فَلَانًا (يَقْذِه) وَقْذًا: ئەومەندەى
الْوَقِيدُ: ئەوكەسەى بى ھۆش دەبى	لەفلانكەس دا تاشلو كوتى كردو
نازاندرى ئاخۆ زىندوو ە يان مردوو ە	گەياندىيە شارى مەرگ ۵ بەعەرزى
۵ تەمبەل ۵ مەرىك بەلنەن مندار	دادا خستىە سەر زومى ۵ بەنەخۆشى و
بويىتەمە ۵ تەمبەل و قونگران ۵	زامدارى لەگۆرەپاندا جىي ھىشت ۵
زۆر نەخۆش و گەشتو بەحالەتى	دەشگوترى: (وَقَدْهُ الْقَمُ والمرضى).
گيانەلاو.	وَقَدْ فَلَانًا الْعَاسُ: ھەنۆز بەسەر فلان
الْوَقِيدَةُ: بەردى راخراو و رىزكراو	دا غالب بوو ۵ ھەنۆزى ھاتنى.
و مكوو رمصيف.	وَقِدَّتِ النَّاقَةُ: حوشترەكە بەناخۆشى
وَقَرَّتْ أُنْثَى (تَقِي) وَقَرًا: گوئى گران	دۆشرا شىرى ئەدا ۵ شىرى كەم بوو.
بوون، يان ھەر نابىسن.	اوَقْدَه: بەنەخۆشى جىي ھىشت.
	وَقَدْ الصِّرَارُ النَّاقَةُ: گواندین

- وَقِرَ فُلَانٌ وَقَاراً وَقِرَةً: فلانكس عاقل و
رمزان بوو.
وَقِرَ فِي بَيْتِهِ وَقَرَأَ: له مالی خوۍ دانېشتو
نهچووو دمر.
وَقِرَ الشَّيْئُ فِي قَلْبِهِ وَقَرَأَ: شتهكه له دلی
دا جینگیر بوو.
وَقِرَ اللَّهُ اِذْنَهُ: خودا گوۍچکه ی گران کردن
ه یان همرېه ته و او ی که ی بوو ه
دمگوتړی: (وَقِرَتْ اُذْنِي عَنْ سَمَاعِ
کلامه): گوۍچکه م قسه ی نه و
نابېستی.
وَقِرَ فُلَانٌ الْعِظَمَ: فلانكس نيسفانه که ی
نه لشانند.
وَقِرَتْ اِذْنَهُ (تَوَقَّرَ) وَقَرَأَ: به مانا
(وَقَرَدَ).
وَقِرَتْ الدَّابَّةُ: ولاخه که بهرد یان
شتیکی تر له سمی داو زیانی پی
گهی.
وَقَرَّ فُلَانٌ (يَوَقَّرُ) وَقَاراً: فلانكس
عاقل و رمزان بوو ه (فهر وقور).
او قَرَّتِ النُّخْلَةُ: دارخورماکه باری گران
بوو.
او قَرَّ الدِّينَ فُلَاناً: قهرزدار ی باری
فلانی قورس کرد.
او قَرَّ فُلَانٌ الدَّابَّةَ: فلانكس باری
قورس له ولاخه که بارکرد.
وَقَرَّ فُلَاناً: ریزی فلانی گرت ه
- به چاو ی ریزو شکو مهندي سمیری
کرد.
وَقَرَّ الشَّيْئُ: شوینکهای له شته که کرد.
وَقَرَّتِ الْأَسْفَارُ فُلَاناً: سمفهر و گهران
به ناو ولاتان دا ه فلانكس ی
له بوته داو قالی کردو شارمزای
گوزمران و زیانی کرد.
او قَرَّ فُلَانٌ الدَّابَّةَ اِيقَاراً: فلانكس
باری گرانی له ولاخه که بارکرد.
وَقَرَّ فُلَاناً: ریزی فلانكس ی گرت ه
به عاقل مهندي له قه لهم دا.
وَقَرَّ الشَّيْئُ: شوینکهای له شته که کرد.
وَقَرَّ الْأَسْفَارُ فُلَاناً: سمفهر و گهران
به ولاتان دا فلانكس ی قال کردووو،
وای لی کردووو خوگر بی بو
کارمسات و لیزان بی له نه نجامدانی
کارمکانی دا.
وَقَرَّ فُلَانٌ الدَّابَّةَ: فلانكس ولاخه که ی
تا همت کرد، دایکرد، خسته ی پشتیرو
ته ویله ی تایبه تی خوۍ وه.
اُنْقَرَّ: عاقل و رمزان بوو.
اِسْتَوَقَّرَ: باری گرانی ه لگرت ه کولی
قورس له کولی خوۍ دا.
اِسْتَوَقَّرَ الْإِبِلُ: حوشرمکه قه لهم بوو.
القِرَّةُ: قورسای ه کاتی نه خوۍ ه
پیرهمیردی به سالآ جوو ه مال و
مندال ه جه لبه مهرو بز
که ژمارمیان که م بیو شوان و سه گو

کهره مینه‌کی خویان له‌گه‌ل بی.

المَوْقَرُ: شوینی ده‌شتایی له‌بنارو

بی‌ده‌شتی کیو.

المَوْقَرُ: ده‌گوتری: (نخله مَوْقَرُ)

دارخورمایه‌کی بارگران‌ه زوری

بهرگرتوو ه (ک: موافر).

المَوْقَرُ: پیاوی قالبوی رۆزگار که

کارساتو روداو له‌بۆته‌یان دابیو

نه‌زمونی جۆراو جۆر هالیان کردبی

ه مرفوی عاقل و کاراما.

المَوْقَرَةُ: ده‌گوتری: (نخله موقرة):

دارخورمایه‌کی بارگران‌ه زوری

بهرگرتوو ه.

الموقور: (شی موقور): شتیکی

چانچال و گرنج گرنجه یان شتیکه

ترینگه ترینگی لی دی.

الموقورة: اذن موقورة: گوچکه‌ی

گران که‌به‌که‌می قسه بییستی.

الموقار: عاقل‌مه‌ندی و له‌سهره خویی ه

گهورمیی و شکۆمه‌ندی.

الموقر: هه‌لشتی حاج ه به‌تایبه‌تی

هه‌لشتی پاژنه بی ه شوینکه و چالی

له‌بهرد یان له‌نیشقان یان له‌جاو.

الموقر: ده‌گوتری: (رجل وقر): پیاوی

عاقل و له‌سهره خو.

الموقر: کۆلی گران.

الموقرة: یه‌کجار ه قولکه‌و چالایی

له‌بهرد ه شوینکه.

وَقَرَّةُ الدَّهْرِ: به‌لاو کارساتی رۆزگار ه

(ک: وقرات).

الموقري: شوانی جه‌له‌به مه‌رو بزنی

که‌م که گویندیریزو سه‌گی تاییه‌تی

خوی هه‌بی ه مه‌ردارو نه‌وکه‌سه‌ی

خاومنی جه‌له‌به مه‌رو بزنی که‌م

که‌شوان و سه‌گو گویندیریزی تاییه‌تی

خوی هه‌بی.

الموقور: خاومن نه‌دمبو حیشمه‌ت.

الموقير: ریز لیگیراو خاومن ریز ه

نیشقانی درز بر دو ه جه‌له‌به مه‌رو

بزنمی که‌م به‌شوان و سه‌گو

گویندیریزموه ه هه‌زوو چالی ناو له

ناوشاخ دا که‌ناوی تیدا کۆبیتموه ه

ده‌شگوتری: (رجل وقير): پیاوینکه

هه‌رز شانی داگرتوو ه.

الموقيرة: هه‌زوو چالی ناو که له‌شاخ دا

دروست بیو زور گهوره بی ه (أذن

وقيرة): گوچکه‌ی گران که‌به‌که‌می

قسه بییستی.

وَقَسَى فَلَانًا بِالْمَكْرُوهِ: شتی ناشیرینی

پال فلانکه‌س دا.

وَقَسَى الْفَاحِشَةَ: باسی کردموه ناشیرین و

نابرو به‌رمکه‌ی کرد.

وَقَسَى الْإِبِلَ: حوشرمه‌کی گروی کرد.

الاولاقاس من الناس: کۆمه‌ل و تاقمی

خوږې و پرو پوچ و همتيو مچو
 كږله ۵ تومه تبارو گومان ليكراو
 به وى كه توشى گروږى بوون.
 الوښ: سهرمتاي گروږى پيش نه وى
 به جهسته دا بلاو بيتمه و
 دمشكوترى: (صار القوم اوقاساً):
 خه لكه كه بوونه هرپمه كى و
 كومه لكه كى تيكه و پيكه.
 وښ الرسم (يښ) وښ: وينه كه
 كوزايه و، سراپه و.
 وښ فلان من فلان: فلانكس
 له فلانكس مه و عه تاو به خششى
 دستكه و.
 وښ له بشيى: شتيكى پيدا.
 اوښ له بشيى: شتيكى پيدا.
 وښ بالنار: به ناگر نامازى پى كرد،
 ناگرى بو راوه شانند.
 توښ الشينى: شته كه كه وته جم و
 جون.
 الاوقاش: خه لكى هرپمه كى و تيكه
 له چين و توږى جياچيا.
 الوښ: جم و جون، دنگ ۵ هست،
 دمكوترى: (سمعت رښه): گوڼم
 له هست و چرپه ي بوو ۵ عه يبو
 له كه ۵ چيلكو جه وږل كه ناگرى
 پى دمكړته و ۵ هه ليزگو پرزو
 پال.
 الوښه: جم و جون و دنگ و صدها.

وښت عڼه نقص وښا: ملى شكا.
 وښت الناقه براكبه: حوشترمه
 سوارمه كى سهرپشتى گلاند.
 وښ الشينى: شته كه كى شكاند.
 وښ عڼه الدين: همرز ملى پى شوږ
 كرده و.
 وښ الشينى فلان: فلانكس عه يبي
 له شته كه گرت.
 وښ راسه: سمرى به توندى راته كاند.
 وښ: ملى باريك كرا.
 وښ يوقص وښا: به سروشت و
 خيلقه ت ملى كورت بوو ۵ (فهو اوقص
 وهى وقصاء) ۵ دمشكوترى: (عڼ اوقص
 وعڼ وقصاء).
 اوښه: واى ليكرد مل كورت بى.
 وښ على ناره: پرزو پال و توڼكه
 دارو شتى واى خسته ناو ناگرمه
 بوڼه وى زياتر بلښه ي هه ي.
 توښ: خوږى به مل كورت نيشان دا،
 لاساى مل كورتى كرده و.
 توښ على بردته: خوږى
 نوشتانده و عه باكه ي پا
 په شته ماله كه كى له ملى خوږى پيچا بو
 نه وى نه كه وى.
 توښ به فرسه: نه سپه كه كى نهرمه
 غارو گورگه لوقه ي پى كرد،
 به توندى قاچى به زه وى دا دمدان.

الاورقاص: كوى (الرقص) ه همروا

به مانا په رته وازمې و پچې پچې
هاتوو ه دمگوترئ: (صاروا اورقاصا):

نه وانه ليك جيا بوونه موو پچې
پچې بوون.

الموقوص: مل كورت.

الوقص: عهېبو له كه دارى شت ه

له زاراوى زانستى عوروزدا لابرډنى
پيتى دووهمى خاوم بزوينه له
كيشى (مفاعِلن).

الوقص: لوعه تېكه له (الرقص) كه

بريتييه له ورده دارو چيلكهو

جه وئو پېړو پال، كه ناگريان پې

خوش دمكړئ همروا ناوه بؤ تاكى

(الاورقاص) كه له بواري زمكات دا

بريتييه لهو شته زمكات

ليكه وتوانه دمه كونه نيوان دوو

فهريزى زمكاته مو زمكاتيان لى

ناكه وئ بؤ نمونه كه ژماره حوشر

گه شته پينج سهر دهب مهرنك

بدا به زمكات له مجار تا دمكاته ده

سهر حوشر زمكاتيان لى ناكه وئ،

نهو حوشرانه نيوان پينج و ده

پيان دموتري (وقص) ه مندى

له زانايانى شمرع پيان وايه

قاعيدى (وقص) ته نيا له رسته ولاخ

دا په پرمو دمكړئ.

الوقيصه: تاكى (الوقاص) كه

بريتييه له دمركه وتنى ئيسقانى مل

به لاي شانه مو.

وَقَطُّه يَقْطُهُ وَقَطًّا: نه ومنده لى دا

نيوه مردوى كرد.

وَقَطُّه فَلَانًا دَابَّتُهُ: ولاخه كه فلانكسى

گلاندو بؤ هؤشى كرد.

وَقَطُّه فَلَانًا: فلانكسى به سهر سهر دا

خست، سهرى له زموى و حاجى بؤ حهوا

ه نه مجار بهمه بهستى چاره سهر بهدوو

و محبه له حاجى دا.

وَقَطُّه الْأَرْضُ بِهِ: كاپراى خست، به زموى

دادا.

وَقَطُّه الشَّيْنُ فَلَانًا: شته كه بارى

فلانكسى فورس كرد خهوى لى

خست ه دمگوترئ: (أكلت طعاماً

لوقطني): خواردنېكم خوارد خهوى لى

خستم.

وَقَطُّه فِي رَأْسِهِ: سهرى گران بوو هستى

به فورسايى سهرى كرد.

وَقَطُّه الْحُمْرُ: بهر دمكه قولكهى

تېكه وتو ناوى تيدا كؤبؤوه ه

بهرداو له شاخه كه دا پهيدا بو.

استوقط المكان: شوپنه كه قولكهو

چالى تيدا پهيدا بوو بههؤى زؤر

پيدا روپشتنى نادميزادو ولاخه مو.

الموقوط: خپ بوو ه كوژراو ه زؤر

تېهه لئراو.

الْوَقْتُ: چالتيكه له شوپنئيكي پتمو ناوی
تيدا كۆدمبيتهوه ه (ك: أوقات).

الْوَقِيط: كوژراو ه خپ بوو ه
همرگيانداريَك زوړی لى درابى و
بريندار كرابى ه بو ميينهش
همردمگوترى: (الوقيت) ه (ك: رَقَطِي
ووقاطى) ه وشهى (الوقيت)
بهكه سيك دمگوترى شهو خهوى
زپابى و نهنوستبى بهو هويهوه
بهروژ لهشى تيکشكابى و داهيزرابى
ه چالتيكه له شوپنئيكي پتمو ناوی
تيدا كۆدمبيتهوه ه (ك: وقطان،
وقاط).

وَقَعَ يَقَعُ وَقْعاً ووقوعاً: كهوت، بهريووه.
وَقَعَتِ الدَّوَابُّ: ولاخهكان مؤليان
خوارد پال كهوتن.

وَقَعَتِ الْإِبِلُ: حوشترمه پيخى خوارد
پالتهوت ه همروا دمگوترى: (وَقَعَ
الطيرُ على أرض أو شجر): يالندهكه
لهسمر زموى يان له سمر درمخت
نيشت.

وَقَعَ المطرُ بالأرض: باران لهزمويهكه
بارى.

وَقَعَ الحقُّ: حهق چهسپا.

وَقَعَ القولُ عليه: فسهكه، برپارمكه
چهسپا، واجب بوو لهسمرى.

وَقَعَ الكلامُ في نفسه: فسهكه كارى

لهدمروونى كرد.

وَقَعَ فلانٌ في فلانٍ وقيعاً ووقوعاً:

فلانكس جوينى بهفلانكس دا
غهبهتى كرد قسهى ناشيرينى پى
گوتن.

وَقَعَ في العمل وقوعاً: دمستى بهكارمكه
كرد.

وَقَعَ في الشرك: شيركى تيدا پهيدا بوو ه
كهوته حالتهتى هاوبشمش
پهيداكردنهوه.

وَقَعَ في أرض فلاحة: بهناو زمويهكى چول
دا روى.

وَقَعَ إلى كذا وقعاً: به پهله بهپى كرد،
خيرا ناردى.

وَقَعَ بالعدو وقعاً: زنده روى كرد له
كوشتارى دوزمن دا دوزمنى
شهپرمگرد.

وَقَعَ الأمر من فلان موقعاً حسناً أو
سيئاً: كارمكه لای فلانكس بهباش
يان بهخراپ چهسپا.

وَقَعَ الأمر عند فلان موقعاً حسناً:

كارمكه لای فلانكس گرنگى باشى پى
درا.

وَقَعَ النصل بالميقعة: سهرمتيرمكاني
بهناميرى تيزگردن تيزگردن.

وَقَعَ السيف والسكين: شمشيرمكه يان
كيزدمكه تيز كرد.

وَقَعَتِ الْحَجَارَةُ الْحَافِرَ: بهرد سمی
ولاخه که ی تهنگ کرد ۵ دهسکو ترئ:
(هذه نعلٌ لاتقع على رجلي): نه مه
نه علیکه بو فاجم نابئ، له گهل
فاجم ناگونجئ.

وَقَعَ يَوْقَعُ وَقَعًا: بئ خواس بوو، گوشتی
فاجی نازاری بوو به هوئ رمقی
زهوییه که یان به هوئ بهرده لانی و شتی
واوه.

وَقَعَ فِي يده: لهدهستی بوووه، لهدهستی
دمر جوو ۵ بهشیمان بووه.

اَوَقَعَ الْمُعْنِي: گوژانی بیژمه که ناوازو
هه وای گوژانییه که ی له شوئنی خوئ
داناو کیش و ناوازی سیاوی بو دانا.
اَوَقَعَ فُلان بِالْأَعْدَاءِ: فلانکس
زیدمه روی کرد له گوشت و برکردنی
دوژمن دا.

اَوَقَعَ بفلان ما يسوءه: زهبری
گورچک پرو توندی له فلان دا، قسه ی
ناشیرینی ناراسته کرد.

اَوَقَعَ به الدهر: روژگار هیرشی بو هینا.
اَوَقَعَتِ الرُّوحَةُ: باخه که ناوی
له خوگرت و تیرناو بوو.

اَوَقَعَ فُلان الشَّيْئَ: فلانکس شته که ی
والئ کرد بکهوئ.

واقعه مَوَاقِعَةً وَقَاعًا: شمري له گهل
دا کرد.

وَأَقَعَ الْأُمُورَ: نیشه گانی نزیک
کردنه وه.

واقِع المرأة: له گهل نافرته که جوت
بوو.

وَقَعَ الرَّجُلُ: پیاومکه به شیویه کی
تایبه تی روی.

وَقَعَتِ الْإِبِلُ: حوشترمه که دوای
تیراوبوون پیخی خواردو پالک هوت.

وَقَعَ فِي الْكِتَابِ: هه ندئ پهراویزو
رونکردنه وه ی له سمر کتیبه که
نووسی و راجیع مهرجیعی بو کرد،
زیدمه شتی دوباره و مبووی لئ
لابرد.

وَقَعَ الصَّنِقْلُ عَلَى السَّيْفِ: وهستای
شیرگهر دهستی کرد به مـشت و
مالگردنی شمشیرمه که و تیزگردنی.

وَقَعَ الْعَقْدُ أَوِ الْحَنْكُ: له لای خواروی
گرئبه سته که وه یان جه که که وه
ناوی خوئ نووسی و واژوی کرد.

وَقَعَ الشَّيْئُ: گومانی شته که ی کرد.
وَقَعَ ظَنُّهُ عَلَى الشَّيْئِ: گومانی که وته
سمرشته که ۵ شته که ی مه زنده کردو
دایبه زاند.

وَقَعَتِ الْحَجَارَةُ الْحَافِرَ: بهردمه که سمی
ولاخه که ی بری فاشی کرد.

تَوَاقَعَ الْأَعْدَاءُ: دوژمنه کان هه ندئ کیان
له گز هه ندئ کیان راجون.

تَوَاقَعُ الرَّجُلَانِ: دوپیاوه که شهریان بوو.

تَوَقَّعَ الْأَمْرَ: چاومړوانی رودانی کاره که ی کرد.

اِسْتَوْقَعَ السَّيْفُ: شمشیر که پټیوښتی بهمشت و مال کردن هه بوو.

اِسْتَوْقَعَ فُلَانُ الْأَمْرَ: فلانکهس چاومړنی رودانی نه وکاره ی کرد له وکاره ترسا.

الإِيقَاعُ: نهومیه دمنگه کان له گورانی گوتنی به کومه ل دا به به که موه بگوترین و پاش و پټیشیان تیدا نه کړی و به به که موه له تهلې گوټچکه بدن.

التَّوْقِيعُ: نهومیه باران له هه نندیکي ولات بباری و له هه نندیکي نه باری و نهومی سهرؤک و پاشا و هه زمانه ووا له سهر نامه و شتی و واژوی دمه کن، نیمزای دمه کن.

تَوَقِيعُ الْعَقْدِ أَوْ الصِّكِّ: واژوکردنی گریبه ست یان چه کی پاره که له لای خوارویه ووه گابرا ناوی خوی دمنووسی و واژوی دمکا و ناوه بو جوړه خه تیک و جوړه رپوشتنیکه.

المَوْقِعُ: شوینی رودانی شت و شوینی کهوتنی شت و چه سپانی له جیگه ی تایبه تی خوی و دموگوتری: (وقع الشَّيْءُ مَوْقِعَهُ) و (ك: مواقع) و (مواقع

القتال): شهرکه و گورمپانی شهر و (مواقع القطر): شوینی باران لی بارین، باران لیدراو.

المَوْقِعَةُ: شوینی رودانی شت و شهر و شهرکه.

المَوْقِعُ: کهسیک توشی به لا بووینی، کارمساتی لی رودرابی و خوشتریک زور شوینه واری برینی به جهسته ووه بن و ریگای تهخت کراو و خوشکراو و کیردی تیزکراو.

المَوْقِعُ: کهسیک به هیواشی پی له زهوی بنی و نووسمیری په راویز نووس له سهر نامه و شتی ووا.

المَوْقِعُ: دموگوتری: (حافر مَوْقِعُ):

سمی و لاخ که به هوی به ناو به ردو چه و روپشتن دا سوابی و ته نک بووینی و به ردو چه و له سمی و لاخه که ی بردبی.

المَوْقِعَةُ: دموگوتری: (قدم مَوْقِعَةُ):

فاچی پیست نه ستورو پته و و زل و به هیز.

المِيقَةُ: شوینییک باز لی بنیشی و وگری بی و نه و داره جل شوره ی که جل شور به کوته ک جلی له سهر دمشواو جله کان دموگوتی و یان ناوه بو کوته که که ی که جله گانی پی ده کوتی و چه کوچ و شتی ووا و نه خوشییه که توشی بیچوه ناژمل دمبی و زوربه ی کات دمی کوژی.

الواقِعُ: نهوکهسهی بهرداشی ناش بیراز

دهکا ۵ شیوهی شتو روداو ومکوو
خوی و سهرمنجام ۵ دهگوترئ: (امر
واقع و) طیر واقع) ۵ (لواقع الطیر):
هیلا نهو شوی نی هه لنیشتنی بالنده.

الواقعة: رۆزی قیامت ۵ به لای رۆزگار

۵ شهرو بهرمنگاریبونهوهی دوزمن
۵ لیكدانی گورچکبری یهك
له دوا یهك له گه ل دوزمن ۵
دهشگوترئ: (رجل واقعة): بیاویکی
نازایه ۵ چاو نهترسه ۵ له بوار ی
فهلسه فهدا وشه ی (الواقعة): بریتیه
له روداوو شتی پهیدا بوو.

الواقعية: له بوار ی فهلسه فهدا

مهزه مبو ریبازیکه ههول ددها
وینهمکی نه مین و راستگۆ یانه بۆ
دیمه نی سروشتو زبان وینا بکری ۵
ههروا رانواندنی بیرو بۆ چون و
کمهش و ههوا ی روداو دهکان
بهشیومیهك تارمای ی تیفکرین و
بۆروانی نی میسالییان پئومنه بی ۵
ههروا ناوه بۆ ریبازیکه نه ده بی
که بهشت به واقیع بههستی و گرنگی
بهوینه گرتنی بارو دۆخی کۆمه لگا
بدا.

الوقائع: نه حوال و روداو.

وقاع: شوینی لیکهوتنی کۆتایی

قهراخی په مرده که لهکاتی

دادانهوهی دا لهزموی ددها.

الوقِعُ: دهنگی لیدان لهشت ۵ (رمبه،
تهپه، خرمه، تهقه، شلپه) ۵
دهگوترئ: (سمعتُ وقع المطر): گویم
له خرمه خر می باران بوو ۵ (سمعتُ
وقع الأقدام): گویم له تهپه تهپه
قاجهکانیان بوو ۵ ههروا وشه ی
(الوقع): ناوه بۆ بهرزایی کیو ۵
تهنکه ههرو ۵ شوینکه ی شت که
رمنگی گۆرپی ۵ بهرده ورده.

الوقِعُ: تهنکه ههرو ۵ نهخو شیک

نازاری هه بی و هاوار بکا.

الوقعة: جاریک ۵ له شهردا لیدان ی

لهسهریهك و بی پسانهوه.

وقعة السيف: برین و رۆچونی شم شیر

به ناو جهسته دا.

الوقعة: بهرد.

الوقاع: نهوکهسهی پاشمله غه بی بهتی

خهك دهکا ۵ دهگوترئ: (رجل

وقاع).

الوقاعة: بهمانا (الوقاع) دی.

الوقیع: شوینی توندو پتهو که ناوی

لی رۆنهجی ۵ دهشگوترئ: (سکین

وقیع): کیردیکی تیژه ۵ (حافر

وقیع): سمه و لاخیکه رهقو پتهو ۵

یان سمه و لاخیکه بهردو جهو

تهنکی کردوه توشی سوانی کردوه ۵

شوپنکه و روشانی رنگی شته که ی
گۆریبی.

الوقیعة من الأرض: زهوییه که توندو
پته و بی ئاو دانده ۵ غه بیه تکرندی
خه لک ۵ زمبرو دمنگی شهر.

وقیعة الطائر: شوینی هه ئیشتنی
بالئدمو شوینی وا که بهر و الیمت
بالئده و مگری دمی بؤلئ
هه ئیشتنی ۵ (ک: وقاع و وقائع) ۵
(وقائع العرب): رۆژانی شهرو
جهنگی نیوان عهرمه بکان.

وَقَفَّ وَقُفًا: هه ئسایه سه ری ۵ دوی
رۆیشتن راومستا ۵ (وَقَفَّ عَلَى الشَّيْءِ):
شته که ی بی، به سر شته که دا ناگادار
بوو ۵ (وقف في المسألة): له مه سه له که
که وته گومانه وه ۵ (وقف على الكلمة):
بزوینی نه دا به کو تایی وشه که به بی
بزوین خویندییه ومو له وشه ی دوی
خوی داییری ۵ (وقف الحاج بعرفات):
حاجیه بکان دوی نو یزی نیومرۆی رۆزی
عهرمه چونه کیوی عهرمه ۵ (وَقَفَّ
فلان على ما عند فلان): فلانکه س
تیگهی فلان چی لایه و ج مه به ستی
هه یه.

وَقَفَّ الماشي والجالس: رۆینده که یان
دانیشتوو مکه ی هه ئسانده سه ری، وای
لی کرد راومستی.

وَقَفَّ فلاناً عن الشئین: فلانکه سی
له شته که مه نه کرد.

وَقَفَّ فلاناً على الامر: فلانکه سی به سر
شته که دا ناگادار کرد.

وَقَفَّ الامر على حضور فلان: کارمه ی
په یومست کر به ئاماده بوونی فلانه وه.
وَقَفَّ الدار ونحوها: خانومه یان ملک و
سامانیکی تری ومقف کرد له ریگه ی
خودادا خه لکی سودی لی بیینن ۵
دهشگوترئ: (وَقَفَّ الدار على فلان):
خانوم مکه ی له سر فلان ومقف کرد ۵
کردی به مولکی نه و بی به رامبه ر.

وَقَفَّ فلان عن الامر الذي كان فيه:
فلانکه س وازی له کارمه ی خوی
هینا ۵ دهشگوترئ: (کلمته فأوقف):
قسم له که ل کرد بیده نگ بوو.

واقفه في حرب او خصومة: له شهرا
جووه پال نه وو له که لیدا ومستا.
واقفه على كذا: داوای ومستانی لی
کرد له سه ر نه وه.

وَقَفَّ الجيش: سه ربازه بکان یه ک له دوا
یه ک ریز بوون.

وَقَفَّ الناس في الحج: له حه ج دا
خه لک شوین ومستانی خو یان
په یرو کرد.

وَقَفَّت المرأة: ناهرمته که سه روکاری
ومقفه که ی خسته ژیر دهستی
خوییه وه.

وَقَفَ فَلَانًا عَلَى الشَّيْئِ: فَلَانَكَه‌سی به‌سهر شته‌که‌دا ناگادار کرد.

وَقَفَ الْقَارِئُ: قورئانه‌خوینه‌که‌ی فی‌ری شوینی راومستان له‌سهر نایه‌ته‌کان کرد.

وَقَفَ الْحَدِيثُ: حه‌دیسه‌که‌ی رون کرده‌وه.

تَوَاقَفَ الْقَوْمُ فِي الْكِفَاحِ: له‌تی‌کۆشانو به‌گزارچوو‌نه‌وه‌ی زولم و ستم دا خه‌لکه‌که پاپشتی په‌کتریان کرد.

تَوَقَّفَ عَنْ كَذَا: له‌و ئیشه‌دا راومستاو نه‌یکرد.

تَوَقَّفَ عَلَيْهِ: هه‌ولئ چه‌سپاندنی دا.
تَوَقَّفَ فِيهِ: له‌وشته‌دا مایه‌وه‌و چاوم‌پروانی کرد.

استَوْقَفَهُ: رای‌گرت، داوای لئ کرد بو‌هستی.

التوقيف: دمقی شهرع دانهره له‌پړئ بو‌اردا.

التوقيفي: ههرشتیک پال بدرئ بو (ته‌وقیف) ده‌گوترئ: (أسماء الله توقيفية).

الموقف: نه‌وشوینه‌ی مرووف لئی دموستی.

موقف المرأة: نه‌وه‌ی له‌جه‌سته‌ی ئافرم‌تا به‌عه‌ورمت حیساب ناکرئ وه‌کوو ده‌ست و مه‌جه‌ک و

به‌شیکی روخسار که‌داپۆشینیان ده‌بی‌ته‌هه‌رج بو خودی ئافرم‌ته‌که‌و ناتوانئ به‌ئاسایی کارمکانی ئه‌نجام بدا.

الموقفان: دوو شاده‌مارن ده‌وری کلی‌چه‌ی ئاده‌میزادیان داوه ئه‌گهر گرژبوون ئاده‌میزاد ناتوانئ هه‌ل‌سئ نه‌گهر بران ئاده‌میزادمه‌که ده‌مرئ ده‌شگوترئ: (إمرأة حسنة الموقفين): ئافرم‌تی‌که ده‌م و چاوو قلو قاجی جوان.

الموقف: پیاوی قالیوو له‌بۆته‌دراوو خاومن نه‌زمون ده (رجل موقوف على الحق): پیاوی‌که له‌ئاست حه‌ق دا ملکه‌چه.

الموقفة: ده‌گوترئ: (دابة موقفة): ولا‌خی‌که قاجی خه‌تخه‌تی ره‌شی تیدان.

الموقوف: شتی وه‌قف کراو بو مزگه‌وت و خویندنگای ئایینی و شتی وا.

الميقاف: دارێ‌که کوئی مه‌نجه‌لی له‌کول هاتووی بئ سارد ده‌کرێ‌ته‌وه. الميقاف: به‌مانا (الميقاف) دئ.

الواقف: نه‌وه‌که‌سه‌ی مو‌لکی خو‌ی وه‌قف ده‌کا ده‌زمه‌تکاری که‌نیشه‌. الواقفة: قاج.

الواقفة: پیریکن له صوفی و به تالخوازمکان.

الوقف: له بواری خویندننی قورئان دا دابرینی وشه په که له وشه ی دواوه ی له زارواهی شهر عزانان دا وقف کردنی موکله له سهر که سیک لایه نیک له ریگه ی خودادا ه باز نه یه که له ماده ی عاج دروستکرای یان خرخال له زیووو شتی وا دروست کرای.

الوقفه: هه لوئسته ه په کجار ه شک و گومان ه (یوم الوقفة): روژی راوهستانی حاجیه کان له سهر کیوی عمره ف.

الوقاف: مروفی له سهره خو ه که سیک نه چی بو شهر دژی دوژمن و خوبشارپته وه.

الوقیفة: سهگ ره متین که ماندوبیی له سهگ رمتاننده که.

الوقی: جریوه ی سیسره و شتی وا.

وَقَلَ فِي الْجَبَلِ (يَقْل وَقْلًا): به کیومکه دا سهر که وت ه قاجیکی چه سپاندو قاجیکی هه لئینیه وه.

تَوَقَّلَ فِي الْجَبَلِ: به کیومکه دا سهر که وت ه دمشگوتری: (تَوَقَّلَ فِي مِصَاعِدِ

الشرف): به په یژوه پلیکانه ی شکومه ندی دا سهر که وت.

الوقْل: درهختی (دموم) درهختیکه گه وره یه له صه عیدی میصر زوره، میومکه ی به نه ندازه ی سیوئیک دهبی توئیکلی سور و پته وه ه هه روا به مانا (بهردموم) دی.

الوقْل: بهرد ه بنکی لقه دارخورما که وشک بووبی و باش دانه تاشرابی و بنه که ی مایی و مروف بتوانی بیکاته پپلیکانه و پییدا سهر که وی.

الوقل: دهگوتری: (فرس وعل وقل): نه سپیکه جوان دهچپته ناو شیوو دوله وه.

الوقلة: تاکی (الوقل) ه ه منکی بهری درهختی وقل.

وَقَمَ الرَّجُلُ يَقْمَ وَقَمًا: زوری له پیاومکه کرد ناچاری کرد.

وَقَمَ عَنْ حاجته: به ناشیرینترین شیوه کابرای موحتاجی جواب کردو پنداویستییه که ی نه دایه.

وَقَمَ الْأَمْرُ فَلَانًا: فلانکه سی زور خه فته تبار کرد.

وَقِمَتِ الْأَرْضُ: زهوییه که خیل چوو ه ناوی و گزوگیاو له وهری هه مووی خوراو بوو به سوته مهره و.

اَوْقَمَهُ: ریشه کیشی کرد، له بیخ هه لی که ند.

وَقَمَ فِي الشَّيْءِ: دریژدی پی دا، زوری له شته که کؤلیه وه.

وَقَمَ فُلَانًا: هه‌ره‌شه‌ی له‌فلا‌ن‌ک‌ه‌س کرد ۵
ژێ‌رده‌سته‌و ملکه‌چی کرد ۵ ته‌حه‌ددای
کرد.

وَقَمَ الصَّيْدَ: نیچیرمه‌کی هه‌نگاو‌ت و پێش
نه‌وه‌ی سه‌ری بې‌رئ نیچیرمه‌که گیانی
ده‌رچوو.

وَقَمَ الْكَلَامَ: قسه‌که‌ی جوان هه‌لگرت و
خستیه‌ می‌شکی خۆیه‌وه.

تَوَقَّمَ الصَّيَادُ: نیچیره‌وانه‌که چوو
کۆخته‌که‌یه‌وه.

تَوَقَّمَ فُلَانًا: هه‌ره‌شه‌ی له‌فلا‌ن‌ک‌ه‌س
کرد و لێ توره‌ بوو.

تَوَقَّمَ الصَّيْدَ: نیچیرمه‌کی گوشت.
تَوَقَّمَ فُلَانًا بِالْكَلَامِ: فلا‌ن‌ک‌ه‌سی به‌قه‌سه
داگرت و هێ‌رشێ کرده‌ سه‌ر.

تَوَقَّمَ كَلَامَ فُلَانٍ: قسه‌ی فلا‌ن‌ک‌ه‌سی
و‌ه‌رگرت و خستیه‌ می‌شکی خۆیه‌وه.

الْوَقَامُ: شمشیر ۵ عه‌صاو گۆچان ۵
قامچی ۵ حه‌بل و گوریس.

اَوْقَنَ الرَّجُلُ: بیاوه‌که با‌ئنده‌که‌ی
له‌سه‌ر هێ‌لانه‌که‌ی خۆی گرت.

تَوَقَّنَ: به‌مانا (اوقن‌دی).

تَوَقَّنَ فِي الْجَبَلِ: به‌ناو کێ‌وه‌که‌دا
سه‌رکه‌وت.

الْوَقْنَةُ: هێ‌لانه‌.

الموقونة: ئافه‌رمتی ناو‌که‌ژاو‌ه‌و
پاری‌ژاو.

وَقَوَّقَ الرَّجُلُ: بیاوه‌که زه‌عیفو لاواز
بوو.

وَقَوَّقَ الْكَلْبُ: سه‌گه‌که له‌کاتی ترسان
دا لوران‌دی.

وَقَوَّقَ الطَّائِرُ: با‌ئنده‌که ده‌نگی لێ
هات، قه‌ران‌دی، گاران‌دی، چه‌ریکان‌دی،
گمان‌دی، قه‌ران‌دی.

الْوَقْوَاقُ: ترسنۆک ۵ دره‌ختی‌که
ده‌رمانی لێ و‌ه‌ر‌ده‌گیرئ.

الْوَقْوَاقَةُ: زۆر ب‌لێ و جه‌قه‌ جه‌ناو ۵
ده‌گوترئ: (رجل وقواقه وامراه
وقواقه).

وقى الفرس من الحفى يقى وقياً:
ئه‌سه‌په‌که به‌هۆی نا‌ئ نه‌کردنیه‌وه
به‌ری سه‌مه‌کانی سوان و به‌حال قه‌چی
له‌زه‌موی ده‌ناو له‌رۆ‌په‌شتن ده‌ترسا.

وقى الشئین وقياً: شته‌که‌ی پاراست
نه‌به‌یشت توشی ناخۆشی ب‌بێ و زیانی
په‌ی بگا ۵ ده‌گوترئ: (وقاه الله من
السوء): خودا له‌زیان پاراستی.

وقى الامر وقياً: کاره‌که‌ی چاک کرد.

وقاه توقية: چاو‌دپه‌ری کرد و پاراستی.

إتقى بالشئین: خۆی به‌شته‌که‌ پاراست
۵ شته‌که‌ی کرده‌ مه‌تا‌ئ بۆ‌خۆی

بۆ‌نه‌وه‌ی پارێ‌ژراوی.

إتقى الله: له‌سه‌زای خودا ترساو خۆی

له‌وش‌تانه‌ پاراست که‌خودا پێ‌ی
ناخۆشه‌.

إِثْقَى الشَّيْنُ: لهشتهكه حمزرى كردو

أواق).

خوى پاراست.

تَوَقَّأ: حمزرى كردو خوى پاراست و

الْوَقَّاءُ: صيفه موبالغهي ه واته زور

پاريزمر بي ه دمگوترئ: (رجُل

وَقَاء): پياونكه زور خو پاريزه.

لهحمديت دا هاتووه (وَلَوَق كرائم

أمرأهم): لهزمكات وهرگرتن دا

الْوَقَايَة: نهوشتهى شتى ترى بي

بپاريزري.

لهماله باش و رسمه نهكهپان خو

الْوَقِيَّة: لوغهتيكه له (الأوقية) ه (ك:

وقايا).

بپاريزنو نهوميان لي مهسينن.

تَوَقَّأ: بهمانا (وقاه)دئ.

الثَّقَاء: ترسو بيم ه (ك: ثَقَى).

تَكَّى يَكَّى كَأ: دانيشتو پالي دابهوه.

الثَّقوى: لهخواترسانو پابهند بوون

إِكَّأ فلاناً: فلانكهسى لهمهجليسى

خوى دا دانيشاند ه ههلى نا

بهمفرمان و نههيهگاني ه ترسو

بؤئهموى دابنيش ه دمگوترئ:

بيم.

الثَّقِيَّة: ترسو بيم ه بهلاى شيعهوه

(ضربه فالكاه): ليى داو پالي خست

نهوميه لهكاتى پئويست دا حهقو

پان لهسر تهنيشتى چهپى رايكيشا.

راستى زير ليودهمي و بهروالمت

اوَكَا على الشَّيْن: پشتى بهشتهكهوه

بهتالو ناحهق بهحهق بزانيو

دا.

زهمانه سازى بكهى بهمهبهستى

اوَكَا فلاناً: كورسى و باليفى بو

خوپاراستن لهزيانى بهرامبهر.

فلانكهمس دانا بؤئهموى لهسمرى

الثَّقِي: خودا بهرست ه لهخودا ترس ه

دابنيشى و پال بداتهوه.

(ك: أُنْقَاء).

المَوْقَى: نازاو چاونهترس.

وَكَأ على يديه مواكاه ووكاء: تينى

الواقى: بالندميهكه لهجولهكه

دايه سمر دهستهگاني بهمرزى

گهورمتره، سمرزو دمنوك گهوره

تَوَكَّأ على الشَّيْن: خوى بهسمر

جرو جانهمورى بهجوك نيچيردمكا

شتهكهدا دا.

وادمبي جولهكهمش دمخوا.

تَوَكَّات الناقه: حوشترمهكه ژان گرتى و

الواقية: همرشتيك بيهكهيه مهتالو

باراندئ.

ديوجامهو پاريزمرى شتى تر ه (ك:

الثَّكَاة: همرشتيك خوتى بهسمر

كاروانى نهمير دا كهوتهرېږي و لهگهل
نهوان دا سوار بوو.

وَكَبَ الْمُؤَكَّبُ: لهگهل قافلله و
مهكيبهكه دا بهرې كهوت.

وَكَبَ الْقَوْمُ: پيش خه لكه كه كهوت.

وَكَبَ الْعَنْبُ: ترپيه كه خهريكه رمش
بيږ و بگا.

وَكَبَ التَّمْرُ: خورماكه لهكاتى گه پيشتن
دا رمش بوو.

الْمُؤَكَّبُ: حوشر سوار، قافلله يهك

حوشر كه كورتان و ته دارمكيان

رازابيتته وه، سوارمكانيان پوښاكى

جوان و ريك و پيكيان له بهر دايږ،

هندي جار سازو سه متورو شتي

واشيان له تهك دايږ ه هندي

كه سيشيان پيادمين ه ئيستا بارو

دوخه كه گوزاوه له جياتي حوشر

نوتومبيلي جوان و ناخر مؤنيل

به كاردئ (مهوكيبي مهسعود

بارزاني، مهوكيبي سهرهك وه زيران،

مهوكيبي سهرهك كومان).

الْمُؤَكَّبُ: خورماي نال و بول تي كه وتو

به چقل و شتي وا كوني تي دكرئ

بوئه وه زو بگا.

الْوَكَّابُ: كه سيك زور غه مبار بي.

الْوَكُوبُ: دهگوترئ: (ظيئة و كروب)

ناسكيكه له جه له به ناسكه كه

تهرمنابي.

بدهي و مكوو عه صاو گوزان و

شمشير ه كه سيك زور خو بخته

سهرشت، زور خو به سهر گوزان و

شتي وادا دا ه ته مبهل و قونگران.

الْمُكَّأُ: كورسي و باليضا شتي وا

كه پالي پيوه ده، يان له سهرى

دانيشي و پال بدهيه وه.

الْمُكَّيُّ: كه سيك له سهر كورسي

دانيشي و پال بداته وه به پاشي

كورسيه كه وه.

وَكَبَ يَكْبُ و كِباً و وكباناً: به هيواشي

رو پشت ه هستاو راست بووه.

وَكَبَ عَلَى الْأَمْرِ: به ردموام بوو له سهر

كارمكه.

وَكَبَ التَّمْرُ: خورماكه رنگي رمش بوو

كه پيشتن.

وَكَبَ الثَّوْبُ: قوماشه كه چلكن بوو.

او كب فلان: فلانكه س چووه ناو ريزي

كومه له وه و له گه ليان هاوشان بوو.

او كَبَ الْأَمْرَ: له سهر كارمكه به ردموام

بوو.

او كَبَ الطَّائِرُ: بالنده كه خوي

نامادم كرد بو فرين.

او كَبَ فَلَاناً: رقي فلانكه سي هه لساند.

وا كَبَ عَلَى الشَّيْئِ مواكبه و وكاباً:

به ردموام بوو له سهر شته كه.

وا كَبَ الْأَمِيرَ: له گهل مهوكيبي و

وَكُنْتَ فِي الشَّيْنِ يَكْتُوْكَتَا: كاری تی
کرد.

وَكُنْتَ الْبُسْرُ: خورماکه خمریکه نالو
بوئی تیکهوئی و دمنکه دمنکهی لی
شیرین ببی.

وَكُنْتَ الدَّابَّةُ: ولاخهکه پهلهی کرد
لهقاج هه لپرن و قاج دانان دا.
وَكُنْتَ فُلَانِ الْقَرْبَةِ: فلانکهس گوندهمکهی
پرکرد.

الْمَوْكُوتُ: دمگوتری: (رجل موكوت):
پیاویکه پره لهرق و قین.

الْوَكْتُ: شوپنکهی کهم لهسهر شت که
لهرنگی خوئی نه بی ۵ خالی سور
لهسپینهی چاودا ۵ یان خالی سپی
لهرمشینهی چاودا.

الْوَكَاثُ: کهسیک ههنگاوی کورت
بهاوئی و نافولا بپروا.

الْوَكِيتُ: دوزمانی و فیتنه جوئی
کردن دژی خه لای هه مانپروا.

اِسْتَوَكْتُ: بهرکولی خوارد
(خواردنیکی کهم سوک تاخواردنی
تهواو پی دمگا).

الْوَكَاثُ: بهرکولی خواردنی پیش
نیومرۆ.

وَكَحَهُ بِرَجْلِهِ: بهقاج پان و پلیشی
کردهوه.

(وَكَحَ: مانده بوو ۵ سوالکهرمکهی

جواب کردو لیی تورمبوو.

اَوَكَّحَ عَنِ الْأَمْرِ: وازی لهکارمکه هیئا.

اَوَكَّحَ فِي الْحَفْرِ: لهبیر هه لکه ننده کهدا
گهشته شاخ و تهباری سهخت.

اَوَكَّحَ الْعَطِيَّةَ: بهخشش و
دهسه ندمکهی بری.

اِسْتَوَكَّحَ: وازی لی هیئا و چی تر
بهخششی نه دایه ۵ دمگوتری: (سَأَلَهُ
فَاسْتَوَكَّحَ): داوای لی کردو نهیدایه.

اِسْتَوَكَّحَ الْفِرَاحُ: لقسه
سهوزمومبوومکانی شوپنه برپاوی
درهخته که نهستوربوون و گه ورده
پتهو بوون.

الْاَوَكَّحُ: شوپنی رهق و پتهوی زموی ۵
بهردو شاخ ۵ گل.

الْوَكُّحُ: لقسه سهوزمومبووی شوپنی
برپاوی درهخت کهباش برپن
هه ئیدابیته و مو گه ورده بووبی.

وَكَّدَ بِالْمَكَانِ يَكْدُ وَكُودًا: لهشوپنه که
مایه وه.

وَكَّدَ الرَّحْلُ: بارو بارگه نه کهی شهته که
دا.

وَكَّدَ الْعَقْدَ: گرپهسته کهی کرده
دیکومیئت و مؤری کردو شایهتی
لهسهر گرتن.

وَكَّدَ الْأَمْرَ: لهکارمکهدا بهردهوام بوو
خهریکی بوو.

اَوَكَّدَ السَّرْجَ: زینه‌کەى لەسەر پەشتى
ئەسپەكە شەتەك دا ۵ دەشگوترى:
(اَكَّدَ السَّرْجَ).

اَوَكَّدَ الْعَقْدَ: گریبەستەكەى پتەوگردد
مۆرى لى داو شایەتى لەسەر گرتن
۵ دەشگوترى: (اَكَّدَ الْعَقْدَ).

وَكَّدَ السَّرْجَ وَالْعَقْدَ: دەق مانای
(أوكدهما) دەگەیهن ۵ دەشگوترى:
(اَكَّدَهُمَا).

تَوَكَّدَ: پتەو بوو جیگیر بوو.

التَّوَكُّيدُ التَّأَكُّيدُ: ئەوتیلە سیرمانەن
کە قەپوچكى زینى پى
دەبەستریتەو بەملاو بەولای
زینەو.

التَّوَكُّيدُ: بەلای زانایانى نەحوو
ئیسەیکە جەخت لەمانای
ئیسەیکى پىش خۆپەو دەگاتەو
هەمان ئیعرابى ئەوى دەدریتى ۵
تەنکید دوچۆرى هەپە تەنکیدى
لەفزی تەنکیدى مەعنەوى.

المُتَوَكِّدُ: نامادە باش بۆ کارو
سەرپەرشتیاری کار.

المُؤَاكِدَةُ: حۆشترىك بەردەوام بى
لەسەر رۆیشتن.

الْوَكَادُ: حەبلىكە مانگای پى
دەبەستریتەو لەكاتى دۆشینى دا ۵
یان ئەو تیلە سیرمەپە کە

قەپوچكى زینى پى دەبەستریتەو
بەملاو بەولای زینەو.

الْوَكْدُ: خەفەت، نیازو مەبەست.

الْوَكْدُ: هەول و تىكۆشان و كردهو ۵
دەگوترى: (مازال ذلك من وَكْدِي):
تانیستا ئەو نیشى سەرەكى منه.

وَكَّرَ الطَّائِرُ يَكُرُّ وَكْرًا وَكُورًا: باندەكە
چووە ناو هیلانەكەى.

وَكَّرَ الظَّبْيُ وَكْرًا: ناسكە کە بازى دا.

وَكَّرَتِ النَّاقَةُ: حۆشترەكە بەجۆرە
بازدانىك بازى دا.

وَكَّرَ فُلَانٌ لِلْقَوْمِ: فلانكەس رىگای سەر
ناوى بۆ خەلكەكە كردهو.

وَكَّرَ الْقَوْمُ: نانخواردنى تاپبەت بەتەواو
بوونى خانوى بۆ خەلكەكە دروست
كرد.

وَكَّرَ السَّقَاءَ وَالْمَكِيَالَ: گوزەو كۆلینەو
تەنكەرو قسناغ و شتى وای پەرگردد ۵
دەشگوترى: (وَكَّرَ بَطْنُهُ): گەدەى خۆى
پەرگردد لەخواردن.

الْوَكْرُ: هیلانەى باندە کە هیلکەى
تیدا دەكاو جوجكى تیدا هەلدىن
جا لەكونە شاخ دا بى پان لەسەر
درەخت بى پان لەشوینى تر بى ۵
هەروا وشەى (الْوَكْرُ): جۆرنەكە
لەبازدان و هەلزمینەو.

الْوَكْرَى: جۆرە رۆیشتن و بازدانىكە ۵

ناماده کرد.	دمگوترئ: (امراة وکری):
تَوَكَّرَ مِنَ الطَّعَامِ: ورگی خوی پرکرد	ناهرمتیکه که دمپوا توند پیی
لهخؤراک.	بهمزوی دا دمدا ه (ناقاة وکری):
تَوَكَّرَ عَلَى الطَّعَامِ: ورگی خوی پرکرد	حوشتریکی کورتی خوگهو بهگوپه.
لهخؤراک.	الوکره: یهکجار ه لانهی بالنده،
تَوَكَّرَ عَلَى عَصَاهُ: خوی بهسهر	هیلانهی بالنده ه جوره زیافهتو
عهصاگه دا.	نانخواردنیکه بهیؤنهی تمواوبونی
الوکرئی من النوق: حوشتری کورتو	خانوموه دروست دمکری.
کوله بنه.	الوکره: ریگای چوونه سهریرو
وَكَسَّ الشَّيْنِ (يَكْسُ) وَكُسًا: شته کهی	دویلاو.
که م کرد.	الوکار: بازهاویژ.
وَكَسَّ فَلَانًا: زبانی بهفلانکس گه یاند.	الوکی: بهمانا (الوکره) دئ.
وَكَسَّ فِي تِجَارَتِهِ: لهبازرگانیکردنه کهی دا	وَكَزَ فُلَانٌ (يَكُزُ) وَكَزًا: فلانکس بازی
زمرمر مهند بوو.	دا.
اوَكَسَّ فِي تِجَارَتِهِ: بهمانا (وَكَسَّ) دئ.	وَكَزَ فِي عَذْوِهِ مِنْ فَرْعٍ: لهپاگردن دا
وَكَسَّ مَالَهُ: مالی خوی که م کردموه.	پهلهی زیاتر کرد.
وَكَسَّ فَلَانًا: سهرزمنشتی فلانکسهی	وَكَزَ فَلَانًا: پالی بهفلانکسهوه ناو لیی دا
کرد.	مسته کؤلهی لی دا ه مسته کؤلهی
الاوَكَسُّ: (رَجُلٌ أَوْ كَسٌّ): پیواویکی	لهچهناگهی دا.
هیچ و بوج و خوپییه.	وَكَزَ الْفَهْ: لوتی شکاند.
الوکس: دمگوترئ: (بَرَاتِ الشَّجَةِ عَلَى	وَكَزَ فَلَانًا بِالرَّمْحِ: بهرمب زمبری لهفلان
وکس): برینه که ماویهتی چاک	دا.
بیتهوه ه مهنزئیکه لهمهنزلهکانی	وَكَزَ الرَّمْحَ فِي الْأَرْضِ: رمبه کهی لهزموی
مانگ که تییدا دمگیری ه (ایع	چهقاند.
الوکس): شت فروشتن بهزمرمر.	وَكَزَ الرِّقُّ: مهشکه که یان کوندمهکی
وَكَطَّ عَلَى الْأَمْرِ يَكْطُ وَكَطًا: لهسهر	پرکرد.
کارمه که بهردموام بوو.	تَوَكَّرَ لِلْأَمْرِ: خوی بو ئیشه که

وَكَسَفَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌هی پال پئوه‌ناو	دا.
به‌شته‌ک‌هی کیشا ۵ دهری کرد ترؤی کرد.	اوْكَعَ الْقَوْمَ: خه‌لکه‌که حوشره‌کانیان قه‌له‌و بوون و پیگه‌یین.
وَإَكْظَ عَلَى الْأَمْرِ مُوَكَظَّةً وَوَكَاطًا: به‌ردموام بوو له‌سهر شته‌که.	اوْكَعَ الْأَمْرُ: کارمه‌که دامه‌زرا.
تَوَكَّظَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: نیشه‌ک‌هی لی سورپا کارمه‌ک‌هی لی شیوا.	اوْكَعَ فُلَانٌ فِي الْأَمْرِ: فلانک‌ه‌س له‌کارمه‌که‌دا توند پ‌موی کرد.
وَكَّعَ الْبَعِيرَ يَكْعُ وَكْعًا: به‌هؤی توندی نازارمه‌که‌یه‌وه که‌وته سهرزموی.	اوْكَعَ الشَّيْئُ: شته‌ک‌هی چه‌سپاندو جیگیری کرد.
وَكَهَتِ الدَّجَاجَةُ: م‌ریشه‌که‌که فسی دایه‌وه بو که‌له‌شیرمه‌که.	اوْكَعَ السِّقَاءُ: دیمکه‌ناومک‌هی دامه‌زراند.
وَكَعَ الشَّاةُ: گوانی مهرمه‌ک‌هی له‌کاتی دؤشین دا هه‌لته‌ک‌اند.	وَإَكْعَ الدِّيكُ الدَّجَاجَةَ: که‌له‌شیرمه‌که به‌م‌ریشه‌که‌که‌دا فسی.
وَكَعَ فَلَانًا بِالْأَمْرِ: فلانک‌ه‌سی عه‌یب‌دار کرد.	إِكْعَ الشَّيْئُ: شته‌که پته‌و بوو.
وَكَعَ فُلَانٌ يَوْكُعُ وَكْعًا: سهری قامکه‌که‌وره‌ی قاجی روی کردؤته قامکی ناوم‌راستی قاجی بؤنه‌وه‌ی وینه‌ی گری دروست بکا له‌بنکی قامکه‌که‌ه ۵ نه‌حمه‌ق بوو خو‌پ‌ری و ناپیاو دمرچوو ۵ (فهر اُوكْعُ وهي وَكْعَاءُ).	اسْتَوَكَّعَ الْفِرَاغُ: لق‌ه‌ه سه‌وزمه‌بووم‌کانی شوینی پ‌راوی درمخته‌که‌که‌وره‌بوون، نه‌ستورو پته‌و بوون.
وَكَعَ الرَّجُلُ يَوْكُعُ وَكَاعَةً: پیاومکه‌که‌خو‌پ‌ری و هه‌تیومچه دمرچوو.	اسْتَوَكَّعَ السِّقَاءُ: دیمکه‌که شوین ته‌فه‌له‌کانی هاوسان و ناویان هه‌لم‌زی و ناوی لی ناچی.
وَكَعَ الشَّيْئُ: شته‌که پته‌و بوو توندو ر‌مق بوو ۵ (فهر و كوع).	الْمِيْكُعُ: دیمکه‌که ناوی پته‌و، کونده ناوی پته‌و ۵ هؤ‌رو جه‌وال ۵ مالمال که‌زه‌وی کی‌ل‌راوی پی ته‌خت ده‌کری.
اوْكَعَ الرَّجُلُ: پیاومکه‌که‌خی‌رو بی‌ری که‌م بوو ۵ کارپکی خراپی نه‌نجام	الْوَكْعَاءُ: نه‌حمه‌ق ۵ نازاراوی.

- الوكيع: پيشهنگى مهر، مهرنك كه
مهرهگاني تر شويني بكهون ۵
حوشترى بههيزو جهسته دامهزراو
۵ دمشگوترئ: (امر و كيع): كارنكى
قايم و پتهوو بناغه دامهزراوه ۵
قلب و كيع: دلى بهناگاو هوشدار.
وَكَفَّ الْمَاءُ وَغِيْرَه يَكْفُ وَكْفًا: ناومكه
دلۆپ دلۆپ داجوړا.
وَكَفَّ الْبَيْتَ بِالْمَطَرِ: بههوى بارانهوه
سهمقى خانومكه دلۆپه دمكا.
وَكَفَّتِ الْعَيْنُ: چاوهكه فرميسكى رشتن
۵ دمشگوترئ: (وَكَفَّتِ الْعَيْنُ بِالدمع).
وَكِفَّ يَوْكُفُ وَكْفًا: لای داو ستهمى كرد ۵
عهيبدار بوو تاوانى نهنجام دا.
وَكِفَّ عَقْلُهُ وَرَايَه: عهقل و راو بۆچونى
خراب و بڼ كهك بوو.
وَكِفَّ الْمَاءُ وَالدمعُ وَنحوهما: بهمانا
(وَكَفَّ) دئ.
اوَكَفَّ الْحَامِلُ: سكهپر كه نزىكه
مندالى ببڼ.
اوَكَفَّ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانكهس
فلانكهسى خسته ناو تاوانهوه.
اوَكَفَّ الدَّابَّةُ: ولاخهكهى كورتان كرد.
واكفّه: بهربههگاني كرد ۵ روبهپروى
بوومهوه.
وَكَفَّ الدَّابَّةُ: كورتانى خسته
سهرپشتى ولاخهكه.
- وَكَفَّ الْوُكُافُ: كورتانى دروست كرد.
تَوَكَّفَ الْقَوْمُ: خهكهكه لايان دا.
تَوَكَّفَ الْبَيْتُ وَالسَّطْحُ: ههلاشهكه،
خانومهكه دلۆپهى كرد.
تَوَكَّفَ فُلَانٌ لِفُلَانٍ: فلانكهس بهرمو
پروى فلان چوو بۆنهوهى پڼى بگا
توشى ببڼ.
تَوَكَّفَ فُلَانًا: وادهى دا بهفلان كه بير
لهنښهكهى بکاتهومو كارى بۆ جڼ
بهجڼ بگا.
تَوَكَّفَ الْاَثَرُ: شوپڼ پڼى فلانى
ههنگرتو بهشوپڼى دا روښت.
تَوَكَّفَ الْخَبْرُ: چاومپروانى ههوالهكه
بوو پرسىارى دهربارهى كردو لڼى
كوڼييهوه.
اِسْتَوَكَّفَ الْمَاءُ: ههولئى دا ناوهكه
دلۆپ دلۆپ بيتهدمر.
الوكف: بارانى بهخوپرم پان بارانى
پهله.
الوكاف: كورتانى گوڼدرېزو ولاخى
تر.
الوكف: راخهرى چهرم، كهوله كوڼ ۵
زوربهى كات كهسيك حوكمى
نعيهدامى درايئ لهسهر نهو
جوړهكهوله بهشمشير لهملى دراوه.
الوكف: بنارى كيؤ.

الْوُكُوفُ مِنَ النُّوْقِ: حوشریك

هه میشه شیربدو شیرى وشك نهكا ۵

(الْوُكُوفُ): ناوه بۆ مهرى شیر زۆر ۵

هه وریك كه مکهه باران ببارین.

الْوُكُوفُ: خودى دلۆپه باران.

وَكَلَّ بِاللّٰهِ يَكُلُ وَكَلًا: پشته به خودا

بهست.

وَكَلَّتِ الدَّابَّةُ: ولاخهكه لهروپشتن

ومستاو ماندوو بوو.

وَكَلَّ إِلَيْهِ الْأَمْرُ وَكَلًا وَوَكُولًا: كارمهى

بهوسپارد.

وَكَلَّ فَلَانًا إِلَى رَايِهِ: فلانكهسى پاشگوئ

خستو يارمهتى نهدا بهبيروراي خوى

سپارد چى دمكا بيكا ۵ لهعهديت دا

هاتوو (اللهم لاتكِلْنَا إِلَى أَنْفُسِنَا طَرَفَةً

عَيْنٍ): خودايه جرکهههك بئ چاوديزى

خۆتمان مهكه ۵ خۆمان بهخۆمان

مهسپيره.

اوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ: بهمانا (وَكَّلَ) دئ.

اوَكَّلَ عَلَى فَلَانِ الْعَمَلُ: هه موو

نیشهكهى بهئهو سپارد.

وَاكَلَّتِ الدَّابَّةُ: ولاخهكه خراب رۆيى ۵

(رَجُلٌ مُّوَاكِلٌ): پياوئكى زهعيف.

وَكَّلُهُ: كردى بهبريكارى خوىو

ئهنجامدانى كارمکانى بهئهو سپارد،

دهشگوترئ: (وَكَّلُهُ فِي الْأَمْرِ):

نیشهكهى بهئهو سپارد.

إِكْلًا عَلَى اللَّهِ: پشته به خودا بهست.

إِكْلًا عَلَى فَلَانٍ فِي أَمْرٍ: پشته بهفلان

بهست لهئیشهكهدا.

تَوَاكَلَّ الْقَوْمُ: خهئكهكه پشتيان

بهمهكتر بهست.

تَوَاكَلَّ الْقَوْمُ فَلَانًا: خهئكهكه

فلانكهسيان پاشگوئ خستو وازيان

لئ هئناو يارمهتيان نهدا

لهسوكردنئ ئهو بهلايهى توشى

هاتوو.

تَوَكَّلَ الرَّجُلُ بِالْأَمْرِ: پياومكه

بهرعودهئ نیشهكه بوو ۵ قبولى

ومكالمهكهى كرد.

تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ: خوى تهسليمى خودا

كرد.

تَوَكَّلَ فِي الْأَمْرِ: دانئ بهبئ توانايى

خوى دا ناوپشته بههئزو تواناي

كهسانى دئ بهست.

التَّوَكَّلُ: بهمانا (التَّوَكَّلُ) دئ.

التَّوَكَّلُ: بهمانا (الْوَكْلَةُ) دئ: كهسيك

نیشى خوى بهخهك بسپيرئ.

المُؤَاكِلُ: بهمانا (الْوَكْلَةُ) دئ، دهگوترئ:

(رَجُلٌ مُّوَاكِلٌ): پياوئكه چوستو

چالاك نيه.

الْمُؤَاكِلُ مِنَ الْخَيْلِ: ئهسپيرهكه

بهناخوشى غاردهدا پئويستى

بهناوزمنگى ليدان و قههچى ههيه.

الْوَكَّالُ: گیلی و تمبهلی ۵ دمگوترئ:
(له و کال): لاوازی تیډایه.

الْوَكَّالَةُ: بریکاری گرتن، بریکار
بوخووت دیاری بکهی و نیشی پی
بسپیری لهجیاتی تو کارمه نهنجام
بدا ۵ نیشی بریکارو شوینهکهی ۵
نوسینگهی وکیل.

الْوَكِّلُ: ترسنوک ۵ بهلاو نهگبهتی ۵
دهسه و مسانو هیچ لهدس نه هاتوو،
کاریکی پی بسپیردرئ نهنجامی
ناداو داوا لهگهسانی تر دمکا بوئی
نهنجام بدا.

الْوَكِّلُ: دهسه و مسانو گیل و ترسنوک.
الْوَكَّلَةُ: کهسیکه کارمکانی خوئی
بهکهسانی تر دهسپیرئ.

الْوَكِيلُ: ناویکه لهناوه جوانهکانی
خودا، بهمانا بهرعودهی بزئوی
همموو زینده و مرنیکه ۵ پارێزگارو
چاودێر ۵ بهرعوده له نهستوگری
کاری خهلك ۵ کهسیك دهبیته
بریکاری کهسانی دیکه و کارو
بارمکانیان هه لدهسورپنئ ۵ کهسیك
دهبیته جیگرو نیش پاهه پنی
یهکیکی تر به گویهری
گریبهستیکی نیوانیان و وکیلکه
دهتوانئ بهناوی وکیل گرموه
نیشهکان نهنجام بدا.

وَكَمَهُ عَنْ حاجته يَكْمَهُ وَكَمَأُ:

بهتوند ترین شیوه کابرای داواکارو
ناتاجی رهنکردموه داخوازییهکهی
جئ بهجئ نهکرد.

وَكَمَ الْأَمْرُ فَلَانًا: کارمه فلانکهسی
غه مبار کرد.
وَكَمَ فَلَانُ الْكَلَامَ: فلانکهس وتی (السلام
علیکم) واته کافی (علیکم) مهکسور
خویندموه.

وَكَمَ مِنَ الشَّيْءِ يَكُمُ: لهشتهکه
خهفتهبار بوو نارهمزایی دهربری.
وَكَمَتِ الْأَرْضُ: زموییهکه لهومری
خوراو بوو بهسوته مهپوؤ هیچی
وای لی نهما خیل والی بکا تییدا
بمینیتهوه.

وَكَنَّ الرَّجُلُ يَكْنُ وَكْنًا: بهگورجیو
نورمیی رویی ۵ دانیشته.
وَكَنَّ الطَّائِرُ وَكْنًا وَكُونًا: بالندهکه
جووه کولانه کهیهوه.

وَكَنَّ يَنْضُهُ: لهسهر هیلکهکانی کرکهوت.
تَوَكَّنَ: جیگیر بوو ۵ لهمه جلیس دا
جوان دانیشته.

الْمَوْكِنُ: نهوشوینهی بالنده تییدا
لهسهر هیلکهکانی کردهکهوئ.
مَوْكِنُ الطَّائِرِ: هیلانهی بالنده.
الْمَوْكِنَةُ لِلطَّائِرِ: هیلانهی بالنده.

الْوَاكِنُ: دانیشته ۵ بالنده که لهسهر
دارو دیوار هه لدمنیشئ.

ه دگوترئ: (وَلَبَّ فِي الشَّيْ) يان (وَلَبَّ الشَّيْ اِيه): شتهكهى بهدمست گه‌يشت.	الْوَكْنُ: هيلانهى بالنده له‌همر شوينيك بئ.
الْوَالِبَةُ: نهو نه‌مام و رومكه‌يه كه‌له‌رگه رومكه‌كه‌وه سه‌وز دمبئ، وه‌جه‌و ره‌جه‌له‌كى ئادهميزادو نازهل.	الْوَكْنَةُ لِلطَّائِرِ: هيلانهى بالنده. وَكُوكَ الْحَمَامُ: كوترمه‌كه خويندى.
وَلَتَهُ حَقُّهُ: مافى كه‌م كردم‌وه. وَلَتَهُ حَقُّهُ: مافى نه‌وى كه‌م كردم‌وه.	وَكَّى الصَّوْرَةَ وَنَحْوَهَا: ناوكى به‌دمزوه به‌ست.
وَلَتَ فُلَانًا بِالْعَصَا يَلْتُهُ: به‌عه‌صا له‌فلانكه‌سى دا.	اوکى: رزد بوو، چاو چنوك بوو.
وَلَتَ فُلَانٌ عَقْدًا: گرېبه‌ستينكى لاوازى بوؤ فلانكه‌س نووسى.	اوکى الفرس: نه‌سپه‌كه بازى توندى هاويشت.
وَلَتَ السَّمَاءُ الْقَوْمَ: ئاسمان به‌نمه يارانينك خه‌للكه‌كه‌ى ته‌رکرد.	اوکى الصَّوْرَةَ: ناوكى به‌دمزوو گريء دا.
الْوَالِثُ: ده‌گوترئ: (شَرَّ وَالِث): شه‌رى به‌ردم‌وام، (دين والـث): قهرزى قورسو پشت شكين.	اوکى القِرْبَةِ: ده‌مى كونده‌كه‌ى به‌ست ه دهمشگوترئ: (أَوَّلُ خَلْقِكَ): بي‌دهنگ به، ده‌مت بگره، همروا ده‌گوترئ: (فُلَانٌ يُرْكِي فُلَانًا): فلانكه‌س فهرمان دمكا به‌فلان كه بي‌دهنگ بئ.
الْوَلْتُ: وادمو پهمان له‌نيوان خه‌لك دا به‌بئ مه‌به‌ست و بئ نوسين و جه‌خت كردن له‌سه‌رى ه وادى لاوازو بئ گرنگى پيدان ه نه‌باران، باقى مانده‌ى ئاو له‌بنكى سوراخى دا ه باقى مانده‌ى هه‌وير له‌تمشتى هه‌ويردا ه شوينه‌وارى جاوه‌يشه له‌سه‌ر چاو.	استوکی الجطن: ورگى گيرا، قه‌بز بوو.
وَلَجَّ الشَّيْنُ فِي غَيْرِهِ يَلِجُ وَلَوْجًا: شته‌كه جووه ناو شتى ترم‌وه.	استوكت الناقة: حوشترمه‌كه قه‌له‌وه بوو.
	استوکی السقاء: كونده‌كه پرېوو.
	الموکی: كونده‌ى دم به‌ستراو.
	الوكاء: نهو به‌نه‌ى زاركى كونده‌و مه‌شكه‌ى پئ ده‌به‌ستري يان ده‌مى كيسه دراوو هه‌ميانه‌ى نان و شتى وای پئ ده‌به‌ستري.
	وَلَبَّ يَلْبُ وَلُوبًا: به‌گورجى جووه ناوه‌وه

وَلَجَّ الْبَيْتُ: چووه ناو خانومهكه وه ۵ (فهر والج وهي والجة).

وَلَجَّ فُلَانٌ: فلانكەس توشی نازار بو ۵ (فهر مولوج وهي مولوجة).

الْوَلَجَةُ: خستیه ناوی داخلئ شتهكهی کرد.

وَلَجَّ مَالُهُ: کابرا لهژیانی خوی دا مال و سامانهكهی دا به هه نددئ له مندا له کانی.

إِلْتَجَّ الشَّيْنُ: شتهكهی خسته ناوی.

تَوَلَّجَ فِي الْبَيْتِ وَعَلَى الْقَوْمِ: چووه ناو خانومهكه وه، چوه ناو خه لکه كه.

الْتَلَجَّ: بېچوه دالاش.

المَوَلَجُ: شوینی چوونه ناوه وه، دمرواز، مه دخهل.

الْوَلَجَةُ: نازاریکه توشی مرووف دمی ۵ ههروا ناوه بو مارو مورو جرو جانه وهر.

الْوَلَجُ: دمرگا ۵ شیوو دۆل ۵ شوینی چرو سهختو ناخوشی زهوی ۵ کۆلان و گهړهك، دهمهر.

الْوَلَجُ: شتیك زۆر بچیته ناو شته وه ۵ دهمگوترئ: (فلان ولّج خراج); فلانكەس زۆر دمرزوور دمگا، ههردمچیته ژورمووه دپته دهر.

الْوَلَجَةُ: بێش بیلای خانو ۵ نهشكهوتو شتی وا كه پێبوار

لهکاتی باران بارین دا بچنه ناوی بوئنه وهی تهرپنه بن ۵ دمرواز، مه دخهل بو چوونه ناو خانوو.

الْوَلَجَةُ: شتیك زۆر بچیته ناو شتو بپته دهر.

الْوَلَجَةُ: دمستو پێومندو خزمهتکارو

حهرمسی پیاو كه پششتیان پئ بیه سترئو خزمیشی نه بن ۵ دهگوترئ: (هر ولیجتكم): نهو به نیوموه لکاوه بوته نه ندامتیکی نیوه.

وَلَّخَهُ يَلِخُهُ وَلَخًا: شه بلاغی لی دا. وَلَّخَ الْعُشْبُ: گیاو گزهكهی بهرز بووه، گه وه بوو.

إِثْلَخَ الامرُ: کارمه شیواو تیكه لهو پیکه له بوو.

وَلِدَتِ الْاُنْثَى قَلْبًا وِلَادًا: سکپرکه سککهی دانا، دهمگوترئ: (وَلِدَتِ الْجَنِينُ): زارۆکهكهی بوو.

وَلِدَتِ الْمَرْأَةُ: ئافرتهكه کاتی مندالبوونی هات، گه وته نو مانگو نو پۆزی خو په وه.

وَلِدَتِ الشَّاةُ: مەرکه زا، بېجوى بوو. وَلِدَتِ الْقَابِلَةُ الْمَرْأَةُ: مامانهكه سهرو کارى مندالبوونی ژنهكهی کرد.

وَلَدَ الْاُنْثَى: ناماده بوو بو مامانی گردنی ئافرته سکپرکه بوئنه وهی

یارمه تی بد او چار سه مری گړو
گرفته کانی بکاو منډاله که ی لی
بیته وه ۵ دمشگوتری: (وَلَدَ الشَّاةُ
وَنَحْرَهَا): شوانه که هه ولی دا مهرکه
به ناسانی بیچو مکه ی لی بیته وه.

وَلَدَ الْوَلَدُ: منډاله که ی په رومرده کرد.
وَلَدَ الشَّيْنِي مِنَ الشَّيْنِي: شته که ی
له شته که دمره ی نا ۵ شته که ی
له شته که ی تر دروست کرد ۵ به دیی
هی نا.

وَلَدَ الْكَلَامَ وَالْحَدِيثَ: قسه ی
دروست کرد، حه دپته که ی هه لیه ست.
تَوَالَدُوا: زور بوون ۵ زاووزیان کرد.
تَوَلَدَ الشَّيْنِي مِنَ الشَّيْنِي: شته که
له شته که ی تر دروست بوو.

استَوْلَدَ الْمَرَاةَ: ناهرمته که ی ناوس
کرد.
الِدَّةُ: هاو ته مه ن، نه وکه سه ی به یه ک
روژ له گه ل په کی کی تر
له دایک بوو ی.

المَوْلَدُ: شوینی له دایک بوون ۵ کاتی
له دایک بوون ۵ (ک: موالِد).

المَوْلَدُ: تازه په دابوو له ههر شتی ک
بی ۵ (الشعراء المولدون): شاعیرانی
تازه پیگه یشتوو، یان نه و
شاعیرانه ی که دوا بلاو بوونه وه ی
عمر به که کان به ولاتان داو

تی که لېوونیان به نه ته و مکه ی تر،
په دابوون، واته شاعیر مکه ی
سه رده می نه مه وی و له و مده و د مکر ی
نه و ناوه یان لی بنری.

المَوْلَدُ مِنَ الرِّجَالِ: عمر به ی دورگ
عمر به ی ک باوکی یان دایکی عمر به
نه بی ۵ یان که سیکی ناعمر به له ناو
عمر به دا له دایک بوو ی و له گه ل
منډاله عمر به دا په رومرده کرابی و
خوی نه وانی گرتی.

المَوْلَدُ مِنَ الْكَلَامِ: هه روشه یه ک
عمر به بی به لآم له به کاره یان دا
گوږانی به سه ردا هاتی.

المَوْلَدَةُ: که سیکی له ناو عمر به دا
له دایک بوو ی ۵ نه و منډاله
ناعمر به ی له گه ل منډاله عمر به دا
په رومرده بوو ی و نادابو ږه و شتی
نه وانی و مرگرتی ۵ هه رشتی ک تازه
بابه ت بی و نه شتی کی تر په دای
بوو ی ۵ دمشگوتری: (جاء بَيِّنَةٌ
مُرَلْدَةٌ): به لکه یه کی ناراستی هی نا.

المَوْلَدُ: په زشک که سه ر په ر شتی
منډال بوونی سک پر ی ک بکا.

المَوْلَدَةُ: مامان.

المَوْلَدُ: منډالی تازه له دایک بوو.

المِيلَادُ: کاتی له دایک بوون.

الْوَالِدُ: باوک ۵ هه روا ناوه بو مهر ی ک
ناوس بی.

الْوَالِدَانِ: باوك و دايك.

قسه‌ی ناراسته كرد ۵ (فهو والس).

الْوَالِدَةُ: دايك.

اَوَّلَسَ بِالْحَدِيثِ: به‌کينايه و ته‌عريض

الْوَلَدُ: له‌دايکبوو، همرشتيک له‌دايک

قسه‌ی ناراسته كرد ۵ دمشگوتري:

بِئِ نَيْرِيٍّ يَأْمُرُ بِي ۵ (ك: اولاد

(وَالسَّتِ الْإِبِلُ): حوشتره‌كان

وولده).

هه‌نديكيان له‌نهرمه غارو گورگه

الْوَلَدُ: به‌مانا (الْوَلَدُ) دى.

لوقه‌دا پيشپرکتيان له‌گه‌ل

الْوَلَدَةُ: دايك ۵ منداډ زور.

هه‌نديكيان كرد.

الْوَلَدِيَّةُ: بچوک، منداډي ۵ کهم

وَالسَّ فُلَانٌ بِالْحَدِيثِ: به‌مانا (أولس

به‌زمي، نه‌شارمزا له‌کارو باردا ۵

(به) دى.

وشک ته‌بياتي.

وَالسَّ فُلَانًا: فيلى له‌فلانکه‌س كرد ۵

الْوَلِيدُ: منداډ له‌وکاته‌دا که‌له‌دايک

دمشگوتري: (أولس القوم على

دمبي ۵ به‌ندمو کويله ۵ خزمه‌تکاري

الفلان): خه‌لکه‌که فيليان له‌فلان

گه‌نج ۵ (أم الوليد): نازناوي

کرد.

مريشکه.

الْوَلَسُ: فرتو فيل ۵ دموگوتري: (مالي

الْوَلِيدَةُ: ميينه‌ی (الوليد) ۵ کاره‌که‌رو

في هذا الامر ولس ولا دلس): من

چمتيو ۵ کچوله تادمگاته ته‌مه‌ني

له‌م نيشه‌دا نه‌خيانه‌تم کردوه

بالغ بوون ۵ کچيک له‌ناو عمره‌ب

نه‌فيل.

دا له‌دايک بوويو و خوي کچه

الولاس: بو موباله‌غهي (ولس) دى ۵

عمره‌بي گرتي.

گورگ.

الْوَلِيدِيَّةُ: حال و مزعى مروؤف

وَلَعَّ يَلْعَ وَلَعًا: به‌هيواشي بازي دا ۵ درؤي

له‌سهرده‌مي منداډي دا ۵ دموگوتري:

کرد.

(فعل ذلك في وليديه).

وَلَعَّ بِحَقِّهِ وَلَعًا: مافي خوارد.

وَكَسَّتِ الْإِبِلُ تَلَسُ وَلَسًا: حوشتره‌که

وَلَعَّ به: عاشقي بوو ۵ ده‌ستي وهردايه

خي‌را رؤي، له‌رؤيشتن دا په‌له‌ي

کاروباري نه‌ومومو سوور بوو له‌سهر

کرد.

نه‌زيه‌تداني.

وَلَسَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکه‌س فيلى له‌فلان

وَلَعَّ فُلَانًا به: فلانکه‌سي هه‌لنا

کرد.

وَلَسَ الْحَدِيثُ: به‌کينايه و ته‌عريض

به‌کردني نه‌وشته.

وَلَعَّ الدَّاءُ جَسَدَ فُلَانٍ: نه خوشبیه که

جهسته‌ی فلانکه‌سی به‌لکه کرد.

تَوَلَّعَ به: عاشقی بوو، دلی پیوه‌ی

نووسا.

إِثْلَعْتُ فُلَانًا وَالْعَةَ: فلانکه‌س

نیشه‌که‌ی تهمو مزاولی بوو

نازاندی ماوه یان مردووه.

إِثْلَعَ قَلْبَهُ: دلی دهره‌ینا، دلی لـ

ستاند.

الْوَلَعُ: دروژن ۵ دهمگوتری: (وَلَّعَ

والع): دروپی‌کی گهورمیه.

الْوَلَعَةُ: میینه‌ی (الولع).

الْوَلَعُ: زور عاشق و شهیدا بؤ شتیك.

الْوَلَعَةُ: که‌سیك خویداته شتیك

که‌په‌یومندی به‌نه‌ووه نیهو نیشی

نهو نییه.

المَوْلَعُ: دمگوتری: (رجل مَوْلَعُ):

پیاویکه په‌له په‌له به‌لکه‌ی پیومیه

۵ (برزون مَوْلَعُ): هیستریکه

به‌لکه‌کیه‌که‌ی دریژو بلاو بۆته‌وه.

الْوَلَعُ: زور عاشق و شهیدا.

الْوَلَعُ: چرووی دارخورما پهمیه‌که

دهنکی چین جینی له‌خو گرتوون

ماده‌ی تهلقيج و تۆمی تیدایه پیش

نه‌وه‌ی بېشکوی، دهنکه‌کانی ناوی

چینه مرواری زور سپین.

وَلَّعَ الْكَلْبُ وَغیره من السباع في الإناء

يَلَّعُ وَلَفًا وَلَوُغًا: سه‌گه‌که یان

درنده‌یه‌کی تر زمانی خسته ناو

قاپه‌که‌موو نه‌وه‌ی تییدا بوو خواردی

یان به‌قهرخی زوبانی خواردیه‌وه یان

زمانی تیخست و تییدا گیرا ۵

دهمگوتری: (فلان ياكل لحوم الناس

ويلع في دمانهم): واته فلانکه‌س پاشمله

غمیه‌تی خه‌لک دمه‌ا.

اَوَلَّعَ الْكَلْبُ: ناوی دا به‌سه‌گه‌که ۵

ناوی بۆکرده قاپیکه‌وه بۆنه‌وه‌ی

به‌زمانی بیخواته‌وه.

استولَّعَ: گوئی نه‌دایه عه‌پو عار.

المِبْلَعُ: نهو سواله‌ت و قاپه‌ی سه‌گ

دهمی تیده‌خواو شتی تییدا ده‌خواو

ده‌خواته‌وه.

الْوَلَعَةُ: په‌کجار ۵ دۆلجه‌ی بجوک.

وَلَّعَ الْبَرَقُ يَلْفَ وَلَفًا وَلَفَانًا: هه‌وره

بروسکه‌که روناکیه‌که‌ی دریژمی کیشا،

جار دوا‌ی جار روناکی دا.

وَلَّعَ الْفَرَسُ: نه‌سپه‌که شیوه رؤیشتنیک

رؤی‌ی هه‌رجوار قاجی به‌یه‌که‌وه

ده‌که‌وتنه سهر زه‌وی.

اَوَلَّعَ الشَّيْنُ الشَّيْنُ: شته‌که شته‌که‌ی

دابؤشی و بوو به پهمده بؤی.

وَالْفَةُ مَوَالِفَةٌ وَلَوَفًا: په‌یومست بوو

پنیه‌وه.

تَوَلَّفَ الشَّيْنُ مَوَالِفَةً: شته‌که

هەندىكى پالى دايە پال ھەندىكى.

الولاف: جۆرە رۆيشتنىكە ھەرچوار
پىيى ولاخەكە بەيەكجار لەزموى
دەمدەن.

الوكيف: ھەورە بروسكەى يەك لەدوا
يەك.

ولق في سيرة: لەرۆيشتنەكەى دا پەلەى
کرد ە بەردەوام بوو لەكارەكەدا ە
دەگوترى: (ولق في الكذب): بەردەوام
بوو لەدرۆکردن دا.

ولق فلاناً: زەبرىكى سوكى لەفلانكەس
دا كەمىك بىرىندارى كرد.

ولق فلاناً بالسيف: بەشمشیر
لەفلانكەسى دا.

ولق عينه: زەبرى لەچاوى داو كوپیرى
كرد.

ولق الكلام: درێژەى بەقسەكە دا.

ولق الحديث: حىكايەتو چىرۆكەكەى
دانا، ھەلى بەست ە چىرۆكەكەى
داهینا.

الولق: پەلەکردن لەشت دا بەدو
يەكتردا وەكو بازدان لەدوابازدانو
بەخیرایى ە قسەکردن لەدوايەك
بەخیرایى ە خیرا خیرا قسەکردنو
درێژە پێدانى.

الولقى: بازدانى توندو بەشىدەت ە
دەشگوترى: (ناقة ولقى): خوشترىكە

خۆشپۆ.

اولم فلان: فلانكەس سەفرەو خوانى بۆ
خەلك رازاندەووە بانگى كردن بۆ
نانخواردن.

الولم: زنجیر ە قیاسەو كورتانبەستو
بەرسینگ بۆ كورتان و زین و رحلە.

الولمة: تەواوى شتو كۆبونەوى.

الوكيمة: ھەر سەفرەو خوان و نان
سازكرديك كە بەبۆنەى بوک
گواستەنەووە شتى واوە ساز دەكرى ە
(ك: ولانم).

ولە فلان يله ولها: فلانكەس ئەومندە

خەفەتبار بوو عەقلى رۆيى ە يان
لەبەر زۆر عاشقى و سۆزى دلدارى
ماتو سەرسام بوو ە نالى دەلى:

خۆش لەسەرسەينى سەريەداوە دووگەيى

سەريەداوە

ماتو دەيرانم كە سەرسەر كەى ھەنارى كرتوبە؟
ولە: لىي ترسا.

ولتت الأم الى طفلها: دايكەكە سۆزى
بۆ منداڵەكەى بوو بۆى كوركەند.

ولتت الحنبي الى امه: منداڵەكە ھەزى
لەباومشى دايكى كردوو كپروزيەووە
بۆلاى ئەو.

ولتت يله يوله ولها: بەمانا (ولتتدى).

ولتتت الحزن والوجد: سۆزو
خۆشەويستى و خەفەت سەرسامى
كردوو عەقلى بر دوووە.

وَأَنَّ الْوَالِدَةَ: ددایکه‌کی توشی
خه‌فتو له‌هوشخوچون کرد به‌وهی
منداله‌کی لی ستاند یان
منداله‌کی توشی دمرد کرد.
وَأَنَّ الْحُرْنَ وَالْوَجْدَ: به‌مانا
(أَوَّلَهُ) دئ.

وَأَنَّ الْوَالِدَةَ: دایک و منداله‌کی لیک
جیاکردنه‌وه به‌وه دایکه‌که توشی
خه‌فتی گه‌وره بوو.
إِنَّهُ النَّبِيُّ فَلَانًا: بیرمو ماده
سپ‌کمرکه عه‌قل و هوشی فلانی
برد.

تَوَلَّى فُلَانٌ: به‌مانا (وَلَّى) دئ.
الْمَوْلَةُ: ده‌گوتری: (ماء مَوْلَةٍ): ئاوێکه
بهره‌لای ناو زموییه‌که گراومو
بو‌خوی پێیدا بلاو دمیته‌وه ۵
(امْرَأَةٌ مَوْلَةٌ): ئافرمتیکه مندالی بو
راناومستی همر زوو له‌باری ده‌جئ.
الْمَيْلَةُ: به‌په‌روش و خه‌فته‌خواردو بو
ئه‌وشته‌ی له‌ده‌ست‌ی داوه ۵
ده‌گوتری: (امْرَأَةٌ مَيْلَةٌ): ئافرمتیکه
زور په‌روشی منداله‌ له‌ده‌س
چوو‌مه‌یه‌تی و خه‌ریکه له‌تاوانی
شیت بئ ۵ ره‌شه‌بای به‌هیزو هازمو
هۆزه په‌یداکمر.

وَتَوَلَّى الْمَرْأَةُ وَلَوْ أَنَّ: ئافرمه‌که
واومیلو هات و هاواری کرد.
تَوَلَّى الْمَرْأَةُ: به‌مانا (وَتَوَلَّى) دئ.

الْوَلَّوَالُ: دوعاکردن به‌گریان و
واومیلوه.

وَلَاةٌ عَلَيْهِ وَلَيًا: لئی نزیک بووه.
وَلِيَّةٌ عَلَيْهِ وَلَيًا: به‌مانا (وَلَاةٌ) دئ.
وَلِيَ الشَّيْنِ وَعَلَيْهِ وَلَايَةٌ: بوو به‌خاومنی
شته‌که‌و فه‌رمان‌په‌وای و به‌سه‌ری
راگه‌بشت.

وَلِيَ فُلَانًا: یارمه‌تی فلانی دا، خو‌شی
ویست.

وَلِيَ الْبَلَدَ: بوو به‌فه‌رمان‌په‌وای
ولاته‌که‌و ده‌ستی به‌سه‌ردا گرت.
وَلِيَّتُ الْأَرْضِ: زموییه‌که به‌بارانی
یه‌ک له‌دوایه‌ک ئاودرا.

وَلَّى عَلَى الْيَتِيمِ: رایسپارد بو
چاودێری هه‌تیو.

وَلَّى فُلَانًا الْأَمْرَ: کارمه‌کی خسته
ئه‌ستوی فلانک‌ه‌س ۵ له‌ه‌واری
هه‌ر شه‌کردنیش دا ده‌گوتری: (أَوَّلَى
لَكَ): ئاگاداربه شه‌رت لی نزیکه
خو‌تی لی به‌په‌ریزه.

وَالَى بَيْنَ الْأَمْرَيْنِ مَوَالَةً وَوَلَاءَ:
کارمکانی به‌دوایه‌ک دا هێنان.

وَالَى الشَّيْنِ: شوین شته‌که که‌وت.
وَالَى فُلَانًا: فلانک‌ه‌سی خو‌ش ویست ۵
یارمه‌تی دا.

وَلَّى الرُّطْبُ: خورما که‌یومه‌که خه‌ریکه
بهرمو وشکبوون ده‌جئ.
وَلَّى الشَّيْنِ: پش‌تی له‌شته‌که کرد،

پشتی هه لکرد ۵ دهگوتری: (وَلَّى)

فلان هاربأ: فلانكەس پشتی

هه لکردو هه لاتو قاچاندی.

وَلَّى الشَّيْئَ وَعَنِ الشَّيْئِ: پشتی

لهشتهكه كردو لێ دوور كهوتهوه.

وَلَّى فلاناً بوده: خوشهويستی بۆ فلان

نه ماو پشتی لێ كردو رقی لێیهتی.

وَلَّى فلاناً: يارمهتی فلانكەسی دا،

روی تێكردو پیشوازی لێ كرد.

وَلَّى فلاناً الامر: کارهكهی خسته ژێر

دهسهلاتی فلانكەسهوهو نهوی كرد

بهفهرمانرخوا بهسهرمهوه.

وَلَّى فلاناً الحاجّة: بپويستیو

ئاتاجييهكه لای فلان نهما.

تَوَالَى الشَّيْئُ: شته بهك لهدوا بهك

هات.

تَوَالَتْ الغنمُ عن المعز: مهزكان

لهبزنهكان جيا بوونهوه ۵ خوێ

لهنهوهی نهوان حيساب كرد ۵

دهگوتری: (هو يتمرلى علينا): نهو

خوێ لێ کردوین بهسهييد نهژادو

نهوهی حوسين.

تَوَلَّى الشَّيْئُ: پشتی لهشتهكه هه لکرد

۵ دهگوتری: (تَوَلَّى فلان هاربأ): فلان

پشتی هه لکردو هه لات.

تَوَلَّى الرطبُ: خورما شیرين بوومكه

خهريكه وشك بێ.

تَوَلَّى عنه: پشتی تی کرد ۵ روی لێ

وهزگیرا.

تَوَلَّى الشَّيْئُ: پابهندی شتهكه بوو.

تَوَلَّى فلاناً: يارمهتی فلانكەسی دا ۵

فلانكەسی خوێش ويست كردی

بهگهزمو خوشهويستی خوێ.

تَوَلَّى الامر: کارهكهی لهئهستو گرتو

پێی هه لسا.

استولی عليه: بهسهریدا بالادست بوو

۵ کۆنترۆلی کرد ۵ دمستی لێی گیر

بوو ۵ كهوته دمستی.

استولی على الامر: گهيشته کۆتایی

ئيشهكهو باشباش کۆنترۆلی کرد.

استولی على الغاية: پێش مهبهستهكه

كهوت.

الاولى: چاکتر ۵ شياوتر ۵ گونجاوتر ۵

نزیکتر.

المُتَوَالِي: پێپری شيعه، نهه ناوهيان

لهوهوه بۆهاتوووه كه ئيمامي عهلیو

خيزانو نهوهگانی نهويان کردوه

بهگهزمو رابهري خوێان.

الموالات: نهوهيه يهکێک پهيمان بدا

بهيهکێکی تر.

الموالي: جۆره شيعرێک بوو

لهسهردهمی عهباسييهکان دا پهيدا

بوو ۵ (مستغلن فاعلن مستغلن

فاعلن) دوجار.

المَوَلَى: گهواره، خاوهن، پهرووردگار ۵
 سهرپهرشستیار ۵ دۆستو ۵
 خوشهويست ۵ هاوپهيمان ۵ ميوان ۵
 هاوسى ۵ هاوهد ۵ خهزور ۵ خزمى
 نزيك ۵ هككو ۵ مامو ۵ ناموزا ۵ نازادكهر
 ۵ نازادكراو ۵ شوينكهوتوو.

المَوَلَوِي: كهسيك نيسهبت بدرئ
 بۆلاى (المولى) ۵ دونيا نهويستو
 زاناي گهوره.

المولوية: بېرېنك لهصوفىو خويان
 به شوينكهوتهى مهولانا (جلال
 الدين) ۵ رۆمى دمرانن ۵ همروا ناوه
 بؤ كلؤويكى درئزو لهخورى
 دروستكراو كهجهنابى مهولهوى
 لهسهرى بكا.

الوَلَاء: ملكايهتى ۵ نزيكى ۵ خزمايهتى
 ۵ يارمهتيدان ۵ خوشهويستى.
 الوَلَايَة: خزمايهتى ۵ دمگوترئ: (القرم
 عليه ولايَة): خهلكهكه ههموويان
 يهكدل ۵ يهككيان لهخيرو شهردا
 هاوبهشن.

الوَلَايَة: خزمايهتى ۵ پلان و دمستورو
 فهرمانپرمايى ۵ پاشاو سهرؤك ۵
 ولات و دمفهرنك كهفهرمانپرما
 بهرپوهى بهرئ.

الوَلَي: سهرپهرشستيار ۵ خاوهن ۵
 ههركهسيك سهروكارى ئيشيك بكا
 ۵ يارمهتيدرو خوشهويست ۵

هاوپهيمان ۵ خهزور ۵ هاوسى ۵
 شوينكهوتوو ۵ نازادكهر ۵
 فهرمانبهردار گويى بيست ۵
 دمگوترئ: (المؤمن ولي الله) ۵ بارانى
 دواباران ۵ ميراتگري پاشايهتى ۵
 (ولي العهد) ۵ وليعههد.

ولي المرأة: نهوكهسهى برپار يهدمستى
 مارهكردنى ئافهرتهكهيهو ناهيلى بهي
 رمزامهنديى نهو ئافهرتهكه
 خؤبهسهرى خؤى مارمبكا.

وكي اليقيم: سهرپهرشستيارى ههتيوو
 بهخيوكهرى ۵ لهبوارى ئابورى دا
 (ومل) كهسيكه لهقازانچو زهرمردا
 هاوبهشو بهرپرس بي ۵ (له الغنم
 وعيله الغرم).

الوكيَة: كورتان و سهرجل نهگهر
 بهسهرپهشتى حوشترمهكهوه بن ۵
 ههرشتيك لهپهشتى حوشتر بكرئ
 لهقوماشو شتى وا ۵ نهو بره
 خؤراكهيه كابانى دنيايدله
 دهمشاريتهوه بؤ ميوانى كاتى
 ناوهخت.

وما اليه يما و مئا: نامازى بؤكرد ۵
 هامكى بؤ راداشت.

وما اليه: نامازى بؤكرد.

الوامئة: بهلاو كارسات.

ومد عليه يومد ومدأ: پقى ههئسا،
 سوربؤوه.

وَمِدَّتِ الْيَوْمَ وَاللَّيْلَةَ: رۆژو شه وده که
زۆرگهرم بوون گهرماکه یان توند
بوو شنه باشی کهم بوو.

الْوَمَدُ: زیادبوون و تاوساندنی گهرمای
رۆژو شه و ههوا ته پریه که
له جهنگه ی گهرمادا له دهریاوه
رودمکاته ولاتو ههواشی کهم و بی
هیز دمی و ئیستا پیی دمگوتری:
(رطوبه).

الْوَمَدَةُ: بهمانا (الْوَمَد) دی.

وَمَزَّ بَانْفَهَ يَمَزَّ وَمَزَّ: بهرق هه ئسانه وه
لوتی خوی بادا هه ئیگلو هفت.
تَوَمَزَّ فِي مَشْيِهِ: له رۆیشتن دا په له ی
کرد، بازی دا.

وَمَسَّ الشَّيْنُ بِالشَّيْنِ يَمِيسُ وَمَسَا:
شته که ی به شته که خوراندو لیکی
خستن بو ئه وه ی تو پیکه که ی لی دامالی
روت ببی و دمگوتری: (أَوْمَسَتِ الْمَرْأَةُ):
نافرمه که زینای کرد، داوین پیس بوو
ه خراپه ی کرد.
أَوْمَسَ الْعَنْبُ: ترپیه که نه رم بوو
خهریکه بگا.

الْمِيسُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتی داوین
پیس که ههرکه سی داوای لی بکا
رمتی ناکاته وهو خوی ته سلیم دمکا و
(ك: مِيسٌ وَمِيسٌ وَمِيسٌ).

الْمُوسِيَّةُ: بهمانا (المويس) دی.

الْمُؤَسُّ: حوشتێك ژېربار نه گرابی،
رانه هیندرایی.

وَمَضَّ الْبَرْقُ يَمْضُ وَمَضًا: هه وره
بروسکه که به هیواشی روناکی دا و (فهو
وامض وهي وامضة).

أَوْمَضَ الْبَرْقُ: بهمانا (وَمَض) دی.
أَوْمَضَ فَلَانٌ: فلانکهس تروسکایی
بروسکه یان تروسکایی ناگری بیی
و نامازمیه کی هیواشی بۆ کرد.

أَوْمَضَتِ الْمَرْأَةُ بَعِينَهَا: نافرمه که
به تیله ی چاوی پوانی به دزییه وه
سه بری کرد و زهرده خه نه ی هاتی.

وَمِقَهُ يَمِقُهُ وَمَقًا وَمِيقَةً: خو شی
ویست.

وَامَقَهُ مَوَامَقَةً وَمَوَاقًا: ههریکه
له وانه ئهوی تری خو ش ویست.

تَوَامَقُوا: په کتریان خو ش ویست.
تَوَمَّقَ: خو شی ویست.

تَوَمَّنَ فَلَانٌ: فلانکهس خاوو خیزانی
زۆر بوو، مه سرمفی زیادی کرد.

وَمِهَ النَّهَارُ يَوْمُهُ وَمَهًا: رۆژمه که زۆر گهرم
بوو.

الْوَمَهَةُ: توانه وه ی ههرشتیک بی.
وَمَى يَمِي وَمِيًا: لۆغه تیکه له (وَمَا)،
بهمانا نامازمیه کردنه.

وَمَى بِالشَّيْنِ: شته که ی برد.
استومی علیه: به سه بری دا زāl بوو،
داگری کرد.

توانی بی حاجته: که متمر خه می کرد

له کارمکه‌ی داو گرنگی بی نه‌دا.

المینی: به‌نمر ۵ شوینی له‌نگر

گرنتی کهشتی ۵ جه‌وه‌رو کاکله‌ی

شوشه ۵ بویه‌یه که مه‌عدده‌ن و

شتی وای پی سواخ دهری، پیی

بویه دهری.

المینا: به‌مانا (المینی) دئ.

الوانی: جه‌سته لاواز ۵ کزه بای

نه‌سیم.

الوکا: دورو یاقوت و گه‌وه‌ر ۵

نافرته‌ی شلو مل که‌هه‌لده‌ستی

له‌بر نازداری به‌هیواشی راست

ده‌بیت‌ه‌و.

الوینی: دورو گه‌وه‌ر ۵ ملوانکه‌ی

گه‌وه‌ر ۵ جه‌وال.

وَهَبَ لَهُ الشَّيْنُ يَهْبُهُ وَهْبًا: شته‌که‌ی بی

به‌خشی به‌بی به‌رام‌بر.

وَهَبَ فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکس به‌سمر فلان

دا بالادست بوو له‌به‌خشین دا ۵

ده‌گوتری: (واهبه فره‌به): هم‌روا

ده‌گوتری: (وَهَبَنِي اللَّهُ فُلَانًا): خودا بمکا

به‌قوربانی تو ۵ هم‌روا ده‌گوتری:

(هَبْنِي فُلَانًا): وایزانه من نه‌وهم

کردوه.

لَوْهَبَ الشَّيْنُ: شته‌که به‌مردووم بوو.

لَوْهَبَ فُلَانٌ لِلشَّيْنِ: فلانکس توانای

به‌سمر شته‌که‌دا هم‌بوو.

الوَمَى: ده‌گوتری: (ما أدري أي الرمي

هر؟): نازانم نه‌وهم چ بی‌چمیکه چ

که‌سپکه؟.

الْوَنْجُ: جوړه لیدانیکی سازو

سه‌متوره.

الْوَنْجُ: وشه‌یه‌که ناماژی پندم‌کری

بوشتی که‌م.

وَلَمْ الذُّبَابُ يَنْمُ وَثَمًا: می‌شه‌که گوی کرد.

الْوَمَّةُ: گوی می‌ش.

الْوَنِيمُ: گوی می‌ش.

الْوَنُ: لاوازی ۵ نه‌و نامیری سازه‌ی

به‌په‌نجه لئی دهری.

وَلَسَى فِي الْأَمْرِ: له‌کارمکه‌دا تی شکا،

نه‌یتوانی بی‌کا ۵ ماندوو بوو وازی لی

هینا ۵ ده‌گوتری: (فلان لا یتوانی یفعل

کذا): فلانکس به‌مردووم نه‌وکاره

ده‌کا وازی لی نه‌هیناوه.

وَلَتِ السَّحَابَةُ: هم‌ورکه بارانی باراند.

وَلَسَى فُلَانٌ فُلَانًا: فلانکس فوولی لی

هه‌مالی.

وَلَسَى الشَّيْنُ وَعَنهُ: وازی لی هیناوه

به‌جیی هیشت ۵ (فهر وان وهی وانی).

لَوْاه: ماندوی کرد ۵ بی هیزی کرد.

وَلَسَى الرَّجُلُ: پیاوه‌که کوششی

دلسوزانه‌ی له‌کارمکه‌دا نه‌نجام نه‌دا.

تَوَانِي فِي الْعَمَلِ: گرنگی به‌کارمکه

نه‌داو هه‌ولی چاکسازی نه‌دا.

اَوْهَبَ لِفُلَانٍ الشَّيْئَ: شتهكهی بؤ
فلانكهس نامادهكرد.

وَاهِبَهُ: لهمالبهخشين دا بهسمریدا
بالادست بوو.

إِثْهَبَ: بهخشینهكهی قبول كرد
دمگوترئ: (إِثْهَبَ الهِبَةَ).

تَوَاهَبَ الْقَوْمُ: خهلكهكه ههنديكيان
شتيان بهخشی بهههنديكيان.

استوهب الهبة: داواى بهخشندهى لى
كرد، داواى لى كرد شتى بداتى
دمگوترئ: (استوهبَ فلاناً الهبة).

المَوْهَبَةُ: ههورىك باران ببارينئ
لههر كويپهك بى
بهرداوو چاله ناو لهكيو دا
بهخشش.

الموهبة: جالى ناوى بچوك و زهلكاو
ناماده باشى نادميزاد بهشيومهكى
سروشتى و خودا داد بؤ داهينان و
كارى هونهريى.

الموهوب: مندان.

للَّهْبَةِ: عمتاو بهخشش كهبن
بهرامبهر و بى مهبست بى
لهزاراوى شمرع دا نهوميه يهكيك
مال و مولكييك بكا بهمولكى
بهكيكى تر بهبن بهرامبهر.

وَهَتْ الشَّيْئَ يَهْتُ وَهْتاً: زهختى
لهشتهكه كرد، بهستاوتى
پان و
پليشى كردهوه.

اَوْهَتْ اللحمُ: گوشتهكه بؤگهن بوو.
الْوَهْتُ: زموى ليژو تهلان.

وَهَتْ فِي الشَّيْئِ يَهْتُ وَهْتاً: جووه
ناوشتهكهوهو گيرؤدهى بوو، كؤششى
تيذاكرد.

وَهَتْ الشَّيْئَ: بهتونديى پيى پيدا دا.

تَوَهَّتْ فِي الْأَمْرِ: لهشتهكه دا قولبؤوه.
الْوَاهِتُ: كهسيك خوبخاته خهترو
تهنگو چهلهمهوه.

وَهَجَتِ النَّارُ وَهْجاً وَهيجاً: ناگرهكه
بليسهى سهند.

وَهَجَتِ الْيَوْمُ وَاللَّيْلَةُ: رؤزو شهومكهى
زؤر گهرم بوون.

اَوْهَجَ النَّارُ: ناگرهكهى ههلگيرساند.

تَوَهَّجَتِ النَّارُ وَالشَّمْسُ وَنَحْوُهُمَا:
ناگرهكه يان خؤرمكه تاوى ساند.

تَوَهَّجَ حَرُّ النَّهَارِ: رؤزمكه زؤر گهرم
بوو
دمشگوترئ: (تَوَهَّجَ حَرُّ النَّهَارِ):

گهرماى رؤزمكه تاوى ساند زؤر
گهرم بوو.

تَوَهَّجَ الْجَوْهَرُ: جهوههرمهكه
درهوشايهوه.

تَوَهَّجَتِ رَائِحَةُ الطَّيِّبِ: بؤنى عهترو
ميسكهكه بلاو بؤوه.

الْوَهْجُ: گهرمى رؤزى هاوين و گهرمى
خؤر
بؤنى عهترو شتى بؤنخؤش و
بلاو بونهوهى بؤنمهكيان.

الْوَهْجَانُ: گهرمای رۆژ ۵ دڭوتري:
(يوم وهجان): رۆژيكي زور گهرمه.

الْوَهْجُ: زور گهرم ۵ زور درموشاومو
بليسه دار ۵ دڭوتري: (نجم وهاج
وسراج وهاج).

الْوَهِيح مِنَ الطَّيِّبِ: بلاوبونه وهی
بونی خوشو شیلانی دهماری
جهسته.

وَهْدَ لَهُ الْفِرَاشَ: جيگای بۇخوش
کرد.

تَوَهَّدَ الْفِرَاشَ: جيگای ئیستراحمتی
بۇنامادمکرد.

تَوَهَّدَ: چال بوو.

اوَهْدَ: ناوی رۆژی دووشه ممهیه.

الْوَهْدُ: زموی چال ۵ زه لکاو ۵ چاليکی
هه لکه مندراو.

الْوَهْدَةُ: زموی نزمو چال.

وَهْرَه يَهْرُهُ وَهْرًا: خستیه ناو
کيشه يه که وه رزگار بوونی لـ
ناکری.

وَهْرُهُ: به مانا (وَهْرُهُ دئ).

تَوَهَّرَ اللَّيْلُ وَالشِّتَاءُ: زۆرينه ی شهو
يان زۆرينه ی زستان رۆی.

تَوَهَّرَ الرَّمْلُ: ليه لانه که داروخا،
هاړه ی کرد.

تَوَهَّرَ فُلَانٌ فُلَانًا فِي الْكَلَامِ: فلانکەس
فلانکەسی ناچار کرد بۇ وازهينان
له قسه که ی.

المسستوهِرُ: کەسيك گهرمای
خورگیزی کردبی.

الْوَاهِرُ: دڭوتري: (هَب واهِر): بليسه
ناگريکی پرتمو به خشه.

الْوَهْرُ: پهرماندنی گاريگهري خور
له سهر زموی و ليدانی تيشکه که ی
له زموی به جوریک واديتته بهرچاو
تيشکه که و مکوو هه لم جمو جول
دمکا.

الْوَهْرَةُ: کهوتنه ناو کيشه و
جورتي که وه که رزگار بوون ليی
زور زه حمهت بی.

وَهْرُهُ يَهْرُهُ وَهْرًا: پالی پيوه ناو
به هه موو هي زی خو ی

مسته کۆله يه کی لي دا ۵ دڭوتري:
(وَهْرَ الْحَيَوَانِ): به قاجی ولاخه که ی

هه لنا بۆ رويشتن ۵ پيی لـ نا،
وردی کردو شکاندی.

وَهْرُهُ: باری قورس کرد.

تَوَهَّرَ الْكَلْبُ خَلْفَهُ: سه که که له دواوهی
بازی دا.

تَوَهَّرَ الْمُثْقَلُ: به توندی و به هي ز پيی
لـ نا ۵ دڭوتري: (جاء يَتَوَهَّرُ):

به ته به ته بو پي به زموی دادان
هات.

الْأَوْهَرُ: کەسيك جوان بپروا،
هه رشتيک رهوتی جوان بی.

الْمَوْهَرُ: پیاوێك له‌ڕۆیشتن دا
به‌توندى پێ به‌زموى دادا.

الْوَهَازَةُ: رۆیشتنى به‌شمرم و شكۆ
دمگوترى: (هي ثَمَني الرهازة).

الْوَهَرُ: تێكسمرپاوو تۆكهمو جهسته
دامه‌زراو ە پیاوی كورته بالا.

وَهَسَ فُلَانٌ يَهَسُ وَهْسًا وَوَهِيْسًا:
فلانكەس زۆر خۆر بوو، چلێس بوو ە
له‌رۆیشتن په‌له‌ی كرد.

وَهَسَ عَلَى عَشِيرَتِهِ: ده‌ستدرێژی كردە
سەر هۆزو خێلی خۆی.

وَهَسَ الشَّيْئُ: شته‌كه‌ی شكاندو كردی
به‌ناوه‌ند له‌نیوان خۆی و گله‌كه‌دا
بۆنه‌وه‌ی جه‌سته‌ی له‌زموبه‌یه‌كه
نه‌كه‌مۆ ە به‌توندى قاچی پیا‌داو
كو‌تایه‌وه‌.

تَوَهَّسَ: په‌له‌ی كرد له‌رۆیشتن دا ە
رۆیشت به‌ شی‌وه‌ی رۆیشتنى كوژ
گران.

تَوَهَّسَ السَّائِرُ الْأَرْضَ فِي مَشِيَّتِهِ:
پێ‌ی‌وارم‌كه‌ له‌رۆیشتنى به‌ناو زموى
دا زۆری خۆ‌باداو خۆی له‌نگاند
و‌م‌كوو ش‌ه‌ل و سه‌قه‌ت به‌پ‌نگادا
رۆی.

الْوَهَّسُ: شه‌رو نه‌گبه‌تى ە هیتنه‌ی.

الْوَهَّاسُ: شیر.

الْوَهْيَسَةُ: خواردنێکی عه‌ره‌به‌،

بریتیه‌یه‌ له‌وه‌ گولله‌ ب‌كو‌ئێ‌ندری
ئهم‌جار وشك ب‌كرێ‌نه‌وه‌و به‌پ‌د‌رێ‌ن و
تێ‌كه‌ل به‌جه‌هوری ب‌كرێ‌ن و‌م‌كوو
به‌ئوو چه‌ئوای لێ بێ.

وَهَسَ الشَّيْئُ يَهْصُهُ وَهْصًا: به‌نه‌و
په‌ری هێزو تواناوه‌ شته‌كه‌ی ه‌ری دا ە

به‌توندى پێی لێ نا ە به‌زموى گێشا.
وَهَسَ الشَّيْئُ الرَّخْوُ: شته‌ نه‌رمه‌كه‌ی
شكاند.

وَهَسَ الْإِنْسَانُ وَالْحَيَوَانُ: م‌ر‌و‌فه‌كه‌ یان
ئاژه‌له‌كه‌ی خه‌ساند، ده‌ماری نێ‌رایه‌تى
په‌رواند.

وَهَسَ رَأْسَهُ: س‌م‌ری ب‌ریندار كرد.
إِتْهَصَّ الشَّيْئُ الرُّطْبُ: شته‌ ته‌رپه‌كه‌

شکا.

الْمَوْهَوصُ: دمگوترى: (رجل
موهوص): پیاوێكه‌ ئێ‌سقانی جو‌نه
ناویه‌كه‌وه‌، ئێ‌سقانه‌کانی تێ‌گ‌گ‌راون،
پالێان لێ‌كداوه‌.

الْمَوْهَّصُ: به‌مانا (الْمَوْهَّصُ) دئ.
الْوَهْصَةُ: چال و چو‌ئێ‌ی زموى
كه‌وانه‌ی بێ.

الْوَهَّاسُ: بۆزێ‌ده‌ رۆی له‌مانای
(وَهْصَ) دا دئ ە به‌خ‌ش‌ند‌م‌و سه‌خی
س‌روشت.

وَهَطَ فُلَانٌ يَهْطُ وَهْطًا: زه‌عی‌فو لاواز
بوو.

وَهَطَ فَلَانًا: زمبری لهفلان دا ۵ برینداری کرد.

وَهَطَ الشَّيْئُ: پیسی لهشتهکه نا پلئساندییوه ۵ شکاندی ۵ هاری ۵ (فهر مرهوط ووهیط).

اوَهَطَ الْإِنْسَانَ وَالْحَيَوَانَ: مرؤفهکهی لهپهل و پۆ خست ۵ برستی لی ببری، لاوازی کرد ۵ دمگوتری: (رمی الطائرُ فَأَوْهَطَ): گوللهی ناراستهی بالندهکه کردو همنگاووتی و لهپهل و پۆی خست ۵ زمبری کوشندهی لی دا ۵ وای بهزموی دادا که نهتوانی ههلبستیتوه ۵ شلهکوتی کرد ۵ لهپهل و پۆی خست.

اوَهَطَ جَنَاحَ الطَّائِرِ: بالی بالندهکهی شکاند.

تَوَهَّطَ: بۆموطاومعهی (وَهَطَ)دئ.

تَوَهَّطَ فِي الطَّيْنِ: رۆچو بهقورمهکهداو گوم بوو.

تَوَهَّطَ الْفِرَاشُ: جیگا نوستنو نوینهکهی خۆش کرد.

الْوَهْطُ: کۆمهلو تاخم ۵ لاواز ۵ شوینی تهخت و نهرم.

الْوَهْطَةُ: بهکجار ۵ زموی تهخت و نهرمهلان.

وَهَفَ النُّصْرَانِي يَهْفَ وَهْفًا: کابرای مهسیحی خزمهتی کهنیهی کرد.

وَهَفَ الشَّيْئُ وَهْفًا وَهِيْفًا: شتهکه نزیک بۆوه ۵ دمگوتری: (خذ ما وهف لك): نهوهی لیّت نزیکه نهوه بۆ خۆت ههنگره.

وَهَفَ النَّبَاتُ: پوووهکهکه سهوز بوو کهلای کردو پۆشناخ بوو.

وَهَفَ الشَّيْئُ لِلْقَوْمِ: شتهکه بۆ خهلهکهکه دهرکهوت و ناشکرا بوو.

وَهَفَ الشَّيْئُ وَهْفًا: شتهکه فهری، بهحهوادا چوو.

اوَهَفَ الشَّيْئُ: شتهکه لهبهرزپیوهو دمپروانی ۵ بهرزبۆوه ۵ دمگوتری: (ما يرهف له شيءٍ الا أخذه): ههرشتیک بیته بهردهستی دمپگري.

الْوَاهِفُ: مجهورو خزمهتکاری کهنیشه.

الْوَهَافَةُ: پيشهی خزمهتچیهتی کهنیشه.

وَهَقَ الشَّيْئُ عَنْهُ يَهَقُ وَهَقًا: شتهکهی لی مهنع کرد.

وَهَقَ فَلَانًا: کهمهندی خسته ملی فلانکهسهوه، چهلی سهر بهقولقهی خسته ملی فلانکهسهومو گرتی.

وَهَقَ الْجَعْبُ الْجَعْبُ: ههر پهک له دوو حوشرمهکه ملیان درپژکردو پيشپرکیی رۆپشتنیان کرد.

اَوْهَقِ الدَّابَّةَ: كهمنندو جهلی
بهقولنهیی ههئا بۆ نهوهی ملی
ولاخهکهی بکهوئته ناو.

واَهَقَ: پيشپرکئی لهگهڵ دا کرد
لهکارمهدا ە دمشگوتري: (واهقت
الناقة الناقة).

تواهق الرجلان: دوو پیاوکه
پيشپرکيان کرد.

تواهقت الركاب: باربهرمکان ملیان
دریژکردو کهوتنه پيشپرکئی کردن
له رۆیشتن دا.

الْوَهَقُ: جهلییکه سهريکی
قولنهکراوه دههاوئزئی بۆ ملی
نازهل و مرووف بۆنهوهی کهمهند
بکری ە (ک: اوهاق).

وَهَلَ فُلَانٌ يَهْلُ وَهْلًا: فلانکەس سههوی
کرد.

وَهَلَ إِلَى الشَّيْءِ: خهپالی چوو بۆ شتهکه
لهکاتیژکدا نهو شتیکی تری گهرهک
بوو.

وَهَلَ الرَّجُلُ يَوْهَلُ وَهْلًا: لاواز بوو ە
ترسا ە واهی وپما.

وَهَلَ فِيهِ وَعْنَهُ: ههلهی تینا کردو لهبیری
چۆوه.

وَهْلَهُ: ترساندی ە زندهقی برد.

تَوَهَّلَهُ: توشی ههلهکردنی کرد.

اسْتَوْهَلَ: لاواز بوو، واهی وپما.

المُسْتَوْهَلُ: ترساوی گورج و چوستو
چالاک.

الْوَاهِلَةُ: سهمرتای شتو دهستهگول و
نۆبههری.

الْوَهْلَةُ: دمگوتري: (القيته اول وهلة):
بۆیهکهم جار تووشی بووم.

وَهُمَ فُلَانٌ فِي الشَّيْءِ وَالِيهِ يَهُمُ وَهْمًا:
خهپالی بۆ شتهکه چوو وهلحال نهو
شتیکی تری مهبهست بوو.

وَهُمَ الشَّيْءُ: شتهکه چوو نهو
خهپالیهوه.

وَهُمَ فِي الْحِسَابِ: لهحساب دا ههلهی
کرد بهسههو چوو.

اَوْهَمَ فُلَانٌ: بهمانا (وهم دئ).

اَوْهَمَ فُلَانًا بِكَذَا: گومانی لهفلانکەس
کرد بهوشتهو بهوه تاوانباری کرد.

اَوْهَمَ الشَّيْءُ: شتهکهی ههموو واز لی
هینا.

اَوْهَمَ مِنْ صَلَاتِهِ رَكْعَةً: ركاتیکی
لهنوئژمه نهکرد.

اَوْهَمَ مِنَ الْحِسَابِ كَذَا: نهومندهی
لهحسابهکه داگرت.

اَثَمَ الرَّجُلُ: پیاوکه گومانی
پهیداکرد، شکی لا پهیدا بوو.

وَهْمُهُ غَيْرُهُ: پهکیکی تر خستیه
گومانهوه.

إِثْمُهُ بِكَذَا: تۆمهتباری کرد بهوه ە

گومانی خسته سمر، گومانی
لمر استگویی نهو کرد.

تَوَهَّمُ الشَّيْءَ: گومانی شته که ی کرد ۵
له خه یالی خوی دا هی نایی و بردی.
تَوَهَّمُ الْخَيْرَ فِيهِ: هیوای خیرو خویشی
لی کرد.

التَّهْمَةُ وَالتَّهْمَةُ: تۆمه تبار کردنه.
التَّهْمِيمُ: که سیك تۆمه تی خرابی ته
سمر.

المُتَّهَمُ وَالمُتَّهَمُ: تۆمه تبار.
الموهوم: گومانلی کراو ۵ نه وهی
گومانی بۆبچی.

السُّوْمُ: نه وهی دمکه ویتنه خه یال و
نه ندیش هوه ۵ ریگای پان و پۆر ۵ (ك:
أرواه ۵ وَوَهُم).

وَهَنَ يَهْنُ وَهْنًا: که وته کاتی نیوه شه وه وه
۵ پان لاواز بوو له جهسته دا له نیش
کردن دا.

وَهَنَ فُلَانًا: فلانکه سی لاواز کرد.
وَهِنَ فُلَانٌ: فلانکه سی تووشی نازاری قوئل
بوو قوئل نیشی توشهات.

أوهِنٌ: که وته دمورو بهری نیوه شهو.
أوهِنٌ فُلَانًا: فلانکه سی لاواز کرد.
تَوَهَّنَ فُلَانٌ: فلانکه سی پراکشا له سمر
ته نیش ۵ لاواز بوو.

تَوَهَّنَ الطَّائِرُ: داله که رخۆرمکه بالنده
گوشت خۆرمکه نه ومونده ی گوشتی

لاکه تۆپیو خوارد مپیوو نه ی توانی
بفری.

المَوْهِنُ: دمورو بهری نیوه شهو ۵ پان
سه عاتیک دوا نیوه شهو.

المَوْهُونُ: دمگوتری: (رجل موهون):
پیاویکه لاوازو بی هه لمهت.

الوَاهِنُ: رمگی نه ستۆ ۵ نهو رمگی
تیدایه که ملی به شان هوه به ستۆ ته وه
۵ ده شگوتری: (رجل واهن):

پیاویکه لاوازو بی هه لمهت.

الواهِتَةُ: لهرو لاوازی ۵ فقه رمیه که
له پشته مل ۵ نه خوشی به که توشی
قوئل ناده میزاد ده بی ۵ په راسو ۵
سهرمتای بۆشایی سنگی نه سپ.

الوَهْنُ: زعیفی و سیس بوونی نیشات.

الوَهْنَانَةُ مِنَ النِّسَاءِ: ئافرمتی
ته مبهل و به ناز په رومرده، ئافرمتی
شلو شیواو.

الوَهْنُ: سمرعه مه له، چاودیری
کرێکار.

الْوَهْ: غه مو خه فته ۵ ده گوتری: (وَهْ
من الوجع) وهی له نازار.

وَهْوَةٌ فِي صَوْتِهِ: هاتو هاواری کرد،
نالاندی.

وَهْوَمَتِ الْمَرْأَةُ: ئافرمتی که
به غه مباری به وه هاواری کرد.

وَهْوَةُ الْأَسَدُ فِي زَيْرِهِ: شیرمه که

- نهراندی و نهری خوی خواردهوه.
الْمُوْهُوَةُ مِنَ النِّسَاءِ: نافرمتیک
 تووشی هه لاهمهتو بهسیوی بووبی و
 له سهمرمان چوقه چوقی پی
 کهوتبی.
الْوَهْوَاهُ: نهسی بهنیشاتو تیزرهمو
 که له هیج نه وهستی ۵ دمشگوتری:
 (رجل وَهْوَاهُ): پیاویکه ترسنوک و
 بی وره.
الْوَهْوَهَةُ: دنکیکه له قورگی نه سپ دا
 له کوتای حیلکاندن دا.
وَهِي الرَّجُلُ يَهِي وَهِيَاً: پیاومه
 نه حمه قو گیل بوو.
وَهِيَ الحَائِطُ: دیوارمه که شقی برد
 خهریکه بروخی.
وَهِي الثَّوبُ: قوماشه در او کون بوو.
وَهِي رِبَاطُ الشَّيْئِ: بورغی شته که،
 به سترمه که شل بۆوه.
وَهِي السَّحَابُ: هومرکه دایکرده باران و
 بارانی به لیزمه ی هه لپرشت.
او هاهُ: لاوازی کرد.
اَوْهَى يَدَهُ: دهستی شکاند ۵ نازاری
 به دهستی گه یاند به شکاندن و شتی
 وا.
الْاَوْهِيَةُ: نیوان تۆقه سمری کیوو
 ناوقه دی دۆل.
الْوَهَى: درزو شه به ق لهشت دا.
- الْوَهِيَةُ**: یه کجار ۵ درزو شه به ق لهشت
 دا.
الْوَهِيَةُ: کاورو گۆلکه حوشتی قه لهوو
 کهته.
الْوَهِيَةُ: بچو کراوه ی (الْوَهِيَةُ) یه ۵
 کون و که له بهری کهم.
واهاً: وشه یه که بۆ سمرسام بوون
 لهشتیک دمگوتری.
وَيَ: وشه ی سمرسورمانه لهشتیک ۵ یان
 بۆ زه جرو لی تورمبوون به کاردی ۵
 دمگوتری: (وَيَ لَزِيدَ): به مانا ومیل و
 هاواریش دی ۵ دمشگوتری: (وَيَكُ).
وَيْسُ: وشه یه که ومکوو (وَيْسُ) وایه
 دمگوتری: (وَيْسُ وَبُ لَك) ۵ که
 گوترا: (وَيْسُ هَذَا): مانای تهمه جوب
 دمگه یه نی.
الْوَيْبَةُ: نامیریکی پیوانه ی دانه ویل یه
 ۵ بریتیه له دو کیله.
الْوَيْجُ: مزان ۵ یان نیر له نیوان دوگا
 جوت دا یان مزان و ههوجارمه که
 پیکه وه.
وَيْجُ: وشه یه کی به زمی پی داهاتنه وه یه ۵
 یان هر به مانا (الْوَيْجُ) دی ۵ دمگوتری:
 (وَيْجُ لَه وَبِحَا لَه).
الْوَيْسُ: هه زاری.
وَيْسُ: وشه یه که له شوینی به زمی
 پی داهاتنه وه دا به کاردی ۵ دمگوتری:
 (وَيْسُ مَا اَمْلَحَ).

ويَّلهُ: زۆرى باسى (الوَيْل) بۆ کرد	سوپھىنەرە.
ومېلبارانى کرد.	الوَائَةُ: پياۋى كورتە بالا ۋ نافرەتى
توۋايلا: ھاۋارى ئەو ئازارو	كورتە بالا (قەزەم).
نارپەھەتپەي کرد كەتۈشى بوۋە.	الوَيْنُ: تىرى پەش.
الوَيْلُ: نازلىۋونى شەپو نەگبەتى	الوَيْفَةُ: مېۋى پەش.
بۆسەرى ۋ شەپەكە سزا دىگەپەنى	وَيْهٍ وَيْهًا: شەپەكى ھەئنانە، كەبتەۋى
ۋ شېۋىكە لەدۈزەخ.	يەككىك يان كۆمەللىك ھەئىننى
الوَيْفَةُ: رېسۋا بوۋون ھەزىجەت ۋ	بۆكارىك دەئىتى (وَيْهًا يا فلان) يان
دەگۈترى: (يا ويلتا): ھەياچوو	(وَيْهًا يا جماعة الرجال).
مالوېران خۆم.	
وَيْلُمِهِ: واتە (وَيْلُ لَامِهِ): دىشگۈترى:	
(رجل وَيْلُمِهِ): پياۋىكى لىھاتوو سەر	

آلات موسیقی

مرمار

موز

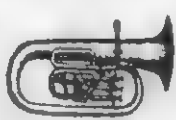
نای

صُرّابَة

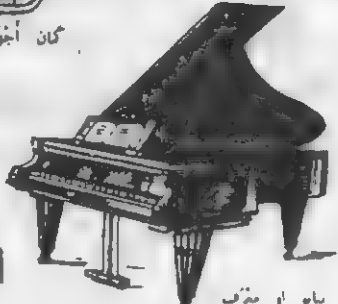
سَکِیَہ

کمان آخَر

تُرک

پیانو او پیانو

ملیکون

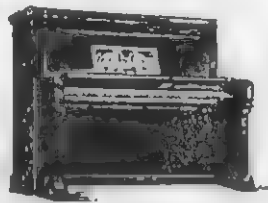
تُرک الصید

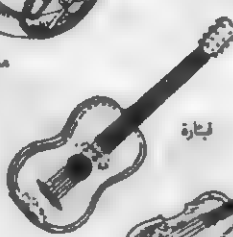
تُرک

تُرک

پیانو او پیانو

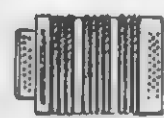
گیتار

کمان

ماندولین

اکوردیون

کمان

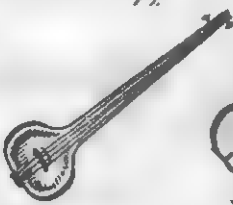
لوت

لیر

اکارینا

رَباب

دَف

تندیر او طبل کبیر

طبل صغیر

طبل وسط

بُوق او مُکُور

جرس

قارید

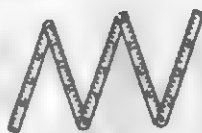
دُر بَک

مِثْر مَعْدَلِي اِتِهَاتِيكِي

مِثْر مَعْدَلِي مُزْدَوِج

مِثْر مِّنْ خَشَب

مِثْر

مِثْر لِمَسَاحَة

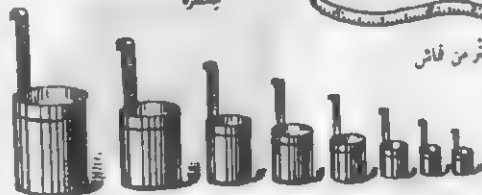
مِثْرَة

مِثْر مِّنْ فَاش

مِثْر مِّنْ فَاش

مِثْر مِّنْ تَنَك

مِثْر مِّنْ مُّزْدَوِج

مِثْر مِّنْ خَشَب

مِثْر مِّنْ خَشَب

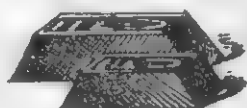
مِثْر مِّنْ خَشَب

مِثْر مِّنْ خَشَب

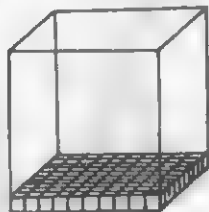
مِثْر مِّنْ خَشَب

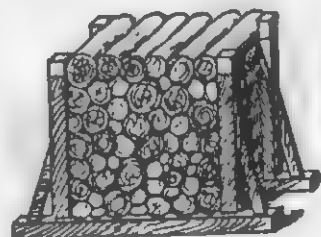
مِثْر مِّنْ خَشَب

مِثْر مِّنْ خَشَب

مِثْر مِّنْ خَشَب

مِثْر مِّنْ خَشَب

يَا يَا بِالْإِبِل: دمنگی له حوشر مکان کرد

که راو مستن.

يَا يَا: لاسایی کردنه و هی دمنگه ۵ یان

ناوی نهو دمنگه یه خه لگی یی بانگ

دمکری بۆ کۆبوونه وه.

الْيَايَا: دمنگی باندمیه که و مکوو

باشوکه وایه.

الْيُيُورُ: باندمیه که و مکوو باشوکه وایه

کلکی کورته.

يَيْبُهُ: ویرانی کرد تهخت و تاراجی تیک

دا.

الْيَبَابُ: ویرانه ۵ ولاتی چۆل و

سوته مه پۆ ۵ دگوتری: (ارض

یباب): زهوی چۆل و گهس تیدانه ماو

بی دارو درمخت و روهک ۵ (حرض

یباب): چهوزی بی ناو.

يَبْسُ يَبْسُ يَبْسُ: وشك بۆوه، دواي

ته پری وشك بوو.

يَبْسُ مَابِن الرُّجُلَيْن: نیوان دوو پیاوه

برادمرکه پچرا دمنگیان لیک دابری.

اَيْبَسَ: کهوته ناو زهوی وشك و

سوته مه پۆوه ۵ یان به ناوی زهوی

چۆل و سوته مه پۆ دا پۆی.

اَيْبَسَ: قاتو قری بوو زهوی بهروبومی

الياء: پیتی بیست و هه شتمه

له پیته کانی هیجا، شوینی دهر چون و

لی بهیدابوونی نیوان سهری زمان و

ناو پرستی مه لاشوو.

يا: حهری نیدایه، وشه یه که بۆ بانگ

کردن له که سیک یا له شتیک

به گاردی.

الياردا: پیوهریکه له باری دریزی شتی

پی دمپووری، نزیکه ی سییه که

مهتره واته ۳۲-۳۵ بهشه له مهتر.

يَيْسَ مِنْهُ: لئی ناھومید بوو ۵ ته ماعی

پی نه ما.

يَنْسَتُ الْمَرَأَةُ: نافرته که نه زۆک بوو ۵

له سک و مستایه وه.

اَيَاسُهُ: ناھومیدی کرد.

اِتَّاسَ مِنْهُ: به مانا (يَيْسَ) دی.

اِسْتِيَّاسَ مِنْهُ: به مانا (يَيْسَ) دی.

الياسُ: ته مهنی ناھومید بوون ۵ نهو

ته مهنه ی نافرمت له عاده ی مانگانه ی

خوی دموستیته و مو ئیتز نا که ویتته

چه یز مهو.

يَايَا يَايَا: به خه لکه که ی گوت

کۆببنه وه.

يَايَا بِالْقَوْمِ: خه لکه که ی بانگ کرد بۆ

زییافته و دعوتم.

نه‌بوو.

اَيْبَسَ الْقَوْمُ: خه‌لکه‌که کشتو
کاله‌که‌یان وشکی کرد.

اَيْبَسَتِ الْأَرْضُ: زه‌وییه‌که کشتو کاله‌که‌ی
وشک بوو.

اَيْبَسَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی وشک کرد
ده‌شگوترئ: (اَيْبَسَ الله يده‌ علی
سـورطه): خودا ده‌ستی
به‌قام‌چییه‌که‌وه وشک بکا
ده‌شگوترئ: (اَيْبَسَ): بیده‌نگ به.

يَابَسَهُ: به‌تون‌دو تیزی مامه‌له‌ی له‌گه‌ل
کرد.

يَبْسُهُ: وشکی کرد
وشکی کردموه.

إِبْسَ: بۆ موطاومعه‌ی (يَبْسُهُ) دئ.

الْأَيْبَسُ: ده‌شگوترئ: (هو اَيْبَسُ منه) نه‌و
له‌و وشک تره ده‌شگوترئ: (بينهم
لدى اَيْبَسَ): نیوانیان خو‌ش نیه‌و
ده‌نگیان لیک داب‌رپوه
هه‌روا وشه‌ی
(الْأَيْبَسُ) ناوه بۆ نیس‌قانیکی وشک
له‌قاچ دا که ده‌ستی لی بده‌ی نازارت
بدا.

الْأَيْبَسَان: باریکایی ده‌ست و قاچ
نه‌و
شو‌ینه‌ی خوار به‌له‌که‌وه تا قوله
قاب واته (لولاك) ده‌شگوترئ: (ضَرَبَ
أَيْبَسَهُ): زه‌بری له‌لولاکی دا،
له‌باریکایی قاچی دا، له‌مه‌چه‌کی دا.
الْأَيْبَسُ: ژوور قوله‌قاب و ژوور مه‌چه‌ک

ه ده‌شگوترئ: (ضَرَبَ الْأَيْبَسَ): زه‌بری

له‌نیس‌قانی لولاک و مه‌چه‌کی دا
هه‌روا وشه‌ی (الْأَيْبَسُ) ناوه بۆ نه‌و
شته‌ی شمشیری له‌سهر تافی
ده‌کرئتموه.

الْمَيْبَسُ: نه‌وشته‌ی رووه‌ک و دره‌خت و
شتی ته‌ر وشک دمکا.

الْيَابَسُ: ده‌شگوترئ: (وجه يَابَسَ): روی
وشک و بئ خیره
ه (سکران يَابَسَ):
نه‌ومنده سه‌رخو‌ش بووه قسه‌ی
بۆناکرئ.

الْيَبَاسُ: ده‌شگوترئ: (أَرطَبَ أم يَبَاسَ):
ته‌ره یان وشکه.

يَبَاسُ: شهرمگا
ه عه‌ورمت.

الْيَبْسُ: ده‌شگوترئ: (خطب يَبَسَ، شاة
يَبَسَ): مه‌رپکه وشکی کردوه، گوانی
وشک بوون
ه (أَرْض يَبَسَ):
زه‌وییه‌کی ره‌ق و پته‌وه
ه (مکان
يَبَسَ): شو‌ینیکه ناوی تیدا بوو
وشکی کرد
ه (إمرأة يَبَسَ):
ناهره‌تیکي بئ خیره
ه هیج و بوجه.
الْيَبْسَةُ: ده‌شگوترئ: (أنا يَبْسَةُ): دپله
که‌رپکی بئ شرو کزو لاوازه.

الْيَبُوسَةُ: وشکی، پیچه‌وانه‌ی ته‌ری
ه
حاله‌ت و مزعیکه له‌شت دا
به‌ناخو‌شی به‌کتر ده‌گرئ و شتی لی
دروست ده‌کرئ.

وسام

وخت

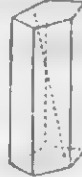
وظيف

موسى

موشور قائم

موشور حجابى

موشور حجابى

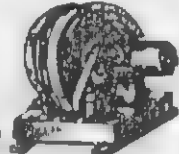
موشور

موشور

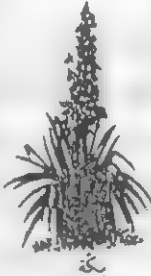
وقائع

موتد كهرمانى

ياسمين

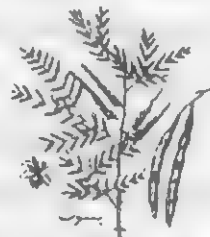
بىخه

برنانه

السمه

بىسور

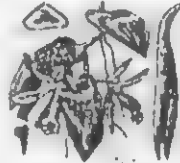

ياسمين هندي

ولونيشيا

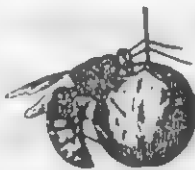
حمل السمه

ونيفه

بنفطيه

موصول

ويستاريا

بىسمور

قامه

وطواط

بىر ع

بىويق

دكر

برقانات

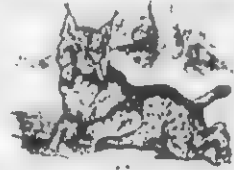
بىر

وعل

بىر ع

بىش

الْيَبِيسُ: بهمانا (اليابس) دئ ۵ همرشتيک

له گياوگزو گهلاو پرزو پال وشک

بئ و هه لومړئ ۵ دهسگوترئ: (رجل

وامرأة يبس): پياوو ژنيکي بئ

خيرن.

يبس الماء: عهرمق و شکوهه بوو.

اليتع: همر روهکيک شيرى هه بئ

وهکوو روهکي شنگ ۵ خورشيلک و

نهو جوړه روهکانه.

يَتَمَّ يَتِيمٌ يَتَمًا: تاک بؤوه.

يَتَمَّ الصَّبِيُّ أَوْ الْوَلَدُ: مندالهکه بئ باوک

بوو.

يَتَمَّ الصَّغِيرُ مِنَ الْخَيْرَانِ أَوْ الْبَهَائِمِ: بيچوه

نازدهکه دايکي مندار بؤوه يان لئي

دابړا.

يَتَمَّ الْفَرُخُ: بيچوومکه زاروکهکه يهکيک

له باوک و دايکي مرد هه تيوکوهوت ۵

(فهر يريم ويتمان).

يَتَمَّ يَتِيمٌ يَتَمًا: بهمانا (يَتَم) دئ.

يَتَمَّ يَتِيمٌ يَتَمًا: بهمانا (يَتَم) دئ.

أَيَّتَمَتِ الْمَرْأَةُ: ناهرمتهکه مندالهکه ي

هه تيوکوهوت.

أَيَّتَمَ الصَّبِيُّ: مندالهکه ي هه تيوکوهوت.

يَتَمَّةً: بهمانا (أَيَّتَمَة) دئ.

الْيَتَمَّةُ مِنَ الْحَرْبِ وَنَحْوِهَا: شهرو

جهنگيکه پياوي زوري تيدا

بکوژري و هه تيوکوهوت زور بکا ۵ بؤيه

دمگوترئ (الْحَرْبُ يَتَمَّةٌ مَائِمَةٌ): شهر

هه تيوکوهوت زور بکا.

الْيَتَمُ: خه م و خه هفت.

الْيَتَمُ: دمگوترئ: (لِي سَيْرِهِ يَتَمُ):

رؤيشتنهکه ي و مستان و تهکه تهکي

تيدا يه.

الْيَتِيمُ: مندالي باوک مردو ۵ بيچوه

نازدهکي دايک نهماو يان له دايک

دابړا ۵ همرشتيک هاوشاني نه بئ.

الْيَتِيمَةُ: ميينه ي (الْيَتِيم) ۵ ميينه ي بئ

باوک ۵ کومه له له لاني تاهوهه بوو

۵ دوړو گوهه مري ناوازه و بهنرخ.

الْجُمُعَةُ الْيَتِيمِيَّةُ: روژي هه يني کوټايي

مانگي رهمهزان.

يَتَنَّتِ الْحَامِلُ: سکېرکه مندالهکه ي بوو

۵ سککهکي دانا به شيويهک قاجي

هاتنه دهر نه مجار سهري و دهستي;

دمگوترئ: (وضعت أمه يثنا).

أَيَّتَمَتِ الْحَامِلُ: بهمانا (يَتَنَّت) دئ ۵ هي

موتن وموتنه).

يَتَنَّتِ الْحَامِلُ: بهمانا (أَيَّتَمَت) دئ.

الْيَحْمُرُ: کهره کيوي ۵ گيانله بهريکي

کاويژ کاره له پېړي که له کيويه.

أَيَذَعُ الْحَجَّ عَلَى نَفْسِهِ: حه جي له سهري

خوي واجب کرد ۵ دهسگوترئ:

(أَيَذَعُ الْيَمِينَ عَلَى نَفْسِهِ).

يَذَعُهُ: به صمغي گوشراو له درهختي

(الْيَدُع) پهنگی گرد ۵ دهمگوترئ:
(يَدْعُهُ الصَّبَاغ).

الْيَدْعُ: گوشراویکه سوره وکوو خوین
لهملقی درهختیک دردمهیندرئ ناوی
(الْيَدْع)، بؤ داوو درمرمان
بهکاردمهیندرئ.

يَدَاهُ يَدِيهِ يَدِيًّا: دمستی ههنگاوت.

يَدِي فلان يَدِي يَدِي: چاکهی لهگهڻ دا
کرد لاواز بوو، بی دهمهلات بوو.

يَدِي من يده: دمستی نهما، توشی شهلهل
بوو.

يَدِي: دمستی نازاری پهیدا کرد.

يَدِي يَدِي: دمستی توشی شهلهل بوو.

اِنْدِي فلاتاً: دمستی فلانکهمسی
ههنگاوت.

يَا ذَاهُ: دمست بهدمست پپی هروشت.

الْيَدُ: دمست ۵ بهشیک لهجهسته

لهشانهوه تاسمیری پهنجه ۵ دهمکی

همهرشتیک کهبهدمست دهمگری

ووکوو شوین دمست گرتنی شمشیر،

کلکه پاچ، کلکه خاکهناز، دهمکه

چههو، دهمکه خهمنجر، قوئی

کراسو کهوا، دهمهلاتو هیزو توانا

۵ همروا وشهی (الْيَد) بؤ زور مانای

تر هاتوو وکوو لهم رستانهدا

دردمکهوئ: (هُم يَدُهُ): نهوانه تاهمو

پیری نهون ۵ (هُم يَدٌ عَلَى غَيْرِهِم):

نهوانه پهک ریزو گوکن لهسهر
دوژمن ۵ (هُوَ فِي يَدِي): نهوه موئکی

منهو لهزیر دمستی من دا په ۵ (هذه

يَدِي لَكَ): من کهفیلی نهو شتهتمو

بهرعوئدهی دهم ۵ (أَعْطَى يَدَهُ):

ملکهچ بوو دمستی دایه و خوئی

تهسليم کرد ۵ (ضَرَبَ يَدَهُ فِي كَذَا):

دمستی بهکارمکه کرد ۵ (خَرَجَ مِنْ

تَحْتَ يَدِهِ فُلَان): فلانکهمس لهزیر

دمستی نهو رزگاری بوو ۵ یان لهزیر

چاودیری نهودا پیگهیی و بوو

بهزانا و همستا ۵ (الْأَمْرُ بِيَدِ فُلَان):

نهو کاره لهزیر تهصهروئی نهودایه

۵ (هُوَ طَوِيلُ الْيَدِ): نهو سهخی

سروشته، بهخشندهیه ۵ (مَشَى بَيْنَ

يَدَيْهِ): لهپی شیهوه رویشته،

بههمردمی دا رویشته ۵ همروا

وشهی (الْيَد) بؤ زور مانای تریش

بهکارهاتوومو قاموسه دریزمکان

ناماژمیان پی کردون.

الْيَدُ: لَوَغَه تِيكَه له (الْيَدُ).

الْيَدِي: دمستکرد شتيك راستهوخو

بهدمست کرابی و لهکارگهی و شتی و

بههمه نههینرابی.

الْيَدِي: دمست پهنگین و لیزان لهشت.

يَرْعُ يَرْعُ يَرْعَا وَيَرْعَا: ترسنوئ بوو.

الْيَرَاغ: قهصهپ ۵ قهئهم ۵ ترسنوئکی

ورە روخاۋ ۋ كەسك نەراۋ بۆجۈنى
 ھەبى نەھەقلى ھەبى بېچى مەرو
 بزن بەساۋايى ۋ (كارىلەۋ بەرخۆلە)
 ۋ حوباحىب، گۈلە ئەستىرە
 (خەشەرمەيەكە لەتارىكى دا
 دەمدەروشىتمەۋە).

اليارعة: تاكى قەلەم، تاكى حوباحىب ۋ
 قەلەمى ئۈچ ۋ لانەى شىرو بېشەلان
 ۋ شمشالى شوان ۋ چوزەلە، ترسنۆك
 ۋ ئەحمەقۋ گىل ۋ نوعامە.

اليَرْعُ: گۈلكى مانگا كىۋى.
 اليَرْعُ: خەشەرمەيەكە ۋەكۋو مېشولە ۋ
 گۈلكى مانگا كىۋى.

يُورِقُ الإنسان أو الزرعُ: ئادەمىزاد يان
 كشتوكالەكە توۋشى نەخۋشى
 (يەرمەقان) بوو.
 اليارقُ: جۈرە بازى بەندىكە، پانە ۋ
 دەستبەند.

اليَرَقَانُ: نەخۋشىيەكى فېسيۇلۇجىيە
 تۋشى روۋەك دەبى زەردى دەكا ۋ
 حالەتتىكى نەخۋشىيە لەئادەمىزاددا
 ناھيلى سۈرا بەناسانى بگاتە ناو
 ريخۆلەۋ تىكەل بەخۋىن دەبىۋ بەو
 ھۇيەۋە ئەنسىجەى خەيوان يان
 ئادەمىزادەكە زەرد ھەلەمگەپىن.

اليَرَقَانَةُ: جۈرە قۇئاغىكى گەشەكردنە
 لەھەندى گيانلەبەردا ۋەكۋو ئەو
 قۇئاغانەى بەسەر گولەۋ مېشۋ

مېشولەۋ شتى وادا تىدە پەرن.
 اليَرُونُ: ژمەر ۋ مېشكى فېل ۋ تۇماۋ ۋ
 تۋۋى كەل ۋ ەمرەقى ولاخ.
 يَرْنَا: خەنە يان ھەر پەنگىك لەرەنگى
 خەنە بچى.

اليُرْناءُ: بەمانا (اليَرْنَا) دى.
 يَسَرُ الشئُ ييسرُ يَسْرًا: شتەكە ئاسان بوو
 ۋ مىلى دا، ژېربار بوو، ھاتە رېزەۋە.
 يَسَرَتِ الحاملُ: سىكېرەكە بەناسانى
 مندالى بوو.

يَسَرُ لَهُ في الأمر: كارەكەى بۇ ئاسان كرد.
 يَسَرُ الشئُ: لەلاى جەپى شتەكەۋە ھات ۋ
 لاى جەپى شتەكەى گرت.

يَسِرُ الشئُ: بەمانا (يَسَر) دى.
 يَسِرُ فلان: فلانكەس دەۋلەمەند بوو.
 يَسِرُ الشئُ: بەمانا (يَسَر) دى ۋ كەم بوو.
 أيسرُ فلان: بەمانا (يَسِر) دى.

أيسَرَتِ الحاملُ: بەمانا (يَسَرَت) دى.
 أيسرُ فلاناً: كەمىك پشۋى دا بەفلانۋ
 زۆر تەنگى پى ھەلەنەچنى لەداۋا
 لىكردنى قەرزەكەى مۆلەتى داپە.
 يَاسَرُ: كەۋتە لاى جەپەيەۋە ۋ دەگۈترى:
 (يَاسَرُ بالقرم): لاى جەپى خەلەكەكى
 كۈنترۆل كرد.

يَاسَرُ فلاناً: ئاسانكارى لەگەل خەلەكە
 كرد.

يَسِرُ فلان: فلانكەس ئازەلەكانى

به‌ناسانی زانو بی‌چوپان بوو هیجیان
به‌ریان نه‌هاویش.

يَسْرَتِ الْمَاشِيَةُ: نازده‌لکه‌کان زور بون ۵
زاوژی و به‌روبو میان زور بوو.
يَسْرَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی ناسان کرد.

يَسْرَ لَهُ كَذَا: نه‌وی بوناسان کرد ۵ بوی
ناماده‌کرد.

يَسْرَ فُلَانًا لِكَذَا: نه‌و نیشه‌ی بون فلان
ناماده‌کرد.

يَسْرَ فُلَانًا: فلان‌که‌سی سهرکه‌وتو کرد بون
نه‌و شته.

يَسْرَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی والی کرد
به‌یدمست و ناسان بی.

يَسْرَ الْفَرَسَ: به‌مانا (يَسْرَةً) دئ.
اِتَّسَرَ الْقَوْمُ الْجَزُورَ: خه‌لکه‌که
نازده‌لکه‌یان سهربری و گوشته‌که‌یان
به‌شبه‌ش کرد.

تِيَّاسَرٌ: به‌مانا (يَاسَرَ) دئ.
تِيَّاسَرٌ فِي كَذَا: له‌وشته‌دا ناسانکاری
کرد.

تِيَّاسِرَ الْقَوْمِ الْجَزُورَ: خه‌لکه‌که
نازده‌لکه‌یان سهربری و گوشته‌که‌یان
دابه‌ش کرد.

تَيَسَّرَ الشَّيْءُ: شته‌که‌ی ناسان بوو،
ناماده‌بوو ۵ ده‌گوترئ: (تَيَسَّرَ
لِلْقَتَالِ): خوی بون شهر ناماده‌کرد.

تَيَسَّرَتِ الْأَرْضُ: زه‌وییه‌که به‌پیت بوو.

تَيَسَّرَ النَّهَارُ: روزه‌که‌ی ساردو سهرما
بوو.

اِسْتَيَسَّرَ: به‌مانا (تَيَسَّرَ) دئ.
الْأَيَسَرُ: ناسانتر ۵ چه‌پ ۵ چه‌پلهر ۵
چه‌پنوس.

التَّيَسُّرُ: ده‌گوترئ: (دَابَّةٌ حَسَنَةٌ
الْتَّيَسُرِ): ولاخیکه جوان قاجه‌کانی
ده‌هاوی ۵ (فرس حسن التيسور):
نه‌سپیکه قه‌له‌وییه‌که‌ی لی جوانه.

المُوسِرُ: بی ناتاج و ده‌وله‌مه‌ند.
المُيَسِّرُ: قومار ۵ ههرشتیک یاری بی ۵

ته‌نانه‌ت یاری مندا لان و مکوو
هه‌لما تین و واغواغین و شتی وا ۵
شهرمنج.

الْمَيَسَّرَةُ: سه‌هل و ناسان ۵ ده‌وله‌مه‌ندی و
بی ناتاجی ۵ لای چه‌پ ۵ لای چه‌پی
سوپا.

الْمَيَسَّرَةُ: ناسانی و بی ماندویی ۵
ده‌وله‌مه‌ندی.

المَيَسَّرُ: زوما و مرد؛ خواردنیکه بی‌ک دئ
له‌گوشت و هیلکه یان بابوله نانی
ته‌نک و گوشت ۵ یان لوهمه قازی.

الْمَيَسُّرُ: ناسان و بی‌وهی.

الْيَاسِرُ: نه‌وکه‌سه‌ی گوشتی چه‌یوانی
سهربر او له‌قوماردا دابه‌ش ده‌کا ۵
نه‌وکه‌سه‌ی له‌قومار کردن دا
له‌قوداچه‌که ده‌دا.

الْيَسَارُ: ئاسان و بىۋەى ۋ

دەۋلەت مەندىي و خوشگوزمرانى ۋ لاي

چەپ ۋ دەگوترى: (جلست يسار

فلان او عن يساره).

الْيَسَارِي: چەپرمو توندو تيز له راو

بۆجۈن و سياسەت دا.

يَسَار: بەمانا (يَسَارُ) دى ۋ دەگوترى:

(انظرني حتى يسار).

الْيَسَارَةُ: ئاسانى ۋ دەۋلەت مەندى.

الْيَسْرُ: ئاسان ۋ دەگوترى: (ولادة يسر):

مندالبونىكى ئاسان ۋ دەست بەخۇدا

هېنان بەرمو خوار.

الْيُسْرُ: پېچەوانەى تەنگانەو ناخۇشى ۋ

دەگوترى: (الدين يسر): ئاپين

پەپرەمى گردنى ئاسانە ئەگەر

لەخۇتى گران نەكەى.

الْيَسْرُ: ئاسان ۋ دەگوترى: (هر يسر):

ئاسان و نەرم و نيانە ۋ توندو تيز

نييە.

الْيَسْرَةُ: لاي چەپ.

الْيَسْرَةُ: مېينەى (اليسر) ۋ دەگوترى:

(عسراء يسرة): ئەو ئافرەتە

بەھەردو دەستى كاردەكا، قاجى

پېرۇ كەباريك بىو لەكاردا بى ۋ

نيشانەيەكە بەسمتەۋە ۋ نەينى و

چال و چوئلى بەرى دەست.

الْيَسِيرُ: ئاسان ۋ گەم ۋ بى نرخ

دەگوترى: (شي يسير مال يسير).

الْيُسْفِي: درەختىكە بەردارە، لەپېرى

(الشذابة) يە لەۋلاتى مىصر ھەيە،

ئەو ئاۋەشيان بۆيە لى ئاۋە چونكە

ئەۋكەسەى تۋۋى ئەو درەختەى

ھېناۋەتە ۋلاتى مىصر ئاۋى يوسف

بوۋە.

الياسمين: رومكى ياسەمين، گوئىكى سېى

ھەيە جوان و بۇنخۇشە.

الْيَشْبُ: جۆرە بەردىكى درەشاۋمىيە

بەنرخە ۋ جۆرە سىلىكاتىكى

درەشاۋمىيە رەنگى سور پان بوننى

پان زەردە.

الْيَشْمُ: جۆرە كانزايەكى رەقە ھەيە

سېى ھەيە سەۋزو ھەيە رەنگى ترى

ھەيە لەسلىكاتى مالىسيۇم

مەغنىسيۇمى ئادرەشاۋە پېك دى.

الْيَغْبُوبُ: چەمى خورۇ تيزرۇ.

يَعْرَتِ الشاةُ او المعزى تيعرُ يِعْرَأُ: مەرەكە

باپاندى.

الْيَعَارُ: دىنگو بارەى بزن و مەر ۋ پان

باپاندىنى بەھيز كە مەرەكە

بەھەموو ھيزى خۇى بباپنى.

الْيَعَارَةُ: كېشكردى كەلە بۇ كەلدىنى

مېينەو نيشاندانىەتى بۆنەۋى

بەۋىستى خۇى كەلى بدا پان ئەگەر

ھەزى لى نەبوو ۋازى لى بېتى.

اليَعْرُ: مهر يکه يان بزنيکه له پهنا چاله
 هه لکه ندر اوو ته له ی دانراودا
 دمه به ستر يته وه، چاله که ش
 به شيو په کی ناسای داده پو شريت و
 نازده لکه شوينه که ی هليمو
 دمه پرينی درنده که شیره يا گورگه
 به دهن گييه وه دئ بونه وه ی بيخوا
 کاتيک به خو ی دهرانی ده که ويته ناو
 چاله که وه دوا یی دم گيرئ.

اليَعْرَةُ: به مانا (اليَعْرُ) دئ.

اليَعُورُ: که ليکه زور بيرئ بؤ په رين.

اليَعُورَةُ: به مانا (اليَعُور) دئ.

اليعسوب: بر وانه ماده ی (عَسَب).

اليعضيد: بر وانه ماده ی (عَضَد).

اليعفرور: بر وانه ماده ی (عَفَر).

يَعُوث: بتيک بوو پيش هاتنی ئيسلام

هو زى (مه ذحيج) دمه پان پرست.

يَفْعُهُ يَنْفَعُهُ يَفْعاً: له ته په له سهرى دا،

له توفقه سهرى دا.

اليافوخ: ته په له سهر مه لاشو ۵ نيوان

ناو چاوان و توفقه سهر ۵ دم گوتري:

(مَسُّ يَافُوخِ السَّمَاءِ) سهرى

له ناسمان دا، په لو پايه ی بهرز بؤ وه

(رکب يافوخ فلان): سوارى سهرى

فلان بوو، واته به سهرى دا زاله.

اليافوخ من الليل: زوريه ی شهو.

ضَرَبَ يَافُوخَ اللَّيْلِ: سهر متاى شهو

دمستى کرد بهر ويين.

يَفْعَ الشَّيْءُ يَنْفَعُ يَفْعاً وَنَفْعاً: بهرز بؤ وه،

سهر که وت.

يَفْعَ الْغَلَامُ: کور که پيگه يشت و گه يشته

ته مهنى گمنجى، يان خهريکه بالغ ببي

۵ بؤ ميينه دم گوتري: (يَفَعَتِ الْبِنْتُ).

يَفْعَ الْجَبَلُ: چو وه سهر کيو که.

أَيْفَعُ: به مانا (يَفْعُ) دئ.

يَافَعُ وَلِيدَةً: هه تيو که ی خراب کرد ۵

(وُلِدَ الْيَافَعَةُ): زول، مندالي په يدا بوو

له زينا.

تَيْفَعُ: به مانا (يَفْعُ) دئ ۵ چو وه سهر

به رزايى سهر ته پو لکه، سهر کيو ۵

ناگري له کيو کرده وه.

اليافعُ: ته مهنى پيش بالغ بوون،

ته مهنى سهر و بهندى بالغ بوون ۵

دمه گوتري: (مَجْدُ يَافَعُ): واته

سهر به رزى و سهر و مري.

اليافعات: كوى (البافعة) په که به مانا

که چوله ی تازه پيگه يشتو

که له ته مهنى پيش بالغ بوون دا بئ

۵ کيو به رزى به ناسمان دا چو ۵

کاري نه سته م و هورس.

اليَفَاعُ: هه رشتيک به رزى کيو بئ،

ته پو لکه بئ يان هه رشتيکى تربئ.

اليَفْعُ: به مانا (اليافعُ) دئ ۵ دم گوتري:

(غلام يَفْعُ).

خَوَى رَاهِپَرى ۵ ههستی بهشته که کرد.

اِسْتَيْقَطَ: به مانا (يَقْطُ) دئ.

اِسْتَيْقَطَ فَلَاحاً مِّنْ نَّمِه: فلانکه سی لهخه و راهپراند، بیداری کردموه.

اَلْيَقْطُ: (رَجُلٌ يَقْطُ): پیاویکی زیرهک و وریایه.

اَلْيَقْطَانُ: به مانا (اَلْيَقْطُ) دئ ۵ دموگوترئ: (رجل يقظان الفكر) پیاویکی بیر

تیزو وریایه ۵ (إمرأة يقظي).

اَلْيَقْطَةُ: ههئسان لهخه ۵ بهخه بهریی و بهناگایی، واته پێچهوانه ی حالته ی

نوستن ۵ دموگوترئ: (ما أنساك في النوم واليقظة): له حالته ی خه وو

بیداری دا تۆم له بیره.

يَقْنُ الشَّيْءُ يَقْنُ يَقْنًا يَقْنًا: شته که چهسپاوو ناشکراو رونه.

يَقْنُ به: زانیاری دمر باره ی پهیدا کردو لئی مه معلوم بوو.

أَيَقْنَهُ ربه: به مانا (يَقْنَهُ) دئ.

تَيَقْنَهُ ربه: به مانا (أَيَقْنَهُ) دئ.

اِسْتَيْقَنْتَهُ ربه: به مانا (يَقْنَهُ وَيَقْنُ به) دئ.

المِيقَانُ: دموگوترئ: (رجل ميقان):

پیاویکی خوش باومره ههر

قسه بهکی بۆ بکری پپی بروا دمکا ۵

بۆ مێینه دموگوترئ: (ميقانة).

اَلْيَقْنُ: (رجل يقن): پیاویکه ههرجی

اَلْيَقْعَةُ: دموگوترئ: (غلام يقعة): کورپکی

گه نهجه ۵ (فتاة يقعة): کچیکی گه نهجه.

اَلْيَقْنُ: پیرمێردی پۆلکاو ۵ که نهگاکیوی

پیر ۵ جوانه گا که ته مه نه ی چوبیته

چوار سائییه وه ۵ مروقی نا ئارام و

چه واشه.

اَلْيَاقُوت: یاقوت؛ به ردیکی به نرخه و

زۆر رهقه له دوا ی نه ئماس له هه موو

کانزایه ک رهق تره له ئۆکسیدی

ئه له منیۆم پێک دئ به زۆری رهنگی

رونی مه یله و سور یان شین یان

زمرده، بۆ جوانی و خو پێ رازاندنه وه

به گاردی ۵ (ك: يواقيت).

اَلْيَقْطِين: برپانه (قطن).

يَقْطُ مِّنْ نَّمِه يَنْقُطُ يَقْطًا: لهخه و بیدار

بۆوه ۵ به هۆش هاته وه، شته که ی لئ

رون بۆه ۵ له گاره که حالی بوو ۵ وریا

بۆوه و به حه زمرموه چاومروانی روداو

بوو ۵ (فهو يَقْطُ وهي يَقْطَةُ).

أَيَقْطُهُ: به خه بهری هینا، وریای کردموه

۵ ترساندی و داوا ی لئ کرد

حه زمریکا ۵ هه ئی ناو هه ژاندی،

دمنه دمنه ی دا.

أَيَقْطُ الْغَبَارُ: تۆزی هه ئساند، تۆزو

خۆلی به رپا کرد.

تَيَقْطُ: به مانا (يَقْطُ) دئ ۵ دموگوترئ:

(يَقْطُ مِّنْ نَّمِه): لهخه ی بیداری

ببیس پئی بروا دهکاو به لایه وه
راسته.

الْيَقْنُ: (رجل يَقْنُ): بهمانا (يَقْنُ) دئ.

الْيَقْنُ: بهمانا (الْيَقْنُ) دئ.

الْيَقْنَةُ مِنَ النَّاسِ: کهسانیکن بههموو

کهس بروا دهکهن ۵ دهشگوترئ:

(رجل يَقْنَةُ) تئ خرکهه بؤ

موبالغهمیه.

الْيَقْنُ: زانیاری بی گومان ۵ لهیواری

فهلسمفهدا یهقین بریتیه لهوهی

نفس قهناعمتی بهحوکمیک

ههیی و پرواشی وابی ههرنه وه

راسته ۵ ههروا وشه (الیقین) ناوه

بؤ مردن قورئان دهفرموی:

{وَأَعِذْ بِرَبِّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ}.

الْيَلْبُ: تیلمه جهرم دهچندری و تیک

دهخری و دهگری بهکلیته وه

داهوشهری سه ۵ جوره مهتالیکه

لهلبادو شتی وا دروست دهگری ۵

پؤلا.

الْيَقْنُ: رنگی سپی بهگشتی ۵ دهگوترئ:

(أبيض يَلْقُ) ههروا ناوه بؤ مانگای

سپی بهتایبهتی.

الْيَلْقَةُ: بزنی مهرهزی سپی.

يَلُّ يَلُّ يَلُّ يَلُّ وَيَلُّ: ددانی کورت بونو

بهروه ناو دهی خوار بیونه وه ۵ (فهر

أَيْلٌ وهي يَلَاءٌ).

الْأَيْلُ مِنَ الْخَوَافِرِ: نازهلئ کیوی سم
کورت.

الْيَلَاءُ: میینهی (الْأَيْلُ) ۵ دهشگوترئ:

(صَفَاءُ يَلَاءً): بهردی لوسو ریک.

الْيَلْقُ: پالتو یان پۆشاکیک کهلهسه

ههموو پۆشاکهکان لهبهرد دهگری و

پشتینی لهسهرد دهیسهردئ.

يُمُّ يَأُ: فرئ درایه ناو دهریاوه.

يُمُّ السَّاحِلُ: ناو کهنار روبارمهکی داهوشی.

يَمْمُهُ: قهصدی کرد، جهوو بؤلای ۵

دهگوترئ: (يَمْمُهُ بِالرِّمَحِ): بهرمب

بهلاماری دا.

يَمُّ الْمَرِيضُ لِلصَّلَاةِ: نهخوشهکه مهسحی

دهمو جهوو دودهستی کرد، واته

تهیه مومی کرد بؤ نوێزکردن.

تَيَمَّمَ لِلصَّلَاةِ: دهمو جهوو دودهستی

بهخۆل مهسح کرد بؤ نوێز.

تَيَمَّمَ الشَّيْءُ: قهصدی شتهکی کردو

ههلئ پشکنی.

الْمَيْمُ: کهسیک زهفر بیئو بگاته

مهیهستی خوی.

الْيَاوُمُ: بیچهو کوتر.

الْيَامُ: رمهزی بالنده لهپیری کوتر ۵

تاکهکی پئی دهگوترئ (عامه).

الْيَمُّ: دهریا ۵ گوتری کیوی ۵ (ك:

يَمْرُم).

يَمْنٌ بَفْلَانٍ: فلانکسی برده لای راست ۵

لهلای راستیه وه هات.

- يَعْنِ الْبَلَدَ: كهوته لای راستی ولاتهكهوه ۵
به لای راستی ولاتهكهوا روښت.
- يَعْنِ فُلانَ آلَهُ وَعَلَى آلِهِ يُعْنَا: فلانكهس
پيروزيابي له نه ته وهو كهس و كار كهی
كرد.
- يَعْنِ اللَّهُ فُلانًا يُعْنَا: خودا فلانكهسی پيروز
كرد.
- أُيْمِنُ: لای راستی شتهكهی گرت ۵
بوردهی په مهنی له بهر كرد.
- يَامَنُ: لای راستی گرت ۵ لای راستی
مه به ست بوو ۵ بولای راستی برد.
- يَمْنُ: به مانا (بامن) دئ ۵ ويستی بجئ
بؤ په مهن ۵ بردی بولای راست.
- يَعْنُ عَلَى فُلانَ: پيروزيابي له فلان كرد.
تِيَامَنُ: لای راستی گرت.
- تَيْمَنُ: خوی به په مهنی له قه لهم دا
خوی كرد به په مهنی ۵ دهستی
راستی يان قاچی راستی به كار هينا
بؤ ئيش و كار ۵ مرد.
- تَيْمَنُ بِالْمَيْتِ: مردو كهی له گوردا خسته
سمر لای راستی.
- تَيْمَنُ بِالشَّيْءِ: شتهكهی به پيروز زانی و
لیی گه شبين بوو پيچهوانه
ره شبيني ۵ له لای راسته وه بؤ شتهكه
چوو.
- اِسْتَيْمَنَ بكذا: پيروزی به شتهكهوه
كردو به لايه وه پيروز بوو.
- اِسْتَيْمَنَ فُلانًا: فلانكهسی سوئند دا.
الايمَنُ: كه سيك به دهستی راستی شت
دروست بكا ۵ يان به قاچی راستی.
- الميمون: خاومنی پيروزی و خيرو
بهرمكهت.
- الميمنة: خيرو بهرمكهت ۵ پيچهوانه
الميمنة (الميسرة).
- الميمَنُ: نهو كه سهی خيرو بهرمكهت
دههينئ.
- اليامن: خاومن خيرو بهرمكهت.
- اليَمَانِي واليماني: كه سيك خه لکی
په مهن بی يان خوی به په مهنی
له قه لهم بدا.
- اليمانية: ميينه (اليماني) په كه سيك
بال په مهن بدرئ ۵ جو كه گولهكهی
سور بی.
- اليمنُ: خيرو بهرمكهت.
- اليمنی: پيچهوانه (اليسری).
- اليمنة: لای راست ۵ پيچهوانه
چپ ۵
جوره بوردميهکی په مهنیه.
- اليمنة: جوره بوردميهکی په مهنیه.
- اليمين: راست ۵ پيچهوانه
چپ ۵
خيرو بهرمكهت ۵ هيزو توانا ۵
سوئند.
- اليميني: راست ږهو پيچهوانه
چپ ږهو
كه سيك ميانږهو بی و حهزی
له ناسانکاری و عه دالت بی له هه ندی

ولات دا نوینه‌ری حیزبی چه‌پره و
له‌لای چه‌په‌وه دادنه‌یشتن و نوینه‌ری
راست ره‌موگان کورسیه‌کانیان له‌لای
راسته‌وه دمبج.

الْيَنْبُوتُ: برپاوه مادهی (نَبْتُ).
يَنْعُ الْكُثْرُ يَنْعُ يَنْعًا: میوه‌که کاتی
لی‌کردنه‌وه و چین و رینی هات.
يَنْعُ الشَّيْءُ: شته‌که رنگی مه‌یله و سوری
توخ بوو.
اِئْتِغِ الْكُثْرُ: به‌مانا (يَنْعُ) دئ (فهو) یانغ
(وموع).

اليانغ: میوه‌ی پیگه‌یشتوو و ههرشتیک
سوربج و دهمگوتری: (دم) یانغ):
خوینی زور سور (كُثْرُ) یانغ): میوه‌ی
رنگ گرتوو، رنگ گۆراو.
الْيَنْعُ: جوړه ناقیقیکه رنگه‌که‌ی له
نیوان سوریکی مه‌یله و خوینی تا
سوریکی زمرد باو و میروی سور.
الْيَنْيَعُ: نه‌و شته‌ی گه‌یشتبیته نه‌و
پهری لمطافه‌ت و پیگه‌یشتویی.

الْيَنْمُ: تووی گیا (قطرنا) روه‌کیکه
له‌ولاتی میصرو شام دهری، بو
ره‌وان بون گیروگرفتگی قه‌بزی
ده‌خوری.

الْيَهْفُوفُ: برپاوه مادهی (هَفَفَ).
يَهْمُ يَنْهَمُ يَهْمًا: شیت و شه‌یدا بوو و (فهو)
أيهم وهي يهماء).

الْأَيْهَمُ: مروقی که‌ر و نازاو چاو نه‌ترس
و نه‌گه‌راوه له‌هیج شتیک و
چارنه‌کراو چه‌نه‌بهر نه‌هاتو و
بهردی لوس و پوس و کیوی به‌رز و
شاخی سه‌خت و به‌رز که‌نه‌تواندری
بچی به‌سری و شه‌و که نه‌ستیرمگانی
دیارنه‌بن.

الْأَيْهَمَانُ: جوتی (الْأَيْهَمُ) و لاه‌وی زور و
ترسناک و حوشتی چه‌موش و
لافاوو ناگر.
الْيَهْمَاءُ: ساری کاکی به‌کاکی و
نه‌تواندری پییدا بری و سالی
گرانی و قات و قری و بی دمووی
رون.

يَاهِيَا: وشه‌یه‌که بو بانگ کردن
به‌گاردی و وادبج نه‌م وشه‌یه
نیشانه‌ی ته‌ننیه و کوی پیوه
دمنری ده‌گوتری: (یاهیاها)
(یاهیاهاون).

يَهْيَةُ بِالْإِبِلِ: بانگی حوشره‌که‌ی کرد.
يُوحُ: ناویکه له‌ناومگانی خور.
يُوحِي: به‌مانا (يُوحُ) دئ.
يَسُودُ الدَّوَاءُ: ماده‌ی (اليسود) ی تیکه‌ل
به‌دهرمانه‌که کرد.

اليسود: عونصوریکی ناهلزیبه، رقه و
رنگی و نه‌وشه‌یی مه‌یله و رشه و
درموشاومیه‌کی همیه که گهرم کرا
به‌حه‌وادا ده‌جی.

اليوديد: پټكاته يه كى كيميائييه،
به شه تر شه لوكه كى بر يتييه له
نه ليوډ.

ياومه مياومه: به روژانه مامه لى
له گهل كرد ۵ يان به كړنى گرت.

الايوم من الايام: روژى كوټايى مانگ ۵
دمگوتري: (يوم ايوم): روژى درېزو
ناخوش.

اليوم: دمگوتري: (يوم يوم): روژگارى
درېزو ناخوش.

اليوم: روژ، ماومكى له خور هلاتنه وه
بو خور ناو ابوونه ۵ هروا به مانا
نيستا دى ۵ خور نان دمفهرموى:

{اليوم اكملت لكم دينكم} ۵

له بواړى زانستى ناسمانشوناسى دا
وشه (يوم) بر يتييه له خوليك
سورانه وى زموى به دهورى خوى دا،
كه به ييستو چوار سمعات نه نجامى
دهدا.

ايام العرب: روژگارى شهړه
خوټناو يپه كانى عمره ب.

ايام الله: روژگارى توله ستاندينه وى
پهرومردگار له گهله سته مكاره سهر
په قه كانى رابردو ومكوو گهلى عادو
نه مودو قه موى لوط.

به یارمہ تی خوا بہرگی چوارہم تہواو بوو